Sajarah Gréja Ortodoks Rusia (1700–1917)

Igor Kornilievich Smolich

Pambuka 1
A. Dampak sakabèhé pangembangan nagara Rusia ing abad kaping 18–20 marang Gréja Rusia 1
B. Sumber lan pustaka babagan sajarah periode Sinodal 16
Bab I. Munculé Gréja Nagari 29
§ 1. Gereja lan Pangeran Petrus Agung 29
§ 2. Gréja ing sangisoré Locum Tenens saka Tahta Patriarkal, Stefan Yavorsky 39
§ 3. 'Peraturan Rohani' lan pambentukan Sinode Suci 50
§ 4. Sinode Suci: organisasi lan kegiyatané ing sangisoré Pèter I 61
Bab II. Gereja lan Negara 67
§ 5. Hubungan Kaisar Rusia karo Gréja Rusia 67
§ 6. Sinode Suci: wewenang lan owah-owahan organisasi ing abad kaping 18–20. 81
§ 7. Kantor Ober-Prokurator Sinode Suci 97
§ 8. Sinode Suci lan Kabijakan Gereja Pamrentah (1725–1817) 112
§ 9. Sinode Suci lan Kabijakan Gereja Pemerintah (1817–1917) 141
§ 10. Pamrentah lan Pitakonan Babagan Tanah Greja 167
Bab III. Administrasi Keuskupan 180
§ 11. Organisasi Administrasi Keuskupan 180
§ 12. Episkopat 197
Bab IV. Pastur Paroki 217
§ 13. Pambentukan Kelas Pendeta 217
§ 14. Pendeta paroki ing perundang-undangan nagara 232
§ 15. Hubungan antarane rohaniawan paroki lan hierarki gerejawi 240
§ 16. Bantuan finansial kanggo rohaniawan paroki 247
§ 17. Posisi sosial para rohaniawan paroki 257
§ 18. Kelompok khusus rohaniawan: militer, kraton, lan manca negara 266
Bab V. Pendidikan Agama 272
§ 19. Pendidikan Teologi sadurunge Reformasi Sekolah taun 1808–1814 272
§ 20. Pendidikan gerejawi saka reformasi sekolah taun 1808–1814 nganti taun 1867. 295
§ 21. Pendidikan teologi sawisé reformasi sekolah taun 1867–1869. 320
Dhaptar sumber lan bibliografi 348
Singkatan ing judhul publikasi 382

Pambuka

A. Dampak sakabèhé pangembangan nagara Rusia ing abad kaping 18–20 marang Gréja Rusia

(a) Abad kaping 18 nandhani wiwitan periode anyar ing sajarah Gréja Rusia, sing miturut jeneng badan panguwasa paling dhuwur ing Gréja – Sinode Panguwasa Suci Paling Agung – diarani periode Sinodal.

Nalika Sinode Paling Suci diadegaké, pambentukan prinsip kolegial lan pambubaran prinsip wewenang tunggal ing administrasi gerejawi paling dhuwur nduwèni wigati sing mutlak tumrap Pangeran Petrus Agung (1689–1725). Nganti wektu kuwi, prinsip pungkasan iki sing dadi dhasar wewenang Patriark Moskow lan Kabeh

Rusia. Nanging, ora bener nganggep tanggal pambentukan Sinode Paling Suci – 25 Januari 1721 – minangka wiwitan periode sinodal. Sejatine, periode anyar ing sajarah Gréja Rusia diwiwiti nalika seda Patriark pungkasan, Adrian (1690–1700), tanggal 15 Oktober 1700, nalika Pangeran Piyeter I nransfer pangelolaan agung gerejawi marang protégé-é, Metropolit Stefanus saka Yavor, minangka locum tenens ing tahta patriark. Ana fase transisi ing organisasi administrasi gerejawi sing sejatine wis kalebu sakabehe ing periode sinodal, sing lumaku nganti 21 November 1917, yaiku nganti dibalèkaké maneh patrahakat ing Rusia.

Sajrone kabèh periode sinodal, sing diarani 'reformasi gréja' déning Pèter tansah dadi sasaran kritik, loro-lorone sing samar lan sing terang-terangan, saka hierarki gréja, para rohaniawan, sarjana, publisis, lan uga masyarakat Rusia sakabèhé. Sajatiné, panguwasa nagara iku siji-sijiné badan sing ora mung ngandelaké reformasi Pèter minangka dhasar hukum nanging uga nganggep iku minangka fenomena sing positif ing saben bab. Mula saka iku, sajrone jaman Sinodal, pamaréntah ora maringi konsesi marang kritik umum lan, saka wektu ke wektu, nyoba nindhes kuwi liwat langkah-langkah represif.

Para kritikus reformasi gerejawi Petrus I (deleng Jilid 2), kanthi sawatara pangecualian, cenderung nyalahaké kabèh kekurangan ing urip Gréja Rusia—kalebu ketidakmampuan administrasi gerejawi sing katon ing pirang-pirang bab penting—secara langsung lan mung marang kontrol negara marang gréja sing diwènèhaké déning Petrus. Panemu kaya ngono kakehan banget kanggo dibenerake sacara sajarah. Sanadyan sudut pandang iki bisa bener ing sawijining prakara tartamtu, nanging lali banget marang sisih liya saka masalah – yaiku faktor-faktor penting sing mengaruhi kabijakan negara marang Gréja lan nemtokake pangembangan hubungan antarane negara lan Gréja sajrone periode Sinodal. Reformasi gerejawi Pangeran I iku pérangan integral saka transformasi sakabèhé nagara; sawisé transformasi iki meh rampung, mesthi waé bakal mengaruhi kabijakan nagara marang Gréja lan Gréja dhéwé. Sajrone rong abad sajarahé, Rusia jamané Pangeran Petrus ngalami owah-owahan jero ing urip politik, sosial, lan kabudayan, sing mesthi waé mengaruhi urip internal Gréja Rusia. Ing sangisoré pangaribawa reformasi Pangeran Petrus lan akibaté, kahanan agama, sosial, lan kabudayan ing uripé wong-wong Rusia owah sacara radikal. Minangka asil saka owah-owahan iki, para uskup lan rohaniawan, ing kepeduliané marang pangopènan rohani wong-wong sing dipercayakaké marang dhèwèké, ngadhepi akèh kesulitan sing durung tau diadhepi déning Gréja ing Rusia Muskovit biyèn. Kabeh iki ndadèkaké reformasi tuntas marang praktik lan cara kerja pastoral sing lumrah dadi salah siji tugas utama. Ngatasi tugas iki nuntut tuntutan sing dhuwur banget marang hierarki, para rohaniawan paroki, lan pimpinan puncaké—Sinode Suci—ing babagan organisasi lan rohani.

Katrangan kita babagan pangembangan Gréja sajrone jaman Sinodal kudu nuduhaké sepira aboté kabèh kasulitan anyar mau kanggo Gréja, lan yèn reformasi Pèter marang badan panguwasa paling dhuwur ing administrasi gréjawi iku sawijining faktor wigati, nanging ora siji-sijiné faktor sing mengaruhi urip Gréja. Gereja iku péranganing urip umumé wong. Mula saka iku, sepisanan lan paling utama perlu nggambaraké ciri-ciri utama sajarah internal Rusia ing jaman Sinodal sing nduwé pangaruh marang uripé Gereja, kanthi njupuk titik wiwitan saka kahanan ing wayah sadurungé reformasi Pangeran Petrus I. Mesthi wae, ora bisa ditrima babar pisan kanggo ngidealisasi urip gréja ing pungkasan abad kaping 17, kaya sing asring ditindakake, umpama déning para Slavofil Rusia lan para kritikus liya saka jaman Sinodal.

Jaman Patriarkat Rusia (1589–1700) ora kalebu, sacara ketat, minangka periode kapisah ing sajarah Gréja Rusia: bédané karo jaman sadurungé, nalika Gréja Rusia dipimpin déning metropolit, mung bersifat formal[1] . Nalika Gréja Rusia dadi autocephalous lan jabatan metropolitan (sing wiwit taun 1446 ora manèh diangkat déning Patriark Konstantinopel nanging dipilih déning para uskup Rusia) dijupuk alih déning sawijining patriark, iki ora nate nyebabaké pambesaran wewenang pucuk Gréja kanthi cara . Kabèh struktur administrasi gréja uga tetep ora owah – wiwit saka pucuk paling dhuwur nganti badan-badan ing tingkat paling ngisor. Siji-sijiné inovasi yaiku nambahé jumlah departemen sing kagandhèng karo kursi patriark, nanging kuwi meh ora ana gandhèngané karo administrasi eklesiastik umum[2] , lan luwih dadi akibat saka anané grèsi tanah sing murah ati saka para tsar ing abad kaping 17, utamané nalika masa patriark Filaret (1619–1633). Iki nyebabake perluasan gedhe saka provinsi

[1] Bab periodisasi sajarah Gréja Rusia, delengen Golubinsky, *History*, jilid 1, pérangan 1, 'Pambuka'; Dobroklonsky, *Guide*, jilid 3, 'Pambuka'; Smolitsch, ing: *Kyrios*, jilid 5 (*1940–1941).*

[2] Babagan struktur administratif ing jaman patriark, delengen Tabel 2.

metropolitan sadurunge, sing saiki dikenal minangka Provinsi Patriarkal. Iku dumadi saka lahan ageng, sing dadi pérangan wigati saka kabèh kagungan Gréja. Boh nalika periode nalika Tahta Patriark dikelola déning locum tenens lan sawisé diadegaké Sinode Suci, aparatur administrasi Gréja uga nuduhaké kélambatan sing cukup gedhé. Akeh departemen lawas sing terus ana kanthi jeneng sing beda suwene wektu suwe sawisé taun 1721. Peter I ngremehake pentinge sistem kolegial ing babagan administrasi tingkat dhuwur, pracaya yèn kanthi ngadegake Sinode Suci minangka badan kolegial, dhèwèké wis nemokake cara paling apik kanggo ngatasi kekurangan ing urip Gréja. Kaya ing kabèh babagan administrasi nagara, Pèter miwiti reformasi gréja saka ndhuwur; nanging sawisé kuwi dhèwèké ora nduwé wektu manèh kanggo reorganisasi sistematis kabèh institusi utawa kanggo panyempurnaan sing dianggep perlu. Langkah-langkah individu ing babagan iki ditrapaké bebarengan karo reformasi liya ing urip nagara lan masarakat.

Salah siji kekurangan utama urip gréja ing periode sadurungé Sinode yaiku kurangé pendhidhikan ing kalangan rohaniawan paroki, sing palatihané diwènèhi perhatian sing sithik banget déning hierarki gréja, wiwit saka Patriark nganti uskup-uskup dioceasan. Ana kekurangan sekolah sing nyedhiyakake pendidikan umum lan program eklesiastik khusus. Iki nggambarake sikap Muscovy marang pendidikan sacara umum. Pendidikan sekuler dianggep curiga amarga bisa dadi sumber bidah, dene peran instruksi teologi uga dianggep kurang. Amarga sipat liturgi Ortodoksi Rusia sing nekanake aspek ritual lan seremonial, peran akal ing pangerten dogma dadi mundur. Pendirian sekolah diwiwiti ing pertengahan abad kaping 17, nanging lumaku alon banget, lan ora nganti pungkasan abad iku panguwasa gereja miwiti melu ing proses[3] . Kekurangan guru sing mumpuni utamane parah ing wiwitan. Sajrone abad kaping 18, sikap ora percaya marang pendidikan tetep kenceng ngrembaka. Mula saka iku, ora kéliru yen diarani yen kurangé pangembangan sistem sekolah dadi warisan sing mbebayani sing diwarisaké Gréja jaman Sinodal saka jaman kepungkur.

Fenomena negatif liyane sing diwarisake saka jaman kepungkur yaiku skisma para Old Believers, sing panyebab langsungé, manèh, yaiku karakter liturgi Ortodoksi Rusia Kuna. Pecah-belah iku dadi tatu jero lan nyeri ing badan Gréja Rusia, sing ora nate mari sajrone kabèh periode Sinodal lan sing banget nglemahaké kekuwatan rohani Gréja. Gereja nggawe perjuangan nglawan skisma dadi prioritas utama saka kabèh kegiyatan misionarisé, nyia-nyiaake tenaga meh tanpa guna lan kanthi mangkono lali marang tugas-tugas penting liyane ing pelayanan pastoral. Kahanan iki saya ruwet amarga panguwasa nagara, sing ngetutake kapentingan politiké dhéwé (sing wis katon wiwit abad kaping 17), melu campur ing perselisihan Gréja karo golongan skisma lan ora suwe banjur njupuk peran utama ing prakara iki. Akibate, karya misi Gréja ing antarané golongan skisma dadi ora dipercaya, lan wewenang gerejawi saya ringkih. Perlawanan keras saka para skismatik nyumbang marang pambentukan sekte-sekte lan panyebarané sing nyebar. Perjuangan sing gagal nglawan sektarianisme ngalangi karya pastoral ing komunitas Ortodoks; komunitas kasebut, sing ditinggal tanpa pandhuan sing pantes saka Gréja, dadi korban akibat mbebayani saka reformasi Petrus, sing kawujud ing sekularisasi urip rakyat sakabehe.

b) Saliyane faktor internal iki, sing ora kena dilalekake nalika nimbang akibat saka reformasi gerejawi Petrus Agung, ana uga faktor eksternal sing, sanajan muncul mandhiri saka urip internal Gréja, nanging tetep nduwèni pangaruh jero marang Gréja. Urip gerejawi ing saben bangsa raket gegandhèngan karo owah-owahan ing babagan nagara lan kabudayan. Ing sajarah Rusia wiwit abad kaping 18 nganti abad kaping 20, ana papat faktor kunci sing bisa diidentifikasi sing maringi tantangan banget angel marang Gréja: 1) ekspansi teritorial nagara; 2) tuwuhé populasi; 3) owah-owahan ing struktur sosial lan lanskap budaya; 4) sifat anyar wewenang nagara lan sikapé marang Gréja[4] .

Ekspansi wilayah negara nyebabake perluasan diose, pambangunan gréja anyar, lan mundhaké jumlah uskup lan rohaniawan. Wiwit ing Rusia Muskovit, lan utamané ing pungkasan abad kaping 17, muncul pitakon babagan nambah jumlah diose amarga tuwuhé wilayah negara. Sajrone jaman kakaisaran, ekspansi wilayah sing terus-terusan nampilake gambaran ing ngisor iki:

Taun	Éropah	Asia
ing mil persegi		

[3] Deleng § 19.

[4] Kanggo gambaran umum babagan sajarah Rusia ing abad kaping 18–20, delengen karya-karya Platonov, Shmurlo, Kornilov, Dovnar-Zapolsky, Pushkarev, lan Kovalevsky sing kadhaptar ing bibliografi (Literatur Umum b).

1682	kira-kira 79,345	185,781
1,725	82,687	192,882
1795	95,173	210,621
1,825	104,926	234,945
1,867	106,951.07	272,689.74
Total: 379,630.81		
Segara Caspia lan Aral 9,680.63		
Total wilayah kakaisaran: 389.311,44 mil persegi[5]		

Nalika seda Alexander II (1 Maret 1881), nalika ekspansi wilayah wis bener-bener rampung, wewengkon nagara – sawisé aneksasi Turkestan – ngancik 403.060,43 mil persegi (yaiku 22.189.368,3 kilometer persegi, utawa 19.498.188,3 versta persegi). Sajrone pamaréntahan loro panguwasa pungkasan – Alexander III lan Nicholas II – kanthi ngétung sawatara panambahan wilayah ing jaman Alexander III lan karugian cilik (sétengah Pulo Sakhalin) ing jaman Nicholas II, total wilayah kakaisaran ngancik (kawit 1 Januari 1910 nganti 20 Juli 1914) 394,462 mil persegi (yaiku 21,735,995 kilometer persegi, utawa 19,099,165 vèrs persegi)[5] .

Ciri khas gerakan populasi sing ana gandhèngané karo perluasan wilayah yaiku populasi Ortodoks Rusia pribumi saka Nagara Muskovit, sawisé kalebu ing proses kolonialisasi swasta lan nagara, sawatara luwih dhisik tinimbang perluasan nagara (utamané menyang Wétan lan luwih adoh menyang Siberia), lan sawatara mèlu sawisé; nanging ing loro-loroné, pemukiman ora dumadi ing wangun klompok padhet, nanging sumebar ing kelompok cilik ing antarané wong non-Rusia lan wong saka agama liya. Saiki, warga kakaisaran kalebu anggota denominasi Kristen liya, uga cacahé wong pagan, Muslim, lan Yahudi sing saya tambah. Ing abad kaping 18 lan 19, Rusia dadi kakaisaran multi-denominasi, ing ngendi pungkasané populasi Ortodoks ora manèh dadi mayoritas mutlak. Gereja diadhepi pitakon babagan sikapé marang denominasi Kristen liyané, uga babagan pakaryan misi. Tugas karya misi kabuktèn dadi banget mendesak ing diosek anyar ing Siberia, sing saliyané komunitas Ortodoks Rusia uga nyakup wilayah-wilayah kanthi populasi agama liya. Ing abad kaping 18 lan 19, ukuran akèh diosek malah mbalikke karo cacahé umat Ortodoksé.

Ekspansi wewengkon nagara dumadi—yen dijupuk wewengkon nagara Moskow abad kaping 17 minangka titik wiwitan—ing telung arah: kulon, kidul, lan wetan. Kamajuan ing saben arah mau marakake tantangan anyar tumrap Gréja. Mung kamajuan menyang lor sing wis rampung wiwit abad kaping 15, nganti tekan pesisir Segara Putih.

Panyerangan menyang kulon diwiwiti nalika Peter I lan rampung nalika Alexander I (1801–1825). Wilayah kulon sing digabungake karo Rusia nduwèni, saliyané populasi Yahudi sing ora sithik, populasi sing kabèh dumadi saka Katolik lan Yunit, sing tundhuk marang Paus lan ana ing sangisoré yurisdiksi Gréja Katolik Roma, uga Protestan – umume Lutheran lan, kanthi luwih sithik, para penganut doktrin Reformasi[6] . Ing kene, Gréja Ortodoks Rusia nemokake awake dhéwé ana ing kontak langsung karo denominasi Kristen Kulon, lan iki ngadhepi macem-macem masalah sing ana gandhèngané karo koeksistensi iki.

Kaping pisan, masalah kegiatan misionaris dadi sorotan, utamane ing kalangan Uniat. Iki nyakup wong-wong sing leluhure wis dadi anggota Gréja Ortodoks Yunani sadurungé Uni 1596, lan wong-wong sing ditarik mlebu Uni liwat upaya Gréja Katolik Roma, kanthi dhukungan panguwasa nagara Polandia ing abad kaping 17

[5] Kanggo taun 1881: *Kalender Rusia kanggo 1912*, disunting dening A. Suvorin. St Petersburg, 1912. kaca 83, delengen uga kaca 91–108. Ing jaman Alexander III, Merv ing Turkestan dijajah; ing jaman Nicholas II, sawisé Perang Rusia-Jepang taun 1904–1905, Rusia kelangan separo pulo Sakhalin. Ing taun 1914, wewengkon Rusia ngancik 19.948.815 vèrst persegi (Rusia Asia. Jilid 1. kaca 39; 1 verst persegi = 1,13802 kilometer persegi).

[6] Ing jaman Pèter I, Rusia ngrebut Livonia, Estonia, pérangan Karelia lan kidul Finlandia. Ing jaman Katarina II, sawisé Pembagian Kapisan Polandia ing taun 1772, wilayah lor lan wétan Belarus ditambahaké; sawisé Pembagian Kapindho Polandia ing taun 1793, sisa wilayah Belarus lan tanah kidul-kulon Rusia (Ukraina Kulon); pungkasané, ing taun 1795 – Courland lan pérangan Lithuania. Ing taun 1809, Alexander I ngreksa kabèh Finlandia, lan ing taun 1815, Rusia éntuk pérangan Polandia (Duchy of Warsaw) kanthi jeneng 'Karajan Polandia'. Ing taun 1815, Rusia mbalekake Galicia marang Austria. Iki nandhani pungkasané ekspansi wilayah Rusia menyang kulon (Military-Statistical Compendium. Vol. 4. kaca 20–23).

lan 18. Pulangé wong-wong mau menyang Ortodoksi iku dikarepake, sepisanan lan paling utama, déning pamaréntah lan Gréja Rusia. Kapindho, Gréja Rusia kudu nimbang kamungkinan yèn populasi Ortodoks ing kakaisaran—lan utamané pedagang, pejabat, lan sapituruté wong Rusia sing manggon ing wilayah kulon—bisa waé, ing tingkat luwih utawa kurang, wis kena pangaribawa denominasi Kulon. Mesthi wae, miturut pamimpin Gréja Ortodoks Rusia, masalah anyar iki paling utama ana gandhèngané karo masalah sektarianisme. Posisi Gréja ing wilayah kulon dadi luwih angel amarga kabijakan nagara Russifikasi, sing cenderung migunakaké layanan Gréja kanggo tujuan kuwi. Kapaksa nggatekake kabijakan nagara ing babagan politik lan nasional ing pakaryan misionariné, Gréja, kaya déné karo Para Percaya Lawas sing wis mecah saka dhèwèké, nemokake dhèwèké ana ing posisi sing alus marang denominasi Kristen liyané, sing asring nyebabake salah paham lan salah tafsir tumindak lan tujuwané.

Ekspansi kakaisaran menyang kidul nganti pesisir Segara Ireng lan Segara Azov ateges ngrebut wilayah stepa anyar sing jarang dihuni ing Tavria, Krimea, lan Kaukasus Lor. Ing abad kaping 18 lan kaping 19, tanah-tanah iki alon-alon dipanggonani déning wong Rusia. Wiwit separo kapindho abad kaping 18, pamaréntahané Catherine II miwiti ngundang kolonis Jerman mlebu nagara—kang akèh sing kagolong manéka sékta Injili—lan nempataké wong-wong mau khusus ing wilayah-wilayah sing wis kasebut mau. Kanthi lumantar wektu, pemukiman wong Jerman nyebar ing sakabehing wewengkon stepa sing amba[7] . Wiwit separo kapindho abad kaping 19, pengaruh agama saka sekte-sekte Jerman marang populasi Ortodoks wiwit katon kanthi kiyat, lan Gréja Ortodoks Rusia nemokake awake dhewe ngadhepi sekterianisme Protestan sing berkembang kanthi cepet.

Wiwit abad kaping 18, ekspansi Rusia menyang kidul raket gegandhèngan karo sing diarani 'Pitakon Wétan'; salajengipun, sesambungan dikuatake karo Gréja Ortodoks ing Semenanjung Balkan lan karo patriarkat ing Timur Tengah. Ing kabijakan pamaréntah tsar marang Turki lan bangsa Slavia Ortodoks ing Semenanjung Balkan, kapentingan murni politik nyawiji karo gagasan nasional lan agama. Hubungan manéka warna Gréja Rusia karo gréja-gréja seduluré ing Wétan akèh gumantung marang kabijakan luar negeri nagara.

Ekspansi menyang wétan, sing wis diwiwiti sadurungé abad kaping 18, saya entuk momentum ing abad kaping 18 lan kaping 19. Akuisisi wilayah anyar ing Asia, kanthi populasi sing campuran saka segi etnis, basa, lan agama, ndadekake Gréja kudu nindakake karya misi marang wong pagan lan Muslim . Mung sawetara pemukiman wong Ortodoks sing sumebar adoh-adoh[8] sing bisa dadi pangkalan kanggo karya kasebut ing sakabehing wewengkon sing amba iki.

Pertumbuhan total populasi kakaisaran—sing saiki campuran agama—ditemtokake nganti separo kapindho abad kaping 19 liwat sing diarani 'revisio', lan ora nganti taun 1897 ana sensus populasi sing teratur lan komprehensif. Kanthi sawetara pangecualian, data ing ngisor iki bisa dipercaya:

1722–1724	(revisi kapisan)	14 yuta
1762	(revisian kaping 3)	19 yuta
1.812	(revisian kaping 4)	41 yuta
1858	(revisian kaping 10)	74 yuta
1862	(sensus durung rampung)	82,172,022 [9]

[7] Karep maju menyang kidul katon ing upaya Pangeran I nyekel benteng Azov (1695–1698), lan sabanjure ing kampanye taun 1711. Ing jaman Catherine II, sawisé loro perang karo Turki, Rusia ngrebut kabèh wewengkon stepa nganti pesisir Segara Ireng, Semenanjung Krimea lan pérangan wewengkon ing Kaukasus Lor. Ing jaman Alexander I, Rusia ngrebut Bessarabia ing taun 1812 (Military-Statistical Compendium. Ibid.; Nolde. 2. kaca 5–52; 53–258, 259–300).

[8] Panjawaran menyang wetan lan tenggara diwiwiti karo kampanye Pangeran Petrus I nglawan Persia lan mlebu Kaukasus Lor. Ing jaman Catherine II, Georgia mlebu panguwasa de facto Rusia (1783), lan ing jaman Paul I, sawisé dibubaraké panguwasa tsar ing Georgia (1801), Georgia resmi dadi wewengkon Rusia. Caucasus pungkasane ditaklukake nalika jaman Alexander II (1864). Ing Siberia, miturut perjanjian karo Cina taun 1858, wates nagara ditemtokake sapanjang Kali Amur; amarga akuisisi Wilayah Ussuri, wates kasebut digeser luwih cedhak Segara Okhotsk. Ing taun 1867, Rusia adol wewengkon Alaska marang Amerika Serikat. Rusia uga ijol satengah saka Sakhalin karo Jepang kanggo Kapuloan Kuril (1875). Ing Asia Tengah, Rusia ngrebut Turkestan (1865) lan Kokand (1876), lan ndadekake Khiva (1873) lan Bukhara (1873) dadi nagara vasal; antara taun 1885 lan 1887, dhisik Merv banjur wilayah Pamir digabungake. Miturut Perjanjian Portsmouth, Rusia kelangan bagéan kidul Sakhalin (Military-Statistical Compendium. Ibid.; Nolde. 2. kaca 331–364, 364–388; Shmurlo. kaca 394, 427 ff., 502 ff., 540).

[9] Military Statistical Compendium. Vol. 4. kaca 50, 94–97, 100–104, 912; Russia (1900). kaca 75; Encyclopaedia Russica. Vol. 16. kaca 452; Kalender Rusia kanggo taun 1912. kaca 123; Mendeleev (1922). kaca 41, 48 sarta salajengipun; Janson (1878).

1897	(sensus kapisan)	128,239,000 [10]
(direvisi)	128,924,289 [11]	
1910	(perkiraan)	163,778,800
1914	(perkiraan)	178.400.000 [12]

Mula, jumlah total penduduk negara kasebut mundhak meh rolas kaping antara taun 1722 lan 1724.

Wiwit taun 1870, keragaman agama ing populasi lan sebarané ing saindenging wewengkon nagara dianggep saka sudut pandang politik nasional minangka faktor sing ora nguntungaké: 'Sanadyan Ortodoks dadi mayoritas ageng saka populasi kakaisaran, komposisi agama populasi ora bisa dianggep sakabehé nguntungaké saka sudut pandang politik. Contone, tapel wates kulon dadi papan dununge umat Katolik sing mungsuh ora mung marang Ortodoksi nanging uga marang kabèh babagan Rusia sacara umum. Protestan dominan ing provinsi-provinsi Baltik lan ing Finlandia. Provinsi-provinsi wétan, sing ngrembaka saka kali Kama lan Volga, meh kabèh didiami déning Muslim; ing Kaukasus, luwih manèh, fanatisme agama Muslim wis dadi panyebab perang sing getih lan suwé. Saliyane, ora kena nglirwakake pangaruh ala sing ditimbulake marang Ortodoksi amarga skisma; sanadyan para skismatik, amarga pecah dadi pirang-pirang sekte—asring mungsuh siji lan sijine—ora mbentuk siji kesatuan, nanging kabèh padha ndeleng Ortodoksi kanthi permusuhan"[13] .

Persentase sebaran populasi miturut agama nampilake gambaran ing ngisor iki:

Agama-agama	1858	1870	1897	1910
Ortodoks (kalebu sesama agama)	72.63	70.8	69.9	69.9
Para Percaya Lawas (kang wis kacathet sacara resmi)	1.05	1.4	?	?
Gregorian Armenia	0.68	0.8	?	?
Uniat (miturut angka resmi, ora ana sing rawuh)	0.31	0.3	?	0.96
Katolik Roma	9.05	7.9	9.91	8.9
Protestan	5.4	5.2	4.85	4.85
Denominasi Kristen liyane (umume sekte)	–	–	0.85	?
Muslim	7.138	7.10	83.10	83
Pagan (miturut angka resmi)	0.690	7.0	5.0	5[14]
Umat Yahudi	3.06	3.2	4.5	4.5

Angka-angka pamaréntah iki, utamané sing ana gandhèngané karo Para Percaya Lawas lan sekta-sekta, ora bisa dianggep sakabèhé bisa dipercaya. Miturut laporan taun 1912 saka Jaksa Agung Sinode Suci, ana

[10] Mendeleev. Op. cit. kaca 20, 48.

[11] Rusia (1900). kaca 76; ing Encyclopaedia Russica, jilid 16, kaca 492, angka sing diwenehake yaiku 128.248.147, kanthi koreksi dadi 128.991.693 jiwa; Kalender Rusia kanggo 1903. kaca 123: 128.967.694 jiwa.

[12] Kalender Rusia kanggo taun 1912. kaca 84, 91–108; Pushkarev. Rusia ing abad kaping 19 (1956). kaca 432 (miturut Buku Taunan Statistik. St Petersburg, 1914. kaca 99).

[13] Kompendium Statistik Militer. Jilid 4. kaca 119.

[14] Kanggo taun 1858: ing kono kaca 10–104, delengen uga kaca 94–97; kanggo taun 1870: Rusia (1900). kaca 86; kanggo taun 1897: Encyclopaedia Russica. Jilid 16. kaca 456 lan salajengipun sarta lampiran; kanggo taun 1910: Kalender Rusia kanggo taun 1912. kaca 86 lan salajengipun; Milyukov. Esai. 2. 1 (1931). kaca 154 lan salajengipun. Babagan 'data asli' ing laporan Jaksa Agung Sinode Suci, delengen panemune E. E. Golubinsky: 'Babagan Reformasi ing Urip Gréja Rusia', ing: Bacaan. 1913. 3. kaca 93.

99.166.662 umat Kristen Ortodoks ing kakaisaran[15] . Nanging, amarga mayoritas Wong Percaya Lawas lan penganut sekte sacara resmi ngaku Ortodoks, kira-kira 15 yuta kudu dikurangi saka angka iki [16]

. Banjur kabukten yèn cacahé umat Kristen Ortodoks watara separo saka total populasi. Nalika ing wiwitan periode Sinodal Gréja Ortodoks sing 'dominan' nduwèni kauntungan cacah sing wigati tinimbang denominasi liya, ing pungkasan abad kaping sanga belas lan wiwitan abad kaping rong puluh mung bisa diomongaké babagan keseimbangan cacah antarané loro kuwi. Wiwit wektu kuwi, Gréja Ortodoks mung nguwasani amarga status hukum sing diparingi déning nagara, amarga wis kelangan kemampuan kanggo nyebutaké cacahé umaté. 'Gréja Rusia' banjur dadi 'Gréja Ortodoks Kakaisaran Rusia'. Gereja saiki ora ana ing negara sing sacara praktis homogen saka segi afiliasi agama, nanging ana ing kakaisaran multi-konfesional. Ing kéné katon prabédan gedhé saka jaman sadurungé Petrine.

Akibat saka ekspansi teritorial negara ing abad kaping 18 lan 19 iki ngowahi posisi Gréja sajrone periode Sinodal, ora mung ing babagan agama nanging uga ing babagan politik. Iku ikatan internal antarane Gréja lan nagara, sing biyèn nduwèni makna sing mutusaké lan malah positif kanggo Muscovy, saiki, ing sawijining teges, mung dadi formalitas—dideklarasikaké déning undhang-undhang nagara, nanging ora ana liya (deleng § 5). Pelemahan posisi Gréja wis katon ing separo kapindho abad kaping 19. Undhang-undhang babagan toleransi agama sing disahake sawisé taun 1905, sing negesake lan nggedhekake hak-hak wong saka kapercayan lan agama liya, sanajan ora nyopot Gereja Ortodoks saka statusé minangka gereja dominan, nanging kanthi signifikan nglemahake dhasar hukum sing dadi landhesan status kuwi.

(c) Saliyane kesulitan eksternal sing kasebut ing ndhuwur, sing kudu diadhepi Gréja Rusia sajrone periode Sinodal, ora kena lali nyebutake kesulitan internal, sing utamane gegayutan karo pangreksan pastoral marang umat Rusia. Ing sangisore pangaribawa reformasi Pangeran Petrus I, sing mengaruhi kabèh aspek urip nagara lan masarakat, uga ing sangisore pangaribawa akibat saka reformasi kasebut, watak bangsa Rusia ngalami owah-owahan sing jero.

Nganti abad kaping 18, pandangan donya lan cara uripé wong Rusia kabentuk sakabehé déning Gréja, lan mung déning Gréja waé. Urip kulawarga, sosial, lan umum diatur déning paugeran gréjawi. Pandangan donya wong-wong mau dikembangaké mung adhedhasar piwulang Gréja Ortodoks lan tetep ora goyah nganti abad kaping 18. Kabeh undang-undang nagara dipandu déning norma-norma gerejawi. Malah urip saben dinane ora diatur déning peraturan nagara, nanging luwih déning paugeran gerejawi. Kabeh golongan (utawa luwih tepaté, kabèh lapisan masyarakat), wiwit saka tsar lan para boyar nganti wong kutha lan para tani, padha krasa wajib manut marang paugeran kasebut. Ing kabèh lapisan masyarakat, hierarki lan para rohaniawan ngurusi wong-wong sing ora mung ngakoni ajaran agama lan etika Gréja nanging uga ngupaya nepati kuwi kanthi becik. Pandangan agama lan moralé tsar lan tani sing paling mlarat sakabèhé padha. Struktur hubungan sosial, karo kabeh kontradiksi lan konfliké, uga kalebu ing sajroning kapercayan iki. Sanajan kontradiksi-kontradiksi iki njedhul dadi kerusuhan lan pemberontakan, kaya ta ing abad kaping 17, loro pihak tetep manut ing kerangka pandangan donya tradisional sing dibentuk déning Gréja, kanthi usaha nyelarasaké tumindaké karo normané. Sadurunge ngetokake dekrit anyar, tsar ora mung rembugan karo para pangkat gedhé nanging uga karo patriark. Nalika nyiyapaké Kitab Undhang-undhang taun 1649, Tsar Alexei Mikhailovich, kaya kabèh penasihat sekuler lan agamawi, nganggep wigati banget kanggo éling dhisik marang 'aturan para rasul suci lan para bapa suci' lan 'undang-undang kutha para raja Yunani' (yaiku para kaisar Bizantium). Ciri wigati tradisi Bizantium tetep lestari ing Rus Muskovit nganti reformasi Pangeran Petrus[17] . Bab kapisan saka Kitab Undhang-undhang iku diparingaké kanggo pelanggaran marang iman lan tatanan gerejawi, amarga sing pungkasan mau dadi dhasar urip nagara lan sosial. Ana wektu tsar ngalami konflik karo sawetara hierark gereja utawa meksa marang wong-wong mau[18] , nanging sacara prinsip, ora mungkin sanajan dheweke nglanggar kanon gerejawi utawa syarat apa wae saka statut gereja. Tsar ndeleng awake dhewe minangka pamawa ora mung kewajiban nagara lan politik, nanging uga

[15] Laporan Jaksa Agung… kanggo taun 1911–1912 (1913). kaca 148.

[16] Sawisé diterbitaké manifesto tanggal 17 April 1905 'Bab Panguwatake Dhasar Toleransi Agama', para Old Believers diparingi hak sing padha karo anggota Gréja Ortodoks Rusia lan mulané, ing taun 1912, ora perlu manèh 'ngaku dhéwé Ortodoks'. Nanging cacahé para sektarian ora ngluwihi 1 yuta jiwa. – Ed.

[17] Kode taun 1649, pambuka ing: PSZ. 1. No. 1 utawa edisi liyane.

[18] Delengen: Smolitsch, kaca 238–286 (bibliografi).

kewajiban agama lan etika. Dheweke ora mung kudu mréntah nagara, nanging uga kudu ngopeni nyawa para kawanan sing dipasrahaké marang dheweke déning Gusti Allah. Yen, umpama, dekrit Tsar Alexei Mikhailovich, amarga nyedhaké Puasa Agung, mréntahaké wong Ortodoks supaya tumindak manut paugeran gréja, mula ora ana siji waé—tsar dhéwé, para rohaniawan, utawa sapa waé ing antarané rakyat—sing nganggep iki minangka campur tangan marang hak-hak Gréja. Tsar Ortodoks kawajiban kanggo ngopeni ora mung pangreksan tatanan nagara saka njaba, nanging uga kasejahteraan rohani wong-wongé[19] .

Ya, mesthi wae, masyarakat ing nagara Moskowit pancen maneka warna banget babagan kewajibané marang nagara lan tsar; nanging, ing sikapé marang Gréja lan paugerané, padha manunggal. Ing kahanan kaya ngono, pakaryan pastoral Gréja dadi tugas sing lumayan prasaja. Sayangé, katingalané ora angel kuwi kebak akibat negatif sing abot. Hierarki Gréja cenderung nglirwakaké kasunyatan yèn ing balik sipat statis tradisi sing wis ditemtokaké sacara lahiriah—sing dianggep kanthi instingtif—ana akèh masalah agama lan moral sing durung rampung diatasi kanthi memuaskan. Iki nyebabake masalah-masalah mendesak, kaya ta babagan sekolah, diabaikan utawa malah dicopot saka agenda sakabehe. Pandhangan marang norma agama lan etika tradisional iku optimistis, malah keno rasa bangga, kaya sing katon saka pirang-pirang conto, kayata tokoh misuwur abad kaping 17, Pendeta Agung Avvakum. Kahanan iki nduweni peran penting ing sajarah munculé gerakan Wong Percaya Lawas.

Sifat liturgi Ortodoksi Rusia, sing katon ora goyah lan langgeng, dianggep minangka nilai paling utama. Sifat khas iki tetep lestari sanajan ing jaman Sinodal, nalika pratandha-pratandha ambruké pondasi lawas wis katon ing pirang-pirang lapisan masyarakat. Ing kéné uga kita kudu nggoleki panyebab saka kontradiksi-kontradiksi sing, ing separo kapindho abad kaping 17, nuntun marang perpecahan. Sajrone periode Sinodal, para penganut skisma kanthi semangat njaga unsur-unsur paling wigati saka tradisi Moskow Kuna. Nanging, ambruké persatuan gerejawi ora ateges yèn wong-wong sing tetep ana ing Gréja, amarga milih ora melu skisma, gelem ngorbanaké watak liturgi imané. Kosok baline, bisa diandharake manawa anane skisma kuwi malah nguwatake watak liturgi Gréja dhéwé, nganti nggawe pambaharuan luwih lanjut (umpamane, ing ibadah) meh ora mungkin, sanadyan pancen dikarepake banget. Nanging, sajrone rong abad sabanjure, perpecahan kuwi abot sanget ngrembaka urip Gréja, sing sawisé muncul langsung ngalami geger anyar sing parah[20] .

Reformasi Peter I, kanthi nyerang gagasan tradisional sakabèhé, uga mengaruhi Gréja. Kabèh reformasi tsar kuwi kebak semangat sekularisasi, sing nggoyang sakabehing tatanan norma adat ing uripé wong. Kontras antarané konservatisme Moskow kuna lan sekularisasi Eropa dadi banget ketara. Kanggo bagean masyarakat Rusia sing, apa kanthi sukarela utawa dipaksa, nampa Eropaisasi, cara-cara tradisional lawas sing dhasar pandangan donya Gereja ora suwe dadi mung tinggalan jaman kepungkur. Bagean liyane saka masyarakat, nanging, nyoba njaga tradhisine sanajan ing kahanan urip anyar. Saben dasawarsa sing kliwat, akibat saka Éropaisasi saya cetha, nambah jurang pamisahan spiritual ing antarané wong-wong lan kurangé pangerten bebarengan antarané loro bagéan mau. Uga kudu digatekake pangaturan ulang masyarakat déning Pangeran Pèter adhedhasar golongan anyar, sing saben-saben dipengaruhi kanthi cara dhéwé déning pandangan lan konsep Éropah. Ing jaman Catherine II, proses mbagi wong sacara sah lan sosial dadi golongan-golongan sing béda pungkasane rampung. Nanging, kacepetan lan jembaré Éropasisasi nyata bisa béda-béda kanggo saben golongan. Nalika mbahas pandangan donya, wigati kanggo netepake apa lan nganti pira gagasan anyar ditampa, lan nganti pira gagasan mau mbentuk tumindak njaba wong-wong lan kapercayan batine. Ing kéné radikalism lan maksimalisme watak Rusia muncul: kaya para Wong Percaya Lawas fanatik mbela 'iman kuna', ana golongan liya ing masyarakat Rusia sing mbantah jaman kepungkur, tanpa syarat manut modhèl anyar saka Kulon. Pengaruh sing kaping loro wis dirasakaké ing Moskow wiwit abad kaping 17. Nanging, nalika semana, kriteria agama lan gerejawi—sing dadi patokan kanggo ngadili inovasi-inovasi iki—isih kenceng ditrapaké; saiki, kriteria kasebut wis ilang[21] .[

[19] Delengen babagan iki: Klyuchevsky. A Course in Russian History. Jilid 3, Bab 55–56; Waldenberg; Kapterev; Smolitsch. Bab 5.

[20] Luwih lengkap babagan iki ana ing ngisor iki ing Jilid 2, uga: Smolitsch, Bab 11, lan Florovsky, Paths, kaca 63–67; Kartashov, A., 'Makna Kapercayan Lawas', ing: Kumpulan kanggo Ngurmati P. B. Struve. Praha, 1925.

[21] Bab pengaruh Kulon, delengen: Klyuchevsky. A Course in Russian History. Bab 53; Milyukov. Essays.

] Status hukum sing béda-béda saka golongan-golongan, sing pisah-pisah—lan utamané distribusi beban nagara sing ora rata lan ora adil antarané golongan-golongan mau, kaya pajak lan tugas militer—saben dasawarsa saya ora cocog karo konsep moral Rusia Kuna babagan kaadilan, utawa 'pravda'. Gereja Rusia ora duwe keberanian kanggo narik perhatian pamaréntah marang fakta-fakta iki. Wiwit jaman Peter I, hak metropolit utawa patriark kanggo nyatakake peringatan lan keprihatinan marang tsar—hak 'lament'—wis ilang saklawasé; hak iki biyèn dadi faktor penting ing hubungan antarané Gereja lan tsar nalika periode Moskow Kuna. Saiki nagara tumindak manut karsa sang autokrat mutlak – sang maharaja – lan Gréja mbiyantu, kanthi tanpa syarat mindhahaké dhukungan saka autokrasi Moskow sing dhasaré agama marang autokrasi para maharaja St. Petersburg, sing ing paningal Gréja isih dadi panyangga gelar tsar. Kasunyatan yèn dhasar pamaréntahan lawas lan anyar béda ora digatekake.

[22]Struktur sosial Muscovy dumadi saka telung golongan utama: golongan abdi nagara, wong kutha, lan para tani. Saka sudut pandang donya, golongan-golongan iki mbentuk kesatuan, njaga integritas rakyat, amarga posisine marang panguwasa nagara lan marang siji lan sijine wis ditemtokake déning tugase. Yen tsar ngakoni lan ngumumaké sacara terbuka yèn hubungane karo 'wong Ortodoks sing dipasrahaké marang dhèwèké déning Gusti Allah' iku minangka kawajiban, mula para golongan mau uga ndeleng hubungane karo panguwasa nagara saka perspektif sing padha. Sacara ketat, iki ora mung bab sikap marang wewenang negara sing abstrak nanging luwih marang pribadine tsar dhéwé. Mung Petrus I sing ngangkat konsep negara minangka sawijining entitas lan gagasan pangabdian umum. Mengko bakal dituduhaké yèn reformasi gerejawi Petrus uga manut garis sing padha. Wiwit kuwi, Gréja uga kabèh kawajiban kanggo pangabdian umum. Iki, sejatine, wigati amarga nglebokake pimpinan kolegialé – Sinode Suci – menyang aparatur administrasi nagara. Gréja, sing nganti wektu kuwi wis ngladèni Karajan Swarga, saiki miturut panemune Pèter uga kudu ngladèni karajan donya. Kaslametan jiwa – iku sing digayuh déning wong-wong Rusia. Kabeh bab ing donya iki, miturut wong-wong mau, iku sifaté sementara lan relatif; ora nduwé rega dhéwé lan paling ora dianggep minangka undhak-undhakan menyang swarga. Kapengaruh déning gagasan Kulon, Pèter maringi ajining dhéwé marang donya iki, sawijining konsep sing durung ana ing Muscovy. Gereja kudu mbangun donya iki kanthi ngopeni warga sing becik utawa luwih tepaté, rakyat sing setya marang tsar. Gereja iku, ing sawijining teges, dadi inti saka tatanan sosial; marang Gereja dipasrahaké tugas kanggo mbentuk manungsa sing ngarahaké kapentingané marang kapentingan nagara. Gereja diarep-arep njamin yèn wong-wong Rusia kanthi sukarela manut marang tuntutan anyar. Nalika nglakokaké réformasi, Pèter péngin wong-wong ndeleng dhèwèké, kaya déné padha ndeleng para panguwasa sadurungé, minangka pelaksana kersaning Gusti, sing tanggung jawab marang Gusti tumrap kabèh tumindaké.

Tugas iki ngadhepi Gréja karo akèh kasulitan: Gréja kudu ngadhepi jemaat sing sakabèhé béda banget saka sadurungé. Réformasi Peter mbalèkaké kabèh konsep lan pamanggih tradhisional. Kabèh struktur masyarakat kabablas ing proses transformasi[23] . Nasib para petani ing proses iki pancèn nggambaraké akèh bab. Petrus ngrampungake proses ngiket para petani marang tanah, sing wis diwiwiti dening Kode 1649 (Bab 11), sing sacara hukum ngiket para petani marang panggonane. Pengenalan pajeg jiwa iki nyiptakake kahanan supaya para tuan tanah dadi panguwasa lan duwé 'jiwa'[24] . Ketergantungan para petani marang tuan tanahé njupuk wujud sing pasti ing jaman Kaisar Anna Ioannovna, nalika ing taun 1731 dhèwèké mindhahaké pangumpulan pajeg poll tax marang para tuan tanah, lan ing taun 1739 ngetokaké prentah sing netepaké yèn mung tuan tanah, lembaga agama, lan pabrik sing nduwèni hak nduwèni para petani. Sabanjure, undang-undang lan praktik ing jaman Catherine II nyebabake para tani dadi budak sakabehe[25] .[

]Sanadyan para tani tetep dadi bawahan para pamilik tanah lan terus nindakake tugase kanggo kapentingane, para pamilik tanah lan bangsawan sakabehe dibebasake saka kewajiban layanan sing wis ditetepake dening Peter I. Miturut dekrité Peter tanggal 23 Maret 1714 babagan warisan tanah, bangsawan sing nyekel tanah

---

[22] Babagan hubungan sosial sadurunge reformasi Petrine, bisa nyebutake artikel menarik saka I. I. Dityatin, 'Nalika lan Napa Perselisihan Muncul ing Rusia Antara Kelas Panguwasa lan Rakyat?', ing: Russkiy Mir, 1881, No. 11; 1882, No. 3.

[23] Delengen: Platonov. Lectures. kaca 459 sarta salajengipun; Klyuchevsky. Course. Bab 3.

[24] Shmurlo. kaca 291, cf. kaca 296; Platonov. *Lectures*. kaca 506–512.

[25] Platonov. Lectures. kaca 634; Shmurlo. kaca 360; Vladimirsky-Budanov. Review. kaca 222 sarta salajengipun; Semevsky, V. Tani ing jaman pamaréntahan Catherine II. Jilid 1. St Petersburg, 1885; ing kono uga. Pitakonan Tani; Engelmann, J.; Klyuchevsky, ing: Russkiy Mir, 1885. No. 8–10.

kanthi syarat pangabdian dadi pamilik mutlak tanahé tanpa syarat, sing dadi dhasar hukum kanggo nransfer tanah lan para tani sing manggon ing kono dadi kagungané. Ing jaman para penerusé Peter, ana serangkaian prentah sing nggedhekake hak-hak para pamilik tanah, sanadyan ing wiwitan isih ana sawetara kewajiban layanan umum. Nanging, tanggal 18 Februari 1762, Peter III ngetokake manifesto 'Babagan Panyalur Kabebasan lan Kamardikan marang Kabèh Bangsawan Rusia', sing kanthi tuntas mbusak kewajiban-kewajiban mau. Bebas saka kewajiban ngladeni negara, akèh bangsawan padha nglumpuk ing provinsi, ing kana padha manggon ing tanahé. Katerina II ngrampungake proses iki kanthi dekrit tanggal 21 April 1785 'Babagan Hak, Kabebasan, lan Keistimewaan Bangsawan Rusia', sing miturut dekrit iki bangsawan dadi kelas istimewa. Sabanjure, lumantar serangkaian dekrit E , para petani kanthi pasti dilebokake ing sangisore pangawasane, kahanan iki terus nganti Manifesto Emansipasi Petani Alexander II tanggal 19 Februari 1861.[26]

Panyingkiran hak sing dialami dening mayoritas petani (nganti watara taun 1870, petani isih dadi kira-kira 76,6 persen saka total populasi negara) ngrusak dhasar moral tatanan sosial, amarga iku bertentangan karo dhasar kesadaran moral lan hukum wong Rusia, yaiku pamanggihipun babagan 'keadilan'. Nalika 'aristokrasi bangsawan' nganggep hak nduwèni budhak minangka hak adhedhasar kelas lan privilese sing dadi 'tulang punggung kraton', pandangan petani Rusia – sanadyan ana reformasi Peter – tetep manut tradhisi Moskow kuna. Dheweke ndeleng kahanan budhak ora saka sudut pandang hukum, nanging mung saka sudut pandang agama lan moral – minangka kahanan sing bertentangan karo dhawuhe Gusti. Mula saka iku, kahanan budhak malah nambah jurang sing wis ana ing jeroné kakaisaran kelasé Peter amarga pengaruh Éropah.

Nanging, ora adil yen ngomong yen kabèh bangsawan nganggep kedaiban minangka fenomena sing lumrah lan adil. Wiwit abad kaping 18, kita nemokake ing sawatara anggota bangsawan (Radishchev lan liya-liyané) pangerten sing cetha babagan sisih negatifé lan rasa nesu marang panginjak-injak dhasar moral lan hukum saka tatanan sosial. Ing separo kapisan abad kaping 19, protes iki saya kuwat, nyebar ora mung ing kalangan bangsawan nanging uga ing anggota lapisan sosial liyane, utamane kalangan intelektual sing saya muncul. Ing separo kapisan abad kaping sanga welas, kalangan sing mikir liberal ing masyarakat nyoba – sak isa diijini déning sensor – ngecam kedaiban minangka kebejatan sistem otoriter liwat fiksi, jurnalistik, korespondensi, lan sapituruté. Nganti taun 1861, protes iki – sanadyan mung siji pérangan saka aspirasi liberal sakabèhé – nyurung gerakan emansipasi sing banjur maringi lahan subur kanggo gerakan revolusioner. Menengé Gréja ndadékaké Gréja lan wakilé (uskup lan rohaniawan paroki) katon, ing paningal kalangan liberal, padha tanggung jawab bebarengan karo panguwasa nagara tumrap cacaté sistem sosial lan politik. Gréja dianggep ora mung konservatif nanging uga dadi kekuwatan reaksioner ing babagan politik, dadi tiang lan kanca tumindak absolutisme nagara. Amarga sawenèh pandangan cekak sing wis dadi ciri para liberal lan revolusioner Rusia, padha nganggep konservatisme minangka pratandha kurangé kabudayan lan pendhidhikan. Critikan kaya ngéné iki tansah dialamatké marang para rohaniawan, lan tetep dadi ciri ajiné kritik sing diajukaké marang Gréja lan wakilé déning kalangan liberal. Ing sisih liya, amarga sentimen liberal dipacu dening ajaran filsafat Kulon, Liberalisme Rusia lan radikalisme sing muncul saka iku kanthi gampang pindhah saka kritik sosial-politik marang pandangan donya positivis lan materialis, sing pungkasane nuntun marang ateisme utawa malah kapercayan anti-agama.

Iki nyebabake munculé bagean gedhé masyarakat sing anggotané sacara resmi kacathet minangka Ortodoks, sanadyan sejatiné ora nduwé sesambungan apa-apa karo Gréja. Sekularisasi masyarakat dirasakaké luwih kenceng ing kutha-kutha, déné para pastur ing désa biasané luwih raket sesambungané karo umaté.

Saiki Gréja nemokake awake dhéwé ngadhepi masyarakat sing wis pecah. Cara-cara pelayanan pastoral ing kutha lan désa – marang umat paroki biyasa ing siji sisih, lan marang wong akèh sing apatis utawa mungsuh ing sisih liyané – kudu béda sakabèhé. Ing wektu sing padha, para rohaniawan sakabehe ora siyap ngadhepi masalah kaya ngono, lan uga ora nampa pitutur apa wae saka para uskup. Nginjili dadi pancen angel. Khotbah kudu bisa diakses déning lapisan masyarakat sing wis sekuler, nanging uga kudu dimangertèni déning lapisan

[26] PSZ. Jil. 5, No. 2789; Jil. 10, No. 8836; Jil. 15, No. 11444; Jil. 22, No. 16187; Romanovich-Slavatinsky, V. E. Bangsawan ing Rusia; Korf, S. A. Bangsawan lan Administrasi Adhedhasar Kepresidenan sajrone Satus Taun, 1762–1855. St Petersburg, 1906; Platonov. Kuliah. kaca 504 lan salajengipun, 632 lan salajengipun; Shmurlo. kaca 360 lan salajengipun; Pushkarev. Russia ing abad kaping 19. kaca 50 sarta salajengipun. Ing taun 1859, cacahing tani ingkang kagunganipun déning para pamilik tanah ngantos 10.960.000 'jiwa revisi'; miturut revisi taun 1835, ana 8,5 yuta 'tani nagari' jaler (ibid., kaca 62, 73). Bab emansipasi para petani tanggal 19 Februari 1861, delengen: 2 PSZ. 36. No. 35657.

masyarakat sing luwih akèh sing tetep setya marang tradisi lan Gréja—utamané para petani, uga borjuis cilik lan para buruh. Sanadyan golongan-golongan iki tetep raket gandhèngané karo Gréja sajrone periode sinodal nganti pungkasan abad kaping , sekte-sekte uga wiwit ngrasakaké anané ing antarané wong-wong mau; sekte-sekte iki, kaya para skismatik, mbutuhaké karya misi sing terorganisir kanthi apik. Saiki Gréja kudu nindakake pakaryan iki ing kerangka hubungan anyar karo pamaréntah, ing kerangka hubungan nagara-Gréja. Ing kéné, Gréja ngadhepi akèh kasulitan lan komplikasi. Mengko kita bakal weruh persis kepiyé hubungan antarané Gréja lan nagara iki berkembang sajroning periode Sinodal[27] .

(d) Ayo padha bali maneh menyang jaman Moskow. Hubungan anyar antarane Gréja lan nagara ora mung ditemtokake déning agama sing disponsori nagara. Prasyarat sing wis kondhang kanggo iku wis kabentuk nalika jaman Moskow, lan nduwé oyot ing kasunyatan sajarah lan pola pikir sing nguwasani politik gréjawi nalika semana. Struktur tartamtu pandangan donya Rusia Kuna lan sikap psikologis sing gegandhengan kadhangkala nduwèni pangaruh kuat marang jalane prastawa sajarah, nanging ora kosok baline. Resonansi sing digawé déning prastawa tartamtu ing antarané wong akèh asring uga dadi akibat saka pandangan sing kabentuk déning agama babagan hakikat kakuwasan tsar lan panguwasa donya umumé.

Ing sesambetan antarane nagara lan Gréja ing Muscovite Rus', ana loro arus sing padha nyabrang: tuwuhé politik nagara nyebabaké kristalisasi alon-alon saka konsep wewenang tsar; ing wektu sing padha, sawisé ambruké Konstantinopel lan pungkasané Kakaisaran Romawi Wétan, pamikiran nagara saya kebak gagasan babagan warisan Bizantium. Pamanggih babagan tsar minangka ahli waris hak lan kewajiban para kaisar Bizantium mbentuk pamikiran ora mung para panguwasa dhéwé, nanging uga hierarki gereja, komunitas biara, lan kabèh rakyat. Wewenang monarkis, sing diwujudaké déning tsar sing makili, owah utamané amarga pangaruh tuwuhé sing cepet saka nagara Moskow. Ing separo kapindho abad kaping limolas lan ing wiwitan abad kaping nemolas, negara Muskovit anyar muncul saka kadipaten-kadipaten sing pecah-pecah; transformasi iki, ing ciri-ciri utamane, kelakon sajrone pamaréntahan Ivan III (1462–1505)[28] . Miturut pandangan Gréja lan rakyat, Pangeran Agung Moskow iku pamimpin mutlak bangsa[29] . Sajrone puluhan taun kang wigati sacara politik ing pamaréntahan Ivan III, sipat autokrasi tsar dadi topik debat sing urip ing Moskow. Para sarjana Moskow mung bisa mbahas masalah iki saka sudut pandang pamanggih babagan kakuwasané sang raja lan sesambungane karo Gréja sing wis mlebu menyang Rus' saka Bizantium bareng karo agama Kristen. Nalika agama Kristen teka ing Kyiv ing pungkasan abad kaping 10, konsep kakaisaran (imperium) lan keimaman (sacerdotium) ing Bizantium wis maju banget lan wis ditemtokake sacara hukum[30] . Novel-novel Justinian (527–565), sing nyakup hubungan antarane negara lan Gréja, wis dilebokake ing *Kormchaya Kniga* Slavia wiwit abad kaping 11–12[31] . Ekloga Bizantium (kira-kira taun 750) ngemot pranatan babagan kewajiban sang raja kanggo netepake kaadilan, uga babagan asal-usulé kekaisaran (kerajaan) sing ilahi[32] . Ing Moskow, Epanagoga (antara taun 879 lan 886) dadi dhasar utama kanggo nerangake hubungan antarane nagara lan Gréja[33] . Nanging, para sarjana Moskow luwih ora kasengsem marang kasunyatan sajarah tinimbang marang sistem konsep sing kacathet ing teks Bizantium.

---

[27] Masalah iki dibahas kanthi rinci ing Jilid 2.

[28] Sanajan sadurunge diadopsi sacara resmi gelar 'tsar' ing taun 1547, Para Pangeran Agung Moskow asring diarani 'tsar': AI. 1. No. 112 (1501), 294 (1534); PSRL. 6. kaca 225–230; 8. kaca 207–213; 12. kaca 203 (1480, 'Surat marang Ugra' déning Vassian Ryl); 25. kaca 259 (1437), 312 (1477).

[29] Platonov. Kuliah. kaca 156, 189, 190; cf.: Klyuchevsky. Kursus. Jilid 2. Bab 25–26; Lyubavsky. Sajarah Rusia Kuna nganti pungkasan abad kaping 16. Edisi katelu. Moskow, 1918. kaca 210–220, 221–233; Klyuchevsky. The Boyar Duma. Bab 12 (ing edhisi 1909 – kaca 244 lan salajengipun).

[30] Kanggo rincian babagan iki, delengen: Waldenberg; cf.: Smolitsch. Bab 5 (bibliografi), lan uga: Milasch. kaca 600–710.

[31] Bab *Kormchaya Kniga*, delengen: Pavlov, A. *The Original Slavonic-Russian Nomokanon*. Kazan, 1869. kaca 76; V. Beneshevich. Kormchaya Slavia Kuna saka XIV Judhul. St Petersburg, 1905. kaca 795; Herman. *De fontibus*. kaca 23 lan salajengipun. Babagan undang-undang nagara Bizantium sing nyakup Gereja, delengen: Milasch. kaca 52, 125, 192 lan salajengipun, 690 lan salajengipun; Ostrogorskij, G. *Geschichte des byzantinischen Reiches*. Munich, 1940. kaca 17, 47 lan liya-liyané; Pfandmuller, G. *Die kirchliche Gesetzgebung Justinians*. 1902; Alivisatos, H. *Die kirchliche Gesetzgebung des Kaisers Justinian*. Berlin, 1913.

[32] Ostrogorsky, G. 'Hubungan antarane Gréja lan Nagara ing Bizantium', ing: *Seminarium Kondakovianum*. 4 (1931). kaca 121–134.

[33] Ostrogorsky. Op. cit., kaca 121; V. Sokolsky ('Bab Sifat lan Makna Epanagoga', ing: Byzantine Chronicle. 1 (1894). kaca 17–54) negesake manawa Epanagoga iku wigati minangka monumen hukum umum (kaca 41). Miturut F. Dolger (Dolger F. Byzanz. Munich, 1952. kaca 97), Epanagoge ora tau diratifikasi sacara resmi déning para kaisar.

Sumber liya babagan hubungan antarane negara lan Gereja yaiku Kitab Suci lan tulisan-tulisan Bapa Gereja. Saka kabèh mau, Moskow nyerap loro teori utama, utawa loro doktrin: yèn panguwasa karajaan adhedhasar Sabda Gusti, lan doktrin diarki, utawa simfoni panguwasa rohani lan sekuler[34] .

Adaptasi gagasan sing dipinjam iki ing Moskow dipengaruhi déning kahanan politik tartamtu. Kaping pisan lan paling utama, para sarjana Moskow nyandhak tradisi kuna Kyiv, miturut tradisi kuwi para pangeran lan pangeran agung dianggep minangka panguwasa Kristen sing nduwèni hak lan kawajiban tartamtu marang Gréja[35] . Warisan iki dadi dhasar kanggo evolusi ideologis sabanjure sawisé Pangeran Agung nolak ngakoni Persatuan Florence (1439). Kanthi mangkono, ing paningal para samtane, Pangeran Agung muncul minangka panglindhungi iman Ortodoks, ngluwihi Bizantium sing wis nyawiji karo 'bid'ah Latin'[36] . Ambruké Konstantinopel lan ambruké kakaisaran ngrusak diarki lan simfoni kakuwasan sekuler lan gerejawi sing dibutuhaké déning teori[37] . Dadi perlu kanggo nyusun manèh praktik politik supaya manut manèh karo teori kasebut, lan panyusunan manèh kuwi wis disiapaké ing Moskow wiwit taun 1448. Wiwit wektu kuwi, pemilihan metropolit Rusia dilakokaké déning Majelis Uskup Rusia (Majelis Suci) tanpa persetujuan calon saka Patriark Konstantinopel; ditemtokaké yèn pemilihan kuwi dilakokaké 'miturut pitutur putraku, Pangeran Agung Vasily Vasilyevich'[38] . Sepuluh taun sawisé, ing Konsili Lokal ing Moskow, ditemtokaké yèn pamilihan Metropolitan Moskow wiwit saiki bakal dilakokaké 'kanthi pilihan Roh Suci lan manut kanon suci para rasul lan bapa-bapa suci', uga 'miturut dhawuh Gusti kita Pangeran Agung Vasily Vasilyevich, autokrat Rusia'[39] . Pernikahané Pangeran Agung Ivan III karo Sophia (Zoe), keponakané Kaisar Bizantium pungkasan, negesaké penerusan iki. Ing taun 1480, ketergantungané Nagara Moskow marang bangsa Tatarlah—sanajan mung formal—pungkasané dibusak[40] .

Kabeh kedadeyan iki dadi dorongan kuat kanggo pamikiran teoretis, nalika ing wektu sing padha nuntun pamikiran kasebut menyang arah sing cetha. Wiwit wektu kuwi, Muscovy dianggep minangka penjamin sing njamin pelestarian Ortodoksi ing kasucian lan keutuhané. Tsar Moskow dadi panyekel sing sah saka kabèh hak lan kawajibané kaisar Bizantium. Mula saka iku, dhèwèké saiki dadi 'Tsar Ortodoks', sing tanpa dhèwèké kabèh sistem adhedhasar agama ing pandangan donya Rusia Kuna bakal kelangan dhasar. Doktrin Bizantium babagan 'symphony' kabuktèn cocog banget karo kahanan ing Moskow. Gereja Rusia iku siji-sijiné sing wis njaga pusaka doktrin Ortodoksi kanthi murni, déné sang raja dadi pelindhung lan pangreksané. Lan nalika Ivan IV (1533–1584) sacara resmi nampa gelar tsar ing taun 1547, iku dadi langkah sing pancèn logis. Lha, sanajan sadurunge kuwi, para Pangeran Agung wis diarani tsar ing cathetan tulisan Moskow ing abad kaping 15[41] . Mangkono, konsep sing ana ing tulisan resmi gerejawi lan wacana umum Moskow ing separo kapindho abad kaping 15 lan awal abad

---

[34] A. V. Kartashov (Kartasev A. The Emergence of Imperial Synodal Authority under Constantine the Great, its Theological Justification and its Ecclesiastical Reception, in: Church and Cosmos. Orthodox and Protestant Christianity. Study Booklet No. 2. Witten; Ruhr, 1950. p. 145) nyathet babagan prakara iki: 'Filsafat dualitas iki, sing dilebokake ing Syntagma-é Matthew Blastares (abad kaping 14), sing nyebar ing saindenging Wétan, tetep diakoni sacara umum lan, kanthi tingkat kasil sing béda-béda, uga ngrembaka ing gréja-gréja anak Slavia ing jaman Abad Tengah lan jaman modhèrn.' Pangalihan Epanagoga menyang basa Slavia Greja mung dilakoni ing Moskow nalika masa patriark Nikon, nanging Epanagoga uga kalebu ing Syntagma Vlastar (1335) lan, amarga iku, wis dikenal ing terjemahan Slavia ing Moskow sanajan sadurunge abad kaping 17: Milasch, kaca 188 sarta salajengipun, 193 sarta salajengipun.

[35] Gotz L. K. Nagara lan Gréja ing Altru?land: Jaman Kiev. 988–1240. Berlin, 1908; Philipp W. Pendekatan marang Pamikiran Sajarah lan Politik ing Rus Kievan. Breslau, 1940; Shakhmatoff, M. V. Esai babagan Sajarah Gagasan Politik Rus Kuna. Praha, 1927. Jilid 1.

[36] Makarii. 8. kaca 346; Th. Ziegler. Persatuan Konsili Florence ing Gréja Rusia. Würzburg, 1938 (bibliografi); Shpakov, A. Gereja lan Negara ing Hubungan Saliyané ing Nagara Muscovite wiwit Persatuan Florence nganti Pambentukan Patriarkat. Jilid 1: Masa Pamrentahan Vasily the Blind. Kyiv, 1904. kaca 84 lan salajengipun; Ammann. Abri?. kaca 138 lan salajengipun.

[37] Bab wigatine penaklukan Konstantinopel déning Turki tumrap Muscovy, delengen: Ostrogorsky. History. kaca 411; Smolitsch. kaca 123.

[38] AI. 1. No. 43.

[39] AI. 1. No. 61.

[40] Babagan sesambungan Para Pangeran Agung Moskow karo Horde Emas Tataria: Spuler, B. *Die Goldene Horde. Die Mongolen in Ru?land*. Leipzig, 1943. Babagan pangaribawa penjajahan Tataria marang Gréja, delengen: Priselkov, M. *Khan's Decrees to the Russian Metropolitans*. Petrograd, 1916.

[41] Delengen cathetan 27. Sing dadi ciri khas suasana politik ing jaman Ivan III yaiku pangukuhan resmi taun 1498 marang Pangeran Dmitry, putrané canggah Ivan III, dadi tsar tinimbang pangeran agung (SGGD. 2. No. 25).

kaping 16 dadi kasunyatan nagari lan hukum gerejawi sing urip: siji-sijine tsar Ortodoks ing donya lungguh ing tahta Moskow minangka autokrat[42] .

Angel golek periode liya ing sajarah Rusia nalika masalah hubungan antarane negara lan Gréja nganti ngregeti pikiran wong. Minangka asil saka karya intelektual sing dilakoni wektu kuwi, kawangun sawijining konsep politik-negara sing lestari pirang-pirang abad lan ora bisa dirusak sakabehe sanajan ana reformasi Pangeran Petrus Agung lan évropanisasi sawisé. Ing inti konsep iki ana visi babagan masa depan nagara Moskow, yaiku 'Moskow – Roma Katelu'[43] – sawijining teori sing ora utamane politik, nanging luwih agama lan mesianis. Ing jurnalistik wektu kuwi, Moskow, ahli waris sah pungkasan saka 'Roma Kapindho', utawa Konstantinopel, dianggep ora minangka pusat politik kanthi aspirasi imperium, nanging luwih minangka pangreksa ortodoksi sejati ing saindenging jagad – nganti pungkasaning jaman. Sifat eskatologis pandangan donya Rusia Kuna, sing ndadekake kabeh prakara donya dianggep saka perspektif sifat sing ora langgeng, ateges aspek politik saka prakara iki – yaiku ranah donya – dikesampingake adoh ing latar mburi. Kita negesake bab iki kanthi khusus amarga ana interpretasi liya sing ora adhedhasar babagan gagasan 'Moskow – Roma Katelu'.

Minangka akibat saka gagasan 'Roma Katelu'[44] , muncul sawijining teori khusus babagan tsar Ortodoks. Sing pungkasan digambarke minangka 'tsar sing bener', mung tundhuk marang kaadilan ilahi lan 'kanyatan', lan prihatin kanggo nglestarekaké lan nguwatké iman Ortodoks ing kabèh wujud lan institusi, kalebu gréja-gréja lan biara-biara. Tsar mrentah miturut kersaning Gusti Allah kanthi tujuan nylametake nyawa, lan kanggo nglindhungi rakyaté saka sangsara jasmani lan rohani[45] . Adhedhasar premis-premis iki, hak-hak anyar tsar ing babagan agama diadegaké. Wiwit jamané Ivan IV, para tsar nganggep campur tangan ing urusan gerejawi minangka panggemban kawajiban kanggo njaga kasucian lan ketidakrusakané Gréja Ortodoks. Tsar lan hierarki gerejawi ora nganggep iki minangka wujud 'tirani' saka panguwasa nagara. Aspek hukumé bab iki pancèn diabaikan sakabehé. Ora ana siji waé sing kepikiran nggunakake kasus-kasus intervensi negara minangka preseden kanggo ngadegaké sistem 'otoritas eklesiastik nagara Moskow'. Mangkono, contone, kasunyatan manawa tsar maringi tongkat marang metropolit sing anyar disucèkaké, lan mengko marang patriark, ing jero gréja ora ateges panyerahan wewenang; tegesé, iku ora nuduhaké yèn Gréja tundhuk sacara hukum marang tsar[46] . Iku mung dadi pratandha yèn ing Rus Muskovit nagara lan Gréja padha nduwèni tujuan sing siji. Amarga kuwasa mutlaké tsar, sing winates mung déning kersané Gusti Allah lan tanggung jawabé tsar marang Gusti Allah[47] , ora kaiket ing undhang-undhang apa waé, mula ora ana definisi hak-haké tsar gegayutan karo Gréja. Moskow ora kenal karo norma-norma hukum Romawi. Nanging sing luwih penting yaiku faktor liya – ciri khas pamikiran Rusia Kuna sing ngidini uripé dhéwé ngowahi maneh tugas tsar marang Gréja dadi norma hukum[48] . Mula muncul praktik tsar nunjuk calon kanggo ngisi jabatan uskup lan metropolit, uga tahta patriark. Para tsar Moskow, wiwit Ivan IV sing melu aktif ing Konsili Stoglav, banjur manut tuladha para kaisar Bizantium, ngadani Konsili Lokal kanthi inisiatif dhéwé lan ngesahaké

---

[42] Delengen, contone, Kronograf taun 1512, ing: PSRL. 22. 1. kaca 208; utawa layang Metropolitan Makarii marang Ivan IV, ing: AI. 1. No. 160; bandhingna karo DAI. 1, No. 25 lan 40; Smolitsch, kaca 129–135. Bab asal-usul gelar 'samodrzhets-autocrat', delengen: Ostrogorsky, G. 'Autocrat and Samodrzhets: A Contribution to the History of the Title in Byzantium and among the Southern Slavs'. Lampiran: Gelar-gelar Autokrat ing Rus', ing: Glas Srpske Krasjevske Akademije. Jilid 2, No. 84. Belgrade, 1935. kaca 95–187.

[43] Kita ora bakal mlebu ing kéné nerangaké kanthi rinci piwulang agama lan misi saka biksu Philotheus babagan 'Moskow – Roma Katelu'; delengen bab iki: Malinin, V. The Elder Philotheus of the Eleazarov Monastery. 1901; Schaeder, H. (1929) (bibliografi). Edisi kaping 2. 1957; Smolitsch, kaca 130 lan salajengipun; Medlin, W. K. (1952).

[44] Delengen: Waldenberg; Sokolsky, V. (1902); Savva, V. (1901); Solovyov, A. V. (1927); Beck (1954); Stupperich (1949); Dyakonov (1889); Smolitsch, kaca 125 sarta salajengipun.

[45] Poin iki utamane ditekankan ing epistula-epistula sing nyakup bidat para penganut Yahudi; delengen: Smolitsch, kaca 126, cathetan 3.

[46] Delengen upacara pangukuhan metropolit saka pertengahan abad kaping 15 (AAE. 1, no. 375 lan RIB. 7, no. 52, sing tanggalé taun 1423) utawa 'Upacara Pangukuhan ing Tahta Patriark' saka Patriark Adrian sing tanggalé 22 Agustus 1690 (PSZ. 3, No. 1381). Iki katon cetha ing upacara pangukuhan Patriark Filaret tanggal 22 Juni 1619 ('Upacara Nominasi lan Pangukuhan miturut Karsa Sang Penguasa': SGGD. 3, No. 45, kaca 187, 189).

[47] Delengen, umpama, layangé Metropolitan Makarii *marang* Tsar Ivan IV tanggal *13–20 Juli 1552 ing: AI. 1. No. 160. kaca 292; cf. ringkesan bahan sajarah ing: Philipp W. Ivan Peresvetov und seine Schriften zur Erneuerung des Moskauer Reiches. Königsberg i. Pr., 1935. Utamane kaca 52–61.*

[48] Latkin. Op. cit. kaca 249; cf.: Klyuchevsky. Course. Jilid 4 (1910). kaca 227; Vladimirsky-Budanov. Op. cit. kaca 143 sarta salajengipun.

kaputusané[49] . Nalika revisi buku-buku gereja sing diprentahake Patriark Nikon (1652–1667) nyebabake perpecahan para Wong Percaya Lawas, negara njupuk sikap nglawan para skismatik minangka panglindhungi ortodoksi[50] . Luwih saka kuwi, para Wong Percaya Lawas, ing petisi kanggo mbalèkaké 'iman kuna', ngajokaké langsung marang 'Tsar Ortodoks', tinimbang marang Patriark Moskow[51] .

Kurang cetha ing norma hukum—utawa, luwih tepaté, ora ana norma kaya ngono—pungkasané nyebabaké bentrokan tragis antarané Patriark Nikon lan Tsar Alexei Mikhailovich. Dipengaruhi dening *Epanaagoge*, sing anyar wae diterjemahake ing Moskow lan ngajak harmoni antarane panguwasa sekuler lan gerejawi, Nikon ngupaya harmoni iki ing Moskow lan, amarga ora nemokake, ing panasé debat malah miwiti negesake primasi panguwasa gerejawi[52] . Proses hukum marang Nikon (sidang-sidang Majelis taun 1667) ora njupuk wujud debat hukum antarane pihak-pihak sing bertentangan, nanging luwih kaya konflik pribadi murni antarane tsar lan patriark, kang kebak permusuhan pribadi lan intrik[53] . Tsar menang amarga kecerdikan diplomatik para patriark Wétan sing diundang menyang Moskow lan ndhukung dhèwèké[54] . Asil kaya ngono mesthi bisa dianggep minangka panguasaan Gereja marang nagara. Nanging, nalika nimbang prakara iki adhedhasar merit, ora bisa ora nyathet manawa negara, sing rumangsa yakin ing kerangka hubungan tradisional suwé karo Gréja lan pamanggihé bab hak-hak tsar, nahan dhiri saka nyatakaké posisiné kanthi resmi. Tsar nyerahake tugas iki marang para patriark Wétan, sing sadurungé wis nampa saka Moskow sakumpulan pitakon sing dirancang kanthi trampil banget lan ora ngemot rincian tartamtu babagan inti konflik[55] . Wangsulan para patriark (Tomos) kuwi sawenehé adhedhasar Epanagoge, sanadyan ing pangagung-agungé wewenang tsar wis adoh ngluwihi teori simfoni. Mangkono, Wangsulan (Bab 13) nyatakake manawa patriark ora nduwé hak campur tangan ing urusan nagara utawa malah melu ing kono, kajaba yèn tsar kersa. Bab 5 negesake sipat tanpa wates panguwasa tsar, nanging kaburipun tembung-tembungé mbukak pitakon babagan sepira tegesé panguwasa kuwi nganti tekan Gréja. Mula saka iku, terjemahan resmi basa Rusia saka Respon iki diterbitake kanthi judhul: 'Wangsulan saka Papat Patriark Ekumenis marang 25 Pitakonan Babagan Wibawa Tanpa Watesé Tsar lan Wibawa Watesé Patriark'[56] . Kaya sing wis kondhang, tuduhan paling abot marang Nikon yaiku campur tangan ing urusan nagara, sing diduga ditindakake déning Patriark. Tuduhan sing padha uga nduwèni peran penting sabanjuré, contoné nalika nyusun 'Peraturan Rohani' déning Theophanes Prokopovich. Ing mbenerake pambubaran wewenang patriark, Theophanes kanthi cetha nyebutake kasus Nikon. Nanging, tujuane intrik para boyar marang Nikon ora kanggo entuk saka para patriark definisi teoretis babagan hubungan antarane wewenang tsar lan wewenang patriark. Faktor-faktor penentu yaiku pertimbangan sing banget praktis , sing asalé saka kapentingan kelas lan ekonomi para boyar lan rombongan tsar. Sing dadi masalah yaiku pitakon sing muncul maneh ing jaman Nikon, yaiku babagan nambah tanah patriark lan hak istimewa anyar sing ana gandhengane karo iki. Mula, ing kene uga bisa katon ana sambungan internal karo kabijakan Peter mengko babagan kepemilikan tanah greja – kabijakan sing sejatine ora sakabehe anyar. Yurisdiksi gerejawi sing ngatur wilayah ageng iki malah nguntungake para boyar, kelas abdi, lan birokrasi Moskow, amarga padha ora bisa ngarep-arep nampa tanah ing kana utawa menang ing perselisihan hukum potensial babagan tanah lokal. Ing taun 1649, Kitab

---

[49] Deleng 'masalah sing ana gandhèngané karo tsar' ing edhisi Stoglav (Smolitsch, kaca 18); uga: Waldenberg; Kapterev, N. Patriark Nikon lan Tsar Alexei Mikhailovich. Jilid 1. Edisi kapindho (1912). 2. kaca 82, 62; ing kono uga. Sang Tsar lan Majelis Agama Moskow abad kaping 16 lan kaping 17, ing: BV. 1906. 3.

[50] Kapterev. Patriark Nikon; Smolitsch. kaca 365 lan salajengipun.

[51] Smolitsch. kaca 376. 'Petisi babagan Iman', ing: Bahan-bahan kanggo Sajarah Skisma Rusia. Jilid 2, Nomer 14, 30, 31, 43, 45.

[52] Panemu Patriark Nikon babagan Kitab Undhang-undhang, ing: Prosiding Departemen Arkeologi Rusia lan Slavia. 2 (1861), cf.: Makarii. 12. kaca 227 sarta salajengipun. Delengen karya Kapterev sing kasebut ing ndhuwur, utamane jilid 2, lan uga: Zyzykin, M. Patriark Nikon; Akèh bahan sing nggambaraké Nikon lan tulisan-tulisane kapacak ing: Palmer, W. *The Patriarch and the Tsar*. 7 jilid. London, 1871–1876. Kanggo pustaka luwih lanjut, delengen: Smolitsch, kaca 362 sarta salajengipun.

[53] Akeh sarjana ngakoni peran intrik boyar ing konflik antarane tsar lan patriark; delengen utamane: Zyzykin, vol. 3, kaca 25 sarta salajengipun; Florovsky, kaca 66

[54] Paus Paisius saka Alexandria lan Paus Macarius saka Antiochia melu ing sidang-sidang Majelis.

[55] Kanggo tanggapan patriark (sing diarani 'gulungan'), delengen: SGGD. 4. No. 27 (ing basa Yunani lan Rusia); Gibbinet. 2. kaca 669–697 (terjemahané ora akurat); cf.: Makarios. 12. kaca 472 lan salajengipun; Zyzykin. 3. kaca 86 lan salajengipun.

[56] SGGD. 4. No. 27. kaca 84–117, cf.: Makarii. 12. kaca 492 lan salajengipun; Waldenberg. kaca 392 lan salajengipun.

Undhang-undhang (Bab 12 lan 13) ngrampungake masalah yurisdiksi sing ngurangi kapentingan Gereja[57] . Sawisé pirang-pirang upaya protes sing ora ana asilé, Nikon pungkasane kasil ing taun 1657 kanggo éntuk konfirmasi saka Tsar Alexei Mikhailovich babagan hak administrasi lan yurisdiksi mandhiri ing tanah-tanah patriark[58] . Kembangé hubungan pribadi Nikon karo tsar kabuktèkaké dadi penentu: Nikon nduwèni wewenang gedhé ing paningal tsar nganti Alexei Mikhailovich sing umuré 23 taun dhéwé nyuwun banget supaya Nikon nampa jabatan patriark, lan janji bakal manut marang pitutur ing kabèh prakara. Ora suwe sawisé kuwi, Nikon, kaya Patriark Filaret, diparingi gelar 'Pangéran Agung lan Patriark'[59] . Nalika sang tsar ora ana amarga perang karo wong Polandia lan Swedia (1656–1657), Nikon, miturut panyuwunan Alexei Mikhailovich, mréntah nagara kanthi otoriter atas jeneng pangéran. Nalika tsar bali, kanthi pangaribawa para boyar, dhèwèké kepéngin uwal saka bimbingan Nikon, nanging Nikon kabuktèn kaku banget. Ing mangsa panas taun 1658, ana prahara antarané tsar lan patriark, sing nyebabaké Nikon diadili.

Kita wis nliti konflik antarane loro panguwasa iki kanthi rinci amarga iku, ora sithik, dadi alesan utama mburi reformasi gerejawi Petrus. Ing pungkasan abad kaping 17 lan wiwitan abad kaping 18, bentrokan antarane tsar lan patriark isih seger ing pikiran wong. Minangka wangsulan marang tuduhan sing dialamatake marang dheweke, Nikon ngajokake doktrin 'loro kuwasa', sing negesake primasi rohaniwan tinimbang kraton lan ngremehake konsep 'tsar Ortodoks' karo tugas lan hak-haké. Yen Nikon menang, klerikalisme mesthi bakal menang ing Rusia. Saka sisihé, sanadyan ing teori tsar ora nentang doktrin Moskow minangka 'Roma Katelu', nanging ing praktik dhèwèké wis ora manut maneh. Gereja nemokake awake dhewe sacara efektif dadi subordinat marang negara, sing wis dadi siji langkah tumuju reformasi Peter. Peter wedi munculé Nikon kapindho, sing bisa ngancam rencanane kanggo ngreformasi Rusia. Petrus uga ngerti manawa, ing sangisoré Patriark Joakim (1674–1690), Gréja wis mbalèkaké sawatara tanah sing biyèn ilang nalika jaman Nikon[60] . Iki pancèn 'upaya-upaya' sing ora bisa dilalekaké Petrus lan sing, miturut panemuné, maringi padhang sing cetha marang sebab-sebab Nikon.

Sakabèhé, kudu diomongaké yèn sesambungan antarané nagara lan panguwasa agama ing abad kaping 17 berkembang kanthi cocog karo kahanan nyata ing nagara, lan ora ana siji waé saka akèh teori abad kaping 15–16 sing nduwèni pangaruh wigati marang sesambungan mau. Wibawa tsar sing dhasaré saka rakyat, lan wibawa tradisional (otokton) patriark, nggawe kahanan tartamtu kanggo diarki, sing, kanthi syarat wibawa gerejawi diakoni ing kabèh bidang urip umum, berkembang dadi simfoni. Tanpa ngidealisasi simfoni iki, nanging kudu diakoni manawa sadurunge Petrus ngenalake agama sing disponsori negara, Gréja ora tau degenerasi dadi institusi negara. Sanadyan ana kabeh konflik antarane loro panguwasa, Gréja tansah ana ing njaba lembaga nagara. Campur tangan nagara ing urusan gerejawi lan kadhangkala pasrah Gréja marang kersané tsar ing babagan pamaréntahan ora tau adhedhasar norma hukum apa waé sing ngatur hubungan antarane nagara lan Gréja. Gereja nganggep kedadeyan-kedadeyan iki minangka , akibat sing ora bisa dihindari saka dosa donya lan manungsa. Kabeh iki luwih gampang ditampa Gereja amarga pandangan donya eskatologis Kristen wiwitan tetep ajeg nganti reformasi Petrus. Akibate, Gréja ora maringi prioritas utama marang prakara nagara, katertiban umum, lan sosial, sing ing praktik ateges ora campur tangan ing urusan nagara lan menehi tanggapan pasif marang tumindak nagara ing babagan keagamaan. Dianggep luwih wigati ora kanggo ngapikake kahanan urip ing donya nanging kanggo nyiapake urip ing swarga. Bisa diandharake – lan iki bakal cetha saka sing bakal diterangake sabanjure – manawa Gréja Rusia ora kelangan sikapé eskatologis sanajan ing jaman Sinodal.

Kanthi pandangan donya lan persepsi sajarah kaya ngono, ora ana alesan kanggo wedi marang perlawanan aktif saka Gréja marang réformasi nagara. Gagasan Nikon babagan primasi wewenang gerejawi tinimbang wewenang sekuler—ing teges pandhuan praktis Gréja marang urusan donya—ora nduwé kasempatan sethithik

---

[57] SGGD. 4. No. 71 (1652) lan AAE. 3. No. 164, cf.: Smolitsch. kaca 244, 287.

[58] PSZ. 1. No. 201; Nikon wis nampa layang penunjukan sing padha ing taun 1651, nalika dhèwèké diangkat dadi Metropolitan Novgorod (AAE. 4. No. 50).

[59] Bab macem-macem kaping Nikon diarani 'Pangéran Agung', delengen: Makarii. 12. kaca 230 lan salajengipun. Tuladha sing nyengsemake babagan 'harmoni' antarane loro panguwasa kasebut bisa ditemokake, umpama, ing tembung Tsar Mikhail (1621) sing kandha yèn dhèwèké lan bapaké, Sang Panguwasa Agung, padha, lan yèn Paduka Suci Patriark Filaret lan Paduka Kaisar padha ora bisa dipisahaké (Sergeevich. Russian Legal Antiquities. Vol. 2. St Petersburg, 1900. kaca 560). Nanging, kudu dielingi yèn Patriark Filaret iku bapaké Tsar Michael ing teges sing paling ketat.

[60] AAE. 4. No. 204; PSZ. 1. No. 412; Makarii. 12. kaca 754–757; Waldenberg. kaca 396, cf.: Smolitsch. kaca 245.

waé kanggo ditampa déning wong-wong sing nduwé pola pikir Rusia Kuna kanthi kesadaran sing ngarah marang eskatologi. Nanging, Pangeran Piyus wedi marang kamungkinan kaya ngono amarga piyambakipun ngremehake sipat eskatologis lan liturgi saka iman Rusia. Mula saka iku, piyambakipun krasa ora cukup mung njupuk kauntungan kanggo dhiri dhéwé saka konservatisme iman iki; piyambakipun nganggep perlu ngadegake dhasar anyar kanggo Gréja – adhedhasar norma hukum nagara.

B. Sumber lan pustaka babagan sajarah periode Sinodal

a) Sifat sumber-sumber babagan sajarah periode Sinodal nuduhaké yèn Gréja Rusia wis mlebu fase anyar sing béda karo sing sadurungé. Sanadyan sadurunge abad kaping 18, legislasi nagara ing wangun dekrit tsar nduwèni peran sekunder ing urip gréja lan umume ditrapaké kanthi konsultasi karo pimpinan gréja – metropolit utawa patriark –, kahanan ing jaman Sinodal béda banget. Pamaréntah nerbitaké akèh dekrit lan undhang-undhang babagan administrasi gréja tanpa ana konsultasi dhisik karo pamimpin gréja. Dekrit-dekrit iki ora mung nyakup badan pamaréntahan pusat gréja – Sinode Suci – nanging uga departemen lan lembaga sing ndadekake marang Sinode Suci, lan kabèh urip gréja: administrasi keuskupan, rohaniawan paroki, biara, sekolah teologi, karya pastoral, kegiatan misi, lan malah posisi Gereja marang denominasi Kristen liyane utawa agama non-Kristen ing sajroning kakaisaran. Amarga penetrasi sing jero saka legislasi negara marang urip gerejawi, nalika sinau periode Sinodal penting kanggo nggunakake akta legislatif saka bidang sejarah sekuler.

Ing ngisor (§§ 6, 11) bakal dituduhaké kanthi rinci sumber hukum utama—eklesiastikal-kanonik lan nagara—sing dadi dhasar tumindak administrasi gréja—Sinode Suci lan administrasi diosek ing kabèh cabangé. Nanging ing kéné, kita bakal winatesaké dhéwé mung kanggo ndhaptar sumber-sumber sing wigati kanggo sinau periode Sinodal.

Sumber resmi: dekrit, undang-undang, lan kabèh jinis resolusi utawa prentah sing dadi dhasar hukum administrasi gréja kapacak ing kompilasi lan publikasi resmi sing diterbitaké atas jeneng pamaréntah utawa Sinode Suci. Uskup diosek uga nerbitaké prentah adhedhasar undang-undang nagara utawa dekrit Sinode Suci.

Klompok sumber liyane dumadi saka dokumen-dokumen sing sanadyan ora resmi nanging ora kalah penting kanggo sajarah periode Sinodal. Iki kalebu memorandum, laporan, layang, lan pungkasané memoar. Ing kéné, perlu digatekake maneka warna memoir – ora mung saka wakil-wakil Gréja (uskup, imam, biksu, lsp.), nanging uga saka umat awam sing nyritakaké prastawa gréjawi utawa nyatakaké panemuné babagan manéka warna aspèk urip gréja ing Rusia.

[61]Sawisé seda Patriark pungkasan, Adrian (15 Oktober 1700), lan pindhahé panguwasané Gréja déning Peter I marang locum tenens saka tahta patriark, diwiwiti jaman legislasi nagara sing tegas, sing nyentuh meh kabèh aspek urip gréjawi. Dokumen hukum sing paling penting yaiku dekrit pamaréntah, amarga wektu kuwi Rusia durung duwe Kode Undhang-undhang.

Wiwit jaman Pangeran I, kersané sang maharaja dadi sumber perundang-undangan. Munculé urusan gerejawi sing dikontrol nagara ateges Gréja uga dadi tundhuk marang perundang-undangan iki. Undhang-undhang utawa prentah kaisar, sing diterbitaké ing wangun édik, statut, utawa malah manifesto – kayata, contoné, manifesto sing netepake Spiritual Collegium, sing banjur dijenengi Holy Synod – iku kalebu undang-undang utama lan paling wigati, dadi bahan dhasar kanggo sajarah Gereja Rusia wiwit jaman Peter Agung nganti taun 1917. Sumber utama, utamane kanggo periode saka taun 1700 nganti 1825, yaiku kumpulan dekrit sing ana ing

[61] Kitab Undhang-undhang Tsar Alexei Mikhailovich taun 1649 ora bisa dianggep minangka kodifikasi undhang-undhang, sanadyan iku minangka kompilasi undhang-undhang sing wis tau disahake sadurunge. Kitab Undhang-undhang iki mung sacara parsial nggambarake sakabehe norma hukum sing ana gandhengane karo administrasi negara lan urip masyarakat. Iki ora ngemot bagean-bagean penting saka hukum publik lan hukum privat. Contone, ing kono ora ana undang-undang dhasar utawa undang-undang sing nyakup badan paling dhuwur ing pamaréntahan nagara, uga ora nyakup pamaréntahan lokal. Ing babagan hukum swasta, hukum kulawarga lan hukum warisan ora ana. Dhasar kanggo sing kapindho ing Rusia Muscovite yaiku pranatan gerejawi (kanonik). Ketoké ora ana kode undang-undang umum iki ora diatasi déning undang-undang tambahan sing diterbitaké antara taun 1649 lan 1700. Ora ana kode utawa kumpulan undang-undang anyar sing muncul, sanadyan ana sawatara upaya, malah ing abad kaping 18. Kanggo kode iki, delengen: PSZ. 1. No. 1, uga sawetara edisi sabanjure, utamane Sobornoe Ulozhenie saka Tsar Alexei Mikhailovich taun 1649, ing: Monuments of Russian Law*, disunting dening K. A. Sofronenko. Jilid 6. Moskow, 1957 (edisi apik sing ngemot akèh referensi marang pustaka babagan Kode sakabèhé lan babagan bagéan-bagéané, uga komentar). Babagan abad kaping 18, delengen: Latkin, V. N. Komisi Legislatif ing Abad kaping 18. Jilid 1. St. Petersburg, 1887.*

Complete Collection of Laws of the Russian Empire. Sing paling wigati saka dekrit-dekrit iki uga kalebu ing kumpulan khusus undang-undang sing diterbitake dening Holy Synod ing abad kaping 19.

Kompilasi kabèh undang-undang menyang siji kumpulan mung diwiwiti nalika jaman Nikolaus I lan diterbitaké kanthi judhul: Complete Collection of Laws of the Russian Empire (PSZ). Kumpulan Kapisan nyakup periode saka taun 1649 nganti 12 Desember 1825 (1 PSZ). Jilid kapindho (PSZ 2) nyakup periode saka 13 Desember 1825 nganti 28 Februari 1881, dene jilid katelu (PSZ 3) nyakup periode saka 1 Februari 1881 nganti taun 1913.[62]

Nalika nggunakake PSZ, kudu dielingi bab ing ngisor iki: PSZ Jilid 1, kaya sing kasebut, ngemot akèh dekrit sing ana gandhèngané karo Gréja. Sawetara saka iki sabanjuré kalebu ing PSPiR (deleng ing ngisor). Ing PSZ kaping 2, kosok baline, ana luwih sithik dekrit kaya ngono. Mung dekrit, undang-undang, lan sapiturute sing mbutuhake tandha tangan Kaisar sing diterbitake ing kene. Kahanan sing padha uga ditrapake ing Kumpulan Katelu Dekrit Kaisar. Iki diterangake amarga nalika semana Kode Undhang-undhang wis diterbitake, ing ngendi akèh norma hukum wis ditemtokake kanthi pasti, saéngga nalika ngrampungake prakara administratif murni, ora perlu maneh asring nggunakake dekrit kaisar kaya sing kedadeyan ing abad kaping 18. Saliyane, ing taun 1841, Piagam Konsistori Gerejawi diparingaké, sing dadi dhasar hukum administrasi diosek sajrone sakabèhé periode sabanjuré nganti taun 1917.

Dekrit lan resolusi Sinode Suci sing gegayutan karo prakara administratif diterbitake ing macem-macem edisi *Diocesan Gazette* utawa "Diocesan News", uga ing bagean resmi publikasi Sinode Suci, sing diterbitake kanthi judhul "Church Gazette" wiwit taun 1875 nganti 1887 lan minangka "Church Gazette" wiwit taun 1888 nganti 1917. Kajaba iku, sawetara peraturan sing kandel (kaya undhang-undhang, pandhuan, lsp.) diterbitake sacara kapisah. Materi resmi kalebu * * uga bagean resmi saka *Diocesan Gazette*, ing ngendi, saliyane dekrit Sinode Suci, prentah uskup diosek lokal uga dicithak[63] .

Sumber liyane yaiku Kode Undhang-undhang Kakaisaran Rusia taun 1832. Kode iki dumadi saka 15 jilid, lan wiwit taun 1864, nalika Statuta Peradilan diterbitake, dadi 16 jilid. Saka iki, sing paling wigati kanggo Gréja yaiku jilid 1, 9, 10, 12–14, sanadyan kabèh jilid liyané uga ngemot undang-undang sing ana gandhèngané karo kagungan Gréja, para rohaniawan, lan sapituruté.[64]

Statuta Konsistori Gerejawi, sing diterbitake ing taun 1841, diterbitake maneh ing taun 1883 kanthi owah-owahan cilik. Statuta iki minangka sumber paling penting kanggo sinau struktur administrasi keuskupan[65] .

Wiwit jaman Alexander II, dokumen legislatif liya sing ana gandhèngané karo Gréja wiwit muncul. Iki utamané pendapat—yaiku kaputusan—Dewan Nagara, sing diterbitaké kanthi tandha tangan Kaisar. Dokumen-dokumen mau nyakup prakara-prakara gerejawi, sawatara kanggo sakabèhé kakaisaran lan sawatara manèh kanggo saben wewengkon (umpamane ing Polandia, Siberia, lsp.). Topik-topik kaya skisma, harta gereja, sektarianisme, lan liya-liyane diangkat ing kene. Panemu-panemu iki diterbitake ing koran resmi pamarentah lan banjur disebarake ing wujud dekrit Sinode Suci marang badan administrasi keuskupan sing relevan. Keputusan lan panjelasan sing diterbitake dening Senat Pamrentahan nduweni peran sing padha. Iki ngatasi kabeh jinis

---

[62] Koleksi 1 saka PSZ ngemot 45 jilid. Jilid 1–40 ngemot dekrit kaisar lan senat, dekrit Sinode Suci, statutus manéka warna, instruksi lan akta legislatif liyané. Jilid 41 ngemot indeks kronologis, dene jilid 42 (ing loro bagean) ngemot indeks abjad. Jilid 43 (ing loro pérangan) lan jilid 44 (uga ing loro setengah jilid) ngemot 'Buku Hibah' – bahan wigati babagan subsidi sing diwènèhaké déning nagara marang Gréja. Jilid 45 ngemot 'Buku Tarif' – bahan sing utamané nyakup sajarah pangembangan ékonomi nagara. Kumpulan Undhang-undhang Kapindho ngemot 55 jilid, kalebu indeks. Kumpulan Undhang-undhang Katelu dumadi saka 33 jilid (jilid pungkasan, jilid kaping 33, sing nyakup taun 1913, diterbitake ing taun 1916 lan, miturut pangawikan kita, iku jilid pungkasan saka sakabehe Kumpulan Undhang-undhang); ing kene, indeks kronologis ditambahake ing saben jilid. Delengen: Vernadsky, G. V. An Outline of the History of Law in the Russian State in the 18th–19th Centuries (the Imperial Period). Prague, 1924. Kita nyebut koleksi iki miturut volume lan nomer dokumen.

[63] Antara taun 1875 lan 1887, *Church Gazette* iku sawijining jurnal sing diterbitake dening Akademi Teologi St Petersburg, ing ngendi Sinode Suci nerbitake dekrit, surat edar, lan prentah liyane. Wiwit taun 1888, Sinode Suci nduwèni jurnal dhéwé sing diterbitaké kaping pindho saben wulan kanthi irah-irahan *Church Gazette*; jurnal iki kabagi dadi loro bagean: bagean kapisan ngemot dokumen resmi, déné bagean kapindho, kanthi irah-irahan 'Tambahan', nerbitaké manéka bahan: khutbah saka uskup lan imam, obituari, kronik, lan artikel babagan topik pastoral lan sajarah gerejawi, kadhangkala nduwèni sifat ilmiah nanging luwih asring nduwèni karakter populer. Bagéan iki saka jurnal uga nduwèni wigati gedhé kanggo kita. 'Diocesan Gazette' diterbitaké ing kabèh keuskupan.

[64] Vernadsky. Op. cit. kaca 160 lan salajengipun.

[65] Bab Statuta konsistori gerejawi, delengen §§ 6 lan 11.

masalah sing muncul saka Kitab Undang-Undang, prentah administratif saka kementerian, lan sapiturute, sing durung dirumusake kanthi cetha lan mulane mbukak kanggo macem-macem interpretasi. Sawetara panjelasan Senat uga nerangake maneka artikel Statuta Konsistori Gerejawi miturut undang-undang anyar sing disahake – umume, iki nyakup babagan administrasi keuskupan sing ora mbutuhake campur tangan Kaisar, kaya ta properti gereja utawa pensiun kanggo rohaniawan.

Kabèh badan ukum sing diterbitaké déning nagara kanggo ngatur urip Gréja ora gampang diakses ing provinsi, utamané déning para rohaniawan paroki. Ing wektu sing padha, pangerten babagan undang-undang iku pancen wigati banget, amarga ora ngerti bisa gampang nyebabake konflik karo negara, sanajan ora disengaja. Mula saka iku, wiwit separo kapindho abad kaping 19, para ahli wiwit nerbitake macem-macem Cathetan Panjelasan, Pandhuan Referensi, Manual, lan sapiturute. Minangka karya referensi, mau uga dadi piranti sing ora bisa dipisahake kanggo sejarawan Gereja[66] .

Ing taun 1860-an, sawijining komisi khusus diadegaké ing sangisoré Sinode Suci kanggo nglumpukaké lan nerbitaké manéka dokumèn saka arsip Sinode Suci (deleng § 6). Minangka asil saka karya komisi kasebut, nganti taun 1916 wis diterbitake loro kumpulan, kang ngemot bahan sing wigati banget babagan sajarah Sinode Suci lan uga sajarah kabeh cabang administrasi greja lan urip greja sakabehe. Sing kapisan dijudhèni: Kumpulan Lengkap Resolusi lan Prentah Babagan Departemen Iman Ortodoks (PSPiR). Nalika nggunakake utawa nyebut dokumen saka kumpulan iki, beciké éling yèn kumpulan iki dumadi saka limang seri, sawijining fakta sing asring ora digatekake nalika nyebut karya iki. Kanggo periode 1721–1741, Koleksi iki diterbitake kanthi judhul sing kasebut ing ndhuwur; ing taun 1916, seri kapisan iki wis ngemot sepuluh jilid. Isine kaya ing ngisor iki: 1 (1721, yaiku kabeh akta sing ana gandhengane karo pambentukan Sinode Suci), 2 (1722), 3 (1723), 4 (1724–1725), 5 (1725–1727), 6 (1727–1730), 7 (1730–1732), 8 (1733–1734), 9 (1735–1737) lan 10 (1738–1741). Mangkono, Kumpulan iki nyakup periode nganti pangukuman Maharani Elizabeth[67] . Ing pungkasan abad kaping 19, nalika Komisi Arsip Sinode Suci dimekarake, pendanaane ditambah lan para ahli paling unggul direkrut; kanthi tujuan nyengkuyung riset ilmiah babagan sejarah kraton, diputusake nerbitake dokumen bebarengan ing pirang-pirang seri, saben seri nyakup masa pamarentahan sawijining panguwasa tartamtu. Papat jilid PSpiR sing dikhususake kanggo masa pemerintahan Maharani Elizabeth nduwèni subjudul 'Masa Pemerintahan Maharani Elizabeth Petrovna' (PSPiR, E. P.): 1 (25 November 1741–1743), 2 (1744–1745), 3 (1746–1752) lan 4 (1752–1762)[68] . Telung jilid sing nyakup jaman Catherine II nduwèni subjudul 'Masa Pemerintahan Maharani Catherine II' (PSPiR, E. II), yaiku: 1 (1762–1772), 2 (1773–1783) lan 3 (1784–1796)[69] . Dokumen sing ana gandhèngané karo pamaréntahan Paul I (1796–1801) dumadi saka siji jilid sing judhulé "The Reign of Emperor Paul I" (PSPiR, P. I)[70] . Ora ana kumpulan dokumen saka arsip Sinode Suci sing gegayutan karo pamaréntahan Alexander I sing diterbitaké sadurungé taun 1917, déné mung siji jilid (1825–1828) sing diterbitaké kanggo nyakup pamaréntahan Nicholas I, kanthi subjudhul 'The Reign of Emperor Nicholas I' (PSPiR, N. I)[71] . Saliyane, periode pamaréntahan sang raja iki kalebu ing *Materials on the History of the Russian Church during the Reign of Emperor Nicholas I*, sing diterbitaké déning sejarawan lan imam M. Ya. Moroshkin. Ing kono, dhèwèké nyedhiyakake cathetan rinci babagan kegiyatan Sinode Suci lan para uskup diose, adhedhasar laporan-laporané marang Sinode; saliyane kuwi, akèh prakara liya sing ana gandhèngané karo administrasi gréja uga dibahas. Karya iki nduwèni wigati gedhé, amarga ngemot kutipan jembar saka dokumen sing durung diterbitaké[72] .

Sajeroning wektu sing padha karo PSpiR, sing saliyané nerbitaké manèh dekrit-dekrit Sinode Suci babagan administrasi umum gréja, Komisi Arsip miwiti nerbitaké kumpulan bahan sing dijenengi 'Katrangan Dokumen lan Kasus sing Disimpen ing Arsip Sinode Suci Pengatur' (ODDS). Publikasi iki ngemot katrangan babagan maneka warna dokumen: laporan saka administrasi keuskupan lan abbot biara, petisi saka individu, lan

---

[66] Delengen bibliografi kanggo saben paragraf; karya kunci kalebu sing ditulis dening Barsov, Bulgakov, Chizhevsky, Ivanovsky, Kalashnikov, Malinovsky, Nechaev, lan Provolovich.

[67] St Petersburg, 1869–1911.

[68] St Petersburg, 1889–1912.

[69] St Petersburg – Petrograd, 1910–1915.

[70] Petrograd, 1915.

[71] Petrograd, 1915.

[72] Materi babagan sajarah Gereja Rusia sajrone pamaréntahan Kaisar Nikolaus I, ing: Koleksi. 113. 1 lan 2.

sapiturute. Sawetara dokumen kasebut asring dicetak meh kabeh ing lampiran. Nalika PSPiR umume ngemot bahan babagan sajarah administrasi gerejawi paling dhuwur, ODDs nyakup sajarah urip gerejawi sacara umum: status rohaniawan paroki, sekolah teologi, biara lan monastisisme, kahanan agama lan moral umat, lan sapiturute. Koleksi iki dumadi saka 22 jilid, yaiku: 1 (1542–1721), 2 (ing 2 bagean) (1722), 3–8 (1723–1728), 10–12 (1730–1732), 14–16 (1734–1736), 20 (1740), 26 (1746), 29 (1749), 31–32 (1751–1752), 34 (1754), 39 (1759) lan 50 (1770); jilid 9, 13, 17–19, 21–25, 27–28, 30, 33, 35–38 lan 40–49 ora ana. Amarga jilid-jilid saka kumpulan iki, wiwit jilid 3, disusun miturut taun, iki ateges cathetan arsip kanggo taun 1729, 1733, 1737–1739, 1741–1745, 1747–1748, 1750, 1753, 1755–1758, 1760–1769 lan kanggo periode sawisé 1770 ora ana[73] [74]

Saliyane, sawetara katrangan babagan dokumen lan manuskrip saka Arsip Sinodal uga wis diterbitake ing njaba edisi iki[75] .

Laporan Paling Andhap Asor saka Jaksa Agung Sinode Suci, sing diterbitake saben taun utawa saben rong taun wiwit taun 1836 nganti 1914, tansah dipérang dadi loro bagean. Bagean kapisan ngemot teks laporan, déné bagean kapindho ngemot tabel statistik sing nerangake bab-bab tartamtu saka bagean kapisan. Data statistik kasebut, nanging, umume nyakup taun sadurunge; ing jilid-jilid pungkasan, tabel-tabel kaya ngono asring nyakup periode rong taun. Statistik kasebut ora tansah lengkap, amarga laporan saka diosek-diosek tartamtu kadhangkala diajokake telat. Kekosongan iki asring mung ditemokake sawisé panyelidikan rinci, amarga ora dicathet kanthi khusus. Kajaba iku, kudu ati-ati nalika nggarap bahan-bahan ing bagean kapisan, amarga bahan-bahan mau, utamane nalika masa jabatan K. P. Pobedonostsev lan V. K. Sabler, asring disusun nganggo nada 'patriotik' sing dibesar-besarké lan nampilaké gambaran kahanan sing luwih cerah tinimbang sing saktenané. Laporan-laporan sing nyakup periode nalika Count D. A. Tolstoy njabat minangka Ober -Procurator (1866–1880) luwih kaku lan ora pati warna-warni. Ober- N. A. Protasov miwiti ngirim laporané marang panguwasa ing wangun cetak ing taun 1836; nanging, ora diterbitaké kanthi lengkap, nanging mung minangka 'Cuplikan saka Laporan Paling Andhap Asor' kanggo taun sing cocog. Sanadyan wis diringkes, 'Ekstrak' iki ing pirang-pirang bab luwih migunani tinimbang laporan lengkap sing diterbitake mengko (sanajan angel ngomong sepira lengkapé); sawetara data kanggo taun 1836–1861 luwih rinci – contone, data babagan pangukuhan biara ora mung kalebu kategori kelas sosial nanging uga umur lan latar sosial. Kanggo taun 1861–1865, loro-lorone Ekstrak lan Laporan ora diterbitake. Wiwit taun 1885, Ekstrak jinis iki tansah dijenengi Laporan. Sing pungkasan saka iki, kanggo taun 1914—sing uga ora lengkap sacara statistik amarga meletusé perang—diterbitake ing taun 1916.[76]

Materi sing penting banget, sing disusun déning para sejarawan ing taun 1960-an nalika sawatara arsip dadi luwih gampang diakses, bisa ditemokaké ing manéka monografi. Kode referensi arsip kanggo materi-materi iki wis kacathet ing panggonan sing cocog ing kéné. Kita mung bakal nyebut sawatara publikasi sing nduwèni makna wigati ora mung kanggo aspek tartamtu nanging uga kanggo sakabèhé periode sajarah gréja.

Kaping pisan lan paling utama, kudu disebutake dokumen-dokumen saka arsip pribadi Metropolitan Filaret Drozdov saka Moskow (1821–1867). Editor saka koleksi dokumen sing banget jembar iki, Uskup Agung Savva Tikhomirov, uga bisa nyakup sawetara bahan saka Arsip Sinodal lan malah saka Arsip Kementerian Luar Negeri. Dokumen-dokumen pungkasan iki—laporan lan layang saka Kementerian—ngrembug babagan hubungan antarane Rusia lan Gréja Ortodoks Rusia, ing siji sisih, lan Wétan Ortodoks lan Slavia Balkan, ing sisih liya, sajrone taun 1850-an lan 1860-an. Materi-materi kasebut nduwèni nilai sing istimewa, amarga ora ana publikasi saka Arsip Kementerian Luar Negeri sing sacara khusus nerangaké kabijakan pamaréntah Rusia marang gréja ing Wétan Tengah. Materi saka arsip Metropolitan Filaret nyakup meh kabèh aspek urip gréja sajrone

[73] St Petersburg, 1869–1914.

[74] Telung puluh jilid 'Description' wis diterbitake. Kanggo sing wis kadhaptar, sing ing ngisor iki kudu ditambahake: jilid 9 (1729). St Petersburg, 1913; 17 (1737). St Petersburg, tanpa tanggal; 18 (1738). St Petersburg, 1915; 21 (1741). St Petersburg, 1913; 22 (1742). St Petersburg, 1914; 23 (1743). St Petersburg, 1911; 28 (1748). St Petersburg, 1916. – Ed.

[75] Katalog manuskrip arsip Sinode Suci. Disunting dening A. I. Nikolsky lan A. I. Sobolevsky. Jilid 1, 2. Bagéan 1 lan 2. St Petersburg, 1904, 1906, 1910; Prosiding Komisi Sekolah Teologi, 1808–1839. St Petersburg, 1910; Katalog Arsip Lavra Alexander Nevsky sajrone pamaréntahan Kaisar Peter Agung. St Petersburg, 1903–1911. 2 jilid.

[76] Laporan asring disusun nyakup rong taun bebarengan: 1888–1889, 1890–1891, 1892–1893, 1894–1895, 1896–1897, 1903–1904, 1905–1907, 1908–1909, 1911–1912. Kanggo periode 1840–1891, ana buku sing migunani banget saka I. Preobrazhensky, *The Russian Orthodox Church According to Statistical Data, 1840–1891*, St Petersburg, 1897, sing kalebu data statistik saka laporan babagan macem-macem cabang administrasi gereja, nyedhiyakake gambaran sing cetha banget; delengen uga: Herman A. De fontibus (1936).

setengah abad. Iki ora mung wigati kanggo mangerteni pandangan Filaret Drozdov babagan hubungan antarane negara lan Gréja ing jamane—yaiku nalika pamaréntahan Nicholas I—utawa kanggo sinau macem-macem aspèk administrasi gréja, kahanan lembaga pendhidhikan teologi lan sapiturute, nanging uga nggambarake posisi Gréja lan kabijakan eklesiastik ing jaman nalika pamaréntah nyoba ngandelaké Gréja 'dominan', nalika bebarengan mbentuk dhukungan iki kanthi cara supaya bisa nglakoni kontrol sakabehe marang Gréja. Liwat memorandum, rancangan, lan layang-layangé, Filaret Drozdov ora mung muncul minangka tokoh wigati ing jaman hubungan nagara-gereja, nanging luwih saka kuwi minangka teolog, kanonist, lan politisi gerejawi sing unggul. Lan, sanajan ora tansah sarujuk karo panemune utawa ndhukung kaputusané, sejarawan ora bisa ora ngajeni kapinterané, bakaté, lan ing wektu sing padha pangertené sing alus marang kahanan Gréja. Akèh saka sing ditulis déning Metropolitan Filaret luwih wigati tinimbang dokumen resmi liyané ing jaman kuwi. Kepribadian Filaret saya cetha nalika kita nambahake bahan sajarah murni iki karo khotbah lan pidatoné, sing dadi kontribusi wigati kanggo sajarah khotbah, panaliten teologi, lan kabudayan gerejawi[77] (deleng § 9).

Ora mungkin ing wates kaca-kaca iki kanggo nyebutaké kabèh bahan dokumenter sing ditulis déning akèh anggota hierarki gréja lan rohaniawan paroki ing kutha lan désa, déning para profesor ing akademi teologi lan liyané, apa ing wangun laporan kanggo panggunaan resmi utawa surat rahasia. Ing kéné, sejarawan nemokake dhéwé ana ing balik layar urip resmi gréja ing Rusia, lan kita nganggep iku penting banget kanggo nggunakake bahan iki sakwéné bisa. Sakabèhé, bahan-bahan iki meh ora tau digunakaké déning para sejarawan, sanadyan nyedhiyakké pangerten jero babagan pandangan ing kalangan gereja ngenani kabijakan gereja pamaréntah, réformasi utawa upaya réformasi, lan prakara-prakara tartamtu—kadhangkala wigati banget—bab administrasi gereja, pendhidhikan, lan sapituruté. Nalika mriksa bahan-bahan iki, padhang anyar tumrap prastawa gerejawi lan mbutuhake revisi marang akèh panilaian babagan * *; referensi marang bahan-bahan iki disedhiyakake ing bibliografi utawa cathetan *[78] *. Ing kéné, kita mung bakal nyebut sawatara karya kaya mangkéné. Uskup Agung Savva Tikhomirov († 1896), sing wis ngladeni minangka uskup diosek pirang-pirang dasawarsa, ninggalaké buku harian sing mung diterbitaké sawisé seda ing pirang-pirang jilid kanthi judhul *Chronicle of My Life*. "Kronik" iki ora mung nggambarake pandangan panulis dhéwé, nanging uga ngemot akèh surat saka uskup lan koresponden liyané. Amarga iku, para sejarawan bakal nemokake akèh bahan sing banget bisa dipercaya ing kéné, sing nggambaraké pandangan lan persepsi kanca-kanca Savva sajrone 50 taun – saka 1850 nganti 1896. "Kronik" iki nuduhaké kabèh ragam pamikiran lan panemu ing antarané wong-wong ing jaman Sinodal[79] . Karya liya sing sipaté padha, sanajan ora sak jembaré, yaiku memoaré Uskup Agung Nikanor Brovkovich († 1890). Memoar kuwi ditondoi kabeneran sing gedhé lan uga dadi sumber sing banget wigati, utamané babagan sajarah uskup lan tatanan monastik ilmiah[80] .

Diari rinci saka Archimandrit (sabanjure Uskup) Porphyry Uspensky († 1885) nyedhiyakake bahan wigati khusus babagan sejarah hubungan antarane Rusia lan Gréja Ortodoks Rusia karo Patriark Ortodoks Wétan ing abad kaping sanga welas. Sing narik kawigaten ing diari iki ora mung fakta-fakta, nanging uga pandangan salah siji wakil Gréja Rusia, sing wis nglampahi pirang-pirang taun ing Timur Tengah lan bisa nyekseni langsung kahanan lokal lan sikap 'ora resmi' wong Yunani marang Rusia lan Gréja Rusia. Buku iki dadi pelengkap sing apik kanggo pandangan Filaret Drozdov babagan topik iki. Mula saka iku, diari iki pantes digatekake ora mung minangka sumber babagan sejarah Gréja Ortodoks Rusia sacara khusus, nanging uga amarga ngemot informasi babagan kahanan Gréja Ortodoks sacara umum[81] .

---

[77] Delengen bibliografi ing dhaptar referensi ing sangisore irah-irahan 'Filaret Drozdov', sing nyebutake kumpulan-kumpulan sing paling penting.

[78] Akeh layang diterbitake utamane ing jurnal-jurnal ing ngandhap iki: Prav. ob., Prav. sob., BV, Russ. st., Russ. arkh., TKDA, Khrist. cht., Chteniya, lan sapiturute; akeh dokumen resmi uga ditemokake ing kana. Cathetan saka wong manca sing ngunjungi Rusia nalika pamaréntahan Pèter I utawa sing suwé manggon ing kana, kang ngemot cathetan babagan reformasi gerejawi Pèter utawa panilaian bab kuwi, dibahas ing pambuka buku P. V. Verkhovsky *The Establishment of the Ecclesiastical Collegium and the Ecclesiastical Regulations*. 1 (1906). kaca III–XVI; delengen jilid 2 saka karya iki, sing ngrembug historiografi Gereja Rusia.

[79] Savva. Kronik (deleng bibliografi).

[80] Nikanor (deleng bibliografi).

[81] Porphyry Uspensky (deleng bibliografi).

Bahan-bahan sing kasebut ing ndhuwur lan publikasi liyane, sing sumebar ing kaca-kaca jurnal lan nyakup masalah tartamtu ing urip gréja utawa periode wektu sing cekak, kabèh gegayutan karo abad kaping 19, lan isiné ora ngluwihi awal taun 1890-an. Kanggo 25 taun pungkasan periode Sinodal, ana data ora resmi sing luwih sithik, lan luwih angel nglacak ora mung aspek eksternal urip gréja nanging uga proses internalé.

Saka periode iki, surat-surat Jaksa Agung (1880–1905) Sinode Suci, K. P. Pobedonostsev († 10 Maret 1907), pancen wigati. Surat-surat mau asalé saka jaman pamaréntahan Alexander III (1881–1894), sing dadi panrima utama. Persahabatan suwé antarané loro priya iki, kang kabentuk amarga pandangan sing padha wiwit sadurungé taun 1881, maringi swara sing akrab lan jujur marang layang-layang mau. Layang-layang mau nggambaraké sawijining monark sing aktif lan sawijining menteri sing setya marang dhèwèké. Sumber informasi liyane yaiku kumpulan layang liyane saka K. P. Pobedonostsev, sing sacara khusus ngrembug masalah perpecahan Old Believer ing Rusia. Nanging, layang-layang iki uga kudu dipelajari nalika sinau babagan aspek liyane saka urip gerejawi ing jaman Pobedonostsev, amarga kanthi cetha nggambarake kabijakan gerejawine sakabehe lan pamanggihipun babagan Gréja ing sangisoré pamaréntahané. Ing babagan iki, kabèh tulisan liya saka Pobedonostsev uga wigati[82] .

Ana kumpulan dokumen liyane sing, sanajan resmi, menehi gambaran cendhak marang inti urip gerejawi Rusia ing awal abad kaping 20. Iki minangka laporan saka uskup-uskup diose, sawetara konsistori gerejawi lan pasamuwan rohaniawan cilik babagan reformasi ing Gréja Rusia sing disiapaké ing taun 1905–1906 nanging ora tau ditrapaké. Sifat khas laporan-laporan iki kabentuk déning kahanan politik tartamtu ing wektu kuwi. Kacau pamrentahan, geger ing sentimen umum—kanthi masyarakat pecah dadi pirang-pirang golongan—lan watesan sementara marang kabebasan ngomong: kabèh faktor mau ora bisa ora mengaruhi swasana ati para uskup lan rohaniawan sacara umum, sing sajrone watara rong abad kepungkur, apa kanthi kersa utawa ora kersa, sanajan ora meneng bae, paling ora tumindak kanthi watesan. Kaping pisan sajrone sakabehe periode sinodal, para uskup lan rohaniawan pungkasane wani nyatakake panemune kanthi kapercayan pepak manawa reformasi sing dirancang pancen bakal dilaksanakake. Pernyataan sing digawe dening wakil-wakil Gereja ora mung ana gandhengane karo periode cekak taun 1905–1906 – akèh saka cathetan iki nyedhiyakake bahan wigati kanggo sinau periode sadurunge. Sing uga narik kawigaten yaiku 'Jurnal lan Notulen Majelis Pra-Konsili', sing diterbitake ing taun 1906–1907, sing ngenalake kita marang ciri-ciri utama saka reformasi sing direncanakake[83] . Ing sawijining pangertèn, akèh artikel saka jurnal teologi taun 1905–1907 uga bisa dianggep minangka bahan sajarah asli. Artikel-artikel mau nggambaraké pandangan babagan kahanan Gréja sing diandharaké déning hierarki, fakultas akademi teologi, lan rohaniawan. Keterusterangan pernyataan ing tulisan-tulisan iki—kadhangkala nggumunake—lan nada kritisé nuduhaké yèn ora ana siji waé kalangan sing tetep acuh tak acuh marang reformasi[84] .

Antarane sumber sing diterbitake, kita nemokake sithik bahan babagan sajarah diosek-diosek individu. Wiwit awal taun 1860-an, 'Diocesan Gazettes' wiwit diterbitake ing diosek-diosek, lan paguyuban arkeologi-gerejawi diadegake ing pirang-pirang diosek[85] . Nanging, loro-lorone 'Diocesan Gazette' lan publikasi saka asosiasi arkeologi-gerejawi ora ngrembug kanthi jero babagan sajarah abad kaping 18 lan 19; sanadyan mangkono, bareng karo dekrit Sinode Suci lan prentah saka uskup-uskup diose, dokumen saka periode iki kadhangkala muncul ing kono. *Diocesan Gazette* ngemot luwih akèh bahan babagan sajarah khotbah, amarga nerbitaké akèh khotbah sing disusun ing periode sing dadi perhatian kita. Artikel-artikel sajarah sing diterbitaké ing kana, umume ora saktenané ilmiah. Para panganggité meh kabèh anggota rohaniawan kulit putih utawa guru ing seminari lokal. Ing wektu sing padha, munculé karya-karya kaya ngono marakaké bukti yèn sanajan ing provinsi sing adoh, minat marang ilmu lan sajarah lokal iku dhuwur banget. Publikasi saka paguyuban arkeologi gerejawi ngemot akèh dokumen sing asring wigati banget, sanadyan umume gegayutan karo periode sadurungé

---

[82] Pobedonostsev (deleng bibliografi).

[83] Kanggo 'Otzyvy' lan 'Zhurnaly', delengen bibliografi. Ringkesan babagan topik tartamtu disusun saka papat jilid 'Otzyvy' lan diterbitake kanthi judhul 'Ringkesan Panemu Para Paduka ing Babagan Reformasi Gréja'. St Petersburg, 1906.

[84] Literatur iki bakal dibahas kanthi rinci ing Jilid 2, ing bagean sing nyedhiyakake rencana reformasi taun 1905–1906.

[85] Wiwit awal taun 1860 nganti taun 1900, 17 panitia arkeologi gerejawi diadegaké; antara taun 1900 lan 1914, 40 panitia manèh ditambahaké (Bibliographic Chronicle. Vol. 1. St Petersburg, 1914. kaca 133; Laporan… kanggo taun 1911–1912. kaca 220 lan salajengipun.).

abad kaping 18. Publikasi-publikasi iki uga kudu digatekake, sanadyan saiki meh ora bisa diakses[86] . Uga kudu disebutake 'Proceedings' utawa 'Bulletins of the Archival Commissions', sing ana ing pirang-pirang gubernuran. Materi babagan sajarah Gereja Rusia sing diterbitake ing kono maneh gegayutan karo periode sadurunge abad kaping 18. Ing antarané staf komisi arsip iki ana akèh rohaniawan lan guru ing seminari teologi[87] .

Sing kasebut mau nyakup kumpulan sumber primer sing paling wigati. Kaya sing wis kasebut, akèh tulisan cekak sumebar ing manéka jurnal sing nerbitaké karya babagan sajarah politik Rusia utawa sajarah kabudayan spiritualé. Antarane jurnal-jurnal iki, perlu disebutake kanthi khusus *Readings of the Imperial Society of Russian History and Antiquities at Moscow University*, ing ngendi bagean 'Miscellany' nerbitake akèh dokumen penting sing resmi, kalebu sing ana gandhengane karo periode Sinodal[88] .

b) Tinjauan pustaka ing ngisor iki mung nyebut karya-karya sing subjeké yaiku periode Sinodal sakabèhé utawa periode sing cukup dawa ing jeroné, lan sing nliti urip gréja kanthi sakabèhé. Monografi sing nyawiji kanggo sinau masalah tartamtu utawa kedadeyan individu saka periode iki bakal dibahas ing Jilid 2.

Ing taun 1805, Metropolitan Platon Levshin († 1812) nerbitaké *A Brief History of the Russian Church*. Karya iki bisa dianggep minangka upaya pisanan kanggo nyusun cathetan ilmiah lan kritis babagan sajarah Gréja Rusia. Nanging, panulis mung nyakup nganti taun-taun pungkasan patrahakat, lan kesimpulan ing jilid kapindho kanthi cetha nyatakake manawa Metropolitan Platon ora nduwé niyat apa waé kanggo nulis babagan reformasi gréja utawa kedadeyan-kedadeyan sabanjuré ing abad kaping 18. Dheweke mung nggawe siji cathetan cekak, saka kéné sikap negatife marang reformasi Peter dadi cetha: 'Alesan-alesan pambatalan patriarkat diterangake ing "Peraturan Rohani", lan ora pantes nyoba mriksa kuwi'[89] . Sawisé pirang-pirang taun, antara taun 1807 lan 1815, *The History of the Russian Hierarchy* diterbitaké ing Moskow; umume dianggep minangka karya Uskup Ambrose saka Ornatsk, sanadyan panyusun utamané yaiku Uskup Eugene Bolkhovitinov. Buku iki nyedhiyakake gambaran umum babagan kronologi gerejawi, ngemot sawetara dokumen, lan kalebu katrangan cekak babagan diosek lan biara. Isine akeh kesalahan, amarga para panganggit nerbitake dokumen tanpa mriksa dhisik. Ing Jilid 1 (kaca 19), mung ana sebutan cekak manawa miturut dekrit Tsar Peter, Sinode Pengatur Paling Suci diadegaké,

---

[86] 'Rekaman Keuskupan' dumadi saka bahan sajarah saka arsip konsistori utawa koleksi pribadi, sing utamane gegayutan karo sajarah keuskupan sing dimaksud. Delengen: PBE. Vol. 5. Kolom 451–454.

[87] Publikasi penting bisa ditemokake ing *Izvestiya* saka komisi arsip Novgorod, Vladimir, Vyatka, Ryazan, lan Tver. Persatuan Nestor si Pangripta Kronik ing Universitas Kyiv nerbitake materi babagan sajarah diosek Ukraina ing publikasi seri *Readings at the Nestor the Chronicler Society*. Perhimpunan Sejarah, Arkeologi, lan Etnografi ing Universitas Kazan ngasilake koleksi sumber dokumenter sing wigati banget lan sawetara monografi babagan sajarah gerejawi ing wilayah Volga.

[88] Kabeh akademi teologi nduwe jurnal dhewe: Akademi Teologi St Petersburg – *Christian Readings* (1821–1917); Akademi Teologi Kyiv – *Proceedings of the Kyiv Theological Academy* (1860–1917); Akademi Teologi Moskow – *Tambahan ing Karya Para Bapa Suci* (1843–1891) lan *Pengumuman Teologi* (1892–1917; ing taun 1918, mung edisi 1 sing diterbitake); Kazan – *The Orthodox Interlocutor* (1855–1917; ing taun 1918, mung edisi 1 sing diterbitake). Kabeh jurnal iki nerbitake artikel ilmiah, asring dawa. Ing *Christian Readings*, kita nemokake utamane panaliten babagan sajarah gréja; ing *Theological Herald*, risalah teologi; lan ing *Orthodox Interlocutor*, artikel babagan sajarah kegiatan misi ing antarané wong-wong non-Ortodoks ing wilayah Volga. Jurnal *Trudy* sing adhedhasar ing Kyiv ngemot akèh monografi babagan uskup-uskup diosek Ukraina, uga babagan sajarah Akademi Teologi Kyiv. Jurnal Moskow *Orthodox Review* (1860–1891), sawijining periodik sing diterbitake sacara pribadi dening Archpriest P. A. Preobrazhensky, khususé fokus marang masalah sing ana gandhèngané karo kegiatan lan urip para rohaniawan paroki; akèh papan sing diwènèhaké kanggo sajarah Gréja Wétan sakabèhé, utamané ing nagara-nagara Ortodoks Slavia; bagean 'Kronik' lan 'Warta Gréja' ngemot akèh fakta wigati. Perhimpunan Para Pecinta Pencerahan Rohani, sing diadegaké déning rohaniawan Putih ing Moskow, nduwèni jurnal dhéwé – *Readings in the Society of Lovers of Spiritual Enlightenment* (Moskow, 1863–1916). Saliyane manéka tulisan—ora mesthi nduwé sipat ilmiah—ana akèh bahan babagan sajarah dakwah, uga akèh kumpulan surat. Seminari Teologi Kharkiv nerbitaké jurnal *Faith and Reason* (1889–1917), sing utamané mbahas masalah teologi, filsafat, lan apologétika. *Koleksi Misionaris* (Ryazan, 1890 lan edisi sabanjure) lan *Missionary Review* (St Petersburg – Petrograd, 1896–1916) dikhususake kanggo sajarah sektarianisme. Jurnal-jurnal liya sing akèh jumlahé lan nduwèni sipat agama lan étika bakal dibahas ing ngisor iki, nalika Jilid 2 ngrembug sajarah kegiatan pastoral. Babagan jurnal-jurnal mau, delengen: PBE. 5. Kolom 605–610; Lisovsky, N. Bibliografi Periodik Rusia, 1703–1900. Petrograd, 1915; Glubokovsky, N. N. Ilmu Teologi Rusia: Pangembangan Sajarah lan Kahanan Saiki. Warsawa, 1928.

[89] Babagan karya Platon Levshin, delengen: Solovyov, S. M. 'Panulis Sajarah Rusia Abad kaping 18', ing: Karya (tanpa tanggal) lan ing: Arsip Informasi Sajarah lan Hukum, disunting dening Kalachev. Jilid 2, No. 1 (1855); Golubev, S. T. 'Wiwitan Panaliten Sistematis Babagan Sajarah Gerejawi Rusia', ing: Buletin Universitas Kiev, 1885, No. 4; Kartashov, ing: Wacan Kristen, 1903, No. 6.

kang dumadi saka para uskup lan rohaniawan liyané[90] . Kanggo alesan bibliografi murni, kita bakal nyebut karya loro jilid Uskup Innokenty Smirnov *An Outline of Church History from Biblical Times to the 18th Century*; karya iki ora bisa dianggep minangka karya ilmiah. Ing jilid kapindho, pangarang nyatet kanthi cekak manawa sawisé pambatalan wewenang patriark, administrasi Gréja 'diserahaké marang enem hierark (!), utawa Sinode Suci'. Kanggo alesan-alesan ing mburi pambatalan patraarki, delengen 'Peraturan Rohani' (vol. 2, kaca 576). Innokenty malah ora gelem nyebutaké cacah anggota sing bener saka Synod[91] .

Ing *History of the Russian Church* karya A. N. Muravyov, sing diterbitake taun 1838, mung sepuluh kaca pungkasan sing dikhususake kanggo periode Sinodal. Ing kalangan sejarawan gereja, Muravyov dadi sing pisanan nyimpulake isi *Spiritual Regulations*, sing, miturut panemune, "wis dibahas ing Konsili"; Dheweke uga nyebut Sinode Suci minangka 'Majelis', sing diakoni dening Patriark Ekumenis. Sanadyan Muravyov ngandelake akèh dokumen lan layang—kalebu sing durung diterbitake—nalika nerangake periode nganti abad kaping 18, karyané adoh ketinggalan saka standar ilmiah jaman semana[92] .

Mung *History of the Russian Church* karya Uskup Agung Filaret Gumilevsky sing pantes diarani karya ilmiah sejati; nanging, amarga metode kritis sing digunakake panganggit, karya iki kena sensor. Siji bagean saka karya iki – babagan 'administrasi sinodal ing taun 1721–1825' – pisanan diterbitake sacara kapisah ing taun 1848, lan mengko dadi jilid kaping lima saka *History*. Malah edhisi kapisan saka bagean iki nyebabake panulis nemoni masalah karo Sinode Suci, amarga Uskup Agung Filaret wani nuduh Theophan Prokopovich, panyusun 'Peraturan Rohani', nduwèni simpati marang Protestan. Filaret janji bakal mbenerake pernyataan iki ing edhisi kapindho, sanadyan mangkono edhisi iki tetep nganti meh sepuluh taun ing departemen sensor Sinode Suci. Edhisi iki ora diterbitake nganti taun 1859, nalika sensor rada longgar. Antisipasi alangan-alangan iki, Filaret nahan dhiri saka nyritakaké kegiyatan Sinode Suci ing edisi kapindho. Dhèwèké uga nyingkiri nggawe komentar sing wani utawa kritis banget babagan posisi rohaniawan paroki lan episkopat, amarga ing kéné uga sejarawan ngadhepi akèh jebakan. Ora perlu diterangake maneh yèn Filaret, kanthi pandangan Ortodoks sing ketat, ora nyetujoni kabiasaan mistik lan gagasan 'Kristen universal' sing nyebar ing jaman Alexander I. Amarga iku uga, dhèwèké kapaksa meneng babagan prakara-prakara iki. Mengko, ing jilid kapindho saka *Survey of Russian Ecclesiastical Literature* sing diterbitake wiwit taun 1862, Filaret ngendika kanthi tegas nglawan fenomena kasebut lan ngritik Theophan Prokopovich. Kaya A. N. Muravyov, dhèwèké nyebut Sinode Suci minangka 'dèwan pastur permanèn sing sah'. Sanadyan akèh sing ora kasebut lan panyritané samar, *History of the Russian Church* karangan Filaret Gumilevsky tetep nduwèni wigati, paling ora amarga iku dadi langkah kapisan ing panaliten sajarah periode sinodal[93] .

Jilid kaping lima saka karya Filaret Gumilevsky, sing nyakup periode sinodal nganti taun 1825, suwé dadi siji-sijiné karya babagan topik iki lan dadi dhasar kanggo sawetara ringkesan umum cekak babagan sajarah Gréja Rusia, sing disusun ing taun 1960-an lan 1970-an minangka buku pelajaran sekolah. Nanging, iki ora bisa dianggep minangka riset ilmiah[94] .

---

[90] Babagan Evgeny Bolkhovitinov, delengen: Abramovich, D. I., 'Ing Pangeling-eling Metropolitan Evgeny Bolkhovitinov', ing: Arsip Sajarah, 1 (St Petersburg, 1919). kaca 190–223 (bibliografi); Sajarah Hierarki Rusia. Jilid 1 (Moskow, 1807), 2 (1810), 3 (1812), 4 (1814), 5–6 (1815).

[91] Babagan Innokenty Smirnov, delengen: Lebedev, A. P. 'Loro Pionir Sajarah Gerejawi ing Tanah Air Kita', ing: BV. 1907. No. 5. kaca 122–152; Kartashov, op. cit. Metropolitan Evgeny Bolkhovitinov, sing dhéwé uga nggawe akèh kesalahan ing tulisané (Ing Trinity ing Akademi. Moskow, 1914. kaca 320), ngkritik karya Innokenty kanthi keras banget: *Letters*, ing: *Russkij Arkhiv*. 1889. No. 7. kaca 148; kosok baline, Filaret Drozdov ngomong kanthi positif banget babagan karya Innokenty (*Collected Opinions*. Vol. 1. kaca 352).

[92] Sajarah Gréja Rusia. St. Petersburg, 1838. Édisi kapindho – 1840, 1845; terjemahan Inggris: Mouravieff. Sajarah Gréja Rusia. London, 1852; terjemahan Jerman: Murawiew. Geschichte der russischen Kirche. Karlsruhe, 1857.

[93] Babagan Filaret Gumilevsky, delengen: Kartashov. Op. cit.; Glubokovsky. kaca 44 sarta salajengipun. Filaret. *Sajarah Gréja Rusia, Jaman Kaping Lima*. Moskow, 1848. édisi kaping 5 – 1884, édisi kaping 6 – 1894; Filaret. A Survey of Russian Ecclesiastical Literature (2 jilid, 1859; edisi katelu – 1884) uga nyedhiyakake akèh bahan bibliografi sing nyakup taun 1700–1863, sanadyan ora tanpa kesalahan lan, sayangé, durung lengkap. Delengen uga: RBS, kaca 80 lan salajengipun. Karya-karya sanèsipun Filaret badhé dipun rembag ing Jilid 2, nalika topik babagan ilmu teologi Rusia dipun bahas.

[94] Dobronravin, K. (sabanjure Uskup Hermogenes saka Pskov). Gambaran Ringkes Sajarah Gréja Rusia wiwit wiwitan agama Kristen ing Rusia nganti saiki. St Petersburg, 1863 (430 kaca, kanthi ringkes nyakup jaman Nicholas I); Denisov, I. Gambaran Ringkes Sajarah Gréja Rusia. St Petersburg, 1874; Lavrov, A. (mengko Uskup Agung Lituania). An Outline of the History of the Russian Church.

Ana loro faktor sing mengaruhi pangembangan riset babagan sajarah periode Sinodal ing taun 1860-an. Kaping pisan, ing taun 1830-an lan 1840-an, Komisi Arkeografi nerbitaké kumpulan dokumen kang ngemot akèh bahan babagan sajarah Gréja Rusia, sing bisa dimanfaatké déning Uskup Agung Filaret Gumilevsky, umpamané, ing pakaryané; nanging, kumpulan mau mung nyakup periode nganti pungkasan abad kaping 17. Akèh dokumen saka jaman Pèter I isih durung diterbitaké. Kapindho, debat antarane para Westerniser lan Slavophile, sing dipusatake ing pentinge titik balik sajarah sing diwiwiti ing Rusia dening reformasi Pangeran Peter, nyurung minat marang reformasi kasebut lan akibaté. Panglebetake dimensi agama ing perdebatan babagan reformasi—yaiku pitakon babagan pengaruh Ortodoksi lan urip gréja marang pandangan donya lan kabiasaan Muscovy—nglantaraké pitakon babagan wigatine aspek iki kanggo sajarah Rusia sakabehe. Kabeh iki mbutuhake kawruh babagan sajarah Gereja, loro ing jaman sadurunge Petrine lan sawisé wiwitan abad kaping 18. Mula, ing pungkasan taun 1850-an, disiplin ilmu sajarah Rusia sing isih enom banget njupuk langkah sing, ing sawenehing teges, mbebayani: tanpa panaliten ilmiah lan kritis sing rinci babagan jaman sadurunge Petrine, padha miwiti nliti abad kaping 18, sing nandhani wiwitané reformasi[95] . Ing konteks iki, nalika rasa penasaran lan minat marang ilmu wiwit muncul kanthi semangat sing khusus, karya sing dirancang sacara jembar nanging durung rampung déning N. G. Ustryalov (1805–1870), *The History of the Reign of Peter I* (1858–1864), diterbitaké antarané taun 1858 lan 1864. Sanadyan luwih mirip biografi tsar sing nindakake reformasi tinimbang sajarah jamané—lan, luwih manèh, ditulis kanthi pangertèn tartamtu saka perspektif 'resmi' —*History* iku tetep dadi langkah kapisan kanggo luwih mangertèni jaman Petrine. Sanadyan Ustryalov ora bisa nerusaké caritané nganti pambentukan gréja nagara, dhèwèké isih nyentuh manéka aspèk konflik antarané Rusia Moskowit lan Rusia Petrine. Kasunyatan yèn Ustryalov diparingi aksès marang arsip uga ndadèkaké panalitèné luwih maju. Ing lampiran, dhèwèké nerbitaké akèh dokumen, sawatara sing nerangaké posisi Gréja[96] . Sawisé pirang-pirang taun, ing taun 1868, monografi ilmiah lan kritis pisanan pungkasane diterbitaké, ditulis déning profesor enom saka Akademi Teologi St Petersburg, I. A. Chistovich (1828–1893), kanthi judhul *Theophan Prokopovich and His Time*. Minangka sing kacetha saka judhulé, panganggit nyoba maringi luwih saka mung biografi Theophanes. Chistovich dadi sing pisanan nggunakake kanthi tuntas bahan-bahan arsip sing sadurungé ora bisa diakses. Karyané dadi dhasar kanggo riset babagan periode Sinodal. Panulis ora mung negesake pentinge tumindak Theophan sing mutusake, nanging uga nyilem ing swasana gerejawi lan politik wektu kuwi, lan ing perjuangan faksi Moskow Lawas nglawan reformasi Theophan lan Peter. Lan sanadyan saiki, 90 taun sawisé, ana sawetara panemu sing keliru utawa kesusu ing karya Chistovich, nanging tetep kudu dianggep minangka prestasi gedhe. Akeh kesimpulané isih tetep ajeg nganti saiki, lan sapa waé sejarawan babagan periode Sinodal kudu tansah nyedhiyakake monografi iki[97] . Karya Chistovich maringi wawasan babagan periode Sinodal awal: nyakup periode nganti watara awal taun 1740-an.

Upaya kanggo nyedhiyakake gambaran sing luwih jembar babagan periode Sinodal bisa ditemokake ing *Guide to Russian Church History* karya P. V. Znamensky (1836–1910), sawijining profesor ing Akademi Teologi Kazan. Iki ora mung ngrembug kegiatan Sinode Suci, nanging uga administrasi keuskupan, urip agama wong-wong, status rohaniawan, karya misi marang populasi non-Kristen ing kakaisaran, lan sapiturute. Edisi kapisan buku iki diterbitake ing taun 1870. Ing kono, sajarah periode sinodal mung nyakup nganti pungkasan pamaréntahan Elizabeth (wafat 25 Desember 1761). Buku iki ditulis kanthi gaya naratif sing bébas, sanajan panganggit ora nyoba nyederhanakake bab apa waé. Iki sawijining karya asli tenan: organisasi bahan, analisis

---

Moscow, 1880. Edisi kaping 5 – 1902 (263 kaca); Malitsky, V. A. (dosen ing Seminari Teologi Tula). Pandhuan Babagan Sajarah Gréja Rusia. Jilid 1 (988–1589). Tula, 1888; Jilid 2 (1589–1700). Moskow, 1889; Jilid 3 (Masa Sinodal). Moskow, 1889.

[95] Babagan pangembangan historiografi Rusia ing abad kaping 19, delengen: Rubinstein, N. L. Historiografi Rusia. Moskow, 1941.

[96] Sajarah Pamrentahan Pangeran I. Jilid 1–3 (St Petersburg, 1858); 4. Jilid 1–2 (St Petersburg, 1863), 5 (durung diterbitake); 6 (St Petersburg, 1859); jilid 1–4 nyakup periode nganti taun 1706; jilid 6 (Tsarevich Alexei Petrovich) nyakup periode nganti taun 1718. Saben jilid ngemot lampiran sing isiné dokumen sing ana gandhèngané, antarané liya-liyané, karo sajarah Gréja; pérangan kapindho saka jilid 4 mung kasusun saka dokumen.

[97] Theophan Prokopovich lan Jamané. St Petersburg, 1868, ing: Kumpulan Kertas sing Disajikake ing Departemen Basa lan Sastra Rusia Akademi Ilmu Pengetahuan Imperial. Jilid 5. Delengen ulasan rinci babagan karya Chistovich: Pekarsky, P. P., ing: Pangajab kaping 34 Penghargaan P. N. Demidov. St Petersburg, 1868. kaca 117–143 (isih adhedhasar manuskrip); panulis sing padha, ing: Laporan babagan Panghargaan kaping 10 Hadiah Count Uvarov. St Petersburg, 1868. kaca 13–35; Sukhomlinov, M. I., ing: ZhMNP. 1869. Bagéan 142. kaca 257–305; A. Pypin, ing V.E. 1869. 3. kaca 791–818; cf.: Kartashov, ing Christian Readings 1903. No. 7. kaca 86 sarta salajengipun.

kahanan sajarah, pameran sesambungan antarane macem-macem fenomena lan proses ing urip Gréja, lan karakterisasi hubungan antarane nagara lan Gréja – kabèh mau, bebarengan karo panilaian ilmiah lan sajarah saka fakta-fakta iki, ngetokake bakaté pangarang. Kawruh jero panjenengané marang bahan sajarah saka periode sing ditliti uga katon saka panaliten khusus liyane babagan separo kapindho abad kaping 18, sing wis diterbitake luwih dhisik lan sabanjure ing taun 1870-an ing jurnal Akademi Teologi Kazan, *Pravoslavny Sobesednik*. Ing edisi sabanjure (1876, 1880, 1886, 1888), Znamensky ngembangake 'Pandhuan'-e, pungkasane nganti jaman Alexander II (1855–1881). Panliten iki nyakup kabèh babagan urip gréja; fakta lan kesimpulan disajikaké kanthi cetha. Panulis kasengsem marang sajarah institusi gréja lan urip batin Gréja, pangélingané ing kahanan agama lan moral wong, lan kegiyatan para skismatik lan sekte. Znamensky negesake wigati sajarah reformasi gerejawi Petrus I, sing miturut panemune, lumantar Sinode Suci lan sesambungane karo panguwasa nagara, ngadegake administrasi njaba Gréja sing banjur dadi bagéan saka administrasi nagara umum. Saliyane, Znamensky iku panulis loro karya sing nyusun panaliten jembar babagan urip gerejawi ing rong jaman sajarah Gréja Rusia: *Readings from the History of the Russian Church during the Reign of Catherine II* lan *Readings from the History of the Russian Church during the Reign of Alexander I*. Karya-karya iki nglengkapi *Guide*, utamane amarga sumber-sumber sing dicantumake ing kono, sing panulis kapaksa ora dilebokake ing *Guide*; kaya *Guide*, karya-karya iki dudu karya populer nanging panaliten ilmiah mandiri. Ing taun 1896, nalika , Znamensky nyunting 'Pandhuan' dadi 'Pandhuan Sinau Babagan Sajarah Gréja Rusia', sing sabanjuré dadi buku teks kanggo seminari teologi lan malah akademi (édisi kapindho taun 1904, katelu taun 1912). Kajaba iku, Znamensky nulis sawetara monografi babagan macem-macem periode sajarah, ditulis saka sudut pandang ilmiah lan kritis lan isih dadi bacaan wigati kanggo para sarjana saiki[98] .

A. P. Dobroklonsky (1856–1937) nyedhiyakake sawijining cathetan sajarah babagan periode Sinodal sing sistematis, sanadyan rada garing dibandhingake karo karya-karya Znamensky, ing pérangan kaping papat (diterbitake taun 1893) saka *Pandhuan Sajarah Gréja Rusia*. Lulusan Akademi Teologi Moskow lan murid E. E. Golubinsky (1834–1912), Dobroklonsky luwih ati-ati tinimbang gurune. Ing telung bagean kapisan saka *Pandhuan*-e, sing nyakup periode nganti abad kaping 18, dhèwèké umume ngetutaké *Sajarah Gréja Rusia* sing rolas jilid déning Metropolitan Makarii Bulgakov, tinimbang semangat kritis saka panaliten Golubinsky. Dobroklonsky ndhasarake carita babagan periode Sinodal, sing nganti awal taun 1880-an, marang reproduksi bahan dokumenter, tanpa nyilem ing kritik jaman kasebut utawa akibaté kanggo urip gréja, uga ora mènèhi panilaian. Panulis banget tliti nalika nyebutake sumber-sumber (siji sipat sing diwarisake saka Golubinsky), sing ngidini pamaca mriksa kesimpulane. Sanadyan ora ana analisis kritis—sing mesthi amarga karya iki ditulis nalika jaman Pobedonostsev—Pandhuané Dobroklonsky ora bisa dianggep minangka publikasi resmi, amarga akèh karakterisasi ing kono pancèn mandhiri. Karya iki bisa dadi migunani banget amarga organisasi bahan sing sistematis lan metodologisé bener[99] .

Ing peralihan abad kaping 19 lan 20, loro karya diterbitake dening S. G. Runkevich (1867–?), sawijining pejabat ing kantor Jaksa Agung, sing nyawisake awake dhewe kanggo sinau sejarah Gereja Rusia. Kaping pisan sing muncul yaiku *History of the Russian Church under the Administration of the Holy Synod*. Jilid 1: 'The Establishment and Initial Organisation of the Holy Governing Synod: 1721–1725'. St Petersburg, 1900. Karya iki minangka conto khas publikasi resmi lan, ing wektu sing padha, upaya mbela tesis manawa Sinode Suci iku sawijining lembaga sing ora bisa disejajarke utawa dibandhingake karo lembaga nagara. Sanadyan definisi iki samar, Runkevich ora wani nyebut Sinode Suci minangka lembaga sing murni eklesiastikal. Sanadyan pangarang nduwé aksès marang kabèh dokumen ing Arsip Sinodal—kalebu sing diklasifikasèkaké rahasia—dhèwèké mung matesi dhiri kanggo mriksa organisasi internal Sinode Suci, sing mesthiné uga narik kawigatèn sejarawan, lan nyingkiri nerangaké kegiyatan Sinode Suci sajroning pamaréntahan Pangeran Pèter I. Dheweke mung nyentuh

---

[98] Babagan 'Pandhuan', delengen: Verkhovskaya. Jilid 1. kaca XCI. Wacan saka Sajarah Gréja Rusia nalika pamaréntahan Catherine II, ing Prav. Sob. 1875. No. 2, 3, 4, 9; Wacan saka Sajarah Gréja Rusia nalika pamaréntahan Alexander I, ing Prav. Sob. 1885 lan minangka jilid kapisah: Kazan, 1885. Monografi: a) Pendeta Paroki ing Rusia wiwit Reformasi Pangeran Agung Petrus. Kazan, 1873 (asline diterbitake ing Prav. Sob., 1871–1872); b) Sekolah Teologi ing Rusia sadurunge Reformasi 1808. Kazan, 1881; c) Sajarah Akademi Teologi Kazan sajrone periode kapisan (sadurunge reformasi) anané (1842–1870). 3 jilid. Kazan, 1891–1892.

[99] Pandhuan Babagan Sajarah Gréja Rusia. Jilid 1 (Ryazan, 1886), Jilid 2 (Moskow, 1886), Jilid 3 (Moskow, 1889), Jilid 4 (Moskow, 1893); Edisi kapindho. Jilid 1–2. Ryazan, 1889.

sakedhap babagan sejarah wiwitan reformasi gerejawi lan 'Peraturan Rohani', uga isiné. Durung dingerteni apa Runkevich niyat mriksa masalah-masalah iki ing jilid sabanjure. Katoné, kritik pedhes saka para reviewer nyuda semangaté kanggo nerusaké karyané. Setahun sawisé, Runkevich nerbitaké karya liyané – *Gereja Rusia ing Abad kaping 19* – sing uga nduwèni ciri resmi, lan kadhangkala 'patriotisme' sing dadi ciri panulis, nanging migunani banget minangka pambuka. Panulisé dhéwé nerangaké karyané minangka 'sketsa sajarah' lan nyedhiyakake akèh referènsi marang sumber lan pustaka. Karya iki tertata apik – ora tanpa pangaruh Dobroklonsky – lan nyakup meh kabèh aspèk urip gréja[100] .

Karya-karya Runkiewicz, sejatine, makili upaya pungkasan kanggo nyusun akun sistematis babagan sajarah sakabehe periode Sinodal, utawa paling ora babagan bagean-bagean sing cukup wigati[101] .

Ing kéné pantes nyebutaké sawatara monografi utama liyané sing, sanadyan nliti aspek tartamtu saka sajarah periode Sinodal, nindakake panliten mau sajrone wektu sing dawa. Ing babagan iki, karya N. P. Rozanov (1809–1883) sing banget migunani tetep duwé nilai gedhé. Sawisé lulus saka Seminari Teologi Moskow, dhèwèké ngladèni suwéné banget, saka taun 1835 nganti 1863, dhisik dadi panitera lan sakbanjuré dadi sekretaris Konsistori Gerejawi Moskow. Minangka murid sejarah, dhèwèké nduwèni kasempatan kanggo ngenalake dhéwé marang prosedur administrasi konsistori lan arsipé. Ing antarané taun 1869 lan 1871, karya telung jilidé (ing limang buku) kanthi judhul *History of the Moscow Diocesan Administration from the Time of the Establishment of the Holy Synod: 1721–1821* diterbitaké. Karya iki utamane fokus marang struktur administrasi lan nyedhiyakake gambaran rinci babagan kabèh komponèn – konsistori, rohaniawan kutha lan désa, lan sapituruté. Amarga cara administrasi ing saindenging abad kaping wolulas sejatine padha ing endi wae, mung béda miturut watak lan temperamen pribadi uskup tartamtu, karya Rozanov maringi gambaran sing cetha babagan kahanan ing meh kabèh keuskupan. Salah siji kaunggulan panulis yaiku nggunakake sumber-sumber sing isih kasembunyi ing jero arsip utawa (luwih kamungkinan) saiki wis ilang kabeh saka donya ilmiah[102] .

Profesor K. V. Kharlamovich († sawisé 1922) saka Akademi Teologi Kazan ngangkat masalah sing banget wigati ing sajarah Gréja lan kabudayan, kanthi niyat nyawisake panaliten jembar babagan iku. Sayange, mung jilid kapisan saka karya iki sing diterbitake, kanthi judhul *The Influence of Little Russia on Great Russian Church Life* (Kazan, 1914, luwih saka 900 kaca). Setengah kapisan abad kaping 18 nyekseni arus kuat mlebu Moskow lan diosep-diosep Rusia Agung liyane saka para biksu lan uskup (lan, luwih arang, rohaniwan awam) saka Ukraina, utamane lulusan Kolese Kyiv (wiwit taun 1701 – Akademi Teologi Kyiv). Petrus I lan para penerusé (nganti Catherine II), sing butuh wong sing terdidik, nindakake kabèh upaya kanggo ngembangaké pangaribawa mau. Kharlamovich nindakake panaliten sing tliti babagan proses iki, diwiwiti ing pertengahan abad kaping 17, kanthi teliti mriksa kabèh bidang kegiatan saka para individu sing kasebut mau: administrasi sekolah, pangelolaan biara, administrasi keuskupan, panginjilan lan karya misi; lan dhèwèké nyoba mangsuli pitakon babagan kepiye, kapan, lan nganti sepira aktivitas mau nduwèni pangaruh negatif utawa positif marang urip gréja. Buku iki uga bisa dadi karya rujukan, amarga pangarang kasil nglacak biografi kabèh individu mau kanthi nggunakake data arsip. Iki nyedhiyakake gambaran umum sing apik banget babagan meh kabèh aspek urip gréja sadurungé taun 1762 lan utamané migunani kanggo para sejarawan amarga, ditulis sakdurungé taun 1917, iki dadi panemu pungkasan ing babagan kawruh gréja Rusia, mbeneraké akèh panemu salah sadurungé.

Ora kalah wigati yaiku monografi jembar karya Profesor B. F. Titlinov († ?, kamungkinan sawisé taun 1925) saka Akademi Teologi St Petersburg, *Gavriil Petrov, Metropolitan Novgorod lan St Petersburg: Urip lan Kegiatan Panjenengané ing Hubungan karo Urusan Gerejawi ing Jaman Kuwi' (St Petersburg, 1916). Kanthi nyandhak biografi tokoh unggul saka jaman Catherine II iki, sing kegiatane amba banget, pangarang mriksa posisi Gréja ing sangisoré Catherine lan nggambaraké gambaran umum babagan jaman kuwi. Sejarawan iki ora mung

---

[100] Gereja Rusia ing abad kaping 19, ing: Sajarah Gereja Kristen ing abad kaping 19*, disunting dening A. P. Lopukhin. Jilid 2. St. Petersburg, 1901. Kanggo ulasan, delengen § 4, cathetan 31.*

[101] Kajaba iku, perlu dicathet yèn ana loro seri ceramah sing dilithograf: 1) Nikolaevsky, I. Ceramah babagan Sajarah Gréja Rusia. St Petersburg, 1896 (dibawakan ing Akademi Teologi St Petersburg) lan 2) Titlinov, B. Kuliah Babagan Sajarah Gréja Rusia, dibawakan ing Akademi Teologi St Petersburg ing taun 1913–1914. St Petersburg, 1914 – loro-loroné ora kasedhiya kanggo aku. Karya G. Makarov, *Gereja Rusia ing Jaman Kapitalisme Komersial*. Moskow, 1930, lan karya N. M. Nikolsky, *Sajarah Gereja Rusia*. Moskow, 1931, sing diterbitake dening 'Atheist', ora duwe nilai ilmiah, amarga dadi conto khas propaganda anti-agama.

[102] Moskow, 1869–1871.

migunakaké meh kabèh sing wis diterbitaké babagan topik iki, nanging uga njupuk bahan arsip sing akèh. Iki maringi dhèwèké kamungkinan kanggo mbentuk manèh perspektif akademik babagan akèh prakara[103] .

Nalika Titlinov nglacak sajarah periode nalika sistem gréja nagara sing diadegaké déning Peter dadi kerangka hubungan sing stabil antarané nagara lan gréja, Profesor P. V. Verkhovskaya († sawisé 1920) saka Universitas Warsawa nyedhiyakake panilaian sing didokumentasikaké kanthi apik lan, kayane, pungkasan babagan sebab lan sipat sistem gréja nagara Peter. Karyané sing jero *The Establishment of the Spiritual Collegium and the 'Spiritual Regulations'* (Rostov-on-Don, 1916) bisa dianggep minangka tembung pungkasan babagan topik penting iki. Sapa waé sing arep sinau sajarah periode Sinodal kudu miwiti kanthi mriksa kanthi teliti karya Verkhovskoy[104] .

Ing pungkasan, uga kudu kasebut karya saka sejarawan misuwur Gréja Rusia, E. E. Golubinsky (1834–1912). Karyané *History of the Russian Church* mung nyakup periode nganti taun 1563. Nanging, ing taun-taun kang kaco balau taun 1905–1906, nalika ana akèh perdebatan babagan kabutuhan reformasi gréja sing radikal, sarjana sepuh sing wektu kuwi wis wuta mau nyatakaké panemuné dhéwé babagan prakara iki, lan sakliyane uga maringi sawatara panemu menarik babagan jaman Sinodal. Iki pantes digatekake, sanadyan Golubinsky ora spesialis ing sajarah periode kasebut[105] .

Tinjauan pustaka ora bakal lengkap tanpa karya para ahli hukum nagara lan gerejawi Rusia, sing utamane ngrembug loro prakara penting. Kaping pisan, isiné panilaian babagan aspek-aspek utama saka hubungan antarane nagara lan Gereja sawisé diadegaké Sinode Suci, dibandhingaké karo jaman Muscovy. Kapindho, padha nyoba nerangake masalah-masalah iki saka sudut pandang hukum kanonik Gréja Ortodoks[106] .

Antarane publikasi sing nyedhiyakake paparan sistematis babagan sajarah periode sinodal lan diterbitake ing njaba Rusia, ora ana studi mandiri. Sebabé, miturut panemuku, utamané amarga kurang paham basa Rusia, sing nyegah akses marang sumber lan literatur liyane. Faktor liya yaiku kasunyatan manawa Gréja Wétan sacara umum, lan Gréja Rusia sacara khusus, ora narik kawigaten ing endi waé ing njaba Rusia. Asring pandangan sing gegabah lan ora serius babagan pérangan donya Kristen iki ditampa tanpa kritik lan disebarake kanthi wiyar. Ortodoksi dianggep minangka bab sing mandheg, kuno, malah ora Kristen[107] . Sawetara ulasan, sing cekak banget lan malah nyadur saka sumber liya, maringi gambaran sing salah babagan pangembangan Gréja Rusia sajrone periode Sinodal[108] . Mung ing 20–30 taun pungkasan iki katon tuwuhé minat marang Kristen Wétan, kang kawitan

---

[103] Titlinov, B. V. Gavriil Petrov, Metropolitan Novgorod lan St Petersburg (lair 1730, séda 1801). Uripé lan kegiyatané sing ana gandhèngané karo urusan gerejawi ing jaman kuwi. St Petersburg, 1916 (Proceedings of the St Petersburg Theological Academy. 5).

[104] Verkhovskoy, P. V. Pangadegane Kolégius Gerejawi lan 'Peraturan Gerejawi'. 2 jilid. Rostov-on-Don, 1916 (Jilid 2 ngemot teks kabèh dokumen sing ana gandhèngané karo reformasi gerejawi Peter).

[105] Golubinsky, E. E. 'Babagan Reformasi Gaya Urip Gréja Rusia', ing: Readings. 1913. 3.

[106] Delengen bibliografi kanggo § 5: Gradovsky, Berdnikov, Gorchakov, Suvorov, Romanovich-Slavatinsky, Kazansky, Lazarevsky.

[107] Delengen pilihan pandangan sing padha ing: Benz, E. *Die Ostkirche im Lichte der protestantischen Geschichtsschreibung von der Reformation bis zur Gegenwart*. Munich, 1952. Posisi para sejarawan lan teolog Katolik iku kontradiktif. Ing siji sisih, padha nulis akèh buku babagan pitakonan persatuan, usulan-usulan kang terus-terusan diajokaké; nanging ing wektu sing padha, ana serangan pedhes marang Gréja Wétan ing literatur Katolik. 'Ora ana sing ngajeni pandangan Gréja Wétan, loro Katolik lan Protestan Kulon. Kabeh wis ketinggalan jaman; ora nduwé peran maneh. Malah ora dikritik, amarga pancèn ora ana sing kasengsem… Iku makili urip tanpa semangat… Wis sirna lan dadi usang' (Pangeran Max von Sachsen. Kuliah babagan Pitakonan Gréja-gréja Wétan. Freiburg in der Schweiz, 1907. kaca 60, 56). Nanging pancen bener yèn panulis iki sakwisé ngendhokaké panemuné. Panemu liya kaya ngéné: 'Ciri khas urip agama batin Ortodoksi yaiku, tanpa diraguhi, mandheg, kaku, lan surut… Sanadyan ora ana regane, ora ana kakuwatané, tuli lan inertia, Gréja Wétan kanthi tekun nyoba matesi dhéwé ing wates nasional lawas; nanging sanadyan ing kéné uga ora bisa nguripaké maning para pracaya lumantar kakuwataning sabda Gusti lan nuntun wong-wong mau marang urip Kristen sing semangat lan aktif' (Lübeck, K. *Die christlichen Kirchen des Orients*. Kempten, 1911. kaca 174, 190). Iki mung loro kutipan saka karya iki, lan isih ana akèh manèh. Pamanggih sing padha bisa ditemokaké ing: Grivec, F. Pravoslavje. Ljubljana, 1918. kaca 139 (ing basa Sloweni). Wiwit taun 1926, Mukermann, anggota Serikat Yesus, nulis: 'Yen kita takon kanthi wicaksana apa sing ditawakake teologi Wétan marang kita, kita bakal rada bingung. Kita ora bisa babar pisan melu semangat marang Kristen Wétan' (Fr. Muckermann S. J., 'Babagan Kristen Wétan', ing: Theologische Revue, 1926, No. 6, kaca 201). Ing kéné kita ora bakal mbahas karya-karya sing ditulis ing sangisoré pangaribawa sastra Katolik Polandia, sing nyalahaké Gréja Rusia amarga kabijakan pamaréntah Rusia ing Polandia, lan sapituruté. Bab iki bakal dibahas ing Jilid 2, nalika posisi Gréja Rusia marang Katolikisme ditliti.

[108] Delengen bibliografi: Boissard (mung sawetara kaca ing kene babagan periode Sinodal: 1. kaca 218–235; 2. kaca 332–364, 510–517); Bonwetsch, kaca 70–84; Brian-Chaninov (mung tinjauan umum); Karya Dalton mung nyedhiyakake pengamatan panulis babagan taun 1860-an–1880-an; Dearmer (cerita sing populer); Fortescue (sayange cekak banget, nanging ora ala); Cordillo (karya sing migunani,

katon ing panggunaan sumber lan pustaka Rusia, lan sabanjuré diterusaké kanthi diterbitaké pirang-pirang panaliten khusus sing pantes digatekake. Kita bakal mbahas iki kanthi luwih rinci ing ngisor iki, ing Jilid 2; ing kene, kita mung bakal nyentuh karya-karya sing luwih umum. Sanadyan karya saka sejarawan Amerika J. S. Curtis, *Church and State in Russia. Taun-taun Pungkasan Kakaisaran, 1900–1917' (New York, 1940) mung nyakup periode sing cekak lan ora nyakup kanthi cukup kabèh aspek urip gerejawi, nanging tetep migunani banget kanggo sinau taun-taun pungkasan saka jaman sing dirembug.

Panggonan sing luwih misuwur ing historiografi periode Sinodal diisi dening karya jembar saka sejarawan Gereja Katolik lan anggota Serikat Yesus, A. M. Ammann, *Abri? der ostslawischen Kirchengeschichte* (Wina, 1950). Akèh papan sing diwènèhaké kanggo sajarah Gréja Rusia, lan periode Sinodal uga diterangaké kanthi rinci. Panganggit utamané nyorot sajarah njaba Gréja, déné pitakon babagan struktur lan urip batiné diundhakaké menyang latar mburi, sing bisa ndadékaké pamaos nggawe kesimpulan sing kesusu lan ora akurat. Sanadyan mangkono, buku iki migunani kanggo sajarah periode iki, utamane sajarah Gréja Rusia. Kaunggulané ana ing kasunyatan yèn buku iki adhedhasar sumber primer lan manéka rupa literatur Rusia, sing referènsiné (lan iki kudu dicathet) rinci banget.

Karya R. A. Klostermann *Probleme der Ostkirchë: Untersuchungen zum Wesen und zur Geschichte der griechisch-orthodoxen Kirche* (Gothenburg, 1955) ditandhani kanthi pendekatan sing wicaksana lan welas asih marang nasib Gréja ing Rusia. Sanadyan pangarang ora nyedhiyakake tinjauan sistematis umum babagan periode Sinodal, bukune mriksa kanthi rinci akèh fenomena penting ing wektu kuwi: khotbah, kegiatan misi, sekte, filsafat agama ing Rusia, lan sapiturute. Bibliografi sing jembar ndadekake panaliten iki luwih ajiné[109] .

(c) Nalika sinau sajarah Rusia nganti abad kaping 18, akèh prastawa ing babagan kabijakan nagara mung bisa dingerteni kanthi cetha lumantar prastawa gerejawi lan pandangan agama sing ana ing wektu kuwi, sajarahwan gereja sing nggatekake periode wiwit pamaréntahan Pangeran Petrus Agung, yaiku periode sawisé

---

lengkap karo bibliografi); karya Heard ora kasedhiya kanggo aku; Kattenbusch mung nyawisake kaca 190–193 kanggo sajarah Gereja Rusia sawisé taun 1700, luwih fokus marang sektarianisme lan Kapercayan Lawas (kaca 234–245; 542–552; ing kéné lan ing bab-bab liyané dhèwèké uga nyentuh sajarah Gereja Rusia, sanadyan panemuné asring banget keliru). Jilid 3 saka karya Leroy-Beaulieu uga dudu risalah ilmiah, sanadyan ngemot sawetara pengamatan menarik sing mesthi ora bisa digeneralisasi. Kosok baline, karya A. Palmieri *La Chiesa Russa. Le sue odierne condizioni, il suo riformismo dottrinale* (Florence, 1908) minangka studi jero adhedhasar pangerten babagan sumber-sumber Rusia; sayangé, panulis mung nyakup periode sing cendhak banget – awal abad kaping 20; dhèwèké fokus marang rencana reformasi ing wektu kuwi lan marang kegiatan Majelis Pra-Konsili, nanging asring uga nyebutaké kedadeyan-kedadeyan sadurungé. Buku iki migunani banget kanggo sinau sejarah Gréja Rusia ing awal abad kaping 20. Karya Pinkerton, sing muncul amarga kontak antarané Gréja Anglikan lan Gréja Rusia, uga dudu karya ilmiah. Carita H. J. Reynburn babagan periode Sinodal (kaca 170–284) ora dadi panaliten mandiri; mung dadi gambaran umum banget sing disusun miturut masa pamaréntahan para kaisar Rusia, déné urip internal Gréja ora digatekake sakabèhé. Karya sarjana Katolik H. J. Schmitt pantes narik kawigaten sejarawan; karya-karya kasebut utamane ngrembug posisi Sinode Suci minangka panguwasa gerejawi paling dhuwur ing sesambungan karo negara; panulis uga mriksa dhasar kanonik struktur gerejawi ing Rusia lan ing Gereja Ortodoks sacara umum. Ing karya A. P. Stanley (London, 1908, kaca 272–402), kita uga nemokake ringkesan sing cekak lan umum. R. Stupperich nyedhiyakake gambaran ringkes babagan periode sinodal ing sawetara kaca. Sarjana Barnabite C. Tondini (1876) nliti 'Peraturan Rohani' lan hubungan antarane negara lan Gréja sawisé reformasi klerikal Pangeran I (kaca 23–134), mbahas posisi Gréja ing Karajan Yunani (kaca 174–178) lan Gréja Ortodoks ing Wétan (kaca 178–184); Bab-bab sing isih ana dikhususake kanggo pitakonan persatuan. Pangarang nggunakake sumber asli Rusia, lan karyané pantes digatekake amarga nerangake posisi ilmuwan Katolik. Karya Tondini uga diterbitake ing terjemahan Inggris: *The Pope of Rome and the Popes of the Oriental Orthodox Church*. London, 1871. Saliyane, dhèwèké uga panulis karya cekak: *L'avenir de l'Église russe*. Paris, 1874. V. Vilinsky ora nyedhiyakake sajarah Gréja Rusia, nanging luwih maringi kritik marang Gréja kasebut, lan akèh panemune panulis sing banget subyektif. Ringkesan sajarah Gereja Rusia disedhiyakake dening: a) W. Zaikyn (kaca 90–115; ringkesan ing basa Jerman – kaca 167–172). Panulis nyoba nyedhiyakake semacam pandhuan rujukan babagan pangembangan kabeh aspek urip gereja. Ing kéné, kaya ing bab-bab liya ing buku sing nyawiji marang Gréja Wétan sacara umum, Zaikyn nyoba nyusun periodeisasi sajarah Gréja Ortodoks Wétan lan uga nyentuh sawatara masalah filsafat sajarah. Karya iki luwih menarik lan migunani amarga panulis ndhasarake carita kasebut marang kawruh sing jero babagan sumber lan pustaka sing kasebut ing kono. b) Para sejarawan uga bisa nemokake karya sing menarik saka sarjana Ukraina Lototsky, sing uga nduwèni pangawikan sing jero babagan sumber lan historiografi. Pangarang ngrembug masalah autocephaly ing sajarah Gréja Wétan lan mbahas kepiyé kahanan iki ditrapaké marang Gréja Rusia, kanthi nyebutaké karya-karya paling wigati babagan topik iki. Telu panaliti pungkasan mau padha sinau ing sekolah akademik-teologis Rusia. Ana karya liya sing bubar muncul: Benz, E., *Geist und Leben der Ostkirche*. Hamburg, 1957; macem-macem bab ing jilid iki nyentuh sajarah Gréja Rusia sajrone periode Sinodal.

[109] Karya-karya pilihan kaya iki kadhaptar ing bibliografi (Literatur Umum b). Amarga bibliografi wis dadi kakehan, kita milih ora kalebu karya-karya sing ngrembug masalah tartamtu.

diadegaké gréja nagari, bisa mbentuk panemu sing adhedhasar bukti sing cetha marang akèh, utawa malah meh kabèh, proses lan fenomena urip gréja ing Rusia mung kanthi nyilem jero marang sajarah sekuleré. Réformasi Pangeran Pèter nggawa owah-owahan gedhé ing pangembangan sosial, politik, lan kabudayan Kakaisaran, nanging akèh unsur tatanan lawas isih lestari. Panaliti uga kudu nimbang kabèh mau, sanadyan ing pandelengan sepisanan katon ora ana gandhèngané karo sajarah Gréja. Asring ora cukup mung sinau karya umum, mula kudu ngalih menyang karya khusus.

Ora kena nglirwakake maneka jinis pustaka tambahan. Macem-macem kamus lan ensiklopedia Rusia bisa banget migunani. Bahan referensi sing wigati asring ditemokake uga ing ensiklopedia manca[110] .

Babagan bahan kartografi, edisi lawas – sing diterbitake sadurunge taun 1917 – luwih becik. Jumlahé sithik, nanging sanadyan mangkono ndadekake pakaryan luwih gampang. Nalika mriksa atlas anyar sing diterbitake ing USSR, pamaca sing durung paham bisa nemoni kesulitan amarga owah-owahan jeneng panggonan lan pamérangan wilayah Kakaisaran Rusia biyèn[111] .

Bab I. Munculé Gréja Nagari

§ 1. Gereja lan Pangeran Petrus Agung

(a) Reformasi sing dilakoni Pangeran Agung Petrus ing administrasi paling dhuwur Gereja Rusia nggawe posisi anyar kanggo gereja kasebut ing jero nagara. Pitakonané muncul: apa sebabe sing nyurung Petrus nindakake owah-owahan iki? Kanthi tembung liya, kenapa sistem pamaréntahan Gréja sing ana ora ditampa déning Pèter? Sing padha wigati yaiku pitakon babagan peran pandangan agama pribadiné Pèter ing réformasi pamaréntahan Gréja.

Sikap negatif marang cara urip ing Muscovy mesthi wis mlebu jero pikirané Peter wiwit isih cilik. Peter lair tanggal 30 Mei 1672[112] lan dadi putrané Tsar Alexei Mikhailovich (1645–1676) karo garwa kapindho, Natalya Kirillovna Naryshkina (padha manten taun 1651; dhèwèké séda tanggal 25 Januari 1694). Tsar Alexei seda tanggal 30 Januari 1676, nalika Peter durung yuswa patang taun. Sawisé seda bapakné, Peter nyekseni perselisihan sing dadi ciri urip kulawarga kraton sajrone pamaréntahan cekak Tsar Fyodor Alexeyevich (1676–1682) sing ringkih lan lara[113] . Sawisé seda, pecah konflik terbuka antarané sedulur garwa kapisan Tsar Alexei – kulawarga Miloslavsky – lan kulawarga Naryshkin. Tsarevich enom, sing isih bocah, ora bisa mangerteni intrik saka salah siji pihak. Pertarungan sengit lan berdarah kedadeyan ing ngarep paningalé, lan iki dadi pérangan integral saka gambaran Peter babagan nagara Moskow. Ing tanggal 27 April 1682, dina seda Tsar Fyodor, Peter sing umuré sepuluh taun diproklamasi dadi tsar ing ngarep Serambi Abang Istana Tsar. Iki kelakon utamane amarga tumindak energiké Patriark Joakim (1674–1690). 'Sanadyan ora ana sakpriyé sah ing sakabèhé prosedur,' ujare Platonov, 'para boyar tetep wareg, lan Peter dadi tsar. Cara pamilihané Peter ora sah – kuwi cetha. Kakirangan kemampuan (kacerdasan kurang) Ivan, adhine Peter sing umuré 15 taun, durung katon, déné Peter dhéwé wektu kuwi umuré mung 10 taun. Mula saka kuwi, para pendukung kulawarga Miloslavsky nduwé kasempatan kanggo nentang penindasan hak-hak adhine sing luwih tuwa, umuré 15 taun, déning Peter. Ing pucuk para dissiden ana kakangé Peter, Putri Sofia Alexeyevna (lair taun 1657), sing kagandhèng karo kulawarga Miloslavsky liwat nikah;

---

[110] Sawetara ensiklopedia lan kamus iki kadhaptar ing dhaptar singkatan.

[111] Sayangé, nganti saiki durung ana peta utawa atlas khusus sing bisa dadi pitulungan ing sinau sajarah Gréja Rusia. Seri 'Russia' sing jembar (deleng Literatur Umum (b)) pantes disebut, amarga ngemot peta-peta sing apik banget saka saben wilayah ing Rusia. Profesor I. M. Pokrovsky saka Akademi Teologi Kazan nerbitake karya sing dirancang kanthi apik lan, ing konteks sing dirembug, banget migunani (deleng bibliografi), sing sayangé ora rampung; tambahan peta sing dijanjekake uga ora tau diterbitake. Jilid 2 (1913) dikhususake kanggo abad kaping 18 lan nyedhiyakake sajarah pangembangan wilayah saka saben diosek; karya iki uga penting ing konteks liyane. Peta saka saben diosek kasedhiya ing PBE.

[112] Kanggo biografi Piyeter, delengen: Ustryalov, *History* (babagan kabijakan gréja Piyeter, delengen utamané jilid 4); Bogoslovsky; Platonov (1927); Bruckner; Solovyov, *Readings*; Verkhovskaya, *The Establishment*, jilid 1–2; Shmurlo (1922), kaca 272–342; Wittram.

[113] Platonov (1927). kaca 48. Kanggo informasi babagan Natalia Kirillovna, delengen: RBS (Naake-Nikolai) (1914). kaca 121 lan salajengipun.

"tanpa mangu-mangu dhèwèké wong sing pinter lan energik banget, sing krasa kesrakat ing lingkungan sing sempit lan meh monastik sing ngubengi para putri Moskow". Dheweke tau dadi murid Simeon saka Polotsk lan, amarga kuwi, uga kapengaruh dening gagasan Éropah Kulon. "Ambisi Sophia sing wis maju banget ndadekake dheweke mbayangake kamungkinan manawa, yen Ivan munggah ing tahta, dheweke bisa dadi regent kanggo adhine sing ora mumpuni, ngganteni ibune lan mréntah nagara"[114] . Upaya faksi Miloslavsky lan Sofia kabuktèn sukses. Kanthi panyengkuyungé, para streltsy muncul ing ésuk tanggal 15 Mei 1682 ing Kremlin ing ngarep Veranda Abang, kanthi alesan kanggo mbela hak-hak Tsarevich Ivan. Pemberontakan iku lumaku rong dina, ndadekake Peter sing umuré sepuluh taun wedi banget kanggo nyawane dhéwé lan nyawane wong-wong sing dikasihi. Mesthi waé, para streltsy pemberontak taun 1682 utawa 1698 ora bisa dianggep wakil kabèh Muscovy. Nanging, geger sing dialami nalika Mei 1682 ing Serambi Abang tetep kental ing memori Pangeran Piyoter nganti pungkasaning uripé, nyiptakaké rasa ora seneng marang kulawarga Miloslavsky lan nolak kabèh sing 'Rusia Kuna', sing diwakili déning 'faksi Moskow', kabeh 'wong berjanggut' saka pangkat gerejawi utawa sekuler sing mengko, kanthi terang-terangan utawa rahasia, kanthi agresif utawa pasif, nentang reformasi-reformasié.

Ing dina-dina penentu Agustus 1689, nalika prabédan antarané Pangeran Piyus lan regent, Putri Sofia, dadi cetha, pimpinan Gréja Rusia, Patriark Yochakim, kanthi terang-terangan milih pihak Pangeran Piyus. Kahanan iki mesthi maringi kesan apik marang Pangeran Piyus. Nanging, sawisé kuwi, nalika sidang marang Shaklovity, pimpinan pemberontakan Streltsy, kabukten yèn sawatara anggota rohaniawan lan biksu melu ing pemberontakan, nyurung Streltsy supaya mungsuh Peter. Kedadeyan ing dina-dina Agustus kuwi bareng karo kontroversi bidah 'Penyembahan Roti', sing wektu kuwi wis tekan puncaké. Perselisihan kasebut dirampungake ing Konsili taun 1690, nanging sakbanjure kabukten yen sawetara 'panyembah roti', kaya Silvestr Medvedev, entuk dhukungan ing kalangan sing cedhak karo regent, lan utamane karo Pangeran V. V. Golitsyn. Patriark ngerti yèn ana rencana ing kalangan mau kanggo ngangkat Silvestr Medvedev dadi Patriark[115] ; iki ndadèkaké Medvedev dadi mungsuh pribadhi Patriark Joakim sing dendam. Mula ora kaget yèn Joakim nyoba nyeret Medvedev lan para 'panyembah roti' liyané ing prastawa Shaklovity. Akibate, kabukten yèn panguwasa gréja dhéwé sing malah nyurung rasa ora percayaé Pangeran Pèter marang para rohaniawan. Patriark Joachim seda ing taun 1690. Patriark anyar, Adrian (24 Agustus 1690 – 15 Oktober 1700), iku sing paling ora cocog kanggo peran wong sing bisa mbela Gréja kanthi tegas ing ngarepe tsar enom. Adrian, sing nolak kabèh sing asalé saka Kulon, njupuk sikap oposisi pasif marang kabèh inovasié Peter. "Patriark Adrian," miturut biografiné, – bola-bali negesake marang Peter Agung manawa sanajan patriark sing ora aktif lan ora populer ora bakal dadi kolaborator sing tulus, amarga tugas utama patriark yaiku njaga status quo istimewa Gréja, sing wis ana wiwit jaman mbiyen, sing bertentangan karo pandangan negarawan agung lan juara ideologis sentralisasi – Peter Agung." Mula saka iku, Patriark Adrian bisa dianggep minangka salah siji saka para panggerak sing nyurung sang raja tumuju reformasi gerejawi, sing kawujud ing pambubaran patraarki lan pambentukan Sinode Suci"[116] .

Kesalahan Patriark Adrian, sacara ketat, dumunung ing kasunyatan yèn dhèwèké isih ngajèni pandangan donya tradhisional nagara Moskow, sing sanadyan dianut kabèh rohaniawan, ora tau diaku kanthi terang-terangan kaya sing ditindakake Patriark Nikon (1652–1667) setengah abad sadurungé. Kita ngerti yèn Patriark Adrian nyoba, malah ing 'artikel-artikel'-é lan layang sirkularé, ngélingaké tsar enom yèn jabatan imam (sacerdotium) luwih dhuwur tinimbang kraton (imperium). Sawisé Nikon, iki siji-sijiné upaya saka anggota hierarki kanggo sacara resmi nguripaké manèh panjalukan kaya ngéné marang sang raja sadurungé . Pendahulu Adrian, Patriark Joakim, sanadyan luwih semangat lan aktif tinimbang Adrian, ora ngandharake pandangan kaya ngono, amarga

---

[114] Platonov. Kuliah. kaca 466. Karya-karya ing ngisor iki nduwèni wigati gedhé babagan prastawa taun 1682–1689: Belov, ing: ZhMNP. 1887. No. 1–2; Shmurlo, E. Runtuhé Putri Sophia, ing: ZhMNP. 1886. No. 1; Aristov (1871) lan O'Brien (1952). Sophia iku putri Tsar Alexei saka garwo kapisané, Maria Miloslavskaya; dhèwèké lair tanggal 17 September 1657. Saka 25 Mei 1682 nganti 12 September 1689, dhèwèké njabat minangka regent (pemimpin bebarengan) kanggo para tsarevich John lan Peter amarga umuré isih enom. Ing tanggal 12 September 1689, dhèwèké digulingaké déning Peter, lan ing tanggal 21 Oktober 1698, miturut prentahé Peter, dhèwèké dicukur rambute dadi biarawati; Sophia seda ing biara tanggal 3 Juli 1704 (deleng Tabel 1). Proklamasi Patriark Joakim babagan pamilihan Peter minangka panguwasa tunggal, ing: SGGD. 4. No. 132; akta-akta babagan pamaréntahan ganda – ibid. No. 147 (bab regensi Sophia – kaca 444).

[115] Belov, ing: ZhMNP. 1887. No. 2. kaca 356.

[116] Skvortsov. Patriark Adrian, ing: Prav. sob. 1913. No. 7. kaca 116 sarta salajengipun, 114.

luwih prihatin babagan sisih praktis tinimbang diskusi teoretis[117] . Sanadyan kaputusan Konsili taun 1675 iku kamenangan kanggo kalangan rohani, Patriark Joachim ora kasil nglakokaké pambatalan efektif Kantor Biara nganti taun 1677, sawisé seda Alexei Mikhailovich: pamaréntahan Tsar Fyodor sing isih enom kabuktèn luwih ndhukung rencana-rencané Joachim. Ing intine, dhasar saka kabeh perselisihan antarane panguwasa sekuler lan gerejawi yaiku masalah Kantor Monastik, yaiku prakara sing murni praktis tinimbang prakara prinsip. Sacara umum, prakara iki padha wigatine kanggo loro pihak. Para boyar lan kelas pangawula padha ndhukung sepenuhe pihak panguwasa sekuler ing prakara iki. Hak istimewa sing diduwèni golongan agama lan biara padha ngrusak pamaréntahan lan masyarakat. Masalah iki wis diangkat lan diperdebataké meh rong abad (diwiwiti taun 1503), nanging upaya-upaya kanggo ngrampungaké tansah mung nganggo langkah setengah sing nguntungaké salah siji pihak. wigati menawa langkah-langkah pisanan Pangeran Piyus ing babagan kabijakan gerejawi pas banget karo tugas iki, nalika ing taun 1697 piyambakipun ngetokake prentah sing mbutuhake pangajuan laporan panganggéyan saben taun marang administrasi kraton. Kanthi tembung liya, tanah-tanah gereja, keuskupan, lan biara manèh mlebu ing sangisoré kendali nagara[118] . Ora bener yen ndeleng dekrit iki minangka bab anyar sakabehe utawa minangka langkah sing ditujokake marang administrasi greja. Langkah sing dijupuk Peter mung nerusake kabijakan para panguwasa sadurunge, sing nalika ngadhepi kesulitan finansial wis bola-bali nyoba ngrampungake masalah ruwet babagan tanah greja. S. F. Platonov nyathet yèn nalika ibuné, Natalya Kirillovna, isih urip, Pèter biasané ora akèh ngginakaké wewenangé, malah nyerahaké marang dhèwèké – lan saktenané marang para pangiringé – kanggo tumindak. Sawisé Tsarina seda tanggal 25 Januari 1694, 'senadyan piyambakipun kersa utawa boten, Piyambakipun kedah ngatur prakawis piyambak lan mireng laporan babagan administrasi saben dinten lan kabijakan manca nagari'. Mangkono diwiwiti pamaréntahané Pangeran Piyoter. Kampanye sing ora ana asilé nglawan Azov sing dilakoni taun candhaké, lan banjur kampanye kapindho ing taun 1696, sing rampung kanthi ditaklukaké kutha kuwi, mbutuhaké akèh dhuwit. "Ing politiké, Pèter manut tradhisi Muscovite… Metodhe perjuangané ora nyimpang saka wangun-wangun lawas," ujare S. F. Platonov[119] . Cetha yèn, sakwisé muncul pitakon babagan pambiyayan operasi militèr, para panulisé Muscovite langsung éling marang cara-cara tradhisional pamaréntah kanggo nglumpukaké dana. Mula saka iku meh ora mungkin ngomong bab inisiatif pribadhi Peter utawa kabijakan gréja anyar sanajan wektu kuwi. Yen kita nliti langkah-langkah sing dijupuk déning Peter nalika Patriark Adrian isih urip, katon yèn langkah-langkah kuwi padha karo sing dijupuk nalika jaman bapaké, Tsar Alexei Mikhailovich. Mangkono, kanthi nuntut supaya Metropolitan Trephilius sing wis tuwa saka Nizhny Novgorod (1697–1699) dipindhahake menyang Keuskupan Krutitsy tinimbang Uskup Agung Athanasius saka Kholmogory (1682–1702), sing sejatine arep diangkat Patriark kanggo jabatan kuwi, Peter tumindak sakabehe manut semangat autokrasi abad kaping 17.[120] Putusané Pangeran Petrus kanggo ngangkat Stefan Yavorsky sing isih enom dadi Uskup Ryazan (7 April 1700) uga kudu dideleng saka sudut pandang iki. Ing Agustus 1700, Uskup Ignatius saka Tambov ditahan sawisé kasangkut ing prastawa Talitsky; dhèwèké diinterogasi ing Preobrazhensky Prikaz lan, sawisé dicopot jabatané, diasingaké menyang Biara Solovetsky. Pantes dieling-eling manawa para uskup uga dilengseraké ing abad kaping 16 lan 17, lan ing sawijining wektu malah Patriark Nikon. Tanpa nyoba mbeneraké tumindaké Pangeran Péter, kita tetep kudu nyathet yèn rong taun pungkasan abad kaping 17 wis ndadékaké sang tsar banget pait atiné, amarga dhèwèké ngadhepi panentangan marang réformasi sing dilakokaké. Dheweke banget kesedhih déning pemberontakan Streltsy taun 1698, sing, miturut S. F. Platonov, ndadekake dheweke kelangan ketenangan lan dadi panyebab 'kesedhihan sing luar biasa marang mungsuh-mungsuhe'[121] . Perselisihan antara Pangeran Peter lan Patriark

---

[117] Sikap anti-kulon Patriark Joakim pancen cetha; delengen Wasiatné, ing: OLDP. 42 (1879) lan Ustryalov. 2. Lampiran 9.

[118] AAE, No. 515; dicetak maneh ing taun 1698: PSZ, Vol. 3, No. 1664; delengen: Smolitsch, kaca 175 lan salajengipun.

[119] Platonov (1927). kaca 70, 81, 83.

[120] Ustryalov. 3. Lampiran 37, 80; protes Adrian – ibid. 3. kaca 500. Ana panaliten apik saka V. Veryuzhsky babagan Afanasy Lyubimov: Afanasy, Uskup Agung Kholmogory: Urip lan Karyané ing Hubungan karo Sajarah Keuskupan Kholmogory sajrone 20 Taun Kapisan Adané lan Gereja Rusia sacara Umum ing Pungkasan Abad kaping 17. St. Petersburg, 1908 (kalebu bibliografi). Babagan sikap positifé Peter marang Afanasy, delengen: Golubtsov, A. P. 'Para pejabat Katedral Transfigurasi Kholmogory', ing: *Readings*. 1903. 4. kaca 246–251; cf.: Ikonnikov. *Essays*. 1. 1 (1891). kaca 1076. Cathetan 1.

[121] Platonov (1927). kaca 88; ing kono uga *Lectures*. kaca 492, 485, 490–492; delengen layangé Petrus marang Patriark Yerusalem, Dositheus (musim panas 1700), ing: *Letters*. Jilid 1, No. 323.

Adrian babagan ' ', prentah tsar kanggo nyukur jambang lan ngenalake busana Jerman, bisa katon sepele, nanging ing paningal Peter kuwi dadi wigati banget, amarga kuwi mbukak penolakan hierarki gereja marang reformasi. Pamflet babagan 'Tsar-Antikristus', pidato saka biksu Avraam, sing kanthi pribadi nyerahake 'buku cathetan'-e marang Peter kang isine ngkritik tumindak Tsar, lan pungkasane, Kahanan kulawarga Peter – Tsarina Eudoxia sing nganggo jilbab ing Juni 1699 lan dipenjara ing biara – kabèh mau manèh nambah ketegangan hubungan tsar karo patriark[122] .

Ing wengi tanggal 15–16 Oktober 1700, Patriark Adrian seda. Wiwit tanggal 25 Oktober, 'utusan' Kurbatov nulis marang Tsar sing ana ing njaba Moskow: 'Babagan pemilihan Patriark, Tuanku, miturut kula paling becik ngenteni wektu sing pas, supaya ing kabèh prakara Panjenengan piyambak kersa ngleksanani wewenang autokratik Panjenengan.' Dhèwèké banjur ngajokaké supaya ngontrol 'bendahara omah' Patriark: "Satemene, Paduka, saiki kabeh katon ringkih lan amburadul. Luwih maneh, Paduka… supaya tanah lan bangunan para uskup lan biara dipriksa, lan sawise mriksa kabeh distrik, kabeh diparingi pangayoman, kanthi milih wong sing teliti ing saben pakaryan kanggo Paduka, lan nerbitake prentah eksekutif khusus babagan iki. Sanyatane, Paduka, panaliten iki bakal ngasilake akèh kanggo kas kraton, sing saiki diborosake kanggo kapentingan para juragan tanah."[123] . Saka cuplikan-cuplikan iki, cetha manawa Kurbatov luwih kasengsem ora marang pangangkatan patriark anyar, nanging luwih dhisik marang ngontrol lan ngatur tanah-tanah patriark, uga marang penghasilan saka tanah-tanah uskup lan biara. Bisa uga Kurbatov wis ngerti tenan pandangan lan rencana Peter, nanging miturut kita layangé uga nggambaraké posisi pamaréntahan sekuler, sing ora puas karo hak istiméwa sing diduwèni tanah gereja. Kaya sing wis kondhang, nalika bali menyang Moskow tanggal 16 Desember 1700, Tsar Piyeter nerbitake dekrit sing mbubarake administrasi patriarkal utama, lan tanggal 24 Januari 1701 – dekrit sing netepake (utawa luwih tepaté, mbalekake) Kantor Biara, sing sejatine padha karo bali menyang kahanan taun 1649–1677.[124]

Ing abad kaping 17, pemilihan Patriark dilakokaké ing Konsili Uskup Gréja Rusia. Miturut N. F. Kapterev, inisiatif kanggo nganakake Konsili kuwi asalé saka Tsar. Pèter ora njupuk inisiatif dhéwé, nanging ngangkat locum tenens kanggo Kursi Patriark, sing banjur mimpin Gréja sajrone 20 taun. Ana loro sebab kenapa Pangeran Pètri ora kepéngin ngadani Konsili kanggo milih patriark anyar. Kaping pisan, dhèwèké bisa uga ora nduwèni calon kanggo kursi patriark; kapindho, ing wektu kuwi (yaiku ing awal taun 1701), Pèter katon durung bisa mutusaké apa bakal njaga institusi patriarkat utawa ora. Babagan alesan kapisan iki, bisa diomongake kanthi yakin manawa Pangeran Piyeter ora duwe calon sing cocog kanggo jabatan patriark. Kaya sing wis dingerteni, sawisé seda Patriark Joakim tanggal 16 Maret 1690, Pangeran Piyeter niyat ngangkat Markell, Metropolitan Pskov (1681–1690), menyang tahta patriark. Sing pungkasan iki misuwur amarga pendhidhikan lan kawruh babagan basa manca, sipat-sipat sing dipentingake Peter; salajengipun, Markell ora melu kebencian marang wong manca lan Kulon sing cetha katon ing wasiat Patriark Joakim. Nanging, pencalonan Markell ora disetujoni dening para pangiring Tsarina, amarga posisine ing perselisihan babagan bidah 'Penyembah Roti' ora cukup cetha, sing nyebabake kecurigaan 'Latinisme'. Adrian, Metropolitan Kazan, dadi Patriark; dhèwèké ora unggul ing babagan

---

[122] PSZ. Vol. 4, No. 1741, 1887; cf.: Vol. 3, Nos. 1735, 1736; Vol. 4, No. 2015; uga: Solovyov. Vol. 4 (Public Benefit). kaca 17 lan salajengipun; Ustryalov. Vol. 3. kaca 193, 350, 646; Arsip Rusia 1873. No. 10. kaca 2068 sarta salajengipun; No. 11. kaca 2296 sarta salajengipun; Tikhonravov. Karya. Jilid 2. kaca 180. Babagan pamflet, delengen: Readings. 1883. 2. Beragam. kaca 18 lan salajengipun; Baklanova. kaca 131–155; Kafengauz, V. V. I. P. Pososhkov. Moskow, 1950. kaca 173–178. Bab paukuman kanggo nyebarake pamflet: PSZ. 4. No. 2445 (1711); 5. No. 2877 (1715), 3143 (1718) lan Kode Militer, Art. 149 (PSZ. 5. No. 3006). Bab Tsarina Eudoxia: Esipov. Pambebasan Tsarina Eudoxia, ing: Readings. 1865. 3. Beragam. kaca 1–63. Eudoxia seda tanggal 27 Maret 1731. Babagan sebutan Peter minangka Antikristus déning Para Percaya Lawas, delengen: A Collection from Holy Scripture on the Antichrist, ing: Readings. 1863. 1. Beragam. kaca 54; cf.: Smirnov, P. Perselisihan lan Skisma ing Skisma Rusia ing Kuartal Kapisan Abad kaping 18. St Petersburg, 1909. Lampiran. kaca 144.

[123] Kutipan saka: Runkevich. 1. kaca 27 (bibliografi: Pambuka B). Ing Solovyov. 15. kaca 111 teksé salah; delengen gantiné: Ustryalov. 4. kaca 535; bandhingna: Verkhovskaya. 1. kaca 109–112 (surat-surat babagan seda Adrian). Pavlov-Silvansky (Draf. kaca 62) pracaya yèn 'Kurbatov ora mung ora kalebu golongan sing ndhukung mbalèkaké patriarkat, nanging malah, kayane, dadi panggerak kaputusané Peter kanggo mbusak lembaga iki'.

[124] PSZ. 4. No. 1818, 1829.

kawruh utawa uga ora pati semangat, nanging persis amarga iku dhèwèké luwih cocog karo lingkungan Putri Natalia. Markell, ing sisihé, diangkat dadi Metropolitan Kazan[125] .

S. F. Platonov menehi panemu ing ngisor iki babagan kenapa Peter ora kesusu banget milih patriark: "Ora perlu nganggep, kaya sing ditindakake sawetara wong, manawa langsung sawisé seda Adrian, Peter wis mutusaké mbusak jabatan patriark. Luwih kamungkinan Peter pancèn ora ngerti apa sing kudu ditindakake babagan pemilihan patriark. Peter ndeleng para rohaniawan Rusia Agung kanthi rasa ora percaya, amarga wis pirang-pirang kaping dheweke weruh sepira kuwaté padha nentang reformasi sing dilakoni. Sanajan wakil-wakil paling unggul saka hierarki Rusia kuna—sing wis bisa mangerteni watak nasional saka kabijakan luar negeri Pangeran Piyus lan mbantu sak kuwate (Mitrofan saka Voronezh, Tikhon saka Kazan, Job saka Novgorod)—padha nentang inovasi budaya Pangeran Piyus. Kanggo Pèter, milih patriark saka wong-wong Rusia Agung ateges ngadhepi risiko nggawe mungsuh sing kuwat kanggo dhèwèké dhéwé. Para rohaniawan Rusia Cilik tumindak béda: dhèwèké dhéwé kapengaruh déning kabudayan lan élmu pengetahuan Kulon lan nduwèni rasa simpati marang inovasi-inovasi Pèter. Nanging, ora mungkin ngangkat rohaniawan Rusia Cilik dadi patriark amarga nalika masa patriark Joakim, para teolog Rusia Cilik wis dianggep ora kredibel ing mata masyarakat Moskow minangka wong sing nyimpen ajaran sesat Latin; malah padha dianiaya amarga iku. Munggahake rohaniawan Rusia Cilik menyang tahta patriark mula bakal nyebabake pemberontakan ing saindenging wilayah. Ing kahanan kaya ngono, Piyeter mutusaké tetep tanpa patriark"[126] . Pamanggih Platonov iki katon pas nggambaraké posisi Piyeter nalika semana. Nanging, uga kudu éling alesan liya sing nyegah Piyeter saka nggoleki calon patriark. Wektu kuwi sang tsar kudu ngarahaké kabèh perhatiané marang reformasi militer. Sawisé kalah ing Narva tanggal 20 November 1700, dhèwèké kudu mbentuk resimen anyar. Ditambah manèh ana kendala ing Polandia. Tsar uga nyawisaké upaya gedhé kanggo rembugan karo Denmark lan Polandia babagan tumindak bebarengan nglawan Swedia[127] . Kayane kahanan wektu kuwi pancèn ora maringi wewengkon marang Peter kanggo ngurusi prakara keagamaan. Sanadyan mangkono, wigati dicathet yèn piyambakipun paring kapitadosan jabatan locum tenens saka kursi patriark ora marang salah siji anggota senior rohaniawan Rusia Agung, nanging marang Stefan Yavorsky, rohaniawan enom saka Rusia Cilik, saking piyambakipun dipunarep-arep, sanadyan ora dhukungan pepak tumrap reformasi, paling ora kasetyan dhumateng reformasi mau. Jabatan locum tenens ana sajrone rong dasawarsa, lan sajrone wektu kuwi kabèh, Pèter ora nate nyoba ngrampungaké masalah administrasi gerejawi paling dhuwur. Konflik karo Tsarevich Alexei Petrovich, sing kedadeyan pas wektu kuwi, kayane wis nyurung Tsar kanggo nggayuh resolusi pungkasan saka masalah gerejawi, amarga ing kene Peter maneh ngadhepi perlawanan saka rohaniawan cilik lan gedhe.

Tanpa wedi keliru, bisa diyakini manawa fakta-fakta sing metu sajrone interogasi kasus Tsarevich Alexei pungkasane meyakaké Peter babagan kabutuhan mbentuk wangun anyar pamaréntahan agama: ngilangi patriark minangka wewenang tunggal lan ngadegaké badan kolegial—yaiku sistem sing, miturut panemune Pèter, paling apik sacara prinsip lan matesi kakuwasan sewenang-wenang individu ing kabèh babagan pamaréntahan. Saliyane, Piyer mutusaké nempataké administrasi kolegial gerejawi anyar iki sakabèhé ing sangisoré panguwasa nagara, supaya ora ana sanadyan sethithik otonomi yèn iku bertentangan karo kapentingan nagara. Theophan Prokopovich diparingi tugas nyusun 'Peraturan Rohani' kanggo administrasi eklesiastik paling dhuwur ing mangsa ngarep, sing dimaksudaké kanggo nyedhiyakake definisi sing tepat babagan iku miturut pangertèn sing kasebut mau.

---

[125] Ignatius Rimsky-Korsakov, mantan penganut pandangan Moskow Lawas, pancen aktif banget nyusun intrik nglawan Markell. Delengen Gorsky kanggo suraté marang Tsarina Natalia. Description. 2. 3. kaca 479; delengen uga: Solovyov. 14. kaca 83 lan Prozorovsky. Silvestr Medvedev, ing: Readings. 1896. 3. kaca 221. Kamungkinan Tsarina Natalia mbantu Ignatius njamin Metropolis Tobolsk (1692–1701). Babagan suasana konservatif sing ngubengi Natalya, delengen: Zabelin, I. Urip Keluarga Bangsa Rusia ing Abad kaping 16 lan 17. Jilid 2: Urip Para Tsarina Rusia. Moskow, 1869. Bab Markell: Shlyapkin. St Demetrius saka Rostov lan Jamané. St Petersburg, 1891. kaca 167, 270; Kharlamovich. 1. kaca 256, cathetan 1, 303 lan salajengipun, 331, 433, 434; Ustryalov. 2. kaca 351.

[126] Platonov. Kuliah. 1915. kaca 497. Patriark Yerusalem, Dositheus, ngelingake Pèter supaya ora ngangkat wong Ukraina Cilik dadi patriark (Kapterev, N. Correspondence between the Patriarch of Jerusalem, Dositheus, and the Russian Government (1669–1707). Moskow, 1891. Lampiran No. 8). Wiwit tanggal 11 Januari 1701, para Yesuit ing Moskow wis yakin manawa Pangeran Pèter ora nduwèni niyat kanggo ngangkat patriark anyar (Surat-surat lan Laporan Para Yesuit babagan Rusia ing Akhir Abad kaping 17 lan Awal Abad kaping 18. St. Petersburg, 1904. kaca 5 sarta salajengipun, 66).

[127] Bogoslovsky. 4. kaca 173–184.

Sajrone uripé Peter, Kolégium Rohani, sing sabanjuré dijenengi Sinode Panguwasa Suci Paling Luhur, mung makarya patang taun. Minangka sing bakal kita deleng mengko, kolegium kasebut ora ngalami pangembangan sajrone taun-taun kuwi. Nalika Pangeran Pèter seda tanggal 28 Januari 1725, Sinode iku, sacara prinsip, ora béda karo kahanané tanggal 25 Januari 1721, dina diadegaké. Ing wektu sing padha, Sinode jaman Pangeran Pèter béda banget karo sinode ing periode sabanjuré. Organisasi Sinode Peter prasaja banget, lan sanadyan ana gandhèngané karo Senat, Sinode mau langsung tundhuk marang wewenangé tsar. Sawisé seda Peter, Sinode mau wiwit berkembang mandhiri, ngrembaka lan mbentuk awak pamaréntahan. Nanging, babagan sajarah iki ora pati wigati nalika semana utawa sawisé kuwi. Nanging sing wigati yaiku owah-owahan hubungan antarané Sinode lan panguwasa nagara. Kantor Jaksa Agung saya nduwèni pengaruh; sanadyan wis diadegaké nalika jamané Pangeran Pèter, ing wiwitan mung nduwèni peran sing prasaja. Lan kasunyatan manawa, satus taun sawisé, wewenangé Ober-Prokurator wis padha karo menteri, déné para Ober-Prokurator dhéwé wis dadi penyangga antarané para uskup Sinod lan sang raja, kuwi meh ora kalebu ing rancangan asli Pèter. Iki wis dadi distorsi saka sistemé Pèter. Bisa uga diomongake manawa konsep gréja nagara sing kanthi sadar digawé déning Péter uga wis owah sacara signifikan. Sajeroning rong atus taun, Sinode Suci tetep dadi pangemban gréja nagara, sanadyan sejatine diatur déning sawijining menteri – yaiku Jaksa Agung. Mula saka iku, sapa waé sing ngritik Péter amarga réformasi gréjaé kudu nimbang évolusi sawisé jaman Péter. Petrus mung tanggung jawab kanggo ngedegake sistem gréja nagara, sing ditondoi déning subordinasi langsung saka kolegium gerejawi – yaiku Sinode Suci – marang kepala nagara. Kabeh owah-owahan sabanjuré ing hubungan antarané Gréja lan nagara ing kerangka sistem gréja nagara iku asil saka pangembangan sawisé jamané Petrus.

Pambentukan gréja nagara déning Pangeran Péter ngundang pitakon babagan peran pandangan agama pribadiné tsar ing kéné, lan nganti sepira pandangan kuwi kacerminaké ing réformasi gréja.

(b) Peter dudu ateis; malah, dhèwèké pancèn wong sing nduwèni iman, nanging keagamaané ora njupuk wangun gerejawi sing dadi ciri keagamaan Rusia ing jaman Muscovy. Peter umuré telung taun wolung wulan nalika Tsar Alexei Mikhailovich seda (30 Januari 1676), mula ora pantes ngomong bab pengaruh bapaké marang dhèwèké. Ibuné Peter, Tsarina Natalya Kirillovna, sing gedhé ing kulawarga Boyar Matveev, dibesarké kanthi semangat Ortodoks tradisional. Matveev dhéwé lan keluargané wis kena pangaribawa Kulon – kira-kira padha karo Tsar Alexei Mikhailovich sing taat banget. Nanging pangaribawa iki mung katon ing sisih njaba urip saben dina, déné ing babagan iman, ibadah, lan ritual, kabèh tetep kaya biyèn. Matveev iku wong sing taat banget, sipat iki ditularake marang muridé, ibu mbesuké Tsar Pèter. Tsarina Natalya nglampahi masa janda, manut kabiasaan jaman semana, ing kratoné dhéwé. Ing kéné, ing suasana Rusia Kuna sing asli, Pèter nglampahi masa kanak-kanaké. Nalika umuré limang taun, dhèwèké miwiti sinau maca lan nulis. Guru pisanane, Zotov, mulang dhèwèké miturut kurikulum tradhisional. Sawisé nguwasani abjad, Pèter dhisik maca Kitab Jam, banjur Mazmur, Injil, lan pungkasané Epistula. Bocah iku sinau kanthi semangat lan tliti, lan nduwèni memori sing apik. Bukti iki bisa ditemokake ing akèh kutipan saka Kitab Suci sing sumebar ing kaca-kaca layangé Pèter nganti taun-taun pungkasan uripé[128] . Pamanggihé Pèter sing isih enom uga kapengaruh déning patemoné karo wong manca saka pemukiman Jerman ing Moskow – keagamaané banjur nduwèni corak Protestan. Iki pancen sababé dhèwèké adoh saka kesalehan ritual Muscovy, ing swasana kuwi dhèwèké nglampahi masa ciliké. Nanging, bakal dadi salah kaprah yèn nyebabaké pandangan agama Pèter lan rasa ora senengé marang kesalehan Moskow mung amarga sesambungane karo wong manca. Pèter nduwèni watak sing banget mandhiri lan mripat sing landhep banget kanggo kuwi, sing maringi dhèwèké kamampuan kanggo nimbang kanthi realistis kabèh kauntungan lan kerugian urip Moskow kuna. Faktor wigati ing bab iki yaiku kasunyatan manawa wiwit isih enom dhèwèké wis nduwé kasempatan kanggo nyumurupi keterlibatan para rohaniawan ing prastawa politik lan nyadari kakirangan pendhidhikané—pendhidhikan sing déning Tsar dianggep paling wigati lan digayuh supaya luwih maju kanthi sakabehing upaya. Dheweke mangertos yèn pameran agama sacara lahiriah, sing biasané diarani munafik, ora saktenané minangka ungkapan iman sejati. Mung iki sing paling ngasingaké dhèwèké saka 'Ortodoksi Moskow'. Mula saka iku, wiwit wiwitan dhèwèké ora bisa ndeleng sisih positif saka kesalehan Rusia ing wektu kuwi utawa

[128] Solovyov. 3 (Kesejahteraan Umum). kaca 814; Zabelin, I. Urip Keluarga Tsar-Tsar Rusia. Jilid 1. Moskow, 1862. kaca 177; Platonov (1927). kaca 48 sarta salajengipun; bandhingna: Stupperich, *Staatsgedanke*, lan Wittram, ing: *HZ*. 173 (1952). kaca 261 sarta salajengipun.

nyekel isi metafisiké. 'Dheweke ora ngerti apa iku Gréja,' kaya sing pas diamati Y. F. Samarin, 'dheweke pancèn ora weruh; amarga wewengkoné luwih dhuwur tinimbang wewengkon praktis, mula dheweke tumindak kaya ora ana, mbantah ora kanthi sengaja, nanging amarga ora ngerti'[129] . Peter ora mbantah Gereja minangka sawijining institusi, nanging ing wektu sing padha ndeleng saka sudut pandang praktis murni – minangka sawijining institusi sing bisa nggawa manfaat kaping pindho kanggo negara: kaping pisan ing babagan pendidikan, lan kapindho liwat pangaribawa moral marang umaté. Adhedhasar iki, Peter ajeg nyoba ngowahi Gréja dadi bagéan saka administrasi nagara, sing tugasé mung siji, yaiku ngaruhaké rakyat. Iki cocog banget karo pendekatan rasionalé marang agama, sing nyuda kabèh agama lan urip agama dadi bab moralitas. Iki nemtokaké kabèh langkah panguwasa gerejawi sing diarahaké. Saka sudut pandang iki, Peter ndeleng tugase minangka autokrat—yaiku minangka wong sing dipercayakake saka dhuwur kanggo mimpin sawijining bangsa sing cacahé yuta-yuta. Nanging dhèwèké nganggep yèn tugase ora mung mréntah, nanging uga mbentuk manèh uripé wong-wong mau menyang arah sing dianggep Tsar minangka siji-sijiné sing bener. Petrus pracaya yèn Gusti, Sang Pencipta donya, nuntun tindak-tanduke minangka tsar, lan sajrone uripé dhèwèké tansah nyadari tanggung jawabé minangka autokrat ing ngarsané Sang Pencipta. Rasa tanggung jawab iki nyurung dhèwèké njupuk langkah-langkah sing tegas, lan kadhangkala malah ora bisa ditrima saka sudut pandang Kristen, kaya sing cetha katon ing tuladha konfliké karo anaké Alexei. Ing dokumen resmi (Piagam Militer lan 'Peraturan Rohani'), Pangeran nyebut dhéwé minangka 'otokrat Kristen' lan tansah yakin yèn wewenangé asalé saka Gusti[130] . Pangeran ndeleng kabèh tumindak lan upaya réformasi urip ing Rusia persis saka sudut pandang kawajiban lan tanggung jawab marang Gusti. Ing layang-layangé marang tokoh agama lan tokoh sekuler, dhèwèké nulis bab iki kanthi tebuka lan tanpa motif liya, amarga ketidakjujuran pancèn ora ana gandhèngané lan mbebayani. 'Kanthi pitulungané Gusti' lan kanthi pracaya yèn kabèh ora gumantung marang karsa manungsa nanging marang karsané Gusti, Pèter miwiti saben pakaryan. Sadurunge perang, dhèwèké nulis: 'Sesuk kita ngarep-arep bisa ndeleng mungsuh; muga-muga sih rahmaté Gusti ana ing sisih kita', déné ing layang sawisé kamenangan kita maca: 'Gusti Allah kanthi welas asih paring idin supaya kampanye iki bisa diwiwiti kanthi becik banget'. Dheweke mènèhi prentah kanggo ngluncuraké prau 'ing asmané Gusti'. Sawisé mènèhi prentah marang Menshikov supaya maju, dhèwèké nambahaké: 'Muga-muga Gusti ngreksa kita'. Ungkapan kaya ngono asring ditemokaké ing layang-layangé Peter[131] . Sawisé saben pakaryan sing rampung kanthi becik, dhèwèké mesthi kandha: 'Gusti sing Maha Asih ora nampilaké murkané' [], utawa: 'Puji marang Gusti kang Maha Luhur', utawa: 'Kita nampa iki kanthi kabungahan gedhe lan matur nuwun kanthi tulus marang Gusti Allah'. Babagan kasehatane dhewe, Pètri nulis: 'Dina iki, matur nuwun marang Gusti, aku krasa luwih waras'[]; 'Aku ngaturake sugeng riyadi Paskah Kebangkitan Gusti lan kamenange nglawan pati. Sawetara dina kepungkur aku kaserang demam parah, nganti aku nandhang sangsara sajrone Minggu Suci, lan ing wengi Paskah aku rawuh ing Misa awan mung kanggo kabecikan wong akeh. Nanging dina iki aku waras"[]. Sawisé kamenangan ing Poltava (1709), Pangeran Pèter mréntahaké supaya dianakaké upacara syukur, amarga "Gusti Allah kersa maringi kita kamenangan". Sawisé Pertempuran Gangut, piyambakipun nulis ing salah siji layangé: "Gusti Allah Kang Maha Kuwasa kersa ngurmati Rusia"[]. Sawisé rampungé Prajanjian Nystad, Pèter kandha: "Aku tenanan kepéngin supaya kabèh rakyat kita ngerti tenan apa sing wis ditindakake Gusti Allah kanggo kita liwat perang kepungkur lan rampungé tentrem iki. Kita kudu matur nuwun marang Gusti Allah kanthi sakabehing kekuwatan kita." Ana akèh tuladha kaya ngéné ing surat-suraté Pèter. Malah, Petrus kadhangkala tumindak manut tradhisi sing kinurmatan: sawisé kamenangan ing Azov lan Poltava, dhèwèké ngedegaké biara minangka pratandha panuwun; dhèwèké nggawa relik Saint Alexander Nevsky menyang St Petersburg kanggo ngukuhaké kutha anyar mau, lan ngedegaké Biara Alexander Nevsky[132] . Ora adil yen dianggep yèn keagamaané Pangeran Petrus kebak semangat rasionalisme Kulon. Dhèwèké ngajèni ikon-ikon lan Ibuné Gusti Allah, kaya sing diaku marang Patriark Adrian nalika prosesi sawisé paukuman mati para streltsy; Dheweke kanthi hormat nyium relik-relik kasebut, kanthi seneng melu ibadah ing gréja, maca Epistel lan nyanyi

[129] Samarin, Yu. F. 'Stefan Yavorsky lan Theophan Prokopovich', ing: Karya Kumpul. Jilid 5 (1880). kaca 252, delengen uga kaca 247, 251–255.
[130] Delengen: Surat-surat. Jilid 1, No. 10.
[131] Ibid. Vol. 5, kaca 241, 243, 293; Vol. 3, kaca 450; Vol. 7, kaca 36; Vol. 5, kaca 341; Vol. 3, kaca 45; Vol. 6, kaca 35.
[132] Ibid. 3. kaca 450, 207, 45, 53, 68, 327; 5. kaca 319, 341; 6. kaca 36, 26, 28; Koleksi. 11. kaca 88, 102; PSZ. 4. No. 2236; 6. No. 3840. Runkevich, S. The Alexander Nevsky Lavra. 1713–1913. St Petersburg, 1913. kaca 215.

ing paduan swara gréja. Kanca-kancané padha ngerti yèn dhèwèké wis akrab karo Kitab Suci, kutipan-kutipan saka Kitab Suci mau asring digunakaké kanthi pas ing pacelathon lan layang-layangé. Theophan Prokopovich nyathet yèn "kaya-kaya gudang senjata sing kebak (kanggo Petrus – Ed.) iku dogma-dogma sing wis dipelajari saka Kitab Suci, utamane surat-surat Paulus, sing wis dikuasai kanthi tuntas ing memori". Theophan sing padha nyatakake yèn Pèter "ing rembugan teologi lan rembugan liya, ora mung ora meneng kaya sing biasané ditindakake wong liya, nanging dhèwèké ora isin mbukak swara; malah, dhèwèké kanthi semangat nyoba mulang akèh wong sing bingung ing atiné"[133] . Kecenderungan Petrus kanggo melu diskusi babagan topik agama iki kasil dibuktekake ing 'Objections to the "Stone of Faith"', ing ngendi diceritakaké yèn Petrus melu perdebatan karo Talitsky, sing "kanthi cekak dikalahaké nganggo tembung cetha saka Kristus lan digawa marang tobat"[134] . Sing khas saka Petrus yaiku renungan etika lan agama sing kapanggih ing cathetané 'Bab Kabungahan tumrap wong munafik lan wong sing anggep dhéwé bener'. Ing sisih siji kaca dhèwèké nyantumaké teks sabda, déné ing sisih liyané dhèwèké nulis cathetan tangan, ndhaptar manéka dosa lan nambahaké renungané dhéwé babagan kuwi. Ing pungkasan, dhèwèké nulis: "Pitakonan: 'Sawisé nerangaké kabèh dosa marang Préntah, aku mung nemokaké siji—dosa munafik lan ngrasa bener dhéwé—sing ora katon ing antarané dosa-dosa liyané sing wis diterangaké ing ndhuwur, sing paling nggumunaké—ngapa kok mangkono?' Wangsulan: 'Amarga paugeran iku manéka warna lan kaluputan marang paugeran mau uga manéka warna—siji-siji marang saben paugeran; déné dosa iki nyakup kabèh sing wis diterangaké ing ndhuwur… Nglawan sing kapisan, dosané ateisme, sing dadi dhasar wong munafik, amarga pakaryan pisanané yaiku nyritakaké wahyu, dhawuh saka Gusti, lan mujijat—kabèh iku palsu, ora ana siji waé sing tau kelakon; lan nalika padha ngarang mau, padha wis ngerti yèn dudu Gusti sing nindakake, nanging dhèwèké dhéwé—mula iman apa sing ana ing wong-wong kuwi? Lan nalika ora ana, padha dadi ateis sejati." Bab paugeran kapindho, Petrus nulis: "Nglawan paugeran kapindho iku wong-wong sing ora wedi marang Gusti Allah. Ora perlu diterangake maneh, amarga nalika padha goroh bab Gusti Allah, wedi marang Gusti Allah piye ana?" Bab paugeran kapapat, dhèwèké ngamataké lan ing wektu sing padha takon: "Bab paugeran kapapat. Bisa uga ana sing ngajèni bapak kandungé (sanajan kuwi mung kebeneran), nanging kepiyé bisa padha ngajèni para pandhita, sing ditunjuk déning Gusti minangka nomer loro sawisé bapak kandung, yèn kabisan utamané ana ing ngapusi wong-wong mau kanthi sakabisané, lan padha ngupaya luwih abot kanggo nggawa cilaka marang wong-wong ing sangisore panguwasa, kanthi ngremehake marang panguwasa sing luwih dhuwur, lan marang panguwasa sing luwih dhuwur kanthi nyebarake tembung-tembung blasphemous babagan dheweke ing antarané wong-wong, ngajak padha mbrontak, kaya akèh sirah ing tiang sing dadi saksi"[135] .

Ing babagan iki, perlu dicathet yèn sanadyan nduwèni sikap kritis marang para rohaniawan, Pèter tansah ngajèni Patriark Adrian. Mula, dhèwèké tansah nganggep dadi tugase kanggo sowan marang Patriark sakwisé bali saka luar negeri utawa saka medan perang. Ing salah siji sowan kaya ngono, Pèter kandha marang Patriark sajroning pacelathon: "Nanging kejahatané setan lan tipuané marang manungsa kuwi gedhé banget, nganti ing endi waé ajaran sing bener bisa ngrembaka, dhèwèké nindakake kabèh upaya kanggo ngalangi. Mugi Gusti Allah maringi pitulungan sing nylametaké marang manungsa ing kabèh bab!"[136] Lan pratelan iki uga dadi pratandha rasionalisme moderat saka Pèter enom. Petrus ngrampungake renungan ing ndhuwur babagan paugeran kanthi tembung-tembung iki: "Pungkasané, Kristus Sang Juruwilujeng ora maréntahaké para rasulé supaya wedi apa-apa, nanging Panjenengané maréntahaké bab iki: 'Ati-ati,' pangandikane, 'marang ragié wong Farisi, ya iku munafik'"[137] . Mung dosa munafik iki sing dituduhake Petrus marang para biksu, kanthi nyebutaké conto saka

---

[133] Surat-surat. Jilid 1, No. 26; Jilid 2, No. 26; Jilid 2, No. 400–465; Golubtsov. Op. cit., ing: Readings. 1903. Jilid 4. kaca 246–252; Theophan Prokopovich. Khotbah lan Pidato. Jilid 2 (1761). kaca 161 (dicantumake ing: TKDA. 1876. No. 4. kaca 155); Ustryalov. 4. 2. kaca 554; Ternovsky, ing: TKDA. No. 10. kaca 6; Shmurlo. A Course in Russian History. 3. Prague, 1935. kaca 259.

[134] Pekarsky. Science in Russia under Peter the Great. Vol. 2. St Petersburg, 1862. kaca 81; nanging sumber liya nyatakake manawa Talitsky ora tobat (ibid., kaca 82).

[135] Chistovich. Feofan Prokopovich. kaca 125.

[136] Ustryalov. Jilid 3. kaca 511 sarta salajengipun (paguneman punika kelampahan ing taun 1698 utawi 1699); kanggé kunjungan-kunjungan Petrus sanès dhumateng Adrian, priksa: ing kono. Jilid 1. kaca 376; Jilid 3. kaca 12, 534–537; patemon pungkasané Pèter karo Adrian kelakon tanggal 4 Oktober 1699 (Bogoslovsky. Jilid 4, kaca 283). Cf.: Zyzykin, M. V. Patriark Nikon lan Gagasan Nagari lan Kanoniké. Jilid 3. Warsawa, 1938. kaca 218–223, ing ngendi pangarang mbahas 'nyuda' ajiné Adrian minangka patriark déning Peter.

[137] Chistovich. Op. cit. kaca 127, 141.

urip monastik ing jamané, ing ngendi wektu kuwi ana akèh fenomena negatif. Kaya sing bakal kita deleng mengko, pandangan Petrus babagan monastisisme kacermin ing risalahé *Declaration on Monasticism* (1724), ing ngendi dhèwèké nglontar tuduhan serius marang komunitas monastik jamané[138] . Ing salah siji cathetan (sing kira-kira taun 1723), sing bisa uga asalé saka wektu obrolané karo Theophan lan nalika nulis 'Deklarasi babagan Monastisisme', kita maca yèn wong saka kabèh lapisan sosial bisa nggayuh panyelamatan , ora mung para biksu. Mangkono sikapé Petrus marang dhasar-dhasar etika Kristen[139] . Petrus maringi wigati paling gedhé ing agama marang isi etika. Kita uga bakal nyitir cathetan liya saka Petrus, kang ditujokaké marang Sinode Suci. Iki nuduhaké kabutuhan kanggo 'nyusun buku sing nerangaké apa sing kalebu paugeran Gusti sing ora owah, apa sing kalebu pitutur, apa sing kalebu tradhisi para Bapa, apa sing kalebu prakara wigati kapindho, apa sing mung ditindakake kanggo ritual lan upacara, apa sing ora owah, lan apa sing wis owah miturut wektu lan kahanan, supaya wong-wong bisa ngerti endi sing kudu dijunjung.' Bab kategori kapisan, miturut panemuku kudu ditulis kanthi prasaja supaya wong desa waé bisa mangertèni, utawa nganggo loro versi: siji kanggo wong desa—sing prasaja lan lugas—lan sijiné kanggo wong kutha—sing luwih alus lan éndah supaya nyenengaké sing ngrungokaké… ing ngendi piwulang—yaiku apa dalan sing lurus menyang kaslametan—bakal diterangake, lan utamane iman, pangarep-arep, lan katresnan (awit padha sithik banget ngerti bab sing kapisan lan sing pungkasan, lan apa sing padha ngerti ora bener tenan, dene bab sing tengah durung tau padha krungu), amarga padha nyandhakake kabeh pangarep-arep marang kidungan ing gréja, puasa, sujud, lan liya-liyané, uga arsitektur gréja, lilin lan palem. Bab Kasangsarané Kristus, padha nerangaké mung saka dosa asal, déné kaslametan kudu digayuh liwat tumindak dhéwé, kaya sing kacathet ing ndhuwur"[140] . Ing pamikirané Petrus iki, sing mbuktèkaké yèn dhèwèké nduwèni pangerten cetha babagan kahanan iman ing jaman kuwi, ana sentuhan Protestan sing cetha.

Tembung tsar iku sakabehe cocog karo etika praktisé lan pandangane babagan tugas para rohaniawan marang umaté, sing dianggep saka sudut pandang kapentingan nagara. Nalika para tsar Moskow, manut 'kesalehan liturgi' jaman semana, wareg yen para rohaniawan mung nganakake ibadah, Pèter ora gelem matesi tugas lan kegiatan rohaniawan mung ing babagan iku waé. Saben golongan sosial diparingi tugas dhéwé ing reorganisasi nagara; para rohaniawan ora kecualiné, lan tugase yaiku ngopeni warga sing becik saka antarané rakyat, sing padha sadar marang kawajibane marang nagara. Ora mung ana gandhèngané karo palaksanaan réformasi, nanging sacara umum, Pèter ngakoni pentinge agama kanggo pendhidhikan moral; salajengipun, piyambakipun ora peduli marang dewa apa sing disembah para rohaniawan lan dewa apa sing disembah para warga. Kanggo Pèter, kasunyatan iman iku dhéwé sing wigati, amarga ateisme, miturut panemune, makili kahanan sing ngancam kesejahteraan nagara. Pantes dielingi kéné tembungé babagan kabebasan nurani, sing wis muncul wiwit salah siji piwarnané taun 1702[141] ; iki nuduhaké toleransi Peter marang kabèh aliran Kristen, sing kabèh kosok baliné pandangan tradhisional. Peter njupuk sikap sing padha marang wong-wong skismatik, lan ing sawetawis uga marang agama non-Kristen[142] .

V. S. Solovyov nate ngendika yèn reformasi Pèter ngasilaké pambentukan 'kabudayan Kristen universal' ing Rusia[143] . Kajaba iku, sanadyan Pangeran Peter nyoba nglebokake Rusia ing kabudayan Éropah—sing ing wiwitan abad kaping 17 pancèn Kristen—panjenengané tetep yakin banget marang kabutuhan njaga iman Ortodoks lan kaluhuran Gréja Ortodoks, amarga kuwi raket gandhèngané karo rasa nasional lan kapentingan

---

[138] PSZ. 6. No. 4450; PSPiR. 4. No. 1197.

[139] PSZ. 6. No. 4450; Pekarsky. Op. cit. 2. kaca 401; Chistovich. kaca 125. Delengen uga laporan saka utusan Prancis ing St. Petersburg, La Vie, babagan obrolan Peter karo 'prelat gereja' sing nyatakake manawa makna agama ora ana ing upacara nanging ana ing kasucian ati: Koleksi. 40. kaca 60 (tanggal 8 Desember 1719).

[140] PSZ. 7. No. 4493; cf.: 6. No. 4450. Ora bisa sarujuk karo panemu P. V. Verkhovsky (1. kaca 70) sing kandha yèn Pèter ora peduli marang prakara agama.

[141] PSZ. 4. No. 1910. Cf.: Wittram, ing: HZ. 173 (1952). kaca 276 sarta salajengipun. Malah nalika lelungan kapisan menyang Éropah (1697–1698), Piyer nduwèni minat gedhé marang urip agama denominasi liya – Katolik, Calvinis, lan Lutheran (Shmurlo. Kumpulan Dokumen Babagan Sajarah Pamrentahan Kaisar Peter Agung. Jilid 1, kaca 517; Pierling, P. *La Russie et le Saint-Siège*. Jilid 4. Paris, 1907, kaca 137; Bogoslovsky. Jilid 2, kaca 525). Ing tanggal 16 Januari 1722, Pèter mènèhi dhawuh supaya katekes Roma, Lutheran, lan Calvinist diterjemahaké lan dicithak kanggo diwaca umum: PSZ. 7. No. 4143.

[142] Babagan kasunyatan yèn Pèter wis ora asing karo gagasan misi Kristen ing antarané wong-wong pagan, delengen: Letters. 1. No. 472; PSZ. 4. No. 1800; 5. No. 2734. Cf.: Solovyov. Readings. kaca 50.

[143] Solovyov, V. Esai babagan Sajarah Kesadaran Rusia, ing: VE. 1889. No. 5. kaca 303.

kasejahteraan nagara. Mula saka iku, larangan nyebarake denominasi Kristen manca tetep ditrapake nalika jamané Peter. Dhèwèké ora ndhukung rencana nggabungake Gréja Ortodoks karo Gréja Katolik Roma, sanadyan dhèwèké nyerahake kaputusan pungkasan babagan iki marang hierarki gerejawi[144] . Larangan propaganda kanggo agama liya asalé saka pangakuané Pèter marang wigatiné saben agama sing ana, kanthi pangaribawa moral marang para umat, sing migunani kanggo nagara. Iki uga nerangaké akèh pasal ing 'Peraturan Rohani', sing nekanaké kabutuhan ibadah kanthi ngajèni, pendhaptaran wong-wong sing nyatakaké iman, pangowahan iman para Old Believers, lan sapituruté.

Nalika mbahas iman pribadhi Petrus lan pandangane babagan misi Gréja, ora bisa nglirwakake kasunyatan sing wis mbingungake keturunané lan para sejarawan. Iki nyakup sing diarani 'sidang paling ora serius'. S. F. Platonov, sanadyan ora kepengin mbebasake tsar saka tanggung jawab, negesake manawa Petrus 'sajrone taun-taun kegelisahan enom lan sakbanjure nduwèni katresnan marang pesta-pesta, pesta mabuk, guyonan kasar, lan guyonan ala gaya maskerad'. 'Dewan kuwi,' ujare S. F. Platonov, 'mbok menawa njupuk wujud parodi kasar, sepisanan marang hierarki "Katolik", lan banjur, nalika semangat marang rencana kuwi saya mundhak, marang episkopat Ortodoks.'[145] . Olok-olokan marang hierarki gereja iki bisa diatributake marang pengaruh para Protestan saka Kampung Jerman, sing miturut Platonov dhéwé, gedhé banget nganti bisa diarani yèn panguripan Pèter kabentuk ing semangat 'kabudayan Protestan' (!)[146] Sejatine, ora bisa dipungkiri yèn ritual 'dewan sing paling guyon' iku ngina agama: ngolok-olok upacara greja lan kabiasaan agama ing jaman kuwi. Nanging kudu dicathet, sarkasme kuwi ora ditujokake marang inti iman Kristen, nanging mung marang aspek eksternal sing ora ana ing kalangan Protestan: hierarki, prosesi agama, lan busana mewah. Amarga 'Dewan' diwiwiti kanthi ngolok-olok hierarki Katolik, cetha manawa pengaruhé asalé saka pemukiman Protestan Jerman. Banjur, 'Dewan' nerusaké karo ejekan blasphemous marang para patriark, upacara Ortodoks, lan rohaniawan Rusia. 'Dewan Paling Cerdas' muncul ing pungkasan taun 1890-an, yaiku pas nalika Peter rumangsa cetha yèn reformasi-reformasié ditolak déning hierarki gréja lan Patriark Adrian dhéwé. Iki minangka upaya sing gagal kanggo ngremehake ajining pangkat patriark ing paningalé wong akèh lan kanthi mangkono, mbok menawa, kanggo mbuktèkaké yèn panguwasa patriark iku ora perlu. E. E. Golubinsky nyaranake manawa liwat 'sidang sing pancen konyol banget' Peter 'ngungkapake, kanthi cara kasar pra-Petrine (ungkapan Golubinsky sing artine padha karo "ing gaya Muskovit kuna"), kurang ajine marang rohaniawan, sing wis nindakake pakaryan sing ala banget ing maringi pendidikan moral marang rakyat'[147] . Golubinsky nunjukaké yèn sanajan ing Rus Muscovite, warga kutha ora ngajèni para rohaniwané kanthi dhuwur. Ana akèh bebener ing panemu iki. Bédané mung yèn ing nagara Muscovite, ejekan kaya ngono asalé saka individu lan ditujokaké marang anggota rohaniwan tartamtu. Nanging ing jamané Peter, 'hiburan' iki dilakoni kanthi terang-terangan lan ditujokaké marang liturgi – yaiku aspek iman sing paling dikasihi déning wong Rusia ing pungkasan abad kaping 17 lan wiwitan abad kaping 18, lan amarga iku yuta-yuta wong wis mecah dadi skisma. Sanadyan kabèh bakaté, Peter iku psikolog sing ala. Wong-wong sing taat nganggep lelucon 'dewan' kuwi, uga kabèh owah-owahan ing administrasi gréja sing nglebokaké Gréja ing sangisoré kendhali nagara, luwih serius tinimbang sing dianggep déning Collegium Rohanié Pèter. Iki sababé wong-wong kanthi keras nganggep Pèter minangka Antikristus. E. Shmurlo mbandhingaké satire Pèter marang para rohaniawan karo karya satir Voltaire lan pracaya yèn ing loro-loroné senjata kuwi kaya pedhang bermata loro: "Petrus, sing ngolok-oloki martabat patriark, ora nyadari sepira karusakan sing ora bisa dibalekake sing ditimbulake marang Gréja, sepira jero dhèwèké wis nglarani agamaé wong akèh, lan apa kesulitan sing bakal muncul kanggo dhèwèké ing babagan administrasi dhéwé"[148] .

Saka kabèh sing wis diomongaké, bisa dijupuk kesimpulan kaya ngéné: Pèter iku wong sing nduwèni iman, nanging dhèwèké ora mangertèni utawa ngremehké aspek metafisik Ortodoksi. Ing babagan agama, piyambakipun namung ngakeni ajining isi etika lan pangaribawa moralipun ing masyarakat – piyambakipun

---

[144] Panuntun, utawa Prentah, marang para Voivode (1719), ing: PSZ. 5. No. 3294 utawa 6. No. 3987.

[145] Platonov (1927). kaca 77 sarta salajengipun, 76.

[146] Platonov. Lectures. kaca 526; Bogoslovsky. 1. kaca 136 sarta salajengipun; Arsip Pangeran F. A. Kurakin. 1 (1890). kaca 71; utusan Prancis Campredon uga nyebut 'dewan sing paling konyol', ing: Collection. 40. kaca 168; Bassewitz, ing: Buschings Magazin. 9. kaca 324.

[147] Golubinsky, E. E. 'Babagan Reformasi ing Uripé Gréja Rusia', ing: Readings. 1913. 3. kaca 68.

[148] Shmurlo. 1922. kaca 318. Cf.: Klyuchevsky. Course. 4 (1910). kaca 51.

nganggep aspek punika wigati tumrap gesang umuming rakyat. Peter mangertos sesambetan jero antawisipun rakyat Rusia kaliyan Ortodoksi lan wigatinipun Ortodoksi tumrap identitas nasional lan, salajengipun, identitas nagari. Mulane dhèwèké nganggep Gréja minangka sawijining institusi sing pancèn wigati kanggo kapentingan nagara, sanadyan dhèwèké mung maringi peran dadi pendidik moral tumrap rakyat, utamané ing perang nglawan takhayul, pemujaan berhala, lan penodaan, sing ngrusak watak bangsa lan kanthi mangkono ngrugèkaké kapentingan nagara. Saka kéné kabèh upaya Pèter kanggo nuntun kegiyatan Gréja lan para rohaniawan kanthi tepat manut garis iki, kanthi nempataké ing sangisoré pangawasan lan kendali nagara. Mangkono, sajroning réformasi Pèter, Gréja sing dikontrol nagara kabentuk.

§ 2. Gréja ing sangisoré Locum Tenens saka Tahta Patriarkal, Stefan Yavorsky

(a) Kanthi seda Patriark Adrian tanggal 16 Oktober 1700, pamaréntahan patriark ing Gréja Rusia rampung. Ing nagara Moskow, patriark dipilih miturut dhawuh tsar[149] . Yen Pangeran Peter sing isih enom wis nyatakake kepinginan babagan calon patriark anyar, iku ora bakal dadi bab anyar kanggo kalangan gereja ing Moskow, amarga iku mung bakal dadi kelanjutan saka hubungan tradisional antarane negara lan gereja. Nanging nalika semana Peter ana karo tentara cedhak Narva, lan kabèh pikirane kapenuhan karo perang. Mula saka iku, lumrah banget yèn tsar enom kuwi ora nduwé wektu utawa kasempatan kanggo buru-buru menyang Moskow supaya melu ing prakara wigati kaya pamilihan pimpinan Gréja. Bisa dianggep manawa nalika semana Piyer durung nduwé rencana cetha kanggo nglakokaké reformasi gedhé ing bab apa waé saka administrasi gréjawi paling dhuwur. Mangkono, Ing wektu kuwi Piyeter durung kepengin melu nggoleki calon patriarkat. Ing tanggal 16 Desember 1700, ana dekrit sing nerbitake ngangkat Metropolitan Stefan Yavorsky saka Ryazan dadi 'eksaarkus, pangreksa, lan pangatur' saka kursi patriarkat. Dekrit sing padha uga ngemot pranatan babagan organisasi administrasi gerejawi paling dhuwur. Ing wektu sing padha, sawetara hak istimewa hierarki ing babagan yurisdiksi gerejawi diwatesi[150] . Sacara tegas, dekrit iki sing nandhani wiwitan periode anyar ing hubungan antarane Gereja lan negara ing Rusia, sing biasane diarani periode Sinodal, amarga pambentukan Kolese Rohani dudu wiwitan nanging puncak saka langkah-langkah Pangeran Petrus babagan Gereja Rusia. Sasampunipun sasi, ing tanggal 24 Januari 1701, lumantar dekrit sanès, Pèter ngadegaké malih Kantor Monastik, ingkang sampun dibubaraké lumantar upaya Patriark Joakim ing taun 1677. Dekrit iki luwih matesi hak-hak locum tenens lan uskup-uskup dioceesan babagan tanah patrial, episkopal, lan monastik. "Urusan omahé Patriark Agung, lan tanahé para uskup lan biara, – pangandikane dekrit – bakal diawasi déning Boyar Ivan Alekseyevich Musin-Pushkin, lan kang bakal mbantu ing babagan iki yaiku Diaken Efim Zotov, sing bakal manggon ing kraton Patriark ing kamar-kamar ing ngendi biyèn ana Kantor Patriark, lan bakal ngurusi urusan lumantar Kantor Monastik; dene Kantor Istana Agung ora kena ngawasi urusan monastik, lan perkara-perkara sadurunge kudu dipindhahake menyang kantor kuwi". Nanging, ing pungkasan taun, ing piwarta tanggal 7 November 1701, Pangeran Piyeter maringi konsesi, bisa uga miturut saran Stefan Yavorsky. Dheweke mrentahake supaya para imam, biksu, lan diakon, yen ana petisi diajukake marang wong-wong kuwi dening wong awam, kudu mangsuli ing Pengadilan Patriark, dene mung diundang kanggo menehi kesaksian ing pengadilan sipil Moskow. Nanging, para rohaniawan isih diwajibake ngajuake keluhan hukumé dhéwé marang wong awam menyang pangadilan sipil[151] . Mangkono undhang-undhang sing dadi dhasar pangelolaan Gréja lan kegiyatan locum tenens.

Stefan Yavorsky, sing diangkat dadi locum tenens, iku tokoh anyar lan durung dikenal ing kalangan gerejawi Moskow. Dhèwèké kalebu klompok imigran saka Little Russia, sing ora pati disenengi ing Moskow lan Ortodoksiné diraguhi. Bisa diomongaké yèn biografi Stefan (nalika kuwi umuré mung 42 taun) nyebabaké sangsi kaya ngono. Asma donyané yaiku Semen Ivanovich Yavorsky. Dhèwèké lair taun 1658 ing kutha cilik Yavor utawa Yavorov saka kulawarga bangsawan cilik. Ana kutha-kutha sing dijenengi Yavorov ing Galicia lan Volhynia, nanging para biograferé Stefan durung bisa netepaké endi sing ana gandhèngané karo locum tenens patriark. Bapaké Stefan pindhah menyang désa Krasilovka cedhak Nezhin nalika dhèwèké isih enom kanggo ngungsi saka panganiayaan déning para Uniat. Watara taun 1673, Stefan mlebu Akademi Kyiv-Mohyla, ing

[149] Deleng: Pengantar A, cathetan 45.
[150] PSZ. 4. No. 1818.
[151] PSZ. 4. No. 1829, 1876.

ngendi dhèwèké sinau nganti taun 1684. Ing kéné dhèwèké narik kawigatèn guruné, hieromonk Varlaam Yasinsky, sing sakbanjuré dadi archimandrite ing Kyiv-Pechersk Lavra (1684–1690) lan sabanjuré dadi Metropolitan Kyiv (1690–1707). Kamungkinan Varlaam sing nyengkuyung Stefan supaya ora wareg mung karo pendhidhikan sing wis ditampa ing Akademi Mohyla, nanging lunga menyang manca negara kanggo nerusake sinau ing salah siji kolese Yesuit, sing ing jaman semana kondhang amarga metode pangajaran sing unggul. Varlaam dhéwé wis tau dadi murid ing kolese kaya ngono lan mulané luwih pantes tinimbang sapa waé kanggo nyritakaké marang Yavorsky enom babagan kolese-kolese mau. Ing taun-taun sabanjure, Yavorsky sinau filsafat ing Lviv lan Lublin, lan sakwisé sinau teologi ing Vilnius lan Poznań. Kanggo ndhaptar ing kolese Yesuit, Yavorsky, kaya kanca-kancané, kudu mlebu Uni utawa Katulik, lan diparingi jeneng Simeon-Stanisław. Ing kidul-kulon Rusia, iki dadi praktik lumrah. Nanging, para guru Yesuit ora precaya manawa pangowahan agama kuwi amarga keyakinan sejati; ing akèh kasus, sawisé lulus saka perguruan tinggi, para mahasiswa padha bali menyang Ortodoksi. Bab Yavorsky, pendhidhikan Katoliké ora ninggalaké dhèwèké tanpa bekas sakabèhé. Nalika bali menyang Kyiv ing taun 1689, dhèwèké bali manèh marang Ortodoksi, nanging pangaribawa Katolik Roma tetep ana ing pandangan teologisé sajrone uripé, kang katon banget ing panolakané sing keras marang Protestanisme, sing banjur ndadèkaké Yavorsky dadi mungsuhé Theophan Prokopovich. Fakta-fakta saka uripé Yavorsky mau banjur dadi alesan kanggo mungsuh-mungsuhé nyebut dhèwèké 'Papist'. Ing Kyiv, Stefan ketemu manèh karo Varlaam Yasinsky, sing ora owah sikapé sing positif marang dhèwèké. Bisa banget yèn Varlaam sing nyaranakake Stefan supaya ngucapake sumpah biara, amarga urip biara dianggep minangka dalan paling apik ing urip lan paling nguntungaké kanggo karir sarjana. Ing taun 1690, Yasinsky dadi Metropolitan Kyiv. Dheweke ora lali marang Yavorsky, sing sajrone wektu kuwi wis mlebu ing Kyiv-Pechersk Lavra nganggo jeneng Stefan, lan ngangkat dheweke dadi dosen ing Kyiv College, sepisanan dadi guru retorika lan poetika, banjur ing taun 1691 dadi prefek lan profesor filsafat, lan sawisé kuwi dadi profesor teologi. Ing taun-taun iki, Yavorsky kenal karo Theophan Prokopovich, sing lagi sinau ing Akademi Kyiv. Stefan banjur dadi pangkotbah kondhang lan pungkasane dadi abbot ing Biara St Nicholas-Pustyn, sing wektu kuwi isih dumunung ing njaba Kyiv.

Nalika Metropolitan Varlaam ngutus utusan marang Patriark Adrian ing Januari 1700 kanggo rembugan babagan Metropolis Kyiv, Hegumen Stefan Yavorsky kalebu ing antarane sing ngancani. Stefan meh ora bisa mbayangake manawa nalika ninggalake Kyiv, dhèwèké mung lagi miwiti kariré, mlebu dalan sing bakal nggawa dhèwèké tekan pucuking kamulyan, nanging uga kebak kasulitan. Dhèwèké durung suwé ana ing Moskow, mung sawetara minggu, nalika amarga sawijining kedadeyan sing ora disangka-sangka, dhèwèké narik kawigatèn tsar enom. Kedadéyané, pas wektu kuwi salah siji kanca paling cedhak Tsar, Boyar Shein, seda, lan Peter kepéngin ana eulogi sing pantes diwènèhaké; Hegumen Stefan Yavorsky saka kedutaan Metropolitan disaranaké marang dhèwèké. Petrus banget kesengsem karo eulogi sing diwenehake Stefan, uga karo pamedharé dhéwé, nganti sajrone seminggu utawa rong minggu dhèwèké nyedhaki Patriark Adrian, nyuwun supaya Stefan diangkat dadi uskup ing salah siji keuskupan sing luwih cedhak karo Moskow. Nanging, Yavorsky ora nduwé niat babar pisan dadi uskup, kaya sing bisa disimpulake saka layang Patriark marang Tsar tanggal 17 Maret 1700; sanadyan ing pungkasan Stefan kudu manut marang karsa Peter, lan dhèwèké diangkat dadi Metropolitan Ryazan lan Murom. Durung cetha tenan kenapa Stephen ora gelem nampa jabatan uskup. Mengko dhèwèké nerangaké keragu-raguné marang Tsar kanthi ngomong yèn nalika lara dhèwèké wis ndhawuh janji arep nganggo jubah monastik (skhema) lan nglampahi sisa uripé ing biara, lan ora péngin nglanggar janji kuwi. Katon luwih masuk akal yen dianggep yen keraguan lan ketidakpastian sing dadi ciri Stephen, malah sawisé dhèwèké dadi pimpinan Gréja Rusia, asalé saka sifat gampang ganti pikiran lan wataké sing ringkih. Yen Stephen luwih teges lan semangat, bisa ngomong terus terang lan mbukak karo Peter—sing ngajeni sipat-sipat kuwi—mbok menawa tumindak Peter ing babagan gerejawi bakal beda, lan Stephen bakal dadi sekutu sejati tsar. Nanging persis amarga ora duwé sipat-sipat mau sing nyegah Stephen nyedhak marang Peter; malah, kuwi ndadèkaké dhèwèké dadi mungsuh rahasia tsar. Hubungané saya rusak saben taun, sing nduwèni pangaruh negatif marang kabèh jalanné urusan gerejawi[152] .

[152] Ustryalov. 3. kaca 535. Konsèkrasi Stefan Yavorsky dadi Metropolitan Ryazan kalakon tanggal 7 April 1700: Court Registers. 4. kaca 1127. Bab Stefan Yavorsky: Ternovsky (kabeh karya sing kasebut); Runkevich. 1. kaca 62–91; Kharlamovich; Korolev; Samarin; Morev, I. 'Watu Iman' dening Metropolitan Stefan Yavorsky (1904); Tikhonravov; Chistovich. Feofan Prokopovich; Serech, J. 'Stefan Yavorsky and the Conflict of Ideology in the Age of Peter the Great', ing: The Slavonic Review. 30 (1951). Babagan sikapé Yavorsky marang reformasi Peter: Kharlamovich. kaca 467; Barsov. The Holy Synod. kaca 207.

Ora suwe sawisé Yavorsky diangkat dadi Metropolitan, muncul kasus Grigory Talitsky; dhèwèké panulis 'buku cathetan' sing isiné padha karo tulisan-tulisan Old Believer. Miturut saksi, 'buku cathetan' kuwi ngemot macem-macem komentar sing ora pantes babagan Tsar, sing ora pantes dirungokaké. Talitsky pancen nyebut Petrus minangka Antikristus lan Moskow minangka Babilon. Dheweke kasil nulis loro 'buku cathetan': 1) 'Bab Rawuhe Antikristus ing Jagad lan Bab Taun-taun Penciptaan Jagad nganti Pungkasaning Jagad' lan 2) 'Pintu Gerbang'. Nalika ditangkep, Talitsky ngakoni sajrone interogasi yèn dhèwèké wis nulis tembung-tembung 'pengkhianatan' marang Tsar, ing ngendi 'rakyat dilarang ngrungokaké Peter lan mbayar pajeg'. Dhèwèké uga kandha yèn dhèwèké wis 'mbagi buku cathetané marang rakyat kanthi gratis'. Sajrone interogasi, kabukten yèn Uskup Ignatius saka Tambov, sing wektu kuwi ana ing Moskow, ndhukung Talitsky lan seneng maca 'buku cathetan'-é. Pangeran Romodanovsky, kepala Kantor Preobrazhensky, nyiksa Talitsky, déné Stefan ditugasaké kanggo ngajar lan meksa dhèwèké tobat saka 'maling'-é. Talitsky ngakoni kabeh lan dibakar ing tiang. Kanggo mbantah gosip sing sumebar ing masyarakat babagan rawuhe Antikristus, Stefan nulis sawijining risalah sawisé kuwi, sing diterbitake ing taun 1703 kanthi judhul *Tandha-tandha Rawuhe Antikristus lan Pungkasaning Jagad*[153] . Partisipasi Stefan ing panyelidikan lan pangakuan cepet Talitsky nguwatake pangayoman tsar marang Yavorsky, lan tanggal 16 Desember 1700, Stefan diangkat dadi locum tenens saka kursi patriark.

b) Minangka sing wis kasebut, wewenangé Stefan ing babagan administrasi gréja luwih winates tinimbang Patriark. Nanging sanadyan ing kéné, ing saben giliran—lan saya tambah saka wektu ke wektu—dhèwèké ngrasa ana campur tangan panguwasa nagara. Tugasé minangka locum tenens kalebu ngawasi pangisian jabatan uskup. Sajrone jabatane minangka locum tenens, akèh keuskupan diisi déning wong-wong Rusia Cilik; kaping pisan, amarga Stephen ngerti sepira dhuwuré Peter ngajèni kawruh mau, lan kapindho, amarga dhèwèké dhéwé, saka pengalaman pribadhi, ngerti bédané antarané uskup Rusia Gedhé lan Rusia Cilik[154] . Petrus uga ngangkat Stefan dadi pelindung Akademi Slavia-Yunani-Latin Moskow, ing ngendi dhèwèké ngenalaké basa Latin minangka mata pelajaran lan ngajak para sarjana saka Kyiv kanggo mulang. Antarane ana Theophylact Lopatinsky, sing mengko dadi uskup agung; dhèwèké njabat minangka prefek (1706–1722) lan dadi salah siji pangagum lan panyengkuyung Stephen sing paling tulus.

Dekrit tanggal 16 Desember 1700 sing mbatalake administrasi patriarkal lan ngadegake maneh Kantor Biara (24 Januari 1701) matesi lingkup kegiatan Stephen loro-lorone ing Keuskupan Ryazan lan ing mantan Provinsi Patriarkal sing wis dipasrahaké marang wewenangé minangka locum tenens. Kahanan iki luwih katon amarga Boyar I. A. Musin-Pushkin, sing njabat Kepala Kantor Biara, kerep campur tangan ing urusan administrasi gerejawi sing kalebu wewenang locum tenens. Petrus dhéwé ora pati merhatosaké nguwatké pamisahan wewenang sing wis diadegaké, nerbitaké prentah ing jenengé dhéwé liwat Kantor Monastik babagan pangakuan dosa, rawuh ing gréja ing dina raya, piwulang bocah déning rohaniawan, pendhaptaran wong-wong sing ora rawuh pangakuan dosa, lan pangukuman uskup kanggo ngisi jabatan kosong[155] . Gumantungé Locum Tenens marang panguwasa nagara dadi cetha banget sawisé diadegaké Sénat minangka badan pamrentahan paling dhuwur. Dekrit babagan Sénat tanggal 2 Maret 1711 maringi gambaran babagan wewenang jembar sing diparingaké Peter marang Sénat mau: "Kita paring dhawuh marang sapa waé sing kena prakara iki, loro rohaniawan lan sekuler… yèn Kita, amarga kerep ora ana nalika perang, wis netepaké Senat Pamaréntahan, sing kudu dipatuhi kabèh lan ngetutaké paugerané kaya déné padha ngetutaké dhawuh Kita pribadi, kanthi paukuman abot utawa pati, gumantung saka kaluputané"[156] . Ambiguitas sing ana ing dekrit—babagan ing bab apa lan kanthi cara apa para rohaniawan kudu tundhuk marang Senat—sing maringi kesempatan marang Senat kanggo campur tangan ing prakara-prakara Gréja

---

[153] Babagan kasus Talitsky, delengen: Tikhonravov; Esipov, G. Schismatic Cases of the 18th Century. Jilid 1. St Petersburg, 1861. kaca 59–84; Pekarsky. Jilid 1. kaca 80–82; Solovyov. Jilid 15. kaca 122–124; ODDS. Vol. 1, kaca 103 sarta salajengipun; Vvedensky, S. 'Uskup Ignatius saka Tambov', ing: Istoricheskoe Obozrenie, 1902, No. 11, kaca 625. Filaret (Obzor, Vol. 2, edisi katelu, 1884, kaca 272) nggambaraké Talitsky minangka 'tanpa imam' (bezpopovets), pandangan sing, nanging, dibantah déning P. S. Smirnov (Disputes and Schisms in the Russian Schism of the First Quarter of the 18th Century. St Petersburg, 1909. kaca 149), sing negesaké yèn Talitsky iku Ortodoks.

[154] Paus Petrus mung nyetujoni calon-calon uskup sing ora nentang reformasié; delengen dekrité marang Stefan: PSZ. 5. No. 3239, cf.: Kharlamovich. kaca 515.

[155] PSZ. 6. No. 3175, 3183; Chistovich. Op. cit. kaca 57.

[156] PSZ. 4. No. 2328, 2330; Barsov. The Holy Synod. kaca 414 lan salajengipun; Popov. kaca 224.

sing, miturut panemune, kalebu wewenangé. Panliten sing teliti babagan fakta-fakta tumrap campur tangan Senat ing administrasi Gréja nuduhaké sepira amba panerapan wewenangé, tanpa nggatekaké dekrit tanggal 16 Desember 1700, sing nemtokaké lingkup sing kagolong administrasi khusus locum tenens. Wiwit wektu kuwi, panyelesaian prakara-prakara murni gerejawi ora mung gumantung marang dekrit Tsar dhéwé—kaya sing asring kelakon sanajan nalika jaman para patriark—nanging uga marang sawijining badan administratif murni, kahanan sing pancèn adoh saka Muscovy. Ing mangsa regensi Senat, Senat ngetokaké pirang-pirang prentah sing marakaké owah-owahan ing status administrasi gerejawi paling dhuwur lan ketaatane marang Senat. Penting manawa dekrit-dekrit iki ora nyakup masalah tapel wates sing nyentuh negara lan gréja, nanging utamané babagan pangopènan rohani para umat. Mangkono, umpamané, pitakon calon pandhita—yaiku prakara murni gréjawi—dianggep déning Sinode Suci bebarengan karo Sénat. Ing taun 1715, Senat mrentahake pangangkatan sawetara biksu dadi pangkat archimandrite, kanthi pituduh supaya upacara kasebut dianakake ing Biara Alexander Nevsky. Pambangunan gréja lan distribusi lenga suci uga dilakokaké manut dhawuh Senat. Lavra Kiev-Pechersk diproklamasikaké dadi stauropegia – maneh kanthi dhawuh Senat. Ing taun 1716, minangka tambahan kanggo dekrit babagan pamulihan Kantor Biara, ana dekrit anyar sing diterbitake – ngenani pengakuan dosa wajib saben taun lan panyusunan dhaptar wong-wong sing (dicurigai dadi anggota skisma) nyingkiri pengakuan kasebut. Dhaptar-dhaptar iki kudu diserahake dening pangurus paroki ora mung marang uskup nanging uga marang gubernur, lan gubernur diwènèhi wewenang kanggo ngukum sapa waé sing ora rawuh ing pangakuan dosa. Senat, ing sisihé, ngenalaké paukuman kanggo omongan kosong ing gréja nalika ibadah[157] . Senat mbahas bab iman lan langkah-langkah nglawan murtad lan skisma, lan uga ngetokaké dekrit sing relevan. Kaya sing bakal dibahas ing ngisor iki, masalah skisma katon dianggep padha dadi urusan Gréja lan nagara – pandangan sing asalé saka dékrét taun 1685. Dékrét tanggal 8 Februari 1716 ngetrapaké pajak poll kaping pindho marang Para Percaya Lawas, lan ing dékrét iki wis diwènèhi prentah kanggo nyusun dhaptar-dhaptar mau[158] . Senat uga ngarahake perhatian marang panyebaran iman. Senat nerbitake dekrit babagan pangowahan kapercayan wong Tatar lan bangsa liya sing dudu wong Rusia dadi Ortodoksi, menehi pangurangan pajak marang sing anyar dibaptis lan nyedhiyakake dhuwit khusus marang Metropolitan Kazan kanggo ndhukung wong-wong sing siap dibaptis, uga kanggo pambangunan lan perlengkapan gréja. Ing wektu sing padha, ing dekrit sing padha, Senat nglarang baptisan kanggo anggota agama liya lan wong manca[159] . Ing wewengkon administrasi gerejawi sadurunge, sing wis dipindhahaké menyang yurisdiksi Kantor Monastik ing taun 1701, dekrit Senat iku ora ana sing anyar, amarga Kantor Monastik dhéwé iku lembaga sekuler. Sadurunge Senat diadegake, Kantor Biara iku badan mandiri sing mung tundhuk marang prentah tsar.

M. Gorchakov, sawisé sinau sajarah Kantor Biara, nyatakake yèn sawisé dipulihaké manèh marang wanguné sing biyèn, "fokus utama saka kantor sing diuripaké manèh iku ana ing panyerahan tanah lan pangasilan gréja marang administrasi nagara… Ing babagan pangkaté ing antarané lembaga nagara liyané, Kantor Monastik Peter Agung taun 1701 iku dadi lembaga paling dhuwur lan pusat kanggo saindenging Rusia ing sawijining departemen tartamtu, kang ing konteks umum kegiyatané dikhususaké kanggo tujuan reformis Peter marang Gréja". Kegiatan Kantor Monastik, sing diadegaké ing taun 1701 lan ana nganti pertengahan taun 1720-an, pas banget karo periode locum tenens. Iku dibubarake tanggal 17 Agustus 1720 nalika diadakaké collegia, sing wewenangé ngurus prakara-prakara Kantor Biara dipindhahaké[160] . Pamindahan administrasi tanah gereja menyang Kantor Biara nyebabake rasa ora seneng banget ing kalangan rohaniawan. Ora ana sing ngerti apa-apa babagan keberatan sing tegas saka Stefan Yavorsky. Protesé Isaiah, Metropolitan Nizhny Novgorod (1699–1708), marang tumindak para panitera Kantor Monastik nyebabaké dhèwèké kelangan jabatan miturut prentahé Peter: ing taun 1708, Isaiah diasingaké menyang Biara Kirillo-Belozersky. Kantor Monastik miwiti pakaryané kanthi netepaké watesan tanah lan kas patrik, episkopal, lan monastik. Asilé kacathet, manut dhawuh liya saka Pangeran Pèter, ing daftar sensus taun 1701. Kanggo taun iku , Kantor Biara nduwèni 137.823 rumah tangga tani ing

[157] PSZ. 4. No. 2352; 5. No. 2985, Art. 29; No. 3001, 2991; 6. No. 3175, 3250, 3531. Delengen: Verkhovskaya. 1. kaca 524 lan salajengipun. Babagan Katedral sing Disucèkaké: Kapterev, N. 'Tsar lan Katedral-Katedral Moskow abad kaping 16 lan 17', ing: BV. 1906. No. 11–12; Likhnitsky, I. 'Katedral sing Disucèkaké ing Moskow ing abad kaping 16–17', ing: Christian Readings. 1906. 1.

[158] PSZ. 5. No. 2991, 3232, 3662, 3349, 3653.

[159] PSZ. 5. No. 1713, 2863; 6. No. 3637, 3697, 3001, 3062; 5. No. 2920; 6. No. 3637, 3121, 3410, 3400.

[160] Gorchakov. The Monastic Order. kaca 102, 123, 128.

sangisoré yurisdiksiné (tanah gereja saka keuskupan Pskov lan Astrakhan lan sing ana ing Siberia ora kalebu ing angka iki, amarga ana ing njaba yurisdiksi Kantor Biara)[161] . Nanging langsung muncul pitakon babagan pangopènan keuskupan lan biara. Kanthi prentah tanggal 30 Desember 1701, diadegaké jatah 10 rubel lan 10 kuarter roti kanggo para biksu, loro pimpinan lan sing nduwèni bawahan. Amarga biaya militer, iki dipotong separo kanthi dekrit taun 1705 lan Tabel taun 1710, tetep ing tingkat iki nganti pangaturan taun 1724. Dana kanggo panganan, sandhangan, peralatan omah, lan biaya liyane para uskup dialokasikake kanthi macem-macem cara; Tabel 1710 ngenalake owah-owahan luwih lanjut marang ketentuan kasebut. Contone, Uskup Agung Rostov diparingi stipendium 1.000 rubel.[162]

Sawisé njupuk alih pangurusan tanah gereja, Kantor Monastik alon-alon kelangan sawatara bageyan. Miturut prentahé Pangeran Peter, asil saka sawatara tanah monastik dialiraké kanggo pangopènan pirang-pirang departemen, kaya Departemen Angkatan Laut, Kantor Preobrazhensky, lan kabèh jinis pabrik. Bagéan liya saka tanah biara diwarisaké 'kanggo sang raja'. Saliyane, Pèter biyasa maringi tanah greja lawas kanthi loman marang para pangiring kraton. Kantor Monastik nyewakake sawatara lahan kanggo ngasilake bathi luwih gedhe – kanthi syarat, mesthi wae, yèn sewa kasebut ngluwihi asil sing diasilake lahan-lahan mau nalika dikelola déning Kantor Monastik dhéwé. Ora arang Gereja njupuk maneh lahané dhéwé kanthi mbayar sewa sing wis ditemtokake. Cara iki kanggo ngasilake pendapatan muncul ora suwe sawisé diadegaké Kantor Monastik, lan sawisé diterbitaké Table taun 1710, cara iki dadi lumrah, kaya sing dicathet M. Gorchakov[163] . Ing Agustus 1720, Kantor Monastik dibubaraké. Fluktuasi kabijakan pamaréntah nuduhaké yèn niyaté kanggo njupuk kendali marang tanah greja durung mateng saktenané. Pangeran Pèter luwih kasengsem ora marang aspek hukumé (sapa sing nduwèni tanah greja utawa sapa sing ngatur) nanging marang sisih praktisé. Aturan Muscovite lawas tetep berlaku kanthi penuh: 'supaya kas negara ora ngalami kerugian'. Yen tanah-tanah mau ngasilake bathi luwih gedhe ing sangisoré pangelolaan pemilik sadurungé, masalahé dirampungaké kanthi persetujuan bebarengan.

Sawisé Senat diadegaké, Kantor Biara dadi tundhuk marang Senat. Akibate, tingkat tanggung jawab Kantor Biara nyusut lan kelangan kabebasan tumindak. Bukti dokumen nuduhaké yèn Senat maringi instruksi marang Kantor Monastik lan nampa laporan saka kono. Amarga, miturut dekrité Peter, Senat iku badan pangawas paling dhuwur, Kantor Monastik kapeksa nyerahaké laporan saben wulan, saben triwulan, lan saben taun babagan penghasilan saka tanah greja, uga babagan pangaluaran lan prakara liyané. Senat, ing sisihé, nemtokake anggaran biara-biara lan tunjangan taunan kanggo para uskup tanpa kawruh Ordo Biara. Ana dekrit Senat sing ngatur distribusi pendapatan gereja ing antarané diosek-diosek; contoné, dekrit babagan alokasi dana kanggo rumah sakit lan prajurit sing tatu[164] .

Hubungan antarane Gréja lan Sénat ditondoi déning dékrét Sénat tanggal 22 Januari 1716, sing diwenehaké marang kabèh uskup. Kanthi dékrét iki, padha kawajiban, kanthi sumpah, kanggo: 1) ninggalake diosepé mung minangka upaya pungkasan; 2) ngubati para mungsuh Gereja kanthi welas asih; 3) ora mbangun gréja luwih saka sing pancen dibutuhake; 4) mung ngangkat rohaniawan miturut kabutuhan; 5) ngunjungi keuskupan paling ora sapisan saben rong utawa telung taun lan ora melu urusan sekuler[165] . Mula, administrasi gerejawi paling dhuwur kapeksa nahan campur tangan terus-terusan ing urusane, ora saka Tsar dhéwé nanging saka lembaga nagara sekuler. Campur tangan iki pungkasane dadi lumrah, mbukak dalan kanggo posisi Gréja sing, sawisé diterbitaké 'Peraturan Rohani' lan diadegaké Sinode Suci, diwènèhi dhasar hukum[166] .

(c) Sajrone kabèh masa jabatan Stefan Yavorsky minangka locum tenens Gréja Rusia, ora ana siji tembung wani lan tegas sing tau diucapaké kanggo mbela kapentingané utawa nglawan campur tangan lan pangendalian tsar. Alesané dumunung, kaping pisan, ing keragu-raguané locum tenens, sing ora seneng konflik terbuka lan

---

[161] Ibid. kaca 136, 131 lan salajengipun; PSZ. 4. No. 1834.

[162] PSZ. 4. No. 1886; Gorchakov. Op. cit. kaca 140; Zavyalov. kaca 55–63.

[163] Gorchakov. Op. cit. kaca 242 lan salajengipun, 163–168, 70–74.

[164] Gorchakov. Op. cit. kaca 123 sarta salajengipun; delengen manéka dhawuh Sénat: PSZ. 4. Nomer 2321, 2349, 2380, 2454, 2571, 2394, 2482, 2415, 2597, 2462, 2514, 2376; 5. No. 3038, 2953, 3409; 6. No. 3659, 3502.

[165] PSZ. 5. No. 2385; Pekarsky. 2. kaca 443; Verkhovskaya. 1. kaca 91, 112. Mengko, ing taun 1731, Feofan Prokopovich nulis risalah khusus kanthi judhul 'A Discourse on the Oath or Vow: Is it fitting for Christians to swear by Almighty God?' (diterbitake ing taun 1734). Delengen: Morozov. kaca 358 lan salajengipun.

[166] Verkhovskoy. Jilid 1. kaca 522, 524 lan salajengipun.

luwih milih perlawanan rahasia—sifat sing padha karo pendahuluné, Patriark Adrian; kapindho, hubungan pribadi antarane Tsar lan Stephen ora tau tekan tingkat pamahaman bebarengan kaya sing ana, umpama, antarane Peter lan Theophanes Prokopovich. Saliyane, Stephen ing sawetawis kalebu ing prakara sing nyangkut Tsarevich Alexei, lan iki uga nyumbang marang adaning hubungan antarane dheweke lan Peter. Owahan ing hubungané bisa gampang dilacak liwat khotbahé locum tenens. Saka isiné—utawa luwih tepaté saka alusi samar lan implikasi sing ora diomongaké saka pangkotbah sing ati-ati iki—cethané kepiyé jarak antarané saya adoh lan kahanan eklesiastik lan politik sing banjur muncul. Khotbah-khotbah awalé Stefan, kang dipersembahaké kanggo kasuksesan militèr Peter – penaklukan Benteng Shlisselburg, pangadegaké St Petersburg, lan kamenangan ing Poltava – iku murni panegirik, sanadyan ora bisa dicurigai ora tulus. Nanging sikap iki marang Peter lan urusané alon-alon malih. Kanthi lumantar wektu, rasa ora puas karo jabatane wiwit abot ing ati Stefan, sanadyan kudu diakoni yèn dhèwèké ora sombong, ora nguber karir, lan ora dadi 'pangeran ing Gréja' – sipat-sipat sing digunèkaké déning kanca-kancané, Theophan Prokopovich lan Theodosius Yanovsky, kanggo dikritik. Ing taun 1706, Stefan lelungan menyang Kyiv, saka kana dhèwèké bali menyang Moskow kanthi kersa sing ora kersa. Nalika Varlaam, Metropolitan Kyiv, seda ing taun 1707, Stefan nyuwun marang Tsar supaya mbebasake dhèwèké saka tugasé minangka locum tenens lan ngangkat dhèwèké dadi Metropolitan Kyiv, nanging Pèter nolak. Ing khotbah sing diwenehake tanggal 13 November 1708, Stefan nggawe sawetara alusi sing saka kono bisa disimpulake yen dheweke ora nyetujoni kegiyatan ekonomi Kantor Biara utawa administrasi sekuler tanah gereja. Referensi marang pesta Belsyazar lan tsar sing ngombe anggur saka wadah gréja uga bisa dianggep minangka alusi marang 'déwan paling absurd'. Stephen nyatakake kecaman sing pedhes marang kabijakan greja tsar ing khotbahé 'Bab Ngurmati Parentahé Gusti', sing diwulangaké ing dina raya Santo Alexius, manungsaé Gusti, tanggal 17 Maret 1712. Khotbah iki mesthi ora nyenengaké Peter. Ing kana, Stefan nyerang, sepisanan lan sing paling utama, pambentukan lembaga sing diarani 'fiskal', sing dadi pangawas panguwasa sekuler ing babagan yurisdiksi gerejawi. Iki minangka tumindak perlawanan serius lan terbuka pisanan marang pamaréntah, sing dilakoni kanthi terang-terangan ing ngarepé jemaat sing padha kumpul ing gréja. Stephen uga ngidini awake dhéwé ngucapaké komentar sing landhep banget babagan kahanan internal nagara, sing 'digolakaké ing prahara getih'. 'Wah, segara sing garang, segara manungsa sing tanpa hukum! Ngapa kowe mecah, ngremuk, lan ngrusak pesisir? Pesisir iku hukumé Gusti; pesisir iku aja zinah, aja ngidam bojone tangga teparo, aja ninggal bojomu dhéwé; pesisir iku nglakoni takwa, puasa, lan sing paling utama Puasa Agung; pesisir iku ngajèni ikon-ikon." Iki wis dadi alusi sing cetha marang kahanan urip kulawarga tsar, marang pegatané karo Tsarina Eudoxia lan hubungané karo bojoné sing bakal teka, Skavronskaya, lan marang kegagalané tsar ngetutaké puasa sing diprentahaké déning Gréja Ortodoks. Yèn Pèter mangertèni alusi iki kabuktèkaké saka cathetan pinggiré ing teks khotbah sing banjur cepet-cepet diparingaké marang dhèwèké: "Kaping pisan sacara pribadi, banjur ing ngarsané saksi", tegesé Stephen kuduné luwih dhisik ngomong karo Tsar pasuryan pasuryan, tinimbang langsung nyalahké dhèwèké ing ngarep umum lan ing jero gréja. Nanging, khotbah iki uga ngandhut pratandha jinis liya, sing nyirataké hubungané Peter karo anaké Alexei sing ora ditresnani. Locum tenens ngrampungaké khutbahé kanthi pandonga marang Santo Alexius, manungsa Allah, ing ngendi simpati Stephen marang Tsarevich cetha kapratelakaké; Tsarevich kanthi terang-terangan ora sarujuk marang inovasi bapaké lan setya marang gaya urip Moskow kuna—kabèh sing dipecah lan dirusak déning Peter. Minangka pungkasaning khotbahé, Stefan ngandika: "Mula saka iku, kita ndedonga, ya Pangeran Sucié Gusti! Tutupi sing padha jeneng karo Panjenengan, pangarep-arep kita siji-sijiné; tutupi dhèwèké ing sangisoring pangayoman swiwi Panjenengan, kaya anak manuk sing kesayangan, kaya manik ing mripat Panjenengan; jaga dhèwèké supaya ora cilaka saka kabèh kaowahan!" Sanadyan khotbah iki diwenehake sadurunge Tsarevich mecah hubungan kanthi terang karo Peter, kontras antarane bapak lan anak banget cetha, lan simpati Stefan marang Alexei lan pandangane, bebarengan karo kritikane marang Peter, uga cetha banget. Mung amarga iku Stefan dilarang maringi khotbah sajrone telung taun. Wiwit wektu kuwi, jurang antarane Peter lan Stephen saya jembar. Ing wektu sing padha, Senat ngundang locum tenens menyang sidang, kaya-kaya dhèwèké dadi bawahan Senat, lan nuntut laporan saka dhèwèké. Amarga nyadari yèn posisiné ora aman, Stephen ngirim petisi marang Peter nyuwun supaya dibebasaké saka jabatané minangka locum tenens (21 Maret 1712). Petrus buru-buru maringi panglipur marang Stefan lan nolak panyuwunane, maringi dhawuh supaya dheweke terus mimpin Gréja. Nanging, cetha manawa ora mungkin

maneh mulihake hubungan sadurunge[167] . Kekuwatiran Stefan durung rampung surut nalika kekuwatiran anyar muncul, nggawa dheweke kasulitan, isin, lan maneh, ora senenge tsar. Iki kasus dhokter Tveritinov, ing ngendi katon cetha sepira ora otonomié locum tenens ing babagan gerejawi; ing babagan iki, adhedhasar dekrit karajan sadurungé, kayane dhèwèké bisa tumindak miturut karsa dhéwé lan kanthi tanggung jawab penuh.

Tekane akèh Protestan ing Moskow lan langkah-langkah sing dijupuk déning Pèter kanggo nglindhungi wong-wong mau mesthi nduwèni akibat. Gagasan Protestan uga wiwit nyebar ing antarané rakyat Rusia. Salah siji penganut Protestan yaiku dhokter Dmitry Tveritinov, sing wis sinau ing sangisoré dhokter-dhokter saka German Quarter[168] . Tveritinov iku wong pinter kanthi minat sing jembar, condhong marang kritik lan rasionalisme. Wong-wong kaya ngono wis ana ing nagara Moskow – cukup kelingan Matvey Bashkin utawa Feodosia Kos. Panemune Tveritinov pisanan katon liwat tembungé Ivashka Maximov, sawijining mahasiswa ing Akademi Slavia-Yunani-Latin. Dhèwèké nyritakaké yèn Tveritinov ngritik ajaran Gréja Ortodoks, ora ngakoni tradisi suci, Gréja lan hierarkiné, uga pangurmatan marang Ibuné Gusti, malaikat lan para martir suci. Saliyane, Tveritinov konon mbantah sakramèn Baptisan Suci lan Ekaristi Suci, uga mesthi upacara gréja, pangurmatan marang ikon, pangibadah puasa, lan monastisisme. Nanging, Tveritinov ora bisa dianggep minangka panyengkuyung Protestanisme liberal, amarga sawetara panemune pancen ora cocog karo aliran kasebut. Contone, dheweke ora sarujuk karo tesis Protestan sing nyatakake manawa manungsa dibenarkake mung kanthi iman; malah, Tveritinov negesake kanthi yakin banget manawa jasa pribadi lan pakaryan becik dibutuhake kanggo kaslametan manungsa. Dheweke sinau Kitab Suci kanthi semangat gedhe, njupuk kutipan saka kono kanggo ndhukung panemune, sing direkam ing 'buku cathetan'-e, utamane kanggo mbantah ajaran Gréja Protestan. Buku cathetan iki, sing disertai terjemahan basa Rusia saka *Katekismus* Luther, nyebar ing kalangan kenalan Tveritinov, saéngga nyebarake gagasan agamane, sing entuk pangagum lan panyengkuyung ora mung ing Moskow nanging uga ing provinsi-provinsi. Kahanan iki terus lumaku nganti sepuluh taun, lan kasus iki ora dadi terang nganti taun 1713. Panyelidikan kasebut dilakokaké déning Kantor Preobrazhensky lan hakim-hakim gerejawi sing diangkat déning Stephen. Asilé mbuktekaké pangapostasi Tveritinov, uga populèr banget pandangane ing antarané masarakat. Nanging, Pangeran Pèter nentang pangutuk umum lan paukuman marang Tveritinov lan para pangikuté, lan nuntut supaya Stefan mung maringi paukuman tobat marang wong-wong sing salah. Nanging Stefan ora wareg karo asil kaya ngono. Ing wektu sing padha, Tveritinov kasil mlayu saka Moskow menyang St. Petersburg, ing kana dhèwèké nemokaké para panyengkuyung ing antarané para senator. Senat dhéwé saiki njupuk alih kasus iki. Ing tanggal 14 Juni 1714, Senat ngakoni Tveritinov minangka Ortodoks lan mréntahaké Stefan supaya kanthi resmi ngumumaké Ortodoksi Tveritinov lan para panyengkuyungé. Stefan ora nduwé niyat netepi dhawuh Senat lan, ing tanggal 28 Oktober taun sing padha, nyerahaké laporan rinci babagan prakara iki marang Peter; dhèwèké nerangaké ing bab apa waé Tveritinov wis nyimpang saka iman Ortodoks lan nyatakaké yèn dhèwèké nganggep ora mungkin netepi paugeran Senat. Tsar ndeleng kanthi ala tumindak mbangkangé Stefan, uga serangané marang Protestan manca, sing pitulungané dianggep banget wigati déning Tsar. Kahanan banjur malih dadi banget ora nguntungaké kanggo locum tenens. Ing tanggal 14 Desember, Senat ngetokake prentah sing ngajak Stefan menyang St. Petersburg, ora minangka wakil saka Gréja Rusia, nanging

---

[167] Ustryalov. Jilid 6. kaca 29 sarta salajengipun, 506, 508, 512 (jilid punika sakabèhé dipunparingi kanggé prakara Tsarevich Alexei); Solovyov. Jilid 4 (Manfaat Umum). kaca 270; Morozov. kaca 92; Readings. 1861. Jilid 3. kaca 1–374; PSZ. 5. No. 3151 (manifesto tanggal 3 Februari 1718 babagan penolakan Alexei marang hak waris tahta). Duta Prancis La Vi uga nglaporake marang Paris babagan perselisihan antara Peter lan Alexei: Collection. 34. kaca 304 lan salajengipun, 413 ff., 350, 354, 321 (ing kéné dhèwèké nglaporaké yèn Peter konon arep ngumumaké Alexei dadi Patriark!). Miturut Ustryalov (6, kaca 512), Alexei simpati marang locum tenens, Stephen, lan liwat perantara sing dipercaya, maringi pitutur supaya rukun manèh karo Tsar.

[168] Babagan sidang Tveretinov, delengen: Memorandum babagan Kasus Tveretinov, ing: PDP. 38 (1882); 'buku cathetan' Tveretinov: Prav. Sob. 1863, No. 8 (cuplikan); notulen sidang Senat: ODDs. 1 (cuplikan); delengen: Pekarsky. 1. kaca 481–492; Chistovich. kaca 64 sarta salajengipun; Tikhonravov, ing: Karya Kumpul. 2. kaca 156–303; Solovyov. 16. kaca 336 sarta salajengipun (utawa 4 (Manfaat Umum). kaca 256); Pokrovsky, N. 'Perjuangan nglawan gagasan Protestan ing jaman Peter Agung', ing: Russkiy Vestnik 1872, No. 9; Ternovsky. 'Para Pamikir Bebas Moskow'; ing kono uga 'Para Sesat Moskow nalika pamaréntahan Peter I', ing: Pravda Soborna 1862, No. 4–6; ing kono uga 'Bayi Rohani' lan 'Watu Iman': Loro Karya Polemik nglawan Para Sesat, ing: Pravda Soborna 1863, No. 12; D. Izvekov. Sastra Khotbah lan Anti-Protestan abad kaping 18, ing: Pravda Obraztsova 1871, No. 8; Chistovich. Karya-karya sing durung diterbitake saka Stefan Yavorsky, ing: Christian Readings 1867, No. 1; Morev. 'Watu Iman' (1904); panulis sing padha. Metropolitan Stefan Yavorsky ing perjuangan nglawan gagasan Protestan. St Petersburg, 1905.

minangka saksi ing kasus Tveritinov. Mula, kahanan dadi Stefan saka sing nyalahake wong liya dadi sing disalahake, sawijining kasunyatan sing disadari sakwise sidang diwiwiti. Mengko, ing layang marang Peter, Stefan nyritakaké carané dhèwèké dihinakaké ing Senat lan carané para senator ngusir dhèwèké saka 'ruang sidang' kanthi isin lan nyesel banget. Nanging, Senat ora bisa ngleksanani niyaté kanthi tuntas ing bab iki, amarga sawatara penganut Tveritinov kabuktèn luwih keras kepala tinimbang guruné. Contone, Foma Ivanov, sing dikirim menyang Biara Chudov kanggo tobat, ngrusak sawetara ikon nganggo kapak ing kana, saéngga dhèwèké dihukum kobong ing tiang minangka bidah sing ora tobat (1714). Liyane, sawise ngrampungake paukumané, dikirim menyang maneka biara. Tveritinov dhéwé, sawise nuduhake tobat sing pantes, dibebasake sawisé sawetara wektu, ing taun 1718. Sawise tobat, dhèwèké nyuwun pangapura marang Sinode Suci. Ing taun 1723, Sinode mbatalake ekskommunikasié lan nampa maneh dhèwèké mlebu ing pangkuan Gréja. Karya kondhangé Stefan *Batu Iman*, kang ditujokaké marang Protestanisme sacara umum lan panyebarane ing Rusia sacara khusus[169] , sawenehé ditulis amarga pengaruh prastawa Tveritinov.

(d) Perselisihan antarane Peter lan putrané, Tsarevich Alexei, sing diwiwiti minangka perselisihan kulawarga murni, kanthi cepet malih dadi konflik politik.

Alexei lair tanggal 19 Februari 1690 lan dadi putrané Peter lan garwané sing kapisan, Eudoxia Fyodorovna Lopukhina. Kawin iki wis diatur miturut dhawuh Tsarina Natalya Kirillovna tanggal 27 Januari 1689, nanging urip bebrayan mbuktekaké yèn Peter lan garwané iku lan tetep dadi wong sing ora kenal siji lan sijiné. Eudoxia, sing gedhe ing suasana terem Moskow kuna, ora sarujuk karo pandangan lan rencana reformasi nagara Peter, lan Peter wis ngerti bab iki sanajan kerep adoh. Peter ora nggatekake putrane Alexei, sing lair saka pernikahan sing ora bahagia iki, nalika isih cilik. Ing taun 1698, nalika Peter lan Eudoxia padha perselisihan ing ngarepe umum, Tsar meksa dheweke nganggo jilbab. Nganti wektu kuwi, Alexei diopeni ibune, nanging sawisé ibune dikirim menyang biara, dheweke dipasrahaké marang para adhine Peter, ing kono suasanane ora béda karo sing wis tau dialami Tsarevich. Sawisé kuwi, guru manca negara diparingi marang Alexei, nanging wis kasep banget, amarga kecenderungan lan simpati bocah iku wis kabentuk. Tsarevich wis nyerep pandangan pra-reformasi, doktrin teologi pra-reformasi, lan selera pra-reformasi: ngupaya kesalehan lahiriah, ketenangan kontemplatif, lan kesenengan indra. Watak ringkih putrané mung nambah kontras sing cetha karo bapaké. Amarga wedi marang bapaké, Tsarevich ora tresna marang dhèwèké lan malah kepéngin bapaké séda kanthi cepet; kanggo Alexei, urip bareng bapaké iku 'luwih awon tinimbang kerja paksa', kaya sing diaku déwé… Putrané tetep dadi mungsuh sing pasif nanging keras kepala. Ing taun 1711, Pèter ngatur supaya putrané nikah karo Putri Sophie-Charlotte saka Wolfenbüttel[]. Kudu dianggep yèn kanthi nindakaké kuwi dhèwèké isih ngarep-arep bisa mbeneraké putrané, ngganti kahanan uripé, kanthi ngenalaké dhèwèké marang pangaribawa wanita sing beradab… Nalika putrané Alexei, Peter, lair lan garwané seda (1715), Tsar Peter wiwit ndeleng putrané kanthi cara sing béda: kanthi lairé cucuné, dadi bisa mbusak putrané saka garis suksesi, amarga saiki ana ahli waris liyané. Luwih saka kuwi, Peter bisa ngarep-arep nduwé putra dhéwé, amarga ing taun 1712 dhèwèké wis resmi mlebu ing nikah kapindho"[170] . Musuhan sing dituduhake Alexei marang bapakne, Tsar, uga marang reformasi-reformasié, mesthi ora luput saka perhatian wong-wong ing sakupenge. Lan ana akèh ing antarané sing padha nduwé pandangan kaya Tsarevich lan ngarep-arep yèn sawisé Alexei munggah dadi raja, bakal bisa bali marang kabiasaan Moskow kuna. Faksi Moskow Lawas iki bisa waé dadi mungsuh sing mbebayani tumrap Peter menawa Alexei dhéwé luwih semangat, utawa menawa ana wong ing sakupenge sing bisa mimpin perjuangan terbuka nglawan Peter. Saka akèh rohaniawan ing lingkaran Alexei, imam Yakov Ignatyev, sing sengit marang Peter lan reformasi-reformasié, nduwèni peran utama. Pangaribawaé marang Alexei gedhé banget. Ing sawijining wektu, nalika nglakoni pangakuan dosa, dhèwèké takon marang Tsarevich apa dhèwèké kepéngin bapaké mati. Sawisé nampa jawaban iya, Yakov nglipur Alexei sing bingung nganggo tembung: 'Gusti Allah bakal ngapura kowe, amarga kita kabèh uga kepéngin dhèwèké mati.' Antarane pangiring pangeran uga ana para uskup sing mungsuh tsar, kaya ta Dosifei Glebov, Uskup Rostov; Ignatius Smola, Metropolitan Krutitsy; lan Joasaph Krokowski, Metropolitan Kyiv. Locum Tenens saka Tahta Patriark, , ora ana gandhèngané karo Alexei, nanging yèn éling marang khotbahé Stephen taun 1712, ora angel nyimpulaké bab sikapé marang Tsarevich. Kamungkinan gedhé yèn, yèn ana

[169] Kritik Protestanisme bakal dibahas ing Jilid 2.
[170] Platonov. Kuliah, kaca 537.

pegatan total karo bapakné, Alexei ngandelaké dhukungan Gréja luwih dhisik. "Nalika wayahe aku tanpa bapakku," ujare ing pirang-pirang wektu ing kalangan cilik, "mangkono aku bakal bisik marang para uskup, para uskup marang para imam paroki, lan para imam marang para umat paroki; banjur, sanajan ora kersa, padha bakal ngangkat aku dadi panguwasa"[171] . Mangkono, perselisihan kulawarga antarane bapak lan anak pungkasane saya gedhe dadi konflik politik nagara. Mengko, nalika panyelidikan kasus ing taun 1718, katon manawa sanadyan ora ana rencana kudeta ing kalangan rohaniawan, semangat oposisi tetep kuwat lan nyebar. Peter mangertos manawa dhèwèké kudu njupuk langkah-langkah tartamtu kanggo nglindhungi reformasi saka para mungsuh ing kalangan gréja. Wiwit taun 1715, sawisé bojone Tsarevich seda, Peter nulis layang dawa marang anaké, ing ngendi dhèwèké nunjukaké ketidakmampuane ngatur urusan nagara, lan ngajak anaké supaya ngganti polahé utawa nyerahaké klaimé marang tahta. Alexei sarujuk karo pilihan kapindho, sing ndadekake sang Tsar curiga yèn putrané ora tulus, lan dhèwèké nuntut supaya Alexei mundur menyang biara. Tsarevich mau uga sarujuk. Amarga Pèter kakehan kuwatir karo prakara liya, masalah iki tetep durung rampung. Ing wektu sing padha, ing taun 1716, Pangeran Piyeter lelungan menyang Denmark lan ora suwe ngundang putrané menyang kana. Nanging, amarga wedi marang bapaké lan miturut pitutur wong-wong ing sacedhaké, Tsarevich ora menyang kono, nanging malah lelungan menyang Kaisar Austria, sing dijaluk pangayoman. Kaisar ngutus Alexei menyang Napoli. Wong-wong sing dikirim déning Tsar nemokaké panggonané Tsarevich lan ngyakinaké dhèwèké supaya bali menyang St Petersburg. Ing kana, minangka gantiné janji pangapura, Alexei ngiyanati wong-wong sing wis mbantu dhèwèké mlayu, malah uga kanca-kancané sing biyèn kerep ngéling-éling jamané Moskow biyèn lan ngritik bapaké. Sajrone panyelidikan kasus iki, kabukten manawa ana anggota klèrèk sing melu. Para senator sing dadi penyidik ora sungkan nggunakake panyiksaan, lan Peter nindakake kanthi kasar marang mungsuh-mungsuhe: dhèwèké mrentahaké paukuman pati marang para imam Yakov Ignatyev lan Fyodor Pustynny, uga Dosifey, Uskup Rostov; Metropolitan Ignatius Smola sing luwih pinter lan ati-ati dipindhahake menyang Keuskupan Irkutsk, nanging milih pensiun menyang biara. Kematian nylametake Metropolitan Kyiv, Joasaph Krokowski, saka paukuman, amarga seda nalika lagi ana ing dalan arep dipriksa. Tsarévich Alexei uga dihukum pati, nanging dhèwèké seda sadurungé paukumané bisa dilaksanakaké, tanggal 27 Juni 1718, ing sel ing Benteng Peter lan Paul, ambruk sacara fisik lan mental amarga siksaan sing ditindakake para senator nalika panyelidikan. Nalika Senat miwiti nimbang kasus Tsarevich Alexei, Stefan Yavorsky dipanggil menyang St Petersburg tanggal 18 Mei 1718 kanggo melu sidang ahli waris tahta. Peter nyuwun klarifikasi marang Stefan apa dhèwèké nduwèni hak kanggo ngukum matèni putrané. Stefan mbela supaya diparingi pangapura. Dheweke uga nentang paukuman pati Uskup Dositheus. Nanging, ora ana satunggaling panyuwunan Stefan sing kasil, lan dheweke kapaksa nindakake upacara pamit pungkasan ing awak Tsarevich sing wis seda lan ngubur dheweke dhewe (30 Juni 1718)[172] .

Sawisé prakara iki rampung, Peter, miturut sing kita ngerti, pisanané nyuarakaké kabutuhan ngreformasi struktur administrasi gréja. Nalika ing mangsa gugur taun 1718, Stephen ngandhani Tsar yèn dhèwèké krasa ora kepénak manggon ing kutha krajan, amarga iku ngrusak administrasi Keuskupan Ryazan (mungkin Stephen mung nyoba manèh mbebasaké dhèwèké saka jabatan locum tenens), Petrus mangsuli: "Uskup kuduné diangkat kanggo ngawasi prakara ing Ryazan… lan kanggo administrasi sing luwih apik ing mangsa ngarep, kayane pantes ngadegaké Kolese Rohani, supaya luwih gampang ngurusi prakara wigati kaya ngono"[173] . Gagasan-gagasan iki muncul ing pikirané Pètri ora tanpa pangaribawa Uskup Theophanes Prokopovich, sawijining priya sing saya disenengi Pètri lan sing bakal dadi salah siji tokoh kunci ing pambentukan administrasi eklesiastik puncak anyar – Sinode.

---

[171] Partai Rusia Kuna lan Skisma ing jaman Pangeran Pèter, ing: *Stranik*. 1882. 1; Solovyov. 4. (Manfaat Umum). kaca 401 lan salajengipun. Delengen bibliografi ing cathetan 56. Babagan penentangan marang reformasi, delengen uga: Sushitsky, F. 'Saka Sastra Jaman Petrine', ing: Cathetan Filologis. 1914. 2. kaca 263–280; Baklanova (deleng bibliografi, § 1); Kafengauz, V. V. I. T. Pososhkov: Urip lan Karya. Moskow, 1951. kaca 19 lan salajengipun, 173 lan salajengipun.

[172] Platonov. Kuliah. kaca 537 sarta salajengipun; Pogodin. Pengadilan Tsarevich Alexei; Solovyov. 4 (Kesejahteraan Umum). kaca 401; Bruckner, A. Peter Agung. Berlin, 1879. kaca 303; Pekarsky. 2. kaca 419–428.

[173] PSZ. 5. No. 3239. Bab pandangané Pangeran Piyeter babagan prinsip kolegial ing pamaréntahan, delengen dekrité tanggal 2 Desember 1718 (PSZ. 5. No. 3261). Mengko, Teofanes kanthi trampil migunakaké dekrit iki ing 'Peraturan Rohani' kanggo mbuktèkaké kabutuhan Kolégium Rohani.

(d) Saka kabèh kanca jamané Peter, Theophanes pancèn tanpa sangsi dadi kanca kerja sing paling cocog ing tugas ngowahi Rusia, amarga dhèwèké padha nduwèni pandhangan karo Peter ing akal lan perasaan, lan wis yakin yèn Rusia Muskovit Kuna wis liwat jamané. P. Pekarsky kanthi bener nyatakake manawa 'Theophanes tanpa mangu kalebu salah siji tokoh sing paling nggumunake lan paling unggul ing sajarah Rusia ing separo kapisan abad kaping wolulas. Ing bidange dhéwé, dhèwèké padha dadi inovator kaya Pangeran Agung Peter ing babagan urusan nagara. Ngungkuli kabèh kanca sejamané ing kelas sosialé ing babagan akal, kawruh, lan bakat, Prokopovich, kaya Pangeran Petrus Agung, ora ndhelikaké rasa ora puas—sing asring malih dadi rasa ngremehké—marang kabèh sing ngélingaké dhèwèké marang kabiasaan lawas lan ngalang-alangi ngwujudaké gagasan-gagasané sing dipuntresnani; kaya Pangeran, dhèwèké uga nguber tujuwané tanpa ragu babagan cara, kanthi keteguhan sing ora kendho lan konsistènsi sing nggumunaké." Dheweke kanthi sadar nyawisake kabeh sipat kasebut kanggo mbiyantu reformasi Peter, lan sawise seda Peter, nalika reformasi mau wiwit owah watak lan malah mandheg, kahanan iki kacermin ing nasib pribadine Theophan. Kasunyatane, ujare Pekarsky, Prokopovich nemokake awake dhewe ana ing posisi sing kesepian, lan mungsuh-mungsuhe sing akèh ora kélangan kasempatan kanggo nganyari serangan marang dhèwèké kanthi luwih semangat—serangan sing bisa waé nduwèni akibat serius, amarga Theophanes dituduh ora liya kajaba bidah. Prokopovich nyadari yèn sawisé pamaréntahané Pangeran Piyus, wis teka wektu nalika kawruh lan bakaté ora bisa mbantu dhèwèké manèh, lan dhèwèké nyemplung ing perselisihan, intrik, lan tipu daya sing akèh ing sajarah jaman kuwi"[174] .

Pekarsky nyedhiyakake karakterisasi sing ringkes lan pas babagan Theophanes lan sebab-sebab sing ndadekake dhèwèké dadi kolaboratoré Peter sing paling tulus lan setya. Ing wektu sing padha, sejarawan nerangake kenapa ing taun-taun pungkasan uripe, priya sing pinunjul iki malih dadi tukang intrik cilik lan egois, sing busana uskup kuwi ora pantes tenan kanggo dheweke. Busana kasebut mesthi nduweni peran gedhe ing nasibe Prokopovich. Yen ora amarga jubah-jubah mau, kamungkinan gedhé jasa-jasa Theophanes minangka negarawan bakal bisa ngangkat dhèwèké luwih dhuwur manèh. Yen ora amarga jubah-jubah mau, mbok menawa uripé—sing nggawa akèh sedhih ing dina-dina pungkasané—bakal rampung kanthi tragis kaya akèh pejabat Rusia abad kaping 18.

Theophanes kudu dideleng ora minangka uskup, miturut I. Chistovich, sing wis sinau uripé Theophanes lan jamané, nanging 'minangka negarawan, sanadyan lingkup kegiatan langsungé ana ing babagan urusan gereja'[175] . Bisa uga Theophanes dhéwé ndeleng dhèwèké kanthi cara kaya ngono. Nanging, sejarawan Gréja Rusia ora kena lali yèn Theophanes nyekel jabatan uskup Ortodoks. Mula saka iku, kita isih bisa nganggep kabèh kegiyatané lan akibaté mung minangka uskup lan panyerang, tinimbang minangka negarawan.

Ana sawetara kasamèan ing uripé Theophanes Prokopovich lan Stefan Yavorsky. Nanging, wataké béda banget, lan nalika takdir nggawa wong loro mau bebarengan, padha ngrasakaké béda kuwi kanthi cetha. Ora kebetulan, amarga padha béda banget ing babagan teologi, lan béda-béda kuwi uga ndadékaké wong loro dadi mungsuh. Theophanes lair tanggal 8 Juni 1681 ing kulawarga pedagang Kyiv lan mulané luwih enom tinimbang Stefan. Nalika ketemu karo Peter, wataké Theophanes durung rampung kabentuk kaya wataké Stefan. Mula luwih gampang kanggo dheweke kapikat karo rencana reformasi tsar. Theophanes, sing ing urip sekuler dikenal minangka Eleazar (Elisey), dadi yatim nalika isih cilik. Panguripane diawasi dening pamané, Theophanes Prokopovich, rektor Kyiv College lan abbot Biara Brotherhood. Nganti taun 1698, Eleazar sinau ing Kyiv College; banjur, kaya Stefan Yavorsky, dhèwèké lunga menyang manca nagara, mlebu Uni lan njupuk sumpah biarawan nganggo jeneng Samuel. Ordo Basilian, sing saiki dadi bagéan Prokopovich, merhatosi biarawan Uniate enom lan berbakat mau lan ngutus dhèwèké menyang Roma. Ing kono dhèwèké mlebu ing Kolese Santo Athanasius, sing tugase kalebu karya misi kanthi berkah saka Paus Gregorius XIII. Ing kono dhèwèké ngrampungaké sakabèhé kursus teologi skolastik Katolik. Kolese kuwi nyoba ngyakinaké Prokopovich supaya tetep ing Italia, nanging dhèwèké kaseret bali menyang tanah airé[176] . Ing taun , 1702, dhèwèké bali menyang Kyiv karo akèh kawruh teologi Katolik, nanging sakabèhé nolak Katolikisme. Mula, akibat saka sinau ing luar

[174] Pekarsky. 2. kaca 484. Indeks bibliografi ing buku iki nyathet karya-karya paling wigati babagan Theophanes Prokopovich; delengen uga: RBS (Yablonsky-Komich). kaca 448, lan uga: Pekarsky. 2. kaca 481–492; Kharlamovich. kaca 469 lan salajengipun, 508 lan salajengipun, 511.

[175] Chistovich. kaca 577.

[176] Stupperich. Prokopovie in Rom. kaca 327 lan salajengipun.

negeri béda kanggo Prokopovich lan Yavorsky, sawijining fakta sing mengko katingal ing tulisan agama loro mungsuh mau. Kaya Yavorsky, nalika teka ing Rusia, Prokopovich bali menyang Ortodoksi lan, sawisé ngucapake sumpah monastik, njupuk jeneng monastik Theophan. Amarga pendhidhikané, mesthi waé wong bakal ngarep-arep dhèwèké nerusaké karir dadi guru, lan pancèn, wiwit taun 1704 kita nemokaké Prokopovich dadi salah siji dosen ing Akademi Kyiv. Dheweke mulang poetika, retorika (1706–1707), filsafat (1707–1711) lan, pungkasané, teologi (1711–1715). Ing wektu iku karir sastraé diwiwiti, sing bakal dibahas mengko. Khotbah-khotbah pisanané Prokopovich lan panyempurnaan katrampilan oratoré uga asalé saka periode iki. Ing kéné, ing Kyiv, hieromonk sing andhap asor lan pangkotbah iku narik kawigatèn Peter nalika Theophanes diparingi pakurmatan kanggo maringi pidato sambutan marang tsar nalika Peter ngunjungi Katedral Santa Sofia ing Kyiv tanggal 5 Juli 1706. Ing buku teks babagan retorika sing ditulis ing taun sing padha, Theophanes nyatakake pangertené babagan seni pidato, ngecam gaya skolastik lan nuntut ringkes lan cetha saka pangkotbah[177] . Sambutan sugeng rawuh Prokopovich marang Tsar disusun kanthi tepat manut prinsip-prinsip iki, sing déning Peter dhéwé dianggep paling dhuwur ing khotbah-khotbahé. Pidato iku uga sukses saka segi isiné: Prokopovich nyentuh prastawa kontemporer, kanthi trampil lan pantes muji kasuksesan militeré Peter. Telung taun sawisé, tanggal 10 Juli 1709, nalika Tsar lumaku liwat Kyiv sawisé kamenangan ing Poltava, Theophanes manèh maringi pidato pujian ing ngarepé ing Katedral Santa Sofia sing padha, mbédakaké dhèwèké ora mung amarga kaéndahan prosaé nanging uga amarga wawasan politiké: dhèwèké mangertèni sepira wigatiné kamenangan ing Poltava kanggo Pèter lan apa maknané kanggo mangsa ngarep. Theophanes uga kasil narik kawigatèn Pangeran Menshikov. Ing taun 1711, Peter ngundang Theophanes menyang kemahé ing Iasi, ing kono dhèwèké maringi pujian ing dina ulang taun kamenangan ing Poltava. Lelampahan iki dadi langkah kapisan ing munggahé Theophanes dadi misuwur. Ing taun 1711, Pangeran Peter ngangkat dhèwèké dadi rektor Akademi Kyiv lan abbot Biara Persaudaraan Kyiv. Ing periode iki, Theophanes nulis *Dogmatics*, ing ngendi dhèwèké mecah karo metode skolastik. Ing wektu sing padha, pangaribawa Protestanisme marang dhèwèké dadi cetha, kang katon saka ngenalaké pendekatan ilmiah lan sajarah ing pangajaran teologi ing Akademi Kyiv.

Kanggo Theophanes, taun-taun iki kebak ajar lan tanggung jawab ngatur Akademi. Iku wektu pangembangan sakabehe[178] . Ing puncak kegiyatané, ing pungkasan taun 1715, dhèwèké dipanggil menyang ibukota, nanging amarga lara dhèwèké mung tekan tanggal 14 Oktober 1716. Fase kapindho ing uripé diwiwiti, nalika dhèwèké dadi wong kapercayan lan salah siji penolong utama Tsar. Theophanes mesthi mangertèni yèn dalan menyang jabatan uskup saiki kabuka ing ngarepé, nanging ora suwé dhèwèké weruh sepira akèh alangan sing ana ing dalan kuwi. Ora bisa dipastèkaké apa Stefan Yavorsky langsung ngenali hieromonk umur telung puluh taun sing anyar teka iku minangka saingan potensial. Siji bab sing cetha: amarga hubungan antarane Peter lan Stefan ing wektu kuwi saya adhem, Theophanes diundang menyang St Petersburg kanggo luwih saka mung khotbahé. Untunge Stefan, dhèwèké nduwèni senjata nglawan Prokopovich sing isa digunakaké yèn perlu – yaiku unsur Protestan ing *Dogmatika*-é Theophanes, isiné mesthi wis dingerteni Stefan. Theophanes, saka sisihé, paling prihatin karo pitakon babagan carane ngadegaké, kanthi cepet lan gampang, sawijining posisi sing aman banget supaya bisa dadi pertahanan nglawan kabèh jinis pangowahan nasib. Ora kawruh utawa karya teologisé sing maringi jaminan kaya ngono; mung siji sing bisa: melu aktif ing reformasi nagara Peter, sing dilakoni tsar kanthi keyakinan penuh, nanging nglawan karsa mayoritas wong-wong ing sakupenge. Mula ora kaget yèn Theophanes ngarahaké kabèh bakaté minangka pangkotbah kanggo mbela reformasi nagara. Kanthi trampil nggabungake prakara prinsip karo pertimbangan pribadi, dhèwèké ngerti carané nyusun masalah supaya tansah éntuk persetujuané Pèter. Theophanes kalebu salah siji saka sithik kanca-kancané Pèter sing ngerti apa sing arep digayuh déning Tsar lan kepiyé carané dhèwèké nindakake kuwi. Kudu diwenehi pangalembana marang intuisi Theophanes sing landhep: dhèwèké langsung mangertèni Peter; malah, ing sawijining teges, dhèwèké wis nyawang pamikiran Peter sadurungé diomongaké, saéngga nanduraké kapercayan sing teguh ing Peter yèn dhèwèké lagi ngadhepi wong sing nduwèni kapercayan sing kuwat marang pamaréntahan ( ), wong sing bisa dipercaya. Kabeh iki ndadekake Theophanes diparingi tugas nyusun rencana reorganisasi administrasi gereja.

[177] Petrov, N. 'Potongan saka Retorika Manuskrip Theophan Prokopovich', ing: TKDA. 1865. No. 4; panulis sing padha. 'Babagan Sajarah Homiletik ing Akademi Kyiv Lawas', ing: TKDA. 1866. No. 1; Morozov. kaca 96 sarta salajengipun.
[178] Chistovich. kaca 9 sarta salajengipun; Morozov. kaca 123 sarta salajengipun.

Khotbahé saka taun-taun sadurungé Sinode iku khas: ora nggatekake kabutuhan agama para umat; ing ngarep kita ana pambicara sekuler sing nerangake lan mbenerake praktik reformasi saka perspektif sajarah, hukum, lan teologi. Theophanes mangertos yèn reformasi mung bisa dilakokaké kanthi tuntas nganggo kekuwatan, lan mung kanthi syarat kabèh wong nyerah kanthi sakabehe marang kersané tsar siji. Ing pidato-pidatoné Theophanes, loro-loroné agama lan sekuler, lan uga ing kabèh tulisan jurnalistik lan karya-karya liyané, kita nemokaké gagasan ngladèni absolutisme. Ora ana sing sadurunge utawa sawisé dhèwèké sing nyawisaké upaya sak gedhé kaya Theophanes kanggo mbeneraké gagasan iki. Iki uga dadi tema utama ing *Spiritual Regulations*-é, amarga miturut Theophanes, hubungan antarané Gréja lan nagara mung bisa dipikiraké minangka pasrah lan ngladèni nagara déning Gréja. Amarga kapercayan agamane sing kabentuk ing sangisore pangaribawa kuwat saka gagasan Protestan babagan kanonik teritorialisme (Landeskirche), pandangan kaya ngono ora ana sing ora alamiah; dheweke ora weruh dalan liya, amarga mung ing sangisore hubungan kaya ngono antarane Gréja lan negara, Gréja bisa mbantu upaya reformisé Pèter.

Kita pracaya yèn sudut pandangé Theophan, sing kabentuk manut teori politik Kulon ing jamane, iku tulus, lan ora mung minangka ungkapan pangurmatan marang Peter. Wiwit ing salah siji khotbah kapisané, sing diwènèhaké nalika teka ing St Petersburg ing acara lairé Tsarevich Peter Petrovich (28 November 1716), Prokopovich, ing ngarsané Peter, mbela kauntungan monarki mutlak lan pentinge uga kelayakané ing babagan sekuler lan gerejawi (khotbah iki diterbitaké kapisah kanthi judhul 'Pengharapan kanggo Taun-taun Apik lan Daérah Monarki Rusia'). Dhèwèké uga nyritakaké babagan reformasi Tsar, muji-muji kabèh mau kanthi sagung cara. Theophan maringi kabungahan khusus marang Tsar kanthi khotbahé ing dina raya Catherine Alexeyevna tanggal 24 November 1717. Sing raket gegandhèngan karo khotbah tanggal 28 November 1716 yaiku pidatoné sing saiki misuwur tanggal 6 April 1718 'Bab Wibawa lan Pakurmatané Tsar', ing ngendi dhèwèké nyatakaké panemuné luwih tegas[179] .

Khutbah-khutbah Theophanes ngasilaké woh, lan Peter maringi Dhèwèké Keuskupan Pskov sing kosong, sanadyan ana protes saka Stephen, sing nuduh Theophanes kena 'luka Calvinis'[180] . Ing tanggal 2 Juni 1718, Theophanes diangkat dadi Uskup Pskov. Dheweke njabat ing katedha iki nganti seda Peter Agung. Theophanes umume manggon ing St. Petersburg, mbantu Peter ing babagan administrasi greja. Nalika ing taun 1718 Tsar pisanan nyebutake kabutuhan ngenalake pamimpin kolektif ing Greja, cetha manawa mung Theophanes Prokopovich sing bisa dipercaya kanggo nyusun dhasar sistem mangsa ngarep.

§ 3. 'Peraturan Rohani' lan pambentukan Sinode Suci

(a) Sawisé seda patriark pungkasan, Pèter wiwitane wareg karo langkah-langkah sementara, lan mung wiwit taun 1718, nalika kamenangan nglawan Swedia ora ana sangsi manèh, dhèwèké tenanan miwiti ngatur manèh administrasi nagara lan gréja. Petrus yakin yèn loro masalah mau padha wigati lan kudu diatasi bebarengan, lan panguwasa nagara pusat uga kudu diparingi wewenang ngontrol Gréja. Sikap iki diungkapake kanthi cetha wiwit ing dekrit tanggal 2 Maret 1717, sing nyatakake yèn 'tata klèri' kudu tundhuk marang Senat Penguasa. Kabijakan Senat ora suwe banjur nempatake locum tenens saka kursi patriark ing posisi sing tundhuk. Sawisé diadegaké collegia (1718–1720), sing tanggung jawab marang Senat, lan réformasi administrasi lokal (1719), struktur anyar kanggo aparatur nagara kabentuk. Saiki wayahe wis teka kanggo nyetel pimpinan Gréja marang mesin nagara, kanthi nggabungaké sing sepisanan menyang sing kapindho. Kabutuhan prinsip kolegial ing pamaréntahan gréja katon marang tsar minangka prakara sing cetha dhéwé kaya subordinasi ' ' gréja marang kersané kaisar. Nanging, Pèter mangertèni yèn pambuka sistem iki katon minangka geger radikal ing paningal

[179] Pekarsky. Jilid 2, No. 329; Theophan Prokopovich. Khotbah lan Pidato. Jilid 1. St Petersburg, 1760. kaca 114 sarta salajengipun; 'Bab Wibawa lan Pakurmatan Karajan' – ing kono kaca 241–243.

[180] Babagan hubungan antarane Stephen lan Theophanes, delengen: Ternovsky. Metropolitan Stephen of Yavor, ing: TKDA. 1864. Vol. 2. kaca 154 lan salajengipun. Babagan sikap uskup-uskup liyane marang Theophanes, delengen: Kharlamovich. kaca 513. Metropolitan Kyiv, Varlaam Vanatovich, uga ora sarujuk karo pandangan teologis Theophan; delengen: Kryzhanovsky, E. 'Theophan Prokopovich lan Varlaam Vanatovich', ing: TKDA. 1861. 1. kaca 234. Cf.: Chteniya. 1864. 4. Miscellany. kaca 5–8.

para rohaniawan lan rakyat, mula dhèwèké kepéngin maringi alesan sing masuk akal lan gampang dipahami kanggo réformasi[181] .

Konflik karo ahli waris tahta nyedhiyakake alesan pungkasan kanggo langkah-langkah tegas sing dijupuk Peter nglawan oposisi para rohaniawan, sing wis kabuka sajrone persidangan. Wiwitane, penting kanggo Peter mbentuk badan pamaréntahan paling dhuwur kanggo Gréja, supaya dhèwèké bisa banjur ngarahake perhatiané kanggo ngunggahaké standar pendhidhikan para rohaniawan. Nanging uga penting banget, pas wektu tentrem iki, nalika Pèter miwiti ngetrapake program reformasi, para rohaniawan kudu makarya kanggo nagara. Mula saka iku, Pèter mutusaké ora mung ngreformasi administrasi Gréja liwat prentah resmi, nanging uga ndhukungé kanthi alesan rinci[182] .

Nalika gagasané Pangeran Petrus kanggo mbubarake patriarkat pungkasane kasil lan wayahe wis teka kanggo ngetokake undang-undang sing bakal nerangake lan mbenerake inovasi iki, siji-sijiné wong sing bisa dipercaya Pangeran Petrus kanggo nindakake tugas alus lan tanggung jawab iki yaiku Uskup Agung enom saka Pskov, Theophanes Prokopovich[183] . Theophanes pancen tanpa sangsi dadi wong sing paling terdidik ing lingkungané Peter, lan mbok menawa malah wong Rusia sing paling terdidik ing abad kaping 18, kanthi minat lan kawruh sing jembar ing babagan sajarah, teologi, filsafat, lan linguistik[184] .[ ]Theophanes iku wong Éropah; dhèwèké 'nglakoni lan nyatakaké doktrin khas jamané, muni kaya Pufendorf, Grotius, Hobbes… Theophanes meh pracaya marang kabenaran mutlak nagara… Theophanes ora mung nyengkuyung, nanging uga kalebu ing skolastisisme Protestan abad kaping pitulas… Yen ora amarga jeneng uskup Rusia ing 'risalah'-risalahé Theophanes, mesthi waé wong bakal nganggep panulisé minangka profesor ing sawijining fakultas teologi Protestan. 'Kabeh ing kene kebak semangat Kulon, suasana Reformasi,' tulis salah siji teolog Rusia[185] . Ora mung penting kanggo Pangeran Petrus manawa Theophanes nduwèni kabèh kawruh iki; ana alesan liya sing kuat kanggo maringi dhèwèké tugas khusus mbeneraké reorganisasi administrasi gréja sing direncanaké: Pangeran Petrus yakin marang kasetyan Theophanes marang réformasi-réformasiné. Theophanes mangertos bab iki lan nindakake tugase kanthi ora ngirit tenaga utawa wektu, lan nyawisake awake dhewe sakabehe kanggo perjuangan iki. Dheweke dadi panyengkuyung setya marang reformasi Peter lan apologis resmi tumrap langkah-langkah pamarentah, sing katon ing pirang-pirang kahanan, utamane ing risalahé *The Truth of the Monarch's Will*. Panemune Theophanes babagan sesambungan antarane nagara lan Gréja pancèn cocog karo panemune Peter: loro-lorone padha nggoleki modhèl sing pas ing institusi kekerénan ing Prusia lan nagara Protestan liyané[186] .

Mesthi wae Tsar maringi tugas nyusun 'Regulasi Rohani' marang Theophanes, lan mesthi wae Theophanes ngarep-arep panugasan kaya ngono[187] . Mesthi wae, Peter maringi Theophanes sawetara pedoman, nanging sakabehe isi 'Regulations' nggambarake pandangan eklesiastik lan politiké Theophanes, dene wataké sing tanpa wates katon ing gayane. 'Regulasi' iki dirancang ora mung minangka komentar marang hukum, nanging uga dimaksudaké kanggo ngemot hukum dhasar pamaréntahan gerejawi. Nanging, tujuan iki mung kasil sacara parsial lan adoh saka sampurna, amarga teks iki ora ngemot definisi hukum sing cetha, malah ora ana definisi babagan struktur lan wewenang badan pamaréntahan[188] . Ing sisih liya, isiné ngemot unsur-unsur sing maringi ciri minangka risalah politik, sing panganggité ora bisa ndhelikaké pandangan pribadiné babagan (uga bisa diarani pandangané Peter) lan sikapé marang manéka fenomena urip gréja ing pungkasan abad kaping 17 lan wiwitan

---

[181] Dekrit Piyeter babagan pambentukan lan organisasi internal kolégium: PSZ. 5. No. 3129, 3131, 3133, 3207, 3255; 6. No. 3534, 3881. Keputusané Pèter babagan poin-poin sing diangkat ing laporan Stefan Jaworski tanggal 20 November 1718: PSZ. 5. No. 3239. Miturut Bogoslovsky (Peter the Great's Provincial Reform. Moscow, 1902. kaca 29), Piyeter wis mutusaké ing taun 1715 kanggo ngenalaké prinsip kolégial ing pamaréntahan. Bab wigatiné Procurator-General lan sesambungané karo Kaisar, delengen: Gradovsky, A. The Higher Administration of 18th-Century Russia and the Procurator-General. St Petersburg, 1866. kaca 115.

[182] Theophan Prokopovich dhéwé nerangaké 'Regulations' minangka buku 'sing ngemot katrangan lan diskusi babagan Collegium Rohani' (Verkhovskoy. The Establishment. Vol. 1, kaca 156).

[183] Samarin. Karya Kumpul. Jilid 5 (1880). kaca 283.

[184] Chistovich. Theophan Prokopovich. kaca 625; Verkhovskoy. Op. cit. kaca 118–141.

[185] Florovsky. kaca 84, 85.

[186] Chistovich. Op. cit. kaca 118. Bab pengaruh Protestan: Verkhovskoy. 1. kaca 491–494; lan, saliyane, karya-karya Gurvich lan Stefanovich.

[187] Pekarsky. 1. kaca 41, 214, 234, 332.

[188] Deleng cathetan 71.

abad kaping 18. Ing panggonan-panggonan, 'Regulations' malih dadi khotbah tuduhan utawa satire. 'Ana akèh rasa pait ing "Regulations". Iki buku sing jahat lan kebak dendam'[189] . Argumentasi panganggit murni rasionalis. Dheweke ora nduwèni pamanggih suci babagan Gréja minangka Awaké Kristus. Argumen-argumen sing ndhukung sistem kolegial ora bisa nyamarkan kasunyatan manawa tujuwan utama 'Regulations' ora mung babagan ngilangi patriarkat nanging luwih babagan restrukturisasi revolusioner hubungan antarane negara lan Gereja. Kanthi diterbitake 'Peraturan Rohani', Gréja Rusia dadi pérangan integral saka struktur nagara, lan Sinode Suci dadi lembaga nagara. Gréja Rusia kelangan sambungan raket karo Ortodoksi universal, sing saiki mung digandhengake liwat dogma lan ritual. Ahli hukum Rusia A. D. Gradovsky nemtokake iki kaya ngene: 'Sinode Panguwasa Paling Suci, sing biyen dikenal minangka Kolégium Gerejawi, diadegaké déning akta nagara tinimbang déning akta gereja – "Peraturan Rohani"… Miturut "Peraturan" kasebut, Sinode kuwi kudu dadi lembaga nagara sing gumantung marang panguwasa sekuler'[190] .

Sawisé manuskrip kasebut diparingaké marang Tsar lan dhèwèké kanthi pribadi wis nggawe sawatara pangowahan (11 Februari 1720), ing tanggal 23 utawa 24 Februari 'Peraturan' mau diwaca ing Senat lan ditandatangani déning Tsar. Ing tanggal 14 Februari 1721, pambentukan Collegium Rohani ditandhani kanthi ibadah agung. Theophanes Prokopovich maringi khotbah ing ngendi piyambakipun ngumumaké yèn tugas pamaréntahan agamawi anyar iku kanggo ngapikaké urip agamawi lan agamaé wong Rusia, tanpa mlebu pitakon babagan pambubaran patraarkat. Theophanes ngajak panguwasa sipil lan militer supaya ndhukung kegiyatan pamaréntahan agamawi[191] .

Ing manifesto tsar tanggal 25 Januari 1721, sing disusun déning Theophanes, kasebut—saliyane alesan-alesan kanggo reformasi—menawa 'Peraturan Rohani' wiwit saiki dadi undang-undang dhasar administrasi gerejawi paling dhuwur, lan alesan-alesan kanggo nglakokaké reformasi kasebut diterangaké. Iki ndadékaké manifesto mau dadi akta legislatif. Kanthi sih rahmat Gusti Allah, Kula, Piyeter I, Tsar lan Autokrat sakabehing Rusia, lan sapanunggalane, lan sapanunggalane… antarané akèh kawajiban sing dadi tugas Kula amarga wewenang sing diparingaké Gusti Allah kanggo ngopeni kabecikan rakyat Kula lan nagara-nagara liya sing dadi bawahan Kula, sawisé mirsani tatanan gerejawi lan nyumurupi akèh kekacauan lan ketidakcukupan gedhé ing pakaryané, Kula krasa wedi sing abot nganti nyesek ing ati Kula, supaya kita ora katon ora ngucapake panuwun marang Gusti Kang Maha Kuwasa, yèn sawise nampa sih ageng saka Panjenengané ing ngreformasi tatanan militer lan sipil, kita malah nglirwakake reformasi kalangan rohani. Lan nalika Hakim sing adil iku nyuwun jawaban marang Kita babagan tanggung jawab ageng sing diparingake marang Kita dening Panjenengané, aja Kita meneng. Amarga iku, manut tuladha para raja saleh jaman biyen, ing Prajanjian Lawas lan Prajanjian Anyar, sawise nampa tanggung jawab kanggo ngreformasi tatanan gerejawi, lan ora nemu cara sing luwih becik kanggo nggayuh iki kajaba pamrentahan kolegial, Amarga siji wong ora ana sing bébas saka hawa napsu, lan amarga wewenang ora diturunaké, kita ora bakal nglirwakaké prakara iki manèh; kanthi iki kita netepaké Kolese Eklesiastik, yaiku Pamaréntahan Konsili Eklesiastik, sing miturut 'Peraturan' sing kacathet ing kéné, bakal ngatur

---

[189] Florovsky. Op. cit. kaca 85.

[190] Gradovsky, A. Prinsip-prinsip Hukum Konstitusi Rusia. Jilid 2. St Petersburg, 1887. kaca 336. Panemu sing padha diandharake dening ahli hukum konstitusi liyane: Ivanovsky, V. V. Buku Palajaran Hukum Konstitusi: Hukum Konstitusi Rusia. Edisi kaping 4. Kazan, 1913. kaca 289. Delengen uga panemu para kanonis Rusia: Berdnikov, I. Kursus Cendhak ing Hukum Gerejawi. Jilid 2. Kazan, 1913. Edisi kapindho. kaca 872; Temnikovsky, E. 'Salah siji Sumber "Peraturan Rohani"', ing: Kumpulan Masyarakat Sejarah lan Filologi Kharkiv. 18 (1909). kaca 5; ibid. Posisi Kaisar Kabeh Rusia (deleng bibliografi, § 5). kaca 15; nanging, M. F. Vladimirsky-Budanov (Review (1888). kaca 235) nulis manawa Sinode Suci iku Konsili Lokal permanèn, nduwèni wewenang patriark biyèn ing babagan gerejawi (!). Nanging Theophanes dhéwé pracaya yèn administrasi gerejawi paling dhuwur anyar iku pérangan saka wewenang nagara lan, ing wektu sing padha, tundhuk marang iku: 'Wibawa patriark ing Rusia biyen kaya-kaya mandhiri, nanging saiki Pamaréntahan Gerejawi wis diadegaké déning kaputusan welas asih saka Paduka Kaisar, ora nganggo kakuwasan sing padha karo pamaréntahan patriark, nanging kanthi kakuwasan sing béda… Panjenengané Sang Monark sing Paling Suci wis ngangkat dhéwé dadi Ketua Agung lan Hakim ing Sinode Suci kuwi ("Bab Pangluhuré Gelar Patriark", ing: ODDs. 1. No. 106).

[191] ODDS. 1. No. 151; Belogostitsky, ing: ZhMNP. 1892. No. 6. kaca 266; Verkhovskaya. 1. kaca 183–190. Adhedhasar naskah tulisan tangan 'Regulations', Verkhovskaya njlèntrèhaké jalane kedadéan kaya mangkéné: Theophanes ngrampungaké naskah ing awal taun 1720; tanggal 11 Februari, Pèter maca lan nggawe panalarané; tanggal 20–23 Februari, naskah mau diwaca ing rapat Senat, sing uga dihadiri enem uskup: Stefan Yavorsky, Sylvester saka Holm, Varlaam saka Kosov, Pitirim, Aaron lan Theophanes dhéwé, uga telung archimandrit (hlm. 156–164; cf. hlm. 145–150). Kanggo khotbahé Theophanes, delengen: Sermons and Speeches. Vol. 2. St Petersburg, 1761. kaca 63–70.

kabèh urusan eklesiastik ing Gréja Seluruh Rusia. Lan kita paring dhawuh marang kabèh kawula setya kita , saka saben pangkat, loro rohaniawan lan awam, supaya nganggep iki minangka pamaréntahan sing wigati lan wibawa, lan ngupaya saka kéné administrasi pungkasan, putusan, lan pangadilan babagan prakara gerejawi, supaya wareg karo paugeran sing wis ditemtokake, lan manut marang prentahé ing kabèh bab, kanthi paukuman abot kanggo sapa waé sing nentang lan ora manut, ora kaya kolegium liyané. Kolese iki uga bakal nambah 'Peraturan'-e nganggo aturan anyar ing mangsa ngarep, miturut kabutuhan kahanan macem-macem prakara. Nanging, Kolese Eklesiastik ora bakal nindakake kuwi tanpa idin Saka Kita. Kanthi iki kita paring dhawuh yèn anggota ing ngisor iki bakal diangkat dadi Kolej Eklesiastik: siji présidhèn, loro wakil présidhèn, papat anggota déwan, lan papat asesor. Lan amarga wis kacathet ing pérangan kapisan saka 'Peraturan' iki, ing pasal kapitu lan wolu, manawa présidhèn tundhuk marang paukuman saka kanca-kancané—yaiku saka Dewan sing padha—sanajan dhèwèké nindakake pelanggaran abot, Mula Kita paring prentah manawa dhèwèké nduwèni hak swara sing padha karo sing liyané. Kabeh anggota kolegium iki, nalika miwiti tugase, kudu ngucap sumpah utawa janji ing ngarepe Injil Suci manut formulir sumpah sing kacathet.

Ditandatangani déning Paduka Kaisar kanthi tangané dhéwé, Pèter.

Ing St Petersburg, 25 Januari 1721.

Tèks sumpah: "Aku, sing nandhatangani ing ngisor iki, janji lan sumpah marang Gusti Allah Kang Maha Kuwasa, ing ngarsané Injil Suci, yèn aku kudu, kanthi kersaku dhéwé, lan kanthi sakabehing upaya, ngupaya ing pasamuan-pasamuan, lan ing pangadilan, lan ing kabèh urusan Majelis Pamaréntahan Rohani iki, tansah ngupaya kabeneran sing sejati lan kaadilan sing sejati, lan tumindak sakabèhé manut paugeran sing kacathet ing 'Peraturan Rohani'. Lan menawa ana prakara-prakara wiwit saiki ditemtokaké kanthi sarujuké Pamaréntahan Rohani iki lan kanthi persetujuané Paduka Kaisar… Kula sumpah malih ing ngarsaning Gusti Allah Kang Maha Kuwasa bilih kula kersa lan kawajiban dados abdi ingkang setya, saé, lan patuh, saha tundhuk dhumateng Tsar lan Pangéran kula ingkang sejati lan asal, Peter ingkang Kapisan, Autokrat sakabèhé Rusia, lan sapanunggalane… lan dhumateng Dèwi Ratu Catherine Alexeyevna"[192] .

Sawisé diadegaké Kolégium Rohani, tanggal 14 Februari 1721, kolégium mau nyuwun marang Tsar supaya jenengé diganti dadi Sinode Panguwasa Paling Suci, amarga jeneng 'Kolégium Rohani' ora gampang dipahami wong akèh lan bisa nyebabaké bingung nalika pandonga umum ing gréja. Tsar sarujuk karo alesan-alesan kasebut lan nyetujoni pangowahan jeneng mau[193] . Edisi cetak saka 'Regulasi' nganggo irah-irahan: 'Regulasi Rohani', kanthi sih lan rahmaté Gusti Allah sing tresna marang manungsa, lan lumantar ketekunan lan dhawuhé Sang Kaisar Piyandhèr Peter I sing pinunjul lan paling unggul, sing diparingi lan dipunparingi

---

[192] PSZ. 6. No. 3718; kita nyantumake saka edisi: Spiritual Regulations. St Petersburg, 1818. kaca 3–8. Edisi kapisan saka 'Regulations' diterbitake ing St Petersburg tanggal 16 September 1721; edisi kapindho, sing wis kalebu 'Addendum' – Moskow, 23 Februari 1722; edisi katelu – Moskow, 1722; edisi kaping papat – Moskow, 1723. Delengen: Pekarsky. 2. kaca 591 lan salajengipun; Verkhovskoy. 1. kaca 195–221; rancangan 'Regulations': 2. kaca 3–105. Teks sumpah disusun déning Theophanes adhedhasar dekrit Senat tanggal 22 Januari 1716 (PSZ. 5. No. 2985). Mengko, para Ortodoks Lawas kanthi aktif ngkritik wangun sumpah iki: Readings. 1863. Vol. 1. Miscellany. kaca 60; uga Markell Rodychevsky (Verkhovskoy. Vol. 2. kaca 91). Sumpah kanggo anggota Sinode Suci ora dibatalake nganti taun 1901 (ibid. Vol. 1. kaca 189; 2. kaca 112 lan salajengipun). Dekrit tanggal 22 Januari 1716 diterbitake, kamungkinan miturut inisiatifé Peter, sawisé dipriksa dhisik déning piyambakipun (ibid. 2. kaca 109). 'Peraturan Rohani' dicetak ing St Petersburg ing terjemahan basa Jerman wiwit taun 1721 (Verkhovskoy, jilid 1, kaca 215); edisi kapindho terjemahan iki metu ing Danzig taun 1724; edisi Danzig taun 1725 uga ngemot 'Addendum'. Tarjamahan liyane digawé déning A. L. v. Schlozer ing karyané: 'Neuverandertes Ru?land, oder Leben Catharinae der Zweyten, mit Beylagen zum Neuveranderten Ru?land von Johann Joseph Haigold'. Jilid 1. Riga lan Mitau, 1769 (Haigold iku pseudonimé Schlozer). Ing ngisor iki diterbitake ing kene kanthi terjemahan sing luwih apik: (a) 'Regulasi Rohani', kaca 147–260; (b) 'Penjelasan', kaca 71–96; 'Regulasi' kasebut diterjemahake ing kene tanpa 'Lampiran'. Tèks-tèks mau diwiwiti karo pambuka saka Schlözer (kaca 1–71), ing ngendi dhèwèké nyatakaké panemuné babagan reformasi gréja Peter. Terjemahan basa Inggris saka 'Regulations' kasebut ana ing: Consett, Th. *The Present State and Regulation of the Church of Russia*. London, 1729. kaca 11–113; 'Addendum' – kaca 129–185. Kanggo terjemahan basa Prancis saka 'Regulations' tanpa 'Addendum', delengen bagean kapindho saka karya iki: 'Anecdotes du règne de Pierre Premier, dit le Grand, tsar de Moscovie, contenant l'histoire d'Eudochia Fedorovna et la disgrâce du prince de Mencikow'. Paris, 1745. Jilid 2. kaca 14–171. Tarjamahan liyane digawé déning P. C. Tondini: *Règlement ecclésiastique de Pierre le Grand, traduit en français à partir du russe avec une introduction par R. P. C. Tondini, Barnabite*. Paris, 1874; ing teks Prancis disambungaké terjemahan Latin saka 'Regulations', sing diterbitaké ing Paris taun 1786. Kanggo rincian kabèh edhisi iki, delengen: Verkhovskaya, jilid 1, kaca 215–221.

[193] Laporan babagan item-item, ing: PSPiR. 1. No. 3.

kawicaksanan déning Gusti Allah, Kaisar lan Autokrat Kabèh Rusia, lan sapituruté, lan sapituruté, lan sapituruté, disusun ing Gréja Ortodoks Suci Rusia kanthi sarujuk lan prentah saka Klerus Kabèh Rusia lan Senat Pamaréntahan". Rincian sakabehe proses legislatif kasebut kacathet ing pungkasan 'Peraturan' kanthi tembung-tembung ing ngandhap punika: 'Kabeh sing kacathet ing kene sepisanan dipun mirengaken dening Sang Monarkhi Sakabèhing Rusia piyambak, Paduka Kaisar Agung Paling Suci, ingkang kersa mriksa lan ngowahi ing tanggal 11– Februari 1720. Sawisé kuwi, miturut prentahé Paduka Sang Majesté, para uskup sing paling mulya, para arkhimandrit, lan para senator pamaréntah uga mirengaké, rembugan, lan ngowahi dokumèn iki ing tanggal 23 Februari taun sing padha. Iki banjur diratifikasi lan digawe wajib, kanthi tandha tangan para rohaniawan lan senator sing rawuh, lan Paduka Kaisar piyambak kersa nandatangani nganggo tangané dhéwé.

Sawisé sidang, Petrus ngetokaké dhawuh marang Senat kaya mangkéné: "Amarga aku krungu saka kowé wingi yèn para uskup lan kowé dhéwé wis nimbang rancangan babagan Perguruan Rohani lan nyetujoni kabèh, mula pantes yèn para uskup lan kowé nandatangani, sawisé kuwi aku bakal maréntahaké." Luwih becik maneh, teken loro salinan: siji ditinggal ing kene lan sijiné dikirim marang uskup-uskup liyané kanggo ditandatangani." Nanging, arahan iki ditujokaké ora marang locum tenens nanging marang Senat, kanthi dekrité ing Mei 1720 Mayor Semyon Davydov lan Archimandrit Ion Salnikov nglumpukaké tandha tangan para uskup saka kabèh rolas keuskupan (kajaba Keuskupan Siberia amarga adoh), uga tandha tangan para archimandrit lan abbot saka biara-biara paling wigati. Pitutur Senat marang wakil sing sah nyatakake: "Lan yen ana sing nolak mlebu tandha tangan, njupuk pranyatan tinulis saka dheweke, sing ditandhani kanthi tangan, sing nerangake alesan tartamtu kanggo panolakane, supaya iki bisa dilaporake kanthi jeneng… lan supaya dheweke (komisioner. – Red.) kudu diproses, dhèwèké kudu nulis menyang Senat saben minggu liwat pos". Para uskup padha ngerti tenan akibat saka nolak, lan Tsar ora nemoni kesulitan kanggo nggayuh tujuan kapisané: rohaniawan Rusia pangkat paling dhuwur tanpa mangu-mangu nandatangani "akta kapitulasi" Gréja marang negara. 'Peraturan Rohani' ditutup karo tandha tangan Pangeran I, banjur dituruti tandha tangan pitung senator, enem metropolitan, siji uskup agung, rolas uskup, patang puluh pitu arkhimandrit, limolas abbot biara, lan lima hieromonk; total ana wolung puluh pitu tandha tangan rohaniwan[194] .

b) Nalika para rohaniawan Rusia senior kapaksa nyerah marang karsa lan dhawuhe Peter, merga padha kelingan marang ketegasané ing prakara Tsarevich Alexei, sikapé para patriark Ortodoks Wétan marang kabèh iki ora cetha marang Peter. Ing wektu sing padha, persetujuané nduwèni wigati gedhé amarga alesan eklesiastik lan politik: persetujuan kaya ngono bakal dadi, ing paningalé wong Rusia lan para rohaniawan, minangka sanksi resmi marang Sinode Suci anyar sing diadegaké lan bakal nguwataké posisi Sinode Suci mau ing perjuangan nglawan skisma sing saya amba. Nalika Patriarkat Moskow diadegaké ing taun 1589, iku diakoni déning para Patriark Wétan minangka padha ing pakurmatan karo Patriarkat Wétan liyané, lan Gréja Rusia dianggep otonom ing babagan administrasi jero. Nanging, minangka péranganing Gréja Ortodoks konsili, iku ora bisa saktenané mandhiri saka Gréja Ortodoks Wétan. Luwih suwe, ing abad kaping 19, sejarawan gereja A. N. Muravyov nyimpulake inti prakara kaya ngene: "Pamaréntahan konsili iki (yaiku Sinode Suci. – I. S.) diproklamasikake ing saindenging Rusia, nanging kanggo kestabilan langgeng isih mbutuhake pangakuan saka Gréja-gréja Wétan liyane, supaya persatuan Gréja Katolik tetep ora pecah"[195] .

Suraté Pèter marang Yermia III, Patriark Konstantinopel (1715–1726), ngemot terjemahan basa Yunani saka manifesto tanggal 25 Januari 1721 kanthi owah-owahan wigati ing tèksé. Ing wiwitan manifesto, kritik marang sistem patriark diganti karo tembung: "Sawisé rembugan sing jero lan konsultasi karo panguwasa gerejawi lan sekuler Nagari Kita, dianggep perlu ngadegaké, kanthi wewenang sing padha karo Patriark, Sinode Suci, tegesé, pamrentahan konsili eklesiastik paling dhuwur, kanggo ngatur Gréja Nagara Kita Kabèh Rusia, kang dumadi saka cacah sing cukup saka tokoh eklesiastik sing pantes, kalebu uskup lan archimandrite". Ing ukara sabanjuré, tembung 'collegium' ditarjamahaké dadi tembung Yunani 'synod', sing marakaké teks iki rada samar. Nanging pungkasané manifesto kuwi béda banget: "Kita wis maringi paugeran marang Sinode Rohani Suci kuwi, lumantar pandhuan sing disusun (tegesé 'Peraturan Rohani'. – I. S.), supaya padha mimpin Gréja Suci ing kabèh

[194] Verkhovskoy. Jilid 1, kaca 173–177; Jilid 2, No. 2, kaca 20. Kumpulan tandha tangan ora rampung nganti 4 Januari 1721. Delengen: Runkevich. Jilid 1, kaca 120 lan salajengipun.
[195] Muravyov. Sajarah Gréja Rusia. St Petersburg, 1840. kaca 337.

prakara kanthi ketat manut dogma-dogma Gréja Ortodoks Katolik Suci pangakuan Yunani, lan supaya padha nganggep dogma-dogma mau minangka paugeran sing ora bisa salah ing pamimpinane, kang marang paugeran mau padha (yaiku anggota Sinode. – I. S.) wis ngiket awake dhewe kanthi sumpah ing Gréja Katedral Suci, kanthi nyium Salib Suci lan nandatangani nganggo tangané dhéwé. Lan kita pitados bilih Paduka ingkang Maha Suci, minangka hierark ingkang kapisan ing Gréja Ortodoks Katulik Wétan, badhé kersa nyetujoni pangadeg Gréja Kita punika lan pakaryan Sinode Rohani minangka migunani, lan badhé ngandharake punika dhumateng para Patriark Agung ingkang Liyané saking Alexandria, Antiochia, lan Yerusalem." Ing pungkasan, kacathet manawa Sinode Paling Suci bakal terus njaga kontak karo para patriark babagan prakara gerejawi, sawisé kuwi Petrus nambahaké: "Kita janji bakal nuduhaké kabèh keluwesan tumrap panjaluk panjenengan." Ungkapan iki minangka isyarat diplomatik manawa para patriark bisa, ing mangsa ngarep, terus nyuwun subsidi marang Tsar, sing sadurunge padha nampa saka Moskow[196] .

Surat iki, sing dikirim menyang Konstantinopel wiwit tanggal 30 September 1721, mbukak akèh bab marang sejarawan. Ora ana pembenaran eklesiastik-politik (kanonik) kanggo reformasi gréja nuduhaké, sepisanan lan paling utama, yèn Pèter lan Teofanes—sing tanpa mangu nyusun layang iki—wis paham tenan yèn reformasi kuwi ora nduwé dhasar kanonik sakpisan. Owahan ing teks manifesto ora ninggalake sangsi manawa Patriark wis diwenehi kabar ora mung ora akurat, nanging pancen salah kabeh. Surat kasebut nyajikake prakara iki kaya-kaya minangka pitakon ngganti Patriark nganggo Sinode sing nduwèni wewenang sing padha. Mung ana sebutan sekedhap babagan 'instruksi' tartamtu, nanging Patriark ora diparingi ngerti yèn iki nyebut dokumen sing jangkauane nganti tekan 'Peraturan Rohani'. Uga ora ana sebutan bab kalebu Sinode Paling Suci (Kolej Gerejawi) ing sistem kolegial administrasi nagara, bab subordinasi Gréja marang kersané monark, utawa bab pangendalian nagara marang Gréja.

Ing wangsulan kapisané, tanggal 12 Februari 1722, Patriark ngaturake sugeng marang Kaisar amarga kamenangané nglawan bangsa Swedia lan ngandharake pangarep-arep yèn prakara kuwi bakal rampung kanthi sukses sakwise dhèwèké bisa nyambung karo para patriark liyané. Ing tanggal 23 September 1723, Kaisar nampi wangsulan sing wis suwe dinanti saka para Patriark Konstantinopel lan Antiokia. Para Patriark ngumumake manawa "Sinode ing Kakaisaran Agung Rusia Suci diakoni lan diarani déning sedulur kita sing suci ing Kristus minangka Sinode Suci déning kabèh rohaniawan Kristen sing taat lan Ortodoks, uga déning para panguwasa lan sing ana ing sangisoré panguwasa, lan déning saben wong sing duwé kalungguhan, lan nduwé idin kanggo nindakake apa waé sing dikarepake déning papat Tahta Apostolik Paling Suci lan maringi piwulang, ngajak, lan netepake, supaya bisa ngreksa lan njaga adat lan paugeran sing ora owah saka pitung Konsili Ekumenis Suci lan liya-liyane, kaya sing diamati dening Gréja Wétan Suci, lan tetep ora owah ing kabèh bab; muga-muga sih rahmaté Gusti Allah, lan pandonga lan berkah saka kamiskinan ati kita, tansah mèlu panjenengan. 23 September 1723". Ing layang tambahan saka Patriark Yeremia marang Sinode Paling Suci, dilaporake seda anyar Patriark Alexandria lan lara abot Patriark Yerusalem, lan diwenehi jaminan manawa layang konfirmasi saka loro patriark mau bakal teka mengko. Mangkono, kepinginan Petrus kanggo entuk persetujuan tumrap reformasi wis kacumponi. Kersané para Patriark Konstantinopel lan Antiokia kanggo menehi konsesi babagan tumindak Kaisar sing ora kanonik ora mung bisa diterangake amarga salah paham bab inti masalah sing ana ing layangé Pèter, nanging uga amarga gumantungé para patriark, sing ana ing sangisoré pamaréntahan Turki, marang subsidi saka Rusia[197] .

c) Mangkono, Sinode Panguwasa Suci sing paling luhur, sing diparingi pucuking administrasi Gréja Rusia, wiwit saiki bakal nuntun kegiyatané adhedhasar 'Peraturan Rohani'.

"Peraturan Rohani" dipérang dadi telung pérangan, sing banjur dipérang maneh dadi "klausul" kang ngemot paugeran legislatif utawa komentar lan selingan saka penyusun. Iki maringi wawasan babagan pandangan

---

[196] Dekrit Kaisar lan Patriark babagan Pangadegé Sinode Suci. Moskow, 1899. kaca 3 sarta salajengipun. Teks Basané Gereja Slavia: 1) PSZ. 6. No. 4310; 2) PSPiR. 3. No. 1115; 3) St Petersburg, 1843; bebarengan karo teks Yunani: St Petersburg, 1838; Moscow, 1845; mung nganggo basa Yunani: St Petersburg, 1840. kaca 1–4 (dekrité Petrus), kaca 5–6 (dekrité Patriark Ekumenis), kaca 7–11 (epistula liyane); delengen uga: R. A. Röllh lan M. Pottl. Syntagma. 5. kaca 160 sarta salajengipun. Babagan rancangan layang Petrus, delengen: Verkhovskaya. 2. kaca 152–157.

[197] Deleng cathetan 85. Wangsulan saka Patriark Antiohia: PSZ. 3. No. 4310; teks Yunani: St Petersburg, 1840. kaca 7. Wiwit tanggal 26 September 1721, Patriark Antiohia nulis marang Pèter nyuwun pitulungan finansial (ODDS. 4. Lampiran 8).

Theophanes (utawa Peter) ing maneka prakara administrasi gréja; mula, 'Peraturan Spiritual' iki kanggo kita ora mung minangka monumen legislasi gréja, nanging uga dadi sumber kanggo ngukur pandangan Theophanes lan, ing sawetawis, pandangan Peter.

Kaping pisan lan paling utama, wigatine 'Regulasi' minangka undang-undang ditegesi: 'Regulasi, utawa Piagam Rohani, kang déning badan mau (yaiku Kolégium Rohani – Panyunting) kudu mangerténi kawajibané dhéwé lan kawajiban kabèh pangkat rohani, uga wong awam, sakwéné padha tundhuk marang pamaréntahan rohani, lan kudu tumindak manut ing ngatur urusané'. Béda karo katrangan sing rada samar bab wigati legislatif 'Regulations', manifesto tanggal 25 Januari 1721 kanthi cetha nyatakake yèn Kolese Eklesiastik 'bakal ngatur kabèh urusan eklesiastik ing sajroning Gréja Kabèh-Rusia'. Mula saka iku, manifesto iki dadi, ing sawetawis tingkat , bagéan saka 'Regulations', mulane mesthi dicithak bareng karo iku. Theophan maringi irah-irahan bagean kapisan saka 'Regulations' kaya mangkéné: 'Apa iku College Rohani, lan apa waé tugas pokok saka pamrentahan kaya ngono'. Saliyane 'Regulations', miturut Theophan, aturan kanonik lan statut tetep berlaku kanthi kabeh kekuwatan lan efek: 'Babagan dhasar pamrentahan—yaiku, hukumé Gusti sing kacathet ing Kitab Suci—sarta kanon, utawa paugeran konsili para Bapa Suci, lan undang-undang sipil, sing cocog karo Sabda Gusti, kabèh mau mbutuhake buku dhéwé lan ora kalebu ing kéné.' Iki diterusaké karo definisi Kolègi Gerejawi: "Kolègi pamaréntahan ora liya kajaba sawijining pasamuwan pamaréntahan, ing ngendi sawatara prakara, sing ora kagungan siji wong nanging kagungan akèh wong, sing dianggep cocog kanggo tujuan iki lan diangkat déning panguwasa paling dhuwur, diatur déning administrasi"[198] . Ing kéné, Theophanes nunjukaké yèn Kolègi Gerejawi diadegaké déning monark. Miturut definisi Theophanes, kudu ana bedane antarane collegia 'samentara' lan 'tetep'. Sing kapisan kalebu, umpama, 'sinode gerejawi', dene sing kapindho kalebu 'Sanhedrin gerejawi' utawa 'pengadilan sipil Areopagus ing Athena', uga collegia Peter Agung sing diadegake kanggo kabecikan nagara. 'Lan minangka panguwasa Kristen, pangreksa ortodoksi lan kabèh tatanan suci ing sajroning Gréja (formula iki dilebokaké ing abad kaping 19 ing Undhang-Undhang Dhasar Kakaisaran Rusia. – I. S.), sawisé nimbang kabutuhan rohani lan kepéngin administrasi sing paling becik, remen netepaké sawijining Kolese Rohani, sing bakal kanthi tekun lan tanpa kendhat njamin yèn, kanggo kapentingan Gréja, kabèh prakara ditindakake kanthi tertib lan ora ana kekacauan, kaya pangarep-arepé Rasul, utawa luwih tepaté kersané Gusti Allah dhéwé." Mula saka iku, "aja ana sing mbayangake yèn wangun pamrentahan iki ora nyenengake, utawa yèn luwih becik yèn siji wong waé sing mimpin kabèh urusan rohani sakabèhing komunitas". Theophan nyebut sangang 'alasan' kenapa 'bentuk pamaréntahan konsili iki mesthi paling sampurna lan paling apik, tinimbang pamaréntahan otoriter, utamané ing nagara monarki kaya nagara Rusia kita'.

Alasan kapisan iku pertimbangan praktis: 'apa sing siji wong ora bisa mangerteni, wong liya bakal bisa'. Alasan kapindho yaiku yèn putusan kolégial nduwèni wewenang luwih gedhé: 'awit putusan bebarengan luwih kamungkinan marakaké kapercayan lan patuh tinimbang prentah sing diterbitaké déning siji wong'. Katelu, 'dewan pamrentahan ing sangisoré raja sing berdaulat ana lan diadegaké déning raja'; saka kéné cetha yèn 'dewan kuwi dudu semacam faksi (yaiku klompok utawa partai. – I. S.), sing kabentuk minangka aliansi rahasia kanggo kapentingané dhéwé, nanging luwih kanggo kabecikan bebarengan, miturut dhawuh panguwasa tunggal, lan dumadi saka wong-wong sing diklumpukaké déning dhèwèké lan liyané kanggo rembugan". Kaping papat, ing sangisoré sistem pamaréntahan kolegial, pati ora nyebabaké mandhegé urusan, sing terus lumaku 'tanpa kendhat'. Kaping lima, ora ana papan ing badan kolegial kanggo "sikap pilih kasih, pengkhianatan, utawa paukuman sing korup". Sabanjure, kauntungan saka badan kolegial dumunung ing kasunyatan manawa "ora mungkin kabeh (yaiku anggota badan kolegial. – I. S.) ngadani konspirasi sacara rahasia". Ing kéné, ora precané Petrus marang para rohani sing nduwé pamikiran oposisi katon cetha: "Uskup, arkimandrit, abbot, lan anggota rohani tingkat dhuwur pancèn ora ana ing kéné; mulané, padha ora bakal wani mbukak rencana pangkhianat marang siji lan sijiné, luwih-luwih sarujuk tumindak ora adil." Mula, ing kéné ing majelis ora ana 'tokoh-tokoh kuat' sing ngetokaké pangaribawa marang wong liya, lan, kaya sing kasebut ing 'kesalahan' kaping enem, 'majelis iki nduwèni semangat kamardikan paling dhuwur ing babagan kaadilan'.

'Kekhilafan' kapitu iku nduwèni sipat eklesiastik-politik lan nggambaraké panilaian Pangeran I marang periode sadurungé ing hubungan antarané nagara lan Gréja, utamané konflik antarané Patriark Nikon lan Tsar

[198] 'Peraturan Rohani' ing PSZ utawa ing edisi liya.

Alexei Mikhailovich. Iki diterangaké déning Theophanes kanthi rinci banget lan pancèn dadi inti saka sistem argumentasiné kang ndhukung réformasi. Theophanes nerangake motif politik utama sing nuntun Tsar lan mbuktekake manawa Peter utamane nguber kapentingan nagara, tinimbang tujuan reformis eklesiastik sing sempit. Saka isi argumentasié, panemune Theophanes raket gegandhèngan karo gagasan sing kasebut sakedhap ing manifesto, yèn 'ing siji pribadi, semangat iku ora tau ilang'. 'Uga wigati,' tulis Theophanes, 'manawa tanah air ora perlu wedi marang pemberontakan lan kekacauan sing muncul saka pamrentahan konsili, kaya sing asalé saka panguwasa rohani tunggal sing ngangkat dhéwé.' Amarga wong-wong biasa ora ngerti bedane wewenang rohani karo pamaréntahan otoriter; nanging, kagum marang pakurmatan lan kamulyan agungé panggembala paling dhuwur, padha mbayangaké yèn panguwasa kaya ngono iku sawijining raja kapindho, padha karo utawa malah luwih gedhe tinimbang sang tirani, lan yèn tatanan gerejawi iku mbentuk nagara kapisah lan luwih unggul – lan mangkono wong-wong padha biasa mikir. Dadi piye, yèn omongan mbebayani saka para rohaniawan sing ngidam kuwasa ditambahaké lan nyulut kayu garing sing garing? Mangkono ati sing prasaja rusak amarga gagasan iki, nganti padha ora nganggep autokraté minangka pangon paling dhuwur ing apa waé"[199] . Kanggo mbuktekake napsu kuwasa para rohaniawan, Theophanes uga nyawang sejarah Bizantium lan Kepausan lan ngelingake supaya ora ana pangrebutan kaya ngono: "Muga-muga upaya kaya sing wis kelakon ing antarané kita ora bakal bola-bali. Piala kaya ngono ora bisa kelakon ing sangisoré pamaréntahan konsili. Lan nalika wong-wong weruh yèn pamaréntahan konsili iki wis diadegaké déning prentah monarkis lan kaputusan sénat, padha bakal luwih manut lan mesthi bakal nyerahaké pangarep-arep nampa pitulungan kanggo pemberontakané saka kalangan rohaniawan."

Kacilakan kaping wolu dumunung ing kasunyatan manawa upaya kaya ngono ing sajroning kolegium iku mokal, amarga ora mung saben anggota, nanging uga ketuaé dhéwé, padha tundhuk marang paukuman kolegial "yen dhèwèké nindakake kaluputan abot". Mula saka iku, ora perlu nglumpukaké Konsili Ekumenis, sing ing kahanan apa waé ora bisa amarga panguwasa Turki marang Patriarkat Wétan. 'Kekirangan' kaping sanga nuduhaké keprihatinan Petrus kanggo ngunggahaké tingkat pendhidhikan lan kabudayan ing antarané para rohaniwan: Kolese Gerejawi kuduné, ing sawijining teges, dadi sekolah pamrentahan gerejawi: "saben uwong bisa gampang sinau kabisan pamrentahan gerejawi saka kanca-kancané… amarga sing paling pantes ing antarané kanca-kanca mau bakal mbuktekaké yèn pantes munggah dadi uskup. Mula, ing Rusia, kanthi pitulunganing Gusti, kekasaran para rohaniawan bakal enggal sirna, lan kita bisa ngarep-arep sing paling becik."

Mangkono dhasar-dhasar reformasi miturut panemune Theophanes. Ing kono ora ana pertimbangan kanonik. Nanging, panemune Peter lan Theophanes dhéwé wis cetha diungkapaké, lan sing maca 'Peraturan Rohani' ora bakal ragu manawa ora manut marang Kolej Rohani, yaiku Sinode Suci, padha karo nentang monark. Theophanes bola-bali negesake manawa Sinode Suci iku sawijining 'pamaréntahan konsili' lan, amarga iku, luwih saka mung sawijining badan administrasi kolegial. Ing manifesto, ungkapan iki kanthi sengaja digunakake kanggo ngundang asosiasi karo Konsili gerejawi ing pikiran pamaca. Ing buku teks resmi taun 1837 babagan sajarah gerejawi Rusia, Sinode Suci kanthi cetha diarani minangka 'Dewan Lokal Tanpa Putus'[200] . Ing *History of the Russian Church* karya Filaret Gumilevsky kasebut: 'Sinode Suci, ing komposisine, padha karo dewan gerejawi sing sah'[201] . Wiwit taun 1815, Filaret Drozdov, sing mengko dadi metropolit, nyoba nampilake Sinode Suci minangka perwujudan prinsip konsilièr saka Gréja kuna. Ing karyané *Conversations between the Doubting and the Convinced on the Orthodoxy of the Eastern Catholic Church*, marang wong kang ragu dicritakaké yèn "saben ana patriark séda ing Gréja apa waé, Konsili—utawa, ing basa Yunani, Sinode—bakal diadakaké, sing banjur njupuk panggonané patriark". Sinode iki nduwèni wewenang sing padha karo patriark. Nalika Gréja Rusia netepaké Sinode Suci minangka panguwasa paling dhuwur ing administrasiné, iku "luwih cedhak karo modhèl kuna pamaréntahan gréja". Sanadyan ing jaman biyen patriark dhéwé biyasa nglumpukaké siji utawa loro Majelis kaya ngono saben taun, "amarga ambaé Gréja Rusia, uga cara ngurusi urusan saiki, ora mungkin ing Rusia kanggo Sinode nglumpuk siji utawa kaping pindho saben taun; nanging, kudu tansah sidang kapan waé". Kanggo pitakoné

[199] Ing kéné Theophanes kelingan konflik antarané Tsar Alexei lan Patriark Nikon. Kajaba iku, ing dekrit tanggal 31 Januari 1724: PSZ. 7. No. 4450. kaca 227. Delengen: Pengantar déning A.

[200] Kotovich, A. Censorship Gerejawi ing Rusia, 1799–1855. St Petersburg, 1909. kaca 170.

[201] Filaret Gumilevsky. Sajarah Gréja Rusia. Jaman Lima. St Petersburg, 1862. kaca 3.

wong skeptis: 'Sapa sing kudu dianggep paling dhuwur ing hierarki gerejawi – Patriark utawa Sinode?' – dijawab kaya ngene: 'Sinode Agung saka saindenging Gréja Rusia bisa ngadili Patriark dhéwé' (Filaret mesthi nyebutaké iki marang pangadilan Patriark Nikon ing abad kaping 17. – I. S.). Sinode Pribadi para uskup sing dipilih, ing kesatuané, nduwèni hak sing padha karo Patriark, mulané, kaya Patriark, diarani 'Kawicaksanané'. Patriark iku Sinode ing siji pribadi. Sinode iku Patriark ing pirang-pirang pribadi sing dipilih lan disucèkaké. Mangkono pandangane Patriark Ortodoks Wétan marang kahanan iki, padha maringi sarujuk kanggo ngadegaké Sinode Paling Suci ing Gréja Rusia lan ngakoni wewenang sing padha sing sadurungé diemban déning Patriark Kabèh Rusia"[202] . Filaret Drozdov kira-kira pracaya yèn kanthi kuwi dhèwèké wis mbuktèkaké yèn Sinode Suci iku sah saka sudut pandang kanonik. Ing kéné kita nyekseni kecenderungan sing persis padha, sing wis disahaké wiwit déning panguwasa Peter I lan Theophanes, yaiku upaya sing saktenané ora adil kanggo nyandhak gagasan sinodal supaya Sinode Suci éntuk semacam pembenaran kanonik ' '. Kaloro poin iki, sing diformulasikake kanthi cetha dening Theophanes – 'sifat nagari' lan 'sifat konsilièr' saka Sinode Suci – dadi, ing abad kaping sanga welas, ing siji sisih, benteng utama ing pertahanan nagara marang sistem sinodal, lan ing sisih liyane, titik ringkih banget sing dadi sasaran kritik pihak oposisi.

Nalika pérangan kapisan saka 'Peraturan Rohani' dadi pambuka, Theophan maringi irah-irahan pérangan kapindho: 'Bab-bab sing kalebu ing administrasi iki' lan mbagi dadi: 1) 'Bab-bab umum saka sakabèhé Gréja' lan 2) 'Bab-bab sing pancen dibutuhake' (tegesé, mesthi waé, para rohaniawan).

Ing bagean kapisan, 'Urusan Umum', dewan ditugasake kanggo mesthekake 'apa kabeh wis dilakoni kanthi bener lan manut hukum Kristen, lan apa ana tumindak ing endi wae sing bertentangan karo hukum kasebut'. Sabanjure langsung diterangake apa sing dadi inti saka tugas iki – yaiku palaksanaan ibadah ilahi kanthi bener lan sensor buku: "Yen ana sing nulis risalah teologi bab apa wae, ora kena langsung dicithak, nanging kudu diserahake dhisik marang dewan. Dewan, ing sisihé, kudu mriksa apa risalah kuwi ngemot kesalahan sing bertentangan karo doktrin Ortodoks." Sabanjuré, kudu dipastèkaké yèn "kita nduwé piwulang Kristen sing cukup kanggo nuntun kita marang kaslametan". Pungkasané, salah siji tugas paling mendesak saka Dewan kasebut dijlentrehaké kaya ing ngisor iki: "Nyusun telung buku cilik. Sing kapisan babagan dogma utama babagan panyelamatan iman kita, uga babagan dhawuh Gusti Allah, kaya sing kacathet ing Sepuluh Préntah. Sing kapindho babagan tugas-tugas khusus saben pangkat. Sing katelu minangka kumpulan khotbah sing cetha sing diklumpukake saka macem-macem guru suci." Disaranake supaya buku-buku cilik iki diwaca ing gréja sawisé ibadah, supaya "kabèh buku-buku cilik iki bisa diwaca sajrone seperempat taun".

Bagéan Kapindho – babagan prakara 'sing wigati banget' – mbahas telung topik. Sing kapisan nyakup administrasi keuskupan (prakara sing ana gandhèngané karo uskup, rohaniawan paroki, lan ordo monastik); sing kapindho nyakup perguruan teologi.

Babagan uskup kalebu: administrasi diose, pangawasan rohaniawan paroki, hak ekskommunikasi, kunjungan menyang diose, lan perguruan teologi. Telu aturan ('regulae'), yaiku nomer 13, 14, lan 15, negesake yen uskup, kaya kabeh rohaniawan ing keuskupan, tundhuk marang Kolej Spiritual lan manut marang paukumané. Pungkasané, aturan nomer 23 ngrembug babagan ceramah.

Topik katelu yaiku Kolej Spiritual. Iki dumadi saka rolas anggota – syarat sing meh ora tau kacekupi. Manifesto kasebut nyebutake sewelas anggota: sawijining presiden, loro wakil presiden, papat penasihat, lan papat asesor. Anggaran Sinode, sing diajukake marang Senat kanggo disahake, uga nyantumake total sewelas anggota[203] . Anggota-anggota Kuliah Rohani bakal diangkat saka antarané 'uskup, abbot, lan imam agung'. Telung wong mau kudu nduwèni pangkat uskup. Nanging, syarat iki ora tansah kacekupi. Sakwisé Kolèj iki diadegaké, sawijining biksu prasaja, Theophilus Krolik, dadi anggota Sinode. Mengko, ana tren liya sing dadi penentu komposisi Sinode – yaiku nambahaké cacahé uskup ing jeroné[204] .

Tugas-tugas Kolese kasebut kacathet: 1) ngawasi kabèh administrasi gréja lan pangadilan gréja; 2) mènèhi panilaian marang usulan apa waé kanggo panyempurnaan; 3) sensor; 4) nyelidiki lan mastiake mujijat; 5) mriksa

---

[202] Filaret Drozdov. Wicara antarané Sing Ragu lan Sing Percaya. St Petersburg, 1845. Edisi kaping 4. kaca 150, 152.

[203] PSPiR. 2. No. 901; Barsov. Sinode Suci. 1896. kaca 261, cathetan.

[204] PSPiR. Jilid 2, No. 401, 403; Pekarsky. Jilid 1, kaca 41, 234, 332. Ing tanggal 28 Juni 1723, Theophilus Krolik diangkat dadi archimandrite Biara Chudov.

ajaran sektarian anyar; 6) nyelidiki prakara-prakara samar babagan nurani; 7) mriksa calon-calon kanggo jabatan uskup; 8) ngemban fungsi pangadilan patriarkal lawas; 9) ngawasi panggunaan harta gereja; 10) mbela uskup lan rohaniawan liyane ing ngarepe pangadilan sekuler; 11) mastiake keaslian wasiat (bareng karo Kolese Kehakiman); 12) ngilangi pangemis-emisan lan nguripake maneh amal; 13) nglawan simoni. Iki ditututi pasal babagan sumpah: "Sejatine, saben anggota Kolese, loro Presiden lan liyane, kudu ngucapake sumpah ing wiwitan masa jabatane: menawa dhèwèké iku lan bakal tetep setya marang Paduka Kaisar; menawa dhèwèké bakal ngadili perkara, maringi pitutur, lan nimbang, nampa utawa nolak panemu lan pitutur saka kanca-kancané, ora manut marang napsu dhéwé utawa kanggo nyogok, nanging kanggo Allah lan kanggo kabecikaning rakyat, kanthi ajrih marang Allah lan ati sing resik. Lan padha kudu ngucapake sumpah iki ing ngarepe , kanthi paukuman anathema lan hukuman badan sing wis ditemtokake, yen mengko kabukti padha nglanggar sumpah lan diukum amarga iku."

Ing pungkasan, ana sebutan cekak babagan "awam", sing wajib nampa Komuni Suci sapisan saben taun. Saliyane kabeh mau, konsili uga wajib nglumpukake informasi babagan jumlah Wong Pracaya Lawas ing saben keuskupan. Wong pribadi ora kena ngajak imam tanpa paroki ("imam pengembara lan gelandangan") kanggo nindakake ibadah ing omah, uga ora kena maringi papan pangayoman (klausul 7–8). Bayi anyar mung kena dibaptis ing gréja paroki.

Lampirane teks 'Peraturan Rohani' iki, sing ditulis dening Theophan lan diowahi dening Peter, ana 'klausula' sing disusun déning Kolese Rohani dhéwé lan disahaké déning Tsar. Iki nyakup ngganti jeneng Kolese dadi Sinode Pengatur Paling Suci, banjur ana panyuwunan sing dirumusaké kanthi diplomatis saka Kolese marang Tsar: 'Yen tanah patriarkal, episkopal, lan monastik—sing administrasi lan pangaturane sadurunge dadi tanggung jawab Kantor Monastik—dilebokake ing sangisore panguwasa tunggal Kolej Gerejawi, kanthi alasan wis rusak lan diabaikan dening administrator sipil, lan Kolese Gerejawi wis ngucap sumpah ora bakal kurang setya lan dedikasi marang kapentingan Paduka Kaisar tinimbang kolese-kolese liyane; lan 'Peraturan Gerejawi' nemtokake yen administrasi kaya ngono iku dadi wewenang Kolese Gerejawi." Resolusi Peter muni: "Kaya ngono"[205] .

Sawisé édisi kapisan 'Peraturan Rohani' – tanggal 16 September 1721 – édisi kapindho metu ing Mei 1722, kang ngemot addendum, sing panganggité katoné Theophan lan Theophilus Krolik: 'Addendum babagan Aturan sing Ngatur Para Pendeta lan Ordo Biara'. Dasar hukum kanggo "Tambahan" yaiku manifesto tanggal 25 Januari 1721; nanging, Sinode Suci durung njaluk idin Tsar kanggo nerbitake "Tambahan" kasebut, sing nyebabake teguran saka Peter[206] .

Bagéan kapisan saka 'Addendum' ngrembug rohaniawan sekuler: 'bab presbiter, diakon, lan anggota rohaniawan liyané'. Bagéan kapindho dijudhèkaké 'Bab Para Rahib' lan nyakup urip monastik. Isiné loro bagéan iki bakal diulas kanthi rinci mengko ing bagean sing cocog babagan rohaniawan paroki lan monastisisme.

Wiwit tanggal 7 Juli 1721, Theophanes nerbitake karyané *Historical Inquiry*, sing dadi pembelaan tumrap reformasi gerejawi. Miturut Theophanes, hak raja kanggo ngetrapake reformasi uga nyakup ing babagan organisasi lan administrasi gerejawi: 'Para raja bisa diarani uskupé bangsane, para warganya.' Amarga jeneng 'uskup' tegesé 'pengawas'… Sang raja, panguwasa paling dhuwur, iku pengawas sing sampurna, pungkasan, paling luhur, lan kuwasa sakabehe; tegesé, dhèwèké nduwèni daya lan wewenang, uga paukuman pungkasan lan daya kanggo ngukum kabèh kawanané, pangkat-pangkat lan panguwasa-panguwasa, loro donya lan agama. Aku wis cukup mbuktèkaké iki saka Kitab Suci Lawas lan Anyar ing 'Khotbah babagan Kamulyan Karajan', sing diwartakaké ing Minggu Palem taun 1718, lan mulané aku ora bakal mbaleni ing kéné. Lan amarga pangawasan nagara marang para rohaniawan wis ditetepake dening Gusti Allah, saben panguwasa paling luhur lan sah ing nagarane pancen 'uskup para uskup'[207] . Ing taun sing padha, Theophanes nulis sawijining risalah kanthi judhul 'Babagan Sebutan Asma Patriark ing Doa Gereja, Praktik Sing Saiki Wis Ditinggalake ing Gereja-Gereja Rusia' (Mei 1721). Ing pungkasaning uripé, Theophanes uga nerbitaké "Risalah nerangaké kapan jabatan patriark diwiwiti ing Gréja, kepiyé Gréja diatur sajrone 400 taun tanpa patriark, lan napa nganti saiki sawatara wong ora tundhuk marang Patriark Ekumenis"[208] .

---

[205] PSPiR. 1. No. 3.

[206] 'Addendum', ing: PSPiR. 2. No. 596 lan PSZ. 6. No. 4022; sabanjure diterbitake bebarengan karo 'Regulations'.

[207] Panliten Sajarah, ing: Verkhovskaya. 2. No. 10. 'Panliten' Theophan ditetepake ing arsip Sinode Suci minangka 'dokumen rahasia' (Kotovich. Op. cit. kaca 548). Cf.: Morozov, kaca 255–258 (cuplikan saka 'Panyelidikan' kasedhiya ing kene).

[208] Pekarsky. Jilid 2, kaca 502, 519; Chistovich, kaca 105.

Argumen Theophanes kanggo mbela reformasi gréja, sing kacathet ing 'Regulations' lan ing risalah-risalah kasebut, bisa diringkes kaya ngéné: kosok baliné keraguan para Old Believers, Pangeran Piyus I iku panguwasa sah; panjenengané sawijining autokrat lan, luwih saka kuwi, sawijining monark Kristen; minangka autokrat Kristen, panjenengané nduwèni hak kanggo ngreformasi Gréja; kabèh kawanan, apa saka kalangan rohaniawan utawa umat awam, kawajiban manut marang panjenengané lan kudu ngakoni reformasi nagara lan gréja panjenengané[209] .

(d) Ing upaya para sejarawan kanggo nyedhiyakake paling ora sawetara dasar kanonik kanggo Sinode Suci, sejatine padha nglirwakake nyelidiki asal-usul ideologis sejati saka dokumen pendiriané – 'Peraturan Rohani'. Pitakonan babagan kahanan apa sing mengaruhi Peter I lan Theophanes nalika nyusun dokumen hukum gerejawi Rusia iki durung tau dianggep utawa mung diulas sacara cethek[210] . Para panaliti sabanjure mung wareg nerangake fungsi nyata Sinode Suci minangka organ panguwasa nagara.

Masalah asal-usulé 'Regulations' saka Protestan pisanan muncul ing taun 1900 nalika diskusi babagan buku karya S. G. Runkevich, pejabat dhuwur ing Holy Synod, sing judhulé *History of the Russian Church under the Administration of the Holy Synod*. Para kritikus negesake manawa buku iku ora liya mung karya apologetik – pembelaan marang kelayakan eklesiastik lan politik saka reformasi gréja Petrus tanpa mriksa sumber-sumberé – lan manawa pengaruh Protestan katon ora mung ing teks 'Regulations' nanging uga ing praktik administrasi Sinode Suci dhéwé[211] . Ora nganti taun 1916 nalika P. V. Verkhovskaya, ing panalitèn wigati 'The Establishment of the Spiritual Collegium and the "Spiritual Regulations"', nyedhiyakake analisis ilmiah sing tuntas babagan sumber-sumber 'Regulations', sing pantes dianggep kanthi rinci.

Ing pambuka, Verkhovskaya nyedhiyakake gambaran jembar babagan sastra Rusia lan manca, wiwit saka karya-karya sing sejaman karo 'Regulations' uga karya-karya sajarah sabanjure, sing sanajan ora nyilem langsung menyang sumber-sumber kasebut, padha sarujuk manawa pambentukan Collegium Rohani—lan sabanjure Sinode Suci—lan nyusun 'Peraturan Rohani' iku dijupuk conto saka tuladha Protestan. Panulis banjur nganalisis sumber-sumber Protestan Éropa Kulon sing bisa dadi sumber inspirasi kanggo Pangeran I lan Teofanes, lan nyimpulake yèn modhèl kanggo Kolej Gerejawi yaiku konsistori Protestan ing Éropa Kulon, utamané ing Livonia lan Estonia. "Peter Agung ora mung akrab banget karo ciri-ciri utama struktur Gréja Protestan lan institusi kolegial khasé – konsistori – nanging uga nglakoni wewenangé marang kuwi-kuwi (ing Livonia lan Estonia. – I. S.) panguwasa Landesherr Protestan adhedhasar territorialisme, sing cetha lan katon lumrah kanggo dhèwèké lan kanca-kancané, kalebu Theophan Prokopovich." Saka kono, mung sawatara langkah cendhak kanggo ngatur administrasi Gréja Rusia miturut prinsip sing padha. "Mesthi kolégia manca lan Rusia lan konsistori Protestan sing dadi modhèl kanggo Spiritual Collegium-é Theophan… Kayane angel nduwèni panemu liya bab wigatiné minangka modhèl kanggo Spiritual Collegium lan minangka sumber ideologis kanggo 'Spiritual Regulations'." Ing wektu sing padha, "teori-teori Protestan babagan wewenang… ing prakara gerejawi ngyakinke kita manawa kuwi bisa dadi bahan sing trep banget kanggo Theophan Prokopovich kanggo mbenerake, ing 'Peraturan Rohani', hak-haké Peter minangka panguwasa Kristen, pangreksa ortodoksi lan kabèh tatanan suci ing sajroning Gréja". Saliyane, iki nemokake dhukungan ing "pandhangan sawatara filsuf saka sekolah hukum alam… Minangka sing cetha saka biografiné, Theophanes wis paham tenan karo kabèh gagasan iki…" Babagan struktur umum lan semangat 'Regulasi', ora bisa dibandhingake ing cara apa wae ora mung karo kumpulan kanonik utawa akta konsili, nanging uga ora karo peraturan sing padha saka collegia liyane sing digawe Peter. 'Regulasi Rohani' nggawa ciri khas konstitusi gréja Protestan – Kirchenordnungen… Luwih saka kuwi, 'Peraturan Rohani' ngemot sawetara padanan sing cukup aneh antarane gagasan lan kutipan individu lan konstitusi gréja Swedia taun 1686

---

[209] Bandhingna karo panemune E. E. Golubinsky: 'Babagan Reformasi Gréja Rusia', ing: *Readings*. 1913. Jilid 3.

[210] Contone, ing: Pavlov, A. Kursus Hukum Gerejawi. Moskow, 1892. kaca 507.

[211] M. I. Gorchakov pisanan nulis babagan iki ing ulasané: 'Laporan babagan Upacara Panghargaan kaping 43 saka Count Uvarov'. St Petersburg, 1902; delengen uga: Uskup Sergius (Stragorodsky), ing: Prosiding Majelis Akademi Teologi St Petersburg kanggo taun 1901–1902 (Christian Readings 1902. Lampiran, kaca 199–225); N. K. Nikolsky (ibid., kaca 230–253); A. V. Kartashov (ibid., kaca 253–277). Kabeh mau kanthi tegas ngkritik karya Runkevich. T. M. Barsov lan A. P. Lopukhin menehi panilaian positif (ibid., kaca 225–230, 277–280). Telung pengulas pisanan nganggep karya Runkevich ora cukup ilmiah kanggo dianugerahi gelar Doktor Teologi, nanging Barsov lan Lopukhin mbela supaya gelar kasebut dianugerahi. Sinode Suci maringi gelar iki marang Runkevich; cf.: Pengantar dening B.

sing diterbitaké déning Charles XI, sing banjur diperluas menyang Livonia lan Estonia, sanadyan padanan-padanan iki ora maringi kita hak kanggo nganggep konstitusi kasebut minangka sumber langsung saka 'Peraturan'. Verkhovskoy nggayuh kesimpulan kaya ngene: 'Kolej Spiritual, kaya sing dikonsepake dening Peter lan Theophanes, ora liya mung konsistori eklesiastik umum jinis Jerman-Swedia, dene "Peraturan Spiritual" – – iku adaptasi bebas saka peraturan gréja Protestan (Kirchenordnungen). Kolégium Rohani iku sawijining lembaga nagara, kang pambentukane ngowahi sakabehe status hukum Gréja ing jero nagara Rusia[212] . Kesimpulan Verkhovsky lan ringkesan suramé, miturut panemuku, ora bisa dibantah, apa nganggo argumentasi sofistik kaya Metropolitan Filaret Drozdov, utawa nganggo argumentasi resmi liyane.

Ngalih jenengé Kolégium Rohani dadi Sinode Panguwasa Paling Suci, sing dilakokaké kanthi nggatekake psikologi agama wong Rusia, ora ngganti apa-apa ing hakikat sistem gréja nagara Rusia sing diadegaké déning Pèter. Nalika kita nyinaoni sajarah Sinode Paling Suci lan sakabehe sistem sinodal ing sesambungane karo panguwasa nagara lan para umat, kita bakal kapanceni manawa pandangan iki pancen bener ing saben bab.

§ 4. Sinode Suci: organisasi lan kegiyatané ing sangisoré Pèter I

(a) Kolese Gerejawi, sing dijenengi Sinode Suci ora suwe sawisé diadegaké, miwiti makarya langsung sawisé upacara pambukaané.

Miturut manifesto Tsar tanggal 25 Januari 1721, Sinode Suci dumadi saka sewelas anggota, dene 'Peraturan Rohani' nemtokake rolas anggota. Petrus I negesake patuh sing ketat marang prinsip kolegialitas. 'Judhul "presiden",' miturut 'Peraturan Rohani,' 'dudu gelar kehormatan; tegese ora liya saka "ketua".' Mangkono, presiden iku dadi primus inter pares – sing sepisanan ing antarané sing padha[213] . Sing kapisan, lan kaya sing banjur kabukten siji-sijiné sing nyekel gelar iki, sing diangkat déning prentahé Peter, yaiku mantan locum tenens saka kursi patriark, Metropolitan Stefan Yavorsky saka Ryazan, sing asring ora sarujuk karo tsar ing taun-taun pungkasan. Mbok menawa Pangeran Piyus nganggep ora wicaksana nglirwakake Yavorsky babagan suksesi ing administrasi gréja, nalika ngarep-arep yèn pangaribawa Stephen bakal netralaké déning sipat kolegial saka badan kuwi dhéwé. Saingan Yavorsky ing Sinode yaiku Theophan Prokopovich. Sanadyan protes saka présidhèné, Sinode mutusaké mbusak pangeling-eling para patriark Ortodoks nalika ibadah. Ing tanggal 22 Mei 1721, sawijining pamflet déning Theophanes kanthi irah-irahan 'Babagan Sebutan Asma Patriark' muncul, lan ing awal Juni présidhèn wis nyerahaké memorandum marang Sénat: 'Pambelaan, utawa Pembelaan Lisan, Babagan Sebutan Patriark Ortodoks ing Doa Gereja'[214] . Konflik kasebut rampung nalika Senat nolak memorandum Stephen lan maringi dhèwèké peringatan tinulis, "supaya dhèwèké ora nganti nyebarake pitakon lan jawaban kaya

---

[212] Verkhovskaya. 1. kaca 264, 269, 271 lan salajengipun, 312 lan salajengipun, 685, 343 lan salajengipun; cf. karya-karya Gurvich lan Stefanovich; Florovsky. kaca 83 sarta salajengipun. Ulasan M. I. Gorchakov babagan buku T. Barsov *Synodal Institutions* (St Petersburg, 1896), sing diterbitake ing *Laporan Upacara Pangajeng-ajengan Kaping 40 Hadiah Count Uvarov* (St Petersburg, 1899), tetep duwé rega gedhé.

[213] Komposisi pisanané Sinode Suci: 1) Présidhèn – Stefan Yavorsky; Wakil Présidhèn: 2) Theodosius Yanovsky lan 3) Theophan Prokopovich; Panasihat: 4) Peter Smelich, Archimandrité Biara Simonov, 5) Leonid, Archimandrité saka Biara Vysokopetrovsky, 6) Hierotheos, Archimandrité saka Biara Novospassky, 7) Gabriel Buzhinsky, Archimandrité saka Biara Ipatievsky; asesor: 8) John Semenov, Archpriest saka Katedral Trinitas, 9) Peter Grigoriev, imam ing Gréja St. Sampson, 10) Anastasius Kondoidi, imam Yunani sing ditonsur dadi biarawan tanggal 2 Maret 1721 lan sabanjuré diangkat dadi abbot ing Biara Tolg; wiwit wektu kuwi, dhèwèké diarani Athanasius ing dokumen; wiwit 14 Februari, asesor kaping lima yaiku 11) rahib Theophilus Krolik; tanggal 18 Februari, 12) Theophylact Lopatinsky, arkhimandrit Biara Zaikonospassky lan rektor Akademi Slavia-Yunani-Latin, diangkat dadi anggota Sinode. Ing 3 Maret, Pyotr Grigoriev diangkat dadi protopresbiter Katedral Santo Petrus lan Santo Paulus lan dibebasake saka Sinode, lan Theophylact Lopatinsky njupuk panggonane dadi penasihat kaping lima. Mangkono, Sinode saiki dumadi saka 11 anggota. Nanging, tanggal 6 Maret, Peter mrentahake supaya 'wong Yunani saka Belts' Nausius (mbok menawa imam) diangkat dadi penasihat kaping enem (PSPiR. 2. No. 115); dhèwèké tetep dadi anggota Sinode nganti seda tanggal 11 Februari 1725: Readings. 1917. 2. Miscellany. kaca 7; ODDs. 1. No. 665; PSPiR. 2. No. 293. Ora bisa dipunilangi yèn Nausius iku wong awam; delengen: Barsov. The Holy Synod in its Past. kaca 261, cathetan; Verkhovskaya. 1. kaca 10 lan salajengipun; Chistovich. kaca 73–98.

[214] Pekarsky. Jilid 2, kaca 501 sarta salajengipun; PSZ. Jilid 6, No. 3754; Chistovich. kaca 105 sarta salajengipun. Judhul lengkap memorandum Yavorsky kados ing ngandhap punika: 'Apologi, utawa Pembelaan Lisan, babagan pangeling lan pangurmatan sing cetha ing pandonga-pandonga Gréja Ortodoks marang para patriark suci, kaya sing kacathet ing dokumen cetak sing diajukake déning Sinode Pengatur Paling Suci marang Senat Pengatur Paling Mulya, kanthi sanggahan saka Stephen sing andhap asor, Metropolitan Ryazan, diajukake kanggo pertimbangan sing wicaksana saka Senat Penguasa sing pinunjul, ing taun Kristus 721, 9 Juni". Penting manawa Stephen njaluk pertahanan khusus saka Senat.

ngono—sing banget mbebayani lan ngrusak—marang sapa waé, utawa nggunakake ing pernyataan umum apa waé"[215] . Luwih nguwatiraké maneh tumrap Metropolitan yaiku kasunyatan yèn miturut dhawuh Tsar, piyambakipun dipunpriksa ing Senat babagan kasus biksu Varlaam Levin. Varlaam wis ditangkep déning polisi rahasia nagara, sing diarani Preobrazhensky Order, kanthi tuduhan nggawe pidato pemberontak nglawan sang raja sing ngancam katertiban umum; nalika ditakoni, dhèwèké ngandhakake yèn dhèwèké wis ana gandhèngan karo Stefan Yavorsky. Metropolitan mbantah ing ngarepé Senat yèn dhèwèké ora ana gandhèngané karo biksu kuwi, sing kapaksa ngakoni yèn dhèwèké wis goroh. Amarga pidatoné sing 'politik' lan 'ngafiri', Varlaam diputus salah lan, sawisé dicopot jabatané, dibakar ing tiang gantungan ing Moskow tanggal 22 Agustus 1722. Ora suwé sawisé kuwi, tanggal 22 November, metropolitane uga séda. Dhèwèké dikubur ing Katedral Ryazan tanggal 27 Desember 1722.[216]

Tsar ora nunjuk penerus kanggo dheweke. Miturut prentah Tsar, Theophanes Prokopovich dadi presiden kapindho, lan Theodosius Yanovsky, Uskup Agung Novgorod, dadi wakil presiden kapisan saka Sinode Suci. Petrus wis kenal lan ngajeni Theodosius Yanovsky malah sadurunge ketemu karo Theophanes. Theodosius lair ing taun 1674 utawa 1675 ing kulawarga bangsawan ing wewengkon Smolensk. Ing pungkasan abad kasebut, dhèwèké ngucapaké sumpah monastik ing Biara Simonov ing Moskow lan, sawisé sawatara alangan ing wiwitan karir monastiké, éntuk pangayoman lan panyengkuyung saka Archimandrite Job saka Lavra Trinitas-Sergius. Nalika Job diangkat dadi Metropolitan Novgorod ing taun 1699, dhèwèké nggawa protégé-é bebarengan; ing kono, ing taun 1701, dhèwèké ngangkat Theodosius dadi igumen, lan ing taun 1704 ngangkat dhèwèké dadi archimandrite ing Biara Khutyn. Yanovsky ora misuwur minangka panulis, uga ora kondhang banget minangka pangkotbah; nanging, dhèwèké nuduhaké kaprigelan sing luar biasa minangka pangurus. Petrus I, sing nggoleki bakat lan ndhukung ing endi wae ditemokake, ngakoni ajining Yanovsky lan mrentahake supaya dhèwèké diangkat dadi hakim gerejawi ing St Petersburg, Yamburg, Narva, Koporye, lan Shlisselburg. Diarani kanthi wewenang uskup diose, Yanovsky banget aktif ing pambangunan gréja lan pangawasan rohaniawan. Dhèwèké uga nduwèni minat gedhé marang pambukaan Biara Alexander Nevsky, lan ing taun 1712 dadi archimandrité, nampa hak istimewa. Dheweke wiwit nuduhake kesombongan lan keangkuhan – malah marang pelindungé, Metropolitan Job. Yanovsky melu, lan ora tanpa sukses, ing intrik gerejawi lan politik. Ing tanggal 31 Januari 1716, dheweke nggantèkaké Metropolitan Job, sing wis seda ing taun 1716[217] .

Anggota Sinode Suci uga kalebu papat penasihat; cacahé mundhak dadi lima ing taun 1722 sawisé Archimandrit Theophylact Lopatinsky, rektor Akademi Moskow lan panyokong Stefan Yavorsky, mlebu ing Sinode. Ing taun 1723, Lopatinsky, nalika isih njaga jabatane ing Sinode, dadi Uskup Tver[218] . Saliyane para penasihat, Sinode uga kalebu para asesor, sing diangkat saka kalangan rohaniawan putih[219] . Salah siji hak istimewa para uskup—anggota Sinode—yaiku hak nganggo mitra sing ana salib; para arkhimandrit nduwé hak nganggo salib dada[220] . [

]Dekrit Tsar tanggal 28 Januari 1721 nyedhiyakake stipendium 3.000 rubel kanggo Ketua Sinode, 2.500 rubel saben kanggo Wakil Ketua, lan 600 rubel saben kanggo asesor. Kajaba iku, para uskup diparingi ijin nampa penghasilan tambahan saka keuskupané, lan para arkhimandrit saka biarané. Gaji dibayar kanthi ora teratur, amarga sumberé durung ditemtokaké kanthi cetha; malah, ing taun 1723 Tsar nundha pambayaran gaji nganti tunggakan pajak ing tanah-tanah ing sangisoré wewenangé Sinode wis dibayar. Ora nganti taun 1724 Pangeran

---

[215] PSPiR. 1. No. 98; cf. Chistovich. kaca 106.

[216] Tikhonravov. Karya. Jilid 2, kaca 156 sarta salajengipun; Esipov. Op. cit., kaca 3 sarta salajengipun.

[217] Babagan Feodosiy Yanovsky: Moroshkin, I. 'Feodosiy Yanovsky', ing: Russkiye Staty, 1887, No. 7, 10, 11; Titlinov. 'Feodosiy Yanovsky', ing: RBS; Runkevich, Vol. 1, kaca 17; Esipov, G. Wong-wong jaman biyen. St Petersburg, 1881. Akeh bahan biografi disedhiyakake dening S. G. Runkevich. Lavra Alexander Nevsky. St Petersburg, 1913; Yanovsky dadi arkhimandrit biara iki. Cathetan Chistovich (kaca 74–87) ngemot akeh kesalahan ing biografi Yanovsky.

[218] Babagan Teofilakt saka Lopatino: Moroshkin, I. 'Theophylact of Lopatino', ing: Russkiye Stтии, 1886, No. 2; PSPiR, vol. 2, No. 403, 418, 462; ODDS. Vol. 2, No. 695; Titlinov, B. 'Theophylact of Lopatino', ing: RBS, kaca 457–466 (bibliografi); Kharlamovich (miturut indeks jeneng). Cf. § 8.

[219] Deleng cathetan 102; PSPiR. Jilid 2, No. 401, 493, 691; Jilid 4, No. 1192, 1452; Jilid 3, No. 1150; ODDs. Jilid 2, No. 283.

[220] PSPiR. Jilid 1, No. 8, 196; Jilid 2, No. 379; ODDs. Jilid 1, No. 283; Chistovich. kaca 88, 93.

Petrus nerbitake prentah supaya gaji dibayar saka asil tanah-tanah kasebut. Ukuran gaji mau pancen kaya raja[221] .

Wiwitane, Sinode padha sibuk karo prakara protokol. Uskup-uskup sing dadi anggota Sinode bisa nduwèni sakabèhé rombongan saka dioseké dhéwé. Miturut paugeran, Archimandrite diijini mung nduwèni asisten sel saka antarané para biksu, tukang masak, abdi, kusir karo telung jaran, lan ing mangsa panas, yalik papat dayung karo lima pelaut, lan manggon ing omahé dhéwé. Nalika ibadah, para rohaniawan—anggota Sinode—ngagem busana para patriark biyen. Tahta patriark, sing biyen dumunung ing Katedral Dormisi, dipindhah saka kana. Miturut jadwal sing ditemtokake déning Sinode, dina Senin, Rebo, lan Jemuwah dipérangaké kanggo rapat sing diikuti kabèh anggota Sinode, kalebu penasihat lan asesor. Nanging, kuorum ora tansah ana. Jadwal iki tetep ditrapaké nganti pungkasan periode sinodal[222] . Sinode nduwèni kanselari dhéwé lan akèh badan administratif[223] .

b) Patriark Moskow nglakoni pangendalian marang Gréja kanthi makna sakabehe tembung, yaiku dhèwèké nduwèni kuwasa legislatif, eksekutif, lan yudisial. Kanthi Manifesto tanggal 25 Januari 1721 lan 'Peraturan Rohani', kabèh telung kuwasa mau dipindhahaké marang Sinode Suci. Tugas pisanané Sinode yaiku ngandharake status iki marang para uskup diose. Nalika para uskup mau wiwit mung ngirim laporan marang Sinode tinimbang ngirim akènt lengkap, Sinode nulis marang para uskup: "Kolègi Gerejawi nduwèni pakurmatan, kamulyan, lan wewenang Patriark, utawa malah luwih gedhé, amarga iku sawijining Konsili"[224] .

Wewenang legislatif Sinode diterangake ing manifesto kaya mangkéné: "Badan iki wiwit saiki kudu nambah 'Peraturan'-é karo aturan anyar, miturut kahanan macem-macem prakara. Nanging, badan eklesiastik ora kena nindakake iki tanpa idin Sulawe. Watesan-watesan iki ditambah karo dekrit tanggal 19 November 1721: "Lan menawa kahanan kaya ngono (urgent – Ed.) prakara muncul, lan kabuktèn yèn ora mungkin ngentèni teka Panjenengan, mula Sinode kudu rembugan karo Senat, nandhatangani dekrit, lan sabanjuré nerbitaké[225] . Ketentuan iki ngemot wiwitan gumantungé Sinode Suci marang Senat, kahanan sing alon-alon kelakon ing praktik. Ing pandhuan Tsar marang Jaksa Agung, Jaksa Agung mung diparingi hak pangawasan: "Dheweke kudu ngawasi kanthi teliti supaya Sinode tumindak adil lan tanpa munafik nalika nglakoni tugase", lan, yen kahanan iki ora kelakon, "laporake langsung" marang Tsar (paragraf 2)[226] .

Dokumen wigati pisanan saka legislasi Sinodal yaiku 'Addendum' marang 'Peraturan Rohani' tanggal April 1722, sing diterbitake déning Sinod tanpa ijin saka Kaisar. Amarga iku, Sinode nampa teguran saka Tsar; cetakan kasebut disita, lan 'Addendum' disunting dening Peter lan sabanjure diterbitake bebarengan karo 'Spiritual Regulations' tanggal 14 Juli 1722.[227]

Saka dekrit-dekrit Sinode Suci sing nduwèni daya hukum, kita mung bisa nyebut sing paling wigati. Wiwit taun 1721, Sinode nglarang tonsur biarawati tanpa ijiné, nerbitaké arahan sing netepaké yèn bocah saka perkawinan campuran mung kena dibaptis miturut upacara Ortodoks, lan netepaké aturan kanggo ndandani ikon-ikon[228] . Sawisé konferènsi bebarengan antarané Senat lan Sinode Suci, Sinode Suci ngetokaké prentah tanggal 16 Juli 1722 kang ngemot poin-poin ing ngisor iki: 1) para imam paroki wajib nyimpen dhaptar umat paroki lan

---

[221] PSZ. 6. No. 3712; PSPiR. 1. No. 298; 3. No. 998, 1155; 4. No. 1267, 1280, 1303, 1363; cf.: N. Olshevsky, ing ngendi topik iki dibahas kanthi rinci.

[222] Runkiewicz. 1. kaca 133–142.

[223] Babagan organisasi badan pamaréntahan Sinode Suci ing taun 1721–1725: PSZ. 6. No. 3534; Runkevich; Barsov; Popov; Obraztsov; Olshevsky; Verkhovskaya. 1. kaca 505–717, 546–566; Dobroklonsky. 4. § 12. Babagan kegiyatan para inkuisitor: PSZ. 6. No. 3870 (pandhuan kanggo proto-inkuisitor); PSPiR. 1. No. 348; 2. No. 693; ODDS. 1. No. 259; Barsov, E. 'Pejabat fiskal sekuler lan inkuisitor gerejawi', ing: ZhMNP. 1878. No. 2.

[224] Belogostitsky, ing: ZhMNP. 1892. No. 7. kaca 15 sarta salajengipun.

[225] PSPiR. Jilid 1, No. 286, Art. 6.

[226] PSPiR. 2. No. 680; PSZ. 6. No. 4001.

[227] 'Tambahan babagan Aturan kanggo Pendeta Gréja lan Ordo Biara', ing: PSZ. 6. No. 4022; PSPiR. 2. No. 596; sabanjuré diterbitaké bebarengan karo 'Peraturan Rohani' (Pekarsky. 2. kaca 523, 544). Peter pribadhi nambahake pasal (paragraf 36) sing nemtokake manawa para biksu dilarang nyimpen kertas lan tinta ing selé: Verkhovskaya. 1. kaca 491 sarta salajengipun. Bab asal-usulé 'Addendum' – ing kono kaca 196–206. Bab tegurané Peter: Pekarsky. 2. kaca 528.

[228] PSPiR. 1. No. 55, 110, 111; 2. No. 516, 626. Dekrit Sinode Suci tanggal 20 Mei 1721 mbutuhake para imam paroki kanggo mbantu panguwasa polisi nyusun dhaptar sensus: PSZ. 6. No. 3787.

nyathet jeneng-jeneng sing teka nampa Komuni Suci, uga sing nyingkiri pangakuan dosa; 2) sing pungkasan mau kena paukuman; 3) para imam kudu ngawasi rawuhe umat ing gréja nalika dina raya; 4) para Old Believers dilarang nindakake sakramen suci lan nyebaraké ajaran ; 5) paugeran wis ditemtokake babagan baptisan bocah-bocah Old Believers lan mantenané miturut upacara Ortodoks[229] .

Otoritas paling dhuwur Sinode uga adhedhasar manifesto tanggal 25 Januari, sing nyatakake: "Pamaréntahan Konsili Rohani bakal ngatur kabèh urusan rohani ing sajroning Gréja Sakabèhé Rusia". Rinciané kasebut ing pérangan kapindho saka 'Peraturan Rohani'. Sinode Suci diparingi hak kanggo nglakoni pamaréntahan kanthi langsung utawa liwat uskup-uskup diosean. Sinode nduwèni wewenang penuh kanggo netepaké uskup anyar, nunjuk calon kanggo ngisi jabatan kasebut, lan ngajokaké usulané marang panguwasa kanggo disahaké[230] . Uskup-uskup padha tundhuk marang Sinode Suci: "Kabeh uskup, apa wae pangkaté—uskup biasa, uskup agung, utawa metropolit—kudu ngerti yèn dhèwèké tundhuk marang Kolégium Rohani minangka panguwasa paling dhuwur, lan kudu manut marang paugerané, nyerah marang paukamané, lan wareg karo kaputusané" ("Babagan Urusan Uskup", klausa 13). Sinode Paling Suci ngangkat abas lan abatis ing biara, nyabut gelar imam lan sumpah monastik saka sawatara wong, nglantik arkhimandrit, imam agung utawa igumen, lan maringi pangalembana; sinode uga maringi wewenang kanggo mbangun lan ndandani gréja, uga ngedegaké biara; iku ngangkat hieromonk menyang tentara lan angkatan laut[231] ; ngawasi administrasi diose, nglumpukake laporan saka uskup lan maringi putusan ing kasus-kasus kang diraguhi[232] .

Sinode Suci nduwèni hak lan kawajiban kanggo ngreksa kasucian iman lan moralitas, ngilangake takhayul, nglawan bidah lan perpecahan, mastiake keaslian relik lan urip para wali, njamin praktik ikonografi sing bener, nyusun teks liturgi, netepake layanan liturgi anyar, lan uga nyunting lan nerbitake buku-buku liturgi. Kanggo nepaki pranatan pungkasan iki, Sinode Suci nerbitake, ing taun-taun awal kegiyatané, sawetara buku liturgi, piwulang nglawan skisma lan sawetara publikasi katekesan. Pungkasané, 'Regulasi' maringi kapercayan marang Sinode Suci babagan sensor gerejawi, sing banjur dadi lembaga permanen[233] .

Wewenang yudisial Sinode Suci uga adhedhasar sakabehe marang manifesto sing padha; rinciane kacathet ing Bagian 2 lan 3 saka 'Peraturan'. Saliyane Presidium Sinode Suci, badan-badan yudisial kasusun saka Kantor Urusan Yudisial, Kanselri Sinodal Moskow, lan Tribunal. Kantor Urusan Peradilan lan Presidium uga dadi pangadilan banding paling dhuwur. Anggota Sinode mung tundhuk marang yurisdiksi Presidium. Yurisdiksi Sinode uga nyakup umat awam yen digawa ing ngarepe pengadilan babagan prakara gerejawi. Ahli bidah lan skismatik dadi sing pisanan diukum. Miturut 'Regulations', paukuman paling abot yaiku ekskommunikasi saka Gereja lan anatema. Kanggo pelanggaran sing kurang serius, paukuman peniten gerejawi ditetepake. 'Peraturan Rohani' uga ngakoni hak uskup diosek kanggo ngucilake saka Gréja, nalika nyaranake supaya padha tumindak 'sabar lan wicaksana ing ngleksanani wewenangé ing donya' (Bagéan 3, paragraf 16). Boh individu utawa sakabèhé paroki bisa dipaékké; ing kahanan kaya ngono, gréja-gréjané disegel, lan perayaan sakramèn suci malah ibadah ditangguhaké. 'Regulasi' nyebutaké conto kaluputan sing kena paukuman paékan: ora gelem rawuh ing ibadah kanthi terus-terusan lan ngumpat. Anathema tetep dadi hak istimewa Sinode lan dikenani marang: 1) wong-wong sing ngina jeneng Gusti Allah, Kitab Suci utawa Gréja kanthi niyat ala lan ejekan; 2) wong-wong sing kanthi terang-terangan lan sombong nglirwakake dhawuhé Gusti lan panguwasa gréjawi; 3) wong-wong sing suwé nyingkiri pangakuan dosa. Minangka paukuman gréja kanggo sing kapindho, denda dhuwit uga bisa dikenani; gagal mbayar iki bisa nyebabake paukuman badan utawa malah kerja paksa, kaya sing katon saka dekrit Sinode[234] . Wewenang Sinode Suci, dibandhingake karo wewenang yudisial patriark, winates amarga pelanggaran

---

[229] PSPiR. 1. No. 31; 2. No. 423, 534, 625, 721, 777; PSZ. 7. No. 4480 (ngenani dhaptar wong-wong sing arep dibaptis, sing diarani 'buku metrik'; prentah kaya ngono wis diterbitake dening Peter luwih awal, tanggal 14 April 1702: PSZ. 4. No. 1908).

[230] Peraturan Gerejawi. Bagéan 3. Klausa 7; PSPiR. 1. No. 2. Klausa 4.

[231] Peraturan Gerejawi. Bab sing nyakup uskup; PSpiR. 1. No. 3; 2. No. 596, 1061, 548, 586, 662; 3. No. 1071; PSZ. 7. No. 4190, 4455.

[232] Peraturan Gerejawi. Bab-bab sing nyakup uskup.

[233] Ibid. Bagéan 2 lan 3; PSZ. 6. Nomer 3854, 3888, 3891, 3925, 4079, 4154; 7. Nomer 4578, 4653, 4277. Nomer 3924a, 4669a delengen ing: PSZ. 40. Lampiran.

[234] PSPiR. 2. No. 454, 477, 584; 3. No. 1090; 1. No. 33; 2. No. 632, 693. Anatema marang hetman Ukraina Mazepa, sing dadi penjahat politik, diparingaké déning Sinode Suci miturut dhawuhé Pangeran Péter: PSZ. 4. No. 2213 (tanggal 12 November 1708). Delengen: Solovyov. 15. kaca 362. Manifes-manifesé Pangeran Pèter babagan Mazepa: PSZ. 4. No. 2212, 2221, 2224.

moral—kaya pesta pora, perkosaan, incest, lan nikah tanpa idin wong tuwa—saiki kalebu wewenang pengadilan sipil[235] . Kabéh hukum perkawinan lan kasus pegatan tetep ana ing yurisdiksi pangadilan gerejawi nganti, miturut dekrité Peter tanggal 12 April 1722, kasus babagan anak haram lan anak sing lair saka perkawinan sing ora sah dipindhahaké menyang pangadilan sekuler[236] . Kasus warisan wis dipindhahaké menyang ranah proses perdata sanajan sadurungé diadegaké Holy Synod. Nanging, perselisihan babagan wasiat 'wong bangsawan', miturut 'Regulations', dipriksa dening College of Justice bebarengan karo Holy Synod[237] .

Sawetara prakara hukum sipil uga kalebu wewenang Sinode Suci. Ing taun 1701, Ordo Biara sing dipulihaké diparingi wewenang ngadili perkara sipil sing nyakup kabèh wong sing kalebu administrasi gréja lan lembaga gréja. Nanging, ing taun sing padha diprentahake manawa pangrêmbag keluhan marang rohaniwan kalebu ing wewenang Kantor Vikaris Eklesiastik, déné mung tuntutan marang wong awam sing makarya ing lembaga agama, uga kasus sing nyakup petani gereja lan biara, tetep kalebu ing wewenang Kantor Biara. Tuntutan sing diajukake déning wong-wong mau lan rohaniawan marang pagawé lembaga sipil kalebu ing wewenangé lembaga kasebut. Sawisé diadegaké Sinode Suci, lembaga kasebut mindhahaké tuntutan sipil marang rohaniawan ing wilayah sing kalebu wewenangé Sinode marang Departemen Gerejawi, lan ing wewengkon keuskupan marang uskup-uskup keuskupan, dene kasus-kasus marang umat awam sing ngladeni Gereja lan marang para tani biara terus dirungokake dening Departemen Biara[238] . Kawinangan sing ditindakake para rohaniawan kalebu ing yurisdiksi Sinode, kajaba kejahatan abot marang negara, uga perampokan lan pembunuhan[239] .

(c) Pangeran Pèter I mènèhi dhawuh yèn Senat lan Sinode nduwèni 'martabat sing padha'[240] . Sanadyan mangkono, Senat tetep nerusaké kabiasaan campur tangan ing urusan gerejawi, kabiasaan sing wis ditrapaké marang locum tenens saka kursi patriark. Ing laporan kapisan marang Tsar, Sinode njaluk pandhuan babagan sesambungan karo Senat lan kolese, kanthi negesake manawa Patriark durung nampa dekrit saka endi wae. "Kolese Eklesiastik nduwèni pakurmatan, kamulyan, lan wewenang Patriarkat, utawa malah luwih gedhé, amarga iku sawijining Konsili." Peter mutusaké yèn korespondensi karo Senat kudu wujud kabar sing ditandatangani kabèh anggota Sinode, déné korespondensi karo para kolese kudu manut wujud sing biyasa digunakaké déning Senat, sing ditandatangani salah siji sekretarisé. Nganggep awake dhewe padha karo Senat, Sinode Suci nentang 'perintah' sing diterbitake dening Senat lan nuntut supaya sekretaris-sekretarisé diparingi pangkat resmi sing padha karo sekretaris Senat[241] . 'Peraturan Rohani' wis nyaranake supaya Sinode Suci nyelarasake kaputusané karo Senat ing sawetara prakara. Dekrit marang Senat tanggal 6 September 1721 nemtokake rapat gabungan antarane loro badan kasebut kanthi kedudukan sing padha. Antara taun 1721 lan 1724, rapat kaya ngono pancen dianakake, ing ngendi ora mung perkara sing nyabrang wewenang loro badan kasebut sing dibahas (umpamane, pangopènan anak haram lan wong cacat, dana sekolah, lan gaji Jaksa Agung), nanging uga bab-bab sing murni sifaté eklesiastik – perkiraan biaya kanggo pangopènan rohaniawan paroki, perpecahan, lukisan ikon, lan sapituruté. Kadhangkala, Sinode Suci nggunakake rapat kaya ngono kanthi rasa lega, amarga iku mbebasake saka sawetara tanggung jawab nalika ana, contone, inovasi sing diraguhi kaya syarat para imam kudu nglaporake

---

[235] PSZ. 6. No. 3854, 3963, 4081; PSPiR. 2. No. 532, 693. Babagan periode sadurunge taun 1721: Kode taun 1649, Bab 20, § 80; Bab 22, §§ 25, 26 (PSZ, Jilid 1, No. 1).

[236] Peraturan Rohani. Bagéan 3. Paragraf 8; Babagan awam. Paragraf 11; PSPiR. 2. No. 532; PSZ. 6. No. 3798, 3814; 7. No. 4254; 6. No. 3839. Art. 4; 6. No. 4081.

[237] Peraturan Rohani. Bagéan 3. Paragraf 11; PSpiR. 2. No. 332; cf. PSZ. 4. No. 1818, 1839; 6. No. 4081, 3854.

[238] PSZ. 4. No. 1829, 1876; PSPiR. 2. No. 693.

[239] PSPiR. 1. No. 57, 286. Art. 1.

[240] Kutipan saka: Verkhovskaya. 1. kaca 111.

[241] PSPiR. 1. No. 3. Art. 2; No. 368, 312. Verkhovskaya. 1. hlm. 546–566; Golubev, A. A. 'Sinode Suci', ing: Urip Internal Nagara Rusia wiwit 17 Oktober 1740 nganti 25 November 1741, adhedhasar dokumen saka Arsip Moskow Kementerian Kehakiman. Jilid 2. St. Petersburg, 1886. kaca 227 lan salajengipun, 253 lan salajengipun; F. Giordania. kaca 45 lan salajengipun. T. Barsov (The Holy Synod in its Past, kaca 414) nyatakake manawa Sinode lan Senat padha statusé minangka lembaga, nanging ing sawatara kasus Piyer ndadekake Sinode dadi tundhuk marang Senat.

pangakuan dosa, sing diucapake sajrone pangakuan dosa. Nanging sakabehe, Sinode Suci nyoba mbela hak-haké saka panyusupan déning Senat[242] .

(d) Ing tanggal 11 Mei 1722, Peter nerbitake dekrit sing mréntahake supaya "Sinode milih saka antarane para pejabaté wong sing nduwé watak becik, sing duwé kawani lan kaprigelan kanggo ngatur urusan Sinode, lan ngangkat dhèwèké dadi Jaksa Agung, lan maringi dhèwèké pandhuan sing modhèlé padha karo pandhuané Jaksa Agung (saka Senat. – I. S.)"[243] . Instruksi sing disusun dening Senat mbaleni tembung demi tembung karo sing diwenehake marang Procurator Umum. Ing kono kacarita: "Procurator Agung kudu lungguh ing Sinode lan ngawasi kanthi teliti supaya Sinode netepi tugase lan, ing kabèh prakara sing dadi pertimbangan lan kaputusan Sinode, nindakake tugase kanthi jujur, rajin, lan bener, tanpa tundha, miturut peraturan lan paugeran, kajaba ana alesan sah sing nyegah, kabeh mau kudu kacathet ing jurnale; dheweke uga kudu mesthekake yen prakara ing Sinode ora mung diurus ing kertas, nanging pancen ditindakake miturut paugeran… Dheweke uga kudu njamin kanthi ketat supaya Sinode tumindak adil lan tanpa munafik nalika nglakoni tugase. Lan yen dheweke weruh apa wae sing bertentangan karo iki, dheweke kudu langsung ngandhani Sinode kanthi terbuka, kanthi panjelasan lengkap babagan kepiye dheweke, utawa sawetara saka wong-wong mau, gagal tumindak kaya sing kudune, supaya padha bisa mbenerake tumindaké. Lan yen padha ora nggatekake, dhèwèké kudu langsung mrotes, mandhegake prakara sing dimaksud, lan langsung nglaporake marang Kita (Tsar. – I. S.), yèn prakara iku paling wigati; lan bab prakara liyané – sajroning rawuh Kita ing Sinode, utawa saben sasi, utawa saben minggu, miturut paugeran sing ditemtokaké"[244] . Ing pandhuan mau, Jaksa Agung diarani "mripat" lan "kanselir babagan prakara nagara" déning sang raja. Dheweke dipercaya ngatur kanselari Sinode Suci, bebarengan karo kabèh stafé. Wewenang iki, sing nduwèni akibat jembar kanggo sajarah administrasi sinodal, nggawa Jaksa Agung langsung mlebu ing pakaryan administrasi Sinode. Pengawas mau dadi peserta ing pakaryan, malah nyekel posisi kunci ing sekretariat. Kanthi mangkono, Pangeran Petrus nyiyapake dhasar kanggo munggahé para prokurator utama ing tembe lan pungkasané ngendhalèkaké administrasi sinodal miturut kersané ing abad kaping 19.

Ora ana sing dingerteni babagan kegiyatan Jaksa Agung pisanan, Kolonel I. V. Boltin (1721–1725), kejaba petisi panjaluk gaji—sing diupayakake Synod kanthi sia-sia kanggo dikirim menyang Senat—lan perkiraan dana Synod kanggo kantor chancellery, sing babagan pakaryané ing jaman Boltin ora ana informasi[245] .

(d) Ing taun 1702, Pangeran I ngetokake dekrit sing ngidini umat Kristen saka denominasi non-Ortodoks mbangun panggonan ibadah lan bebas nindakake upacara agamane. Ing wektu kuwi, akèh wong manca mlebu ing birokrasi Rusia, njabat ing posisi dhuwur ing kutha krajan lan ing provinsi. Komunitas Lutheran lan Katolik wiwit muncul ing antarané umat Ortodoks. Ing sistem administrasi Peter, ora ana wewenang gerejawi liya kejaba Sinode Suci; mulané, pangopènan komunitas-komunitas iki sacara otomatis dadi tanggung jawab Sinode Suci anyar minangka pérangan saka wewenangé sing anyar. Ora ana dekrit khusus babagan iki sing diterbitake dening Tsar, lan 'Peraturan Rohani' mung nyebutake administrasi Gréja Ortodoks. Nanging, Sinode nemokake dhasar hukum ing manifesto Tsar tanggal 25 Januari 1721: "Lan kita paring dhawuh marang kabèh kawula setya kita, saka saben tingkatan, loro rohaniawan lan awam, supaya nganggep iki (Sinode – I. S.) minangka badan pamaréntahan sing wigati lan kuwasa, lan supaya ngupaya saka kéné pangelolaan pungkasan, putusan, lan pangadilan kabèh prakara gerejawi." Peter ora maringi perhatian gedhe marang bedane denominasi agama lan ndeleng Gréja saka sudut pandang migunani kanggo pendidikan moral rakyat kanggo kapentingan nagara; mula dhèwèké pracaya yèn tembung-tembung mau, sing ngandika yèn kabèh rakyaté kudu nganggep Sinode Suci minangka panguwasa eklesiastik paling dhuwur, kudu dipahami miturut makna harfiahé. Wakil-wakil denominasi non-Ortodoks uga cetha nduwèni pandangan sing padha, amarga padha ngajokaké petisi marang Sinode Suci. Nanging, Sinode mung matesi dhiri ing tumindak administratif lan yudisial, tanpa nggunakake langkah legislatif, kanthi mangkono wis ndhisiki ing babagan iki kegiatan legislatif sabanjure saka negara dhewe, sing nyakup denominasi liyane luwih sithik tinimbang Gereja Ortodoks.

---

[242] PSPiR. Jilid 1, No. 286; Jilid 2, No. 716, 731, 938, 808, 841, 534, 625, 777; Jilid 2, No. 1160, 898; Jilid 4, No. 1434; Jilid 3, No. 1026; Jilid 2, No. 838, 1187; Jilid 4, No. 1350, 1379, 1420, 1427, 1351, 1414; cf. dekrit-dekrit awalé Peter taun 1713: PSZ. 4. No. 2328, 2330. Petrovsky. kaca 318 lan salajengipun.

[243] PSZ. 6. No. 4001; PSPiR. 2. No. 609.

[244] PSZ. 6. No. 4036; PSPiR. 2. No. 680.

[245] PSPiR. 2. No. 901; 4. No. 1160, 1376.

Sinode Suci ora netepake badan khusus kanggo tujuan iki, njupuk keputusan ing sidang pleno utawa ing Kantor Urusan Peradilan, kajaba yen ngirim kasus marang panguwasa sipil kanggo kaputusané[246] . Kasus-kasus iki nyakup umat Lutheran, Katolik, Gregorian Armenia lan, ing antarané wong non-Kristen, Yahudi. Wiwitane, Sinode nyoba nglumpukaké data babagan cacahé gréja non-Ortodoks lan cacahé rohaniawan[247] . Komunitas Lutheran diparingi hak pamrentahan dhéwé lan milih rohaniawané dhéwé, lan saka antarané wong-wong mau, pimpinan gréja, sing mung disahaké déning Sinode Suci. Para panguwasa gerejawi (preposit) iki diwènèhi tugas kanggo ngopeni para pandhita Lutheran ing kutha lan paroki lan nglakoni kabèh panyempurnaan sing perlu, manut arahan saka Sinode Suci lan Kantor Urusan Peradilan. Para preposite diwajibake ngucapake sumpah sing negesake kesetiaan marang Tsar lan kasetyan marang Kakaisaran, kanggo njamin para pandhita uga ngucapake sumpah, lan nyerahake dokumen sing relevan sing wis ditandatangani marang Sinode Suci. Nanging, Sinode nyimpen hak kanggo dhewe kanggo ngonfirmasi para pandhita ing jabatan lan ngeculake saka jabatan[248] . Sinode ngusir para Kapusin, sing wis nganakake ibadah ing St Petersburg tanpa ijin, lan ngangkat imam Fransiskan dadi pastor ing paroki Katolik St Petersburg, Kronstadt, Riga, lan Reval. Nanging, amarga perantaraan utusan Prancis, para Kapusin ora suwe bisa bali[249] . Sinode Suci maringi idin mbukak gréja anyar, mréntahaké nutup gréja-gréja sing dibukak tanpa idiné, lan maringi idin ngedegaké sekolah kanggo denominasi non-Ortodoks[250] . Sinode ngirimaké salah siji pandhita Lutheran, sing kanthi lalai wis nikahi wanita sing wis omah-omah, menyang pangadilan uskup diosean sing cocog[251] . Dheweke nglarang wong Yahudi ing Provinsi Smolensk dagang ing dina Minggu lan dina libur umum lan manggon ing wilayah sing didiami wong Rusia; dheweke mrentahake supaya buku-buku mau dibakar lan sekolah Yahudi sing dibangun cedhak gréja Ortodoks dirubuhake[252] .

Kaya ing babagan liya ing administrasi nagara, Pangeran I uga wareg, ing babagan agama, utamane karo pambentukan badan paling dhuwur anyar – Sinode Suci – kanthi pangarep-arep kahanan bakal alon-alon berkembang manut pandhuané, ing kasus iki 'Peraturan Rohani'. Sajrone pamaréntahané Pangeran Pèter, Sinode Suci isih ana ing tahap wiwitan pangembanganné. Ing jaman para penerusé Pangeran Pèter, ana owah-owahan sing dumadi, sing dipandu déning kapentingan panguwasa nagara.

Bab II. Gereja lan Negara

§ 5. Hubungan Kaisar Rusia karo Gréja Rusia

(a) Reformasi Peter Agung marang administrasi paling dhuwur ing Gréja Rusia lan pambentukan gréja sing dikontrol negara sacara dhasar ngowahi hubungan antarane negara lan Gréja uga sikap pribadhi Kaisar marang Gréja sajrone rong atus taun sabanjure saka anané Kakaisaran Peterine.

Sakabèhé, reformasi Peter Agung nyebabaké Eropaisasi lan sekularisasi Kakaisaran: ing uripé wong-wong lan, utamané, ing pandangan golongan ndhuwur masarakat. Para sejarawan, diwiwiti saka S. M. Solovyov[253] , wis netepake yèn reformasi Pèter Agung wis nduwèni akar ing aspirasi sing wis kawujud ing Muscovy abad kaping 17 ing jaman . Sejatine, reformasi gerejawi—sing sejatine mung ngaruhi lapisan paling dhuwur ing administrasi gereja—iku perlu, nanging ora kaya cara sing ditrapake. Urip gréja mbutuhaké panyempurnaan sing

---

[246] PSZ. 6. No. 3790; PSPiR. 1. No. 128, 141; 2. No. 571, 767; 3. No. 1078; 4. No. 1330; 3. No. 1060, 1045, 1142.

[247] PSPiR. 1. No. 149, 167, 247; 2. No. 572, 767; 4. No. 1184, 1207, 1303, 1320, 1330 (babagan Lutheran); PSZ. 8. No. 5343 taun 1728; cf.: Dalton, H. *Verfassungsgeschichte der evangelisch-lutherischen Kirche in Ru?land*. Gotha, 1887. kaca 30 sarta salajengipun. Ing tanggal 27 April 1725, Sinode Suci nerbitake dekrit miturut dhawuh Catherine I, ingkang miturut dekrit punika kedah dipun adani upacara pangeling-eling ing gréja-gréja kabéh aliran Kristen tumrap Kaisar Peter ingkang sampun séda (PSZ. 7. No. 4705).

[248] PSPiR. Vol. 4, No. 1330; Vol. 1, No. 128, 146; Vol. 2, No. 767; Vol. 4, No. 1184, 1221, 1303, 1226.

[249] PSPiR. Vol. 4, No. 1207, 1291; Solovyov. Vol. 4 (Kesejahteraan Umum). kaca 291 (Sinode ora maringi idin muni lonceng ing gréja Katolik ing St Petersburg).

[250] PSPiR. 2. No. 571; 3. No. 1045, 1060, 1142.

[251] PSPiR. 2. No. 348, 848.

[252] PSPiR. 2. No. 922.

[253] Solovyov. 3 (Public Benefit). kaca 1054. Cf. *Lectures on Peter the Great*. Moskow, 1872, uga pandangan sing padha sing diungkapake mengko dening Klyuchevsky, Platonov lan Bogoslovsky. E. Shmurlo (A Course in Russian History. Vol. 3. Prague, 1935. kaca 145, 288) uga negesake yen oyodé reformasi Piyeter ana ing abad kaping 17.

luwih jero, lan cacaté ora bisa disalahaké marang sistem patriarkat. Nanging Pèter luwih kuwatir ora babagan cacaté urip gréja, nanging bab bebaya panguwasa ganda sing, miturut panemuné, diandhutaké déning patriarkat. Petrus pracaya yèn bebaya iki bisa dihindari kanthi ngadegaké Kolese Rohani. Pamrentahan kolégial, sing dianggep banget déning Petrus, ora bisa dhéwé nggawa owah-owahan dhasar ing sesambungan antarané Gréja, nagara, lan raja. Yen 'Peraturan Rohani' iku dudu dokumen legislasi nagara murni, prakara iki ora bakal tekan pambentukan gréja nagara. Wiwit nalika 'Peraturan' dadi dhasar legislatif kanggo administrasi paling dhuwur Gréja Rusia, gréja kasebut dadi bagéan saka nagara Rusia, lan Sinode Suci dadi lembaga nagara tinimbang lembaga eklesiastik sing murni.

P. V. Verkhovskaya nggambaraké hubungan antarané nagara lan Gréja ing Rusia Moskow kaya mangkéné: 'Sajeroning jaman Moskow, nalika wewenang tradhisional patriark isih njaga watak khas lan tujuwan Gréja lan nagara padha, ana wewenang ganda (diarki. – I. S.) antara tsar lan patriark, sing nyebar kanthi padha ing saindenging nagara[254] . Sanadyan nampa rumusan iki, kita ora kena ngidealisasi hubungan antarane loro panguwasa kasebut utawa ngaku manawa hubungan iki mesthi harmoni. Nanging, sadurunge diadegaké gréja nagara, sanadyan ana campur tangan kadhangkala saka para pangeran agung lan tsar ing urusan gréja, lan sanadyan ana kabèh konflik antarané loro panguwasa mau (umpamane, antarané Ivan IV lan Metropolitan Philip, utawa Tsar Alexei Mikhailovich lan Patriark Nikon)[255] , Gréja tansah njaga panggonané sing kinurmatan ing jero nagara. Posisi iki ora ana tandhingané karo departemen administratif apa waé. Ora tau kapikir déning panguwasa nagara (tsar) – lan iki penting banget – yèn Gréja ana ing posisi tundhuk utawa bisa dilebokaké ing posisi kaya ngono, kaya sing ditindakake déning réformasi Petrine. Campur tangan panguwasa sekuler – para tsar – ing urip Gréja tetep ana ing kerangka hubungan antarane Gréja lan nagara sing wis ana ing Bizantium[256] , lan adhedhasar ora mung marang tuntutan hukum nanging uga marang pandangan agama babagan kewajiban tsar Ortodoks marang Gréja. Dhasar Bizantium iki, sing dikuatake dening gagasan khas Rusia—yaiku gabungan raket ajaran wicaksana Hegumen Joseph saka Volotsk lan pandangan mesianis biksu Philotheus ('Moskow iku Roma

---

[254] Verkhovskoy. The Institution. Vol. 1. kaca 501. Pangakuan diarki bisa katon saka kasunyatan manawa nalika upacara pangukuhan, loro tahta dipasang jejeg ing tengah gréja: siji kanggo tsar lan siji kanggo patriark. Barsov, ing: Readings. 1883. Vol. 1. kaca 91, 98, 101; cf.: Vladimirsky-Budanov. 1888. kaca 151.

[255] Delengen Pengantar A lan Smolitsch. kaca 283–287; Kapterev, N. Patriark Nikon lan Tsar Alexei Mikhailovich. Jilid 1. 1909. kaca 181 sarta salajengipun.

[256] Babagan pitakonan hubungan antarane nagara lan Gréja, lan antarane maharaja lan Gréja ing Bizantium, aku mung bakal nyebut sawetara karya, umume anyar: Ostrogorsky. *Geschichte*. 1940, utamane kaca 17, 47, 169; ing kono uga ing: *Seminarium Kondakovianum*. 1931. 4; Vernadskij, G. 'Die kirchlich-politische Lehre der Epanagoge', ing *Byz. – Neugriech. Jb.* 6, 1928, kaca 119–142; Treitinger, 1938, 1940; Ensslin, W. *Gottkaiser und Kaiser von Gottesgnaden*. Munich, 1934; Berkhof, H. *Gereja lan Kaisar*. Panaliten babagan Asal-usulé Konsep Nagari Bizantium lan Teokratik ing Abad kaping papat. Zollikon; Zurich, 1947; Kartashov, ing: *Gereja lan Kosmos*; Wolf, E. 'Babagan Asal-usulé Wibawa Sinodal Kaisar, Justifikasi Teologisé lan Penerimaan Eklesiastik', ing kono kaca 153–168. Kanggo pustaka anyar, delengen: Dolger, F., Schneider, A. M. *Byzanz*. Bern, 1952. kaca 97. Saka pustaka lawas, sing khusus negesake panguwasa paling dhuwur sang raja marang Gréja, ing ngisor iki bisa dicantumake: Gelzer, H. 'Das Verhaltnis von Staat und Kirche', ing: *BZ*. 86. 1901; Bury, J. B., *The Constitution of the Later Roman Empire*. London, 1910; Brehier, L., lan Batiffol, P., *Les survivances du culte impérial romain*. Paris, 1920. Iki sing ditulis H. G. Beck ing artikelé sing menarik: 'Byzanz. Der Weg zu seinem Verstandnis', ing: *Saeculum*. 1954. 5. No. 1. kaca 87–103: 'Konsep Kakaisaran Bizantium iku, ing teges sing banget khusus, "teologi politik"… Istilah iki wis suwe digunakake, nanging kayane durung tau dikonseptualisasikake sacara teoretis utawa dibuktekake. Konseptualisasine bakal mbutuhake nglacak apa sing sejatine teologis (yaiku asalé saka Kitab Suci lan tradisi teologis) pambenaran kanggo gagasan kakaisaran ing Bizantium, lan kanggo mriksa nganti pira upaya sing ditindakake ing Bizantium ora mung ing tingkat intuisi, nanging uga liwat argumentasi teologis, kanggo ngunggahaké tatanan politik donya marang tatanan Ilahi sing transenden… bola-bali swara munggah mbantah yèn maharaja iku uga dadi panguwasa paling dhuwur ing Gréja, lan yèn iki sacara umum (kajaba ing sawatara kahanan politik tartamtu) ora dianggep tirani, nanging dadi fenomena sing lumrah. Panolakan kaya ngono ora mung amarga ora gelem nampa bukti sajarah. Sanadyan rasa ora gelem iki cetha banget, ana fakta liya sing ora kalah cetha: nalika fakta sing ora bisa dipertentangake iki saktenane diakoni, asring banget langsung dilabeli 'Caesaropapisme'. Ing loro-loroné, kesalahané saktenané ana ing salah paham sing padha (sing bisa dimangertèni): donya intelektual Bizantium kabagi dadi loro – sing sekuler lan sing eklesiastik. Nanging sejatine, maharaja ora makili prinsip 'sekuler', kaya déné patriark uga ora makili prinsip 'gerejawi', yèn diomongaké kanthi kasar tanpa nyilem ing nuansa. Keduane kaisar lan patriark padha kebak semangat sing padha, ħn pneama, lan mung karunia-karunia, car…smata, sing béda… Mula saka iku, konsep kaya Caesaropapisme ora nggambarake inti masalah saktenane; nyusun pitakon kaya ngono iku salah a priori' (kaca 94–95). Delengen uga: Ziegler, A. W. 'Die byzantinische Religionspolitik und der sogenannte Caesaropapismus', ing: *Munchener Beitrage zur Slavenkundë Festgabe fur P. Diels*. Munich, 1953. kaca 81, 97. Bab masalah hubungan antarane negara lan Gréja ing Rus Muskovit, delengen bibliografi kanggo Pengantar A, d).

Katelu')—tetep ajeg, sanajan ana sawetara kedadeyan kapisah. Sifat tradisional kesadaran agama ing nagara Moskow kawujud ing loro fakta: ing sisih siji, autokrasi tsar, sing ora diatur dening hukum tertulis nganti abad kaping 18, sejatine tanpa wates; ing sisih liya, ing hubungane karo Gréja, autokrasi diwatesi déning wates-wates sing sacara naluriah dingerteni lan dihormati déning kabéh wong, wiwit saka tsar nganti umat sing paling cilik[257] . Faktor psikologis iki nguwatake harmoni diarki lan nyegah upaya kanggo ngukuhake subordinasi Gréja marang negara sacara hukum; sejatine, formalitas kaya ngono ora perlu.

b) Ing jamané Pangeran Piyeter, Gréja wiwit wiwitané wis diadhepi déning panguwasa nagara sing ora mung nganggep dhéwé tanpa wates, nanging uga kanthi sengaja lan konsistèn kaya wesi, nganti rincian paling cilik, ngetrapaké sipat tanpa wates iki ing kegiyatan politiké. Mangkéné V. N. Latkin ngendika: "Tanpa risiko salah, bisa diarani yèn Pèter iku panguwasa Rusia pisanan sing nduwèni kakuwasan autokratik sejati lan wis ngumumaké ora mung ing teori, kaya sing ditindakké Ivan IV, nanging uga wis ngleksanani ing praktik"[258] . Karsa lan dhawuhe kaisar, ing wangun piagam, dadi siji-sijine sumber hukum positif ing kabèh babagan urip nagara lan masyarakat, sawijining prinsip sing pisanan kacathet ing undang-undang Piagam Militer taun 1716: "Paduka Agung iku sawijining raja otokratis sing ora tanggung jawab marang sapa waé ing donya babagan tumindaké; nanging, minangka panguwasa Kristen, dhèwèké nduwèni kakuwatan lan wewenang kanggo mréntah nagara lan tanahé manut karsa lan kaputusané dhéwé"[259] . Otokrasi, sing wiwit jamané Pangeran Pèter bisa diarani absolutisme—kanthi sadar tenan marang sipaté sing tanpa wates—ngasilaké kesimpulan sing padha marang Gréja, kanthi sah nglebokaké Gréja ing sangisoré panguwasa raja mutlak lan kanthi mangkono ndadékaké Gréja dadi Gréja nagara. Susunan iki diformalisasi kanthi diterbitake ing taun 1721 'Peraturan Rohani'. Panganggitane, Theophan Prokopovich, nerangake ing pambuka manawa reorganisasi administrasi eklesiastik paling dhuwur lan pambentukan Collegium Rohani iku perlu amarga 'kakuwasané para monark iku autokratik, lan Gusti Allah piyambak maringi dhawuh supaya kita manut marang dheweke kanthi ati murni… Pangérta Kristen, pangreksa ortodoksi lan kabèh tatanan suci ing sajroning Gréja… kersa netepaké Kolégium Rohani'[260] . Nanging panjelasan cekak iki mesthi ora cukup kanggo mbeneraké gagasan sing adoh saka tradhisi Moskow kuna. Mulane, Theophanes kapeksa nerusake nulis[261] . Theophanes nyoba mbuktekake manawa 'raja Kristen' uga nduwèni wewenang rohani lan bisa ngleksanani ing babagan Gréja: 'Para raja bisa diarani uskupé wong-wong sing dadi rakyaté.' Amarga jeneng 'uskup' tegesé 'pengawas'… Sang raja, panguwasa paling dhuwur, iku pengawas sing sampurna, pungkasan, paling luhur lan kuwasa sakabehe; tegesé, dhèwèké nduwèni daya lan wewenang kanggo maringi paukuman pungkasan lan ngetokaké paukuman marang kabèh rakyaté, loro donya lan agama[262] . Ing karya liya sing luwih misuwur – *The Truth of the Monarch's Will*, diterbitake taun 1722 lan ditulis utamane kanggo mbenerake Undhang-undhang tanggal 5 Februari 1722 babagan hak sang raja kanggo nunjuk ahli waris tahta[263] – Theophan nyatakake: 'Monark sing maha kuwasa bisa kanthi sah mrentahake rakyat ora mung kanggo nindakake kabeh sing perlu kanggo kabecikan ageng tanah airé, nanging uga apa waé sing dikarepake; asal ora ngrugèkaké rakyat lan ora bertentangan karo kersaning Gusti.' Mangkono, Theophanes nerangaké luwih jero proposisi-proposisi sing wis disusun ing *Historical Inquiry*. Dheweke ndeleng pembenaran kanggo jinis kekuwatan monarkis sing jembar iki ing kasunyatan manawa "rakyat wis nyerahake awake dhewe marang kersané panguwasa sadurungé é dhèwèké lan wis nyerahake kabèh wewenang marang dhèwèké; lan iki kalebu kabèh jinis upacara sipil lan agama, owah-owahan adat, cara nganggo sandhangan, pambangunan omah, lan upacara lan ritual ing pesta, pawiwahan, panguburan, lan sapanunggalane, lan sapanunggalane, lan sapanunggalane'[264] .

Amarga karya-karya Theophanes iki sabanjure nduwèni peran penentu ing mbentuk hubungan antarane nagara lan Gréja, wigati ora mung amarga padha nyedhiyakake alesan kanggo kuwasa mutlak sang raja, nanging uga amarga Theophanes nyingkiri istilah 'tsar Ortodoks' utawa 'monark Ortodoks'. Dheweke mung nyebut

---

[257] Deleng: Klyuchevsky. Course. 4 (1910). kaca 277; Vladimirsky-Budanov. Op. cit. kaca 143–155.
[258] Latkin. Buku teks (deleng: bibliografi, literatur umum, b). kaca 249.
[259] PSZ. 5. No. 3006. Art. 20.
[260] Italik panulis. 'Peraturan Rohani', ing: PSZ. 6. No. 3718.
[261] Pekarsky. 1. kaca 519 (No. 477); Chistovich. Feofan Prokopovich. kaca 128; delengen §§ 3, 4.
[262] Verkhovskoy. The Institution. 2 (ing kéné, kaca 5–20 ngemot teks 'The Search'). kaca 13.
[263] PSZ. 6. No. 3893; delengen: Pekarsky. 1. kaca 571–575; Gradovsky. 1. kaca 175.
[264] PSZ. 6. No. 4870. kaca 628; delengen: Latkin. Op. cit. kaca 245.

'pangéran Kristen' utawa 'monark Kristen', tanpa nekanake yèn autokrat Rusia iku kagandhèng karo iman Ortodoks lan Gréja Ortodoks. Kajembaran ing terminologi Theophanes iki ora bisa diterangake mung amarga dhèwèké kapengaruh déning teori-teori hukum alam Kulon sing ngajokaké asal-usul ilahi saka kakuwasan monarki tanpa mbedakaké denominasi agama tartamtu. Sakjane, wis kondhang yèn Sinode Suci ing jaman Pèter I, yaiku taun 1721–1725, ora mung ngawasi urusan Gréja Ortodoks, nanging uga urusan denominasi Kristen liyané lan malah komunitas agama non-Kristen[265] . Sinode Suci dianggep minangka badan kolegial sing ngatur urusan agama kabeh kawanan kanthi padha. Iki cocog karo pandangan Peter lan Theophanes, sing mikir luwih kaya negarawan tinimbang uskup Ortodoks. Saka sudut pandang psikologis, kéné ana kesalahan. Sanajan nalika maca 'Peraturan Rohani', kaya sing diamati P. V. Verkhovskaya, wong krasa yèn Pèter wis ngumumaké dhèwèké dadi 'Ketua Sinode Suci' utawa mung 'Pimpinan Gréja'[266] . Sanadyan ora bisa sarujuk sakabèhé karo interpretasi iki, siji bab ora bisa dipungkiri – persepsi kaya ngono pancèn ana, utamané ing kalangan Para Percaya Lawas. Kanggo hierarki gereja lan kabèh umat sing pracaya, iki malah luwih ora bisa ditrima amarga tsar nyebut dhéwé mung minangka 'raja Kristen', tinimbang 'tsar Ortodoks' utawa 'kaisar Ortodoks'. Ana kontradiksi kang fatal ing pandangan agama wong-wong, kang bisa nduwèni akibat ing babagan politik nagara. Pitakonan babagan afiliasi monark karo Gréja Ortodoks wiwit wektu kuwi dadi masalah politik. Iki katon saka undang-undang sing disahaké wiwit jaman Catherine I nganti Nicholas I. Ing periode iki, para panguwasa nyoba nyawiji maneh jurang sing wis muncul, kanthi nekanaké kanthi saben cara afiliasiné karo iman Ortodoks lan Gréja Ortodoks. Amarga diwajibake dening hukum, para raja kasebut kanthi terbuka, minangka 'penguasa Ortodoks', njaluk berkah saka Gereja Ortodoks kanggo pamaréntahané, saéngga nglegitimasi pamaréntahané ing paningalé rakyat.

Nganti seda Peter Agung tanggal 28 Januari 1725, ora ana klarifikasi resmi saka panguwasa nagara utawa karya anyar saka Theophanes sing ngrembug babagan hubungan raja karo Gréja. Mula saka iku, posisi tetep berlaku manawa Kaisar Kabeh Rusia mrentah minangka 'monark Kristen'. Kapercayan pribadine marang agama Ortodoks lan pranatan antarané wewenangé karo konsep 'Tsar Ortodoks', sing wis ana ing Moskow, ora kasebut ing endi wae ing dokumen resmi.

Penerus Peter ing tahta yaiku garwané, Catherine I (28 Januari 1725 – 6 Mei 1727), sing dipilih déning 'tokoh-tokoh pamaréntahan' lan pasukan pengawal[267] . Dheweke lan pangiringé cetha wis mangertèni kabutuhan kanggo mbusak keraguan kanthi tegas babagan keanggotaan tsar ing Gréja Ortodoks, sing muncul ing antarané wong akèh utamané amarga pengaruh tulisané Theophanes. Ing wasiaté taun 1727, Catherine I ngetokaké prentah: 'Ora ana siji waé sing dudu penganut agama Yunani sing kena nguwasani tahta Rusia'[268] . Peter II (7 Mei 1727 – 18 Januari 1730), putrané Tsarevich Alexei sing apes nasibé, bebarengan karo pangiringé, raket banget gandhèngané karo partai konservatif sing mungsuh gréja, 'Partai Rusia Lawas', nganti ora ana sak bayang sangsi babagan Ortodoksiné. Kahanan mau beda banget kanggo Kaisar Anna Ioannovna (19 Januari 1730 – 17 Oktober 1740). Dheweke wis nikah karo sawijining Protestan, Duke of Courland, lan wis nglampahi meh rong puluh taun ing lingkungan Protestan Jerman. Mula ora nggumunake menawa, wiwit paragraf kapisan saka sing diarani 'kahanan' taun 1730, Anna diwajibake ngakoni ('ngreksa') iman Ortodoks lan nyebarake Ortodoksi[269] . Sawisé diumumaké 'otokrasi'-é tanggal 25 Februari 1730, Anna tansah kuwatir marang sentimen para rohaniawan, lan luwih saka sapisan ing piwadoné dhèwèké nuntut supaya Gréja nganakake pandonga taunan kanggo 'pamaréntahan kang nyenengaké Gusti'. Kantor Rahasia Panjenengané nganiaya tanpa welas asih marang kabèh rohaniawan sing ora netepi pandonga kuwi. Saliyane, kabèh rohaniawan kapeksa mastèkaké kasetyané marang Kaisar liwat tulisan kanthi sumpah[270] .

---

[265] Deleng § 4.

[266] Verkhovskoy. Op. cit. 1. kaca VI, 608. E. E. Golubinsky ngendika babagan iki: 'Konon Petrus ngumumake awake dhewe dadi sirah Gréja. Nanging kuwi ora bener. Ing sumpah sing dijupuk déning para anggota Sinode, dhèwèké nyebut dhéwé minangka hakim paling dhuwur saka para anggota Sinode. Nanging iki ora padha karo dadi sirah Gréja (Readings. 1913. 3. kaca 76). Mung Paul I sing nyatakaké dhéwé minangka sirah Gréja ing Akta Suksesi tanggal 5 April 1797.

[267] Platonov. Kuliah (1915). kaca 544.

[268] PSZ. 6. No. 5070.

[269] Latkin. Op. cit. kaca 251; Korsakov, D. A. The Accession of Anna Ioannovna. Kazan, 1880. kaca 17.

[270] Verkhovskoy. The Establishment. Jilid 1. kaca 653.

Ing manifesto sing nandhani pangrêmbakan Kaisar Elizabeth (25 Oktober 1741 – 25 Desember 1761), ora ana sebutan babagan pangibadahé marang Ortodoksi[271] . 'Pulcheria kapindho' lan pelindung Gréja iki, kaya sing diarani déning Metropolitan konservatif Arseny Matseevich saka Rostov, ora perlu mbuktekake ortodoksiné, amarga kasucian lan kesetiaané marang Gréja wis cetha banget marang kabèh wong ing jamané.

Ing manifesto-manifesto Kaisar Catherine II (28 Juni 1762 – 6 November 1796), referènsi marang 'Ortodoksi'-é lan semangaté kanggo iman Ortodoks katon kanthi cetha[272] . Dhèwèké nduwèni alesan sing kuwat kanggo kuwi. Kaping pisan, dheweke kepengin negesake kontras antarane ketidakpedulian agama Peter III, kecenderungané marang Protestanisme lan sikap ngremehake uripé Gréja Ortodoks Rusia ing siji sisih, lan ortodoksié dhéwé ing sisih liyané[273] . Kapindho, Maharani sing cerdik pracaya yèn wigati negesake kesetiaané marang Ortodoksi, ora sithik saka sudut pandang psikologis, supaya bisa ngluhurake pangaribawa sing luwih gedhé marang kesadaran umum[274] . Mula saka iku, manifesto tanggal 28 Juni 1762, sing diterbitake nalika Catherine II munggah ing tahta, negesake ora aspek politik nagara nanging aspek agama: 'Wis cetha banget marang kabeh putra sejati tanah air Rusia bebaya apa sing nyerang sakabehe nagara Rusia amarga tumindak iki, yaiku: hukum Yunani Ortodoks kita sing pisanan ngrasakake geger lan pangrusakan tradhisi gerejawi, saéngga Gréja Yunani kita tetep rentan banget marang bebaya pungkasan saka owah-owahan marang Ortodoksi kuna Rusia lan panriman hukum saka iman sing béda"[275] . Pangukuhan mahkota Catherine II dilakoni tanggal 22 September, persis sawisé pangukuhan mahkota Anna Ioannovna, amarga upacara iki njamin berkah gerejawi kanggo Maharani anyar. Malih, ing manifesto tanggal 7 Juli 1762 sing ngumumaké pangukuhan mahkota sing bakal teka, pangowahan ing tahta lan pangusiran Peter III saka panguwasa manèh dibeneraké adhedhasar kawajiban agama: 'iki dituntut saka Kita déning jabatan Kita dhéwé ing ngarsané Gusti Allah, Gréja-Nya lan iman suci… amarga iku Panjenengané, Gusti Allah Kang Maha Kuwasa, sing mrentahaké Karajan lan maringi marang sapa waé sing Panjenengané kersa, ndeleng niyat Kita sing adil lan taat, saktenané wis mberkahi'[276] . Katrin II mesthi ngerti sepira dhuwure ajining iman Kaisar Elizabet marang rakyat, mula piyambakipun nyoba nuduhake kesalehanipun. Mula, sawisé pangukumané, dhèwèké nindakake ziarah menyang Lavra Trinity-Sergius sing kuna lan banget diurmati, lan sawisé kuwi ora tau nglirwakaké partisipasiné ing urip gréja. Dheweke ngangkat Archimandrite Platon Levshin, sing mengko dadi Metropolitan Moskow, dadi guru kanggo putrané, calon Kaisar Paul I, supaya pangeran ahli waris enom mau dibesarké ing semangat Ortodoksi[277] .

Mangkono, saka njaba, Catherine nindakake kabeh sing bisa kanggo nuduhake ikatan raket karo Gréja Rusia. Dheweke malah nyebut awake dhewe 'chef de l'Église grecque' [pimpinan Gréja Yunani (Basa Prancis)] utawa 'chef de son Église' [pimpinan Gréja dheweke (Basa Prancis)][278] . Nanging, ora kena nggoleki ing gelar iki gagasan Bizantium utawa Muskovit Kuna babagan hak-hak tsar sing ana gandhèngané karo Gréja. Iku mung minangka ungkapan hubungan nyata sang maharani, ora karo Gréja saktenané, nanging luwih karo Sinode lan

---

[271] PSZ. 11. No. 8475.

[272] PSZ. 16. No. 11582.

[273] Delengen layang saka Count Mersy-Arzhanto marang Count Kaunitz: Koleksi. Jilid 18. kaca 371, 391 (tanggal 28 Mei lan 18 Juni 1762); Bolotov, A. Memoir. Jilid 2. St Petersburg, 1870. kaca 172; Arsip Rusia, 1871, kaca 2055. Dekrit Pangeran Petrus III tanggal 26 Maret 1762, sing ora kalebu ing PSZ, diterbitake ing Russian Articles, 1872, jilid 6, kaca 567; delengen uga: Russian Articles, 1879, jilid 25, kaca 586.

[274] Delengen: Smolitsch, 'Pandangan Agama Catherine II lan Gereja Rusia', ing: JGO, 1938, jil. 3, kaca 568–579.

[275] Italike panulis. PSZ. 16. No. 11582; cf. 16. No. 11643.

[276] Italik panulis. PSZ. 16. No. 11598 (ditinggal tanggal 5 Juli, nanging diumumaké tanggal 7 Juli); salajengipun, manifesto tanggal 7 Juli 1762: PSZ. 16. No. 11599, ing ngendi seda Peter III dianggep minangka kersaning Gusti ('panjenenganipun seda miturut kersaning Gusti Allah Kang Maha Kuwasa'). Malah ing manifesto babagan pangurangan pajeg uyah (tanggal 5 Juli 1762), negesake: 'Kita, sawise munggah ing Tahta Kakaisaran Kabeh Rusia kanthi Kawicaksanan lan pitulunganing Gusti Allah…', dene manifesto bab paukuman kanggo korupsi ing badan administratif (tanggal 18 Juli 1762) nyatakake: 'Tindakan kita (yaiku mlebu kita ing tahta. – I. S.), ingkang Gusti nuntun Kula…' (kacokot saking: Decrees… of Empress Catherine Alexeyevna. St Petersburg, 1776. Edisi kaping kalih, kaca 11, 37). Lan sanadyan ing cathetan piyambak babagan pamaréntahané, Catherine II boten kélangan kasempatan nyebutaken: 'Catherine wis munggah ing tahta; dhèwèké dipasang ing kono kanggo mbela iman Ortodoks' ["Catherine munggah ing tahta kanggo mbela iman Ortodoks" (Basa Prancis)], ing: Russkiy Arkhiv, 1865. kaca 490.

[277] Sablukov, B. N. Cathetan, ing: Russkij Arkhiv, 1879, kaca 1876.

[278] Surat-surat marang Voltaire, ing: Koleksi. 14. kaca 378 (ditinggal tanggal 27 Desember 1773); marang Grimm – ibid. 33. kaca 142 (ditinggal tanggal 28 April 1781). Dheweke uga nyebut awake dhewe minangka 'Maharani Ortodoks' – ibid. 7. kaca 156.

hierarki gerejawi. Mung kuwi sing dadi perhatian kabijakan gerejawi sang maharani. Ing jaman Catherine II, reformasi gerejawi Peter Agung dadi stabil ing wangun sistem administrasi gereja sing dikontrol negara lan lestari. Wiwitane, kasus Metropolitan Arseny Matseevich (1763) kabuktèn dadi alangan serius kanggo konsolidasi pungkasan sistem iki; nanging, Catherine kanthi trampil mbusak alangan iki kanthi nggunakake tuduhan palsu marang Arseny. Sawisé kuwi, administrasi gerejawi kabèh ana ing sangisoré kendhali Maharani[279] . Saiki, sawisé kamenangane, dhèwèké ora ana sing kudu ditakuti saka Gréja, amarga kakuwasané wis diremukaké déning reformasi gerejawi Peter lan, utamané, déning tekanan terus-terusan saka panguwasa sekuler ing jaman Anna Ioannovna. Miturut wong-wong jaman kuwi, rasa wedi bakal ana perang antarané 'loro kuwasa' wis sirna[280] . Sanadyan campur tangan panguwasa sekuler ing urusan Gréja Rusia biyèn asring kasar lan maksa, Catherine, minangka panguwasa sing trampil lan diplomat sing pinter, kasil nggawa hubungan antarane nagara lan Gréja menyang sistem sing pungkasane nggawa stabilitas marang reformasi Peter.

Wis kondhang yèn Kaisar Paul I (1 November 1796 – 11 Maret 1801) iku wong sing taat agama lan ora nolak mistisisme. Pandangane babagan wewenang kaisar raket gegandhèngan karo mistisisme iki. Sanajan isih dadi ahli waris tahta, dhèwèké nulis ing diariné: "Undhang-undhang kapisan sang raja yaiku ngajèni kabèh undhang-undhang. Ing ndhuwuré dhèwèké mung ana loro kuwasa – Gusti Allah lan undhang-undhang… Bab para kawula, undhang-undhang kapisané, sing ditemtokaké déning agama, alam lan akal, yaiku undhang-undhang patuh. Mula saka iku, padha kudu wedi lan ngajeni marang sang raja, amarga dhèwèké minangka cerminané Gusti Kang Maha Kuwasa[281] . Ana bukti sing bisa dipercaya yèn nalika upacara pangukuhan, Paul I nolak nampa Komuni Suci saka tangan metropolitan; tinimbang kuwi, nalika nyedhak mezbah, dhèwèké nampa Komuni dhéwé, kaya imam sing mèlu ing ibadah ilahi[282] .

Kabeh iki cetha nuduhake manawa Paul I maringi wigati sing kakehan marang wewenang kaisar; luwih saka kuwi, dhèwèké ndeleng wewenang mau kanthi istilah agama lan mistik. Undhang-undhang Penggantian Tahta tanggal 5 April 1797 ngemot pasal sing nyatakake manawa Kaisar Rusia iku 'Pangarsa Gereja', sanadyan diraguhi apa iki nduwèni makna kaya sing asring dianggep. Undhang-undhang Penggantian Tahta nyatakake: 'Nalika suksesi tekan garis keturunan wadon sing wis mrentah ing tahta liya, wong sing nduwé hak suksesi diparingi idin milih agama lan tahta, lan mbatalake, bebarengan karo ahli waris, agama lan tahta liyane, yen tahta kuwi diiket déning hukum (yaiku marang denominasi tartamtu. – Ed.), amarga para panguwasa Rusia iku kepala Gereja; yèn ora ana panyingkiran iman, mula wong sing dadi ahli waris bakal nerusaké"[283] . Mula, miturut ukum tanggal 5 April 1797, ahli waris tahta Kakaisaran Rusia kudu mlebu ing Gereja Ortodoks. Gagal nampa iman Ortodoksi padha karo nyerahaké tahta Rusia lan nyebabaké ilang hak waris. Saliyane, cetha saka undang-undang sing padha manawa wong sing ngaku-ngaku dadi ahli waris tahta sing wis dadi panguwasa nagara liya nanging mlebu ing Gréja Ortodoks ora bakal kelangan haké marang tahta Rusia, lan ora kapeksa nyerahaké tahta sing wis diduwèni. Iki minangka fakta penting, amarga nggambaraké sipat khas pandangan Paul I, ing ngendi pertimbangan agama luwih diutamaké tinimbang pertimbangan nagara lan politik.

Sadurunge nerusake mriksa interpretasi sing diwenehake marang Undhang-undhang tanggal 5 April 1797 ing hukum publik lan legislasi Rusia, perlu dicathet manawa teks sing dikutip ing ndhuwur babagan Kaisar Rusia minangka 'pamimpin Gereja' iku, miturut panemuku, dudu postulat nanging pernyataan fakta. Undhang-undhang iki netepake afiliasi Kaisar Rusia karo Gréja Ortodoks ora saktenane de jure nanging de facto, lan ing pangertèn iki mbaleni wasiaté Catherine I.

---

[279] Deleng § 8 ing ngisor iki.

[280] Shcherbatov, M. M. 'Statistik ing Konteks Rusia', ing: Bacaan. 1859. 3. kaca 70; Korespondensi antarane Catherine II lan Monsieur Voltaire. St Petersburg, 1803. kaca 14, 24; delengen: Titlinov, B. Gavriil Petrov, Metropolitan Novgorod (1916). kaca 281, 360.

[281] Surat-surat lan dokumen sing disimpen ing arsip Istana Pavlovsk, ing: Russian Historical Review. 1874. 4. No. 740, 742; Paul I nyilih tembung-tembung iki saka memoaré Count Sully. Bandhingna karo manifesto Paul I tanggal 18 Maret 1797, ing: PSZ. 24. No. 17879, lan utamane dekrité tanggal 3 November 1798 babagan administrasi Gréja Katolik Roma ing Rusia (PSZ. 25. No. 18734), ing ngendi para rohaniawan Katolik uga diwajibake nuduhake kasetyan lan patuh marang panguwasa, 'minangka panguwasa sing dipilih dening Gusti Allah piyambak' (kaca 436).

[282] Sablukov. Op. cit. kaca 1876.

[283] Italik saka pangarang. PSZ. 24. No. 17910; cf.: Kode Undhang-undhang. Jilid 1 (Undhang-undhang Dhasar). Art. 13.

Kaping pisan lan paling utama, kudu kasebut rancangan konstitusi lan undang-undang saka jaman Alexander I (12 Maret 1801 – 19 November 1825). Sanadyan ora tau ditrapake, naskah-naskah iku nuduhake kepiye para pangripta wektu semana mbayangake posisi Kaisar gegayutan karo Gréja Ortodoks Rusia, lan sepira kiyat gagasan babagan sesambungan antarane panguwasa nagara lan Gréja, sing wis ana wiwit jaman Pangeran Petrus Agung. 28 Februari 1804 Senat nampa dekrit paling luhur babagan pambentukan Komisi Penyusunan Undhang-undhang. Dekrit iki metu sawisé laporan saka Menteri Kehakiman marang Tsar, sing uga ngemot rencana kanggo undhang-undhang sing diajokaké. Sanadyan ing laporan Menteri kasebut kasebut, saliyané bab liya, ana komisi khusus eklesiastik-sipil, rencana kasebut ora ngemot apa-apa sing ana gandhèngané karo iman utawa Gréja Ortodoks Rusia[284] . Katoné, ana gandhèngané karo rencana iki, Rancangan Undhang-Undhang Dasar Kakaisaran Rusia disusun ing taun 1804. Panganggité, Baron G. A. Rosenkampf, nulis nganggo basa Jerman, lan teks asli iki sakbanjuré diterjemahaké menyang basa Rusia kanthi ora pati akurat. Bab kapisan saka Rancangan (§ 1) ngrembug pitakon 'Bab Iman Ortodoks' lan nyatakake: 'Iman Ortodoks Yunani-Rusia iku iman dominan ing saindenging Kakaisaran. Adhedhasar Kitab Suci lan piwulang Para Bapa Suci'. Sing wigati kanggo kita yaiku § 10, sing ngrembug babagan wewenang kaisar: "Der Kaiser als Alleinherrscher ist zugleich das geistliche Oberhaupt des Staates" [Kaisar, minangka panguwasa tunggal, uga dadi pamimpin rohani nagara (Jerman)], sing ing terjemahan basa Rusia diwaca kaya ing ngisor iki: "Kaisar iku panguwasa paling dhuwur ing saindenging nagara lan kepala Gereja." Nalika teks Rosenkamp mbukak nuansa Protestan ing kabeh paragraf sing nyakup babagan iman (§§ 1–11), terjemahan basa Rusia njupuk saka tradhisi abad kaping 18 lan Undhang-undhang Paul I babagan Suksesi Kursi Kerajaan[285] .

Ing taun 1808, sawijining karya déning M. M. Speransky (1772–1839), sing wektu kuwi dadi sekretaris pribadi Kaisar Alexander I, diterbitaké kanthi judhul 'Pambuka kanggo Kompilasi Undhang-Undhang Nagara'[286] . Ing rancangan undang-undang iki, Gereja Rusia ora kasebut sanajan sapisan, lan ora ana sebutan babagan hubungan antarane panguwasa negara lan lembaga-lembaga gerejawi sing tanggung jawab marang pangayoman agama mayoritas warga Rusia. Ing Bab 4, 'Babagan Interpretasi Undhang-undhang sing Nyakup Hak-hak Warga', wong Rusia dipérang dadi telung golongan, nanging ora ana siji tembung waé sing nyebutake para rohaniawan, sing wis cukup akèh ing wektu kuwi. Ing rancangané, Speransky sakabèhé nglirwakake Gréja lan kabèh sing ana gandhèngané karo Gréja. Kasunyatan iki angel banget diterangake, luwih-luwih amarga Speransky dhéwé ora kalebu pemikir bebas utawa mungsuh Gréja.

Rancangan konstitusi taun 1819 déning N. N. Novosiltsev (1761–1836) – 'Piagam Konstitusional Nagara Kakaisaran Rusia' ('La Charte Constitutionnelle de l'Empire de Russie') – kanthi cetha nemtokake posisi Kaisar Rusia babagan Gereja lan hubungan antarané nagara lan Gereja[287] . Artikel 20 nyatakake: "Minangka pucuk panguwasa paling dhuwur saka Gréja Yunani-Rusia, sang panguwasa ngangkat kabèh anggota hierarki gerejawi menyang jabatané masing-masing ". Administrasi Gréja diatur ing Artikel 45 babagan Direktorat Jenderal Urusan Gréjawi lan Pendidikan Umum. Kanthi tembung liya, rancangan Novosiltsev adhedhasar kahanan wektu kuwi, yaiku anané sing diarani Dual Ministry, sing diadegaké tanggal 17 Oktober 1817. Artikel 78 nerusake: "Agama Ortodoks Yunani-Rusia bakal tetep dadi agama dominan ing Kakaisaran, kanggo Kaisar lan kabèh Keluarga Kakaisaran. Iku bakal terus dadi perhatian khusus saka pamaréntah, nanging tanpa nglanggar kabebasan kabèh denominasi liyane. Bédané antarane denominasi Kristen ora kena nyebabaké ana bédané ing hak sipil utawa politik." Miturut Pasal 79, para rohaniawan saka kabèh denominasi, tanpa kecualian, tundhuk marang 'perlindhungan' lan 'pangawasan' undang-undang pamaréntah. Saka kéné katon yèn rancangan Novosiltsev mesthi wis nimbang undhang-undhang tanggal 5 April 1797. Panulis nyebut Kaisar minangka 'pucuking Gereja' lan nuntut supaya sang raja 'salawas-lawase' manut marang iman Ortodoks.

---

[284] PSZ. 28. No. 21187.

[285] Babagan rancangan iki déning Rosenkampf, delengen: Makarov, A. N. 'Entwurf der Verfassungsgesetze des russischen Rechts', ing: Jbb. f. Kultur u. Gesch. d. Slaven. 1926. New Series, No. 2, kaca 201–366. Tèks Jerman saka rancangan: kaca 359–366; interpretasi Makarov babagan artikel-artikel babagan hubungan antarane negara lan Gréja: kaca 303–306, 344, 314.

[286] Rencana Reformasi Nagara M. M. Speransky. Moskow, 1905. kaca 1–120.

[287] La charte*, ed. Th. Schiemann. kaca 19, 51, 55; Vernadsky (1933). kaca 146–148; kanggo teks basa Rusia, delengen: Historical Collection. Jilid 2. London, 1861; Schilder, N. Emperor Alexander I. St Petersburg, 1903. Jilid 4. kaca 499–526.*

Ing jaman Kaisar Nikolaus I (19 November 1825 – 18 Februari 1855)[288] , undang-undang nagara Rusia pungkasane dikodifikasi ing taun 1832 – Kode Undang-Undang Kakaisaran Rusia digawe. Kode iki uga nduweni wigati gedhe sacara hukum lan praktis kanggo Gréja Ortodoks Rusia. Kaping pisan, iku nglegalake hubungan sing wis ana antarane negara lan Gréja. Ing bagean 'Undhang-Undhang Dhasar', ing Jilid 1 saka Kode, hubungané Kaisar Rusia – minangka sing nyekel kakuwasan autokratik – karo agama dominan lan administrasi Gréja wis dijlentrehake. Administrasi gréja dipisahake kanthi cetha saka kerangka umum administrasi nagara minangka lembaga sing kapisah, saéngga nampa dhasar hukumé. Kapindho, macem-macem jilid Kode kasebut netepake hak lan kewajiban para rohaniawan, sing dianggep minangka kelas sosial sing kapisah.

Ayo padha menehi analisis cekak babagan Undhang-Undhang Dasar anyar. Pasal 41 nemtokake manawa Tsar Rusia kudu mlebu agama Ortodoks Wétan. Artikel 40 nyatakake yèn Gréja Ortodoks Wétan dadi Gréja dominan ing Kakaisaran Rusia. Artikel 41 adhedhasar 'Peraturan Rohani', wasiaté Catherine I taun 1727, lan undhang-undhang tanggal 5 April 1797. Kanggo njamin para kawula ora ragu manawa Tsar nganut iman Ortodoks, undhang-undhang kasebut nemtokake pangukuhan suci pangadeg kraton lumantar pangresman suci miturut upacara Gréja Ortodoks (Artikel 35). Pambacaan umum (kanthi banter) déning pangéran sing lagi diangkat minangka raja marang Kredo Nikea-Konstantinopel (cathetan ing Artikel 36) lan janji resmi, sing diwangun ing wangun pandonga, kanggo mréntah lan ngadili manut dhawuh Gusti dadi dhasar tugas lan hak Kaisar ing babagan Gréja. Artikel 42 nduwèni wigati dhasar: "Kaisar, minangka panguwasa Kristen, iku pembela lan pangreksa paling dhuwur saka dogma iman kang lumaku lan panyengkuyung ortodoksi lan kabèh tatanan suci ing sajroning Gréja." Ketentuan iki dijupuk langsung saka "Peraturan Rohani". Lan mung ing cathetan kanggo artikel iki kita maca: 'Ing pangertèn iki, Kaisar diarani Kepala Gréja ing Undhang-undhang Panglenggahan Kursi tanggal 5 April 1797'[289] .

Iki cetha saka kéné yèn para panyusun Kitab Undang-Undang taun 1832 ora wani maringi kekuwatan hukum langsung marang rumus Paul I sing kondhang: rumus kuwi mung kacathet minangka interpretasi saka salah siji artikel. Rumus kaya ngono ing teks undang-undang kuwi mesthi bakal nemtokake kanthi cetha posisi Kaisar 'intra Ecclesiam' [ing jero Gereja (Latin)] lan 'supra Ecclesiam' [ing ndhuwur Gereja (Latin)] lan mesthi bakal mbusak kabeh ambiguitas, nanging iki bakal padha karo ngumumake Caesaropapisme ing Rusia, sing mesthi ora ana sing kepengin. Kayane pertimbangan kaya ngene iki nyurung M. M. Speransky (sing mimpin karya ing Kode Undhang-undhang – Ed.) kanggo nyakup rumusan taun 1797 iki mung minangka cathetan sikil. Sabanjure, nerangake masalah iki nyebabake akèh kesulitan kanggo para ahli hukum nagara lan hukum gerejawi.

Artikel 45 nyatakake: 'Ing pangelolaan Gréja, kakuwasan autokratik tumindak liwat Sinode Panguwasa Suci Paling Luhur, sing diadegaké déning kakuwasan mau.' Beda karo artikel-artikel liya sing nyakup prakara gerejawi, lan uga beda karo Artikel 1 (bab sifat kakuwatan kaisar Rusia), ing kene kita nemokake ungkapan 'kakuwatan autokratik', dene Kaisar, minangka sing nduwèni kakuwatan iki, ora kasebut, kaya sing katon dibutuhaké miturut logika . Ungkapan iki dipilih kanggo antisipasi yen tahta bakal diwarisake liwat garis keturunan wadon. Nanging, pertimbangan manawa ungkapan 'pucuking Gereja' ora ana ing Artikel 42 dhewe, nanging mung ana ing cathetan sikil, uga bisa uga nduweni peran.

c) Status Gréja, sing diadopsi lan disahaké déning Kode taun 1832, ora dianggep déning rakyat Rusia minangka pungkasan. Kanggo masarakat umum, Kaisar tetep dadi 'tsar', sanadyan ora padha karo 'tsar Ortodoks' saka Muscovy pra-Petrine.

Nanging, ora mung politisi nasionalis lan monarkis sing ngomong lan nulis bab 'wibawa karajaan sing ditetepake déning Gusti', nanging uga wakil-wakil saka kalangan nasionalis ing masyarakat sing padhang pikiran. Wiwit taun 1811, N. M. Karamzin, ing cathetané 'Cathetan babagan Rusia Kuna lan Modern' (1811), nyoba nerangaké marang Kaisar Alexander I wigatiné 'wibawa suci' sang raja lan nuduhaké kaanehaning hubungan antarané nagara lan Gréja[290] . Count S. S. Uvarov rada luwih ati-ati; ing rumusane 'Ortodoksi, Otokrasi, Nasionalitas' (1832), kang dimaksudake kanggo nemtokake watak pendidikan umum, dheweke sacara ora

[288] Bab kodifikasi ing jaman Nikolaus I, delengen: Vladimirsky-Budanov (1888). kaca 247–250; Vernadsky. Esai (delengen: bibliografi, pustaka umum, b). kaca 159.

[289] Kode Undhang-undhang (1832). Jilid 1. Artikel 35–42; delengen uga: Verkhovskaya. Konstitusi. 1. kaca 592 lan salajengipun.

[290] Kanggo 'Memorandum'-é Karamzin, delengen: Pypin. Gerakan Sosial ing Rusia ing jaman Alexander I. St Petersburg, 1900. Edisi katelu. kaca 479–534. Karamzin nulis yèn Peter ngumumaké dhèwèké dadi kepala Gréja (kaca 491).

langsung negesake pranatan antarane kaisar lan iman Ortodoks[291] . Pandangan para Slavophiles babagan iki wis misuwur. Panemu hierarki gréja bisa diukur saka tembungé Metropolitan Filaret Drozdov saka Moskow († 1867): 'Pangéran nampa kabèh sahé saka pangurapan gréjawi… Pangéran sing diurapi ing tahta dadi panglindhunging Gréja sacara alamiah lan sejati… Gusti Allah, miturut gambaran persatuan swarga-Nya, wis netepake raja ing bumi; miturut gambaran Kakuwasan-Nya – pangéran otokrat"[292] . "Kanggo wong-wong sing mbentuk Gréja Ortodoks," tulis M. N. Katkov sawisé Alexander III munggah tahta, "Tsar Rusia ora mung dadi obyek pangurmatan—sing dadi hak saben panguwasa sah—nanging uga dadi obyek rasa suci amarga wigatiné ing kulawarga (oikonomia – I. S.) saka Gréja." Nanging ing wektu sing padha, Katkov yakin yèn wewenangé tsar Rusia winates amarga gandhèngané karo Gréja Ortodoks lan tanggung jawabé marang Gusti Allah[293] . I. S. Aksakov uga nyatakaké pandangan sing padha, sanadyan dhèwèké banget nentang campur tangan wewenang nagara ing administrasi gréja. Kanggo dhèwèké uga, tsar iku sawijining tokoh suci, sawijining 'tsar kang diurapi', sing ikatané karo rakyat adhedhasar iman sing padha. Mula, miturut panemune Aksakov, ora mungkin wong sing nduwé iman béda—umpamane Protestan Jerman—dadi autokrat Rusia[294] . V. V. Rozanov nulis: "Kawenangan monark nduwé sipat ilahi, nglambangaké makna sajarah. Mula saka iku pandangan marang dheweke minangka sing diurapi déning Gusti, konsep kakuwasané minangka sih rahmat sing ditampa saka Gusti[295] . F. M. Dostoevsky, ing *Diary Panulis*-é, ngandika: "Wong Rusia iku anak-anaké Gréja… lan tsar iku bapaké… Ing kéné ana gagasan sing jero lan paling asli: ana sawijining organisme, urip lan kuwasa, organisme sawijining bangsa sing nyawiji karo tsar-é… Lan gagasan iki dadi sawijining kekuwatan… Kanggo rakyat, tsar iku dudu kekuwatan saka njaba, uga dudu kekuwatan saka sawijining penakluk (kaya sing kelakon, umpama, karo dinasti raja-raja biyen ing Prancis), nanging kakuatan sing kagungané kabèh bangsa, kakuatan panyawiji sing dikarepake déning rakyat dhéwé, sing dipelihara ing atiné, sing ditresnani, lan kanggo sing padha nampa kasangsaran, amarga mung saka kakuatan iki piyambak padha ngarep-arep pambebasan saka Mesir. Kanggo rakyat, Tsar iku perwujudan saka awake dhewe, saka kabèh idéal, pangarep-arep, lan pracaya… Yen kowe kersa, ing kéné ing Rusia ora ana kekuwatan liya sing netepake, njaga lan nuntun kita, kajaba saka ikatan organik sing urip antarane rakyat lan Tsar-é, lan kabèh asalé saka kéné"[296] . Bab wigatine Ortodoksi tumrap sesambungan antarané panguwasa nagara lan rakyat, K. P. Pobedonostsev ngendika kaya mangkéné: "Kapercayané wong akèh marang panguwasa adhedhasar iman, tegesé ora mung kapercayan sing padha antarané rakyat lan pamaréntah, nanging uga kapercayan prasaja yèn pamaréntah nduwèni iman lan tumindak manut iman kuwi. Mula, sanajan wong pagan lan Muslim luwih percaya lan ngajeni marang pamaréntahan sing adhedhasar prinsip iman sing teguh – apa waé iman kuwi – tinimbang pamaréntahan sing ora ngakoni imané dhéwé lan nganggep kabèh kapercayan padha"[297] . Kita ora bakal nyebutaké ing kéné pandangan-pandangan liya sing padha saka abad kaping 19 lan 20 sing nggambaraké persepsi umum ing Rusia babagan wigati agama-mistis saka kakuwasan tsar[298] . Pandangan iki uga

---

[291] Kanggo laporan Uvarov (1843), delengen M. O. Gershenzon. Jamané Nicholas I. Moskow, 1910. kaca 115–118 lan I. M. Solovyov. Universitas-Universitas Rusia ing Piagam-Piagame lan Memori Para Sasamana. Moskow, 1914. Jilid 1. kaca 53–55. Delengen uga terjemahan Jerman: Winkler, M. *Slavische Geisteswelt: Ru?land*. Darmstadt, 1955. kaca 180–184.

[292] Filaret. Panemu-panemu sing diklumpukake. 5. 1. kaca 362; bandhingna kaca 749, 751 lan 4. kaca 578; ing kono uga. Tembung lan Pidato. Kumpulan Kapindho. Moskow, 1861. Jilid 2. kaca 252. Babagan pandangan para Slavophiles, delengen, umpama: Lebedev, M. 'Babagan Pitakon Hubungan antarane Gereja lan Negara: Menuju Karakterisasi Tren Slavophile', ing: Pravda Soborna, 1906, 6–12; K. Shchebatinsky, 'Doktrin para Slavofil babagan Hubungan antarane Gréja lan Nagara', ing: *Stranik*, 1912, 4–6, 8.

[293] Katkov, M. N. Bab Autokrasi lan Konstitusi. Moskow, 1905. kaca 12; ing kono uga. Sanksi Moral lan Agama saka Autokrasi Rusia. Moskow, 1907. kaca 37.

[294] Aksakov, I. S. Karya Kumpul. Moskow, 1886. Jilid 5. kaca 142; kritik pedhes Aksakov marang Kantor Jaksa Agung Sinode Suci – ibid. Jilid 4. kaca 72–79 (artikel ing koran *Moskvich* tanggal 1 Februari 1868).

[295] Rozanov, V. V. Bab Makna sing Diduga saka Monarki Rusia. St Petersburg, 1912. kaca 48.

[296] Cetak miring ditambah déning pangarang. Kutipan saka: Bohatec, J. *Der Imperialismusgedanke und die Lebensphilosophie Dostojewskis*. Graz; Cologne, 1951. kaca 98 (kutipan wis dipriksa karo teks asli basa Rusia. – Panyunting.).

[297] Pobedonostsev, K. P. *The Moscow Collection*. St Petersburg, 1901. kaca 15; cf. pidatoné ing Kyiv nalika peringatan kaping 900 taun Kristen ing Rus' (15 Juli 1888): *Church News*. 1888. *3132. Lampiran. kaca 853.*

[298] Babagan makna mistik autokrasi Kaisar Rusia (Tsar), delengen uga: Uskup Theophan (Govorov). Khotbah kanggo Dina-dina Resmi. Moskow, 1864. kaca 259; ing kono uga. Komentar babagan Surat Paulus Sang Rasul marang wong Tesalonika. Moskow, 1895. kaca 504; Pendeta Agung John Sergiev (saka Kronstadt). Khotbah Anyar. St. Petersburg, 1908. kaca 5.

dianut déning para kaisar dhéwé: Paul I, Nicholas I, Alexander III, lan tsar pungkasan, Nicholas II, nganggep kakuwasan tsar sing diurapi minangka kakuwasan sing diparingaké déning sih rahmaté Gusti Allah[299] .

(d) Konfirmasi sing paling nyolok saka sipat agama lan mistik saka kakuwatan kaisar yaiku upacara pangukuhan kaisar ing Gereja. Partisipasi Gereja ing upacara pangukuhan panguwasa marang tahta ngudati kakuwatan kaisar. Rit eklesiastik 'pengangkatan suci miturut paugeran Gereja Katolik Ortodoks' ora mung dipinjam saka Muscovy, nanging malah dikembangaké[300] . Ana loro aspek saka upacara pangangkatan sing wigati banget: kaping pisan, upacara pangangkatan dimaksudaké minangka ekspresi afiliasi kaisar (tsar) karo Gereja Ortodoks lan iman Ortodoks; kapindho, dimaksudaké kanggo mbuktèkaké yèn Gréja mberkahi panguwasa sing dimaksud. Tradisi Bizantium, ing ngendi tsar maca Kredo kanthi terbuka nalika munggah tahta, ora lestari ing Rus Muskovit. Mung ing upacara pangukuhan Tsar Fyodor Alekseyevich (1676–1682) pangucapan Kredo déning sang raja ing gréja diwiwiti kapisan. Iki ditindakake amarga alesan nagara lan politik minangka wujud kasetyan tsar marang Gréja Ortodoks ing perjuangane nglawan Kapercayan Lawas. Fitur penting liyane yaiku cara nampa Komuni Suci. Tsar Fyodor nampa Sumbangan Suci sawisé diurapi ing mezbah, sawisé para imam nanging sadurungé para diakon, kanthi loro jinis kapisah lan lawang kraton ditutup[301] . Iki nandhani bali marang upacara pangukuhan Bizantium. Petrus I diangkat dadi tsar nalika umuré sepuluh taun, bebarengan karo adhine (25 Juni 1682), manut upacara taun 1676[302] . Nanging, sawisé nggunakake gelar 'kaisar' ing taun 1721, ora ana upacara pangukuhan maneh. Miturut prentahé Pangeran Pèter, garwané, Maharani Katerina I, dinobataké tanggal 7 Mei 1724; upacara kasebut kalebu ngolesi sirah, nanging Katerina nampa Komuni Suci kanthi cara sing padha karo kabèh wong awam. Ing njaba gréja, kabèh upacara kasebut dilakokaké manut modhèl Éropah Kulon[303] .

Ing upacara pangukuhan Maharani Anna Ioannovna, ana owah-owahan wigati sing diperkenalké, mesthi miturut inisiatif Uskup Agung Theophanes Prokopovich. Kaya sing wis misuwur, Theophanes Prokopovich nduwèni peran wigati ing kamenangan Anna nglawan rencana para pejabat dhuwur sing dipimpin Pangeran D. M. Golitsyn. Minangka pratandha kasetyan marang Maharani anyar, Theophanes nyusun ibadah syukur[304] kanggo ngrayakake pangkaté ing tahta kaisar. Theophan uga nuduhake kesetiaané nalika pangukuhan tanggal 28 April 1730, nalika dhèwèké ngancani Maharani menyang altar kanggo nampa Komuni Suci, lan dhèwèké nampa kanthi cara sing padha karo para kaisar. Prosedur sing padha, sanadyan nglanggar kanon gereja, diulang maneh nalika penobatan Elizabeth lan Catherine II[305] . Kaisar Paul I, manut pandangan agama lan mistiké, ngenalaké sawatara inovasi ing upacara kasebut, nanging sawisé kuwi ora diulang maneh. Contone, nalika pangukuhan, dhèwèké nganggo dalmatik Bizantium, busana para kaisar Bizantium. Nalika panguraban, dhèwèké nolak nyopot pedhangé lan mung nyimpen nalika nampa Komuni Suci. Paul nampa Sumbangan Suci dhéwé, minangka imam sing mimpin upacara[306] .

Wacan Kredo, pangurapan lenga suci lan Komuni Suci – kabèh mau dimaksudaké kanggo maringi kasaksian yèn Kaisar kagandhèng karo Gréja Ortodoks. Salah siji unsur watak eklesiastik nagara katon ing

---

[299] Mangkono, umpama, manifesto tanggal 3 Juni 1907 (babagan undang-undang anyar babagan pamilihan menyang Duma Negara) nyatakake manawa panguwasa marang rakyat diparingake marang Kaisar dening Gusti Allah, ing ngarsane Kaisar bakal tanggung jawab marang nasib negara (Gribovsky, kaca 22). Delengen uga: Diari Sekretaris Negara A. A. Polovtsev, ing: Arsip Abang. Jilid 3. kaca 135, 150 (cathetan tanggal 12 April lan 23 Mei 1902); Kokovtsev, V. Memoir. Paris, 1933. Jilid 1. kaca 238; Oldenburg (deleng bibliografi kanggo § 9). Jilid 1, kaca 316.

[300] Babagan iki, delengen: Barsov, Loparev, Maltzew lan Shakhmatov.

[301] Maltzew. kaca 158; kanggo upacara pangukuhan Tsar Ivan IV, delengen: Barsov. kaca 42–66, 67–90; Tsar Alexei – kaca 91–97; Tsar Fyodor – kaca 98–106.

[302] Barsov. kaca 91–97.

[303] Maltzew, kaca 164.

[304] Deleng cathetan 17. Tèks layanan pandonga: PSPiR. 7. Lampiran; cuplikan kasebut ana ing Verkhovsky: Uchреждение. 1. kaca 654–657. Cf.: Smolitsch, I. 'Feofan Prokopovies. Dankgebete fur die Selbstherrschaft der Kaiserin Anna Joannovna', ing: Z. f. slav. Phil. 1956. 25.

[305] Maltzew, kaca 181; ing kéné, ing cathetan sikil, ana panjelasan tumindaké Feofan sing ora meyakinkan. Bab anabisané tsar utawa maharaja nalika pangukuhan dudu sakramèn kapitu ing Gréja Ortodoks, nanging mung sawijining upacara pangsuci sing resmi, delengen: Nikolsky, K. A Guide to the Study of the Liturgical Order of the Orthodox Church. St Petersburg, 1900. Edisi kaping 6, kaca 686. Catherine II, minangka maharani, masang mahkota ing sirahé dhéwé (Romanovich-Slavatinsky. System. Vol. 1, kaca 122); Peter III, sing mrentah mung enem wulan, ora dimahkotani (Maltzew, kaca 192).

[306] Sablukov. Op. cit. kaca 1876; Romanovich-Slavatinsky. Op. cit. kaca 119.

pandonga berkah sing diwenehake déning metropolit sing mimpin upacara. Pandonga sing lumayan dawa iki nyatakake: 'Mugi ajrih marang Panjenengan manggon ing atiné, lan welas asih marang sing manut; lestarekna dhèwèké ing pracaya sing murni; paringana dhèwèké dadi pangreksa dogma Gréja Katulik Suci Panjenengan sing diakoni… Kuwatna kratoné; paringana supaya dhèwèké tansah tumindak miturut karsa Panjenengan; mugi kabeneran lan katentreman kang akèh sumunar ing dina-dinané, supaya ing katentremaning uripé kang meneng lan sepi kita bisa urip kanthi kasucèn lan kasuciyan kabèh." Ing pandonga khusus sing diwaca dening sang prabu kanthi banter supaya kabèh krungu, kaseksen yèn tugas sang prabu iku nduwèni sipat agama lan mistik: "Panjenengan sampun milih kula dados raja lan hakim ing antaraning tiyang-tiyang Panjenengan. Kula ngakeni pangayoman Panjenengan ingkang ngédab-édabi tumrap kula; kula nyembah Panjenengan, dhuh Sang Agung. Panjenengan, ya Gusti lan Pangeran kula, mugi nuntun kula ing pakaryan ingkang Panjenengan paringi dhumateng kula; padhangna lan pimpinana kula ing pangabdian ageng menika. Mugi Kawicaksanan ingkang lenggahan ing dhampar Panjenengan tansah wonten ing sacedhake kula. Turunake para suci Panjenengan saka swarga, supaya aku bisa mangertèni apa sing nyenengake ing paningal Panjenengan, lan apa sing bener miturut dhawuh Panjenengan. Jaga atiku ing tangan Panjenengan, supaya aku bisa ngatur kabèh prakara kanggo kabecikané wong-wong sing dipasrahaké marang aku lan kanggo kamulyan Panjenengan, supaya ing dina paukuman Panjenengan aku bisa wangsul marang Panjenengan tanpa isin: kanthi sih-rahmat lan kabecikan Putra Panjenengan ingkang tunggal, ingkang Panjenengan berkahi, bebarengan kaliyan Roh Suci Panjenengan ingkang Maha Suci, saé, lan maringi gesang, salami-laminipun. Amin."[307] . Sawisé kuwi, hierark maca pandonga berkah katelu lan pungkasan. Sajeroning Liturgi, sakramèn Krisma lan Komuni Suci diparingaké.

Sejarawan hukum konstitusi Rusia, A. V. Romanovich-Slavatinsky, ngendika babagan upacara pangukuhan raja: "Adhedhasar upacara pangukuhan suci lan panguripan, miturut panjelasan saka Gréja Ortodoks kita, yaiku: 1) kanggo nuduhaké marang kabèh rakyat yèn sang raja iku sing diurapi déning Gusti Allah; 2) manawa panguwasa panjenengané asalé saka Gusti Allah, lan pribadiné panjenengané suci lan ora kena dilanggar… Kaisar maca Simbol Iman Ortodoks kanthi banter, kanthi umum nuduhaké yèn panjenengané ngakoni iman mayoritas rakyaté wong Rusia… Pangukuhan mahkota, mula, iku sawijining upacara ing ngendi unsur agama lan politik nyawiji. Unsur agama dadi dominan ing pangukuhan mahkota para raja Rusia"[308] .

(d) Sanadyan sistem gréja nagari, sing nemokake ekspresi pungkasané ing Kitab Undang-Undang taun 1832, sacara de facto lan de jure mbusak kahanan sing ana sadurungé Peter Agung, para panguwasa sawisé Peter tetep ora gelem ngeculaké makna agama lan mistik saka autokrasi. Kanggo panguwasa kaisar, pelestarian lan pangreksan tradisi Bizantium nduwèni wigati politik nagara ing kabijakan domestik lan manca nagara[309] . Kanggo , hierarki gerejawi Rusia, wigati agama saka panguwasa kaisar uga penting, amarga iku maringi gréja nagara sawijining pambenaran ideologis lan nyambungaké jurang antarané gagasan gréja 'dominan' lan posisi tundhuk sejatine.

Nanging sanadyan kabèh pandangan, interpretasi, lan panjelasan mau digatekake, sesambetan nyata antarané Gréja lan nagara, uga antarané Gréja lan panguwasa kaisaran, durung rampung cetha. Sanadyan paugeran sing kasebut saka Undhang-undhang tanggal 5 April 1797 lan cathetan kanggo Pasal 42 saka Kitab Undang-Undang taun 1832 ora diundhangake sacara resmi, pitakon sing ora bisa dihindari muncul: apa kamungkinan wujud caesaropapisme Rusia dumunung sacara samar ing sesambetan antarane Kaisar lan Gréja? Sajeroning Kaisar isih dadi 'otokrat miturut sih rahmaté Gusti Allah' lan mrentah kanthi cara kaya ngono, kahanan gerejawi lan politik isih bisa dilunakaké kanthi interpretasi sing trampil. Nanging kanthi diterbitake Manifesto tanggal 17 Oktober 1905, kahanané owah sakabehe, amarga ngumumake manawa wiwit wektu kuwi ora ana undang-undang sing bisa ditrapake tanpa persetujuan Dewan Negara. Iki ateges matesi autokrasi de jure[310] . Undhang-undhang

---

[307] Maltzew. kaca 27, 29, 30, 39.

[308] Romanovich-Slavatinsky. Op. cit. kaca 124.

[309] Contone, ing kabijakan luar negeri marang Wétan, sing wiwit jaman Catherine II nganggep perlindungan marang 'sedulur Ortodoks' ing Kakaisaran Utsmaniyah minangka kawajiban agama Rusia lan tsar Rusia. Bab iki bakal dibahas luwih jero ing Jilid 2; delengen: Smolitsch, ing: OS. 1956, 1958. Babagan kabijakan domestik, perlu disebutake perlindungan marang Gereja dominan liwat larangan proselytisme marang denominasi Kristen liyane (deleng Jilid 2). Wiwit Kode Militer taun 1716, paukuman abot wis ditetepake kanggo blasphemi, takhayul lan sapiturute; delengen uga: Kode Undhang-undhang, jilid 16 (edisi 1906). Artikel 62, 66, 67, 70–72.

[310] Delengen: Gribovsky, Palme, Lazarevsky.

Dasar taun 1906, sing ngleksanani janji-janjiné Manifesto 17 Oktober 1905, ora nggawa owah-owahan marang pasal-pasal sing ngatur hubungan antarané panguwasa kaisar lan Gréja. Nanging, pasal-pasal Undhang-undhang Dasar taun 1906 sing ngrembug hubungan antarané panguwasa tsar lan badan wakil rakyat (Dewan Negara lan Duma Negara) lan babagan undang-undang ing mangsa ngarep, dirumusake kanthi samar nganti ora mung gagal maringi pencerahan babagan hak-hak Kaisar ing administrasi greja, nanging malah nimbulake kahanan sing luwih ora mesthi. Iki katon saka interpretasi sing béda-béda marang pasal-pasal kasebut déning para sarjana hukum Rusia.

Sanadyan masalah iki durung rampung kanthi memuaskan ing taun 1917, upaya isih ditindakake kanggo ngrampungake miturut kahanan gerejawi lan politik sing nyata. A. D. Gradovsky, ing panjelasané marang Pasal 41 lan 42 Undhang-Undhang Dasar taun 1832, nulis: 'Hak-hak panguwasa autokratik iku kalebu babagan administrasi gerejawi, lan ora kalebu isi nyata saka ajaran positif, uga ora babagan aspek dogmatik lan liturgi… Mangkono, wewenang panguwasa paling dhuwur winates mung kanggo prakara-prakara sing sacara umum kalebu wewenang administrasi gerejawi, yaiku sing ora nyakup tumindak sing miturut sipaté dhéwé kalebu ing badan-badan Gréja Universal utawa Konsili Ekumenis. Gradovsky maringi wigati gedhe marang Pasal 43 lan tembung-tembung sing ana ing kono, yaiku manawa 'ing administrasi gerejawi, panguwasa autokratik tumindak liwat Sinode Panguwasa Paling Suci, sing diadegake dening panguwasa kasebut'; iki ateges manawa 'Sinode iku sawijining lembaga gerejawi negara sing nampa wewenangé saka monark lan tumindak ing jenengé'[311] .

Nanging ing kéné ana pandangané A. V. Romanovich-Slavatinsky: 'Hubungan antarané nagara lan Gréja ing Rusia mesthi ditemtokaké ora mung déning sistem Kaisaropapisme, nanging uga déning sistem summ-episcopate Protestan (summus episcopus – uskup paling dhuwur. – Ed.), nanging sanadyan mangkono, wiwit jaman Peter Agung 'utawa luwih tepaté, karo "Spiritual Regulations", sistem Rusia Kuna babagan urip bebarengan kanthi harmoni antara nagara lan Gréja keganggu ing tegesé Gréja kelangan otonomi internal lan dadi tundhuk marang unsur birokrasi'[312] .

[313]Para sarjana hukum kanon Rusia ora bisa wareg mung nyatakake fakta-fakta iki. N. N. Suvorov ngendika, ngenani Pasal 42: "Minangka panguwasa Kristen, piyambakipun (Kaisar) punika panglindhungi lan pangreksa paling luhur tumrap dogma-dogma iman kang lumaku, panyengkuyung ortodoksi lan kabèh tatanan suci ing jero Gréja. "Pengawasan iki sacara logis ora bisa dibayangake tanpa njupuk langkah-langkah kanggo ngembangake ortodoksi lan tatanan, yaiku tanpa wewenang pamaréntahan." Ing sipat khas saka hubungan antarane nagara lan Gréja iki, Suvorov weruh pratandha tradisi Bizantium, sanadyan dhèwèké ora gelem nyebuté minangka Kaisaropapisme. "Gelar 'pangreksa' ora digawé ing Rusia, nanging dijupuk saka Bizantium. Gagasan pangreksan kasebut diungkapaké ing gelar tsar minangka 'epistimonarch' (™pisthmonJrchj), yaiku pangawas panyeleksaan * * déning kabèh pejabat gerejawi ing tugase, utawa 'pangreksa, pelindung ing kabèh bab lan panyedhiya'. Wibawa eklesiastik sang maharaja ngrembaka nganti apa sing dikenal ing hukum kanonik Katolik minangka *potestas jurisdictionis* [kakuwatan yurisdiksi (Latin)]. Ing babagan iki, kabèh wewenang resmi para rohaniawan asalé saka panguwasa paling dhuwur ing Gereja Ortodoks. 'Kaisar ora bisa netepaké undang-undang babagan iman, utawa netepaké kabeneran ajaran dogmatik lan moral Kristen… Kaisar ngundhang-undhang ing sajroning Gréja, amarga iku sawijining tatanan hukum sing adhedhasar Ortodoksi tradisional, tanpa ngowahi Ortodoksi tradisional iki utawa ngenalake dogma anyar, nanging ngatur urip gréjawi miturut semangat Ortodoksi

---

[311] Gradovsky. Principles. Vol. 1, kaca 151.

[312] Romanovich-Slavatinsky. Op. cit. kaca 173; cf., nanging, pandangan Vladimirsky-Budanov (1888). kaca 235.

[313] Suvorov. Buku Palajaran (1908). kaca 192; (1913). kaca 210; Kursus. Jilid 1. kaca 131, 141; Jilid 2. kaca 103. German Dalton, sawijining pandhita Gereja Reformasi sing wis nglampahi luwih saka rong puluh taun ing St. Petersburg, sinau kanthi teliti kahanan urip ing Rusia, ngerti Pobedonostsev kanthi apik lan rembugan karo dhèwèké, kalebu kanthi tulisan (babagan kabijakan Rusia ing provinsi Baltik), maringi interpretasi ing ngisor iki babagan posisi Kaisar minangka tsar Ortodoks: 'Kaisar Rusia dudu Paus ing gréjaé. Mung amarga ora ngerti kahanan sing ana, wong bisa ngomong bab Kaisaropapisme ing kéné. Tsar ora nduwé pangkat apa waé ing hierarki gerejawi kaya Paus; dhèwèké ora nindakake fungsi imam kaya Paus, lan uga ora wani netepaké doktrin anyar, ngumumaké yèn doktrin kuwi ora bisa salah kanthi wewenangé dhéwé… Wiwit nalika Kaisar nampa pangurapan kanggo tahta ing Kremlin Moskow, dhèwèké, tumrap rakyat, dadi saksi paling luhur saka Gréja Ortodoks, pancèn dadi uluné, sanadyan miturut kredo dhèwèké mung dianggep minangka panglindhung lan pangreksa paling luhur ing bumi… Bangsa Rusia manut pandangan iki ora amarga alesan gerejawi utawa politik, nanging mung saka kapercayan agama, sanadyan pandangan iki dimanfaatake dening para pamimpiné kanggo kapentingan gerejawi lan politik' (Dalton H. Die russische Kirche. Leipzig, 1892. kaca 20).

iki". Amarga 'Peraturan Rohani', lan mengko uga Undhang-Undhang Dasar taun 1832, netepake subordinasi Sinode Suci (minangka panguwasa gerejawi paling dhuwur) marang panguwasa kaisar, kabèh undhang-undhang sing nyakup administrasi gerejawi, miturut kesimpulan Suvorov, 'iku undhang-undhang nagara, dudu undhang-undhang gerejawi'[314] .

Undhang-undhang Dhasar anyar tanggal 23 April 1906 netepake: 'Kaisar ngleksanani kakuwasan legislatif bebarengan karo Dewan Negara lan Duma Negara' (Artikel 7) lan "Ora ana undang-undang anyar sing bisa disahake tanpa persetujuan Dewan Negara lan Duma Negara, uga ora bisa ditrapake tanpa persetujuan Kaisar" (Artikel 86)[315] . Ketentuan anyar iki mesthi uga bakal mengaruhi Gereja. Salajengipun, Undhang-Undhang Dasar taun 1906 ngakoni hak inisiatif legislatif Duma Negara. Sing dadi pangecualian mung undhang-undhang sing paling wigati. Nanging, Duma Negara iku sawijining badan perwakilan rakyat ing sawijining nagara sing wargané ora mung kalebu manéka denominasi Kristen nanging uga agama non-Kristen. Macem-macem rancangan undang-undang sing diperdebatake utawa disahake antara taun 1906 lan 1917 ing sidang papat State Duma sacara langsung utawa ora langsung nyakup babagan urusan gerejawi[316] . Sing wigati dhasar, nanging, kasunyatane Pasal 63–65 Undhang-Undhang Dasar taun 1906, sing ngatur babagan hubungan antarane panguwasa kaisar lan Gréja, ora ngganti paugeran sadurungé babagan prakara iki, sanadyan ana owah-owahan ing struktur nagara lan hukum Kakaisaran Rusia, sing wiwit 23 April 1906 wis dadi monarki sing winates miturut konstitusi[317] . Nanging, kanthi nimbang Pasal 7 lan 86, paugeran-paugeran iki saiki bisa ditafsirake kanthi cara sing beda. N. N. Suvorov nglirwakake kahanan iki sakabehe. Ing edisi anyar *Textbook of Canon Law* (1913), pangarang tetep njaga pandangane sadurunge manawa 'kakuwasan autokratik paling dhuwur saka Kaisar Rusia nyakup loro-lorone wewenang negara lan wewenang gerejawi'[318] .

Profesor P. S. Kazansky malah luwih adoh. Dheweke nyamekake isi Pasal 64 saka Undhang-Undhang Dasar taun 1906 (yaiku Pasal 42 saka Kode Undhang-Undhang taun 1832) kanthi cathetan sing kasebut ing ndhuwur kanggo sing kapindho, nerangake manawa wewenang kanggo mimpin Gréja iku sakabehe kagungané Kaisar lan manawa "Kaisar ora dadi panguwasa nagara saka njaba Gréja Ortodoks, nanging sejatine dadi Sirah Gréja". Mesthi wae, Kazansky ora mangerteni ungkapan 'pucuking Gereja' kanthi makna sing padha kaya 'raja Inggris iku pucuking Gereja Anglikan'; dhèwèké nerusaké nulis: 'Miturut pandangan sing paling umum, sang maharaja sing nduwèni kedaulatan nampa warisan wewenang para maharaja Bizantium ing babagan iki'[319] . Akibaté, Kazansky maringi wewenang sing jembar banget marang kakuwasan kaisar nganti kapanggih yèn kuwi nduwèni ora mung jura circa sacra [hak-hak sing ana gandhèngané karo Gréja (Latin)], nanging uga jura in sacris [hak-hak ing jero Gréja dhéwé (Latin)]. Panemune Kazansky bertentangan banget karo interpretasi para ahli hukum publik liyane. N. I. Palienko menehi komentar babagan Pasal 64 lan 65 miturut semangat umum hukum publik Rusia, kaya sing dipahaminé. Sing kapindho, miturut panemune Palienko, tansah mbedakake antarane kakuwasan eksekutif lan kakuwasan legislatif, lan pambedahan iki dikonfirmasi ing Pasal 10. Palienko nyimpulake manawa Kaisar mung nduwèni kakuwasan eksekutif. Sanadyan wates wewenang iki marang Gréja ora ditemtokaké kanthi cetha, nanging saka Artikel 64 katon yèn Kaisar ora nduwé hak ngowahi, nambah, utawa mbusak dogma iman. Wates lan norma wewenang kaisar marang Gréja iku nduwé sipat agama lan étika. Miturut Palienko, kuwi mbutuhake 'otonomi Gereja lan kamardikan saka pangawasan negara lan campur tangan ing urusan internalé'. Amarga Undhang-Undhang Dasar ora nyebutake wewenang eklesiastik khusus sing diduwèni déning kaisar Rusia, mula kaisar mung nduwèni wewenang negara. Dheweke ngleksanani kakuwasan legislatif miturut Undhang-Undhang Dasar taun 1906 (Artikel 7, 11, 86, 87, 107) lan manut Statuta Duma Negara (Artikel

---

[314] Suvorov. Course. Vol. 1. kaca 364; ibid. Textbook (1908). kaca 192. M. I. Gorchakov nduwèni pandangan sing padha: Ecclesiastical Law. St Petersburg, 1909. kaca 206. Cf.: Verkhovskaya (Konstitusi. Jilid 1, kaca CIX): 'Gereja Rusia minangka lembaga otonom lan mandiri ora ana wiwit jaman reformasi Pangeran Petrus, lan kabèh prakara, kalebu bab iman lan ibadah, tundhuk marang panguwasa pamaréntah sekuler'.

[315] Kode Undhang-undhang. Jilid 1 (edisi 1906). Artikel 7, 86; cf. Artikel 11, 87, 107.

[316] Delengen, umpama, memoaré Metropolitan Evlogii Georgievsky, *The Path of My Life* (Paris, 1947), sing dhéwé dadi anggota Duma Negara Katelu.

[317] Gribovsky. kaca 23, 17–24; Nolde. Esai. Bab 1.

[318] Suvorov. Buku Palajaran (1913). kaca 210.

[319] Kazansky. kaca 162, 224, 253 (cetakan miring déning Kazansky – Penyunting.).

31) mung bebarengan karo Dewan Negara lan Duma Negara. Iki ateges yèn perundang-undangan nagara sing nyakup babagan Gréja mung bisa ditindakake kanthi persetujuan saka loro lembaga iki[320] . B. E. Nolde, sing kanthi khusus negesake tembung sing cetha ing Pasal 7, lan N. I. Lazarevsky[321] sarujuk karo pandangan iki.

Ing babagan iki, kudu dicathet yèn pamaréntah dhéwé wis narik kesimpulan de facto babagan prakara gerejawi saka undhang-undhang anyar. Sinode Suci ngajokaké sawatara rancangan undhang-undhang marang Duma Negara Katelu kanggo dipertimbangaké, sawatara ing antarané—kaya rancangan undhang-undhang babagan pambentukan komunitas paroki—mung gegayutan karo prakara gerejawi murni[322] . Ing wektu sing padha, Jaksa Agung Sinode Suci, B. K. Sabler—sing dhéwé ngajokaké rancangan undang-undang kasebut—nyoba, ing pidatoné ing Duma Negara tanggal 5 lan 12 Maret 1912, nerangaké Pasal 65 kanthi makna yèn 'Gereja kita kudu tetep bébas sakabèhé saka penindasan politik déning badan legislatif. Iku kudu bener-bener otonom lan mung tundhuk marang autokrasi[323] . Pengaruh pandangan Kazansky ing kene ora bisa dipungkiri. Nanging, para ahli hukum gerejawi sarujuk karo sejarawan hukum konstitusi, E. N. Temnikovsky, manawa Undhang-Undhang Dasar Rusia ora nyedhiyakake panguwasa gerejawi murni. Temnikovsky nganggep yèn Kaisar iku pembawa lan organ panguwasa paling dhuwur ing Gréja Ortodoks Rusia, lan panguwasa kaisar iki diungkapaké langsung ing undang-undang lan ing prentah administrasi paling dhuwur… Prentah administrasi paling dhuwur uga prentah panguwasa nagara. Ora ana siji waé undang-undang gréjawi sing ora bebarengan dadi undang-undang nagara. Sinode Suci iku 'badan sing tundhuk marang Kaisar, badan sekunder, tegesé lembaga murni nagara, kaya lembaga administrasi sekuler liyane. Sanadyan Gréja Rusia njaga organisasi kanonik internal lan tatanané dhéwé, saka sudut pandang formal lan hukum, iku dadi pérangan administrasi nagara, sawijining departemen. Memang, Undhang-Undhang Dasar taun 1906 ora ngemot pranatan anyar babagan status khusus Gréja lan hubungane karo panguwasa kaisar; nanging, prosedur kanggo ngundhang-undhang undang-undang wis owah. Miturut Temnikovsky, owah-owahan iki nyebabake pangaturan anyar ing undang-undang babagan prakara gerejawi, amarga undang-undang kaya ngono saiki mung bisa disahake kanthi persetujuan saka loro badan legislatif – Dewan Negara lan Duma Negara[324] .

Sejarawan hukum gerejawi, P. V. Verkhovskaya, sarujuk karo panemune Temnikovsky: yen Konsili Lokal diadakake ing taun 1906 utawa sawisé, mesthi ora bakal bisa ngetokake undang-undang apa waé kanggo Gréja Rusia, amarga ora nduwé wewenang legislatif utawa konsultatif. Artikel 86 mung bisa diowahi miturut inisiatif panguwasa paling dhuwur, yaiku Kaisar dhéwé[325] . Nanging panguwasa kaisar ora nate njupuk inisiatif kaya ngono. Kabeh tetep kaya biyen. Kaya ing jaman Muscovy, ora ana kepinginan kanggo nggawé cetha babagan prakara wigati iki. Ing pamikiran umum, nasib Gréja tetep raket gandhèngané karo pracaya yèn tsar mrentah kanthi sih rahmaté Gusti Allah lan atiné ana ing tangané Gusti Allah – pracaya sing arang banget kabuktèkaké déning kasunyatan. Nanging sejatine, harmoni sing biyen ana antarane Gréja lan nagara diganti déning sistem panguwasa gerejawi sing disahaké nagara, sing diadegaké déning Pangeran Agung Pèter lan difomalisasi liwat undang-undang sabanjuré. Iki sing ditulis A. V. Kartashov babagan prakara iki: "Sistem tekanan nagara marang Gréja, sing kasar lan matesi kabebasan gerejawi, mung dilunakaké déning kesalehan pribadhi para monark lan déning dhukungan pamaréntah marang prestise lan pakurmatan njaba Gréja lan episkopat"[326] .

---

[320] Palienko, N. I. Undhang-undhang Dhasar lan Bentuk Pamaréntahan ing Rusia. Kharkiv. 1910. kaca 68–70, 55.

[321] Nolde. Op. cit. kaca 65, 181–184; Lazarevsky. kaca 372–374.

[322] Evlogiy Georgievsky. Op. cit. kaca 187, 192, 296. Nalika debat ing Duma babagan anggaran taun 1910, sawijining pambicara saka Partai Sosialis Demokrat nuntut supaya anggaran Sinode Suci ditolak sakabehe [en bloc (basa Prancis)] (Laporan Verbatim Duma Negara Sesi Katelu. Sesi 3. Sidang tanggal 17 Februari 1910, kaca 1639).

[323] Ibid. Sesi 5. Sidang tanggal 5 lan 12 Maret 1912. kaca 43, 854. Delengen uga: Dumets. The State Duma and Church Life, ing: Church Truth. Berlin, 1914. kaca 21; Verkhovskoy. Artikel 65 – ibid. 1913. kaca 690.

[324] Temnikovsky. Kahanan. kaca 38–40, 70.

[325] Verkhovskoy. Lembaga. Jilid 1, kaca 595; ing kono uga. Esai. kaca 123, 127.

[326] A. V. Kartashov (Gereja lan Negara. Paris, 1932. kaca 11; ing kono uga Ortodoksi ing Hubungane karo Proses Sajarah, ing: Pamikiran Ortodoksi. 6. Paris, 1948. kaca 97) nulis manawa Kakaisaran St Petersburg sekuler sing diadegaké déning Pèter ora bisa sakabèhé mecah lan ngrusak aspirasi Ortodoks sing jero marang teokrasi sakral-sejarah. Tokoh tsar Rusia iku, paradoksal, nduwèni loro wujud. Miturut teks undang-undang lan tumindaké, dhèwèké kadhangkala dadi monark mutlak sekuler lan kadhangkala dadi basileus teokratik. Nanging Gréja, tetep setya marang upacara kuna Bizantium kanggo ngurabi pangreh pangkat, ndeleng piyambak saka sudut pandang Wétan sing monistik – minangka raja karismatik miturut Kitab Suci, minangka pamimpin umat Ortodoks sing wis dibaptis – Israèl Anyar, teokrasi

Saka pihak negara, yaiku panguwasa kaisar, Gréja Ortodoks Rusia diparingi posisi istiméwa lan dominan miturut hukum dibandhingaké karo denominasi Kristen liyané. Tujuane njaga peran dominan sacara lahiriah saka Gréja Ortodoks yaiku, amarga alesan politik, kanggo ngreksa dhasar agama saka hubungan antarane Gréja lan Negara sing wis ana ing negara Moskow minangka warisan Bizantium. Tujuan sing padha uga digayuh liwat syarat sing kaukumake manawa sang raja kudu mlebu agama Ortodoks lan liwat pameran sing katon – upacara pangukuhan mahkota. Saliyane implikasi politik nagara, kahanan mau uga nduwèni akibat tumrap Gréja ing hubungane karo maharaja minangka 'tsar': sajeroning wiwit diumumaké 'Peraturan Rohani', sang raja nganggep pangelolaan Gréja Ortodoks minangka péranganing pamréntahan nagara, lan Sinode Suci minangka badan administrasi nagara, Sinode Suci dhéwé, sanadyan ngakoni subordinasi kuwi, luwih ndeleng iku minangka subordinasi marang sang raja sacara pribadi tinimbang subordinasi marang nagara. Sinode Suci ndeleng pribadine panguwasa miturut tradisi Bizantium: kaisar dadi kaisar mung amarga sih rahmaté Gusti Allah, lan persis saka anugrah ilahi iki wewenangé marang Gréja asalé. Kapercayan iki—sing, kudu diomongaké, ora kabagiaké déning kabèh wong—ora bisa dianggep mung minangka cara kanggo mbeneraké pangrèksan Gréja; Nanging, iki nggambaraké kepinginan kanggo njaga pandangan Rusia Kuna babagan hubungan antarane nagara lan Gréja. Lan pangreksan unsur agama-mistis ing struktur internal hubungan iki dadi prasyarat paling wigati kanggo kamampuan Gréja Ortodoks njaga kasucian doktrin sajrone periode persatuan nagara-Gréja.

Sanadyan nagara ngleksanani wewenangé ing babagan gerejawi, lan Sinode Suci minangka wakil Gréja tundhuk marang nagara, wates wewenangé nagara ing babagan iki, kaya sing wis kasebut, ora ditemtokaké kanthi cetha sacara de jure. Kabur iki kabuktèn dadi tragis lan nylametaké kanggo Gréja nalika ngadhepi nagara. Kekaisaran ora bisa lan ora kepengin motong ikatané karo Gréja, déné Gréja sakabèhé uga ora kepengin lan ora bisa misah saka nagara. Kekaisaran Peter Agung nyoba nempataké Gréja ing pangabdian marang nagara lan mbeneraké warisan Bizantium tinimbang ngrusak. Para penerusé Petrus njaga posisi subordinat lan patuhé Gréja iki, nanging ninggalaké gagasan Kristen supra-denominasi lan milih nganyari manèh ikatan raket antarané autokrasi lan Gréja Ortodoks. Petrus I, ora tanpa pangaribawa Theophanes Prokopovich, ora maringi perhatian khusus marang pandangan mistik-agama kuna Rusia babagan hubungan antarane nagara lan gréja; nanging, sanadyan sekularisasi sing jero ing urip rakyat lan pamaréntahan, pandangan-pandangan iki ora sirna. Ing kesadaran agama wong-wong Rusia, pandangan-pandangan iki ngungguli pamrentah. Kesadaran umum tetep negesake yèn sang raja nduwèni sambungan batin karo Gréja Ortodoks lan nguwatake ikatan iki kanthi ajeg miturut tradisi kuna. Mula saka iku, dadi perlu njupuk warisan Bizantium, diadaptasi karo kahanan politik nagara lan gréja.

§ 6. Sinode Suci: wewenang lan owah-owahan organisasi ing abad kaping 18–20.

(a) Sawisé seda Peter I, badan pamaréntahan Sinode Suci ing sawatara wektu sawisé kuwi sawatara diilangi lan sawatara diatur manèh. Owahan-owahan iki, sing dipicu dening kabutuhan administratif, uga dadi akibat saka owah-owahan ing hubungan antarane sing nyekel wewenang negara paling dhuwur lan Sinode Suci; nanging luwih saka kabeh, owahan-owahan kasebut kelakon miturut inisiatif para jaksa agung, sing saya nduwé pengaruh gedhé.

Sawisé dibentuké Dewan Rahasia Agung kanthi dekrit tanggal 8 Februari 1726, Sinode Suci dilebokaké ing sangisoré wewenangé minangka badan nagara paling dhuwur[327] . Ing tanggal 15 Juli taun sing padha, Dewan Rahasia Agung ngirim marang Sinode Suci sawijining dekrit saka Catherine I, miturut dekrit kuwi ana owah-owahan ing badan utama – sidang pleno. Permaisuri mrentahake pambentukan loro departemen ing Sinode Suci, amarga wis kakehan beban lan urusan gerejawi ditelantarkan. "Kita, manut tuladha pakaryan Panjenenganipun ingkang Mulya Sang Adipati Kaisar, lan supados ngleksanani niyat luhuripun, saiki paring dhawuh menawi administrasi Sinode dipunbagi dados kalih kamar: ingkang kapisan kanggé nem uskup… Para anggota kudu wareg karo gaji sing wis ditemtokake, lan ora kena ngurusi bab-bab sing ana gandhengane karo keuskupan, supaya

---

Ortodoks Prajanjian Anyar, sing sacara teori dimaksudaké kanggo nyakup kabèh bangsa. Sejarawan Gréja tekan kesimpulan iki adhedhasar panyelidikan maneh kabèh teori lan prastawa ing jaman sinodal saka sudut pandang hubungan antarane nagara lan Gréja.

[327] PSZ. 7. No. 4830; cf. § 8. Bab Sinode Suci ing abad kaping 18–19, delengen: Barsov. Sinode Suci ing Masa Kepungkur; Dobroklonsky. 4. §§ 11–12; Blagovidov; Suvorov. Buku Palajaran (1908). § 69; Chizhevsky.

ora ana alangan ing administrasi sing bener; lan kanggo tujuan iki, vikaris bakal diangkat ing diose, sing kudu tanggung jawab lan nglaporake kabeh prakara, yaiku babagan rohani marang departemen kapisan, lan babagan sekuler lan keuangan marang departemen kapindho. Ing departemen liyane bakal ana pangadilan lan administrasi kaadilan, uga pangawasan pangumpulan, keuangan, lan prakara liyane kaya ngono, manut tuladha Departemen Patriarkal sadurunge lan departemen liyane sing biyen ana ing sangisoré yurisdiksi Patriark; lan enem wong awam diprentahake diangkat kanggo ngurusi prakara-prakara kasebut" (dhaftar jeneng-jeneng banjur kasebut). Minangka asil saka owah-owahan organisasi Sinode Suci iki, para uskup—anggota Sinode—dilebokake pangurangan sebagian wewenangé. Dekrit kasebut uga netepake subordinasi Sinode Suci marang Dewan Rahasia Agung: "Babagan prakara-prakara gerejawi sing ora bisa ditemtokake kaputusané, kita paring dhawuh supaya dilaporake marang kita ing Dewan Rahasia Agung, bebarengan karo panemune; prakara-prakara sing dadi bahan rembugan gerejawi kudu dilaporake marang Sinode, dene prakara-prakara sekuler kudu dilaporake marang Senat Tinggi… Lan para imam agung sing rawuh ing Sinode kudu tetep ing katedralé masing-masing"[328] . Sabanjuré, tanggal 14 Juli, Sinode Suci dicopot gelar "Pamaréntah" lan "Suci Paling" lan banjur dikenal minangka Sinode Gerejawi[329] . Ing tanggal 26 September taun sing padha, sawijining dekrit diterbitake sing nemtokake yen departemen kapindho kudu dijenengi "Kolese Administrasi Sinodal"[330] . Ing ngisor iki sing diangkat dadi anggota departemen kapisan: Theophan Prokopovich, Uskup Agung Novgorod; Georgy Dashkov, Uskup Agung Rostov; Theophylact Lopatinsky, Uskup Agung Ryazan; Joseph, Uskup Agung Voronezh; Athanasius Kondoidi, Uskup Agung Vologda; lan Ignatius Smola, mantan Uskup Suzdal, sing wis purna tugas wiwit taun 1721. Lima wong dadi anggota departemen kapindho, kalebu mantan Jaksa Agung E , A. Baskakov, sing diganti tanggal 14 Juli 1726 déning Kapten Raevsky saka[331] . Para anggota departemen kapisan padha hak lan tugase. Sawisé seda Stefan Jaworski, Sinode dadi tanpa présidhèn; jabatan wakil présidhèn uga dibubarake. Kantor Kamar Sinode, sing wis ana wiwit taun 1724, ditutup, lan wewenangé dipindhahaké marang Dewan Keuangan. Minangka asil saka reformasi taun 1726, mung sithik sing isih ana saka struktur Sinode saka jaman Peter Agung.

Nalika Kaisar Anna Ioannovna munggah tahta, Sinode Paling Suci mung dumadi saka papat anggota: Joseph wis seda ing pungkasan taun 1726, dene Athanasius dipecat ing taun 1727 supaya bali menyang keuskupané. Ing tanggal 10 Mei 1730, Sinode nampa dekrit saka Maharani sing mrentahake supaya keanggotaane ditambah enem rohaniawan. Sinode Suci ngajokaké wolung calon, sawisé kuwi, tanggal 21 Juli, kabèh anggotané dibubaraké lan dibentuk Dewan anyar sing dumadi saka telung uskup, telung archimandrit lan loro imam agung. Tokoh utama ing pasamuwan iki yaiku Theophan Prokopovich[332] .

Ing taun-taun sabanjure, cacah anggota Sinode Suci terus owah-owahan: ing taun 1738 ana papat, lan ing taun 1740 ana telu. Ing sangisoré Kaisar Elizabeth, Sinode dumadi saka lima uskup lan telung arkhimandrit. Wiwit taun 1740, Theophanes diganti déning Ambrose Yushkevich, Uskup Agung Novgorod (1740–1745). Upaya Ambrose lan Arsenius Matseevich, Metropolitan Rostov, kanggo mbalèkaké jabatan Presiden Sinode ora kasil[333] . Ing jaman Catherine II, Sinode Suci dibiayai kanggo ndhukung telung uskup, loro arkhimandrit, lan siji arkipriest. Kantor Sinodal Moskow kuduné dumadi saka siji uskup, loro arkhimandrit lan siji arkipréist. Nanging, ing jaman Catherine II lan Paul I, paugeran iki arang banget dituruti, kanthi cacah anggota Sinod fluktuatif antara telu nganti wolu (ing taun 1796)[334] .

Struktur staf uga diabaikan nalika pamaréntahan Alexander I. Peraturan pangisian jabatan anyar tanggal 9 Juli 1819 dirancang kanggo pitung wong: anggota sing mimpin (Metropolitan St Petersburg), loro uskup – anggota Sinode Suci, siji uskup kanthi pangkat asesor, loro asesor maneh sing arkimandrit, lan siji imam agung[335]

---

[328] PSZ. 6. No. 4919; PSPiR. 5. No. 1819.
[329] PSZ. 6. No. 4925.
[330] PSZ. 7. No. 4959; Barsov. Op. cit. kaca 259–283.
[331] Katalog, ing: Readings. 1917. 2. Beragam. kaca 1; uga: Dhaptar Uskup. 1896.
[332] PSPiR. 7. No. 2334, 2355.
[333] Barsov. Holy Synod (1896). kaca 167; ibid. Collection. 1. kaca 2.
[334] PSZ. 16. No. 11942; PSPiR. E. II. 1 (1910). No. 141, 142; dhaptar staf taun 1763: PSZ. 43. 3. 1763. Ing taun 1782, Sinode Suci mung dumadi saka telung anggota. Ing pungkasan abad kaping 18, gelar 'anggota Sinode Suci' asring mung gelar kehormatan, lan wong-wong kuwi ora mesthi diundang menyang St. Petersburg kanggo melu sidang pleno (Barsov. The Holy Synod. kaca 296–303).
[335] PSZ. 36. No. 27872.

. Sanajan sadurunge reorganisasi iki, Jaksa Agung, Pangeran A. N. Golitsyn, kanthi dekrit pribadi tanggal 12 Juni 1805, wis ngundang uskup-uskup dioceasan kanggo ngladeni ing departemen pusat Sinode Suci sajrone siji nganti rong taun. Wiwit wektu kuwi, komposisi Sinode terus owah-owahan, mung Metropolitan St Petersburg[336] sing tetep dadi anggota permanen. Sawisé taun 1819, para Metropolitan Moskow lan Kiev dadi anggota permanen Sinode Suci ex officio [amarga jabatané (Latin)]. Anggotaé ana telung uskup diocésan sing diganti-ganti saka wektu ke wektu. Kosok baliné karo paugeran pangisian jabatan sing wis disahaké, para arkhimandrit ora kadhaptar dadi anggota Sinode. Ing jamané Nicholas I, Jaksa Agung, Count N. A. Protasov, njamin yèn komposisi Sinode Suci diganti luwih kerep; mula, ing separo kapindho abad iku, wis dadi lumrah yèn asesor diangkat kanggo rong taun, utawa ing kasus arang, telung taun.

Sinode Suci nganakake sidang mangsa panas lan mangsa adhem. Ing sela-sela sidang kasebut, para uskup padha lelungan menyang keuskupané masing-masing. Ing jaman Ober-Prokurator K. P. Pobedonostsev, para uskup sing wis purna tugas bisa dadi anggota Sinode Suci. Padha diangkat kanthi tujuan netralake oposisi saka uskup-uskup liyane marang diktator Ober-Prokurator. Ing taun 1842, loro anggota Sinode Suci, sing ora bisa nrima gaya otoriter Count Protasov, mundur menyang diosepate, nanging tetep dadi anggota Sinode. Iki yaiku Metropolitan Filaret Drozdov saka Moskow lan Metropolitan Filaret Amfiteatrov saka Kyiv. Saka jaman Protasov nganti pungkasan periode sinodal, para uskup sing diangkat menyang Sinode Suci meh tansah wong-wong sing cocog karo karepé Jaksa Agung. Mung telung metropolitan (sing saka St Petersburg, Moskow, lan Kyiv) sing dadi anggota ex officio ing Sinode[337] Ing taun 1835, Kaisar Nikolaus I ngangkat ahli waris tahta, Alexander, dadi anggota Sinode Suci. Pengangkatan wong awam mau nimbulaké keberatan saka para uskup, sing paling ngarep yaiku Metropolitan Filaret Drozdov; mula, Pangeran Agung ora melu ing rapat-rapat[338] .

Wiwinan saka Pangeran A. N. Golitsyn, lan utamané ing sangisoré Graf N. A. Protasov, Jaksa Agung nduwèni swara penentu ing Sinod. Keputusan Sinod diterbitaké ing wangun dékrèt lan diwiwiti karo tembung: "Kanthi prentah saka Paduka Kaisar Agung, Sinode Pengatur Paling Suci wis maringi dhawuh…" Ing jaman Protasov, Kantor Jaksa Agung wiwit ngluwihi panguwasa kantor Sinode dhewe. Ing kono, rancangan resolusi disusun lan dokumen disiapake kanggo rapat-rapat Sinode Pengatur Paling Suci. Laporan ing rapat-rapat kasebut diwenehake dening salah siji pejabat saka Kantor Jaksa Agung lan disusun manut karsa Jaksa Agung. Mula saka iku, kabeh kaputusan Sinode Paling Suci adhedhasar ora marang kasus-kasus ing wangun asli kanthi dokumentasi lengkap, nanging ing wangun sing wis disunting dening Jaksa Agung. Ayo kita kutip tembungé imam M. Moroshkin, sing neliti kabèh Arsip Sinodal babagan jamané Nicholas I: 'Nalika nerangaké tumindaké Sinode Suci sajrone pamaréntahan sing dawa banget kuwi, mesthi bakal paling menarik kanggo njlentrehaké sepira gedhéné partisipasi lan pangaribawa saben anggota badan keagamaan paling dhuwur iki ing prakara-prakara sing diadhepi; nanging kita bakal golek tanpa asil bahan babagan iki ing notulen, sing tansah mung nampilake kesimpulan pungkasan sing umum, kanthi nglirwakake debat lan rembugan sadurunge. Luwih maneh, sajrone pamaréntahan iki, panentangan ing jero Sinode—sanajan ditoleransi amarga kabutuhan kanggo diucapake—meh ora tau katon ing cathetan tulisan. Alesan utama saka kahanan iki yaiku Kaisar dhéwé, sing nduwèni pandangan ala marang panemu sing béda saka anggota Sinode lan, yèn panemu kaya ngono muncul, bakal nyatakaké rasa ora seneng liwat Ober-Prokurator, kadhangkala kanthi cukup kasar[339] . Kabeh mau ndadekake cathetan ing ngisor iki ing diari Uskup Agung Savva Tikhomirov dadi luwih gampang dingerteni: "Uskup Filaret almarhum ngandhani aku manawa nalika dhèwèké rawuh ing Sinode (sadurungé taun 1842), saben Minggu, sawisé Vesper, kabeh anggota Sinode padha kumpul ing omahé Metropolitan Seraphim kanggo ngombe tèh bengi, lan ing wektu kuwi padha rembugan awal babagan prakara-prakara sing luwih wigati ing urusan greja, sadurunge prakara-prakara mau diputusake sacara resmi ing rapat Sinode". Supaya ora nyurung nesune Kaisar, ing rapat pendahuluan iki digawe

---

[336] PSZ. 28. No. 21790 (tanggal 12 Juni 1805).

[337] Koleksi. 113. 1. kaca 48; Nikanor (Brovkovich). Cathetan: Russ. Arkh. 1906. 2; Savva. Kronik (deleng bibliografi ing Pendahuluan B), utamane jilid 7.

[338] Memoar lan cathetan saka Metropolitan Filaret saka Moskow, ing: Arsip Rusia 1907. 1. kaca 51. Nanging, ing dhaptar resmi ahli waris tahta, wiwit taun 1853 dheweke isih diarani 'anggota Sinode Suci' (The Centenary of the War Ministry: 1802–1902. Imperial Headquarters. Sajarah Rombongan Sang Panguwasa. Masa Pamrentahan Kaisar Alexander II. St Petersburg, 1914. Jilid Lampiran. kaca 10), sanadyan tambahan iki ora katon ing gelar resmi Tsarevich (ibid. kaca 4).

[339] Koleksi. 113. 1. kaca 17, 234, 18.

resolusi mufakat sing banjur diajukake marang Jaksa Agung ing sidang resmi. *Kronik* Uskup Agung Savva Tikhomirov kanggo taun 1883–1884 ngemot akèh cathetan kritis sing dirumusaké kanthi tliti babagan sistem Pobedonostsev, sing wis ditliti kanthi tuntas déning panganggit nalika dadi asesor ing Sinode Paling Suci ing taun-taun kuwi. Akeh bab menarik sing bisa dipelajari babagan cara rapat Sinode dilaksanakake ing sangisoré Pobedonostsev ing taun 1886–1887 saka layang-layang Uskup Agung Veniamin Blagonravov saka Irkutsk (1837–1892), uga saka buku harian lan 'Materi Biografi' dening Uskup Nikanor Brovkovich saka Kherson, sing dadi anggota Sinode wiwit taun 1887 nganti 1890.[340] Sing pungkasan mau ngomong kanthi bébas lan kritis babagan sidang-sidang Sinode Suci: 'Susunan panggonan lungguh saiki rada ora lumrah. Susunan adat kuduné kaya mangkéné: potret Kaisar sing lagi mrentah digantung ing tengahé aula; ngadhepi kuwi, ing pucuk meja, ana kursi Kaisar; ing saben sisihé meja Sinodh ana papat kursi; Para pejabat kudu lungguh kaya ngene: ing sisih tengen kursi kaisar, ing kursi kapisan, metropolit sing mimpin; ing sisih kiwa, sing paling tuwa; banjur sing nomer loro miturut senioritas, lan sateruse. Ing ngarep meja ana mimbar sekretaris utama. Nanging, amarga metropolit senior saiki angel krungu lan luwih cetha krungu nganggo kuping tengen tinimbang kiwa, dhèwèké lungguh luwih cedhak karo sekretaris utama sing lagi nglapor. Sekretaris utama sing lagi nglapor mesthi ngadeg ing sacedhaké mimbar. Para sekretaris utama liyane, sing ngenteni giliran kanggo lapor, tansah padha nyedhak tembok, tansah ngadeg. Direktur Kanselaris Sinodal lungguh, kapan wae panjenengané kersa, ing salah siji kursi berlengan sing nyandhak témbok. Jaksa Agung lan Deputi Jaksa Agung, kanca-kancané, lungguh, kapan wae panjenengané kersa, ing méja Jaksa Agung, ing kursi pisanan ing pucuk méja. Para pejabat ing méja Jaksa Agung ora tau lungguh nalika aku ana. Nanging sacara umum, Jaksa Agung, kancané, Direktur V. K. Sabler, lan Wakil Direktur S. V. Kersky kerep ganti panggonan; padha nyedhak marang mimbar Sekretaris Agung nalika arep nerangake soko, asring nganti nyedhak kuping Metropolitan, kanthi usaha ngucapake saben tembung kanthi cetha. V. K. Sabler pancen trampil ing seni iki, kaya uga ing akèh seni nyenengaké liyané; dhèwèké ora mbengok, nanging kanthi alus nyuntikaké tembung lan gagasan, tansah diwiwiti karo pangalembana mesra: 'Paduka…' Rembugan lumaku kaya mangkéné. Nalika Sekretaris Utama nglaporaké sawijining kasus, pangarsa sepuh meh tansah langsung maringi putusan ing kono. Ing kéné pungkasané rampung pirang-pirang prakara rutin. Nanging kadhangkala ana celetukan, asring saka para sekretaris utama, kadhang saka wakil direktur, direktur, utawa wakil jaksa utama; saka para rawuh, paling kerep déning Yang Mulia Exarch Paul[341] , kadhang déning Yang Mulia German[342] , amarga padha wis suwé dadi anggota sing wis akrab; Kanggo aku, utamane ing ngarsane Metropolitan, aku biasane meneng bae. Lan meneng iki ora pantes dicela, malah pantes dipuji, amarga rembugan-rembugan kuwi ora tau nyentuh pandanganku sing dogmatik utawa kanonik; lan apa urusanku yen padha maringi diakon tartamtu medali utawa berkah karo sertifikat? Kadhangkala uga panemu bebarengan saka kabèh anggota Sinode ora ana gunané. Uskup Agung Nikanor nulis marang vikarisé: "Kabèh kuwasa ana ing tangané Konstantin Petrovich (Pobedonoscev. – I. S.) lan V. K. Sablere[343] . Ucapan sing pas lan nesu banget saka Metropolitan Kyiv, Platon Gorodetsky (1882–1891), sing kerep ngetokake protes ing rapat-rapat Sinode Suci, sing dialamatake marang Uskup Agung Nikanor: "Kita pancen nduwé loro Sinode: siji Sinode Suci, lan sijiné Sinode Pamaréntahan"; iki nyebutaké para uskup sing manut ing siji sisih, lan Jaksa Agung ing sisih liyané[344] . Wiwit abad kaping 18, Metropolitan Platon Levshin nyebut kunjungané menyang Sinode minangka "cobaan". Saiki, satus taun sawisé, kahanané malah luwih parah. Uskup Agung Savva Tikhomirov nulis ing *Kronik*-é yèn ing rapat Sinode, para uskup mung ngrungokaké laporan sing disiapaké déning Jaksa Agung lan banjur nandatangani

---

[340] Savva. Kronik. 7. kaca 132; 8. kaca 704; Nikanor. Cathetan, ing: Russkij Arkhiv. 1906. 2–3; 1907. 3; ibid. Surat-surat, ing: Russkij Arkhiv. 1909. 6; ibid. Bahan Biografi. 1. (1900); Surat-suraté His Eminence Benjamin, Uskup Agung Irkutsk*, disunting déning K. V. Kharlamovich, ing: Readings. 1913. 4.*

[341] Pavel Lebedev (1827–1892), Eksark Georgia, iku sawijining administrator sing duwé wewenang gedhé (deleng § 11). Dhèwèké kerep kasebut déning Savva, kaca 7–8, lan déning Nikanor, ing: Arsip Rusia, 1906, nomer 3, kaca 5 sarta salajengipun.

[342] German Osetsky (wafat 1895), nalika melu ing sidang-sidang Sinode Suci saka taun 1886 nganti 1892, ndhukung kabijakan Pobedonostsev; delengen Nikanor, Savva (ibid.).

[343] Nikanor, ing: Russkij Arkh. 1906. 3. kaca 5; 1909. 6. kaca 235.

[344] Nikanor, ing: Russkij Arkh. 1906. 3. kaca 172. Savva nulis kanthi rinci babagan Platon Gorodetsky (umpamane: jilid 8, kaca 447, ing ngendi pandangan teologis Platon diterangake). Delengen uga: Karasev, M. A Wreath for the Grave of His Eminence Plato, Metropolitan of Kyiv and Galicia. St Petersburg, 1903; biografi sing ditulis kanthi cetha iki (420 kaca) ngemot akèh fakta menarik saka urip gerejawi. Mung umuré sing wis tuwa lan popularitasé ing antarané umat sing nylametaké Platon saka murkané Pobedonostsev.

notulen rapat – mung kuwi waé tugase. Uskup Agung Savva uga nyritakaké yèn kaya ngono uga cara padha nangani Statuta Akademi Teologi taun 1884 sing wigati banget. Tambahan lan amandemen sing diajokaké mung diabaikan. Jaksa Agung mrentahake supaya teks sing wis disunting miturut karsa dheweke diwenehake marang para anggota Sinode, lan padha mlebu tangan ing dokumen kuwi tanpa ndelok sakedhap. Pengganti Pobedonostsev, V. K. Sabler, tetep ngetutake sistem sing padha, kaya sing katon saka memoar Uskup Agung Evlogiy Georgievsky saka Volyn babagan taun-taun dadi anggota Sinode Suci (1908–1912)[345] .

Wewenang Jaksa Agung winates mung ing pangelolaan administratif lan ora nganti nyakup babagan praktik agama utawa hukum kanonik. Kajaba ing sawetara kasus langka saka campur tangan sing ora diidini miturut kanon ing proses gerejawi, watesan iki dipatuhi kanthi ketat.

(b) Manifes Pangeran Pèter I tanggal 21 Januari 1721 nyatakake ing ngisor iki babagan wewenang legislatif Sinode Suci: "Nanging, Kolese Gerejawi ora kena nindakake iki tanpa idin Kita." Ketentuan iki dikonfirmasi ing Kode Undhang-Undhang taun 1832 lan 1857. (Volume 1: Undhang-undhang Dasar, Artikel 49). Mula, kabèh tumindak legislatif Sinode Suci asalé saka wewenang nagara – langsung minangka prentah kaisar, utawa minangka prentah Sinode Suci sing diterbitaké 'kanthi prentah Sang Kaisar Agung'. Ing wangun dekrit, statut, utawa undang-undang, kuwi dilebokake ing kumpulan undang-undang kakaisaran. Mangkono uga Statuta Konsistori Agama taun 1841 lan 1883, Statuta Lembaga Pendidikan Agama taun 1809–1814, ' ' taun 1867–1869, 1884, 1910–1911, Undhang-undhang babagan Hak-hak Pendeta Putih lan Pendeta Angkatan Laut, Undhang-undhang babagan Pangopènan Pendeta, lan sapituruté. Mula, Sinode Suci ora nduwèni otonomi legislatif. Dekrit-dekrité disahaké déning Kaisar, sawisé kuwi dadi dekrit kaisar sing diterbitaké kanthi partisipasi Sinode Suci[346] . Asring, nyusun rancangan dekrit mbesuk ing Sinode Suci diwiwiti dening panguwasa nagara utawa faksi eklesiastik-politik sing nguwasani kraton lan kalangan pamaréntahan, sing wakilé ing Sinode yaiku Jaksa Agung. Ing akèh kasus, perundang-undangan gerejawi asring ora dadi asil saka kabutuhan lan kapentingan Gereja dhéwé, nanging saka pandangan pribadhi babagan kapentingan nagara sing diandhèkaké déning sang panguwasa dhéwé utawa wakilé ing Sinode Suci, yaiku Jaksa Agung. Mangkono, kecenderungan liberal ing jaman Alexander I ngaruh marang Statuta lembaga pendidikan teologi taun 1808–1814. Panemu pribadi Nicholas I lan Jaksa Agungé, Count N. A. Protasov, ninggalaké tapak jero ing undang-undang gerejawi ing jamane. Statuta lembaga pendhidhikan teologi taun 1867–1869 muncul ing sangisore pangaribawa sentimen reformis ing masyarakat lan tren kabijakan nagara ing taun 1860-an. Miturut owah-owahan kabijakan iki ing jaman Alexander III, K. P. Pobedonostsev nganut arah reaksioner, kanthi sistematis nyopot hak-hak Gereja sing wis dinikmati sajrone pamaréntahan sadurungé. Akèh undang-undang babagan urusan gerejawi (umpamane, status Wong Percaya Lawas, biksu utawa rohaniawan sacara umum) disahaké minangka bagéan saka kabijakan domestik nagara, lan badan legislatif ora nganggep perlu malah kanggo konsultasi dhisik karo Sinode Suci[347] .

Ing tanggal 23 April 1906, Undhang-Undhang Dasar anyar disahake, kang ngemot pranatan ing Artikel 11 (Jilid 1): "Kaisar, nalika ngleksanani panguwasa paling dhuwur, nerbitake, manut undhang-undhang, dekrit kanggo organisasi lan palaksanaan macem-macem cabang administrasi negara, uga prentah-prentah sing perlu kanggo penegakan undhang-undhang". Artikel 64 lan 65 iku pangulangan tembung demi tembung saka Artikel 42 lan 43 ing Kitab Undang-Undang taun 1832 lan 1857, sing nganti wektu kuwi wis nemtokake wewenang Kaisar ing perundang-undangan gerejawi. Mula, wong bisa kroso yèn Undhang-Undhang Dasar taun 1906 mung negesake maneh tatanan legislatif sadurungé. Nanging sejatine, pambentukan Duma Negara ngowahi sakabehe struktur kakuwasan legislatif ing nagara. Artikel 86 nyatakake: "Ora ana undang-undang anyar sing bisa disahake tanpa persetujuan Dewan Negara lan Duma Negara, lan uga ora bisa ditrapake tanpa persetujuan Kaisar." Miturut Pasal 87, yen Pamaréntah perlu ngundhang-undhang undang-undang antarané sidang Déwan Nagara lan Déwan Rakyat, Pamaréntah wajib ngirimaké marang badan nagara kasebut sajroning rong wulan. Artikel 107 nyatakake: "Dewan Negara lan Duma Negara… diwenangake ngajokake usulan kanggo mbatalake lan ngowahi undang-

[345] Savva. 7 (cathetan tanggal 22 Januari 1884); Antoniy Khrapovitsky, ing: Reviews. 3. kaca 191; Evlogiy. kaca 194, 195.

[346] Berdnikov (A Brief Course (1888). kaca 158) nyerat manawa Sinode Suci nduwèni kakuwasan legislatif, nanging ora maringi paugeran definisi; Dobroklonsky. 4. kaca 75; Suvorov. 1. Textbook (1912). § 81; Verkhovskoy. Konstitusi. Jilid 1, kaca 108; ing kono uga. Esai, kaca 133. Uskup Agung Anthony Khrapovitsky nemtokake yèn legislasi babagan prakara gerejawi iku 'pembudakan Gereja' (Ulasan. Jilid 3, kaca 192).

[347] Deleng ing ngisor §§ 13–16 lan §§ 19–21.

undang sing ana lan ngundhangake undang-undang anyar, kajaba Undhang-Undhang Dasar Nagara, inisiatif kanggo mbaleni panlitené mung ana ing Panjenengané Kaisar"[348] .

Mula, wiwit taun 1906, Dewan Negara lan Duma Negara uga melu nyusun undang-undang sing nyakup babagan Gréja. Akibate, Gréja nemokake awake dhewe ana ing posisi tundhuk marang lembaga-lembaga sing kalebu, saliyane wakil-wakil denominasi non-Ortodoks, uga wakil-wakil agama non-Kristen. Praktik nuduhaké yèn ing Duma Negara, utamané nalika rembugan babagan anggaran, asring ana permusuhan terbuka marang Sinode Suci lan Gréja sacara umum[349] . Profesor hukum gerejawi P. V. Verkhovskaya nemtokaké kahanan hukum anyar sing diterangaké ing ndhuwur kaya mangkéné: Pasal 64 lan 65 saka Undhang-Undhang Dasar edhisi 1906 mbaleni tembung demi tembung Pasal 42 lan 43 saka Undhang-Undhang Dasar edhisi 1832 lan edhisi sabanjure. Ing edhisi anyar, loro pasal kasebut uga nduwèni makna anyar, sanadyan teksé tetep padha. Iki amarga, miturut Undhang-Undhang Dasar anyar, Duma Negara lan Dewan Negara melu ing proses legislatif, lan akta legislatif dipisahake kanthi cetha saka akta administratif, sing, apa wae sifaté, wiwit saiki kudu tundhuk marang hukum (Pasal 10 lan 11). Mula saka iku, tembung-tembung ing Pasal 65 'Ing pangelolaan Gréja, kakuwasan autokratik tumindak liwat Sinode Pangatur Paling Suci, sing diadegaké déning piyambakipun' tegesé: ing pangelolaan bawahan, utawa pangelolaan (sing amarga alesan khusus ora bisa dipisahaké saka pangadilan gréjawi), kakuwasan autokratik tumindak liwat Sinode Pangatur Paling Suci. Babagan pangesahan undang-undang anyar kanggo Gréja Rusia, iku mung bisa diajokaké kanthi persetujuané Déwan Nagara lan Duma Nagara (Pasal 86). Mula, ing babagan legislatif, Sinode Paling Suci saiki ora mung, kaya sadurungé, ora nduwé otonomi lan gumantung marang sang raja, nanging uga gumantung marang badan legislatif. Nanging, yen wis ana upaya kanggo ngliwati kuwi—umpamane, nalika ngadopsi Piagam anyar kanggo akademi teologi—upaya kaya ngono kudu dianggep bertentangan karo Undhang-Undhang Dasar sing saiki berlaku, yaiku sumber utama lan dhasar hukum kanggo saindenging Rusia lan kanggo kabeh sing ana ing Rusia. Penting banget manawa, miturut Pasal 86, ora ana 'Majelis Pra-Konsili', 'Badan Konsultatif Pra-Konsili' utawa malah 'Konsili Lokal Seluruh Rusia' dhéwé sing bisa ngleksanani wewenang legislatif utawa malah wewenang legislatif konsultatif[350] . 'Undhang-undhang Dasar Rusia ora ngakoni wewenang murni gerejawi sing ora asalé saka pamaréntah lan ora mandhiri ing palaksanaané… Perlu njaluk Tsar supaya njupuk inisiatif ngowahi Undhang-Undhang Dasar supaya ana pangecualian saka ketentuan umum Pasal 86 babagan prosedur khusus kanggo ngundhang-undhang undang-undang gerejawi, sing mandhiri saka Dewan Negara lan Duma Negara"[351] . Panulis cetha nduwèni ing pikirané yaiku mbalèkaké kahanan sing ana sadurungé taun 1906, utawa ngadegaké badan legislatif khusus kanggo Gréja—kaya Konsil Lokal—sajeroning nerangaké wewenang panguwasa nagara paling dhuwur gegayutan karo badan kuwi. Amarga Kaisar ora njupuk inisiatif kaya ngono, Duma Negara banjur nyusun rancangan undang-undang sing mungsuh marang Gréja, kaya sing nyakup Wong Pracaya Lawas lan sekte-sekte, sanadyan ora tau resmi dadi undang-undang nagara.

Dasar hukum kanggo wewenang administratif Sinode Suci diwenehake dening manifesto Pangeran Petrus I tanggal 21 Januari 1721 lan 'Peraturan Rohani'. Sabanjure, undang-undang disahake sing nerangake wewenang kasebut ing bidang tartamtu; contone, babagan administrasi diose – Statuta Konsistori Gerejawi taun 1841 lan 1883. Sawetara tumindak administratif mbutuhake persetujuan Kaisar; iki kalebu, sepisanan lan paling utama, pangangkatan lan pambusakan uskup-uskup diosek lan vikaris. Biasane, Sinode Suci bakal nyalonake telung calon, lan pangangkatan banjur ditindakake "kanthi prentah Sang Kaisar Agung", sawisé kuwi uskup, miturut "Peraturan Gerejawi", bakal diangkat sumpah ing ngarepé Sinode Suci. Dekrit Kaisar uga diterbitake kanggo pambentukan diosek anyar, pangalihan uskup, pensiun lan promosi pangkat. Teguran marang uskup biasane diterbitake dening Sinode Suci, nanging Nicholas I kerep nganggep perlu kanggo menehi teguran kanthi pribadi[352]

---

[348] Verkhovskoy. Konstitusi. Jilid 1, kaca 595; ibid. Esai. Jilid 1, kaca 121. Cf.: Ivanovsky. Buku Palajar Hukum Konstitusi. Kazan, 1914. Edisi kaping 4, kaca 311.

[349] Duma Negara Katelu nduwèni 440 anggota. Miturut denominasi agama, padha kabentuk ing klompok-klompok ing ngisor iki: Ortodoks lan Wong Pracaya Lawas (gabungan) 382, Katolik – 25, Lutheran – 19, Gregorian Armenia – 2, Yahudi – 2, Muslim – 10 (Tahunian koran 'Rech' kanggo taun 1912. St Petersburg, 1912. kaca 126).

[350] Verkhovskoy. Lembaga. Jilid 1, kaca 595.

[351] Verkhovskoy. Esai. kaca 123, 127.

[352] Koleksi. 113. Jilid 2. kaca 341–370.

. Audit diose, akademi, lan seminari diprentahake lan dilakokaké déning Sinode Suci. Audit diose dipasrahake marang uskup, déné audit lembaga pendhidhikan dilakokaké déning auditor khusus saka Dewan Pendidikan Gerejawi Sinode Suci. Mengko, iki ditindakake manut Peraturan taun 1865 lan 1911.[353] Para wakil resmi sing kasebut mau wajib nyerahake laporan taunan, nanging ora dianggep serius banget dening Sinode Suci[354] . Minangka asil saka laporan-laporan iki, audit, pangajuan saka para gubernur lan sapiturute, saliyane saka teguran, ana pindhah-pindhah uskup menyang diosek liyane sing kerep; amarga diosek diklasifikasikake miturut pangkat, iki dianggep minangka paukuman administratif. Sajrone sakabehe periode sinodal, pangalihan kaya ngono terus-terusan nglanggar aturan kanonik sing nglarang uskup pindhah saka keuskupané[355] .

Pengangkatan lan pemberhentian abbot lan abbes ing biara, uga pengangkatan lan pemberhentian anggota lan sekretaris konsistori gerejawi lan kepala lembaga pendidikan, pemberhentian imam lan biksu, lan pangangkatan dadi pangkat archimandrite, pangéran biara lan imam agung, lan pangalembana skufia, kamelavka, salib dada, napedrennik, lan mitra iku hak istimewa Sinode Suci. Biara anyar mung bisa diadegaké lan dibangun kanthi idiné Sinode; hak kanggo ngedegaké gréja lan kapel anyar utawa ndandani sing wis ana, ing taun 1726, dicopot saka wewenangé panguwasa keuskupan lan dipasrahaké marang kaputusané Sinode Suci. Ora nganti taun 1858 pangaturan iki rada dilonggarké[356] .

Hak pangawasan Sinode Suci marang lembaga pendidikan teologi antara taun 1808 lan 1839—yaiku sajrone periode Komisi Sekolah Teologi—diwatesi banget. Iki nyebabake bubaré komisi kasebut lan diadegaké Dewan Pendidikan Teologi déning Count Protasov. Ing praktik sabanjure, Kantor Jaksa Agung nduwèni peran sing mutusaké, contoné ing ngangkat rektor akademi lan seminari, déné Sinode Suci mung diparingi hak kanggo ngumumaké kaputusan. Penggantian Dewan Pendidikan Gerejawi karo Komite Pendidikan ing taun 1867 ora ngganti apa-apa ing babagan iki[357] .

Wilayah-wilayah ing ngisor iki kalebu wewenang Sinode: iman lan moral; perang nglawan skisma, ajaran sesat lan sektarianisme; pangawasan praktik liturgi; pangaturan ibadah lan panyusunan layanan anyar; pangurmatan relik; kanonisasi; penerbitan buku liturgi; lan sensor literatur teologi[358] .

Sinode Suci ngatur harta gerak lan harta ora gerak Gréja. Biara-biara, uga misi lan gréja ing luar negeri, padha tundhuk marang Sinode Suci. Nganti dibalèkaké Keuskupan Moskow lan diadegaké Keuskupan St Petersburg, Sinode Suci ngatur, ing separo kapisan abad kaping 18, Wilayah Sinodal (liwat Kantor Sinodal Moskow) lan Keuskupan Sinodal St Petersburg[359] . Ing antarane lembaga keuskupan sing tundhuk marang Sinode Suci ana administrasi gerejawi ing abad kaping 18 lan konsistori gerejawi ing abad kaping 19. Ing sangisoré Pangeran Protasov, Kantor Jaksa Agung diperluas kanthi signifikan lan stafé ditambah. Wiwit wektu kuwi nganti pungkasan periode Sinodal, Kantor iki nyekel kendhali kuwasa, nemtokake saben tumindak Sinode Suci nganti rincian paling cilik.

Miturut 'Peraturan Gerejawi', Sinode Suci iku pangadilan gerejawi paling dhuwur, sing marang kono banding saka keuskupan bisa diajukake. Ing kéné, kasus-kasus diputusaké sing ana gandhèngané karo pambentukan lan pambubaran nikah, ekskommunikasi lan pangusiran saka Gréja, utawa panyelamané manèh[360] . Sinode ngurusi kasus-kasus ing ngisor iki: 1) curiga yèn nikah iku ora sah; 2) pambubaran nikah kanthi

---

[353] Ibid. 113 2. kaca 4; 'Aturan Audit' taun 1865, ing: 2 PSZ. 40. No. 42742; 'Aturan…' taun 1911, ing: 3 PSZ. 31. No. 35004.

[354] Barsukov, I. Innokenty, Metropolitan Moskow lan Kolomna. Moskow, 1883. kaca 692.

[355] Koleksi. 113. 2. kaca 370–383; Savva. Kronik. 6. kaca 557, 558, 551; 9. kaca 495.

[356] PSPiR. 2. No. 596; Berdnikov. A Brief Course (1888). kaca 158; Nikolsky. New Ecclesiastical Laws. 2. kaca 8–12, 77–82, 82–97; Kalashnikov (miturut indeks); Undhang-undhang Konsistori Agama taun 1883. Pasal 280–284, 86; PSPiR. 3. No. 1061; PSZ. 16. No. 12060; 17. No. 12471; 32. No. 26671; Statuta taun 1883, Pasal 47, 48, 92; Kutipan… kanggo taun 1858, kaca 15.

[357] Piagam Akademi Teologi taun 1884, Pasal 20–22; Piagam Seminari Teologi taun 1884, Pasal 23, 38; Dobroklonsky, jil. 4, kaca 71; cf. §§ 20–21.

[358] Deleng § 25 ing Jilid 2.

[359] Deleng § 11.

[360] Pangucilan saka Gréja (kanthi utawa tanpa anathema) iku paukuman murni ing babagan gréja: Petrovsky, A. 'Anathema', ing: PBE. Vol. 1, kolom 679–700. Miturut dhawuhé Pangeran Piyoter I, Locum Tenens Stefan Yavorsky ngucilaké hetman Ukraina Mazepa saka Gréja: PSZ. 4. § 2213, nalika Sinode Suci ngukum ekskommunikasi marang Stepan Glebov: PSPiR. 1. No. 179 (23 Agustus 1721). Miturut prentah Catherine II, bab sing padha uga ditindakake marang Pugachev: PSZ. 20. No. 14233 (10 Januari 1775). Bab pangucilan Leo Tolstoy saka Gereja, delengen vol. 2

nemtokaké pihak sing salah; 3) ngina Gusti, bidah, skisma, sihir; 4) verifikasi tingkat kerabat sadurunge nikah; 5) nikah paksa marang wong cilik amarga panjalukan wong tuwa; 6) nikah paksa marang budhak amarga panjalukan juragan tanah; 7) tonsur paksa mlebu urip monastik; 8) ora nepaki kewajiban Kristen; 9) nglanggar tatanan lan tata krama gerejawi; 10) murtad saka iman Ortodoks lan bali menyang Ortodoksi[361] . Sawisé seda Peter I, watesan ditetepake marang yurisdiksi Sinode. Wiwit kuwi, Sinode Suci mung bisa maringi paukuman kanggo blasphemy lan nglanggar kasetyan rumahtangga. Sajrone pamaréntahan Kaisar Anna Ioannovna, ana akèh kasus campur tangan nagara ing kegiatan pangadilan gerejawi, sing, amarga tekanan nagara, kapaksa ngasingaké para rohaniawan menyang biara lan nyopot jabatané. Sajrone pamaréntahan Kaisar Elizabeth Petrovna, pangadilan sekuler nganakake sidang marang para Khlysts ing Moskow lan maringi paukuman sing cocog. Catherine II nyopot hak Sinode Suci kanggo nuntut blasphemy lan ilmu sihir[362] . Alexander I mindhahake perkara sing nyakup tuduhan ngganggu tatanan lan tata krama nalika ibadah marang pangadilan sekuler, sanajan ing kasus sing nyakup rohaniawan; nanging, Nicholas I mbalekake maneh marang wewenang pangadilan gerejawi (1841). Miturut Kitab Undang-Undang taun 1832, pangadilan gerejawi wajib dipandu dening bagean Kitab Undang-Undang sing ngatur status hukum rohaniwan lan pelanggaran sing ditindakake dening umat awam marang iman lan moral (jilid 9, 13–15). Kabutuhan kanggo nyelarasake praktik pangadilan gerejawi karo pranatan-pranatan iki dadi salah siji alesan diterbitake Piagam Konsistori Gerejawi taun 1841.[363]

Reformasi peradilan Alexander II taun 1864, sing ditampa kanthi antusias dening masyarakat, ngangkat kabutuhan debat umum lan modernisasi sistem peradilan gerejawi sing wis suwé ketinggalan jaman. Nanging, komite penasihat babagan reformasi ora diadegaké ing sangisoré Sinode Suci nganti taun 1870, sing dipimpin dening Uskup Agung Makarii Bulgakov. Masarakat ngetutake kegiyatané kanthi raket, lan iki dadi bahan debat sing urip ing pers[364] . Miturut pandhuan Sinode, komite iki ora mung kudu nimbang reformasi peradilan nagara

---

[361] Peraturan Rohani. 1. Klausa 7, 8, 10, 13; 2. Klausa 8, 10, 11, 16; PSPiR. 2. No. 532; Statuta Konsistori Gerejawi (1883). Artikel 215, 225–227; PSZ. 24. No. 18212; 25. No. 18977; 26. No. 18743. Babagan pambentukan lan pambubaran perkawinan: Milasch. kaca 576–648; Zhismann, J. *Das Eherecht der orientalischen Kirche*. Wina, 1864; M. Gorchakov. Bab Sakramèn Perkawinan. St Petersburg, 1880; Nechaev (1890). kaca 204–244; Kalashnikov (miturut indeks); Herman. *Textus selecti*. kaca 230; Kode Undhang-undhang. Jilid 10. Bagéan 1. Bab 1. Salajengipun: Zagorovsky; Zavyalov; Latkin. Buku Palajaran (1909). kaca 513–518, 520–524. Delengen § 11.

[362] Gorchakov. The Monastic Order. kaca 195–201; PSZ. 6. No. 3761; PSPiR. 3. No. 994; 2. No. 532; 5. No. 1933; PSZ. 11. No. 8543, 8548, 8566; 12. No. 9079, 10293; 21. No. 15379 (Peraturan babagan Dekanat. Artikel 195, 237).

[363] PSZ. 33. No. 26122; 34. No. 26967; 37. No. 28562, 28675; Statuta Konsistori Agama (1883). Artikel 276, 277. Cf.: Kalashnikov (deleng indeks); Milasch, kaca 459–514.

[364] Utamané ing: Prav. ob. 1870–1872 (bagian 'Kronik' lan 'Warta Internal'). Artikel-artikel ing ngisor iki uga kudu dicathet: Sushkov, S. P. 'Struktur Kanonik Administrasi Gréja', ing: Russ. vest. 1870. 7; Sokolov, N. K. (deleng bibliografi); ibid. 'Pengadilan Gerejawi ing Telung Abad Kapisan Kristen', ing: Prav. ob. 1870. 11–12; ibid. 'Babagan Komposisi Administrasi Episkopal' – ibid. 10; ibid. Prinsip-prinsip Dasar Reformasi Peradilan sing Ditrapake ing Yurisdiksi Pengadilan Gerejawi – ibid. N. K. Sokolov nyoba mbuktèkaké kabutuhan ngreformasi pengadilan gerejawi ing Gréja Rusia. A. F. Lavrov, sawijining profesor ing Akademi Teologi Moskow, ing sisih liya, mbela wangun tradhisional keadilan gerejawi ing karyané: Lavrov, A. F. 'Pitakonan Anyar ing Gréja Ortodoks Rusia', ing: Pribavleniya. 24 (1871); ibid. 'Apologi Kapindho babagan Pitakonan Anyar' – ibid.; ibid. 'Apologi Katelu babagan Pitakonan Anyar', ing: Moscow Diocesan Gazette. 1872. Maret. Artikel-artikel iki uga diterbitake tanpa jeneng dening panganggit minangka buku kapisah: Reformasi sing Diusulake saka Pengadilan Gerejawi. Jilid 1–2. Moskow, 1873–1874; diterbitake dening panulis konservatif N. V. Elagin; delengen: Prav. ob. 1875. 2. kaca 674–677. Sokolov nyatakake argumentasine nglawan Lavrov ing karya: Pitakonan Anyar ing Gréja Ortodoks Rusia, ing: Prav. ob. 1871. 2. *Pravoslavnoe Obozrenie* (*Tinjauan Ortodoks*), organ para rohaniawan Putih, uga nerbitake akèh artikel liya kanggo ndhukung reformasi peradilan. Pastur Agung A. V. Gorsky, rektor Akademi Teologi Moskow, minangka panyengkuyung semangat reformasi (deleng ing ngisor – §§ 20–21); deleng korespondensine karo Sokolov († 1874) ing kumpulan: Ing Trinity ing Akademi. Sergiev Posad, 1914. kaca 405–463. Babagan kabeh iki, delengen: Runovsky, 'Undhang-undhang Gréja', lan utamané artikel saka panulis sing padha: 'Literatur taun 1860-an babagan Pitakonan Gaya Urip Para Pendeta', ing: Prav. ob. 1899. 4; kajaba iku: Barsov, T. 'Usulan-Usulan kanggo Peningkatan Administrasi Gréja Kita ing Bidang Yudisial-Gréjawi lan Administratif', ing: Christian Readings 1893. 1. T. V. Barsov ndhukung posisi konservatif Lavrov; malah sadurunge debat sengit babagan rancangan reformasi peradilan muncul, dhèwèké wis nerbitaké serangkaian artikel sing ing kono dhèwèké milih pihak Lavrov lan para uskup: Barsov, T. V. 'Babagan Pengadilan Gerejawi', ing: Christian Readings 1870. 2; panulis sing padha. 'Bab Pengadilan Gerejawi Miturut Usulan Reformasi Peradilan Gerejawi' – ibid. 1873. 1; panulis sing padha. 'Prosedur Pengadilan Gerejawi ing Gréja Universal Kuna' – ibid. 1871. 2. Babagan posisi para uskup sing nolak reformasi, delengen: Panemu Para Uskup Keuskupan (1874); iki uga kacermin ing posisi sing dijupuk déning konsistori gerejawi: Panemu Konsistori Gerejawi. 1 (1874); aku ora bisa mastèkaké apa jilid kapindho saka publikasi iki tau diterbitaké. Babagan kontroversi iki lan karya Komite Konsultatif, delengen: Ekstrak… kanggo

taun 1864 nanging uga kudu njaga tingkat kamardikan saka prinsip-prinsipé, supaya norma kanonik tetep dilestarekake. Laporan komite iki ora diajukake nganti taun 1873. Wiwit diadegaké, komite iki kebak pratelan sengit antarané mayoritas liberal sing dipimpin déning ketua, lan minoritas konservatif sing nglumpukaké A. F. Lavrov-Platonov, profesor hukum gerejawi ing Akademi Moskow, sing sakbanjuré dadi Uskup Agung Alexius saka Lithuania[365] . Golongan konservatif nganggep iku ora bisa ditrima, saka sudut pandang hukum gerejawi, kanggo nglebarake prinsip dhasar reformasi peradilan taun 1864—yaiku pamisahan sing cetha antarane wewenang peradilan lan eksekutif—menuju ing ranah yurisdiksi gerejawi. Miturut hukum gerejawi, uskup wis wiwit jaman mbiyen nggabungake wewenang yudisial lan eksekutif ing wewengkoné, lan pambentukan pengadilan gerejawi mandiri pancen katon ngancam ngancurake dhasar kanonik wewenang para uskup. Ing sisih liya, kesewenang-wenangan lan pilih kasihé para uskup lan Sinode ing babagan peradilan wis nyebabaké panyalahgunaan sing nggegirisi, nganti masyarakat sing nesu banget terus-terusan nuntut pambentukan sistem peradilan otonom sing selaras sakabehé karo reformasi peradilan sipil. Jaksa Agung Sinode, Count D. A. Tolstoy, kanthi tujuan matesi kersa sembarangan para uskup, nyerahake kapemimpinan panitia marang Uskup Agung Makarii, sing wis mbuktekake dhiri minangka panyengkuyung gagasan liberal nalika dadi anggota Komisi Reformasi Lembaga Pendidikan Gerejawi taun 1867–1869[366] . Sajrone makarya, panitia kasebut mbahas ora kurang saka papat rancangan undang-undang. Versi pungkasan ngajokaké misahaké yudikatif saka eksekutif: rohaniawan sing nyekel jabatan yudikatif ora diidini nyekel jabatan administratif. Pengadilan tingkat ngisor bakal dumadi saka pengadilan diose, kanthi sawetara ing saben diose; kanthi para imam sing diangkat déning uskup dadi hakim. Kekuwatane kalebu paukuman ing ngisor iki: 1) teguran, 2) teguran sing ora dicathet ing cathetan dinas, 3) denda, 4) kurungan ing biara nganti telung wulan, 5) teguran sing dicathet ing cathetan dinas. Tingkat wewenang sabanjure yaiku pangadilan eklesiastikal diose, sing digandhengake karo sawetara diose, para hakimé bakal dipilih ing saben diose lan dikonfirmasi déning para uskup. Pangadilan iki dirancang minangka badan banding. Saliyane, pangadilan iki bakal maringi paukuman marang kasus sing luwih serius nalika tuduhan diajukake déning uskup. Putusané bisa diajokaké banding marang Sinode Paling Suci. Pengadilan paling dhuwur yaiku Departemen Yudisial Sinode Paling Suci, sing hakim-hakimé yaiku uskup lan imam sing diangkat déning Kaisar kanthi rasio 3:1. Yurisdiksi Divisi Yudisial kalebu: kabeh perkara sing nyakup tuduhan sing diajukake dening uskup lan protopresbiter armada laut; perkara marang anggota kantor sinodal; pelanggaran yudisial sing ditindakake dening anggota pengadilan diosek; lan perkara banding. Anggota Sinode Suci tundhuk marang siji pangadilan yurisdiksi – sidang gabungan Presidium Sinode lan Divisi Yudisialé[367] . Usulan komite babagan pamisahan kekuwatan bisa dirukunake karo hak kanonik uskup nganti sejauh anggota pengadilan tingkat kapisan lan kapindho kudu disetujoni dening uskup, sing kanthi mangkono, ing sawijining teges, ngdelegasikake hak-haké marang para hakim. Ing kahanan kuwi, pangangkatan hakim déning Kaisar menyang Departemen Yudisial Sinode Suci uga kudu dianggep minangka tumindak summus episcopus [uskup agung (Latin)], sing asilé, peran sang raja ing sajroning Gréja katon samar.

Sadurunge karya ing rancangan kasebut rampung, Profesor A. F. Lavrov nerbitake panaliten kanthi judhul 'Reformasi Pengadilan Gerejawi sing Diusulake' (St Petersburg, 1873, jilid 1) lan sawetara artikel ing 'Lampiran Karya Para Bapa Suci'. Panjenengané maringi kritik abot marang rancangan komite kuwi, sing banjur maringi argumentasi kanonik marang para mungsuh reformasi. Ing taun 1873, rancangan kuwi dikirimaké kanggo

---

taun 1870. kaca 262–264; Ekstrak… kanggo taun 1873. kaca 229–242. Loro panaliten khusus liyane diterbitake gegayutan karo proyek reformasi: Sokolov, N. K. Bab Wewenang Para Pendeta Rusia wiwit diterbitake Kode Konsili (1649) nganti Peter Agung (1701). Moskow, 1871; I. S. Bab Sistem Peradilan Gerejawi ing Rusia Kuna. Moskow, 1874.

[365] Dheweke dadi Uskup Agung Lituania (1886–1890) sawisé dadi janda ing taun 1877 lan nyandhak sumpah monastik. Pobedonostsev ngajeni banget pandangan konservatif Alexei (Surat-surat. Jilid 1. (1925). kaca 348). Bab Lavrov, delengen: Zaozersky, N. 'Kenangan Mahasiswa A. F. Lavrov', ing: Ing Akademi Trinity. Moskow, 1914. kaca 637–645; bandhingna: ibid. kaca 225; salajengipun: Korsunsky, I. N., 'Obituary for Archbishop Alexius', ing: Dushep. Cht. 1891, No. 1; PBE, Vol. 1, kol. 534. Lavrov nduwèni tanggung jawab utama amarga reformasi peradilan, sing wis ana ing rencana lan pancèn penting banget, ora tau dilaksanakake.

[366] Zaozersky, ing: *At the Trinity in the Academy*. kaca 641. Liwat kegiyatané ing komite, Uskup Agung Makarii Bulgakov ngasingaké kabèh uskup: Nikanor. Cathetan, ing: *Russian Arch.* 1906. 3. kaca 23; layang saka Profesor P. S. Kazansky marang A. N. Bakhmeteva, ing: *At the Trinity in the Academy*. kaca 580; Savva. *Chronicle*. 6 (passim).

[367] Berdnikov. 'Bab Pitakonan Reformasi', ing: Pravda Soborna, 1906, jil. 3, kaca 176, 181, 197, 199, 207. Sabanjure, Berdnikov nyatakake yen dheweke sarujuk kabeh karo posisi Lavrov.

didiskusikaké marang para uskup dioceasan lan konsistori[368] . Sikapé kabèh negatip; wangsulan saka Uskup Agung Agathangelos Solovyov saka Volyn lan Uskup Agung Platon Gorodetsky saka Don pancèn kasar banget, déné Metropolitan Benjamin saka Moskow gelem maringi sawatara konsesi cilik marang rancangan kuwi. Mung Uskup Pavel Dobrokhotov saka Pskov sing nyatakake ndhukung rancangan kasebut, lan amarga iku dhèwèké dijuluki 'Yudas si pengkhianat' déning Uskup Agung Agathangelos[369] . Amarga panolakan mufakat saka para uskup, reformasi peradilan ora kelakon lan rancangan kasebut disimpen ing arsip Sinode. Ora nganti taun 1906 Majelis Pra-Konsili nguripake maneh debat babagan reformasi peradilan ing jero Gereja.

c) Reformasi Peter I lan perundang-undangan nagara abad kaping 18–20 ngowahi dhasar hukum saka kegiatan administratif lan yudisial Gréja Rusia[370] .

Kerangka iki ngemot loro komponen: 1) sumber hukum sing padha kanggo saindenging Gréja Ortodoks; 2) sumber hukum Rusia sing asalé saka perundang-undangan nagara lan gerejawi. Sing kapindho iki dikembangaké amarga tuwuhé Gréja Ortodoks Rusia lan owah-owahan komposisi agama ing populasi kakaisaran, uga amarga kabutuhan rumusan norma hukum sing luwih cetha dibandhingaké karo jaman Muscovite Rusia.

Saliyane Kormchaya Kniga, siji-sijine sumber hukum kanonik iki, nagara Moskow nduwé pirang-pirang undang-undang nagara, sing sawatara nerangaké lan liyané nambahaké hukum gerejawi, nanging ora nentang normané[371] . Wiwit jaman Pangeran Petrus I, legislasi nagara saya sekuler. Ing wektu sing padha, iki uga ditrapake marang rohaniawan minangka kelas sosial (tingkat rohaniawan) lan minangka bagean saka populasi, uga marang organ administrasi gerejawi, sing kegiyatané kudu disaluyukaké karo norma hukum sing ngiket kabèh warga. Mula saka iku, ora mungkin ndeleng gumantungé sumber hukum gerejawi marang undang-undang nagara mung minangka akibat saka sistem gereja nagara sawisé Petrus I; kita ora bisa ora ngakoni yèn gumantungé iki asalé saka pangembangan internal umum bangsa Rusia ing periode iki.

Sumber hukum sing padha kanggo saindenging Gréja Ortodoks kalebu: 1) buku-buku Prajanjian Lawas lan Prajanjian Anyar, kajaba buku-buku non-kanonik Tobit, Yudit, Kawicaksanané Salomo, Yesus putrané Sirakh, Buku Ézdra kapindho lan katelu, lan telung buku Makkabeus. Sinode Suci asring banget nyebut Kitab Suci ing dekrit, prentah, lan putusan pengadilan (utamane ing kasus pegatan), uga ing surat-surat marang umat[372] . Salajengipun: 2) tradisi suci, sing kados ing kredo Kristen wiwitan, Kanon Apostolik, dekrit Konsili Ekumenis lan Konsili Lokal, akta para martir lan tulisan-tulisan Bapa Gereja[373] , uga 3) undang-undang sipil lan gerejawi saka para kaisar Bizantium, sakwéné wis dilebokaké ing teks Yunani lan Slavia saka Nomokanon lan Kormchaya Kniga[374] . Ing taun 1740-an, Sinode Suci nindakake revisi teks Kormchaya Kniga sing rusak parah; nanging amarga karya iki durung rampung, edisi Kormchaya Kniga taun 1785 lan 1804 isih ngemot teks lawas. Ing taun

---

[368] Delengen pustaka sing kasebut ing cathetan 112. Lavrov nentang pindhahé perkara perkawinan menyang pangadilan sekuler, sing arep ditindakake déning komite (vol. 1), lan nyengkuyung supaya para uskup tetep nduwèni kabèh wewenang administratif lan yudisial (vol. 2)

[369] Nikanor. Cathetan, ing: Russkij Arkhiv, 1906, no. 3, kaca 23; Zaozersky. Op. cit., ing: At the Trinity in the Academy, kaca 641; P. S. Kazansky marang A. N. Bakhmeteva – ibid., kaca 198.

[370] Delengen: Pavlov. A Course in Ecclesiastical Law (1902). § 53; Suvorov. Textbook (1912), § 69; Berdnikov. A Short Course (1888). kaca 5–30, 157–165. Delengen uga: Milasch; Herman. *De fontibus* (1936). Bab pangembangan hukum publik Rusia, delengen karya-karya Gradovsky, Vladimirsky-Budanov, Romanovich-Slavatinsky, Ivanovsky, lan G. Vernadsky (bibliografi, literatur umum ing bagean b lan ing Pengantar bagean B).

[371] Babagan *Kormchaya Kniga*, delengen: Milasch. 1905. kaca 192; Rosenkampff (1829); Herman. kaca 23–33; Berdnikov (1888). kaca 22–28; Pavlov (1902). kaca 115–125; ibid. Nomokanon Slavia-Rusia Asli. Kazan, 1869. Babagan sajarah Kormchaya Kniga ing Rus Muskovit, delengen: Sreznevsky, I. I. A Survey of Ancient Russian Manuscripts of the Kormchaya Kniga. St Petersburg, 1899 (Proceedings of the Department of Russian Language and Literature, no. 65); Nechaev (1890). kaca 35; Beneshevich, V. 'Kormchaya' Kuna Slavia saka Patbelas Judhul tanpa Komentar. 1906; karya sadurunge uga durung ilang wigatine: Kalachov, D. 'Bab Wigatine "Kormchaya" ing Sistem Hukum Kuna Rusia', ing: Readings. 1847. 3–4.

[372] Milasch. kaca 75–77; Berdnikov. 1888. kaca 13–17.

[373] Milasch. kaca 42–44, 78; Berdnikov. 1888. kaca 15–17; PBE. Jilid 8. kolom 326–330, 330–377, 381–383. Edisi basa Rusia: Buku Aturan. 1839; Aturan… saka Para Bapa Suci karo komentar. 1878; Karya-karya Konsili Ekumenis, diterjemahaké menyang basa Rusia. Kazan, 1859–1873, 1889–1911. Jilid 1–7; Karya-karya Sanga Konsili Lokal, diterjemahaké menyang basa Rusia. Kazan. 1901. Edisi kaping 2.

[374] Milasch. kaca 50–54, 123–131, 690–716; lan salajengipun: Skvortsov, I. Cathetan babagan Hukum Gerejawi. Kyiv, 1848, 1878 (edisi kaping 3); Ioann Sokolov. Kursus Hukum Gerejawi. St Petersburg, 1851–1853. Jilid 1–2; Pavlov, A. Nomokanon kanggo Trebnik Agung. Moskow, 1897.

1836, karya iki diterusaké déning komisi sinodal khusus, sing ing taun 1839 nerbitaké 'Buku Aturan Para Rasul Suci, Konsili Ekumenis lan Lokal Suci, lan Para Bapa Suci' (edisi kapindho – 1862) kanthi teks sing wis dibeneraké. Buku iki ora ngemot undang-undang Bizantium sing kapanggih ing Kormchaya Kniga lan Nomokanon. Amarga perlu ngacu marang sing pungkasan ing praktik administrasi gréja, akèh kaputusan Sinode Suci lan konsistori sawisé taun 1839 adhedhasar Kormchaya Kniga[375] . Pungkasané, kudu kasebut 4) Statuta Gréja, Buku Pelayanan, lan Buku Ritual, sing ngemot, antarané liya-liyané, paugeran disiplin kanggo para biksu lan rohaniawan. Buku Ritual Agung uga nyatakaké paugeran pangakuan dosa, sing asring digunakaké ing konsistori nalika nggawe kaputusan[376] .

Sumber hukum khusus Gréja Rusia dipérang dadi loro kategori: 1) undang-undang sing diterbitaké déning Gréja, uga déning nagara kanggo Gréja; 2) undang-undang nagara umum kanggo kabèh warga kakaisaran, kalebu para rohaniawan, uga undang-undang administrasi umum sing uga ditrapaké ing administrasi gréja.

Undhang-undhang kategori kapisan:

a) "Peraturan Rohani" taun 1721. Bagéan kapisan nerangaké alesan pambentukan Sinode Suci; bagéan kapindho nyebutaké wong-wong lan prakara sing kalebu wewenangé lan nemtokaké tata cara ngurusi urusan; bagéan katelu ngrembug babagan susunan Sinode, hak-hak lan kawajiban. "Addendum" taun 1722 ngemot aturan kanggo rohaniawan lan biksu. Ing pungkasan abad, 'Peraturan Rohani' wis dadi arang banget lan meh ora bisa diakses dening para rohaniawan, nanging Sinode Suci cetha nemokake kahanan iki banget nguntungake, amarga ing taun 1803 nolak usulan Jaksa Agung kanggo edisi anyar. Dekrit saka Kaisar dibutuhake kanggo nerbitake maneh, miturut dekrit kasebut 'Peraturan Rohani' diterbitake maneh kaping pirang-pirang sajrone abad kaping 19.

b) Piagam Konsistori Gerejawi taun 1841. Piagam iki diterbitake maneh kanthi sawetara owah-owahan ing taun 1883 lan dadi dhasar hukum kanggo administrasi keuskupan. Dorongan kanggo nyusun Piagam yaiku penerbitan Kitab Undang-Undang taun 1832, ing ngendi dekrit lan prentah sinodal sing ana sumebar tanpa sistem, sing ndadekake angel banget kanggo nduwèni gambaran sakabèhé. Tambahan lan panjelasan saka Sinode Suci sing kalebu ing loro edisi pungkasan – taun 1900 lan 1911 – utamane nyakup babagan pegatan. Papat pérangan Statuta ngemot: 1) pranata umum babagan konsistori lan fungsiné; 2) wewenang lan tata cara administrasi diosek; 3) pranata babagan pangadilan diosek lan prosesé; 4) susunan konsistori lan tata cara administratifé.

g) Statuta, pandhuan lan peraturan sing nyakup babagan tartamtu ing administrasi gréja: 1) statuta lembaga pendidikan teologi saka taun 1808–1814, 1867–1869, 1884, lan 1910–1911; 2) pandhuan kanggo pangreksa gréja wiwit taun 1808; 3) pandhuan kanggo para abbot lan abbess ing biara sing tanggalé 1828; 4) pandhuan kanggo para abbot ing biara stauropegial sing tanggalé 1903; 5) peraturan babagan dewan paroki sing kagandhèng karo gréja Ortodoks sing tanggalé 1864; 6) peraturan babagan komunitas greja taun 1885; 7) pandhuan kanggo rektor greja paroki taun 1901; lan, pungkasané, peraturan babagan departemen-departemen individu Sinode lan Kantor Jaksa Agung, lsp.[377]

Sadurunge diadopsi Statuta Konsistori Gerejawi, 'Buku Bab Wajib Presbiter Gereja', sing diterbitake ing taun 1776, nduweni wigati gedhe, dadi pandhuan lan buku teks kanggo seminari. Jeneng panganggité, Uskup Parthenius Sopkovsky saka Smolensk, ora kasebut. Nalika digunakaké minangka buku teks, buku iki uga ngemot pandhuan praktis babagan manéka prakara hukum[378] .

Ing taun 1868, Komisi Arsip diadegaké ing sangisoré Sinode Suci, sing miwiti penerbitan 'Koleksi Lengkap Dekrit lan Prentah Babagan Departemen Iman Ortodoks Kakaisaran Rusia' lan 'Katalog Dokumen lan Berkas sing Disimpen ing Arsip Sinode Suci Pengatur'. Wiwitane, publikasi kasebut ngetutake urutan kronologis sing ketat, lan sabanjure diatur dadi koleksi kapisah miturut masa pamaréntahan para panguwasa. Sanadyan komisi makarya alon, lumantar wektu akèh bahan wigati sing disusun miturut urutan wektu babagan sajarah Gréja Rusia ing abad kaping 18 lan kaping 19 tetep diterbitaké (deleng: Pambuka, Bagéan B).

Undhang-undhang kategori kapindho:

---

[375] Pavlov. Op. cit.; Milasch. kaca 178; Berdnikov. Op. cit. kaca 26–28.

[376] Pavlov. Course (1902). kaca 10; Almazov, A. I. Buku Pandhuan Hukum sing nyertai Trebnik Rusia. Moskow, 1897 (kanthi Addenda, ing: Christian Readings 1902, nomer 7).

[377] Sumber-sumber hukum iki dibahas ing bagean sing cocog.

[378] Buku Parfeny Sopkovsky diterbitake pungkasan ing taun 1823.

Undhang-undhang nagara ing ngisor iki dadi sumber hukum gerejawi: 1) dekrit kaisar sing ditujokake marang Sinode Suci utawa babagan administrasi nagara umum, sing uga kalebu Gréja; 2) Kitab Undhang-undhang Kakaisaran Rusia ing edisi taun 1832, 1857, 1876, lan 1906, bebarengan karo dekrit lan kaputusané Dewan Negara lan panjelasan saka Senat, sing dadi komentar. Sing pungkasan diterbitaké ing Kumpulan Lengkap Dekrit lan Prentah (deleng: Pengantar, Bagéan B). Kajaba meh saben jilid Kode Undhang-undhang ngemot dekrit sing ana gandhengane karo rohaniawan utawa administrasi greja. Jilid 1 ngemot undhang-undhang utama; Jilid 3 ngemot dekrit babagan pensiun lan panghargaan ing departemen keagamaan; Jilid 4 ngemot ketentuan babagan harta greja lan pajak kutha; Jilid 8 nyakup kehutanan; Jilid 9 ngrembug babagan golongan, yaiku kalebu golongan rohaniwan, sing dumadi saka rohaniwan sekuler lan monastik; Jilid 10 nyakup hukum perkawinan; Jilid 12 ngrembug babagan konstruksi; Jilid 13 ngrembug kesejahteraan umum, yayasan amal keuskupan, kuburan, wong mlarat, lsp.; Jilid 15 netepake paukuman kanggo kejahatan marang iman lan Gréja, dene Jilid 14 ngatur proses hukum ing kasus kaya ngono lan ngemot ketentuan babagan hukum perdata lembaga gerejawi. Ing buku pandhuan ora resmi, bahan sing relevan diklompokake miturut topik lan masalah tartamtu. Wiwit tengah abad, buku pandhuan kaya ngono dadi sumebar amba ing kalangan rohaniawan – sing ing pirang-pirang bab mung bisa ngakses teks undang-undang liwat buku kasebut – lan uga ing kalangan panguwasa greja, contone ing konsistori[379] .

Saliyane hukum sing dikodifikasi, hukum adat tetep nduweni wigati gedhe sajrone periode sinodal; iku dadi ekspresi sing terkonsentrasi saka kabiasaan lan tradisi rakyat, asring asal-usulé saka jaman kuna. Mangkono, contone, ing sajrone nagara ageng iki, ana variasi lokal ing praktik ibadah sing diamati. Variasi lokal ing pambayaran tradhisional kanggo layanan liturgi asring nduwèni peran penentu ing panyedhiyan panguripan rohaniwan. Adat nyimpen jabatan rohaniwan sing wis seda kanggo seduluré dadi kuwat banget nganti, ing sawijining teges, nduwèni sipat kaya hukum adat. Adat ngangkat mung biksu dadi uskup, utawa syarat manawa imam mbesuk kudu omah-omah sadurunge ditahbisake (tegesé nolak selibat kanggo rohaniawan sekuler), asal-usulé wis kuna banget nganti saiki mung sithik banget wong, apa paderi utawa umat biasa, padha ngerti manawa iki pancen prakara adat lan ora ana gandhengane karo paugeran kanon, sanadyan ing taun 1860-an masalah-masalah iki dadi topik debat umum sing panas. Rasa ngajeni umat marang adat kuna uga dirasakake dening hierarki lan malah diparingi dorongan dening Sinode Suci. Ketiadaan riset babagan topik sing amba iki nyebabake kesenjangan wigati ing sajarah Gereja Rusia[380] .

(d) Ing wiwitan abad kaping 18, Sinode Suci nduwèni pirang-pirang badan administratif sing ngalami serangkaian pangurangan sajrone abad kasebut, banjur manèh ngrembaka ing abad kaping 19 bareng karo tuwuhé Gréja lan munculé tantangan anyar sing diadhepi[381] . Kaping pisan lan paling utama, kudu disebutake Kanselir Sinodal, sing diadegake ing taun 1721 bareng karo Sinod lan diatur miturut model Kanselir Senat. Wiwitane, iku dumadi saka siji sekretaris utama, loro sekretaris, sawetara pejabat rohani lan staf pendukung sing kalebu prajurit. Jabatan agen, sing dadi perantara antarane Sinode lan lembaga negara, uga ana nanging mung suwene cendhak banget. Wiwit jaman jabatan Count N. A. Protasov minangka Jaksa Agung, Kanselaris Sinodal dadi badan eksekutif Jaksa Agung. Kepala kanselri mesthi dadi wong kapercayan pribadi Jaksa Agung, sing nyiapake putusan-putusan Sinode. Malah uskup-uskup keuskupan uga kudu nggatekake kepala kanselri lan nganggep perlu njaluk panemune babagan macem-macem prakara[382] .

Antara taun 1721 lan 1726, Sinode nduwèni Kantor Sekolah lan Pabrik Cetak; antara taun 1722 lan 1726, Sinode uga nduwèni Kantor Urusan Peradilan. Saliyane, saka taun 1722 nganti 1727, Sinode njaga Kantor Urusan Inkuisisi, saka kana siji kepala inkuisitor saben-saben makarya ing St Petersburg lan Moskow, uga para inkuisitor provinsi lan inkuisitor sing tundhuk marang dheweke. Lembaga iki dadi badan pangawas tumrap kegiyatan panguwasa diosek[383] . Kanggo nglumpukake pajeg poll saka para Old Believers lan ngawasi wong-wong mau,

---

[379] Delengen cathetan 8 ing Pengantar B; salajengipun: Kalashnikov (miturut indeks).

[380] Berdnikov. Op. cit. kaca 9; Milasch. kaca 47–50. Babagan praktik ibadah: Golubtsov, A. 'Pejabat Katedral lan Ciri Layatan sing Dilakoni Miturut Wong-wong Kuwi', ing: Readings, 1907, nomer 3–4.

[381] Barsov. Kumpulan Peraturan Saiki. kaca 1–10; Dobroklonsky. 4. kaca 1–12.

[382] ODDS. Jil. 1, No. 118; PSPiR. Jil. 2, No. 511; ODDS. Jil. 2, Bagéan 1, No. 424, 611, 663, 665; Jil. 2, Bagéan 2, No. 992; PSZ. Jil. 24, No. 18273; PSZ Jil. 2. 9. No. 6844; 14. No. 12069; 34. No. 34527, 35169; 39. No. 40514; 42. No. 45186; 49. No. 51015.

[383] PSPiR. 1. No. 153, 402; 2. No. 448, 526; 5. No. 1937; ODDs. 2. 1. No. 283; 6. No. 30.

Kantor Urusan Skisma didegaké ing taun 1722. Sawisé prakara pajeg dipindhahaké menyang wewenang Senat ing taun 1726, sawijining Kantor Khusus kanggo Urusan Skisma[384] diadegaké ing jero Sinode kanggo nglawan skisma. Kantor iki dipimpin déning Panitia Sinode—yaiku anggota Sinode Suci—sing dibantu déning asesur. Wiwit jaman Patriarkat, Moskow wis nduwèni Kantor Iconografer kanggo ngawasi lukisan ikon; antarané taun 1700–1707 lan 1710–1722 kantor iki dadi bawahan Kamar Senjata, lan antarané taun 1707–1710 marang locum tenens saka tahta patriark, lan wiwit taun 1722 marang Sinode Suci[385] .

Sawisé diadegaké, Sinode Suci njupuk alih kendali wewengkon Patriark Moskow (sing dikenal minangka Wewengkon Sinodal) lan Keuskupan Sinodal St. Petersburg, sing kalebu tanah-tanah anyar sing dipikolehi ing sakupenge kutha krajan. Sinode Suci ngatur loro keuskupan kasebut nganti taun 1742. Ing Moskow, Sinode njupuk alih panguwasa patriark saka locum tenens lan, ing taun-taun sabanjure, nindakake pirang-pirang reorganisasi lan ngganti jeneng ing administrasi keuskupan[386] .

Ing taun 1724, Kantor Monastik, sing wis diadegaké manèh ing taun 1701, diowahi dadi Kantor Kamar Sinode, sing dipercayakaké kanggo ngatur tanah-tanah greja. Ing taun 1726, Kantor Kamar dibubarake, lan fungsine dipindhahake menyang Dewan Keuangan, sing ana nganti taun 1738, sawisé kuwi administrasi tanah greja dipindhahake menyang Senat. Antara taun 1744 lan 1757, asil saka tanah-tanah kasebut dadi kagungané Sinode Suci. Kanthi diterbitaké dékrét tanggal 21 November 1762 lan 26 Februari 1764, sekularisasi tanah-tanah greja dadi kasunyatan sing ora bisa dibantah[387] .

Ing taun 1814, Kantor Sinodal Georgia-Imeretia diadegaké ing Tiflis kanggo ngatur eksarkat lokal; organisasiné njupuk conto saka Kantor Moskow. Tanggung jawabé kalebu: administrasi harta gréja, nominasi calon kanggo jabatan uskup sing kosong, prakara perkawinan, lan pangadilan gréja. Ing jaman Nicholas I, staf kantor iki diperluas[388] .

Wiwit taun 1836, Komite Ekonomi diadegaké ing jero Sinode; wiwit taun 1839, iki dikenal minangka Administrasi Ekonomi lan nduwèni tanggung jawab babagan urusan keuangan Sinode Suci. Saliyane, wiwit taun 1833 ana sawijining badan sing tanggung jawab ngawasi penghasilan lan pengeluaran, sing wiwit taun 1867 dikenal minangka Kantor Audit Sinode Suci[389] .

Komisi Sekolah Teologi, sing ana wiwit taun 1808 nganti 1839, diowahi jenengé tanggal 1 Maret 1839 dadi Dewan Pendidikan Teologi, sing ana ing sangisoré pangawasan Jaksa Agung. Wiwit taun 1867, fungsi badan iki dijupuk alih dening Komite Pendidikan sing kagandhèng karo Sinode Suci, sing dipimpin déning sawijining rohaniawan lan uga kalebu wakil-wakil rohaniawan ing stafé[390] . Ing jaman Alexander III, Dewan Sekolah Teologi diadegaké, dipimpin déning sawijining uskup; sekolah paroki kalebu ing yurisdiksi dewan iki. Iki kalebu Komisi Penerbitan (sabanjure dadi Dewan Penerbitan), sing ngawasi penerbitan buku teks lan jurnal kanggo sekolah teologi (ing taun 1908, jumlahé 900.000 rubel)[391] . Wiwit pungkasan abad kaping 18, Komite Sensor dioperasikake ing sangisoré Sinode Suci, kanthi wewenang lan pandhuan operasional sing bisa diganti . Saliyane, wiwit saka pambentukané, Sinode kadhang kala mbentuk komisi kanggo ngurusi kasus tartamtu, sing dibubarake sawisé tugase rampung[392] .

---

[384] PSPiR. 2. No. 448; 5. No. 1730, 1951; ODDs. 2. 1. No. 283; 6. No. 229.

[385] PSPiR. 2. No. 448, 534, 901, 885; ODDs. 2. 1. No. 480.

[386] ODDS. 1. No. 586; PSPiR. 2. No. 693, 508; 4. No. 1265; PSZ. 10. No. 7558; PSPiR. 3. No. 1041; 5. No. 1496; PSZ. 6. No. 3954; 9. No. 6718, 16. No. 11842, 11959; cf.: Rozanov. 1. kaca 19.

[387] PSZ. 4. No. 1829, 1834; cf.: Gorchakov. The Monastic Order. kaca 246, 250; PSPiR. 1. No. 133, 257; 4. No. 1374, 1379, 1486; 5. No. 1819, 1743; PSZ. 10. No. 7538; 15. No. 11461; 14. No. 10765; 16. No. 11643, 11716, 11814, 12060; delengen ing ngisor § 10.

[388] PSZ. 32. No. 25709; 34. No. 26836, 26859; 35. No. 27605; 2 PSZ. 19. No. 11875; Koleksi. 113. 1. kaca 168–173; cf.: Barsov. Kumpulan Keputusan Saiki. kaca 70–80.

[389] Koleksi. 113. 1. kaca 214–217; 2 PSZ. 9. No. 7178; 11. No. 9705; 14. No. 12069, 12071; 39. No. 40771; 41. No. 45186; 47. No. 51015; Barsov. Op. cit. kaca 27–54.

[390] PSZ. 30. No. 23122, 23124, 23207; 2 PSZ. 14. No. 12070; 42. No. 44570; 46. No. 49657; 48. No. 52081; 51. No. 55951.

[391] Nechaev (1890). kaca 53; Chizhevsky (1898). kaca 4; Runkevich. Gereja Rusia ing abad kaping 19. kaca 693; Dobroklonsky. 4. kaca 83; 3 PSZ. 33. No. 39612; Laporan Persis Duma Negara Sesi Katelu. Sidang 2. kaca 2009 (14 Juli 1909).

[392] PSZ. 6. No. 3765; PSPiR. 1. No. 98; 11. No. 8832; Chizhevsky (1898). kaca 5; Barsov. Kumpulan Kegiatan… kaca 80–90; babagan macem-macem panitia taun 1909–1912 lan rancangan undang-undang sing disiapake, delengen: Laporan Lisan Duma Negara Sesi Katelu. Sesi 4. kaca 2602, 2607, 2629 (23 Februari 1911); ibid. Sesi Kaping Papat. Sesi 4 (25 Februari 1916).

Pungkasané, uga kudu kasebut ing kéné Komisi Katalog Arsip Sinode Suci, sing diadegaké taun 1865 lan wis kasebut ing ndhuwur, kanthi loro kumpulan dokumen sing wiwit diterbitaké ing taun 1868 lan 1869 saben-saben. Pakaryan Komisi iki saya cepet wiwit taun 1896, nalika staf akademik sing mumpuni diwiwiti dipekerjaké kanthi basis upah khusus. Ing wektu kuwi, meh tanpa wates jumlah bahan wis nglumpuk, utamané kanggo koleksi individu sing diatur miturut masa pamaréntahan para panguwasa[393] .

(d) Sinode Suci wis dibiayai saka anggaran negara ing jaman Pangeran Petrus I, sing nandhani wiwitané gumantungé Gréja marang negara—kahanan sing ora ana ing Rus Muskovit. Ing taun 1764, gumantung iki nyebabaké sekularisasi tanah gréja—asiling logis saka reformasi eklesiastik Pangeran Petrus. Sekularisasi mesthi nyebabake pindhahé kabèh badan administratif lan lembaga sing biyèn didhukung déning penghasilan saka tanah greja menyang pendanaan nagara. Ora ana nagara utawa hierarki greja sing nuduhaké minat kanggo njaga kamardikan finansial Greja. Otonomi kaya ngono mung bisa kelakon adhedhasar pajak dhiri saka komunitas greja, sing sakabehe durung siyap. Tatanan tradisional sing wis atusan taun njamin pangopènan Greja lan rohaniawan liwat tanah greja; mula saka iku, ora ana kahanan organisasi—ing wangun pamaréntahan dhiri komunal—uga ora ana syarat psikologis supaya otonomi finansial bisa muncul[394] .

Sawisé seda Patriark Adrian lan diadegaké manèh Kantor Monastik, Locum Tenens Stefan Yavorsky bebarengan karo Kantor Monastik bisa mbiyayani administrasi gereja tingkat dhuwur manut tatanan tradhisional abad kaping 17, ing ngendi nagara ora campur tangan ing urusan properti Gereja, sanadyan kadhangkala motong sawatara pos belanja. Nalika diadegaké Kolese Rohani, sing mengko dadi Sinode Suci, Pangeran I ngetokaké prentah tanggal 18 Januari 1721 sing maringi dhawuh marang Senat supaya nyedhiyakake pangopènan Sinode Suci. Nanging, Sinode Suci ora nampa kabar babagan jumlah gaji nganti tanggal 21 September, lan ing pungkasan taun – babagan alokasi anggaran kanggo kanselarié. Tata anyar sing wigati iki dikonfirmasi dening Kaisar ing piwarta tanggal 5 Januari 1724, sing nyatakake yèn gaji para anggota Holy Synod lan stafé bakal dibayar saka kas nagara. Anggaran pungkasan sing cukup gedhé kanggo Sinode Suci ora ditemtokake nganti sawisé sekularisasi, kanthi prentah tanggal 26 Februari 1764, jumlahé 25.082 rubel, jumlah sing banjur ditambah manèh nalika pamaréntahan Catherine II[395] .

Peraturan staf taun 1764 nyakup kabeh 26 administrasi keuskupan ing kakaisaran lan wiwitane nyedhiyakake pambayaran saka kas nagara kanthi total 150.586 rubel 65 kopeck. Supaya adil, kudu diomongake manawa reformasi harta gereja taun 1764 ora ngrugikake panguwasa keuskupan[396]

Luwih ora nguntungake ing pirang-pirang kasus yaiku transisi menyang pendanaan anggaran kanggo biara sing didhukung negara, kanthi pamisahan dadi telung kelas (kaloro lavra nduwé anggaran khusus) lan alokasi gaji individu kanggo para biarawan miturut pangkaté; Sakabèhé, belanja nagara , ngancik 197.680 rubel (sabanjuré 207.750 rubel). Sekularisasi biara-biara Little Russian ing taun 1786 nyebabaké jumlah iki mundhak. Saliyane, ing taun 1765, belanja sing jumlahé luwih saka 16.000 rubel kalebu ing perkiraan anggaran kanggo pangopènan 27 katedral lan sawetara gréja paroki cilik, sing tanahé sing disita iku sithik. Mayoritas rohaniawan putih tetep ana ing daftar gaji[397] .

Anggaran taun 1764 nandhani wiwitané alokasi permanèn kanggo gréja ing anggaran nagara, sing ing abad kaping 19 lan kaping 20 dikenal minangka 'Departemen Iman Ortodoks'. Ing abad kaping 18, sawetara item belanja tambahan dikenalké: kanggo pangopènan gréja ing luar negeri, kapelan resimen, lan sapituruté. Ing taun

---

[393] Kumpulan bahan sing ana gandhèngané karo sektor arsip Rusia. St Petersburg, 1916. kaca 296–311. Cf.: Pengantar déning B.

[394] Zavyalov. Pitakonan babagan tanah gereja ing jaman Kaisar Catherine II. St Petersburg, 1900. kaca 155–157.

[395] Babagan pitakonan organisasi administrasi greja sadurunge taun 1700, delengen pustaka sing kasebut ing § 10, utamane karya Gorchakov, Shimko, Zavyalov, lan Dobroklonsky (2–3). Babagan pangisian staf Sinode Suci, delengen § 4; cf.: Zavyalov, kaca 159. Tabel pangisian jabatan taun 1722 minangka upaya pisanan kanggo netepake anggaran negara. Ora nganti taun 1862, rancangan anggaran sing terkoordinasi – 'Anggaran Negara' – digawe pisanan; delengen: Anggaran Negara, ing: ES. 53. 108. Babagan pendanaan negara kanggo Sinode Suci ing taun 1721–1764, delengen: Zavyalov, kaca 162–189. Nalika pamaréntahan Catherine II, Sinode Suci disubsidi déning Dewan Keuangan liwat Ober-Prokurator. Wiwit taun 1774, sawisé Ober-Prokurator Chebyshev nindakake prakara keuangan sing ora tertib, dana wiwit dialiraké langsung marang Sinode. Nanging, wiwit taun 1781, dana sing disedhiyakaké kanggo anggaran gréja manèh ditampa déning Ober-Prokurator saka kas nagara (Blagovidov. 1899. kaca 253).

[396] Zavyalov. Op. cit. kaca 216.

[397] Ibid. kaca 268, 308. Cf. § 10 ing ngisor iki.

1799, anggaran gréja ngancik 1.400.000 rubel.[398] Sawisé reformasi kolese teologi ing taun 1808–1814, kabeh mau dipindhahaké menyang pendanaan negara, sing nyebabaké nambahé anggaran; iki terus mundhak amarga pambentukan diosek anyar, alokasi gaji negara marang rohaniawan paroki, lan sapituruté. (ing taun 1867 – 6.683.900 rubel). Nanging, paningkatan iki proporsional karo tuwuhé anggaran nagara sakabèhé, lan belanja kanggo Gréja ora tau (kajaba sawetara penyimpangan cilik sing mung sapérangan persèn) ngluwihi siji setengah persèn[399] (deleng Tabel 3). Ing ngisor iki carané belanja kanggo loro item utama – lembaga pendidikan lan rohaniawan[400] – owah:

	Kolese Teologi	Kota lan desa	Total anggaran
		Para rohaniawan	
1870	1,239,225	5,365,678	8,663,315
1885	1,645,683	6,334,921	10,598,716
1897	7,263,091	9,193,574	19,805,687
1901	12,996,676	10,945,019	27,954,151

Wiwit wiwitan abad kaping 20, anggaran kanggo sekolah paroki – sing dadi pérangan saka angka sing kasebut ing ndhuwur kanggo taun 1897 lan 1901 – mundhak:

	1910	1913	1916
Kolese Teologi	3,303,383	3,299,404	8,818,922
Sekolah paroki	13,121,728	20,223,219	31,414,074
Para rohaniawan	14,467,744	15,395,784	14,780,308
Total anggaran	35,761,012	44,419,959	54,000,000 [401]
Sinode			

Dibandhingake karo item-item liyane, kenaikan belanja administratif relatif sithik; contone, ing administrasi pusat Sinode Suci, mundhak saka 206.409 rubel ing taun 1870 dadi 379.795 rubel ing taun 1916.

Saliyane alokasi anggaran saka kas nagara, Sinode Suci uga nduwèni pangasilan saka kagungané dhéwé, pendapatan saka diosek-diosek lan sumbangan. Iki kalebu bab-bab ing ngisor iki: 1) aset pabrik cetak; 2) modal kanggo rohaniawan diosek-diosek kulon; 3) asil saka adol lilin; 4) sumbangan sukarela lan pangumpulan liyane; 5) modal kanggo gréja-gréja, sing dumunung ing luar negeri, lan kanggo misi manca negara; 6) modal kanggo Palestinian Society; 7) modal saka pangumpulan kanggo Holy Sepulchre ing Yerusalem; 8) modal kanggo pambangunan lan perbaikan gréja; 9) modal kanggo karya misi; 10) penghasilan saka properti[402] . Saliyane, wiwit taun 1809 Komite Spiritual lan Pendidikan nduwèni modal kanggo sekolah teologi, sing nganti awal taun 1860-an uga kalebu asil saka adol lilin[403] .

Dana percetakan kasebut dumadi saka penghasilan saka pabrik percetakan Sinodal ing Moskow lan St. Petersburg. Pabrik percetakan Moskow mung wiwit ngasilake bathi wiwit taun 1777, sawisé jumlah cetakan nambah lan sawetara buku sing sadurungé disebarake kanthi gratis wiwit didol. Minangka asilé, modal mundhak

[398] PSZ. 25. No. 19070.

[399] Ing taun 1826, 671.237 rubel dialokasikake saka kas nagara kanggo kabutuhan Gréja, saka jumlah kasebut 85.357 rubel kanggo pangopènan rohaniawan paroki; ing taun 1850, jumlah kasebut wis ngancik 3.804.299 rubel, sing 2.647.330 rubel kanggo pangopènan rohaniawan paroki; delengen: Laporan Paling Andhap Asor saka Jaksa Agung kanggo taun 1825–1850, ing: Koleksi No. 98. kaca 459; cf.: Russia*, diterbitake dening ES, St Petersburg, 1901, kaca 201. Saliyane, kita njupuk saka Laporan Jaksa Agung sing relevan lan 'Dhaptar' ing PSZ; kanggo taun 1840–1890 – Preobrazhensky (bibliografi ana ing Pambuka B.)*

[400] Potongan… kanggo taun 1870; Kompendium Statistik Militer. 4. kaca 764; 3 PSZ. 3. No. 1933 (Dhaptar. kaca 244, 305); Laporan… kanggo taun 1901.

[401] 3 PSZ. 30. Lampiran. kaca 239, 265; 33. Bagéan 2. kaca 161; Laporan Persis Duma Negara Sesi kaping 4. Sesi 4. kaca 2379–2380 (26 Februari 1916); cf.: ibid. kaca 44 (5 Maret 1912). Deleng Tabel 3.

[402] Koleksi. 98. kaca 459; cf.: Chizhevsky (1898). kaca 342. Ing taun 1870, modal total Sinode Suci ngancik 18.860.000 rubel, sing ngasilake bunga 4.763.000 rubel saben taun. Pendapatan saka adol lilin, sing jumlahé 1.396.000 rubel, digunakaké kanggo pangopènan sekolah teologi; bunga saka modal sekolah jumlahé 943.000 rubel ing taun 1870 (Military-Statistical Compendium, Vol. 4, kaca 817).

[403] Deleng ing ngisor, §§ 20–21.

saka 3.000 rubel ing taun 1825 dadi 443.870 ing taun 1850. Wiwit taun 1880-an, nalika jumlah cetakan buku pelajaran kanggo sekolah paroki wiwit ngancik atusan ewu, tuwuhé malah luwih cepet[404] .

Modal kanggo rohaniawan ing provinsi kulon, sing wis aneksasi marang Rusia ing pungkasan abad kaping 18, dumadi saka pambayaran negara sing dimaksudake kanggo ngunggahake standar urip rohaniawan Ortodoks ing diosek lokal menyang tingkat rohaniawan Katolik Roma. Iki uga kalebu pendapatan saka pungutan kanggo pambangunan gréja ing wewengkon kasebut, lan sapituruté.

Pendapatan saka adol lilin gréja wis suwé dadi wigati banget kanggo Gréja. Produksi lan dagang lilin diatur kanthi ketat, sepisanan déning Pangeran Pèter I lan sabanjuré déning Pangeran Aleksander I (1808); Sinode Suci ngawasi pambentukan lilin ing biara-biara lan pambuangan sisa-sisa lilin. Pendapatan mundhak saka 905.780 rubel ing taun 1855 dadi 13 yuta ing taun 1905 lan 20 yuta ing taun 1914.[405]

Pendapatan saka kolektan gereja biasane digunakake kanggo kabutuhan gereja dhewe, yaiku kanggo perbaikan, ngganti busana rohani, tuku kemenyan, lan sapiturute. Dhuwit sing diklumpukake saka kothak koleksi ing lawang mlebu gréja diparingi alokasi kanggo tujuan tartamtu lan dikirim menyang Sinode Suci kanthi cathetan sing nerangake tujuane: contone, kanggo Palestinian Society, kanggo janda lan anak yatim, kanggo pambangunan gréja anyar, lan sapiturute.[406] Keuskupan, kaya Synode Suci, entuk penghasilan saka nyewakake bangunan, pabrik, lahan mancing, petak-petak tanah, lan sapiturute. Ing taun 1898, jinis penghasilan keuskupan iki ngancik luwih saka 13 yuta rubel, dene Synode Suci nampa penghasilan 3 yuta rubel. [407]

Total anggaran Sinode Suci kanggo taun 1907 yaiku kaya ing ngisor iki:

Pembayaran saka kas nagara	29,300,213
Sumbangan sukarela lan paguyuban greja	5,734,386
Lilin gréja (penghasilan bersih)	13,520,979
Pendapatan sewa	2,976,223
Sumbangan kanggo gréja	6,675,944
Bunga modal gréja	1,992,018
Manéka	3,325,885
Total	63,455,648 [408]

Praktis mokal kanggo ngetung jumlah gedhé banget sing ditampa déning gréja-gréja, biara-biara utawa lembaga amal siji-siji ing wangun sumbangan, kado utawa simpanan. Jumlah kasebut ngancik yuta-yuta rubel saben taun. Aset sing dipindhahake marang greja disimpen ing Bank Negara lan, ing taun 1907 , jumlahé 46.008.275 rubel. Bunga saka jumlah iki digunakaké kanggo nambah gaji rohaniawan. Lahan biara, sing dikembangaké saka sumbangan, asring jumlahé yuta-yuta rubel. Laporan Jaksa Agung taun 1907 nyebut jumlah 4.288.000 rubel minangka penghasilan taunan gréja saka sumbangan. Saka jumlah iki, 3.361.571 rouble dialokasèkaké kanggo pambangunan gréja utawa perlengkapan lan hiasané, 628.652 rouble kanggo sekolah paroki lan lembaga amal gréja, lan 297.882 rouble kanggo pangopènan rohaniawan. Pembagian iki pancen khas: nuduhaké kabecikan sing luar biasa saka wong Rusia marang kabutuhan liturgi lan watesan ing babagan kegiatan sosial lan amal Greja. Nanging aja lali, amal pribadi uga wis maju banget. Saliyane, akèh pengemis ing serambi gréja meh dadi institusi gréja. Sumbangan loman marang wong mlarat biasané mèlu saben rawuh ing gréja lan dianggep minangka panggembelan kawajiban Kristen, tanpa ana rasa isin kanggo sing nampa: loro-loroné, sing maringi lan sing nampa, padha nindakake 'kanggo katresnané Kristus'[409] .

---

[404] Zavyalov, kaca 175–183; Koleksi, jilid 98, kaca 459; bandhingna karo tabel.

[405] PSZ. Jil. 6, No. 3746; Jil. 30, No. 23254; Jil. 31, No. 24419, 24900; Jil. 38, No. 28396; Kalashnikov, kaca 407; Laporan… kanggo taun 1906–1907 lan 1914 (pernyataan); Chizhevsky. Op. cit. kaca 339; Filaret. Kumpulan Panemu. 5. 1. kaca 382–386.

[406] Koleksi. 98. kaca 459; Chizhevsky. Op. cit. kaca 358–363; cf. Tabel 3.

[407] Laporan… kanggo taun 1898 lan 1907 (pernyataan); cf. Tabel 3. Statuta Konsistori Agama (1883). Artikel 106, 126, 127; Kode Undhang-undhang (1876). Jilid 9. Artikel 405; Jilid 10. Art. 1711; Chizhevsky. Op. cit. kaca 342.

[408] Delengen Tabel 3.

[409] Laporan kanggo… 1907 (pernyataan); Laporan… kanggo 1908–1909 utawa kanggo 1911–1912, ing ngendi penghasilan iki saya mundhak kanthi ajeg. Deleng Tabel 3.

Sayangé, panggunaan dana ageng sing dadi wewenangé Holy Synod, uga saka akèh biara lan gréja ing sangisoré panguwasaé, ora ditujokaké kanthi cetha. Ana kurangé perencanaan sakabèhé sing wicaksana sing mesthiné bisa mbantu supaya ora ana akumulasi modal sing kakehan ing akun bank lan supaya bisa ngentekaké kanthi wicaksana kanggo kabutuhan Gréja[410] .

§ 7. Kantor Ober-Prokurator Sinode Suci

(a) Sinode Suci, minangka badan panguwasa paling dhuwur ing Gréja Ortodoks Rusia, saya gumantung marang negara, sawijining pangembangan sing ora sithik amarga panguwasané Ober-Prokurator saya dikuatké. Ana loro fase sing béda sing bisa diidentifikasi ing pangembangan institusi Kantor Ober-Prokurator. Fase kapisan – wiwit diadegaké nganti taun 1803 – nalika wewenangé Jaksa Agung durung nduwèni peran mutlak ing kegiyatan Sinode Suci, sing isih njaga hubungan langsung karo sang raja. Fase kapindho, sing diwiwiti taun 1817, lumaku nganti pungkasan periode sinodal; ing wektu iku hubungan langsung antarane sang raja lan Sinode Suci meh mandheg kabeh, lan Jaksa Agung, minangka plenipotensiari lan menteri sing kuwasa kabeh, dadi wakil siji-sijine Sinode Suci ing ngarepe pamarentah, tumindak atas jeneng lembaga sing dikenal minangka 'Departemen Iman Ortodoks'. Taun 1803–1817 iku periode transisi nalika, ing sangisoré pimpinan Pangeran A. N. Golitsyn, kahanan lan prasyarat kanggo wiwitan fase kapindho wis diadegaké.

Alesan owah-owahan iki ora ana gandhengane karo pangowahan pandangan sang raja babagan tugas lan haké marang Gréja Ortodoks, nanging ana ing proses nemtokake wewenang departemen administratif individu sing dilakoni sawisé diadegaké kementrian ing jaman Alexander I. Proses iki diwiwiti nalika jaman Catherine II lan rampung saktenane nalika pamaréntahan Nicholas I, nalika kode undang-undang wis kabèh diadegaké, loro sing umum kanggo kabèh departemen lan sing ngatur hubungan ing jero departemen. Piranti administrasi sentral anyar kabentuk, sing uga nyakup Gréja. Negara polisi, kanthi administrasi birokratisé—sing asalé saka reformasi Pangeran Pèter I—entuk wangun pungkasané ing jaman Nikolaus I. Ing mangsa pamaréntahané, kabèh piranti administrasi dadi birokratis tenan, sawijining proses sing ora ngapura Gréja; saka sudut pandang Kaisar, iki ora mung lumrah nanging uga perlu. Ober-Prokurator Sinode Suci, sing biyèn dadi 'mripaté' sang raja ing jamané Peter, banjur dadi menteri kanthi wewenang penuh marang administrasi gerejawi, lan njaga fungsi-fungsi iki nganti pungkasaning periode sinodal[411] .

Kaping pisan, kita kepengin mriksa aspek murni eksternal saka pambentukan Kantor Ober-Prokurator lan pangrembakané kanthi alon-alon dadi badan administrasi gerejawi, supaya sabanjuré bisa nglacak perané lan wigati nyata ing kabijakan gereja nagara[412] .

Kantor Ober-Prokurator diadegaké tanggal 11 Mei 1722, nalika Pangeran Pèter I maringi prentah: 'Saka para pejabat Sinode, pilih wong sing nduwèni watak becik, wani lan trampil ngatur urusan Sinode, lan tunjukna dhèwèké dadi Ober-Prokurator, lan paringi dhèwèké pandhuan miturut pandhuané Prokurator Jenderal'. Isiné pandhuan iki wis dibahas (deleng § 4). Ing kéné, ing Artikel 11, Jaksa Agung diarani 'mripat'-é sang raja lan 'kanselir urusan nagara'; dhèwèké, kaya déné wakil sang raja ing Sinode Paling Suci. Mula, pandhuan mau dadi dhasar kanggo ngembangaké wewenangé Jaksa Agung ing mangsa ngarep. Dheweke diparingi wewenang sing, yen dheweke wong sing energik lan ambisius, bisa kapan wae digunakake kanggo nguatake pangaribawa lan ngganggu wewenang administratif Sinode Paling Suci. Kanthi mung sawetara pangecualian, kita ora weruh bab kaya ngono ing abad kaping 18. Para Jaksa Agung ing jaman kuwi ora nggunakake jabatane kanggo campur tangan sakarep-arepe ing kegiatan lan kaputusan Sinode Suci. Iki bisa diterangake amarga sistem pamarentahan sing digagas dening Pangeran I mung alon-alon diisi karo isi sing nyata. Kaanehan pangembangan politik ing seperempat kapindho abad kaping 18—lan, luwih-luwih, owah-owahan sing kerep ing tahta—ora ndhukung

---

[410] Delengen: Evlogii. The Path of My Life. kaca 193. Keputusan Dewan Negara tanggal 24 April 1884 nduwèni wigati gedhé kanggo tuwuhé modal Sinod. (3 PSZ. 4. No. 2173) kang nemtokake manawa kabèh jumlah sing durung dienggo déning Sinode Suci nalika anggaran taun candhaké disusun kudu ditambahaké marang modhalé; kabèh badan administrasi nagara liyané diwajibaké mindhahaké jumlah mau menyang anggarané kanggo taun candhaké.

[411] Verkhovskoy. Esai. 1912. kaca 124.

[412] Karya-karya ing ngisor iki wigati kanggo sajarah Kantor Jaksa Agung Sinode Suci: Blagovidov; Barsov. Lembaga Sinodal; Verkhovskoy. Lembaga. 1; kanggo periode Nicholas I, bahan-bahan ing: Koleksi. 113. 1–2 wigati. Kanggo gambaran umum, delengen: Dobroklonsky. 4. kaca 85–87.

proses iki. Para panguwasa padha was-was nyerahake administrasi, sanajan mung ing departemen tartamtu, sakabehe marang 'wong-wong' sing duwé pengaruh. Manut tuladha Peter Agung, pamaréntahan nyilem ing saben rincian administratif, amarga kegiatan administratif durung diatur déning norma tartamtu sing wajib dituruti kabèh. Mung dekrit tsar sing ngiket kabèh cabang pamaréntahan. Nanging, Ober-Prokurator mung dadi saluran kanggo dekrit-dekrit mau. Ing praktiké, dhèwèké ora luwih dadi 'mata' nanging luwih dadi 'tangan' saka panguwasa paling dhuwur ing kahanan-kahanan sing dianggep perlu, ing wektu sing pas, kanggo nuntun arah administrasi gerejawi menyang siji utawa liyané. Mula saka iku kita nemokaké perwira militer kanthi pangkat relatif andhap nyekel jabatan Ober-Prokurator ing wektu kuwi. Iki yaiku kolonel lan kapten Garda, sing mung ing kasus sing banget arang wani ngetrapake pertimbangan dhéwé lan migunakaké hak istimewa sing diwènèhaké marang wong-wong mau déning instruksi. Dasawarsa kapisan sawisé seda Peter Agung iku wektu keganggu ing jero lan kudeta istana. Departemen-departemen sing diadegaké déning Pèter Agung, lan undang-undang lan statut sing digawé kanggo kuwi, arang banget ditrapaké. Cukup kelingan sejarah Senat Penguasa, sing diparingi wewenang sing luar biasa amba dening Pangeran Peter Agung, kanggo mangerteni sepira semuane wewenang sing tau diparingi Pangeran Peter kuwi wis dadi semuane. Senat saya kelangan wewenange marang badan-badan sing muncul saben ana ganti pamarentahan lan sirna karo pamarentahan sabanjure; umpamane, ing jaman Catherine I lan Peter II – marang Dewan Privy Agung, sing anggotane saweneh padha karo Senat, lan ing jaman Anna Ioannovna – marang Kabinet Menteri, sing kanthi terang-terangan diparingi pangkat luwih dhuwur tinimbang Senat.

Sawisé Jaksa Agung kapisan, I. V. Boltin, jabatan kuwi sawatara wektu diisi déning Kapten Penjaga A. I. Baskakov. Sabanjuré, nganti Kaisar Elizabeth munggah tahta—yaiku sajrone 11 taun—ora ana Jaksa Agung ing Sinode Paling Suci babar pisan[413] . Sajrone masa regency Anna Leopoldovna, N. S. Krechetnikov diangkat dadi Jaksa Agung tanggal 31 Oktober 1741; nanging dheweke ora tau nindakake tugase[414] . Maharani Elizabeth, sing kepengin mréntah manut piwulang bapaké , ngangkat Pangeran Y. P. Shakhovsky (31 Desember 1741 – 29 Maret 1753) diangkat dadi Jaksa Agung; dhèwèké kudu nuduhaké ketegasan sing gedhé, amarga dhèwèké nemokaké kekacauan nggegirisi ing urusan Sinode Suci. Nanging, amarga perselisihan karo para tokoh Sinodal, dhèwèké dipecat; Maharani Elizabeth milih pihak para penuduhé – sanadyan kuwi luwih amarga alesan pribadhi tinimbang prakara prinsip. Salah siji anggota Sinode Suci, Uskup Agung Ambrose Yushkevich saka Novgorod (1734–1745), terus nganti seda ing 17 Mei 1745 meksa Kaisar wédok supaya mbatalake jabatan Ober-Prokurator sacara resmi, nanging ora ana asilé. Kajaba iku, nalika pamaréntahan Anna Leopoldovna, Uskup Agung Ambrose sing dadi pamimpin tanpa tandhinging Sinode Suci lan sing kanthi pribadi nglapor marang regent[415] . Nalika pamaréntahan Catherine II, Ober-Prokurator mung dadi wakil sang ratu. Ing babagan sing mendesak, Catherine biyasa rembugan karo Metropolitan Gabriel Petrov saka Novgorod lan St Petersburg babagan administrasi gréja. Yen dikarepake, metropolitan kuwi bisa entuk pangaribawa gedhé marang administrasi gréja, nanging kuwi ora cocog karo wataké. Ana bukti manawa Catherine II, sawisé munggah ing tahta, nduwèni niyat ngangkat kekasihé ing tembe – Pangeran G. A. Potemkin – dadi anggota Sinode Suci. Dhèwèké diwènèhi dhawuh 'lungguh ing méja Jaksa Agung' lan ing tembe dhèwèké bakal 'tenanan nindakake tugase ing jabatan kuwi'. Potemkin malah nampa 'instruksi' khusus lan sajrone enem taun 'ngenggeng kursi ing meja Jaksa Agung' (wiwit 19 Agustus 1763 nganti 25 September 1769). Nalika isih enom, Potemkin kanca karo Gavriil Petrov lan asring obah ing kalangan gerejawi paling dhuwur. Kayane dhèwèké malah ngimpi dadi uskup. Yen wong sing energik lan tanpa mangu-mangu duwé bakat iki njupuk jabatan Ober-Prokurator, transformasi Ober-Prokurator dadi salah siji menteri paling kuwasa

[413] PSZ. 6. No. 4001; PSPiR. 2. No. 609, 680, 705; ODDs. 2. 1. No. 734; PSZ. 6. No. 4036. Wiwit abad kaping 17, sawijining boyar saka sang raja nduwé kursi ing Déwan Patriark, nanging mung kanggo mbahas prakara sing nyakup kapentingan nagara lan kapentingan Gréja (umpamane, perselisihan antarané tokoh sekuler lan rohani). Bab iki, delengen: Kapterev, N. F. Pejabat Arsitèpiscopal Sekuler. Moskow, 1874. kaca 207; cf.: Blagovidov (1899). kaca 30. Babagan tugas lan hak Jaksa Agung Senat, delengen: Petrovsky. Op. cit. kaca 178, 96; uga: Notulen Dewan Rahasia Agung, ing: Koleksi. 55. kaca 384. Kanggo taun-taun pangabdian para Jaksa Agung individu ing abad kaping 18, delengen: Katalog, ing: Bacaan. 1917. 2. kaca 23–25. Bandhingna Tabel 4.

[414] Blagovidov. Op. cit. kaca 99; Golubev. Urip Domestik (bibliografi kanggo § 8). kaca 278.

[415] Blagovidov (1900). kaca 134, 165–171. Babagan bentrokané Shakhovsky karo Sinode Suci, delengen 'Cathetan'-é (1872). kaca 52 sarta salajengipun; delengen uga: Verkhovskaya (1909) (bibliografi kanggo § 10). kaca 268–271. Babagan Shakhovsky, delengen: Korsakov, B. Ya. P. Shakhovsky, ing: RBS (Chaadaev–Shvytkov) (1905). Babagan kegiyatan Amvrosy Yushkevich, delengen: Popov, Arseny Matseevich (1912). kaca 53; bandhingna: Solovyov. 4 (Public Benefit). kaca 45, 119, 145.

mesthi wis kelakon wiwit abad kaping 18.[416] Kagum marang panentangan sawatara uskup marang dekrit sekularisasi taun 1764, Catherine II kanthi ajeg nerusake kabijakan sing tekad ngedhapake Sinode Suci marang panguwasa nagara, kabijakan sing dilaksanakake dening Ober-Prokurator. Sanadyan sajrone pamaréntahané para jaksa agung ora tau diangkat dadi menteri, kabèh mau—utamané I. I. Melissino (1763–1768) lan P. P. Chebyshev (1768–1774)—nampa pangalembana lan dhukungan penuh saka sang maharani. Ana sawijining sistem sing wis ngrembaka sing ngukum para uskup Sinodal supaya meneng lan manut tanpa pitakon marang kabèh prentah lan karsa sang ratu. Ora tanpa alesan Metropolitan Platon Levshin saka Moskow nulis kanthi rasa pait bab jamané ing Sinode Suci: 'Mung marang wong-wong mau (para prokurator utama. – I. S.) sing diparingi kabèh wewenang; kita dianggep ora ana gunané, lan ora mung padha kepéngin nguasani kita, nanging uga nganggep kita minangka bawahané… Satemene, iki murka Gusti Allah amarga dosa-dosa kita. Luwih nyedhihaké manèh yèn atasan kita dhéwé ora mung ora nentang wong-wong mau, nanging malah mbiyantu lan mèlu nglaju bareng karo wong-wong mau"[417] .

Nganggo kauntungan saka pangurmatané Paul I marang hierarki gréja, lan utamané marang Ambrose Podobedov, Uskup Agung Kazan, Sinode Suci ngajokaké pengaduan marang Ober-Prokurator, Pangeran V. A. Khovansky (1797–1799). Liwat Uskup Agung Ambrose, Paul maringi wewenang marang Sinode kanggo milih calon jabatan Jaksa Agung kanthi mandhiri. Sinode Suci ngajokaké D. I. Khvostov, sing banjur disahaké déning Kaisar. Iki siji-sijiné kedadeyan kaya ngéné ing sajarah Sinode. Sajrone pamaréntahan Paul I, kanthi cara administrasi sing rada aneh, kadhangkala Kaisar, kanthi ngliwati Jaksa Agung, ngirim prentahé langsung marang Sinode Suci . Nanging, ana uga wektu nalika Paul nyaluraké prentahé liwat Jaksa Agung Senat, marang sapa Jaksa Agung Khvostov uga nyerahaké laporané. Kabeh gumantung marang swasana ati Kaisar, sing misuwur gampang owah-owahan[418] . Ing taun 1803, Khvostov diganti dening A. A. Yakovlev, sing njabat mung sangang wulan (saka 9 Januari nganti 1 Oktober 1803). Dheweke nerangake masa jabatan sing cekak minangka Jaksa Agung iki kanthi rinci ing memoare ('Jurnal')[419] . Amarga katresnané marang tertib lan panguwasa hukum, Yakovlev ngélingaké marang Pangeran Y. P. Shakhovsky. Tugas kapisan Yakovlev yaiku sinau 'Peraturan Rohani'. Nanging, ing upayane ngetrapake 'Spiritual Regulations', dhèwèké nemoni perlawanan sengit saka anggota Holy Synod, lan luwih-luwih saka Metropolitan Ambrose Podobedov. Sajrone jabatane sing cekak dadi Jaksa Agung, Yakovlev, miturut tembunge dhewe, kudu 'mbela awake dhewe saka panah berbisa saka para rohaniawan'. Ing 'Jurnal' sing kasebut mau, dheweke nulis: 'Wiwitane, aku nglaporake liwat dheweke (N. Novosiltsev, sing tau dadi pelindung Yakovlev. – I. S.) marang Tsar yèn aku wis nyumurupi kelalaian abot ing jero Sinod lan saindenging keuskupan, kang mbutuhake pamulihan tertib lan kaadilan kanthi cepet'. Yakovlev uga nemokake kekacauan gedhe (amarga kelalaian Metropolitan Ambrose) ing Kantor Sinodal Moskow. Miturut Yakovlev, Ambrose nyoba ngrebut atiné, sepisanan kanthi alus banjur kanthi ancaman, nanging gagal ngowahi Kepala Jaksa sing taat hukum. Masalah luwih parah muncul nalika miturut dhawuhe Yakovlev, 'Peraturan Rohani' dicetak, lan malah nganggo 'huruf sipil'. Isih durung cetha persis apa sing nyebabake nesune Metropolitan Ambrose marang Yakovlev: apa amarga Yakovlev wis nerbitake maneh *Spiritual Regulations*, utawa amarga buku iku dicithak nganggo 'huruf sipil'. Kita kudu nganggep yèn sing sepisanan. Prakara iki saya memanas nganti ana loro golongan: ing siji sisih Jaksa Agung; ing sisih liyane, Ambrose. Liwat mediasi Novosiltsev, Yakovlev entuk sawetara konsesi saka tsar enom (Alexander I – Ed.), sing sabanjure dibatalake dening upaya Metropolitan

---

[416] Koleksi. 7. kaca 316, 317–318 (pandhuan kanggo Potemkin) (uga ana ing PSPiR. Jilid II. 1. No. 139). Babagan hubungan raket Potemkin karo para uskup, delengen: Titlinov, B. Gavriil Petrov. 1916 (bibliografi kanggo § 8). kaca 45, 295; cf. kaca 293–393, 408–424 (babagan jaksa agung ing sangisoré Catherine II). Surat-suraté Potemkin marang para uskup: Russ. Arkh. 1879. 3. Ing taun 1791, Potemkin nyusun kanon kanggo Sang Juruwilaha (Russian Archives 1881. 2. kaca 17).

[417] Vinogradov, V. 'Platon lan Filaret, Metropolit Moskow', ing: BV. 1913. 2. kaca 332; PSPiR. Jilid II. 1. No. 127. I. I. Melissino dikenal amarga rancangané ('Points'), sing diajukaké marang Sinode Suci, ngusulaké macem-macem inovasi ing urip gréja kanthi sipat Protestan; delengen 'Points' ing: Readings. 1871. 3. kaca 114–121. Cf.: Titlinov. Op. cit. kaca 298, 303–306. Jaksa Agung Chebyshev kanthi terbuka ngumumake: 'Ora ana Gusti': Titlinov, B. 'Metropolitan Platon saka Moskow', ing: Christian Readings 1912. 11. kaca 1210. Dekrit Catherine II tanggal 3 Februari 1763 (PSZ, jilid 16, nomer 11746) nemtokake manawa Sinode Suci uga wajib manut marang dhawuh lisan Kaisar, sing disalurake liwat Jaksa Agung.

[418] Blagovidov (1899). kaca 297–300; Klochkov. Esai babagan Kegiatan Pemerintah nalika Pamrentahan Paul I. St Petersburg, 1916. kaca 282.

[419] Jurnal Yakovlev. kaca 87–112.

Ambrose, sing tumindak liwat D. P. Troshchinsky. Ing pungkasané, Yakovlev dadi korban panah beracun saka para uskup. Ing 'Jurnal'-é, dhèwèké nulis babagan iki: 'Sapa waé bisa mbayangaké sepira angelé aku, kanthi kalungguhan sing winates, kanggo mbukak motif-motif sing didhelikaké ing balik tumindak ala para rohaniawan, kanggo nepaki tugasku minangka mripaté sang maharaja—kang wajib ndeleng kabèh tanpa ngalangi lumrahé prastawa—kanggo mbalèkaké kaadilan, kanggo nyegah panyia-nyiaan kas kraton ing endi-endi, lan sapituruté… Aku njabat tanggal 1 Januari lan nganggep iku tugas kapisan kanggo ngelingi ing memori pandhuan sing kanthi mulya diparingake marang Jaksa Agung lan Jaksa Utama Sinode." Iku kepinginan kanggo "ndeleng kabeh" sing nyebabake Yakovlev dipecat saka jabatan Jaksa Utama[420] .

[421]**b)** Ing tanggal 21 Oktober 1803, Pangeran A. N. Golitsyn (1773–1844) diangkat dadi Jaksa Agung Karesoran Kriminal Kekaisaran Rusia. Pilihan Alexander I rada nggumunake. Golitsyn, sing umuré mung 30 taun, diparingi wewengkon tugas sing pancèn durung tau dikenal. Keputusan Kaisar diterangake amarga sajrone taun-taun awal pamaréntahané, Golitsyn wis dadi bagéan saka lingkaran jero. Ing wektu kuwi, Alexander isih nyoba ngangkat wong-wong sing cedhak karo dhèwèké ing kabèh jabatan. Malah S. Runkevich, panulis karya resmi *The Russian Church in the 19th Century*, kudu ngakoni yèn Pangeran Golitsyn pancèn ora siyap babar pisan kanggo jabatane[422] . Ing sangisoré Ober-Prokurator anyar, mantan kanca Tsar, para anggota Sinode Suci—lan utamané Metropolitan Ambrose, sing tetep ana ing antarané nganti seda ing 21 Mei 1818—kapaksa nyerah lan ora ana perlawanan maneh. Sistem sing diwenehake Yakovlev, ing ngendi laporan marang Tsar diajukake dening Jaksa Agung lan kabeh pakaryan administrasi Sinode Suci meh kabeh ditindakake dening kantor Jaksa Agung, tetep ditrapake. Pangeran Golitsyn nyoba nyentralake meh kabeh babagan administrasi gréja ing kantoré dhéwé. Ing taun 1807, para uskup diosek diperintahake supaya nglaporake kabeh prakara wigati ing dioseke marang kantor Ober-Prokurator. Iki luwih nambah ketergantungan marang dheweke. Reformasi kolese teologi ing taun 1808 dilakokaké ing sangisoré pangawasan langsung Pangeran Golitsyn. Komisi Sekolah Teologi, sing diadegaké sawisé kuwi, ora langsung tundhuk marang Sinode Suci, nanging marang Ober-Prokurator, sing kanthi mangkono njupuk tanggung jawab babagan pendidikan rohani generasi enom. Ing taun 1810, Pangeran Golitsyn dadi Menteri Pendidikan Umum, nalika isih njabat dadi Ober-Prokurator. Ing taun 1811, dhèwèké uga dipercayakaké kanthi Departemen Agama Asing. Mula, wiwit taun kuwi, Golitsyn mimpin telung departemen sakaligus: Kementerian Pendidikan Umum, Kantor Jaksa Agung Sinode Suci, lan Departemen Agama Asing. Dheweke nglambangake kabeh sing ana gandhengane karo 'pencerahan Kristen', kaya sing dipahami Alexander I lan Golitsyn. Dheweke ndeleng tugas pencerahan Kristen—sing miturut panemune ana ing ngarep panguwasa gerejawi lan negara—minangka kamenangan 'Kristen batin'. Panemu iki asalé saka kecenderungan mistik Alexander I, sing saya kuwat sawisé kedadeyan taun 1812 lan pambentukan Persekutuan Suci ing taun 1815. Mula saka iku, katon lumrah banget kanggo nggabungaké telung departemen kasebut, sing sejatine wis nyawiji amarga padha tundhuk marang siji tiyang. Asilé yaiku pambentukan Kementerian Ganda; perlu dicathet yèn ing kementerian-kementerian sing diadegaké taun 1802, prinsip pamaréntahan kolégial wis dibubaraké taun 1803. Mula saka iku, pambentukan Kementerian Urusan Gerejawi mesthi bakal ngakibatake subordinasi administrasi gereja marang departemen sekuler, yaiku institusionalisasi pangaribawa negara marang Gereja, sawijining pangembangan sing durung tau kelakon, sanajan negara nduwèni watak eklesiastik. Manifesto tanggal 17 Oktober 1817 ngumumaké pambentukan siji Kementerian Urusan Agama lan Pendidikan Umum. Pangeran Golitsyn[423] , mimpin kementerian anyar kasebut. Loro departemen kasebut digabung 'supaya kasetyan Kristen tansah dadi dhasar pencerahan sejati'. 'Ora perlu diterangake maneh,' pangandikane manifesto kasebut nerusake, 'bab-bab Synode Panguwasa Suci Paling Luhur bakal ditambahake marang bab-bab Kementerian Urusan Agama lan Pendidikan Umum, supaya Menteri Urusan Agama lan Pendidikan Umum bisa nduweni hubungan sing persis padha marang bab-bab kasebut kaya marang bab-bab Kementerian kasebut dhéwé.' – Ed.) uga bakal ditugasake ngurusi urusan Sinode Penguasa Paling Suci, supaya Menteri Urusan Gerejawi lan Pendidikan Umum ing

[420] Ibid. kaca 88, 92, 95, 100, 97.

[421] Babagan Golitsyn: Rozhdestvensky, S. V. Survei Historis babagan Kegiatan Kementerian Pendidikan Umum: 1802–1902. St Petersburg, 1902. kaca 105–113; Steletsky; Goetze; cf. karakterisasi Golitsyn miturut Florovsky. kaca 132; delengen ing ngisor, § 8 lan 9.

[422] Runkiewicz. Gereja Rusia ing Abad kaping 19 (bibliografi kanggo Pendahuluan B). kaca 540.

[423] PSZ. 34. No. 27106; Rozhdestvensky. Op. cit. kaca 110–113.

babagan iki ana ing posisi sing persis padha karo Menteri Kehakiman (sing, minangka asil saka reformasi taun 1803 lan 1811, nggantèkaké Jaksa Agung. – I. S.) menyang Senat Pamaréntahan, kajaba babagan peradilan'[424] .

Kamentrian iki dumadi saka loro departemen: Departemen Urusan Gerejawi lan Departemen Pendidikan Umum. Sing paling narik kawigaten kanggo kita yaiku struktur administrasi sing kapisan, amarga departemen iki ngurusi urusan agama denominasi Kristen (Ortodoks, Katolik Roma, Evangelis, Uniat Yunani, Gregorian Armenia) lan agama non-Kristen (Yahudi, Islam, lsp.). Telu divisi ing departemen kasebut dikhususake kanggo denominasi Kristen, dene divisi kaping papat kanggo agama non-Kristen. Denominasi 'Yunani-Rusia' kalebu ing wewenang divisi kapisan, ing sangisore pangawasan langsung Pangeran P. S. Meshchersky, sing nalika semana njabat Ober-Prokurator. Bagéan Yunani-Rusia iki dikenal minangka Kantor Denominasi Ortodoks; jeneng iki, sing asalé taun 1817, dadi sebutan resmi kanggo Gréja Ortodoks ing Rusia (umpamane ing laporan Jaksa Agung Sinode Suci) lan tetep digunakaké nganti taun 1917. Jaksa Agung iku nduwèni panguwasa ing ngisoré Direktur Departemen, bareng karo para kepala divisi; ing sangisoré panguwasa pungkasan mau ana sekretaris konsistori ing diosek, jaksa kantor Sinode Suci ing Moskow lan Georgia, lan kepala Komisi Sekolah Teologi—yaiku kabèh administrasi diosek lan administrasi lembaga pendidikan teologi. Departemen Iman Ortodoks, minangka sawijining divisi, banjur kapérang dadi loro subdivisi – kantor. Tugas saka sing kapisan kalebu: a) nglumpukaké 'memoir' Sinode Suci; b) laporan administratif Sinode Suci; c) Komisi Sekolah Teologi; d) korespondensi Sinode Suci lan Komisi; e) hubungan karo kementerian lan departemen liyane babagan administrasi gréja; f) koordinasi karo loro kantor Sinode Suci liwat prokurasiné; g) pangopènan umat Kristen Ortodoks ing Polandia, ing Wétan Ortodoks lan ing luar negeri sacara umum; h) panyeleseyan perkawinan antarane umat Kristen Ortodoks lan wong saka agama liya. Departemen Kapindho ngurusi: a) babagan sing ana gandhengane karo Presidium Sinode Suci – panyopot lan pangangkatan anggotane; b) panyelaman para uskup menyang Sinode Suci; c) rohaniawan lan gréja ing loro ibukota; (d) kantor-kantor Sinode Suci; (e) pemberhentian lan pangangkatan Jaksa Agung , lan pejabat (Sekretaris Utama lan Sekretaris) saka Kanselir Departemen lan Komisi Sekolah Teologi; (f) rohaniawan lan pejabat ing keuskupan, kabeh kedadeyan ing keuskupan, uga laporan rahasia.

Kabeh laporan, rekomendasi, lan resolusi Sinode Suci diajukake marang Menteri mung liwat Jaksa Agung. Saka kono, dokumen-dokumen iki utawa kertas-kertas liyane, yen perlu, diterusake marang panguwasa sing luwih dhuwur kanggo dijupuk keputusan. Nanging, yen Menteri nganggep perlu nyampekake panemune babagan prakara tartamtu marang Sinode Suci, kabeh kasus dibalekake menyang Sinode kanggo dibahas luwih lanjut kanthi nimbang panemune Menteri. Menteri bisa ngajokake usulané marang Majelis Sinode Paling Suci kanthi langsung utawa liwat Jaksa Agung. Mung Menteri, lan ora ana liyané, sing nduwé hak ngirim laporan marang Tsar babagan administrasi gréja lan paukuman hukum saka Sinode Paling Suci. Laporan-laporan Sinode uga diajokake marang Tsar mung déning Menteri dhéwé. Ing babagan sing nyakup hubungan karo macem-macem departemen, Jaksa Agung nglapor marang Menteri ing rapat-rapat Sinode Suci. Meja khusus disiapake kanggo Menteri ing Ruang Dewan, ing ngendi Jaksa Agung uga lungguh. Ing bab-bab liyane, pandhuan kanggo Jaksa Agung padha karo pandhuan taun 1722. Beda siji-sijine yaiku Jaksa Agung saiki dadi bawahan Menteri, kaya Jaksa Agung Senat dadi bawahan Jaksa Agung, yaiku Menteri Kehakiman. Kabèh pakaryan administratif saka loro kantor dipusatake ing tangan Jaksa Agung. Sing wigati banget yaiku kasunyatan manawa sekretaris-sekretaris konsistori gerejawi uga tundhuk marang Jaksa Agung, amarga asilé, administrasi keuskupan ana ing kontak sing paling cedhak karo Jaksa Agung ing St. Petersburg. Cetha menawa para sekretaris, sing sakabehe gumantung marang Jaksa Agung, padha ngupaya nyenengake atine lan luwih merhatiake panemune tinimbang pandhuan para uskup. Mangkono, reformasi taun 1817 maringi Jaksa Agung kesempatan anyar kanggo mengaruhi administrasi keuskupan. Tata cara iki diformalake ing taun 1841 liwat Statuta Konsistori Agama[425] . Nanging, kekuwatan birokrasi ora mung dikuatake dening reformasi administratif; semangat luar biasa sing digawa Pangeran Golitsyn nalika ngurus urusan greja nduweni peran sing luwih gedhe. Filaret Drozdov, sing mengko dadi Metropolitan Moskow, wis entuk pangayoman pangeran malah sadurunge reformasi taun 1817; nalika semana, dhèwèké wis diangkat dadi uskup lan nduwèni peran gedhé ing Komisi Sekolah Gerejawi. Filaret

[424] Italik panulis. PSZ. 34. No. 27106. Babagan hubungan antarane Senat lan Menteri Kehakiman, delengen: Vladimirsky-Budanov. Review (1888). kaca 235; Vernadsky, G. Esai (bibliografi, literatur umum b). kaca 67–70.

[425] Rozhdestvensky. Op. cit. kaca 110–113; Runkevich. Op. cit. kaca 550–552; Dobroklonsky. 4. kaca 86.

Drozdov banget seneng karo reformasi anyar lan muji Pangeran Golitsyn minangka 'locum tenens saka uskup eksternal (yaiku Kaisar. – Ed.)'[426] . Nanging, mengko, nalika jamané Count Protasov, dhèwèké ngrasakaké akibat pait saka reformasi iki. Metropolitan Ambrose saka St Petersburg ora perlu ngadhepi Menteri Urusan Gereja anyar. Ing 26 Maret 1818, dhèwèké ngajokaké panyuwunan mundur amarga kondisi kesehatan sing ora apik lan seda tanggal 21 Mei ing taun sing padha nalika njabat dadi Metropolitan Novgorod. Penerusé, Metropolitan Michael Desnitsky saka Novgorod lan St Petersburg (1818–1821), iku wong sing nduwèni kesalehan sejati, jiwa mistik, lan pangkotbah sing welas asih, sing akèh ditresnani déning rakyat[427] . Sawisé suwe sadurungé dadi biksu, dhèwèké wis ngladèni dadi imam paroki biasa lan ora cocog kanggo dadi ketua Sinode Suci lan pembela hak-hak Gréja. Hubungané karo Pangeran Golitsyn tansah tegang.

Sanadyan Kementerian Urusan Rohani ora suwe ana, wigatine tumrap sajarah sabanjure pancèn mutlak. Reformasi taun 1817 ndadekake Kantor Jaksa Agung dadi pérangan integral saka kementerian nagara kanggo administrasi gerejawi, lan sawisé jabatan menteri dibubarake, fungsiné kanthi inersia sacara efektif pindhah marang Jaksa Agung.

Perselisihan antarane Metropolitan St Petersburg lan Pangeran Golitsyn, sing wis muncul nalika jabatane Mikhail Desnitsky, dadi ora bisa dirampungake sawisé diangkaté Seraphim Glagolevsky (1821–1843) dadi Metropolitan St Petersburg[428] . Metropolitan Seraphim iku wong sing energik kanthi pandangan konservatif. Dheweke nentang Bible Society, terjemahan Kitab Suci menyang basa Rusia , lan unsur mistik sing kepengin diparingake Pangeran Golitsyn ing urip Gréja. Sadèrèngé seda, Metropolitan Michael wis nulis marang Kaisar Alexander I bab bebaya sing digawé déning pandhangan lan tumindak Pangeran Golitsyn marang Gréja Ortodoks. Metropolitan Seraphim kasil meyakaké Tsar yèn kabijakan-kabijakan sing ditindakaké Golitsyn kuwi mbebayani. Dheweke nunjukake manawa Golitsyn, minangka Menteri Pendidikan Umum, wis maringi idin nerbitake buku-buku sing bertentangan karo ajaran Gereja Ortodoks. Ing tanggal 15 Mei 1824, Pangeran Golitsyn dicopot saka jabatané minangka Menteri Pendidikan Umum lan diganti déning Laksamana A. S. Shishkov. Sinode Paling Suci diwenehi kabar babagan iki liwat prentah khusus: "Amarga wis diangkat Menteri Pendidikan Umum khusus, kita mrentahake supaya urusan Sinode Pamaréntah Paling Suci, nganti diangkaté Menteri Urusan Gereja, lumaku kanthi cara sing padha kaya sadurungé pambentukan kementerian tanggal 24 Oktober 1817"[429] . Nanging, pangangkatan Menteri Urusan Gereja ora tau kelakon. Dekrit anyar tanggal 24 Agustus 1824 nyatakake manawa Jaksa Agung, Pangeran P. S. Meshchersky, bakal tetep dadi kepala mandiri Departemen Iman Ortodoks miturut dekrit tanggal 15 Mei 1824. Uga dilaporake yen Menteri Kehakiman, Jaksa Agung Senat—sing tanggung jawab marang administrasi ing kabeh departemen—wis diwenehi kabar babagan iki. Pangeran Meshchersky nyuwun panjelasan, mula dekrit kasebut nerusake: "Babagan Divisi Kapisan saka mantan Departemen Urusan Gereja, kersaning Kaisar Agung supados tetep ing wangun saiki kanthi jeneng Divisi Urusan Gereja Gréko-Rusia ing sangisoré Jaksa Agung Sinode Paling Suci"[430] . Mangkono, Kantor Jaksa Agung Sinode Suci diadegaké manèh dadi lembaga mandhiri. Laporan pribadi Jaksa Agung marang Kaisar dilakoni manèh. Amarga wewenang Menteri Urusan Gereja ora dibatalaké ing salah siji piwulang taun 1824, miturut piwulang taun 1817, wewenang mau sacara efektif dipindhahaké marang Jaksa Agung.

Ing jaman Nicholas I, wewenang Jaksa Agung dikuatake ing saben bab. Jaksa Agung, Pangeran P. S. Meshchersky (14 November 1817 – 15 Mei 1824 minangka bagéan saka Kabinet Ganda; mandhiri wiwit 15 Mei utawa 24 Agustus 1824 nganti 2 April 1833) iku wong saka jaman anyar, mungsuh kabèh inovasi lan owah-owahan. Minangka pangagum Metropolitan Seraphim Glagolevsky lan Filaret Drozdov, dhèwèké mimpin Sinode

---

[426] Kutipan saka Florovsky. kaca 134.

[427] Florovsky. kaca 152. Bab Mikhail Desnitsky: Survei Historis lan Statistik St Petersburg. Jilid 8. St Petersburg, 1878. kaca 25; Chistovich, I. Tokoh-tokoh Utama ing Pendidikan Agama ing Rusia ing Setengah Pertama Abad Saiki: Komisi Sekolah Agama. St Petersburg, 1894. kaca 114–116, 189–211; Runkevich. Lavra Alexander Nevsky: 1713–1913, St Petersburg, 1913. kaca 847–852.

[428] Babagan Serafim Glagolevsky, delengen: Koleksi. 113. 1. kaca 19–27, 2–4; Gazèt Historis lan Statistik St Petersburg. 8. kaca 33. Bandhingna § 9 ing ngisor iki.

[429] PSZ. 39. No. 29914, 30037. Sawisé pirang-pirang taun, Metropolitan Filaret Drozdov negesake ing layang marang A. N. Muravyov yèn M. L. Magnitsky sing reaksioner banget nduwèni peran penting ing ambruké Golitsyn; miturut Filaret, dhèwèké sing ngyakinke Metropolitan Seraphim supaya nyedhaki Kaisar kanthi panyuwunan mbusak Golitsyn (Filaret. Surat kanggo A. N. Muravyov. Kyiv, 1869. kaca 507).

[430] Italik saka pangarang. PSZ. 34. No. 30037; Blagovidov (1900). kaca 449.

kanthi tangan alus. Kanca jamané pangeran, Profesor D. I. Rostislavov saka Akademi Teologi St. Petersburg – sing, kudu diomongaké, ora pati obyektif – nulis bab dhèwèké: "Pangeran Meshchersky iku wong sing apikan, alus, lan tresna tentrem; dhèwèké malah ora tau kepikiran mlebu ing perjuangan karo faksi monastik hierarkis (tegesé anggota Sinode. – I. S.)… Komunitas monastik ora bakal bisa ngarep-arep Jaksa Agung sing luwih apik; ing sangisoré pimpinane, komunitas monastik makarya kanthi otonomi gedhé ing jeroné Sinode Paling Suci"[431] . Nanging, konsep otonomi nalika pamaréntahan Nicholas I iku relatif banget, mula pratelané Rostislavov kudu dipahami yèn Pangeran Meshchersky bisa rukun karo para anggota Sinode Paling Suci nalika nglakokaké dhawuh-dhawuhé Nicholas I. Nanging pangelolaan sing alus, sing wis nyebabake kacau total pakaryan kancelaré sinodal, ora suwe rampung.

Meshchersky diganti déning S. D. Nechaev (10 April 1833 – 25 Juni 1836). Jaksa Agung anyar, sawijining birokrat sejati, narik kawigaten Tsar kanthi laporan-laporané sing tepat lan cetha. Imam M. Ya. Moroshkin, sejarawan Sinode Suci ing jaman pamaréntahan Nicholas I, nulis babagan dhèwèké: "S. D. Nechaev iku wong sing nduwèni kabisan luar biasa, karo pandangan sing lumayan padhang babagan kabèh prakara, lan saliyané iku nduwèni watak sing urip lan énergi sing dhuwur." Semangaté katon cetha, sepisanan lan paling utama, saka kasunyatan yèn dhèwèké ngatur biro-biro administrasi, nyelidiki urusan diosek, lan nindakake audit konsistori gerejawi. Dhèwèké maringi perhatian khusus marang kekacauan sing ana ing konsistori, lan iki ngasilaké akibat sing positif banget. Nechaev miwiti nyusun Piagam kanggo konsistori gerejawi, sawisé dhèwèké nglumpukaké kabèh pranata hukum sing relevan lan nyusun daftar dekrit Sinode Suci sing wis disahaké déning Kaisar. Dhèwèké ngontrol keuangan Sinode lan nyiapaké panyerapan para Uniat menyang Gréja Ortodoks Rusia . Nechaev iku, luwih saka kabeh, sawijining juru tulis lan birokrat, wong sing tresna marang tertib lan laporan sing tliti. Karyane migunani banget kanggo penerusé, Count Protasov[432] . Profesor Rostislavov ngomong banget muji Nechaev: "Sacara umum, cara-cara Nechaev mbuktekake yèn dhèwèké adoh saka mung dadi abdi andhap asor para metropolit lan uskup… Dhèwèké kepéngin dadi mripat lan pangurus sang raja ing babagan nagara, kanggo ngapikaké lembaga agama lan pendidikan lan posisi rohaniawan Putih, kanggo ngendhalèni kersané panguwasa keuskupan, lan sapituruté… Minangka Jaksa Agung, dhèwèké nduwèni karep lan mesthiné bisa nindakake akèh kabecikan kanggo rohaniawan sekuler lan lembaga pendidikan agama, nanging ora kanggo tatanan monastik"[433] . Wiwit jamané Nechayev, ing taun 1835, ana dekrit wigati saka Nicholas I sing ditrapaké, miturut dekrit kuwi Jaksa Agung wajib nyedhiyakake laporan babagan administrasi gréja marang Komite Menteri lan Dewan Negara, sing saktenané ndadekake dhèwèké dadi anggota Komite Menteri[434] .

Nechaev diganti dadi Jaksa Agung déning Mayor Jenderal Count N. A. Protasov. Sing pungkasan iki ngamanake jabatan iki liwat intrik sing cerdik[435] . Dheweke pancen ora ngerti babagan urusan Gereja lan, miturut urip sadurunge, ora pantes babar pisan kanggo jabatan Jaksa Agung. Dididik dening guru privat Yesuit, dheweke kurang pendhidhikan sing cukup, lan pangaribawa Katoliké banget katon. Protasov diangkat tanggal 26 Juli 1836 lan tetep njabat Jaksa Agung nganti seda tanggal 15 Januari 1855.[436] Ing sangisoré pimpinane, transformasi Jaksa Agung dadi siji-sijiné pucuk administrasi gréja kabèh rampung; akèh owah-owahan uga kelakon ing babagan iki, kaya sing wis dibahas (deleng § 6). Sing wigati banget yaiku pambentukan, tanggal 1 Agustus 1836, sawijining kantor khusus Jaksa Agung sing diparingi wewenang kanggo mutusake kabèh prakara sing ana gandhèngané karo administrasi gréja. Ing tanggal 14 November taun sing padha, Komite Keuangan diadegaké, sing nglapor marang

---

[431] Rostislavov, D. 'Akademi Teologi St Petersburg ing sangisoré Count Protasov', ing: VE. 1883. 7. kaca 124; Koleksi. 113. 1. kaca 152.

[432] Koleksi. 113. 1. kaca 154; cf. layang saka Metropolitan Filaret Drozdov marang Nechayev, ing: Starina i Novizna. 9 (1905) lan Russkiy Arkhiv. 1893. 1, utamane kaca 42.

[433] Rostislavov. Op. cit. kaca 125.

[434] 2 PSZ. 10. No. 8001, 8007; cf. 14. No. 12068; Kode Undhang-undhang. 1 (1857). 1. Bagéan 1. Art. 55. Cathetan; Jilid 1, No. 2 (Pembentukan Déwan Nagara). Art. 38; Jilid 1, No. 1 (Pembentukan Komite Para Menteri). Art. 5. Cathetan: Nanging, ing 'Pembentukan Dewan Negara' ing edisi 1915 (Kode Undhang-undhang, Jilid 1, Bagéan 2, edisi 1906), Pasal 35 nyatakake manawa 'menteri lan kepala administratur' mung nduwé hak milih ing Dewan Negara yèn padha dadi anggota. Delengen uga: PSZ. 32. No. 25043. Art. 27; 2 PSZ. 10. No. 8007; 14. No. 12068; 17. No. 15518; 7. No. 4551.

[435] Chistovich. Tokoh-tokoh Utama. kaca 315.

[436] Bab Protasov, delengen: Koleksi. 113. 1. kaca 155 lan salajengipun; Blagovidov (1900). kaca 417 lan salajengipun; Runkevich. Op. cit. kaca 610. Panemune Filaret Drozdov babagan Protasov: Kumpulan Panemu. 4. kaca 213, 260.

Jaksa Agung lan dumadi mung saka abdi nagara. Ing tanggal 1 Maret 1839, komite iki diowahi dadi Administrasi Keuangan, sing nglapor marang Kantor Jaksa Agung. Kabeh piranti administrasi Gréja diparingi sentralisasi sing abot banget nganti kabèh kendhali ana ing tangan Jaksa Agung. Akèh badan administratif lan pejabat kuwi matesi banget efektifitas sidang-sidang Sinode Suci. Kabeh prakara dhisik dirembug ing Kantor Jaksa Agung lan mung sawisé kuwi diajukake marang Sinode kanggo dipertimbangake. Iki sing ditulis dening imam M. Ya. Moroshkin babagan prakara iki: "Kanthi diparingi kapercayan saka Tsar, dhèwèké meh ora nyumputaké kepénginane mréntah Synod kanthi cara autokratis lan ngontrol kabèh… Protasov malah nduwèni prasangka tartamtu marang para uskup… Tujuan utama, sanadyan rahasia, saka reformasi Protasov – nguwatake kekuwatan pribadine kanthi ngorbanake hak-hak anggota Sinode – kasil kanthi sampurna, lan iki nduweni pengaruh marang sakabehe jalane Sinode." Panliti sing padha, sawisé nyinaoni bahan arsip babagan 'jaman Protasov', nyimpulake yèn 'ing kanselari Sinod (ya iku kanselari Ober-Prokurator – I. S.), resolusi para anggota kerep diowahi déning Protasov dhéwé, utawa déning Wojciechowicz (kepala kantor – I. S.), utawa malah déning sekretaris utama lan sekretaris; lan iki mesthi ora bakal bisa yèn juru cathet resmi nyathet panemu ing saben kasus sing dilaporaké marang Sinode"[437] . Slogan kondhang sing diatributake marang sawijining uskup—sing salah diatributake marang Filaret Drozdov—ngandhakake manawa Protasov "mréntahké pasamuwan para uskup kaya mréntahké skuadron nalika manuver"[438] . Pancen, tembung-tembung iki kanthi pas nggambaraké watesan tanpa wates saka wewenangé Protasov. Direktifé kaya prentah militer, nanging sakabehe cocog karo praktik administrasi jaman semana. Disiplin militer lan patuh tanpa pitakon marang prentah saka ndhuwur dianggep lumrah. Iku jaman nalika persetujuan pamaréntah dibutuhaké sanajan kanggo urusan administrasi sing paling cilik. Protasov cepet nyadari yèn Nicholas nyengkuyung kabèh wangun organisasi gaya militer. Mula saka iku, dhèwèké ora mung kepéngin ngatur manèh administrasi gréja miturut pola militer, nanging uga ngupaya supaya kabèh urip Gréja kebak semangat militèr. Rusia Tsarist iku amba banget nganti cara anyar administrasi sing diajokaké Protasov ditrapaké alon banget ing keuskupan terpencil; nanging, ora bisa dipungkiri yèn cara-cara kuwi pancèn ditrapaké. Kanggo adil, kudu diakoni yèn perjuangan Protasov nglawan birokrasi ing manajemen keuangan perguruan teologi wis nggawa manfaat sing cukup gedhé. Sawetara kanca sejawaté ngomong banget muji dhèwèké ing babagan iki[439] . Bab liya uga penting. Amarga semangaté Protasov, akèh dekrit bisa ditrapaké sing, tanpa dhèwèké, mesthiné bakal nglumpukaké bledug ing arsip Presidium pirang-pirang taun. Bab iki bakal dibahas kanthi rinci mengko. Ing kéné kita mung bakal nyentuh sawatara poin kanthi cekak. Saliyane reorganisasi administrasi pusat, langkah-langkah ing ngisor iki ditrapake ing sangisoré Protasov: 1) panyatuan maneh para Uniat karo Gréja Ortodoks; 2) panyedhiyan dhukungan kanggo rohaniawan paroki, sing ing sangisoré Nicholas I luwih akèh sing ditindakake tinimbang sadurungé; 3) pambentukan diosek anyar ing sisih kulon Rusia; 4) penerbitan Statuta Konsistori Gerejawi; 5) reformasi kolese teologi miturut semangat rezim wektu kuwi; 6) audit diosek lan akèh langkah liya sing tujuane netepake cara administrasi lan pencatatan sing seragam[440] . Ora perlu diterangake maneh yèn kegiyatan lan metode Protasov ora bisa entuk dhukungan saka rohaniawan tingkat dhuwur. Para rohaniawan ngisor, nanging, padha ndhukung dhèwèké, amarga audit-audité matesi kuwasa mutlak para uskup. Sajrone pamaréntahan Nicholas I, mbebayani banget kanggo nuduhaké sanadyan mung sakcilah tandha nentang marang sawijining menteri sing malah nampa kapitadosan tanpa wates saka sang raja. Akibate, Metropolit Filaret Drozdov lan Filaret Amfiteatrov mundur sakabehe menyang keuskupané. Uskup-uskup liya sing wani nolak Protasov dipaksa metu saka Sinode Suci. Nalika Protasov seda tanggal 15 Januari 1855, Archimandrit Porphyry Uspensky, sing dianggep 'liberal' ing antarané para uskup, nulis: "Sic transit gloria mundi! Est Deus, qui ad Suum Terribile judicium appellat homines, usurpantes sanctae Ecclesiae jura" [Mangkono kaluwihan donya iki sirna! Satemene ana Gusti sing nelpon menyang Pangadilan Pungkasané marang wong-wong sing nglanggar hak-hak Gréja Suci (Latin)][441] . Tembung-tembung iki bisa dadi epitaf kanggo Jaksa Agung sing kuwasa kabèh.

[437] Koleksi. 113. kaca 155, 171, 233, 155–171; Barsov. Koleksi Peraturan Saiki. 1. kaca 11–16, 16–21, 27–54 (babagan jabatan anyar).
[438] Delengen: BV. 1905. 12. kaca 795.
[439] Deleng: Rostislavov, ing: VE. 1883. 7.
[440] Koleksi. 113. Jilid 1, kaca 155–171; Jilid 2, kaca 4, 341–370.
[441] Porphyry Uspensky. Buku Uripku. Jilid 7. St Petersburg, 1901. kaca 13.

Sawisé seda Count Protasov, kepala kanselèré, A. I. Karasevsky diangkat dhisik dadi wakil banjur tanggal 25 Desember 1855 dadi Jaksa Agung[442] . Owah-owahan umum ing kabijakan domestik sawisé Alexander II munggah tahta ing wiwitan ora ana pengaruhe babar pisan marang administrasi Gréja. Saka 20 September 1856 nganti 28 Februari 1862, jabatan Jaksa Agung dipegang déning Count A. P. Tolstoy, sawijining wong sing taat lan pangagum setya Metropolitan Filaret saka Moskow. Akibate, Metropolitan Filaret éntuk pangaruh gedhé ing babagan administrasi gréja. Ing wektu sing padha, pamaréntahan diktator Ober-Prokurator rada dilonggarké[443] . Count Tolstoy diganti déning Adjutant-Jenderal A. P. Akhmatov (1862 – 3 Juni 1865), ing ngandhapé Metropolitan Filaret tetep njaga pangaribawa. "Sajatiné, ora ana sing bisa diomongaké déning sejarawan babagan loro Jaksa Agung iki," ujare panulis resmi[444] . Nanging, mengko bakal cetha yèn kuwi ora sakabèhé bener. Sajeroning jabatane, sawatara réformasi wis dirancang, sanadyan ora dilaksanakaké amarga Metropolitan Filaret sing kakehan ati-ati.

Kanthi diangkaté Count D. A. Tolstoy (3 Juni 1865 – 23 April 1880, † 29 April 1889) dadi Jaksa Agung, mlebu jabatan sawijining priya sing saka pandelengan sepintas katon luwih cedhak karo prakara rohani tinimbang para pendahulune – para jenderal. Ing wektu sing padha, D. A. Tolstoy pancen ora peduli babagan iman, sejatine ora ngerti doktrin Ortodoks lan mungsuh marang monastisisme lan episkopat, kaya sing disekseni dening kanca-kancane, Metropolitan Isidor Nikolsky saka St. Petersburg lan Uskup Agung Savva Tikhomirov saka Tver. 'Gog lan Magog' – kuwi jeneng sing diwènèhaké déning pembela kondhang Gréja Ortodoks, A. N. Muravyov, marang dhèwèké. Amarga kapercayané lan upayane ngetrapaké réformasi 'liberal', Tolstoy mesthi ora disenengi déning rohaniawan puncak[445] . Reformasi "liberal" iki, miturut pandangan para uskup, nyakup kolese teologi lan pangadilan gerejawi. Sadurunge, Tolstoy wis dadi pejabat ing Departemen Urusan Gerejawi lan Agama Asing ing Kementerian Dalam Negeri, dikenal minangka pangarang panaliten babagan Katolik ing Rusia sadurunge jaman Nicholas I. Ing taun 1866, Tolstoy uga dadi Menteri Pendidikan Umum lan tetep njabat nganti taun 1880; katon kaya dina-dinane Pangeran Golitsyn bali maneh. Nanging ana bedane jero antarane Golitsyn lan Tolstoy, sing dhasaré ana ing pondasi spiritualitasé lan, amarga kuwi, ing keyakinané. Ing sawijining teges, dheweke kaya langit lan bumi. Tolstoy pancen adoh banget saka khayalan mistik lan semangat sing dadi ciri Golitsyn. Dheweke iku birokrat khas St. Petersburg sing tegas lan kaku, sing pracaya yèn reformasi sing padha kudu ditrapaké ing Gréja kaya ing nagara sakabèhé. Lan sanadyan Tolstoy ora liberal, kahanan muncul ing ngendi dhèwèké dadi panggerak inovasi-inovasi ing urip para rohaniawan. Ing sangisoré pangaribawa reformasi sekolah sekuler, reformasi kolese teologi uga dilakokaké. Saliyane, rencana reformasi pangadilan gerejawi uga lagi digarap, sanadyan pungkasane ora dilaksanakaké (deleng § 6). Pungkasané, rencana-rencana disusun kanggo langkah-langkah sing dimaksudaké kanggo mungkasi kaisolan rohaniawan minangka kelas sosial, lan liya-liyané. Mula saka iku, sajarahwan angel sarujuk karo panemu Uskup Agung Savva Tikhomirov—sing dibesarké ing semangat Filaret—bab 'inovasi sing ora dipikirake kanthi becik'[446] . Sanadyan nalika pamaréntahané Count D. A. Tolstoy Gréja ngrasakaké kuwasa Ober-Prokurator, nanging kanthi kuwasa kuwi reformasi bisa dilaksanakaké sing mbantu ngatasi konservatisme para uskup lan maringi kauntungan marang perguruan teologi lan para imam paroki. Mangkono, kebangkitan ing taun 1860-an, sing nyapu kabèh lapisan masyarakat, ora ninggalaké Gréja tanpa tatu.

Wiwit pertengahan taun 1860-an, Jaksa Agung melu rapat Komite Menteri, nglaporake marang Kaisar lan terus nyekel kendhali administrasi gereja saben dinane ing tangane dhewe. Tolstoy wis dicopot saka jabatan Ober-Prokurator malah sadurunge Alexander III munggah tahta. Panggonané diganti déning sawijining priya sing,

---

[442] A. I. Karasevsky sepisanan mimpin Komisi Sekolah Teologi (1832–1839), lan sabanjure njabat ing posisi sing padha ing Departemen Pendidikan Teologi anyar (1839–1855): RBS (Ibak-Klyucharev). kaca 516.

[443] Nikanor (Brovkovich). Bahan Biografi. Jilid 1. Odessa, 1900. kaca 48. Bab 'ketaatan Optina' A. Tolstoy (yaiku ing teges para sepuh Optina – I. S.), delengen layang saka N. P. Gilyarov-Platonov marang A. V. Gorsky: Russkij Obozrenie, 1896, nomer 12, kaca 996.

[444] Runkiewicz. Op. cit. kaca 676; cf.: Filaret. Collection of Opinions. 5. 1. kaca 239.

[445] Savva. Chronicle. Vol. 5, kaca 564, 576, 878; kanggo pandangan Isidor, delengen: Bogdanovich, A. V. The Last Three Autocrats: Diary (1878–1912). Moscow, 1924. kaca 97; cf.: Meshchersky, V. P. Memoirku. Jilid 2. St Petersburg, 1896. kaca 469; Jilid 3. 1912. kaca 93–107.

[446] Savva. Op. cit. 6. kaca 151.

katoné, luwih saka sapa waé sing wis ana sadurungé, nglambangaké keterlibatan nagara ing urusan gréja affairs[447] .

c) K. P. Pobedonostsev (lair taun 1827, séda 10 Maret 1907) iku putrané sawijining profesor ing Moskow. Dheweke nampa pendhidhikan hukum sing luwih dhuwur (1841–1846) lan ing taun 1866 njabat dadi Jaksa Agung ing salah siji departemen Senat ing Moskow, nalika bebarengan dadi profesor hukum sipil ing Universitas Moskow. Ing taun 1871, dhèwèké dadi anggota Dewan Negara, lan tanggal 24 April 1880, dadi Jaksa Agung Sinode Suci. Pobedonostsev, sawijining pengacara lan sarjana hukum[448] , ora tau bisa ngatasi formalism sing ana ing pamikirane. Ciri khas liyane saka Pobedonostsev yaiku konservatisme sing luar biasa, sing ndadekake dheweke ngremehake jaman kepungkur lan ndeleng jamané dhéwé kanthi skeptis. Elingan babagan pamaréntahan Nicholas I, kanthi cara pamaréntahan militéristik, tansah ngundang rasa kangen ing atiné. Pobedonostsev ngajokaké masa kepungkur iki, sing dadi impené, minangka ideal kanggo pamaréntahan Alexander III. Ing awal taun 1883, dhèwèké nulis marang Alexander: "Masa kuwi minangka periode paling cetha lan paling gemilang saka pamaréntahan Kaisar Nicholas… Ana wektu nalika dalan ing ngarep mbentang amba lan kita bisa weruh ngendi sing kudu dituju. Ana wektu liyane nalika ana kabut ing ngarep lan rawa-rawa ing sakupenge. Apa wektu kuwi utawa saiki – apa bedane? – kaya-kaya donya sakupenge kita wis owah." Pobedonostsev nganggep reformasi Alexander II minangka "kesalahan kriminal", kaya sing diucapake ing pidatoné sing misuwur tanggal 8 Maret , 1881 ing ngarsané Kaisar Alexander III. Babagan rancangan konstitusi Count Loris-Melikov, Pobedonostsev nulis marang Tsar: "Getihé wong Rusia dadi adhem mung mikir apa sing bakal kelakon yèn rancangané Count Loris-Melikov lan kanca-kancané ditrapaké. Imajinasi sabanjure saka Count Ignatiev malah luwih konyol, sanajan nganggo wujud sing terhormat saka Zemsky Sobor. Konstitusi kuwi, miturut Pobedonostsev, iku "bebaya paling nggegirisi sing tak prakirakaké kanggo tanah airku lan kanggo Paduka pribadi"[449] . Pandangan politik kaya ngono malah ndadékaké Pobedonostsev luwih cedhak karo panguwasa sing mrentah, sawijining pendukung autokrasi tanpa wates lan mungsuh reformasi bapaké.

Sifat spiritual priya iki, sing dadi simbol sak era ing pamrentahan Gréja lan pancèn ing pamrentahan nagara sakabèhé – 'era Pobedonostsev' – tetep, kaya sing kanthi pas diamati G. Florovsky, misterius lan arang dingerteni déning kita[450] . Pobedonostsev mung bisa nuntun awake dhewe nganggo diagram, lan idhè-idhèné adoh banget saka kasunyatan. Malah Rusia sing dikarepake banget dislametaké saka bebaya konstitusi katon kados barang sing adhem lan ora urip. "Rusia sing ageng iku dumadi saka ara-ara gersang," dheweke nulis ing salah siji layangé marang Alexander III[451] . Pobedonostsev mimpin administrasi Gréja Ortodoks Rusia, nanging ora nindakaké apa-apa kanggo mbeneraké kakurangane. Sanadyan piyambakipun njabat minangka pucuk administrasi gréja lan kanthi terang-terangan ngakoni yèn urip agama wong-wong lumaku ing gréja-gréja sing 'kesasar ing jeroning alas lan ambaé padang'[452] , ing kalungguhané minangka Jaksa Agung piyambakipun ora nate nyoba maringi pitutur rohani marang wong-wong sing 'kesasar ing jeroning alas'. Luwih saka kuwi, dhèwèké nyoba ngilangi kabèh kamungkinan kagiatan kabudayan saka para uskup lan rohaniawan, lan ngawasi pemilihan uskup kanthi curiga, kepéngin njamin yèn ora ana sapa waé, ing endi waé, sing nyoba ngrusak tatanan sing wis ana. Dheweke bisa nrima tambahan lan pangowahan sing ora bisa dihindari ing struktur Gereja sing ana—kaya ngadegake sekolah paroki—nanging ora bakal tau wani nyoba nerapake reformasi dhasar[453] . Nanging sanajan ora miturut kersane, dheweke dadi arsitek jaman anyar—yaiku jaman sing dijenengi miturut jenenge, kanthi

---

[447] 2 PSZ. 39. No. 40972, 42772. Delengen uga §§ 13–16.

[448] Kanggo Pobedonostsev, delengen bibliografi kanggo paragraf iki. Dobroklonsky (4, kaca 86) nulis ing taun 1893: 'Saiki Jaksa Agung iku, kaya-kaya, Menteri Urusan Agama'. Kanggo ringkesan biografi Pobedonostsev, delengen: 'The Fiftieth Anniversary', ing: Ist. v. 1896. 9. Delengen uga: Milyutin, D. Diary. 1. Moscow, 1947. kaca 111.

[449] Surat-surat. Jilid 2. kaca 4, 5, 11, 13.

[450] Florovsky. kaca 410–414.

[451] Surat-surat. Jilid 2. kaca 39.

[452] Artikel-artikel Pobedonostsev ing *The Moscow Collection* (1901, edisi kaping 5) wigati kanggo nggambaraké pandangan donyané; contoné, kaca 2, 4, 10, 14, 24. Delengen, babagan topik iki, panemu menarik saka pengamat sing luar biasa kaya A. F. Koni: *On the Path of Life*. Jilid 3. Berlin, 1922. kaca 485.

[453] Florovsky. kaca 412. Sikap negatif marang kabèh inovasi ing babagan kabijakan domestik iki katon banget ing pidatoné sing misuwur tanggal 8 Maret 1881 nglawan konstitusi sing wis ditandatangani déning Alexander II. Delengen babagan iki: Milyutin. Diary. Jilid 4. Moskow, 1950. kaca 35; cf.: Meshchersky. Op. cit. Jilid 3. kaca 333–338.

swasana agama sing khas. Salah siji anggota rohaniawan sing paling terdidik ing separo kapindho abad kaping 19, Uskup Agung Nikanor Brovkovich, sawisé salah siji sidang Sinode Suci ing taun 1887, nyathet yèn Pobedonostsev, liwat cara pamrentahané, wis ngenalaké 'soko anyar, tren anyar', ora mung kebalikan saka jaman Alexander II, nanging sejatiné bab sing béda sakabèhé.[454] [455] Wiwit jamané Pobedonostsev, pangasuhan moral lan agama wong-wong, sing biyèn dadi wewenangé Gréja Ortodoks, kudu manut marang ideologi nagara. Pangasuhan agama sejati marang umat, sing dadi tanggung jawab langsung Gréja, dianggep ora pantes.

Pobedonostsev luwih ngerti para uskupé tinimbang para pendahulué. Dhèwèké njaga korespondensi sing ajeg karo para uskup mau, kaya péngin nuduhaké yèn dhèwèké ngajèni panemuné. Nanging, kaya sing diamati kanthi sindiran déning Uskup Agung Nikanor ing 'Cathetan'-é, saben uskup, sadurungé mangsuli Pobedonostsev, 'bisa dhisik mriksa saka ngendi angin semilir saka kéné, saka St Petersburg'[456] . Uskup-uskup padha ngupaya supaya ora ana konflik karo Jaksa Agung sing kuwasa banget lan mulane ora tau mbukakake panemune dhéwé. Sejatine, angel mbayangake yèn Pobedonostsev bakal nimbang panemu hierarki kuwi kanthi cara apa waé. Metropolitan Evlogii Georgievsky († 1946), sing ngladeni ing sangisoré Pobedonostsev ing wiwitan kariré, nulis ing memoaré: "Pobedonostsev ora percaya marang hierarki Rusia (lan uga ora percaya marang akèh wong sacara umum), ora ngajèni, lan mung ngakoni kuwasa nagara saka njaba"[457] . Iki dudu rahasia tumrap rohaniawan Rusia, kaya sing katon saka pangakuan blak-blakan sing digawe Uskup Agung Savva Tikhomirov marang salah siji kanca paling cedhak Pobedonostsev, A. V. Gavrilov, sawijining pejabat ing kantore. Biasane, uskup agung—protege Filaret—tenan ati-ati ing layange, nanging sawisé maca buku I. A. Chistovich *Tokoh-Tokoh Utama ing Pendidikan Agama ing Rusia ing Setengah Pisanan Abad Saiki* (St Petersburg, 1894), dhèwèké, kebak rasa pait, nulis ora suwe sadurungé seda: "Karya sawise seda I. A. Chistovich, miturut panemuku, ora liya mung monumen sing nyedhihaké perjuangan memalukan sing dilakokaké Kantor Jaksa Agung marang Sinode lan, luwih umum, marang hierarki ing separo kapisan abad kaping sanga belas. Sayangé, perjuangan kaya ngono—sanajan siji pihak nduwé kauntungan gedhé—isih terus ana ing separo kapindho abad iki lan mesthi bakal terus tanpa wates"[458] .

German Dalton, sawise ngladeni pirang-pirang taun (1858–1882) minangka pandhita jemaat Reformasi ing St Petersburg, ngerti Pobedonostsev kanthi becik lan ninggalake gambaran babagan dheweke sing kanthi pas nggambarke dualitas pribadine negarawan iki: Cetha banget yèn Pobedonostsev ora kalebu klompok penghisap pangkat kraton sing keji, tumindaké sing paling ngetokaké ambisi sia-sia kanggo njamin posisi nyaman ing padhange karesmèn Tsar kanggo kapentingan dhéwé. Sanajan para mungsuh lan panentang sing paling vokal marang bakaté ing politik kudu ngakoni yèn, ing dalan nggayuh jabatan dhuwur lan sawisé nggayuh tujuan kuwi, Pobedonostsev ora tau dipandu déning motif kanggo kapentingan dhéwé utawa bathi pribadi. Ing endi waé lan kapan waé, dhèwèké nunjukaké ora peduli marang awaké dhéwé, ora kuwatir marang panilaian wong akèh. Dheweke ora ngupaya kasenengané, lan uga ora wedi saka murkané. Dheweke mesthi mung nduwé siji tujuan ing pikirané, sing déning dhèwèké, minangka sawijining Slavophile sing teguh (?! – I. S.) lan pembela Gréja nagara sing dominan, dianggep migunani kanggo Rusia. Saka panemuku adhedhasar pengamatan pribadiku marang aspirasi lan tumindaké, dhèwèké ora tau ngupaya apa-apa kanggo kapentingané dhéwé, nanging tansah ngladèni mung kanggo perjuangan sing diperjuangké. Dheweke ngladeni iku kanthi semangat gedhe saka pikiran sing unggul, kanthi ketekunan lan wawasan sing diparingake sinau hukum mung marang murid-murid sing paling pinunjul, lan kanthi watak sing luar biasa – kabeh iki ora bisa dipertentangake! Ora mungkin ngremehake jasane"[459] .

---

[454] Nikanor. Cathetan, ing: Arsip Rusia. 1906. Jilid 3. kaca 36. Savva (Chronicle, jilid 7–9) wis nerbitaké akèh surat-suraté Pobedonostsev; 'Korespondensi antara N. I. Subbotin lan K. P. Pobedonostsev' (Moskow, 1915) uga nyedhiyakké bahan jembar kanggo nggambaraké pandangan-pandangané Pobedonostsev.

[455] Uskup Agung Nikanor Brovkovich nulis manawa tren anyar iki dumadi saka 'kabangkitan roh Rusia, roh agama' (ibid.). – Ed.

[456] Nikanor. Op. cit. kaca 188.

[457] Eulogius. The Path of My Life. Paris, 1947. kaca 166.

[458] Savva. Kronik. 9. kaca 462 (tanggal 26 Januari 1896).

[459] Dalton. Memoir. Jilid 3. Berlin, 1908. kaca 96; delengen uga kaca 94–100, 136. Duta Besar Amerika ing St. Petersburg, Andreas D. White, wis cukup kenal karo Pobedonostsev; dhèwèké kerep sowan ing wayah sore lan ngobrol suwé karo dhèwèké. White nggambaraké Pobedonostsev minangka 'wong sing pinter banget lan terdidik' (White, A. D. *Aus meinem Diplomatenleben*. Leipzig, 1906. kaca 186–200, 189, 270).

Ing tanggal 19 Oktober 1905, rong dina sawisé diterbitaké Manifesto tanggal 17 Oktober, Pobedonostsev nampa reskrip saka Tsar sing mbecas dhèwèké saka jabatané minangka Jaksa Agung Sinode Suci. Sawetara wektu sadurungé, ing tanggal 17 April 1905, wis diterbitaké dékrét babagan kabebasan agama. Iki utamané nyakup para Wong Lawas lan manéka sekte, nanging uga ditrapaké marang Gréja Ortodoks sing dominan. Masalah reformasi gréja lan Konsil Lokal dadi bahan perdebatan sengit ing kalangan gerejawi lan ing pers. Tren-tren iki mesthi ora cocog karo pandangan Pobedonostsev. Sanadyan Pobedonostsev nduwèni pangaribawa gedhé marang Nicholas II, dhèwèké kapaksa, amarga tekanan saka kedadéan, mbusak dhèwèké saka jabatan. Ora mung dékrét babagan toleransi agama, nanging uga owah-owahan umum ing kahanan sing nyebabaké Pobedonostsev dipecat: ringkihé autokrasi mbusak dhasar kanggo nerusaké kegiatane[460] .

(d) Pangeran A. D. Obolensky († 1934) dadi Jaksa Agung, njabat wiwit 19 Oktober 1905 nganti 14 April 1906. Panjenengané diganti déning Pangeran A. A. Shirinsky-Shikhmatoff, sing mung njabat rong wulan (24 April – 9 Juni). P. P. Izvolsky diangkat dadi penerusé (wiwit Juli 1906 nganti 6 Februari 1909), nanging dhèwèké ora disenengi para rohaniawan, amarga nalika dadi kurator distrik pendhidhikan Kyiv, dhèwèké wis mbela para sektarian saka panganiayaan[461] . Sawisé Izvolsky, jabatan Jaksa Agung dipindhahaké marang S. M. Lukyanov (6 Februari 1908 – 2 Mei 1911). Ora ana siji-sijine wong mau sing mirip karo Pobedonostsev, lan ora ana sing misuwur kanthi cara apa wae. Lukyanov nyoba mbangun hubungan sing luwih bisa ditrima karo State Duma, ing ngendi administrasi greja nampa kritik paling keras sawisé ditliti anggaran Holy Synod. Pungkasané, amarga kasus Hieromonk Iliodor Trufanov—sing dadi prakara sing akèh digatekaké masarakat wektu kuwi—lan amarga tekanan saka ndhuwur, Lukyanov kapaksa mundur[462] .

Dheweke diganti dening V. K. Sabler (2 Mei 1911 – 5 Juni 1915), sing kariré raket gegayutan karo administrasi gréja. Sabler (1847–1929) iku pengacara lan wis dadi penasihat hukum kanggo Sinode Suci ing Kantor Jaksa Agung wiwit taun 1881. Wiwit taun 1883, dhèwèké dadi kepala kanselri Sinode, lan sabanjuré, pirang-pirang taun (saka 1892 nganti pertengahan 1905), dhèwèké njabat minangka wakil Jaksa Agung. Mangkono, Sabler dadi kanca paling cedhaké Pobedonostsev lan mbentuk administrasi gréja manut semangaté. Amarga tata krama sing unggul, Sabler bisa rukun karo para uskup Sinod (deleng § 6). Saliyane, sanadyan asalé saka Jerman, dhèwèké dianggep ing kalangan gerejawi minangka wong Kristen 'Ortodoks' sejati. Nalika ana perselisihan antarane dheweke lan Pobedonostsev babagan reformasi lan panggelaran Majelis Agung, Pobedonostsev kasil mbusak Sabler kanthi njamin pangangkatane dadi anggota Dewan Negara. Ing wektu kuwi, Sabler isih nyambut becik marang reformasi, sing tansah ditentang dening Pobedonostsev. Sawisé Lukyanov dipecat tanggal 2 Mei 1911, Sabler njabat dadi Ober-Prokuror[463] . Masa jabatané Sabler minangka Ober-Prokuror nandhani bali menyang jamané Pobedonostsev. Ober-Prokuror manèh dadi administrator sing kuwasa sakabehé ing Sinode Suci. Nanging, Sabler ngadhepi panentangan sing kuwat saka loro golongan rohaniawan lan, luwih-luwih, saka Duma Negara. Panunjukané dadi inisiatif saka kalangan sing nyengkuyung sing diarani 'tuwa' Grigory Rasputin-Novykh (deleng § 9). Kasunyatan iki waé nyebabaké rasa ora seneng sing gedhé ing antarané sawatara uskup, kaum intelektual sing berpikiran liberal, lan malah para monarkis. Ing Maret 1912, Sabler kudu nahan serangan sengit nalika debat Duma Negara Katelu babagan anggaran Sinode Suci. Alasan kritik kasebut yaiku kaya ing ngisor iki: kaping pisan, Sabler wis mbatalake rancangan undang-undang babagan Piagam Paroki sing diajokake dening Lukyanov; kapindho, dheweke wis kasil, sanajan kanthi angel, ngenalake amandemen sing

---

[460] Pobedonostsev dhéwé, ing salah siji layangé marang Kaisar Nicholas II (21 Maret 1901: Letters. Vol. 2. kaca 330–335) nerangake kegiyatané minangka perjuangan nglawan kabèh rencana reformis. Sawisé dipecat, Pobedonostsev nulis marang Evlogii Georgievsky, nalika semana Uskup Lublin: 'Kahanan wis dadi ora bisa ditahan… Serigala wis muncul ing sajroning Gréja Rusia dhéwé, ora ana welas asih marang wedhus. Wektu peteng wis teka, pamaréntahan pepeteng, lan aku arep lunga' (Evlogii. Op. cit., kaca 166).

[461] Witte. Memoir: Pamaréntahan Kaisar Nicholas II. Jilid 1. Berlin, 1923. kaca 244. Bab Izvolsky, delengen uga: Volkonsky, S. *My Wanderings*. Jilid 3. kaca 63–65. Nalika ing pangasingan, Izvolsky dadi imam ing Brussels, ing ngendi dhèwèké séda ing taun 1928. Evlogii kerep nyebut dhèwèké ing *The Path of My Life*. Ing karya A. Bogdanovich, sing ora bébas saka prasangka, kita maca: 'Kabeh wong nesu amarga diangkaté Izvolsky, sing ora bisa mbedakaké antara upacara panguburan lan upacara pandonga. Malah ibuné uga kaget' (The Last Three Autocrats, kaca 408).

[462] D. Filosofov, 'Urusan Gréja', ing: *Buku Taunan koran *Rech* kanggo taun 1912*. St Petersburg, 1912. kaca 295–317. Lukyanov iku dhokter medis; dhèwèké kondhang minangka pangarang buku babagan Vladimir Solovyov.

[463] Kanggo biografi cekak babagan Sabler, delengen: Correspondence of N. I. Subbotin, kaca 308; cf.: The Fall of the Tsarist Regime, Jilid 7, kaca 66–68, 413; delengen uga § 9 ing ngisor iki.

banget kontroversial marang Piagam Akademi Teologi miturut Pasal 87 saka Undhang-Undhang Dasar; kanthi tembung liya, dheweke tumindak ngliwati lan tanpa idin saka Duma Negara lan Dewan Negara. Pungkasané, dhèwèké dikritik amarga sawatara arahané, sawatara pangangkatan ing administrasi gréja, lan uga amarga sambungané karo 'sesepuh' Grigory Rasputin. Kabeh iki ngowahi debat babagan anggaran Sinode Suci dadi pertukaran sengit babagan tokoh Jaksa Agung, ing ngendi loro-loroné, liberal lan konservatif, padha melu. Mula, V. M. Purishkevich, sawijining wakil saka fraksi Nasionalis, kanthi terang-terangan nyatakake ing pidatoné tanggal 5 Maret 1912: "Ora saka pihak Kiri, ora saka para revolusioner, ora saka Sosialis Demokrat, ora saka para Kadet, ora saka para Trudovik – ora ana siji wae sing wis nimbulake karusakan gedhe marang Gereja Ortodoks sajrone telung utawa papat taun kepungkur, utawa malah sepuluh taun, miturutku, kaya Jaksa Agung saiki"[464] . Nanging, kanthi dhukungan saka panguwasa paling dhuwur, Sabler tetep njabat nganti Juli 1915, nalika, amarga kahanan politik, dhèwèké dipecat saka jabatane bebarengan karo menteri-menteri konservatif liyané.

[465]Wiwit jamané Pobedonostsev nganti pecaté Sabeler, sawetara komisi diadegaké ing jero Sinode Suci. Sing pantes disebut yaiku karya Majelis Pra-Konsili, sing ditugasaké ngembangaké reformasi ing bidang tartamtu administrasi gréja lan nyiapaké pamanggilan Konsili Lokal kanggo ngetrapaké reformasi kasebut. Majelis Pra-Konsili dibubaraké tanpa ngasilaké apa-apa. Mengko, miturut usulané Sabler lan kanthi piwarta kaisar, Konferensi Pra-Majelis diadani ing sangisoré Sinode Suci (28 Februari 1912). Komisi iki miwiti makarya tanggal 8 Maret 1912, adhedhasar bahan-bahan sing ditinggalaké déning Majelis Pra-Konsili. Ing awal taun 1916, Komite wis kasil nyusun rancangan telung undang-undang466 . Program salajengipun kalebu poin-poin ing ngandhap punika: 1) paningkatan gaji uskup (1909); 2) panyedhiyan kanggo rohaniawan (1910); 3) pambentukan pabrik lilin (1910); 4) masalah tarif pensiun kanggo rohaniawan (1913); 5) statutus sekolah teologi (1910–1911). Mung amandemen Statuta Akademi Teologi sing dilaksanakake[467] .

Para Jaksa Agung taun 1914–1917 angel banget kanggo aktif kanthi khusus – perang ngalangi dalane. Pengangkatan para jaksa mau gumantung langsung marang kahanan politik sing ngguncang Rusia nalika semana. Sanadyan mangkono, pangaribawa sing wis dadi ciri jamané V. K. Sabler isih dirasakaké ing uripé Gréja; sumber pangaribawa iki dumunung ing kalangan-kalangan sing padha nglumpuk ing sakupengé 'sesepuh' Grigory Rasputin-Novykh. Informasi obyektif babagan periode iki arang banget. Memoar maringi wawasan luwih jero; nanging uga padha subyektif banget, apa sing asalé saka mungsuh utawa panyengkuyung 'sing tuwa'[468] . Masa jabatan penerus Sabler, A. D. Samarin – sawijining pamimpin bangsawan Moskow, wong Kristen Ortodoks sing taat lan nduwèni kecenderungan Slavefobel – minangka Jaksa Agung ora suwe (5 Juli – 26 September 1915). Nanging, amarga intrik saka lingkungan Rasputin, dhèwèké ora bisa njaga jabatane. Dheweke diangkat dadi Jaksa Agung mung amarga ing Juli 1915 pamaréntah ora bisa ngajokaké calon dhéwé lan Samarin ditampa minangka wakil kalangan moderat-liberal. Jaksa Agung sabanjure, A. N. Volzhin (1 Oktober 1915 – 7 Agustus 1916), mantan gubernur lan pejabat ing Kementerian Dalam Negeri, kapaksa mundur amarga perselisihan karo Metropolitan Pitirim saka St Petersburg. Dheweke diganti dening N. P. Raev (30 Agustus 1916 – 3 Maret 1917),

---

[464] Laporan Stenografi Duma Negara Sesi Katelu. Sidang kaping 84. kaca 76; bandhingna karo pidato V. N. Lvov lan liyane ing jilid sing padha (kaca 55–77). D. Filosofov, 'Urusan Gréja', ing: Taunian koran *Rech* taun 1913, kaca 334–350; panulis sing padha, ing: Taunian… taun 1914, kaca 284–307; B. Titlinov, *Gréja sajrone Revolusi*. Petrograd, 1924. kaca 20, 29–41, 46–52. Sacara umum, buku pungkasan iki banget bias. Sawisé taun 1918, Titlinov, sing sadurungé dadi profesor ing Akademi Teologi St Petersburg, ndhukung 'Gereja Urip' ing akèh karyané; delengen bukuné: Gereja Anyar. Petrograd, 1923. Kegiatan Titlinov nalika Majelis Lokal taun 1917–1918 bakal dibahas ing Jilid 2.

[465] Ana kebingungan sing cetha ing teks Jerman babagan kegiatan Majelis Pra-Dewan lan Konferensi Pra-Dewan: sing sepisanan beroperasi nganti Desember 1906, dene sing kapindho dibubarake ing April 1913 – Ed.

[466] Laporan stenografi Duma Negara saka Konvokasi kaping 3. Sesi 4. Sidang 64 (23 Februari 1911). kaca 2602, 2607, 2629 (pidato E. P. Kovalevsky); delengen pernyataan Jaksa Agung A. N. Volzhin tanggal 25 Februari 1916: Laporan Stenografi Duma Negara Pemanggilan kaping 4. Sidang 4. Rapat 26. kaca 2173.

[467] Filosofov. Urusan Gréja, ing: Yearbook… kanggo taun 1912. kaca 205; bandhingna kaca 105, 111.

[468] Akèh memoar saka periode iki ora mesthi bisa dipercaya; delengen § 9 ing ngisor iki. Kawigaten khusus dibutuhake babagan buku *Memoirs* déning Kanca Jaksa Agung Pangeran N. D. Zhevakhov. Munich, 1923 (panjenengané njabat wiwit 15 September 1916 nganti 3 Maret 1917). Bab Zhevakhov, delengen: Shavelsky, G. Memoirs. 2 jilid. New York, 1954; karya iki uga ngemot akèh informasi babagan Jaksa Agung ing taun-taun perang: kaca 367–392.

sawijining protégé saka kalangan pro-Rasputin, sing njabat Jaksa Agung mung setengah taun, nganti Revolusi Februari 1917.[469]

Ing sangisoré Pamaréntah Samentara, jabatan Jaksa Agung isih dipertahanaké sawatara wektu lan diisi déning V. N. Lvov (3 Maret – 24 Juli 1917). Lvov iku anggota Duma Negara, wis mimpin Komite Duma babagan Urusan Gereja pirang-pirang taun, lan kagolong faksi Oktobris. Sanadyan ana owah-owahan ing hubungan antarane Gréja lan nagara, Jaksa Agung anyar terus tumindak manut semangat para pendahulune, sakarepé dhéwé, tanpa ana kabutuhan tartamtu lan bertentangan banget karo tujuan Pamaréntah Samentara, mbusak para uskup[470] . Nalika ing awal Juli 1917, komposisi Kabinet Menteri malih malih, Lvov dipecat lan diganti dening A. V. Kartashov. Dheweke ngenalake RUU sing ngowahi sakabehe hubungan antara Gereja lan negara: Kantor Ober-Prokurator dibubarake lan Kementerian Urusan Agama, sing dipimpin déning Kartashov, diadegake. Iki kelakon tanggal 5 Agustus 1917 – saéngga mungkasi sajarah rong atus taun Kantor Ober-Prokurator Sinode Suci[471] .

(e) Peran wigati Jaksa Agung Sinodal ing Gréja Rusia iku asil saka status Gréja sing disahaké déning nagara. Ing babagan iki, pantes dicathet yèn wewenangé Jaksa Agung ora tau diatur ing undang-undang. Sejatine, kahanan sing padha, yaiku kurang cetha lan ora ana definisi sing tepat babagan wewenang, uga katon ing pitakonan babagan wewenang Kaisar marang Gréja Rusia. Minangka salah siji sarjana hukum Rusia nulis: 'Bisa diomongake yèn abad kaping wolulas ing sajarah Gréja Rusia dikhususake kanggo nyopot kabèh jejak pamaréntahan mandhiri saka Gréja, dene abad kaping sanga welas dikhususake kanggo nglumpukake kakuwasan eklesiastikal lan administratif sing dirampas dening panguwasa sekuler ing tangan Jaksa Agung Sinodal lan ndadekake dheweke dadi penasihat resmi siji-sijine marang monark ing babagan urusan gereja… Undhang-undhang kita meh ora ngemot pranatan apa wae babagan kantor Jaksa Agung Sinode Suci. Iki diadegaké déning prentahé Peter Agung, sing nganti saiki tetep ora owah lan ora diowahi; undhang-undhang iki ora maringi katerangan sing cetha babagan posisi sing diduwèni Kantor Jaksa Agung Sinode Suci ing sistem administrasi gerejawi kita"[472] . Ing jaman Pangeran Petrus Agung, Jaksa Agung—sing diparingi peran mung dadi pengamat lan mediator amarga dianggep 'mripaté Tsar' lan 'pangurus prakara nagara'—diwènèhi tugas mung minangka pengamat lan mediator[473] . Kudu diomongaké yèn jinis jabatan kaya ngéné iki dudu bab anyar. Ing abad kaping 17, Kantor Istana Patriark – yaiku panguwasa paling dhuwur ing administrasi greja – dipimpin déning sawijining boyar sang raja, sing rembugan karo Patriark utawa wakilé, diakon saka Kantor Patriark, kabèh prakara sing nyangkut Greja lan nagara[474] . Ing Statuta Konsistori Gerejawi (1841) (Pasal 2), Sinode Suci diarani Dewan sing mimpin Gereja Rusia, dene Ober-Prokurator, ing Pasal 285, mung dadi pangreksa lan pembela supaya patuh marang undang-undang sing ngatur administrasi gerejawi. Kanthi tembung liya, artikel iki mung menehi komentar babagan paugerané Peter. Nanging, kaya sing wis kita deleng, ing praktik kahanané béda. Otoritas legislatif, ing siji sisih, ora kesusu netepake status hukum Ober-Prokurator, déné ing sisih liya padha nyamékaké dhèwèké karo para menteri departemen liya, saéngga sacara ora langsung nambah wewenangé. Ing jaman pamaréntahan Alexander II, pandangan yèn Jaksa Agung iku menteri ing Departemen Iman Ortodoks kasebut ing undhang-undhang sing relevan. Miturut panemu Dewan Negara sing disahaké déning Tsar tanggal 13 Desember 1865, jabatan Wakil Jaksa Agung diadegaké; teks undhang-undhang nyatakaké yèn jabatan iki kagandhèng karo

---

[469] Evlogii. Op. cit. kaca 233–235. Samarin kapaksa mundur saka jabatane amarga permusuhan karo Rasputin: Correspondence of Nicholas and Alexandra Romanov. Jilid 3. kaca 215–220; 5. kaca 286 lan liya-liyané; cf. § 9, uga memoar A. N. Naumov: Saka Memoar sing Isih Ana. 2. New York, 1956. kaca 4, 298, 306. Ing jaman Volzhin, wujud anyar laporan marang Tsar dikenalké: Jaksa Agung bakal nyampekaké ing ngarsané anggota senior Sinode Suci, Verkhovskaya. 1. kaca 605. Bab Volzhin, delengen: Korespondensi Nicholas. 3. kaca 392, 398, 401, 407, lsp.; 4 (ing pirang-pirang panggonan). Babagan Raev, delengen: Rodzianko. Memoir. Berlin, 1926. kaca 177; Surat-menyurat Nicholas. 3 lan 4 (ing pirang-pirang panggonan).

[470] Kartashov, A. 'Revolusi lan Dewan 1917–1918', ing: Orthodox Thought. Paris, 1942. kaca 78, 86; Milyukov, P. N. Esai (bibliografi, literatur umum). Jilid 2, No. 1. kaca 221. Babagan V. N. Lvov, delengen karakterisasi Naumov sing menarik banget: op. cit., jilid 2, kaca 58 lan salajengipun.

[471] Kartashov. Op. cit.; panulis sing padha. 'Pamaréntah Samentara lan Gréja Rusia', ing: Contemporary Notes. 52 (Paris, 1934); versi Jerman: 'Die Provisorische Regierung und die Russische Kirche', ing: Orient und Occident. 1934. 15.

[472] Nolde, B. E. Esai babagan Hukum Konstitusi Rusia. St Petersburg, 1911. kaca 168.

[473] Ungkapan iki kapacak ing § 9 saka Instruksi marang Jaksa Agung (PSZ. 7. No. 4036).

[474] Kapterev, N. Pejabat Episkopal Sekuler. Moskow, 1874. kaca 207.

'hak lan kawajiban sing diparingaké marang wakil menteri'[475] . Ing taun 1880, Alexander III maringi dhawuh marang Jaksa Agung, K. P. Pobedonostsev, supaya melu rapat Komite Menteri. (Pangandikane sing padha wis diwenehake dening Alexander II marang Count D. A. Tolstoy.)[476] Ing tanggal 6 Desember 1901 – maneh adhedhasar panemué Dewan Nagara sing disahaké déning Kaisar – prentah ing ngisor iki diterbitaké: "Jaksa Agung Sinode Suci kudu rawuh ing Dewan Nagara, Dewan Menteri lan Komite Menteri kanthi kahanan sing padha karo para menteri"[477] . Saka kahanan iki, Jaksa Agung melu rembugan lan nemtokake keputusan babagan masalah sing dirembug ing rapat-rapat kasebut. Cetha manawa, ing babagan sing nyakup Gereja, swarane pancen mutusake. Sanadyan wewenangé Jaksa Agung ing babagan Gréja Rusia ora ditemtokaké kanthi istilah hukum sing cetha, ing praktiké padha karo wewenangé menteri; malah bisa uga luwih gedhé, amarga Jaksa Agung bisa ngowahi lan mbatalaké dekrit lan undang-undang sing disahaké déning Sinode Suci. M. Ya. Moroshkin, sing nliti kanthi rinci periode jabatan Count Protasov minangka Jaksa Agung , nyimpulake: "Sanadyan dhèwèké ora nyekel, kaya sing tau ditindakake Golitsyn, gelar Menteri Urusan Gerejawi, Protasov sejatine dadi menteri sejati liwat institusi anyar sing diadegaké ing Sinedro Suci… Oposisi kulawarga Filaretov marang Protasov rampung kanthi asil sing ora nguntungake kanggo dheweke. Sawisé padha lunga menyang diosek, Protasov ngisi Sinode umume karo wong-wong sing watake ringkih, nanging ambisius lan ngupaya kasenengané, sing diundang mrana kanggo setaun utawa rong taun, "khalif sakjam", miturut ungkapan sing pas saka salah sijiné, padha ora ngerti babagan urusan Sinode lan malah ora nduwé kasempatan kanggo ngenal amarga manggoné sing cekak ing kana"[478] . Rong puluh taun sawisé, ing sangisoré Jaksa Agung, Count D. A. Tolstoy, ora akèh owah-owahan. Wewenang Jaksa Agung iku dhasar tradisi lawas. Uskup Nikodemus Kazantsev, kanca jamané Tolstoy, nulis ing taun 1873 ing cathetané 'Babagan Sinode Paling Suci': "Jaksa Agung, sing nglambangaké panguwasa sekuler ing jeroné Sinode, ing sisih siji, iku ora ana gunané ing Sinode, amarga dhèwèké ora nduwé hak swara ing kono (yaiku ing Majelis Sinodal. – I. S.); nanging ing sisih liya, dhèwèké iku kabèh ing Sinode, amarga ing panguwasa dhèwèké ana: 1) cathetan tertulis babagan urusan Sinode; 2) korespondensi Sinode karo kabèh panguwasa nagara, karo kabèh uskup lan kabèh rohaniawan; 3) panyampaian prakara sinodal marang sang raja lan pangiriman prentah sang raja marang Sinode. Iki piyambak wis dadi sakabehe. Mula, para anggota Sinode kaya manuk tanpa swiwi, kaya mesin sing digerakake dening pegas saka njaba; mung gambar lan rupa wewenang tanpa wewenang kasebut, bayangané, tinimbang uripé. Sinode rembugan babagan prakara kaya ing alun-alun umum, ing sangisore pengawasan lan ancaman saka wewenang saka njaba"[479] .

Kabeh pernyataan iki kanthi cetha negesake wigatine Jaksa Agung ing kabijakan gerejawi internal nagara. Nanging, wewenangé uga nduwèni pangaruh marang kabijakan luar negeri, umpamané ing sesambungan Gréja Rusia karo Gréja-gréja Ortodoks ing Wétan. Ing sing diarani Masalah Wétan, Jaksa Agung tumindak sakabèhé adhedhasar kapentingan kabijakan luar negeri nagara. Pangeran G. N. Trubetskoy, minangka diplomat sing wis ngurusi urusan Wétan, amarga kapercayan Slavophile-e, ora pati setuju karo subordinasi Gréja marang nagara; pandangane bab iki persis padha karo panemune Uskup Nikodim Kazantsev sing kasebut mau. Sawisé nliti kanthi teliti hubungan antarané Gréja Rusia lan Patriarkat Ekumenis ing pertengahan abad kaping 19, dhèwèké ngakoni yèn Ober-Prokurator tumindak minangka panglindhungi kanggo nglindhungi kapentingan eksternal murni Gréja Rusia, sakwéné kapentingan mau padha karo kapentingan nagara Rusia. Ober-Prokurator kapeksa netepi arahan saka Kementerian Luar Negeri, sanajan babagan sesambungan agama murni antarane Gréja Rusia karo Patriark Wétan[480] .

---

[475] 2 PSZ. 40. No. 43772. Art. 1.

[476] Seredonin. Gambaran Sajarah babagan Kegiatan Komite Menteri. Jilid 3. St Petersburg, 1903. kaca 6.

[477] 3 PSZ. 24. No. 25486. Art. 1.

[478] Koleksi. 113. 1. kaca 157. Verkhovskaya (Esai. kaca 132) pracaya yèn pambentukan Kementerian Ganda nyiptakaké kahanan kanggo owah-owahan Jaksa Agung dadi menteri sing kuwasa.

[479] Uskup Nikodemus saka Yenisei. 'Babagan Sinode Suci', ing: BV. 1905. 10. kaca 210. Uskup Agung Anthony Khrapovitsky nulis ing taun 1906: 'Nanging, yen Jaksa Agung ora sarujuk karo resolusi Sinode Suci, mula notulené diancurake lan ditulis maneh' (Reviews. 3. kaca 191). Bab wengkuan wewenangé Jaksa Agung, dhèwèké nerusaké nulis: 'Mangkono, ana siji-sijiné pangatur Gréja Rusia, lan siji sing luwih kuwasa tinimbang Patriark, sing tansah diwatesi déning Konsil Uskup.'

[480] Trubetskoy, G. 'Russia lan Patriarkat Ekumenis sawisé Perang Krimea, 1856–1860', ing: VE. 1902. 5. kaca 41.

§ 8. Sinode Suci lan Kabijakan Gereja Pamrentah (1725–1817)

(a) Sawisé seda dumadakané Peter I (28 Januari 1725), ana periode kekacauan internal sing lumaku pirang-pirang dasawarsa[481] . "Rusia ngalami pirang-pirang kudeta istana; kadhangkala, kuwasa dikuwasani wong-wong sing ora ana gandhèngané karo nagara, sing amarga sipaté egois ora pantes nguwasani." Sabab-sebab sing ndasari jaman kudeta lan regent iki dumunung, ing siji sisih, ing kahanan kulawarga kraton, lan ing sisih liyane, ing sipat lingkungan sing ngatur prakara… Nanging, kahanan kraton sing mrentah ndadekake suksesi marang tahta dadi prakara kebetulan lan mbukak dalan kanggo macem-macem pengaruh saka njaba ing tatanan suksesi. Pengaruh saka njaba saya mekar amarga tahta diisi dening wanita utawa panguwasa sing isih enom – kahanan sing ndhukung munculé favoritisme lan pangaribawa pribadi ing kraton lan ing nagara[482] . Kedadeyan iki mesthi uga mengaruhi Sinode Suci lan hierarki gereja. Antarane para uskup ana sing ndhukung lan sing nentang reformasi gerejawi Petrus I, padha milih sisih ing perjuangan antarane faksi kraton lan favorit, gumantung marang kabijakan gerejawi sing digawa. Sistem kolegial administrasi gréja sing dipratélakaké déning Pèter I ora populèr banget ing antarané hierarki. Malah panganggit 'Peraturan Rohani', Theophan Prokopovich, sing digerakké déning napsu kuwasa, sawisé Pèter I seda nyerah marang godaan kanggo mbusak sakabèhé prinsip kolegialitas sing biyèn wis dibélani. Hasrat lan kebencian sing wis dipendem nalika jamané tsar saiki njedhul ing kraton lan ing hierarki gerejawi, dadi motif utama tumindaké, kalebu anggota Sinode Suci. Pengangkatan menyang Sinode gumantung langsung marang sesambungan karo salah siji favorit. Iki uga ditemtokake dening pandangan para monark sing kerep owah babagan peran rohaniwan ing nguwatake kekuwatan monarki. Sejarawan abad kaping 18 nemokake kabijakan eklesiastik sing cetha saka panguwasa kaisar. Sanadyan dadi institusi nagara, Gréja Ortodoks tetep nduwèni pangaruh gedhé ing masyarakat, sing ora bisa diabaikan – luwih-luwih ing kahanan sing ora stabil amarga pangowahan sing terus-terusan ing tahta. Mesthi waé, sifat kabijakan gréja para panguwasa nagara gumantung akèh marang kesalehan pribadhi lan pangembangan rohani. Nalika Anna Ioannovna, amarga sempit pamikirane, yakin yèn dhèwèké bisa nindakake tumindak anarkis lan kekerasan marang Gréja kanthi terang-terangan, Catherine II ngerti carané nglakokaké rencana eklesiastik lan politiké kanthi wicaksana lan diplomatis. Nanging asilé ing loro-loroné kabukti padha: nagara entuk kesempatan sing saya tambah kanggo ngatur Gréja, nganti dadi abdi nagara. Ing babagan iki, kudu dielingi yèn sajrone 37 taun sawisé seda Peter I lan sadurungé munggahé Catherine II, pangkat kraton wis ganti tangan ora kurang saka enem kaping.

Owahan ing kahanan gerejawi lan politik sing diarep-arep kabeh wong nalika putri Peter I, Elizabeth (1741–1761), munggah tahta, ora kelakon. Kabijakan gerejawi Pangeran III, sing pancen ora ana gandhèngané karo Ortodoksi, nyebabaké bingung lan ora tentrem ing antarané para rohaniawan lan umat. Kabijakan nagara marang Gréja mung stabil nalika pucuk pamaréntahan kapegang déning Catherine II sing trampil. Sawisé Kaisar wédok seda, sistem eklesiastik-politik terus berkembang manut garis sing wis ditemtokaké, lan ing wiwitan pamaréntahan Alexander I pungkasane dikuataké minangka bagéan saka reorganisasi umum badan-badan nagara paling dhuwur. Pengaruh kabijakan nagara babagan agama marang Sinode Suci lan hierarki gréja pantes dipriksa kanthi rinci.

b) Sanajan nalika jamané Peter I, prabédan wiwit muncul ing sajroning Sinode Suci. Hubungan mungsuh antarané Theophan Prokopovich lan Stefan Yavorsky disebabaké déning prabédan teologisé. Archimandrit Theophylact Lopatinsky, sawijining penasihat Sinode Suci, raket karo Stefan Yavorsky lan padha duwe pandangan teologis sing padha. Sawisé seda Stefan Yavorsky, Pangeran Pétar I ora ngangkat présidhèn anyar kanggo Sinod, mula kabèh urusan diatur déning wakil présidhèn, Theodosius Yanovsky, Uskup Agung Novgorod – sanadyan kuwi luwih pro forma tinimbang de facto. Sejatine, anggota Synode Suci sing paling duwé pengaruh – Theophanes, sing kalebu ing lingkaran jero Peter I – ana ing konflik sengit karo mungsuhé Theodosius, sing ora kalah ambisius babagan kekuwatan. Amarga dadi uskup ing umur sing relatif wis tuwa, Theodosius tumindak

---

[481] Bab kahanan politik domestik sawisé seda Peter I nganti jaman Catherine II, delengen: Platonov. Lectures; Chistovich. Theophan Prokopovich; Sakharov, ing: Stranik. 1882; Voznesensky. The Noble Reaction following the Death of Peter the Great, ing: Russkoye Proshloe. 2 (1923); Titlinov. Pamrentahan Anna Ioannovna; Stroev. Jaman Biron; Korsakov. Munggahé Anna Ioannovna; Dityatin. Panguwasa Tertinggi; Latkin. Buku Palajaran (1909). Saliyane: Solovyov. Jilid 19–29; Stahlin. Geschichte Ru?lands. 2. 'Ing abad kaping 18, Rusia iku, ing tegesé saktenané, sawijining nagara polisi (Polizeistaat), utamané amarga réformasi Peter I, sing mbentuk manèh urip nagara lan sosial Rusia Kuna miturut modhèl nagara-nagara Éropah Kulon' (Latkin. Buku Palajaran. kaca 432).

[482] Platonov. Lectures. kaca 543, 562. Cf. Tabel 1.

despotik, nyia-nyiaake dana gréja kanggo kabutuhan pribadine nalika ngubengi awake dhewe karo kemewahan, lan kanthi keras ngkritik peran uskup sing saya nyusut lan prentah-prentahé Peter babagan tanah gréja. Dhèwèké meksa para rohaniawan ing keuskupané kanggo ngucap sumpah setya marang dhèwèké pribadhi minangka uskupé. Sawisé Catherine I munggah tahta, swara-swara kritis wiwit krungu ing kraton nglawan reformasi Petrus, Theodosius mutusaké yèn wis wayahe maringi pukulan pamungkas marang mungsuhé, Theophanes, lan wiwit ana intrik tanpa kendhat ing Sinode Suci. Adhedhasar sentimen konservatif ing jero hierarki, kalangan kraton, lan pamaréntahan, dhèwèké ngajak pitulungan hieromonk Savvatiy saka Biara Pskov-Pechersk ( ) kanggo nyerang Theophanes; Savvatiy ngandhani Sinode yèn ikon-ikon tanpa pigura pérak disimpen ing kahanan diabaikan ing biara. Nanging, tuduhan kaya ngono sing katon sepele kuwi bisa waé nyebabaké Theophanes cilaka gedhé minangka uskup wilayah, amarga sikapé marang ikon wis suwé ngundang curiga. Nanging tuduhan 'bidah' ambruk nalika dadi cetha yèn Archimandrit Markell Rodychevsky, hakim ing Omah Uskup Pskov, sing wis maringi prentah babagan ikon-ikon mau. Theophanes, saka sisihé—'prajurit bayaran lan petualang khas', sanadyan 'cerdas lan wicaksana'—mbales dendam kanthi kejem marang mungsuhé, ngancuraké mungsuhé sakabehé[483] . Pangeran M. Shcherbatov pracaya yèn Theophanes "kabèh kabut déning kesombongan" lan yèn risalahé *The Truth of the Monarch's Will* iku "monumen kanggo muji-muji lan merendah-rendah"[484] . Theophanes ora mung kasil mbantah tuduhan sing dilontarake déning Theodosius; ing layang pembelaané, dhèwèké nyedhiyakake cathetan rinci babagan panganiayaan sing kasebut mau nalika Theodosius dadi uskup dioceasan, kanthi nyebutaké kanthi khusus omongan ngina marang Kaisar putri sing lagi mrentah lan kesayangane, A. D. Menshikov. Ing tanggal 27 April 1725, Theodosius ditahan. Nalika sidangé diwiwiti, kabukten yèn amarga kesombongané, Theodosius ora nduwé kanca manèh ing Sinode Suci. Ing tanggal 11 Mei 1725, miturut prentah Maharani, dhèwèké diasingaké menyang Biara Korel, lan ing tanggal 2 September taun sing padha, Synode Suci ngetokaké prentah sing nyopot dhèwèké saka pangkat uskup lan imam; Ing tanggal 5 Februari 1726, Theodosius seda ing biara minangka biksu prasaja 'Fedos'[485] .

Theophanes wis menang, nanging ora ana alesan kanggo ngrayakake kamenangan. Pengangkatané dadi Wakil Presiden Kapisan Sinode Suci banjur diikuti pengangkatan Theophylact Lopatinsky, Uskup Agung Tver lan anggota Sinode wiwit taun 1723, dadi Wakil Presiden Kapindho, sing banjur mimpin oposisi marang Theophanes ing jero Sinode. Ora suwe, oposisi iki saya kuwat nganti bisa diangkat Uskup Agung Georgy Dashkov saka Rostov menyang Sinode. Dhèwèké ing kabèh bab béda banget karo Theophanes: lair saka kulawarga Rusia Agung, tanpa pendhidhikan apa-apa, dhèwèké ndhukung faksi Moskow Kuna lan mungsuh réformasi Peter. Dheweke mung padha karo Theophanes ing siji bab: kaya dheweke, dheweke iku wong licik lan ora kendhat ngatur intrik. Dheweke njaga hubungan raket karo lingkungan garwa pisanané Peter I, Tsarina Eudoxia, utamané karo kulawarga Dolgoruky, sing wis dadi cedhak banget karo kraton nalika jaman Peter II. Ing wiwitan kariré, Georgy Dashkov éntuk pangayoman lan kapitadosan Peter I liwat perané mbasmi pemberontakan ing Astrakhan taun 1706. Wektu kuwi, dhèwèké dadi biksu ing Biara Trinitas ing Astrakhan[486] . Sawisé dadi anggota Sinode Suci, Georgy Dashkov langsung miwiti perjuangan nglawan Theophanes, sing posisiné wis katingal mudhun sawisé ana pangangkatan anyar ing Sinode. Kaping pisan teka Archimandrite Lev Yurlov – wong Rusia Agung, kaya Dashkov, lan kancané, sing wiwit Mei (1727 – Ed.) wis dadi Uskup Voronezh. Ing Juni taun sing padha, mantan Metropolitan Krutitsy sing wis purna tugas, Ignatius Smola, dadi anggota Sinode Suci. Ing taun 1721, minangka paukuman amarga pangalembana lan sawetara layanan sing wis diwènèhaké marang

---

[483] Florovsky. kaca 89, 90. Bab Feodosy Yanovsky: Titlinov, ing: RBS; Chistovich. Feofan Prokopovich; Moroshkin, ing: Russkij St. 1887; babagan 'kasus' Feodosy Yanovsky, delengen: Russkij Arkh. 1864. 2; ODDS. 5. No. 125. Lampiran 2. kaca 25; babagan kritiké marang Pangeran Pèter I lan langkah-langkahé sing ana gandhèngané karo tanah greja: Chistovich. Op. cit. kaca 148; Teodosius arang banget rawuh ing rapat Sinodh lan nyingkiri mlebu tangan ing notulen: Runkevich. Sajarah Gréja Rusia (karya sing kasebut ing §§ 2–4). Jilid 1, kaca 147, 167. Delengen uga: Runkevich, Alex. – The Nevsky Lavra. St Petersburg, 1913, sing ngemot akèh bahan babagan Teodosius.

[484] Schtscherbatow. Bab Kerusakan Moral. kaca 35.

[485] Delengen cathetan 230; uga: PSZ. 4. No. 4717; PSPiR. 5. No. 1542; ODDs. 5. No. 199; Esipov. Biarawan Fedos, ing: Wong-wong jaman kuna. St Petersburg, 1880; Solovyov. 18. kaca 315.

[486] Chistovich. Georgy Dashkov, ing: Prav. ob. 1863. 1. kaca 45; Korsakov. The Accession of Anna Ioannovna. kaca 55–57; cf.: Chistovich. Theophan Prokopovich. kaca 185, 229, 247 lan liya-liyané; Zakharov. The Old Russian Party; Moroshkin. Theophylact Lopatinsky.

biarawati Elena (mantan Tsarina Eudoxia), dhèwèké dipindhahaké menyang Keuskupan Irkutsk, nanging sakwisé diparingi idin, miturut panyuwunané dhéwé, kanggo pensiun ing Hermitage Nilov. Nanging saiki, liwat upaya faksi Moskow Lawas sing wis mbalèkake kekuwatan ing sangisoré Peter II, dhèwèké diangkat dadi Metropolitan Kolomna lan anggota Sinode Suci[487] . Kanggo Theophanes, iki taun-taun sing krusial. Mung amarga kapinterané sing luar biasa lan energiné sing tanpa wates, dhèwèké bisa slamet saka mangsa-mangsa kuwi lan, pungkasané, ing jaman Kaisar Anna Ioannovna, metu minangka pemenang saka perjuangan iki.

Wiwitane, wewenangé minangka kanca paling cedhaké Petrus ing program reformasi rusak parah amarga kritik marang reformasi ing kratoné Catherine I[488] . Sabanjuré, sawisé diadegaké Dewan Rahasia Agung tanggal 8 Februari 1726, posisi Sinode Suci sakabèhé mudhun: dadi badan bawahan. Paragraf 13 saka memorandum Dewan Rahasia Agung tanggal 16 Maret 1726 nyatakake manawa ing 'laporan'-e (yaiku kabar) marang Senat, Sinode mung kudu nglaporake babagan urusan saiki sing wis ana dekrit lan kesimpulané, nalika "babagan prakara anyar, Sinode ora kena ngetokake dekrit dhewe, nanging kudu luwih dhisik nglaporake kabeh marang Gusti Kaisar Putri liwat Dewan Rahasia Agung; lan apa wae sing diputusake babagan prakara iki, Sinode kudu dikabari, lan dekrit kapisan babagan prakara kasebut kudu dikirim marang dheweke kanthi tangan Gusti Kaisar Putri dhewe". Iki banjur ditututi dénékri babagan pamérangan Sinode dadi departemen-departemen, sing matesi hak lan kuwasaé[489] . Akibate, wigatiné Wakil Présidhèn Kapisan Sinode Suci uga saya suda. Para mungsuhé Theophan mutusaké nguntungaké saka kurangé dhukungané ing Dewan Rahasia Agung lan manèh ngangkat tuduhan lawas babagan ikon. Ing kasempatan iki, Archimandrit Markell Rodychevsky digawa kanggo mbantu kasus iki; dhèwèké nyerahaké memorandum 48 poin sing nuduh Theophan minangka bidah lan Protestan. Tuduhané yaiku Theophanes ngremehké Ortodoksi, nganggep mung iman Lutheran lan Konfes Augsburg (Confessio Augustana) sing bener, ora ngajèni Sang Ibuné Gusti utawa para wali, lan nyebut ikon minangka berhala; saliyane kuwi, dhèwèké kabaré ngomong kanthi tembung ora pantes babagan Maharani lan kekasihé, Menshikov. Kanggo mbela dhèwèké, Theophanes nulis sawijining risalah sakabèhé sing ing kono dhèwèké mbantah tuduhan-tuduhan mau siji-siji[490] . Kamenangan manèh dadi miliké Theophanes, déné mungsuhé dikirim menyang Benteng Peter lan Paul.

Nalika Pangeran Piyeter II (7 Mei 1727 – *18 Januari 1730)* munggah tahta*, kahanan Theophanes dadi luwih rawan (ana omongan ing kalangan kraton babagan mbalekake patraarki, lan Georgy Dashkov nganggep awake dhewe calon sing cocog), Sinode Suci nampa memorandum tuduhan anyar saka Markell, sing wis disusun nalika dhèwèké ana ing benteng, kang isiné pilihan pratelan sing diduga sesat saka tulisan-tulisané Theophanes. Nanging, Theophanes kasil mbuktekake manawa karya-karya sing dimaksud wis ing jamane disahake dening Sinode lan malah ditulis miturut dhawuh lan kawruh Tsar Peter I. Mula saka iku, tumindak Markell dianggep minangka pangina marang almarhum pangeran lan marang Sinode Suci. Kahanan anyar muncul kanggo Theophanes sawisé diterbitaké ing taun 1728 karya Stefan Yavorsky *The Stone of Faith*, sing disusun déning mungsuhé Theophanes, Theophylact Lopatinsky, lan ing ngendi pandangan teologisé Theophanes dianggep minangka Lutheranisme[491] . Nanging, geger amarga seda dumadakané tsar sing isih cilik nggeser perselisihan teologis menyang latar mburi lan rada nglegakaké kahanan Theophanes.*

---

[487] Chistovich. Theophan Prokopovich. kaca 185, 225, 392; Solovyov, N. Keuskupan Saray lan Krutitsy, ing: Readings. 1894. Jilid 3. kaca 105, 109 (bab biografi Ignatius).

[488] Pavlov-Silvansky, N. 'Panemu Para Pejabat Tinggi babagan Reformasi Pangeran Agung Pyotr', ing: Karya. Jilid 2. St Petersburg, 1910. kaca 373–401.

[489] PSZ. 7. No. 4830; cf. PSPiR. 5. No. 1469 (dekrit Catherine I babagan kakuwasané autokratik tanggal 28 Januari 1725), 4919, 4925. Bab pangendalian Sinode Suci marang badan anyar, delengen: Notulen, ing: Koleksi. 55. kaca 97. Art. 13; Barsov. Sinode Suci. kaca 432. Bab pangangkatan anggota anyar Sinode déning Dewan Privy Agung, delengen: Koleksi. 55. kaca 384, 481, 428; 63. kaca 481, 509, 793; ODDs. 7. No. 105, 107, 262; PSZ. 7. No. 5034.

[490] Kasus Theophan Prokopovich, ing: Readings. 1862. 1. kaca 1–92; Chistovich. Kasus Markell Rodychevsky, ing: Prav. ob. 1864. 9. kaca 9–48; ing kono uga Feofan Prokopovich. Bab 10–12. Kanggo kritik Markell marang 'Peraturan Rohani' lan tuduhané marang Feofan, delengen: Verkhovskaya. 2. kaca 85 lan salajengipun.

[491] Chistovich, ing: Prav. ob. 1864. 9; Solovyov. 4 (Public Benefit). Kol. 1096, 1191. Babagan publikasi *The Stone of Faith*: Collection. 69. kaca 709; PSPiR. 7. No. 2073, 2278, 2259. Bab pitakonan pamulihan patraarki: 'Upacara Konsèkrasi dadi Uskup', sing diterbitaké taun 1719, nyatakake: 'Nalika Gusti Allah kersa nempataké ing tahta sakabèhé Rusia patraarki kita sing paling suci, sing dipilih déning kabèh Sinode Suci' (Pekarsky. 2. kaca 444). Pangeran Piyeter II maringi dhawuh marang para anggota Sinode supaya

Sawisé debat dawa antarané anggota Dewan Rahasia Agung, para senator, lan perwira militer senior, Kaisar putusake Anna Ioannovna (19 Januari 1730 – 17 Oktober 1740), keponakan Peter I lan Adipati Courland, dipilih déning Kaisar; sadurungé munggah tahta, dhèwèké kudu nandatangani 'kahanan' sing diajokaké déning Pangeran D. M. Golitsyn, sing matesi kakuwasan autokratis para kaisar[492] . Nanging nalika dhèwèké munggah tahta, dhèwèké tanpa ragu-ragu mecah dokumen iki, kaya sing dituntut déning para perwira Garda sing mungsuh aristokrasi dhuwur , lan mbalèkaké pamrentahan autokratik. Anna Ioannovna kamungkinan njupuk langkah iki sawisé rembugan karo Theophanes Prokopovich, sing, katoné, terus-terusan nyengkuyung Kaisar supaya bali marang autokrasi biyèn. Ing tanggal 25 Februari 1730, Theophanes nulis ode resmi sing nyatakake 'kabungahané Rusia' amarga krisis kasebut rampung kanthi sukses[493] .

Anna Ioannovna[494] , sing nalika umur 17 taun wis kawin karo Frederick William, Duke of Courland, lan dadi janda mung telung wulan sawisé, nglampahi meh 20 taun ing panggonané ing Mitau, ing kono dhèwèké ketemu karo kekasih favorit mbesuké, Biron. Sawise lali sakabehe marang asal-usulé saka Rusia, dhèwèké luwih milih wong Jerman Baltik tinimbang liyané, mènèhi pangkat dhuwur marang wong-wong mau ing endi waé bisa. Urip ing Mitau wis ngilangaké kabèh sipat Rusia saka pribadiné nganti wong manca uga nganggep dhèwèké minangka wong Jerman murni[495] . "Sipat kasar lan alamiahé," – nulis Pangeran M. Shcherbatov, – ora dilembutake dening pangasuhan utawa kabiasaan jaman kuwi, amarga dheweke lair nalika wektu kasar ing Rusia, lan dibesarke lan urip nalika akèh langkah keras sing ditrapake; lan iki ateges dheweke ora nuduhake welas marang getih wong-wongé lan nandatangani paukuman pati sing nyiksa tanpa keraguan"[496] . "Kaisar wédok iku nduwèni 'cenderungan kanggo mbales dendam, rasa penting dhiri sing ora waras lan kekejeman sing alus'," tulis sajarahwan liyané. "Kadhangkala, kekejeman Anna nduwèni watak sing pancèn ngeri, kaya déné Peter Agung, kanthi kepinginan kanggo ngolok-olok wong… Wadon kaya ngono mesthi ora perlu diprovokasi kanggo nindakake tumindak kejem"[497] . Ing tanggal 10 November 1731, miturut prentah Kaisar, Kabinet Menteri diadegaké "kanggo pangelolaan kabèh urusan nagara sing luwih becik lan paling pantes… lan kanggo kapentingan nagara lan para praja setya kita".

Ora ana pamaréntah Rusia sadurungé utawa sawisé Anna sing nambani rohaniawan kanthi curiga gedhé lan kekejeman sing ora ana gunané kaya ngono[498] . Sinode Suci diprentah supaya nyerahaké laporan saben wulan babagan prakara administratif marang Kabinet Menteri. Ketaatan Sinode dadi luwih gedhe tinimbang nalika mangsa pamaréntahan sadurungé ing sangisoré Dewan Rahasia Agung: Sinode iku tundhuk bebarengan marang Kabinet Menteri, Senat, lan Dewan Keuangan. Sing pungkasan, liwat kersa sembarangan ing administrasiné, nyerbu tanah-tanah greja. Protes ora ana gunané lan mung nuntun menyang kamar penyiksaan ing Kanselaris Rahasia, tanpa nggatekake pangkat utawa gelar. "Sangsaya cilik sangka curiga, tembung kang samar, malah meneng katoné marang dhèwèké (kanggo Biron. – Ed.) dadi alesan sing cukup kanggo paukuman pati lan

---

mbalekake kabèh busana liturgi sing larang regane sing, kanthi idin Pangeran Piyeter I, wis dijupuk déwéké saka kripta patriark ing taun 1721 (PSPiR. 7. No. 2644).

[492] Babagan rencana Verkhovniki kanggo matesi autokrasi, delengen: Korsakov, The Accession; Milyukov, P. N., 'The Verkhovniki and the Nobility', ing: From the History of the Russian Intelligentsia. St Petersburg, 1902. kaca 1–51; Zagoskin, N. 'The Verkhovniki and the Nobility', ing: Prosiding Ilmiah Universitas Kazan, 1880, 5, 6; Recke, W. 'The Constitutional Plans of the Russian Oligarchs in 1730 and the Accession of Empress Anna Ivanovna', ing: ZOG. 1912. 2. kaca 11–64, 161–203; Fleischhacker, H. '1730: Sawisé Reformasi Petrine', ing: JGO. 6. 1941. kaca 201–274. Saliyane: Titlinov. Pamrentahan Anna Ivanovna.

[493] Oloviev. 4 (Manfaat Umum). Kolom 1165, 1188; cathetan déning Metropolitan Gabriel Petrov, ing: Readings. 1913. 3. Beragam. kaca 5. Delengen: Smolitsch, I. Feofan Prokopovies. 'Dankgebete fur die Selbstherrschaft der Kaiserin Anna Ioannovna', ing: ZSP. 1956. 25, sing uga kalebu publikasi ode Feofan. Kanggo facsimile saka 'kahanan' sing dirobek dening Anna, delengen: The Centenary of the Ministry of War. Jilid 2: Sajarah Pasukon Sang Panguwasa. St Petersburg, 1914. kaca 101. Manifesto tanggal 29 Februari 1730 babagan autokrasi Anna, ing: PSZ. 8. No. 5509.

[494] Platonov. Kuliah. kaca 553; cf.: Solovyov. 4 (Kesejahteraan Umum). kol. 1169. Bab biografi Anna: Titlinov, ing: RBS; bab pengaruh Biron marang Kaisar: Memoir Manstein, 1727–1744. St Petersburg, 1875. kaca 181 sarta salajengipun; Memoiré Field Marshal Minich. St Petersburg, 1874. kaca 62 sarta salajengipun.

[495] Vedenyapin, ing: Pravda Obschestvennaya, 1865, jilid 2, kaca 73.

[496] Shcherbatov. 'Bab Korupsi Moral ing Rusia', ing: Russian Articles 1870. 7. kaca 50.

[497] Stroev. Jaman Biron. kaca 40. Delengen uga karakterisasi pamaréntahan Anna ing manifesto Kaisar Elizabeth: PSZ. 11. No. 8506.

[498] PSZ. 8. No. 5871; Dewan Rahasia Agung wis dibubarake tanggal 4 Maret 1730: PSZ. 8. No. 5510; PSPiR. 7. No. 2299.

pangasingan", ujare N. M. Karamzin ing "Cathetan babagan Rusia Kuna lan Modern"[499] . "Pamaréntahan Jerman lumaku sepuluh taun; sajrone sepuluh taun wong Rusia dihina ing simpati lan raos sing paling luhur. Gumremet ora mandheg. Wong-wong sing tau nandhang sangsara ing tangané wong Jerman, tanpa nggatekake sipaté pribadiné, mung amarga dhèwèké wong Rusia, ing paningalé rakyat malih dadi martir pahlawan. Nanging, sanadyan kabèh kuwi, rakyat ora mbrontak marang wong Jerman, nanging mung nggrundel"[500] .

Nanging Theophanes ora nduwé alesan kanggo ngeluh sajrone jaman pamaréntahan 'Biron'. Negara dipimpin déning 'utusané setan', miturut Archimandrite Kirill Florinsky sawisé Elizabeth Petrovna munggah tahta[501] , déné ing jeroné Sinode, Theophanes nduwèni kuwasa mutlak nganti seda ing taun 1736. Ora ana sing wani mbantah dhèwèké. Sawisé 'jaman Theophanist' lan ing sangisoré pangaribawa penindasan Ortodoksi sing saya kenceng, Sinode Suci wis siyap nindakake saben dhawuh saka ndhuwur tanpa pitakon, amarga ancaman tiba ing cengkraman Kanselaris Rahasia tansah ngancem saben uskup. Ambrose Yushkevich, Uskup Agung Novgorod lan anggota Sinode Suci wiwit taun 1734, ngendika ing khotbahé tanggal 18 November 1740: "Wong-wong mau nyerang kesalehan lan iman Ortodoks kita; nanging padha nindakake kuwi kanthi alesan yen dheweke ora mbusak iman, nanging mung takhayul—sing ora pantes lan banget ngrusakake agama Kristen. Oh, pinten-pinten wong—pendeta, lan utamane para sarjana—sing wis dibasmi kanthi alesan iki, pinten-pinten biksu sing wis dicopot jabatan lan disiksa nganti mati!. Pira ewu wong sing taat… diculik mlebu ing Organisasi Rahasia… lan getih wong sing ora salah mili kaya banjir!" Archimandrit Dimitri Sechenov nyatakake pandangan sing padha ing taun 1742 babagan panganiayaan marang rohaniawan, nambahake: "Padha nyebarake wedi nganti para pangon, para pangkotbah Sabda Gusti, meneng bae lan ora wani mbukak cangkem kanggo ngomongake kesalehan"[502] .

Ing jaman Kaisar Anna, nagara dipimpin déning wong-wong saka agama liya sing ora paham Ortodoksi lan nganggep upacara Ortodoksi minangka takhayul. Luwih saka kuwi, loro-lorone, Peter III lan Catherine II, ora mangertos lan ora kepéngin mangertos aspek liturgi Ortodoksi. Kesalahan iki ora mung amarga pandangan agamane, nanging uga amarga 'Regulasi Rohani', ing ngendi Theophan Prokopovich, kanthi idin Peter I, ngidini dhèwèké nglontarake akèh serangan marang upacara gereja. Mula ora kaget yèn, umpama, Baron A. I. Osterman ndeleng kabijakan gréja anti-ritualistik, manut 'Regulasi', minangka perjuangan nglawan takhayul. Ing memorandumé marang Regent Anna Leopoldovna, dhèwèké nulis: 'Sampeyan ora bakal kliru nalika, ing babagan iman, kersa ndhasar kabèh kaputusan marang "Peraturan Rohani" sing diterbitaké déning almarhum Kaisar Pèter Agung, lan ngupaya supaya ditrapaké.'[503] .

Ing wulan-wulan kapisan pamaréntahané, Kaisar Anna banget sibuk nguwatké posisi pribadiné ing perjuangan nglawan para rohaniawan pangkat dhuwur nganti dhèwèké ngetokaké watesan ing babagan gerejawi. Manifesto tanggal 17 Maret 1730 njanjekake giliran konservatif: kabeh bakal 'kaya biyen, ing sangisoré Paduka Buyut lan Bapak kita', tegesé ora ing sangisoré pamané, Peter I, nanging ing sangisoré Tsar Alexei Mikhailovich lan John Alexeyevich[504] . Manifesto kasebut nyebutake 'perlindhungan' Ortodoksi lan kewajiban Sinode Suci kanggo njamin supaya para umat 'netepi tradhisi sing disahake dening Gréja Suci kanthi teliti lan ngajeni'. Konservatisme kaya ngono malah nyurung mungsuh kondhang saka reformasi Pangeran Peter, mantan manajer Percetakan Negara, M. P. Avramov, kanggo ngirim memorandum marang Kaisar ing taun 1730 kanthi judhul:

---

[499] Kanggo 'Memorandum'-é Karamzin, delengen: Pypin. Gerakan Sosial (1909). Edisi katelu. Lampiran. kaca 493; PSPiR. 7. No. 2505, 2531; cf. No. 2324, 2518, 2293, 2296, 2298. Delengen: Titlinov. Pamaréntahan Anna Ioannovna. kaca 5, 45, 51; Barsov. Sinode Suci. kaca 277. Bab Kabinet Menteri lan peran Osterman: Abad kaping 18. Jilid 3. kaca 87 (Duke de Liria, duta besar Spanyol); Koleksi. Jilid 5. kaca 437, 448 (Lefort); Gradovsky, A. Administrasi Tinggi Rusia ing Abad kaping 18 lan Jaksa Agung. St Petersburg, 1866. kaca 146–160; Shcheglov, V. Dewan Negara ing Rusia. Yaroslavl, 1902. kaca 609–625. Filippov, A. 'Data Anyar babagan Kabinet Menteri Kaisar Anna Ioannovna', ing: Russkiy Mir, 1901, No. 1, 4, 12; cf. 'Pambuka' saka Filippov, ing: Koleksi No. 104 (Dokumen Kabinet Menteri, 1731–1740).

[500] Platonov. Kuliah. kaca 556.

[501] Popov, N. 'Pangkotbah Istana nalika Pamrentahan Maharani Elizabeth Petrovna', ing: Tikhonravov. Annals of Russian Literature. Vol. 2. kaca 9.

[502] Ibid. kaca 5; khotbahé Dimitri Sechenov – ibid. kaca 12–14; Titlinov. Pamaréntahan. Bab 1.

[503] Monumen Sajarah Rusia, disunting Kashpirov. Jilid 3. St Petersburg, 1873. kaca 261. Babagan Ostermann: Bitter, K. 'Beiträge zur Geschichte des Lebens und Wirkens Heinrich Johann Friedrich (Andrej Ivanovie) Ostermanns', ing: JGO. 1957. 5 (bibliografi); Shubinsky, S. Count A. I. Osterman. St Petersburg, 1862; cf. karakterisasi Osterman ing: PSZ. 11. No. 8506.

[504] PSZ. 8. No. 5518.

'Babagan Tugas Paduka Kaisar kanggo mimpin Gréja Kristen, sing dipasrahaké marang Paduka déning Gusti'. Ing memorandum mau kita maca: "Amarga saka andhap asor sing sejati lan jero ing ngarsane Gusti Allah Panebus, perlu banget ana maneh Patriark Agung Suci ing Rusia… Ing kabèh bab sing nyakup pamrentahan sing migunani tumrap rohaniawan Rusia, kudu rembugan karo Panjenengané, Patriark, lan ngupaya kabecikan sing paling ageng, supaya rohaniawan bisa dibalèkaké marang tatanan lan kamakmuran kaya biyèn. Lan kabèh undang-undang sipil lan dekrit kudu dipriksa kanthi teliti kanthi rembugan karo piyambakipun – kanggo netepaké apa iku cocog karo hukumé Gusti Allah lan paugeran para Bapa Suci ing Gréja, uga karo tradisi gerejawi; lan yèn ana sing ora cocog , iku kudu disisihaké, lan wiwit saiki ditetepaké manut hukumé Gusti Allah lan akal gerejawi"[505] . Nanging, kabijakan gréja saka Maharani anyar njupuk arah sing béda banget. Mungsuh-mungsuhé Theophanes, sing ngarep-arep mbalèkaké Gréja menyang jaman sadurungé Peter, ora suwé padha ngrasakaké kakuwatan tangan wesié.

Ing tanggal 20 Mei 1730, sawijining dekrit paling dhuwur diterbitake marang Sinode Suci, sing nandhani wiwitané kabijakan eklesiastik anyar. Amarga sithiké anggota (kajaba Theophanes, mung ana telung uskup sing dadi anggota: Georgy Dashkov, Ignatius Smola lan Theophylact Lopatinsky), diwènèhi dhawuh "kanggo milih, saka kalangan rohaniwan sing saiki ana ing Moskow, enem wong tambahan sing nduwèni watak pantes, lan kanthi tekun nyoba tumindak manut dhawuh mau, supaya ora ana kekacauan utawa tundha ing urusan saiki". Sinode milih wolung anggota, lan tanggal 21 Juli 1730 komposisi anyar kasebut diumumaké. Sinode kasusun saka: Theophanes dhéwé, Uskup Agung Leonid saka Krutitsy, Uskup Agung Pitirim saka Nizhny Novgorod, Uskup Joachim saka Suzdal, telung archimandrite lan loroarchpriests[506] . Telung mungsuhé Theophanes dipaksa bali menyang dioseké dhéwé-dhéwé. Sinode Suci, ing komposisi anyaré, dadi piranti sing manut marang Theophanes, lan saiki diwiwiti mangsa balas dendam kanggo Theophanes, amarga ora ana cara liya kanggo nerangaké kegiatane ing wektu kuwi. Ora ana jaksa agung sing bisa nglawan Theophanes nalika pamaréntahan Anna. "Theophanes nyemplung ing pusaran badai iki kanthi sakabehing atiné lan nyawane," tulis biografiné I. Chistovich, "lan kabawa nganti pungkasan uripé. Pira wong sing dirusak tanpa perlu, disiksa, lan kobongaké nganggo geni alon saka panyiksaan lan panjara – tanpa welas asih utawa rasa nyesel sethithik!" Kemenangan Theophanes saya gampang amarga hubungan apik karo Biron[507] .

Uskup Voronezh, Lev Yurlov, dadi korban kapisané Theophanes. Dhèwèké wis ngerti rencana faksi Moskow Lawas babagan suksesi tahta, nanging ora nduwé informasi sing cetha bab kahanan ing ibukota sajrone dina-dina kritis sakdurungé lan nalika Anna Ioannovna munggah tahta. Sanadyan panguwasa kutha wis kabari bab pangangkatané dadi maharani, uskup nganti nampa pandhuan saka Sinode isih terus ndedonga sajrone ibadah kanggo Maharani Eudoxia, ahli waris tahta Elizabeth, lan para putri liyane, tanpa ngaturake pandonga syukur nalika pangangkatan Anna. Adhedhasar laporan saka panguwasa sipil, Sinode Suci diwajibake nindakake panyelidikan; nanging, liwat upaya kanca-kanca sing sepaham karo Lev Yurlov, Georgy Dashkov lan Ignatius Smola, iki ditundha nganti laporan rinci ditampa saka Uskup Voronezh dhewe. Sawisé Synod diatur manèh, Lev Yurlov dipanggil kanggo menehi panjelasan lan ngakoni yèn dhèwèké ngandelaké dhukungané Georgy lan Ignatius, sawisé kuwi loro-loroné uga dipanggil kanggo dipertanggungjawabaké. Wiwitane Lev dipindhahake menyang Astrakhan (8 Juli 1730), nanging amarga kasusé durung rampung, dhèwèké ora diparingi idin njabat ing diosek anyar. Sawisé kuwi, tanggal 2 Oktober, dhèwèké dicopot saka jabatan, lan tanggal 3 Desember dhèwèké dipecat saka jabatan rohani lan diasingaké nganggo jeneng Lavrenty menyang Biara Krestny ing Provinsi Arkhangelsk. Ing tanggal 25 Desember, Ignatius Smola uga kelangan pangkat uskup lan diasingake dhisik menyang Biara Spaso-Kamenny banjur menyang Biara Sviyazhsk, ing kana dhèwèké ditampa kanthi anget déning Sylvester saka Holm, Metropolitan Kazan; saka kana, Ignatius dipindhahake menyang Biara Korelsky (30 Desember 1731). Sawisé dicopot saka jabatan uskup, Georgy Dashkov dadi biksu biasa ing Biara Spaso-Kamenny

---

[505] Verkhovskoy. The Institution. 1. kaca XXXI; Pekarsky. 1. kaca 502; memorandum Avramov, ing: Pososhkov. Works. 2. St Petersburg, 1863; Shishkin, I. Mikhail Avramov, salah siji penentang reformasi Peter, ing: Nevsky Collection. 1. St Petersburg, 1867. kaca 379–429; Chistovich. Feofan Prokopovich. kaca 260–269, 273, 297.

[506] PSPiR. 7. No. 2324, 2325; Titlinov. Op. cit. kaca 41, 51; ODDs. 10. No. 200; PSPiR. 7. No. 2355. Cf. PSZ. 8. No. 5518; Russkij Arkh. 1909. 3. kaca 430.

[507] Chistovich, Feofan Prokopovich. kaca 348, 295. Bandhingna karo panemu sing padha saka Pekarsky: Jilid 1, kaca 484, lan karakterisasi negatif saka Feofan déning Florovsky: kaca 89.

(28 Desember 1730)[508] . Metropolitan Sylvester saka Kholm, sing wis nampa Ignatius Smola sing dihukum minangka uskup, dipriksa. Theophanes sing kebak dendam ora lali nyebutake kaluputan metropolitan liyane, kaya tembung-tembung ora ngajeni marang Catherine I. Sylvester dicopot saka pangkat uskup lan, minangka biksu biasa, dipenjara ing Benteng Vyborg taun 1732. Uskup Vologda, Athanasius, nampa teguran keras saka Sinode amarga wis maringi sawetara konsesi marang Georgy Dashkov. Theophanes ora bisa ngapura Varlaam Vanatovich, Uskup Agung Kyiv (1722–1730), amarga nerbitake buku Stefan Yavorsky *The Stone of Faith*, uga amarga wong-wong ing lingkungan uskup agung kerep banget ngomongake babagan Lutheranisme Theophanes. Nganggo alesan tundha ing ngadani ibadah syukur kanggo ngrayakake pangangkatan Anna Ioannovna, Sinode Suci nyopot Varlaam saka pangkat uskup lan ngasingake dhèwèké menyang Biara Belozer[509] . Korban sabanjure saka Theophanes yaiku Markell Rodychevsky, sing dikirim menyang biara nanging terus nyebarake 'buku cathetan'-e saka kana, nuduh Theophanes minangka bidah. Markell dibantu ing bab iki dening Avramov sing wis kasebut mau lan sawijining biksu sing jenenge Jonah. Kabare sumebar ing masyarakat yèn 'bidat' Theophanes nganiaya Markell amarga iman Ortodoksé. Avramov nyambung karo Archimandrit Platon Malinovsky, anggota Sinode Suci, sing diaturaké kanggo nganakake patemon rahasia kanggo Markell. Ing awal taun 1731, Theophanes ngajokake tuduhan marang Markell lan kanca-kancané sing sepaham marang Kanselaris Rahasia, nuduh dheweke ngianati negara, kanthi alasan yèn dheweke konon ngina wong Jerman lan agama Lutheran, lan ngritik 'Peraturan Rohani', saéngga nuduhaké ora ngajeni marang undang-undang nagara sing ana. Panyelidikan déning Kanselaris Rahasia nyebabaké Markell diasingaké menyang Biara Kirillov-Belozersky ing taun 1732, Avramov menyang Biara Iversky, lan Ion menyang Biara Valaam. Archimandrit Platon kasil mbebasake jenenge saka tuduhan mau[510] . Sawisé kuwi, Theophanes nglontaraké perkara marang hieromonk Joseph Reshilov, sing maringi dhèwèké kasempatan kanggo mbalèkaké dendam marang mungsuh lawasé, Theophylact Lopatinsky. Joseph Reshilov iku salah siji saka para petualang nganggo jubah pandhita sing ora arang ana ing abad kaping 18. Sawisé Markell lan para pengikuté divonis, pamflet anyar sing nyerang Theophanes wiwit muncul, isiné meh padha karo tulisan Markell. Theophanes yakin yèn Reshilov sing nulis lan nglaporaké iki marang Kanselir Rahasia. Kaping pisan maneh, kasus iki diajokaké marang dheweke minangka pelanggaran politik murni. Tersangka ditangkep lan nyebutaké marang Kanselir Rahasia kabèh wong sing tau ana gandhèngané karo dhèwèké kanthi cara apa waé, kalebu Theophylact Lopatinsky. Dhèwèké ora irit marang kesaksiané, lan akèh panangkepan anyar nimbulaké tuduhan luwih lanjut. Ing taun 1733, ditemokake sawijining risalah kang ngemot ujare nista marang Maharani Anna. Ing saindenging Rusia, akèh wong dicekel, digawa menyang kamar penyiksaan Kanselir Rahasia lan disiksa. Ing wektu sing padha, tulisan-tulisan sing nentang Theophanes isih terus ditemokake ing biara-biara. Bareng karo sawetara warga sipil saka kalangan bangsawan, Archimandrite Platon Malinovsky ditangkep ing taun 1734; dhèwèké disiksa, dicopot saka keanggotaane ing Sinode Suci lan, sawisé suwé dipenjara, diasingaké menyang Kamchatka ing taun 1738. Theophylact uga ditahan, nanging tanggal 5 Maret 1734, sawisé diinterogasi, dhèwèké dibebasaké sacara sementara lan dikirim bali menyang Tver. Nanging, ing wulan April taun candhaké, dhèwèké manèh ngadhepi para hakim Chancellery Rahasia. Theophanes Prokopovich seda tanggal 8 September 1736. Ing wektu sing padha, akèh kelompok rahasia sing nentang dominasi Jerman wis kabukak, mula kasusé diterusaké, nanging saiki mung minangka perkara politik murni. Ing sajroning panyelidikan, malah jeneng ahli waris tahta, Elizabeth, sing banget dihormati déning para rohaniawan, uga kabukak. Sawisé telung taun ditahan sadurungé sidang, Theophylact Lopatinsky, mungsuh pungkasané Theophan ing pasulayan teologi, kanthi dhawuh Kaisari tanggal 13 Desember 1738, dicopot saka jabatan uskup lan dipenjara ing Benteng Vyborg. Reshilov, sing wis nuduh dheweke, dicopot jabatan lan diasingake menyang salah siji biara. Ing tanggal 31 Desember 1740, regent Anna Leopoldovna mbebasake Theophylact saka benteng lan mbalekake dheweke menyang pangkat sadurunge. Ora suwe sawisé kuwi, tanggal

[508] Kasus Lev Yurlov, ing: Bacaan. 1861. 4. Beragam; PSPiR. 7. No. 2340, 2352; babagan Gorgii Dashkov: ing kana. No. 2276, 2296, 2382, 2385, 2388, 2411, 2513, 2516; Chistovich, ing: Prav. ob. 1863. 1; ing kana uga Feofan Prokopovich. kaca 183, 229, 239; babagan Ignatius Smole: PSPiR. 7. No. 2385, 2388, 2411. Cathetan 2558.

[509] PSPiR. 7. No. 1475; Titlinov. The Government. kaca 126, 136; ODDs. 10. No. 273; PSPiR. 7. No. 2561, 2575, 2640; Rybalovsky, A. Varlaam Vanatovich, ing: TKDA. 1908. 9. kaca 313, 319–340.

[510] Chistovich, Feofan Prokopovich. kaca 316–326; Kasus Feofan, ing: Readings. 1862. 1; Verkhovskoy. Lembaga. 2; babagan Platon Malinovsky: Solovyov, N. Keuskupan Saray lan Krutitsy, ing: *Readings*. 1894. 3. kaca 111, 114 sarta salajengipun.

6 Mei 1741, dhèwèké séda[511] . Nalika pamaréntahan Anna Ioannovna, para rohaniawan dhuwur dianiaya kanthi alesan sing paling sepele, lan cacahé uskup sing dicopot jabatan saya tambah[512] . Jajaran rohaniawan paroki saya suwé saya sithik, lan para biara dadi sepi (amarga saka sing diarani 'investigasi'). Ing tanggal 1 September 1737, ana dekrit sing ngundang kabèh pelayan gréja umur 15 nganti 40 taun sing layak kanggo dinas militer; mung imam lan diakon sing dibebasaké. Para biksu mlayu saka biarané[513] . Amarga anggota Sinode Suci ora diganti, administrasi gerejawi paling dhuwur mandheg; mula, ing taun 1738, mung ana siji uskup ing Sinode, lan keputusan asring dijupuk mung déning loro archimandrit sinodal lan siji imam agung. Ing taun 1740, Uskup Ambrose Yushkevich saka Vologda, anggota Sinode Suci, diangkat dadi Uskup Agung Novgorod lan, ing wektu sing padha, Presiden Sinode Suci[514] .

Ing tanggal 17 Oktober 1740, Kaisar Anna Ioannovna seda. Sadurunge seda, dhèwèké wis nunjuk Ioann Antonovich sing isih enom dadi penerusé lan Biron, sing dadi kesayangane, dadi regent. Nanging, ing wengi tanggal 8 November, Field Marshal Minich, kanthi sarujuk karo ibu Kaisar, Putri Anna Leopoldovna, nahan Biron, sing dihukum pati nanging banjur diparingi pangapura lan diasingake menyang Pelym ing Siberia. Anna Leopoldovna dadi regent. Iki marakake rasa lega sing gedhe marang Gereja, sanadyan panguasaan Jerman ora rampung rampung nganti kudeta *tanggal 24–25 November 1741, sing nggawa Maharani Elizabeth Petrovna menyang amben kraton*[515] .

Sajrone masa regent sing cekak, mung setaun, Anna Leopoldovna nyoba njamin dhukungan rohaniawan kanggo kapentingan putrané. Ing wiwitan taun 1741, Sinode Suci dumadi saka, saliyane ketua – Uskup Agung Ambrose Yushkevich saka Novgorod – limang anggota liyane: loro uskup lan telung arkhimandrit. Amarga Jaksa Agung durung diangkat, Uskup Agung Ambrose, sing nduwèni kapitadosan sakabehé saka regent, nglapor langsung marang regent. Pengaruhé dhèwèké sing ndadèkaké paugeran amnesti ing pungkasan taun 1740, ing ngendi kabèh rohaniawan sing tau diukum amarga pelanggaran nalika nindakake tugase diparingi pangapura, lan pangkat, gelar, lan jabatané dibalèkaké[516] . Pengangkatan uskup anyar uga ditindakake miturut panyuwunan Ambrose. Hieromonk Arseny Matseevich diangkat ing Keuskupan Tobolsk dadi Metropolitan Tobolsk lan Kabeh Siberia (15 Maret 1741). Ambrose wis kenal banget karo dheweke, lan pandangan eklesiastik lan politiké padha. Ing pirang-pirang dasawarsa sabanjure, Arsenius entuk wewenang gedhe, main peran wigati ing sajarah Gréja amarga semangat lan keyakinané sing teguh[517] . Ambroise nuntut dhaptar uskup sing diasingaké saka Kanselir Rahasia lan njamin supaya padha bali. Theophylact Lopatinsky bali kanthi kondisi lara abot lan seda ora suwe sawisé. Ignatius Smola seda tanggal 27 Desember 1740, sadurunge dekrit sing maringi panglèhèré teka. Lev

---

[511] Chistovich. Bahan Anyar, ing: Prav. ob. 1862. 2. kaca 184; 4. kaca 542–546; ing kono uga. Theophan Prokopovich. kaca 463–468, 485, 654, 670, 499, 675; Moroshkin. Theophylact saka Lopatino; Titlinov. Pamrentahan. Bab 2

[512] Ing taun 1733, Uskup Agung Chernihiv, Herodion Zhurakovsky, dicopot saka jabatane; Uskup Belgorod, Dosifei Bogdanovich-Lyubinsky, diadili lan, ing taun 1735, diasingake menyang sawijining biara; Uskup Agung Ilarion Rogalevsky saka Chernihiv ditangkep ing taun 1737 lan pensiun ing taun 1738 amarga wis nggawe komentar kritis ing memorandum sing dikirim menyang Sinode Suci. Delengen: PBE. 5. Kol. 1047; Filaret. Obzor. 2 (1884). kaca 299; ibid. Katerangan babagan Keuskupan Chernihiv. Chernihiv, 1861. kaca 68–78; PSPiR. 7. No. 2564, 2471; ODDS. 7. No. 630; TKDA. 1860. 2. kaca 259–263; RBS (Dabelov-Dyadkovsky). 1905. kaca 604; cf.: Titlinov. The Government. Bab 2.

[513] PSZ. 10. No. 7364, 7790; 11. No. 8199; Popov, Arseny Matseevich. kaca 51. Sekretariat Rahasia sing misuwur kuwi wis diadegaké tanggal 6 April 1731: PSZ. 8. No. 5738, 5744; 9. No. 6937, 6832; cf. 8. No. 5509, 5510; PSpPiR. 8. No. 2539, 2703. Titlinov. The Government. Bab 3 lan 4.

[514] Barsov. Sinode Suci. kaca 280.

[515] Deleng Tabel 1. Anna Leopoldovna teka ing St Petersburg ing taun 1722; ing taun 1733 dhèwèké mbalik kapercayan dadi Ortodoks, lan tanggal 3 Juli 1739 dhèwèké nikah karo Pangeran Anton-Ulrich saka Brunswick. Saka 9 November 1740 nganti 25 November 1741, dhèwèké njabat minangka regent kanggo anaké, John VI Antonovich, sing lair tanggal 12 Agustus 1740 ing St Petersburg lan diproklamasi dadi ahli waris tahta tanggal 5 Oktober, lan Kaisar Kabèh Rusia tanggal 17 Oktober. Ing tanggal 25 November 1741, dhèwèké diumumaké déning Elizabeth yèn dhèwèké wis kelangan tahta lan, wiwit tanggal 2 Desember 1741 nganti Januari 1756, dhèwèké diasingaké (Riga, Dünaburg, Kholmogory) bebarengan karo wong tuwané. Ing Januari 1756, Ioann Antonovich dicekel miturut prentah Elizabeth lan dipenjara ing Benteng Shlisselburg. Nalika taun 1764, Letnan Kapindho Vasily Mirovich nyoba mbebasake dheweke lan ngumumake dheweke dadi maharaja, dheweke dipatèni lan dikubur sacara rahasia ing Biara Ibune Gusti ing Tikhvin. Solovyov. 26. kaca 16–25; Brückner, A. Maharaja Ioann Antonovich. St. Petersburg, 1874.

[516] PSZ. 11. No. 8291, 8482; Golubev. Sinode Suci, ing: Urip Internal. 2. kaca 227; Popov. Arseny Maceevich. 1912. kaca 52–56; Readings. 1863. Miscellany. kaca 73; cf. cathetan Osterman sing kasebut ing cathetan 250.

[517] Popov. Op. cit. kaca 56.

Yurlov bali, sanadyan dhèwèké ora langsung dibalèkaké dadi uskup, nanging mung nalika pamaréntahan Elizabeth. Senadyan mangkono, sawisé kuwi dhèwèké manggon nyendhiri amarga waras sing ringkih lan seda ing taun 1755. Sawisé bali saka pangasingan, Reshilov ditugasaké ing salah siji biara, déné Markell Rodychevsky kapisan diangkat dadi arkhimandrit Biara Yuryev ing sacedhaké Novgorod, banjur dadi Uskup Korel, sawisé kuwi dhèwèké séda ora suwé, ing taun 1742. Platon Malinovsky diangkat dadi Uskup Krutitsy ( ) ing taun 1742. Sawisé dekrit Anna Leopoldovna dikonfirmasi déning Maharani Elizabeth, para narapidana liyané uga dibalèkaké saka pangasingan ing taun 1742–1743[518] .

Panjaluk dadi ratu Kaisar Elizabeth (25 November 1741 – 25 Desember 1761), putri Peter I, ditampa kanthi kabungahan déning rakyat lan para rohaniawan. Dhèwèké loman, ramah, lan banget disenengi rakyat. Kesalehané lan katresnané marang kabèh babagan Rusia wis misuwur, lan para rohaniawan ngarep-arep yèn ing sangisoré pamaréntahané tatanan lawas sadurungé jaman Peter Agung bakal dibalèkaké. Nanging pangarep-arep kuwi, sing wis tau kobong sadurungé – sawisé seda Peter I lan utamané nalika pamaréntahan Peter II – kabèh kabuktèn sia-sia. Maharani—utawa luwih tepaté, para wong kapercayané—ora gelem ngetrapaké pamulihan ing kabijakan nagara utawa gréja. Kabijakan gréja iku nerusaké kabijakané Pangeran Péter, lan usulan kontra-réformasi sing diajukaké para rohaniawan marang Maharani ditolak. Nanging, sikap pribadhi Maharani marang para rohaniawan iku ngajeni, amarga kuwi para uskup nampa ajining dhuwur sajrone pamaréntahané. Badan panguwasa kraton sing diadegaké – Konferensi Dèwi Ratu (1756–1761) – ora melu campur ing urusan gerejawi. Nanging, kaya ing jamané Pangeran Agung Pèter, Senat njupuk tanggung jawab kanggo ngrampungaké manéka prakara keagamaan, tumindak minangka wewenang pungkasan ing urusan internal gréja[519] . Elizabeth Petrovna iku wong sing ceroboh, seneng hiburan lan ora pati nduwé pendhidhikan. Dhèwèké ora kepéngin ngurusi urusan nagara kanthi pribadi lan mulané ora pati paham, gampang kapengaruh déning wong-wong sakupengé. Administrasi gerejawi paling dhuwur dibiarkan miturut karepe dhewe lan, amarga ora ana inisiatif sing wigati, mlebu ing kahanan lesu. Ing keuskupan, pangaribawa para uskup marang para rohaniawan ing sangisore wewenange saya tambah gedhe; para rohaniawan tetep tanpa daya ngadhepi tekanan sing kasar, lan kadhang kala kejem, saka para atasan. Proses iki lumaku bareng karo perluasane hak-hak bangsawan, sing dadi asil saka jeroe sistem perbudakan tanah. Mula, Amvrosy Yushkevich ora kliru nalika ing salah siji khotbahé kanggo ngurmati pangukuhan Elizabeth, 'Augusta Rusia', dhèwèké ngumumaké: 'Swarga wis menang, lan kabèh para wali wis nyanyi kidung kabungahan.' Minangka sing diomongaké kanthi sindiran déning Pangeran Shcherbatov, para uskup padha saingan siji lan sijiné kanggo entuk pangkat paling dhuwur ing muji-muji[520] .

Anggota Sinode Suci saya diperluas. Uskup Agung Ambroise, sing mimpin Sinode, luwih dhisik ngangkat kancane, Metropolitan Arsenius saka Tobolsk—pembela semangat otonomi gerejawi—dadi anggota Sinode; ing wektu sing padha, Arsenius dipindhahake menyang Rostov. Uskup kaping lima ing Sinode yaiku Uskup Mitrofan Slotvinsky saka Tver (1737–1752). Saliyane, Sinode Suci uga kalebu telung archimandrit. Pangeran Y. P. Shakhovskoy, sing diangkat dadi Ober-Prokurator, wiwitane njaga hubungan sing cukup raket karo para anggota Sinode[521] .

---

[518] Dobroklonsky. 4. kaca 98; Popov. Op. cit. kaca 57.

[519] Delengen prosiding konferensi, ing: Collection. 136; Platonov. Lectures. kaca 576. Sing wigati banget kanggo mangerteni jaman Elizabethan yaiku karya: Popov, Arseny Matseevich (1912), lan uga: Eshevsky, S. V., 'Esai babagan Pamrentahan Elizabeth Petrovna', ing: Karya Kumpul, jilid 2. St Petersburg, 1870; ing kéné (kaca 574–576) uga kasebut komisi sing diadegaké ing wektu kuwi kanggo nyusun rancangan undang-undang (Komisi Kode). Bab iki, delengen: Latkin, V. *Rancangan Kode Anyar, Disusun déning Komisi Legislatif, 1754–1766*. St Petersburg, 1893; Rubinstein, I. M. Komisi Kodeifikasi 1754–1766 lan rancangan kode anyar 'Babagan Status Warga', ing: Ist. zap. 1951. 38. Sabanjure: Vedenyapin; delengen uga karakterisasi Elizabeth sing rada ngina saka Klyuchevsky. Course. 4 (1910). kaca 450. Sawijining karya unggul nyedhiyakake bahan jembar babagan upaya Elizabeth kanggo nguripake maneh semangat jaman Petrine lan ngetutake tapak-tapak bapaké sing wis seda, Peter Agung, ing babagan pamaréntahan: Gauthier, J. A History of Regional Administration in Russia from Peter the Great to Catherine II. Moskow, 1913. Jilid 1 (uga ing: Readings. 1913). Babagan Senat nalika pamaréntahan Elizabeth, delengen: Gradovsky, A. D. 'Pamaréntahan Tinggi Rusia abad kaping 18 lan Procurators-General', ing: Karya Kumpulan. Jilid 1 (1899). kaca 207.

[520] Popov, N. 'Pangkotbah Istana', ing: Tikhonravov, jil. 2, kaca 12 (deleng cathetan 248). Vedenyapin, kaca 70, 85; Shcherbatov, ing: Russian Articles, 1870, jil. 2, kaca 35; bandhingna kaca 99 (karakterisasi Elizabeth), 101, 113; Popov. Arseny Matseevich. kaca 111.

[521] Popov, Arseny Matseevich. kaca 84 sarta salajengipun, 94.

Panunjukan Arsenius menyang Sinode Suci lan pangalihané menyang Keuskupan Rostov iku sukses pribadi gedhé kanggo Ambrose, sing luwih nggumunaké amarga ora suwé sadurungé, Arsenius wis bisa padha rembugan karo para uskup sinodal, lan wis nyelehake awake dhewe ing posisi angel karo Kaisar amarga manuver eklesiastik-politik sing mbebayani sing uga dilakoni Ambrose[522] . Ing 29 Maret 1742, Arseny teka ing Moskow kanggo upacara pangukuhan Kaisar. Wiwit tanggal 15 April, dhèwèké nyusun memorandum dawa 'Babagan Tata Gereja' sing diajukaké marang Elizabeth kanthi tandha tangané dhèwèké lan Ambrose. Sayangé, ora bisa dipastèkaké apa iki kelakon sadurungé utawa sawisé pangukuhan mahkota (25 April 1742)[523] .

Memorandum Arsenius[524] dumadi saka loro pérangan. Pérangan kapisan nyedhiyakake kritik marang administrasi Gréja Rusia saka sudut pandang hukum kanonik lan negesake yèn institusi Sinode Suci ora nduwèni dhasar kanonik. Sabanjuré ana argumentum ad hominem [argumen sing dirancang kanggo nyasarake kesan subyektif (Latin)] sing ditujokake marang Kaisar Putri. Panulis nyoba mbuktekake manawa Tsar Piyeter I ora salah amarga ngumumake 'Peraturan Rohani' sing mbebayani lan ngadegake Sinode Suci, nanging disasarake dening ajukan 'abdi munafik'. Bagéan kapindho nerangake 'serangan lan rampokan' sing ditindakake dening Dewan Keuangan. Saka kabèh sing wis diomongaké, Arsenius nyimpulaké yèn patraarkat kudu dibalèkaké. Ing wektu sing padha, dhèwèké ngumumaké wewenang tanpa wates para uskup lan kamardikané saka lembaga sekuler, rohaniawan ngisor, lan umat, kanthi alesan yèn 'awit Kristus, sawisé para rasul, mbangun Garéja Panjenengané minangka Angga Panjenengané ora lumantar sapa waé, nanging mung lumantar para uskup; awit lumantar para uskup kabèh sakramèn Garéja diatur'. Argumen-argumen sing isih ana dijupuk saka sajarah Gréja. Patriark kudu dadi 'sing paling tuwa' ing antarané para uskup, kaya sing kelakon ing kabèh Gréja Wétan. Patriarkat minangka sawijining lembaga wis kabuktèn migunani banget ing perjuangan nglawan bidah, amarga wis maringi jasa sing pantes marang nagara Moskow. Ing kéné, Arsenius nyitir saka 'Uložennaya Gramota' (Piagam Konstitusional) Patriark Job, sing njupuk gagasan saka biksu Philotheus babagan 'Moskow minangka Roma Katelu'. Patriarkat Moskow diakoni déning kabèh patriark Wétan. Tradisi patriarkat kudu dibalèkaké lan dilestarekake, sanadyan mung amarga pambubarané bakal dadi "tuduhan tumrap nagara Rusia kita sing taat". Saka kabèh patriark sing ngakoni Patriarkat Moskow ing abad kaping 16, mung Patriark Konstantinopel sing nyetujoni pambentukan Sinode Suci ing taun 1723. Amarga persetujuan saka patriark-patriark liyane ora dipikolehi, legitimasi Sinode Suci, saka sudut pandang kanon, ora bisa dibandhingake kanthi cara apa wae karo legitimasi patriarkat. Miturut teks kasebut, dudu Pangeran I sing dadi biang keladinya sejati, nanging penasihaté, Theophanes Prokopovich, sing kapenuhan 'semangat Protestan, lan mbok menawa malah luwih ekstrim'. Nalika nyusun 'Peraturan Rohani', Theophanes 'ora isin nyebut sinagoga Yahudi lan para hakim berhala ing Athena minangka conto pamrentahan sinodal rohani, dene dheweke meh ora nyebut Kristus lan Para Rasul utawa Konsili Ekumenis, malah ora nyebut-nyebut mau'. Mula, Arsenius negesake: "meh ora ana dhasar sing kukuh kanggo Sinode njupuk panggonan Patriark." Kolégium Ekonomi nimbulake karusakan ing Gréja luwih parah tinimbang wong Turki. Mula saka iku, sing paling wigati yaiku mbebasake Gréja saka pangaruh ala iki, lan sabanjure mbalekake Patriarkat. Minangka kompromi, Arsenius ngajokaké supaya Synod Agung tetep ana, nanging ing sangisoré pimpinan Metropolitan Moskow. "Bab Jaksa Agung lan Penuntut Jenderal (Senat – Red.), uga Kolégium Ekonomi, ora ana urusané ing kéné," amarga Metropolitan bisa langsung nglaporaké prakara marang sang raja. Rapat lengkap Sinode Suci mung dibutuhake saka wektu ke wektu. Mangkono, usulan kompromi iki sejatine ngemot pangalihan fungsi-fungsi patriark marang Metropolitan Moskow, sanajan tanpa gelar sing cocog. Panulis ngrampungake kanthi ajakan marang nurani Kaisar Putri: "Mugi Panjenenganipun (Gereja. – Ed.) supaya ngatur kahanan supaya murka Gusti Allah bisa sirna'[525] .

Memorandum Arsenius "Babagan Tata Gereja" dadi protes resmi pisanan saka hierarki Rusia marang sistem sinodal. Luwih saka kuwi, memorandum iku nggawa tandha tangan primas, Uskup Agung Ambrose, mula Kaisar Putri lan pamaréntah ora bisa mung nglirwakake. Sayangé, ora ana siji waé dokumen sing nyathet reaksi saka panguwasa nagara. Nanging, sawetara kesimpulan babagan prakara iki bisa ditarik adhedhasar karya liya

[522] Ibid.
[523] Popov. Op. cit. kaca 58, cathetan.
[524] Kaping pisan diterbitake ing Popov. Op. cit. Lampiran 4. kaca 7–25.
[525] Popov. Op. cit. Lampiran 4. kaca 8, 12, 13, 15, 17, 20–25; cf. kaca 11, 227, 243.

saka Ambrose lan Arsenius – pamflet sing judhulé 'Usulan Paling Andhap Asor', sing diajokaké marang Elizabeth tanggal 17 November 1742.[526] Para panganggit nyebutaké memorandum sing diajokaké ing wulan April lan nyathet: 'Saka akèh, loro sedulur kita (uskup? – I. S.), uga saka kalangan sekuler, kita ngrasakake ora sithik permusuhan lan kemarahan sing ditujokake marang kita, sing, kita ngarepake Paduka Agung wis ngerti sethithik, lan kita uga nduweni wedi gedhe manawa, ing tembe, liwat sawetara insinuasi licik, padha bisa kasil mbingungake jiwa Paduka Agung sing suci; amarga iku, saliyane rancangan sing wis kita ajokake sadurunge, kanthi andhap asor kita nyuwun sabab-sabab ringkes ing ngisor iki kanggo pertimbangan pribadi lan karajan Paduka." Mula, sawetara uskup nesu amarga pernyataan sing digawe kanca-kancané, mung siji sing dadi anggota Sinode Suci. Ora dingerteni persis sapa sing liwat bisik-bisiké mbingungaké 'pikiran polos' sang Kaisar. Cetha yèn ing prakara iki mung wong-wong saka lingkungan paling cedhaké sing dadi sorotan[527] . Kayane perhatian Elizabeth ditarik marang kritik Dewan Urusan Ekonomi, amarga pas wektu kuwi Kabinet Menteri nuntut laporan saka jaksa Dewan babagan kahanan tanah gereja sing dikelola. Masalah utama sing diangkat loro hierarkh tetep durung rampung, amarga Maharani ora kepengin milih sisihé. Cathetan tanggal 17 November nuduhaké yèn dhèwèké dituduh nolak 'Peraturan Rohani'. Miturut 'sedulur'-é, Arsenius mesthi mung ngrujuk marang para uskup, miturut pandangane bab hierarki. Ora pati wigati apa dhèwèké ngrujuk marang uskup sinodal utawa uga para hierark liyané. Mayoritas uskup, kalebu sing ana ing Sinode Suci, iku wong Rusia Cilik, sing sacara prinsip ora bisa nentang usulan-usulan Arsenius. Para hierarkh padha nentang kanthi mufakat marang sistem kolegial Sinode Suci lan marang pangrembakané Gréja marang panguwasa donya. Ing kasus iki, permusuhan marang Arsenius katoné asil saka rasa isin sing tatu, sing asalé saka kasunyatan yèn Arsenius, amarga dudu anggota Sinode, wani ngajokaké usulan dhasar kaya ngono tanpa ngliwati pucuk pimpinan Sinode. Ora bisa dipungkiri yèn para uskup padha wedi marang watak Arsenius sing tekad lan energik, sing dianggep dadi calon paling mungkin kanggo jabatan patriark. Ambisi Arsenius nyebabake kecurigaan kaya ngono: nalika Arsenius, bebarengan karo Ambroise, nyerahake 'Usulan Paling Andhap Asor', dhèwèké wis diangkat déning Maharani, miturut panyuwunan Ambroise, dadi Metropolitan Rostov lan anggota Sinode Suci.

Ing babagan agendane, pamflet tanggal 17 November 1742 makili versi sing luwih moderat tinimbang memorandum kapisan saka panulis sing padha: masalah patriarkat meh ora disinggung wektu iki. Bab iki winates mung kanggo nunjukake manawa 'Peraturan Rohani', sanajan nolak patriarkat, ora ngemot alangan resmi kanggo mbalekake Keuskupan Moskow. Tema utama kapindho yaiku kritik marang Dewan Keuangan. Kaisari umume sarujuk karo panjalukan kasebut: kanthi dekrit tanggal 15 Juli 1744, pangurusan harta gréja dipindhahaké saka Collegium of Economy menyang Sinode Suci[528] ; ing Juli 1742, Joseph Volchansky diangkat dadi Uskup Agung Moskow (1742–1745), lan tanggal 1 September taun sing padha, Nicodemus Srebnitsky (1742–1745) dadi uskup pisanan saka Keuskupan St Petersburg sing anyar diadegake[529] . Sajrone urip Ambroise, sing nampa kapitadosan khusus saka Maharani Elizabeth, pangaribawa dhèwèké ing urusan gréja cukup gedhé, kaya sing katon saka pemilihan calon kanggo konsèkrasi uskup lan penunjukan ing diose[530] . Sawisé seda kanca sing padha pamikiran ing taun 1745, Arsenius ditinggal piyambak. Amarga wataké sing dominan, dhèwèké nduwèni akèh mungsuh ing dioseisé lan ing St. Petersburg. Luwih saka kuwi, kampanye kasil nglawan Dewan Ekonomi ora ngasilake dhukungan saka birokrasi[531] . Pengganti Ambroise ing Sinode Suci sepisanan yaiku Uskup Agung Stefan Kalinovsky sing lumrah, sing sawisé diangkat dipindhah saka Keuskupan Pskov menyang Novgorod. Sawisé seda (1753), Uskup Agung Moskow, Platon Malinovsky, dadi anggota paling tuwa ing Sinode Suci, banjur disusul déning Uskup Agung St Petersburg, Sylvester Kulyabka. Ing taun 1757, dhèwèké diganti déning Dimitri

[526] Popov. Op. cit. Lampiran 4. kaca 28–36.

[527] Antarane lingkaran jero Kaisar Elizabeth ora mung ana tokoh 'anyar', kaya Razumovsky, Vorontsov lan Shuvalov, nanging uga Bestuzhev-Ryumin, Pangeran Cherkassky lan Trubetskoy (Platonov. Lectures. kaca 579). Y. P. Shakhovskoy (Cathetan. Jilid 2. 1821. kaca 62) nyritakake yèn dhèwèké kerep rembugan karo Jaksa Agung, Pangeran Y. P. Trubetskoy, babagan prakara gerejawi; cf.: Shcherbatov. A Treatise on Russian Statistics, ing: Readings. 1859. Jilid 3. kaca 69.

[528] PSZ. No. 8993. Bab perselisihan antara Arseny Matseevich lan Sinode Suci, delengen: PSPiR. E. P. 1. No. 378; 2. No. 534, 602, 658, 749, 755, 934.

[529] Popov. Arseny Matseevich. kaca 109; Gazetèr Sajarah lan Statistik St Petersburg. Jilid 5. kaca 124.

[530] Popov. Op. cit. kaca 107.

[531] Babagan kegiyatan Arseny minangka uskup dioceasan – ibid. kaca 143.

Sechenov, sing, kaya sing kabukten sajrone pamaréntahan Kaisar II, ora akur karo Arseny loro-lorone sacara pribadhi lan ing babagan pokok[532] . Ing jaman Elizabeth, rencana-rencana Arseny uga ditentang déning Ober-Prokurator, Pangeran Y. P. Shakhovskoy, sing luwih ngutamaké kapentingan nagara tinimbang urusan gerejawi. Kabijakan gréjané entuk para penganut, lan arahné tetep ora owah sanajan Kaisar, miturut panyuwunan para uskup, mbusak dhèwèké saka jabatan sing wis diduwèni suwéné 10 taun[533] . Sanadyan Arseny iku wong Little Russia, dhèwèké ora nduwé panyengkuyung ing antarané para uskup asal Ukraina. Dheweke uga ora bisa mbangun hubungan apik karo Count A. G. Razumovsky sing berpengaruh, sing sejatine dadi pelindung para uskup Little Russian[534] . Uga Pendeta Agung F. Ya. Dubyansky, pangakrabé Kaisar Elizabeth, ora kalebu kanca-kancané; dhèwèké nduwèni kapercayan sang ratu nganti dhuwur banget, nganti kadhangkala dhèwèké nyaluraké dhawuhé marang Sinode liwat dhèwèké. Lan ing taun 1763, nalika wis dadi pangakrabé Catherine II, dhèwèké manèh ora bisa nepati pangarep-arep sing wis dipasrahaké Arseny marang dhèwèké. Ing periode kritis iki, Arseny katon mung didhukung déning Kanselir, Count A. P. Bestuzhev-Ryumin, sing nyuwun pangayoman marang Kaisari kanggo dhèwèké[535] .

Kasunyatan manawa Arseny kapaksa, sajrone 20 taun, nglakoni perjuangan berprinsip piyambakan kanggo hak-hak Gréja lan otonomi pamimpin paling dhuwur iku banget dadi ciri hierarki Rusia ing separo kapisan abad kaping 18. Iku ora maringi dhukungan apa-apa marang dhèwèké, kejaba mung pamer solidaritas ing permukaan nalika perselisihan karo Collegium Keuangan babagan tanah gereja. Biografer Arseny ndeleng iki minangka cerminan 'perjuangan antarane arus ideologis sing béda-béda babagan pamaréntahan Gereja'[536] . 'Para anggota Sinode saya gelem makarya bareng karo rencana pamaréntah'[537] . Kersané kaya ngono wis dadi ciri hierarki ing abad kaping 16 lan 17. Sajeroning rong setengah abad, para uskup ora kendhat-kendhat ngupaya tanah gréja, nanging tansah mundur nalika prakara prinsip dipertaruhkan. Kanggo Arsenius, masalah tanah gereja uga dadi prakara prinsip, amarga miturut panemune iku ana gandhengane karo posisi episkopat ing sajero Gereja. Nalika Catherine II ing taun 1763 mutusaké motong simpul Gordian kanthi nyekularisasi harta gréja, Arsenius ditinggal lan dikhianati déning 'seduluré' ing Sinode Suci sanajan ing prakara iki[538] .

Nalika Maharani Elizabeth seda, masalah tanah gereja wis dadi banget akut kanggo pamaréntah nganti bisa dirampungaké sapisan lan kanggo salawasé. Iki ora kelakon nalika jaman Elizabeth amarga langkah kaya ngono bertentangan karo kepekaan agama Kaisar lan pangurmatané marang hierarki gerejawi[539] . Mula, sadurungé Peter III munggah dadi kaisar, katoné Sinode Suci wis menang ing prakara iki. Peter III, amarga cara panguripan lan watak alamiahé, iku wong manca sing ora kenal karo Rusia lan Gréjaé[540] . Pamaréntahané sing cekak (26 Desember 1761 – 28 Juni 1762) ngélingaké marang pamaréntahan Kaisar Anna. Iku minangka jaman dominasi Jerman-Protestan lan 'ikatan intelektual', kaya sing diandharaké Uskup Agung Ambrose Zertis-Kamensky ing layang marang Metropolitan Arsenius Maceevich, sing ditulis sawisé Catherine II munggah

---

[532] Popov. Op. cit. kaca 121, 324, 301, 308, 328, 294–331. Perselisihan antarane Arseny Matseevich lan Dimitry Sechenov muncul wiwit taun 1742 amarga perselisihan babagan hieromonk tartamtu (ibid., kaca 264–269). Ing taun 1745, sawisé nampa teguran saka Sinode Suci, Arseny kepéngin pensiun, nanging Kaisari ora maringi idin (PSPiR, E. P., jilid 2, nomer 924). Sinode uga nolak menehi ijin nerbitake 'Obyeksi marang Pamflet Lutheran sing Judhulé The Hammer, Nglawan The Stone of Faith' – sing ditulis watara taun 1748 – minangka wangsulan marang pamflet anonim sing nglawan 'The Stone of Faith' karya Stefan Yavorsky; karya iki ora diterbitake nganti taun 1775. (Popov. Op. cit., kaca 303).

[533] Babagan gesekan antarane Jaksa Agung Shakhovsky lan Sinode: Popov. Op. cit. kaca 305, 308, 311, 314–316.

[534] Babagan ora wigatine politik A. G. Razumovsky, delengen: Platonov. Lectures. kaca 579.

[535] Babagan peran pangakrabé Elizabeth, F. Ya. Dubyansky († 1771): Shakhovskaya. Notes. 1821. Bagéan 1. kaca 85; Koleksi. 42. kaca 413, 481; Abad kaping 18. 3. kaca 344, 397; Popov. Op. cit. kaca 415; Sejarah lan Statistik St. Petersburg. 6. kaca 33, 43.

[536] Popov. Op. cit. kaca 295.

[537] Ibid. kaca 331.

[538] Ibid. kaca 94.

[539] Ibid. kaca 325.

[540] Deleng Tabel 1. Pangeran Pèter III teka ing St Petersburg tanggal 5 Februari 1742; tanggal 6 November dhèwèké mbalik agama dadi Ortodoks, lan dina sabanjuré diumumaké dadi ahli waris tahta. Ing tanggal 29 Juni 1744, dhèwèké tunangan karo Sophie Augusta Frederica saka Anhalt-Zerbt; mantenané dianakaké tanggal 21 Agustus 1745. Babagan Peter III: P. K. Schebalsky, *Sistem Politik Peter III*. Moskow, 1870; Cathetan dening Stahlin (Jakob Stahlin), ing: *Readings*. 1866. 4. Beragam; Platonov, *Lectures*. kaca 597; Helbig, G. A. W. *Biografi Pèter III*. Tübingen, 1808; Stahlin, K. *Saka Kertas-kertas Jakob von Stahlin*. Berlin, 1926; Fleischhacker, H. *Potret Pèter III*, ing: *JGO*. 1957. 5; Bain, R. N. *Pèter III, Kaisar Rusia: Crita Krisis lan Kriminal*. Westminster, 1902.

tahta[541] . Metropolitan Timofey Shcherbatsky saka Moskow nyatakake kanthi luwih blak-blakan ing layang marang panrima sing padha: pamaréntahan Peter III "vitam nostram ad gemitus et dolores ducit" [wis ngisi urip kita karo raungan lan sedhih (Latin)][542] . Peter III dibaptis dadi Lutheran lan manggon ing Kiel nganti umur 14 taun, sawisé kuwi Kaisar Elizabeth ngutus dhèwèké menyang St Petersburg. Ing kéné, tanggal 29 Juni[543] 1742, dhèwèké mlebu agama Ortodoks, nanging kanthi terang-terangan dhèwèké ngetokaké rasa ngremehké marang Gréja Ortodoks lan upacara-upacarane, sing nyebabaké kemarahan ing antarané para kawanané lan kebingungan ing antarané wong manca. Sepuluh dina sadurungé seda Peter III, utusan Austria, Count Mersy-Arzanto, nglaporaké marang pamaréntahé: "Ora gampang mbayangake rasa ngremehake sing nggumunake sing dituduhake Tsar marang agama dominan ing negarane"[544] . Memori A. T. Bolotov nyebutake sawijining paguneman antarane Peter III lan Dimitri Sechenov, Uskup Agung Novgorod, sing nalika semana dadi anggota paling tuwa ing Sinode Suci. Tsar nyatakake kepénginane "menawa saka kabèh gambar sing ana ing gréja, mung sing nggambaraké Kristus lan Ibuné Gusti sing diidinaké tetep ana, déné liyané kudu dicopot; lan uga kabèh imam diprentah nyukur jambangé lan, tinimbang jubah dawa, nganggo busana kaya sing dienggo para pendeta manca"[545] . Utusan Austria sing wicaksana uga nglaporake obrolan iki marang kratoné, kanthi nambahaké: "Uskup Agung, kaget banget, banjur nerangake marang dheweke macem-macem akibat ala sing ana gandhengane karo inovasi-inovasi iki, lan pungkasané, utamané, yèn Kaisar meksa para rohaniawan Rusia supaya nampa kabèh mau, dheweke bakal ngetokake kabèh mau marang bebaya dipatèni déning massa ing sawijining wengi. Nanging, sang raja katon nesu banget marang keberatané lan nambani uskup mau kanthi kasar banget; malah, uskup mau kamungkinan bakal diasingaké menyang Siberia"[546] . Miturut utusan, obrolan iki kelakon tanggal 28 Juni 1762. Rencana reformis Peter III kabuktèkaké déning cathetané sing tanggal 25 Juni taun sing padha: "1) ngidini kabebasan ing kabèh babagan agama (yaiku denominasi agama. – I. S.), lan apa waé sing dadi kepinginan wong, aja dipaksa (menuju Ortodoksi. – I. S.); 2) nampa kabèh wong Kulon sacara umum lan njamin supaya ora dianggep hina utawa disumpahi; 3) mbatalake puasa sing wis ditemtokake sakabehe lan ora nganggep iku minangka hukum, nanging minangka pilihan pribadhi; 4) ora ngukum sapa wae amarga dosa zinah, amarga Kristus piyambak ora ngukum iku; 5) mindhahake kabeh petani biara lawasmu menyang karajaku, lan ing panggonane nyedhiyakake tanakaku dhewe kanthi biayaku dhewe"[547] . Wiwit tanggal 26 Maret 1762, Pangeran Pèter III nerbitaké prentah sing atos, nanging ora kalebu ing Kumpulan Undhang-undhang. Ing prentah kuwi, Sinode Suci dituduh ngurusi birokrasi kakehan ing urusan para pemohon. "Iki wis dadi kabiasaan semata (tegesé kelonggaran. – I. S.) diwènèhaké marang panguwasa diose, supaya ing bab iki Sinode luwih mirip pangreksa para rohaniawan bangsawan tinimbang pangreksa ketat kabeneran lan pembela wong mlarat lan sing ora salah… Mulane, kita maringi dhawuh marang Sinode supaya ngupaya, lumantar pangreksan kaadilan sing paling ketat, mbusak panggunaan kakuwasan sing ora pantes kaya ngono… Kita kanthi dekrit kaisar nyatakake manawa pelanggaran paling cilik marang kabeneran bakal dianggep minangka kejahatan negara sing paling abot"[548] . Nalika jaman pamrentahan Elizabeth, Sinode durung biasa karo nada sing kasar kaya ngono. Nanging sejatine, Peter III bener: kasus-kasus ditarik-ulur, lan rohaniawan rendahan arang banget entuk perlindungan ing Sinode saka kersa sewenang-wenang para uskup, sing asring ora nduwé rasa kaadilan. Ing Januari 1762, Pangeran Pèter III sowan ing Sinode Suci, ing kono piyambakipun rembugan babagan kahanan para tani biara[549] . Iki nyebabake serangkaian prentah[550] , sing nduwèni pangaruh apik marang kahanan para tani. Elingan marang dekrit-dekrit iki tetep urip ing masyarakat suwene

[541] Russ. St. 1879. 25. kaca 587; delengen uga: Solovyov. 25. kaca 147.
[542] Russ. St. 1879. 25. kaca 586.
[543] Bandhingna cathetan 287, sing menehi tanggal sing bener – November 1742 – Ed.
[544] Koleksi. 18. kaca 391; Shchebalsky. Op. cit. kaca 58. Kanggo panemune Peter III marang para anggota Sinode Suci babagan toleransi ing babagan iman (25 Juni 1762), delengen: Russ. Arch. 1875. kaca 2085.
[545] Bolotov, A. Memoir. Jilid 2. kaca 172.
[546] Koleksi. Jilid 18. kaca 371.
[547] Arsip Rusia, 1871, kaca 2055.
[548] Monumen Sajarah Rusia Modern. 2 (1872). kaca 17–18 lan Artikel Rusia. 1872. 6. kaca 567. Prentah iki ora kalebu ing PSZ.
[549] Koleksi. 18. kaca 210; Solovyov. 25. kaca 11.
[550] PSZ. 15. No. 11441, 11480; delengen § 10. Guru Peter III, Y. Stelin, nulis: "(Kaisar – I. S.) lagi nyusun rencana Peter Agung kanggo nyita tanah biara lan ngangkat Kolégium Ekonomi khusus kanggo ngaturé." Jaksa Agung Alexander Ivanovich Glebov lagi nyusun manifesto babagan prakara iki' (Readings. 1866. 4. Miscellany. kaca 103).

wektu, lan ora kebetulan yen para penipu (umpamane nalika Pemberontakan Pugachev) lan para sektarian nggunakake dekrit-dekrit mau . Ing sajarah administrasi keuskupan lan biara, dekrit-dekrit iki mbukak jaman anyar (deleng § 10).

Sikap Kaisar marang Gréja lan para rohaniawan narik kawigaten ora mung para diplomat manca nanging uga sakabehing masyarakat St. Petersburg, ing ngendi topik iki dadi bahan debat sing urip. Katoné, adhedhasar informasi sing ora akurat, utusan Prusia von der Goltz nglaporaké marang sang raja, Frederick II, yèn protes tinulis sing ditandatangani déning para arsihbishop lan akèh rohaniawan liyané wis diajukaké marang Kaisar Rusia[551] . Sawisé nindakake panyelidikan sing tliti marang sumber-sumber sajarah sing ana, biografer Uskup Agung Arsenius ora bisa nemokake konfirmasi babagan laporan protes kolektif para rohaniawan marang penyitaan tanah greja[552] . Ing wektu sing padha, dhèwèké ngakoni yèn Arsenius bisa uga wis ngomong dhéwé. Ora ana sing ngerti bab isi utawa nasib dokumen sing diduga iki. Kanthi ndeleng watak Arsenius, ora bisa dipungkiri yèn dhèwèké pancèn mbantah kanthi tegas, ora kaya para hierark liyané sing pasrah marang dhawuh Kaisar kanthi ambegan lega. Sawisé kabèh, ya Arsenius sing sawetara wulan sabanjuré miwiti perjuangan nglawan pamaréntah. Bisa uga protes sing diajukake iku ilang nalika kahanan ricuh ing kraton sawisé kudeta sing kelakon telung dina sawisé laporan utusan Prusia[553] .

c) Kahanan kudeta kraton tanggal 28 Juni 1762 saka njaba padha karo kedadeyan sing nyertai pangangkatan Maharani Elizabeth ing tahta[554] . Sajeroning wektu sing padha, kahanan Catherine II beda sacara dhasar karo kahanan Elizabeth Petrovna. Kahanan khusus sing dialami Catherine sawisé kudeta iku nemtokake kabijakan domestiké sakabèhé, utamané sikapé marang Gréja. Saliyane, nalika mbahas kabijakan grejane, kudu digatekake kapercayan agama pribadine. Ing antaraning para autokrat Rusia, ora ana sing kabijakan grejane nggambarke pandangan pribadine kanthi cetha kaya kabijakané Catherine II.

Elisabeth dipasang ing tahta déning Pasukan Pengawal. Dhèwèké putriné Peter I, keturunan Rusia, lan kondhang amarga kesalehané, sing ndadèkaké dhèwèké banget populer. Catherine, ing sisih liya, dadi Maharani amarga dhukungan saka klompok cilik perwira Pasukan Pengawal. Wiwitane, dheweke krasa kesepian, amarga dheweke ora duwe sambungan karo para pejabat ing pamarentahan sadurunge utawa dhukungan saka aristokrasi kraton utawa birokrasi. Luwih maneh, dheweke iku putri Jerman miturut lair[555] . Ora ana sing ngerti kepiye tingkatan gereja bakal tumindak marang dheweke. "Ing taun-taun awal pamaréntahané," nulis sawijining sejarawan, "Catherine ora bisa ngaku yèn dhèwèké nduwé landasan sing kukuh ing sangisoré sikilé." Dhèwèké mung gumantung marang dhèwèké dhéwé kanggo kasil-kasilé. "Kudeta taun 1762," nerusake panulis sing padha, "nggawa menyang tahta sawijining wanita sing ora mung pinter lan wicaksana, nanging uga duwé bakat luar biasa, pendhidhikan sing apik banget, beradab lan semangat banget"[556] . Kabijakan greja ing taun-taun awal

---

[551] Popov, Arseny Matseevich. kaca 356; Solovyov. 25. kaca 79.

[552] Popov. Op. cit. kaca 357.

[553] Ibid.; cf.: Readings. 1910. 2. kaca 89.

[554] Babagan kedadeyan iki, delengen: The Coup of 1762: Writings and Correspondence of Participants and Contemporaries. Moskow, 1911. Edisi kapindho; sawijining layang (kaca 95–100) saka Catherine tanggal 2 Agustus 1762 marang Stan. Poniatowski, ing ngendi dheweke njlèntrèhaké kepiyé kedadéan dina iku lumaku; cf.: Platonov. Lectures. kaca 608–611. Babagan literatur memoar sing akèh babagan kudeta tanggal 28 Juni, delengen: Bilbasov, V. A. The History of Catherine the Second. 1896. Jilid 12.

[555] Deleng Tabel 1; uga: Smolitsch, I. 'Pandangan Agama Katharina II lan Gereja Rusia', ing: JGO. 1938. 3. kaca 568–579. Catherine (Sophia Augusta Frederica saka Anhalt-Zerbst) teka ing St Petersburg tanggal 3 Februari 1744; delengen cathetan 287.

[556] Platonov. Kuliah. kaca 615, 712. Sastra babagan Catherine II jembar banget; babagan kesulitan ing taun-taun awal pamaréntahané: Korsakov, D. A. 'Para Panyengkuyung Asupan Catherine II', ing: Ist. v. 1884. 2; Kizevetter, A. A. 'Limang Taun Kapisan Pamrentahan Catherine II', ing: Prosiding Pangurmatan kanggo P. N. Milyukov. Paris, 1930; Klyuchevsky, V. O. 'Maharani Catherine II', ing: Russian Monthly 1896, no. 11 (uga ing: Esai lan Pidato. Moskow, 1913 lan St Petersburg, 1918); Lappo-Danilevsky, A. S. Esai babagan Kabijakan Domestik Catherine II. St Petersburg, 1898; Hoetzsch, O. Catherine II saka Rusia: Putri Jerman ing Tahta Tsar Rusia ing abad kaping 18. Leipzig, 1940; edisi kapindho: 1942. V. A. Bilbasov niyat nulis sajarah rinci babagan Catherine, nanging sayangé mung sing ing ngisor iki sing diterbitaké: *The History of Catherine II*. Jilid 1 (1728–1762). St Petersburg, 1890; Jilid 2 (1762–1764). London, 1895; Jilid 12. Berlin, 1896; Terjemahan Jerman: Berlin, 1897. Surat-surat wigati saka Catherine II, sing uga nyentuh babagan urusan gerejawi, bisa ditemokake ing: Collected Works. Vol. 1, 6, 9, 10, 22 (kanggo Grimm), 27, 32 (kanggo Grimm), 42, 43 (kanggo Grimm). Khusus babagan masalah pendidikan umum ing jaman Catherine, delengen: Rozhdestvensky, S. V. Esai babagan Sejarah Sistem Pendidikan Umum ing Rusia ing abad kaping 18. St Petersburg, 1912. Jilid 1. Uga wigati yaiku: Khrapovitsky, A. V. *Diary: 1782–

pamaréntahané dipengaruhi banget déning loro faktor: kahanan finansial sing parah lan kabutuhan kanggo nggatekake perasaan golongan bangsawan. Kaloro faktor mau pungkasane mutusaké supaya tanah-tanah greja disekulerisasi sakabèhé.

Para sakjamané Catherine padha gumun marang "cara mikir filosofis lan liberal sing digawa nalika dhèwèké munggah tahta… Dhèwèké nganggep dhèwèké minangka murid Voltaire, ngagumi Montesquieu, sinau *Encyclopédie* lan, amarga keteguhan intelektualé sing ajeg, dadi tokoh sing istimewa ing masyarakat Rusia ing jamane"[557] . Mengko, Catherine ngorbanake akèh idealisme jaman enomé, utamané ing pungkasan pamaréntahané nalika kapengaruh Révolusi Prancis. Nanging, kapercayan agamane sing kabentuk nalika isih enom tetep ora owah. Dibesarke kanthi semangat Protestan sing ketat, dheweke dikenalké marang Ortodoksi miturut pandhuan Archimandrit Simon Todorsky, sing wis diangkat kanggo tujuan iki déning Kaisar Elizabeth[558] . Sing pungkasan iki kondhang minangka penerjemah buku Pietist Johann Arndt *On True Christianity* ("Vom wahren Christentum") lan dhèwèké dhéwé uga kena pangaribawa Protestan sing kuwat. Akibate, muridé bisa ngandhani bapaké, sing kuwatir babagan pangowahan agamane sing bakal teka menyang Ortodoksi, yèn "meh ora ana bedané antarané agama Lutheran lan agama Yunani"[559] . Katon saka korespondensi ekstensif Kaisar ing pungkasané yèn Catherine ora tau sejatine dadi Kristen Ortodoks, kaya déné dhèwèké ora tau dadi Lutheran sing taat. Kanggo dhèwèké, afiliasi denominasine tetep dadi prakara murni saka njaba. Sajrone pamaréntahané sing dawa, dhèwèké tansah ndeleng prakara gerejawi lan agama saka sudut pandang kapentingan nagara. Dhèwèké nyoba nyawiji, kanthi wicaksana lan cerdik, jurang ideologis sing misahaké dhèwèké saka hierarki gréja, lan umume—sanajan ora tansah—dhèwèké kasil nindakake kuwi. Catherine ora perlu munafik marang lingkaran jero, sing kebak semangat Pencerahan. Nanging ing ngarepe wong akèh, dhèwèké kanthi sengaja nampilaké pangibadah sing ketat marang Ortodoksi, pratandhaé katon saka panyekelan sing teliti marang paugeran lan upacara gréja. Agama sejatié Catherine II yaiku deisme abad kaping 18. Pandangan agamane wis cukup misuwur, loro saka pranyatané dhéwé lan saka memoaré wong-wong sing urip bareng dhèwèké. Sekretaris Kaisar, A. V. Khrapovitsky, sing ing *Diary*-é maringi papan akèh kanggo sikapé Catherine marang lembaga agama, nulis yèn ing sawijining wektu, sawisé pangakuan dosa, dhèwèké nyritakaké marang dhèwèké bab 'pitakon aneh' sing ditakokaké déning pangakuné: apa dhèwèké pracaya marang Gusti Allah. Dheweke langsung ngucapake Kredo saka memori lan nambahake: 'Lan yen padha kepengin bukti, aku bakal nyedhiyakake bukti sing durung tau dipikirake. Aku pracaya marang kabeh sing dikonfirmasi ing pitung Konsili, amarga para bapa suci ing jaman kuwi luwih cedhak karo para rasul lan luwih bisa mangerteni kabeh tinimbang kita.'[560] . Pangeran M. M. Shcherbatov ngendika kanthi sangsi gedhe: "Kayane ora perlu maneh takon apa dheweke pracaya marang hukumé Gusti, amarga yen pancen pracaya, hukumé Gusti dhéwé bakal bisa mbenerake atiné lan nuntun langkahé menyang dalan kabeneran. Nanging ora, kesurupan amarga maca panulis modhèren tanpa mikir, dhèwèké ora ngajèni hukum Kristen babar pisan (sanadyan dhèwèké pura-pura taat)"[561] . Siji manèh kanca jaman Catherine II, Pangeran I. M. Dolgoruky, nyathet yèn dhèwèké "ora peduli marang kabèh bab suci"[562] . Sikapé marang sakramèn suci bisa diukur saka salah siji layangé marang Voltaire: "Bab cathetan pangakuan dosa, kita malah ora ngerti

---

1793*. St Petersburg, 1874, 1901. Edisi kaping 2. (Khrapovitsky iku sekretarisé Catherine II); Gribovsky, A. M. *Notes on Catherine the Great*. Moscow, 1862.

[557] Platonov. Kuliah. kaca 601; bandhingna kaca 612.

[558] Babagan Simon Todorsky: Makarii (Bulgakov). *History of the Kiev Academy*. St Petersburg, 1843. kaca 153, 171–175; *Collection*. 138. kaca 44; RBS (Sabanev-Smylovsky). kaca 498; Kharlamovich. Pengaruh Cilik Rusia. Jilid 1. kaca 488, 531; Eizevskij, D. 'Ein unbekannter Hallenser slavischer Druck', ing: ZSP. 1938. 15; ibid. 'Cithakan "Rusia" saka Pietis Halle', ing: *Kyrios*. 1938. 3; Winter, E. *Halle minangka Titik Awal Studi Jerman babagan Rusia ing Abad kaping 18*. Berlin, 1953; ibid. 'Beberapa Berita dari Bapak Simeon Todorski': Monumen Persahabatan Jerman-Slav ing abad kaping 18, ing: Zeitschrift für Slavistik. 1956. 1. Sawisé lulus saka Akademi Teologi Kyiv, Todorsky nglampahi watara 10 taun ing Jerman, ing kono dhèwèké sinau ing Halle.

[559] Deleng: Smolitsch (cathetan 301). kaca 571. Cathetan 11 lan kaca 572. Todorsky 'nduwèni kawruh jero babagan telung agama, sawise sinau suwé ing Halle; dhèwèké nyawiji kanthi semangat marang iman Lutheran' ["pangertos tenan marang telung agama, amarga wis suwe sinau ing Halle; dhèwèké nyawisaké dhéwé kanthi semangat khusus marang iman Lutheran" (Basa Prancis)], – nulis ibuné Ekaterina marang bojone, Duke of Anhalt-Zerbst (Koleksi. 7. kaca 29).

[560] Khrapovitsky. Diari. Moskow, 1901. kaca 190 (cathetan tanggal 9 Februari 1790).

[561] Shcherbatov. 'Bab Korupsi Moral', ing: Russian Articles 1870. Jilid 3. kaca 686.

[562] Dolgoruky, I. M. 'Perjalanan menyang Kyiv ing taun 1817', ing: Readings. 1870. Vol. 3. kaca 78.

jenengé… Kita ngidini saben wong pracaya apa waé sing dikarepake" [Bab cathetan pangakuan dosa, iku ora ana wigatiné kanggo kita… Kita ngidini saben uwong pracaya apa waé sing dikarepake (Basa Prancis)][563] . Sikapé sing skeptis marang mujijat katon saka carané nyunting riwayat St Sergius saka Radonezh lan St Alexander Nevsky[564] ; nanging ing njaba dhèwèké tansah negesake pangamatan kanthi teliti marang paugeran lan upacara Gréja[565] . Iki dicathet déning duta besar Prancis nalika bojone, Peter III, isih urip: 'Ora ana sing nindakake upacara sing diatur déning agama Yunani kanggo Kaisar wédok almarhum luwih semangat tinimbang dhèwèké' (iki nyebutaké akèh upacara pangeling-eling sing dianakaké sawisé seda Kaisar Elizabeth nganti dikubur). Para rohaniawan lan rakyat padha pracaya tenan marang sedhihé sing jero tumrap almarhumah lan ngajeni banget raosé. Dhèwèké netepi kabèh pesta gréja, kabèh puasa lan kabèh upacara agama kanthi keteguhan sing paling kenceng; Kaisar, nanging, nduwèni pandangan sing entheng banget marang kabèh mau, sanadyan kabèh mau diurmati banget ing Rusia[566] . Sanajan mangkono, Catherine netepake aturan "respecter la religion, mais ne la faire entrer pour rien dans les affaires d'État" ["Ngajeni agama, nanging ing kahanan apa wae ora ngidini mlebu ing urusan nagara" (Basa Prancis)][567] . Kanthi netepi aturan iki, dhèwèké kasil ngliwati akèh kesulitan ing kabijakan gréja. Nanging ing jero atiné, Kaisar wadon mesthi kerep ora bisa nahan guyu. Ing taun 1787, dhèwèké nulis marang Potemkin: "Ing dina St. Petrus ing Moskow, ing Katedral Dormisi, kita ngumumaké Platon (Levshin – I. S.) diproklamasikake dadi Metropolitan, lan kita nyulam salib intan setengah arshin (kira-kira 35 cm – I. S.) ing dawane lan ambane, lan dheweke katon kaya merak Kremenug sakabehe wektu"[568] . Catherine II banget ora percaya marang para uskup. Kajaba Dimitri Sechenov, sing nolak teori 'loro kuwasa', lan Gavriil Petrov sing welas asih lan rembugan, sing ngerti tenan sepira sia-sia yen nentang Kaisar, utamane ing separo kapindho pamarentahané[569] .

Teori loro kuwasa sing mandhiri – agama lan sekuler – wis ngganggu Kaisar wiwit wiwitan. Bisa uga dheweke wis ngerti cathetan sing kasebut mau sing diajokake Arseny marang Kaisar Elizabeth. Nalika nyiapake sekularisasi tanah greja, Catherine II kudu ngakoni manawa pandangan kaya ngono isih urip. Pangeran M. M. Shcherbatov pracaya manawa sikap Catherine marang teori 'loro kuwasa' kabentuk amarga klaim ambisius para rohaniawan marang hak-hak sekuler: "Permaisuri sing mrentah, sing manut filsafat anyar, mesthi ngerti nganti ngendi wewenang gerejawi kuduné nganti, lan mesthi ora bakal ngidini wewenang kuwi ngluwihi wates-wates kuwi. Nanging aku ora bisa njamin yèn, yèn ana kasempatan sing pas, para rohaniawan ora bakal nggedhekaké wewenangé"[570] . Mbokmenawa pancèn pertimbangan-pertimbangan iki sing nyurung Maharani supaya nambani Metropolitan Arsenius kanthi kasar banget, sing dadi langkah liya kanggo nyubordinasi Gréja marang nagara. Catherine kanthi gampang nyebut dhéwé minangka 'Maharani sing taat'[571] , lan ing sawijining layang marang Voltaire dhèwèké malah nyebut dhéwé 'chef de l'Église grecque' [pimpinan Gereja Yunani (Prancis)][572] ; pancen, Grimm uga nyebut dheweke minangka "chef de son Eglise" [pimpinan Gereja-e (Prancis)][573] . Kaisar putri ngrampungake masalah sensitif penerus tahta kanthi negesake yen dheweke munggah tahta kanggo mbela iman Ortodoks[574] . Gagasan iki negesaké ing manifesto Catherine II nalika munggah tahta tanggal 28 Juni 1762: 'Dadi cetha marang kabèh putra sejati tanah air Rusia bebaya sing nyerang kabèh nagara Rusia amarga tumindak iki,

---

[563] Koleksi. 13. kaca 101 (tanggal 24 Mei 1771).

[564] Catherine II. Uripé St Sergius, ing: Russian Articles 1888. 57. kaca 751. Sadurungé diadegaké mahkota ing Moskow (22 September 1762), Catherine, kaya Elizabeth lan para tsar Moskow, ngunjungi Lavra Trinity-Sergius.

[565] Koleksi. 13. kaca 325; cf. ibid. 1. kaca 282.

[566] Bilbasov. Op. cit. 1. kaca 129.

[567] Koleksi. 7. kaca 97. Babagan kabijakan greja Catherine II, delengen: Znamensky. Readings; Titlinov. Gavriil Petrov.

[568] Karya Kumpul. 37. kaca 416; cf. kaca 278.

[569] Korespondensi antara Catherine II lan Monsieur Voltaire. Moskow, 1803. kaca 13, 24; delengen uga: Znamensky, ing: Prav. sob. 1875. Vol. 1. hlm. 411, 413; 2. hlm. 28, 33; Titlinov, Gavriil Petrov. hlm. 281, 360.

[570] Shcherbatov. 'Statistik ing Konteks Rusia', ing: Readings. 1859. Jilid 3. kaca 70.

[571] Koleksi. 7. kaca 156.

[572] Ibid. 13. kaca 378 (tanggal 27 Desember 1773).

[573] Ibid. 33. kaca 142 (tanggal 23 April 1781).

[574] Ing cathetan dhéwé babagan pamaréntahané, Catherine negesaké: 'Catherine wis munggah ing tahta; dhèwèké dipasang ing kono kanggo mbela iman Ortodoks' (deleng cathetan 24. – Panyunting), ing: Arsip Rusia. 1865. kaca 490. Pendeta Pyotr Alekseev (deleng § 12), sing kondhang ing jaman kuwi, nyawisake bukune taun 1767 *True Christian Piety* (Moskow, 1767) marang Maharani minangka pangikut sejati saka Gusti sejati (Filaret. Review. 2 (1884). ed. kaping 3 kaca 386).

yaiku: hukum Yunani Ortodoks kita sing pisanan ngrasakake geger lan karusakan tradhisi eklesiastikalé, saéngga Gréja Yunani kita wis banget rentan marang bebaya pungkasan saka owah-owahan marang Ortodoksi kuna Rusia lan panriman hukum saka iman sing béda"[575] . Gagasan nylametake Gréja saka kabijakan Pangeran Pèter III luwih ditekanké manèh ing manifesto sing diterbitaké nalika upacara pangukuhan tahta tanggal 7 Juli 1762: "Semangat kesalehan, katresnan marang Tanah Air Rusia Kita… meksa Kita tumindak kaya ngono (sebuah kudeta. – Ed.). Yen Kita ora nindakake kanthi pas wektune apa sing dituntut saka jabatan Kita marang Gusti, Gréja-Nya lan iman suci, Kita bakal kapaksa njawab iki ing ngarepe Pangadilan kang Wedi". Ing pungkasan manifesto kasebut, dinyatakaké yèn tumindak Kaisarwati nampa berkah ilahi: "Panjenengané, Gusti Allah Kang Maha Kuwasa, ingkang mrentahaké karajan lan paring karajan mau marang sapa waé ingkang Panjenengané kersakaké, nyumurupi niyat Kita ingkang leres lan taat, saestu sampun mberkahi"[576] . Kiprokasi Catherine didhukung tanpa wates dening para rohaniawan dhuwur, sing padha banget wedi marang owah-owahan tragis ing posisine ing sangisoré Peter III, lan luwih-luwih amarga kelangan tanah gerejawi. Sanadyan ora ana anggota Sinode Suci ing antarané para pangripta manifesto tanggal 28 Juni, padha langsung nampa gagasan-gagasan sing ana ing kono, muji Catherine II ing khotbah-khotbahé minangka pembela iman Ortodoks[577] . Malah sekularisasi taun 1764 ora bisa nyetop aliran pujian. Sawisé diterbitaké 'Instruksi'é Catherine ing taun 1766, Sinode Suci negesaké yèn 'Instruksi' paling luhur iku nggambaraké karsa ilahi kanggo ndeleng bangsa Rusia, sakbisa-bisane manungsa, dadi paling makmur ing donya'[578] .

Nalika nglumpukaké Komisi kanggo nyusun kode hukum anyar, Catherine II ora nganggep perlu mbuktekake manèh komitmené marang Ortodoksi, sing biyasané dadi kabungahané kanggo negesake. Dheweke piyambak nyusun sakumpulan pedoman kanggo komisi iki – sing misuwur minangka 'Instruction'. Pedoman iki nerangake kanthi rinci babagan kersaning Gusti lan ajrih marang Gusti minangka dhasar urip bebrayan lan pangasuhan para mudha[579] . Nanging tembung 'Orthodox' mung kaping pindho – minangka bagéan saka frasa 'iman kita sing Ortodoks Yunani Wétan'[580] . Saliyane, ing pandhuan kanggo jaksa agung komisi, hukum kanonik diartèkaké minangka "aturan kanonik, utawa upacara, adhedhasar iman"[581] . Miturut "Pandhuan", hukum sipil adhedhasar ajrih marang Gusti Allah lan marang hukumé Gusti Allah, sing saktenané dianggep minangka tatanan moral. Miturut perané, hukum sipil kudu njamin palaksanaan hukumé Gusti tanpa alangan. Mangkono, loro-loroné hukum mau dadi dhasar pendhidhikan. Ing Bab 16 saka 'Instruction', sing judhulé 'Babagan Pendidikan', pandangan Pencerahan Protestané Catherine II katon cetha. 'Saben uwong kawajiban mulang anak-anake ajrih marang Gusti minangka dhasar kabecikan kabèh lan nancepaké kabèh kawajiban sing Gusti paringaké marang kita ing Sepuluh Préntahé lan sing dituntut déning iman Ortodoks Wétan Yunani ing paugeran lan tradisi liyané'

---

[575] PSZ. 16. No. 11582. Delengen manifesto pangukuhan tahta tanggal 5 Juli (ibid. No. 11598). Kematian Peter III dianggep déning Catherine minangka Kawicaksanan Ilahi (ibid. No. 11599). Elisabeth, sing uga dianggep minangka pembela iman sawisé pamaréntahan Anna sing tanpa agama, ora perlu ing manifesto pangukumé kanggo mbeneraké kedadeyan ing wengi 25 November 1741 (ibid., vol. 11, no. 8475): posisiné minangka putriné Peter Agung wis aman.

[576] PSZ. 16. No. 11598.

[577] Solovyov. 5 (Public Benefit). kaca 1370; medali dicetak kanggo ngrayakake pangukuhan mahkota Catherine sing nembungake tulisan: 'Kanggo kaslametan iman lan tanah air' (ibid., kaca 1372).

[578] Koleksi. 36. kaca 188.

[579] The Nakaz*, ed. Chechulin (1907). Artikel 1, 79, 352, 494–497, 552. Bacaan wigati babagan *The Nakaz*: Chechulin, D. 'Babagan Sumber-sumber *The Nakaz*', ing: ZhMNP. 1902. 4 (uga ing pambuka edhisi 'Nakaz' taun 1907); Latkin. Buku Palajaran (1909). kaca 627; ibid. Komisi Legislatif. kaca 185; Polenov, D. V. Informasi Sajarah babagan Komisi Catherine kanggo nyusun kode anyar. St Petersburg, 1872; Dityatin, I. I. 'Komisi Legislatif Catherine kanggo Nyusun Kode Anyar', ing: Yuridich. Vestnik. 1879. 3–5 (lan minangka publikasi kapisah: Rostov-on-Don, 1905); Florovsky, A. Komposisi Komisi Legislatif, 1767–1774. Odessa, 1915; Andreae, F. Kontribusi kanggo Sejarah Catherine I: Instruksi taun 1767 kanggo Komisi nyusun Kode Undhang-undhang Anyar. Berlin, 1912; Sacke, G. Komisi Legislatif Catherine II: Sumbangan kanggo Sajarah Absolutisme ing Rusia. Breslau, 1940; Sergeevich, V. 'Alesan Gagalé Komisi Legislatif Catherine', ing: VE. 1878. 6; Taranovsky, F. V. 'Doktrin Politik ing "Instruksi" Maharani Catherine II'. Kyiv, 1903. Babagan urusan gerejawi sing ana gandhèngané karo 'Nakaz': Barsov, N. 'Poin tambahan kanggo dekrit Sinode Suci marang wakil sing dipilih kanggo Komisi taun 1767', ing: Christian Readings 1877, no. 11–12; Prilezhaev, E. M. 'Nakaz lan Titik-titik kanggo Wakil saka Sinode Suci marang Komisi Catherine babagan nyusun Kode Anyar', ing: Christian Readings 1878. 9. Materi Komisi, ing: Collection. 4, 8, 14, 32, 36, 43, 68, 93, 107, 115, 123, 143, 147; babagan urusan gerejawi: ing kono. Jilid 4, kaca 36 lan utamane 43 (materi sing relevan uga ditemokake ing jilid-jilid liyane).*

[580] Peraturan (1907). Pasal 351, 495.

[581] Ibid. Prentah Jaksa Agung. Artikel 167, 168.

(§ 351). "Padha uga kudu nancepake katresnan marang tanah air, lan mulang supaya padha ngajeni ukum sipil sing wis ditemtokake lan ngajeni pamarentahan tanah air, minangka wong-wong sing miturut kersaning Gusti ngopeni karaharjaning donya" (§ 352). "Supaya ora ana apa-apa sing diidini sing bisa ngganggu perayaan Liturgi Ilahi, sing dilakokaké ing panggonan sing wis ditemtokaké kanggo kuwi, lan supaya tertib lan tata krama sing pantes dipatuhi déning warga sajrone prosesi lan upacara sing padha" (§ 552). Ing ngendi wae ing "Instruksi" ora ana sebutan babagan posisi dominan Greja Ortodoks, sing bisa diaku adhedhasar tradisi sing ana. Ing § 79, diakoni manawa kejahatan marang iman uga kalebu kejahatan, nanging Kaisar putri kanthi tegas nentang paksaan murtad dadi Ortodoks, lan nyengkuyung toleransi agama sing tuntas. Bab 20, sing judhulé 'Aturan sing Penting lan Perlu banget', nyatakake: 'Ing nagara sing amba banget iki, sing ngrembaka panguwasa marang akèh bangsa sing béda-béda, nglarang utawa nindhes manéka kapercayan bakal banget ngrusak katentreman lan keamanan para wargané' (§ 494). "Lan pancen ora ana cara liya, kejaba toleransi sing wajar—sing ora ditolak dening iman Ortodoks lan kabijakan kita—kanggo nggawa maneh kabèh wedhus sing nyasar menyang kandhang sing sejati lan setya" (§ 495). "Wong kudu banget ati-ati nalika nyelidiki kasus sihir lan bidah," pangandikane Maharani ing bab sabanjure *[582] *. Ora kamungkinan yèn Catherine ngarep-arep kabèh uskup sarujuk sakabehe karo panemune. Mulane dhèwèké tumindak kanthi ati-ati diplomatik lan mbentuk sawijining komisi kanggo mriksa *Nakaz* lan ngerti panemune para rohaniawan. Komisi iki dumadi saka Uskup Innokenty Nechaev saka Pskov, Uskup Gavriil Petrov saka Tver, lan Archimandrit Platon Levshin. Komisi kuwi bungah banget lan, kanthi wani mung nggawe sawetara pangowahan gaya basa, nglaporake marang Maharani: 'Kita luwih gumun marang bandha kawicaksanan sing ana ing karya iki tinimbang sing bisa kita ungkapake nganggo tembung… Kita ora bisa ora nyatakake manawa, miturut wates pangerten kita sing sithik, karya iki iku paling sampurna ing jinisé ing babagan perundang-undangan… Oh, mugi Sang Raja para Raja kersa maringi supaya undang-undang Ilahi iki kaurmati kanthi pungkasan sing bahagia, lan kanthi mangkono manah sing paling welas asih saka Paduka Kaisar putri bisa kabungahan"[583] .

Ing eulogi-eulogi mau, para anggota komisi ora nganggep perlu nyebutake manawa Komisi kanggo rancangan kode hukum anyar ora kalebu siji wae wakil saka para rohaniawan sing akèh, padahal malah wong Samoyed diijini ngirim delegaté dhéwé kanthi instruksi sing cocog. Para budhak tani uga ora kalebu; dheweke diwakili déning para pamilik tanahé[584] . Diusulake manawa Sinode Suci nganggep ora perlu nganakake pemilihan wakil rohaniawan, konon amarga delegat saka Sinode Suci, Uskup Agung Dimitri Sechenov, bisa dianggep bebarengan minangka wakil rohaniawan, sing kabutuhane wis dingerteni dening Sinode[585] . Nanging apa Sinode pancen wis ngerti kabutuhan rohaniawan? Sinode Suci dhéwé uga ragu bab iki lan njaluk panemu saka sawatara uskup. Uskup-uskup mau banjur konsultasi karo rohaniawan paroki ing keuskupané (kaya sing kelakon, umpama, ing Little Russia). Antarane rancangan-rancangan Catherine, ditemokake cathetan sing katon nuduhake manawa Kaisar putri kepengin nyerahake marang Sinode kanggo ngrampungake pitakon babagan perwakilan rohaniwan: 'Lan babagan pilihan lan pangiriman menyang Kode iku saka wong-wong rohani, pintena sing dianggep pantes déning Sinode Pamaréntahan Paling Suci'. Isih durung cetha apa Catherine maksude wakil-wakil rohaniwan sacara umum utawa khusus saka Sinode Paling Suci. Mbok menawa ora melu-melu para rohaniwan bisa diterangake amarga rasa ora puas marang k g aktivitasé ing komisi legislatif sadurungé sing padha jinis iki, sanajan sadurungé jaman pamrentahan Catherine II[586] . Ing laporan Jaksa Agung marang Kaisar, kita maca: "Bab para rohaniawan, Sinode Suci, sing nduwèni paugeran rohani lan gerejawi, tetep manut marang statutus sadurungé. Nanging, yen ana pasal sing nyakup para pandhita gereja, wakil-wakil saka Sinode Suci bisa dijaluk

---

[582] Cf.: PSZ. 19. No. 13996 (29 Mei 1777), ing ngendi Catherine II ngumumake: 'Kaya Gusti Allah Kang Maha Kuwasa nampa kabèh agama, basa, lan kapercayan ing donya, mangkono uga Sang Dheweke'. Delengen uga ing Jilid 2 babagan kabijakan Catherine marang Para Percaya Lawas. Pangeran I. M. Dolgoruky sing pedhes, sing dikenal minangka 'ateis' lan 'Jacobin', nerangake toleransi agama Catherine II amarga 'toleransi… asalé saka ketidakpedulian total marang kabèh bab sing suci' (Readings. 1870. 3. kaca 78). Manawa wates toleransi agama Catherine bisa waé béda-béda, katon saka kabijakané marang Gréja Uniate ing Belarus (deleng Jilid 2).

[583] Titlinov, Gavriil Petrov, kaca 131; Snegirev, Uripé Metropolitan Platon (1891), kaca 115; delengen uga layangé Catherine II marang Platon Levshin: Readings, 1875, jilid 4, kaca 166 (ditinggalaké tanggal 30 Februari 1766).

[584] Koleksi. 4. kaca 37.

[585] Sergeevich, ing: VE. 1878. 1. kaca 200.

[586] Koleksi. 43. Lampiran; Titlinov. Op. cit. kaca 166; Florovsky. Op. cit. kaca 57–60.

rawuh ing majelis kanggo rembugan." Sikap iki marang para rohaniawan uga katon saka kasunyatan manawa Sinode Suci ora kalebu ing dhaptar lembaga sing dikirimi salinan 'Instruction'[587] .

Sinode Suci nunjuk Uskup Agung Dimitri Sechenov saka Novgorod minangka wakilé, maringi dhèwèké Pedoman sing wis disusun sawisé rembugan babagan poin-poin sing wis dirumusaké déning Sinode[588] . Sinode nerangaké yèn teks sing samar saka dekrit taun 1766 kuwi ateges wakilé uga kudu tumindak minangka wakil para rohaniawan sakabèhé. Mula, Instruksi Sinode ngemot, saliyane babagan administrasi gréja, uga pranatan babagan status rohaniwan ing diosek-diosek. Kanggo alesan sing ora dingerteni, nalika Sinode nyiapake Dekrit, mung papat anggota Sinode sing ora ana ing St Petersburg sing dijaluk nyerahake panemune babagan posisi rohaniawan kanthi tulisan; lan mung sawisé Dekrit kasebut dirancang lan disahake, tanggal 1 September 1767, Sinode banjur nyuwun tanggapan saka telung uskup maneh saka dioceses[589] Rusia Cilik. Ing rapat Sinode Suci tanggal 20 Maret 1767, para anggota Sinode sing rawuh (Uskup Agung Dimitri Sechenov, Uskup Agung Ambrose Zertis-Kamensky saka Krutitsy, Uskup Palladius Yuryev saka Ryazan lan Archimandrit Simon Lagov saka Biara Novospassky) mutusaké maringi pandhuan marang papat uskup sinodal sing ora rawuh mau "kanggo nimbang apa sing kudu dilebokaké ing rancangan Kode anyar sing bakal diajukaké marang wakil ing pandhuan, babagan Garéja lan rohaniwan, nyusun pasal-pasal babagan iku lan ngajokaké marang Sinode Paling Suci kanggo dipertimbangaké". Amarga sekularisasi tanah garéja durung kelakon ing Ukraina Cilik, teks sing rada béda dialamatké marang para uskup ing kana: "Menawa, babagan tanah lan properti sing kagungan para rohaniawan Ukraina Cilik ing kana, uga kauntungan liyane sing dadi haké, padha nyusun pranatan rinci lan ngirimaké marang Sinode Pengatur Paling Suci kanggo dipertimbangaké"[590] . Ora bisa ngenteni laporan sing dijaluk saka keuskupan, sing ora teka nganti 18 Agustus 1768: wiwit tanggal 2 Agustus 1767, Sinode Paling Suci wis nerusake Prentah kasebut marang delegaté, Uskup Agung Dimitri. Wangsulan saka keuskupan disusun kanthi mandhiri déning para uskup Rusia Agung, déné wangsulan saka para uskup Rusia Cilik disiapaké mung sawisé rembugan karo rohaniawan putih lan biara-biara Kiev-Pechersk lan Mezhigorsk[591] .

Dekrit kasebut adhedhasar enem poin sing diatur déning Uskup Agung Dimitri, sing ditandatangani déning para uskup sing kasebut mau. Dekrit Sinode Paling Suci nyatakake pangarep-arep dhasar "supaya Sinode Pangatur Paling Suci diadegake kanthi dhasar sing padha ing saben bab kaya sing diadegake ing jaman almarhum Kaisar Piter Agung, sing pinaringan kamulyan sing berkah lan langgeng, lan diparingi kedudukan sing padha karo Senat Pangatur". Ing babagan iki, Uskup Agung Dimitri nyerahake petisi khusus marang Maharani. Titik dhasar kapindho ing Dekrit Sinode Paling Suci yaiku panjalukan, "supaya paugeran lan peraturan sing ditetepake dening para rasul suci lan ing pitung Konsili Ekumenis lan sangang Konsili Lokal, sing ana gandhengane karo administrasi gerejawi lan diadopsi dening Gréja kita, bisa tetep berlaku kanthi konfirmasi paling dhuwur saka Dheweke Kaisar (! – I. S.)". Masalah-masalah ing ngisor iki uga diangkat: 1) pangrembakan takhayul sing nyebar kanthi macem-macem cara ing kalangan Ortodoks; 2) uskup, rohaniawan lan kabèh pelayan gréja; 3) watesan jumlah gréja paroki; 4) disiplin para awam nganti tekan titik, "miturut 'Peraturan Rohani', sapa waé saka pangkat apa waé tundhuk, ing babagan rohani, marang paukuman uskup ing yurisdiksi panggonané"; 5) mantenan; 6) pambatalan mantenan. Miturut isiné, pranatan-pranatan ing Dekrit iki raket gegandhèngan karo 'Peraturan Rohani'. Kudu dicathet kanthi khusus pangajab sing kasebut ing klausa 2, 'Bab Pendeta lan Pelayan Gereja', yaiku 'maringi idin marang umat awam saka kabèh lapisan, sing kepéngin lan dianggep pantes, kanggo mlebu dadi rohaniawan'. Miturut 'Peraturan Rohani', iki bisa kelakon, nanging ing praktiké arang banget. Sinode Suci kanthi cetha nemtokake yèn imam paroki ora kena dipilih ing rapat paroki (yen rapat kuwi ana), nanging kudu diangkat

---

[587] Miturut A. Florovsky (Komposisi Komisi Legislatif, 1767–1777. Odessa, 1915. kaca 17), laporan iki ditulis déning ketua Komisi, A. I. Bibikov. Ing prentah sing diterbitake dening Jaksa Agung, Pangeran A. A. Vyazemsky, marang Senat, sing nyebutake lembaga-lembaga sing kudu dikirimi salinan 'Nakaz', Sinode Suci ora kasebut (PSZ. 18. No. 12977).

[588] Koleksi. 42. kaca 42–62; uga ing: Prilezhaev. kaca 241–262. Nalika rembugan pasal-pasal, Jaksa Agung I. I. Melissino ngajokake nambah pasal ing 'Instruksi' kanggo wakil Sinode Suci babagan nyuda jumlah ikon (Readings. 1871. 3. Beragam. kaca 114–117). Sinode katon ora nggatekake usulané Melissino (Prilezhaev. kaca 227).

[589] Prilezhaev, kaca 226.

[590] Koleksi. 43. Pengantar. kaca I–II.

[591] Ibid. Lampiran. Saka usulan-usulan sing diajokaké para uskup diose, sing paling menarik yaiku usulané Athanasius saka Volkhov, Uskup Rostov, ing ngendi dhèwèké ngajokaké mbukak sekolah paroki kanggo bocah tani loro-lorone (ibid., kaca 421–425).

déning uskup diosek dhéwé, biasané saka kalangan seminari. Nanging, yen ora ana calon sing dinominasi déning uskup, "ing kahanan kaya ngono, pilihan kudu digawe déning umat paroki gréja-gréja kasebut, kanthi syarat umat paroki menehi kesaksian sing cetha babagan integritas calon sing dipilih, miturut paugeran 'Peraturan Rohani'"[592] . Dekrit Sinode Suci iki banjur ngalami nasib sing padha karo dekrit-dekrit liyane sing padha: tanggal 12 Januari 1769, komisi kasebut dibubarake[593] .

Kudu digatekake manawa para rohaniawan, sawise dirampas hak ngirim wakil dhewe menyang komisi, padha banget kasengsem karo pakaryane: 'padha nyoba nyusup menyang komisi kanthi cara ora langsung, liwat dalan mbulet, utamane kanthi mengaruhi pamilihan deputi kutha lan nyusun mandat kutha-kutha'[594] . Antarane petisi kutha-kutha individu, kita nemokake tandha tangan para imam, sing sahé angel dipertentangaké, amarga 'Dekrit' kaisar ora nglarang para rohaniawan—sing uga dadi wajib pajak kutha—melu nyusun petisi kutha. Mangkono, tandha tangan para rohaniawan katon ing dekrit kutha-kutha Dmitrovsk, Peremyshl, Vereya, Uglich lan liya-liyané. Dekrit Uglich ditandhani ora kurang saka 22 anggota rohaniawan; salah sijiné, Ivan Sukhoprudsky, sawijining pejabat ing kantor administrasi gerejawi, malah kapilih dadi delegasi kutha. Petisi saka Kolomna lan Rostov uga nyakup, saliyane liya-liyané, kabutuhan para rohaniawan. Kayane kutha-kutha mau nampani partisipasi para rohaniawan ing nyusun petisi, amarga pendhidhikané banget mbantu tugas sing komplek iki. Masyarakat nganggep partisipasi kaya ngono minangka bab lumrah, amarga padha ndeleng para rohaniawan minangka warga kanca sejati.

Malahan, komisi kuwi ora bisa ora nimbang bab-bab sing ana gandhèngané karo kabutuhan rohaniawan. Wiwit Agustus 1767, wis diputusaké kanggo mbentuk sub-komisi ('komisi pribadi') babagan urusan gerejawi, nanging iki kudu ditundha samentara, amarga mung siji saka anggotané, yaiku Sukhoprudsky sing kasebut mau, sing kalebu kalangan rohani. Sub-komisi iki kabentuk ing Mei 1768 lan dumadi saka loro pejabat dhuwur, loro mayor jenderal, lan siji perwira Garda liyane. Sawisé telung anggota militer mau lunga, sub-komisi mau dumadi saka Ivan Sukhoprudsky, sawijining panitera saka Uglich, siji wakil saka golongan bangsawan, lan siji wakil saka pemukiman militer Ukraina. Kita ora ngerti apa-apa babagan kegiyatan sub-komisi iki[595] . Ing tanggal 26 Juni 1768, salah siji sub-komisi nyusun rancangan undang-undang 'Babagan Hak-hak Kelas Menengah Penduduk'. Rancangan iki dikirim menyang Sinode Suci, amarga Bab 4 ngrembug "hak-hak rohaniawan putih, amarga diklasifikasikake dadi golongan menengah"[596] . Rancangan undang-undang iki ngrembug hak pribadi lan hak properti para rohaniawan iki, lan klasifikasine minangka golongan menengah diadili adhedhasar posisi resmi lan pendhidhikan. Bagéan kapindho saka rancangan (hak pribadi) nyatakake: 'Para rohaniawan, minangka wong-wong sing wis disucèkaké sacara khusus kanggo nglakoni pangabdian sing sah lan ilahi lan sing dadi guru umat, bakal diparingi pakurmatan lan pangajèn khusus amarga jabatane déning umat awam' (§ 5). Mulane, "para rohaniawan lan pangabdi gréja aktif sing wis diangkat " ora kena diparingi paukuman badan nganti dipecat saka jabatane (§ 12). Dheweke ora kena dipeksa nindakake pagawean umum, kajaba gaweyan ing ngarep omahé dhéwé kanggo njaga kabersihan kutha (§ 13). Padha nduwé salah siji hak istimewa bangsawan – hak lelungan nganggo kereta kuda (§ 14). Anak lanangé padha éntuk akses prioritas menyang seminari lan lembaga pendidikan diosean liyané (§ 15). Para rohaniawan bebas saka pajeg kepala lan wajib militer. Dheweke ora bakal dipanggil kanggo nglakoni tugas kepegawaian sipil lan, ing babagan rohani lan gerejawi, mung tundhuk marang yurisdiksi gerejawi. Para rohaniawan nduwèni hak nolak penjagaan. Kasus perdata marang anggota rohaniawan mung dirungokaké yèn ana wakil administrasi gréja (§§ 6–11). Ing pérangan katelu rancangan, para rohaniawan dibebasaké saka kewajiban nginep lan pajak sing gegandhèngan, uga saka kewajiban panggembalaan kéwan lan perlindungan geni. Padha diparingi hak nyewakake papan ing omahé dhéwé kanggo digunakaké minangka toko (§ 16–18). Ing pérangan kapisan rancangan, rohaniawan dipérang dadi imam lan pelayan gréja; pangangkatan loro-loroné ditindakake manut aturan gerejawi.

---

[592] Koleksi. 43. kaca 42–65. Dimitri Sechenov seda tanggal 14 Desember 1767; Gavriil Petrov kapilih dadi ketua.

[593] Babagan sebab-sebab kegagalan komisi, delengen: Sergeevich. Op. cit.; Platonov. Lectures. kaca 624–628.

[594] Latkin. Buku Palajaran (1909). kaca 63; Koleksi. 93. kaca 541, 92, 162, 192, 257, 305, 349, 370.

[595] Deleng cathetan 340; Krylov, V. 'Komisi Catherine ing Sikapé marang Para Pendeta minangka Kelas Sosial', ing: Faith and Reason. 1903. No. 8. kaca 480.

[596] Koleksi. 36. kaca 185–188. Pengantar. kaca IV–VII; draf – kaca 179–231; babagan rohaniawan – kaca 185; panemu Sinode Suci – kaca 187–188.

Wangsulané Sinode Suci wis ditampa wiwit tanggal 12 Januari 1769. Bantahan dhasar mung diajukaké kanggo paragraf ing pérangan kapisan; contoné, pangilangan sakabèhé sebutan rohaniawan tingkat dhuwur, uga rohaniawan Ukraina Cilik, sing miturut ukum nduwèni hak istiméwa. Nanging pokok perselisihan utama ana ing klasifikasi rohaniwan minangka kagolong 'kelas menengah'. Tinimbang mbedakaké rohaniwan 'putih' lan 'ireng', miturut panemune Sinode Suci, kuduné ditrapaké pamisahan adhedhasar prinsip liya, 'amarga ing antarané rohaniwan ana sing nyekel jabatan wewenang, yaiku: metropolitan, uskup agung, uskup, arkimandrit, abbot, imam agung; dene liyane diatur, yaiku: hieromonk, imam, protodekon, dekon, sub-diakon lan pelayan greja liyane; mula tinimbang ngrasakake salah siji bagean rohaniawan minangka 'putih', rohaniawan kudu dipérang dadi rohaniawan ngisor lan rohaniawan dhuwur, supaya istilah sing sepisanan nyakup sing nduwèni wewenang, lan sing kapindho nyakup sing tundhuk marang wewenang. Lan kaya para rohaniawan ngisor, sing dikenal minangka rohaniawan 'putih', wis diparingi hak-hak déning komisi babagan 'kelas menengah', mula kanthi adil hak-hak kuwi uga kudu diparingaké marang rohaniawan dhuwur" (§ 2). Para rohaniawan ora kena diklasifikasikaké dadi bagéan saka 'kelas menengah', "nanging kudu dilebokaké ing kelas khusus; lan nganti sepira, dibandhingake karo kelas-kelas liyane, iki gumantung mung marang kersaning Gusti Kaisar Perempuan kita sing welas asih, Sang Monark kita sing paling taat, amarga kabeh rohaniawan, miturut jabatané, iku panggembala lan guru kanggo kabeh lapisan masyarakat". Ing babagan iki, Sinode Suci nyebutake dekrit Pangeran Peter Agung taun 1714, ing ngendi bangsawan diparingi idin mlebu ing golongan rohaniwan, lan nunjukaké marang hak istimewa rohaniwan Ukraina, sing dipadhakaké karo pegawai negeri lan bangsawan (szlachta) kaya ing jaman Bizantium, ing ngendi rohaniwan, miturut pangkat sosial, diparingi kedudukan sing padha karo bangsawan.

Ing wangsulane, sub-komisi ngandhani Sinode Suci manawa 'ora nduwé niyat nemtokake hak-hak kanggo rohaniawan sakabèhé, nanging mung kanggo salah siji pérangané, yaiku sing, amarga urip bebarengan kanthi jasmani, kalebu ing sangisoré hukum sekuler'. Pembagian rohaniawan sing diusulake dening Sinode "magepokan karo dogma iman lan hukum gerejawi… sing, sanajan sadurunge komisi khusus… ora bisa kalebu wewenangé"[597] . Miturut iki, sub-komisi mutusaké supaya teks undang-undang sing relevan tetep ora diganti, amarga para rohaniawan iku "warganegara", tegesé wong kutha, lan amarga status sosial iki—lan ora amarga pangkat gerejawi—padha manggon bebarengan ing "kependak" sekuler.

Wiwit para uskup asalé saka Ukraina Cilik wani, ing taun 1764, mbantah usulan sekularisasi tanah greja, rasa ora percaya Kaisar marang para uskup luwih kenceng marang wong-wong Ukraina Cilik. Ing taun sing padha, Catherine, ing salah siji layangé, nyebut 'nafsu kuwasa sing ora kendhat' saka lulusan Akademi Kyiv lan wiwit luwih milih wong Rusia Gedhé tinimbang wong Rusia Cilik nalika ngangkat uskup. Miturut dhaptar anggota Sinode Suci, wong-wong Little Russian mung diangkat menyang badan iki sacara sporadis[598] . Metropolitan Rostov, Arsenius Maceevich, ngrasakake beban abot saka kabijakan Kaisar Wadon.

Palaksanaan dekrit Pangeran III pas karo munggahé Kakaisar Catherine II, sing nyurung Arseny Matseevich nyerahaké laporan paling anyaré marang Kakaisar, dikirim nganggo utusan khusus. Utusan mau teka ing tengah-tengah perayaan pangukuhan kraton, lan layangé Arseny disimpen ing arsip, mesthiné ora tanpa campur tangan Uskup Agung Dimitry Sechenov, miturut pangarang biografi Metropolitan Arseny,[599] . Ing tanggal 18 Juli 1762, ana prastawa sajarah sing nemtokake posisi Kaisar Putri babagan episkopat Ukraina Cilik: ing sidang gabungan Senat lan Sinode Suci sing diadakaké kanthi prentah kaisar, para hierark Rusia Agung, Dimitri Sechenov lan Uskup Palladius Yuryev saka Ryazan, ndhukung usulan Senat, déné wong-wong Rusia Cilik – Uskup Athanasius Volkhovsky saka Tver, Uskup Gedeon Krinovsky saka Pskov lan Uskup Agung Veniamin Putshek-Grigorovich saka St Petersburg – nentang kuwi[600] . Senat niyat nyuda 50 kopeck saka saben rubel pajak

---

[597] Ibid. kaca 188.

[598] Koleksi. 7. kaca 378. Babagan preferensi kanggo uskup-uskup Rusia Agung: Titlinov. Gavriil Petrov. kaca 46; Kharlamovich. 7. kaca 488. 'Katalog Anggota Sinode' (Readings. 1917. 2. Miscellany) tansah nyedhiyakake rincian asal-usulé.

[599] Popov, Arseny Matseevich. kaca 360.

[600] Para uskup kuwi ora suwe diukum amarga ora sarujuk karo Dimitri Sechenov: tanggal 26 Mei 1763, Athanasius dipindhah saka Tver menyang Rostov; tanggal 4 Juni, Gedeon dipecat saka Sinode lan dikirim menyang keuskupané; lan tanggal 25 Juli, Benjamin dipindhah menyang Kazan (Katalog, ing: Readings. 1917. 2. Miscellany. kaca 16; Popov. Arseny Maceevich. kaca 361). Miturut Kharlampovich (kaca 638), Gedeon Krinovsky dudu wong Ukraina.

kepala para tani kanggo Synod, nalika nyerahake pangelolaan tanah-tanah Gereja marang Gereja dhéwé. Athanasius nganggep sisa jumlah kasebut ora cukup kanggo nutupi biaya administrasi keuskupan, biara, lan seminari. Dhèwèké nuntut bali sakabèhé tanah greja lan nyatakaké kersané, minangka gantiné, kanggo njamin kas negara jumlah 300.000 rubel kanggo kabecikan. Minangka wangsulan, Dimitri Sechenov ngajokaké mbentuk komisi gabungan sekuler-gerejawi kanggo mindhahaké administrasi keuskupan menyang pendanaan negara. Usulan iki sabanjuré ditampa déning Catherine[601] . Amarga tekanan saka lingkungané lan saka Senator Pangeran Y. P. Shakhovsky—sing duwé wewenang gedhé minangka mantan Jaksa Agung—lan merga masalah tanah greja sing rumit banget, malah tambah ruwet amarga perselisihan ing jero Sinode dhéwé, Kaisar putusaké, minangka langkah kapisan, njaluk pitutur saka kanca lawasé Elizabeth, Count A. P. Bestuzhev-Ryumin, sing sakjane Arseny wis kasil ngubungi. Ing tanggal 12 Agustus 1762, Catherine II nerbitake manifesto sing ngalihake tanah gereja marang administrasi Gereja kanthi syarat ing ngisor iki: "Kita ora nduwé niyat utawa kepéngin ngrebut tanah gereja kanggo dhéwé, nanging Kita nduwé wewenang kanggo ngetokaké undang-undang babagan panggunaan sing paling apik kanggo kamulyaning Gusti Allah lan kabecikan tanah air." Manifesto kasebut ngumumaké pambentukan komisi gabungan sekuler-gerejawi kanggo mbahas masalah iki[602] . Arsenius wis ngerti banget perselisihan ing Synod sing disebabake para uskup Ukraina. Dheweke ora nyetujoni manifesto kasebut. "Apa sing bakal kelakon sawisé kuwi, aku ora ngerti, amarga iku ana ing tangané Gusti," tulisane marang Uskup Damaskin saka Kostroma, sing uga dikenal minangka Askaronsky (1758–1769). "Kita mung kudu ndedonga marang Gusti Allah," ujare Arsenius, "supaya Panjenengané paring welas asih marang Gréja Panjenengané, kaya déné Panjenengané paring welas asih nalika jamané St. Alexius, Metropolitan Moskow, ing sangisoré pamaréntahan Tartar (yaiku ing sangisoré pamaréntahan Tartar – Ed.)"[603] . Ing Minggu Ortodoksi, 9 Februari 1763, Arsenius nganakake ibadah agung ing ngarepe dewan rohaniawan Rostov, kalebu kutukan adat marang para bidah lan mungsuh Gréja; nanging dhèwèké nambahaké dhéwé ing teks kutukan iki. "Sapa waé sing nglanggar lan nindakake salah marang gréja-gréja lan biara-biara sucié Gusti Allah, nyopot harta sing wis diparingaké marang gréja-gréja mau… minangka mungsuh paling awoné Gusti Allah, kabèh mau kabeneraké kena kutukan," – kuwi teks sing disunting déning Arsenius, sing kanthi khidmat diumumaké déning protodeakon sajroning ibadah. Sanadyan mangkono, Arseny—sing, kanthi kuciwa, ora diundang menyang upacara pangukuhan mahkota—ngarep-arep bisa ketemu karo Kaisar Putri, amarga dhèwèké arep lelungan menyang Rostov kanggo mindhah relikwi Santa Demetrius saka Rostov menyang wadah relikwi perak anyar, sing diatur kanthi semangat Kaisar Putri Elizabeth Petrovna. Nanging Catherine terus nundha lawatané[604] .

Ing wektu sing padha, komisi sing diumumake ing manifesto kanggo mbahas masalah tanah gereja wis kabentuk, lan tanggal 29 November 1762 komisi iki diwenehi instruksi tartamtu. Anggota saka kalangan rohaniawan kalebu Uskup Agung Dimitri Sechenov, Uskup Agung anyar sing diangkat ing St Petersburg, Gavriil Kremenetsky, sing bisa diandelake Dimitri minangka panyokong, lan uskup enom Pereyaslav sing bubar diangkat, Silvestr Starogorodsky, sing padha nduweni pandangan kaya Arseny nanging ora duwe keberanian kanggo nyatakake ing ngarepe komisi. Antarane limang anggota sekuler komisi, kudu disebutake Ober-Prokurator, Pangeran A. S. Kozlovsky, lan, utamane, Sekretaris Negara sing energik saka Kaisar Wadon, G. I. Teplov, sing pancen aktif banget ing komisi[605] . Arsenius nampa salinan pandhuan tanggal 29 November, sing diparingake langsung marang dheweke dening Silvestr ing Februari 1763. Sawise dheweke nyinaoni pandhuan kasebut lan nyadari yen kunjungan kaisar wis ditundha tanpa wates wektu, Arsenius mutusake nyepetake prakara

---

[601] PSPiR. Jilid II. 1. No. 22; cf. No. 64; Zavyalov. kaca 123.

[602] PSZ. 16. No. 11643; PSPiR. Vol. II. 1. No. 37; Popov. Op. cit. kaca 363, 367.

[603] Kutipan saka: Ikonnikov. Arseny Matseevich, ing: Russkiye Statisti, 1879. 9. kaca 4.

[604] Popov. Op. cit. kaca 382, 381–383. Anatema iki kamungkinan muncul sawisé Konsili Lokal taun 1503. Adhedhasar siji kanon palsu saka Konsili Ekumenis Kaping Lima, sing kacathet ing Sinodikon tulisan tangan taun 1642. Sinodikon iki disimpen ing Rostov déning Arseny (Ikonnikov. Op. cit., kaca 5). Kanggo katrangan babagan upacara pangucilan sing resmi, delengen: *Readings*. 1862. 2. Miscellany. kaca 15–20. Cf.: Popov, N. 'Description of the manuscripts of Simonov Monastery', ing: *Readings*. 1910. kaca 90.

[605] Popov. Op. cit. kaca 393–395; Zavyalov. Op. cit. kaca 127, 132.

kasebut. Ing tanggal 6 Maret 1763, dhèwèké ngirim laporan kapisan marang Sinode Suci[606] , ing ngendi dhèwèké ngkritik manifesto tanggal 12 Agustus lan pandhuan tanggal 29 November.

Panulis negesake manawa sadurunge Peter III, kabèh pangeran lan tsar wis ngakoni hak kagungan Gréja marang tanah-tanah gerejawi, lan ngélingaké manawa ing manifestoné, Kaisar wis nyatakaké dhéwé minangka panglindhungi Ortodoksi. Komisi ngirim buku pangétungan marang biara-biara lan administrasi keuskupan, sawijining prakara sing ora tau dadi kabiasaan sanajan ing jaman khan-khan Tatar, sing malah kanthi cetha ngakoni hak duwé tanah Gréja. Arsenius banjur nantang bagean-bagean pandhuan sing ana gandhengane karo sekolah teologi. Dhèwèké mbantah pambukaan sekolah ing panggonan adoh, 'ing antarané lendhut lan rawa', lan, kaya kanca sepirangé abad kaping 16 sing padha pamikiran, Joseph saka Volotsk, nyorotaké wigatiné biara ing pendidikan para uskup mbesuk. Inovasi kaya ngono, miturut Arsenius, bisa nyebabake "negara kita dadi… karo kabeh akademi iki… negara skismatik, utawa Lutheran, utawa Calvinis, utawa ateis". Panulis kuwi banget ngkritik anggota Sinode Suci, sing "kaya asu bisu, mung ndelok tanpa ngonggong", lungguh wae tanpa wani mbantah para pejabat kraton sing mungsuh Gereja ing lingkungan Kaisar Wadon. Salinan laporan kasebut uga dikirim marang Count Bestuzhev-Ryumin lan pengakuan Kaisar, F. I. Dubyansky[607] . Wiwit *tanggal 14 Maret 1515*, *Arsenius nulis laporan kapindho. Ing kono, dhèwèké negesaké yèn pakaryan komisi sing terus-terusan ing cara sing padha bakal nuntun 'marang karusakan Gréja lan kesalehan'*[608] *. Ing loro tulisané, Arsenius kanthi tliti nyingkiri serangan pribadhi marang Kaisar Putri – mbok menawa kanthi pangarep-arep entuk pangayomané. Nanging, dhèwèké ngremehake tekad pamaréntah sing arep pungkasané motong simpul Gordian sing wis ana rong abad lan ngrampungaké masalah tanah gereja; lan liwat serangané marang Sinode Suci, dhèwèké narik kebencian saka para anggotané, ing antarané Uskup Agung Dimitri sing nduwèni peran penentu.*

Laporan kapisan Arsenius diwenehake marang Sinode Suci ing Moskow, ing ngendi dhèwèké wis lelungan kanggo upacara pangukuhan mahkota Catherine. Biografer Arseny, sawisé mriksa cathetan lan notulen Sinode, nemtokake yèn sajrone periode kuwi ora ana rapat Sinode sing nyata lan pesen Arseny bisa uga ora kababar marang kabèh anggota Sinode. Laporan babagan prakara iki, atas jenengé Sinode Suci, disusun déning Dimitri Sechenov lan diajukaké marang Kaisar[609] . Suraté Arseny, miturut ringkesan Dimitri, iku "pangina marang Paduka Kaisar, kang pantes diparingi paukuman abot, amarga iku (Arseny – I. S.) pantes nampa pangutukan sing abot. Nanging tanpa kawruh Paduka Kaisar, Sinode Suci ora wani tumindak, lan nyerahake prakara iki marang kaputusan paling dhuwur Paduka Kaisar lan welas asih kaisar sing tanpa tandhing". Laporan iki ditandatangani dening Dimitri Sechenov, Timofei Shcherbatsky, Gavriil Petrov, Gedeon Krinovsky, lan Afanasy Volkhovsky; tandha tangan Amvrosy Zertis-Kamensky lan Silvestr Starogorodsky – loro anggota Sinode sing simpati marang Arseny – ora ana. Arahane Kaisar sing ditulis tangan, sing dikirim menyang Sinode esuke, nerangake ciri-ciri utama paukuman sing dikarepake saka Sinode lan menehi masalah iki wujud murni politik, amarga Sinode Paling Suci dhewe nganggep iku minangka serangan marang Keagungané, kaya sing dicathet Kaisar. Dheweke 'ngarep-arep' manawa Sinode Suci bakal ngakoni yèn wewenang 'raja-raja sing taat… kudu dijaga lan dibela kanggo kabecikan bebarengan kabèh putra sejati tanah air'. Ing layangé Arsenius, Catherine mirsani 'pangertosan sing nyimpang lan nggegirisi saka akèh bagéan Kitab Suci lan tulisan-tulisan para wali'. Kanggo njamin "katentreman langgeng para kawula setya", dhèwèké nyerahaké Arseny marang Sinode Suci "kanggo sidang sing adil, miturut paugeran hukum". Putusan pengadilan kudu diajukaké marang dhèwèké kanggo disahaké, "sawisé kuwi welas asih lan sabarku uga bakal katon"[610] .

---

606 Zavyalov. Op. cit. kaca 130; Popov. Op. cit. kaca 338. Laporan tanggal 6 Maret 1763, ing: Readings. 1862. Miscellany. kaca 25–39; Popov (kaca 400–404) mung nyedhiyakake ringkesan isi.

607 Popov. Op. cit. kaca 404.

608 Kasus Arseny Maceevich, ing: Readings. 1862. Jilid 3. Beragam. kaca 158–162 (salah nomer kaca! Sejatine kudu: 258–262 – V. Filipp).

609 Popov. Op. cit. kaca 407.

610 Ibid. kaca 408. Mengko, Catherine nulis marang Voltaire manawa Arseny wis digerakake kanggo protes dening sawetara 'sedulure' (uskup?) (Karya Kumpul. Jilid 10. kaca 37); ing layang liyane, dheweke khusus muji Dimitri Sechenov (ibid. kaca 160). Tembungé Catherine ora cocog karo kasunyatan; kaya sing wis kasebut, Arseny wis ngetokake protes malah nalika pamaréntahan Elizabeth Petrovna.

Langkah kapisan Sinode Suci yaiku nangkep Arsenius lan nahan dhèwèké ing sel ing Biara Simonov ing Moskow (17 Maret 1763) Nalika Sinode, cetha miturut dhawuhe Dimitri Sechenov, lagi njupuk saka arsipé bahan-bahan babagan tumindak ora patuhé Arseny sadurungé, interogasi kapisan marang metropolit iku lagi dilakoni ing kraton kaisaran ing ngarsané Jaksa Agung Glebov[611] . Ing dina iku, Catherine II nulis marang Count Bestuzhev-Ryumin, sing katon nyoba dadi perantara kanggo Uskup Rostov, kanthi nyatakake manawa nganti saiki dheweke durung nate maringi alesan kanggo mangu-mangu marang welas asih lan welasane. "Sadurunge, lan tanpa upacara utawa formalitas apa wae, lan kanggo prakara sing ora pati wigati kaya iki, sirah para panguwasa paling mulya dipotong… lan aku ora ngerti kepiye carane aku bisa njaga lan nguwatake tentrem lan makmuré rakyat (durung nyebutake pertahanan lan pelestarian wewenang sing diparingake Gusti marang aku), yen para pemberontak ora diukum"[612] . Sawisé mriksa anathema sing ditambahaké Arsenius nalika Minggu Ortodoksi lan korespondensiné, uga nimbang dekrit sinodal lawas taun 1743, ing ngendi Arsenius ditegur amarga "gambaran lan keberatan sing pedhes"[613] , Sinode Paling Suci mutusaké mbusak jabatan episkopalé lan ngasingaké dhèwèké menyang biara terpencil 'kanthi pangawasan ketat, lan ora diparingi kertas utawa tinta nalika ana ing kana'. Ing laporané marang Kaisar Putri, Sinode nyatakaké yèn Arsenius uga kuduné diadili miturut hukum sipil, lan nyerahaké dhèwèké marang welas asihé Kaisar Putri. Catherine negesake paukumané Sinode, sanadyan dhèwèké nylametaké wong sing dihukum mau saka "pengadilan sipil lan penyiksaan" kanthi alasan "kasusunan manungsa". Dhèwèké mréntahaké supaya paukuman iki diwenehaké marang para rohaniawan ing kabèh keuskupan[614] . Paukuman sing diterbitaké kuwi ora nyebutake lèse-majesté. Sinode Paling Suci mung nyebut "ucapan sing banget nyeselake lan ngina" sing diucapake Arsenius marang Sinode Paling Suci, "amarga salah paham lan salah nerjemahake distribusi aset gereja sing paling migunani sing saiki lagi ditrapake" lan "amarga wis nglirwakake apa sing dadi kawajibane marang pasamuwan spiritual luhur iki, sing dipimpin déning Dheweke Kaisar". Arsenius wani, miturut panjelasan luwih lanjut kanggo ndhukung panemune, "nerjemahake Kitab Suci lan tradisi Para Bapa Kudus kanthi cara sing nyimpang lan licik". Mbok menawa sing paling menarik saka argumentasi sing kasebut yaiku konfirmasi gagasan, sing mengko diungkapake déning Catherine dhéwé, babagan perané minangka "chef de l'Eglise". Dekrit Senat sing cocog uga diterbitake, sing nyathet pelanggaran Arseny. Minangka biarawan biasa, Arseny diasingake dhisik menyang Biara Ferapontov ing Keuskupan Vologda, banjur, kanthi dekrit pribadi saka Maharani, menyang Biara Nikolaevsky Korelsky ing Keuskupan Arkhangelsk[615] . Ing salah siji layangé marang Voltaire, Catherine II negesaké yèn dhèwèké wis ngapura Arseny saka pangadilan sekuler: "Aku wis ngapura dhèwèké lan wareg nggawe dhèwèké dadi biksu (biasa – Ed.)"[616] .

Ora suwe sawisé kuwi, layang saka sawatara uskup ditemokaké ing sel biara Arseny, kang ngandhut bahan bukti sing bisa nyebabaké rangkaian pangadilan. Uskup Damaskin diinterogasi ing Moskow, dene Silvestr nampa teguran saka Maharani. Nanging, amarga ancaman geger ing saindenging struktur Gréja, Sinode Suci – cetha kanthi idiné Catherine II – nolak nerusaké panaliten luwih lanjut marang babagan kasus iki, sing banjur disimpen ing arsip. Nanging kasangsaran Arsenius ora rampung mung ing kono. Sawisé ana tuduhan saka salah siji biksu, sawijining komisi panyelidikan nagara, sawisé nginterogasi biksu-biksu, prajurit, lan perwira, netepaké yèn Arseny ditahan ing biara kanthi pangurmatan minangka uskup lan bisa nampa tamu, nalika nyebarake pidato pambangkang marang Maharani. Sawisé ngenali laporan komisi mau, Maharani mrentahaké supaya Arseny dicopot saka pangkat monastiké, dijenengi Andrei Vral, diparingi sandhangan tani, lan dikirim menyang Benteng Reval, ing ngendi dhèwèké dipenjara ing sel sing dijaga déning prajurit sing dudu warga negara Rusia. Ing kana, tanggal 28 Februari 1772, dhèwèké séda lan dikubur ing salah siji gréja paroki[617] .

---

[611] Popov. Op. cit., kaca 408, 414; Readings. 1862. Jilid 3. Beragam, kaca 152, 147.

[612] Koleksi. 7. kaca 269. Ungkapané Catherine 'padha motong sirah' iku alusi marang eksekusi Dositheus Glebov, Uskup Rostov, sawisé sidang Tsarevich Alexei tanggal 17 Maret 1718 (Solovyov. 4 (General Benefit). Kol. 478).

[613] Popov. Op. cit. kaca 138.

[614] Ibid. kaca 415–422.

[615] Italik panulis. Popov. Op. cit. kaca 423, 424–427, 430.

[616] Ibid. kaca 431.

[617] Ibid. kaca 501, 521, 521–550, 565, 576 (analisis rinci babagan 'kasus kapindho' Arsenius); cf.: Znamensky, ing: Prav. sob. 1875. Vol. 2. kaca 26.

Ing tanggal 28 Februari 1764, sawijining manifesto bab sekularisasi tanah gereja diterbitake, sing pungkasane ngrampungake masalah kontroversial iki. Kaya-kaya Dimitri Sechenov iku siji-sijiné panyengkuyung setya marang kaputusan kaya ngono ing sakabehing hierarki gerejawi Rusia, sing sarujuk karo Arsenius nanging ora nduwé kawani, keteguhan, lan luwih-luwih kapercayan sing teguh marang kaadilan klaim kepemilikan tanahé Gréja.

Pati Arseny dadi pratandha tumindak pungkasan ing perjuangan suwé atusan taun kanggo gagasan kamardikan Gréja saka nagara. Mung sawatara hierarkhi sing ndhukung gagasan iki, kaya Saint Philip, Metropolitan Moskow ing jaman Ivan IV, utawa Patriark Nikon ing jaman Tsar Alexei Mikhailovich. Arsenius setuju karo pandangan Nikon babagan wigatine wewenang uskup, sanadyan dhèwèké ora fokus marang akibat politik saka pandangan iki kanggo nagara lan Gréja. Dhèwèké ndhukung pamisahan kakuwasan sing tuntas antara Gréja lan nagara. Sikap prinsipal Arsenius iki bisa diwaca antaraning baris ing tulisan-tulisane (kalebu sing saka jaman Kaisar Elizabeth), sing ing njaba katon mung ngrembug babagan tanah gereja lan pambatalan panguwasa Collegium of Economy marang tanah-tanah mau; lan iki ora luput saka perhatian Kaisar Catherine sing wicaksana. Minangka upaya pungkasan, Arseny siyap nampa anané Sinode Suci sing terus ana, kanthi syarat ora ana alternatif sing luwih apik sing katon. Ing teori, ing kahanan sing rumit, dhèwèké, miturut tembungé dhéwé, malah ngakoni hak raja kanggo nggawe kaputusan sakarepé. Nanging ing praktiké, Arseny mbayangaké Sinode Suci minangka badan sing mandhiri sakabèhé saka nagara lan dipimpin déning Patriark utawa déning hierark liya sing sejajar karo dhèwèké ing babagan wewenang. Prinsip-prinsip iki ora narik kawigatèn pamaréntah. Kanggo pamaréntah, pertimbangan praktis murni sing dadi penentu. Ing abad kaping 16, nagara isih sarujuk ninggalaké kasugihan tanah-tanah Gréja ing tangan Gréja. Nanging ing abad kaping 18, nagara ora bisa manèh nahan dhiri saka migunakaké lahan ageng Gréja. Tantangan sing diadhepi kas nagara lan kesulitan finansialé wis kaping pirang-pirang saya akèh sajrone periode iki lan dadi luwih rumit tanpa wates. Nanging kapercayan agama pribadhi para raja—apa kuwi 'Protestantisme'é Peter III utawa 'kesalehan'é Catherine II—ora pati wigati. Sanadyan mangkono, masalah lawas kuwi nyurung supaya ana putusan sing langsung nentang karsa Arseny. Kabeh protesé marang sekularisasi mesthi bakal sia-sia[618] .

Cathetan Arseny marang Kaisar Elizabeth ing taun 1762–1763 nduwèni akibat sing jembar ing bab sing béda banget: cathetan mau kanthi pasti mbentuk sikap eklesiastik lan politik Catherine II. Dheweke ngakoni pentinge tanah greja lan mangerteni kanthi tuntas kasulitan sing bisa ngancem negara yen tanah-tanah mau tetep ana ing tangan Greja, sing sakabehe hierarkine, sacara prinsip, padha nduweni pandangan kaya Arsenius. Sang Kaisar cepet yakin yen para uskup, kajaba Dimitri Sechenov, padha simpati marang Arsenius. Iki ndadekake dheweke nyimpulake yen dheweke kudu nimbang kamungkinan oposisi gerejawi lan politik sing, adhedhasar teori 'loro kuwasa', bisa dadi ancaman kanggo dheweke pribadi lan uga kanggo gagasan autokrasi. Ing 'Instruksi'-é lan dokumen liya, Catherine kanthi tegas lan ajeg mbela autokrasi. Kanthi mangkono, dhèwèké nyuwun marang akal lan kapercayan tradhisionalé rakyat lan Gréja, mbeneraké panjatané dhèwèké ing tahta lan autokrasi kanggo kapentingan iman Ortodoks. Ing manifesto tanggal 12 Agustus 1762, isih katon ana tingkat ketidakpastian ing babagan k , sing maringi semangat marang Arseny kanggo nerusake perjuangane. Laporane ngandhut fiksi ideologis – yaiku gambaran Kaisar sing taat – nalika mung mbantah Sinode Suci lan Komisi Babagan Tanah Greja. Diplomasi Arsenius ora bisa ngapusi Catherine; dhèwèké bisa ndeleng bebaya sing didhelikaké saka cathetan kuwi lan panganggitné sing ngancam pribadiné. Wiwit wektu kuwi, miturut panemuné, masalah tanah greja dadi kagandhèng karo perjuangan politik kanggo kuwasa antarané autokrat lan greja. Dheweke netepake tugas kanggo ngawasa Gereja dening negara lan nggawe prinsip 'ngajeni agama, nanging ing kahanan apa wae ora ngidini agama campur tangan ing urusan negara' dadi dhasar kabijakané. Para uskup meneng bae, ora wani mbantah, nalika Sang Maharani ngawasi kanthi teliti administrasi Gereja lan palaksanaan prentahé. Dheweke ngangkat tokoh-tokoh sing ora penting dadi prokurator utama, luwih milih nyalurake prentahé marang Sinode Suci utamané liwat Metropolitan St. Petersburg, Gabriel Petrov, sawijining wong sing damai lan sakabehé setya marang dheweke. Langkah diplomatik iki kabuktèn sukses banget: iki marakaké kesan yèn Kaisar ora nyalahgunakaké anané wakil nagara ing sajroning Sinode Suci lan lagi rembugan langsung karo salah siji hierark utama. Mung sawatara sing bisa mangertèni kabijakané Catherine. Antarane yaiku Metropolitan Platon Levshin

[618] Deleng ing ngisor § 10 lan Smolitsch. *Russisches Monchtum*. Bab 6, 13.

saka Moskow (1775–1812), sing ngecam pujian para uskup minangka 'cacat sing paling mbebayani': 'It (sifat ala iki – I. S.) ndhelikake bebener saka kita, utawa luwih tepaté nampilake goroh minangka bebener, tipu daya minangka kawicaksanan, lan licik minangka wicaksana… lan kanthi mangkono ngrusak harmoni antaraning swarga lan bumi lan ngisi kabèh urusan manungsa kanthi pepeteng lan bingung". Platon mangertos hakikat kabijakan gréja sang Kaisari lan banget ora kepéngin melu rapat-rapat Sinode Suci: "Rohku adoh banget saka kepinginan kanggo melu ing pasamuwan pamaréntahan kuwi, sing wis kowe lan kabèh wong ngerti," panulisé ing taun 1797 marang murid lan kancané, Uskup Methodius Smirnov saka Voronezh (1795–1798). Surat iki asalé saka jaman nalika kabijakan greja Catherine wis mapan kanthi kiyat – 'kabijakan sing diarani', kaya sing diucapake Platon ing autobiografiné *[619] *.

Protes-protes individu saka para rohaniawan marang sekularisasi, sing diukum kanthi abot, mung nambah curiga sang Kaisari marang para rohaniawan[620] . Ing konteks iki, asring kasebut jeneng Metropolitan Pavel Konyushkevich saka Tobolsk lan Siberia (1758–1768); dhèwèké konon dicopot saka jabatané amarga ngluwihi wewenangé lan ora manut marang Sinode Suci, lan kanthi idin Kaisar, dhèwèké pensiun menyang Lavra Kiev-Pechersk († 1770). Nanging, biografer Metropolitan Arsenius ora nemokake dokumen ing arsip Sinode sing negesake yèn Pavel nentang kabijakan sekularisasi, sanadyan minangka wong Rusia Cilik, dhèwèké mesthi nduwèni simpati rahasia marang Arsenius. Permaisuri wis ngerti kekejeman lan kasangsaran sing ditindakake Metropolitan Paul marang para rohaniawan ing sangisore panguwasaé lan ndeleng iki minangka akibat sing nggegirisi saka teori kekuwatan tanpa wates para uskup sing disebarake Arsenius; Ing wektu sing padha, dheweke luwih milih ora nggedhekake prakara iki dadi sidang gedhe, sawise panyelidikan marang Arsenius wis nyebabake geger gedhe[621] .

Nanging tumrap hierarkhi kondhang liyane, kabijakan greja sang Permaisuri malah luwih keras. Kaya sing wis kasebut, Uskup Agung St Petersburg, Veniamin Puczek-Grigorovich, nduwéni kawani kanggo mbantah sekularisasi ing konferènsi gabungan Senat lan Sinode tanggal 18 Juli 1762. Wiwit tanggal 25 Juli, Veniamin dipindhah saka St Petersburg menyang Kazan. Sajrone proses sekularisasi, dhèwèké ora ngandharaké panemuné babagan kuwi kanthi cara apa waé. Sawisé panindasan Pemberontakan Pugachev, nalika dhèwèké wis nuduhaké keteguhan lan ketegasan, dhèwèké difitnah ing ngarepé Jenderal P. S. Potemkin, ketua Komisi Penyelidikan Nagara, lan kanthi salah dituduh ndhukung Pugachev kanthi aktif. Uskup Agung Veniamin diadhepi interogasi sing ngremehake minangka tersangka pidana negara. Kasus kasebut banjur diajukake marang Maharani; kabeneran, uskup agung kasil nyerahake surat pembelaan marang Catherine kanthi langsung. Taun sabanjure, Kaisari yakin yèn tuduhan kuwi palsu. Uskup Agung dinyatakaké ora salah lan diangkat dadi metropolit. Pria sepuh kuwi, sing tau kena stroke nalika ditahan sadurungé sidang, pensiun menyang sawijining biara, ing kono piyambakipun séda ing taun 1783.[622]

Edi-edi Catherine II babagan toleransi agama nduwèni pangaruh sing migunani marang sikap hierarki, sing sadurungé wis nuduhaké intoleransi marang penganut agama liya; edi-edi iki, luwih-luwih, ngurangi kasangsaran para Wong Percaya Lawas. Ing babagan iki, Kaisar tumindak manut semangat jaman, ngajeni jaman

---

[619] Bandhingna macem-macem pandangan babagan sifat kabijakan greja Catherine: Barsov, *The Holy Synod*, kaca 252; Titlinov, *Gavriil Petrov*, kaca 284, 288, 792, 1030; Popov, *Op. cit.*, kaca 454; Kharlamovich, kaca 488; Smolitsch, ing: JGO. 1938. 3. Kanggo pratelan saka Platon Levshin, delengen: Vinogradov, V., ing: BV. 1913. 2. kaca 322, 323, 326.

[620] Popov. Op. cit. kaca 497.

[621] Kharlamovich (kaca 490, cathetan 2) pracaya yèn Pavel Konyushkevich kelangan jabatané ora amarga dhukungané marang Arseny, nanging minangka akibat akèh keluhan babagan perlakuan kasar marang para imam paroki ing keuskupan Siberia. Catherine dhéwé nulis bab iki marang Dimitri Sechenov (Karya Kumpul, jilid 10, kaca 275). Ana akèh literatur babagan Pavel Konyushkevich, umume nduwèni sipat apologetik, sing nampilaké dhèwèké minangka 'korban kapindho'-é Catherine: Amramov, N. 'Pavel II Konyushkevich, Metropolitan Tobolsk lan Siberia', ing: Stranik. 1868. 2; Tolstoy, M. V., ing: Chteniya. 1870. 2; Titov, A. A., ing: Istoricheskie Izvestiya. 1888. No. 1; Ikonnikov, V. S., ing: *Russian Articles*. 1892. 73; lan utamane: Titov, F. *Saint Paul, Metropolitan of Tobolsk and Siberia (1705–1770)*. Kyiv, 1913. Delengen uga: *Russian Biographical Dictionary* (Paul-Peter).

[622] Gazetteer Sajarah lan Statistik St Petersburg, jil. 6, kaca 92. Babagan tumindak Veniamin nalika Pemberontakan Pugachev, delengen: Pravda Sbornik, 1859, jil. 2, kaca 205–210; layang Panin: *Russian Articles*, 1870. 1; layang-layang Catherine marang Veniamin (sawisé 1774): *Collection*, 26. kaca 21, 28.

Pencerahan, sawijining bab sing asring ditegaské ing layangé marang Grimm lan Voltaire. Wajar yèn dianggep yèn kabijakan toleransi agama iki pancèn cocog karo kapercayané sing tulus[623] .

(d) Sajrone pamaréntahan cekak Paul I (6 November 1796 – 11 Maret 1801), ora ana owah-owahan wigati ing hubungan antarané Gréja lan nagara. Inertia saka prinsip-prinsip sing wis ditetepake dening Catherine luwih kuwat tinimbang aspirasi reformis saka kaisar anyar, sing ora sarujuk karo kabijakan ibune[624] . Siji sejarawan kontemporer babagan pamaréntahan Paul I nyathet yèn 'sajeroning pamaréntahan Paul, Sinode, saka segi wewenang lan wigati, dumunung ing ngisor Sénat lan meh padha karo status collegia lan kementerian'[625] . Paul gampang banget ngalami owah-owahan swasana ati, sanadyan kuwi ora nggoyang dhasar kapercayané. Antarane kuwi ana pangajene sing dhuwur marang hakekat autokrasi lan kesalehan mistiké. Minangka ahli waris tahta, Catherine ngangkat hieromonk enom lan berbakat Platon Levshin—sing mengko dadi Metropolitan Moskow—kanggo ngedidik Paul miturut semangat iman Ortodoks. Akibate, sikap Kaisar marang rohaniawan pancen positif. Kanthi kapercayan manawa kakuwasan kaisar iku nduwèni sipat agama, Paul nganggep campur tangan pribadiné ing administrasi gréja iku lumrah. Dhèwèké bakal nerusaké sawatara prentahé marang Procurator Umum kanggo diterusaké marang Ober-Procurator utawa Sinode Suci. Sakabèhé, dhèwèké nambani para uskup kanthi welas asih gedhé, ngopeni para rohaniwan cilik lan kasengsem marang panyempurnaan lembaga pendhidhikan teologi[626] . Miturut wataké, kadhangkala dhèwèké nyatakaké sikapé marang hierarki kanthi cara sing rada anèh. Dheweke seneng ngangkat uskup dadi anggota Sinode Suci nanging saktenane ngalangi dheweke supaya ora melu ing pakaryane, kaya sing ditindakake, umpama, marang Metropolitan Kyiv, Gabriel Banulescu-Bodoni (1799–1803)[627] . Sanadyan ana keberatan saka para hierark (Metropolitan Gabriel Petrov lan Platon), dhèwèké maringi pangkat kesatria marang para uskup. Metropolitan Platon, sing sejatiné arep dihormati Paul, kapaksa nyuwun marang tsar kanthi sujud supaya ora nindakake kuwi. Sawisé dadi Grand Master Ordo St. Yohanes saka Yerusalem, Paul maringi panghargaan iku marang sawetara uskup, lan ngangkat para imam kraton dadi ksatria ing Ordo kasebut. Uskup Agung Irenaeus Klementievsky saka Pskov (1798–1814) malah nampa sabuk adjutant-jenderal kanggo dienggo ing ndhuwur jubah biara[628] . Paul ora tahan karo favorit ibune, Metropolitan Gabriel Petrov saka Novgorod lan St Petersburg ; ing taun 1799, dheweke mung menehi jabatan Keuskupan Novgorod marang Gabriel, sing banjur pensiun taun sabanjure († 16 Januari 1801)[629] . Kaisar ngangkat Ambrose Podobedov (1742–1818), Uskup Agung Kazan lan anggota Sinode Suci wiwit taun 1795, menyang St Petersburg; kanthi mangkono dhèwèké dadi anggota paling tuwa ing Sinode. Kaisar banget remen marang Ambrose, sing nampa pangkat lan pratandha pangurmatan liyane kanthi akèh, lan miturut kabar ing ibukota, dhèwèké nduwèni kasempatan dadi Patriark[630] . Amarga watak Paul I, iki ora bakal katon mokal. "Kita nganggep reformasi Gréja lan ngopeni para sing ngladèni minangka salah siji tugas utama pamaréntahan kita," pangandikane Paul ing prentahé babagan pangowahan seminari Alexander Nevsky lan Kazan dadi akademi[631] .

---

[623] Babagan kabijakan Catherine II marang para Old Believers, delengen jilid 2.

[624] Babagan pamaréntahan cekak Paul I lan babagan pribadine, delengen: Kobeko, D. F. Tsarevich Paul Petrovich. St Petersburg, 1891; Schilder, N. Emperor Paul I. St Petersburg, 1901; Shumigorsky, E. S. Emperor Paul I: Life and Reign. St Petersburg, 1907 (panganggit sing padha, ing Kamus Biografi Rusia). Karya sing wigati banget yaiku: Klochkov, M. V. Esai babagan Kegiatan Pamaréntahan sajrone Pamrentahan Paul I. St Petersburg, 1916. Saka memoar-memoar ing jaman Paul I, sing penting yaiku: Sablukov. Cathetan, ing: Arsip Rusia, 1869; Adam Czartoryski. Memoir. Moskow, 1912. Jilid 1.

[625] Klochkov, kaca 272. Wiwit jaman Catherine II, Senat wis kelangan status istimewa sing tau diduwèni ing jaman Peter Agung lan, ing sawetawis, ing jaman Elizabeth, dadi, sejatine, sawijining lembaga administratif lan hukum. Paul I luwih nguwatake posisi Procurator-General ing Senat; delengen: Filippov, A. N. Buku Ajar Sejarah Hukum Rusia. Jilid 1 (Yuryev, 1912. Edisi kaping 4). kaca 692–698.

[626] Klochkov. Op. cit. kaca 272; Blagovidov. Op. cit. kaca 297–300.

[627] Arsip Rusia. 1895. Jilid 1. kaca 300, 311.

[628] Katalog, ing: Readings. 1917. 2. Miscellany. kaca 17–22; Dobroklonsky. 4. kaca 141–142. Kanggo cathetan kritis Plato Levshin babagan panghargaan kaya ngono, delengen: BV. 1913. 1. kaca 238; Russkiy Arkhitekt, 1868. 4. kaca 463; Istoriko-statisticheskie Zvesti, St Petersburg, 6. kaca 352; Snegirev, 1891. kaca 238, 240.

[629] Katalog, ing: Readings. 1917. 2. kaca 17; Russian Architecture. 1869. kaca 1589.

[630] Blagovidov. kaca 298; Klochkov. kaca 282; *Arsitektur Rusia*. 1892. Jilid 1. kaca 493; 1895. Jilid 3. kaca 300 (gosip babagan panunjukan Amvrosy Podobedov sing dikandhakake bakal dadi Patriark).

[631] PSZ. 25. No. 18273.

Sedina sadurunge pembunuhan Kaisar Paul, Ambrose diangkat dadi metropolit. Ing sangisoré rezim anyar Alexander I (12 Maret 1801 – 19 November 1825), metropolit ngadhepi akèh kesulitan. Nalika ing jaman Paul I dhèwèké kasil njamin panyingkiran Pangeran V. A. Khovansky saka jabatan Jaksa Agung lan pangangkatan D. I. Khvostov ing jabatan kuwi, saiki dhèwèké kudu nampa pecaté protégé-é dhéwé. Alexander I ngangkat A. A. Yakovlev dadi Jaksa Agung; cara dheweke nindakake tugase resmi, ing pirang-pirang bab, ngelingake marang Jaksa Agung sing energik ing jaman Elizabeth Petrovna, Pangeran Y. P. Shakhovsky. Kalorone sejatine wis maringi pratandha marang Jaksa Agung ing abad kaping sanga welas, sing bisa nguber tujuane kanthi gigih lan ajeg. Yakovlev ninggalake memoar sing kebak panilaian negatif banget marang anggota Sinode Suci lan akèh uskup diose. Dheweke ngeluh babagan konflik terus-terusan karo Metropolitan Ambrose amarga ana kekacauan ing administrasi keuskupan lan kesewenang-wenangan despotik tanpa wates saka para uskup marang rohaniawan paroki. Ing Sinode, miturut panulise, kabeh keluhan bab iki ditangguhake tanpa wates wektu. Sinode Suci "nutupi pakaryane nganggo jubah suci, kang pepetengé ngluwihi pakaryané dhéwé. Luwih manèh, mayoritas anggota Sinode iku dhéwé dadi despot diosean kaya ngono"[632] .

Kanthi diangkaté Pangeran A. N. Golitsyn dadi penerus Yakovlev, wiwit ana bab anyar ing sesambungan antarané Gréja lan nagara. Sadurungé para panguwasa langsung mimpin kabijakan gréja lan, manut pandangan pribadiné, wis campur tangan ing administrasi gréja liwat dekrit, asring ngliwati Ober-Prokurator, saiki Ober-Prokurator dadi wakil siji-sijiné nagara ing sesambungan karo gréja. Transformasi administrasi gereja dadi departemen birokratis lan integrasine kanthi bertahap menyang aparatur negara—proses sing diwiwiti ing dasawarsa kapisan masa jabatan Golitsyn minangka Ober-Prokurator—nandhani puncak saka apa sing wis diwiwiti dening Catherine II. Ora ana dhasar kanggo nyandhakake pangembangan iki mung marang pandangan pribadhi Alexander I. Literatur sing akèh babagan kapercayan agama Kaisar ing periode kapindho pamaréntahané mung nggambaraké sisih émosional saka keagamaané, sing ditondoi swasana ati sing ganti-ganti kanthi cepet, nanging ora nyritakaké apa-apa babagan sikapé sing adhedhasar prinsip babagan hubungan antarané nagara lan Gréja. Alexander nyoba entuk pangayoman para uskup kanthi ngetokake rasa ngajeni sing kakehan: dhèwèké kanthi gampang nyedhaki para uskup kanggo nampa berkah, ora lali nyium tangan uskup miturut adat. Sanadyan katon semangat marang tata krama Kaisar, sajatiné akèh uskup kayane nduwèni panemu sing béda bab dhèwèké. Alexander iku 'licik', kaya sing tau diomongaké Metropolitan Filaret Drozdov saka [633] . Biografer pungkasané Alexander I, Grand Duke Nikolai Mikhailovich, kandha bab dhèwèké: 'Kecurangan ora tau ninggalaké Alexander, dadi sipat dhasar saka pribadiné… Iki ngidini dhèwèké makarya bebarengan karo Speransky lan Arakcheyev, karo Arakcheyev lan A. N. Golitsyn, uga karo Volkonsky; dhèwèké bisa ngrungokaké lan manut marang pitutur Metternich nalika ngentèkaké jam-jaman karo Capodistria; nalika Alexander lagi memikat Napoleon ing Tilsit lan Erfurt, dheweke kanthi tenang nulis marang ibune babagan cara-cara supaya kekuasaane bisa dipecahake; Kanselir Rumyantsev bakal mlebu liwat siji lawang kanthi kapercayan sing sampurna, dene Koshelev nyelonong liwat lawang liyane; sawijining Quaker Inggris utawa penganut sekte liyane bakal nyedhaki saka siji lawang mlebu, dene sawijining biksu mlarat utawa Metropolitané dhéwé bakal mlebu saka lawang liyane; ing sawijining wektu dhèwèké lagi rembugan karo Karamzin babagan rasa kawajiban raja sing luhur marang tanah airé, déné ing wektu liyané dhèwèké bisa uga meneng ngrungokaké wong kaya Magnitsky; lan sing paling nggumunaké yaiku kabèh wong mau bakal metu saka kamar kerja sang raja kanthi kagum lan asring mbayangaké yèn Paduka

---

[632] Cathetan dening A. A. Yakovlev, ing: Monuments of Modern Russian Literature. 3 (1873). kaca 102; bandhingna kaca 91, 95. Filaret Drozdov, sing ngerti Amvrosy Podobedov kanthi apik, pracaya yèn dhèwèké kasil adaptasi kanthi sukses marang watak aneh Paul I 'Tsar nduwèni temperamen sing urip lan karsa sing kuwat; ing sangisoré dhèwèké, wong perlu semangat lan akal budi; kadhangkala sawijining prentah mbutuhake palaksanaan sing cepet, nanging uga kecerdikan supaya ora ngremehake pamarentahan utawa nimbulake nesune sang raja. Amvrosy bisa nindakake kuwi. Dheweke ora duwe bakat sing luar biasa, nanging dadi wong sing praktis lan urip… Ing sangisoré panguwasa anyar (Alexander I – I. S.), Amvrosy kabuktèn ora nyukupi. Reformasi lagi dilakoni sing ora disukaké déning dhèwèké, lan dhèwèké tansah mandhiri karo panemuné, sanadyan komite padha kumpul ing balé… Dhèwèké maringi jasa gedhé marang Gréja kanthi tetep teguh ing jabatane' (Memoar lan Kesaksian Metropolitan Filaret, ing: Arsip Rusia 1906. 3. kaca 216–217). Metropolitan Filaret tau kandha marang P. Bartenev (penerbit *Russkiy Arkhiv*): 'Kelebihan utama saka Yang Mulia Ambroise dumunung ing kasunyatan manawa, nalika pamaréntahan Kaisar Paul, piyambakipun nglindhungi Gréja kita saka inovasi sing diajokaké (?! – I. S.)' (Russian Archive 1895, vol. 1, kaca 312).

[633] Memoar lan cathetan saka Metropolitan Filaret, ing: *Russkiy Arkhiv*, 1907, jilid 1, kaca 53.

Sang Ratu wis kersa nuduhaké pamikirané"[634] . Wis dadi klangenan ing karya-karya sajarah manawa, ing taun-taun awal pamaréntahané, Alexander I dianggep panyengkuyung gagasan liberal, sing bisa waé nuntun marang inovasi kaya sing banget ditakuti, umpama, déning Metropolitan Ambrose Podobedov, déné arah konservatifé mung diwiwiti ing periode kapindho pamaréntahané Alexander. Nanging iki sing ditulis déning Grand Duke Nikolai Mikhailovich: "Kaisar Alexander I ora tau dadi pembaharu, lan ing taun-taun awal pamaréntahané dhèwèké luwih konservatif tinimbang sapa waé penasihat ing sacedhaké"[635] . Iki nduwèni pangaruh marang kabijakan gréja sakabèhé ing wektu kuwi, nganti taun-taun awal pamaréntahan Nicholas I. Lan semangat konservatif rezim Nicholas ora bisa kanthi cara apa wae diatributake mung marang akibat saka geger sing dialami nalika pemberontakan tanggal 14 Desember 1825.

Sajrone pirang-pirang taun ngladeni dadi Jaksa Agung, Pangeran Golitsyn uga kudu ngadhepi swasana ati Kaisar Alexander I sing gampang owah-owahan lan pura-pura. Nalika miwiti jabatane, Golitsyn pancen ora ngerti babagan urusan gereja lan ora peduli marang Ortodoksi. Ing taun-taun pungkasan uripé, Metropolitan Filaret Drozdov nyritakaké rawuhé Jaksa Agung anyar ing Sinode Suci kaya mangkéné: "Nalika Kaisar ngangkat dhèwèké dadi Jaksa Agung, dhèwèké kandha: 'Aku iki Jaksa Agung Sinode jinis apa? Kowé ngerti yèn aku ora nduwé iman pisan.' – 'Ayo saiki, kowe iki nakal, kowe bakal dadi wong sing tertib.' – 'Nanging,' ujare Golitsyn mengko, 'nalika aku weruh yèn para anggota Sinode padha nindakake tugase kanthi serius—ora mung minangka dagangan, nanging kanthi keyakinan—aku alon-alon wiwit nganggep prakara iman lan Gréja luwih serius lan kanthi luwih ngajèni'[636] . Kaabsahan tembung-tembungé Metropolitan Filaret iki kabukten déning fakta: ing taun-taun awal pamaréntahané, Alexander I pancèn ora pati kasengsem marang administrasi gréja, déné Golitsyn adoh banget saka agama. Sikap loro priya mau marang bab iman owah sacara signifikan lumantar wektu – amarga pangaribawa semangat jaman lan krisis spiritual pribadi. Yakovlev, nalika dadi Jaksa Agung, sinau *Peraturan Spiritual* supaya bisa njabat; Golitsyn, ing wektu sing padha, nalika ngupaya pendekatan non-birokratik marang prakara gerejawi, ngalih marang Kitab Suci. Babagan kabijakan gereja, asilé ing loro-loroné padha – subordinasi Sinode marang kersané Jaksa Agung. Yakovlev wis njamin hak kanggo nglapor langsung marang sang raja; ing jaman Golitsyn, iki dadi praktik standar, sawijining kawajiban sing wis cetha. Langkah sabanjure kanggo nggedhekake wewenang Jaksa Agung yaiku owah-owahan ing prosedur ngangkat anggota Sinode Suci.

Ing abad kaping 18, pangangkatan iki ditindakake kanggo wektu sing ora ditemtokake, yaiku ing praktik nganti sawijining anggota Sinode tiba saka pangayoman Kaisar. Kelambatan Sinode Suci , sing wis nesuaké Peter III lan liyané, nanging tetep diimbangi déning kasunyatan yèn kasus-kasus diurus déning anggota Sinode sing wis pengalaman lan paham prosedur administratif. Wiwit tanggal 12 Juni 1805, para uskup dioceesan wiwit diundang kanggo rawuh ing rapat Sinode Suci – kanthi giliran lan kanggo masa jabatan antara siji nganti telung taun. Mung telung metropolitan sing tetep dadi anggota permanen Sinode amarga jabatané. Sapa waé mesthiné ngarep-arep yèn reformasi iki bakal maringi urip anyar marang suasana Synod sing mandheg, amarga para uskup diocea diwènèhi kasempatan kanggo nglaporaké kabutuhan dioceané lan nglakokaké inisiatif dhéwé. Nanging sejatine, pangurmatan marang panguwasa nagara wis nganti abad kaping 18 mlebu banget ing jero jiwa para hierark, nganti mung ing kahanan arang banget ana sing wani tumindak mandiri tanpa idin saka Jaksa Agung. Tumindak kaya ngono, sing asring banget nalika pamaréntahan Nicholas I, bisa nyebabake dipecat luwih awal lan dikirim bali menyang keuskupan. Ing taun-taun awal masa jabatan Pangeran Golitsyn, sawetara uskup dioce-sane sing nduwéni pendhidhikan dhuwur lan semangat diangkat dadi anggota Komisi Pengawas Sekolah Teologi (Synod[637]). Kabeh upaya Golitsyn dipusatake kanggo ngadegake Komisi Sekolah Teologi (deleng § 19) kanthi raket

---

[634] Nikolai Mikhailovich. Jilid 1, kaca 345; cf. kaca 343, 347, 337; cf.: Pypin, A. 'Alexander I lan Quaker', ing: V.E. 1869. Jilid 10, kaca 762; Platonov. Kuliah. kaca 655; Melgunov, S. Kedadeyan lan Wong-wong saka Jaman Aleksander. Berlin, 1923. kaca 267.

[635] Nikolai Mikhailovich. Jilid 1, kaca 24.

[636] Memoar Filaret, ing: Russk. Arkh. 3. kaca 215. Buku menarik babagan biografi Pangeran A. N. Golitsyn yaiku: Goetze von P., *Fürst A. N. Gallizin und seine Zeit*. Leipzig, 1882. Peter von Goetze asalé saka wewengkon Baltik, lulus saka Universitas Dorpat, lan wiwit taun 1819 dadi abdi nagari ing Departemen Pengakuan Asing saka Kementerian Ganda, ing ngendi dhèwèké kanthi cepet éntuk pangayoman Golitsyn. Ing bukune, Goetze bola-bali nyebutake toleransi khusus pangeran; pangeran mau katon cukup jujur marang bawahané. Nanging, Götze banjur bisa mbangun hubungan sing cukup raket karo menteri anyar, Laksamana Shishkov, uga, sing mbuktèkaké 'kaprigelan'-é minangka abdi nagara, amarga Shishkov lan Golitsyn nduwèni pandangan sing béda banget.

[637] PSZ. 28. No. 21790. Ing antarané anggota Sinode Suci, Anastasius Bratanovsky, sing misuwur amarga khotbahé sing nggumunaké, pantes élingaké kanthi khusus.

nyambung karo reformasi lembaga pendidikan sekuler. Didegaké komisi kaya ngono ateges nguwatké posisi Ober-Prokurator, amarga komisi kuwi makarya mandhiri saka Sinode Suci. Sawisé diowahi saka badan sementara dadi badan permanen, komisi kuwi mung tundhuk marang Ober-Prokurator, nganti nggeser kabèh cabang administrasi gréja liyané dadi latar mburi ing kegiyatané. Wiwit taun 1812, Golitsyn saya seneng marang mistisisme, sing wis nggantèkaké jaman Pencerahan lan nyebar ing Rusia. Golitsyn kapincut karo gagasan babagan 'Kristen anyar' universal sing sipaté ngluwihi denominasi. Kanthi migunakaké wewenangé Ober-Prokurator, dhèwèké memfasilitasi mlebué manéka gerakan Protestan lan sektarian menyang masyarakat Rusia kanthi jeneng toleransi agama. Kagumane Golitsyn marang mistisisme nduweni pangaruh tartamtu marang Alexander I[638] . Manifesto tanggal 24 Oktober 1817 sing ngadegake Kementerian Urusan Agama lan Pendidikan Umum—sing diarani 'Kementerian Ganda'—sepenuhé cocog karo semangat Golitsyn lan pandangane babagan pendidikan umum ing kerangka Kristen universal.

P. von Götze, kanca raket Golitsyn sing wis dadi anggota Departemen Agama Asing sakdurunge pambentukan Kementerian Ganda, nyatakake ing memoare yèn Golitsyn, sanadyan nduwèni toleransi agama sing amba, tetep dadi putra setya Greja. Ing wektu sing padha, dhèwèké ngritik kakirangan hierarki Ortodoks lan, antarané liya-liyané, nganggep yèn pangisian jabatan uskup mung diisi déning wong-wong sing nduwèni pangkat monastik iku salah (?!). Privilese iki, miturut Golitsyn, mesthine "dikenalake dening sawijining patriark sing rada mabuk"[639] . Nalika pambentukan Kementerian Ganda, Golitsyn tetep dadi wong kapercayan Alexander I lan, sawisé dadi Menteri Urusan Gerejawi, diparingi wewenang tanpa wates kanggo nglaksanani kabijakané. Manifesto tanggal 24 Oktober 1817 ngukuhake posisi Ober-Prokurator lan dadi sentuhan pungkasan ing pambentukan sistem administrasi gereja sing dikontrol negara, sing sawisé muncul ing jaman Peter I, alon nanging mesthi nyebabake pangurangan peran Sinode Suci dadi Departemen Kapercayan Ortodoks. Proses iki nggayuh puncaké ing jamané Alexander I, nanging arahné wis ditemtokaké déning Catherine II, lan dorongané kuwat banget nganti momentumé lestari sajroning kabèh periode sinodal nganti taun 1917.

§ 9. Sinode Suci lan Kabijakan Gereja Pemerintah (1817–1917)

(a) Kabinet ganda, ing ngendi mung siji departemen sing ngurusi urusan Gréja Ortodoks, lumaku nganti 14 Mei 1824. Sajrone periode iki, kagiatan departemen kasebut sakabehe ditemtokake dening program agama Pangeran Golitsyn; piyambakipun njamin supaya penentangan marang program kasebut dilemahake sakabehe kanthi mbusekake Metropolitan Ambrose Podobedov saka Sinode Suci[640] .

Ing taun 1818, Mikhail Desnitsky, mantan Uskup Agung Chernigov (1802–1818), dadi Metropolitan St Petersburg lan anggota sing mimpin Sinode Suci; dhèwèké wong sing nduwèni watak mistik, nanging uga dadi wong Kristen Ortodoks sing ketat . mula konflik karo menteri iku ora bisa dihindari lan pungkasane nyebabake Metropolitan ngajokake pengaduan marang Kaisar nglawan menteri sing kuwasa kabeh ing Maret 1821. Rong minggu sawisé, tanggal 24 Maret, Metropolitan seda[641] .

Golitsyn nduwé pondasi sing kiyat ing perjuangan nglawan oposisi gerejawi sing saya mundhak amarga pasedulurané sing wis suwé karo Kaisar lan pandangan agama sing padha. Golitsyn nuduhake gagasan Kristen universal sing wis narik kawigaten Alexander, sing, amarga maneka pangaribawa, nyebabake Kaisar 'kacau pikiran lan pamikiran'[642] . Mula, nalika perang karo Napoleon, Alexander I, sing digerakake dening rasa takdir sing luhur, nggagas gagasan ngadegake Perjanjian Suci (14 September 1815). Para panguwasa – anggota Aliansi – ngumumaké tekad sing ora goyah, ing kabèh bab pamaréntahan, 'kanggo nuntun dhiri ora nganggo aturan liya

---

[638] Delengen: Florovsky. kaca 122.

[639] Goetze. Op. cit. kaca 29, 56–77.

[640] Chistovich. Tokoh-tokoh Utama. kaca 183. Bab biografi Ambroise: Chistovich. His Eminence Ambrose, Metropolitan of Novgorod and St Petersburg, ing: Stranik. 1860. 5–8; Historical and Statistical Gazetteer of St Petersburg. Vol. 8. kaca 15–25. Delengen uga cathetan 376, 378.

[641] Bab Mikhail Desnitsky, delengen § 7, cathetan 176; Florovsky, kaca 152. Bab jaman Kementerian Ganda: Dovnar-Zapolsky, kaca 195–213 lan liya-liyané; Barsov, Sinode Suci ing Jaman Kepungkur, kaca 326; Rozhdestvensky, S. V. A Historical Overview. kaca 100–112; akta babagan pambentukan lan pambubaran Kementerian Ganda: PSZ. 34. No. 27106; 39. No. 29914.

[642] Nikolai Mikhailovich. 1. kaca 249; Dovnar-Zapolsky. kaca 195–250.

kajaba dhawuh iman suci iki, dhawuh katresnan, kabeneran, lan katentreman'[643] . Ing praktiké, prinsip-prinsip iki nimbulaké curiga lan panindasan kabebasan mikir, kalebu kabebasan agama. Ing endi-endi, semangat revolusi katon gedhe, dianggep minangka woh saka Pencerahan sing mbalela lan anti-Kristen[644] . Alexander ndeleng pangobatan kanggo iki ing reformasi kabijakan negara kanthi makna Kristen, sing dimaksudake kanggo nyiapake "Kerajaan Gusti Allah sing dijanjekake ing bumi, sing bakal kaya ing swarga, lan kanggo iku Gréja nyuwun saben dina"[645] .

Pembentukan Kementerian Ganda ing taun 1817, sing dilakokaké manut kabijakan universalism Kristen, ing wiwitan dianggep déning para rohaniawan minangka langkah tumuju otonomi gerejawi sing luwih gedhé. Panemu iki uga dianut déning Filaret Drozdov sing isih enom, sing diangkat dadi Uskup Reval tanggal 15 Agustus 1817. Ora suwe sawisé kuwi, dhèwèké nulis marang Jaksa Agung Golitsyn: "Mugi Gusti satemene paring panjenengan dados menteri Roh ing Gréja, menteri pepadhang ing antarané tiyang kathah. Konstantinus Agung nyebut dhéwé 'uskup njaba' Gréja; ing pangajab panjenengan saiki, Panjenengané Gusti, Gréja kedah ngakoni panjenengan minangka locum tenens uskup njaba"[646] . Sawisé rong taun, Golitsyn pancèn dadi wali kraton sang raja – panguwasa mutlak saka Kementerian Ganda, sanadyan ora tanpa perlawanan saka pihak oposisi. Nanging alon-alon pandangan universalisténé saya adoh béda karo Kaisar, sing saya kesengsem marang Ortodoksi sing ketat. Nalika Golitsyn tetep setya marang gagasan persatuan umat Kristen, gagasan Karajan Kristus sing ngluwihi denominasi ing bumi, pangusiran para Yesuit saka St. Petersburg ing taun 1815 (yaiku sadurunge pambentukan Dual Ministry) nuduhake yen pertimbangan denominasi nduweni peran penting kanggo Kaisar. Pertimbangan-pertimbangan iki ora suwe (sawisé taun 1817) krasa ing langkah-langkah sing dijupuk déning panguwasa sensor marang literatur mistik (1818), ing pangasingané Selivanov, sing mimpin sekte Skoptsy, lan ing pangusiran para Yesuit – wektu iki saka saindenging Rusia (1820). Ing jero hierarki kuwi, kontradiksi antarane posisi universalist lan posisi Ortodoks sing ketat dadi cetha banget ing babagan Perhimpunan Alkitab. Seraphim Glagolevsky (1757–1843), sing tanggal 19 Juli 1821 nggantèkaké almarhum Metropolitan Michael dadi Metropolitan St Petersburg lan Novgorod, ndhukung sikap konservatif saka Metropolitan Platon Levshin, lan mèlu nentang terjemahan Kitab Suci menyang basa Rusia[647] . Konflik antarane Metropolitan Seraphim lan Golitsyn katon cetha, utamane nalika Metropolitan kanthi demonstratif metu saka salah siji rapat Bible Society. Wong tengené Kaisar, Arakcheyev[648] , saya nancepake ing pikirané Alexander yèn saben gerakan mistik iku, miturut sipaté, dimaksudaké kanggo ngancurake dhasar-dhasar politik[649] . Arakcheyev nggunakake Archimandrite Yuryev saka Biara Photius Spassky minangka sekutu.

Sawisé lulus saka Seminari Teologi Novgorod ing taun 1814, Fotiy Spassky (1792–1838) nglampahi setaun dadi mahasiswa ing Akademi St Petersburg, ing ngendi Filaret wektu kuwi dadi rektor. Tanpa nglakoni

---

[643] PSZ. 33. No. 25943 (*14–26 September 1815); cf. manifesto tanggal 25 Desember 1815: PSZ. 33. No. 26045. Bab iki, delengen: Nadler, V. K. Emperor Alexander I and the Idea of the Holy Alliance. Kharkiv, 1886–1892. Jilid 1–5; Presnyakov, A. E. 'Ideologi Aliansi Suci', ing: Annals. 3 (1923); ibid. Alexander I. L., 1924. Schaeder, H. *Die dritte Koalition und die Heilige Allianz*. Berlin, 1934; Gribble, F. *Emperor and Mystic: The Life of Alexander I of Russia*. London, 1931. Delengen uga: Schilder, jilid 3 lan 4 (ing kene, [jilid 4, kaca 111–114] – obrolan Alexander karo Eilert). Kanggo karakterisasi Pangeran A. N. Golitsyn babagan Alexander I, delengen: Tales of Prince A. N. Golitsyn, ing: Russkij Arkhiv, 1886, No. 5, kaca 86, 107–109.*

[644] Nikolai Mikhailovich. Jilid 1, kaca 241 (Alexander marang Golitsyn): 'Arang banget yèn panemumu béda karo panemuku, awit prinsip-prinsip karusakan iki, minangka mungsuh tahta, luwih ditujokaké marang iman Kristen, lan tujuan utama sing digayuh ya iku kuwi; kanggo kuwi aku duwé ewonan-ewonan bukti sing ora bisa dibantah sing bisa tak tunjukaké marang kowe. Singkaté, iki asilé sing wis ditrapaké saka doktrin sing diwartakaké déning Voltaire, Mirabeau, Condorcet lan kabèh sing diarani Encyclopaedists… Apa ora dadi tugasé wong Kristen kanggo perang nglawan mungsuh lan ciptaané sing setan kanthi kabèh cara sing diparingaké marang kita déning Kawicaksanan Ilahi? Cf.: Pypin. Gerakan Sosial (1908, edisi kaping 4). kaca 428–435.

[645] PSZ. 34. No. 27114 (tanggal 24 Oktober 1815); iki uga ngemot panjelasan tartamtu sing ditujokake marang Jaksa Agung Sinode Suci.

[646] Kutipan saka: Runkevich. Op. cit., kaca 557.

[647] Kanggo informasi babagan Serafim Glagolevsky, delengen § 7, cathetan 177.

[648] Kizevetter, A. A. 'Kaisar Alexander I lan Arakcheyev', ing: Esai Sajarah. Moskow, 1912. kaca 289.

[649] Bab perselisihan antara Golitsyn lan Arakcheyev: 'Cathetan Metropolitan Filaret, sing kacathet dening A. V. Gorsky', ing: Arsip Rusia, 1882, jilid 3, kaca 53; Kizevetter, op. cit., kaca 392; Marchenko, V. 'Cathetan Otobiografi', ing: Artikel Rusia, 1896, no. 86, kaca 11; Goetze, kaca 124. Goetze nyathet manawa Golitsyn, nalika dadi menteri, ora tau nglanggar hak utawa wewenang Sinode Suci (ibid., kaca 24).

ujian pungkasan, dhèwèké dadi guru ing sekolah teologi sing kagandhèng karo Biara Alexander Nevsky. Ing taun 1817, miturut saran Filaret Drozdov, dhèwèké ngucapaké sumpah biara lan diangkat dadi guru hukum kanonik ing Cadet Corps. Amarga khotbahé sing semangat nglawan universalism Kristen, Golitsyn ngasingaké Photius menyang provinsi dadi abbot ing sawijining biara cilik. Nanging ora suwe, Photius ora mung dibalèkaké jabatané, nanging ing 21 Agustus 1822 diangkat dadi archimandrite ing Biara Yuryev[650] . Panjenengané nampa kasil iki amarga dhukungan saka Countess A. A. Orlova-Chesmenskaya, sing ngaturaké dhèwèké supaya bisa sowan marang Kaisar Alexander I—kedadéan sing, anehé, uga disumbangaké déning Golitsyn dhéwé. Sabanjure, sang bintang wanita manggon cedhak biara supaya bisa urip ing sangisore pitutur ajeg saka bapak rohani. Dheweke nyumbang dhuwit akeh marang biara luwih saka sapisan lan ninggalake warisan jutaan marang biara kasebut. Cetha saka layang Filaret Drozdov marang Count V. G. Orlov yen dheweke nyetujoni hubungan antarane Photius lan sang bintang wanita[651] .

N. Barsov, sanadyan umume ndeleng perjuangan Photius nglawan mistisisme lan sektarianisme kanthi positif, nulis: "Amarga ora nampa pendhidhikan akademik sing apik, Photius ora dadi teolog sing ahli"; nanging, "kanthi ajeg ngadeg ing dhasar doktrin agama konfessional, yaiku murni Ortodoks, ing wates Katekismus lan Kredo, dhèwèké dadi pejuang sing cukup trampil nglawan mistisisme lan Freemasonry"[652] . Bakat orator Photius kasebut saya nyolok amarga penampilane sing monastik lan asketik. Nanging, biografer nyathet: "Kesombongan lan keangkuhane pancen bertentangan karo tingkat kerendahan hati monastik, lan mung pandonga dawa lan puasa pangan sing dadi ciri khas kabecikan monastiké"[653] . Nalika tansah melu polemik karo para penganut mistisisme, Photius dhéwé nduwèni kecenderungan tartamtu marang éksaltasi[654] . Rong taun sawisé audiensi kapisan karo kaisar, nalika pidato ékstasis arkimandrita kuwi marakaké kesan jero marang Alexander, Arakcheyev, sing wis kenal karo Photius nalika pambangunan pemukiman militer lan nganggep kenalan iki migunani, njaluk ijin supaya Photius bisa ketemu maneh suwé karo Kaisar tanggal 20 April 1824.[655]

Ing tanggal 25 April taun iku, ana adegan meh teater ing omahé Countess Orlova: Photius, sing nganggo busana gerejawi lengkap, metu kanggo ketemu Golitsyn lan ngucilaké dhèwèké saka gréja. Iki banjur diterusaké karo audiensi sing ora kalah dramatis antarané Metropolitan Seraphim lan Kaisar, nalika Metropolitan mau, kanthi sujud, nyuwun marang Alexander supaya ngusir menteri bidah saka Gréja. Drama iki rampung tanggal 15 Mei 1824 kanthi bubaré Kementerian Ganda lan munduré Golitsyn saka jabatané minangka menteri lan présidhèn Persatuan Alkitab. Dhèwèké mung njaga jabatan Menteri Pos, sing wis diduwèni wiwit taun 1816. Metropolitan Seraphim dadi Presiden Perhimpunan Alkitab, dene mantan kepala Departemen Yunani-Rusia ing Kabinet

---

[650] Babagan Photios: Karnovich, ing: Ist. v. 1882; ibid. Archimandrite Photios, abbot ing Biara Yuryev ing Novgorod, ing: Russ. st. 1875. 7–8; ibid. Pangeran A. N. Golitsyn lan Archimandrite Photios, ing: Russ. st. 1882. 3; Popov, K. 'Archimandrite Photios saka Yuryev lan kegiyatan eklesiastik lan sosialé', ing: TKDA. 1875. 2, 6; Miropolsky, S. 'Photios Spassky, Archimandrite saka Yuryev', ing: VE. 1878. 11–12; Chizh, V. G. 'Psikologi Fanatisme', ing: Pitakon Filsafat lan Psikologi. 16 (1905); Chistovich. 'Tokoh-Tokoh Utama'. kaca 224; Florovsky. kaca 156.

[651] Slezkinsky, A. 'Photius lan Countess A. A. Orlova (surat-suraté Photius marang dhèwèké)', ing: Russian Articles 1899, 1902, 1903; 'Surat-suraté Archimandrit Photius', ing: Russian Archimandrite 1878. 2; Karnovich, ing: Russian Articles 1875. 7. Biara Yuryev nampa meh 1 yuta rubel sumbangan saka A. A. Orlova kanggo Fotios.

[652] Barsov, N., ing: *Christian Readings*, 1879, vol. 1, kaca 769 (ulasan).

[653] Karnovich, ing: Russkiye Stat'i 1875. 8. kaca 487.

[654] Florovsky, kaca 156; bandhingna surat saka S. S. Uvarov (wektu kuwi pangurus Distrik Pendidikan St Petersburg) marang Baron von Stein (1813), ing: Arsip Rusia 1871.2, kaca 130.

[655] Cathetan babagan obrolan pisanan karo Alexander I ditinggalake dening Photius dhéwé: Saka cathetan Archimandrite Photius babagan patemoné karo sang raja, ing: Arsip Rusia 1869, kaca 929; cf.: Goetze, kaca 196 lan salajengipun, 179 lan salajengipun; babagan intrik Arakcheyev marang Golitsyn: ibid., kaca 124 lan Seraphim, kaca 205; delengen uga: Collection, vol. 103, no. 1, kaca 2–4 (laporan saka Suslov, sekretaris pribadi Seraphim). Photius ngirim marang Arakcheyev salib emas sing ana tulisan: 'Kanggo Pembela Gereja, juara sing semangat marang Ortodoksi lan penyayang Kristus, Count Alexei Andreevich' (ibid., kaca 4, cathetan). Bandhingna karo layang pujian Photius babagan Arakcheyev marang Archimandrite Gerasim ing: Russkij Arkhiv 1868. kaca 944, lan karakterisasi Photius babagan 'Kristen sejagad': Russkij Arkhiv, 1873, kaca 1452. Bab autobiografi Photius, 'Narasi Archimandrite Photius sing Mulya Bab Uripé' (manuskrip), delengen: M. Lileev Katrangan rinci babagan karya manuskrip Archimandrit Photius saka Yuryev, sing disimpen ing Perpustakaan Seminari Teologi Chernihiv, ing: Readings. 1880. 1. Beragam. kaca 1–18; uga ing jilid iki ana cathetan babagan paguneman Photius karo Alexander I (kaca 8, 10, 11, 12). Saliyane: Saka cathetan Photius, ing: *Readings*. 1868. 1. Beragam. kaca 269–273; iki uga kalebu layang saka Photius marang Alexander (ditinggal tanggal 29 April 1824) sing ngkritik Bible Society, Golitsyn lan para pendukung mistisisme liyane (kaca 270–271).

Ganda, Pangeran P. S. Meshchersky, diangkat dadi Jaksa Agung Sinode Suci; dhèwèké ngajèni Sinode Suci kanthi gedhé lan nyerahaké pangelolaané marang Metropolitan Seraphim.

Ing rong kaping audiensi sabanjure karo Kaisar, sing diatur déning Arakcheyev, Photius maringi sawetara cathetan marang Alexander I ing ngendi dhèwèké prédhiksi yèn mistisisme sing nyebar ing jaman kuwi mesthi bakal nuntun marang revolusi[656] . Wiwit wektu kuwi, ing jeneng Ortodoksi—sing konon kena ancaman—wiwit ana masa panganiayaan marang kabebasan mikir, sing uga ora ngapura teologi. Photius lan Seraphim nemokake kanca jiwa ing Menteri Pendidikan Umum anyar, Laksamana A. S. Shishkov (1753–1841). Shishkov iku mungsuh keras saka Bible Society, sing dilarang mau wis disetujoni nalika jaman Nicholas I (12 April 1826). Dheweke kanthi tegas nolak 'terjemahan' Kitab Suci lan pandonga menyang 'basa wong biasa', yaiku basa Rusia, lan ngamanake larangan marang Katekismus Metropolitan Filaret Drozdov, sing diterbitake ing taun 1823 kanthi idiné Sinode Suci, ing ngendi Kredo lan pandonga dicithak nganggo basa Rusia. Bandhingan Filaret marang Metropolitan Seraphim, ing ngendi dhèwèké protes yèn larangan kuwi ngremehake Sinode Suci, ing wiwitan ora kasil, lan mung ing jaman Nicholas I Katekismus mau muncul manèh, wektu iki nganggo kutipan ing basa Slavia Greja[657] .

Pecaté Pangeran Golitsyn ora ateges nglambangaké kamardikan Gréja saka 'panjara'-é. Pelonggaran pangawasan nagara ing sangisoré Pangeran Meshchersky kabuktèn mung sementara. Ora suwe, Metropolitan Seraphim, sing tetep dadi anggota paling tuwa ing Sinode Suci nganti seda ing taun 1843, kudu ngalami tambahé tekanan negara ing sangisoré Jaksa Agung Nechaev lan Protasov.

Legenda kondhang sing kerep diulang-ulang nyatakake yèn Alexander I mungkasi uripé ing Siberia minangka bhikkhu skema kanthi jeneng Fyodor Kuzmich. Para sejarawan mbantah kabar iki. Grand Duke Nikolai Mikhailovich, ing panaliten khusus babagan prakara iki sing diterbitake taun 1907, uga kanthi tegas mbantah pangidentifikasian Alexander karo Fyodor Kuzmich[658] .

Bakal dadi kesalahan yen nyandhakake perjuangan sing dilakoni Photius, Seraphim, lan Arakcheyev nglawan Golitsyn marang panolakan dhasar marang sistem gerejawi sing lagi berlaku. Cakrawala para priya iki kakehan sempit kanggo tujuan kaya ngono. Polemik Photius karo Golitsyn meh ora bisa nyurung Kaisar Alexander I kanggo nindakake tinjauan dhasar babagan hubungan antarane Gereja lan Negara[659] . Pertimbangan kaya ngono diungkapake dening sawijining priya sing ora melu perselisihan partai lan ora ana gandhengane karo Photius. Iki sejarawan misuwur lan nduwé pendhidhikan dhuwur, N. M. Karamzin (1766–1826); Ing taun 1811 dhèwèké nyerahaké memorandum marang Tsar kanthi judhul 'Babagan Rusia Kuna lan Modern', ing ngendi kahanan gerejawi lan politik wektu kuwi dipresentasikaké kanthi obyektivitas sing tliti: 'Gereja Rusia wiwit jaman mbiyèn wis nduwèni pimpinan, sepisanan déning metropolit lan pungkasané déning patriark. Petrus ngumumaké dhèwèké dadi kepala Gréja, mbusak patraarkat minangka ancaman tumrap autokrasi mutlak. Nanging perlu dicathet yèn rohaniawan kita ora tau nentang panguwasa sekuler, apa saka pangeran utawa tsar; padha dadi piranti migunani ing urusan nagara lan dadi swara nurani nalika panguwasa kadhangkala nyimpang saka kabecikan. Para

---

[656] Saka cathetan Archimandrit Photius: 'Audiensi karo Sang Panguwasa', ing: Russkij Arkhiv, 1869, kaca 929.

[657] Panemune Shishkov paling cetha kacermin ing cathetané: Notes, Opinions and Correspondence of Admiral Shishkov. St Petersburg, 1870. 2 jilid. Kanggo panilaian sing menarik, sanajan ora tansah obyektif, babagan Shishkov, delengen: Goetze. kaca 210–217, 221–222, 282–320. Minangka Russophile ultra-konservatif kanthi kapercayan Ortodoks sing ketat, laksamana iki luwih toleran ing urip pribadine: garwo kapisané wong Protestan Jerman, garwo kapindho wong Katolik Polandia! Shishkov njabat dadi Menteri Pendidikan Umum nganti April 1828; piyambakipun séda tanggal 9 April 1841. Delengen karakterisasi Shishkov ing: Florovsky. kaca 161–166. Babagan crita larangan Katekismus Filaret Drozdov: Sushkov, N. B. Cathetan babagan Urip lan Jamané Santo Filaret. Moskow, 1868. kaca 102 lan Lampiran, kaca XXIII–XXVI; Korsunsky, I. 'Filaret, Metropolitan Moskow, ing Katekismené', ing: Kumpulan kanggo ngrayakaké ulang taun kaping 100 Filaret, Metropolitan Moskow. Moskow, 1882. Jilid 2, kaca 667.

[658] Nikolai Mikhailovich. Legenda Pati Kaisar Alexander I ing Siberia ing Wujudé Sang Sepuh Fyodor Kuzmich. St Petersburg, 1907; uga: Vasilich, G. Kaisar Alexander I lan Sang Sepuh Fyodor Kuzmich. Moscow, 1909 (Folklor Rusia. 4); Baryatinsky, V. V. Mistikus Karajan. St Petersburg, 1912. Edisi kapindho (panganggit nganggep legenda iki bisa dipercaya); Mikhailov, K. N. Kaisar Alexander I, Sepuh Fyodor Kuzmich. St Petersburg, 1913 (pandangan sing padha); Winkler, M. Zarenlegendë Alexander I. von Ru?land. Munich, 1948. edisi kapindho (bibliografi ekstensif); Lyubimov, L. Misteri Kaisar Alexander I. Paris, 1938. Bab dikotomi batin pribadine Alexander minangka priya lan monark, delengen uga: Firsov, N. N. Kaisar Alexander I lan Drama Batine, ing: Karakterisasi lan Sketsa Sejarah. Jilid 1 (Kazan, 1922). kaca 131–158 (kaping pisan diterbitaké minangka pamflet cilik: St Petersburg, 1910); Stahlin, K. 'Ideal lan Kasunyatan ing Taun-taun Pungkasané Alexander I', ing: HZ. 1931. 145.

[659] Bandhingna karo panemune Florovsky. kaca 157.

primas mung nduwé siji hak: ngumumaké kabeneran marang para panguwasa, dudu tumindak utawa mbrontak—hak sing didadekaké berkah ora mung kanggo rakyat nanging uga kanggo raja, sing kabegjané ana ing kaadilan. Wiwit jamané Pangeran Pèter, para rohaniawan ing Rusia wis ngalami kemunduran. Para primat kita wis ora luwih saka tukang muji para tsar, lan saka mimbar padha ngucapake tembung pujian marang para tsar nganggo basa Alkitab. Kita wis duwe pujangga lan bangsawan kanggo pujian kaya ngono; tugas utama para rohaniawan yaiku mulangake kabecikan marang rakyat, lan supaya piwulang mau luwih efektif, para rohaniawan kudu dihormati. Yen sang raja mimpin pasamuwan para panguwasa agung ing Gréja, ngadili lan maringi pakurmatan lan kauntungan donya, mula Gréja dadi tundhuk marang panguwasa donya lan kelangan watak suci; pangabdian marang Gréja suda, lan iman uga sirna; lan karo ringkihé iman, sang raja kelangan daya kanggo mréntahaké manahé rakyat ing wektu darurat, nalika perlu lali kabèh, ninggalaké kabèh kanggo tanah air, lan panggembala jiwa mung bisa janji mahkota martir minangka ganjaran. Kawibawaan rohani kudu nduwé wewengkon tumindak sing béda saka kawibawaan sipil, nanging tumindak kanthi raket bebarengan. Aku ngomongaké babagan hukum lan kaadilan. Raja sing wicaksana, ing babagan kapentingan nagara, mesthi bakal nemokake cara kanggo nyelarasake karsa metropolitan utawa patriark karo karsa sang raja; nanging luwih becik yèn persetujuan iki wujudé kabebasan lan keyakinan batin, tinimbang ketaatan mutlak. Ketergantungan sing nyata lan tuntas saka panguwasa gerejawi marang panguwasa sipil nuduhake pandangan manawa sing sepisanan iku ora ana gunane utawa, paling ora, ora penting kanggo stabilitas nagara… Aku ora ngajokaké mbalèkaké patriarkat, nanging aku kepéngin supaya Sinode nduwèni wigati luwih gedhé ing komposisi lan tumindaké"[660] . Memorandumé Karamzin ora nduwèni akibat praktis: ing wektu kuwi, Alexander I luwih nampa semangat agama Photius tinimbang pamanggihé sejarawan sing wicaksana.

b) Ing taun 1850, Countess A. D. Bludova (1812–1891), tokoh wigati ing gerakan Slavophile, nulis nalika peringatan kaping 25 pamaréntahan Nicholas I: "Nicholas Pavlovich iku panguwasa paling Ortodoks sing tau mréntahaké kita wiwit jamané Fyodor Alekseyevich. Dheweke bisa uga sing paling Rusia saka kabèh"[661] . Iki minangka periode sadurungé Perang Krimea, nalika ing sawetara kalangan diyakini yèn nagara kuwat lan adhedhasar pondasi sing kukuh. Pondasi iki, miturut Menteri Pendidikan Umum, Count S. S. Uvarov (1786–1855), kasusun saka autokrasi, Ortodoksi, lan identitas nasional. Ing cathetan Karamzin sing kasebut ing ndhuwur, sing wis dingerteni Nicholas I, kita maca: "Para bangsawan lan rohaniawan, Senat lan Sinode, minangka pangreksa hukum, lan ing ndhuwur kabeh – sang panguwasa, siji-sijine pembuat undang-undang, siji-sijine sumber wewenang – iki dhasar monarki Rusia, sing bisa dikuatake utawa dilemahake miturut aturan sing ditemtokake dening sing mrentah"[662] . Bagéan kapindho saka rumus Karamzin iku, tanpa mangu-mangu, dadi prinsip pituduh kabijakan Nicholas I, nanging pangremehané Sinode Suci lan para rohaniawan meh ora cocog karo hubungan lumrah antarané panguwasa Ortodoks lan Gréja Ortodoks, kaya sing kacathet ing bagéan kapisan. Nalika Archimandrit Photius Spassky, ing layang marang Uskup Innocent Borisov taun 1838, kanthi semangat ngucapake ' ' sing maknane ing Rusia kabeh kebak wangi Ortodoksi[663] , tembung-tembung kuwi mung bisa ngundang mesem sinis saka pamaca sing adil.

Kaisar Nikolaus I (15 Juli 1796 – 19 Februari 1855) iku putra katelu saka Paul I. Dhèwèké munggah tahta amarga kakangé Constantine nolak mréntah. Ora akèh perhatian sing diwènèhaké marang pangasuhan lan pendhidhikané Nikolaus; manut karo karepé dhéwé, pendhidhikané utamané babagan militèr. Pendidikan agamane uga mung cethek. Ing pungkasan uripe, Nicholas I ngakoni: "Babagan agama, anak-anakku luwih becik tinimbang kita (yaiku Nicholas lan adhine Michael. – I. S.), sing mung diajari dibaptis ing wektu tartamtu nalika Misa lan ngucapake maneka doa kanthi hafal, tanpa peduli apa sing kedadeyan ing jiwane.[664] . Nicholas iku wong

---

[660] Cetak miring ditambah déning pangarang. Kanggo 'Cathetan' Karamzin, delengen: Pypin. Gerakan Sosial (St Petersburg, 1900). Lampiran. kaca 491, 533.

[661] Russkiy Arkhiv 1893. 1. kaca 89, 90.

[662] Pypin (1900). Lampiran. kaca 533.

[663] Bahan-bahan kanggo Biografi Innokenty Borisov. Edisi 2 (1888). kaca 34.

[664] Disitir ing: Runkevich. Gereja Rusia ing Abad kaping 19. kaca 586. Babagan pamaréntahan Nicholas I, delengen: Polievktov, M. Nicholas I: Biografi lan Gambaran Umum Pamaréntahané. Moskow, 1918 (bibliografi sing meh lengkap saka periode kasebut); salajengipun: Bahan-bahan lan Sketsa kanggo Biografi Kaisar Nikolaus I lan Sajarah Pemrentahané*, disunting déning N. F. Dubrovin, ing: Koleksi. 98 (1896); Bahan-bahan, ing: Koleksi. 113. 1–2 (1902); Kizevetter, A. A. Esai Sajarah. Moskow, 1912; Kornilov, A. Kursus*

sing nduweni iman, nanging kanthi cara sing beda banget karo adhine Alexander: dheweke ora ngerti apa-apa babagan upaya agama, sangsi, utawa ekstasi. Sifaté sing lugas adoh saka swasana ati sing gonta-ganti lan ragu-ragu sing dadi ciri bapaké lan adhine. Imané Nikolai prasaja lan ora mameraké. Kaya para tsar Moskow, dhèwèké yakin yèn kuwasa autokratiké disucèkaké saka dhuwur. Dheweke pancèn setya karo pandangan Filaret Drozdov: 'Gusti, ing gambaran Kakaisaran Surgawi Panjenengané, netepaké sawijining tsar ing bumi; ing gambaran Kakuwasané – sawijining tsar otoriter; ing gambaran Karajan langgeng Panjenengané, sing lestari saka jaman ka jaman – sawijining tsar warisan'[665] . Sanadyan panemu Nicholas I lan Filaret padha ing dhasar teoretis, nanging béda ing babagan kabijakan gréja. Sajeroning pirang-pirang dasawarsa, padha ngajeni siji lan sijiné, nanging uga curiga lan ndelok kanthi kritis; lan mung kanggo sing ndelok saka njaba—apa iku wong jaman biyen utawa sejarawan sabanjuré—wong-wong mau katon kaya kanca jiwa. Iki mesthi ora ngganggu tentreming atiné Kaisar, nanging kanggo Metropolitan, panolakané marang kabijakan greja Tsar iku dadi tragedi sing diendhegake kanthi tliti saka wong-wong ing sacedhaké. Mangsa pamaréntahan Nicholas I diarani 'era Nicholaev' ing sajarah Rusia; Miturut sejarawan gereja, padha nduwé hak nyebut periode sing padha—kalebu taun-taun sabanjuré nganti seda Metropolitan Filaret ing taun 1867—minangka 'era Filaret'. Filaret Drozdov ana ing tengah-tengah kedadéan eklesiastik lan politik. Nalika ngomong atas jenengé Gréja babagan prakara sing nyangkut Gréja lan nagara, piyambakipun, sakwates kahanan ngidini, nyatakaké pendiriané lan ngajokaké solusi. Miturut paningal sajarahwan, usulan-usulan mau ora sampurna ing pirang-pirang bab, nanging mesthi dhasaré kuwat banget nganti ora mungkin nglirwakaké panemu resmi saka tokoh sing nggumunaké iki ing politik gréjawi[666] .

Vasily Drozdov, sing dikenal ing urip biara minangka Filaret, lair taun 1782 ing kulawarga imam paroki ing Kolomna. Dhèwèké sinau ing Seminari Kolomna lan sabanjuré ing Seminari Trinity, ing ngendi dhèwèké narik kawigatèn Metropolitan Platon saka Moskow. Metropolitan Platon saka Moskow utamane ngurmati khotbahé, sing ing wangun lan isi nuduhaké keseimbangan lan kematangan pamikiran, uga pertimbangan sing wicaksana ing babagan rohani. Ing tanggal 16 September 1808, rahib umur 26 taun iku miwiti karir mulang, lan setaun sawisé dhèwèké dipanggil menyang St Petersburg, ing kana, ing tanggal 28 Maret 1809, dhèwèké diangkat dadi imam lan diangkat dadi inspektur lan dosen filsafat ing Seminari Teologi St Petersburg. Banjur dhèwèké dadi rektor Seminari Alexander Nevsky. Ora suwe, Filaret diakoni lan diapresiasi déning Metropolitan Ambrose Podobedov lan Pangeran Golitsyn, sing ngupaya tenanan kanggo ngangkat dhèwèké ing hierarki gréja. Ing taun 1810, Filaret wis dadi profesor ing teologi, sajarah gréja, lan arkeologi, lan ing taun 1811 piyambakipun diangkat dadi archimandrite. Ing taun sabanjure, piyambakipun dadi profesor teologi lan rektor Akademi Teologi St Petersburg. Ing taun 1813, Kaisar maringi dhèwèké Ordo St. Vladimir. Setahun sawisé, Komisi Sekolah Teologi maringi gelar Doktor Teologi marang dhèwèké, lan amarga risalahé *An Outline of Biblical Church History*, Kaisar ngurmati dhèwèké kanthi panagia. Pakaryané minangka rektor lan profesor ngukuhaké reputasiné minangka teolog. Ing taun 1817, Filaret, minangka Uskup Reval, dadi vikaris Keuskupan St Petersburg, lan ing taun 1819 piyambakipun diangkat dados Uskup Agung Tver. Ing taun sing padha, piyambakipun dipindhahaké dhateng Keuskupan Yaroslavl lan diangkat dados anggota Sinode Suci; ing tanggal 8 Juni 1821, piyambakipun dados Uskup Agung Moskow, lan ing tanggal 26 Agustus 1826, ing dinten pangukuhan mahkota Nicholas I, piyambakipun dipun angkat dhateng pangkat Metropolitan Moskow. Filaret nyawisake awake dhewe sakabehe kanggo urusan Keuskupan Moskow, nanging iki mung suwene telung taun, nganti ing mangsa gugur taun 1826, dheweke dipanggil bali menyang St Petersburg lan diangkat dadi anggota Sinode Suci, jabatan sing diduweni

---

Sajarah Rusia ing Abad kaping 19, Jilid 2. Moskow, 1912; Schilder, N. Kaisar Nikolaus I: Urip lan Pamrentahané. St. Petersburg, 1903. 2 jilid (cathetan iki mung nyakup nganti taun 1833); Presnyakov, A. E. Puncak Otokrasi: Nikolaus I. Leningrad, 1925. Saka literatur iki, karya M. Polievktov pantes dieling-eling khusus; bab 'Kabijakan Domestik sajrone Pamrentahan Kaisar Nikolaus I' ing karya Kizevetter sing kasebut mau uga pantes digatekake.

[665] Filaret Drozdov, Metropolitan Moskow lan Kolomna. Tembung lan Pidato: Kumpulan Kapindho. Moskow, 1861. Bagéan 3. kaca 252.

[666] Kanggo karya-karya utama Filaret lan pustaka paling wigati babagan dhèwèké, delengen bibliografi kanggo bagean iki, uga Pengantar déning B. Kanggo pustaka luwih lanjut, delengen: Korsunsky, ing: RBS; Florovsky. Sajarah Teologi Rusia (1937). Akèh bahan (surat, pratelan, resolusi administratif babagan pamaréntahan gréja, lsp.) sumebar ing manéka édisi jurnal *Dushepoleznoe Chtenie* lan *Russky Arkhiv*; bahan iki nambahaké karya-karya sing diterbitaké déning Uskup Agung Savva Tikhomirov. Delengen uga: Smolitsch, I. *Russisches Monchtum* (1953). kaca 456–458. Cathetan.

nganti taun 1842.[667] Nanging, sanajan wis dibebasake saka tugase minangka anggota Sinode, dheweke saktenane tetep nindakake tugase mau, amarga panemune biasane digoleki ing kabeh prakara wigati. Sawisé Metropolitan seda ing taun 1867, Jaksa Agung nyathet ing laporané taunan marang Kaisar yèn luwih saka setengah abad ora ana prakara gerejawi sing ora kalebu sang hierarki Moskow kondhang iki kanthi kabèh tenaga[668] .

Ing taun 1880-an lan 1890-an, *Koleksi Panemu lan Ulasan* Metropolitan Filaret Drozdov diterbitake. Isine esai babagan manten Kristen, skisma, nyanyian gereja, terjemahan Kitab Suci menyang basa Rusia, pengakuan iman manca, lan Gereja-Gereja Ortodoks ing Wétan (mung sawetara conto), ditulis déning pangripta sing padha dadi sejarawan hukum gereja lan teolog, sing nuduhaké kabèh ambané pribadiné Filaret. Mesthi wae, ing pirang-pirang kasus dhèwèké nduwèni asistèn, contoné sarjana eklesiastik kondhang A. V. Gorsky[669] , nanging panyuntingan pungkasan mesthi dadi tanggung jawab Metropolitan dhéwé: ketepatan ungkapan, akurasi frasa, lan kemampuan nyingkiri pernyataan sing kakehan kategoris – kabèh mau dadi kaunggulan gaya kreatifé sing ora bisa dipungkiri. Rasane proporsi sing dadi ciri khasé dilengkapi karo watesan sing ati-ati ing panilaiané marang wong lan kedadeyan, sing pancen wigati banget ing jaman Nikolayev. Katoné, mung loro wong saka lingkaran jero Filaret sing diparingi kasempatan kanggo rembugan blak-blakan karo dhèwèké – yaiku abbot Lavra Trinitas-Sergius, Archimandrit Anthony Medvedev, lan vikaris Filaret, Uskup Agung Leonid Krasnopevkov[670] . P. S. Kazansky, sawijining profesor ing Akademi Teologi Moskow, nulis marang adhine sawisé seda Metropolitan Filaret: "Ana daya magnetis tartamtu saka almarhum Metropolitan sing narik sapa waé sing nyedhak marang dhèwèké, nanging ing wektu sing padha ora ngidini sapa waé nyedhak banget. Kaya nganggo tongkat sihir, dhèwèké nggambar wates sing ora ana sing wani nyabrang, sanadyan atiné padha kangen banget arep nyabrang garis kuwi kanggo nyedhak marang dhèwèké. Mangkono raos lan kesan kabèh wong sing cedhak karo dhèwèké. Dhèwèké njaga papan suci ing jeroné atiné lan nyawané tetep ditutup kanggo kabèh wong; wong njaba mung weruh sekilas raos lan pikirane. Kabeh sing tresna marang dhèwèké ngrasakaké rasa ngajèni, lan sanajan ana sing yakin yèn dhèwèké tresna marang wong-wong mau, padha ora nganggep yèn dhèwèké cedhak karo dhèwèké. Mbok menawa sang wali ngrasakaké yèn sawisé dhèwèké ngidini sapa waé nyedhaki sak tenané, dhèwèké bakal kelangan wewenangé marang wong kuwi[671] . Uskup Agung Theodotus Ozerov saka Simbirsk († 1858) nyritakaké: "Aku ngladèni ing St Petersburg, ngunjungi bangsawan, ndeleng tsar: kabèh apik, nanging nalika aku mlebu Komplek Trinitas (residensi Metropolitan Filaret. – I. S.), saka ngendi asale rasa ngajeni kuwi?"[672] Kepiye krasa pastur pedesaan nalika kudu muncul ing ngarepe wali Moskow? Lan iki tembungé A. N. Muravyov, sing diucapake ing taun 1867 sawisé seda Filaret: "Kita wis kelangan pelita ageng lan juara Ortodoksi, sing sanadyan ora nduwé pangkat patriark, tumrap kita kaya patriark sejati, amarga piyambakipun ngrampungaké kabèh prakara gerejawi sing angel lumantar kabijaksanaan sing diparingaké saka dhuwur, lan Gréja Rusia bakal

---

[667] Materi ana ing: Koleksi. 113. 1. kaca 36.

[668] Potongan… kanggo taun 1867. kaca 16.

[669] Saka memoar Prof. I. E. Evseev, ing: Ing Trinity ing Akademi: 1814–1914 (Sergiev Posad, 1914). kaca 315. Cathetan; cf.: Savva. Kronik. 2. kaca 689.

[670] Archimandrit Anthony Medvedev dadi abbot Lavra wiwit taun 1831 nganti 1877 (resmi, Metropolitan Moskow dadi archimandrité). Surat-suraté Filaret marang Anthony diterbitaké ing patang jilid: Moskow, 1883–1884. Leonid Krasnopevkov asalé saka kulawarga bangsawan lan wiwitané dadi perwira angkatan laut. Ing sangisoré pangaribawa Archimandrite Ignatius Bryanchaninov (deleng §§ 12, 23), dhèwèké mundur saka angkatan laut, lulus saka Akademi Teologi St Petersburg (1842) lan njupuk sumpah monastik (1845). Ing taun 1849, dhèwèké dadi rektor Seminari Vifan; watara wektu kuwi dhèwèké dadi raket karo Filaret. Saka taun 1859 nganti 1876, Leonid njabat minangka vikaris Keuskupan Moskow lan nganti taun 1867 dadi kanca paling cedhak Filaret. Ing tanggal 20 Mei 1876, Leonid Krasnopevkov diangkat dadi Uskup Agung Yaroslavl, ing ngendi dhèwèké seda ing taun sing padha. Babagan Leonid minangka wong sing nduwèni watak mulya, delengen: Savva. Chronicle; Archimandrite Pimen Myasnikov. Memoirs, ing: Readings. 1877–1878; surat-suraté Leonid: Readings. 1877. 1. kaca 1–97, ing ngendi cathetan Leonid babagan Filaret kerep dikutip.

[671] Kazansky. Korespondensi, ing: BV. 1913. 5. kaca 140–141. P. S. Kazansky iku profesor sajarah sekuler ing Akademi Teologi Moskow (1842–1874). Surat-menyurat karo adhine sepuh, Uskup Agung Platon saka Thebes ing Kostroma (1857–1877), iku sumber wigati babagan sajarah taun 1860-an lan 1870-an, utamane kanggo nggambarke Metropolitan Filaret Drozdov minangka sawijining priya lan hierark. Sejarawan S. M. Solovyov, kosok baline, ngritik Filaret amarga pandangan konservatifé, amarga miturut panemuné, pandangan kuwi ngalangi pangembangan bébas ilmu pengetahuan ing Akademi Teologi Moskow (Solovyov, S. M. 'Cathetanku Kanggo Anak-anakku, lan, Yen Bisa, Kanggo Wong Liya', ing: VE. 1907. 3. kaca 76–78); cf.: Florovsky, ing: Put'. 12.

[672] Saka Memoiré Metropolitan Filaret, ing: Chteniya. 1877. 1. kaca 141.

suwé nahan pandangan iki"[673] . Uskup Agung Savva Tikhomirov, murid ideologis lan pangagum Filaret lan kabijakan eklesiastiké, sing nyawisake rong dasawarsa kanggo nerbitake warisan Metropolitan Filaret, nulis manawa nalika maca karya-karya sang suci, dhèwèké ora bisa ora gumun marang kamulyan, jeroné lan ambané pikirané hierark sing ora bisa dilalekaké kuwi. Dokumen-dokumen iki katon wis ngrampungaké manéka masalah—gerejawi, hukum, politik, sosial, lan sapituruté—kanggo atusan taun sing bakal teka[674] . Kaya Savva Tikhomirov, kabèh generasi uskup sabanjuré ngajèni Filaret Drozdov banget, lan panguwasaé tetep ora goyah. Nanging, sipaté 'kewaspadaan ing ngadili' malah malih dadi pasif kaya budhak marang panguwasa donya ing para pangikuté sing kurang kaprigelan.

Sajrone uripé, Metropolitan Filaret, amarga wewenangé, njabat ing posisi sing unik banget ing hierarki gréja. Kanggo para rohaniawan lan uga umat iman umume, dhèwèké ora mung dadi panggembala sing welas asih nanging uga sing wicaksana, sing sanadyan dihormati, uga ditakuti; mula dhèwèké ora bisa dadi titik pangumpul gerakan panyatuan lan uga ora bisa ngandelake para rohaniawan kanggo dhukungan. Dheweke ngerti manawa peran sing diparingi marang dheweke ing sajarah Gereja Rusia iku tragis. Dheweke bisa weruh kanthi cetha sepira jero hubungan antarane negara lan Gereja wis kenceng, ing ngendi Gereja mung dadi bagéan saka departemen kapercayan Yunani-Rusia. Tradisi kaya ngono, sing wis mapan banget, mung bisa diganti dening kekuwatan sing luwih gedhe sing muncul saka jero Gréja dhéwé, nanging dhèwèké ora pracaya yèn kanca-kancané bisa nuduhaké kekuwatan kaya ngono. Luwih saka kuwi, dhèwèké nyengkuyung kabijakan gréjawi konservatif. Sawetara wektu, wis ana rasa wedi sing meh patologi marang inovasi lan reformasi ing jero hierarki: kaya Platon Levshin, Amvrosy Podobedov utawa Filaret Amfiteatrov, Filaret Drozdov wedi sanajan pangaturan cilik ing urip gréja. Nalika kecenderungan reformis saya mekar ing kalangan rohaniawan ing taun 1960-an, Filaret nentang kabèh langkah sing ngluwihi owah-owahan cilik ing cara administrasi gréja. Sajatiné, dhèwèké ngajèni nagara banget minangka kekuwatan represif lan konservatif sing nahan dorongan anarkis, daging, lan spontan saka sipat manungsa. Mula saka iku, dhèwèké ora nentang posisi Gréja sing tundhuk marang nagara sakabèhé. Sing dikarepake kanggo Gréja yaiku tingkat pamaréntahan mandhiri sing luwih dhuwur. Dheweke nganggep institusi Sinode Suci pancen cocog kanggo tujuan iki, sawijining wektu nggambarke minangka 'sekolah rohani sing dipigunakake Petrus saka Protestan, nanging sing diowahi dening Kawicaksanan Ilahi lan roh Gréja dadi Sinode Suci'[675] . Keputusan pribadi Nicholas I marang salah siji laporan Holy Synod nyurung pangadilan ing ngisor iki saka Metropolitan Filaret babagan hubungan antarane nagara lan Gréja: "Sinode Suci ora bisa ngucapake siji tembung wae nglawan kaputusan iki, amarga, amarga ora bisa ngrampungake urusané dhéwé, dhèwèké dhéwé sing nyurung Paduka Agung supaya nggawe kaputusan iki, lan mula kudu nampa minangka kaputusané Gusti Allah"[676] . Sikap eklesiastik lan politiké Filaret ditemtokaké ora sithik déning pamikirane bab sipat ilahi saka kakuwasan kaisar: "Rusia iku siji-sijiné nagara ing Éropah ing ngendi pamaréntah lan rakyat padha ngakoni kanthi tuntas yèn 'ora ana panguwasa kajaba saka Gusti Allah'. Sang panguwasa njupuk kabèh legitimasi saka pangurapan gerejawi, saka kéné katon yèn posisi Gréja (ing Rusia. – I. S.) lan hubungane karo kakuwasan autokratik ora bisa dibandhingake karo posisi Gréja-gréja ing nagara Katolik lan Protestan… Ing tanah air kita… para tsar sing paling taat iku pembela lan pangreksa paling dhuwur saka ortodoksi lan saka kabèh tatanan suci Gréja", ujare Filaret, kanthi nyalin tembung demi tembung saka Kitab Undang-Undang taun 1832, lan banjur nyusun hubungan antarane negara lan Gréja kaya mangkéné: antarane Kristus lan abdi Panjenengané, sang raja Ortodoks, kaya déné antarane Gréja lan negara, ana bab sing padha, yaiku iman, kasetyan, lan pangukuhan lan pangreksan kabecikaning umat Kristen. Gereja nginjilake ajrih marang Gusti, dene sawijining raja sing ajrih marang Gusti njaga ajrih marang Gusti iki lan tentreming Gereja lumantar pamarentahané sing wicaksana lan welas asih.

---

[673] Surat saka A. N. Muravyov marang Patriark Gregorius VI saka Konstantinopel tanggal 23 Januari 1868, sing dikutip ing: Barsukov, I. Innokenty, Metropolitan Moskow lan Kolomna. Moskow, 1883. kaca 565.

[674] Savva. Chronicle. 7. kaca 423. Kanggo macem-macem panilaian marang Filaret Drozdov, uga kudu ditambahake ulasan I. S. Aksakov babagan dheweke: *Russkiye Stтии*, 1885. 6. kaca 561–565.

[675] Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 4. kaca 145 (ing kéné uga ditemokaké pernyataan Filaret sing nentang pamulihan patriarkat).

[676] Italic panulis. Ibid. Jilid 4, kaca 578 (dikirim taun 1838). Bandhingna surat Filaret marang Jaksa Agung S. D. Nechaev (1833), ing: Russkij Arkhiv, 1895, Jilid 1, kaca 122.

Mulané kita kudu ndedonga kanggo tsar, supaya kita bisa nglakoni urip tentrem lan tentrem ing saben bab kasetyan lan kasuciyan[677] [678].

Kaisar Nikolaus I mesthi wis ngerti tenan gagasan-gagasan Filaret. Ora tanpa sebab dhèwèké nyebut santo Moskow sing misuwur iku 'wicaksana' lan ngrasa yèn ing bab-bab pokok padha nduwé pamikiran siji, lan iki katon luwih wigati tinimbang prabédan-prabédan ing sawatara masalah tartamtu. Padha uga cedhak pandangane babagan reformasi. Ing teori, Nicholas I ora kaya sing kadhangkala katon, nentang perbaikan ing babagan administrasi umum. "Sajrone pamaréntahané," miturut panulis siji panaliti kabijakan domestik Nicholas, "ana réformasi sing dirancang kanggo nggoyang dhasar-dhasar uripé wong akèh, déné diandharaké yèn transformasi kuwi bakal dilakokaké liwat langkah-langkah sing ora bakal katon kaya owah-owahan apa waé." Nanging ing kasunyatan, "pena mung nggarisi, gunung-gunung kertas kebak, lan komisi lan panitia silih ganti tanpa kendhat… Nanging kertas-kertas iki ora nduwé pangaruh nyata marang urip saben dinané"[679] .

Ing pamaréntahan Gréja ing jaman Nicholas I, Jaksa Agung, Count N. A. Protasov, ngenalaké akèh panyempurnaan migunani sing wis bisa dianggep minangka réformasi. Kaping pisan lan paling utama, dhèwèké ngarahaké perhatiané marang administrasi keuskupan, ing ngendi, kaya ing abad kaping 18, kersa sembarangan lan anarkisme wis nguwasani nganti wektu kuwi, déné para rohaniawan ngisor nandhang sangsara amarga despotisme para uskup. Piagam Konsistori Gerejawi (1841), sing diajokaké déning Protasov, nggawa perbaikan wigati ing babagan iki. "Protasov," miturut sejarawan, "minangka despot dhéwé, nindhes kabèh tumindak otokratis saka para uskup diose, sing mréntah sak karepé lan ora nampa protes marang dhèwèké. Ing pangadilané, juru kebon gereja lan uskup padha derajat. Wiwit jamané, wong-wong padha sinau yèn sanajan uskup bisa diadili, yèn hukum uga ditrapaké marang wong-wong mau, lan yèn pengaduan marang wong-wong mau bisa diajukaké marang Sinode"[680] .

Metode Protasov, sing wis mbentuk sanajan sadurunge Protasov dhéwé muncul, dadi salah siji panyebab utama karesepan Metropolitan Filaret ing Sinode Suci. "Aku iki wong liya ing kéné," dhèwèké nulis marang ibuné ing taun 1827, "lan aku kepéngin tetep kaya ngono; mulané aku nyingkiri sosialisasi kajaba perlu"[681] . Mbok menawa iki kaluputan. Ing wektu kuwi, Metropolitan isih nduwèni keluwesan psikologis sing dadi ciri wong enom, lan yèn dhèwèké kersa, bisa nemokaké titik temu karo para hierark liyané. Nanging Filaret miturut wataké condhong marang nyendhiri dhéwé, sing ndadékaké dhèwèké, ing rong dasawarsa pungkasan uripé, ngalami 'agréable solitude' [sepi sing nyenengaké (Basa Prancis)]: dhèwèké ngluwihi kabèh wong minangka panguwasa sing ora bisa dipertentangaké lan diurmati kabèh. Metropolitan Seraphim, sing nampa karidhoan Kaisar, nguwasani Sinode Suci. Seraphim ora seneng marang padanané ing Moskow. Ana bedane dhasar antarane loro mau, ora mung babagan Perhimpunan Alkitab lan terjemahan Alkitab menyang basa Rusia, nanging uga babagan prakara , utamane sing sifaté pribadi. Seraphim ora bisa ngapura Filaret amarga niaté apik marang Pangeran Golitsyn, lan pancèn curiga yèn Filaret dhéwé nduwé kecenderungan marang mistisisme, manut bisik-bisiké Archimandrite Photius sing nyebut Filaret minangka Freemason. Miturut Seraphim, Filaret ora bisa dianggep sakabehe ortodoks, amarga dheweke dianggep 'liberal'. Seraphim uga kelingan minat Filaret nalika isih enom marang sastra mistik nalika dheweke dadi rektor Akademi Teologi St Petersburg. Iki nerangake sikap ambivalen Seraphim ing taun 1827 babagan Katekismus Filaret. Ing wektu kuwi, Metropolitan Eugene Bolkhovitinov saka Kyiv ndhukung kanca sejawaté ing St Petersburg. Cetha saka reskrip Nicholas I marang Seraphim tanggal 12 April 1826 manawa loro metropolitan mau wis ngajokake panyuwunan marang Kaisar babagan Bible Society lan karusakan sing, miturut panemune, disebabake[682] . Sanadyan ana beda panemu, Filaret nduwé bobot gedhé ing

---

[677] Durung bisa diverifikasi kutipan iki karo asliné ing basa Rusia; mula diwenehake ing terjemahan saka basa Jerman. – Ed.

[678] Filaret. Op. cit. Vol. 5, kaca 362; Vol. 4, kaca 469; Vol. 5, kaca 232.

[679] Kizevetter, A. A. Esai Sajarah (Moskow, 1912). kaca 420; priksa uga kaca 202–218, 419. Bab jamané Nikolaus I, delengen karya sing kasebut ing ndhuwur déning M. Polievktov, uga: Gershenzon, M. O. Jamané Nikolaus I. Moskow, 1910. Bandhingna karo gambaran jamané Nikolaus I déning D. A. Milyutin: Diari. Jilid 1. (Moskow, 1947). kaca 20. Pernyataan kondhang S. S. Uvarov babagan 'Ortodoksi, kekaisaran, lan kabangsaan' minangka dhasar kabijakan pamaréntahan asalé saka taun 1832; gagasan iki diandharaké manèh ing salah siji laporan Uvarov ing taun 1843; kanggo teks, delengen: Gershenzon, kaca 115–118.

[680] Koleksi. 113. 1. kaca 161.

[681] Filaret Drozdov, Metropolitan Moskow, ing: Russkiye Staty 1885, jilid 7, kaca 9.

[682] Ibid. kaca 5–9; Koleksi. 113. 1. kaca 4–6, 19–27, 37–43, 28. Babagan sikap Filaret marang munculé mistisisme sajrone pamaréntahan Alexander I, delengen: Florovsky. kaca 166–173.

Sinode Suci nganti ora mungkin nglirwakaké panemuné. Jaksa Agung, Pangeran Meshchersky, nglaporake marang Kaisar yèn partisipasi Filaret ing rembugan macem-macem prakara administrasi gréja iku wigati banget. Kecerdasane, akal sehat, lan kacepetan ngerteni inti prakara ora kalah nggumunake karo kawruh jero babagan hukum kanonik lan ketrampilane nerangake. Yen Filaret kadhang ninggalake kutha krajan lor kanggo nindakake tugase resmi ing Moskow, lan ana prakara wigati ing Sinode, perlu ngundang maneh Metropolitan Moskow menyang St. Petersburg kanthi prentah kaisar, utawa ngirim dokumen menyang Moskow kanggo njaluk panemune. Lan nalika Jaksa Agung S. D. Nechayev njabat, Filaret tansah dipun konsultasi, kados ingkang kacihok saking pirang-pirang layang Metropolitan dhateng Jaksa Agung. Ing wekdal ingkang sami, Jaksa Agung kasil ngatur intrik nglawan Metropolitan, kanthi nyobi misahake piyambakipun ing jero Sinode. Sing paling wigati kanggo Nechaev yaiku perselisihan antarane Filaret Drozdov, Metropolitan Moskow, lan Filaret Amfiteatrov, Metropolitan Kyiv, sing wis dadi anggota Sinode Suci wiwit taun 1836. Kalorone padha nyatakake kanthi mufakat siji swara ngecam despotisme para Jaksa Agung, nanging Metropolitan Kyiv nganggep terjemahan Kitab Suci menyang basa Rusia, sing disaranake Filaret Drozdov, minangka pakaryan sing mbebayani lan nindakake kabeh upaya kanggo nyegah penerbitane. Nechaev uga nyoba ngrusak hubungan Filaret Drozdov karo Kaisar.

Wiwit taun 1829, Metropolitan Filaret wis ngundang rasa ora senengé Kaisar amarga nolak ngahosukake Gerbang Kemenangan sing dibangun ing Moskow, sing ana patung-patung dewa pagan; wektu kuwi, Nikolaus I ninggalake Moskow kanthi nesu ing wayah sadurunge kunjungan sing wis dijadwalake. Salah siji khotbahé Filaret nalika wabah kolera taun 1831 dirasa déning Kaisar kakehan ngkritik langkah-langkah pamaréntah; malah, kanggo khotbah liyané, Metropolitan mau nampa teguran abot langsung saka Kaisar. Ing taun 1826, Nicholas I ngadegaké Korps Gendarmerie lan Bagéan Katelu sing kuwasa ing Kanseliré Dhiriné Kaisar. Para perwira gendarmerie, sing akèh tumindak miturut panjalukan rahasia saka Jaksa Agung, ngirimaké laporan saka provinsi babagan uskup-uskup keuskupan, adhedhasar utamané tuduhan. Nechaev pura-pura nesu lan ngyakinake Filaret sing waspada kanggo nulis memorandum, sing kanthi itungan licik diajukake marang Kaisar ing wektu sing pas[683] . Asilé, kaya sing diarep-arep, hubungan antarané Nicholas—sing ora gelem nampa kritik marang korps gendarmerie sing dadi kesayangane—lan Metropolitan dadi adhem banget. Korespondensi Filaret karo abbas Lavra Trinity-Sergius mbukak sepira ora senenge Metropolitan marang cara ngatur urusan ing Sinode Suci. Dheweke ora seneng amarga ora ana kesepakatan, ana pengaruh saka njaba, lan pamarentah nglirwakake. Dheweke ngeluh marang A. V. Gorsky manawa Kitab Undang-Undang wis diterbitake tanpa melu Sinode Suci, sing ora diijini nyatakake panemune babagan pasal-pasal sing nyakup rohaniawan[684] . Metropolitan Seraphim sing wis tuwa mlebu teken ing kabeh dokumen sing disampekake Nechaev menyang mejane tanpa ndelok dhisik. Anggota liya saka Sinode Suci wis kerep banget diganti wiwit taun 1836. Anggota sing paling suwe ngladeni yaiku V. N. Kutnevich, Kapelan Utama Angkatan Darat lan Angkatan Laut, sing nampa karunia istimewa saka Kaisar lan tetep ora bisa digayuh Protasov. Kutnevich iku ahli utama babagan urusan sinodal lan wis paham banget marang undang-undang lan kanun gereja. Dheweke njabat ing posisi sing pancen mandiri ing Sinode lan asring ndhukung pandangan Metropolitan Moskow. Anggota Synode Suci liyane sing wis suwe yaiku Ion Vasilevsky, Eksark Georgia, sing wis diangkat menyang Synode wiwit taun 1821 nanging sejatine ora dadi anggota nganti taun 1832, lan tetep dadi anggota nganti taun 1849 – taun sedaé. Administrator sing unggul iki, sing wis mbuktèkaké dhèwèké dadi panata gréja sing teladan ing dioseisé ing Kaukasia, ora pati aktif ing Sinode. Grigory Postnikov uga dadi anggota Sinode Suci pirang-pirang taun, sepisanan dadi Uskup Kaluga (1827), banjur dadi Uskup Agung Tver (1831–1848) lan, pungkasané, dadi Uskup Agung Kazan (1848–1850). Dheweke nyengkuyung pangetokan aturan lan undang-undang gréja kanthi ketat lan asring ndhukung Metropolitan Filaret nglawan Protasov. Dheweke dicopot saka Sinode 'amarga lara mripat'. Kedadéan sing padha uga nyerang Uskup Agung Gabriel Gorodkov saka Ryazan, sing 'mberani nganti nyatakake, kadhangkala, rasa ora puas lan ora sarujuk marang sawatara prentah lan tumindak' saka Protasov. Gabriel mung bisa tetep ing Sinode rong taun (1841–1843). Metropolitan Filaret Amfiteatrov saka Kyiv uga ora bisa tahan despotisme Protasov suwe lan,

[683] Koleksi 113.1, kaca 36–46, 157; surat-surat Filaret marang S. D. Nechayev, ing: Arsip Rusia. 1893.1; Schilder. Nicholas I. 1 (1903). kaca 466; Russian Articles, 1885, nomer 7, kaca 9–15.

[684] Filaret. Surat-surat marang Archimandrit Anthony. Jilid 1, kaca 18; Crita-crita Metropolitan Filaret, kacathet dening A. V. Gorsky, ing: Arsip Rusia 1888. No. 3, kaca 592.

tanggal 25 Maret 1842, nyuwun idin bali menyang keuskupané; panyuwunan iki diparingi idin déning Protasov tanpa wewenang lan tanpa kawruh Kaisar. Pemecatan kaya ngene, sing muncul amarga perselisihan karo Jaksa Agung, bola-bali kedadeyan sawisé kuwi. Akhire, iki uga kedadeyan marang Metropolitan Filaret Drozdov[685] .

Ing taun 1841, Sinode Suci nimbang kasus Pavsky sing nyakup reproduksi litografis terjemahan saka sawetara buku Perjanjian Lawas[686] . Ing sesambetan iki, Filaret ngendika: "Kita kudu njamin panyedhiyan pitulungan sing bener lan gampang diakses kanggo mangerteni Kitab Suci". Metropolitan Seraphim saka St Petersburg lan Protasov padha nganggep iki minangka ajakan nerbitake terjemahan Kitab Suci basa Rusia lan padha kaget. Ing salah siji laporane marang Nicholas I, Protasov nyebutake, antarané liya-liyané, yèn ing akademi teologi "prinsip-prinsip Lutheran mlebu alon-alon ing panliten Kitab Suci". Keputusan Kaisar, ing ngendi piyambakipun ngandharake rasa kuciwa marang "toleransi marang tren sing mbebayani kaya ngono", cetha ditujokake marang Filaret, sing krasa direndhahake, nyuwun dipindhahake menyang keuskupan dhéwé. Protasov nglapor marang Kaisar yèn dhèwèké, minangka Jaksa Agung, ora nduwèni keberatan, lan paukumané Nicholas cekak: 'Dhèwèké bisa lunga.' Ing tanggal 8 Mei 1842, Filaret ninggalaké Sinode Suci, lan ora tau bali manèh. Nalika tekan Moskow, wiwitane malah diarep-arep yèn Metropolitan bakal enggal diparingi pensiun[687] .

Para penerus Seraphim († 1843) ing Kursi St Petersburg, Metropolitan Anthony Rafalsky (1843–1848) lan Nicanor Klementyevsky (1848–1856), nalika mimpin Sinode Suci, ora nuduhake minat marang pitakon kamardikané[688] . Despotisme Protasov meh ora nemoni perlawanan: para hierarkh sing dipecat saka Sinode Suci mung dadi pengecualian. Mayoritas ageng anggota Sinode nyoba adaptasi karo sistem sing lumaku ing saindenging aparatur negara, kanthi nyeragamake administrasi Sinode miturut kabijakan kasebut. Nalika sawijining sejarawan kanthi tanpa wates nyalahaké para anggota Sinode ing jaman pamaréntahan Nicholas I minangka anaké jamané lan lingkungané dhéwé[689] , dhèwèké kamungkinan nyebutaké, sepisanan lan paling utama, kelemahan lan kurangé watak ing ngadhepi kabijakan para jaksa agung. Nanging ora kena lali, yen kurang watak iku kaluputan sing luwih nyebar ing separo kapindho abad kaping sanga welas tinimbang ing separo kapisan.

Surat tanggal 1844 saka Vikaris Uskup Anatoly Martynovsky—wong sing cerdas lan uskup teladan sing wis munggah liwat jenjang rohaniawan putih—kanggo Uskup Agung Smaragd Kryzhanovsky saka Oryol maringi bukti babagan pengaruh sistem Protasov marang keuskupan-keuskupan: "Apa ana Gréja, utawa malah komunitas agama, sing luwih cilaka ing bab-bab iki (yaiku bab tundhuk marang negara. – I. S.) tinimbang Gréja kita sing mlarat iki? Ora, atusan kaping ora!.. Ing saben nagara, macem-macem golongan masyarakat padha ngurus bab-bab sing mung gegayutan karo awake dhewe, lan ora melu campur utawa ngganggu urusan wong liya. Malah ing Rusia, para rohaniawan saka kabèh denominasi nulis kanggo umaté lan nginjil apa waé sing dikarepake, nerbitaké buku apa waé sing dikarepake, lan mbebani umaté biaya sak karepé. Nanging Gréja kita iki sangsara banget nganti diadili lan diatur déning sapa waé: Lutheran, Calvinis, ateis, liberal." Rong puluh taun sawisé, uskup sing padha, sing saiki wis purna tugas, nulis marang kanca sing ora dikenal: "Arang ana gréja sing luwih sengsara tinimbang Gréja Rusia kita. Aku ngomong iki amarga umurku wis 70 taun lan wiwit taun 1812 aku wis ngladèni ing panguwasa gréja lan wis nyekseni akèh kedadeyan ing Gréja kita… Lan yen dibandhingake—kanthi Volume 11 saka Kode Undhang-undhang sing diterbitake taun 1857 ing tangan—karo denominasi agama liya sing ana ing Rusia, angel mbayangake yen Gréja kita ora luwih diwatesi, dikuwasani, lan dihina tinimbang komunitas iman

---

[685] Koleksi. 113. Jilid 1. kaca 71, 85, 53–56, 107, 146, 148; Nikanor. Bahan Biografi. Jilid 1. kaca 231; Arsip Rusia 1900. No. 11. kaca 426. Babagan jaman Protasov, delengen uga monografi utama karya N. N. Glubokovsky: His Eminence Smaragd (Kryzhanovsky), ing: Christian Readings 1913.

[686] Babagan kasus Pavsky, delengen ing ngisor § 20 lan Jilid 2, § 28.

[687] Koleksi. 113. 1. kaca 37, 44–50. Nanging saka njaba, Kaisar Nikolaus tetep ngajeni 'Filaret sing wicaksana'; ing taun 1849, piyambakipun nampi pakurmatan paling dhuwur saka Kakaisaran Rusia – Ordo Santo Andreas kanthi intan – lan ing taun 1850, panagia kanthi intan.

[688] Nikanor. Bahan Biografi. 1. kaca 109; Koleksi. 113. 1. kaca 89–106, 111–133.

[689] Gribovsky, V. M. 'Administrasi Gréja sajrone Pamrentahan Kaisar Nicholas I', ing: Istoricheskie Vesti, 1902, jil. 8, kaca 461; cf.: Ivantsov-Platonov, A. Bab Administrasi Gréja Rusia (Moskow, 1898). kaca 29, 68; uga layang saka A. N. Muravyov marang M. P. Pogodin tanggal 23 Juni 1859: *Starina i novizna*. 19 (1915). kaca 90; salajengipun: Goetze. kaca 394.

liyane"[690] . Miturut kesaksian Filaret Drozdov sing wis kasebut, undang-undang babagan rohaniawan disusun tanpa melu Sinode Suci. Gereja dominan mau pancen wis dadi Gereja ing sangisoré pangawasan negara. Pamaréntah nganggep dhiri nduwé hak maringi Gréja kabébasan tumindak mung nganti sakwates sing dianggep cocog ing kerangka kabijakan domestik umum. Miturut hukum inérsi, kabijakan gréja ing satengah kapindho abad kaping sanga welas terus ngetutaké arah sing wis ditemtokaké ing periode saka Catherine II nganti Nicholas I.

c) Wiwitan pamaréntahan Alexander II (19 Februari 1855 – 1 Maret 1881) nandhani wiwitan periode pambangunan manèh urip umum sing luar biasa[691] . Asilé Perang Krime sing gagal pungkasane meksa pamaréntah nggatekake kekurangan aparatur nagara jaman Nikolaus – kekurangan sing wis suwe katon déning akèh wong ing masyarakat Rusia – lan ngakoni kabutuhan réformasi, sing pancèn dilakokaké, sanajan ora sakabèhé kaya sing dibutuhaké. Nanging, ésé wis pecah. Jurnalistik, sing mekar amarga pelonggaran sensor, dadi faktor sing berpengaruh ing pendapat umum suwene wektu. Isu-isu sing ana gandhengane karo reformasi dibahas kanthi semarak ing kaca-kaca majalah. Jurnal agama, utamane wiwit awal taun 1850-an nganti taun 1860-an, uga nyedhiyakake papan sing cukup kanggo masalah-masalah masyarakat sakabehe. Ing kéné, rasa guyub rukun antarané Gréja, masyarakat, lan rakyat—sing wis kabentuk sadurungé nanging ora bisa kasaluraké amarga tekanan aparatur nagara Nicholas—dadi krasa. Saliyane rembugan umum, pers gréja uga ngajokaké akèh usulan praktis sing migunani. Mesthi wae, masalah sing nyakup posisi rohaniawan dadi ing ngarep, nanging mesthi dianggep ing konteks kahanan sosial sakabehe. Kaping pisan ing sajarah jurnalistik Rusia, prakara sing nyakup sesambungan antarane agama Kristen, Gréja, lan rohaniawan karo pangembangan nasional, sosial, lan budaya bangsa Rusia dibahas sacara wiyar, lan perhatian diarahaké marang tugas-tugas sing muncul saka Gréja lan para peladené[692] . Kahanan jaringan transportasi ateges majalah ora bisa tekan pojok-pojok negara sing amba kanthi jumlah sing cukup. Kekurangan iki diisi dening para rohaniawan, sing kanthi sadar tanggung jawab marang umaté, mbahas topik-topik kasebut ing khotbahé. "Wayahé wis teka!" ujare Archimandrit Ioann Sokolov, nalika semana Rektor Akademi Teologi Kazan, ing khotbah Taun Anyar 1859. "Kepiye bisa Gréja ora simpati marang jaman sing kita alami iki? Oh! Gréja kudu lan wis siyap ngumandhangké lonceng jam iki sewu kaping saka kabèh loncengé, supaya swarane krungu ing saben pojok-pojok Rusia, mbangunaké kabèh raos jiwa wong Rusia lan, ing asmané kabeneran lan katresnan Kristen, ngajak kabèh putra-putri tanah air kanggo melu lan nyumbang ing perjuangan gedhé kanggo kebangkitan. Lan Gréja nduwèni motivasi dhéwé. Wiwit suwé banget, Gréja dhéwé ing jeroné wis ngrasakaké sangsara lair, ngrasakaké banget kabutuhan kanggo maringi urip anyar marang anak-anak rohanié"[693] . Panginjil sing padha, sing nalika semana wis dadi Uskup Smolensk, sawetara taun sawisé ngajak wong-wong supaya ora pracaya marang wong-wong sing ngandhakake yèn tujuwan iman Kristen mung ana ing kaslametan jiwa kanggo gesang sing bakal teka, utawa yèn kawajiban agama wong Kristen ora ana gandhèngané karo urip saiki. Adoh saka kuwi: "Kita (yaiku para pandhita – I. S.) ngajak kesadaran umum, marang nurani wong

---

[690] M. Edlinsky, 'Anatoly Martynovsky', ing: TKDA. 1885. 6. kaca 244; 1886. 4. kaca 526; ing kene ana layang liyane saka taun 1866 (kaca 527); kanggo sawetara layang Anatoly, delengen: Kiev. Art. 1884. 7. Delengen uga: Blagovidov (1900, edisi kaping 2). kaca 416; Koleksi. 113. 1. kaca 22; 2. kaca 4–60 (babagan Uskup Agung Iriney saka Irkutsk).

[691] Bab jamané Alexander II, delengen Tatishchev, S. S. *Emperor Alexander II: His Life and Reign*. St Petersburg, 1903. 2 jilid; Kornilov. *Course* (bibliografi, literatur umum). Jilid 2. S. M. Solovyov nggambaraké Alexander II kaya mangkéné: 'Lair tanpa kaprigelan utawa semangat sing luar biasa, dhèwèké nampa pendhidhikan sing banget sepihak lan, amarga males mikir, ora kepikiran nggunakake wektu suwéné masa panjabatane kanggo ngisi kekirangan pendhidhikane liwat maca lan sesambungan karo wong urip sing pinter… Reformasi ditindakake déning Peter Agung, nanging bakal dadi bencana yèn ditindakake déning Louis XVI lan Alexander II. Reformis kaya Pangeran Agung Petrus tetep nyekel tali jaran kanthi kenceng sanajan ing turunan sing paling curam, nanging para reformis golongan kapindho ngeculake jaran-jaran mau mlayu kenceng mudhun gunung, lan ora duwe kekuwatan kanggo nahan; mula kereta iku bakal rusak' (Solovyov. Notes. Tanpa panggonan, tanpa tanggal [Moskow, 1907]. kaca 154, 168). M. Meshchersky uga nggambaraké Alexander II minangka wong sing nduwèni watak ora ajeg lan ragu-ragu (Jilid 2, kaca 502–514). D. A. Milyutin nyedhiyakké bahan sing jembar babagan pribadiné Alexander II: *Diary*. Moskow, 1947–1950. Jilid 1–3.

[692] Saliyane jurnal agama liyane, *Orthodox Review* sing berpusat ing Moskow maringi perhatian khusus marang masalah reformasi; bisa dianggep minangka juru bicara rohaniawan Putih ing taun 1860-an. Kaya sing katon saka korespondensi antarane Profesor Kazansky lan adhine, uskup agung, sing wis kasebut, jurnal-jurnal iki, amarga masalah sosial sing dibahas ing kono, nduwèni pamaca sing luwih amba tinimbang mung kalangan rohaniawan. Kanggo surat-suraté Kazansky, delengen: Ing Trinitas Suci ing Akademi. kaca 510–589.

[693] Khotbahé John Sokolov 'Salam Taun Anyar marang Gréja lan Tanah Air', ing: Prav. sob. 1859. 1. 2. kaca 236.

akeh… kita mung bakal nuntun dheweke nganggo padhanging bebener Kristen, nyemangati dheweke kanthi pitakon babagan macem-macem aspek urip iki, lan, ing jeneng bebener Kristen sing paling dhuwur, ngajak diskusi babagan kabutuhan moral wong akeh. Mangkono kahanané ing pangakuan pribadi; muga-muga uga kaya ngono ing ranah umum"[694] . Seruan-seruan saka Ioann Sokolov iki ora kalebu sing istimewa. Ing jurnal-jurnal, kita nemokaké akèh khotbah babagan tema 'Kristen lan urip umum'. Tema iki diparingi perhatian khusus ing karya-karya Archimandrite Feodor Bukharev[695] .

Uskup Ioann Sokolov nyebut taun-taun iki minangka 'tangise Rusia', sing ora mung ateges rawuhe 'jaman kebangkitan sosial', nanging uga nglambangake sirnane 'kawanan lawas' lan 'lairé manungsa anyar'. Para tokoh pangkat dhuwur uga nyadari manawa akèh aspek urip gréja perlu ditingkataké, sanajan reformasi radikal ora bisa ditindakaké. Rasa putus asa sing tartamtu ngrembaka ing tembungé Metropolitan Filaret Drozdov: "Bencana jaman kita yaiku cacahing kaluputan lan kelalaian sing wis nglumpuk luwih saka satus taun meh ngluwihi kekuwatan lan sarana sing ana kanggo mbenerake"[696] . Sanadyan mangkono, piyambakipun nggunakake rawuhe papat metropolitan, papat uskup agung, lan kalih protopresbiter ing pangukuhan Alexander II dados raja ing Agustus 1856 kanggé ngajokake rembugan ing Konsili unik menika bab-bab ingkang, menawa dipunpitut, sakjatinipun sampun suwé kudunipun dipunrembag déning Sinode Suci. Poin-poin ing ngisor iki diangkat: 1) pangreksan martabat lan pangurmatan ing perayaan sakramen suci; 2) kaendahan lan kamulyan luwih ageng ing ibadah ilahi; 3) panambahan jumlah diosek lan vikariat; 4) panguwatan perjuangan nglawan Para Percaya Lawas. Sateruse, Metropolitan maneh ngangkat masalah lawas babagan mbatalake larangan nerjemahake Kitab Suci menyang basa Rusia. Ing prinsipé, majelis nyetujoni langkah-langkah sing diajokaké[697] .

Metropolitan Grigory Postnikov saka Kazan, sing wis diangkat dadi metropolitan nalika pangukuhan mahkota Alexander II, nggantèkaké Metropolitan Nikanor Klementyevsky, sing séda tanggal 17 September 1856. Dheweke saiki mimpin Keuskupan St Petersburg lan Novgorod lan dadi hierarki pisanan ing Sinode Suci. Ing tanggal 1 Oktober 1856, Letnan Jenderal Count A. P. Tolstoy diangkat dadi Jaksa Agung. A. N. Muravyov nyerahake memorandum marang piyambakipun kanthi irah-irahan 'Babagan Kahanan Gereja Ortodoks ing Rusia', sing mbahas 'kahanan angelé Gereja', pamulihan patraarki lan matesi wewenangé Ober-Prokurator[698] . Protopresbiter V. B. Bazhanov, kapelan utama Pasukan Garda lan Grenadier, pangakrab Tsar lan guru privat kanggo anak-anak Tsar—sing wis bisa njaga posisi sing cukup mandiri sanajan ing jaman Protasov—mesthekake yèn memorandum kasebut diajukake marang Metropolitan Filaret kanggo panemune sadurunge dibahas ing Sinode. "Bakal becik," tulis Metropolitan sing kinurmatan babagan iki, "aja ngilangi patrahakrat lan aja nganti ngrusak hierarki; nanging mbalekake patrahakrat ora bakal trep banget: dheweke meh ora bakal luwih migunani tinimbang Sinode. Yen panguwasa sekuler wis wiwit abot ngrembaka marang panguwasa rohani, kenapa siji patriark bakal nampa beban iki luwih ajeg tinimbang Sinode? Malah ing sangisoré Patriark Ekumenis, Sinode kabuktèn perlu, lan ing Rusia ana Sinode. Apa kasunyatan manawa ing Rusia anggota sing mimpin Sinode Suci ora diarani patriark iku bedane gedhé banget? Iki paling ora mbutuhake panyelidikan, tinimbang langsung ngetokake panghakiman kategoris marang kasunyatan manawa Sinode isih ana. Ana wektu nalika Rusia ora

---

[694] 'Pangapuran Umum', ing: *Christian Readings* 1865, vol. 1, kaca 200.

[695] Bab Archimandrite Fyodor Bukharev, delengen bagean 12 lan 20 ing ngisor iki.

[696] BV. 1901. 7. kaca 396.

[697] Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 4, kaca 112, 116–118; Jilid 5, No. 1, kaca 387; delengen: Chistovich. Tokoh-tokoh Utama. kaca 361. Kanggo memorandum Filaret tanggal 21 Juli 1857 babagan kabutuhan terjemahan Kitab Suci menyang basa Rusia, delengen: Kumpulan Pendapat. Jilid 4. kaca 244–259; malah luwih awal (14 September 1856) Filaret nulis babagan iki marang Sinode Suci (ibid., kaca 131–136) lan marang Jaksa Agung (ibid., kaca 259–262); delengen: Kazansky. Correspondence, ing: BV. 1904. 1. kaca 568, 573.

[698] Kanggo memorandum Muravyov (ing pérangan), delengen: Russkij Arkhiv, 1883, jilid 2, kaca 175–203. Ing taun-taun kang kaco lan kebak reformasi iki, Menteri Dalam Negeri, P. A. Valuev, ngajokaké usulan supaya Dewan Negara nyakup wakil-wakil episkopat kanggo mbela 'kapentingan Gréja Rusia' ing kono. Filaret nentang iki (Kumpulan Panemu. 5. 1. kaca 173, 175–177, 179–181). Filaret uga cukup waspada babagan prakara wigati kaya emansipasi para petani. Dhèwèké nentang campur tangan Gréja ing kabijakan domestik pamaréntah: 'Mung bakal sia-sia yen nyimpang saka dalan keagamaan mung kanggo kesandhung ing bolongan ing dalan politik', ing: Surat-surat marang Uskup Alexius (Moskow, 1884). kaca 193. (ditinggalan tanggal 21 Februari 1859). Nanging, mengko, ing salah siji layangé marang Jaksa Agung A. P. Akhmatov (ditinggalan tanggal 8 Maret 1865: Kumpulan Panemu. 5. 2. kaca 668) Filaret njlèntrèhaké emansipasi para petani minangka 'tugas ageng'. Delengen: Melgunov, S. P. 'Metropolitan Filaret – sawijining tokoh ing reformasi petani', ing: The Great Reform. Moskow, 1911. Jilid 5. kaca 156–163; Belyaev, A. A., 'Masalah lan Kedadeyan ing Taun 1860-an lan Sikap Metropolitan Filaret marang Kuwi', ing: Prav. ob. 1889. 9; delengen uga: Russ. Arkh. 1912. 2. kaca 351–356.

nduwé patriark utawa Sinode, nanging mung metropolit. Nanging panguwasa sekuler kanthi tulus ngajeni panguwasa rohani lan paugerané, lan sing pungkasan nduwé kabebasan luwih gedhé kanggo tumindak kanthi semangat lan antusiasme. 'Iku inti saka prakara iki!' Filaret nganggep nglumpukake Konsili Lokal iku migunani, asal Konsili kuwi dianakake kanthi trampil lan setya[699] . Durung cetha apa kritik alus saka Filaret utawa pertimbangané dhéwé sing nyurung Jaksa Agung kanggo nyimpen cathetan Muravyov ing arsipé, tanpa tau njupuk langkah apa waé kanggo mbeneraké 'kahanan angel' ing administrasi Sinode.

Hierarki gréja ora ngetokaké aspirasi reformis sing bisa maringi tekanan marang Jaksa Agung. 'Kahanan sing ora menentu' saka Sinode Suci dianggep minangka lara sing ora bisa mari, lan panyembuhan mung diarep-arep saka panguwasa nagara, ora saka inisiatif bebasé Gréja[700] . Generasi uskup sakabehe wis gedhe ing sangisore panguwasa Filaret, sing wis ngajak supaya padha ati-ati lan ngajeni panguwasa nagara. Saiki para uskup iki luwih milih nundhuk sirah, manut marang karsa Jaksa Agung lan, kanthi ambegan lega, nampa pandhuan mau 'kanggo informasi lan pelaksanaan'. Kahanan iki dhasaré konservatisme sing kakehan, sing ndadékaké para uskup nganggep saben upaya ngreformasi sistem sing ana minangka pratandha liberalisme lan nyimpang saka tradisi Ortodoks. Rasa-rasa iki katon banget ing taun 1870–1872, nalika Jaksa Agung, Count D. A. Tolstoy, niyat nindakake reformasi pengadilan gerejawi (deleng § 6). Hirarki tumindak kanthi cara sing padha babagan reformasi sekolah gerejawi ing taun 1860-an, sing matesi pengaruh para uskup. Jaksa Agung, Count Tolstoy, kaya Pangeran Golitsyn ing jamané Alexander I, uga dadi Menteri Pendidikan. Dheweke ora liberal, nanging akal sehat prasaja ngandhani yèn reformasi kolese teologi perlu, utamané sawisé reformasi lembaga pendhidhikan sekuler sing wis dilakokaké ing taun 1860-an. Tolstoy ora pati ngajeni para uskup. Mbok menawa iki minangka akibat saka panlitené babagan sajarah Katolik, sing cetha nuduhaké kabèh bebaya klerikalisme. Sanadyan mangkono, dhèwèké ora bébas saka prasangka marang para uskup nalika dhèwèké nglakoni langkah-langkah kanggo ngreformasi administrasi keuskupan sing wis ketinggalan jaman lan nyoba mbébasaké para rohaniawan ngisor saka kersa sewenang-wenangé para uskup, nanging tanpa nyerang wewenangé para uskup mau. Tolstoy wis akèh banget mbiyantu para rohaniawan paroki, loro ing babagan hukum lan materi, lan ing kudu diakoni yèn reformasi iki dudu prestasi pimpinan gereja, nanging sakabèhé prestasi panguwasa nagara[701] .

Sawisé seda Metropolitan Filaret Drozdov tanggal 19 November 1867, Innokenty Veniaminov (1867–1879), sing wis kondhang amarga pakaryan misionariné, diangkat dadi Metropolitan Moskow. Miturut sawetara cathetan, piyambakipun sacara pribadi nyaranake marang Kaisar Alexander II supaya diadakaké Konsili Lokal para uskup Rusia. A. V. Gorsky nyathet ing diariné tanggal 23 September 1869: "Kebawah Keagunganipun (yaiku Metropolitan Innokenty. – I. S.) ngendika manawa Jaksa Agung manèh ing mangsa panas iki ing Moskow wis nyatakaké sarujuké kanggo ngadegaké Konsili—dudu Konsili Ekumenis wiwitané, nanging Konsili Rusia, kang dumadi mung saka uskup-uskup Rusia—nanging ing kahanan apa waé dhèwèké ora bakal sarujuk marang paménangan provinsi gerejawi Rusia dadi (metropolitan – I. S.) distrik lan pambentukan Majelis lokal. Pamisahan iki, miturut panemune, bisa nyebabake pecah, contone, kanthi pamisahan distrik Vilnius, Ukraina Cilik utawa Georgia. Jaksa Agung nambahaké yèn Tsar uga wis kandha marang dhèwèké: 'Aja kesusu bab iki', lan aku mangsuli yèn aku lan Metropolitan ora nuntut supaya iki rampung kanthi cepet. Banjur, minangka wangsulan marang tembung pungkasan mau, Panjenengané ngendika yèn Jaksa Agung mung mikir dhèwèké waé saka wong-wong sing kepéngin ana Konsili. "Supaya Konsili bisa diadegaké, sepisanan perlu Sinode nyusun pitakon lan nyajikaké marang para uskup kanggo didiskusikaké, lan supaya pitakon-pitakon mau dadi bahan debat bébas ing literatur gerejawi, supaya kabèh akademi, malah literatur sekuler, bisa ngrembug saka loro pihak"[702] . Obrolan

---

[699] Italik saka pangarang. Filaret. Panemu sing diklumpukake. Jilid 4. kaca 145–149. Sikap Filaret marang panguwasa sekuler luwih cetha ing pangandikane liyane, sing kandha manawa sawetara wektu kepungkur (isyarat marang Protasov) ana prakara tumindak semena-mena saka Jaksa Agung sing kabukak ing Sinode Suci (ibid., kaca 213; cf. kaca 211–216, 225). Protopresbiter V. B. Bazhanov nyaluraké cathetan Muravyov marang Alexander II liwat Kaisar Perempuan, sanadyan ora ana akibat praktis. Bab Bazhanov, sing nyekel posisi sing banget mandiri ing Synod Suci (dhèwèké dadi anggota Synod wiwit taun 1850 nganti 1883), delengen: Collection. 113. 1. kaca 133–139. Impene A. N. Muravyov yaiku dadi Jaksa Agung Sinode (Meshchersky. Memoir. Jil. 1, kaca 180, 321; Kazansky. Korespondensi, ing: BV. 1904. Jil. 1, kaca 573).

[700] Kazansky. Korespondensi, ing: BV. 1904. Jilid 1. kaca 572 lan liya-liyané.

[701] Mangkéné V. P. Meshchersky nggambaraké D. A. Tolstoy (Memoirs, vol. 2, kaca 470); bandhingna § 7 ing ndhuwur lan Kazansky, op. cit., kaca 572.

[702] Diari A. V. Gorsky, ing: BV. 1914. 10–11. kaca 402

antarané Metropolitan lan Jaksa Agung iki ora nduwé akibat praktis. Kabeh rencana kanggo reformasi gereja sing dhasar ditunda meh setengah abad.

Nanging kritik marang sistem sinodal ora mandheg. Ing antarane para penentang ana, umpama, Metropolitan Arseny Moskvin saka Kyiv (1860–1870)[703] , sing ing taun 1860-an wis akèh nyengkuyung sekolah paroki lan, ing taun 1866, mimpin Komisi Reformasi Sekolah Teologi. Wong sing nduwèni watak rohani sing béda banget uga ngritik sistem sinodal – Uskup Agung (Volynsky – Ed.) Agathangel Solovyov. Dhèwèké panulis memorandum 'The Captivity of the Russian Church', sing dhèwèké nyoba nyerahaké langsung marang Kaisar ing taun 1876. Agathangel nduwèni pandangan sing banget negatif marang reformasi pangadilan gerejawi[704] .

Saliyane para hierark saka generasi lawas, wakil-wakil saka generasi enom para monastik sarjana—sing wis ngrasakake tekanan sistem sekolah Protasov—uga ngetokake kehadirane ing suasana semarak taun 1860-an. Panemune padha karo panemu kanca-kanca awam jamané, sing mlebu ing sajarah Rusia minangka 'Gerakan Enam Puluhan'. Sing paling cedhak karo wong-wong mau yaiku Uskup John Sokolov saka Smolensk lan Archimandrit Theodore Bukharev – loro priya kanthi watak sing beda banget, nanging loro-lorone nyengkuyung panyedhakan antarane Gereja lan urip saben dinane. Archimandrit enom Porphyry Uspensky nginjilake gagasan sing beda banget ing taun 1850-an. Dheweke sinau babagan Ortodoks Wétan kanthi jero lan ngecam kesombongan wong Rusia marang Gréja-gréja Wétan kuna, sing nalika pamaréntahan Nicholas I, katon malah ing Metropolitan Filaret. Diari Porphyry, *The Book of My Life*, iku pangakuan sing tulus lan kebak semangat. Sanadyan subyektif, buku iki duwé rega minangka dokumen protes sing arang banget marang Ortodoksi nasional ing jaman kuwi. Amarga pangerten jero marang Wétan Ortodoks, Porphyry rumangsa banget yèn Gréja Rusia wis nyimpang saka kanon Kristen wiwitan lan kelangan konsiliaritas[705] . Kajaba iku, korespondensi ing taun 1960-an antarane Uskup Kirill Naumov lan Makarii Bulgakov mbukak sikap kritis banget Kirill marang sistem gréja sing ana, pandangan sing katon uga dipunyani déning korespondené[706] .

(d) Kabijakan gréja sing ngarah marang nagara sejatiné ora nduwé panyengkuyung, apa ing jero hierarki, ing antarané rohaniawan paroki, utawa ing antarané umat. Nanging, pamérangan dadi klompok-klompok iki nyegah kabijakan gréja sing nyawiji supaya ora bisa kabentuk. Iki dadi cetha banget nalika jabatane K. P. Pobedonostsev minangka Jaksa Agung (1880–1905), sing sanadyan ngerti tenan ana sentimen oposisi ing Gereja, ora nggatekake babar pisan.

Wong sing ndhisiki Pobedonostsev dadi Menteri Pendidikan Umum biyen wis dadi anggota Kabinet. Pobedonostsev diangkat menyang Kabinet dadi Jaksa Agung, sawijining jabatan sing maringi bobot tambahan lan nguwatake wewenangé—sing wis pancen aman banget amarga kapitadosan lan pangalembana Alexander III. Wiwit jamané Alexander II, cabang liya saka panguwasa nagara wis miwiti ngaruh marang undang-undang agama, yaiku Dewan Nagara, sing sabanjuré, ing jamané Nicholas II sawisé dibukaké Duma Nagara, dadi mainaké peran minangka kamar ndhuwur parlemen Rusia. Akeh prakara sing biyèn diputusaké déning Nicholas I piyambak saiki diajukaké marang Dewan Nagara kanggo didiskusikaké. Gumantungé kabijakan greja marang kersané sang maharaja lan wakilé – Ober-Prokurator – saiki saya tambah amarga gumantung langsung marang salah siji lembaga nagara yaiku[707] . Kabijakan domestik nagara saya dipengaruhi déning kecenderungan anti-reformis lan kepinginan kanggo matesi reformasi sing wis dilaksanakake. Prinsip autokrasi dijaga kanthi semangat sing istimewa. Langkah iki ora mung asil saka konservatisme Alexander III, nanging uga saka

---

[703] Babagan Arseny Moskovin, delengen layangé: Kiev, 1901, no. 4; V. Pevnitsky, 'Memoir Metropolitan Arseny sing wis seda', ing: TKDA, 1877, no. 8–9; 1878, no. 1; RBS (1900). kaca 314; Savva. Chronicle. 4. kaca 601. Upaya Arsenius kanggo ngetrapake reformasi sekolah (1867–1869) narik kritik saka Filaret (Surat-surat marang Uskup Agung Alexius. kaca 228).

[704] *The Captivity of the Russian Church* karya Agathangel ora diterbitake nganti taun 1906. Cf.: Filaret. *Collected Opinions*. Jilid 3, kaca 78; Jilid 2, kaca 418; 4. kaca 115; ing kono. Surat-surat marang Anthony. 3. kaca 78; 4. kaca 337, 332; Savva. 4. kaca 750–753, 811; 8. kaca 651–654.

[705] Porphyry Uspensky. Buku Uripku. Jilid 7, kaca 149.

[706] Kirill Naumov… ing layangé, ing: Russkiye Stтии 1889. 12. kaca 87; 1890. 1. kaca 131; 4. kaca 211; Savva. Chronicle. 7. kaca 710; Filaret. Collection of Opinions. 4. kaca 406. Bab Kirill Naumov, delengen: Titov, F. His Eminence Kirill Naumov. Kyiv, 1902 (uga: TKDA, 1899–1901).

[707] Iki katon saka laporan Jaksa Agung (sanajan sadurunge Pobedonostsev), sing ngemot undang-undang lan dekrit ing wangun pendapat Dewan Negara, sing ditandatangani dening Kaisar. Iki uga asring ditemokake ing undang-undang sing diterbitake ing Edisi kaping 2 lan kaping 3 Kode Undang-Undang.

kamampuan Pobedonostsev mbela keyakinané ing ngarep Kaisar lan ing Kabinet. Jaman Alexander III, miturut sawijining sejarawan, ateges bali marang dominasi ketat, marang pangreksan lan pangawasan pamaréntah; subordinasi badan-badan yudisial lan administratif otonom lokal marang pamaréntah; watesan ketat marang kabebasan nyatakaké pamanggih umum sing mandhiri[708] . Prinsip-prinsip iki pancèn dadi pandhuan Jaksa Agung ing kabijakané babagan administrasi sinodal lan diosekan, uga ing babagan pendidikan lan kabudayan, kalebu teologi. Ing sawijining teges, kabijakan pamaréntah sing cetha iki nggampangaké posisi hierarki gréja; nalika pamaréntahan Alexander II – sawijining wektu konflik antarané tendensi progresif lan konservatif – Filaret Gumilevsky, Uskup Agung Chernihiv, ngeluh: 'Saiki, ora ana sing ngerti kudu milih dalan endi'[709] . Saiki kahanané wis cetha. Nasionalisme lan konservatisme dadi semboyan pamaréntah, lan akèh uskup, yèn ora kabèh, manut kanthi patuh. Ing taun 1888, Uskup Vladimir Petrov saka Stavropol nulis marang kancané, Uskup Agung Veniamin Blagonravov saka Irkutsk: "Luwih suwe wektu lumaku lan kedadeyan kabuka, luwih cetha kahanan lan tokoh-tokoh sing melu; luwih kiyat rasa perlu nyuwun marang Gusti Kang Maha Kuwasa kanthi pandonga sing paling khusyuk: muga-muga Gusti maringi kekuwatan marang Konstantin Petrovich (Pobedonostsev. – I. S.). Satemene, piyambakipun pantes ora mung ngraih pangurmatan ingkang paling jero lan rasa syukur k , nanging uga katresnan ingkang murub"[710] . Karakterisasi Pobedonostsev ingkang langkung menarik dipunparingi dening Uskup Agung Anthony Khrapovitsky saking Volhynia, salah satunggaling politisi gréja ingkang paling wigati antawis para hierark ing 25 taun pungkasaning jaman sinodal. Sawisé Pobedonostsev dipecat ing taun 1905, Uskup Agung Anthony nulis marang dhèwèké: "Kersaning Gusti nyelehaké aku ing posisi kaya ngono marang wong-wong sing nampa kapitadosan panjenengan, nganti asring aku nampa rasa ora seneng panjenengan; saliyane, pandanganku babagan Gréja, babagan monastisisme, babagan sekolah gréja lan babagan patriarkat ora bisa nemokake simpati utawa persetujuan saka sampeyan; nanging, sanadyan kabèh kuwi, aku ora nate wani ngucapaké tembung cela utawa mungsuhan marang sampeyan sacara pribadi – amarga pangajengku marang sampeyan pancèn ora goyah. Kula ngajeni panjenengan minangka wong Kristen, minangka patriot, minangka sarjana, lan minangka tiyang ingkang rajin. Kula tansah mangertos bilih pencerahaning rakyat ingkang manunggal kaliyan Gréja, ingkang kawitan taun 1884 namung amargi panjenengan lan ingkang panjenengan dukung kanthi kiyat ngantos dinten pungkasan panjenengan ngabdi, iku sawijining pakaryan ageng, suci, lan langgeng, sing luwih ngluhurake jasa panjenengan marang Gréja, Tahta, lan Tanah Air, amarga ing pakaryan iki panjenengan meh piyambakan ing babagan moral. Panjenengan dudu mung panyengkuyung rutinitas administratif, kaya sing dikarepake para kritikus panjenengan sing mlarat lan ora duwe bakat supaya kita pracaya. Kosok baline, panjenengan mbukak dalan anyar ing gesang lan urip saben dinane, nindakake tugas-tugas sing perlu kanggo Rusia nanging sadurunge durung dikenal dening administrasi… Panjenengan ora mung ngladeni; panjenengan

---

[708] Shmurlo. Sajarah Rusia (1922). kaca 522; cf.: Pushkarev. Rusia ing abad kaping 19 (1956). kaca 287; uga: Witte. Pamaréntahan Kaisar Alexander III. kaca 375. Kaya sing wis kondhang, Alexander III iku wong sing sacara alamiah konservatif banget. pengaruh Pobedonostsev marang dhèwèké, utamané ing taun-taun awal pamaréntahané (Lamzdorf, V. N. *Diary*. Moskow, 1926. kaca 227), ora bisa dipertentangaké. Pidato misuwur Pobedonostsev tanggal 8 Maret 1881, nalika pitakon babagan ngetrapaké Konstitusi sing ditandatangani Kaisar Alexander II (sing dibunuh tanggal 1 Maret 1881) lagi dirembug, dadi, ing sawijining teges, minangka prolog kanggo arah anyar ing kabijakan domestik pamaréntahan. Pobedonostsev kanthi semangat ngajak kaisar anyar supaya ora ngetrapake Konstitusi. Ajakan darurat iki nyebabake manifesto tanggal 29 April 1881 (3 PSZ. 1. No. 118). Delengen babagan iki: Perets, E. A. Diary (Moskow, 1927). kaca 41–46; Byloe. 1918. 4–5. kaca 162–166; Leontowitsch. Geschichte des Liberalismus in Ru?land. Frankfurt am Main, 1957. kaca 250–254. Pidato Pobedonostsev ing: Russkij Arkhiv. 1907. 5. kaca 103–105; Byloe. 1906. 1. Ing babagan iki, surat-suraté Pobedonostsev tanggal April 1881 marang E. F. Tyutcheva uga menarik: Russkiy Arkhiv. 1907. 5. kaca 99–102. Delengen uga: Gautier, Yu. V. 'The Struggle between Government Factions and the Manifesto of 29 April 1881', ing: Istoricheskie Zapiski 2 (1938). kaca 240–299. Babagan hubungan antarane Alexander III lan Pobedonostsev, delengen: Meshchersky. 2–3 (ing pirang-pirang panggonan) lan Gautier, Yu. V. K. P. Pobedonostsev lan ahli waris Alexander Alexandrovich, ing: Kumpulan Perpustakaan Lenin. Jilid 2 (1929). Bandhingna karakterisasi Alexander III déning V. O. Klyuchevsky: Ing Pangeling-eling Kangjeng Kaisar Alexander III ingkang sampun séda. 1894 (uga ing: Readings. 1894). Bab jamané Alexander III, delengen uga: Flourens, E. *Alexander III: His Life, His Work*. Paris, 1894; von Samson-Himmelstijerna, H. *Russia under Alexander III*. Leipzig, 1891 (sangat kritis).

[709] Surat tanggal 12 Agustus 1863 marang A. V. Gorsky: Ing Gréja Trinitas ing Akademi (Moskow, 1914). kaca 480.

[710] Surat saka Veniamin, Uskup Agung Irkutsk (w. 1892), marang Vladimir, Uskup Agung Kazan (w. 1897). *Disunting dening K. V. Kharlamovich, ing: Chteniya. 1913. 4. kaca 197. Delengen uga: Glinsky, B. K. P. Pobedonostsev: Bahan-bahan kanggo Biografi, ing: Istoricheskie Vestniki 1907, jilid 4, saka kono uga cetha yèn Pobedonostsev iku mungsuh keras saka kabèh wujud reformasi.*

nindakake pakaryan luhur. Panjenengan uga ora dadi fanatik garing marang ideologi nagara utawa gerejawi: panjenengan iku wong sing duwe ati sing welas asih lan ngapura"[711] .

Para pangripta pratelan kasebut béda banget siji lan sijiné, loro ing watak lan ing jinis kegiyatané ing Gréja. Pratelan-pratelan iki kapisah déning jarak 20 taun, sing uga wigati banget. Uskup Agung Vladimir Petrov iku misionaris kondhang lan tansah njaga jarak saka politik gréja tingkat dhuwur. Dheweke nglampahi uripe ing wilayah terpencil ing Rusia: 18 taun dadi misionaris ing Altai, lan nyebarake agama Kristen ing Kaukasus Lor lan ing Kazan – iku minangka tahapan utama ing uripe. Miturut lair, dheweke asalé saka kulawarga rohaniwan lan dibesarke kanthi semangat konservatif lan patuh marang pejabat Sinodal. Kariré sing dawa ing gréja (dhèwèké sinau ing akademi teologi nalika Protasov isih njabat, lan ngrampungaké pangabdiané ing sangisoré Pobedonostsev) maju banget alon[712] . Anton Khrapovitsky iku wong sing béda banget. Minangka wakil pinunjul saka tatanan monastik ilmiah, dhèwèké ora ngupaya pangrénungan piyambakan ing sel biara sing sepi nanging luwih ngarahaké marang kegiatan eklesiastik lan politik sing wiyar saka tatanan monastik, sing diutus mimpin Gréja ing endi-endi. Para pendahulu ideologisé yaiku Joseph saka Volotsk lan Patriark Nikon, sanadyan dhèwèké ora sarujuk karo kabèh panemune babagan hubungan antarané Gréja lan nagara. Saka Joseph saka Volotsk dhèwèké ngadopsi gagasan kerjasama antarané Gréja lan nagara, lan saka Nikon – keyakinan yèn wewenang rohani kudu luwih dhisik ing persatuan iki. Sing sepisanan nyawijiake dheweke karo Pobedonostsev, dene sing kapindho misahake dheweke. Anthony mangertos manawa tujuane – mbalekake jabatan patriark nalika Ober-Prokurator isih njabat – ora bakal bisa kawujud, nanging dhèwèké nampani kabijakan gréja Pobedonostsev nganti sejauh kabijakan kuwi ditujokaké kanggo ngendhalèkaké hierarki lan para rohaniawan, amarga wewenang tanpa wates iki marang Gréja bakal diwarisaké déning patriark ing mangsa ngarep. Antony ndeleng masa jabatan Pobedonostsev minangka Jaksa Agung minangka periode persiapan kanggo pamulihan patriarkat lan 'klerikalisme Rusia'. Dheweke nyengkuyung wewenang tanpa wates para uskup lan kakuwasan penuh marang para rohaniawan paroki. Nanging sanadyan Pobedonostsev matesi wewenang iki mung sakwates sing dibutuhake dening administrasi gereja terpusat. Kanthi nimbang kabeh iki, Anthony kanthi sadar ndhukung Pobedonostsev lan penerusé, V. K. Sabler[713] . Semangat Ortodoksi nasional, sing digawa Pobedonostsev ing taun 1880-an lan sing nemtokake watak jaman Alexander III, iku dadi inovasi sing ngagetake kanggo wong sing nduweni watak kaya Uskup Agung Nikanor Brovkovich (deleng § 7), dene kanggo Metropolitan Filaret Drozdov iku bab sing pancen ora ana gandhengane. Nanging kanggo Anthony, tren iki ora dadi alangan sithik wae.

[714]Ora kamungkinan ing jaman Alexander III ana kepala departemen pamaréntahan sing sakmandiri kaya Pobedonostsev ing babagan sing nyangkut Gréja. Pindhah-pindhahé uskup saben rong utawa telung taun dimaksudaké kanggo nyegah para rohaniawan ngisor lan umat supaya ora dadi banget cedhak karo uskup, uga kanggo nyegah munculé politisi gréja sing misuwur utawa wis pengalaman ing jero hierarki. Pobedonostsev ngangkat dadi metropolit lan anggota Sinode Suci wong-wong sing ora pati wigati lan ora dipandang dhuwur

---

[711] Surat tanggal November 1905, ing: Anthony Khrapovitsky, Metropolitan. Kumpulan Tulisan Pilihan (1936). kaca 285 (ing Glinsky [deleng cathetan 455] – ing cuplikan [kaca 32]). Uga: Nikon Rklitsky. Biografi. Jilid 2. kaca 43–45 (sing uga mbahas pandangan Anthony babagan gréja lan politik); pangarang biografi iki nganggep jaman Pobedonostsev, uga politik konservatif wektu kuwi sacara umum, pancen bener lan pantes digatekake.

[712] Babagan karya misionaris Vladimir Petrov, delengen jilid 2.

[713] Kanggo informasi babagan Antoniy Khrapovitsky, delengen biografi patang jilid karya Nikon Rklitsky sing kasebut ing ndhuwur (cathetan 456). Iki dudu panaliten ilmiah, nanging luwih mirip 'biografi'; pandangan eklesiastik lan politik Antoniy ing kono dipuji kanthi positif. Intelektual, bakat, lan kabecikan liya saka Metropolitan iki ora bisa dipungkiri. Panjenengané dadi perwujudan saka jinis sing arang ana ing Ortodoksi Rusia—yaiku 'pangeran Gréja'—utawa paling ora panjenengané ngupaya dadi siji. Pira bedané karo kesederhanaan Metropolitan Filaret Drozdov sing wicaksana! Sanadyan ngluhurake monastisisme, Antony dhéwé adoh banget saka ideal monastik asketik. Delengen ulasan biografi iki déning P. Kovalevsky (Russkaya Mysl. Paris, 1958. No. 1160), ing ngendi Anthony Khrapovitsky dinilai kanthi luwih kritis. Panemune Anthony marang Jaksa Agung V. K. Sabler kacritakaké ing salah siji layangé (sanadyan tanggalé 16 Mei 1905, nalika kuwi Sabler wis dicopot saka jabatané minangka Wakil Jaksa Agung lan dipindhahaké menyang Dewan Negara): *Karya Pilihan*. kaca 287–292. Delengen uga: Nikon. Biografi. Jilid 2. kaca 46, ing ngendi ditegesi manawa Anthony ngajeni Sabler banget; durung cetha apa biografer mung adhedhasar isi surat kasebut utawa uga marang cathetan liya saka Anthony babagan Jaksa Agung Sabler (1911–1915). Kanggo Anthony Khrapovitsky, delengen bagean 12 lan 21 ing ngisor iki.

[714] Pobedonostsev nuduh Ioannikiy Rudnev amarga dipengaruhi wong-wong ing sakupenge (Letters. 2. kaca 261). Ing antarané para uskup, Ioannikiy dianggep dhuwur minangka hierarkis sing energik lan mandiri. Dhèwèké kerep kasebut déning Savva: Chronicle. 8–9. Cf.: PBE. 6. Col. 771–784.

déning dhèwèké, contoné metropolit Moskow Leontius saka Lebedinsk (1891–1893) lan Sergius saka Lyapidevo (1893–1898)[715] . Pendahulu Leontius, Metropolitan Ioannikios Rudnev (1882–1891), dipindhahake dening Jaksa Agung menyang Kyiv, ing ngendi pengaruh uskup sing nduwèni pandangan kakehan mandhiri luwih ora katon. Nanging, minangka sing paling tuwa saka telung metropolitan – Kursi Moskow nalika semana diisi dening Vladimir Bogoyavlensky (1898–1912), lan Kursi St Petersburg dening Anthony Vadkovsky (1898–1912) – – Ioanniky dadi anggota sing mimpin Sinode Suci wiwit 25 Desember 1898, lan mung amarga seda prematuré (7 Juni 1900) sing mungkasi hubungan tegang antarané dhèwèké lan Jaksa Agung. Anggota pungkasan sing mimpin Sinode Pobedonostsev yaiku Anthony Vadkovsky sing isih enom, sing diangkat dadi Metropolitan St Petersburg ing taun 1898 miturut dhawuhe Kaisar Nicholas II. Dhèwèké bisa uga luwih menonjol tinimbang para uskup liyané ing taun-taun pungkasan periode sinodal amarga sipaté manungsawi lan pastoral[716] .

Panemune Pobedonostsev babagan kahanan Gréja pancen pesimis banget: dhèwèké mung ndeleng "gréja-gréja sing kesasar ing jeroné alas lan ambaé padang… ing ngendi wong-wong meneng baé… ora mangertèni apa-apa, amarga omongané juru kebon gréja sing mblathak". Iki ndadekake luwih perlu, miturut panemune, kanggo nampilake kamulyan njaba saka panguwasa Gréja liwat perayaan mewah. Ing taun 1888, peringatan kaping 900 saka Pembaptisan Rus' dirayakake. Ing taun 1885, peringatan kaping 1.000 saka pangeling-eling para Santo Siril lan Metodius dianakake. Ing taun 1889, peringatan kaping 50 saka pangrekat maneh para Uniat karo Gréja Ortodoks ing Belarus (1839) dirayakake. Ing taun 1883 ana telung perayaan gerejawi utama: ulang taun kaping 500 penampakan Ikon Tikhvin Sang Ibu Allah, ulang taun kaping 100 pangasoé Santo Tikhon saka Zadonsk, lan konsèkrasi Katedral Kristus Panebus ing Moskow, sing dilakoni kanthi pesta mewah. Kanthi kemewahan sing ora kalah, Katedral St. Vladimir ing Kyiv diresmikake ing taun 1896. Gereja-gereja dibangun meh kabèh nganggo gaya Rusia Kuna utawa pseudo-Bizantium (deleng jilid 2, § 26). Pembukaan akèh sekolah paroki dimaksudaké kanggo nyambungaké agama karo propaganda nasionalis-monarkis . Persaudaraan anyar sing diadegaké, sing ora kurang saka 80 sajrone pamaréntahan Alexander III[717] , uga dijaluk tumindak kanthi cara sing padha.

Akibat saka kabijakan greja iki cetha kacermin ing jilid 7–9 saka *Kronik* Uskup Agung Savva Tikhomirov. Ing kéné, kaya ing *Notes*-é Nikanor Brovkovich, akèh layang saka taun 1883–1896 sing diprodhuksi manèh, dadi bukti tumuwuhé apatisme ing kalangan rohaniawan. Pira bedane karo korespondensi antarane Profesor P. S. Kazansky lan adhine, Uskup Agung Platon saka Thebes ing Kostroma, saka taun 1860-an lan separo kapisan taun 1870-an – sawijining periode sing diarani Uskup Ioann Sokolov minangka 'pagi'é Gréja! Ing *Kronik*é Savva, kita weruh surupé. Ora bisa dimangerteni kepiye sawatara sejarawan bisa ngaku yèn ing jaman Pobedonostsev 'prestise para rohaniawan saya munggah'[718] . Akèh panyalahgunaan sing ditindakake déning panguwasa nagara marang para rohaniawan, kaya sing diterangaké Savva, ora ndhukung panemu kaya ngono[719] . Pobedonostsev gagal mangerteni manawa 'prestise rohaniawan' iku adhedhasar sipat batin rohaniawan lan pakaryan pastoralé, lan manawa pangembangan moral lan agama masyarakat ora digayuh liwat pesta gereja sing mewah lan sentralisasi administrasi gereja. Pobedonostsev ora kasengsem karo pangembangan urip gréja saka

---

[715] Cukup nglacak crita urip sawetara uskup (Dhaptar. St Petersburg, 1896) kanggo nyadari sepira kerepé pangalihan iki (Savva. Chronicle. 9. kaca 200). Sanadyan Pobedonostsev sing nunjuk Leontius saka Lebedinsk dadi Metropolitan Moskow, ing salah siji layangé marang Alexander III dhèwèké nyebutaké dhèwèké kanthi tembung sing banget negatif. (Letters. 2. kaca 265, 278). Uga: Nikanor. Cathetan, ing: Arsip Rusia. 1906. 3. Memoiré Leontius: Cathetan lan Eling-elingku (1914) mung nyakup taun-taun sekolahé (1840-an).

[716] Bogorodsky, Ya. A. 'Metropolitan Anthony (Vadkovsky) sajrone periode Kazan ing gesang lan pelayanane', ing: Prav. sob. 1913. 2. hlm. 263–279; M. B. Anthony, Metropolitan St Petersburg lan Ladoga. St Petersburg, 1915; Dmitrievsky, A. Almarhum Metropolitan Anthony saka St Petersburg lan pandangan Slavophilé, ing: Church News 1912. 47. kaca 1910–1920; ing kono uga 'Metropolitan Anthony saka St Petersburg, sing wis tilem ing Gusti, lan sesambungane karo Wétan Ortodoks babagan prakara gerejawi', ing: Pravoslavnye Sobraniya 1914. 6. kaca 598–606; Metropolitan Anthony. Pidato, Khotbah lan Piwulang. St Petersburg, 1912. Edisi katelu. Kanggo rincian biografi cekak (nganti taun 1900), delengen: PBE. 1. Kol. 893–904; delengen uga cathetan 458 lan § 12, 21.

[717] Saliyane laporan taunané, Pobedonostsev uga nyelenggarakake panyiapan lan penerbitan 'Ulasan Kegiatan Departemen Iman Ortodoks sajrone Pamrentahan Kaisar Alexander III' (St Petersburg, 1901), ing ngendi papan sing cukup amba diwènèhaké kanggo laporan babagan perayaan gerejawi lan perayaan politik gerejawi.

[718] Runkiewicz. Gereja Rusia ing Abad kaping 19. kaca 721. Cf.: Savva. Chronicle. 7. kaca 581.

[719] Savva. Chronicle. Vol. 7. kaca 395 (babagan tumindak Gubernur Jenderal Odessa, Baron Ropp); kaca 18 (babagan tumindak Gubernur Kharkiv, Baron Ukskyul); Evlogiy Georgievsky. kaca 107 (bab Gubernur Jenderal Warsawa, Pangeran Imeretinsky) – mung sawetara conto.

njero; malah, kuwi medeni dhèwèké. 'Ing tradhisi Ortodoks, dhèwèké ngajeni ora apa sing saktenané ndadèkaké gréja urip lan kuwat—ora keberanian tumindak heroik—nanging mung wangun-wangun sing wis lumrah lan konvensional,' ujare G. Florovsky. 'Dheweke yakin manawa iman iku kuwat lan saya kuwat ora amarga pamikiran, nanging ora bisa tahan marang cobaan pamikiran lan renungan. Dheweke luwih ngajeni apa sing kuna lan tradhisional tinimbang apa sing bener. Pobedonostsev pracaya marang kekuwatan pelindung saka dhasar patriarkal, nanging ora pracaya marang daya kreatif saka kabeneran lan kaadilan Kristus. Dheweke wedi marang saben tumindak, saben gerakan – ora tumindak kanthi konservatif katon luwih dipercaya sanajan tinimbang tumindak heroik"[720] . Adhedhasar prinsip kaya ngono, kabijakan Pobedonostsev mbusak saka Gereja lemah sing sejatine mung bisa nyukupi kabutuhane.

Akibaté dadi cetha nalika pamaréntahan Nicholas II (21 Oktober 1894 – 3 Maret 1917)[721] . Otokrasi, minangka prinsip kesadaran nasional, lagi krisis. Sawisé reformasi Alexander II, mung sithik sing siap, kanthi ati murni lan kanthi tuntas, kanggo ngreksa ideal nagara Nicholas I, sing wis dijanjèkaké Alexander III bakal dijaga lan dikuatké ing manifestoné tanggal 29 April 1881. Wong-wong sing padha ngetutake kabijakan konservatif ing pucuk tentara, administrasi, lan Gereja kuwi uga ngetokake keraguan sing abot ing diari, layang, lan obrolan pribadi babagan prinsip kabijakan iki[722] . Ing masyarakat, utamané ing badan pamrentahan mandhiri lokal sing diadegaké ing jaman Alexander II (zemstvos wiwit 1 Januari 1864 lan pamrentahan mandhiri kutha wiwit 16 Juni 1870), élingan marang kebangkitan liberal ing wiwitan pamaréntahan Alexander II tetep urip . Sawisé pelonggaran sensor (1905), pers lan jurnalistik manèh dadi faktor berpengaruh ing urip politik: padha mbukak kekurangan, ngkritik panguwasa, lan nuntut reformasi. Gerakan liberal lan oposisi, ora kalebu tendensi revolusioner sejati, sanajan ing wangun paling moderat, dadi kekuwatan sing kudu dianggep serius déning pamaréntah. Panjaluk kamardikan pamanggih lan nurani dadi seruan persatuan sakabehing masyarakat lan malah didhukung déning para konservatif[723] .

Nicholas II munggah tahta minangka autokrat sing teguh. Dheweke, ora kaya para pendahulune wiwit jaman Tsardom Moskow, iku wong Kristen sing tulus lan taat banget marang Gréja Ortodoks. Dheweke adoh banget saka sikap apatisme agama sing diduweni Alexander II, uga saka Ortodoksi primitif lan puas dhéwé sing dianut Nicholas I lan Alexander III. Sing nyedhakake dhèwèké marang religiusitasé Alexander I yaiku kesenengan marang mistisisme, nanging mistisisme kuwi ora berkembang amarga pengaruh mode sing lewat, nanging kanthi organik, adhedhasar iman sing tulus lan jero ing atiné, sing diusung wiwit cilik nganti pungkasan uripé. Nganti pungkasané, Nicholas II rumangsa yèn dhèwèké iku sing diurapi déning Gusti, sing kapundhut dadi tsar Ortodoks luwih tinimbang maharaja Rusia. Sifat kaya ngono saka sang panguwasa bisa waé dadi jaminan kanggo normalisasi hubungan antarané nagara lan Gréja, yèn dhèwèké bisa nemokaké pembantu sing cocog.

---

[720] Florovsky. kaca 411, 413.

[721] Karya S. S. Oldenburg (The Reign of Emperor Nicholas II. Belgrade, 1939. 2 jilid lan Munich, 1941) bisa dianggep mung minangka wiwitan sing prasaja kanggo sinau babagan masa pemerintahan iki; tinjauan ringkes diwenehake dening E. Shmurlo (1922). kaca 531–553. Babagan kabijakan domestik, saka kumpulan memoar sing akèh, kenangan V. N. Kokovtsov, S. E. Kryzhanovsky, V. I. Gurko lan A. N. Naumov sing paling pantes digatekake; memoar S. Yu. Witte kerep banget subjektif. Babagan sajarah gerakan liberal lan pangajabane ing kegiyatan Duma Negara, karya paling wigati yaiku karya V. A. Maklakov: Duma Negara Kapisan. Paris, 1939; ibid. Duma Negara Kapindho. Paris, 1946; Kakuwasan lan Urip Umum ing Senjaing Rusia Lawas. Paris, tanpa tanggal (kira-kira 1939); ing kono uga *Memoirs*. New York, 1954 (ora pati informatif). Delengen uga karya-karya Curtiss, Leontowitsch, Pushkareva lan Kovalevsky.

[722] Delengen, contone: Gogel, S. *Sabab-sabab Revolusi Rusia taun 1917*. Berlin, 1926; Lamzdorf, V. N. *Diari (1886–1890)*. Moskow, 1926; Perets, E. A. *Diari*. Moskow, 1927; Shipov, D. N. Memoir lan Renungan babagan Kedadeyan Kapungkur. Moskow, 1918. A. N. Naumov lan, ing sawetawis, V. N. Kokovtsov nyatakake panemu sing padha. Malah ing kalangan militer paling dhuwur, ana keraguan babagan keteguhan kabijakan domestik pamarentah. Bab taun-taun pamaréntahan Alexander II, nalika wiwit ana pangalihan saka réformasi, delengen dhisik lan utamané diari D. A. Milyutin. Langkah-langkah balasan pisanan sing dijupuk déning pamaréntahan Alexander III nglawan réformasi taun 1860-an—sing banget dibencèni Pobedonostsev—ora ditampa kanthi apik ing kalangan militèr paling dhuwur: Knorring, N. N. Jenderal M. D. Skobelev: Panaliten Sajarah. Paris, 1939–1940. 2 jilid (utamane jilid 2, kaca 181–284); Denikin, A. I. Esai babagan Geger Rusia. Berlin, 1921. Jilid 1.

[723] Aksakov, I. S. Karya Kumpul. Moskow, 1886. Jilid 4, kaca 361–533. Artikel-artikelé babagan urusan gerejawi uga banget khas, kanthi panjaluk kamardikan nurani sing dadi benang merah ing kabèh (ibid., kaca 3–328). Sumber wigati kanggo ngukur pendapat umum ing separo kapindho abad kaping sanga belas lan ing abad kaping rong puluh nganti taun 1918 yaiku sing diarani 'jurnal kandel', saben jurnal makili orientasi politik tartamtu (Pushkarev. Russia in the Nineteenth Century. kaca 293, 468).

Nanging dhèwèké ora nduwèni bakat iki. Amarga ora bisa mriksa watak, dhèwèké asring ora percaya marang wong sing pantes lan malah gumantung marang wong sing cetha ora pantes dipercaya[724] .

(d) Kanthi ngajeni marang prinsip konservatif bapakne, Nikolaus II ora bisa nglirwakake pendapat umum sing nuntut reformasi. Manifes tanggal 26 Februari 1903 nduweni wigati dhasar tumrap Gréja. Iku ngumumake niyat sang raja 'kanggo njamin panguwasa netepi tanpa kendhat, ing babagan iman, saka prinsip toleransi agama sing kacathet ing Undhang-Undhang Dasar Kakaisaran Rusia, sing, kanthi ngajeni lan ngurmati Gréja Ortodoks minangka sing paling unggul lan dominan, maringi kabebasan marang kabèh kawula saka denominasi Kristen liya lan agama liya kanggo nindakake ibadah lan nyembah manut upacara dhéwé. Kanggo nerusake pelaksanaan aktif langkah-langkah sing ditujokake kanggo ningkatake kahanan finansial para rohaniawan pedesaan Ortodoks, kanthi mangkono nambah partisipasi sing bermakna saka rohaniawan ing urip rohani lan sosial umaté"[725] . Babagan sing kapindho, akèh sing wis ditindakake ing abad kaping 19, sanadyan isih durung cukup (deleng § 15). Ing jaman Nicholas II, anggaran Sinode Suci uga terus ditambah. Nanging luwih wigati maneh yaiku niyat dhasar kanggo ngganti status hukum denominasi lan agama liyane. Rencana-rencana iki uga mengaruhi karya misionaris manca negara, sing nganti wektu kuwi isih dadi hak istimewa eksklusif Greja Ortodoks Rusia; kegiatan misionaris dening denominasi liyane dianggep minangka pelanggaran negara[726] . Proklamasi undang-undang babagan toleransi agama meksa Gréja Ortodoks Rusia kanggo nambah kegiatan dakwah marang umat supaya bisa nglawan upaya misi denominasi Kristen liyane sing di . Ing tanggal 12 Desember 1904, sawijining Dekrit Kaisar diterbitake marang Ketua Komite Menteri 'Babagan Peningkatan Ketertiban Umum', ing ngendi para menteri dijaluk nimbang pitakon babagan 'prinsip toleransi agama'. Ing tanggal 17 April 1905, diterbitake manifesto Bab Panguwatan Dhasar Toleransi Agama, sing njaga hak istimewa Gréja Ortodoks ing babagan karya misi, nanging ing wektu sing padha uga nggampangake praktik agama déning denominasi liya, utamané para Old Believers lan sektarian,[727] .

Manifesto iki dibahas ing konferensi khusus Komite Menteri, nalika ora ana sing gelem njaluk pendapat dhisik saka Sinode Suci saka Gréja sing mrentah. Ing pungkasané, Ketua Komite Menteri lan konferensi sing kasebut mau, S. Y. Witte, pancèn nyedhaki Metropolitan St. Petersburg lan rembugan karo dhèwèké babagan reformasi sing dianggep perlu saka sudut pandang Sinode Suci, kanthi mangkono ngliwati Pobedonostsev. Metropolitan Anthony Vadkovsky, miturut Witte ing memoare, ora mbantah undang-undang sing diajokaké babagan toleransi agama, sanadyan piyambakipun nyatakake, "menawa iki banget ora adil marang Gréja Ortodoks Suci, amarga Gréja Ortodoks ora nampa kabebasan sing bakal diwènèhaké marang gréja-gréja lan denominasi liyané. Mesthi wae, iki kalebu pernyataan sing ora mung ora bisa ora nampa simpati sakabehe saka Komite Menteri, nanging uga ora bisa ora ngundang ing ati para anggotane (Komite. – Ed.), paling ora ing atiku, raos sing paling nyeri lan sedhih… Kula lapor dhumateng Panjenengané Sang Prabu bilih, minangka asil saking pratelan Metropolitan, badhé perlu kanggé Komite Menteri nimbang prinsip-prinsip pokok ingkang pantes dipun tetepaken babagan sesambetan Nagari kaliyan Gréja Ortodoks Rusia, lan ingkang saged maringi Gréja Ortodoks Rusia kabebasan tumindak lan kabebasan administrasi ingkang dipun butuhaken. Panjenengané Sang Prabu

---

[724] Kanggo mangerteni pola pikir Nicholas II lan kabijakané, kudu mriksa bahan jembar saka memoar para stafé (deleng cathetan 466 lan 467). Cathetan A. N. Naumov, sawijining monarkis teguh nanging wong sing nduwé pertimbangan wicaksana lan pandangan adoh, pancen mbukak akèh; deleng utamané: 2. hlm. 214, 233, 246, 522, 533, lsp. Bab Nicholas II, delengen uga: Oldenburg. 1. hlm. 37–41, 192; Rodzianko, ing: Arsip Revolusi Rusia. 17. hlm. 26 lan liya-liyané. Surat-suraté Nicholas II lan diariné uga mbantu mangertèni kabijakané lan sesambungané karo para menteri lan tokoh liya: Correspondence of Nicholas and Alexandra Romanov. 3–5; Diary of Emperor Nicholas II. Berlin, 1923; Der letzte Zar: Briefwechsel Nikolaus' II. Berlin, 1938. Memoir liyane: Shavelsky. 2 jilid; Danilov, Yu. N. Memoirku babagan Kaisar Nicholas II lan Pangeran Agung Mikhail Alexandrovich, ing: Arsip Revolusi Rusia. 1928. 19; Nicholas II lan Para Pangeran Agung*, disunting dening V. P. Semennikov. Moskow, 1925; Grand Duke Alexander Mikhailovich. *Einst war ich ein Großfürst*. Leipzig, 1932; P. Gillard. *Le tragique destin de Nicolas II et de sa famille*. Paris, 1921 (P. Gillard iku guru Tsarevich Alexei); A. Mosolov. *At the Emperor's Court*. Riga, 1937 (deleng uga: idem. Ing Pengadilan Tsar Pungkasan. London, 1935); Seraphim, E. 'Tsar Nicholas II lan Count Wittë: Panaliten Psikologis-Historis', ing: HZ. 161 (1939). kaca 277–308. Kita mung nyebutake memoar sing paling wigati.*

[725] Cetak miring ditambah déning pangarang. 3 PSZ. 23. No. 22581.

[726] Nanging, Kitab Undang-Undang Pidana anyar, sing diterbitake tanggal 22 Maret 1903, tetep njaga undang-undang sadurunge babagan perlindungan iman Ortodoks (Bagéan 2, Pasal 73–98, 301).

[727] Delengen rincian luwih lengkap babagan iki ing ngisor iki, ing Jilid 2, ing bagean sing njlèntrèhaké sektarianisme Rusia lan langkah-langkah pamaréntah nglawan kuwi lan nglawan denominasi non-Ortodoks.

remen maringi persetujuan dhumateng pertimbangan kula. Sawisé mriksa laporan babagan rapat iki, Komite Menteri mutusaké yèn "kaputusan-keputusan sing bakal disusun déning Komite Menteri kudu dilaksanakaké mung liwat Sinode Suci utawa kanthi partisipasié, manut tata cara sing wis ditemtokaké"[728] . Sawisé kuwi, Metropolitan Anthony mutusaké miwiti diskusi babagan masalah-masalah iki lan maringi tugas marang sawatara profesor ing Akademi Teologi St Petersburg kanggo nyusun laporan sing judhulé 'Pitakonan babagan reformasi sing dikarepake ing organisasi Gréja Ortodoks ing nagara kita'. Witte ora puas karo laporan kasebut, amarga ora ngrembug masalah dhasar babagan hubungan antarane negara lan Gréja, lan dhèwèké mréntahaké supaya sawijining klompok politisi Gréja liberal nyiyapaké laporan liya – "Babagan Kahanan Saiki Gréja Ortodoks" (ing basa Rusia – I. S.) – sing banjur dhèwèké ajokaké marang Komite Para Menteri. Iki mbahas poin-poin ing ngisor iki: 1) sipat ora kanonik saka struktur administrasi gréja; 2) prinsip sinodal minangka ciri khas Gréja Ortodoks; 3) kabutuhan pamulihan ing Gréja Rusia; 4) pemilihan patriark sing bakal mimpin Gréja adhedhasar prinsip sinodal. Saliyane, laporan kasebut ngetokake kritik pedhes marang birokrasi administrasi sinodal ing sangisoré pimpinan Ober-Prokurator. Wangsulané Pobedonostsev yaiku memorandum sing judhulé 'Renungan babagan Reformasi sing Dikarepake ing Organisasi Gréja Ortodoks ing Nagara Kita'. Ing kono, gagasan mbalekake patriarkat kanthi tegas ditolak; jaman patriarkat, miturut memorandum kasebut, iku periode sing ditondoi dening "kaku formalitas ritual sing ora urip". Asal-usulé patriarkat ora amarga kabutuhan Gréja, nanging amarga ambisi politik panguwasa tsar. Yen patriarkat bertentangan karo prinsip konsili, mula perwakilan uskup ing Sinode Suci iku persis konsiliaritas kuwi, sing nalika jabatane (yaiku Pobedonostsev) dadi Jaksa Agung, nggayuh ekspresi paling sampurna ing Konsil Lokal sing dianakake ing Irkutsk, Kazan, lan Kyiv. Kecerobohan Pobedonostsev nalika nyebutake rapat 8–10 uskup sing mbahas masalah karya misi karo para sektarian lan Wong Prajanjian Lawas iku nggumunake. Ing pungkasan, dhèwèké negesaké yèn ora ana pitakon babagan 'watesan marang administrasi gerejawi paling dhuwur lan kegiyatan rohaniawan déning panguwasa nagara'[729] . Witte nulis wangsulan, lan sajroning rembugan ing Komite Para Menteri, Pobedonostsev rumangsa piyambakan. Wektu kuwi Jaksa Agung motong simpul Gordian, njamin—nalika laporane marang Kaisar tanggal 13 Maret 1905— supaya diskusi babagan perkara-perkara iki dipindhah saka yurisdiksi Konferensi Khusus Komite Menteri menyang Sinode Suci[730] .

Metropolitan Anthony Vadkovsky ora mbuang wektu: sawisé mung telung sidang (ing tanggal 15, 18, lan 22 Maret), Sinode Suci bisa nyedhiyakake laporan marang Kaisar. Iki kanthi khusus negesake kabutuhan kanggo ngreformasi hubungan antarane negara lan Gréja lan ngajokake usulan-usulan tartamtu ing ngisor iki: 1) rotasi periodik sing ketat saka uskup-uskup diosek ing jero Sinode Suci; 2) penunjukan patriark kanggo mimpin Sinode Suci – "kanggo ngajeni nagara Rusia"; 3) ngadani Konsili Lokal kabeh uskup Rusia kanggo milih patriark lan mbahas kabeh masalah penting ing urip gréja. Laporan kasebut disiapake déning Sinode Suci tanpa melu Ober-Prokurator lan ora disahake déning dhèwèké, nanging asisténé, V. K. Sabler, ndhukung para uskup. Balasané Pobedonostsev yaiku mindhah wakilé menyang Senat; minangka wangsulan, Uskup Agung Anthony Khrapovitsky ngirim layang marang Sabler kang ngandharaké persetujuan, panuwun, lan simpati[731] .

Kasunyatan yèn Metropolitan Anthony Vadkovsky bisa ngamanake audiensi karo Kaisar kanggo dhèwèké dhéwé, Metropolitan Vladimir saka Moskow, lan Metropolitan Flavian saka Kyiv, lan nampilake laporan Sinod, nuduhake suruté pangaribawa Pobedonostsev. Nanging ing kesempatan iki, Jaksa Agung kabuktèkaké luwih kuwat: tanggal 31 Maret 1905, Kaisar nerbitaké resolusi babagan laporan sing, sanadyan ora mbantah kabutuhan ngadani Konsili Lokal, nganggep ora pantes nindakake kuwi ing "jaman kang lagi kaco iki". Resolusi iki mbukak dualitas posisi sang panguwasa: ing siji sisih, minangka wong Kristen Ortodoks, piyambakipun sarujuk nglumpukaké Konsili Lokal kanggo ngrampungaké perselisihan gerejawi; ing sisih liya, piyambakipun kroso

---

[728] Witte. Memoir: Masa Pemerintahan Nicholas II. Jilid 1, kaca 327.

[729] A. P. Korespondensi Historis babagan Nasib Gereja Ortodoks (Moskow, 1912). kaca 7–25; Witte. Op. cit. kaca 327; kanggo wangsulané Pobedonostsev, delengen: Kuznetsov (1906). kaca 39–46; bandhingna: Curtiss, kaca 196 lan salajengipun; Palmieri (bibliografi kanggo Pengantar B), kaca 4 lan salajengipun.

[730] Witte. Op. cit. kaca 327; cf.: Titlinov (1924). kaca 11–13.

[731] A. P. Op. cit.; cf.: Smolich. Majelis Pra-Konsili taun 1906, ing: Put'. 38 (Paris, 1932). kaca 65–75; Witte. Op. cit. kaca 328; Kumpulan Tulisan Pilihan… déning Anton Khrapovitsky (1935). kaca 287–292. Masalah iki bakal diulas kanthi rinci ing ngisor iki ing Jilid 2 ing bagean babagan reformasi, ing ngendi uga disedhiyakake bibliografi sing luwih rinci.

was-was saben ana pitakon bab ngganti tatanan tradhisional[732] . Nanging, bagean kapisan saka resolusi kasebut mbukak kamungkinan manawa Konsili bisa dianakake mengko. Metropolitan lan uskup-uskup Sinodal tumindak miturut kuwi lan ora nyerahake prakara kasebut. Panemune umum wis siyap banget kanggo reformasi politik internal sawisé diumumaké ing reskrip karajan marang Menteri Dalam Negeri tanggal 18 Februari 1905[733] . Ing kahanan kaya ngono, alesan sing diajukaké Nicholas II kanggo nundha reformasi gréja katon ora meyakinkan.

Metropolitan Anthony Vadkovsky, sawijining pendukung setya reformasi, nduwèni pangaruh gedhé marang jalane kedadéan. Ing tanggal 27 Juli 1905, Sinode Suci ngirim panyuwunan marang para uskup dioceasan, takon apa waé reformasi ing babagan administrasi gréja sing dianggep perlu, saéngga dadi bahan rembugan ing saindenging gréja. Sanadyan panaliten iki mung dialamatake marang para uskup, sawetara saka wong-wong mau padha rembugan karo paroki sadurunge ngirim wangsulan marang Sinode Suci. Wangsulan-wangsulan mau cukup jembar supaya Sinode Suci bisa mbentuk gambaran umum babagan kabutuhan Gréja lan raos para uskup. Kedadéan politik sing nyurung masalah reformasi. Ing tanggal 17 Oktober 1905, sawijining manifesto kaisar diterbitake, ngumumake pangrakit Duma Negara minangka badan legislatif konsultatif. Manifesto iku maringi "masyarakat dhasar sing ora bisa digoyang saka kabebasan sipil adhedhasar prinsip-prinsip kedaulatan pribadhi sejati, kabebasan nurani, ngomong, kumpul, lan asosiasi"[734] . Rong dina sawisé, Jaksa Agung Pobedonostsev dipecat lan diganti déning Pangeran D. A. Obolensky, sawijining konservatif moderat. Ing tanggal 17 Desember, Kaisar maringi audiensi marang telung metropolit, minangka anggota senior Sinode Suci, "kanggo nyalurake langsung paugeran Tsar babagan pangrapat sing bakal teka saka Majelis Lokal Gréja Seluruh Rusia". Ing tanggal 27 Desember, para metropolitan diparingi dhawuh dening Nicholas supaya netepake tanggal kanggo ngadani majelis konsultatif kanggo nyiapake reformasi gréja sing dibutuhake. Wiwit tanggal 14 Januari 1906, Sinode Suci mutusaké mbentuk panitia khusus kanggo tujuan iki, sing dipimpin déning Metropolitan Anthony. Ing tanggal 16 Januari, kaputusan iki disahaké déning Kaisar – mula panitia khusus iki diadegaké ing sangisoré Sinode Suci kanggo ngembangaké prakara- sing bakal dibahas déning Majelis Lokal Gréja Seluruh Rusia[735] . Wiwit tanggal 17 Desember 1905, "Paduka Kaisar kersa ngandika manawa ing wektu saiki, amarga kahanan sing ora stabil ing babagan kapercayan agama lan prinsip moral, reorganisasi Gréja Ortodoks Rusia – pangreksa kabeneran Kristen langgeng lan kesalehan – katon dadi prakara sing paling perlu". Ing pamirsa kapindho, tanggal 27 Desember, Nicholas "karsa ngandharake pangajabipun supados sawatara reformasi dilakokaké ing struktur Gréja nasional kita, kanthi dhasar kanon-kanon universal, kanggo panguwatake Ortodoksi". "Mula saka iku," miturut Metropolitan Anthony Vadkovsky, "panjenenganipun ngajokaké dhumateng kula, bebarengan kaliyan Metropolitan Vladimir saking Moskow lan Metropolitan Flavian saking Kyiv, supados kula netepaké tanggal panggelaran Konsili ingkang sampun suwe dinanti déning kabéh putra iman Gréja." Majelis Pra-Konsili diadani saka 8 Maret nganti 15 Desember 1906. Banjur dibubarake kanthi prentah kaisar, lan pakaryane diterusake dening Sinode Suci Paling Luhur. Laporan pungkasan saka Sinode Suci disahaké déning Tsar, kanthi sawatara owah-owahan, tanggal 25 April 1907, nanging panggelaran Konsili Lokal bola-bali ditundha tanpa wates wektu kanthi alesan sing padha – amarga "jaman kang lagi kaco sing saiki kita alami"[736] . Ora kamungkinan iki amarga keberatan saka salah siji Jaksa Agung (ana telu sajrone setaun setengah: A. D. Obolensky diganti ing April 1906 dening A. A. Shirinsky-Shikhmatoff, lan ing Juli taun sing padha dening P. P. Izvolsky). Wedi politik ing kalangan pengadilan lan Kementerian Dalam Negeri mesthi nduwèni peran. Komposisi Duma Negara Pertama sing didominasi oposisi uga bisa dadi panyebab keprihatinan, amarga nuduhaké yèn oposisi sing kuwat bakal muncul ing Dewan Lokal uga, ing ngendi warga sipil uga bakal melu. Koran lan majalah ing taun-taun kuwi kanthi sengit ngkritik kabijakan gereja negara lan para uskup[737] . Klompok radikal-liberal uga kabentuk ing

[732] A. P. Op. cit. kaca 1–6; Metropolitan Anthony Vadkovsky. Pidato, Khotbah lan Piwulang. St Petersburg, 1912. Edisi kaping 3. kaca 95; Kuznetsov. kaca 8–10.

[733] Shmurlo (1922). kaca 543–545; Pushkarev. kaca 383; Oldenburg. Jilid 1. kaca 277, 339.

[734] Italic panulis. Shmurlo. kaca 547; Pushkarev. kaca 383; 3 PSZ. 25. No. 26803.

[735] Panitia iki biasane disebut ing pustaka minangka Majelis Pra-Dewan.

[736] Metropolitan Anthony Vadkovsky. Pidato-pidato. kaca 95–100.

[737] Delengen ulasan: Myshchin, V. N. 'Babagan Sajarah Gerakan Reformasi Gréja', ing: BV. 1905. 6; delengen uga ing ngisor iki ing jilid 2. Minangka bakal dituduhaké mengko, pandangan para uskup babagan kahanan Gréja asring ora mung kritis, nanging uga diungkapaké kanthi cara sing banget kasar.

kalangan rohaniawan Putih. Pastur G. Petrov lan K. Kolokoltsov (sing sepisanan anggota Partai Kadet, sing kapindho anggota Partai Sosialis-Revolusioner) ora sungkan ngluncurake serangan paling pedhes marang pamaréntah saka lantai Duma Negara Kapindho. Kabeh iki ngancam gagasan Dewan Lokal. Klompok liyane, kosok baline, kalebu ing sisih tengen banget lan nyengkuyung autokrasi tanpa wates. Akèh geger disebabaké déning khotbah babagan Pangadilan Pungkasan sing diwènèhaké déning Metropolitan Vladimir saka Moskow tanggal 17 Oktober 1905 lan déning Uskup Agung Anthony Khrapovitsky ing Katedral St. Isaac ing St. Petersburg tanggal 20 Februari 1905. Para rohaniawan wiwit melu ing perjuangan partai lan nyatakake panemune babagan kabijakan domestik sakabehe. Angel nerangake marang rakyat yen ora saben pratelan sing digawe wong nganggo jubah mesthi nggambarake posisi Gereja saktenane[738] .

Sawisé ditundha rencana reformasi, pamaréntah nemokaké dhéwé ing kahanan angel marang Duma Negara, sing uga wis ngritik kabijakan nagara marang Gréja. Nanging, Ketua Déwan Menteri, P. A. Stolypin, ora ninggalaké sikap tradhisional pamaréntah. Ing sidang Duma Negara Kapindho tanggal 6 Maret 1907, dhèwèké kandha: '…pamaréntah kudu netepaké sikapé marang hubungan karo Gréja Ortodoks lan kanthi teges netepaké yèn ikatan atusan taun nagara Rusia karo Gréja Kristen mewajibaké kabèh undhang-undhang babagan kabébasan nurani adhedhasar prinsip nagara Kristen, ing ngendi Gréja Ortodoks minangka gréja dominan nampa ajining dhuwur lan perlindungan khusus saka nagara. Kanthi nglindhungi hak lan keistimewaan Gréja Ortodoks, panguwasa diajak kanggo nglindhungi kabebasan sakabèhé ing pamaréntahan lan organisasi internalé, lan ndhukung kabèh inisiatifé sing cocog karo undhang-undhang umum nagara. Ing pidato liyane, tanggal 22 Mei 1909, ing ngarepé Duma Negara Katelu, Stolypin ngumumaké yèn sawisé dipaéhké patriarkat, kabèh "wewenang sinodal" wis pindhah marang Sinode Suci. "Wiwit wektu kuwi, ing babagan dogma lan hukum kanonik, Sinode Pamaréntah Suci tumindak kanthi otonomi tuntas. Synod uga ora diwatesi déning panguwasa nagara ing babagan ing undang-undang gerejawi, sing diajukaké langsung marang monark kanggo disahaké lan nyakup administrasi lan organisasi internal Gréja"[739] .

Potongan teks iki nuduhaké yèn pamaréntah isih manut marang posisi sing wis ditemtokaké ing Undhang-Undhang Dasar taun 1832, sing tembungé ora owah ing édisi anyar taun 1906. Pitakonan apa § 65 saka Undhang-Undhang Dasar ing edisi 1906 mbedakaké undang-undang gerejawi saka undang-undang nagara umum tetep dadi, sakjatiné, prakara debat teoretis ing antarané para sarjana hukum. Nanging ing praktik, undang-undang sing diperdebatake ing State Duma uga nyakup Gereja, lan kasunyatan manawa rancangan undang-undang kasebut diajokaké déning pamaréntah mbusak hubungan langsung antarané monark lan Gereja. Ing pidato-pidato kritis para orator Duma Negara sing nyentuh kabèh babagan administrasi gerejawi, serangan marang hubungan iki saya tambah intens, utamané sawisé V. K. Sabler diangkat dadi Jaksa Agung[740] .

Duma Negara mesthi ora kekurangan alesan kanggo kritik kaya ngene iki. Metropolitan Evlogii Georgievsky, nalika semana Uskup Kholm, anggota Sinode Suci wiwit taun 1908 nganti 1912 lan wakil Duma Negara Katelu sing makili Partai Nasionalis, nulis babagan iki ing memoare: "Panjajahan lan pangandhapé Gréja marang panguwasa nagara dirasakaké banget ing Synod. Jaksa Agung iku dadi anggota Déwan Menteri; saben Déwan Menteri nduwé kabijakan dhéwé, lan lapisan paling dhuwur saka panguwasa uga ngaruhaké kabijakan mau, lan Jaksa Agung, tanpa merhatosaké swarané Gréja, mimpin kegiyatan Synod manut arahan sing ditampa. Sinode ora duwe swara dhewe; ora bisa ngomong lan wis ora biasa nindakake kuwi. Kuwasa negara nglindhes kabeh. Primasi kekuwatan sekuler nindhes kamardikan Gréja saka ndhuwur nganti ngisor… Masa dawa meneng paksa lan tundhuk marang negara iki nancepake ing Sinode kabiasaan sing sejatine adoh saka prinsip-prinsip eklesiastik Ortodoksi – yaiku ngrampungake prakara kanthi semangat wewenang eklesiastik formal saka njaba lan sipat ora dipertanyakan saka dekrit hierarkis"[741] . Nanging, ing Duma Negara, Evlogii nganggep perlu

---

[738] Romo G. Petrov mundur saka jabatan romo ing taun 1907; sawisé kuwi, Sinode Suci uga mbusak jabatan K. Kolokoltsov. Kanggo khotbah-khotbah Uskup Agung Anthony Khrapovitsky, delengen: Koleksi (1935). kaca 215–221, 207–214, 221–225. Bandhingna: V. V. Rozanov, *Sekitar Tembok Gréja* (St Petersburg, 1906). Jilid 2, kaca 401–409.

[739] Laporan stenografi Duma Negara panggilan kaping 2. Sidang 2. Rapat 5. kaca 109; Stolypin, P. A. Pidato-pidato ing State Duma, 1906–1911. St Petersburg, tanpa tanggal. kaca 39, 256; cf. kaca 254, 259, 264.

[740] Stolypin. Op. cit. kaca 263; Evlogii. The Path of My Life. kaca 195.

[741] Evlogii. Op. cit. kaca 195; cf. pidatoné ing State Duma tanggal 9 Maret 1912: Laporan Stenografi State Duma Sesi Katelu. Sidang 5. Rapat 90. kaca 574; uga pidatoné tanggal 14 April 1909: ibid. Sesi 2. Sidang 94. kaca 2031–2041; cf.: ibid. Sidang 49. kaca 1584.

ndhukung Jaksa Agung. Masalah hubungan langsung antarane monark lan Gereja uga tekan puncak ing Synod Suci. "Ing sawetara kesempatan," kenang Evlogii, "pitakon muncul ing Synod manawa anggota sing mimpin Synod kudu nglaporake marang sang raja, paling ora ing ngarsane Ober-Prokurator. Nanging, ora ana asil." Jabatane Sabler minangka Jaksa Agung sacara signifikan nggawe rumit posisi eklesiastik lan politik pamaréntah ing sesambungané karo pendapat umum lan Duma Negara. Ayo padha mirsani maneh pangandikane Evlogii: "Nalika Jaksa Agung lumayan ditampa lan ngupaya cara kanggo mbangun sesambungan sing luwih raket karo Gréja, kahanan dadi luwih gampang kanggo Sinode. Mangkono kahanané Izvolsky lan Lukyanov… Jaksa Agung Sabler, ing sisih liya, amarga wis ngerti banget marang Gréja, tresna lan kerja keras kanggo Gréja; nanging banjur ana musibah liya: jenengé digandhengaké ing masyarakat lan ing Duma karo Rasputin"[742] . Pengaruh tokoh sing ala iki ora mung nganti Sabler, nanging uga nyebar ing kalangan dhuwur masyarakat lan birokrasi, sing nduwèni pangaruh banget marang posisi Gréja. Musuhané Duma marang Sabler saktenané nyebabaké panolakan keras marang kabèh sistem administrasi gréja, ora mung saka partai liberal nanging uga saka partai konservatif. Ora ana liya kajaba monarkis ekstrim V. M. Purishkevich sing ngucapaké tembung-tembung iki saka rostrum Duma: "Ora saka pihak Kiri, ora saka para revolusioner, ora saka Partai Sosialis Demokrat, ora saka Partai Kadet, ora saka Partai Trudovik – ora ana siji wae sing wis nimbulake karusakan gedhe marang Gereja Ortodoks sajrone telung utawa papat taun kepungkur, utawa malah sepuluh taun kepungkur… kaya Jaksa Agung saiki"[743] . Saben rancangan undang-undang sing diajokaké déning pamaréntah, yèn nyentuh babagan keagamaan, dadi alesan kanggo ngkritik Gréja[744] . Sikap politik para deputi saka kalangan rohaniawan uga marakaké akèh masalah kanggo Gréja, amarga ing paningal masarakat padha dianggep ora mung minangka wakil rakyat, sing miturut hukum pancèn dadi tugasé, nanging uga minangka wakil Gréja ing Duma Negara. Amarga kecenderungan konservatif, mayoritas deputi iki nyawiji karo sisih tengen utawa tengah (Octobrists) lan ndhukung pamaréntah, nganti posisiné dianggep minangka posisi Gréja sakabèhé[745] . Sadurunge pamilihan umum kanggo Duma Negara kaping papat, Sabler kepikiran mbentuk partai rohaniawan dhéwé saka kalangan rohaniawan, lan dhèwèké nyoba ngyakinaké Uskup Evlogius supaya ndhukung iki. Sing kapindho nolak, kanthi alesan manawa clericalism mung bakal ngrusak Gereja Rusia. Panemu iki ora disenengi Sabler; dhèwèké luwih milih ngandelaké uskup-uskup sing, umume, kanthi terang-terangan ndhukung faksi ultra-monarkis ing diosepé[746] .

Munculé Rasputin 'ing kalangan paling dhuwur ing masyarakat Rusia nambah jurang antarane Duma lan Gréja', miturut Evlogii Georgievsky, sing dhéwé-dhéwé obah ing kalangan kasebut lan, sajrone telung taun ing St Petersburg minangka wakil lan anggota Sinode Suci, nduwé akèh kasempatan kanggo nyekseni langsung kegiyatan petualang iki[747] . Tokoh 'sesepuh' Grigory Rasputin-Novykh (dibunuh tanggal 17 Desember 1916) dadi

---

Pendeta D. Mashkevich, anggota salah siji partai sayap tengen, uga nyatakake manawa ana tatu ing gesang Gréja sing perlu disembuhake (ibid. kaca 1607).

[742] Eulogius. Op. cit. kaca 195.

[743] Laporan Persis Duma Negara Sesi Katelu. Sesi 5. Sidang 84. kaca 65–77 (V. M. Purishkevich, 5 Maret 1912); kaca 55–65 (V. N. Lvov); Sidang 94. kaca 2120–2130 (ibid.); cf.: Sesi 3. Sidang 94 (17 Februari 1910). kaca 1597–1606 (B. A. Karaulov); Sesi 5. Sidang 90 (9 Maret 1912). kaca 577 (Graf A. A. Uvarov). Ing sidang kaping 94 (17 Februari 1910), fraksi Sosiodemokrat ngajokaké usulan kanggo nolak sakabèhé anggaran Sinode Suci sing diajukaké déning Jaksa Agung S. M. Lukyanov (ibid., kaca 1639).

[744] Pidato Uskup Evlogiy Georgievsky tanggal 9 Februari 1912 – ibid. Sesi 5. Sidang 90. kaca 577–580; cf.: Filosofov, D. 'Urusan Gréja', ing: Buku Taunan koran 'Rech' kanggo taun 1913 (St Petersburg, 1912). kaca 334–350.

[745] Evlogii. The Path of My Life. kaca 187–200, 232. Mayoritas rohaniawan ing State Duma iku nasionalis utawa saka sayap tengen; mung sawetara imam sing nyawiji karo para Oktobris lan Progresif. Uskup Evlogii saka Georgievsk kalebu faksi Nasionalis, dene Uskup Mitrofan saka Krasnopolsk kalebu sisih tengen. Pidatoné sing pungkasan kuwi banget politisé; contoné, pidatoné tanggal 16 April 1909 (Laporan Persis Duma Negara Sesi Katelu. Sesi 2. Sidang 95. kaca 2228). Dhukungan Sinode marang organisasi politik sayap tengen ekstrim (Persatuan Santo Mikael Sang Malaikat Agung, Masyarakat Pembawa Bendera Moskow, lsp.) dadi alesan serangan marang Sinode ing Duma Negara (umpamane: ibid. Sidang 95. kaca 2255).

[746] Evlogii. Op. cit. kaca 231. Duma Negara kaping papat dumadi saka 43 rohaniawan (Naumov. 2. kaca 226). Babagan bias politik sing kuwat saka macem-macem periodik pambinaan sing ditujokake marang rakyat ('The Russian Monk', 'Pochaev News', 'The Pochaev Leaflet', 'The Trinity Leaflets'), delengen: Evlogii. Op. cit. kaca 246–247. Sekretaris Nagara S. E. Kryzhanovsky nggawe pengamatan menarik: 'Sayap tengen ekstrim saka gerakan iki ngadopsi meh padha program sosial lan meh padha cara propaganda (umpamane, *The Pochaev Leaflet*. – I. S.) kaya sing digunakake déning partai-partai revolusioner' (Kryzhanovsky. Memoirs. kaca 153). Cf.: Lisenko, S. 'The Black Hundreds in the Provinces', ing: Russkiy Mir, 1908, nomer 2; Laporan Stenografi Duma Negara Sesi Katelu. Sidang tanggal 5 lan 12 Maret 1912, kaca 854.

[747] Evlogii. Op. cit. kaca 196.

tantangan tumrap kabèh pasukan oposisi; dhèwèké nduwèni peran gedhé kanggo nyawijiaké lan nambah tekanan marang panguwasa nagara, lan pungkasané mbukak dalan kanggo revolusi. Sanadyan ana selektivitas lan subyektivitas ing literatur memoar sing jembar babagan rong dasawarsa pungkasan Rusia Tsar, iku cetha nuduhake yen para pendukung Rasputin nggunakake dheweke kanggo kapentingan karir pribadi; para mungsuhe, utamane saka partai sayap kiwa Duma Negara, nemokake dheweke dadi sasaran sing pas kanggo retorika anti-pemerintah. Peran Rasputin ing pangangkatan pejabat pamaréntahan senior, malah menteri-menteri, lan pangaribawaé marang kulawarga karajan, utamané marang Maharani, wis kondhang. Motif agama lan psikologis ing balik fenomena sing nggumunaké iki pantes dipriksa kanthi rinci[748] .

Munculé Rasputin ana gandhèngané karo aliran-aliran ing urip agama Rusia sing padha dadi ciri para petani lan golongan ndhuwur masyarakat sing sinau ing Éropah, kanthi oyot sing nyusur bali menyang sajarah sektarianisme Rusia . Metropolitan Evlogii maringi gambaran watak Rasputin kaya mangkéné: "…pengembara Siberia sing ngupaya Gusti lan tumindak heroik, nanging ing wektu sing padha dadi wong sing cabul lan rusak budi, makhluk sing duwé kuwasa setan; ing wiwitan, dhèwèké nggabungaké tragedi ing jiwané lan uripé: upaya agama sing semangat lan kabungahan sing dhuwur dipadu karo ambruk ing jurang dosa. Sajeroning dhèwèké isih nyadari nggegirisi tragedi iki, kabèh durung ilang; nanging sakwisé dhèwèké malah mbeneraké kejatuhané – lan kuwi dadi pungkasané[749] . Panjaréné Rasputin ing kalangan paling dhuwur diterangaké amarga kecenderungané marang religiusitas sektarian. Sajarah sektarianisme Rusia nyedhiyakake akèh tuladha pangerten asketisisme Kristen sing bengkok nanging tetep diyakini kanthi keras. Fenomena Rasputin uga mirip karo manifestasi liya saka spiritualitas Rusia – kabodhoan suci, utawa 'yurodstvo' – sing asring meh mlebu sektarianisme. Kebodhoan suci, utawa kebodhoan demi Kristus, sing wis ana ing Kristen wiwitan, nduwèni peran gedhé ing kesalehan Rusia minangka salah siji dalan kanggo kasampurnan Kristen liwat pangandhap dhiri lan andhap asor. Ing wiwitané, Rasputin dianggep minangka wong bodho suci sejati, sing mulané pantes diakoni lan dihormati. Nicholas II, sing ketemu Rasputin ing taun 1906, ndeleng dheweke minangka wong sing nduweni iman murni[750] . Sanadyan ing wiwitan katon kaya ngono, tumindak lan pidato Rasputin sabanjure babagan asketisisme Kristen mbukak yèn dheweke kagandhèng karo sekte Khlysts. Sayange, panguwasa dioceesan, sing utamane sibuk nglawan wong-wong sing dianggep sesat, ora maringi perhatian khusus marang tuwuhé sekte iki sing nyebar amba[751] . Ing kalangan sing kabentuk sakubengé Rasputin, unsur-unsur Khlystisme katon banget cetha. Kanggo kutha krajan, iki ora anyar. Ing awal abad kaping sanga welas, nalika jaman mistisisme, uga sawisé kuwi, semangat agama sing fanatik saka para Khlyst entuk akèh penganut ing kalangan aristokrasi; mula dhasar wis disiapaké kanggo munculé Rasputin ing masyarakat dhuwur. Kaya para Khlyst abad kaping 18, dhèwèké ngerti carané ngaruhaké anggota rohaniawan putih lan ireng lan golek dhukungan ing kalangan gerejawi. Pangaribawa Rasputin ing lapisan paling dhuwur masyarakat lan ing kraton paling cetha katon ing sing diarani kasus Iliodor Trufanov.

Hieromonk Iliodor Trufanov dadi misuwur liwat khotbahé ing Tsaritsyn (1910–1911). Dhèwèké wong fanatik sing nyerang golongan intelijen, wong Yahudi, lan State Duma, muji autokrasi lan nyulut kerusuhan ing antarané rakyat. Stolypin mutusaké campur tangan, lan kanthi inisiatif Jaksa Agung Lukyanov, Sinode Suci mutusaké mbusak Iliodor saka biara Tsaritsyn. Iliodor nglirwakake prentah iki, sing pungkasane dibatalake déning Tsar sawisé perantaraan Rasputin, sing njaga hubungan apik karo Iliodor. Iliodor uga nampa perlindungan

---

[748] Babagan Rasputin, delengen: Evlogii; Kokovtsov; Shavelsky; Naumov; Beletsky, S. P., 'Memoir', ing: Arsip Revolusi Rusia, jil. 12 (1923); Spiridovich, *Rasputin*. Berlin, 1939; Noetzel, K., *Rasputin*. Lübeck, 1935; Fulop-Miller, R. *Der heilige Teufel Rasputin und die Frauen*. Berlin, 1927 (imajinatif banget); Shakhovskoy, V. N. *Sic transit gloria mundi: Memoirs*. Paris, 1952; Purishkevich, V. M. *The Murder of Rasputin*. Paris, 1923; Trufanov, S. M. (Hieromonk Iliodor). Setan Suci. Moskow, 1917; Jussupow, E. Pungkasané Rasputin. Berlin, 1928; ibid. Memoir. Leningrad, 1927; Zhevakhov. Memoir. Jilid 1. kaca 262–264, 309; Rodzyanko. Memoir. Berlin, 1926; Korespondensi Nicholas lan Alexandra Romanov. Jilid 3–4. Meh kabèh panulis memoar babagan periode pra-revolusi nulis babagan Rasputin, asring kanthi cara sing banget bertentangan. Delengen karya: Melgunov, S. The Truth about the Separate Peace. Paris, 1957, ing ngendi sawetara masalah sing ana gandhengane karo 'perkara Rasputin' diterangake kanthi meyakinkan. Pilihan bahan saka memoar disedhiyakake dening Seraphim E., *Russische Portrats: Die Zarenmonarchie bis zum Zusammenbruch*. Leipzig, 1943. Jilid 1, kaca 193–212; Jilid 2, kaca 110 lan salajengipun (kanthi bibliografi rinci).

[749] Evlogii. The Path of My Life. kaca 196.

[750] Oldenburg. Vol. 1, kaca 66, 193, 195, 222, 71–79; Evlogii. Op. cit., kaca 197; Rodzianko. Op. cit. kaca 19, 20–64; Shavelsky. 43; cf.: Bok, M. Memoirs of Stolypin (New York, 1953). kaca 331.

[751] Bab sekte Khlyst, delengen jilid 2.

saka uskup dioseine, Hermogenes Dolganov. Balesan Rasputin ora suwe nyusul Jaksa Agung sing nakal kuwi: dhèwèké dipecat saka jabatane. Penggantiné kabukten dadi proteksi Rasputin, V. K. Sabler. Memoiré Evlogii nyedhiyakake akèh rincian babagan prastawa sing nguciwani iki, sing ngrusak kredibilitas Sinode Suci lan administrasi gréja ing paningal para umat[752] . Ing pungkasan taun 1911, Iliodor lan Hermogenes padha perselisihan karo Rasputin lan nuntut supaya dheweke ngowahi gaya urip sing semrawut; Hermogenes, sing wektu kuwi dadi anggota Sinode Suci, malah sacara terbuka ngucilake Rasputin. Nanging Rasputin mbuktekake luwih kuwat: tanggal 30 November 1911, Iliodor dipecat saka jabatane miturut prentah Jaksa Agung, dene Hermogenes dipecat saka Sinode, sanajan sidang durung rampung. Hermogenes nolak manut lan ngajokake pengaduan marang Kaisar babagan Sinode Suci, nanging Kaisar malah mrentahake uskup mau supaya mundur menyang salah siji biara ing Kulon Rusia. Ing keuskupan Saratov sing dipimpin Hermogenes, Sabler nindakake audit sing konon nemokake ketidakberesan, nanging iki ora bisa ngapusi pendapat umum: kabeh wong ngerti yèn alesan paukuman marang Hermogenes iku amarga perselisihane karo Rasputin. Hermogenes kelangan jabatan episkopal lan tetep ing pangasingan nganti taun 1917. Kedadeyan-kedadeyan iki, sing dianggep minangka " ", sanajan ana langkah-langkah sing dijupuk para sensor, ditindakake kanthi kuwatir banget dening masyarakat, uga wis dibahas luwih saka sapisan dening Duma Negara; Contone, wakil-wakil sayap tengen ekstrim V. V. Shulgin lan V. M. Purishkevich kanthi prihatin banget nunjukake manawa kabijakan gereja Jaksa Agung ngrusak wewenang monark. Para wakil sayap tengen moderat uga ngluncurake serangan pedhes marang Sabler[753] . Nanging, sanadyan kabeh kuwi, posisine karo Tsar tetep ora owah, sing diyakini umum amarga perlindungan Rasputin.

Ing tanggal 2 November 1912, Metropolitan Anthony Vadkovsky seda. Dhèwèké digantèkaké déning Metropolitan Vladimir Bogoyavlensky, sing ing wiwitané bisa netepaké dhiri ing jabatan iki sanadyan ana hubungan tegang karo Sabler lan Rasputin, amarga pecahing perang wis nggeser urusan gerejawi dadi ora dadi perhatian utama. Ing Juni 1915, sawisé ana owah-owahan ing Dewan Menteri, Sabler dipecat lan A. D. Samarin diangkat dadi Jaksa Agung. Minangka konservatif moderat, Samarin nganggep dadi tugase kanggo nglawan Rasputin. Surat-menyurat antarane Tsar lan Tsarina nuduhake kepiye, ing sangisore pangaribawa Rasputin, Alexandra Feodorovna meksa supaya Samarin dipecat, sing pungkasane kasil dipikolehi ing mangsa gugur taun 1915. Para penerusé, A. N. Volzhin lan N. P. Raev, padha kena tekanan abot saka faksi Rasputin, sing malah ngaruh marang pangangkatan uskup. Wiwit taun 1912–1914, nalika jamané Sablere, sawetara protege Rasputin wis dadi uskup lan anggota Sinode Suci[754] . Saiki, tanggal 23 November 1915, Metropolitan Vladimir dipindhahake menyang Kyiv, nalika Uskup Agung Pitirim Oknov saka Vladikavkaz, sing ana ing sangisoré naungan Rasputin, diangkat dadi Uskup Diocese St Petersburg. Miturut panjalukan Rasputin, Makarii Nevskii sing wis tuwa diangkat dadi Metropolitan Moskow, lan Barnabas Nakropin dadi Uskup Tobolsk; Nikon Rozhdestvensky, sing wis nyengkuyung autokrasi tanpa wates ing khotbahé, dadi anggota Sinode Suci. Ora ana siji wae saka telu mau sing nduwé pendhidhikan dhuwur, lan ing kraton padha dipuji amarga kesederhanaané[755] .

Kabijakan Gereja sajrone rong taun pungkasan perang gumantung marang owah-owahan ing Dewan Menteri, sing nuduhaké ketidakmampuan lan kakuwasan raja sing tuntas. Ing pangaribawa bojone, sing nindakake

---

[752] Evlogii. The Path of My Life. kaca 197–199, 246; Oldenburg. Jilid 2. kaca 71, 77; Filosofov, D. 'Church Affairs', ing: Yearbook of the newspaper 'Rech' for 1912. St Petersburg, 1912. kaca 296–300; panulis sing padha, ing: *Tahunian koran *Rech* kanggo taun 1913*.* St Petersburg, 1913. kaca 346; Stremoukhov, P. P. *Perjuanganku karo Uskup Hermogenes lan Iliodor*, ing: *Arsip Revolusi Rusia*. 16 (1925). kaca 5–48; Patrashkin, S. 'Iliodor', ing: *Russian Thought*, 1912, jilid 3, kaca 134–146; 'Petualangan Iliodor', ing: *The Past*, 24 (1924).

[753] Iliodor banjur nerbitake buku nglawan Rasputin: *The Holy Devil*. Moskow, 1917; Evlogii. *Op. cit.*, kaca 198; pidato V. M. Purishkevich (deleng cathetan 488) lan A. I. Guchkov tanggal 25 Januari 1912; cf.: *Buku Taunan koran *Rech* kanggo taun 1913*, kaca 346; Stremoukhov (cathetan 497); Oldenburg, jilid 2, kaca 86–89; Kokovtsov, jilid 2, kaca 19.

[754] Korespondensi antarane Nikolai lan Alexandra Romanov. 3. kaca 215–219; cf. kaca 238, 263, 283, 318, 319–321, 330, 335, 340, 324–327; 4. hlm. 37, 44; Melgunov. The Legend. hlm. 171, 76. Bab mistisisme Tsarina, delengen: Zhevakhov. 1. hlm. 285, 304–309; Oldenburg. 2. hlm. 171; Naumov. 2. hlm. 4, 298, 306.

[755] Zhevakhov. 1. kaca 115–134, 191 (pujian dhuwur!); Surat-menyurat Nicholas. 3. kaca 401, 392, 398, 407, 435, 437, lsp.; 4. kaca 30, 32, 111, 138, 246, 264, 298, lsp. Bandhingna: Shavelsky. 2. kaca 201, 220, 291, 311 (katrangan babagan pandangan agama Tsar lan Tsarina).

kabèh upaya kanggo nguwatké kapercayané marang hakikat agama autokrasi, Nikolaus II kanthi keras nolak kerjasama karo badan-badan zemstvo. Ing ngadhepi panentangan sing saya mundhak marang pamaréntahan sakabèhé, para wakil saka manéka partai ing Duma Negara saya kerep ngkritik kabijakan gréja sing tanpa tujuwan lan ora ana struktur, nalika seruan kanggo réformasi radikal saya banter. Debat babagan anggaran Sinode Suci kanggo taun 1916 maringi kesempatan marang para rohaniawan saka kabèh faksi kanggo negesake yèn 'Gereja kudu dibebasake, dilepas saka kabèh pangaribawa njaba, asing, lan ora tanggung jawab… Gereja ora kena mung dadi piranti ing tangan negara'[756] .

Pangeling bab janji sing digawe sepuluh taun kepungkur—nanging ora tau dipenuhi—kanggo nganakake Konsili Lokal Kabeh-Rusia ora ana sing ngrungokake. Konsili Lokal mung bisa diadani sawisé Revolusi 1917. Iki mbukak jaman anyar sing banget rumit ing sajarah Gréja Rusia sing wis suwe nandhang sangsara.

§ 10. Pamrentah lan Pitakonan Babagan Tanah Greja

(a) Masalah tanah gereja ora tau rampung kanthi pasti ing nagara Moskow. Sanadyan sacara teori hak lembaga gereja kanggo nduwèni tanah wis diakoni, nanging sacara praktik hak iki tansah dilanggar, amarga panggunaan tanah diwatesi lan sawatara asilé disetor menyang kas nagara[757] . Sawisé Gréja kasil mbubarake Departemen Biara ing taun 1677, katoné kamenangan ana ing sisihé. Nanging, ing wiwitan pamaréntahan Pangeran Pèter I, kabutuhan finansial amarga perang karo Swèdia manèh ngangkat masalah tanah gréja dadi sorotan.

Dekrit Tsar taun 1696 sing mbutuhake administrasi keuskupan lan biara ngirim laporan taunan babagan panggunaan dana kanggo pambangunan, cadangan gandum, lan sapiturute, ora anyar[758] . Buku cathetan belanja kudu diajukake marang Kantor Istana, sing miturut model pra-Petrine ditugasake ngawasi kegiyatan ekonomi diosek lan biara. Dekrit kasebut diulang maneh ing taun 1698 – cetha amarga palaksanaane sing ala[759] . Sawisé seda Patriark Adrian tanggal 16 Oktober 1700, Peter I nampa cathetan saka Alexei Kurbatov (deleng § 2), sing narik kawigaten tsar marang kas patrikh lan kamungkinan migunakaké tanah gereja kanggo kabutuhan kas patrikh[760] . Ing tanggal 16 Desember 1700, Kantor Istana dibubarake, lan ing tanggal 24 Januari 1701, Kantor Biara diadegake maneh, dipimpin dening Boyar I. A. Musin-Pushkin, sing wis disaranake dening Kurbatov[761] . Tanggung jawabé, kaya ing abad kaping 17, kalebu registrasi rumah tangga tani ing tanah greja, uga properti sing ngasilaké penghasilan lan struktur industri kaya pabrik lan sapituruté[762] . Ing taun 1701, Kantor Biara tanggung jawab marang 137.823 rumah tangga tani[763] . Wiwit abad kaping 17, negara wis ngetrapake pajeg saka rumah

---

[756] Laporan stenografi Duma Negara panggilan kaping 4. Sidang 4. Rapat 26. kaca 2197, 2260; rapat 27. kaca 2297, 2273, 2331, 2368, 2378; Korespondensi Nicholas. 4. hlm. 344, 404, 420, 425; 5. hlm. 6, 13, 29, 40, 47, 85–87. Bandhingna: Denikin. Esai babagan Kekacauan Rusia. 1. hlm. 44; Golovin, N. N. Konterrevolusi Rusia ing taun 1917–1918. Jilid 1, No. 1 (Paris, 1937). kaca 24. Babagan oposisi anggota Sinode Suci (kajaba Metropolitan Pitirim Oknov) marang Jaksa Agung: Zhevakhov. Jilid 1. kaca 182; Rodzjanko. Memoir. kaca 179; Shavelsky. 2. kaca 254, 260 (bab peran Rasputin ing taun-taun pungkasan sadurunge revolusi); Oldenburg. 2. kaca 193–195; Melgunov. The Legend. kaca 96. Loro panulis pungkasan mau mbantah pandangan manawa Rasputin nduwèni pangaruh gedhé marang kabijakan domestik, sanadyan titik wiwitané monarkis S. S. Oldenburg lan liberal S. M. Melgunov sacara dhasar béda.

[757] Delengen: Smolitsch. *Russisches Monchtum*, utamané Bab 6 lan 8.

[758] AAE. 4. No. 315; cf.: Gorchakov. Kantor Biara. kaca 118. Pembubaran Kantor Biara ing taun 1677 ora nyebabake ilangé pangawasan nagara; delengen, umpama: AI. 4. No. 166; Milyutin, ing: Readings. 1861. 2. kaca 505.

[759] PSZ. 3. No. 1664. Ing taun 1698, Pangeran Petrus nglarang ngedegake biara anyar ing Siberia (PSZ. 2. No. 1629).

[760] Runkiewicz (1900) (bibliografi kanggo §§ 2–4), kaca 27; ing Solovyov (15, kaca 116) lan Gorchakov (op. cit., kaca 121), layang Kurbatov marang Peter dikutip kanthi ora akurat.

[761] PSZ. 4. No. 1818, 1829; cf. No. 1814 lan 1886.

[762] Gorchakov. Op. cit., kaca 102; delengen dekrit saka taun-taun sabanjure: PSZ. 4. No. 1876, 2108; 5. No. 3182; 6. No. 3954, 4081. Administrasi gréja kena pengaruh ala banget amarga pindhahé proses pengadilan (kajaba perkara gréjawi) menyang Kantor Biara (PSZ. 4. No. 1834 tanggal 24 Januari 1701). Malah luwih awal (1699), kabèh hak istimewa tanah gréja wis diumumaké ora sah (PSZ. 3, No. 1711). Pajak anyar banjur dikenalké (umpamane, marang sangkar tawon: PSZ. 4, No. 1961, 2222), lan wilayah mancing disita kanggo kapentingan nagara (PSZ. 4. No. 1956, 1958, 1995, 2007, lsp.), pabrik uyah biara swasta dinasionalisasi, lan pabrik gilingan biara dipeksa nyerahake 25 persen saka pendapatane marang negara (kanggo kapentingan tentara anyar) (PSZ. 4, No. 1965, 1966, 1981, 1983), lan pajeg ing tanah biara ditambah (PSZ. 4, No. 2150).

[763] PSZ. 4. No. 1834; Ivanov, I. Keterangan Arsip Negara Babagan Kasus Lawas (Moskow, 1850). Lampiran. kaca 344–358. Saliyane, ing taun 1678 ana 107.777 (miturut sumber liya, 107.694) rumah tangga tani ing diosek, sing wiwit wektu kuwi uga kalebu ing administrasi Kantor Biara (Gorchakov, kaca 90, 95, 121–132).

tangga kasebut menyang kas negara, kanthi nggunakake layanan lembaga gereja. Nanging saiki, tumindak luwih tegas lan nyerahake pangumpulan pajeg marang para petugas. Praktik iki pancen ora lumrah lan nyebabake rasa ora puas ing keuskupan lan biara. Biara-biara diwajibake nyedhiyakake panganan kanggo dragoon, pakan kanggo jaran, lan panggonan nginep kanggo wong manca sing mlebu ing layanan tsar. Sawetara tanah diparingake marang pabrik-pabrik utawa manufaktur, utawa mung disita dening sang raja. Kadhangkala, tanah gereja dibagi utawa didol marang pejabat sang raja. Pajak sing wis ana ditambah lan pajak anyar dikenalké: kanggo pambangunan kapal, rumah sakit, pangopènan resimen dragoon, pambangunan kanal, lan sapituruté.[764] Asilé saka langkah-langkah sing asring sewenang-wenang lan ora dipikirake kanthi becik iku yaiku suruté tanah-tanah, nyusuté bathi, lan pungkasane para tani padha mlayu. Nganti taun 1721, kadhangkala Kantor Biara nyewakake maneh tanah-tanah biara marang para biarawan kanthi syarat mbayar pajak tartamtu marang tanah-tanah mau[765] .

Sensus rumah tangga lumaku saka taun 1701 nganti 1707; sawisé kuwi ana pangowahan, lan ing taun 1710 rampung kanthi jeneng Daftar 1710[766] . Daftar iki uga ngatur sistem dhukungan finansial kanggo administrasi keuskupan lan para uskup. Pendapatan saka pérangan tartamtu tanah sing disimpen déning administrasi keuskupan digunakaké kanggo pangopènan; tanah liya nyedhiyakake pangopènan lembaga amal, sekolah, lan rumah sakit. Akibaté, muncul loro klompok tanah: sing diarani 'tanah sing ditunjuk', kanggo pangopènan lembaga greja, lan 'tanah sing ora ditunjuk', sing digunakaké kanggo kas kraton[767] . Ing pungkasan pamaréntahan Peter I, pajeg saka klompok kapindho nggayuh 31.075 rubel ing taun 1720, 42.924 rubel ing taun 1723, lan 83.218 rubel ing taun 1724.[768] Direktif Tsar kanggo nyuda jumlah biksu sajrone uripé kanthi matesi bantuan anggaran kanggo biara ora dilaksanakake. Tabel Alokasi taun 1724 netepake tunjangan 6 rubel lan 5 kuart gandum kanggo saben biksu, kanthi tambahan kanggo abbot. Nanging, sanajan jumlah kasebut ora tansah dibayar kanthi lengkap[769] .

Kabeh departemen, kalebu Departemen Monastik, dibubarake nalika collegia—sing diadegake ing taun 1717—wiwit operasi ing taun 1720. Kolégi Kamar, sing tanggung jawab marang pendapatan nagara, nampa ora mung fungsi Kantor Monastik sing ana gandhèngané karo pangelolaan tanah-tanahan nanging uga stafé, miturut prentahé Peter tanggal 17 Agustus 1720; Staats-Kantor, minangka departemen sing tanggung jawab ngawasi belanja negara, ngawasi panggunaan pendapatan saka tanah-tanah kasebut[770] . Sawetara sasi sawisé kuwi, pambentukan Sinode Suci nggawa owah-owahan luwih lanjut[771] . Ing rapat pisanané Collegium Agama, diputusaké kanggo takon marang Tsar kepiyé tanah-tanah greja saiki kudu diatur. Ing pungkasan memorandum (deleng § 3), sing negesake manawa iku 'kanggo kapentingan Paduka Kaisar', kasebut manawa 'Peraturan Rohani' konon nemtokake yèn administrasi tanah kasultanan kudu kalebu wewenang Kolese Rohani. Sanadyan pratelan iki ora bener, Tsar nyukupi panyuwunané Sinode Paling Suci (kados Collegium Gerejawi sing wis dijenengi manèh) lan mbalèkaké tanah-tanah greja marang panguwasa gerejawi[772] . Miturut panyuwunané Sinode Suci, Kantor Biara sadurungé diadegaké manèh, nanging saiki dadi lembaga sinodal kanthi jeneng Kantor Kamar Administrasi Sinodal; lembaga iki dipercayakaké kanggo nglumpukaké pajak nagara lan ngirimaké menyang Kolese Kamar lan Kantor Nagara, bebarengan karo laporan. Kaloro badan iki makarya minangka panguwasa

---

[764] Gorchakov. Op. cit. kaca 242, 164, 203. Lampiran No. 10, 11, 6; ibid. Bab Kepemilikan Tanah. kaca 159; Elagin. Sajarah Armada Rusia (St Petersburg, 1864). kaca 51; PSZ. 4. No. 1926, 2462; 6. 3659; 7. No. 5207; 8. No. 5371.

[765] Gorchakov. Kantor Biara. kaca 163, 242. Lampiran. kaca 39–43. Nganti taun 1712, akèh tanah greja sing wis suwé nduwé tunggakan pajak disita; mung kanthi dekrit tanggal 4 April 1712 lan 4 April 1713 praktik iki dibatalaké (PSZ. 4. No. 2514; 5. No. 2662).

[766] Gorchakov. Op. cit. kaca 140. Tabel 1707 ora kaslametake, dene Tabel 1710 mung kaslametake sebagian (ibid., kaca 137).

[767] PSZ. 4. No. 1886; Gorchakov. Babagan Kepemilikan Tanah. kaca 473 lan salajengipun; Zavyalov. kaca 58–63; sawetara amandemen marang Tabel 1724: PSPiR. 4. Lampiran. kaca 335. Para biarawan diusir saka telung biara ing Moskow, sing banjur diowahi dadi sekolah (PSPiR. 4. No. 1316, 1328, 1284).

[768] Milyukov, P. Ekonomi Nagara Rusia ing Kuartal Kapisan Abad kaping 18. St Petersburg, 1905. kaca 485.

[769] Tabel taun 1724, ing: PSZ. 7. No. 4511 ('buku dhaptar staf'); cf. ibid. No. 4426 lan 4488; PSPiR. 4. No. 1266. Lampiran. hlm. 333–335. Ing taun 1724, ana 14.534 biksu ing biara priya lan 10.673 biarawati ing biara wanita, dadi total 25.207, kalebu novis (Chudetsky, ing: TKDA. 1877. 10. hlm. 10, 46). Kanggo cathetan Peter I babagan Tabel 1724, delengen: Verkhovskaya. Establishment. 2. 2. hlm. 124–127.

[770] PSZ. 5. No. 3255, 3277; cf.: 6. No. 3659. Bab pitakonan yurisdiksi: Gorchakov. The Monastic Order. kaca 123; Barsov. Synodal Institutions. kaca 171.

[771] Gorchakov. Op. cit. kaca 167.

[772] PSPiR. Jilid 1, No. 3, Art. 5; PSZ. Jilid 6, No. 3734, Art. 4; Jilid 7, No. 3749 lan 3954.

luwih dhuwur ing babagan pangawasan lan kontrol sing ana gandhengane karo Kantor Kamar Sinodal, nalika Sinode Suci nduwèni wewenang kanggo ngetokaké arahan marang wakil-wakilé sing sah ing diosek—sing diarani komisaris—sing banjur dadi panguwasa administratif sing mimpin diosek lan wewengkon[773] . Saka sudut pandang negara, sistem iki kabuktèn ora efektif: wiwit taun 1721–1722, tunggakan pajak saka tanah gereja ngancik 120.000 rubel. Amarga kahanan iki, Pangeran Pèter I, miturut panyuwunan collegia, mènèhi dhawuh supaya gaji para anggota Sinode, pejabat sinodal, lan pambayaran panguripan kanggo biara dikurangi nganti minimal lan dibayar nganggo gandum. Sawisé para petugas inspektur khusus nglumpukaké pérangan piutang saka diose, Kaisar maringi idin mbayar gaji miturut proporsi jumlah kuwi lan, mung sawisé ngrungokaké panyuwunan mendesak saka Sinode Suci, dhèwèké mréntahaké marang k supaya mbayar pangopènan sakabèhé marang[774] . Sajrone sakabehe proses sekularisasi, lan utamane ing separo kapisan abad kaping 18, kas nagara ngalami kerugian gedhe amarga tunggakan kasebut. Daftar pajeg disusun kanthi ceroboh, lan kadhang kala kanthi sengaja disalahake, dene panguwasa keuskupan ora duwe minat babar pisan kanggo nglumpukake pajeg negara. Saliyane, sistem pajeg negara kakehan ribet, lan prosedur akuntansi banget rumit[775] .

Minangka akibat saka praktik administratif kaya ngono, ing pungkasan pamaréntahan Peter I, panguwasa nagara alon-alon nganggep yèn tanah greja 'sing ditunjuk' sejatine kagungan nagara. Bagéan sing paling gedhé saka pendapatan pajak saka tanah greja asalé persis saka tanah-tanah sing 'ditetepaké' iki, lan nalika kuwi muncul pandangan yèn dana iki dimaksudaké mung kanggo belanja nagara lan Sinode ora nduwé hak bicara babagan iki[776] . Ing taun 1724, Piyeter I ngandharake kepinginan kanggo mriksa maneh pajeg ing tanah 'sing ditunjuk' lan maringi dhawuh marang Sinode Suci 'wiwit saiki supaya netepake tanpa gagal jumlah wong lan gajine, uga dana kanggo kabutuhan gréja lan biaya rumah tangga'. Sanadyan anggaran sing direvisi taun 1724 ora tau ditrapake sajrone pamaréntahan Peter I, dokumen babagan alokasi dana saka total pendapatan pajak marang lembaga gereja wis siyap[777] .

b) Ing Juli 1726, Sinode Suci dipérang dadi loro departemen, sing kapindho, ing 26 September taun sing padha, dijenengi Kolégium Ekonomi Administrasi Sinodal. Saliyane fungsi yudisial lan administratif, kuwi diparingi tugas 'ngawasi pangumpulan lan manajemen keuangan lan prakara liya sing padha, manut tuladha saka Departemen Patriarkal sadurunge lan departemen liya sing wektu kuwi ana ing sangisoré yurisdiksi Patriark'. Koleh Keuangan diparingi tugas 'nglaporaké prakara sekuler marang Senat Tinggi'; kanthi tembung liya, kuwi dadi subordinat marang Senat Tinggi[778] . Ing kahanan kaya ngono, Sinode Suci utamane prihatin marang penghasilan saka tanah 'sing ditunjuk' sing diduweni Gereja. Sinode nyuwun marang Maharani Catherine I supaya jumlah kasebut tetep ora owah saka sadurunge peraturan taun 1724, kanthi alasan manawa peraturan kasebut, miturut panemune Sinode, salah[779] . Dewan Rahasia Agung, kanthi sarujuké Senat, mutusaké yèn pamisahan sing ditetepaké déning Pèter dadi tanah greja 'sing ditunjuk' lan 'sing ora ditunjuk' kudu tetep berlaku nganti ana prentah anyar. Senat bisa nganggep Collegium of Economy saka Sinode minangka badan dhéwé ing administrasi gréja: sanadyan dianggep bagéan saka Sinode, iku dumadi saka pejabat sekuler lan ngatur urusan Kantor Kamar—sing wektu kuwi wis dibubarake—ing sangisoré pangawasan administratif Senat[780] . Sistem anyar iki gagal ngatasi kesulitan pangumpulan pajeg: sajrone wolung taun (1724–1732), jumlah pajeg sing durung dibayar mundhak nganti 81.000 rubel. Saliyane Collegium of Economy, Senat dhéwé njupuk alih pangumpulan pajeg,

---

[773] PSPiR. Vol. 1, No. 30, 41, 79, 273; Vol. 3, No. 1007; Vol. 4, No. 1187, 1374, 1379, 1438; PSZ. Vol. 7, No. 4567, 4632, 4165. Sinode Paling Suci bola-bali negesake kabutuhan ngirim laporan marang panguwasa nagara sing relevan, yaiku Staats-Konto lan Kammer-Kollegium (PSPiR. Jilid 1, No. 313; Jilid 2, No. 583; Jilid 3, No. 990). Mung harta milik uskup-uskup keuskupan sing dadi anggota Sinode sing wajib nyerahake laporane ora marang Collegium nanging marang Sinode (ibid. 1, No. 217; cf., nanging: Zavyalov, kaca 66).

[774] PSPiR. Vol. 2, No. 998; PSZ. Vol. 7, No. 4152; PSPiR. Vol. 3, No. 1156; Vol. 4, No. 1280, 1267, 1304.

[775] Verkhovskaya. Panggonan… omah-omah. kaca 1, 6; Zavyalov. kaca 72; Gorchakov. Kantor Biara. kaca 267, 277.

[776] PSPiR. Jilid 1, No. 313; PSZ. Jilid 6, No. 3746; Jilid 7, No. 4450, 4567; Verkhovskoy. Op. cit. kaca 343–345.

[777] PSZ. 7. No. 4488; PSPiR. 4. No. 1200, 1202, 1237, 1266. Babagan tunjangan moneter taunan marang sawetara uskup diosean (Krutitsy, Tver, Smolensk, lan Vologda) sing jumlahé saka 1.000 nganti 1.500 rubel, delengen: PSZ. 4. No. 2215, 2597, 2615; 5. No. 2686.

[778] PSZ. 7. No. 4919; Verkhovskaya. Op. cit. kaca 17.

[779] Koleksi. 57. kaca 100, 365; cf.: Verkhovskaya. Op. cit. kaca 24.

[780] PSZ. 7. No. 5005; Koleksi. 63. kaca 696; PSPiR. 5. No. 1907.

ngajak panguwasa provinsi lan ngumumaké ing taun 1736 yèn panyebab saktenané defisit iku amarga kecerobohan para pangurus biara[781] . Pangembangan sabanjuré ndadékaké kontrol administratif Senat marang Collegium of Economy dadi luwih ketat.

Dekrit marang Senat tanggal 15 April 1738 nyatakake manawa kolegium iku "kanggo ana ing sangisoré panguwasa Senat, lan wiwit saiki Sinode Suci ora nduwé wewenang marang Kolese iku, amarga Kolese iku ngurusi pajak lan prakara ekonomi liyane sing kalebu wewenang Senat, déné ora ana prakara eklesiastik sing bisa dadi urusan Sinode Suci"[782] . Ing kabèh prakara sing nyangkut Kolese Keuangan, Sinode Suci kapeksa ngajokaké marang Senat. Mandiri saka Sinode Suci, Kolese Keuangan wiwit ngatur harta gréja luwih ala tinimbang wong Tatari, kaya sing mengko dikeluhake Uskup Agung Arseny Matseevich. Beban pajak saya abot amarga kerumitan sistem pangumpulan. Dewan Keuangan nuntut pajak ing wangun pajak kepala, nanging ing praktiké pangumpulan ing tingkat lokal dilakokaké adhedhasar saben rumah tangga. Akibate, timbul pungutan sing ora wajar lan ora bisa ditanggung. Contone, ing taun 1744, ing Keuskupan Rostov, ing tanah gereja sing kalebu 4.412 rumah tangga, ana 16.527 petani sing mbayar pajak, kabeh mau 'ditunjuk' lan kudu mbayar 4.000 rubel marang Dewan Keuangan.[783] Ing taun 1740, kabèh tanah gereja sing 'ditugasaké' dipindhahaké menyang wewenangé Dewan. 'Mula, wiwit taun 1738, Dewan dadi lembaga sing dadi panyengkuyung posisi finansial Gereja meh kabèh'[784] . Dekrit tanggal 2 Januari 1739 netepake manawa malah "bandha, dhuwit lan kabèh jinis barang sing ditinggalake para rohaniawan" kalebu ing administrasi Dewan Keuangan. Kanthi mangkono, Pasal 61 saka "Tambahan" ing "Peraturan Rohani" dibatalake, miturut pasal kasebut warisan para biksu dipindhahake marang Sinode Suci[785] .

Kegiatan mandhiri Kolese, sing paling kuwasa nalika jaman Anna Ioannovna, ora nggawa kauntungan apa-apa marang kas negara. Ing taun 1738, tunggakan pajak ing siji distrik Sinodal diprakirakaké 40.000 rubel, déné total tunggakan kabèh diosek ing taun 1732 mung 81.000 rubel. Ing jaman Kaisar Anna Ioannovna, malah diadegaké Kantor Panagihan Pajak Khusus sing diparingi wewenang luar biasa, lan kegiyatané kabuktèn ora kalah ngrusak kas nagara tinimbang Sekretariat Rahasia Kaisar sing misuwur ala. Iku diparingi tugas kanggo nglumpukaké tunggakan pajak kanthi cara paling kejem saka kabèh golongan, loro sekuler lan agama; ing tangané ana pasukan penegak militer sing ngamuk ing désa-désa, ora sungkan nggunakake panyiksaan. Sajrone Perang Turki, keuangan nagara ana ing kahanan sing paling ngenesake; langkah-langkah tekanan fiskal lan administratif uga selaras karo kahanan iki. "Akeh provinsi wis rusak kaya-kaya kena perang utawa wabah," ujare Field Marshal Minnich[786] . Ing tanggal 17 November 1742, Uskup Agung Ambrose Yushkevich saka Novgorod lan Metropolitan Arsenius Matseevich saka Rostov nyerahake memorandum marang Maharani Elizabeth, ing ngendi padha ngeluh banget bab "ekonomi kita sing paling suci", sing "ngremehake hukum Kristen, malah wis nyekel harta gereja… Gereja kita ora luwih nandhang sangsara ing sangisoré wong Turki tinimbang ing kéné ing Rusia'. Ing laporan tambahan tanggal 27 Desember taun sing padha, loro hierark kasebut nyatakake: 'Luwih saka kuwi, mbebani Gréja, ibu kita, sing wis suwe nandhang sangsara, iku mbebayani, supaya dhadha sing nylametake uripé ora entek', lan padha nyuwun marang Maharani supaya 'ngapura marang Gréja Kristus' (deleng § 8)[787] .

Ing tanggal 15 Juli 1744, Kaisar Elizabeth mrentahake supaya Kolese Keuangan dibubarake lan tanah-tanah Greja dipindhahake marang administrasi Sinode Suci, ing ngendi diadegake Kantor Administrasi Keuangan

---

[781] PSPiR. 7. No. 2617 (tanggal 23 Oktober 1732), 2619 (laporan babagan tunggakan sing bakal diajukake marang Senat), 2621, 2622, 2624. Babagan kegiyatan Dewan Ekonomi, delengen: Verkhovskaya. Op. cit. kaca 64–76.

[782] PSZ. 10. No. 7558.

[783] Popov, Arseny Matseevich, kaca 127. Verkhovskaya, op. cit., kaca 80. Pajak kapala sing diwènèhaké déning Pèter I (PSZ. 6. No. 3854) luwih abot kanggo para petani ing tanah greja tinimbang ing tanah tuan tanah, amarga sing sepisanan kudu mbayar tambahan 40 kopeck biaya administrasi kanggo ngatur harta greja (Znamensky, ing: Prav. sob. 1864. 1. kaca 139). Sensus kapisan (1717–1726) nyathet ana 5.570.458 jiwa sing kadhaptar, saka jumlah kuwi 752.091 kadhaptar dadi kagungané tanah greja (kajaba Keuskupan Pskov lan kagungané Biara Alexander Nevsky) (Milyukov. Op. cit., kaca 475). Pajak kapala, sing ditemtokake ing taun 1722 dadi 80 kopeck, dikurangi ing taun 1724 dadi 74 kopeck, lan ing taun 1725, nalika jaman Catherine I, dadi 70 kopeck. (PSZ. 6. No. 3873; 7. 4390, 4650). Bab fluktuasi jumlah pajeg kapala sajrone abad kaping 18, delengen: Military-Statistical Compendium. 4. kaca 770.

[784] Zavyalov. kaca 75.

[785] PSZ. 10. No. 7923.

[786] Disebutake ing: Platonov. Kuliah. kaca 569; Verkhovskaya. Op. cit. kaca 81–86. Lampiran. No. 7, 10, 11, 12.

[787] Popov. Op. cit. kaca 28–41.

Sinodal khusus[788] . Sinode Suci cepet-cepet ngutus wakilé saka kalangan rohaniawan menyang Kanselri, kanthi mangkono mlebu ing konflik dawa karo Ober-Prokurator, Pangeran Y. P. Shakhovsky, sing nuntut supaya pejabat sekuler diangkat ing jabatan kasebut[789] . Ober-Prokurator ndeleng prakara gerejawi saka perspektif Petrine, lan iki cocog karo aspirasi Maharani Elizabeth. "Ciri paling wigati saka periode pungkasan upaya ngatur hukum harta gerejawi yaiku upaya terbuka saka panguwasa gerejawi paling dhuwur, liwat undang-undang lan dekrit, kanggo bali marang prinsip-prinsip sing ditemtokake dening Peter I"[790] , ujare sawijining panaliti sing khusus nyinaoni periode sekularisasi. Pangandikane iki ora sakabehe cocog karo kasunyatan. Memang, dekrit tanggal 15 Juli 1744 nduwèni sawetara kamiripan formal karo dekrité Pangeran Pèter I tanggal 14 Februari 1721; nanging pangembangan ing pirang-pirang dasawarsa sabanjuré ndadèkaké yèn pamaréntah ora bisa manèh nyerahaké keterlibatané ing administrasi lan pangendalian harta gréja. Perselisihan sing suwé antara Jaksa Agung lan Sinode Suci, sing kadhangkala malah nyerang pribadhi[791] , ndadékaké pamrentahan Elizabeth nganggep dekrit tanggal 15 Juli iku kaluputan lan miwiti nyiapaké sekularisasi tuntas tanah gréja. Kesimpulan iki penting kanggo ngevaluasi tumindak Peter III lan Catherine II, sing mung nindakake apa sing wis diputusake nalika jaman Elizabeth. Jaksa Agung Shakhovskoy negesake supaya Kantor Administrasi Ekonomi diisi pejabat sekuler, kaya sing wis kelakon ing Kantor Biara antara taun 1701 lan 1720. Ing wektu sing padha, dheweke diparingi tugas ngawasi manajemen tanah gereja ing tingkat lokal. Shakhovskoy malah kasil njamin diterbitake pandhuan khusus kanggo sing pungkasan mau, sing nemtokake kanthi rinci langkah-langkah kanggo kontrol sing paling teliti. Aloné prosedur administrasi Sinode nimbulake rasa ora puas sing saya gedhé ing Pejabat Jaksa Agung, asring meksa dhèwèké ngajokaké protes langsung.

Ing tanggal 1 Oktober 1748, kanthi inisiatif Pangeran Shakhovskoy, ana dekrit pribadi sing diterbitake, sing kanthi cetha nuduhake yen pamarentah maneh kasengsem marang tanah gereja lan niyat mbatalake dekrit tanggal 15 Juli 1744. Dekrit taun 1748 mbutuhake Sinode Suci nyedhiyakake data sing paling akurat babagan penghasilan saka tanah gereja lan informasi rinci babagan carane digunakake, uga babagan jumlah warga lanang ing tanah-tanah kasebut; saliyane, dibutuhake laporan babagan cadangan awis lan gandum lan babagan penghasilan ing saben judhul, kalebu kewajiban kerja tani marang para pemilik tanah[792] . Kewajiban pungkasan iki nyebabake kaget banget ing jero Sinode Suci. Nganti wektu kuwi, para uskup diosean lan para biara durung nate nglaporake kewajiban para tani ing wangun barang, sing mesthi diklumpukake kanggo kapentingané dhéwé; mula saka kuwi, bisa diarep-arep yèn laporan-laporan mau bakal ngemot angka-angka sing ora akurat lan kurang saka kanyatan. Sinode Suci ora nduwé kasempatan sethithik waé kanggo éntuk informasi sing akurat kanggo diajukaké marang pamaréntah. Amarga laporan saka keuskupan teka alon-alon banget ing Sinode, Sinode mung bisa ngirim laporan pérangan ing mangsa panas taun 1749, sing déning Jaksa Agung dianggep ora akurat lan ora lengkap. Laporan kasebut ora diajukake marang pamarentah nganti taun 1754, sawisé munduré Shakhovsky. Sanadyan kabèh upaya wis ditindakake, data keuangan isih katon curiga. Nanging, laporan Sinode Suci taun 1754 maringi sawatara wawasan babagan populasi tani ing tanah greja. Estat keuskupan, kalebu Wilayah Sinodal, kacathet nduwèni 647.481; estat sangang biara stauropegial – 203.587; lan, kanthi mangkono, total ana 851.078 jiwa lanang[793] .

Ing tanggal 31 Desember 1753, Sinode Suci kanthi wewenangé mbusak bédané antarané golongan 'sing ditunjuk' lan 'sing ora ditunjuk'. Nalika para petani ing tanah 'ora ditemtokake' krungu yèn kanthi dekrit tanggal 15 Juli 1744 padha dilebokake ing sangisoré wewenangé panguwasa gerejawi, kahanan ora tentrem muncul ing antarané wong-wong mau; cetha yèn padha ora ngarep-arep apa-apa saka owah-owahan kuwi kajaba mung

[788] PSPiR. Jilid 2, No. 691 (kanthi referènsi marang dekrit tanggal 3 September 1742: PSZ. Jilid 12, No. 8993), 768, 775, 714. Cf.: Verkhovskaya. Op. cit. kaca 89; PSZ. 12. No. 9166.

[789] Zavyalov, kaca 86; Verkhovskaya, op. cit., kaca 97.

[790] Zavyalov, kaca 81; cf. sudut pandang sing béda sing diungkapaké déning Milyutin (Readings, 1861, jilid 2, kaca 541), sing kanthi nyebutake sawetara conto tanah sing disumbangake marang biara, kanthi tanpa dhasar ngira yèn Elizabeth kepéngin mbatalake watesan ukuran tanah biara sing diwènèhaké déning Pangeran Pèter I. Babagan sumbangan kaya iki, delengen: PSPiR. E. P. 3. No. 1023, 1101, 1140, 1199.

[791] Zavyalov. kaca 82; Popov. kaca 308–312; Verkhovskaya. kaca 64, 76.

[792] Zavyalov. kaca 88.

[793] Zavyalov. kaca 90–92. Mengko, ing laporané taun 1762, Sinode Suci, amarga kurangé informasi sing luwih tepat, ing akèh kasus mung ngandelaké data saka taun 1754 (Zavyalov. kaca 12. Lampiran. kaca 346–348).

tambahé penindasan lan kersa semena[794] . Kebangkitan iki, sing terus nganti sekularisasi tanah greja, mbuktekake yen administrasi greja marang tanah-tanah iki pancen ora cukup[795] .

Ing wektu sing padha, perselisihan anyar muncul antara Sinode lan pamaréntah babagan nampung wong cacat lan wong sing wis dibebasaké saka tugas militer ing biara. Peter I wis nuntut supaya biara ngedegake panti kanggo wong tuwa lan wong cacat. Dekrit sing relevan bola-bali diterbitake maneh[796] , lan ing taun 1753 panjalukan dikirim saka Kabinet Kaisar marang Sinode Suci supaya nglaporake jumlah wong cacat sing dirawat dening biara. Sinode Suci nglaporake manawa para biara ora bisa nemtokake jumlah pas papan kanggo wong cacat amarga ora ana kuota sing wis tetep. Surat-menyurat babagan iki lumaku pirang-pirang taun. Ing tanggal 6 Oktober 1757, Konferensi Paduka Kaisar ngetokake dekrit marang Sinode Suci sing, saliyane ngrampungake masalah wong cacat, uga ngatur maneh administrasi tanah gereja. "Ing tanggal 30 September kepungkur," pangandikane prentah kasebut, "Dewi Kaisar, kanthi rawuh piyambak ing Konferensi, paring dhawuh": 1) tanah gereja bakal diatur dening para perwira purna tugas; 2) tanah gereja bakal dianggep, saka segi keuangan, padha karo tanah pribadi; 3) asil kasebut kudu disetor menyang kas pamaréntahan diosek lan biara; 4) mung jumlah sing wis kacathet ing tabel staf sing kena digunakaké kanggo pangopènan loro-loroné; 5) biara wajib ngopeni wong cacat lan, kanggo tujuan iki, mbangun omah kanggo wong cacat; sisa dana apa waé kudu disetor menyang kas nagara[797] . Saliyane, Sinode Suci kudu: 1) nemtokake tingkat staf biara sakcepete; 2) nyedhiyakake data sing akurat babagan pendapatan; 3) nyedhiyakake informasi babagan kapasitas biara kanggo nampung wong cacat. Sebab utama reorganisasi iki yaiku Sinode Suci ora bisa nglaporake kahanan finansial saka tanah-tanah lan pendapatan sing diasilake. Saliyane, kas nagara ana ing kahanan rentan amarga belanja sing mundhak nalika Perang Pitung Taun, mula wigati manawa Konferensi Paduka Gusti Permaisuri, sing biasane mung ngurusi babagan kabijakan luar negeri lan perang, ngalihake perhatian marang masalah tanah greja. Wiwit Agustus taun sing padha, Konferensi meksa utangan wajib 350.000 rubel marang Sinode Suci. Pungkasané, para anggota Konferensi nyusun memorandum babagan kabutuhan administrasi nagara marang tanah gereja. Luwih saka kuwi, masalah wong cacat ing wektu perang dadi luwih mendesak[798] .

Ora ana pamaréntahan sajrone setengah abad—ing wektu kuwi masalah tanah greja tetep kejiret ing circulus vitiosus [lingkaran ala (Latin)]—sing nuduhaké ketidakmampuan kaya pamaréntahan Elizabeth kanggo nggayuh kaputusan sing cetha, utawa kang ngalami keraguan lan inkonsistensi kaya ngono. Ing wektu sing padha, kaya sing kanthi bener diandharake A. Zavyalov, sajrone periode iki hak kagungan Gréja marang tanah ora tau dipertanyakan; masalahé mung babagan hak kanggo ngaturé[799] . Ora kamungkinan yèn alesané dumunung ing pamaréntah sing konon padha nduwèni pandangan para hierark gréja abad kaping 17 lan 18, kaya Arseny Matseevich, utawa pamaréntah ora nduwèni kawani kanggo nyita tanah gréja kanthi gampang. Paling kamungkinan, faktor penentu yaiku sipat reformasi gréja Pangeran Petrus I sing setengah ati, loro ing babagan iki lan sacara umum. Kabijakan pamaréntah ing mangsa sekularisasi adhedhasar gagasané Pangeran Pèter babagan kabutuhan migunakaké tanah gréja kanthi cara sing paling rasional kanggo kapentingan kas kraton, kanthi nglirwakaké hak duwé gréja sacara de facto sanajan ora nglanggar sacara hukum. Fluktuasi kabijakan pamaréntah gumantung marang kahanan kas nagara ing saben wektu lan marang panilaian apa administrasi sekuler utawa eklesiastik sing luwih nguntungaké ing wektu kuwi. Ing kahanan kaya ngono, Sinode Suci bisa manuver lan, sanajan negesake hak duwéné, berjuang kanggo kontrol sebagian utawa sakabèhé marang tanah gereja. Pangrembakaning konflik suwé iki dimudahaké déning pambentukan anggaran kanggo diosek lan biara, sing banjur diatur manèh ing dekrit tanggal 6 Oktober 1757. Sawisé nentokaké jumlah total sing dibutuhaké kanggo pangopènan lembaga gréja, pamaréntah bisa bébas ngatur sisa asil saka tanah gréja. Nanging, kajelasan babagan

---

[794] PSZ. 13. No. 10168.

[795] Solovyov. 24. kaca 242, 360, 363; Semevsky. Peasants (1901). 2. kaca 220, 235, 241, 252; Para Biarawan Solotchinsk, ing: Ist. v. 1887. 2.

[796] PSPiR. E. P. 2. No. 868 lan PSZ. 12. No. 9172 (dekrité Pèter I ing PSZ. 4. No. 1856, 2482; 5. No. 3409; 6. No. 3576; 7. No. 4151, 4183, 4426, 4450); nalika pamaréntahan Anna: PSZ. 8. No. 5688; 9. No. 7761, 7843; ing jaman Elizabeth: PSZ. 11. No. 8587; 12. No. 9104, 9172; 14. No. 10355, 10684.

[797] PSZ. 14. No. 10765.

[798] Popov. kaca 325, 313. Cathetan.

[799] Zavyalov. kaca 121, 155–158 lan Kesimpulan. Bandhingake: Znamensky, ing: Prav. sob. 1864. Jilid 1. kaca 278.

prakara iki ora ana ing kapentingan Sinode Suci, sing nyoba ndhelikake penghasilan lan pengeluarané ing balik tabir kahanan sing ora cetha. Kayane Sinode Suci wis luwih cetha mbayangake akibat saka netepake anggaran tetep tinimbang pamaréntah. Ing taun 1724, 1727, 1739, lan 1740, Synod bola-bali dielingake babagan kamungkinan netepake tingkat staf, nanging saben wektu ora cukup tegas kanggo nyegah Synod ngindhari masalah kasebut kanthi serangkaian alesan anyar. Sinode Suci nanggapi saben rancangan alokasi jabatan kanthi nyebutake yèn ora mungkin entuk data sing akurat lan nolak ngakoni yèn iku ngiket dhèwèké. Ora ana sing bisa ngomong yèn Sinode iku salah ing bab iki, amarga owah-owahan administrasi sing terus-terusan nalika pamaréntahan Kaisar Elizabeth pancèn wis meh mokal kanggo mbangun gambaran cetha babagan pangasilan saka tanah gereja[800] .

Taktik Sinode Suci sajrone pamaréntahan Elizabeth suwéné 20 taun ngétung watak Kaisar lan kabecikane marang Gréja. Kajaba saka penentangan tegas saka Metropolitan Arseny Matseevich saka Rostov, ora ana protes terbuka; tinimbang kuwi, cara-cara penundaan birokratis digunakake—lan ora tanpa sukses—kanggo ngalangi langkah-langkah sing dijupuk déning panguwasa negara. Kedadéan iki uga nyerang loro dekrit marang Sinode Suci tanggal 6 Oktober 1757, sing mbutuhake pangajuan anggaran sing perlu, lan dekrit ulang tanggal 29 Maret 1758; ing Januari 1759, ana pangeling babagan dekrit tanggal 1 Oktober 1748. Ing wangsulane, Sinode Suci nyebutake laporane taun 1754, sanadyan nalika semana wis dianggep ora nyukupi. Ing tanggal 22 Januari 1759, Senat ngandhani Sinode babagan diangkaté jaksa khusus kanggo Kantor Administrasi Ekonomi, kang diprotes déning Sinode Suci kanthi nunjukaké yèn jabatan kuwi ora kacathet ing dekrit tanggal 15 Juni 1744. Ora dingerteni kepiyé reaksi Maharani, sing wektu kuwi wis lara, marang keberatan Sinode Suci[801] . Adhedhasar sawetara arahan sing dikirim dening Konferensi Keagungan Kaisar marang Sinode Suci, A. Zavyalov nyimpulake manawa ing taun-taun pungkasan pamaréntahan Elizabeth, wakil-wakil kapentingan nagara, utamané Senat, nguwasani babagan kepemilikan tanah greja. Sanajan kasunyatan manawa, ing konferensi gabungan karo Senat tanggal 24 Juni lan 6 Agustus 1760, Sinode Suci kasil ngamanake hak kanggo ngatur tanah gereja lan ngetokake penangguhan sementara marang dekrit taun 1757, durung mbuktekake manawa pamaréntah wis ninggalake niyaté kanggo ngreformasi sistem administrasi tanah gereja. Reformasi sing diumumaké ing taun 1757 wis maju kanthi cepet menyang implementasi[802] . Sinode Suci éntuk kasuksesan samentara amarga komitmen sing wis dijupuk kanggo mbayar pamaréntah 300.000 rubel saben taun saka asil tanah gréja[803] . Korespondensi antarane Uskup Ambrose saka Zertis-Kamensk lan Metropolitan Arsenius Maceevich nuduhaké yèn para hierark wis wektu kuwi padha wedi marang sekularisasi luwih lanjut[804] .

Ing jaman Peter III, upaya kanggo ngreformasi sistem pangurusan harta gereja dadi luwih ajeg, sing sakabehe cocog karo keyakinan Kaisar babagan kabutuhan reformasi umum ing Gereja (deleng § 8). Panyengkuyungé yaiku Prokurator Umum Senat, A. I. Glebov, sing keterlibatane akèh mbentuk redaksi dekrit-dekrit Peter III[805] . Ing dekrité marang Senat tanggal 16 Februari 1762, Kaisar ngélingaké yèn Elizabeth, 'nggabungaké kasucian karo kabecikan tanah air lan kanthi wicaksana mbedakaké panyalahgunaan lan prasangka sing wis mlebu saka dogma langsung iman lan dhasar sejati Gréja Ortodoks Wétan, nganggep perlu mbebasaké para monastik sing wis nilar urip donya iki, supaya dibebasake saka urusan donya lan urusan sekuler; lan mulane, nalika rawuh langsung ing konferensi tanggal 30 September 1757, piyambakipun kanthi luhur budi paring pranatan punika—sing migunani sanget tumrap nagari sakabehe—babagan pangurusan tanah episkopal lan monastik… Nanging, sanadyan Paduka Kaisar Agung, sawisé rawuh langsung ing Senat, paring dhawuh supaya undang-undang kasebut langsung ditrapaké lan kanthi kerjasama sakabehé karo Sinode, nanging, amarga wigatiné prakara iki lan supaya ora mbuwang wektu manèh ing rembugan sing ora ana asilé… rembugan lan korespondensi, Kita nganggep pantes maringi dhawuh marang Senat Kita kanthi luwih cetha lumantar cara iki

---

[800] PSZ. 7. No. 4151 (1723); 7. No. 4511, 4608 (1724), 5005 (1727); 10. No. 7791 (1739); 11. No. 8232 (1740).

[801] Zavyalov. kaca 96–99.

[802] Ibid. kaca 100; cf.: Verkhovskaya. kaca 116.

[803] Verkhovskoy. kaca 116.

[804] Readings. 1862. 2. kaca 21; Ikonnikov, Arseny Matseevich, ing: Russian Articles. 1879. 9. kaca 3.

[805] Cathetan Shtelin, ing: Readings. 1866. 4. kaca 103. D. V. Volkov (1718–1789), 'sekretaris pribadi'é Peter III, nulis marang G. G. Orlov tanggal 10 Juli 1762, nalika dhèwèké sempat ditahan sedhela, nyatakaké yèn dhèwèké wis nyusun telung dekrit, kalebu siji babagan tanah biara (D. V. Volkov: Bahan-bahan kanggo biografiné, ing: Russkiye Istoricheskie Statii 1874. 11. kaca 484).

supaya dekrit sing kasebut mau saka Paduka Ratu Kaisar Elizabeth Petrovna, sing diumumake lumantar cuplikan saka notulen Konferensi marang Sinode lan Senat ing tanggal 6 Oktober taun sing padha, wiwit saiki, sanalika bisa, kudu ditrapake sacara praktis miturut isi sing pas lan harfiah saka kutipan kasebut, tanpa ana sing kliwat"[806] . Dekrit anyar tanggal 21 Maret 1762 ngumumake keputusan babagan tanah greja marang "kabeh bangsa" lan mbalekake Dewan Ekonomi[807] . Panguwasa gerejawi lan para rohaniwané dibebasaké saka tugase ngatur tanah-tanah gereja, sing banjur dipasrahaké marang pejabat nagara saka kalangan perwira lan staf senior (Pasal 1). Pajak kepala sing dibebani marang para tani sing manggon ing tanah gereja nambah dadi siji rubel *sup*[808] . *Minangka ganti rugi, para petani diparingi hak nggunakake sakabehe lahan tatanen sing sadurunge wis dipelak kanggo pamilik tanah greja. Lahan-lahan, pabrik gilingan, papan mancing, lan sapiturute sing disewa dening lembaga greja tetep ana ing tangan para penyewa. Pajak rubel lan sewa dibayar menyang kas Biro Ekonomi (Pasal 2), sing wajib nggunakake dana kasebut kanggo mbayar gaji pangopènan lembaga gereja lan biara miturut tabel staf taun 1724. Biara-biara lan administrasi keuskupan tetep nduwèni hak kanggo migunakaké alas, panggembalaan, lan papan mancing ing watesan sing bakal ditemtokaké kanthi sarujukan karo Dewan Ekonomi (Pasal 3). Biara-biara sing ora duwe tanah lan ora nampa subsidi negara tetep njaga dhasar ekonomi sadurunge kanggo uripé, kaya mancing, kebon pasar, lan sapituruté. Biara-biara sing nampa subsidi negara – 'ruga' – bakal terus nampa (Pasal 4).*

Keuskupan Pskov, Novgorod lan St Petersburg	5.000 rubel saben taun saben
Keuskupan liyane	3.000
Seminar ing kabèh keuskupan	78.000
Tunjangan kanggo telung uskup – anggota Sinode Suci	2.000 saben
Anggota liyane saka Sinode Suci lan liyane – miturut tabel staf taun 1724:	
Archimandrit saka 10 biara stauropegial	500 saben siji (sadurunge – 100 rubel lan gandum)
Abas saka biara kelas loro	200 saben
Abbot saka biara kelas 3	150 saben

Artikel 5 nemtokake yèn biara bakal dipérang dadi telung kelas lan nyatakaké gaji sing cocog kanggo para biksu lan jumlah dhuwit sing dialokasèkaké kanggo kabutuhan gréja.

Kabeh proses hukum sing nyakup pelanggaran sing ditindakake para petani marang rohaniawan dihentekake, kajaba pelanggaran pidana. Amnesti iki nggawa Kaisar popularitas gedhe lan dadi dhasar kanggo legenda mengko babagan 'Tsar Peter Fedorovich'; elingané tetep urip ing masyarakat nganti wektu pemberontakan Pugachev lan malah sawisé kuwi. Dekrit babagan panginepan wong cacat ing biara dikonfirmasi. Dekrit liyane (tanggal 6 April 1762) nuduhake yen ing Januari taun sing padha, ana 1.358 perwira lan prajurit purna tugas sing manggon ing biara, panguripane mbutuhake biaya 12.464 rubel lan 3.333 chetvert gandum[809] . Artikel 7 netepake bonus kanggo para perwira sing ngatur tanah gereja, jumlahé sapérsapuluh saka paningkatan pendapatan, minangka ganjaran kanggo pangurusan sing sukses. Dekrit tambahan tanggal 6 April, sing nyakup organisasi Dewan Ekonomi lan pangelolaan tanah, mréntahaké supaya para perwira pangurus dibayar gaji perwira kanthi lengkap lan mréntahaké supaya padha nindakake inventarisasi tanah kasebut kanthi cepet[810] .

Dekrit-dekrit Peter III nuduhaké sekularisasi sing tuntas, sanadyan biasané mung digandhengaké karo dekrit Catherine II taun 1764. Catherine njaga dhasar-dhasar sing wis ditetepaké déning Peter III, mung ngowahi rinciané. Para rohaniawan senior mesthi wae ora puas karo reformasi kasebut, terus-terusan ngetokake hak-hak tradisional Gereja—yaiku hak istimewa dhewe. Nanging para sejarawan sabanjure uga ing pirang-pirang bab

[806] Italic panulis. PSZ. 15. No. 11441 (ing pungkasan dekrit, larangan njupuk sumpah monastik diulang).
[807] PSZ. 15. No. 11481.
[808] Tèks Jerman kanthi keliru maca 'siji rubel'. – Ed.
[809] PSZ. 15. No. 11498. A. L. von Schlözer nerbitaké terjemahan basa Jerman saka loro dekrit (No. 11441 lan 11481) ing: *Beilagen zum Neuveränderten Ru?land* karya I. I. Haigold. Riga, 1769. Jilid 1, kaca 127, 129–146. Dekrit tanggal 26 Maret 1762 ora ana ing PSZ; delengen: Russkiye Staty 1872, No. 11, kaca 567–568 (teks dekrit).
[810] PSZ. 15. No. 14498; Verkhovskaya. Op. cit. kaca 126.

nyebut reformasi kasebut negatif . Sacara umum, hierarki ora duwe alesan kanggo ngeluh: tunjangan pamaréntah cukup murah ati, lan asilé umume keuskupan nampa luwih akèh tinimbang pangasilan sadurungé. Mung sawatara keuskupan, kaya Novgorod, Rostov, utawa Kazan, sing duwé tanah ageng ing wilayah sing padhet, ngalami kerugian. Saliyane, omah-omah uskup bisa ngeculake mayoritas stafé sing saiki wis kakehan. Biara dadi luwih mlarat, nanging iki uga dadi sisih positif saka reformasi kasebut. Masa dawa sekularisasi tatanan monastik saiki bisa dianggep resmi wis rampung. Saliyane reformasi sing mbebasake biara saka beban abot babagan ekonomi, teka kasempatan kanggo ngatur urip biara miturut paugeran biara. Sawetara sejarawan ngritik pamarentah amarga reformasi iki ora dipikirake kanthi cukup lan ora kabeh akibaté diprediksi. Nanging sebutna reformasi apa waé sing bébas saka kekurangan kaya ngono, utamané ing abad kaping 18! Nanging, A. Zavyalov ngendhokaké panemuné nalika, sanadyan nyebut reformasi iku ora adil, dhèwèké langsung kandha: 'Ora mbutuhaké pandhangan adoh kanggo ndeleng manfaat langsung sing bakal dipikolehi sawatara lembaga saka reformasi'[811] . Nanging sejatine, saka sudut pandang Gréja, reformasi iki wis suwe banget diarep-arep lan kabuktèn migunani kanggo kabèh lembaga Gréja. Negara maringi Gréja kasempatan kanggo nganyari dhiri saka njero. Sayangé, hierarki meh ora migunakaké kasempatan iki, nanging tanggung jawabé ana ing Gréja dhéwé.

(c) Ing loro manifesto Catherine II (diting tanggal 28 Juni lan 7 Juli 1762), Peter III dituduh nindakake tumindak mungsuh marang iman Ortodoks lan Gréja (deleng § 8). Amarga saka pengalaman, para rohaniawan ngerti yèn ganti pamaréntahan asring nggawa owah-owahan ing sistem administrasi, mula saiki padha ngarep-arep supaya dekrit-dekrit Peter III babagan tanah gereja dibatalaké. Nanging pangarepan kuwi pecah nalika ing Juli taun sing padha, Catherine maringi dhawuh marang Senat supaya mriksa carané njamin panguripan para rohaniawan. Ing laporané, Senat ngajokaké supaya tanah-tanah Gréja dibalèkaké marang Gréja, njaga pajeg kapala marang para tani kanthi tarif siji rubel, lan mindhahaké separo saka asil pajeg mau menyang kas nagara kanggo pangopènan wong cacat. Ing konferensi gabungan Senat lan Sinode, para uskup Rusia Agung – Uskup Agung Dimitri Sechenov saka Novgorod lan Uskup Palladius Yuryev saka Ryazan – ngumumake persetujuan karo usulan Senat, dene para uskup Rusia Cilik – Uskup Afanasy Volkhovsky saka Tver, Uskup Gedeon Krinovsky saka Pskov lan Uskup Agung Veniamin Putshek-Grigorovich saka St Petersburg – kanthi tegas nentang usulan kasebut. Athanasius nuntut bali menyang kahanan sadurunge taun 1760, yaiku kepemilikan bebas Gréja marang tanah-tanahé kanthi mbayar 300.000 rubel marang negara saka dana Gréja. Wong-wong Little Russia banget ora gelem ndhukung usulan saka anggota senior Sinode, Dimitri Sechenov, kanggo mbentuk komisi gabungan sing anggotané saka kalangan sekuler lan gerejawi kanggo mriksa masalah tanah gereja[812] . Usulan iki malah nguntungaké Kaisar Putri. Apa sing luwih nguntungake kanggo dheweke tinimbang usulan sing asalé saka Sinode Suci dhéwé kanggo nglumpukake komisi sing susunane sakabehe ana ing kuwasa dheweke? Asil kapisan yaiku manifesto tanggal 12 Agustus 1762, sing dadi dokumen khas saka watak Catherine sing wicaksana lan ngetung-ngetung. Manifesto iki maneh diwiwiti kanthi tuduhan marang pendahulune lan bojone amarga dekrit-dekrit sing diduga ngrusak: 'Antarane kuwi, Kita nganggep panyingkiran desa-desa lan tanah liyane saka yurisdiksi rohaniawan iku paling nyedhihaké, amarga ditindakake tanpa prosedur utawa pertimbangan sadurunge. Kayane tujuane mung kanggo nyopot tanahé para rohaniawan, tanpa dipikirake langkah-langkah sing wicaksana kanggo njamin administrasi sing becik—sing ora bakal mbebayani kanggo Gereja lan para rohaniawan, lan migunani kanggo tanah air." Manifesto negesake manawa tanah greja nyedhiyakake panguripan kanggo para rohaniawan, supaya padha bisa nepaki tugase manut dhawuhe Gusti Allah lan paugeran para bapa suci. Ing wektu sing padha, manifesto iku uga ngandhut teguran marang para rohaniawan minangka transisi logis menyang isi sabanjure: "Ora kaget menawa saka sajarah Rusia kuna kita weruh akèh anggota rohaniawan asring banget gagal netepi undang-undang kaslametan kuwi nganti sawatara para leluhur Kita kapeksa… maringi marang wong-wong mau, ing pangelolaan tanah gereja, pranatan tambahan kanggo ngapikake tertib lan disiplin, lan mbutuhake supaya padha nglaporake panggunaané." Antarane kaluputan para rohaniawan, Sang Maharani nyebutake transisi sing suwé menyang sistem jumlah tetep: "Amarga Kita wis ngumumak ake marang kabèh rakyat Kita yèn iki dudu kanggo nglumpukaké bandha utawa kanggo kapentingan pribadi Kita, nanging katresnan sejati marang Tanah Air sing nyurung Kita nampa beban mréntahaké kakaisaran ageng iki, Kita bisa ngendika kanthi luwih yakin yèn

[811] Zavyalov, kaca 119, 123.
[812] PSPiR. Jilid II. 1. No. 22; bandhingna karo layangé Catherine II marang A. P. Bestuzhev-Ryumin, ing: Collection. 7. kaca 135.

pikiran lan manah Kita pancèn adoh saka kapentingan pribadi ing pakaryan Gusti. Kita ora nduwé niyat utawa kepéngin ngrebut tanah gereja kanggo dhéwé, nanging Kita nduwé wewenang kanggo netepaké undang-undang babagan panggunaan sing paling becik kanggo kamulyané Gusti Allah lan kabecikan Tanah Air. Lan kanggo tujuan iki, ing sangisoré pangayomaning Gusti, Kula niyat nggawa organisasi kabèh rohaniawan marang kasampurnan, manut marang paugeran grejawi, sing uga dituruti ingkang paling kinurmatan kakung buyut Kula, Kaisar Pèter Agung, kanthi ngadegaké komisi khusus kang dumadi saka rohaniawan lan tiyang donya, kang makarya ing sangisoré pangawasan Kula piyambak. Sawisé kuwi, ngentèni putusan komisi, manifesto maringi paugeran samentara kaya ing ngisor iki: 1) mbalèkaké tanah marang rohaniawan; 2) mbubaraké Dewan Ekonomi lan mandhegaké pangurusan tanah greja déning para pejabat; 3) ngetrapaké pajeg kapala siji rouble utawa jumlah liya manut kahanan lan kabutuhan lokal; 4) nyisihaké dhuwit saka asil kanggo pangopènan lembaga gréja, nalika mbutuhaké komunitas gréja nyimpen buku panganggaran; 5) mbutuhake panguwasa gerejawi supaya nambani para petani kanthi wicaksana[813] . Kanthi prentah tanggal 29 November, Komisi babagan Tanah Gereja diadegake, sing diwènèhi tugas, kanthi ngacu marang Peter Agung lan 'Peraturan Rohani', kanggo nindakake, sepisanan lan paling utama, inventarisasi sing tepat saka tanah-tanah gereja. Pitutur khusus ngatur komposisi lan pakaryan komisi[814] . Saliyane limang anggota sekuler, ana Uskup Agung Dimitri Sechenov saka Novgorod, Uskup Agung Gabriel Kremenetsky saka St Petersburg, lan Uskup Sylvester Starogorodsky saka Pereyaslav-Zalessky[815] .

Komisi kasebut miwiti makarya tanggal 2 Desember 1762. Wiwitane, komisi iki ditugasake mbahas akibat saka langkah-langkah sementara kanggo administrasi tanah gereja, sing diumumake ing manifesto Catherine II[816] . Pengembalian sementara tanah-tanah kasebut marang administrasi gereja cetha dadi pemicu kerusuhan tani, sing ora diantisipasi dening Catherine. Awaké para tani marang administrasi gréja gedhé banget nganti padha nolak mbayar pajeg[817] . Kedadéan iki mbuktèkaké marang pamaréntah lan komisi yèn administrasi langsung saka tanah gréja kuduné kaping pirang-pirang diserahaké marang badan nagara khusus. Akibate, kanthi dekrit tanggal 12 Mei 1763, Dewan Pangurusan Tanah Gereja diadegaké, sing tetep ana nganti 2 Juni 1786[818] . Ora suwe banjur cetha yèn nagara migunakaké asil saka tanah gereja ora kanggo tujuan sing wis ditemtokaké sadurungé, nanging kanggo pendidikan umum lan kabutuhan nagara liyané. Luwih saka kuwi, komposisi dana tanahé dhéwé ora tetep, amarga Maharani mbagi pérangané marang para kesayangané. De facto, tanah gerejawi lan asil saka kuwi dadi péranganing kagungan nagara[819] .

Dekrit tanggal 26 Februari 1764, bebarengan karo panyerahan lembaga gereja marang dinas sipil, mungkasi perselisihan suwé antarané nagara lan Gereja lan mindhahaké kabèh tanah gereja, kang kalebu 910.866 petani sing mbayar pajeg, menyang wewenang Dewan Ekonomi[820] . Dekrit sing padha nemtokake jumlah staf kanggo omah uskup, uga kanggo kabèh gréja lan biara sing biyèn nduwèni tanah. Bab biara lan gréja sing ora nduwèni tanah utawa tanahé sithik, sing statusé tetep ora owah kanggo saiki, kaputusan bakal dijupuk nalika informasi babagan kuwi ditampa saka uskup diose. Kabeh 26 keuskupan dipérang dadi telung kelas (tingkat): tingkat kapisan ana 3, tingkat kapindho ana 8, lan tingkat katelu ana 15 keuskupan[821]. *Total 149.586 rubel saben taun*

---

[813] PSPiR. Jilid II, Bagéan 1. No. 37–42, 47, 49, 58, 64, 83; PSZ. Jilid 16. No. 11643.

[814] PSZ. 16. No. 11716; PSPiR. E. II. 1. No. 76 (instruksi tanggal 20 November 1762).

[815] Ibid.; Zavyalov, kaca 127, 131. Anggota komisi sipil yaiku: Count I. Vorontsov, Pangeran A. Kurakin, Pangeran S. Gagarin, G. Teplov lan Jaksa Agung, Pangeran A. Kozlovsky. Miturut Zavyalov (kaca 132), Teplov nduwèni peran paling wigati ing komisi lan dadi pangripta pandhuan.

[816] PSZ. 16. No. 11745, 11747, 11789; PSPiR. E. II. 1. No. 95.

[817] PSPiR. Jilid II. 1. No. 83 lan PSZ. Jilid 16. No. 11730 (dekrit tanggal 8 Januari 1763 babagan pajeg rubel). Mengko, ing taun 1779, Catherine, bertentangan karo kasunyatan, ngaku yèn geger tani wis rampung langsung sawisé sekularisasi tanah greja (Laporan Taun-taun Awal Pamrentahane, ing: Russkij Arkhiv 1865. kaca 477); cf.: Collection. 27. kaca 174; Semevsky. Peasants. 1. 1881. kaca 435–443. Bab geger tani, delengen: Collection. 10. kaca 32, 37; PSZ. 16. No. 11919, 12266, 11869; 17. No. 12796. Semevsky pracaya yèn sekularisasi wis nambah kahanan para petani biara biyèn (2. 1901. kaca 255, 285).

[818] PSPiR. Jilid II, Bagéan 1, No. 118; PSZ. Jilid 16, No. 11814; Jilid 22, No. 16399.

[819] Kegiatan Dewan Ekonomi antara taun 1764 lan 1786 durung ditliti kanthi khusus; kanggo sawetara data, delengen: Zavyalov, kaca 143–151; Barsov, Lembaga Sinodal, kaca 242–246; Popov, kaca 439, 479–494.

[820] PSZ. 16. No. 12060; PSPiR. E. II. 1. No. 167.

[821] Miturut karya rujukan: N. D. Sembilan Ratusan Taun Hierarki Rusia: 988–1888. Keuskupan lan Uskup. Moskow, 1888. kaca 88, ana 30 keuskupan sing kacathet kanggo taun 1764: 4 saka kelas kapisan, 9 saka kelas kapindho lan 17 saka kelas katelu. – Ed.

dialokasèkaké kanggo pangopènan keuskupan822(. Saben administrasi keuskupan nduwèni kebon woh-wohan, padang gembalaan, lan kolam iwak; omah sedekah kudu dirawat ing pekarangané. Dhaptar kuwi uga kalebu 225 biara, sing dipérang dadi telung kelas; 174.750 rubel dialokasikake kanggo 158 biara priya, lan 33.000 rubel kanggo 67 biara wanita.)823Alokasi tambahan kanggo 161 biara tanpa tanah, sing diadegake kanthi dekrit tanggal 31 Maret 1764, nggawa total cacahé dadi 386. Biara-biara sing ora kalebu ing tabel staf ditutup824. Kaisar wédok melu aktif ing karya komisi nganti prakara iki rampung, lan ngotot supaya tansah diwenehi kabar babagan kemajuane825.

Sekularisasi taun 1764 ora nyakup Ukraina. Ing provinsi Kiev, Chernihiv, lan Novgorod-Seversky, iku mung kelakon kanthi dekrit tanggal 10 April 1786, dene ing provinsi Kharkiv, Yekaterinoslav, Kursk, lan Voronezh – kanthi dekrit tanggal 25 April 1788. Keuskupan-keuskupan sing dilampirake sawisé Pembagian Polandia ing taun 1772 lan 1793 ora kena sekularisasi tanah gereja nganti abad kaping 19.[826]

Metropolitan Novgorod lan Uskup Agung St Petersburg, minangka anggota komisi, bisa ngurus keuskupané dhéwé. Tunjangan finansial sing diwènèhaké marang wong-wong mau gedhé banget ora proporsional, utamané dibandhingaké karo Keuskupan Moskow, sing mung separo saka St Petersburg; nanging, ing abad kaping 19 Keuskupan Moskow bisa nutupi bedane iki liwat penghasilan biara-biara sing bubar iki wis mbalekake kasugihane. Mula saka iku, 'tanpa mlebu rincian, adil yen diomongake yen reformasi properti gereja taun 1764 ora nate nguntungake lembaga keuskupan'[827] . Reformasi iki uga ngganti wates-wates keuskupan. Diokeze anyar sing diadegaké ing separo kapindho abad kaping 18, lan vikariat sing muncul ing sawetara diokese, langsung dilebokaké ing struktur administratif. Wiwitane, reformasi kuwi nduwèni pangaruh sing rada drastis marang kahanan para biara: padha wiwit mlarat lan akèh sing ditutup, nanging ora suwe sawetara dibukak manèh. Ing abad kaping 19, kamakmuran biara wiwit tuwuh maneh amarga penghasilan saka para peziarah lan sumbangan. Sawetara biara malah wiwit nandur modal kanthi nguntungake ing omah-omah lan properti liyane[828] .

Miturut reformasi taun 1764, tanah sing kalebu 35.003 petani disita saka gréja katedral lan sawetara gréja liya. Kuota staf ditemtokake kanggo kabeh gréja katedral, sanadyan mung wolung gréja sing duwe tanah. Sisa 516 gréja sing nduwèni tanah mung entuk pangasilan sing sithik banget saka tanah mau, saéngga kompensasi statutori 50 rubel saben taun sejatine dadi kauntungan kanggo gréja-gréja mau. Mengko, gréja-gréja mau diparingi petak-petak cilik tanah nganti 33 dessiatina[829] .

Jumlah staf Sinode Suci ditemtokake adhedhasar jumlah taun 1738, sanajan nalika semana Sinode dumadi saka papat uskup, telung arkhimandrit lan loro arkipriest; dene peraturan anyar babagan staf saiki ngemot telung uskup, loro arkhimandrit lan siji arkipriest, kanthi gaji kaya ing ngisor iki: uskup pangarsa – 2.000 rubel; loro uskup liyane – 1.500 rubel saben; arkhimandrit – 1.000 rubel saben; lan arkipriest – 600 rubel. Kalebu biaya operasional Chancellery Sinodal lan badan-badan Sinodal liyane, anggaran Sinode Suci nggayuh 25.082 rubel 14 kopeck. Ing taun sing padha, 1764, anggota Sinode Suci wis diparingi tunjangan[830] .

Saiki anggota Sinode lan rohaniawan sacara umum wis dipadhakake karo pejabat negara, nasionalisasi Gereja sing diwiwiti dening Pangeran Petrus I pungkasane rampung. Tanah-tanah Gereja njamin paling ora sawetawis kamardikan, lan iki sawenehing nerangake kekerasan sing digunakake Gereja kanggo njaga tanah-

---

[822] Kanggo Buku Nagara tanggal 26 Februari 1764, delengen: PSZ. 43. 3; PSPiR. E. II. 1. No. 167. kaca 172 sarta salajengipun.
[823] Zavyalov. kaca 235; cf. §§ 22, 23.
[824] PSZ. 16. No. 12121.
[825] Popov. kaca 477 lan salajengipun. Surat saka Catherine II marang Voltaire tanggal 11 Agustus 1765: Koleksi. 10. kaca 37 (uga ing kene ana cathetané babagan 'kebulatan lan kebodhoan' Arseny Matseevich lan kepénginane ngetrapaké 'prinsip absurd saka kekuwatan ganda': kaca 38). Bab sawatara kasus rasa ora puas marang sekularisasi tanah biara, delengen Popov, kaca 495–500.
[826] PSZ. 12. No. 16375, 16649, 16650. Nanging wiwit November 1764, Catherine II wis maringi pandhuan marang Count Rumyantsev, sing wis diangkat dadi Presiden Collegium Rusia Cilik, babagan carane tumindak saiki babagan tanah biara ing Ukraina (Koleksi. 7. kaca 376). Miturut kabar angin, para biarawan ing Biara Mezhigorsk—ing ngendi Catherine kepengin rawuh ibadah nalika kunjungané menyang Kyiv ing taun 1786—ngetokaké rasa ora seneng marang panyitaan tanah kasebut kanthi ngobong biara ing dina rawuhé (Rozhdestvensky, F. 'Samuil Mislavsky, Metropolitan Kyiv, ing: TKDA. 1877. 4. kaca 17).
[827] Zavyalov. kaca 216, 221. Mangkono, umpama, Uskup Tver saiki nampa 5.000 rubel tinimbang 1.500 rubel sing wis ditemtokake ing Tabel taun 1710; Uskup Ustyug nampa 4.232 rubel tinimbang 926 rubel ing taun 1710; lan Uskup Kazan nampa 5.500 rubel tinimbang 2.340 rubel.
[828] Deleng ing ngisor, §§ 22 lan 23.
[829] Zavyalov, kaca 308; PSZ, jilid 18, nomer 12925 (1797); Russkij Arkhiv, 1882, jilid 2, kaca 69. Deleng § 16 ing ngisor iki.
[830] PSZ. 16. No. 12271 (1764); Zavyalov. kaca 171.

tanah mau. Sawetara wektu, negara ngaku hak kanggo ngatur lan migunakaké tanah-tanah kasebut, nanging ora ngangkat masalah kepemilikan. Hak Gréja kanggo éntuk lan nduwèni properti ora tau dipertentangaké. Wiwit taun 1764 nganti abad kaping 20, negara tansah ngakoni hak iki saka Gréja, kajaba mung kamungkinan nduwèni tanah jembar sing ana pendhudhuke[831] .

(d) Miturut reformasi taun 1764, tanah-tanah sing ana pendhudhuke kagungan Gréja dicabut, mung nyisakake petak-petak cilik tanah kosong kanggo kebon lan panggembalaan, uga hak mancing sing winates. Dekrit Paul I tanggal 18 Desember 1797 nambah alokasi lahan keuskupan dadi 60 desyatina lan alokasi lahan biara dadi 15 desyatina. Nanging, tanggal 8 April 1800, loro-lorone dilarang ngajokake petisi kanggo alokasi tanah tambahan[832] . Kanthi dekrit tanggal 8 Juni 1805, Alexander I maringi idin marang lembaga gereja kanggo nduwèni tanah kosong, kanthi syarat ijin khusus ing saben kasus[833] . Wiwit 4 Januari 1819, hak iki, sing sadurunge diwenehake marang uskup lan biara, banjur diperluasake marang gréja-gréja. Wiwit wektu kuwi, lembaga agama wiwit ngeduwèni omah kutha lan petak-petak tanah, sing amarga rega tanah munggah, ngasilake penghasilan sing cukup akèh. Kabeh iki ndadèkaké gréja-gréja mau alon-alon dadi pamilik tanah gedhé manèh. Kajaba iku, miturut dekrit taun 1808, 1811, lan 1821, tanah kagungan gréja nampa hak istimewa pajeg lan bebas saka panginepan militer. Ing taun 1835, Nikolaus I maringi idin marang para biara kanggo nduwé lahan saka 100 nganti 150 desyatina, nggedhekaké hak mancingé lan nyetujoni pitulungan finansial yèn ora ana lahan sing cocog kanggo dituku. Saliyane, miturut dekrit taun 1838, biara diparingi idin nduwèni tanah alas nganti 150 desyatina, sanadyan ing praktik watesan iki tansah dilampaui. Contone, ing taun 1858, Lavra Trinity-Sergius nampa tambahan 1.250 desyatina alas saliyane saka sing wis diduwèni. Wis diprakirakaké yèn antarané taun 1836 lan 1861, kira-kira 170 biara nampa saka negara watara 15.000 desyatina alas lan watara 10.000 desyatina lahan tatanèn; nanging, para biara uga tuku petak-petak tanah ing kutha-kutha, uga entuk tanah liwat sumbangan lan wasiat[834] – kabèh mau bebarengan ndadèkaké para biara entuk ewonan desyatina tanah tambahan.

Ing abad kaping 18, sekularisasi ora mengaruhi provinsi kulon: Vitebsk, Grodno, Mogilev, Vilnius lan Minsk, wilayah Białystok, uga Podolia, Volhynia lan wilayah Kyiv. Iki ditrapake ing kene kanthi dekrit tanggal 25 Desember 1841. Kaping pisan, tanah saka kepemilikan uskup agung lan biara disita, banjur kanthi dekrit tanggal 10 Mei 1843, tanah paroki uga disita[835] . Ing taun 1842, jumlah staf ditemtokake kanggo 36 biara lan biara wadon ing provinsi-provinsi kasebut. Panggenan lan usaha sing ngasilake penghasilan kasebut pindhah dadi kagungan negara [836] . Kahanan sing padha kelakon miturut dekrit tanggal 5 November 1852 ing biara-biara Georgia, sanadyan sekularisasi ing kana ora rampung nganti taun 1880. Mula, rampunge sekularisasi kanthi tuntas bisa diitung saka taun iku[837] .

---

[831] Masalah iki kerep diangkat dening A. Zavyalov; cf.: Znamensky, ing: Prav. sob. 1864. 1. kaca 278; Kuznetsov, ing: BV. 1907. 7–10; Pokrovsky, ing: Prav. ob. 1876. 3. kaca 347.

[832] PSZ. 24. No. 18273. Art. 5; 18950; 26. No. 19370; 25. No. 18090. Jumlah sing dibayar marang keuskupan lan biara ing jaman Paul I ditambah. Anggaran, sing ing taun 1764–1766 jumlahé 519.729 rubel, mundhak nganti taun 1797 dadi 982.598 rubel (Klochkov. Op. cit., kaca 276). Delengen: PSZ. 24. No. 18273; 25. No. 18500, 18531, 18742, 18767, 18888.

[833] PSZ. 28. No. 22785; 31. No. 24246; 36. No. 27622.

[834] 2 PSZ. 3. No. 3323; 14. No. 12458; 13. No. 11518. Nalika diosek anyar diadegaké, panggonan panggonan uskup diparingi tanah nganti 120 dessiatines (Collection. 113. 1. hlm. 239, 256, 279, 292). Keuskupan Don anyar malah nampa 1.000 dessiatines (ibid., hlm. 261). Lembaga gereja uga manèh diparingi idin nampa tanah tatanèn minangka sumbangan utawa wasiat, nanging mung kanthi persetujuan paling dhuwur (2 PSZ. 6. No. 4348, 4814. Art. 39). Lembaga greja (greja, omah uskup, biara) dilarang nduwèni tanah sing dijadèkaké jaminan (2 PSZ. 7. No. 5675). Ing Rusia Kulon, ana peraturan sing luwih longgar, sing nyengkuyung tuwuhé kepemilikan lahan lan kanthi mangkono nyengkuyung dhukungan materiil marang Gréja Ortodoks (2 PSZ. 2. No. 1001 (1827)).

[835] 2 PSZ. 16. No. 15152, 15153; 18. No. 16828.

[836] 2 PSZ. 16. No. 15152, 15189; cf.: Rostislavov, kaca 88.

[837] 2 PSZ. 28. No. 26736; 29. No. 28726; 44. No. 47656; 46. No. 49879; 47. No. 51467; Ekstrak… kanggo taun 1871. kaca 226–229. Adhedhasar kaputusan Dewan Negara sing disahaké déning Paduka Kaisar tanggal 8 Juli 1868, harta tetep saka lembaga agama sing ora ngasilaké pangasilan (umpamane, tanah kagungan gréja paroki ing pedesaan) dibebasaké saka pajeg zemstvo (Surat Edaran Sinode Suci, *éd. Zavyalov. St Petersburg, 1901. kaca 70). Ing awal taun 1860-an, kamungkinan ana gandhèngané karo emansipasi para tani, sumebar kabar angin yèn pamaréntah niyat nyita manèh tanah-tanah sing kagungan lembaga gréja sing wis ditampa utawa dipikolehi sawisé taun 1764. Metropolitan Filaret, ing memorandum marang Sinode Suci lan ing layang marang Kaisar Alexander II, mbela hak Gréja nduwèni lan migunakaké tanah-tanahé (Kumpulan Panemu. Jilid 5, No. 1, kaca 231–238, 361–362; cf. Jilid 4, kaca 436).*

Ing pertengahan abad kaping 19, para biara maneh nduwèni lahan tatanèn lan alas sing amba, uga modal sing diinvestasèkaké ing lahan kutha. Memoir sing narik kawigaten saka Archimandrit Pimen Myasnikov, abas Biara Nikolo-Ugresh ing Keuskupan Moskow, nuduhake manawa biara-biara kasebut wis duwe operasi pertanian sing maju lan bangunan watu anyar ing tanahé dhéwé. Panulis nyritakaké pambukaan biara anyar, sing sakwise dibukak langsung nampa nganti 150 desyatina lahan tatanèn saka nagara[838] . Uskup Agung Savva Tikhomirov, ing 'Kronik'-e, uga nyritakaké akèh sumbangan tanah marang biara-biara ing telung keuskupan ing sangisoré pamaréntahané – Polotsk (1866–1874), Kharkiv (1874–1879) lan Tver (1879–1896)[839] . Kode Undhang-undhang taun 1857 maringi wewenang marang biara kanggo nduwèni tanah, uga maringi alokasi tanah sacara otomatis saka negara, lan netepaké sawatara keistimewaan pajak kanggo kagungan tanah biara[840] .

Adhedhasar data saka Komite Statistik Pusat kanggo taun 1890, tabel ing ngisor iki bisa disusun:

Pamilikan lahan greja paroki ing pérangan Éropah Rusia:

Tanah tandur	1,164,273 desyatina
Padang rumput	234,257
Wan	195,478
Wilayah moro sing ora dipérang	92,550
Tanah ora cocog, lahan kosong	143,808
Total	1,686,558
Total ing Kaukasus	78,893
Ing pérangan Asia saka Rusia	104,492
Total	1,896,943
Sing kalebu tanah sing ora cocog lan lahan kosong	154,366

Tanah greja iki dumadi saka petak-petak sing diparingake déning negara marang rohaniawan paroki wiwit taun 1764.

Pamilikan lahan biara lan tanah uskup ing bagéan Éropa Rusia:

Tanah tandur	122,382 desyatina
Padang rumput	70,601
Wan	230,670
Wilayah moro sing ora dipérang	28,308
Tanah ora cocog, lahan kosong	69,839
Total	451,971
Total ing Kaukasus	24,297
Total ing pérangan Asia saka Rusia	20,040
Total	496,308
Saka iki, ana lemah sing ora bisa ditanami lan lahan tandus	75.900

Total area lahan greja ngancik 2.360.251 desyatina, saka iku 230.266 desyatina kalebu lahan gersang sing ora cocog. Kanggo mbandhingake, iki ana tabel sing padha kanggo jinis lahan liyane:

Tanah sing dialokasikake kanggo para petani	98.452.000 dessiatines
Tanah tani ing kepemilikan pribadi	5.005.000
Tanah kagungan bangsawan	73,163,700
Tanah kagungan pedagang	9,794,000

[838] Pimen. Memoir, ing: Readings. 1877. 1. kaca 246, 259, 280, 282.

[839] Savva. Kronik. 5–8 (passim).

[840] Kode Undhang-undhang (1857). Jilid 8 ('Piagam Alas'); Jilid 9, Bagéan 1, kaca 432–435, 443; Jilid 10, Bagéan 1, kaca 778, 485, 1489; Jilid 10, 2. Artikel 346–371; cf. 2 PSZ. 15. No. 16154; 45. No. 48433. Kode Undhang-undhang (edisi 1899). 9. Art. 443, 435. Kanggo ringkesan undang-undang lan dekrit pamaréntah, delengen: Zavyalov, A. 'Tanah Gréja', ing: PBE. 5. Kol. 686–690; Kalashnikov. kk. 153, 159; Surat Edaran (1901). k. 40.

Tanah kagungan negara	155,410,000

Ing separo kapindho abad kaping 19, akèh petani mlebu ing kelas pedagang. Tanah negara kalebu lahan kosong gedhé sing ora cocog.

Tanah greja dinilai regane 116.195.000 rubel, dene penghasilan greja saka sektor pertanian ngancik 9.030.000 rubel. Angka sing cocog kanggo tanah biara yaiku 26.595.000 lan 1.207.813 rubel.[841] Mung ana data sing ora lengkap kanggo telung dasawarsa pungkasan sadurunge taun 1914. Statistik resmi kanggo taun 1905 nyathet 1.872.000 dessiatin tanah sing diduwèni paroki lan 740.000 dessiatin sing diduwèni keuskupan lan biara ing 50 gubernur ing pérangan Éropah Rusia.

Ing taun 1906, ing Bagéan Kapapat Majelis Pra-Konsili, N. D. Kuznetsov nyedhiyakake laporan sing ngajokake supaya reformasi agraria sing direncanakake dilaksanakake tanpa nyita tanah gereja lan supaya biara diijini njaga tanahé, amarga mung kanthi cara iki padha bisa nepaki fungsiné[842] . Panulis ngandharake manawa aturan kanonik ora nglarang duwé tanah, lan nerusake: "Saiki, ora mung mokal ngedol utawa ngalihake harta gereja sing ora obah kanggo apa waé, nanging malah kudu nambah harta iki supaya Gereja Ortodoks ing Rusia luwih aman duwé sarana sing dibutuhake kanggo kegiyatané, sing saiki isih kurang. Nganti saiki, ora kabèh gréja wis diparingi jumlah lahan sing wis ditemtokake déning undang-undang, mula paling ora kudu diupayakake kanggo ngisi kekurangan kasebut… Aset gréja, babagan perlindhungan ing pangadilan, kuduné nduwèni hak sing padha karo aset nagara"[843] . Departemen kasebut nyatakake sarujuk marang laporan iki.

Pungkasané, kabijakan pamaréntah babagan tanah gréja nyebabaké asil kaya mangkéné: sawisé nyita tanah gréja lan njupuk tanggung jawab kanggo ngopeni gréja, nagara—kaya sing wis kelakon ing Rus Muskovit—kapaksa, amarga kurang dana, bali manèh marang dana tanahé lan maringi sapérangan kanggo pangopènan gréja. Proses iki wis diwiwiti nalika survei tanah lan anané anugrah tanah sing gedhé marang rohaniawan paroki ing jaman Catherine II. Solusi kanggo masalah ndhukung rohaniawan paroki—sing bisa uga mbebasake negara saka kabutuhan anugrah kaya ngono—sejatine kuduné digoleki liwat , yaiku panyempurnaan struktur gréja-komunitas kanthi pajak sing diatur dhéwé. Nanging, tumindak ing arah iki ora disenengi déning Sinode Suci lan ora ditampa.

Ing kesadaran umum, kepemilikan tanah biara ora nimbulake sangsi utawa protes. Wong-wong sing nyedhaki masalah iki saka sudut pandang Gereja lan ideal monastisisme ndeleng kahanan iki kanthi cara sing beda. Ing laporan sing kasebut mau, N. D. Kuznetsov nyoba mbuktekake manawa aturan kanonik ora nglarang properti biara[844] . Nanging, praktik urip monastik ing abad kaping 19 lan 20 kanthi cetha nuduhaké yèn kegiatan ékonomi para biksu nduwèni pangaruh ngrusak urip batin komunitas cenobitiké. Mung sawatara biara sing kasil ngintegrasikaké kanthi organik kegiatan pertanian lan dagang menyang rutinitas saben dinané urip monastik.

Bab III. Administrasi Keuskupan

§ 11. Organisasi Administrasi Keuskupan

(a) Ciri khas sakabehe periode Sinodal yaiku cacahing keuskupan ora bisa nyusul tuwuhé populasi lan wewengkon nagara.

---

[841] Kuznetsov, ing: BV. 1907. 10. kaca 219–222, 260. Istilah 'lemah sing ora dipérang' utamané ngrujuk marang petak-petak lemah sing diduwèni bareng déning para rohaniawan ing sawijining gréja tartamtu – contoné kebon woh-wohan lan kebon sayur, padang rumput lan malah sapérangan alas cilik, sing asilé dienggo bareng.

[842] Tahun Buku Statistik 1912. St Petersburg, 1912. kaca 1, 12, 11. Miturut dokumen sing kasedhiya kanggo Dewan Lokal taun 1917–1918, ing taun 1914, 802.436 desiatina tanah diduwèni déning keuskupan lan biara, déné 1.409.529 desiatina diduwèni déning gréja paroki lan gréja kutha (Persits, M. M. Revolusi Oktober Agung lan Pemisahan Gereja lan Negara, ing: Pitakon Bab Sajarah. 1954. 11. kaca 14).

[843] Kuznetsov, ing: BV. 1907. 10. kaca 224, 259, 260 (N. D. Kuznetsov, miturut pidatoné, luwih kalebu sayap liberal tinimbang sayap konservatif saka Pre-Council Presence). Pamilikan monastik nyakup 0,01 persen saka kabèh lahan ing Rusia Éropa, 0,0001 persen ing Rusia Asia, lan 0,02 persen ing saindenging kakaisaran sakabèhé.

[844] Milasch (deleng bibliografi, pustaka umum). kaca 515; Chizhevsky. 'Babagan Ekonomi Gréja', ing: RBE. 5. kolom 880–884; Zavyalov. kaca 7–48.

Wiwit pungkasan abad kaping 17, Konsil Lokal taun 1682, miturut kersané Tsar Fyodor Alekseyevich, mutusaké nambah cacahing keuskupan. Ing taun sing padha, keuskupan anyar diadegaké ing Kholmogory, Veliky Ustyug, Tambov, lan Voronezh. Nalika seda Patriark pungkasan, Adrian, ana, saliyane Distrik Patriark, 21 keuskupan ing negara, sing 13 diatur déning metropolit, 7 déning uskup agung, lan siji déning uskup. Konsili Agung Lokal taun 1682 ora bisa nindakake luwih amarga kurang dana[845] . Ing sangisoré pangelolaan Sinode Suci, kahanan ing babagan iki saya memburuk. Setengah kapisan abad kaping 18 ditandhani déning krisis administrasi, loro ing pusat lan ing diosek. Owah-owahan konstan ing pangelolaan tanah gereja nduwèni pangaruh sing nggegirisi marang kahanan finansial Sinode Suci. Ing wektu sing padha, ana praktik mbebayani sing nyebar, ing ngendi jabatan uskup kosong ora langsung diisi, nanging dipasrahake marang pimpinan diosek jejere. Diosek Tambov diatur saka Ryazan sajrone 50 taun. Kahanan sing padha uga kedadeyan ing Suzdal, Krutitsy, lan panggonan liya. Administrasi Keuskupan Krutitsy lan Kolomna, uga Wilayah Sinodal (sadurunge Wilayah Patriarkal, lan sawisé dadi Keuskupan Moskow), dadi banget angel amarga wilayahé ora jejeg nanging kapisah-pisah karo wilayah keuskupan liyané. Watesan-watesan keuskupan arang banget cocog karo pamérangan administratif nagara, lan ketidakcocokan sing nyebar iki ngalangi koordinasi sing tuntas antara panguwasa nagara lan panguwasa gerejawi. Amarga berkembang ing kahanan sajarah sing béda, keuskupan-keuskupan mau béda banget siji lan sijiné ing babagan ukuran lan cacahé paroki. Ing taun 1730-an lan 1740-an, Keuskupan Tobolsk nyakup 300.000 mil persegi kanthi 160 paroki, ngentekake saka Ural nganti Lena lan saka Samodra Arktik nganti tapel wates China. Ing Wilayah Sinodal, kosok baline, ana 5.000 gréja lan 200 biara ing taun 1744. Keuskupan-keuskupan sing luwih cilik, yaiku Rostov, Suzdal, Tver, Krutitsy, lan Kolomna, nduwèni gréja masing-masing 760, 502, 456, 858, lan 733[846] . Bagéan Éropah Rusia dadi wewengkon kanthi populasi Ortodoks sing padhet, déné ing bagéan Asia nagara kuwi, sing tuwuh kanthi cepet ing abad kaping 18 lan kaping 19, komunitas Ortodoks sumebar ing antarané populasi pagan. Kahanan iki ora ngalami owah-owahan wigati nganti wiwitan abad kaping 20: Ing taun 1903, Keuskupan Kyiv nduwèni 4 yuta jiwa, Keuskupan Vyatka 3,5 yuta, Keuskupan Podolia 3,25 yuta, lan Keuskupan Volhynia 3 yuta, déné Keuskupan Arkhangelsk mung nduwèni 360.000, lan Keuskupan Olonets 370.000[847] . Miturut dekrit Catherine II (1788), Paul I (1799) lan Alexander I, direncanakake watesan keuskupan disesuaikan karo pamérangan administratif nagara: wewengkon keuskupan kudu padha karo wewengkon gubernuran. Prinsip iki tetep ditrapake nganti taun 1917, sanajan ing Polandia, Transkaukasia, Siberia, lan Turkestan ora ditrapake ing saben panggonan[848] . Kanggo nggampangake pangopènan rohani marang umat ing keuskupan sing paling padhet, Sinode Suci netepake 70 vikariat; sayangé, ora ana peraturan sing digawe babagan uskup vikaris sing nerangake kanthi cetha watesan tugase.

Ora ana lembaga nagara ing Rusia sing nduwèni kekakuan lan konservatisme sing kaku kaya administrasi keuangan lan properti Sinode Suci. Urusan ing kéné lumaku miturut jalane dhéwé, manut tatanan spontan lan wis ditemtokaké sacara sajarah, nganti ora ana siji waé sing tau kepikiran, contoné, kanggo mikiraké carané mbageaké dhuwit akèh sing mili menyang kas tahta uskup ing Moskow, Volhynia, Kyiv, lan panggonan liya, kanggo mbantu diosek sing luwih mlarat utawa kanggo ngedegaké tahta uskup anyar. Panemu manawa Gréja kekurangan dana

---

[845] AI. 5. No. 75; PSZ. 2. No. 898; Nikolaevsky, P. 'The Patriarchal Region and the Russian Dioceses in the 17th Century', in: Christian Readings 1888. 1. pp. 181 ff.; Pokrovsky. Keuskupan Rusia. Jilid 1, kaca 55 sarta salajengipun, 275–279, 318–342. Wiwit ing Konsil Lokal taun 1667, dianggep perlu nambah cacahing keuskupan (DAI. 5. No. 402. kaca 491–493). Keuskupan Tambov dibubarake maneh ing taun 1699 (deleng Tabel 5).

[846] Pokrovsky. Op. cit., kaca 503–522; ing kono uga 'Keuskupan Rusia ing Abad kaping 18', ing: Prav. sob. 1913. *78, kaca 95–96; Shpachinsky. Arseny Mogilyansky, kaca 29 lan salajengipun; Verkhovskoy. Inhabited Immovable Estates (deleng bibliografi kanggo § 10). kaca 273; Popov. Arseny Maceevich. kaca 60. Bab jumlah sakabehe gréja ing taun 1799, deleng: PSZ. 25. No. 19136.*

[847] Pokrovsky. Op. cit. 1. kaca 314 lan salajengipun. Babagan sebaran gréja miturut diosek ing taun 1903, delengen: Faith and Reason. 1903. 16. Lampiran (Lembar Diosek Kharkiv, kaca 501 lan salajengipun).

[848] PSZ. 22. No. 16658; 15. No. 19070; 16. No. 19556; 28. No. 21165; cf. No. 18124, 18300, 19156; Dobroklonsky. 4. § 17. Miturut Golikov (The Acts of Peter the Great. Vol. 9, kaca 179), Piyer niyat nggabungake kabeh keuskupan dadi limang wewengkon metropolitan. Delengen babagan iki: Verkhovskaya. The Establishment. Jilid 1, kaca 609. Usulan sing padha muncul nalika pamaréntahan Alexander I (Filaret. Collection of Opinions. Jilid 2, kaca 162). Ing awal taun 1860-an, Filaret nunjukaké kabutuhan mendesak kanggo netepaké diosek anyar (Collection of Opinions. Jilid 5, kaca 117; Sushkov. Cathetan babagan Urip lan Jaman Metropolitan Filaret saka Moskow. Moskow, 1868. kaca 194–198).

mung bener sethithik. Kasugihan terkonsentrasi ing sawatara panggonan, ora kacathet kanthi becik, lan ora kalebu ing pangawasan Sinode Suci.

Sawisé sekularisasi tanah gereja ing taun 1764 lan diowahé diosek sing wis ana dadi jabatan permanèn, proses ngedegaké diosek anyar rada dipercepat. Pertumbuhan jumlah diosek sajrone rong abad digambaraké déning tabel ing ngisor iki:

1700 – 22 keuskupan
1764 – 29 (saka iku 3 ana ing Little Russia[])
1799 – 36
1825 – 40 (ing ngendi 4 kalebu bagéan saka Eksarkat Georgia)
1855 – 55
1900 – 65 (kalebu 1 ing Amerika Serikat)
1917 – 68

Sawisé pangasingan Uskup Ignatius ing taun 1700, Pangeran Pèter I mrentahaké supaya Keuskupan Tambov dilebokaké ing sangisoré panguwasa Uskup Ryazan, lan taun candhaké dhèwèké mènèhaké pangelolaan keuskupan mau marang Distrik Sinodal. Ing taun 1700, miturut dhawuhe Tsar, diadegake keuskupan ing kutha Azov sing bubar direbut, nanging mung lestari setaun. Saliyane, ing taun 1707, Pangeran Piyeter mrentahake pambentukan vikariat Irkutsk ing jero Keuskupan Tobolsk, dene luwih awal maneh, ing taun 1700, sawijining vikaris wis diangkat ing Pereyaslavl minangka koadjutor kanggo Metropolitan ingKyiv[849] ; vikariat sing kaping pungkasan iki diowahi dadi keuskupan mandiri ing taun 1731. Ing taun sing padha, Keuskupan Kholmogory dijenengi Keuskupan Arkhangelsk. Sawetara keuskupan anyar diadegaké ing sangisoré Kaisar Elizabeth, sing paling utama yaiku Keuskupan St Petersburg (1742). Uga ing taun 1742, miturut usulan saka anggota Sinode Suci, Ambrose Yushkevich lan Arseny Matseevich, Keuskupan Moskow[850] diadegaké maneh. Ing jaman Catherine II, miturut peraturan taun 1764, kabèh keuskupan dipérang dadi telung tingkatan[851] , kanthi telung keuskupan ing tingkatan kapisan, wolu ing tingkatan kapindho lan limalas ing tingkatan katelu. Ing Keuskupan Moskow, peraturan kasebut nyedhiyakake pambentukan Vikariat Sevsk, sing sawisé ana nganti *taun 1787–1788 banjur dadi keuskupan mandiri kanthi pusat ing Orel. Ing taun 1764, ana 29 keuskupan ing kakaisaran, kalebu telung keuskupan Ukraina Cilik (Kyiv, Chernihiv, lan Pereyaslav-Boryspil)[852] . Ing jaman Catherine II, ana sangang keuskupan maneh sing diadegaké. Pembagian Polandia nyebabaké aneksasi Keuskupan Mogilev ing taun 1772, lan ing taun 1795 – Keuskupan Bratslav, Podolia, lan Minsk (sing pungkasan mau biyèn dadi vikariat saka Keuskupan Kyiv nganti taun 1799)[853] . Reformasi luwih lanjut ing sistem keuskupan dilakoni nalika jaman*

---

[849] Deleng Tabel 5.

[850] PSPiR. E. P. 2. No. 171, 660, 692; Pokrovsky, ing: Prav. sob. 1913. *78. kaca 96; ibid. Keuskupan-Keuskupan Rusia. Jilid 2. kaca 68; PSZ. Jilid 20. No. 14248; Barsov. Lembaga Sinodal. kaca 81 lan salajengipun, 125; Survei Historis lan Statistik St Petersburg. Jilid 5. kaca 187; Rozanov. Jilid 1, No. 1. kaca 18–37; Popov. Arseny Matseevich. kaca 22, 25. Nalika Keuskupan Moskow diadegaké, mung pérangan saka mantan Wilayah Sinodal sing diparingaké marang kuwi. Diocèse-diocèse ing ngisor iki kabentuk ing wilayah sing isih ana: Vladimir (1748), Kostroma (1744), Pereyaslavl-Zalessky (1744), Tambov (1758) (Razanov. Jilid 1, Bagéan 1, kaca 33–37; Pokrovsky. Jilid 2, kaca 368). St Petersburg lan sawetara kutha sacedhake (Vyborg, Narva, Yamburg, Shlisselburg, Koporye) mbentuk, ing taun 1708–1711, wewengkon administratif-gerejawi kapisah, sing sacara resmi tundhuk marang Uskup Agung Novgorod. Ing taun 1712, Pangeran Petrus I ngangkat Feodosiy Yanovsky, sing bubar diangkat dadi arkhimandrit Biara Alexander Nevsky, dadi 'administrator'-e. Didegaké ing taun 1742, Keuskupan St Petersburg nyakup wewengkon sing relatif cilik, kalebu wilayah sing kasebut mau—sing sadurunge diatur déning sawijining administrator—lan pérangan saka Keuskupan Novgorod. Ing taun 1775, Keuskupan Novgorod uga dipasrahaké ing sangisoré wewenangé Uskup Agung St Petersburg (nalika semana, Gavriil Petrov). Wiwit taun 1783, Gabriel nyekel gelar Metropolitan Novgorod lan St Petersburg. Keuskupan Novgorod sadurunge ora dipulihaké nganti taun 1892 (Pokrovsky, ing: Prav. sob. 1913.* 78. kaca 96 sarta salajengipun.).

[851] Wiwit taun 1744, Sinode Suci wis nyoba njaluk dekrit sing padha saka Maharani Elizabeth, nanging Maharani sing taat iku, amarga sawetara sebab, ora nggatekake panjaluke (PSPiR. E. P. 2. Nos. 699, 747, 899). Catherine II ngerti yèn para uskup, kang kesusu karo 'gagasan kelas sosial', padha ngupaya pamisahan diosekè miturut pangkat, lan kanthi nyukupi panjaluk mau, mesthi kepéngin 'nglegakaké' proses sekularisasi.

[852] PSZ. 16. No. 12060; 44. Bagéan 2. Bagéan 3. kaca 24–31 (Buku Dhaptar Staf); PSPiR. E. II. 1. No. 167; Zavyalov. kaca 218. Kanggo dhaptar staf saka diosek-diosek Ukraina Cilik, delengen: PSZ. 22. No. 16375.

[853] PSZ. 15. No. 12183; 20. No. 14366; 22. No. 15910; Pokrovsky, ing: Prav. sob. 1913. *78. kaca 159–163; Titov. Gréja Ortodoks Rusia ing Persemakmuran Polandia-Lithuania. K., 1905. Jilid 2. kaca 61–64. Babagan diosek anyar ing provinsi Polandia biyen, delengen: PSZ. Jilid 22. No. 16173, 16174, 16512, 16516, 16658; 16. No. 12060, 12182; salajengipun: PSZ. 19. No. 13921, 14121; 20. No. 14499,*

Paul I, saéngga ing pungkasan abad mau wis ana 36 keuskupan ing kakaisaran. Sajrone pamaréntahan Alexander I, mung siji keuskupan sing diadegaké ing Rusia sejati – Keuskupan Chişinău ing Bessarabia (1813). Eksarkat Georgia, sing nduwèni 11 keuskupan lan 4 vikariat nalika dilebokaké ing Kakaisaran Rusia, diorganisir manèh (1811)[854] .

Kaisar Nikolaus I nduwèni minat gedhé marang pambentukan diosek anyar lan asring njupuk inisiatif dhéwé ing bab iki. Ing jaman pamaréntahané, 13 diosek lan 12 vikariat diadegaké[855] . Tren iki terus nganti separo kapindho abad. Ing taun 1867, pamisahan diosek miturut pangkat dibubarake. Diosek St Petersburg, Moskow, lan Kyiv terus dipimpin déning metropolit, déné pangkat uskup agung ilang gandhèngané karo kursi tartamtu, mung dadi pratandha pangkat. Ing taun 1867, struktur staf anyar diadegaké[856] . Sawisé rembugan dawa, ing ngendi panemu positif babagan prakara iki sing biyèn diungkapaké déning Metropolitan Filaret Drozdov nduwèni peran, Keuskupan Aleutian lan Alaska ing Amérika Sarékat pungkasané diadegaké ing taun 1870, kanthi panggonan episkopal ing San Francisco[857] . Ing taun 1871, Keuskupan Turkestan diadegaké, kanthi pusat ing kutha Verny ing Wilayah Semirechye; nalika wewengkon nagara saya amba, keuskupan iki saya gedhé nganti ukuran sing ageng banget. Sawisé aneksasi umat Uniata ing Wilayah Kholm, Keuskupan Warsawa dijenengi manèh dadi Keuskupan Kholm lan Warsawa ing taun 1875. Ing taun 1892, Keuskupan Novgorod lawas diadegaké manèh lan dipisahaké saka Keuskupan St Petersburg; Metropolit St Petersburg banjur dikenal minangka Metropolit St Petersburg lan Finlandia, lan wiwit taun 1898 dadi Metropolit St Petersburg lan Ladoga. Ing separo kapindho abad kaping sanga welas lan wiwitan abad kaping rong puluh, diadegaké pirang-pirang keuskupan anyar ing Siberia lan akèh vikariat (deleng Tabel 5)[858] .

b) Konservatisme khusus saka institusi gerejawi uga nduwèni pangaruh marang administrasi keuskupan sajrone periode Sinodal. Owah-owahan sing kelakon utamané nyakup sistematisasi lan kodifikasi hukum babagan praktik sing ngatur hubungan uskup keuskupan karo Sinode Suci, karo rohaniawan bawahan, karo institusi keuskupan, lan karo umat (sing nganti wektu kuwi umume adhedhasar hukum adat). Ing wektu sing padha, ana kecenderungan marang perluasane kekuwatan negara. Kodeifikasi iki kelakon, sawenehing bagean, nalika panyusunan Kode Undhang-undhang sing ditindakake ing sangisoré pimpinan Nicholas I. Ing jaman pamaréntahan Alexander II, gagasan-gagasan reformis uga krasa anané ing babagan iki, sing katon, umpamané, ing watesan hak-hak administrasi keuskupan marang para rohaniawan tingkat ngisor; rencana-rencana reformasi radikal wiwit dibahas ing masyarakat[859] .

Kekuwatan uskup dioikese ora gumantung marang pangkaté – apa dhèwèké metropolit, arsihupus, utawa uskup. Dhèwèké tanggung jawab marang kahanan iman lan moral, ngawasi khotbah lan kegiatan liturgi para

---

14603; 23. No. 17289. Bab pangalihan jeneng diosek lan pambagian paroki, delengen: Pokrovsky, ing: Prav. sob. 1913. 78. kaca 60 sarta salajengipun; ing kono uga kaca 458, 482 sarta salajengipun, 544–554, 564 sarta salajengipun, 839 sarta salajengipun; Znamensky, ing: Prav. sob. 1875. 3. kaca 93 sarta salajengipun. Nalika pesisir Azov mlebu ing panguwasa Rusia ing taun 1774, Mariupol dados pusat 'Metropolitan Gothia' (saking Mariupol lan Krimea), sawijining jabatan ingkang dipunpanggih nalika semana déning Metropolitan Ignatius, ingkang kagungan wewenang saking Patriark Konstantinopel. Ignatius dhéwé lan wong-wong Yunani sing manggon ing wilayah kuwi—umume pedagang—nampa kewarganegaraan Rusia ing taun 1779. Ignatius tetep dadi uskup diose, nanging dilebokake ing sangisoré wewenangé Sinode Suci. Sawisé seda ing taun 1786, Sinode mbusak 'diocèse Yunani' lan nempataké paroki-paroki lokal ing sangisoré panguwasa Uskup Yekaterinoslav. Nanging ing Mariupol, saiki mung ana uskup vikaris, sing mimpin wilayah bekas keuskupan (PSZ. 20. No. 14879; 22. No. 17612).

[854] PSZ. 25. No. 18712, 19070, 19156; 26. No. 19721, 20007; 31. No. 24696. Babagan Eksarkat Georgia, delengen: Uskup K[irion]. Gambaran Ringkes Babagan Sajarah Gréja Géorgia lan Éksarkat. Tiflis, 1901.

[855] Materi ana ing: Koleksi. 113. 1. kaca 399 lan liya-liyané; Laporan Jaksa Agung kanggo taun 1825–1850, ing: Koleksi. 98. kaca 457–460.

[856] 2 PSZ. 42. No. 45341.

[857] Babagan keuskupan Rusia ing Amerika Lor, delengen jilid 2.

[858] Delengen: Laporan Paling Andhap Asor saka Jaksa Agung… kanggo taun 1867–1914. St Petersburg, 1868–1916; Dhaptar uskup (deleng bibliografi kanggo § 6). Pangrèkasan dioseh anyar lan vikariat ditindakake kanthi dekrit kaisar; iki diterbitaké ing PSZ. Deleng Tabel 5.

[859] Babagan sajarah administrasi keuskupan, delengen: Barsov. Kumpulan Peraturan Saiki; Grigorovich. Tinjauan Institusi; Rozanov; Chizhevsky; Ivanovsky; Kalashnikov; Materi, ing: Koleksi. 113; Nechaev; Pokrovsky. Sumberdaya; delengen uga katrangan diosek sing kadhaptar ing bibliografi lan Dobroklonsky. 4. kaca 105–122.

rohaniawan, ngatur pirang-pirang lembaga, lan mimpin pangadilan gerejawi[860] . Bab Synode Suci sing luwih dhuwur, uskup nduwèni hak ngajokaké usulan legislatif lan administratif. Dhèwèké makili kapentingan Gréja ing ngarep panguwasa nagari lokal, sing kerep ana gesekan amarga kurang cetha ing watesan wewenang[861] .

Ing pungkasan periode sinodal, administrasi diosean dumadi saka: uskup diosean, kadhangkala karo siji utawa luwih vikaris; konsistori sing dadi badan pamaréntahan lan yudisial; déwan sekolah kanggo sekolah paroki; dékan; lembaga pendidikan teologi; organisasi pendidikan lan amal; rapat periodik para rohaniawan ing keuskupan; biara; katedral; lan omahé uskup. Amarga birokratisasi aparatur negara sajrone periode Sinodal, prosedur administrasi administrasi keuskupan dadi saya rumit. Akibat saka sentralisasi sing saya tambah, akèh prakara kudu dilaporaké marang Sinode Suci, nalika akèh prakara sepele diajukaké marang para uskup kanggo dipertimbangaké, prakara-prakara sing saktenané bisa gampang dirampungaké sacara lokal. Saben dina, banjir surat edar, dekrit, lan pitakon teka saka Sinode Suci, saka Jaksa Agung utawa kantore , sing kudu diwaca lan mbutuhake wangsulan. Akibate, uskup asring kepeksa lengket ing mejane, sing ndadekake angel kanggo dheweke ngubengi keuskupan[862] .

Dasar legislatif kanggo kegiyatan administrasi keuskupan diwenehake dening: paugeran Para Rasul, kaputusan Konsili Ekumenis lan Konsili Lokal, piwulang Para Bapa Suci, Kormchaya Kniga, uga undang-undang kontemporer – 'Peraturan Rohani', dekrit Sinode Suci lan undang-undang nagara. Adhedhasar undang-undang kasebut lan ing wates wewenangé, uskup nduwé hak nerbitaké dekrit lan prentah, nanging iku kena diawasi déning Sinode Suci lan bisa dibatalaké déningé. Dekrit-dekrit kuwi nggambaraké pandangan pribadiné uskup lan mulané asring dibatalaké déning para penerusé. "Saben," tulis Uskup Agung Nikanor Brovkovich saka Kherson, "yen panguwasa dhuwur kaya uskup diganti, rohé owah lan arah pamrentahan uga owah"[863] .

Wibawa para uskup, sing meh mutlak ing abad kaping 17, ngalami sawetara watesan sajrone periode sinodal ing kerangka gréja nagara. Sinode Suci saya aktif campur tangan ing urusan administrasi keuskupan; para prokurator utama nyoba ngowahi konsistori dadi cabang aparaturé dhéwé sing ngrusak wewenang uskup, déné nagara nganggep rohaniwan minangka wong sing tundhuk marang pamaréntah, saéngga matesi lingkup hukum gerejawi. Tren utama ing kabijakan gréja nagara saka abad kaping 18 nganti abad kaping 20 yaiku matesi wewenang otokratis para uskup. Ora bisa ora kagum marang konservatisme sing kiyat sing ndadekake para uskup, sacara umum, bisa mbela posisine nglawan tekanan wewenang nagara sing banget kuat; malah, kadhangkala padha kasil nguwatake posisine[864] .

"Peraturan Rohani" tetep resmi berlaku nganti pungkasan periode sinodal. Bagéan kapindho ngemot bagean khusus sing nyawiji marang "urusan para uskup", kang nyatakake 15 paugeran babagan administrasi lan inspeksi diose, perlakuan marang rohaniawan bawahan (sing ora kena dibebani pajak kakehan), pangadilan diose,

---

[860] Milasch. kaca 351 sarta salajengipun, 372–386.

[861] Para uskup ngerti carane ngleksanani wewenangé marang para bawahané, nanging padha kroso ora kuwasa ngadhepi pimpinan Gréja. Sergius Stragorodsky ngomongake babagan posisi para uskup sadurunge lan sawisé diadegaké Sinode Suci: 'Sadurungé, ing sangisoré pamaréntahan konsili, sanadyan uskup arang banget rawuh ing Konsili, dhèwèké tetep dianggep minangka anggota Konsili sing ora bisa digantèkaké, nduwé hak milih, bisa ngutus wakil, bisa nyatakaké panemuné, lan sapituruté. Otoritas pusat, sanadyan tetep dadi panguwasa, ora dianggep panguwasa saka njaba tumrap dhèwèké, amarga dhèwèké uga nganggep dhiri minangka pérangan saka panguwasa kuwi. Nanging, Sinode wis netepaké dhiri langsung dadi panguwasa tanpa syarat, meh ora kena dipertanyakan, tumrap saben wakil hierarki Rusia. Uskup dioceasan mung bisa rawuh ing Sinode nalika diundang. Kadhangkala padha njaluk pendapaté, utawa ngirimaké kasus sing mumet kanggo ditinjau… Ing kéné ora ana pitakon babagan partisipasi ing panguwasa, utawa hak kanggo partisipasi kuwi. Mula panguwasa pusat wis misah saka panguwasa diosek kanggo dadi badan sing béda sakabehé, tumindak tanpa banding manut prentahé Tsar. Kaya sing bisa dideleng, owah-owahan radikal wis kelakon; bisa diarani yen semangat pamarentahan gerejawi wis owah' (Notulen Majelis Akademi Teologi St Petersburg kanggo taun 1901–1903, ing: Christian Readings 1902, vol. 2, kaca 201 lan salajengipun.).

[862] Babagan struktur administrasi keuskupan, delengen karya Rozanov sing nliti periode 1721–1821. Mung wiwit pertengahan abad kaping 19 cacah lembaga diosek wiwit nambah (kanthi ditambahake sekolah paroki, rapat dekanat, lsp.), nanging cara-cara sing digunakake para uskup diosek kanggo ngatur mau, lan sing paling penting, prinsip lan semangat saka cara-cara kasebut, tetep ora owah. Rutinitas saben dina uskup diosek diterangake kanthi cetha ing memoaré para Uskup Agung Nikanor Brovkovich lan Savva Tikhomirov, uga Metropolitan Evlogii Georgievsky; delengen § 12, lan uga: Pokrovsky. Kazan lan Diosek Kazan, ing: PBE. 7. Kol. 698–792 (katrangan sing banget migunani babagan organisasi keuskupan watara taun 1905); Chizhevsky, kaca 8 lan salajengipun.

[863] Nikanor. Cathetan, ing: Russkij Arkhiv 1906. 3. kaca 25.

[864] Znamensky. Pendeta Paroki, ing: Prav. Sob. 1872. 2. kaca 297 lan salajengipun; delengen § 6.

lan pangawasan para abdi uskup. Bagéan iki negesaké yèn uskup-uskup tundhuk marang wewenang Sinode Suci (Aturan 13). Ditemtokaké yèn loro laporan taunan babagan kahanan diosek kudu disusun, déné prakara darurat kudu dilaporaké kapisah. Yèn ana sangsi, prakara mau kudu diterangaké kanthi rinci, lan panyelesaiané diserahaké marang kaputusan Sinode Suci. Antara taun 1721 lan 1727, Sinode Suci malah nduwèni staf inspektur kanggo mriksa lan ngawasi keuskupan. Saliyane 'Peraturan Rohani', dokumen pandhuan utama kanggo administrasi keuskupan yaiku dekrit Sinode Suci, sing asring diterbitaké miturut dhawuh khusus saka Kaisar. Piagam Konsistori Gerejawi taun 1841 ngemot pandhuan rinci babagan administrasi konsistori lan ngatur hubungan hukum. Saliyane, Piagam kasebut nyatakake manawa pejabat utama konsistori, yaiku sekretarisé, sanadyan diangkat déning Sinode Suci, langsung tundhuk marang Ober-Prokurator, marang sapa sekretaris iku tanggung jawab. Mula, para jaksa agung nduwèni pijakan sing kuwat lan mandhiri ing administrasi keuskupan, kapisah saka uskup[865] . Akèh dekrit Sinode Suci sing diterbitaké nalika pamaréntahan Nicholas I; dekrit-dekrit kuwi ora mung ngrembug kasus tartamtu nanging uga prakara dhasar babagan administrasi gréja[866] .

c) Wiwit abad kaping 18, vikaris uskup wiwit muncul ing diosek-diosek[867] . Nanging, vikaris pisanan wis dikenal ngladeni wiwit taun 1685–1690 ing Diosek Novgorod, kanthi gelar Korel lan Ladoga. Wiwit taun 1700, sawijining vikaris, sing dadi koadjutor kanggo Metropolitan Kyiv, ngladeni ing Pereyaslavl, lan wiwit taun 1707 ing Irkutsk, sing kalebu ing Keuskupan Tobolsk. Sabanjure, para vikaris diangkat saka wektu ke wektu ing pirang-pirang keuskupan. Ing taun 1865, Sinode Suci nampa wewenang saka kaisar kanggo ngadegake vikariat ing endi wae ana dana. Ing taun 1917, wis ana 70 vikaris. Ing abad kaping 19, miturut tradhisi, lan sawisé disahaké Statuta 1911 – miturut hukum – uskup vikaris, sing dadi uskup titular (tegesé ora nduwé keuskupan), diangkat dadi rektor akademi teologi[868] .

Para vikaris iku ana ing pangayoman pribadi uskup, marang sapa padha tundhuk. Uskup maringi tugas marang para vikaris miturut karsa dhéwé, amarga ora ana peraturan tartamtu babagan wewenangé para vikaris; ing kasus sing arang, tugas vikaris ditemtokaké déning Sinode Suci nalika diangkat[869] . Mung ing sawatara keuskupan waé para vikaris nduwé tugas sing cetha. Contone, vikaris Velyko-Ustyuzhsky saka Keuskupan Vologda ngladeni bagean tartamtu saka keuskupan lan nglakoni administrasi gerejawi mandiri. Uskup Sarapul, sing makarya minangka vikaris Uskup Vyatka, uga ngatur bagean saka keuskupan, nglakoni administrasi gerejawi dhéwé. Ing Keuskupan Chełm lan Warsawa (sadurunge diadegaké Keuskupan Lublin ing taun 1905), vikaris Uskup Warsawa manggon ing Chełm lan ngleksanani wewenangé ing babagan gerejawi dhéwé. Mula, bertentangan karo paugeran kanonik, ana loro uskup mandhiri ing saben saka telung dioceses[870] iki.

(d) Keuskupan Sinode Suci, sing dikenal minangka Wilayah Sinodal, uga Keuskupan Kyiv ing abad kaping 18 lan Eksarkat Georgia ing abad kaping 19 lan 20, nduwèni ciri khas tartamtu ing administrasiné.

Wilayah Sinodal muncul saka Wilayah Patriarkal. Ing taun 1701, Tahta Patriarkal lan administrasi rohani penduduk wilayah kasebut dipindhahake marang locum tenens Tahta Patriarkal, Metropolitan Stephen saka Yavor, dene wilayah administrasi liyane, utamane babagan ekonomi, kalebu ing wewenang Kantor Monastik sing diadegake maneh. Sawisé diadegaké Sinode Suci, penasihat Sinode, Archimandrit Leonid, diangkat dadi Uskup Agung Krutitsy lan dipercayakaké ngatur diose, sing saiki dikenal minangka Wilayah Sinodal. Ing tanggal 16 Oktober 1738, Kaisar Anna, kanthi tujuan kanggo mbalekake tunggakan sing akèh, mindhahaké Wilayah Sinodal marang administrasi Dewan Keuangan, mung ninggalaké prakara gerejawi ing sangisoré yurisdiksi Kanselaris Sinodal. Sawisé pamulihan ing taun 1742 Keuskupan Moskow diadegaké manèh, Kanselaris Sinodal diganti karo Kantor Sinodal Moskow, sing dipercayakaké kanggo ngatur properti liya saka Sinode Suci. Properti iki kalebu

---

[865] Statuta Konsistori Gerejawi (1883). Artikel 284–285. Savva nerangake sepira sekretaris konsistori bisa dadi ancaman tumrap uskup diose: Kronik. Jilid 4. kaca 34 lan salajengipun, 401 lan salajengipun, 419.

[866] Bahan-bahan, ing: Koleksi. 113. Jilid 2, kaca 61 sarta salajengipun (babagan audit ing sawatara keuskupan), 340 sarta salajengipun (babagan teguran Kaisar marang para uskup), 371–383 (babagan paukuman).

[867] Bab uskup vikaris, delengen: Milasch. kaca 388 lan salajengipun.

[868] PSPiR. 6. No. 2064, 2127.

[869] Metropolitan Platon saka Moskow nulis pandhuan khusus kanggo vikare (Rozanov. 3. 1. kaca 213–216). Ing taun 1905, Uskup Agung Jacob saka Yaroslavl nunjukake kahanan ora cetha babagan status para vikaris (Otzyvy. 3. Lampiran. kaca 221). Delengen: Berdnikov (1888). kaca 337.

[870] Barsov. Kumpulan Peraturan Saiki. kaca 112–125; cf.: Milasch. kaca 351 lan salajengipun, 297 lan salajengipun; Nechaev (1890). kaca 55 lan salajengipun.

gedhong Sinode karo gréja lan krisma Sinodal, katedral ing Kremlin, lan sawatara biara. Wilayah iki dhéwé dadi wewenangé Uskup Moskow. Ing taun 1884, Katedral Pangandhaping Sang Putri uga dipindhahake menyang keuskupan. Tugas Kantor Sinodal uga kalebu ngawasi rohaniawan tamu ing Moskow, uga konsèkrasi lan distribusi krisma suci. Kantor Sinodal dipimpin déning Metropolitan Moskow utawa vicar[871] senioré.

Hak istimewa khusus Keuskupan Kyiv asalé saka kahanan sing ngubengi pangrekat manèh Ukraina karo Rusia (1654). Sawisé rembugan dawa, Metropolitan Kyiv, Gedeon Sviatopolk-Chetvertynsky (1685–1690), sarujuk mlebu ing yurisdiksi Patriark Moskow, sing njamin hak-hak istimewa ing ngisor iki: 1) Metropolitan Kyiv diakoni minangka uskup paling dhuwur pangkaté sawisé Patriark; 2) paukumané ora bisa diajokaké banding ing pangadilan patriark; 3) dhèwèké ora wajib lelungan menyang Moskow kanggo ibadah agung; 4) dhèwèké nduwèni hak nganggo mitra nganggo salib, loro panagia lan tudung putih, lan uga hak nampa salib sing diparingaké marang dhèwèké; 5) dhèwèké diparingi gelar 'Metropolitan Kyiv lan Halych saka Little Russia'. Nanging, ing pungkasan abad kasebut, lan utamane kanthi diadegake Sinode Suci, hak istimewa kasebut (poin 2) wiwit dilanggar. Ing taun 1686, Patriark Konstantinopel mbebasake Metropolitan Kyiv saka yurisdiksine lan sacara pasti ngakoni afiliasine karo Patriarkat Moskow[872] . Bagéan cilik saka wewengkon Keuskupan Kyiv dumunung ing pinggir tengen Kali Dnieper, déné bagéan gedhé dumunung ing pinggir kiwa, nyakup watara gubernur Chernihiv lan Poltava ing periode sabanjuré. Saliyane, ana pirang-pirang gréja lan biara ing wewengkon Polandia sing kagolong Metropolis Kyiv lan kasebut ing dokumen abad kaping 17 lan 18 minangka 'biara lan komunitas ing sebrang segara'. Vikar-koadjutor Uskup Kyiv, sing diangkat ing taun 1700 lan markasé ana ing Pereyaslav, ngatur akèh bagéan keuskupan ing sisih kiwa Kali Dnieper lan ora suwé nuduhaké kepénginan kanggo otonomi, yaiku supaya langsung tundhuk marang Sinode Suci[873] . Wiwit taun 1743, para uskup Kyiv maneh diparingi pangkat metropolit[]. Ing taun 1751, Metropolitan Timofey Shcherbatsky (1748–1757) nganggep perlu ngajokake petisi marang Sinode Suci supaya kabèh hak istimewaé dibalèkaké. Nanging, Sinode Suci nyatakake awake dhewe minangka panguwasa paling dhuwur ing kabeh babagan administrasi lan yurisdiksi gereja lan, amarga iku, nyabut hak saka Metropolitan Kyiv sing dijamin dening perjanjian kanggo nggawe putusan pungkasan (yaiku sing ora bisa diajokake banding). "Mangkono, ing tengah abad kaping 18, Metropolitan Kyiv wis, saka segi haké, diuripaké manèh saklawasé dadi uskup diosea biasa"[874] . Kanggo biara lan gréja 'luar negeri'—yaiku sing sumebar ing wewengkon ageng saka diose-diose sing biyèn ana (Pinsk lan liya-liyané)—Diose Slutsk diadegaké ing taun 1785, kanthi langsung nglapor marang Sinode Suci. Akibate, bagean-bagean saka Keuskupan Kyiv iki sacara de facto kapisah saka keuskupan kasebut[875] . Wiwit jaman Metropolitan Arsenius saka Mohyla (1757–1770) lan Gabriel saka Kremenets (1770–1783), administrasi keuskupan Kyiv alon-alon diatur maneh miturut modhèl Rusia Agung.[876] Proses iki rampung ing sangisoré Metropolitan Samuel Mislavsky (1783–1796) . Amarga tekanan saka pamaréntah lan Sinode Suci, malah hak istimewa ('kebebasan') sing dienggo para rohaniawan dhuwur lan ngisor ing Kyiv kanthi gigih alon-alon sirna. Ing taun 1767–1768, Sinode Suci nampa

---

[871] Rozanov. 1. 1. kaca 18, 29–35; Shimko. Patriarchal Order, ing: Katalog Arsip Kementerian Kehakiman. 10. kaca 1–78; PSPiR. 1. No. 42, 88; 2. No. 1041; ODDS. Vol. 1, No. 264; PSZ. Vol. 10, No. 7679; Vol. 9, No. 6718; Vol. 19, No. 14187; Vol. 22, No. 16688; Vol. 38, No. 29045; 2 PSZ. Vol. 43, No. 45625; Nechaev (1890). kaca 49 lan salajengipun.

[872] Akta Rusia Kidul lan Kulon. Jil. 6, No. 30; PSZ. Jil. 2, No. 1198, 1199; Makariy. Jil. 12, kaca 11 lan salajengipun, 539–591; Kharlamovich. kaca 3–7, 497–503; Titov. Jil. 1, No. 1. hlm. 54 sset., 69 sset., 99; 2. 1. hlm. 284, 285, 323. Pitakonan babagan pangandhapan Metropolis Kyiv lan sentimen anti-Moskow saka sawatara kalangan rohaniawan Ukraina ditliti kanthi rinci dening Einhorn (delengen ing kene lan ing Kharlamovich – bibliografi ekstensif). Gagasan kanggo nempatake Metropolis Kyiv ing sangisore panguwasa Patriark Moskow wis muncul ing Moskow wiwit taun 1622 (Einhorn, kaca 1074). Lawan sing teguh saka gagasan iki yaiku penerus Gedeon, Metropolitan Varlaam saka Yasinsk (Titov, 2. 1. kaca 323). Pelanggaran hak-hak para Metropolitan Kyiv ngancik puncaké ing taun 1721, nalika Biara Pechersk, panggonané arkhimandrité metropolitan, dilebokaké ing sangisoré panguwasa langsungé Sinode Suci (Kharlamovich, kaca 493).

[873] Pokrovsky. Keuskupan Rusia, ing: Kumpulan Undhang-undhang 1913. Jilid 1, kaca 126 sarta salajengipun; Jilid 2, kaca 37 sarta salajengipun; Titov. Jilid 2, No. 1, kaca 54; Parkhomenko. Gambaran Sejarah, kaca 3 sarta salajengipun. Metropolitan Varlaam Vanatovich (1722–1730) nyoba ing taun 1727 ngyakinke Peter II supaya mbalekake hak istimewa para uskup Kiev (Rybalovsky, P. 'Varlaam Vanatovich', ing: TKDA. 1908. Vol. 2, kaca 441 lan salajengipun.).

[874] PSPiR. E. P. 1. No. 386; Pokrovsky, ing: Prav. sob. 1913. 1. kaca 147.

[875] Pokrovsky. Op. cit. kaca 147–150; Titov. Jilid 2, No. 1, kaca 1 sarta salajengipun, 69 sarta salajengipun, 79 sarta salajengipun.

[876] Shpachinsky. kaca 115–136; Graevsky. Metropolitan Timofey Shcherbatsky, ing: TKDA. 1910. No. 3. kaca 940 (bab periode nganti 1757); Znamensky. Pendeta Paroki, ing: Prav. sob. 1872. 2. kaca 299 lan salajengipun, 338 lan salajengipun, 381.

saka Metropolitan Kyiv, Uskup Pereyaslav, para rohaniawan Kyiv-Pechersk Lavra, lan Uskup Chernihiv 'titik-titik' rinci sing ditujokake marang Komisi sing tanggung jawab nyusun kode undang-undang anyar. Titik-titik iki, sing utamane nyakup hak istimewa para rohaniawan Ukraina lan tanah gereja sing kaancam sekularisasi, ora ngasilake akibat praktis, nanging dadi bukti ana perlawanan marang langkah-langkah Sinode Suci ing kene (deleng § 8)[877] .

Ing taun 1783, sawisé Georgia aneksasi menyang Kakaisaran Rusia, Gréja Georgia uga dilebokaké ing sangisoré wewenangé Sinode Suci, lan uluné, Katholikós, dadi anggota permanèn ing Sinode Suci. Nanging, proses nglebetake Gréja Georgia terus nganti taun 1811, lan pamérangan dadi diosek ora rampung nganti taun 1814. Éksark diparingi gelar 'Éksark Georgia lan Uskup Agung Kartli'; telung diosek Georgia diadegaké, kanthi pusat ing Mtskheta, Telavi, lan Signa; administrasi ana ing tangan Kantor Sinodal Georgia-Imeretia, sing sekretarisé tundhuk marang Jaksa Agung Sinode Suci. Para uskup ing Eksarkat nduwèni kanselari sing kagandhèng karo Kantor Sinodal Eksarkat lan, amarga iku, dikontrol déning kantor mau. Ing sangisoré Uskup Agung Theophylact Rusanov (1817–1821), wiwit ana jaman Russifikasi ing Eksarkat, sing nyebabaké perlawanan sengit saka para rohaniawan lan masyarakat. Penerus Theophylact yaiku Ion Vasilevsky (1821–1832), salah siji uskup Rusia sing paling aktif ing abad kaping sanga welas. Dheweke nentang kakehan Russifikasi lan kanthi aktif ngurus kabutuhan para rohaniawan cilik sing mlarat, nanging para eksark sabanjure maneh kabuktèn dadi nasionalis fanatik. Sing paling misuwur amarga kekejemané yaiku Uskup Agung Pavel Lebedev (1882–1887), sing sawisé nyoba mateni sing gagal banjur mlayu menyang Kazan lan kanthi idin Jaksa Agung, padha ijolan jabatan karo Uskup Agung Kazan, Palladius Raev. Kerusuhan sing nyekel Eksarkat ing taun 1905–1907 nyebabake kahanan angel sing ora bisa diatasi Uskup Agung Nikon saka Sofia – tanggal 28 Mei 1908, piyambakipun dipunpohar. Ing taun 1917, rohaniawan eksarkat sing nesu ora gelem melu Konsili Lokal Kabeh-Rusia lan ora gelem ngakoni Patriark Tikhon. Iki nyebabake eksarkat pisah saka Gréja Rusia[878] .

d) Badan-badan sing tundhuk marang uskup, sing nindakake fungsi administratif lan yudisial, nduwèni jeneng sing béda-béda: Kantor Rohani, kantor rumah tangga uskup, kanselari (sing nyambung karo panggonan dunung uskup) utawa mung panggonan dunung uskup. Nganti taun 1764, tugas utamané yaiku ngatur tanah-tanah sing nyedhiyakake dhukungan finansial kanggo administrasi keuskupan. Lembaga-lembaga iki dipimpin déning para biksu sing diarani hakim utawa gubernur, sing diangkat déning uskup. Ing praktiké, prinsip kolégial ing nglakokaké urusan ora ditrapaké ing kabèh panggonan. Kanthi lumantar wektu, badan sentral administrasi keuskupan dadi dikenal minangka dikasteri rohani utawa konsistori. Dicastery pisanan muncul ing Wilayah Sinodal (1722), banjur diadegake konsistori ing diosek Novgorod (1725), Astrakhan, Nizhny Novgorod, Pskov

---

[877] Koleksi. 43. kaca 433–597; cf.: Shpachinsky. kaca 481 sarta salajengipun. Wiwit taun 1764, yaiku sadèrèngé komisi diadani, bangsawan Ukraina nyerahaké petisi marang Catherine nyuwun pamulihan hak-haké biyèn, sing wiwit jaman Peter Agung wis alon-alon dibusak. Petisi kasebut nyatakake kepinginan kanggo entuk hak milih calon Metropolitan Kyiv lan para abbot saka biara paling gedhé ing Ukraina kanthi langsung. Uga njaluk pamulihan hak-hak biyèn para rohaniawan, kajaba hak kanggo nduwèni tanah – poin pungkasan iki ngélingaké panjalukan sing padha saka para prajurit Moskow ing abad kaping 17. (Shpachynskyi, kaca 288).

[878] PSZ. 21. No. 15835; 26. No. 19721, 20007; 31. No. 24696, 25709; 35. No. 26858, 26859, 27605; 2 PSZ. 40. No. 42599; 44. No. 47286; 48. No. 52276; Chistovich. Tokoh-tokoh Utama. kaca 84–112; Ulasan… saka Alexander III. kaca 27 lan salajengipun. Ing Georgia, wis suwe ana kalangan rohaniawan sing asalé saka budhak lan tetep njaga status hukumé sanadyan wis nampa pangkat rohani; kanthi dekrit tanggal 7 Juli 1808, para rohaniawan kaya ngono diumumaké bébas (PSZ. 30. No. 23146). Babagan sajarah hubungan antarane Georgia lan Rusia ing jaman Catherine II, delengen: Letters and Other Historical Documents Relating to Georgia, disunting dening Tsagereli. St Petersburg, 1898. Jilid 2, Bagéan 1; Nolde, B. La formation (delengen bibliografi ing Pengantar A). Jilid 2. kaca 364–387. Bab pangendalian Gréja Georgia marang Sinode Suci, delengen: Uskup Kirion; PBE. 4. Kolom 717–750; O. Lototsky. Autocephaly (Warsawa, 1938). 2. kaca 31 lan salajengipun (bibliografi); Janin, R. 'Georgie', ing: DTC, vol. 4, kol. 1239–1289 (bibliografi); Tamarati, M. *L'Église géorgienne*. Roma, 1910; Rev. Theophylact Rusanov, ing: *VE*, 1873, nomer 11–12. Bab Ion Vasilyevsky, delengen: Collection. 113. 1. kaca 75–87; bab Pavel Lebedev: Nikanor. Notes, ing: Russ. Arch. 1906. 3. kaca 5–35; bab Nikon: L. Sofiysky (delengen bibliografi kanggo § 12); Ist. v. 1908. Vol. 113. kaca 379. Pitakonan babagan otonomi Gréja Georgia diangkat déning Majelis Pra-Konsili taun 1905–1906: Reviews. 3. kaca 134–143, 505–526 (pandangan Profesor I. I. Sokolov lan Uskup Leonid saka Imereti sing ndhukung mbalekake otonomi); cf. ibid. (kaca 527–536) cathetan saka F. Jordan: 'Informasi Sajarah Ringkes babagan Otonomi Gréja Georgia'. Bab munculé otonomi ing taun 1917, delengen: Tarchnisvili, M. 'L'Église géorgienne et la Russie: Une lettre du catholicos Léonide au patriarche Tikhon', ing: *Echos d'Orient*. 1932. kaca 350–369; idem. 'Die Entstehung und Entwicklung der kirchlichen Autokephalie Georgiens', ing: Kyrios. 5. *1940–41. kaca 177–193; Lototsky. Op. cit. kaca 40 sarta salajengipun.*

lan Tambov (1730), Suzdal lan Tobolsk (1731), lan Irkutsk (1732). Ing taun 1744, sawijining dekrit diterbitake sing netepake konsistori ing kabeh keuskupan. Iki minangka badan pusat sing, nganti taun 1809, tanggung jawab, saliyane tugas-tugas liyane, kanggo pendidikan agama[879] . Ing sangisore kuwasané ana sing diarani déwan gerejawi, sing makarya ing sawatara keuskupan minangka badan distrik. Sing pungkasan iki ora kalebu ing tabel staf resmi lan dibiayai déning para rohaniawan paroki; padha terus ana nganti taun 1840. Miturut dekrit taun 1768, ora mung para monastik nanging uga para rohaniawan paroki kudu diwakili ing konsistori lan dewan. Amarga syarat iki ora kacekupi, dekrit kasebut diulang maneh ing taun 1797. Malah luwih awal, Catherine II wis mrentahake supaya wong awam diangkat dadi sekretaris lan staf administratif [880] . Ing wiwitan abad kaping 19, usulan Jaksa Agung Yakovlev kanggo nempatake konsistori ing sangisore panguwasa langsung Jaksa Agung ditentang déning Metropolitan St Petersburg, Amvrosy Podobedov, sing nganggep iki minangka pangurangan hak kanonik para uskup[881] .

Taun 1841 dadi titik balik ing sajarah administrasi keuskupan. Era anyar diwiwiti karo Piagam Konsistori Gerejawi, sing diajukake marang Tsar kanggo disahake dening Jaksa Agung, Count N. A. Protasov. Amarga Piagam iki, administrasi keuskupan ing saindenging kakaisaran diwenehi kerangka hukum sing seragam[882] . Ing sangisoré pangawasan langsung uskup keuskupan, konsistori nindakake fungsi administratif lan yudisial. Otoritas paling dhuwur kanggo konsistori yaiku Sinode Suci. Konsistori kasusun saka dewan (sing anggotané diangkat déning uskup saka kalangan rohaniawan putih lan ireng, lan dikonfirmasi lan, yen perlu, dipecat déning Sinode Suci[883]) lan kanselari. Saben anggota Presidium tanggung jawab kanggo bidang pakaryan tartamtu; tegesé, ing basa administratif wektu kuwi, padha nduwé 'meja' dhéwé, sanajan kaputusan dijupuk ing rapat bebarengan. Kanselèri dipimpin déning sekretaris, sing diangkat déning Sinode Suci miturut rekomendasi Ober-Prokurator. Sacara resmi, sekretaris iku tundhuk marang uskup, nanging ing wektu sing padha uga wajib nindakake dhawuh saka Jaksa Agung, sing kanthi mangkono nglakoni pangendalian marang badan utama konsistori. Piagam nemtokake tugas administratif konsistori kaya ing ngisor iki: 1) pangangkatan ing jabatan gerejawi; 2) laporan lan referensi watak kanggo calon; 3) tonsur monastik ing biara-biara diosek; 4) pangawasan panyimpenan registri gréja (cathetan baptisan lan liya-liyané); 5) administrasi panggonan panggonan uskup lan kagungané, uga pangelolaan biara lan gréja. Wewenang konsistori nyakup para rohaniawan lan umat awam. Kajaba pelanggaran sing miturut Kitab Undang-Undang kalebu wewenang pengadilan sipil, wewenang konsistori nyakup tumindak ora pantes saka rohaniawan nalika nindakake tugase, uga pelanggaran marang moral lan tatanan gerejawi. Kasus-kasus sing ana gandhèngané karo harta gréja, lan keluhan saka para rohaniawan lan umat marang anggota rohaniawan, kalebu ing wewenangé konsistori. Kaputusan dijupuk bebarengan ing rapat gabungan lan diajukaké, bebarengan karo notulen, marang uskup. Uskup bisa mbalèkaké kasus mau marang konsistori. Yen beda panemu isih ana, putusan pungkasan ana ing tangan uskup[884] . Wiwit separo kapindho abad kaping 19, para uskup saya krasa kebanjiran gawean konsistori. 'Sanajan nganggo kacamata, mataku asring ora kuwat nggarap ing jaman akèh kertas iki,' keluh Metropolitan Filaret Drozdov, kaya akèh kanca sejawaté, ing memoaré[885] .

---

[879] ODDS. Vol. 2, No. 156, 508; Vol. 5, No. 144; PSZ. Vol. 7, No. 4190; Vol. 12, No. 8988; PSPiR. E. P. Vol. 2, No. 633, 667; Rozanov. Vol. 2, No. 1. hlm. 22 sarta salajengipun, 40 sarta salajengipun; Barsov. Kumpulan Peraturan Saiki. hlm. 155–161; Zavyalov. hlm. 196 sarta salajengipun; cf. Ispolatov, ing: PBE. 12. kol. 834 sarta salajengipun; Znamensky, ing: Kumpulan Undhang-undhang 1872. Jilid 2. kaca 298, 308–314; Dobroklonsky. Jilid 4. kaca 17–18.

[880] PSZ. 18. No. 13124, 13163; 20. No. 14813; 21. No. 15153; 24. No. 18273. Art. 2; PSPiR. Vol. II. 1. No. 428, 450, 890; PSPiR. Jilid I, No. 36; Rozanov. Jilid 2, Bagéan 2, kaca 114; Jilid 3, Bagéan 1, kaca 36. Cf.: Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. Jilid 2, kaca 308–310.

[881] Znamensky. Pandhuan (1872). kaca 458.

[882] Delengen: Jurnal-jurnal Dewan Akademi Teologi Moskow kanggo taun 1910, kaca 198: ulasan babagan karya N. Sakharov 'Sumber-sumber Statuta Konsistori Gerejawi taun 1841 lan 1883', ing: BV. 1910. 11. Suppl.

[883] Miturut dekrit Paul I tanggal 18 Desember 1797, separo saka anggota kudu dumadi saka wong-wong sing kalebu rohaniawan sekuler (PSZ. 24. No. 18273. Art. 6). Metropolitan Filaret Drozdov nganggep yèn kabèh anggota konsistori kudu mung saka pangkat monastik (Kumpulan Panemu. 1832. 2. kaca 310).

[884] Statuta Konsistori Agama, ing: 2 PSZ. 16. No. 14409; edisi kapisah: 1841, 1883, 1896. Babagan mau, delengen edisi 1883, Artikel 1, 2, 278–364, uga: Barsov. Kumpulan Peraturan Saiki. kaca 126 sarta salajengipun.

[885] Surat-suraté Metropolitan Filaret, ing: Readings. 1870. 3. kaca 161. Bandhingna keluhan sing padha saka Uskup Agung Nikanor: Russian Arch. 1909. 6. kaca 236, lan saka Savva: *Chronicle*. 6. kaca 5 sarta salajengipun. Nalika Savva teka ing Tver ing taun 1879, konsistori wis nyathet luwih saka 6.000 barang mlebu saben taun.

Ing taun 1869, anggaran anyar (struktur staf) kanggo konsistori gerejawi disahaké, lan ing taun 1883 Piagam anyar kanggo konsistori diparingaké, sing sanadyan mangkono ora akèh béda karo sing sadurungé[886] . Ing Georgia, konsistori dikenal minangka kanselri diose, déné ing Keuskupan Aleut diarani administrasi gerejawi. Saliyane, vikaris ing Veliky Ustyug, Lublin, Chełm, Sarapul, lan Vyborg (sadurunge diadegake Keuskupan Finlandia) nduwèni déwan klerikal[887] .

e) Sadurunge diadegaké konsistori, sing diarani administrator lan hakim ing pangadilan uskup padha ngladèni uskup diose; padha nganakake proses pengadilan kadhangkala ora mung ing pusat diose nanging uga ing kutha-kutha liya ing wewengkon diose. Ing taun-taun awal periode Sinodal, Sinode Suci nyewa sing diarani 'stryapchi' – ahli administrasi rohani lan urusan keuangan diose. Ing abad kaping 18, calon-calon kanggo jabatan gerejawi dinilai dening para pemeriksa sing dipilih saka para biksu sing wicaksana, sing asring uga dadi sekretaris uskup lan, ing kapasitas iki, dadi ora bisa dipisahake. Sekretaris iku mitra sing dipercaya lan dadi pranala karo badan administratif liyane[888] . Sadurunge sekularisasi, keuskupan uga nduwèni pangurus kanthi sakabèhé staf abdi kanggo ngatur tanah lan properti. Pungkasané, omahé uskup uga kalebu para penyanyi paduan swara katedral, kang dumadi saka wong diwasa lan murid-murid, lan mèlu ngancani uskup nalika lelungan ing wewengkon keuskupan. 'Peraturan Rohani' ngemot pandhuan rinci babagan pangawasan uskup marang tingkah laku rombongan iki, pangopènané asring dadi beban finansial kanggo komunitas greja sing dikunjungi[889] .

Ing abad kaping 17 lan sawisé, para sesepuh paroki dadi panagih pajeg; jabatan iki mung dibubarake ing taun 1764. Saliyane, tugas pangawasan administratif marang rohaniawan (nganti taun 1764) ditindakake déning 'zakazchiki', sing rawuhe wajib miturut prentah Sinode Suci taun 1737. Asistene yaiku 'desyatelniki', sing nglumpukake pajak saka rohaniawan ing sing diarani 'desyatinas' – subdivisi administratif-gerejawi sing luwih cilik ing keuskupan. Wiwit jaman Pemrentahan Maharani Elizabeth, 'zakazchiki' banjur dikenal minangka 'blagochinnye' – istilah sing anyar dienggo ing kanselri keuskupan, sanadyan wis tau muncul ing 'Instruksi kanggo Penatua Paroki' Patriark Adrian taun 1698 lan ing 'Peraturan Rohani' ([890]).

Kepala dekan sing diangkat déning uskup nampa instruksi saka dhèwèké. Ing taun 1745, pandhuan diterbitake ing Keuskupan Voronezh; sabanjure, ing taun 1751, pandhuan diterbitake dening Uskup Agung Platon Malinovsky saka Moskow (1748–1755); lan ing taun 1760 lan 1764, pandhuan diterbitake kanggo Keuskupan Tver. Ing taun 1775, Uskup Agung (sabanjure dadi Metropolitan) Platon Levshin saka Moskow nerbitake Pandhuan kanggo Kepala Dekanat Gereja Paroki, sing dinyatakake dening Sinode Suci wajib dituruti ing kabeh keuskupan. Ing taun 1857, pandhuan kasebut direvisi lan dilengkapi, lan ing taun 1892 edisi anyar diterbitake. Miturut Statuta Konsistori taun 1841, pangangkatan dekan iku dadi prakara 'miturut kaputusan uskup diose' (Artikel 67 ing edisi 1841 lan Artikel 63 ing edisi 1883). Keuskupan dipérang dadi dekanat, saben dekanat dumadi saka 10 nganti 30 paroki. Ing taun 1860-an, praktik milih dekan déning para rohaniawan wis mapan, nanging dekrit Sinode Suci taun 1881 mbatalaké praktik kuwi. Rencana reformasi sing dibahas ing pers taun 1905–1906 nyedhiyakake pamulihan pemilihan pangawas dekaneri, nanging ora ana asil praktis[891] . Pengawas dekanat

---

[886] 2 PSZ. 43. No. 45341; 44. No. 46899; Ulasan… saka Alexander III. kaca 111 lan salajengipun.

[887] 2 PSZ. 52. No. 55863; Ulasan… babagan Alexander III. kaca 90 lan salajengipun. Babagan rutinitas lan alon ing pangolahan kasus nganti pungkasan periode Sinodal, delengen: Teodorovich. Ing Peringatan kaping 40 Pelayanan Pastoral: Memoir. Warsawa, 1935. 2. kaca 110 lan salajengipun; Laporan Persis Duma Negara Sesi kaping 4. Sidang 27 (26 Februari 1916). kaca 2280 (pidato imam Alferov).

[888] PSPiR. 2. No. 482; ODDs. 2. 1. No. 524, 379; PSPiR. 2. No. 596; PSZ. 10. No. 7749; Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 2. kaca 316 lan salajengipun; Rozanov. 1. kaca 24 sarta salajengipun, 58 sarta salajengipun.

[889] G. I. Dobrynin nyedhiyakake akèh rincian menarik babagan urip saben dinane kanca-kanca cedhak uskup lan, sacara luwih umum, kabèh 'entourage'-é ing abad kaping 18 (deleng bibliografi kanggo §§ 13–16); uga: Shpachinsky (bibliografi kanggo § 8), I. S. Belyustin lan A. Dianin (bibliografi kanggo §§ 13–16); Nikanor. Bahan Biografi. Jilid 1 (Bab 1). Deleng § 12 ing ngisor iki.

[890] PSZ. 3. No. 1612 (dekrit Patriark Adrian); Peraturan Gerejawi. Bagéan 2: Bab Uskup. Klausa 8; PSPiR. 5. No. 1937; PSZ. 7. No. 4190; Rozanov. 1. kaca 62 sarta salajengipun, 89. Bab 'kolektor sepuluh kopeck': Znamensky, ing: Kumpulan Undhang-undhang 1872. 2. kaca 311–313; I. A. Gréja Kelahiran Kristus ing Sergiev Posad, ing: Bacaan. 1911. 3. kaca 63. Pausus Adrianus wis nyebutake para sepuh paroki minangka 'pengawas dekanat': PSZ. 3. No. 1694; 6. No. 3870; 7. No. 4190. Art. 20, 22; 10. No. 7450.

[891] Rozanov. Jilid 2, No. 1. kaca 48, 89–93; Barsov. Kumpulan Peraturan Saiki. kaca 163–166; Znamensky, ing: Kumpulan Undhang-undhang. 1872. Jilid 2. kaca 313 sarta salajengipun; PSZ. 24. No. 17958; 28. No. 21775; 38. No. 29711. Metropolitan Samuel Mislavsky saka Kyiv uga nyusun pandhuan kanggo para dekan sawisé taun 1783 (Rozhdestvensky, F. 'Samuel Mislavsky', ing: TKDA. 1877. Jilid 2, kaca 23). Ing taun 1866, Metropolitan Filaret Drozdov nentang pemilihan pangawas dekanat (Kumpulan Panemu. 5. 2. kaca 809–

tanggung jawab ngawasi prilaku moral para rohaniawan, ngatur harta lan arsip gréja, lan wajib ngunjungi gréja-gréja ing distriké kaping pindho saben taun. Dhèwèké nduwèni wewenang ngrampungaké prakara cilik kanthi mandhiri lan maringi paukuman gerejawi kanggo pelanggaran ringan. Padha kudu nyerahake laporan rinci babagan asil kunjungané marang uskup. Ora ana peraturan khusus babagan upah kanggo layanan iki; biasané dibayar saka potongan gaji rohaniawan. Ing taun 1860-an, dewan dekanat wiwit muncul. Sing pisanan nglaksanani pasamuan karo para dekan ing keuskupané ing taun 1865 kanggo mbahas babagan pendidikan agama lan moral yaiku Uskup Agung Mikhail Golubovich saka Minsk (1848–1868). Para uskup saka keuskupan liya banjur niru tuladhané. Sawisé diterbitaké ing taun 1867 saka Statuta Sekolah-sekolah Gerejawi lan Seminari, agenda rapat-rapat kaya ngono uga wiwit kalebu babagan pendidikan, pemilihan delegasi menyang kongres sekolah distrik lan keuskupan, lan nglumpukake dana kanggo lembaga pendidikan. Ing awal taun 1880-an, rapat-rapat iki wis mandheg ing sawetara panggonan, dene ing panggonan liya diwatesi mung kanggo rembugan babagan administrasi[892] .

Pantes dicathet yèn wiwit wiwitan abad kaping 18, Metropolitan Tobolsk, Philotheus Leshchinsky, wis nyoba ngadani pasamuwan kaya mangkéné. Amarga ora mungkin kanggo piyambakipun ngunjungi kabèh gréja ing wewengkon agengé kanthi langsung, ing taun 1702 piyambakipun ngadani pasamuwan gréja ing ngendi disahaké sakumpulan pandhuan kanggo rohaniwan paroki sing ngemot 51 pasal. Pandhuan kasebut nyakup karya pastoral, dekan, sakramèn pangakuan dosa, tata krama rohaniwan, lan prakara-prakara liya. Inisiatif iki ora nemu panyengkuyung ing Tobolsk dhéwé utawa ing panggonan liya[893] . Kanthi dekrit taun 1797, para uskup diwajibaké ngangkat dekan saka antarané para abbot ing biara-biara ing wewengkon kasebut kanggo ngawasi. Ing taun 1828, para dekan nampa pandhuan khusus saka Sinode Suci[894] .

Taun 1865 ditandhani kanthi pambentukan panitia audit diosek kanggo mriksa akun-akun konsistori (sing ora kena kontrol negara), lembaga pendidikan teologi, sekolah paroki, persaudaraan, lan yayasan. Panitia kasebut dumadi saka telung anggota sing diangkat déning uskup saka antarané rohaniawan paroki lan guru ing lembaga pendidikan[895] . Ing taun 1823, adhedhasar usulan sing disusun déning Metropolitan Filaret Drozdov lan disahaké déning Kaisar, yayasan amal keuskupan diadegaké kanggo mbantu wong-wong sing ora nduwé pangkat gerejawi nanging butuh pitulungan[896] . Ing majelis keuskupan lan majelis kabupatèn para rohaniawan sing dianakaké ing pungkasan taun 1860-an, saliyané babagan pendidikan, uga dibahas masalah kesejahteraan rohaniawan, kayata pitulungan timbal-bali, dana pensiun, nglumpukaké dana kanggo dewan kesejahteraan, lan sapituruté[897] Pangembangan sekolah paroki nyebabake diadegake dewan sekolah keuskupan[898] . Uga kudu disebutake 'Diocesan Gazettes' resmi, sing wiwit diterbitake ing keuskupan wiwit taun 1860-an. Wiwit pertengahan abad kaping 19, persaudaraan diatur, uga paguyuban arkeologi gerejawi lan paguyuban sejarah gerejawi, sing wiwit nerbitake katrangan statistik gerejawi babagan sawetara keuskupan[899] .

(g) Pusat administrasi keuskupan lan panggonan panggonan uskup, rombongan lan para abdi yaiku omah uskup, saka kono nganti taun 1764 dikelola tanah-tanah lan kabèh harta gerak lan ora gerak ing keuskupan. Staf administrasi iki, sing biasane akèh, diangkat lan dibayar miturut karsa uskup lan gumantung marang sumberdaya

811). Teodorovich, T. Tugas Kontemporer Paroki Ortodoks. Warsawa, 1907. kaca 39 lan salajengipun (kanggo mbela prinsip pemilihan dekan).

[892] 2 PSZ. 1. No. 694; 3. No. 2470. Art. 1; 11. No. 8953; Statuta Konsistori Gerejawi (1883). Pasal 65–67; Samuilov, ing: PBE. 2. Kolom 683–711.

[893] Archimandrit Meletius. Majelis Gerejawi ing Tobolsk ing sangisoré Metropolitan Philotheus (1702), ing: Prav. sob. 1875. 1. kaca 434–461; kaputusan Majelis – ing kono kaca 451–461.

[894] PSZ. 24. No. 18273; Statuta Konsistori Gerejawi (1883). Art. 64; kanggo instruksi taun 1797, delengen: Barsov. kaca 162. Delengen uga § 23 ing ngisor iki.

[895] 2 PSZ. 40. No. 42742; Barsov. kaca 189–200.

[896] Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 2. kaca 91, 93–107; Barsov. kaca 177–189; PSZ. Jilid 39. No. 29853; 2 PSZ. Jilid 2. No. 1145; Jilid 53. No. 58132; Undhang-undhang Konsistori Agama (1883). Pasal 80. Delengen edisi 1912 (ed. M. N. Palibin) kanggo pranata hukum sabanjure babagan pangayoman para janda lan yatim piatu. Delengen uga § 16 ing ngisor iki.

[897] Runkevich. Sajarah Gréja Rusia ing abad kaping 19. St Petersburg, 1901. kaca 640; Chizhevsky. kaca 19.

[898] Babagan sekolah paroki, delengen Jilid 2, uga: Chizhevsky, kaca 20–22.

[899] Kanggo persaudaraan diosean lan paroki, delengen Jilid 2.

finansialé[900] . Mangkono, ing wiwitan abad kaping 18, staf ing kediaman uskup Rostov cacahé 498 wong, ing Tver 240, lan ing Krutitsy 151. Nalika tanah gereja alon-alon digawa ing sangisoré panguwasa negara, cacahing abdi uskup mudhun ing separo kapisan abad kaping 18. Nanging, ing taun 1742, Omah Uskup ing Rostov, kanthi penghasilan taunan 8.000 rubel, nyewa 300 wong, kalebu rohaniawan saka enem gréja (73 wong). Biasane, angka-angka iki antara 30 nganti 135 wong[901] . Pendapatan dumadi saka pajeg pekarangan tani sing dipungut saka para tani ing tanah uskup lan pajeg marang para rohaniawan[902] . Sawisé diadegaké Kantor Biara, lan sakwisé Dewan Keuangan, pajeg pekarangan tani, sawisé dikurangi kanggo pangopènan omah uskup, wiwit dialiraké menyang lembaga-lembaga kasebut. Ana debat sengit babagan ukuran potongan iki wiwit awal abad kaping 18 nganti taun 1764. Ing taun 1707, kanggo 15 keuskupan, jumlahé ditemtokaké antara 1.000 lan 1.500 rubel. Pitakonan babagan netepake gaji tetep kanggo panggonan uskup wis ana ing agenda Sinode Suci wiwit taun 1724, nanging ora rampung nganti taun 1764, sawisé ana persetujuan sementara ing jaman Peter III. Sawisé sekularisasi taun 1764, 26 keuskupan ing Rusia Agung diwènèhi gaji tetep. Antarane kuwi, Novgorod diwènèhi luwih saka 11.000 rubel, Moskow 7.500 rubel, lan St. Petersburg 15.000 rubel; kabèh telu keuskupan mau kalebu kelas siji. Omah uskup kelas loro nampa 5.500 rubel saben siji, lan kelas telu 3.232 rubel saben siji. Ora suwe, anggaran sing wis ditemtokake mau ditambah[903] . Saiki bisa nyuda jumlah staf, amarga ora perlu maneh njaga aparatur administrasi kanggo ngatur tanah-tanah kasebut. Sanadyan mangkono, sawetara fungsi administratif isih tetep ana ing omah-omah uskup, amarga padha isih nduwèni padang rumput, pabrik gilingan, lan sapituruté. Ing taun-taun sabanjure, undang-undang nagara maringi hak marang tanah uskup kanggo nduwèni tanah kosong (tanah tandur), omah-omah, lan sapituruté. Pangaturan legislatif babagan kepemilikan tanah greja ditindakake ing Jilid 9 Kode Undhang-Undhang lan ing sawetara undang-undang sabanjure. Piagam Konsistori Gerejawi taun 1883 ngemot pandhuan kanggo para uskup supaya ngatur tanah kagungané liwat pangurus. Iki dadi dhasar hukum kanggo tuku properti sing ngasilaké penghasilan lan akuisisi tanah kagungané para uskup ing St Petersburg lan Moskow, ing ngendi uskup bakal manggon nalika diundang menyang Sinode Suci utawa ing kahanan liya[904] .

Ing taun 1867, pamisahan diosek miturut tingkatan dibubarake, lan gaji ditambah. Kanthi mangkono, kahanan lokal—sing béda-béda saka panggonan siji marang panggonan liyané—dianggep. Gaji standar kanggo panggonan uskup ditemtokake antara 3.110 lan 4.300 rubel (kajaba ing kutha krajan, sing jumlahé 5.000 rubel), déné gaji standar kanggo katedral antara 400 nganti 700 rubel.[905] Mangkono, ing taun 1879, Uskup Agung Savva Tikhomirov saka Tver nampa, saliyane tunjangan pribadine, gaji tetep 3.200 rubel, sing 1.200 rubel kanggo biaya staf, lan sisa kanggo biaya liyane. Staf ing griya uskup kalebu: pangurus, bendahara, loro hieromonk, hierodeakon, pamaos mazmur, pangasuh sel, lan paduan suara gréja sing dumadi saka 27 penyanyi. Pendapatan griya uskup saka tanah duwéne ngasilaké tambahan 10.481 rubel 35 kopeck.[906] Nanging Keuskupan Tver ora kalebu sing paling sugih. Pendapatan saka Keuskupan St Petersburg, Moskow, utawa Volyn luwih gedhe. Miturut memoar Metropolitan Evlogii Georgievsky, Pochaev Lavra waé ngasilaké uskup *25.000 rubel* ing *taun 1913–1914. Ing taun 1903, tunjangan standar kanggo sangang panggonan panggonan uskup ditambah dadi 22.500 rubel. Anggaran Sinode Suci taun 1909 kanggo pangopènan 75 uskup nyedhiyakake jumlah 200.768 rubel. Ing taun 1911, belanja kanggo keuskupan (kalebu katedral lan gaji uskup) nggayuh 939.302 rubel, lan ing taun 1916 – 937.472 rubel. Wiwit taun 1909, anggota Sinode Suci nampa tambahan 7.148 rubel saben taun*[907] .

g) Tingkat paling ngisor ing struktur keuskupan kabentuk déning komunitas paroki, utawa paroki gréja. Perantara antarané paroki lan uskup yaiku pangurus paroki, pengurus amanah gréja, dekanat, lan déwan gréja.

---

[900] Babagan sajarah panggonan panggonan uskup ing abad kaping 18, delengen: Pokrovsky. Omah Uskup Kazan. Kazan, 1906; Popov. Arseny Maceevich (1912); Shpachinsky; Zavyalov (delengen bibliografi kanggo § 10). kaca 190 lan salajengipun.

[901] Zavyalov. Op. cit. kaca 208 sarta salajengipun; Popov. Op. cit. kaca 99; Pokrovsky. Omahé Uskup Kazan. kaca 372–381.

[902] Popov. kaca 127; bandhingna §§ 15–16.

[903] Zavyalov. kaca 208 sarta salajengipun, 220 sarta salajengipun; PSZ. 15. No. 11481. Pasal 5; delengen § 10 ing ndhuwur.

[904] Omah Uskup, ing: PBE. Jilid 2. Kolom 45–47; Statuta Konsistori Agama (1883). Pasal 104–117; ing edisi Palibin taun 1912, sing nggatekake pranata legislatif sabanjure, kaca 45–48.

[905] 2 PSZ. 42. No. 45341; Ekstrak… kanggo taun 1867. kaca 161–164.

[906] Savva. Chronicle. 5. kaca 7.

[907] 3 PSZ. 23. No. 23559; Laporan Persis Duma Negara Sesi Katelu. Sesi 4, sidang 23. kaca 2379 lan salajengipun. Wiwit taun 1909, administrasi keuskupan nampi watara 20 jinis kontribusi finansial saka paroki, dene biara ngirimake sapertiga saka penghasilane marang administrasi keuskupan (ibid. Sesi 2, sidang 94. kaca 2091).

Jumlah paroki iku wigati banget kanggo rumah tangga uskup ing babagan pajeg. Ing sawetara keuskupan, paroki padha kumpul ing wilayah cilik; ing liyane, padha sumebar adoh-adoh amarga gedhene keuskupan utawa amarga ana populasi penganut agama liyane sing sumebar . Jumlah paroki ing saben keuskupan owah-owahan banget. Kanggo akèh uskup, ngubengi diosepise iku banget angel, lan kadhangkala, amarga sarana transportasi sing ora cukup, meh ora mungkin. Mung ing abad kaping 19, kanthi perbaikan sambungan transportasi, minaté uskup marang paroki wiwit saya tuwuh. Nanging, saiki muncul alangan anyar – pindhah-pindhahé uskup saka siji keuskupan menyang keuskupan liyane sing kerep.

Klasifikasi gréja dadi katedral, katedral kutha (ing kutha kecamatan), gréja paroki, lan gréja omah wis diwarisaké saka abad kaping 17. Saka segi keuangan, katedral digandhèngaké karo omahé uskup, nanging ing akèh kasus katedral kutha uga ora nduwé jemaat dhéwé. Katedral kutha lan sawetara gréja kutha liyane nampa 'ruga', yaiku subsidi negara utawa dhukungan finansial saka uskup diose, sing nyisihaké pérangan penghasilané kanggo pangopènan rohaniawan. Saliyane, sawetara katedral kutha lan gréja nduwèni tanah. Ing abad kaping 18 lan utamane abad kaping 19, akèh gréja diadegaké sing ora nduwé paroki dhéwé – kagandhèng karo lembaga, institusi pendhidhikan, lan angkatan bersenjata. Kabèh mau, kejaba sing kagandhèng karo angkatan bersenjata, tundhuk marang uskup diosean nanging mandhiri. Pungkasané, ana kapel tanpa mezbah lan omah pandonga, sing dadi gréja samentara[908] . Tabel ing ngisor iki nuduhaké tuwuhé cacah gréja:

Ing taun 1722, ana total 15.751 gréja
1737: watara 18.000
1762: 19.813
1799: 26,196
1825: 27.585 (kalebu kapel)
1855: 48,318
1907 71,526
1912 76,394[909]
1914 66,908 (ora kabèh keuskupan kalebu)

Ing periode Sinodal, keputusan kanggo mbangun gréja anyar gumantung marang kasedhiyan dana kanggo ndhukung rohaniawan. Ing wiwitan abad kaping 18, paroki-paroki béda-béda banget siji lan sijiné ing babagan jumlah rumah tangga lan ukuran rohaniawan. Ana paroki sing dumadi saka 15 omah karo loro imam, nanging ana uga sing cacahé 200 omah lan ndhukung lima imam[910] . Ing taun 1711, Pangeran Piyeter I mrentahaké supaya imam diangkat mung ing panggonan sing pancèn perlu. Dekrit taun 1718 nglarang pambentukan kapel omah anyar lan mrentahake nutup kapel sing wis ana, kajaba sing kagungan kulawarga kaisar lan sawetara bangsawan. Ing taun 1722, Sinode Suci negesake ing dekrit khusus manawa pambangunan gréja anyar mung bisa dilakoni kanthi ijin saka sinode. Ing taun 1726, Catherine I maringi hak iki marang para uskup. Peraturan taun 1722 netepake rasio 300 rumah tangga saben gréja[911] . Peraturan anyar taun 1778 netepake rasio 150 rumah tangga saben gréja. Ing wektu kuwi, penganugerahan ijin kanggo mbangun gréja anyar manèh dadi hak istiméwaé Synod Suci. Ing taun 1800, Synod kudu ngélingaké para uskup marang prentah iki[912] . Kaisar Nikolaus I nerbitaké paugeran rinci babagan pambangunan gréja[913] . Ing taun 1858, para uskup diosek maneh diparingi hak kanggo

[908] Delengen Tabel 6, sing nyimpulake data statistik saka laporan para jaksa agung. Amarga kekurangan papan, durung bisa nampilake angka-angka iki kanggo saben taun.

[909] Zavyalov. kaca 299, 347; Titlinov. Pamrentahan Anna Ioannovna. kaca 220; PSZ. 115. No. 19156; Koleksi. 113. 1. kaca 5; Laporan… saka Jaksa Agung (taun-taun sing beda); Preobrazhensky (deleng bibliografi ing Pengantar B). Bandhingna karo Tabel 6.

[910] Znamensky. Pendeta Paroki. Kazan, 1873. kaca 114.

[911] PSZ. 4. No. 2352; 5. No. 3171; 7. No. 4186, 4249. Art. 1, 4988; 5. No. 2985. Art. 4; Peraturan Gerejawi. Bab Wong Awam. Artikel 7–9; Bab Uskup. Artikel 8. Dekrit Paus Petrus dikonfirmasi dening Maharani Elizabeth (PSZ. 14. No. 10780). Ing taun 1762, Catherine II maringi idin kanggo ngadegaké gréja omah (PSZ. 16. No. 11643); nanging, ing taun 1774 gréja-gréja mau dilarang manèh (PSZ. 19. No. 13625).

[912] PSZ. 20. No. 14807; cf.: 19. No. 13541, 14144; 18. No. 12925; 22. No. 16411; 26. No. 19572 (1800). Miturut laporan Sinode Suci taun 1774, ana 20.907 gréja ing 32 keuskupan, sing 19.555 iku gréja paroki sing nglayani 2.262.976 rumah tangga; ing taun 1784, wis ana 21.141 gréja sing nglayani 2.699.232 rumah tangga (Titlinov, Gavriil Petrov, kaca 619, 633).

[913] 2 PSZ. 3. No. 1802; 5. No. 4047. Artikel 12 lan 16; 17. No. 16401; 18. No. 16405; Statuta Konsistori Gerejawi (1883). Artikel 45–61.

maringi ijin mbangun gréja. Ing taun 1869, paroki-paroki cilik wiwit digabung dadi paroki sing luwih gedhé, nyebabaké penutupan 2.000 gréja; ing taun 1880, cacahé wis tekan 4.800. Ora nganti taun 1884–1885 Sinode Suci, miturut , miturut panyuwunan para umat paroki, maringi ijin mbukak maneh sawetara gréja iki. Wiwit jaman Alexander II, dana negara diwiwiti dialokasèkaké kanggo ndandani gréja-gréja[914] .

Sawisé ana kaputusan saka Majelis Agung Moskow taun 1666–1667, kanthi tujuan ngawasi Para Percaya Lawas, gréja paroki wiwit nyimpen dhaptar wong-wong sing rawuh ing pangakuan dosa; nanging, dhaptar iki mung dadi wajib nalika jaman Pangeran Petrus I, sing kanthi piwarta taun 1718, mréntahaké pangiriman dhaptar saben taun marang sing ora rawuh ing pangakuan dosa, kanthi tujuan ngetokaké denda dhuwit marang wong-wong mau. Bagéan kapindho saka 'Peraturan Rohani', sing ngrembug babagan umat awam, mréntahaké supaya padha nampa Komuni Misteri Suci saben taun. Konferensi gabungan Sinode Suci lan Senat tanggal 18 Juni 1722 mutusaké yèn tinimbang dhaptar sing kasebut mau, kudu disimpen telung dhaptar kapisah sing bakal diajukaké liwat uskup marang Sinode Suci: 1) wong-wong sing wis ngakoni dosa, 2) wong-wong sing ora rawuh ing pangakuan dosa, 3) wong-wong sing wis mlebu skisma[915] . Sawisé salah siji konferènsi gabungan sing dianakaké nalika pamaréntahan Anna Ioannovna, diparingi formulir 49-poin sing rumit banget kanggo dhaptar-dhaptar kuwi. Saliyane, kabèh imam ing kutha-kutha distrik wajib nyusun dhaptar umat parokié, 'wiwit saka wong tuwa lan wong yuswa sedheng nganti bocah paling cilik', kanthi nyantumaké umur lan panggonan dunungé[916] . Miturut Statuta Konsistori Gerejawi taun 1841, dhaptar wong-wong sing wis nampa pangakuan, sing disusun miturut format sing disederhanakake, dikirimake dening para imam liwat para dekan menyang konsistori. Konsistori ngolah dhaptar-dhaptar iki lan data metrik dadi sing diarani 'register dhaptar' kanggo laporan taunan uskup marang Sinode Suci[917] . Registri-registri iki, miturut Kode Undhang-undhang, dianggep minangka sertifikat resmi babagan lair, nikah, lan sapiturute. Wiwit taun 1837, registri paroki sing ngemot data babagan lair, nikah, lan seda diwiwiti disimpen lan dikirim menyang konsistori. Adhedhasar bahan iki, konsistori nerbitake kutipan utawa sertifikat miturut panjalukan[918] .

Wiwit taun 1769, sing diarani 'daftar klerikal' diwiwiti disusun, sing ngemot cathetan pelayanan lan rincian properti gereja. Saben gereja nduwèni buku inventaris sing nyathet perabotan gereja[919] .

(i) Kanthi diwiwiti pamaréntahan Pangeran Pèter I, mbedakaké sing luwih cetha antarané yurisdiksi nagara lan gerejawi, sing ngrugèkaké yurisdiksi gerejawi (deleng § 6). Miturut paugeran Stoglav lan Sudebniké Ivan IV, para rohaniawan tundhuk marang yurisdiksi panguwasa gerejawi sanajan ing prakara sipil. Mung pelanggaran pidana sing dihukum déning pangadilan sekuler. Nanging ing praktiké, aturan-aturan iki ora tansah dipatuhi. Kitab Undhang-undhang taun 1649 sacara umum negesaké manèh Stoglav, sanadyan perkara perdata sing nyakup rohaniawan saiki dipindhahaké menyang yurisdiksi Kantor Biara sing anyar diadegaké. Konsil Agung Moskow taun 1666–1667 mbatalake pangaturan iki lan mbalekake wewenang gerejawi sakabehe marang para rohaniawan, dene putusan Konsil taun 1675 mbatalake Kantor Biara[920] . Ing jaman Pangeran I, lingkup yurisdiksi gerejawi terus nyusut, nalika watesan antarane iku lan wewenang pengadilan nagara dadi luwih cetha. Sanadyan mangkono, ing jaman para penerus Pangeran, nagara terus-terusan nglanggar wates wewenange. Mung Kitab Undang-Undangé Nicholas I sing netepake hubungan hukum sing cetha, sing uga diukir ing Statuta Konsistori. Ing gegayutan karo reformasi pangadilan sekuler ing taun 1864, muncul pitakon babagan reformasi

---

914 2 PSZ. 33. No. 33253; 40. No. 42348, 42327; Ulasan… saka Alexander III. kaca 152–156; Laporan… kanggo taun 1885. kaca 206 lan salajengipun; Pobedonostsev. Surat-surat. Jilid 2. kaca 69 lan salajengipun. Delengen uga: Laporan Persis Duma Negara Sesi kaping 2. Sidang 4, sidang 45. kaca 708 lan salajengipun.

915 PSZ. Jilid 5, No. 3169; Jilid 6, No. 4052. Pasal 2; Peraturan Rohani. Bagéan 2: Bab Wong Awam. Pasal 4–6.

916 PSZ. 10. No. 7226. Ing jaman Catherine II, formulir-formulir kasebut disederhanakake (PSPiR. E. II. 1. No. 168; PSZ. 16. No. 12601).

917 Statuta Konsistori Gerejawi (1883). Artikel 16, 260, 266, 192, 193, 270–274.

918 Kitab Undang-Undang. Jilid 10, Bagéan 1, Pasal 35; Jilid 9, Pasal 359–379.

919 Delengen: Nechaev (1890). kaca 332 lan salajengipun.

920 Stoglav. Artikel 53–67; Kode 1649. Bab 13. Artikel 1. Ketentuan iki asring diabaikan; delengen, umpama: AAE. 4. No. 176; AI. 3. No. 232 (1643); 5. No. 93; prosiding Majelis taun 1666–1667, ing: PSZ. 1. No. 412. Bab 2; Majelis taun 1675, ing: AAE. 4. No. 204; PSZ. 2. No. 711.

proses pangadilan gerejawi sing padha, nanging ora ana keputusan konkret sing digayuh (deleng § 6). Diskusi babagan reformasi pangadilan gerejawi ing Majelis Pra-Konsili taun 1906 uga ora ngasilake apa-apa.[921]

Dekrit Pangeran I tanggal 16 Desember 1700, sing mindhahake kabeh perkara perdata sing nyakup rohaniawan lan umat marang yurisdiksi pangadilan sekuler, nandhani wiwitan watesan yurisdiksi gerejawi. Ing tanggal 21 Januari , Kantor Monastik diadegaké manèh; wiwit kuwi, dadi pangadilan banding paling dhuwur kanggo rohaniawan, abdi ing griya uskup, lan para tani ing tanah gereja. Panaliten awal ditindakake déning badan-badan sing relevan saka Kantor Monastik ing uyezd lan gubernur. Pemecatan saka jabatan utawa pangecatan jabatan minangka wujud paukuman tetep dadi hak istimewa pengadilan gerejawi[]. Kanggo nyelidiki kejahatan nagara, Peter I ngadegaké Preobrazhensky Prikaz, sing miturut panjaluké, Spiritual Prikaz kudu ngecat para pelanggar. Para rohaniawan asring kapanggih ing ngarepé tribunal khusus iki amarga alesan sing sepele banget, déné Kantor Rohaniawan Vikaris mung nangani kejahatan marang iman. Perselisihan antarané rohaniawan, abdi gréja, lan tani gréja ing siji sisih, lan wong awam ing sisih liyané, kalebu ing wewenangé kantor-kantor sing relevan.

Ing taun 1720, Kantor Monastik dibubarake maneh[922] . Fungsine dipindhahake menyang Dewan Keadilan lan kantor-kantor ing provinsi lan distrik. Ing taun 1721, Sinode Suci nglapor marang Tsar babagan kabingungan status hukum rohaniwan, kanthi nunjukaké ora ana pranatan sing cocog ing 'Peraturan Rohani'. Pèter nyukupi panyuwunan Sinode Suci kanthi nerbitaké serangkaian dekrit sing nggedhekaké yurisdiksi gerejawi. Sinode Suci lan para uskup diosek maneh entuk wewenang yudisial marang wong-wong sing ana ing sangisoré yurisdiksiné, kajaba kasus pidana, politik, lan sawetara kasus liya. Kawajiban negara tetep dadi wewenang Ordo Preobrazhensky[923] . Ing wektu iki, wakil-wakil gerejawi pisanan muncul ing pangadilan sekuler ing kasus-kasus sing nglibatake anggota rohaniwan sing disidang. Nanging, umume padha ora rawuh ing sidang-sidang ing Kanselir Rahasia Kaisar Anna Ioannovna. Permaisuri Elizabeth pungkasane ngakoni hak para deputi gerejawi kanggo rawuh ing sidang pidana marang anggota rohaniawan. Ing jaman Catherine II, iki wis dadi praktik lumrah. Kanthi dekrit taun 1791, fungsi-fungsi iki dipasrahake marang deputi permanen ing saben keuskupan. Ing abad kaping 19, hak lan kewajiban para deputi wis ditemtokake kanthi cetha, lan partisipasi para deputi ing pakaryan pangadilan malah nganti wektu paukuman dijatuhake. Kitab Undang-Undang lan Piagam Konsistori Agama negesake status para deputi, sing mung dibubarake dening reformasi peradilan taun 1864 (deleng § 6)[80].

Miturut dekrit Pangeran Petrus I, wong awam mung kalebu yurisdiksi gerejawi kanggo pelanggaran agama sing pancen cetha (ngina agama, sihir, bidah, nolak ngakoni dosa, lsp.), kanthi paukuman ditemtokake dening pangadilan sekuler. Akeh pelanggaran kalebu ing yurisdiksi pengadilan sekuler, kayata: nyulik manten wadon, kasus sing ana gandhengane karo wasiat, incest, lan sapiturute.[924] Wiwit taun 1727, kabeh wong awam sing dipekerjaké déning Gréja utawa manggon ing tanahé (pembantu omah uskup, petani) tundhuk marang yurisdiksi sipil. Ing jaman Anna Ioannovna, Kanselir Rahasia ora pati merhatosake norma hukum sing ditemtokake dening Peter I lan uga maringi paukuman abot marang pelanggaran sing kalebu wewenang pengadilan gerejawi. Elizabeth mbalekake hak-hak pengadilan gerejawi lan nglarang penangkepan rohaniwan dening panguwasa sekuler tanpa rembugan dhisik karo panguwasa gereja[925] . Catherine II mbusak kasus sing nyakup tuduhan blasphemi lan ilmu sihir saka yurisdiksi pangadilan gerejawi. 'Instruksi'-é (1769) (Bab 20, Artikel 494) maringi paugeran supaya ati-ati nalika nyelidiki kasus ilmu sihir lan bidah. Prosedur nikah anyar sing disahaké mbutuhaké imam takon marang pasangan apa ana alangan kanggo nikah, lan nglarang pawiwahan ing absen (yaiku nalika calon bojo lanang utawa wadon ora ana – Ed.) lan ing panggonan ing njaba gréja[926] .

---

[921] Deleng § 6.

[922] PSZ. 4. No. 1818, 1829, 1876, 1823.

[923] PSZ. 4. No. 3761, 4113; PSPiR. 1. No. 64, 75, 105, 312; 2. No. 349, 596, 865, 880; 3. No. 940, 994.

[924] PSZ. 7. No. 4145; 16. No. 12606; 23. No. 16986, 17529; 31. No. 24239, 24535; 32. No. 25240; 38. No. 29477, 29711; PSPiR. Vol. II. 1. No. 303.

[925] PSPiR. 2. No. 532, 693; Vladimirsky-Budanov (1888). kaca 308 sarta salajengipun, 358, 375, 439; Berdnikov. Kursus Cendhak (1888). kaca 178–217. Deleng § 6.

[926] PSPiR. 5. No. 1933; PSZ. 8. No. 5818; 11. No. 8543; Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 2. kaca 95–109; PSZ. 11. No. 8548, 8566, 9079; 14. No. 10293; 15. No. 10938.

Pernikahan campuran dilarang ing nagara Moskow. Miturut panyuwunané Pangeran Pèter I, Sinode Suci maringi idin ing taun 1721 kanggo nikah campuran karo tawanan perang Swèdia lan wong manca liya sing wis mlebu ing pangabdian Rusia. Nanging, sadurungé nikah, priya kudu janji ora bakal me ksa bojone supaya ganti agama lan supaya anak-anaké dibaptis miturut upacara Ortodoks. Priya Ortodoks mung diparingi idin nikah karo wanita manca saka agama liya nalika jaman Nicholas I ing taun 1833. Ing taun 1864, wanita Ortodoks diparingi idin nikah karo priya non-Ortodoks sing ora ngladeni pamaréntahan Rusia[927] . Kabeh undang-undang iki diterbitake déning pamaréntahan nanging ditrapake déning konsistori. Ing taun 1774, umur minimal kanggo nikah yaiku 15 taun kanggo priya lan 13 taun kanggo wanita. Kanthi dekrit tanggal 19 Juli 1830, Sinode Suci nambah umur minimal dadi 18 taun kanggo priya lan 16 taun kanggo wanita (kajaba diosek Transkaukasia). Aturan-aturan iki dilebokake ing Kode Undhang-undhang, sing uga negesake watesan umur maksimal kanggo nikah priya – 80 taun – kaya sing ditemtokake dening Sinode Suci ing taun 1774[928] .

Sajrone kabèh periode sinodal, pambentukan lan pambubaran perkawinan iku dadi wewenang Gréja, lan asring banget ing kahanan kaya ngono wong awam nemoni yurisdiksi gerejawi. Aturan gréja nemtokake tingkat kerabat sing diidini antarane calon bojo, uga syarat-syarat kanggo mbubarake perkawinan utawa kanggo nikah maneh. Miturut dekrit Sinode Suci taun 1810 (kaya sing wis lumaku sadurunge), perkawinan ora diidini antarane wong sing ana gandhèngan nganti derajat papat. Ing abad kaping 18 lan kaping 19, ana pangecualian tartamtu amarga panjaluk panguwasa nagara. Contone, ing taun 1827, Konsistori Moskow nuntut supaya pernikahan Aide-de-Camp Kekaisaran A. P. Mansurov, sing wis dilakoni kanthi nglanggar aturan kasebut, dinyatakake ora sah; nanging, Nicholas I mrentahake supaya kasus kasebut ditutup. Minangka wangsulan, Metropolitan Filaret nyuwun mundur, nanging pangundurané ora ditampa déning Kaisar. Ing kasus mantenané Adjutant-Jenderal P. A. Kleinmichel, wong Lutheran, karo wanita Ortodoks sing dadi sedulur papat derajat, Sinode Suci kasil njaga larangané[929] . Ing abad kaping 17 lan 18, kasus pegatan dirungokake lan diputusake dening uskup dioceesan, sanadyan ana prastawa nalika putusan pegatan diterbitake dening imam paroki. Kanthi dekrit Sinode Suci taun 1730 lan 1767, praktik iki dilarang, lan hak mbubarake perkawinan diwatesi mung kanggo uskup dioceesan, nganti pungkasane, kanthi dekrit taun 1805 lan 1810, Sinode Suci mindhahake perkara-perkara iki menyang yurisdiksine dhéwé. Ing Rusia Muskovit, dicabuté hak sipil utawa ilang tanpa tilas saka salah siji pasangan ora bisa dadi dhasar kanggo mbubaraké perkawinan. Miturut dekrit Pangeran Pètri I taun 1720, 1722, lan 1723, ing kasus pungkasan iki, pegatan dadi bisa sacara prinsip[930] .

Statuta Konsistori Gerejawi kanthi cetha nemtokake fungsi pangadilan gerejawi lan wewenang disiplin dekan marang rohaniawan ing sangisore panguwasaane (Artikel 69–71, No. 94 ing edisi 1841, lan Artikel 65–67 ing edisi 1883). Yurisdiksi pengadilan diosean marang para anggota rohani nyebar, miturut Pasal 3 Statuta, marang perkara-perkara ing ngisor iki: 1) pelanggaran lan kejahatan marang jabatan, kaanan rohani lan prilaku becik; 2) perselisihan babagan panggunaan harta gréja; 3) keluhan saka rohaniawan lan umat marang rohaniawan (kajaba kasus pidana). Bab-bab ing ngisor iki kalebu wewenang pengadilan keuskupan kanggo umat: 1) perkawinan sing ora sah; 2) pambatalan perkawinan lan pambalikan maneh yen ana pegatan sing ora sah; 3) penerbitan akta nikah lan akta lair saka perkawinan sing sah; 4) pelanggaran sing ditindakake déning umat awam sing nyebabake paukuman gerejawi (Artikel 148 ing edisi 1841 lan Artikel 158 ing edisi 1883). Ing kéné uga (Pasal 159 ing edisi 1841 lan Pasal 149 ing edisi 1883), wewenang pangadilan sekuler tumrap rohaniawan ditemtokaké. Iki kalebu: 1) perselisihan antarane rohaniawan utawa karo umat awam babagan kontrak lan kewajiban sing durung kacumponi, uga tuntutan ganti rugi (hukum perdata); 2) pelanggaran marang undang-undang nagara; 3) tindak pidana abot (hukum pidana). Ing kasus pidana, panyelidikan awal ditindakake dening panguwasa gerejawi (Artikel 150 lan 160). Pangiriman kasus menyang pangadilan (sadurunge taun 1864) dibahas

---

[927] PSPiR. Vol. II. 1. No. 248; PSZ. 17. No. 12433; 21. No. 15379; 23. No. 17505; 18. No. 13334; 20. No. 14356.

[928] PSZ. 6. No. 3798, 3814; PSPiR. 1. No. 110, 151; 2 PSZ. 8. No. 6406; 40. No. 42345; Kode Undhang-undhang. 10. 1. Artikel 67–74; Statuta Konsistori Gerejawi (1883). Pasal 26, 27; cf.: Berdnikov. Op. cit. kaca 59 lan salajengipun, 119 lan salajengipun; Krasnozhen, M. Dhasar-dhasar Hukum Gerejawi. Yuryev, 1911. kaca 121–143 (bab periode sawisé 1905).

[929] PSZ. 19. No. 14225; Kode Undhang-undhang. 10. 1. Artikel 3–4; Nechaev (1890). kaca 204 lan salajengipun; Berdnikov. Op. cit. kaca 119 lan salajengipun; PSZ. 3. No. 1612; 12. No. 9087; 2 PSZ. 5. No. 3807; 20. No. 19283. Artikel 2054, 2064; 21. No. 20491.

[930] PSZ. 31. No. 24235, 24091; Filaret. Kumpulan Panemu. 2. kaca 171, 175, 183–188, 235, 268–273. Pobedonostsev njamin yèn paugeran Gréja babagan manten ora dilanggar (Pobedonostsev. Surat-surat. Jilid 2. kaca 34–35).

ing Pasal 161 lan 162 edisi 1841. Prosedur pengadilan e ing kasus kaya ngono diatur miturut ketentuan Kitab Undang-Undang (Jilid 15, Bagéan 2, Pasal 1027–1029 ing edisi 1876). Statuta Konsistori (Artikel 163–186 ing edisi 1841 lan Artikel 153–171 ing edisi 1883) ngemot pranatan rinci sing ngatur prosedur yudisial kanggo pangadilan gerejawi. Paukuman ing ngisor iki ditemtokake kanggo rohaniawan: 1) nyopot jabatan rohaniwan, lan nyopot jabatan lan ngusir saka ordo monastik kanggo rohaniwan monastik, kanthi ora diijini melu pelayanan gerejawi; 2) nyopot jabatan rohaniwan kanthi tetep njaga ing pelayanan gerejawi ing jabatan sing luwih asor, lan nyopot jabatan rohaniwan monastik kanthi tetep njaga ing ordo monastik kanggo nglakoni tobat; 3) skorsing sementara saka pelayanan kanthi dicopot saka jabatan lan dipindhah menyang barisan pelayan awam; 4) skorsing sementara saka pelayanan tanpa dicopot saka jabatan, nanging diparingi paukuman tobat ing biara utawa ing panggonan dununge; 5) masa percobaan sementara ing griya uskup lan biara; 6) pemecatan saka jabatan; 7) panghapusan saka daftar gaji (yaiku panyingkiran dhukungan finansial. – Ed.); 8) pengawasan sing luwih ketat; 9) denda lan paukuman dhuwit; 10) sujud; 11) teguran abot utawa prasaja; 12) peringatan (Artikel 187 ing edisi 1841 lan Artikel 176 ing edisi 1883). Saliyane, Statuta ngemot sawetara pranatan babagan palaksanaan paukuman (Artikel 177–196 ing edisi 1883).

Ing sawetara pangadilan keuskupan, ana penyidik yudisial khusus[931] kanggo mbantu para dekan nindakake panyelidikan yudisial. Statuta Yudisial taun 1864 malah nambah parah posisi rohaniawan ing sesambungan karo pangadilan sekuler. Para rohaniawan langsung dipertanggungjawabake déning kantor jaksa umum nagara amarga pelanggaran sing ditindakake sajrone tugase (umpamane, nyemani dana gréja utawa ngeluaraké akta lair palsu). Otoritas diosean ora melu maneh ing panyelidikan awal; konsistori ora wajib menehi persetujuan supaya kasus kasebut dirujuk menyang pengadilan sipil, lan padha dilarang ngirim wakilé menyang kana. Pengadilan mung ngandhani uskup babagan putusan sing wis dijatuhaké. Uskup pancen bisa nyatakaké panemuné babagan kasus pidana, nanging pangadilan ora wajib njaluk panemuné[932] .

Ana sak deretan artikel ing Statuta sing khusus kanggo pangadilan gerejawi tumrap umat awam (Artikel 216–297 ing edisi 1841 lan Artikel 205–277 ing edisi 1883). Contone, pelanggaran marang perkawinan – kaya zinah lan sapiturute – diukum kanthi tobat gerejawi utawa malah dikurung ing biara (Pasal 278–279 ing edisi 1841 lan Pasal 276–277 ing edisi 1883). Langkah pungkasan iki kerep ditrapake marang para sektarian – kadhangkala atas inisiatif negara. Sawetara pelanggaran sing ditindakake dening wong awam dirungokake bebarengan dening pangadilan sekuler lan gerejawi. Iki kalebu: 1) pelanggaran kasetyan rumahtangga – ing ngendi, saliyane prosedur gerejawi kanggo mbatalake nikah, uga diajukake pengaduan marang pangadilan sekuler; 2) nikah sing dilakoni kanthi paksa utawa tipuan, kasus-kasus kaya ngono dirungokake ing pengadilan pidana kanthi partisipasi pengadilan gerejawi kanggo netepake keabsahan nikah; 3) pelanggaran marang pranikah (nglanggar aturan babagan derajat kerabat sing diijini utawa nikah antarane umat Kristen Ortodoks lan wong non-Kristen); 4) ngluwihi jumlah nikah sing diijini (ora luwih saka telu); 5) pelanggaran marang iman lan Gréja, sing ing umume kasus, panguwasa gréjawi ngandhani pangadilan sekuler; pangadilan sekuler bakal maringi paukuman lan ngandhani Gréja, sing banjur bakal ngetrapake paukuman gréjawi[933] . Hukuman gerejawi tartamtu yaiku larangan dikubur ing kuburan gereja kanggo wong sing wis bunuh diri, kajaba ana sertifikat medis forensik sing nyatakake manawa bunuh diri iku dilakoni nalika wong kuwi ora waras utawa amarga lara jiwa (Pasal 1472 lan 859 Kitab Undang-Undang Hukum Pidana, Jilid 15 Kode Undhang-Undhang). Miturut Pasal 1473, kasus sing nyakup upaya bunuh diri kalebu ing yurisdiksi gerejawi. Paukuman paling abot kanggo umat awam yaiku ekskommunikasi saka Gereja. Iki mung bisa dijatuhake dening Sinode Suci lan nyebabake ilang hak-hak sipil tartamtu (Kode Undhang-Undhang, Jilid 15, Artikel 45, 95, 246, 706).

(k) Jaksa Agung Sinode Suci, K. P. Pobedonostsev, saka wektu ke wektu nglumpukake pasamuwan para uskup kanggo mbahas prakara-prakara penting ing babagan gerejawi. Rapat kapisan kaya ngono dianakake ing Kyiv ing September 1884, nalika 11 uskup saka diosek kidul lan kidul-kulon, sing dipimpin déning Metropolitan

---

[931] PSZ. Jilid 6, No. 3628, 3963; Jilid 7, No. 4190; Jilid 8, No. 5655; Jilid 18, No. 12935; Jilid 31, No. 24091, 24360; Statuta Konsistori Agama (1883). Artikel 205–257. Arsip Konsistori Moskow ngemot akèh kasus pegatan sing nyakup 'wong bangsawan' wiwit taun 1740-an (Rozanov. Jilid 2, Bagéan 1, kaca 32).

[932] Statuta Konsistori Gerejawi (1883).

[933] Barsov, T. 'Babagan Proses Hukum Ngenani Tumindak Ora Pantes lan Kaluputan sing Nggawé Pendeta Dadi Subjek Pengadilan Sekuler', ing: Christian Readings 1875, No. 6, kaca 451, 474, 477; Kitab Undang-Undang (1876), Jilid 15, Bagéan 2, Pasal 1019–1027.

Platon Gorodetsky ( ), mbahas langkah-langkah nglawan Stundisme, panyebarané sing wiwit saya gedhé. Iki nyebabake layang saka para uskup diosek kidul-kulon marang paroki-paroki; nanging, iki ora nyegah sekte kasebut supaya terus tuwuh. Ing taun sing padha, pasamuan para uskup dianakake ing St Petersburg kanggo ngrayakake ulang taun kaping 50 pelayanan pastoral Metropolitan Isidor Nikolsky. Topik diskusi yaiku pendidikan lan panyedhiyan kanggo rohaniawan pedesaan. Miturut inisiatif Pobedonostsev lan Profesor N. I. Subbotin saka Akademi Teologi Moskow, konferensi sangang uskup saka wilayah Volga diadakaké ing Kazan taun 1885 kanggo mbahas langkah-langkah nglawan skisma. Ing wektu sing padha, masalah-masalah sing ana gandhèngané karo karya misionaris ing antarané bangsa-bangsa non-Rusia ing wilayah Volga uga dipertimbangaké. Ing taun sing padha, karya misi uga dibahas ing konferensi pitung uskup Siberia sing dipimpin dening Uskup Agung Irkutsk. Ing taun 1888, para uskup sing padha kumpul ing Kyiv kanggo ngrayakake ulang taun kaping 900 saka Pembaptisan Rus', maneh rembugan babagan nglawan Shundisme. Ing taun 1908, sinode para uskup ing Kyiv maneh ngrembug masalah nglawan sektarianisme ing kidul Rusia. Rapat ing Kazan taun 1910 dikhususake kanggo karya misi ing antarané populasi non-Kristen ing wilayah Volga lan Siberia[934] .

§ 12. Episkopat

(a) Episkopat ing periode Sinodal béda banget ing komposisi lan asal-usulé saka jaman sadurungé, nalika pandangan Joseph, Abas Volotsk († 1515), yèn uskup mung bisa asal saka biara, nguwasani ing teori lan praktik. Ing nagara Moskow, manggon ing biara dianggep minangka syarat sing perlu kanggo nggayuh jabatan uskup. Nanging sajrone periode Sinodal, uskup-uskup biasane asalé saka kalangan rohaniawan biara sing pinunjul, sing, ora kaya sedulur biara biasa, ora pati ngerti urip biara sejati.

Peter I, ing sawijining teges, tanggung jawab marang tatanan anyar. Dheweke luwih milih uskup-uskup saka Ukraina, ing kana tradhisi monastik sing wis maju wis ngrembaka wiwit abad kaping 17. Kaya sing kasebut ing ndhuwur (§ 1), Peter ora percaya marang tatanan monastik Rusia Agung utawa marang para uskup, amarga dianggep mungsuh reformasi-reformasine lan ndhukung patriarkat. Mulane dhèwèké nyengkuyung supaya barisan hierarki Rusia Agung dikuatké déning akèh rawuh saka Ukraina. Tingkat pendhidhikan para hierark Rusia Cilik luwih dhuwur tinimbang kanca-kancané saka Rusia Agung, amarga meh kabèh padha sinau ing Kyiv Collegium (sing banjur dadi akademi ing taun 1701). Para uskup iki mesthi ora ndhukung patrahakrat kanthi fanatik; malah, gagasan patrahakrat ora populer ing Ukraina, sing mung dipaksa nyerah marang Patriark Moskow ing taun 1686. Nanging, ora suwe banjur cetha manawa ing bab liya, para uskup Ukraina ora kaya para reformis sing diarep-arep déning Peter[935] . Siji-sijine panyengkuyung sejati saka reformasi Peter ing antarané para uskup mau yaiku Theophan Prokopovich; liyané, minangka panyengkuyung wewenang uskup sing tanpa wates lan mandhiri, sanajan padha manut marang gréja nagara Peter, nanging ora sarujuk sacara prinsip. Hierarki Rusia Cilik sing dipindhahake menyang tanah Rusia Gedhe, kaya sing katon saka akèh biografi, asalé umume saka kalangan bangsawan lan njaga gaya uripé[936] . Para uskup iki nyoba ngimbangi dhukungan oportunistik marang gréja nagara kanthi nglakoni panguwasa despotik marang para rohaniawan diosek sing ana ing sangisoré wewenangé, nalika padha golek dhukungan saka sesama bangsane sing lungguh ing Sinode Suci[937] . Ing separo kapisan abad kaping 18, kajaba periode cekak 'reaksi Moskow Lawas' ing jaman Peter II, Sinode Suci meh kabèh dumadi saka uskup-uskup Little Russian. Nganti abad kaping 19, reformasi sing nyebabake pambentukan kontrol negara marang gréja ing tingkat paling dhuwur saka administrasi gerejawi ora nduwé pengaruh gedhé ing tingkat para rohaniawan paroki. Ing kéné, wewenang uskup nguwasani kabèh, saéngga dadi témbok sing misahaké para

---

[934] Peraturan Gerejawi. Bagéan 2. Art. 16; PSZ. 19. No. 13500; 20. No. 15029; Kitab Undang-Undang (1876). 15. 2. Art. 1010–1016.

[935] Nikanor. Cathetan, ing: Arsip Rusia 1908. 1; Prosiding Konsil Kazan, ing: Kumpulan Hukum 1885. 4; Runkevich. Sajarah Gréja Rusia ing Abad kaping 19. St Petersburg, 1901. kaca 723; Laporan… kanggo taun 1908–1909. kaca 181–185. Kita bakal mbahas iki luwih jero ing Jilid 2, nalika tekan perjuangan nglawan sektarianisme lan kegiatan misi.

[936] Panemune Stefan Yavorsky wis diajokaké. Sikap kritis uga dijupuk déning Metropolitan Dimitri Tuptalo saka Rostov lan, utamané, déning Arseny Matseevich (deleng § 8) (Kharlamovich. Pengaruh Little Russian. Jilid 1. kaca 466–468, 261 sarta salajengipun); babagan akibat saka preferensi marang para hierark Rusia Cilik wiwit wiwitan abad kaping 18, delengen ing kono, kaca VII sarta salajengipun.

[937] Stefan Yavorsky, Theodosius Yanovsky (saka Belarus), Anthony Stakhovsky, Hilarion Rogalevsky, Benjamin Puczek-Grigorovich, Sylvester Kulyabka, Joseph Volchansky, Pachomius Simansky lan liya-liyané asalé saka keturunan szlachta. (Kharlamovich. Op. cit., kaca 468, cathetan). Miturut sumber liya, Stefan Yavorsky asalé saka kulawarga pedagang borjuis (Chistovich. Theophan Prokopovich. (1868), kaca 387).

rohaniawan paroki lan umat saka administrasi gerejawi sing luwih dhuwur. Ing diosek-diosek, para uskup Ukraina Cilik ora disenengi banget. 'Celaka lan sengsara!' nulis Uskup Joasaph Mitkevich saka Belgorod ing taun 1763. 'Kabeh wong Little Russia saiki dianggep hina banget ing endi-endi'[938] . Mesthi wae, ora ana pitakon babagan perlawanan marang para uskup lan rombongan Little Russia ing administrasi keuskupan. Lan ing separo kapisan abad kaping 18, cacahé para abbot Ukraina saya tambah akèh sing wiwit muncul ing biara-biara[939] . Mangsa penindasan ing jaman Anna Ioannovna ora ngganti komposisi hierarki, amarga represi kuwi nyerang loro klompok ing kalangan episkopat kanthi padha. Sajrone pamaréntahan Elizabeth, cacahé uskup asal Ukraina malah saya tambah akèh. Durung nganti taun 1754 ana dekrit sing maringi prentah marang Sinode Suci supaya nunjuk ora mung calon saka Ukraina Cilik nanging uga saka Ukraina Gedhé kanggo jabatan abbot lan uskup[940] . Sawisé Arseniy Matseevich, wong Litani Rusia, kabuktèn dadi mungsuh utama rencana sekularisasi Catherine II, Kaisar wadon dadi ora precaya marang para uskup Ukraina lan netepaké aturan kanggo ngangkat wong Rusia Gedhé dadi uskup. Dhèwèké kanthi bener nunjukaké 'nafsu kuwasa sing angel dikendhalèkaké' saka hierarki Ukraina. Jumlah uskup-uskup Rusia Agung, sing wiwit taun 1764 mung ngisi 12 saka 26 keuskupan, wiwit mundhak uga amarga ordo monastik sing pinunjul saiki diisi maneh dening lulusan Akademi Slavia-Yunani-Latin ing Moskow[941] .

b) Fenomena unik saka tatanan monastik ilmiah ing Gréja Rusia pantes diparingi perhatian luwih rinci. Pentinge ora bisa dibesar-besarké – sajrone sakabèhé periode wiwit abad kaping 18 nganti abad kaping 20, tatanan iki ora mung tanggung jawab marang administrasi Gréja nanging uga marang pituduh kabèh karya pastoral. Biasane, kabeh tanggung jawab kanggo kahanan gerejawi sing ora tertib ing periode sinodal mung dipatokake marang sistem administrasi gereja sing dikontrol negara, nglirwakake aspek wigati babagan sikap para hierark marang tugas ministri ing , sing sajrone 200 taun kuwi asile adoh saka nyukupi. Para uskup nduwé hak lan kawajiban kanggo ngajaga wates wewenang sing wis ditemtokaké miturut kanon, nanging kawajiban pastoralé[942] uga ora kena kurang wigati.

---

[938] Gagasan babagan wewenang tanpa wates uskup marang para rohaniawan paroki ing sangisoré yurisdiksiné wis muncul ing Ukraina sadurungé abad kaping 18. Iki wis diusung déning Metropolitan Kyiv, Petro Mohyla, sing kanthi kuwi nyoba nglawan pangaribawa saka persaudaraan Ortodoks. Iki kacermin ing pratélan ing edhisi *Trebnik* taun 1646. (Suvorov. Buku Palajaran. 1913. kaca 114 lan salajengipun; Golubev, S. T. Metropolitan Peter Mohyla saka Kyiv lan Kanca-kancané. Kyiv, 1898. Jilid 2, Lampiran No. 23 [Surat Peter Mohyla babagan Wewenang Episkopal]). Pengaruh Katolik Polandia uga nduwèni peran wigati ing bab iki (Kharlamovich. Op. cit. kaca 5). Babagan perlakuan sing banget kasar marang rohaniawan, delengen: Kharlamovich. Op. cit. Bab 5, 9; Runkevich. History of the Russian Church under the Administration of the Holy Synod. Jilid 1. hlm. 2–16. Ora perlu diterangake maneh yen ing Rusia Agung uga ana uskup-uskup sing nambani rohaniawan ing sangisore wewenange kanthi angkuh lan kejem (Titov, A. Joseph, Archbishop of Kolomna, ing: Readings. 1911. 3).

[939] Akta lan Dokumen Akademi Kyiv. 1906. 3. kaca 43. Ing kalangan konservatif ing Rusia Agung, wong Ukraina dianggep curiga malah babagan kasucian imané. Keraguan iki, sing dipicu utamané déning Uni taun 1596, saya tambah kuwat amarga kahanan skandal ing uripé, umpama, Stefan Yavorsky utawa Theophan Prokopovich, wis kondhang ing Moskow. Panemu sing padha babagan wong Ukraina nyebar ing Gréja-gréja Wétan (Kapterev, N. F. Relations between the Patriarchs of Jerusalem and the Russian Government from the Mid-16th to the End of the 17th Century. St Petersburg, 1895. kaca 350; Smolitsch, ing: OS. (1956). 5. kaca 48).

[940] Jaksa Agung Y. P. Shakhovskoy negesake sikap positif Kaisar Elizabeth marang uskup-uskup Ukraina, sing disebabake pengaruh Razumovsky (Shakhovskoy. Notes (1872). kaca 57). Peter, sing ndhukung rohaniawan Ukraina amarga pendhidhikané, dadi sing pisanan ngangkat wong-wong Little Russia menyang jabatan pimpinan ing Great Russia. Prentahé tanggal 18 Juni 1700 (PSZ. 4. No. 1800) babagan calon kanggo misi gerejawi menyang Cina dadi, ing sawijining teges, syarat utama kanggo nguwatake pangaribawa Ukraina ing administrasi gereja. Mung Elizabeth sing, kanthi dekrit tanggal 30 April 1754, nuntut supaya wong-wong Rusia Agung uga diangkat dadi arkimandrit lan uskup (PSZ. 14. No. 10216); cf. laporan Sinode Suci tanggal 28 Agustus 1749 (PSPiR. E. P. 3. No. 1121), sing bisa uga dadi panyebab dekrit iki. Sadurunge taun 1754, watara 70 uskup iku wong Ukraina (Kharlamovich. Op. cit., kaca 488–490). Miturut Kharlamovich, Dimitri Sechenov lan Gedeon Krinovsky kanthi sengaja lan sistematis luwih milih wong Rusia Agung (kaca 461). Nanging, kudu dicathet yèn ing separo kapisan abad kaping 18, ana uga uskup saka asal-usul Serbia, Yunani, lan Rumania, contoné Athanasius Kondoidi (Yunani), Ambrose Zertis-Kamensky (Rumania, ing Moskow taun 1768–1771), Peter Smelich (Serbia). Ing kahanan apa wae, dhaptar uskup saka awal taun 1730-an mung ngemot sithik jeneng wong Rusia Agung; cf.: Titlinov. The Reign of Anna Ioannovna. kaca 183 lan salajengipun.

[941] Znamensky. Kuliah Babagan Sajarah, ing: Karya Kumpul 1875. Jilid 1. kaca 401 lan salajengipun; ing kono uga. Pendeta Paroki (1873). kaca 616 lan salajengipun. Antara taun 1763 lan 1774, ana 22 uskup sing diangkat, saka jumlah kuwi mung 5 sing asalé saka Ukraina (Katalog, ing: Bacaan. 1917. 2).

[942] Kanggo mangerteni kegiyatan lan pola pikir para uskup sing asalé saka kalangan komunitas biarawan sarjana, layang-layangé lan memoaré dhéwé nduwèni wigati utama; sinau bahan biografi liyané uga maringi wawasan sing wigati. Delengen: Nikanor. Bahan

Pondasi monastik ilmiah ing abad kaping 17 yaiku Akademi Teologi Kyiv. Lulusané diangkat dadi abbot ing biara-biara Kyiv utawa ing diosek kidul nalika isih enom. Wiwit wiwitan abad kaping 18, Peter I, kaya sing wis kasebut, miwiti ngangkat para biarawan mau menyang Rusia Agung uga, ing ngendi padha umume dadi dosen ing Akademi Moskow; daftar registrasi kanggo dasawarsa kapisan abad kaping 18 mung nyathet biarawan sing dilatih ing Kyiv minangka dosen[943] . Salah siji dekrité Pangeran Piyeter taun 1719 mènèhi paugeran supaya para biksu sing wicaksana lan hieromongk diangkat ing gréja-gréja ing kutha krajan lan ing Biara Alexander Nevsky, kanthi tujuan supaya mengko padha diangkat dadi uskup[944] . Peter kepengin nduwèni uskup sing terdidik lan, ing taun 1724, nulis bareng karo Theophanes sawijining 'Deklarasi babagan kapan lan kenapa monastisisme muncul, kepiye aturan monastik biyèn, lan kepiye sing saiki kudu ditingkataké'. Ing risalah iki—sing uga minangka pamflet nglawan monastisisme—Kaisar nerangake rencana kanggo ngedegake loro seminari, sing lulusané bakal nyekel jabatan eklesiastik paling dhuwur. Sawisé ngucapake sumpah monastik, nalika masa percobaan telung taun ing Biara Alexander Nevsky, padha kudu maca, nerjemahake, lan nyusun khotbah nalika nindakake tugase monastik. Minangka biksu sing pinunjul, padha diparingi hak istimewa dibandhingake karo biksu biasa, utamane babagan sandhangan lan panganan. Sing dianggep 'cocok' diangkat dadi guru ing sekolah teologi, abbot ing biara, lan uskup, dene sing dianggep 'ora cocog' dikirim menyang macem-macem biara minangka biksu biasa[945] .

Wiwit awal abad kaping 18, mulang ing sekolah teologi, lan sabanjure dadi rektor seminari, dadi anak tangga ing jalur sing nuntun marang jabatan uskup. Mula, jabatan dhuwur iki diparingi marang biksu enom banget sing durung tau ndeleng biara (deleng § 18)[946] . Ora ana prestasi utawa sipat istimewa sing dibutuhake kanggo dadi uskup; kabisan lan pengalaman rata-rata ing ngajar wis cukup, lan kuwi bakal njamin kursi sajrone sawetara taun. Yen sawijining guru ing perguruan teologi, sing dipilih saka antarané para biksu sing pinunjul, dipindhah saka siji seminari menyang seminari liyane nalika isih dadi rektor lan ora nggayuh pangkat uskup, iki ateges manawa dhèwèké pancèn apes banget, utawa nduwèni pandangan sing kakehan mandhiri lan ora cocog kanggo Sinode Suci[947] . Uskup Agung Nikanor Brovkovich nyitir pangandikane V. N. Karpov, sawijining profesor ing Akademi Teologi Moskow (1833–1867) sing maringi pendhidhikan marang pirang-pirang generasi biksu sing wicaksana: 'Akeh saka wong-wong mau wis liwat ing ngarepku sajrone uripku. Yen ana sing biasa-biasa wae – rata-rata, phlegmatik, sing diarani ora kéné ora kana – wong kaya ngono lumaku ing urip kanthi tentrem lan ajeg, banjur makmur lan nggayuh pangkat dhuwur. Nanging wong-wong sing duwé bakat, semangat, lan gairah meh tansah ngalami karusakan"[948] . Sinode Suci—utawa luwih tepaté Jaksa Agung—ora nyetujoni para 'inovator' sing duwé bakat iki, sing nyebabaké kerusuhan lan ngganggu tatanan sing wis mapan. Sing dibutuhake yaiku wong-wong sing taat sing bakal obah kanthi tentrem lan ajeg ing dalan sing wis kerep dilakoni. Wong sing tumindak kaya ngono bisa, sawisé wektu, ngarep-arep diangkat dadi metropolitan utawa, paling ora, diparingi diosek sing sugih[949] .

Wiwit abad kaping 18, wis ana swara sing ngecam praktik ngangkat uskup mung saka kalangan biksu sing pinunjul kawruh. Ing taun 1767, Uskup Silvestr Starogorodsky saka Pereyaslav, ing 'Points'-e, dilebokake ing pandhuan kanggo delegasi saka Sinode Suci menyang Komisi nyusun Rancangan Kode Undhang-undhang Anyar, ngandharake pangarep-arep "supaya pemilihan lan pangangkatan dadi uskup adhedhasar ora mung marang

---

Biografi; ibid. Surat-surat; ibid. Cathetan (delengen bibliografi kanggo § 9); salajengipun: Gilyarov-Platonov, N. P. Karya. 1899. Jilid 2. kaca 451–455 (bab Fyodor Bukharev).

[943] Kharlamovich (op. cit., kaca 633 sarta salajengipun) nyedhiyakake dhaptar meh kabeh bhikkhu sarjana saka Ukraina sing njabat minangka rektor, prefek, lan dosen ing lembaga pendidikan teologi ing Rusia Agung.

[944] PSZ. 5. No. 3239.

[945] PSPiR. 4. No. 1197. Art. 2.

[946] Titlinov. Gavriil Petrov. kaca 46. Gedeon Krinovsky diangkat dadi uskup nalika umure 31 taun, Ambrose Podobedov nalika 33 taun, Gavriil Petrov nalika 34 taun, lan Platon Levshin nalika 33 taun. Pola sing padha uga katon ing abad kaping 19 (deleng ing ngisor).

[947] Deleng ing ngisor, §§ 19–21.

[948] Nikanor. Bahan biografi. Jilid 1, kaca 140. Gilyarov-Platonov, uga profesor ing Akademi Moskow, nerangake tonsur para mahasiswa enom dadi biksu minangka 'kurban prematur' (Karya. Jilid 2, kaca 452).

[949] Florovsky (kaca 340) ora weruh apa-apa ing kegiyatan para biksu sarjana kajaba 'birokratisasi' monastisisme. Cf. pandangan S. T. Golubev, sawijining profesor ing Akademi Kiev, sing diungkapake ing ulasane (Readings. 1909. 4. Miscellany. kaca 25 lan salajengipun) babagan karya: Shpachinsky, N. Arseny of Mohyla (1907).

kawruh nanging uga marang kabecikan, kajaba yen loro sipat kasebut ana ing wong sing padha"[950] . Makarii Bulgakov, kosok baline, dadi panyengkuyung tatanan monastik ilmiah. Nalika isih dadi archimandrite enom, ing wiwitan karir eklesiastik—utawa kanthi tembung liya, karir ilmiah—dheweke nulis ing *The History of the Kiev Academy*: "Delengen dhaptar para archpastor ing kabèh keuskupan Rusia lan sampeyan ora bakal nemokake siji waé sing ora nduwèni ing jajarané sawatara, utawa paling ora siji, Most Reverend sing wis sinau ing Akademi Kiev – sing, kaya sing pantes diarani ing kéné, dadi papan pangrembakan para hierark Rusia abad kaping wolulas"[951] . Ing abad kaping 19, hak istimewa saka ordo monastik sing pinunjul dibela kanthi semangat dening Metropolitan Filaret Drozdov, sing nuntut supaya para guru ing sekolah teologi lan para uskup dijupuk mung saka antarane para biksu sing pinunjul. "Pamaréntah… nduwé kabutuhan mendesak kanggo mènèhi kauntungan marang Ortodoks (yaiku sing pinunjul. – I. S.) monastisisme… ing persiapan lan seleksi rektor lan inspektur akademi teologi lan seminari, lan profesor teologi. Ora pantes yen wong awam dadi tutor teologi; imam sing wis ditahbisake iku kaiket karo kulawarga lan paroki." Filaret pracaya yèn "wong-wong sing wis ngrampungaké sakabehing kursus teologi ing sekolah teologi, kanthi persetujuan tumindaké sing wis dipikolehi sajrone pirang-pirang taun ing sangisoré pangawasan terus-terusan lan pandhuan moral, bisa dibebasaké saka ujian novis telung taun"; panjenengané pracaya yèn para mudha sing wis lulus saka akademi teologi bisa ditonsur dadi biksu nalika umuré tekan 25 taun[952] . Ing taun 1860-an, Metropolitan Filaret ngupaya banget kanggo ngyakinke Archpriest A. V. Gorsky, sing wis dikenal becik minangka sarjana unggul lan wong sing luar biasa, supaya njupuk sumpah monastik (nalika semana, pencalonané kanggo jabatan rektor Akademi Teologi Moskow lagi dirembug). Amarga Gorsky nolak, Filaret nyaranake salah siji biksu sarjana kanggo jabatan kasebut, lan mung sawetara taun sawisé, kanthi ati abot, dhèwèké mutusaké maringi idin marang penunjukan Gorsky[953] . Babagan kawajiban monastik para uskup, Filaret pracaya yèn "seorang biksu sing diangkat dadi uskup, kanthi kabèh kabutuhané, kudu ngandhèkaké hakikat monastik marang hakikat sing luwih luhur saka jabatan uskup lan nindakaké kawajiban monastik sakwates sing cocog karo posisi lan tugas uskup"Miturut rekomendasi Filaret, Sinode Suci netepake ing taun 1832 umur minimal 25 taun kanggo ngucapake sumpah monastik; nanging, ing praktik, asring malah luwih enom yen ana siswa sing kepengin ngucapake sumpah sadurunge ngrampungake pendhidhikané[954] . Kasus kaya ngono dadi luwih kerep wiwit taun 1880-an abad kaping 19, nalika daya tarik urip monastik ing paningal para mahasiswa mudhun drastis, nganti tekan kampanye terbuka sing tujuane meyakinke supaya padha nampa tonsur, kanggo ngisi maneh barisan calon episkopat sing saya suwé saya suwé, sing saya kerep dijupuk saka kalangan rohaniawan putih janda sing wis ngucap sumpah monastik[955] . Asilé kampanye kaya ngono – utamané déning Anthony Vadkovsky lan Sergius Stragorodsky ing St Petersburg, uga déning rektor Akademi Moskow lan Kazan, Anthony Khrapovitsky – yaiku gelombang tonsur sing kadhangkala kesusu ing antarané para mahasiswa enom. Saka 30 pangukuman episkopal sing dilakokaké déning Sinode Suci kanthi partisipasi Metropolitan Antony Vadkovsky antarané taun 1898 lan 1910, 29 iku saka para biksu sarjana sing wis njupuk sumpah monastik nalika isih enom. Kanthi cara iki, komunitas biarawan sarjana kasil mbalekake monopoli ing jabatan uskup[956] .

Wiwit munculé, kahanan finansial komunitas biarawan sarjana uga diparingi kaistimewaan gedhé. Biasané, jabatan rektor ing akademi utawa seminari digandhèngaké karo jabatan abbot ing salah siji biara, asring

---

[950] Koleksi. 48. kaca 427. Bandhingna karo panemu Markell Rodychevsky (deleng ing ngisor, §§ 22, 23).

[951] Makarii Bulgakov, Metropolitan. Sajarah Akademi Teologi Kyiv. Kyiv, 1843. kaca 173.

[952] Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 2. kaca 310, 314, 315.

[953] Ibid. Vol. 4, kaca 573; Vol. 5, Bagéan 2, kaca 3 sarta salajengipun. Delengen § 21.

[954] Ibid. Vol. 4, kaca 194. Nikanor Brovkovich ditahbisake dadi biarawan nalika umur 24 taun, Makarii Bulgakov uga nalika umur 24 taun, Sergii Stragorodskii nalika umur 23 taun, lan Antonii Khrapovitsky nalika umur 22 taun; sing pungkasan iki wis dadi rektor (!) Akademi Moskow nalika umur 27 taun. Leonid Kavelin, arkhimandrit Lavra Trinitas-Sergius (1877–1891), sing piyambak nglampahi limang taun dadi novis ing Optina Pustyn ing sangisoré bimbingan bapa Makarii, ngeluh babagan praktik kaya ngéné marang Uskup Agung Savva Tikhomirov (Savva. Chronicle. 8. kaca 706). Bab Nikanor, delengen: RBS; bab Makarii: Materials for a Biography, ing: Addenda. 30. kaca 300 sarta salajengipun; bab Sergii Stragorodskii: Patriarch Sergii and His Spiritual Legacy. Moscow, 1947. kaca 179; babagan Anthony saka Khrapovitsy: Nikon saka Rklitsky (deleng bibliografi kanggo § 9).

[955] Bab wigatine monastisisme tumrap Gréja lan bab 'kaunggulan' uskup saka ordo monastik sarjana dibandhingaké karo uskup saka kalangan imam janda, delengen pratelan Antoniy Khrapovitsky. Memorandum Wangsulan Kapisan (1906), ing: Tinjauan (1906). Jilid 1. kaca 116; cf.: Nikon Rklitsky. 3. kaca 35 lan salajengipun.

[956] Metropolitan Anthony Vadkovsky. Pidato, Khotbah lan Piwulang. St Petersburg, 1912. Edisi kaping 3. kaca 250–322.

ing panggonan sing adoh banget. Jabatan sing pungkasan iku mung formalitas, nanging tegesé nampa penghasilan tambahan saka biara kuwi. Ing taun 1767, nalika gaji tetep diadegaké kanggo biksu sarjana sing mulang ing lembaga pendidikan teologi, praktik iki disahaké déning Sinode Suci. Ing tanggal 18 Desember 1797, Paul I ngetokake dekrit babagan organisasi rohaniawan katedral, miturut dekrit kasebut diadegake 18 jabatan permanen ing telung Lavra lan Biara Donskoy ing Moskow kanggo hieromonk sarjana sing wis lulus kanthi 'unggul lan pantes' saka salah siji akademi. Padha nduwé hak nampa tunjangan taunan 150 rubel saka dana biara. Ketentuan liya ing dekrit iki mbaleni 'Proklamasi' taun 1724: 'Sinode kita ora kena gagal nemtokake tugas-tugasé kanthi cetha, dadi aturan yèn padha kudu melu nerjemahaké, karya sastra, nginjili Sabda Gusti, lan mulang élmu ing akademi lan seminari… lan, sacara umum, supaya ora nganggur, nanging ngladeni langsung kanggo kapentingan Gréja lan Nagara, mbédakaké awaké dhéwé kanthi tumindak sing becik, lan kanthi mangkono bisa nggayuh pangkat uskup"[957] . Sawisé diadopsi Statuta 1809–1814, para doktor lan master teologi wiwit nampa tambahan gajiné. Ora nganti Statuta 1867–1869, pranatan antarane jabatan rektor lan jabatan abbot dibubarake[958] .

Ing abad kaping 18 lan awal abad kaping 19, imam janda sing wis ngucapake sumpah monastik arang banget diangkat dadi uskup[959] . Kahanan mau owah ing separo kapindho abad kaping 19, utamane wiwit taun 1870-an, nalika jumlah ordinasi lulusan akademi wiwit mudhun kanthi cepet. "Ora ana calon kanggo episkopat," keluh Uskup Agung Nikanor Brovkovich, sing sawisé ngladeni ing Sinode Suci taun 1887–1888 wis ngerti tenan kahanan kasebut[960] . Ing kahanan angel iki, uskup-uskup dioceesan kadhangkala kapeksa nyengkuyung imam agung janda, profesor akademi, lan dosen seminari supaya njupuk sumpah monastik, kanthi tujuan sabanjure ngajokake dheweke kanggo ngisi kursi uskup. Nanging jumlah total uskup sing diangkat kanthi cara iki kagetake sithik banget: sajrone separo kapindho abad kaping sanga welas lan awal abad kaping rong puluh mung ana watara 40 wong. Sakabehe, dheweke mbuktekake yèn pantes, menehi perhatian khusus marang kabutuhan rohaniawan paroki[961] .

Data ing ngisor iki saka statistik babagan episkopat ing pungkasan abad kaping 19 lan awal abad kaping 20 iku menarik banget. Ing taun 1897, ana 100 uskup sing mimpin diosek; saka jumlah kasebut, 78 lulusan akademi teologi, 8 saka seminari, siji nduwé pendhidhikan universitas, siji nduwé latar militer, lan 12 lulusan sekolah menengah umum sekuler; 39 wis dadi imam janda sadurunge ditahbisake; 4 asalé saka kelas sosial liya (non-klèritikal). Ing taun 1903, ana 16 uskup pensiun lan 107 sing makarya ing administrasi gréja, saka iku 3 metropolit, 15 uskup agung, lan 105 uskup. 109 lulusan akademi, 8 saka seminari; 2 wis ngrampungake pendhidhikan universitas, 2 liyane durung rampung; 1 nduweni pendhidhikan pertanian lan 1 pendhidhikan militer. Lan mung papat sing nduweni gelar doktor teologi: Metropolitan Anthony Vadkovsky saka StPetersburg, Uskup Agung Sergius Spassky saka Vladimir, Uskup Vissarion Nechaev saka Kostroma, lan Vikaris Sylvester Malevansky saka Metropolit Kyiv. Lima hierarkh umuré luwih saka 80 taun (loro isih ngatur keuskupan), 14 umuré luwih saka 70; sing paling enom umuré 34 taun[962] . Kabeh sing wis lulus saka akademi, kajaba telu, wis ngetutaké jalur lumrah para biksu sarjana: liwat seminari lan akademi – menyang jabatan uskup, malah mayoritas

---

[957] Italik panulis. PSZ. 18. No. 12577; 24. No. 18273.

[958] Deleng § 21.

[959] Kanggo pertengahan abad kaping 18, bisa disebut Palladius Yuryev (1721–1789), sing sepisanan ngladeni minangka imam ing Katedral Nizhny Novgorod. Sawisé dadi janda, dhèwèké njupuk sumpah monastik ing taun 1751 lan ing taun 1758 wis dadi Uskup Ryazan (nganti taun 1778), lan wiwit taun 1767 dadi anggota Sinode Suci (Makarii. History of the Nizhny Novgorod Hierarchy. kaca 253). Imam janda liyane yaiku Mikhail Desnitsky, Metropolitan St Petersburg.

[960] Nicanor. Surat-surat, ing: Russkij Arkhiv. 1909. No. 6. kaca 240.

[961] Eulogius. kaca 108; Smolitsch. *Russisches Monchtum*. kaca 466. Cathetan 1 (jeneng-jeneng uskup sing kondhang banget saka para imam janda); kaca 447–469 (bab keuskupan).

[962] Delengen: Almanak Para Negarawan Rusia. St Petersburg, 1897; Buletin Keuskupan Kharkiv, ing: Iman lan Akal. 1903. No. 16. kaca 500 lan salajengipun. Saking papat Doktor Teologi, kalih – Antony Vadkovsky lan Vissarion Nechaev – punika imam sing janda. Miturut laporan Jaksa Agung, antara taun 1881 lan 1894, 19 profesor awam dianugerahi gelar Doktor Teologi, dene mung loro biksu sarjana sing nampa: Emelyan Radich, wong Serbia, lan Uskup Agung Savva Tikhomirov; sing pungkasan diparingi gelar mau amarga nerbitake (!) *Kumpulan Panemu* Metropolitan Filaret Drozdov. Mung sangang biksu sarjana sing diparingi gelar Magister Teologi, kalebu siji wong Serbia, Nikodim Miloš, sing mengko nulis karya kondhang babagan hukum kanonik *Kirchenrecht der Morgenlandischen Kirche* (1897) lan dadi Uskup Zadar (Zara) ing Dalmatia (*Review… Alexander III*, kaca 732–740).

imam janda biyèn wis tau mulang ing seminari sawatara wektu. Mula, kanggo loro klompok mau, ngajar dadi 'persiapan' kanggo jabatan uskup.

(c) Sawetara owah-owahan dumadi ing struktur hierarkis episkopat sajrone periode sinodal. Ing pungkasan abad kaping 17, ana 22 keuskupan, sing siji diatur déning Patriark, 13 déning metropolit, 7 déning arsihuskup, lan siji déning uskup. Bedane antarané diosek-diosek mau sejatine ora nduwéni paédah praktis, amarga pangalihan uskup arang banget. Archimandrite lan abbot ing biara kadhangkala bisa langsung diangkat dadi metropolitan utawa uskup agung. Kahanan iki isih lumaku ing taun-taun awal pamaréntahan Pangeran I, nalika Stefan Yavorsky diangkat dadi Metropolitan Ryazan, lan Dimitry Tuptalo dadi Metropolitan Tobolsk lan Siberia, loro-lorone saka pangkat abbot; kahanan sing padha uga kedadeyan marang Philotheus Leshchinsky, Arseny Maceevich lan sawetara liyane[963] .

Petrus I mbusak ordinasi langsung menyang pangkat uskup agung lan metropolit, netepake prinsip munggah alon-alon ing tangga hierarkis. Petrus nganggep pangangkatan uskup minangka urusan nagara lan politik, sing tundhuk marang wewenangé pribadi. 'Peraturan Rohani' nyatakake manawa Kolese Rohani kudu 'kaya sekolah pamrentahan rohani', ing ngendi para penasihat lan asesoré—bakal calon episkopat—bakal nduwé kasempatan kanggo 'sinau politik rohani'. Ing tanggal 14 Februari 1721, Tsar mréntahaké Sinode Suci supaya nyedhiyakké loro calon saben wektu kanggo 'pertimbangan sang raja'. Mangkono, praktik ngangkat uskup adhedhasar karsa sang raja dadi nduwé daya hukum. Ing jaman Alexander I, taun 1822, cacah calon sing diajokaké déning Sinode Suci ditambah dadi telu. Wiwit dekrit Senat tanggal 22 April 1716, pasal-pasal sumpah uskup wis dirumusaké, kang isi pokoké sabanjuré dilebokaké ing 'Peraturan Rohani': 'Kula kanthi resmi sumpah manawa hakim paling luhur ing Kolej Gerejawi iki yaiku Monarku sakabehe Rusia, sang panguwasa kita sing welas asih.' Sumpah iki ora dibusak nganti taun 1901 (deleng § 3)[964] .

Saka sudut pandang hukum kanonik, ordinasi uskup dumadi saka loro tumindak: 1) ordinasi, utawa chirotonia, sing maringi karunia rohani marang calon – sawijining tumindak sing nduwèni dhasar murni dogmatik lan rohani; lan 2) penunjukan marang kursi uskup tartamtu – sawijining prosedur hukum sing nduwèni dhasar kanonik[965] . Ing jaman pra-Petrine, loro tumindak iki dipisahake kanthi tegas, nganti asring ana wektu sing cukup suwe antarané. Sawisé diadegaké, Sinode Suci ngenalaké urutan kosok balèk: kaping pisan diangkat, nalika diumumaké yèn panguwasané nagara paling dhuwur ngakoni calon kasebut pantes njabat ing sawijining keuskupan tartamtu. Nominasi dilakokaké ing Sinode Suci utawa ing Kantor Sinodal Moskow, nalika calon ngucapaké sumpah episkopal marang Kaisar. Konsèkrasi (ordinasi) dilakokaké mengko ing gréja lan ditindakaké déning paling ora loro, lan biasané telu uskup manut ritus liturgi khusus, nalika uskup anyar sing lagi dikonsèkrasi mau maca kredo uskup. Tèks nulis kredo mau ditandatangani déning uskup anyar lan (minangka saksi) déning para uskup sing mèlu ing panguripan[966] .

Pembuangan uskup utawa pangecatan jabatané iku hak istimewa panguwasa gerejawi sing luwih dhuwur lan ora bisa ditindakake déning negara, amarga pangalembana utawa pambatalan karunia rahmat (karisma) iku sakabèhé ana ing njaba wewenangé. Ing wektu sing padha, sajrone periode Sinodal, negara bola-bali meksa Sinode Suci kanggo mbusak uskup utawa mbusak jabatané. Mangkono, Pangeran Petrus I mrentahake mbusak jabatan lan ngukum Dositheus, Uskup Agung Rostov, lan Ignatius, Uskup Tambov; dhèwèké uga mrentahake mbusak jabatan Ignatius, Metropolitan Krutitsy, supaya dicopot jabatan lan diasingake menyang Siberia. Malah sawisé pamaréntahan Peter I, miturut dhawuh panguwasa nagara, Sinode Suci mbusak jabatan Theodosius saka Yanov, sing sakbanjuré diasingake menyang sawijining biara nganggo jeneng biara Fedos. Miturut prentah Kaisar Anna Ioannovna, Lev Yurlov, Metropolitan Silvestr saka Kholm ing Kazan, Uskup Agung Varlaam Vanatovich

---

963 PSPiR. 3. No. 1105, 1198; 5. No. 1884; ODDs. 3. No. 452.

964 Peraturan Gerejawi. Bagéan 1. Klausa 9; PSPiR. 1. No. 1; PSZ. 5. No. 2985. Babagan keterlibatan Feodosiy Yanovsky ing nyusun teks sumpah uskup, delengen: Titlinov. Feodosiy Yanovsky, ing: RBS. kaca 390; babagan pambatalan sumpah, delengen: Prav. sob. 1906. 3. kaca 731; Verkhovskaya. 1. kaca 609.

965 Delengen: Milasch, kaca 352 lan salajengipun, 365 lan salajengipun.

966 Suvorov. Course (1912). kaca 306; Berdnikov. A Brief Course (1888). kaca 40, 43, 45. Upacara konsèkrasi uskup pungkasane ditetepake ing taun 1676, lan ing taun 1725, miturut pandhuan saka Sinode Suci, diowahi sethithik dening Archimandrit Gabriel Buzhinsky (Nikolsky, K. Pandhuan kanggo Sinau Peraturan Liturgi Gréja Ortodoks. St Petersburg, 1900. Edisi kaping 6. kaca 712–716).

saka Kyiv, Uskup Agung Euthymius Kolleti lan Uskup Agung Theophylact saka Lopatino dipecat saka jabatané; nanging, nalika jaman Kaisar Elizabeth, wong-wong sing isih urip dibalèkaké jabatané. Catherine II maréntahaké supaya Metropolitan Arseny Matseevich dicopot jabatané. Ing jaman Alexander I, Uskup Agung Varlaam Shishatsky saka Mogilev dipecat saka jabatan lan diasingake menyang biara amarga ing taun 1812 sawisé Mogilev dijupuk déning Prancis, dhèwèké nampani Napoleon lan sumpah setya marang dhèwèké[967] . Ing periode sabanjure, utamane nalika pamarentahan Nicholas I lan sajrone masa jabatan Pobedonostsev minangka Jaksa Agung, akeh uskup dioceesan dicopot saka jabatane lan dikirim pensiun ing biara amarga pelanggaran administratif. Kasus pungkasan kaya ngono katon yaiku pangusiran Hermogenes Dolganov, Uskup Saratov, ing sangisoré Jaksa Agung Sabler ing taun 1912.[968]

Inovasi liyane sing diwenehake dening Pangeran I yaiku ngilangi tudung putih kanggo metropolit; ing wektu sing padha, kabeh uskup diparingi hak nganggo sakkos, sing sadurunge dadi hak istimewa metropolit. Metropolitan Silvestr saka Nizhny Novgorod, amarga ora disenengi maneh, dipindhahake ing taun 1719 dhisik menyang Smolensk – isih njaga pangkaté minangka metropolitan nanging tanpa cowl putih – banjur menyang Tver dadi uskup biasa (1720–1723) lan pungkasané menyang Ryazan (1723–1725). Malah Keuskupan Agung Moskow dipimpin déning para uskup agung wiwit taun 1742 nganti 1775. Mung Platon Levshin sing dadi metropolitan (1775–1812), nanging penerusé, Augustine Vinogradsky (1818–1819), manèh nyekel pangkat uskup agung; pancèn, Filaret Drozdov dhéwé, nalika mimpin diosek Moskow saka 1821 nganti 1826, uga nyekel pangkat uskup agung. Ing St Petersburg, sawisé taun 1770, suksesi metropolit uga kalebu siji uskup agung – Ambrose Podobedov (1799–1801)[969] .

Miturut peraturan taun 1764, keuskupan dipérang dadi telung tingkatan, nanging gelar para hierark ora diatur. Kanthi diilangi paméranganan tingkat ing taun 1867, gelar metropolitan diparingi mung kanggo uskup Kyiv, Moskow, lan St Petersburg, déné pangkat uskup agung ora manèh digandhèngaké karo dioseh tartamtu wiwit wektu kuwi, dadi pratandha pribadi kanggo para uskup.

Artikel 13 saka 'Peraturan Rohani' nemtokake: "Kabeh uskup, apa wae pangkaté—uskup biasa, uskup agung, utawa metropolitan—kudu ngerti yèn dhèwèké tundhuk marang Kolègi Gerejawi minangka panguwasa paling dhuwur, kudu manut marang paugerané, tundhuk marang paukamané, lan wareg karo kaputusané." Kanthi lumantar wektu, wewenang para prokurator utama saya kuwat, lan padha nduwèni pangaruh sing saya gedhé marang pemilihan uskup lan administrasi keuskupan. Saiki para uskup kudu nimbang ora mung panemu anggota Sinode, nanging uga pandangan prokurator utama. A. M. Ivantsov-Platonov kanthi pas nggambaraké kahanan iki ing karyané taun 1882: "Siji jaksa ndhukung lan nyengkuyung uskup sekuler sing cedhak karo masyarakat (Count D. A. Tolstoy. – I. S.); siji liyane luwih milih asketisme lan jiwa prasaja (Count A. P. Tolstoy lan, ing sawetawis, Pobedonostsev. – I. S.). Siji ngajeni kawruh banget, dene siji liyane luwih seneng kesederhanaan sing ora dididik. Siji kepéngin ndeleng luwih akèh konservatisme ing para uskup, sijiné luwih akèh liberalisme. Siji nuntut supaya para uskup mung dadi pelaksana pasrah saka rancangané, déné sijiné kepéngin, liwat panyengkuyung sing kuwat, mbangunaké ing wong-wong mau rasa kamardikan lan semangat sing luwih gedhé. Apa kaget manawa wakil-wakil Gréja saya kelangan kamardikan lan semangat, lan sacara umum sipat-sipat iki ing urip gréja saya ringkih—ora mung saben abad utawa setengah abad, nanging bisa uga saben dasawarsa![970]

Wiwit abad kaping 18, keuskupan-keuskupan meh ora kena pangaribawa saka wewenang Ober-Prokurator. Uskup diocea, nalika nindakake tugase manut pandangan kanca-kancane ing Sinode Suci, bisa – sanadyan ora mesthi – ngandelake dhukungan saka kanca-kancane nalika ana konflik karo panguwasa negara, utamane yen prakara iku nyentuh wates-wates wewenang uskup sing wis ditemtokake miturut kanon. Ing abad

---

[967] Deleng § 8. Titov, A. 'Varlaam Shishatsky', ing: Russkij Arkh., 1903, no. 6; Chistovich, Tokoh-tokoh Utama (1894), kaca 69–77.

[968] Delengen § 9, 11. Metropolitan Filaret nentang uskup-uskup sing wis purna tugas diparingi kapercayan kanggo ngatur biara (Kumpulan Pendapat. 5. 1. kaca 231). Kanggo katrangan bab pangremehan sing kadhangkala dialami para uskup purna tugas sing manggon ing biara saka panguwasa biara, delengen: Nikanor. 1. kaca 158–160, uga biografi Uskup Agung Anatoly Martynovsky, ing: TKDA. 1887. No. 4. kaca 404 lan salajengipun; Evlogius. The Path of My Life. kaca 131.

[969] Dobroklonsky. 4. kaca 105–107; PSZ. 16. No. 12060; Collection. 26. kaca 21, 28 lan salajengipun, 415 lan salajengipun.

[970] Ivantsov-Platonov, A. I. 'Babagan Administrasi Gréja Rusia', ing: Administrasi Gréja Tinggi ing Rusia. Moskow, 1906. kaca 67 (kaping pisan diterbitake ing koran I. S. Aksakov *Rus* ing taun 1882); bandhingna karo artikel Aksakov dhéwé: Karya Kumpul (1886). Jilid 4. kaca 199 lan salajengipun.

kaping sanga welas, nalika wewenangé Jaksa Agung saya mundhak, kahanan ing diosek-diosek owah sakabehé, utamané wiwit Jaksa Agung nduwé wakil pribadhi dhéwé ing administrasi diosek ing wangun sekretaris utama konsistori. Uskup saiki ana ing sangisore pangawasan terus-terusan, saéngga administrasi gerejawi mandhiri meh ora mungkin. Penentangan marang Jaksa Agung ing jero Sinode Suci nyebabake, kaya sing wis kasebut (§ 9), balié uskup sing mbangkang menyang keuskupané, nalika dhèwèké yakin yèn kariré ing mangsa ngarep bakal dihambat[971] . Perlawanan sing luwih serius diukum kanthi dipensiunake. Kanggo Protasov lan Pobedonostsev, cara favorit kanggo medeni uskup yaiku kerep mindhahake saka sawijining keuskupan menyang keuskupan liyane[972] .

Ing abad kaping 18, karir profesional para uskup uga kasangkut ing jaring favoritisme. Ing antarane sing disenengi ing kraton, saliyane tokoh sekuler, ana uga anggota rohaniawan. Ing jaman Anna Ioannovna, peran iki diemban dening Theophan Prokopovich; ing jaman Elizabeth, dening pengakuan dosa-ne, Pendeta Agung Dubyansky. Imam Agung Panfilov († 1794), pangakuh rahasia Catherine II sing wis suwe, nduwèni pangaribawa khusus; dhèwèké digambaraké déning P. Znamensky minangka 'penasihat kang dipercaya Kaisar ing babagan gerejawi'. Uskup-uskup wis biasa ngajèni panemuné lan ngupaya kasenengané. Yen ora, sapa waé sing wani mbantah dhèwèké (kayata Metropolitan Platon Levshin) bakal ngadhepi masalah[973] . Ing abad kaping 20, pilih kasih ing kalangan rohaniawan ngalami jaman emas anyar – sing pungkasan nanging paling spektakuler – amarga Rasputin (§ 9).

Faktor liya sing nggawe administrasi diosean dadi luwih rumit yaiku campur tangan panguwasa negara. Tubrukan antarane panguwasa gerejawi lan panguwasa nagara kerep banget kelakon nalika pamaréntahan Nicholas I[974] . Konflik antarane Uskup Riga, Irinarkh Popov (1836–1841), lan Gubernur Jenderal Wilayah Ostsee rampung ing taun 1836 kanthi pangusiran uskup saka Riga[975] . Nalika Uskup Agung Irenaeus Nestorovich saka Irkutsk mbela para rohaniawan sing kaparingi kaping pangayomané, sing nandhang sangsara amarga panyalahgunaan Gubernur Jenderal, muncul prahara serius, ing ngendi manèh wakil panguwasa nagara metu minangka pemenang: Irenaeus diasingaké menyang sawijining biara[976] . Ing abad kaping 19 lan kaping 20, bentrokan antarane panguwasa keuskupan lan gubernur sacara umum kerep banget[977] . Tekanan sing dialami para

---

[971] Delengen, ing sesambetan iki, katrangan babagan episkopat ing nagara Moskow: Golubinsky, E. E., *History* (1900). Edisi kaping 2, jilid 1, pérangan 1, kaca 369, 371, 604–606; Kapterev, N. F., *Patriarch Nikon and Tsar Alexei Mikhailovich*. Sergiev Posad, 1912. Jilid 2, kaca 120 sarta salajengipun. Kalih pangarang negesake karsa episkopat kanggo nambah wewenangé marang para rohaniawan paroki lan, ing wektu sing padha, kesediaané tundhuk marang nagara sanajan ing prakara-prakara sing kuduné diputusaké déning Gréja dhéwé.

[972] Koleksi. 113. 2. kaca 370–383. Pelanggaran cetha marang Kanon 6 saka Konsili Ekumenis Kapapat iki malah luwih serius amarga asring digandhengake karo macem-macem intrik. Kanggo bahan sing relevan babagan periode jabatan Protasov minangka Jaksa Agung, delengen ing kono. Ing sangisoré Jaksa Agung D. A. Tolstoy, sing ora disenengi para uskup, pangalihan jabatan dumadi luwih arang. Ing sangisoré K. P. Pobedonostsev taun 1880–1894, ana 48 pangalihan jabatan, déné 18 uskup pensiun, apa amarga kersané dhéwé utawa amarga dipaksa (Review… of Alexander III. hlm. 5–13, 20 s.s.). Ing taun 1908–1909, 18 uskup ngalih keuskupan (Laporan… kanggo 1908–1909, hlm. 39–41). Sabler nerusake praktik Pobedonostsev: ing taun 1911 dhèwèké mindhah 10 uskup, lan ing taun 1912 nambah maneh 7, durung kalebu akèh pangalihan uskup vikaris (Laporan… kanggo 1911–1912, kaca 50–55). Cf.: Evlogii. Op. cit., kaca 131, 126 sarta salajengipun. Kanggo menehi siji conto: antawis taun 1893 lan 1910, Uskup Agung Nikanor (Kamensky) saged ngladosi ing pitung keuskupan, lelungan nyabrang meh saindenging Rusia: piyambakipun ngunjungi Arkhangelsk, Smolensk, Orel, Yekaterinburg, Grodno, Warsawa, lan Kazan. Ora kaget yèn ing Warsawa dhèwèké maringi ceramah babagan 'Bangsa lan Suku ing Rusia'. Sawisé ngucapaké sumpah monastik minangka imam janda (1899), dhèwèké pancèn ngerti kabutuhan rohaniawan paroki, lan tansah tanggap marang kabutuhan mau. Delengen karya-karya ing ngisor iki babagan dhèwèké: Teodorovich, T. *On the Fortieth Anniversary of Pastoral Ministry: Memoirs*. Jilid 2, kaca 72–76; obituari Uskup Agung Nikanor: *Istoricheskoe Vestnik*, 1911, No. 123, kaca 406.

[973] Znamensky, ing: Prav. sob. 1875. Jilid 2. kaca 34 sarta salajengipun; Titlinov, Gavriil Petrov. kaca 430; Khitrov, I. 'Tokoh-tokoh Menarik saka Pendeta Putih Rusia abad kaping 18', ing: Stranik. 1897. Jilid 2. kaca 262–274.

[974] Koleksi. 113. 1. kaca 19–145; babagan abad kaping 18, delengen: Kharlamovich. kaca 521.

[975] Arsip Rusia. 1869. kaca 1279 lan salajengipun; Moroshkin, M. 'Cathetan babagan Urusan Latvia ing sangisoré Panjenengané Irinarh lan Filaret', ing: Pravda Obraztsova. 1886. Jilid 2. kaca 126 lan salajengipun, 417. Irinarh bakal dibahas luwih jero ing Jilid 2.

[976] Koleksi. 113. Jilid 2. kaca 4–60; Pavlovsky, I. D. 'Irenaeus Nesterovich', ing: Artikel-artikel Rusia 1879–1880, 1882; Stogov, E. I. 'Pemberontakan Uskup Agung Irenaeus', ing: Artikel-artikel Rusia 1878. No. 9; kanggo laporan saka Gubernur Jenderal Irkutsk marang Nicholas I, delengen: Russian Articles 1879, No. 2, kaca 361–366; RBS (Ibak-Klyucharev) 1897, kaca 134 lan salajengipun.

[977] Nikanor. Jilid 1, kaca 143 sarta salajengipun; Titov, A. 'His Grace Jeremiah, ing monastisisme John, Uskup Nizhny Novgorod', ing: Readings. 1887. No. 3; Andreevsky, E. 'Babagan Memoiré His Eminence Justin', ing: Russian Articles. 1908. 1. kaca 163 sarta

uskup ing sajrone tugase ndadekake kahanan mental para hierarki dadi suram. Akeh saka wong-wong mau, kaya sing digambarke dening conto-conto saka taun 1850 nganti 1870 ing memoaré Uskup Agung Nikanor Brovkovich, padha dadi bingung banget. "Kronik"é Uskup Agung Savva Tikhomirov saka Tver, sing nyakup setengah abad – saka 1850 nganti 1896 – negesake pangamatan sedhih iki nalika ditrapake ing periode sabanjure. Gambaran sing padha digambarke ing memoaré Metropolitan Evlogii Georgievsky babagan rong dasawarsa pungkasan periode Sinodal[978] . Mesthi wae, kekasaran informal saka jaman Nikolayev ing pungkasan abad kaping sanga welas diganti karo ajining luwih dhuwur, nanging kahanané tetep ora owah sacara dhasar: saka sudut pandang gréja nagara, gubernur nganggep uskup diosek minangka pejabat 'departemen iman Ortodoks'; Sepira gedhene wewenang administratif sing dipilih gubernur kanggo ditafsirake gumantung mung marang kapinteran politiké. Ing akèh kasus, kahanan iki diredhakake déning sikap pribadhi gubernur marang Gréja, uga déning taktik lan kepekaan uskup, lan kamampuané kanggo ngasilake wewenang moral sing ora dipertanyakan. Mangkono, Uskup Anthony Smirnitsky saka Voronezh (1826–1846) dadi tuladha minangka wong sing taat iman lan posisine ora goyah amarga katresnan sing diwenehake para rohaniawan lan rakyat. Posisi Metropolitan Gregory Postnikov sing ketat uga padha ing kabeh keuskupan ing sangisore pamarentahané. Wibawa kaya ngono mesthi ora bakal bisa ana tanpa masa jabatan sing dawa ing katedral sing padha; nanging wiwit jaman Pobedonostsev iki dadi arang banget, amarga Ober-Prokurator nganggep yèn kontak raket antarané uskup lan para rohaniawan uga umaté ora dikarepake. Sifat kahanan sosial-psikologis sing diadhepi uskup Rusia iku nggawe hubungan kapercayan antarane dheweke karo para rohaniawan ing keuskupan, uga umat, mung bisa berkembang alon-alon liwat interaksi sing suwé. Para rohaniawan wis biasa ndeleng uskup (kahanan iki utamane ana ing abad kaping 18 lan separo kapisan abad kaping 19) ora minangka conto gembala nanging utamane minangka 'tuwan'. Mula saka iku, ing wiwitan padha tansah tumindak marang uskup kanthi wedi, meh ora percaya, ati-ati lan manut. Wong-wong, ing sisihé, ngarep-arep luwih saka apa waé martabat lan prestise saka uskupé; miturut panemuné, wigatiné jabatan uskup paling cetha katon ing kalungguhané sing anggun lan ora gampang didekati, kaya pangeran ing Gréja. Ing wektu sing padha, uskup Rusia tansah bisa ngandelake kepekaan sing luar biasa saka wong-wong marang apa sing asli lan tulus ing sawijining pribadi; lan, yen dheweke duwe taktik, hierark mau pancen bisa nggayuh keseimbangan sing pas antarane kaluhuran jabatane lan kehangatan manungsa, sing digandhengake karo welas asih sing tulus saka jero ati. Iku ora becik yen, amarga kurang pengalaman utawa kesaduluran, uskup dumadakan lali marang kaluhuran dhuwur jabatané, nglirwakaké jarak antarané dhèwèké lan rakyat sing, miturut panemune wong-wong mau, iku lumrah lan perlu. Uskup Agung Savva Tikhomirov nyritakaké carané para warga Kostroma ngkritik uskupé, Augustine Gulyanitsky (1889–1892), amarga 'kebiasaane sing aneh': 'dhèwèké mlaku-mlaku ngubengi kutha, sowan marang kenalan-kenalané'[979] . Uskup Agung Nikanor Brovkovich uga nyritakaké upaya sing pancèn ora ana asilé saka sawatara uskup enom kanggo mbangun hubungan sing prasaja lan ora resmi karo para rohaniawan lan umat. Upaya-upaya iki ketabrak tradisi abad kaping , sing adhedhasar pamanggih sing wis mapan bab sipat luhuré pelayanan uskup. Luwih saka kuwi, ora kena lali yèn tradhisi iki kabentuk ora tanpa partisipasi para uskup dhéwé. Ora mungkin dipecah mung kanthi siji pukulan. Mung sawatara hierarkhi sing nduwèni kematangan lan martabat pribadhi sing cukup kanggo nggayuh keakraban tanpa kelangan rasa jarak. Ing umume kasus, jurang jero tetep ana antara para uskup lan rohaniawan, uga umat awam. Jurang iki, rasa adohé para uskup saka umaté, kabuktèn mateni kanggo Gréja Rusia. Iki wis ana wiwit jaman Muscovite Rus', nanging nalika semana pandangan eklesiastik sing padha antarane para rohaniawan ing kabèh tingkat lan kabèh umat sing setya nglindhungi kasatuan urip agama saka bebaya perpecahan. Akar bebaya iki, sing saya jero mlebu ing kesadaran agama wong Rusia sajrone abad kaping 18, dumunung ing gagasan babagan kaagungan istimewa lan sifat tanpa wates saka wewenang uskup, lan ing kemewahan gaya urip para uskup, sing digawa dening para

---

salajengipun (Justin saka Kharkiv, sing wani nentang campur tangan ing urusané déning Gubernur Jenderal M. T. Loris-Melikov, dipindhah déning Pobedonostsev sawisé ana pengaduan saka dhèwèké). Bandhingna § 9, cathetan 464.

[978] Delengen memoir para uskup iki.

[979] Savva. Chronicle. 8. kaca 762. Sanadyan Augustine iku salah siji biksu sing pinunjul lan kasengsem marang kawruh (Vengerov. Dictionary. 1. kaca 43 sarta salajengipun), piyambakipun nemuaken sanget angel munggah pangkat: salami meh 12 taun (1869–1881) piyambakipun dados rektor seminari ing Vilnius (piyambakipun mbokmenawa dipun ajeni sanget dening Uskup Agung Makarii Bulgakov, ingkang mimpin Keuskupan Lituania), banjur dadi uskup vikaris ing telung keuskupan, lan mung ing taun 1888 dhèwèké diangkat dadi uskup ing Kostroma (RBS. Aaron-Alexander. 1896. kaca 29 lan salajengipun.).

hierarki Ukraina menyang Rusia Agung ing abad kaping 18. Ora bisa nolak tekanan sing saya tambah saka negara sajrone abad kaping 18 lan 19, para uskup ngalihake kepinginané kanggo kuwasa menyang bidang liya – kekejeman despotik marang rohaniawan ing sangisoré panguwasaé. Theophan Prokopovich, sing wis ngerti kahanan iki, mesthi ora nyakup tembung-tembung ing ngisor iki ing *Peraturan Rohani* kanthi kebetulan: 'Mangkono saben uskup kudu ngerti ukuran pakurmatané lan aja mikir kakehan bab kuwi'; "mula saka kuwi… uskup ora kena kasar utawa kesusu, nanging kudu sabar lan wicaksana nalika ngleksanani wewenangé" (Bab Uskup, Artikel 14 lan 16). Ing abad kaping 18, rumusan Arseny Maceevich muni lumrah banget: 'Episkopat iku sirahé agama Kristen lan panguwasa Kristus Gusti kita, sing wis dadi manungsa' – kanthi gagasan yèn uskup nduwèni panguwasa mutlak marang para bawahané ing keuskupané[980] . Kesombongan lan hawa kuwasa saya dadi ciri khas hierarki ing abad kaping 18; sing dadi pangecualian gampang didhaftarake: Santo Tikhon saka Zadonsk, Gavriil Petrov (keduanya wong Rusia Agung) lan sawetara liyane. Ing memoar abad kaping 18, saya kerep ana cathetan babagan kesombongan, kekejeman, lan sifat ora bisa didekati para uskup[981] . Lan sanajan ana wong sing bebas saka cacat-cacat iki, paling ora dheweke uga nduweni pamanggih sing dibesar-besarké babagan wewenang uskup. Ing tingkat administrasi keuskupan, wewenang iki ditindakake tanpa watesan apa wae, lan iki akèh dadi panyebab jurang sing saya amba antarané hierarki lan rakyat, kalebu para rohaniawan cilik, sing asring wakilé negara kudu mbela ing Sinode Suci. Ing kahanan hukum sing ora alamiah lan bengkok ing jaman sinodal, hierarki ngadhepi bebaya manawa haké sing ora bisa dipertentangaké sacara kanonik kanggo mimpin Gréja bakal dirusak sacara moral déning hierarki kuwi dhéwé. Formulasi sing ringkes lan tepat saka Uskup Agung Savva Tikhomirov bisa diulang dening sapa wae saka para hierarkh kondhang – Arseny Matseevich, Filaret Drozdov, Platon Levshin, Agafangel Solovyov, lan, pungkasane, Anthony Khrapovitsky: pamaréntahan Gréja Ortodoks mung kagungané hierarki[982] .

Abad kaping 18 nggawa struktur sosial anyar – pamisahan dadi golongan-golongan sing béda banget ing babagan sandhangan, gaya urip, lan mengko pandangan donya. Ing tengah pangaturan sosial iki, para uskup nyoba tetep ana ing pucuk lan ngupaya adoh saka golongan menengah umum sing mbayar pajeg. Cukup kelingan kepiye nesune Sinode Suci nalika Komisi nyusun Kitab Undang-Undang Anyar ngajokake supaya rohaniawan diklasifikasikake dadi bagéan saka kelas menengah (deleng § 8). Kemewahan gaya urip para uskup ora ana watesé. Para hierarkh sing diangkat dadi anggota Sinode Suci teka ing St. Petersburg karo rombongan ageng (Uskup Agung Arsenius saka Mohyla teka ing taun 1744 karo 52 wong) lan ngedegake ing ibukota sawijining papan sing mirip kraton cilik, kamulyane padha saingan siji lan sijine. Lelungan nganggo kereta kuda papat wis lumrah, lan wong-wong nganggo jubah beludru lan sutra. Sanajan sawisé sekularisasi tanah gereja, kabiasaan mewah isih terus ana [983] . Ing jaman Paul I, para uskup wiwit diparingi orden, lan malah diwajibaké nindakake ibadah nalika nganggo pita lan lintang. Kahanan iki lumaku sak abad kaping 19, lan mung nalika Alexander III sing pribadi njupuk langkah kanggo mbusak kabiasaan sing ora pantes iki[984] . Uskup padha saingan siji lan sijine

---

[980] Popov, Arseny Matseevich. kaca 195 lan salajengipun.

[981] Dobrynin; Belyustin; Rostislavov (deleng bibliografi kanggo §§ 13–16), sanadyan loro sing pungkasan ora tansah obyektif; uga: Pevnitsky. Cathetan, ing: Russkaya Gazeta, 1905, No. 7. kaca 141; Livanov; Lototsky; Turchinovsky (deleng bibliografi kanggo § 17); Solovyov, S. M. Cathetan, ing: VE. 1907. 3. kaca 74–76. Uga Metropolitan Filaret Drozdov ora bisa mbantah manawa wewenang uskup asring disalahgunakake; delengen layangé marang Uskup Agung Kirill (Bogoslovsky-Platonov): Dushep. cht. 1883. 3. kaca 425 lan salajengipun, lan uga: Surat-surat marang almarhum Uskup Agung Alexius saka Tver. Moskow, 1883. kaca 212. Delengen uga: Golubinsky, E. E. 'Babagan Reformasi ing Urip Gréja Rusia', ing: Readings. 1913. 3. kaca 117.

[982] Savva. Chronicle. 8. kaca 420. Bandhingna cathetan saka Uskup Agung Anthony Khrapovitsky sing wis kasebut. kaca 112 lan salajengipun.

[983] Shpachinsky. kaca 36; Rybalovsky, P. 'Varlaam Vanatovich', ing: TKDA. 1908. 5. kaca 96; Znamensky, ing: Prav. sob. 1875. 2. kaca 17 sarta salajengipun, 341; jilid 3, kaca 97–99; ing kono uga. Pendeta Paroki – ing kono uga. 1872. 2. kaca 425; Sulotsky, A. 'Pangajeng-ajeng Para Uskup ing Tobolsk ing Jaman Biyen', ing: Readings. 1864. 3. Miscellany. kaca 52–61; Rozanov. 2. kaca 8 lan salajengipun, 332–336; Popov. Op. cit. kaca 125.

[984] Nikanor. Vol. 1, kaca 109 lan salajengipun; Evlogii. kaca 108; Savva. 7. kaca 403, 418, 420; 8. kaca 353. Direktif Alexander III disampekake marang Sinode Suci kanthi lisan liwat Jaksa Agung, lan sabanjure diterbitake minangka dekrit Sinodal (Kalashnikov. No. 1177). Jurnal *Russky Arkhiv* taun 1906 utawa 1908 nampilake foto Uskup Agung Nikanor Brovkovich nganggo kasok beludru sing dihias kanthi sulaman mewah. Ing arsipku ana foto sing dijupuk nalika perayaan yubileum resmi kanggo Metropolitan Ioannikiy Rudnev saka Kyiv ing taun 1899; foto kasebut nuduhake 24 hierark, umume nganggo kasok beludru utawa sutra.

kanggo ngungguli nganggo busana liturgi sing larang regane, sing padha tuku dhéwé utawa nampa minangka sumbangan[985] .

(d) Miturut pangembangan sosial lan politik umum ing Rusia, ana bedane wigati ing kegiyatan para uskup diocehsan sajrone abad kaping 18 lan kaping 19. Abad kaping 18 iku wektu watesan adhedhasar kelas marang pakaryan, layanan, lan tugas. Kabeh kagungan negara dikontrol, diawasi, lan dipandu manut motto Pangeran Petrus: kapentingan umum kudu dadi prioritas utama. Abad kaping 19 diwiwiti karo pamaréntahan Alexander I lan arus spiritual anyar, sing sawisé dipatèni ing jaman Nicholas I banjur urip manèh kanthi semangat luwih gedhé ing taun 1860-an ing jaman Alexander II, sing nyebabaké réformasi gedhé. Proses-proses iki mesthi waé mengaruhi administrasi keuskupan. Malah uskup-uskup sing berpikiran konservatif uga ora bisa wareg maneh karo cara-cara lawas. Kodifikasi anyar undang-undang (1832) nduwèni makna gedhé, amarga netepaké hak-hak bareng karo kewajiban. Minangka pemegang wewenang, hierarki kudu nyetel karo konsep hukum anyar.

Ing abad kaping 18, beban abot saka wewenang uskup sing tanpa pangawasan kanthi tuntas nemtokake hubungan antarane uskup lan para rohaniawan ing sangisore wewenange. "Penindasan marang para rohaniawan dening administrasi uskup ora gumantung banget marang pribadhi siji-sijine nanging luwih marang sistem sing dadi landhesan organisasi," ujare P. Znamensky[986] . Iki bisa uga bener minangka gambaran babagan mekanisme administratif; nanging, Znamensky dhéwé ngakoni yèn uskup sing nduwèni wewenang meh tanpa wates bisa tumindak kanthi inisiatifé dhéwé, asal dhèwèké ora keseret ing semangat patriarkis-birokratik jamané. Mung sawatara anggota hierarki gréja sing pinunjul, kaya Gavriil Petrov, Platon Levshin, Uskup Agung Arseny Vereshchagin saka Rostov, Uskup Agung Simon Lagov saka Ryazan, lan Uskup Theophilus Raev saka Tambov, nyoba nambah tata kelola lan ngurangi kasangsaran para rohaniawan. "Wibawa rohani tetep ana… kanthi watak patriarkal lan birokratis primitif sing padha… Ing kahanan kaya ngono, sakabèhé keuskupan dadi kaya karajan pribadi uskupé, ing ngendi kabèh kegiyatan administratifé nduwèni watak urusan omahé dhéwé, sing ora kena diganggu sapa waé"[987] . Kayane sistem kaya ngono, sing dibangun mung adhedhasar kaputusan siji wong, kuduné dadi stimulus kuat kanggo ngembangaké rasa tanggung jawab sing kuwat. Nanging, pengalaman nuduhaké yèn para hierarkh ora nduwèni iku kanthi cukup kanggo nolak mabuk kuwasa, éling yèn wewenangé Gréja adhedhasar prinsip sing béda banget karo prinsip nagara.

Pamaréntahan otoriter Uskup Agung Theodosius saka Yanovsk tekan nganti ngajokaké sumpah kesetiaan marang dhèwèké dhéwé saka para rohaniawan ing sangisoré wewenangé. Kahanan sing padha banjur dituduhaké marang Arseny Matseevich. "Saben pratandha pangendalian marang administrasi keuskupan katon marang para uskup keuskupan minangka ketidakadilan, pelanggaran hak-hak patriarkalé"[988] . Malah syarat kanggo nyimpen inventaris uga dianggep minangka tumindak sewenang-wenang, kalebu déning uskup sing wis terdidik kaya Platon Levshin. Pamanggih manawa para rohaniawan pancen ora duwe daya apa-apa marang uskup wis ngrembaka ing hierarki abad kaping 18. Uskup nganggep sanajan pratandha sithik saka ajining dhiri saka para rohaniawan minangka cemooh pribadi, sing diukum minangka pelanggaran marang hak-haké. Prinsip utama administrasi diosek yaiku ketegasan, sing ing abad sing medeni kuwi padha karo kekejeman. Sajrone abad kaping 18, administrasi diosek ditandhani karo kekerasan marang para imam, abdi gréja, lan pejabat administrasi, sing pelanggaran ciliké dipaéni paukuman badan. Pamrentahan Arseny Matseevich ing Keuskupan Rostov ora manungsawi, lan Ambrose Zertis-Kamensky uga ora luwih becik ing Moskow. Para rohaniwan pancen sengit marang sing pungkasan, kaya sing dibuktekake dening akèh memoar. Pavel Konyushkevich ing Tobolsk, Kirill Florinsky ing Sevsk, Pakhomius Simansky ing Tambov (1751–1766), Gedeon Vishnevsky ing Smolensk, Theophylact ing Voronezh (1743–1757), lan Varlaam Skamnitsky ing Vyatka (1743–1748). Kekejeman Varsonofy, Uskup Arkhangelsk (1740–1759), nganti narik kawigaten Ambrose Yushkevich, sing mimpin Sinode Suci. Metropolitan Arsenius saka Kyiv, lulusan Akademi Mohyla, kondhang minangka 'lunak', amarga minangka

---

[985] Miturut Pasal 115 Statuta Konsistori Gerejawi (edisi 1883), uskup diosek nduwé hak ngwarisaké busana liturgi lan bandha liyané kanthi wasiat. Yen ora ana wasiat, busana liturgi kasebut dipindhahaké menyang sakristi katedral; nasib barang liyané ditemtokaké déning pangadilan. Yen ora ana ahli waris sing diumumaké sajrone wektu sing wis ditemtokaké, harta mau dadi kagungan omah uskup (édisi 1841, Pasal 121; cf. Statuta ing édisi Palibin taun 1912, kaca 51).

[986] Znamensky, ing: Kumpulan Undhang-undhang, 1872, jilid 2, kaca 416.

[987] Ibid. kaca 417 lan salajengipun

[988] Ibid.

paukuman dhèwèké mung nggawe rohaniawan biara motong kayu[989] . Miturut P. Znamensky, cara-cara kaadilan uskup diterangaké déning sistem administrasi abad kuwi. 'Nanging kita ora kena lali,' panjenengané nulis, 'menawa kita lagi ngadhepi administrasi rohani, ing ngendi hukum didhukung déning unsur agama, lan tumindak panguwasa asring dipandu déning semangat keagamaan, sing ing sawatara tahap peradaban bisa nimbulaké tumindak kejem lan fanatisme sing gedhé… Roh jaman lan pangreksan sing kenceng marang rohaniawan ing administrasi gerejawi ninggalake tapak malah ing paukuman gerejawi, ing paugeran pangapura maneka warna'[990] . Gagasan iki pantes diparingi perhatian sing paling gedhe; ing wektu sing padha, iki nggambarake panilaian sing banget asor marang standar moral para uskup abad kaping 18. Sepira kuwat hierarki kasebut sejatine kapengaruh dening 'semangat jaman' kabuktèkaké liwat kritik sing dilontarké déning Innokenty Nechaev, Gavriil Petrov, lan Platon Levshin marang 'Dekrit' Catherine II, utamané pandangan Sang Maharani yèn pelanggaran agama ora pantes dihukum déning pangadilan sekuler. Nanging, hierarki gréja negesake yèn paukuman sekuler perlu kanggo nambah paukuman gerejawi[991] . Akhire, ketegasan para uskup marang para rohaniawan narik kawigaten Sinode Suci. Ing taun 1766, padha nyuwun lan entuk idin saka Catherine II kanggo ngurangi paukuman amarga kelalaian sing ana gandhèngané karo ibadah agung ing sing diarani 'Victorial Days'. Taun sabanjure, sawijining dekrit diterbitake sing nglarang paukuman badan marang para imam, lan ing taun 1771 larangan iki uga diperluas kanggo para diakon. Nanging, dekrit-dekrit kasebut mung ana ing kertas, saéngga ing taun 1797 Sinode Suci kapaksa mbaleni larangan kasebut. Ing taun 1801, Alexander I mbusak paukuman badan kanggo para imam sakabehe, kalebu sing diputusake déning pangadilan sekuler[992] .

Ing abad kaping 19, para uskup tetep nganggep yèn pendekatan sing ketat iku siji-sijiné cara sing bener kanggo administrasi keuskupan. Akèh putusan Metropolitan Filaret babagan kaluputan rohaniawan Moskow nuduhaké ketegasané, nanging ora tau tekan ekstrim. Kosok baline, praktik para uskup liyane nuduhake akèh conto ing ngendi perlakuan marang rohaniawan banget kasar. Contone, imam lan diakon dikirim menyang biara amarga pelanggaran sing paling sepele. Uskup Tambov, Evgeny Bazanov, sing dijuluki 'Evgeny Wesi', nduwèni reputasi ala; dhèwèké nggawe Tambov kebak tangis lan sakbanjuré mréntahké diosek-diosek liya kanthi cara sing padha, nganti pungkasané dhèwèké dadi anggota Sinode Suci ing taun 1850. Reputasi sing padha dipikolehi dening kanca sejawaté, Uskup Nicodemus Bystritsky saka Orel, ing pribadine ciri-ciri psikopatologis katon cetha – sang askét iki katon kaya watu lan ora urip, turu ing papan kayu polos kanthi balok kayu ing sangisore sirah lan pancèn ora peduli marang kabèh sing ana ing sakupenge[993] . Sanadyan ana pelembutan moral sacara umum, kebangkitan pendapat umum, lan owah-owahan ing konsep hukum, prinsip ketegasan ekstrim tetep nguwasani administrasi diosek sajrone separo kapindho abad kaping sanga welas. Uskup Agung Agathangel Solovyov saka Volhynia († 1876) dadi misuwur amarga kekerasané, kanthi tegas nolak reformasi pangadilan gerejawi. Iki uga ditrapake marang Uskup Agung Pavel Lebedev († 1892), sing berturut-turut njabat ing keuskupan Chișinău, Tiflis (ing ngendi kahanan malah tekan upaya nyerang nyawane) lan Kazan[994] .

Ing separo kapindho abad kaping sanga welas, tugas para uskup dadi luwih rumit. Pertumbuhan pendidikan umum nambah tuntutan marang pelayanan pastoral. Sèktan anyar muncul ing kidul lan kidul-kulon;

---

[989] Popov, kaca 195 lan salajengipun, 200 lan salajengipun; *Russian Archives*, 1863, kaca 863; Znamensky, ing: *Legal Collection*, 1875, jilid 2, kaca 9; *Collection*, jilid 10, kaca 275; Readings. 1862. Vol. 2. Miscellany. kaca 3; Rachinsky, A. 'Kirill Florinsky, Bishop of Sevsk', ing: Russian Articles. 1876. Vol. 3. kaca 454–457; Shpachinsky. kaca 235; Russian Articles. 1878. Vol. 5. kaca 187 lan salajengipun; 1871. 3. kaca 583; 1908. 7. kaca 40, 44, 54; Readings. 1880. 1. Miscellany. kaca 7–10; RBS (Yablonsky-Fomich). kaca 470; (Ibak-Klyucharev). kaca 662 lan salajengipun. Ing tanggal 26 Maret 1802, Sinode Suci, ing sawijining dekrit khusus, ngelingake para uskup diosek supaya ora nindakake perlakuan kejem marang para rohaniawan paroki sing dadi bawahan (PSZ. 27. No. 20683).

[990] Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 2. kaca 389, 400; cf. kaca 381–406.

[991] Znamensky, ing: Kumpulan Undhang-undhang 1875. Jilid 1. kaca 402–405.

[992] PSZ. 17. No. 12618; 18. No. 12909; 19. No. 13609, 13908; 24. No. 17624; 26. No. 19885; 30. No. 23037.

[993] Koleksi. 113. 1. kaca 143–145, 75, 151, 30–52 (bab Filaret Drozdov). Salah siji pangecualian sing wigati yaiku Uskup Agung Kirill Bogoslovsky-Platonov, sing liwat kabecikane entuk ajining dhuwur lan katresnan saka para rohaniawan lan umat. Bakaté sing luar biasa minangka pangkotbah lan sifat ibadahé sing tulus narik akèh wong menyang gréja ing Kamianets-Podilskyi sajrone masa jabatan Uskup Agung Kirill ing kana, saka taun 1832 nganti 1841. Khutbahé ora mung dihadiri déning umat Kristen Ortodoks, nanging uga déning umat Katolik, Uniat, malah uga wong Yahudi (Saka Sajarah Podolia, ing: Russkiye Stтии, 1911, jilid 146, kaca 573; cf.: Collection, jilid 113, nomer 1, kaca 83 sarta salajengipun; RBS. Ibak-Klyucharev. kaca 655–657).

[994] Nikanor. 1. kaca 5 sarta salajengipun; Savva. 4. kaca 750, 811; 8. kaca 651.

saliyane diosek-diosek sing kena sektarianisme, ana uga diosek-diosek sing mayoritas penduduké dudu Kristen lan, pungkasané, sing dadi panggonan kegiatan misi Katolik. Tugas administratifé dhéwé ora owah akèh: kabèh diatur déning Statuta Konsistori Gerejawi, undang-undang nagara, lan dekrit sinodal. Kabeh gumantung marang saben uskup piyambak apa dheweke kasil nguwatake wewenangé moral liwat urip sing dadi tuladha, welas asih, lan pangibadah sing luhur (faktor sing wigati banget lan dihargai dening umat paroki).

Tugas misionaris anyar mbutuhake kaprigelan khusus, kawruh, lan semangat gedhe kanggo perjuangan. Ana akèh literatur babagan karya misionaris para imam, nanging sithik sing mikirake latihan uskup misionaris. Sanadyan mangkono, sawetara tokoh kondhang muncul nalika misi ing antarané wong pagané. Ing perjuangan nglawan skisma, uskup sing nggunakake ora mung langkah-langkah represif nanging uga senjata rohani luwih arang ditemokake. Lan ing antarane sing nglawan sektarianisme, uskup sing duwe karunia apologetika umume dadi pengecualian[995] .

Ora kaya ing abad kaping 18, nalika saben uskup anyar langsung nampa keuskupan, vikariat saiki nduwèni peran tartamtu (sajeroning teori) ing latihan para uskup. Dadi lumrah miwiti karir minangka uskup vikaris, sanadyan undang-undang lan Statuta konsistori eklesiastik ora ngemot ketentuan apa wae babagan tugas para vikaris. Kabeh diserahake marang uskup diocehsan dhewe kanggo mutusake tugas apa sing bakal dipasrahake marang vikaris. Ana sawetara kasus nalika tugas vikaris diwatesi mung kaya tugas abas biara, contone yen uskup ora kepengin ngeculake kendali apa wae marang administrasi diose. Kanggo karir mbesuk, penting banget kanggo vikaris njaga hubungan apik karo uskup diose. Lan sepira gampangé hubungan kuwi dadi tegang: apa amarga semangat sing kakehan, utawa kawruh ilmiah sing jero banget nganti uskupé dhéwé ora bisa saingan, utawa amarga khotbah sing kakehan lancar, utawa malah amarga dadi banget disenengi para umat paroki. Ing kahanan kaya ngono, penilaian sing ora nguntungake saka uskup mung bisa diimbangi kanthi jaringan sing jembar utawa patronase tingkat dhuwur. Mung sawetara uskup diocea sing nduweni objektivitas marang vikare kaya sing dituduhake dening Metropolitan Makarii Bulgakov utawa Metropolitan Innokentii Veniaminov[996] . Iki dikonfirmasi dening dhaptar uskup lan biografiné. Ana sawetara tokoh sing ora sukses sing, suwéné pirang-pirang taun, miturut tembungé Makarii Bulgakov, 'dipindhah-pindhah' saka siji keuskupan menyang keuskupan liyané[997] . Nanging uga ana vikaris sing ngladèni pirang-pirang uskup ing keuskupan sing padha[998] . Metropolitan Filaret Drozdov nduwèni wewenang kaya ngono saéngga dhèwèké bisa milih vikarisé dhéwé. Dhèwèké ngopeni sakumpulan uskup konservatif sing trampil lan wis mbuktèkaké kamampuwané ing babagan administrasi: Isidor Nikolsky, Philotheus Uspensky, Leonid Krasnopevkov, Alexius Rzhanitsyn, lan Savva Tikhomirov[999] . Nanging, sacara sakabèhé, kudu diakoni yèn institusi vikaris ora tau dimanfaataké kanthi tliti kanggo nglatih uskup-uskup mangsa ngarep.

Masalah gedhé sajrone periode Sinodal yaiku pindhah-pindhahé uskup sing kerep banget. Ing abad kaping 18, praktik iki ora kakehan disalahgunakaké, nanging ing abad kaping 19 lan 20 dadi lumrah. Fenomena iki luwih

---

[995] Koleksi. 113. 1. kaca 66–71 (Grigory Postnikov), 85–89 (Venedikt Grigorovich).

[996] Ing Trinity ing Akademi (1914). kaca 643.

[997] Sayangé, panulis saiki durung bisa nemtokake persis ing endi Makarii nggunakake ungkapan iki; kamungkinan ana ing salah siji layangé marang Kirill Naumov.

[998] Uskup Memnon Vishnevsky ngladeni dadi vikaris Keuskupan Kherson ing sangisoré pirang-pirang uskup sajrone 20 taun (1883–1903), nganti seda (deleng korespondensi Nikanor Brovkovich karo dhèwèké: Russkij Arkhiv, 1909, no. 6). Uskup Jacob Krotkov ngladeni dadi vikaris ing Vladimir sajrone 14 taun (1870–1884) (RBS, kaca 160), nalika Uskup Polycarp saka Honor dadi vikaris ing Nizhny Novgorod sajrone 18 taun (1868–1886), ing wektu kuwi enem uskup diocea gantian (RBS. Plavilshchikov-Irinov (1905). kaca 354 lan salajengipun). Nikanor Brovkovich sing pinunjul nanging kakehan mandiri dipaksa nglampahi enem taun (1871–1876) ing 'pangasingan sing terhormat' minangka vikaris ing Novocherkassk (Keuskupan Don). Sanajan nalika dadi rektor Akademi Teologi Kazan (1868–1871), dhèwèké digambaraké ing laporan gendarmerie minangka 'liberal' banget, sawijining fakta sing mung dhèwèké ngerti sawisé suwe, nalika diangkat dadi uskup diose (Nikanor. Saka Notes, ing: Russkij Arkhiv. 1908, No. 1, kaca 5). Uskup Porphyry Uspensky, sawijining priya sing terdidik lan ambisius sing ngimpi diparingi wewengkon keuskupan, kapaksa ngladeni dadi vikaris ing Kyiv sajrone 12 taun (1865–1877), amarga dhèwèké uga dianggep 'liberal'. Contone, Porphyry ngidini dhèwèké, nalika ujian ing Akademi Kyiv, takon marang para mahasiswa pitakon kaya mangkéné: 'Apa Sinode Suci iku lembaga sing sah miturut kanon?' (Golubev. Porphyry Uspensky, ing: RBS. Plavilshchikov-Irinos (1905). kaca 593 lan salajengipun.). Filaret Drozdov banget ngkritik Porphyry (Koleksi Pendapat. 4. kaca 457).

[999] Akèh rincian babagan hubungan Filaret karo vikare bisa dipikolehi saka 'Kronik' karya Savva Tikhomirov, sing dhéwé tau dadi vikaris Keuskupan Moskow saka taun 1862 nganti 1866.

katon ora ing jaman Ober-Prokurator, umpama Count D. A. Tolstoy—sing ora disenengi para uskup—nanging ing jaman Protasov, Pobedonostsev, lan Sablere, sing amarga alesan gerejawi lan politik nyoba nyegah para uskup supaya ora mapan kanthi kukuh ing keuskupanane[1000] . Kanggo karusakan gedhé ing keuskupan-keuskupan, pangalihan iki ditindakake tanpa ana rencana utawa sistem. Uskup sing wis mbuktèkaké prestasi apik ing salah siji wilayah pinggiran dumadakan dipindhah menyang ujung liya saka kakaisaran sing amba, ing kono kahanané béda banget. Mangkono, Ioannikiy Gorsky, sing wis kasil nglawan skisma ing Keuskupan Saratov (1856–1860), kanthi ora disangka nemokake awake dhewe ing Keuskupan Kholm lan Warsawa. Ioannikiy Rudnev, sing uga wis misuwur amarga perjuangane nglawan Kapercayan Lawas, diangkat dadi Eksark Georgia (1877–1882) saka antarané para uskup Nizhny Novgorod[1001] . Sanadyan pamisahan dioce-sis dadi tingkatan wis dibubarake, nanging isih nduwèni teges tartamtu nalika ana pangalihan. Saliyane, Sinode Suci ngupaya supaya ora mindhah uskup-uskup pinunjul saka keuskupan sugih menyang keuskupan mlarat. Pertimbangan kaya ngene luwih diutamaké tinimbang cocog utawa ora cocog kanggo nindakake tugas tartamtu[1002] .

Sanadyan kahanan gerejawi lan politik sing ora nguntungake kaya sing wis diterangake ing ndhuwur, sawetara uskup bisa nggayuh sukses sing luar biasa ing administrasi keuskupané. Ketegasan lan kekerasan marang rohaniawan ing sangisoré pangawasané kadhangkala digandhengaké karo ketelatenan ing babagan administrasi, sing asring dadi luwih rumit amarga gedhéné wewengkon keuskupan lan kurangé pangembangan pranala transportasi.

Arseny Matseevich iku salah siji saka sawetara uskup abad kaping wolulas sing ngerti dioseine kanthi apik amarga kerep nindakake tur inspeksi. Kahanan sing padha uga bisa diomongake marang Simon Lagov (Uskup Kostroma wiwit taun 1769 nganti 1778, Uskup (1778–1792) lan sabanjure dadi Uskup Agung (1792–1804) saka Ryazan), sing sajrone pirang-pirang taun ngabdi, kasil ngunjungi saben paroki ing keuskupané. Akeh sing wis ditindakake kanggo biara lan rohaniawan paroki déning Gavriil Petrov, Uskup Tver (1763–1770) lan Metropolitan St Petersburg (1770–1799). Ing antarane hierark paling misuwur ing abad kaping 18 uga ana Arseny Vereshchagin, sing sanajan durung diangkat dadi imam wis aktif mbantu Gabriel Petrov ningkatake urip biara ing Tver; mengko, nalika dadi Uskup Tver lan Uskup Rostov, dhèwèké kondhang amarga perhatiané marang seminari lan sekolah umum[1003] . Sing dadi perhatian khusus kanggo Uskup Theophilus Raev saka Tambov (1778–1811) yaiku biara-biara, lan luwih-luwih jabatan abbot. Platon Levshin (1775–1812) ngadegake sistem pendidikan rohani sing dadi tuladha ing Moskow[1004] . Babagan keuskupan-keuskupan Ukraina Cilik, sing pangelolaané diatur manut modhèl Rusia Agung mung ing pungkasan abad kaping 18, kene kudu kasebut Uskup Agung Herodion Zhurakovsky saka Chernigov (1722–1738), sing nuduhake perhatian gedhe marang para rohaniawan, uga para Metropolitan Arsenius saka Mohyla (1757–1770), Gabriel saka Kremenets (1770–1783), Samuel saka Mislav (1783–1796) lan Raphael saka Zaborov (1731–1757) amarga karyané ndhukung Akademi Kyiv[1005] .

Lan ing separo kapisan abad kaping 19, ana para uskup sing nganggep ngunjungi paroki-paroki minangka tugas utama, sanadyan mung kabar rawuhe (kaya sing dicathet dening sawijining imam ing taun 1840-an)

[1000] Kaya-kaya Uskup Iliodor Chistyakov iku siji-sijine sing tetep ing katedral sing padha sajrone uripe – ing Kursk (1832–1860). Antara taun 1865 lan 1880, para uskup umume tetep ing diosepse sajrone wektu sing cukup suwe. Nanging, ing periode sabanjure nganti taun 1903, saka kabèh uskup ing 62 keuskupan, mung siji sing ora dipindhah, déné liyané ngganti keuskupan saben 3–4 taun (Group of St Petersburg Priests: To the Ecclesiastical Council. St Petersburg, 1905. kaca 18).

[1001] Bab Ioannikii Gorsk: delengen Nikanor. Jilid 1. kaca 44–60; Savva. Jilid 2. kaca 529. Bab Ioannikii Rudnev, delengen § 9, cathetan 460. Ing jaman Pobedonostsev, Uskup Agung Ionafan Rudnev (1819–1906) iku sawijining pangecualian langka: piyambakipun tetep ing Keuskupan Yaroslavl wiwit taun 1877 nganti 1903.

[1002] Akeh cathetan babagan topik iki sing bisa ditemokake ing memoar Nikanor lan Savva.

[1003] Babagan Arseny Matseevich, delengen: Popov (1912); babagan Arseny Vereshchagin lan Simon Lagov, delengen ing ndhuwur.

[1004] Babagan Gavriil Petrov, delengen: Titlinov (1916), utamane Bab 2 (Tver), 7 (babagan panguripan manèh urip biara), lan 8 (St Petersburg). Kanggo pustaka babagan Platon Levshin, delengen bibliografi kanggo § 8 lan ing buku: Rozanov. Jilid 2, Bagéan 1, kaca 10 lan salajengipun; delengen uga § 19 ing ngisor iki.

[1005] Znamensky, ing: Prav. sob. 1875. Jilid 2, kaca 4 sarta salajengipun; Shpachinsky (1907); Rozhdestvensky, F. 'Samuil Mislavsky', ing: TKDA. 1876–1877; Orlovsky, P. 'Legenda Raphael sing Kabegjan, Metropolitan Kyiv', ing: TKDA. 1908. 2.

nyebabake 'ketakutan lan kebingungan' ing kalangan rohaniawan[1006] . Model kanggo para uskup ing jaman kuwi yaiku Ignatius Semenov (1828–1842), kepala pisanan saka Keuskupan Olonets sing anyar kabentuk: dhèwèké ngatur administrasi keuskupan, ngopeni pendidikan rohaniwan—kanthi pitulungané dhèwèké ngedegaké sekolah paroki—lan nglawan skisma[1007] . Sadurunge kabijakan gréja ing Eksarkat Georgia ngalami belokan nasib tumuju nasionalisme lan Russifikasi ing separo kapindho abad kaping 19, Ion Vasilevsky (1821–1832) wis akèh ngupayakake kanggo nambah kahanan para rohaniawan, sing pancèn urip ing kamlaratan. Lan ing sangisoré pimpinan Moses Bogdanov-Platonov sing welas asih (1832–1834), administrasi Eksarkat uga tetep ing standar sing dhuwur. Nanging penerusé, Evgeny Bazanov (1839–1844), kosok baliné, nyebabaké karusakan gedhé amarga kekejeman lan kersané dhéwé[1008] . Metropolitan Filaret Drozdov saka Moskow (1821–1867) iku sawijining administrator sing unggul, saliyane saka kabecikan-kabecikané liyané. Panjenengané nyinaoni saben kasus siji-siji lan ndhasari kaputusané sing tansah cetha kanthi panjelasan rinci, sing banjur dadi pedoman administratif umum. Dheweke dianggep tegas nanging adil, lan amarga iku para rohaniawan padha wedi lan ngajeni marang dheweke. Despotisme lan karsa sewenang-wenang pancen ora ana ing pribadine; ora kaya sawetara kanca kerjane, dheweke tansah ngajeni jabatan imam saka bawahan-bawahané[1009] .

Materi sing diterbitake babagan administrasi keuskupan lan kegiyatan para uskup individu ing separo kapindho abad kaping 19 lan awal abad kaping 20 isih sithik banget kanggo mbentuk gambaran sing cetha. Owah-owahan ing undang-undang lan sikap mesthi duwe pengaruh marang administrasi greja. Kasunyatan manawa owah-owahan pancen bisa kelakon ing babagan iki kabuktèkaké déning kegiatan Alexy Rzhanitsyn, uskup konservatif saka sekolah Filaret. Sajrone jabatane minangka Uskup Taurida (1860–1867), Alexy dadi salah siji sing pisanan ngidini pangawas dekanat, minangka wakil sing dipilih saka kalangan rohaniawan, melu ing administrasi keuskupan. Dheweke nyengkuyung inisiatif ing kalangan rohaniawan kanthi ngidini rapat para pangarsa gréja, ing ngendi dheweke adoh saka prinsip-prinsip gurune sing agung,[1010] . Uskup Euthymius Belikov saka Saratov (1860–1865), sing seda isih enom, minangka penganut sejati 'Gerakan Enam Puluhan', nyawisake upaya gedhe kanggo pendidikan rohaniawan ing keuskupané. Ana mung telung sekolah paroki ing keuskupan; Euthymius ora mung nambah cacahé nanging uga ngajak para rohaniawan makarya ing kono[1011] . Sakabèhé, bisa diomongaké yèn wiwit pertengahan abad kaping 19, para uskup saya nambah perhatian marang kabutuhan rohaniawan ing pedesaan[1012] .

[1006] Saka Sajarah Podolia, ing: Russkiye Stтии. 1911. 148. kaca 89 (iki mesthine nyebutake Uskup Arseny Moskvin (1841–1846), sing kondhang amarga ketegasané).

[1007] Koleksi. 113. 1. kaca 141–142.

[1008] Bab Musa: Nikanor. 1. kaca 21 sarta salajengipun; Koleksi. 113. 1. kaca 169; babagan Yona – ing kono kaca 75; RBS. Ibak-Klyucharev (1897). kaca 316; babagan Eugene: Koleksi. 113. 1. kaca 143–145.

[1009] Sawetara kaputusan Filaret babagan administrasi keuskupan wiwit awal taun 1870-an diterbitake ing *Dushepoleznoe Chtenie*; delengen uga: Zaozersky, N. A. 'Filaret, Metropolitan Moskow, minangka Administrator lan Hakim ing Keuskupané', ing: *Pribavleniya*. 1883. 2; kanggo pustaka luwih lengkap, delengen RBS. N. P. Gilyarov-Platonov menehi panilaian ing ngisor iki babagan Filaret minangka uskup: 'Jeneng Metropolitan Filaret digandhengake karo konsep sak periode sajarah gereja… Dheweke ora mung wakil jamané; dheweke dhéwé iku jamané; dheweke ora mung nggambarake wektu, nanging mimpin wektu kuwi. Ing separo kapisan pamaréntahan Alexander, sawisé munggah dadi pucuk administrasi Gréja – ora amarga pangkat utawa jabatan, nanging mung amarga pangaribawa kekuwatan moralé – dheweke tetep njabat nganti pungkasan uripé. Pengaruhé ing njaba kadhangkala dipertentangaké, nanging keunggulan intelektual lan spiritualé lan pangaribawa moralé ora tau dipertentangaké sapa waé… Dhèwèké dadi uskup wiwit ésuk nganti bengi lan wiwit bengi nganti ésuk… Metropolitan Filaret iku tokoh sajarah sing luar biasa' (Karya Kumpul (1899). Jilid 2, kaca 436; iki ditulis ing taun 1867, langsung sawisé seda Filaret; delengen pustaka kanggo § 9).

[1010] Bab Alexius, delengen: RBS. Aleksinsky-Bestuzhev (1900). hlm. 20 sarta salajengipun. Meh ora ana sumber kanggo periode iki, kajaba laporan saka jaksa agung; memoar para hierark lan wong-wong kontemporer liyane sing bisa maringi gambaran cetha babagan jaman iku arang banget. Mbok menawa iki persis sebabe ora ana panaliten khusus babagan topik iki. Deleng § 9.

[1011] Nikanor. 1. kaca 60–66; Shompulev, V. 'Karakterisasi Uskup-uskup Keuskupan Saratov sajrone Sejatus Enem Taun', ing: Russkiye Statisti, 1912, kaca 151. kaca 252. Karya iki uga nyakup kegiatan uskup-uskup liyane, wiwit Yakov Vecherkov (1832–1847) nganti wiwitan abad kaping 20.

[1012] Antony Nikolaevsky, Uskup Yenisei (1873–1881) lan Penza (1881–1889) (RBS. Aleksinsky-Bestuzhev (1900). kaca 221); Evgeny Shereshilov, Uskup Minsk (1877–1880) lan sabanjure Uskup Astrakhan (1880–1889) (PBÉ. 2. Kol. 109 s.s.); Dionysius Khitrov, Uskup Yakutsk (1867–1883) lan Ufa (1883–1896) (Savva. 6. kaca 575; Barsukov, N. Dionysius Khitrov. Moskow, 1902); Mitrofan saka Vinnitsa, Uskup Orenburg (1866–1879) lan Novocherkassk (1879–1887) (PBE. 5. Kol. 5); Ioannikiy Rudnev, sing berturut-turut mimpin enem keuskupan (1864–1900) lan seda dadi Metropolitan Kyiv (PBE. 6. Kol. 771–784; Shompulev. Op. cit. kaca 252); Lavrenty

Cara utama pangreksan pastoral, kaya sing bakal dibahas luwih rinci mengko, dianggep minangka khotbah[1013] . Ing abad kaping 18 ora ana pikir bab pangembangan urip paroki, kaya-kaya lali yèn paroki kuwi kaya sel-sel sing mbentuk awak Gréja. Wiwitan pamaréntahan mandhiri ing komunitas gréja (umpamane, ing wangun pamilihan rohaniawan) alon-alon sirna; malah, kuwi ditindhes saka ndhuwur. Mula saka kuwi, sithik banget pratandha sing bisa mbuktekake peran uskup ing pangembangan urip paroki. Nanging, ana sawetara jeneng sing pantes disebut. Antarane para uskup abad kaping 18, Uskup Agung Varlaam Petrov pantes disebut. Ing abad kaping 19, Uskup Vissarion Nechaev saka Kostroma (1891–1898) nuduhake minat aktif marang urip paroki; sadurunge diangkat dadi uskup, piyambakipun wis ngladeni minangka imam paroki ing Moskow suwene 30 taun. Uskup Agung Anastasius Dobradin saka Voronezh (1898–1913) uga nyumbang kanggo nguripake maneh urip paroki; dhèwèké nduwèni wewenang gedhé ing keuskupané[1014] .

Nanging, popularitas uskup paling gumantung marang kamampuane nindakake Liturgi Ilahi kanthi khidmat lan ajining diri. Wong Rusia ngalami iman utamane liwat Liturgi; mulane, padha tansah ngajeni para uskup sing bisa ngrayakake Liturgi Ilahi kanthi wibawa sing pantes, lan ngapura cacaté liyane. Ngrayakake Liturgi Ilahi déning uskup iku dadi salah siji cara kanggo narik kawigaten wong menyang urip gréja lan malah bisa dadi piranti misi internal. Despot kejem, Uskup Varlaam Skamnitsky saka Vyatka (ing Vyatka saka taun 1743 nganti 1748, lan ing Veliky Ustyug saka taun 1748 nganti 1761), kanthi kebak ngleburake kabèh sipat ala ing pribadine ing paningalé wong liwat kasucian lan kaagungan ibadah ilahiné. Penampilan agung Metropolitan Anthony Rafalsky saka St Petersburg (1843–1848)—wong sing sejatine ora ana sing istimewa ing bab liya—lan kaendahan ibadah ilahine narik kawigaten akèh wong menyang gréja, sing gelem nglirwakake kekurangan uskupé sing cetha. Metropolitan Grigory Postnikov uga misuwur amarga ibadah ilahine. Ing Kamianets-Podilskyi, Liturgi sing dirayakake dening Uskup Kirill Bogoslovsky-Platonov saka Podolia (1832–1841) narik ora mung umat Kristen Ortodoks nanging uga umat Katolik. Upacara-upacara Metropolitan Filaret Drozdov misuwur ing saindenging negara. Ing Moskow, wong-wong pancen manja lan rewel babagan iki. Mula, ora populere Metropolitan Moskow, , Leontius Lebedinsky (1891–1893), disebabake persis amarga kesusu lan cethek-cetheke ibadahé, tinimbang amarga cacaté administrasiné[1015] .

Gaya urip uskup uga nduwèni wigati gedhé tumrap wewenangé. Ing antarané para uskup jaman Sinodal, ana akèh asètik sejati. Sawetara saka wong-wong mau, sing urip ing abad kaping 18, malah wis kanonisasi[1016] . Ing antarané para uskup abad kaping 19, Theophan the Recluse (1815–1894) dadi tuladha urip asètik. Uskup Ambrosius saka Ornatsk (1778–1827) urip minangka pertapa wiwit taun 1825 nganti 1827. Sawisé pensiun, dhèwèké manggon ing Biara Kirillo-Belozersky, ing ngendi dhèwèké nglakoni urip askétis sing ketat lan nyendhiri dhéwé, nganti biarawan sing nggawa panganan sithik (dhèwèké meh kabèh urip mung saka prosphora) ora ndeleng dhèwèké saben dina. Ing wayah bengi, sanajan mangsa adhem, dhèwèké kerep katon sujud ing lempengan watu ing gréja. Dhèwèké mènèhaké pensiun uskupé minangka wangsulan marang layang-layang saka wong mlarat. Ambroise seda tanggal 27 Februari 1827.[1017] Sing kurang misuwur yaiku Uskup Jeremiah Solovyov

---

Nekrasov, Uskup Kursk (1898–1904) lan Tula (1904–1908) (Istoricheskie Vesti, 1908, vol. 5, kaca 778); Isidor Nikolsky, Metropolitan St Petersburg (PBE, vol. 5, Kolom 1071–1074); Anthony Vadkovsky, Metropolitan St Petersburg (deleng bibliografi kanggo § 9, cathetan 461 ing Bab 2). Dhaptar iki bisa diterusake; deleng: Smolitsch, *Russisches Monchtum*, kaca 466, cathetan.

[1013] Ana akèh pangkhotbah sing duwé bakat ing antarané para uskup. Ing abad kaping 18, Theophan Prokopovich lan kadhangkala Stefan Yavorsky maringi khotbah babagan tema gerejawi lan politik; ing abad kaping 20, yaiku Anthony Khrapovitsky. Para ahli khotbah murni gerejawi ing abad kaping 18 yaiku Gedeon Krinovsky, Arseny Mogilyansky, Dimitry Sechenov, Innokenty Nechaev, Ambrose Protasov, lan Anastasy Bratanovsky; ing abad kaping 19 – Filaret Drozdov, Innokenty Borisov, Mikhail Desnitsky, Ambrose Klyucharev, Vissarion Nechaev, Cyril Bogoslovsky-Platonov, John Dobrozrakov, Alexander Svetlakov, Nikanor Brovkovich, Justin Vishnevsky lan liya-liyané. Kanggo rincian babagan khotbah, delengen bab sing cocog ing Jilid 2.

[1014] Babagan Vissarion Nechaev: PBE. 3. Kol. 514–516; Korsunsky, I. His Eminence Vissarion, Bishop of Kostroma. Moscow, 1886; babagan Anastasia Dobradina: Church News. 1913. *1819.*

[1015] Nikanor. 1. kaca 110; Collection. 113. 1. kaca 66–70; Evlogii. kaca 108; Savva. 9. kaca 200 (bab Leontii saka Lebedinsk). Ana uga uskup-uskup sing ora pati kepengin melu ing ibadah episkopal, contone, Uskup Agung Jonah saka Pavlinsk ing Kazan (Collection. 113. 1. kaca 52 sarta salajengipun) utawa Uskup Athanasius Drozdov saka Astrakhan (Savva. 8. kaca 83).

[1016] Ing jaman Sinodal, para uskup abad kaping 18 ing ngisor iki dikanonisasikake: Dimitri Tuptalo saka Rostov, Innokenty Kulchitsky saka Irkutsk, Mitrofan saka Voronezh, Tikhon saka Zadonsk, lan Joasaph saka Belgorod (deleng § 25 ing Jilid 2).

[1017] Ana akèh literatur babagan Theophanes; karya sing paling rinci yaiku: I. Korsunsky, His Eminence Theophanes, Bishop of Vladimir and Suzdal. Moscow, 1895; delengen uga: Smolitsch, Leben und Lehre der Starzen (1936). kaca 178–193 (edisi kapindho 1952, kaca

(1799–1884). Dhèwèké krasa banget ora seneng ing jabatan uskup diose, amarga nasibé minangka biksu sing pinunjul wis meksa dhèwèké mlebu karir sing sejatiné ora dadi panggilan atiné. Mung ing biara dhèwèké nemokaké tentrem sing diidam-idamké. Sajeroning 27 taun dhèwèké ora ninggalaké seliné, nglakoni urip askétis kanthi sembayang lan puasa nganti pungkasaning uripé. Karyané *Pre-instruction from Above* lan *Spiritual Healing* ora digatekake, sanadyan pantes éntuk perhatian sakabehé. Jeremiah seda tanggal 6 Desember 1884.[1018] Uskup Agung Kharkiv, Meletius Leontovich (1835–1840), lan kancane, Uskup Agung Anthony Smirnitsky (1773–1846) saka Keuskupan Voronezh sing jejere, misuwur amarga urip asketis.[1019] Filaret Amfiteatrov (1779–1857) uga ngajeni monastisisme, urip monastik, lan peran sesepuh. Amarga ora nduwé pendhidhikan akademik, dhèwèké ora nyengkuyung monastisisme ilmiah lan munggah alon-alon ing hierarki, dadi anggota Sinode Suci mung ing taun 1836 lan Metropolitan Kyiv ing taun 1837. Amarga perselisihan karo Filaret Drozdov lan Jaksa Agung Protasov, dhèwèké ninggalaké Sinode lan mundur menyang keuskupané. Ing layangé, dhèwèké katon minangka wong askétis lan mistikus sing ora pati kasengsem babagan urusan administrasi[1020] . Sawetara conto iki nuduhake manawa akèh hierark Rusia nduwèni kecenderungan marang asketisme pribadi lan cedhak karo monastisisme sejati, sanajan ora nduwèni pengalaman langsung urip monastik. Kosok baline, Ignatius Bryanchaninov, sing ora ninggalake gaya urip monastik sanajan nyekel pangkat uskup, iku sawijining rahib sejati, conto sing cetha manawa loro dalan mau pancen bisa rukun[1021] lan ora perlu nyambungaké nasib episkopat kanthi raket karo monastisisme ilmiah , amarga nalika diatur kanthi becik, biara-biara bisa ngasilaké calon-calon sing pantes kanggo jabatan episkopat[1022] .

Antarane para hierarkh sing teka saka ordo monastik ilmiah ana teolog-teolog unggul sing kapentingan akademiké ngalihake perhatian saka tugas administratif, saéngga padha kudu mundur luwih awal[1023] . Salah siji tokoh sing khas ing antarané yaiku Metropolitan Evgeny Bolkhovitinov (1767–1837): ing kabèh keuskupan sing dipegangé, dhèwèké luwih kasengsem marang arsip tinimbang marang urusan saben dinané. Kontribusié marang pangembangan sajarah gerejawi Rusia gedhé banget. Makarii Bulgakov (1816–1882) uga padha; sawisé sepuluh taun ngladèni minangka uskup, dhèwèké ngakoni: 'Ah, sepira mbosenié pelayanan uskup iki; aku kepéngin pensiun!' Umuré wektu kuwi mung 51 taun. Pakaryan paling wigati yaiku karyané ing *The History of the Russian Church*[1024] . Uskup Agung Filaret Gumilevsky (1805–1866) uga dadi sarjana miturut panggilan batin, nanging bakaté lan kawruh teologiné sing jero angel mekar ing jaman Nikolayev. Karyané babagan Bapa-Bapa Gereja dikritik déning Sinode Suci lan narik ketidaksetujuan Protasov amarga nggambaraké *Katekis* Petro Mohyla minangka skolastisisme Kulon. Pengalaman sing ora nyenengake iki ndadékaké Filaret ragu nalika dijaluk nulis buku teks babagan teologi dogmatik. "Usulan-usulan iki," dheweke nulis marang A. V. Gorsky, "nggumunake rasa bangga, nanging ora marang kapinteran, sing merhatosake kahanan saktenane. Aku isih durung ngurusi

---

160–173); idem. *Russisches Monchtum* (1953), kaca 441 lan salajengipun. Bab Ambrose saka Ornatsk: V. Zhmakin, ing: *Russkij St.*, 1883, nomer 7, hlm. 129–178; RBS (lit.); Smolitsch. Russian Monasticism. hlm. 454 ssp. Bandhingna § 23 ing ngisor iki.

[1018] Titov, A. A. 'His Eminence Jeremiah', ing: Readings. 1887. 3; RBS. kaca 164 sarta salajengipun; PBE. 6. kol. 311; Smolitsch. Russian Monasticism. kaca 455 sarta salajengipun.

[1019] Kulzhinsky, G. I. Santo Meletius Leontovich, Uskup Agung Kharkiv lan Akhtyr. Kharkiv, 1881; Kovalevsky, A. Saka Eling-eling Uskup Agung Meletius Leontovich saka Kharkiv, ing: *Spiritual Readings*, 1867. 3. Babagan Anthony: Kovalevsky, A. 'Saka Memori Paduka Anthony, Uskup Agung Voronezh', ing: *Spiritual Readings* 1868, jil. 3; 'Katrangan babagan Asketik Rusia' (edisi Desember). kaca 490–496; Savostyanov, S. Uripé Panjenengané Anthony, Uskup Agung Voronezh. St Petersburg, 1852; Nekrasov. Panjenengané Anthony, Uskup Agung Voronezh. Voronezh, 1890.

[1020] Koleksi. 113. 1. kaca 53–56; Ing Trinitas ing Akademi (1914). hlm. 232–251. Surat-suraté Filaret Amfiteatrov mung diterbitaké pérangané waé: Readings. 1869. 2–3; TKDA. 1884. 2 (kanggo Innokenty Borisov); BV. 1913. 1 (kanggo Ignaty Bryanchaninov). Delengen uga: Archimandrit Sergius Vasilievsky (deleng bibliografi kanggo § 9); RBS (Faber-Tsavlovsky). 1901. kaca 77–80; Smolitsch. Russisches Monchtum. kaca 458 lan salajengipun.

[1021] Smolitsch. *Leben und Lehre der Starzen* (1936). kaca 168–177 (edisi kapindho: 1952. kaca 151–159); idem. *Russisches Monchtum*. kaca 453 lan salajengipun, 521–524. Deleng § 23 ing ngisor iki.

[1022] Archimandrite Pimen. Memoir, ing: Readings. 1877. 1. kaca 407.

[1023] Delengen bab-bab babagan panaliten teologi ing jilid 2.

[1024] Babagan Evgeny: Abramovich, D. I. 'Ing Eling Metropolitan Evgeny Bolkhovitinov', ing: Arsip Sajarah. St Petersburg, 1919. Vol. 1. kaca 190–223 (bibliografi lan dhaptar karya Metropolitan Evgeny); Korespondensi Makarii, Metropolitan Moskow, ing: TKDA. 1907. 11. kaca 480; cf.: Ing Akademi Trinity (1914). kaca 643.

prakara iki." Nyusun sajarah katon luwih cocog karo kahanan sing lagi ana[1025] . Karya ilmiah nduwèni pengaruh ala marang karir Uskup Porphyry Uspensky, sing meksa dhèwèké pensiun. Nganti saiki, karyané mung diterbitaké sawatara bagéan. Uskup Innokenty Smirnov (1784–1819) iku sarjana miturut panggilan, wong alus sing seneng mistisisme. Uskup Makarii Mirolyubov (1817–1894) misuwur minangka sejarawan Gereja. Uskup Amphilochius Kazantsev (1818–1893) uga menehi kontribusi ilmiah sing wigati ing babagan arkeologi gerejawi lan paleografi. Uskup Agung Athanasius Drozdov (1800–1876) biasané ngobong karyané dhéwé. Dheweke iku wong sing nduwéni kawruh jembar banget, kanthi pangerten jero babagan basa Mesir, Asyur, Sanskerta, Ibrani Kuna, Yunani, lan Latin; dheweke lancar nganggo papat basa modhèrn lan wis nguwasani kanthi tuntas literatur manca babagan studi Kitab Suci, uga babagan mineralogi, astronomi, lan botani. Kamar sinau panjenengané ora kaya kamar sinau uskup biasané. Panjenengané ora ninggalaké karya tulisan, nanging nalika dadi rektor Akademi Teologi St. Petersburg, panjenengané ngunggahaké standar akademik lan narik akèh sarjana supaya makarya ing kana. Uskup Agung Sergius Spassky (1830–1904) maringi kontribusi sing luar biasa ing babagan hagiografi[1026] . Sajrone rong puluh taun pungkasan sing kaco saka periode Sinodal, ora ana sarjana wigati sing muncul saka barisan uskup. Sejatine ana sawetara hierarkh mangsa ngarep sing nerbitake karya ilmiahé langsung sawisé lulus saka akademi, utamané babagan masalah etika (umpamane Sergius Stragorodsky), nanging sakabèhé, ilmu teologi sacara tradhisional tetep dadi wewenangé akademi-akademi[1027] . Ing babagan ilmu, kaya ing babagan liya ing urip gréja, panggonan istimewa kagungané Filaret Drozdov. Dheweke ora nulis karya sistematis; nanging pidato, resolusi, lan ulasané ngetokaké kawruh jero babagan dogmatik, hukum kanonik, lan asketisisme, saéngga Sinode Suci tansah konsultasi karo dheweke minangka otoritas ilmiah sing diakoni[1028] .

(d) Tragedi episkopat Rusia ing periode Sinodal dumunung ing ora cukupé kegiatan pastoralé, sing nyebabaké kabentuké jurang jero sing misahaké para hierark saka rohaniawan ngisor lan umat. P. Znamensky mirsani pratandha fenomena iki wiwit abad kaping 18, lan pracaya yèn pratandha iki ngancik puncaké nalika pamaréntahan Catherine II[1029] . Sanadyan ing njaba ora ana sesambungan raket antarane uskup lan umat ing nagara Moskow kuna, kakirangan iki diimbangi dening persatuan sakabehe pandangan donya Gréja lan aspirasi eklesiastik-politik sing muncul saka kono. Ing wiwitan abad kaping 20, Metropolitan Anthony Vadkovsky nulis: "Uskup ora duwe urip pribadi, ora duwe urip kanggo awake dhewe, nanging urip ing uripé Gréja, nyawisake uripé kanggo kaslametan wong liya, ing uripé wong-wong mau kapanggih kabungahan lan kasangsarané"[1030] . Ideal asetik kaya ngono iku ora dikenal déning para uskup ing jaman Sinodal. Para wakil sing paling misuwur nganggep tugase minangka mimpin umat, tinimbang maringi pangayoman pastoral. Iki dadi pamahaman sing dianut, contone, dening Arseny Matseevich lan Ambrose Zertis-Kamensky ing abad kaping 18, Filaret Drozdov ing abad kaping 19, lan Anthony Khrapovitsky ing abad kaping 20. Pola pikir iki, sing ngedegake pager sing ora bisa ditembus antarane uskup-uskup ing siji sisih, lan rohaniawan rendahan lan rakyat ing sisih liyane, ngadhepi kritik sing saya tajam saka pihak kasebut – pratandha manawa masyarakat tetep peduli marang kabutuhan internal Gereja. Ing babagan iki, Archimandrite Markell Rodychevsky sing ora tenang, mungsuhé Theophan Prokopovich, pantes disebut kanthi khusus. Ing antarané naskahé, ana studi babagan 'Peraturan Rohani' lan dekrit Peter Agung babagan monastisisme sing isih ana. 'Kewajiban kapisan lan paling wigati saka panguwasa kaisar paling dhuwur yaiku maringi dhawuh marang administrasi gerejawi supaya nggoleki kanthi cara apa wae saka tatanan monastik wong-wong sing paling kaparingan wahyu ilahi… lan, sawisé mriksa… apa pancen padha kaya sing diterangake, lan… ngangkat wong-wong mau menyang jabatan gerejawi paling dhuwur, yaiku posisi paling unggul ing kalangan episkopat lan archimandritat… Amarga nalika uskup-uskup sing becik kaya ngono diangkat ing diose,

---

[1025] Listovsky, I. Filaret, Archbishop of Chernihiv. Moscow, 1887. p. 24; bab pengaruh A. V. Gorsky marang Filaret, delengen: At the Holy Trinity Academy. kk. 343, 323; bab kesulitan sensor: Kotovich. Op. cit. kk. 187; Ing Akademi Trinitas. kaca 408. Uskup Nikodemus Kazantsev, murid Filaret ing Akademi Teologi Moskow, nggambarke dheweke minangka wong sing tertutup nanging sarjana sing luar biasa (Uripé Archimandrit Nikodemus Kazantsev, ing: BV. 1910. 3. kaca 627). Delengen uga bab-bab babagan kajian teologi ing jilid 2.

[1026] Kanggo informasi luwih lengkap babagan sarjana lan panaliti iki, delengen Jilid 2.

[1027] Deleng § 21 lan bab-bab sing relevan ing Jilid 2.

[1028] Babagan Filaret Drozdov, delengen: Florovsky. The Paths of Russian Theology. kaca 166–184, 542 lan salajengipun. Kanggo rincian luwih lengkap babagan aspek karya Metropolitan Filaret iki, delengen Jilid 2.

[1029] Znamensky. *Parish Clergy* (1873). kaca 615, 628.

[1030] Metropolitan Anthony. Khotbah. Edisi katelu (1912). kaca 11.

padha bakal ngupaya kanthi teliti kanggo ngreformasi sakabehe tatanan monastik ing saindenging diose; lan luwih maneh nalika wong-wong kaya ngono ditemokake ing administrasi gerejawi paling dhuwur, utawa nalika wong kaya ngono diparingi pangkat paling dhuwur minangka pucuké (Markell nyebutake patriarkat. – I. S.), banjur dhèwèké bakal condhong ngangkat wong-wong kaya ngono dadi uskup – amarga sing padha nggoleki sing padha… Lan kanggo jabatan uskup, lan luwih-luwih kanggo jabatan archimandrite, sing dibutuhaké dudu wong-wong sing akèh kawruh nanging wong-wong sing kaparingan inspirasi saka Gusti Allah lan nduwèni akhlak mulya, sing bakal mulang ora mung nganggo tembung nanging luwih nganggo tumindak"[1031] .

Loro karya saka abad kaping 18 nyatakake manawa 1) imam padha karo uskup ing panguripan sakramen lan 2) imam bisa dadi uskup tanpa ngucapake sumpah monastik. Panulis karya kapindho iki yaiku Pendeta Agung Pyotr Alekseev (1772–1801), sing uga dianggep minangka panulis karya kapisan miturut P. Znamensky, sing ora duwe judhul utawa tandha tangan, lan dianggep asalé saka wayah sadurungé reformasi ageng Catherine II. Sejarawan nulis manawa iki minangka swara protes marang posisi sing ngremehake para rohaniawan ing sangisore panguwasa uskup[1032] . Miturut Alekseev, Injil, Epistel Para Rasul, lan kaputusan saka Konsili mbuktekake kesetaraan uskup lan imam ing perayaan sakramen suci. Bedane sing ana saiki iku kahanan sing dibentuk dening sajarah lan asalé saka napsu kuwasa para uskup. Karya kapindho katon minangka kelanjutan saka karya kapisan, mbaleni akèh tesisé. Saliyane, karya iki ngembangaké gagasan yèn imam iku nduwèni peran dhasar ing pelayanan uskup, dadi pérangan sing paling wigati saka pelayanan kuwi. Saka kéné ditarik kesimpulan yèn sawijining imam bisa diangkat dadi uskup tanpa dadi biksu[1033] . Gagasan-gagasan iki terus lestari nganti abad kaping 19, nemokake simpati—sanajan arang banget—malah ing antarané para uskup dhéwé. Uskup liberal Riga, Irinarh Popov (1836–1842), ngendika manawa: "Ing jaman para rasul, para uskup iku kaya dekan lan padha karo para imam. Mula saka iku, para Lutheran ora perlu ngenalake tatanan episkopal. Tradisi sing ora adhedhasar Kitab Suci ora ngiket[1034] . Kosok baline, Metropolitan Filaret Drozdov banget was-was sanajan marang para uskup sing wis nyandhak sumpah monastik sawisé dadi imam janda. "Umumé, wis kasep banget kanggo mulangaké marang wong-wong mau babagan tugas-tugas pelayanan sing luwih dhuwur," ujare, kaya-kaya para calon saka ordo monastik ilmiah kuwi lagi diwulang bab iki![1035] Artikel sing diterbitaké ing koran *Den* (1862, No. 25–26), sing

---

[1031] Kutipan saka: Chistovich. Theophan Prokopovich (1868). kaca 325 lan salajengipun; bandhingna § 23.

[1032] Znamensky. Parish Clergy. kaca 400. Karya iki pisanan diterbitake dening V. I. Savva kanthi judhul 'A Treatise against the Bishops of the 18th Century', ing: Readings. 1909. 1. hlm. 25, 35. Savva netepake wektu iki ing antarané taun 1744 lan 1764 lan uga nganggep Pendeta Agung Pyotr Alekseev minangka panganggit. Penanggalan Znamensky, katoné, luwih cedhak karo kasunyatan. Cetha, kritik Alekseev marang episkopat ana gandhèngané karo periode nalika Komisi nyusun Kitab Undang-Undang Anyar lagi sidang. Bisa uga dhèwèké wis ngerti 'poin-poin' Sinode Suci (deleng § 8), ing ngendi rohaniawan dipérang dadi loro kelas. Minangka salah siji sing pisanan nentang dominasi para uskup sing ora ditantang, Alekseev dadi tokoh sing cukup misuwur ing kalangan rohaniawan Putih abad kaping 18; delengen: Rozanov (deleng bibliografi kanggo § 11). 3.1, cathetan 600; Lampiran. kaca 174–185, sing nyedhiyakake cathetan rinci babagan perselisihan Alekseev karo Pendeta Agung A. Levshin, adhine Metropolitan Platon Levshin. Alekseev iku wong sing gugup, seneng mbantah, lan serakah, lan perselisihane karo Metropolitan Platon mesthi kalebu salah siji sebab kritike marang para uskup. Ing perjuangane nglawan Platon, dhèwèké bisa ngandelaké dhukungan ing kraton kaisaran amarga pasedulurané karo Pendeta Agung Panfilov, penasihat rohani Catherine II, sing uga mungsuh episkopat. Kedekatan iki marang St Petersburg katingal, ing siji sisih, ing keluhan lan tuduhané – dhèwèké sing nglaporaké panulis Novikov (Russkij Arkhiv 1882, vol. 2, hlm. 76 ssp.) – lan, ing sisih liya, ing pratandha pangayoman kraton, contone, ing kasunyatan manawa dhèwèké, ora tanpa naungan Panfilov, sing dipercaya kanggo ngrungokaké pangakuan pungkasan Pugachev sadurungé dieksekusi (ibid., hlm. 70). Minangka pangkotbah lan katekis sing trampil, uga minangka wong sing terdidik, dhèwèké mesthi menonjol ing kalangan rohaniawan paroki Moskow. Kanthi bukuné *True Christian Piety* (Moskow, 1767), sing dipersembahaké marang Catherine II – 'pengikut sejati saka Keilahian sejati' (!) (Filaret. Obzor. 1884. kaca 386), dhèwèké langsung narik kawigatèn Sang Permaisuri. Dhèwèké uga nampilaké semangat khasé minangka anggota Akademi Rusia (Sukhomlinov. History of the Russian Academy (1874). Vol. 1. kaca 280). Dhèwèké uga nulis layang marang Paul I (Korsakov, D. P. Alekseev, Archpriest of the Archangel Cathedral in Moscow, ing: Russkij Arkh. 1880. 2). Kanggo korespondensi Alekseev karo Panfilov, delengen: Russkij Arkh. 1871. 1; 1892. 1; cf.: Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 2. kaca 429–440; kanggo keluhan lan tuduhan marang Platon, delengen: Russ. Arkh. 1871. hlm. 218 s.s.; 1882. 2. hlm. 73 s.s. (kanggo Khrapovitsky, sekretaris pribadhi Catherine II). 79; delengen uga: RBS. Aleksinsky-Bestuzhev (1900). hlm. 11.

[1033] Kanggo karya kapindho Alekseev, 'A Treatise', delengen: Readings. 1867. Vol. 3. kaca 17–26; bandhingna karo kritik sing banget kasar saka Filaret Gumilevsky: Review (1884). kaca 384.

[1034] Kazansky. Korespondensi, ing: BV. 1910. 5. kaca 140.

[1035] Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 2, kaca 310. Ing panalitèn sing jero, *Tonsure into Monastic Life: The Rite of Tonsure into Monastic Life in the Greek Church*. Kyiv, 1914, Profesor P. Palmov saka Akademi Kyiv negesake manawa upacara pangangkatan khusus kudu

ngajokaké supaya para imam diangkat dadi uskup, nganti nyebabaké Jaksa Agung A. P. Akhmatov kaget banget nganti dhèwèké nyaranaké marang Savva Tikhomirov, Rektor Akademi Teologi Moskow, supaya golek wong sing mbantah artikel kuwi. Pilihané Tikhomirov tiba marang A. V. Gorsky, nanging argumentasi ilmiah sing diajokaké Gorsky kabuktèn ora nentang, nanging ndhukung artikel koran *[1036] *. Mula, sanggahan sing digoleki kanthi semangat déning Jaksa Agung ditulis déning Rektor Akademi Teologi Kazan, Archimandrite Ioann Sokolov, sing diparingi salib pektoral emas minangka ganjaran. Uskup Tavria (1867–1882), Guriy Karpov, uga mbela monastisisme minangka syarat sing ora bisa dipisahake kanggo diangkat dadi uskup ing risalahé 'Babagan Institusi Ilahi Jabatan Uskup' (Moskow, 1876)[1037] .

Sawisé cènsor dilonggarké ing pungkasan taun 1850-an, kritik terbuka marang hierarki lan komunitas monastik ilmiah—sing saka kono dipilih para uskup—mbalèk kanthi cetha; sadurungé, kritik kaya ngono meh ora mungkin. Ing taun 1858, sawijining risalah kanthi judhul 'Katrangan babagan Pendeta Pedésaan ing Rusia' diterbitaké tanpa jeneng ing Leipzig miturut inisiatif sejarawan lan publisis kondhang M. P. Pogodin. Kasunyatan iki waé wis nuduhaké sepira jero masyarakat ngerti perselisihan internal Gréja – amarga Pogodin dhéwé, miturut keyakinané, iku wong sing nduwèni pandangan konservatif banget. Akeh salinan karya iki tekan Rusia, lan panganggité, imam Ioann Bellustin (1820–1890), dadi misuwur. Ana debat umum sing rame. Kanthi adhedhasar kesan pribadine nalika manggon ing salah siji keuskupan paling mlarat, panganggit nggambarke kahanan para rohaniawan pedesaan sing ditindhes, nandhang sangsara amarga sewenang-wenange para uskup lan konsistori. Tanggung jawab kahanan parah iki diparingake marang ordo monastik sing pinunjul lan despotisme uskup[1038] . Setahun sabanjure, ing Berlin, N. V. Elagin nerbitake kumpulan tanggapan marang karya Bellustine kanthi irah-irahan *The Russian Clergy*, tanpa nyebut jeneng panganggit. Ing antarané ana artikel sing judhulé *An Orthodox View of the Office of Bishops*, sing panganggité nganggep monastisisme iku wajib kanggo para uskup[1039] . D. I. Rostislavov, mantan profesor ing Akademi Teologi St Petersburg, uga nerbitake risalah tanpa tandha tangan ing Berlin taun 1866 kanthi judhul 'Babagan Pendeta Putih lan Ireng', kang ngemot kritik khas marang monastisisme ilmiah lan episkopat[1040] .

---

diadegake kanggo monastisisme ilmiah, amarga kegiyatan lan hakekaté ora cocog karo monastisisme sejati (kaca 343). Delengen uga panemu teolog Bulgaria Stefan Tsankov: Zankov, St. *Das orthodoxe Christentum des Ostens*. Berlin, 1928. kaca 333.

[1036] Gorsky, A. V. 'Babagan Jabatan Episkopal ing Hubungan karo Monastisisme', ing: *Tambahan*. 21 (1862). Filaret Drozdov maringi wewenang nerbitake karya iki mung adhedhasar sipat ilmiah sing ketat (*Kumpulan Panemu*. 5. 1. kaca 417). Uskup Agung Filaret Gumilevsky uga ngucapake ora sarujuk marang karya iki ing salah siji layangé marang Gorsky, sing karo dhèwèké ana ing sesambetan ramah (Ing Trinity ing Akademi, kaca 481).

[1037] Archimandrit John Sokolov. 'Babagan Monastisisme Uskup', ing: Kumpulan Panemu Hukum 1863, 1–2. Filaret Drozdov nganggep risalah iki 'sangat migunani' lan mung menehi sawetara komentar cilik marang kesimpulan John (Kumpulan Panemu, jil. 5, no. 1, kaca 414 lan salajengipun). Risalah Uskup Gury Karpov, 'Babagan Institusi Ilahi Jabatan Episkopal' (Moskow, 1876), sing muncul sawisé sawatara wektu, disebabaké déning rencana reformasi pangadilan gerejawi (deleng § 6).

[1038] Katrangan babagan Pendeta Pedésaan ing Rusia. Leipzig, 1858, utamané kaca 20–30, 44, 124–128; sabanjuré, buku iki dicetak maneh kanthi sawatara owah-owahan lan nganggo judhul 'Cathetan Pendeta Pedesaan' ing Russian Arch. 1879–1880. 'Katrangan' iku banget nesuaké 'pembela Ortodoksi' kondhang A. N. Muravyov, sing nulis marang Filaret Drozdov tanggal 2 Januari 1859: 'Pastèkna supaya ditugasaké nulis balesan marang buku babagan rohaniawan pedesaan. Panjenengan nundha, nalika buku iki kaya racun nyebabake tatu jero ing kalangan paling dhuwur, lan dianggep kaya yen iku Injil' (Surat-surat saka Tokoh Agama lan Sekuler marang Metropolitan Filaret, kaca 289). Bisa uga Filaret maringi tugas marang N. V. Elagin kanggo nulis balesan.

[1039] [Elagin, N. V.] The Russian Clergy. Leipzig, 1859. Bab 1 lan 2, sing ngritik *Description*, ditulis déning Elagin; panganggit Bab 7, 'Panemu Ortodoks babagan Jabatan Uskup', yaiku wong sing nduwé pendhidhikan teologi, kamungkinan A. F. Lavrov, sawijining profesor ing Akademi Moskow. N. V. Elagin (1817–1891), sawijining sensor ing St Petersburg wiwit taun 1848, kondhang amarga konservatisme agamane. Banjur dheweke nulis loro buku maneh: *The Spirit and Merits of Monasticism for the Church and Society* (St Petersburg, 1874) lan *The White Clergy and Their Interests* (St Petersburg, 1874), ing ngendi dheweke ngritik rohaniawan putih lan muji monastisisme.

[1040] Babagan Pendeta Putih lan Pendeta Ireng. Berlin, 1866. Ing kéné, kaya ing karya-karya liya déning D. Rostislavov, kita nemokaké serangan pedhes marang episkopat lan tatanan biara ilmiah – para 'rahib ireng' sing, miturut panemuné, dadi pasukan reaksioner ing sajroning Gréja Rusia. Sawetara pernyataan Rostislavov ngetokake biasé sing gedhé, kanthi cetha nuduhaké jurang sing, wiwit awal abad kaping sanga welas nganti pungkasan periode Sinodal, misahaké komunitas monastik sarjana saka para guru awam ing lembaga pendidikan teologi. Saliyane, Rostislavov ing sawetawis dipengaruhi dening gerakan liberal non-gerejawi ing taun 1860-an. Delengen karya-karyane ing bibliografi kanggo §§ 10, 11, 13–16, 20.

Sawisé para uskup menang nglawan pendapat umum lan rohaniawan putih ing babagan reformasi pangadilan gerejawi sing diajokaké déning Jaksa Agung, Count D. A. Tolstoy (§ 6) (reformasi iki dimaksudaké kanggo ngendhalèni kesewenang-wenangan para uskup, nanging ora tau ditrapaké), serangan langsung marang hierarki ing pers mandheg. Pamanggih wiwit nyebar ing endi-endi yèn panyebab kabèh kekacauan dumunung ing sistem administrasi gréja sakabèhé, sing kudu diowahi. Gagasan iki pancen nguwasani ing literatur jembar babagan reformasi gréja sing diterbitaké sajrone periode Pra-Majelis Konsili taun 1905–1906. Ana artikel sing nganalisa kegiyatan K. P. Pobedonostsev ing koran konservatif *Novoye Vremya*, ing ngendi kasebut: "Ora bisa dimangerteni kepiye dheweke ora weruh manawa para uskup, uskup agung, lan metropolit, sing wis dirobah dadi mung staf pribadhi Jaksa Agung, saiki mung nggawa jeneng lan bayangan jabatané, amarga wis kelangan inti sejati; manawa dheweke, sing ngupaya nyenengake manungsa tinimbang Kristus, iku pengkhianat wiwit saka langkah kapisan pelayanané. Mulane, wiwit jamané Filaret, Metropolitan Moskow—sing kadhangkala mbantah Jaksa Agung Protasov—kita ora nduwé pikiran sing cemerlang utawa watak sing kuwat ing pucuk paling dhuwur hierarki gerejawi. Wong-wong sing dipromosi mung wong sing ngerti carane nindakake pelayanan episkopal kanthi becik: tanpa perspektif saindhenging negara, nasional, utawa saindhenging gréja. Wong-wong kaya ngono migunani minangka pejabat peringkat loro lan telu ing pangadilan Ober-Prokurator, minangka tangan tengen lan kiwa Ober-Prokurator[1041] .

Ing rapat-rapat Majelis Pra-Konsili, pamulihan patriarkat dianggep minangka panacea kanggo kabèh masalah Gréja. Sawijining bagean rohaniawan Putih liberal nentang iki, amarga padha wedi yèn pambatalan sakabehe pangawasan negara marang Gereja bakal nambah kekuwatan para uskup ing pusat lan ing diosek. Wakil-wakil saka staf pengajar ing akademi teologi uga nyatakake panemu sing padha ing rapat-rapat iki. Saliyane, cetha manawa sistem sinodal wis misahake para uskup saka sisa rohaniawan lan umat, lan ndadekake para uskup gumantung marang panguwasa nagara. Kontrol nagara marang nominasi calon jabatan uskup uga nduweni pengaruh ala marang komposisi para uskup[1042] .

Bab IV. Pastur Paroki

§ 13. Pambentukan Kelas Pendeta

(a) Wiwit awal abad kaping 18, owah-owahan wigati banget dumadi ing komposisi, hak-hak, organisasi, lan panyedhiyan materi para rohaniawan putih, nganti periode Sinodal dadi jaman sing pancen béda ing sajarah rohaniawan paroki. Pangetokake gréja nagara ngowahi struktur Gréja lan, kanthi mangkono, posisi rohaniawan paroki. Pamaréntah nagara nambahaké pangaribawa sing saya gedhé marang kahanan urip rohaniawan paroki[1043] . Asilé saka proses iki yaiku transformasi rohaniawan paroki dadi golongan rohaniawan (pangkat).

P. Znamensky, sing wis sinau sejarah rohaniawan paroki ing abad kaping 18 kanthi rinci, kanthi bener nyatakake: "Rus Kuna durung ngembangake watesan adhedhasar kelas kanggo milih gaya urip lan pakaryan tartamtu, uga durung ana syarat sing ketat banget kanggo mlebu dadi rohaniawan babagan latihan khusus kanggo pelayanan gréja; watak moral sing sampurna lan literasi—sing dipahami kanthi pangertèn paling prasaja minangka kemampuan maca lan, ing sawetawis, nyanyi—iku kabèh sing dadi syarat para hierark kuna marang para panjurungé ing babagan[1044] . Ing wektu sing padha, sanadyan mangkono akèh uskup nganggep standar iki durung cukup, sanajan cocog karo kahanan umum pendhidhikan ing Rus Muskovit. Langkah-langkah Pangeran I kanggo nguwatake pendidikan, lan syarat sing luwih ketat sing ditrapake utamane marang wong-wong sing

---

[1041] Novoye Vremya. 1906. No. 11030; dikutip ing: M. V. Pangarep-arep lan Kuciwa, ing: BV. 1907. 1. kaca 189 sarta salajengipun, 197.

[1042] 'Respon' para uskup diosek babagan rencana ngadani Konsili Lokal ing taun 1905–1906 negesake panilaian kritis kita ing paragraf iki. Sawisé suwé meneng kanthi paksa, kanthi pangarep-arep yèn reformasi gréja bakal pungkasané ditindakake, para uskup padha ngomong kanthi terus-terangan lan kritis (kanggo rincian luwih lengkap, delengen Jilid 2).

[1043] Sing wigati banget kanggo sajarah para rohaniawan paroki kulit putih yaiku karya P. Znamensky, *The Parish Clergy*, lan N. Rozanov. Karya Grigorovich, Chizhevsky, Ivanovsky, Nechaev, lan Kalashnikov nyedhiyakake ringkesan dekrit lan prentah pamaréntah lan Sinode Suci babagan hak lan kewajiban rohaniawan paroki.

[1044] Znamensky. Op. cit., ing: Prav. sob. 1871. 3. kaca 53.

mlebu ing birokrasi negara, ndadekake tingkat pendidikan tartamtu dadi prasyarat kanggo nyekel jabatan gerejawi uga. Kabeh iki sacara dhasar ngrusak tradhisi pemilihan klèrèk déning komunitas lan suksesi warisan jabatan gerejawi ing paroki. Saliyane maringi pendidikan lan pangasuhan, sekolah teologi uga njupuk peran milih calon-calon kanggo rohaniawan paroki. Kanthi lumantar wektu, kurikulum sekolah-sekolah iki lan semangat khas pendidikan seminari ninggalake tapak unik ing rohaniawan, misahake saka masyarakat umum. Para rohaniawan saya ngembangaké gaya urip dhéwé sing unik, sing ditemtokaké déning kahanan materiil lan hukumé. Kaya ing Rus Muskovit, status hukum para rohaniawan ditemtokaké dhisik lan paling utama déning sesambungané karo panguwasa gerejawi lan paroki sing dipasrahaké marang dhèwèké.

Mung amarga para rohaniawan paroki, sanadyan kahanan materi sing banget angel – ing sangisore sangkèling beban ganda saka hierarki lan panguwasa nagara – Gréja ing jaman Sinodal bisa njaga tujuane sing paling utama: pelayanan pastoralé. Kahanan para rohaniawan paroki kabukti luwih angel tinimbang hierarki lan ordo biara; nanging ing jaman pamaréntahan gréja sing dikontrol nagara, beban tanggung jawab kanggo pelayanan rohani Gréja kasebut nyandhak ing pundhaké para rohaniawan paroki. Urip kanthi pasedhèrèkan, kurang pendhidhikan lan ditindhes, pandhita pedesaan nampa beban iki kanthi andhap asor minangka kawajiban alamiah, lan nggawa kanthi meneng lan alus sajrone kabèh jaman Sinodal. Lan yen pangayoman rohani marang umat durung sampurna, kesalahane ora ana ing dhèwèké nanging ana ing sistem, sing kerangka kaku matesi kegiyatané. Sakjatiné, bangsa Rusia nduwé utang budi marang imam désa amarga dhèwèké sing njaga cadangan kekuwatan rohani positif sing lestari amarga tradhisi sing kuwat lan sanadyan ana kabèh pangaribawa sing ngrusak.

Pembentukan rohaniawan dilakokaké selaras karo reorganisasi masyarakat sing diprakarsai déning Pangeran Pèter I adhedhasar golongan (istilah iki uga kapanggih ing Kitab Undang-Undangé Pangeran Nikolaus I). Ing nagara Moskowit, rakyat dipérang dadi wong sing kawajiban ngladeni lan wong sing mbayar pajeg, sanadyan ora ana wates sing cetha antarane loro-loroné. Saka sawetara klompok wong sing kawajiban ngladeni, Pèter I mbentuk szlachta (istilah 'nobility' mung dadi mapan sawisé manifesto Katerina II taun 1762, amarga Komisi nyusun Rancangan Kode Undhang-undhang Anyar). Wong kutha sing mbayar pajeg nglairaké borjuis cilik (disebut 'warga' ing Peraturan Kepala Magistrat taun 1719). Tani nagara muncul saka lapisan ngisor kelas sing kawajiban layanan lan para petani sing mbayar pajeg ing tanah kagungan sang raja. Pungkasané, tani budhak muncul saka para tani sing mbayar pajeg sing kagandhèng karo tanah ing tanah duwé pribadi lan saka para budhak. Tren sing padha uga nyebabaké kabentuké (sanadyan kanthi kacepetan sing luwih alon) golongan rohaniawan saka para rohaniawan paroki lan keturunané. Miturut tradisi Muscovite kuna, kabèh golongan wajib ngabdi marang sang raja kanthi kabisan lan kawruh sing paling apik. Palayanan para rohaniawan dumadi saka tumindaké minangka wong sing taat nyembah marang sang raja agung. Liwat sawatara prentah, Pangeran Pèter matesi kabebasan milih profesi dhéwé lan ndadékaké keanggotaan ing estát tartamtu dadi warisan. Akibate, dadi luwih angel mlebu dadi rohaniawan lan metu saka kahanan kuwi.

Nalika ngisi jabatan rohaniawan, tradhisi pemilihan lan suksesi warisan marang jabatan paroki, sing wis ana wiwit abad kaping 17, ing wiwitan tetep ditrapake, sanajan para calon kudu nyedhiyakake sertifikat lulusan saka sekolah teologi, seminari, utawa Akademi Slavia-Yunani-Latin Moskow. Nanging alon-alon tradhisi iki dadi ora digunakake maneh: sepisanan, pemilihan mandheg, banjur giliran suksesi warisan uga mandheg. Ing abad kaping 19, mung siji sing dibutuhake kanggo entuk jabatan dadi imam – sertifikat pendhidhikan. Malah menteri greja, utawa juru tulis paroki, diangkat tinimbang dipilih. Ing abad kaping 18 lan nganti taun 1870-an, cacah lowongan ora cocog karo cacah pelamar. Saben keuskupan nyoba ngrampungake masalah rumit babagan alokasi jabatan kanthi dhewe, kanthi para calon mung bisa nglamar jabatan ing keuskupan dhewe. Kadhangkala ana keuskupan sing nduwéni calon luwih, déné keuskupan liyané kekurangan. Ora nganti separo kapindho abad kaping 19 para calon diwènèhi kabebasan milih. Wiwit jaman Pangeran Petrus I, pamaréntah bola-bali nyoba ngurangi cacahé rohaniawan. Iki ora amarga akèh calon kanggo jabatan rohaniawan, nanging amarga kurangé wong sing terdidik ing tentara, badan administratif, lan lembaga pendhidhikan sekuler. Saliyane kuwi, kepinginan ing antarane para mudha kanggo ninggalake jabatan rohaniawan uga wiwit muncul. "Ora mung rohaniawan gagal narik wong njaba," tulis P. Znamensky, "nanging malah ing abad kaping 18 padha meh maksa nahan anggota alamiahé dhéwé, sing padha kepengin banget mecah saka kuwi lan nguber manéka dalan layanan sekuler sing luwih nguntungaké. Luwih suwe wektu lumaku, luwih mbebayani eksodus saka kalangan rohaniawan iki—lan

luwih maneh, umume kalebu wong-wong sing paling semangat lan berbakat—dadi"[1045] . Iki nduwèni pangaruh sing nggegirisi marang komposisi rohaniawan paroki.

b) Malah sadurunge abad kaping 18, prinsip pemilihan saingan karo prinsip suksesi warisan kanggo jabatan gréja, sing ngidini umat gréja milih dadi imam utawa pelayan gréja saka kelas sosial apa waé. Nalika ngisi jabatan kosong, kapentingan telung pihak bentrok: panguwasa keuskupan, paroki, lan caloné dhéwé. Wiwit awal abad kaping 18, panguwasa keuskupan nyoba nyopot hak milih komunitas paroki, déné komunitas paroki nyoba matesi peran panguwasa keuskupan mung kanggo mriksa manawa calon wis nduwéni pendhidhikan lan ordinasi sing dibutuhaké. Nanging, amarga kahanan lokal—umpamane ing Siberia—kekirangan calon dadi banget parah nganti para uskup seneng nampa sapa waé sing dipilih masyarakat[1046] . Pemilihan paroki lestari paling suwe ing Little Russia, ing ngendi struktur paroki luwih kuwat tinimbang ing Great Russia. Ing kana, komunitas paroki (parokhiya) wiwit jaman biyen wis nganggep pemilihan rohaniawan minangka hak sing ora bisa dipisahake. Saliyane, kualifikasi para calon dipriksa kanthi luwih teliti ing kana tinimbang ing Rusia Agung.

Sanadyan umume kita wis cukup paham babagan prosedur pemilihan paroki ing Ukraina, miturut P. Znamensky, data babagan Rusia Agung ing babagan iki mung sithik. "Pangkat rohaniawan ' ' ing Wilayah Kidul-Kulon tetep kabuka kanggo sapa waé suwéné wektu sing suwe, malah nganti abad kaping 18. Saliyane putra-putra imam sing ora duwe gawe lan pelayan gereja saka paroki jejere, uga para siswa saka Akademi Kyiv, Seminari Pereyaslav, lan Kolese Kharkiv, para calon kanggo jabatan kosong mesthi kalebu wong-wong sing bisa maca lan nulis saka kalangan awam – petani, warga kutha, lan[1047] Koshack. Amarga ora bisa mbatalake pemilihan paroki, para Metropolitan Kyiv, contone, Raphael Zaborovsky (1731–1747) lan Arsenius Mogilyansky (1757–1779), kudu wareg mung mbutuhake para calon supaya nyedhiyakake bukti yèn wis tekan umur sing cocog (30 taun kanggo imam lan 25 taun kanggo diakon) lan yèn duwé watak moral sing tanpa cela. Saliyane, Arsenius mbutuhake paroki-paroki supaya nyedhiyakake sawetara calon sing bisa dipilih déning metropolit[1048] . Wakil metropolit kuwi rawuh ing pamilihan, sing ngawasi jalannya pamilihan lan nyedhiyakake informasi babagan calon-calon mau marang metropolit. Pelatihan para calon (panunjukan) ditindakake dening pemeriksa khusus, utawa guru, sing umume biksu sing pinunjul, lan suwene, gumantung saka kemampuan calon, telung wulan utawa malah luwih suwe[1049] . Calon bakal nyerahake kontrak sing wis disepakati karo komunitas paroki marang administrasi keuskupan, lan sawise lulus ujian, dheweke bakal nampa surat penunjukan lan ordinasi saka uskup[1050] . Ing gréja sing dumunung ing tanahé juragan tanah, pamilihan rohaniawan déning pasamuwan paroki ora mungkin, amarga hak ngisi jabatan mau kagungané juragan tanah, lan administrasi keuskupan kudu nggatekake iki. Pemilihan diaken—sing panguripane mung bisa ditanggung déning paroki sugih—lumaku luwih prasaja: yèn calon sing kapilih wis diangkat dadi imam, proseduré dianggep rampung tanpa perlu persetujuan administrasi keuskupan utawa imam paroki. Kandidat sing durung diangkat dadi rohaniawan, sawisé lulus ujian, nampa sertifikat penunjukan saka administrasi keuskupan, sing, kaya sertifikat sing padha kanggo para imam,

---

[1045] Ibid. kaca 348. Bab pambentukan golongan (utawa kelas sosial), delengen karya Vladimirsky-Budanov, Filippov lan Latkin (deleng bibliografi, pustaka umum b).

[1046] Znamensky, ing: Kumpulan Undhang-undhang 1871. Jilid 3. kaca 69; Rozanov. Jilid 1. kaca 105. Ora kena dilalekake manawa ing Siberia, keuskupan diatur déning uskup-uskup asal Ukraina, sing wis biasa karo prinsip pemilihan. Ing keuskupan Irkutsk, iki wis diidini kanthi dekrit khusus wiwit taun 1739 (PSZ. 10. No. 7836). Prinsip iki wis dikenal malah sadurunge Konsili Stoglav taun 1551 (Stoglav. Kazan, 1887. hlm. 32, 84; Golubinsky. 1. 1 (1901). kaca 444 sarta salajengipun) lan, kados ingkang kacihok saking layang Patriark Adrian dhateng Metropolitan Kyiv tanggal 7 April 1699, dipun anggep umum ing Muscovy (Titov, F. The Russian Orthodox Church in the Polish-Lithuanian Commonwealth in the 17th–18th Centuries. Vol. 2, No. 1 (1905). kaca 419 sarta salajengipun.). Kanggo diskusi umum babagan prinsip pemilihan, delengen: Milasch. kaca 406.

[1047] Znamensky, ing: Prav. sob. 1871. Jilid 3. kaca 70, 75; Titov. Op. cit. kaca 413–419.

[1048] Shpachinsky. kaca 295, 320 sarta salajengipun, 337. Babagan status khusus para rohaniawan paroki ing keuskupan Ukraina, sing, kaya sing wis dingerteni (deleng § 11), mung mlebu ing yurisdiksi Patriark Moskow ing pungkasan abad kaping 17, delengen uga karya E. M. Kryzhanovsky, 'Esai babagan Cara Urip Rohaniawan Ukraina Cilik ing Abad kaping 18', ing: Karya Kumpulan. K., 1890. 1; Lazarevsky, A. M., *Description of Old Little Russia*. K., 1888; Lebedev, A. (deleng bibliografi kanggo § 11); Lototsky; Dianin.

[1049] Znamensky, P. Sekolah Teologi ing Rusia sadurunge Reformasi 1808. Kazan, 1881. kaca 315 lan salajengipun. Delengen dekrit: PSZ. 10. No. 7204 (1737), 7364 (1737), 7734 (1739). Salah siji dekrit taun 1734 (PSZ. 9, No. 6614) nglarang uskup Ukraina ngangkat mantan ksatriya Kozak dadi imam, sing nuduhaké yèn kasus kaya ngono ora arang dumadi. Prentah sing padha uga diterbitaké kanggo 'penduduk kutha' (PSPiR, jilid 8, nomer 2815, 2818, 2828).

[1050] Shpachinsky. kaca 36–39.

kudu nyakup cathetan sing negesake pambayaran biaya penunjukan. Pengangkatan diakon (sing padha karo 'prichetniki' ing Rusia Agung) ing Ukraina iku wewenangé paroki, déné ing Rusia Agung jabatané kalebu ing struktur lan diisi miturut karsa uskup. Saliyane tugas langsungé minangka pembaca lan pemazmur, diakon uga nindakake fungsi liya ing akèh panggonan, contoné dadi guru ing sekolah paroki. Saliyane, miturut modhèl Katolik, dhèwèké uga bisa ngladèni pastur paroki. Anggota rohani arang banget sing nglamar jabatan iki, sing biasané diisi déning umat awam saka latar mburi sing manéka warna[1051] . Salah siji ciri khas diosek Ukraina yaiku anané imam vikaris, sing diangkat kanggo mbantu pelayanan déning imam paroki dhéwé utawa (sawisé ngetrapaké prinsip suksesi warisan) déning janda imam nganti anak lanangé diwasa. Ing kasus kapisan, kurat bisa ngarep-arep nampa sepertiga utawa seprapat saka penghasilan; ing kasus kapindho, separo. Bab iki diatur dening kontrak pribadi, tanpa melu administrasi keuskupan lan asring malah tanpa melu komunitas paroki, sing mung kasengsem karo palaksanaan nyata tugas imam[1052] .

Sanajan sadurunge diadegaké Sinode Suci, Pangeran Piyus I, kanthi piwarta tanggal 25 April 1711, mrentahaké Majelis Suci bebarengan karo Senat supaya mriksa babagan pangisian jabatan ing paroki, kanthi tujuan nyuda cacahé rohaniawan lan pelayan gréja. Badan-badan kasebut mutusaké mbutuhaké calon supaya nyerahaké jaminan tinulis saka anggota komunitas paroki sing negesaké kapilihane ing jabatan paroki tartamtu[1053] . Iki dadi pangakuan hukum langsung marang hak paroki kanggo milih rohaniwané. Ing bagean kapindho saka 'Peraturan Rohani', ing § 8 saka bagean 'Umat awam, sakwatesé melu pangajaran rohani', uga kasebut: "Nalika para warga paroki utawa para pemilik tanah sing manggon ing tanahé milih wong saka gréjaé dadi imam, padha kudu nyatakake ing laporané yèn dhèwèké wong sing nduwèni watak becik lan ora ana cacaté." Nanging, sawatara dekrit Peter Agung[1054] matesi calon-calon potensial mung kanggo sing wis ngrampungaké sakabèhé kursus ing lembaga pendidikan teologi. Ing salah siji dekrit taun 1722 lan ing 'Addendum marang Peraturan Gerejawi', ing antarane aturan umum kanggo ngisi jabatan kosong, kasebut manawa prestasi calon kudu dikonfirmasi ing surat sumpah[1055] . Nanging, hak milih iki ora suwe diganti dening adat warisan jabatan gerejawi[1056] . "Ing pungkasan abad kaping 18, kapercayan sing teguh wis nyekel ing antarané hierarki manawa pemilihan paroki iku fenomena sing ora sah lan mbebayani kanggo Gréja"[1057] . Ing sangisoré pangaribawa geger tani, ing ngendi, miturut sawetara laporan, para rohaniawan uga melu, Sinode Suci nerbitake dekrit ing taun 1797 sing ngangkat lulusan lembaga teologi dadi imam paroki, lan ing Juni taun sing padha – dekrit marang para uskup sing nyatakake ora sah artikel-artikel 'Peraturan Rohani' sing nyebutake pemilihan rohaniawan paroki[1058] . Saiki paroki diwajibake nyedhiyakake caloné kanthi sertifikat tinulis sing negesake wataké becik, sawisé kuwi prakara kasebut diserahake marang kaputusan uskup[1059] . Nanging, minangka aturan umum, paroki ora perlu ngajokake calon dhéwé, amarga ing pungkasan abad kaping 18 uskup wis nduwé pilihan lulusan seminari sing cukup. Mula saka iku, proses seleksi

---

[1051] Shpachinsky. kaca 309 sarta salajengipun, 313; Znamensky, ing: Prav. sob. 1871. Jilid 3. kaca 77–79, 85–89. Nanging, ana uga uskup ing Ukraina sing ora sarujuk karo prinsip pemilihan lan nyoba kanthi saben cara kanggo mbatalake; contone, Herodion Zhurakovsky, Uskup Chernihiv (1722–1734), lan Ioasaf Gorlenko, Uskup Belgorod (1748–1754) (Znamensky. Op. cit. kaca 184, 188, 191).

[1052] Shpachinsky, kaca 296 lan salajengipun. Jabatan imam vikaris mung alon-alon dibubarake nalika pimpinan Gabriel saka Kremenets (1770–1783) lan Samuel saka Mislav (1783–1796). Keduane nindakake akèh upaya kanggo ngreformasi administrasi manut modhèl Rusia Agung.

[1053] PSZ. 4. No. 2352; prentah iki dikonfirmasi ing taun 1722 (PSZ. 6. No. 3911; PSPiR. 2. No. 439); cf.: Peraturan Gerejawi. Bagéan 2. Klausa 8.

[1054] PSZ. 6. No. 3932, 4120; 7. No. 4190. Art. 18; cf.: Rozanov. 2. 1. kaca 69 sarta salajengipun; 2. 2. kaca 29 sarta salajengipun.

[1055] PSZ. 6. No. 4022; 10. No. 7204, 7734; 11. No. 8291; PSPiR. 6. No. 2409, 2420.

[1056] Znamensky, ing: Prav. sob. 1871. Vol. 3, kaca 174. Nanging, prinsip pemilihan, umpama ing St Petersburg, isih asring ditrapake wiwit taun 1840-an (Ist. – stat. Peterburg. Vol. 5, kaca 33, 35, 37).

[1057] Znamensky. Op. cit. kaca 198. Nanging, 'Instruksi kanggo Dekanat' saka Metropolitan Platon Levshin ngakoni hak paroki kanggo milih calon dhewe ing ngarsane para dekan (Rozanov. Jilid 3, No. 1, kaca 51), nanging ing praktik hak iki kayane arang banget digunakake (Znamensky. Op. cit., kaca 198).

[1058] PSZ. 24. No. 17958. Art. 18. Dekrit Sinode Suci tanggal 7 Mei 1797 iki kamungkinan diterbitake adhedhasar dekrit Paul I marang Jaksa Agung tanggal 4 Mei ing taun sing padha, miturut dekrit kuwi departemen administratif dilarang nampa petisi saka masyarakat (PSZ. 24. No. 17956).

[1059] PSZ. 24. No. 18016.

paroki resmi dibubarake kanthi dekrit taun 1815[1060] . Pukulan pungkasan teka ing taun 1841 karo Statuta Konsistori Gerejawi, sing ngalihake pangisian jabatan ing paroki lan ordinasi imam menyang wewenang langsung uskup diose. Mangkono, prinsip pemilihan sacara tegas dibusak (Artikel 74; Artikel 70 ing edisi 1883).

(c) Ora mung para rohaniawan dhéwé, nanging uga panguwasa keuskupan nduwé kapentingan langsung marang sistem warisan kanggo ngisi jabatan kosong. Akibaté, praktik iki wiwit berkembang wiwit abad kaping 17. "Bab sifat warisan jabatan rohaniwan… ing abad kaping 18 wis cukup berkembang lan mantep, nganti pangembangane luwih lanjut langsung nyebabake pangucilan saka layanan gréja marang kabèh wong njaba sing dudu asal rohaniwan lan marang keterpisahan total profesi rohaniwan dhéwé… Luwih saka kabeh, pangrembakané dibantu déning panguwasa gerejawi, sing tansah nganggep anak-anak rohaniawan luwih siyap tinimbang wong liya—lan, luwih saka kuwi, minangka calon dhéwé kanggo jabatan ing gréja"[1061] . Gagasan Petrus babagan kabutuhan pendhidhikan sekolah[1062] , sing uga kacermin ing 'Peraturan Rohani' ing bagean 'Bab Uskup' (Artikel 9), dikembangaké luwih lanjut ing dekrit sabanjuré kanthi pranatan sing nyatakake yèn calon sing nduwèni pendhidhikan kaya ngono kudu diutamaké tinimbang calon sing ora nduwèni pendhidhikan, sanajan sing kapindho wis kapilih[1063] . Mangkono, negara nyukupi panyuwunan para uskup kanthi ngidini jabatan kosong diisi déning lulusan seminari , sing mayoritas gedhé kalebu kalangan rohaniwan. Nganti taun 1730-an, durung ana sekolah teologi sing cukup kanggo maringi pendidikan marang kabèh putrané para rohaniawan. Saliyane, wong tuwa asring nyoba nglepasaké anaké saka beban abot sekolah; mula, gandhèngan antarané nampa jabatan warisan lan nduwé pendidikan durung dadi kabèh lumrah ing wiwitan. Nanging sawisé kuwi, iku dadi cetha dhéwé, nyebabaké kabentuké kelas rohaniawan sing tertutup[1064] .

Dekrit para penerus Peter I, utamane dekrit Anna Ioannovna, ditujokake kanggo matesi utawa malah nyuda cacahé rohaniawan, lan kanthi mangkono nyumbang marang keterasingané. Ing taun 1744, Sinode Suci nyuwun marang Maharani Elizabeth supaya ngetokake prentah sing nemtokake manawa jabatan paroki mung diisi dening anggota rohaniawan, dene putra-putrané, sing direkrut dadi abdi nagara sajrone razia konskripsi (sing dikenal minangka 'razbory') ing wektu kuwi, ora bakal kena administrasi sekuler lan, akibaté, ora bakal ninggalake golongan rohaniawan[1065] . Sinode Suci mbantah pranatan iki kanthi efektif kanthi alesan manawa, yen jabatan gréja diisi déning putrané budhak, nagara bakal kelangan pambayar pajeg poll tax[1066] . Sudut pandang fiskal iki katon meyakinkan tumrap nagara, amarga para rohaniawan pancèn bebas saka pajeg poll tax. Akibaté, ing taun 1744, anak-anak para rohaniawan—kang akèh sing kawajiban mbayar pajeg—dilarang njabat ing kalungguhan rohaniawan sanajan wis lulus saka seminari[1067] . Anak-anak para rohaniawan, sanadyan padha nindakake tugas rohaniawan, tetep bebas saka pajeg poll, lan anak-anake banjur bisa maneh njabat dadi imam. Ing taun 1774, Sinode Suci nyoba nglawan kecenderungan sing saya mundhak saka para rohaniawan sing mbayar pajak lan

---

[1060] PSZ. 33. No. 26347; dikonfirmasi ing taun 1820, 1823 lan 1832 (PSZ. 37. No. 28373; 38. No. 29711; 2 PSZ. 5. No. 3869; cf.: 1. No. 213).

[1061] Italik panulis. Znamensky, ing: Prav. sob. 1871. Vol. 3. kaca 209 lan salajengipun.

[1062] PSZ. 4. No. 2308, 2352; 6. No. 3932, 4120; 7. No. 4190.

[1063] PSZ. 7. No. 4190. Art. 18.

[1064] Sing menarik yaiku pandangan babagan prakara iki sing diungkapake dening I. T. Pososhkov (1652–1726), sawijining publisis jamané Peter Agung, sing nduwé panemu dhéwé babagan aspek negatif lan positif saka 'Eropahisasi'-é Peter. Ing risalahé 'Babagan Kamlaratan lan Kasugihan' (1724), dhèwèké nulis: 'Lan miturut panemuku, sanajan sawijining calon wis sinau ing sekolah, dheweke tetep kudu dites kanggo ndeleng kepiye intelek lan pamikirane, lan mung sawisé kuwi dheweke pantes diangkat. Nanging yen ana wong sing wis sinau tata basa nanging kurang pangerten lan pamikiran, aku yakin ora pantes diangkat dadi presbiter. Sing paling utama, para presbiter kudu nduwèni pertimbangan sing wicaksana, supaya bisa dadi panggembala kanggo kumpulané Sabda' (kaca 2). 'Kawigaten gedhé kudu diwènèhaké marang para rohaniawan, supaya para presbiter bisa dadi tiang kabèh kesalehan' (Pososhkov. Buku babagan Kamlaratan lan Kasugihan, ing: Monumen Sajarah Rusia. Jilid 2, disunting dening M. K. Lyubavsky lan liya-liyané. Moskow, 1911. kaca 2, cf. kaca 5).

[1065] PSZ. 12. No. 8904.

[1066] PSZ. 5. No. 3245, 3287; 7. No. 4533, 4536, 4996. Bab kahanan sosial lan hukum ing ngendi para rohaniawan diklasifikasikake maneh dadi wajib pajak, delengen uga: Klyuchevsky, V. O. 'The Capitation Tax and the Abolition of Serfdom in Russia', ing: Essays and Studies. First Collection of Articles. Petrograd, 1918. kaca 268–357; kaping pisan diterbitake ing: Russkiy Mir, 1886, No. 5, 7, 9, 10. Pajak kapita (pajak per kapita) dikenalké déning Pangeran Peter Agung kanggo njaga tentara ing mangsa tentrem (prentah tanggal 26 November 1718: PSZ, jilid 5, No. 3245).

[1067] PSZ. 12. No. 8981; PSPiR. E. P. 2. No. 677.

putrané kanggo ngupaya jabatan ing gréja kanthi ngetokaké prentah ketat sing nemtokaké yèn mung putrané rohaniawan sing kadhaptar ing registri resmi sing bakal diangkat dadi pejabat gréja[1068] .

[1069]Negara nganggep awake dhewe nduwé hak ngrekrut anggota rohaniawan kanggo kapentingané dhéwé. Contoné, Catherine II mréntahaké supaya para siswa dipilih saka Akademi Teologi Moskow lan Kiev kanggo Akademi Kedokteran lan Bedah. Mahasiswa direkrut kanggo Universitas Moskow lan guru kanggo sekolah sekuler liwat kuota paksa sing padha. Reformasi provinsi taun 1775 meksa pamaréntah supaya kanthi cepet ngisi kantor administrasi nganggo mahasiswa saka seminari lan akademi teologi. Ing taun 1779, sawijining dekrit liyane diterbitake, kanthi sarujukan para uskup dioceasan, kanggo nugasake putra-putra rohaniawan sing 'kakehan', uga para seminari nganti kelas retorika, menyang pelayanan rohaniawan[1070] . Akeh para mudha sing duwé bakat kanthi sukarela nanggapi panggilan rekrutmen kaya ngono lan kanthi cepet munggah ing jenjang pangkat birokrasi sipil. Ing jaman Paul I (1797), para rohaniawan 'sisa' dipanggil kanggo tugas militer supaya bisa migunani 'miturut tuladha para Lewi kuna, sing ngangkat senjata kanggo mbela tanah airé'. Ing wektu sing padha, Paul I nglarang para uskup mbebasake rohaniwan utawa putrané, uga mahasiswa fakultas filsafat lan teologi ing akademi, saka status rohani[1071] tanpa idin Kaisar . Bali menyang pangkat rohani kanggo wong-wong sing tau ninggalake pangkat kasebut, sanajan ing wiwitan pamaréntahan Alexander I, pancen angel banget utawa malah ora mungkin amarga perlawanan saka Sinode Suci. Kahanan wong-wong sing wis ninggalake pangkat rohani lan dadi kena pajak saya membaik amarga langkah-langkah khusus sing dijupuk déning negara. Mangkono, ing taun 1810, sawijining dekrit kaisar nglarang supaya padha diowahi dadi budhaké para pemilik tanah pribadi; luwih saka kuwi, para pemilik tanah ing wiwitan diwènèhi kwitansi konskripsi kanggo emansipasi saben budhak sing biyèn kagolong ing kalangan rohaniawan, tegesé wong sing wis dibebasaké iku diétung kalebu kuota konskripsi pemilik tanah (deleng poin **(d)**). Salah siji dekrit taun 1820 maringi wong-wong sing wis dibebasake saka kaimasan hak kanggo milih pakaryan kanthi bebas lan malah bali dadi rohaniawan. Ketentuan iki dilebokake ing Kitab Undang-Undang taun 1832 (vol. 9, art. 271). Nanging, angel ngleksanani hak iki, amarga ana kakehan rohaniawan nalika pamaréntahan Nicholas I, Sinode Suci ora gelem nyetujoni bali kaya ngono ing saben kasus tartamtu, utamané amarga peraturan anyar babagan staf taun 1842–1846 nyedhiyakake pangurangan jumlah jabatan lan paroki, dene Piagam Konsistori Gerejawi taun 1841 ngidini jumlah calon kanggo jabatan paroki disamakan ing saindenging keuskupan (Artikel 79; Artikel 75 ing edisi 1883)[1072] .

Penyelesaian masalah rohaniawan iki suwé banget, terus-terusan rumit amarga pertimbangan fiskal. Pungkasané, ana pasal sing dilebokaké ing Kitab Undang-Undang (Jilid 9, Pasal 193) sing nyatakake yèn "wong sing nduwèni status kena pajak, kalebu mantan budak, mung bakal ditampa dadi rohaniawan kulit putih yèn ana sertifikat saka panguwasa keuskupan sing negesaké ana kekurangan rohaniawan ing wewénéngan kanggo ngisi jabatan kuwi". Nanging, posisi hukum para rohaniawan tetep ora nguntungake nganti ora ana calon sukarela kanggo jabatan kasebut saka kalangan sing dibebasake saka pajak; sejatine, mung para idealis sing wani dadi imam: miturut undang-undang babagan warisan ing Kitab Undang-Undang taun 1832, mlebu ing golongan rohaniawan ateges nyerahake kabeh pangkat sing dipikolehi nalika ngladeni pemerintahan sipil utawa militer. Sapa wae sing wis diparingi bangsawan pribadi nalika ngladeni pemerintahan sipil bakal kelangan iku[1073] .

Ora nganti taun 1860-an kapisahane kalangan rohaniawan bisa dipecah. Komisi Khusus, sing diadegaké taun 1862 ing sangisoré Sinode Suci kanggo nggoleki cara njamin panguripan rohaniawan, nduwèni tugas mriksa status hukum rohaniawan. Ing taun 1867, pewarisan jabatan rohaniawan dibubarake. Papat taun sadurunge, lulusan seminari teologi diparingi akses menyang universitas. Ana eksodus sejati menyang lembaga pendidikan sekuler: ing taun 1878, 46 persen saka kabèh mahasiswa iku mantan seminari. Nanging, kekurangan calon kanggo jabatan gerejawi lan gangguan ing universitas nyebabake dicabuté undang-undang kasebut ing taun 1879. Piagam Gymnasium taun 1864 ngidini putra-putra rohaniawan mlebu ing gymnasium, dene Piagam Sekolah Teologi lan

---

[1068] PSZ. 20. No. 14475; 22. No. 15978, 15981.

[1069] Deleng ing ngisor, § 19; Vladimirsky-Budanov, M. F. Negara lan Pendidikan Umum ing Rusia ing Abad kaping 18. Yaroslavl, 1874. kaca 107 lan salajengipun.

[1070] PSZ. 20. No. 14831. Art. 1.

[1071] PSZ. 24. No. 17675, 18273; cf. No. 18726. Art. 15, 18880, 19434.

[1072] 2 PSZ. 4. No. 3323; 6. No. 4563; Ekstrak… kanggo taun 1869. kaca 221.

[1073] Kode Undhang-undhang. Jilid 3, Artikel 32–33; Jilid 9, Artikel 275, 276, 291.

Seminari taun 1867 banjur maringi hak kanggo padha sekolah ing lembaga sekuler. Undhang-undhang Zemstvo taun 1864, adhedhasar kepemilikan tanah paroki, maringi para rohaniawan hak melu pemilihan adhedhasar properti lan kurial lan kapilih dadi badan pamaréntahan lokal zemstvo[1074] . Miturut panemu Dewan Nagara tanggal 26 Mei 1869, sing disahaké déning Kaisar Alexander II, lan tambahan panemu tanggal 15 Maret 1871, kabèh non-klèrik saka para imam lan pelayan gréja, bebarengan karo keturunane, dikecualèkaké saka golongan klèrikal. Ing wektu sing padha, undang-undang maringi klompok iki akses sukarela menyang jabatan gereja. Ing tanggal 21 Maret 1871, wong saka kabèh kelas sosial pungkasane diijini nyekel jabatan gereja. Putra-putra pandhita bisa diparingi bangsawan pribadi, déné putra-putra pelayan gereja bisa diparingi kewarganegaraan kehormatan pribadi[1075] .

Sakjane, reformasi iki ora akèh mbiyantu kapentingan hierarki, sing wiwit abad kaping 18 wis nyoba misahake golongan rohani kanthi maringi anak-anak rohani monopoli pendhidhikan ing sekolah teologi. Kajaba iku, sekolah teologi ing Ukraina, utamane ing Kolese Kharkiv, ngendi para pemuda saka kulawarga bangsawan diwulang; sekolah kaya ngono nampa dhukungan sakabehe saka golongan bangsawan. Nanging, sanajan ing kéné, kanthi dibukaké gimnasium ing taun-taun awal pamaréntahan Alexander I, cacah murid saka kelas non-klèri wiwit suda. Préntah babagan réformasi sekolah klèri taun 1808–1814 mbutuhaké kabèh putrané para klèri supaya mlebu ing sekolah kuwi, saéngga wong liya ora bisa mlebu amarga papané wis kebak. Penempatan para lulusan sing saya tambah dadi masalah sing meh ora bisa diatasi, utamane sawisé jumlah paroki lan jabatan permanen dikurangi miturut peraturan staf taun 1842–1846. Bener menawa ing taun 1832, akses menyang pegawai negeri digawe luwih gampang kanggo lulusan sekolah teologi, lan ing taun 1840-an Sinode mbusak kehadiran wajib ing sekolah teologi. Kaya sing wis kasebut, taun 1860-an ndeleng pambatalan kabeh watesan sing ana ing statut lembaga pendidikan. Nalika ing taun 1879 para seminari maneh dilarang mlebu universitas, padha nglumpuk ing akademi militer, sing wis kabuka kanggo dheweke wiwit taun 1866. Alexander III mbalekake hak para seminari mlebu universitas, sanajan diwatesi mung kanggo universitas ing Tomsk lan Warsawa[1076] .

Isolasi wewengkon kasebut uga dijaga liwat sistem warisan penerus jabatan paroki (sing dibubarake ing taun 1860-an), sing lumaku bebarengan karo prinsip para rohaniawan dipilih. Para rohaniawan nyoba nyiapake putra-putrane dadi penerus liwat pendidikan ing omah, supaya, yen padha duwe hubungan apik karo paroki, bisa njamin persetujuan kanggo kapilihane sadurunge. Kahanan iki wis kacathet ing 'Addendum marang Peraturan Gerejawi' (Artikel 27): 'Ing akèh paroki, imam ora nampa wong njaba mlebu ing kalangan rohaniwan, nanging ngisi jabatan pelayanan kuwi karo putra-putrané lan seduluré dhéwé'. Ing wektu sing padha, ditemtokake manawa cara suksesi kaya ngene iki mung diijini ing panggonan sing pancen butuh lan kanthi idin saka paroki; saliyane, mung siji saka putra imam sing bisa dadi anggota rohaniawan, lan ora luwih saka siji[1077] . Ngangkat putra-putra imam paroki dadi anggota rohaniawan ing paroki sing padha nambah penghasilan kulawarga, amarga anggota rohaniawan anyar nampa bagiané kanggo nindakake layanan agama. Kanthi nyedhiyakake jabatan kurat kanggo anaké wiwit awal lan ngatur pendhidhikané, sang imam ngluwaké dhèwèké saka seminari sing dibencèni. Nalika umuré 25 taun, kurat asring wis dadi diakon, lan ing umur 30 taun, yèn kahanané kondusif, dhèwèké bakal dadi imam kapindho. Pamaréntah, sing saéngga kelangan wajib pajak, ora nyetujoni tuwuhé rohaniawan sing terus-terusan lan, sajrone sak abad setengah, wiwit jaman Pangeran Piyus I nganti taun 1830-an, nindakake perjuangan terus-terusan nglawan tren iki[1078] . Nanging, rekrutmen anggota rohaniawan menyang birokrasi sipil kadhangkala nyuda jumlahé kanthi signifikan, sing meksa uskup dioceasan njaluk ijin marang Sinode Suci kanggo ngisi jabatan gréja nganggo wong saka kelas sosial liya[1079] . Nanging, amarga kulawarga gedhé para rohaniawan paroki, kekurangan calon samentara kanthi cepet bisa diisi, lan prinsip suksesi warisan manèh dadi lumaku. Pengangkatan

---

[1074] Cuplikan… kanggo taun 1867; kanggo dekrit lan amandemen undang-undang babagan prakara iki, delengen: Nechaev, Chizhevsky lan Kalashnikov.

[1075] 2 PSZ. 44. No. 47138; 46. No. 49361, 49382; Kutipan… kanggo taun 1869. kaca 224–227, 241–243; Kutipan… kanggo taun 1871. kaca 210–212.

[1076] 2 PSZ. 7. No. 5585; Znamensky, ing: Prav. sob. 1871. 3. kaca 340 lan salajengipun; Tserk. ved. 1905. 52. kaca 575.

[1077] PSPiR. 2. No. 596. Art. 27; PSZ. 6. No. 4022.

[1078] Deleng ing ngisor iki kanggo rincian luwih lengkap.

[1079] PSZ. 7. No. 5202; 8. No. 5264, 5432; 10. No. 7836, lsp.

anggota kulawarga rohaniawan paroki dadi menteri greja lan rohaniawan mung dihentèkaké nalika diadegaké peraturan staf paroki ing taun 1764.[1080]

Sakwisé suwe, dadi kabiasaan umum yèn para rohaniawan, lan kadhangkala pejabat gréja, mbangun omah panggonan utawa bangunan tambahan ing tanah gréja nganggo biaya dhéwé. Nalika pensiun, properti pribadi iki didol marang penerusé, kajaba yèn properti mau diwarisaké marang anggota kulawarga liyané. Wiwit ing Konsili taun 1667, upaya wis digawe kanggo nglawan praktik iki. Peter I, ing loro dekrit taun 1718 , nglarang pambangunan omah pribadi ing tanah gereja lan mbutuhake paroki mbangun panggonan dunung kanggo rohaniawan. Nanging, peraturan iki mung ditrapake ing St Petersburg, ibukota anyar tsar sing lagi ngalami pangembangan kanthi cepet. Ing Keuskupan Moskow uga wis ana upaya kanggo netepake rega tetep kanggo bangunan pribadi, supaya para rohaniawan anyar ora kudu tuku omahé pendahulune kanthi rega sing dibumbung. Para uskup keuskupan lan Sinode Suci wis nglawan panganiayaan kaya ngono suwéné puluhan taun. Ing taun 1768, Sinode Suci nyoba, kanthi dekrit, netepake rega adol properti gumantung saka suwene pangabdiané pamilik sing wis seda. Saliyane, dhuwit sing diklumpukake kanthi cara iki diijini mung kanggo kapentingan para janda lan anak yatim, dene ahli waris sing wis duwe panggonan dunung mung bisa nuntut ganti rugi biaya pambangunan[1081] .

Wiwit taun 1767, lan utamane sawisé Dekrit Sinodal taun 1770, registrasi resmi lowongan jabatan diwiwiti kanthi tujuan ngamanake jabatan-jabatan kasebut kanggo bocah-bocah yatim saka pamilik pungkasan nalika ahli warisé isih sinau. Kajaba iku, dekrit kasebut uga nggatekake anak yatim wadon, saéngga jabatan gerejawi bapaké dianggep, ing sawijining teges, minangka mas kawin[1082] . Ing wektu sing padha, jabatan kosong kuwi diisi déning vikaris, sing wajib nyumbang persentase tartamtu saka pangasilané marang seminari ing ngendi sing nampa beasiswa sinau. Ing pungkasan abad kaping 18, sawetara seminari nduwéni murid sing kadhaptar kaya ngono nganti 100–200[1083] .

Sistem warisan iki terus lumaku nganti abad kaping 19. "Ora ngadai yen diomongake manawa saka kabeh anggota rohaniawan kulit putih sing wis njabat sajrone 20–25 taun kepungkur, meh ora *ana 120 sing pancen njupuk jabatan sing kosong sakabehe, yaiku tanpa kewajiban marang kulawarga pendahulu utawa tanpa nikah karo wanita enom sing jabatan mau diparingake kanggo dheweke"[1084] . Pendekatan para uskup dioceesan marang prakara iki ditandhani dening mentalitas kaya kasta sing nyolok: ing upaya njaga keseimbangan sosial ing kalangan rohaniawan, padha nyengkuyung calon kanggo jabatan kosong supaya nikah ora mung karo putri-putri rohaniawan (sing pancen wis bisa diarep-arep), nanging karo putri-putri rohaniawan saka pangkat sing padha, lan utamane yatim piatu[1085] .*

Dekrit tanggal 22 Mei 1867 sing kasebut mau, sing mbusak sistem suksesi warisan lan sifat tertutupé kalangan rohaniawan, ngemot pranatan ing ngisor iki: 1) nalika ngisi jabatan kosong, ikatan kulawarga calon karo pendahulune ora maringi kauntungan apa-apa; 2) ndhaptar lan nyimpen lowongan kanggo kapentingan putri utawa sedulur pandhita sing biyen nyekel jabatan ora diijini; 3) ndhaptar uga ora diijini sanajan calon sarujuk nyokong kulawarga pandhita sing wis seda utawa mbayar bagean penghasilane marang kulawarga kasebut; 4) dilarang nggawe jabatan anyar ing paroki kanggo sedulur pandhita sing wis seda; 5) panguripan pandhita sing butuh pitulungan kudu dipenuhi kanthi cara liya. Anak yatim saka kalangan pandhita dilebokake ing lembaga pendidikan kanthi biaya negara[1086] . Kode Undhang-undhang (edisi 1876) ngidini wong saka kabèh lapisan sosial mlebu ing barisan rohaniawan putih (vol. 9, art. 193); tingkat pendhidhikané kudu diverifikasi déning uskup diose (Statuta Konsistori Gerejawi, 1883, art. 76). Wong saka golongan sing mbayar pajak diijini mlebu: 1) nalika ana

---

[1080] Bab sawetara ciri para rohaniawan paroki ing sesambungan karo tatanan suksesi, delengen: Znamensky, ing: Prav. sob. 1871. Vol. 3. kaca 422 sarta salajengipun; Shpachinsky. Arseny Mogilyansky. kaca 319. Nanging, ing Ukraina, putra-putra imam kerep ora bisa nampa warisan paroki bapaké, amarga miturut prinsip pemilihan—nalika isih ditrapaké—paroki bisa milih calon liya sing luwih cocog. Wiwit taun 1767, para rohaniawan Keuskupan Chernihiv wis ngeluh babagan praktik kaya ngono ing 'poin-poin' sing diajukake marang Komisi nyusun Kitab Undang-Undang Anyar (Koleksi. 43. kaca 571).

[1081] PSZ. 18. No. 13067; Znamensky, ing: Prav. sob. 1871. 3. kaca 433–451; Shpachinsky. Op. cit. kaca 424 sarta salajengipun.

[1082] PSZ. 18. No. 13067; Znamensky, ing: Kumpulan Hukum 1871. 3. kaca 452.

[1083] PSZ. 22. No. 15981; 25. 18921; Znamensky. Op. cit. kaca 453 lan salajengipun; Shpachinsky. Op. cit. kaca 323 lan salajengipun.

[1084] Znamensky. Op. cit. kaca 463 lan salajengipun.

[1085] Ibid.

[1086] 2 PSZ. 42. No. 44610; 44. No. 47138.

kekurangan calon saka golongan liya; 2) yen padha nduwéni pendhidhikan sing dibutuhake; 3) yen padha nduwéni sertifikat bebas pajak (vol. 9, art. 366). "Keterasingan rohaniawan iku cacat, lan luwih becik rohaniawan dumadi saka wong-wong saka kabèh golongan," tulis I. S. Aksakov luwih awal, sadurungé dekrit taun 1867[1087] Nanging, ing praktiké, kasus wong saka golongan liya mlebu barisan rohaniawan tetep dadi pengecualian sing arang banget nganti pungkasan periode Sinodal.

(d) Amarga Sinode Suci nerapake arahan kanggo nyusun perkiraan jumlah staf paroki kanthi cara kang ragu-ragu lan alon banget, Pangeran Petrus I wis nyoba nyuda ukuran golongan rohaniawan kanthi ngrekrut anggotané menyang layanan nagara, militer, utawa sipil, uga kanthi mindhahake wong-wong kang nduwé pangkat rohaniawan menyang golongan kang mbayar pajak. Para penerusé Pèter ngetrapaké cara sing padha, ngasilaké kasil samentara, nanging ora nate bisa ngrampungaké masalah kelebihan rohaniwan sacara prinsip. Ora ana data statistik babagan rohaniwan kulit putih (imam lan pelayan gréja) kanggo awal abad kaping 18 ing[1088] . Jumlah paroki pancen akèh banget, lan béda-béda banget siji lan sijiné ing babagan jumlah umat lan rohaniawan. Asring, paroki cilik nduwéni rohaniawan luwih akèh tinimbang paroki gedhé – ora arang ana sing nduwéni 5–7 utawa malah luwih akèh imam, kanthi jumlah abdi gréja sing cocog. Luwih saka kuwi, kabèh padha dikelilingi déning kulawarga gedhé sing biyasané dibiayai déning paroki[1089] . Mula, masalah ndhukung rohaniawan raket gandhèngané karo prabédan sing wis ana ing abad kaping 18 antarané akèh rohaniawan lan kabutuhan nyata Gréja (deleng Bab 2).

Langkah-langkah pisanan sing dijupuk déning Pangeran I ing babagan iki dipicu déning kabutuhan ngisi maneh tentara nalika Perang Swedia. Wiwit taun 1705, konskripsi diwiwiti ditindakake ing tanah milik uskup lan biara. Putra-putra imam lan pelayan gereja, uga seduluré sing sadurungé bebas saka pajak, dipaksa gabung. Ing taun 1708, wajib militer iki diperluas kanggo nyakup wong-wong sing nyingkiri pendidikan wajib ing sekolah teologi. Asilé langkah-langkah iki ngyakinaké Tsar yèn rohaniawan cacahé kakehan lan nyurung dhèwèké njupuk langkah kapisan ing taun 1711 kanggo mbeneraké kahanan. Ujian kanggo calon jabatan paroki dadi luwih ketat, lan pangangkatan saliyané sing pancèn perlu dilarang[1090] . Tèks sumpah uskup, sing disahaké ing taun 1716, ngemot prajanji ora mbangun gréja anyar 'miturut karsa semata' lan ora ngangkat rohaniawan luwih saka sing dibutuhaké[1091] . Ing taun 1718, sawijining prentah diterbitaké sing nglarang kapel pribadi lan pangangkatan imam kanggo ngladèni ing kono. Kecualian mung kanggo anggota kulawarga kaisar lan sawetara rohaniawan senior. Saliyane, perlu netepake jumlah minimal rumah tangga sing dibutuhake supaya layak mbentuk paroki[1092] . Sensus taun 1719 banjur diikuti konskripsi ing kalangan rohaniawan[1093] . Dekrit taun 1718, sing ngluwihi pajeg poll tax marang sawatara anggota rohaniawan, dikonfirmasi ing taun 1722 lan dilengkapi karo pandhuan rinci. Ing kono kacarita: 'Adhedhasar laporan lan panemu Senat, imam agung, imam lan diakon—sing saiki ngladeni ing gréja—lan anak-anake ora kalebu ing daftar pajeg poll nalika sensus, amarga padha bakal ngladeni ing gréja kasebut minangka diakon lan juru kebon, lan saka antarané bakal mulang ing sekolah, lan diangkat ing jabatan kosong minangka imam lan diakon"[1094] . Dekrit kasebut kanthi cetha netepake syarat-syarat sing dadi dhasar penentuan keanggotaan golongan rohaniawan. Tujuane dekrèt iki cetha: nyuda sacara drastis jumlah rohaniawan paroki[1095] . Dekrit tambahan saka Senat ing taun sing padha nemtokake manawa mung loro putrané rohaniawan sing

---

[1087] Aksakov, I. S. Karya Kumpul. Jilid 4. kaca 707 lan salajengipun (ing edisi koran *Moskow* tanggal 4 November 1867); deleng uga: Mirotvorcev, V. 'Langkah-langkah Pemerintah kanggo Ngganti Cara Urip Pendeta Ortodoks sajrone Pamrentahan Kaisar Alexander II', ing: Prav. sob. 1880. 3; Runovsky, N. 'Ketentuan Hukum Gerejawi lan Sipil Babagan Pendeta sajrone Pamrentahan Kaisar Alexander II'. Kazan, 1898.

[1088] Miturut sensus taun 1722, ana 15.761 gréja kanthi 67.111 rohaniawan (imam, diakon, lan pelayan gréja) (Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 1. kaca 167).

[1089] Znamensky. Op. cit. kaca 84.

[1090] PSZ. 4. No. 2186, 2308, 2352; 5. No. 2778; 6. No. 4035.

[1091] PSZ. 5. No. 2985; diulangaké ing 'Peraturan Rohani': Bab Uskup. Klausa 8.

[1092] PSZ. 5. No. 3171, 3175; 6. No. 3963, 4190; 6. No. 4022. Artikel 1–5, 22, 25; PSPiR. 2. No. 60; dikonfirmasi ing taun 1731: PSPiR. 7. No. 2482; cf. dekrit Senat: PSZ. 8. No. 6025.

[1093] PSZ. 6. No. 3901. Art. 8. Nganti taun 1718, pajeg adhedhasar tani (utawa pungutan tani) dibayar, lan wiwit taun 1719 munggah, pajeg jiwa. Nanging, pajeg kanggo para pamilik tanah greja isih dibayar saka lahan tani (deleng § 10).

[1094] PSZ. 6. No. 3932; PSPiR. 2. No. 513.

[1095] Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 1. kaca 97.

dibebasake saka pajeg kepala lan bisa (kalebu keturunane) kalebu golongan rohaniawan[1096] . Nanging, palaksanaan praktis saka keputusan-keputusan iki isih akèh sing kurang nyenengake.

Peraturan pangisian staf pisanan sing disahaké déning Peter, disusun déning Sinode Suci kanggo paroki ing taun 1722, nemtokaké komposisi rohaniawan paroki ing loro kutha. Miturut peraturan iki, paroki sing dumadi saka 100–150 omah ora diijini nduwé luwih saka siji imam. Paroki sing dumadi saka 200–250 omah diwènèhi loro imam. Yen ana 250–300 rumah tangga, telung imam diijini ngladeni, nanging mung yen rumah tangga-rumah tangga kasebut adoh siji lan sijine utawa yen imam katelu dibutuhake amarga sebab liya. Ora luwih saka loro diakon diijini saben paroki. Paroki ora kena nduwé kurang saka 100 rumah tangga, uga ora luwih saka 300. Ora luwih saka loro pelayan gereja saben imam[1097] . Miturut sensus taun 1722, sing dilakokaké tanggal 10 Agustus sadurungé dekrit kasebut diterbitaké, ana 67.111 rohaniawan ing 15.761 gereja[1098] . Cetha ana kelebihan, utamané amarga pérangan gedhé rohaniawan ora ndhaptar[1099] . Sawisé taun 1722, para rohaniawan sing ora kalebu ing kalangan rohaniawan resmi, yèn nduwèni pendhidhikan sing cukup, diparingi jabatan dadi guru ing sekolah teologi. Akeh rohaniawan sing tetep ana ing njaba kalangan rohaniawan resmi kadhaptar dadi wajib pajak, asal ora mlebu dinas militer utawa ora makarya ing kantor pamaréntah[1100] . Amarga salah paham lan semangat sing kakehan saka para petugas sing nindakake pendaftaran, wong-wong sing bebas saka pajeg kapala asring kalebu ing daftar pajeg, sing nyebabake serangkaian keluhan hukum. Saliyane, ing taun 1724 ditemokake kekurangan calon kanggo jabatan paroki, lan Sinode Suci kapeksa njaluk idin Tsar kanggo ngangkat imam lan diakon saka antarane petani sing bisa maca lan nulis[1101] .

Sawisé seda Peter Agung, kanthi idin Catherine I tanggal 25 November 1725, akèh kapel omah dibukak manèh ing Moskow. Ing taun sing padha, para uskup diparingi hak kanggo ngedegaké paroki anyar. Nanging, dekrit tanggal 16 Desember 1743 babagan revisi kapindho maneh negesake patuh sing ketat marang dhaptar staf taun 1722 lan nglarang pambangunan gréja anyar[1102] .

Rasa ora percaya sing diduwèni Anna Ioannovna lan para favorit marang rohaniawan Ortodoks nyebabaké gelombang anyar paksaan rekrutmen sing banget kasar ing kalangan rohaniawan, sing ana gandhèngané karo sing diarani 'kasus sumpah'. Miturut manifesto tanggal 20 Februari 1730, para rohaniawan ora diwajibake ngucapake sumpah, sing mung kelakon mengko miturut inisiatifé Theophanes Prokopovich. Ing Desember 1731, kanggo ngilangake keraguan lan gosip, Kaisar putri nuntut supaya para rohaniawan ngucapake sumpah maneh. Theophanes nganggep dadi tugase nerbitake ing taun 1731 'A Treatise on the Oath, or Vow: Is it fitting for Christians to swear an oath, or to take a vow, by Almighty God', kanggo ngilangake kabèh keraguan ing kalangan rohaniawan sing sadurungé nolak ngucap sumpah. Theophanes nyoba mbuktekake manawa kabèh kawanan sing setya wajib ngucapake sumpah kasetyan marang autokrat[1103] . Sawisé kuwi, ing Kanselaris Rahasia diwiwiti proses hukum marang wong-wong sing nolak ngucapake sumpah, kalebu ora kurang saka 5.000 anggota rohaniawan. Ing taun 1735, Sinode Suci nerbitake prentah sing mbutuhake calon pejabat gerejawi supaya ngonfirmasi sumpah sing wis dijupuk ing taun 1730 lan 1731.[1104] Akèh wong sing nolak nambah curiga pamaréntah marang para rohaniawan lan nyebabaké panganiayaan langsung, sing diwiwiti karo kampanye wajib militer. Kesulitan ngrekrut prajurit nalika Perang Turki, sing diwiwiti taun 1736, nyurung Senat ngirim memorandum marang Sinode Suci kanthi nuntut supaya 7.000 rekrut dijupuk saka kalangan rohaniawan. Iki banjur ditituti dénékres kaisar marang Sinode Suci tanggal 28 September 1736, sing mréntahaké sensus lengkap marang anak-anaké para imam lan pelayan gréja, nganti 'bayi paling cilik', kalebu sing dibebasaké saka pajeg

---

[1096] PSZ. 6. No. 4035; kanggo arahan babagan prakara iki, delengen: PSPiR. 2. No. 532, 548, 955.

[1097] PSZ. 6. No. 4072; dikuatké manèh ing taun 1723 (No. 4035). Ing praktik, akèh paroki cilik tetep ana nganti panggabungané dikonfirmasi déning dekrit anyar (PSPiR. 2. No. 955; 3. No. 1029; PSZ. 6. No. 4186).

[1098] Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 1. kaca 167.

[1099] PSPiR. 2. No. 674; PSZ. 6. No. 4035; 7. No. 4515.

[1100] PSPiR. Vol. 2, No. 648, 715; Vol. 4, No. 1312; PSZ. Vol. 6, No. 4136, 4021, 4035.

[1101] PSZ. 7. No. 4455, 4802.

[1102] PSZ. 7. No. 49088; 11. No. 8836. Art. 12; cf.: 11. No. 8625; 12. No. 8914, 8991; 14. No. 10342, 10665.

[1103] Babagan karya iki dening Theophanes, delengen: Chistovich. Theophanes Prokopovich, kaca 530; Morozov. Theophanes Prokopovich minangka Panulis (1880). kaca 358 lan salajengipun. PSZ. 8. No. 5494, 5508, 5909; PSPiR. 7. No. 2298, 2518. Akeh rincian sing diwenehake dening Titlinov. Pamaréntahan Anna Ioannovna. Bab 3.

[1104] Titlinov. Op. cit. kaca 207–236; Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. Vol. 1. kaca 140–171.

kepala. Wong lara lan cacat ditandhani kapisah. Sing ora pantes kanggo dinas ditugasake ing kancelarie minangka utusan lan , lsp.; sing pantes kanggo dinas diangkat dadi panitera lan dikirim menyang sekolah garnisun. Mung wong-wong sing wis kacathet ing daftar penempatan taun 1722 sing bakal dipertahakake ing gréja. Prentah tanggal 28 September 1736 ora ditrapake ing Ukraina utawa wilayah Don Army[1105] . Ing taun pisanan sawisé prentah iki, 6.557 priya direkrut. Wiwit tanggal 7 September 1737, ana dekrit liya sing diterbitake, nuntut percepatan konskripsi priya sing isih ana lan mbaleni wates umur kanggo rohaniawan: 30 taun kanggo imam lan 25 taun kanggo diakon. Kabeh wong sing layak kanggo dinas lan ora duwe jabatan permanen, umur antara 15 lan 40 taun, langsung diwajibake mlebu tentara. Kahanan para rohaniawan dadi luwih parah nalika laporan babagan akèh wong cacat lan tuwa sing ditemokake sajrone proses seleksi wiwit tekan Kabinet Menteri. Dekrit tanggal 22 Januari 1738 mewajibake sapa waé sing ora layak kanggo dinas supaya nyedhiyakake prajurit panggantos; yèn ora, miturut dekrit tambahan, wong-wong mau bakal diasingake menyang Siberia. Adhedhasar dekrit sing diterbitake ing Juni taun sing padha, konskripsi luwih lanjut dilaksanakake. Banjur, tanggal 1 Juli lan 2 Desember 1738, kaputusan-kaputusan diterbitake sing mréntahaké konskripsi marang kabèh wong sing, sanadyan wis kacathet ing daftar, tau nolak ngucapaké sumpah, sanajan wis yuswa 40 taun. Iki banjur disusul gelombang represi: pecat saka dinas, paukuman badan, lan penuntutan hukum, sing uga tekan Ukraina[1106] .

Kampanye rekrutmen terus lumaku sajrone Perang Turki lan mung mandheg ing taun 1740. Ing wektu kuwi, wis cetha manawa barisan rohaniawan wis ambruk parah: ing akèh keuskupan, gréja-gréja ditinggal tanpa imam sakabehe. Sinode Suci nglaporake kahanan iki marang pamaréntah, bebarengan karo kekurangan calon kanggo jabatan paroki, nyuwun idin kanggo ngangkat dadi imam wong-wong sing ora nduwé pendhidhikan khusus nanging nduwé watak apik. Laporan kasebut dilengkapi data babagan komposisi jumlah rohaniawan aktif lan rohaniawan sakabèhé, lan ditrapake. Ing taun 1740, ijin diwenehake kanggo mbalekake para rohaniawan sing wis dihukum amarga nolak ngucapake sumpah, lan kanggo ngecualekake saka wajib militer para rohaniawan sing kena wajib militer nanging durung dipanggil kanggo tugas militer[1107] .

Panjaluk Elizabeth dadi ratu disambut kanthi kabungahan dening para rohaniawan lan pancen maringi panglegaan, sanadyan prinsip dhasar kabijakan pamaréntahan marang rohaniawan sing wis ditemtokake déning Peter tetep ora owah. Dekrit tanggal 16 Desember 1743 ing tinjauan umum kapindho, sing nyedhiyakake pendaftaran para rohaniawan kanggo njamin patuh marang norma staf taun 1722, nemoni keberatan saka Sinode Suci, sing nunjukake yèn pembersihan ing jaman Anna Ioannovna wis nyuda jumlah rohaniawan nganti akèh jabatan gréja tetep kosong. Mengko, ing taun 1754, konferensi gabungan Senat lan Sinode Suci mutusaké: 1) para imam lan pelayan gréja, uga putrané, sing wis dibebasaké saka pajeg sirah, kudu ngisi jabatan kosong ing gréja manut dhaptar staf taun 1722; 2) Keuskupan sing duwé calon sing mumpuni kakehan kapeksa mindhahaké marang keuskupan sing kekurangan; 3) anggota klèri liyané lan anak-anaké kudu kadhaptar dadi pembayar pajeg kapala karo para juragan tanah, paguyuban tukang kutha, utawa pabrik, miturut pilihané dhéwé. Sing isih ana dipaksa mlebu dinas militer. Konferensi kuwi negesake supaya ana sensus lengkap kanggo kabèh rohaniawan, supaya sawisé panyilidikan iki komposisi rohaniawan paroki cocog persis karo tabel staf taun 1722.[1108] Ing taun 1755, ana dekrit sing diterbitake babagan rohaniawan keliling, sing jumlahé mundhak kanthi cepet amarga panyilidikan sadurungé. Sanadyan ana kaputusan saka konferensi kapindho Senat lan Sinode Suci sing dianakake ing taun 1756 ing sangisoré pimpinan Kaisar wanita dhéwé, langkah-langkah kasebut terus ditrapake kanthi cara sing acak-acakan lan durung rampung nganti wektu seda Elizabeth. Angel banget kanggo ngukur akibaté. Isih durung cetha kepiye bisa nggolongake maneh anggota rohaniawan sing akèh banget menyang golongan liya,

[1105] PSZ. Jilid 10, No. 7070, 7314, 7331; cf. No. 7138, 7164, 7169. Para seminaris sing kabuktèn ora mumpuni kanggo sinau akademik uga dipaksa mlebu dinas militer (PSZ. Jilid 10, No. 7385). Kudu dieling-eling yèn, ing jaman Alexei Mikhailovich uga, putra-putra pandhita sing ora bisa maca-nulis dipaksa mlebu dinas militer ing taun 1660 (PSZ. 1. No. 288, 289). Langkah sing padha ditrapake nalika jaman Peter I ing taun 1708–1710 (PSZ. 4. No. 2186, 2308).

[1106] PSZ. 10. No. 7364, 7389, 7490, 7533, 7610, 7646, 7790; 11. No. 8040; 10. No. 7634, 7717.

[1107] PSZ. 10. No. 7734, 7790; 11. No. 8040. Ing jaman pamaréntahan Anna Leopoldovna, kahanan rada lega, lan akèh prajurit wajib dibebasaké (PSZ. 11. No. 8268), kalebu sing wis ditahan amarga nolak ngucap sumpah (PSZ. 11. No. 8130, 8148, 8153, 8199).

[1108] PSZ. 11. No. 8836. Art. 12; 12. No. 8890; 13. No. 9781; 14. No. 10342; PSPiR. E. P. 4. No. 1400, 1401, 1428; delengen uga: Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 1. kaca 172–192.

amarga wiwit taun 1769 Synode Suci wis nyathet kekurangan rohaniawan paroki sing gedhé banget: cacah jabatan kosong meh tekan 12.626[1109] .

Kita bisa setuju karo panemune P. Znamensky manawa kabèh langkah pamaréntah ing jaman sawisé Peter ora ngenalaké apa-apa sing anyar lan adhedhasar prinsip-prinsip réformasi Peter[1110] . Pendekatan anyar mung muncul nalika pamaréntahan Catherine II, nalika Komisi babagan Tanah Gerejawi, nalika mbahas sekularisasi sing bakal teka, uga diwajibaké ngrampungaké masalah pangopènan lembaga gerejawi (biara, administrasi keuskupan, sawatara gréja) lan pangisian staf gréja paroki. Dekrit kaisar sing nutup karya komisi kasebut maringi penekanan khusus marang masalah pangopènan rohaniawan sekuler. Ing gegayutan karo sensus—sing wis direncanakake déning Peter III nanging dilaksanakake ing jaman Catherine II—ancaman konskripsi anyar muncul. Durung ana prentah resmi sing diterbitake babagan iki, nanging pamarentah wis nyuwun data sing tepat babagan rohaniawan putih saka panguwasa lokal[1111] . Cathetan taun 1768 kudu ngemot informasi babagan jumlah rohaniawan aktif lan pelayan gereja, uga babagan kulawargane lan jumlah siswa ing sekolah teologi. Amarga kekurangan prajurit nalika perang karo Turki, pamaréntah ngetokaké prentah ing taun 1769 kanggo konskripsi militèr anyar, sanadyan ana laporan saka Sinode Suci babagan akèh jabatan gréja sing isih kosong. Ing konteks iki, administrasi lokal diwajibake mriksa maneh data taun 1768 babagan umur putra-putra rohaniawan—sing asring ora akurat—kanthi cara kaya ing ngisor iki: 1) priya umur antara 15 lan 40 taun dianggep wajib nglakoni tugas militer; 2) siji saka papat putrané rohaniawan sing lagi ngladèni lan siji saka loro putrané rohaniawan sing ora ngladèni dipaksa gabung, uga siji saka loro sing umuré dilaporaké kurang (konon kurang saka 15 taun); 3) para seminari, uga anggota kulawarga sing ngopeni wong tuwa, dibebasaké saka wajib militer[1112] . Aturan-aturan iki, sing wis cukup longgar, ora ditrapake kanthi kaku banget. Akeh sing ditemokake ora layak kanggo dinas militer nalika pemeriksaan medis ora dipindhahake menyang golongan wajib pajak kaya biyen, nanging dibalekake menyang Sinode Suci kanggo diangkat ing jabatan gerejawi. Nanging, akèh petisi saka wong-wong sing biyèn dianggep kalebu kelas mbayar pajak, sing njaluk bali dadi rohaniawan, mesthi ditolak; malah ana dekrit khusus sing nglarang sapa waé ninggalaké kelas mbayar pajak[1113] .

Provinsi anyar, kang kabutuhane wis cetha wiwit taun 1764, ora diadegake nganti taun 1778. Dibandhingake karo provinsi taun 1722, miturut dhawuhe Maharani, ana pangurangan signifikan ing jumlah rohaniawan. Iki ana gandhèngané karo Piagam Provinsi taun 1775, miturut piagam kuwi kantor administrasi anyar mbutuhaké akèh wong sing bisa maca lan nulis; mung kalangan rohaniawan sing bisa nyukupi jumlah kuwi. Peraturan pangisian jabatan taun 1778, sing uga ditrapake ing provinsi Little Russian, nemtokake kuota ing ngisor iki: 1) siji imam kanggo saben 150 rumah tangga; 2) siji imam kanggo 200 utawa luwih rumah tangga, utawa loro ing kasus khusus; 3) loro imam kanggo 250–300 rumah tangga; 4) ing paroki sing luwih gedhé – telung imam, nanging manèh mung ing kahanan kabutuhan khusus. Kanggo saben telung imam, kudu ana loro diakon; kanggo saben loro imam, siji diakon. Mung ing kutha gedhé saben imam nduwèni hak siji diakon. Mbukak gréja anyar lan kapel omah mung diijini kanthi persetujuan Sinode Suci[1114] .

Peraturan sing diadopsi taun 1778 ora ateges nandhani pungkasan kabijakan pamaréntah sing tujuane nyuda cacahé rohaniawan. Sensus taun 1782–1783 nyedhiyakake, saliyane liya, data anyar babagan rohaniawan, sing diajokake kanggo dipertimbangake ing konferensi gabungan Senat lan Sinode Suci ing taun 1784. Miturut angka-angka iki, ana 84.131 rohaniawan sing nampa gaji lan 9.548 jabatan kosong. Miturut dekrit konferensi,

---

[1109] PSZ. 14. No. 10665, 10780, 10422; 17. No. 12586, 12861; 18. No. 13306; PSPiR. E. II. 1. No. 261, 264. Kanggo rincian luwih lengkap babagan analisis taun 1764–1765, delengen: Titlinov, Gavriil Petrov. kaca 74–85. Sak sisih, pamaréntah nyoba nyuda cacahé rohaniawan; sak sisih liyané, ing jaman Elizabeth Petrovna, tanggal 3 Oktober 1761, diwènèhaké idin kanggo nampa para tani sing wis dibebasaké déning para tuan tanah mlebu ing golongan rohaniawan (PSZ. 15. No. 11336).

[1110] Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. Jilid 1. kaca 197.

[1111] PSZ. 17. No. 12575. Amarga sawisé taun 1756 cacahé rohaniawan tanpa paroki ('pendeta ngumbara') ora suda nanging, kaya biasané sawisé panaliten kaya ngono, malah nambah, mula perlu nerbitaké prentah luwih lanjut kanggo nglawan fenomena lawas iki: PSZ. 19. No. 13764, 13499, 14207; PSPiR. E. II. 1. No. 68, 266, 564.

[1112] PSZ. 18. No. 13236; PSPiR. Vol. II. 1. No. 464, 519, 524.

[1113] PSZ. 19. No. 14062, 14182; 20. No. 14295, 14475.

[1114] PSZ. 20. No. 14807; peraturan anyar babagan pambangunan gréja: PSZ. 19. No. 13541, 13625, 14231. Art. 11; 21. No. 15379. Art. 58 (Dekrit babagan Dekanat, utawa Dekrit Kepolisian). Pambukaan jabatan staf ing diosek Ukraina nyebabake ilangé institusi vikaris paroki (Znamensky, ing: Kumpulan Undhang-undhang 1872, Jilid 1, kaca 255).

lowongan kasebut bakal diisi dening 1.540 imam lan pelayan gereja sing wis kadhaptar minangka supernumerary wiwit taun 1778, uga dening putra-putrané para rohaniawan reguler. Ing mangsa ngarep, calon-calon jabatan gerejawi kudu lulusan seminari utawa sekolah teologi, sing miturut data kasebut ana 11.329; ing wektu sing padha, putra-putra saka wong-wong sing sadurunge diklasifikasikake dadi bagian saka kategori warga sing mbayar pajak uga ora dikecualekake. Putrané para rohaniawan sing ora nate sinau dicopot saka golongan rohaniawan nalika umuré 15 taun, nanging nduwé hak milih pakaryan kanthi bébas – ing paguyuban kutha, ing kalangan pedagang, utawa dadi tani nagara. Imam-imam sing lara lan tuwa dipecat saka jabatané lan gumantung marang pitulungan anak-anaké; anak-anaké nduwé hak ninggalaké status clerical asal ora nyekel jabatan gréja. Kahanan sing padha ditrapaké marang para menteri gréja lan anak-anaké. Wong-wong sing wis kena pajak ora bisa ngganti statusé. Rektor seminari wajib milih siswa sing cocog kanggo dinas sipil lan ngirim menyang kantor pamaréntah utawa dadi guru ing sekolah umum[1115] . Makna khusus saka dekrit taun 1784 yaiku nyedhiyakake kesempatan luwih gedhe kanggo sing kepengin ninggalake jabatan rohaniawan lan milih profesi sekuler. Jumlah jabatan permanen sing kasebut ing dekrit – 93.679 – dadi dhasar sing bisa dipercaya kanggo statistik gereja[1116] .

Ing jaman Paul I, pranatan Catherine II sing kakehan liberal diowahi. Ing taun 1796, konskripsi militer anyar ditindakake ing kalangan rohaniawan kanthi alasan yèn akèh putrané rohaniawan urip santai karo wong tuwané, ora nyumbang apa-apa marang masyarakat. Sawisé ana penilaian, sawatara dikirim kanggo ngisi jabatan kosong ing paroki, déné sisane dikirim mlebu dinas militer 'miturut tuladhané para Lewi kuna'. Ing wektu sing padha, paugeran-paugeran diterbitake sing nggawe angel ninggalake golongan rohaniawan, sing ora suwe maneh nyebabake kelebihan rohaniawan[1117] . Minangka kabukten nalika wiwitan pamarentahan Alexander I, amarga tembung-tembung ing teks paugeran sing samar, konskripsi wis nduweni sifat sing pancen acak-acakan. Ing taun 1803, Alexander I manèh maringi idin marang kabèh sing ora nduwèni jabatan permanèn kanggo ninggalake kalangan rohaniawan, nanging ing taun 1806 dhèwèké mréntahaké supaya rohaniawan lan anak-anaké sing ora nduwèni gawéan dipanggil dadi prajurit. Nanging, ing taun-taun sabanjure, malah nganti taun 1812, pamaréntahan Alexander I ora nglakoni konskripsi saka clergy[1118] . Konskripsi pungkasan kelakon ing jaman Nicholas I taun 1831, sawisé cacahé rohaniawan manèh saya akèh amarga ana paugeran sing matesi metu saka kalangan rohaniawan. Rekrutmen iki ora nyentuh wilayah sing kekurangan calon pelayan paroki sacara kronis (Siberia, Kaukasus, Polandia, lan keuskupan Olonets lan Astrakhan). Adhedhasar laporan sing wis dijaluk luwih dhisik dening Sinode Suci, ing taun 1831 diterbitake dekrit sing nimbali wong-wong ing ngisor iki kanggo tugas militer: 1) kabeh rohaniawan sing duwe reputasi ala; 2) putra-putra rohaniawan sing ora dipercaya sacara politik; 3) rohaniawan sing dicopot saka jabatan dening pengadilan keuskupan; 4) kabèh anggota rohani sing wis kelangan jabatan amarga macem-macem pelanggaran; 5) liyané sing kadhaptar ing kalangan rohani sing, sawisé ditliti, ditemokaké ora pantes kanggo jabatané. Priya sing umuré luwih saka 35 taun ditugasaké dadi prajurit garnisun[1119] . Ana pangecualian kanggo mahasiswa ing sekolah teologi lan lulusan seminari. Saben imam nduwé hak njaga salah siji anak lanangé kanggo ngopeni nalika tuwa.

Kanggo ningkataké kahanan finansial para rohaniawan paroki, wiwit taun 1828 pamaréntah mréntahaké Sinode Suci supaya nggabungaké paroki-paroki cilik sing mlarat dadi paroki sing luwih gedhé sing ora mbutuhaké subsidi. Banjur, ing taun 1838, sawijining panitia khusus dibentuk kanggo mbahas babagan panyedhiyan kanggo rohaniawan mlarat lan mriksa tingkat staf. Pungkasané, ing taun 1841, Piagam Konsistori Gerejawi diwènèhaké, sing, saliyané liya, ngemot pandhuan sing cetha babagan ngisi jabatan kosong ing paroki, uga instruksi kanggo netepaké tingkat staf ing paroki. Pangetapan tingkat staf anyar ing taun 1842 diwiwiti ing diosek sisih kulon. Kabeh gréja paroki dipérang dadi enem kelas:

1) paroki sing nduwéni 2.000 umat utawa luwih: 2 imam, 1 diaken,

3 pelayan gréja

[1115] PSZ. 22. No. 15978, 15981, 16646, 16674; cf. 23. No. 16797. Titlinov, Gavriil Petrov. kaca 533–556; babagan rasa ora puasé para uskup marang asil tinjauan taun 1784, delengen: Znamensky. Op. cit. kaca 286 sarta salajengipun.

[1116] PSZ. 24. No. 17675, 17728; 25. No. 18109, 18457, 18726. Art. 15, 18880.

[1117] PSZ. 27. No. 20491, 20489, 20567, 20897; 29. No. 22476, 21811; 30. 22841; 33. No. 26580.

[1118] 2 PSZ. 6. No. 4563, 4599; 8. No. 6450; babagan hak istimewa khusus kanggo putra-putra imam lan diakon sing kanthi sukarela mlebu ing dinas militer: 2 PSZ. 1. No. 544; 2. No. 1262.

[1119] 2 PSZ. 4. No. 3323; 17. No. 15470, 16856; Kutipan… kanggo taun 1842. kaca 48–49; cf. Kutipan… kanggo taun 1869. kaca 221.

2) paroki sing nduwéni 1.500–2.000 umat: 2 imam, 1 diaken,
2 abdi gréja
3) paroki sing nduwéni 1.000–1.500 umat: 1 imam, 1 diakon,
1 pelayan gréja
4) paroki sing nduwéni 700–1.000 umat: 1 imam, 1 diakon,
1 peladen gréja
5) paroki sing nduwéni 400–700 umat: 1 imam, 1 diakon,
1 panata gréja
6) paroki sing nduwé kurang saka 400 umat: 1 imam, 1 pelayan gréja

Ing wektu sing padha, langkah-langkah dijupuk kanggo nggabungake paroki cilik dadi paroki sing luwih gedhe, kaya sing diatur ing dekrit taun 1828. Sawisé Bendaharawan njupuk tanggung jawab mbayar subsidi marang rohaniawan paroki mlarat wiwit taun 1829 (separuh yuta rubel langsung disisihaké kanggo pambayaran setaun sawisé), negara nduwé kapentingan langsung kanggo nyuda cacah paroki kaya ngono. Nanging, tuwuhé populasi lan akuisisi wilayah kakaisaran ndadékaké rencana iki ora bisa dilaksanakaké. Ing wilayah pinggiran Asia lan Éropa, perlu ngadegaké akèh paroki anyar sing wiwitane jarang penduduké lan mbutuhaké pitulungan finansial. Wiwit wektu kuwi, pambangunan gréja anyar lan pangorganisasian paroki anyar saya gumantung marang panyedhiyan dana kanggo rohaniawan.

Peraturan taun 1869, sing disusun déning Sinode Suci, disahaké déning Kaisar lan dilengkapi ing taun 1871, nemtokaké pangurangan jumlah paroki lan rohaniawan. Standar sing diakoni yaiku siji imam lan siji pelayan gréja saben paroki. Paroki-paroki cilik digabungake karo paroki sing luwih gedhe. Diaken ora kalebu ing peraturan staf. Dheweke bisa pindhah dadi pamaca mazmur utawa terus ngladeni ing njaba kerangka staf resmi, kanthi biaya saka paroki. Paroki uga nduwé hak, yèn péngin, kanggo nyewa kantur, nanging kantur kuwi ora diétung dadi bagéan saka rohaniawan[1120] . Pangurangan jumlah rohaniawan sing diasilaké kuwi nyebabaké ringkihé kegiatan pastoral ing paroki-paroki lan, saka sudut pandang iki, iku tumindak sing ora tanggung jawab. Tujuane mung kanggo fiskal, lan iki ditindakake dening birokrat Sinodal sing ora ngerti kabutuhan paroki gréja. Dana kanggo ndhukung rohaniawan paroki mesthi bisa ditemokake, umpama kanthi nyuda item-item belanja sing ngambang ing anggaran Sinode Suci sing ana gandhengane karo gaji para hierark. Nanging, para uskup Sinode pancen ora kasengsem babagan iki. Miturut laporan saka jaksa agung, ana 4.800 paroki sing ditutup. Statistik perbandingan kanggo taun 1869 lan 1880 nggambarke kahanan kaya ing ngisor iki:

1869: jumlah jabatan; jumlah nyata
imam 38,075 38,816
diakon 11,144 14,250
pastur asistèn 68,461 63,472

Kanthi mindhahake diakon 'surplus' menyang barisan pelayan awam, kekurangane pelayan awam mau diisi:

1880: cacah jabatan, cacah nyata
imam 37,698 33,047
Diakon 3,054 7,646
Para rohaniawan 47,219 48,518[1121]

Kekurangan imam disebabake amarga para seminari ing taun 1870-an ora gelem njabat ing paroki. Akeh saka wong-wong mau sing mlebu universitas utawa luwih milih karir ing pegawai negeri sipil, nanging padha banget kepengin mlebu akademi militer. Sanajan jumlah paroki mudhun, isih durung ana cukup imam kanggo nglayani paroki-paroki mau. Luwih saka kuwi, kabukten yèn paroki ora bisa mlaku tanpa diakon lan, ing akèh kasus, kapeksa ndhukung diakon mau nganggo biaya dhéwé.

Ing taun 1881, Sinode Suci kaping pindho kapaksa nerusake pambentukan paroki sing disubsidi lan mbalekake para imam lan pelayan gereja sing wis dicopot saka daftar. Ing taun 1884–1885, Sinode Suci, kanthi

[1120] 2 PSZ. 44. No. 46974; Kutipan… kanggo taun 1869, kaca 218–240; Kutipan… kanggo taun 1871, kaca 198, 205 lan salajengipun; Kutipan… kanggo taun 1873, kaca 183–189.
[1121] Delengen 'Vedomosti' ing: Laporan Jaksa Agung kanggo taun 1870–1881, uga Tabel 6.

partisipasi sawatara uskup dioceesan, mbahas masalah ngowahi struktur staf. Ing tanggal 16 Februari 1885, peraturan anyar sing disusun disahaké déning Kaisar. Miturut prosedur iki, para uskup diocea diparingi hak, kanthi tundhuk marang kasedhiyan dana lan miturut kaputusané dhéwé, kanggo mbangun maneh paroki-paroki sing wis dibubarake utawa digabung, uga kanggo ngadegaké paroki anyar kanthi sarujukané Sinode Suci. Standar-standar ing ngisor iki ditetepaké kanggo kabèh diocea (kajaba sing ana ing Kulon lan Transkaukasia):

paroki sing nduwé kurang saka 700 umat: 1 imam, 1 kantur

kanggo paroki sing nduwé luwih saka 700 umat: 1 imam, 1 diakon

paroki gedhe: 2 imam, 1–2 diakon, 2 kantur

Direktif taun 1885, sing pelaksanaane diwiwiti kanthi bertahap ing taun 1886, ora ditrapake kanggo katedral, gréja ing ibukota, utawa gréja ing rumah sakit, sekolah, lan gréja sing padha. Nanging, padha nemtokake yèn lulusan seminari sing nyekel jabatan diakon utawa kantur uga kudu nindakake tugas mulang ing sekolah paroki anyar[1122] . Ing taun 1888, gréja-gréja paroki nduwéni total 40.235 imam, 11.682 diakon, lan 43.570 kantur. Wiwit kuwi, ora ana peraturan anyar babagan komposisi jumlah rohaniawan sing ditetepake, lan uskup-uskup diosea tumindak miturut karsa dhéwé. Jumlah gréja anyar saya mundhak, lan bebarengan karo kuwi jumlah rohaniawan uga nambah. Kebanyakan paroki anyar ana ing Siberia lan diosek liyane sing nampa arus pemukim saka Rusia Tengah (umpamane diosek Tobolsk, Tomsk, lan Orenburg). Laporan pungkasan saka Jaksa Agung, sing diterbitake taun 1916, ngemot angka-angka ing ngisor iki kanggo taun 1914: 749 katedral, 42.796 gréja lan 23.593 kapel, kanthi 3.246 imam agung, 47.829 imam, 13.035 diakon lan 46.489 kantur. Angka iki ora kalebu rohaniawan ing kraton kaisar, tentara lan angkatan laut[1123] .

(d) Ana sawetara kasus nalika pangadilan keuskupan utawa Sinode Suci mbusak pangkat rohaniwan lan ngusir dhèwèké, bebarengan karo keturunane, saka golongan rohaniawan. Mundur kanthi sukarela saka golongan kuwi pancen angel banget lan biasané kedadeyan ing kalangan imam sing wis janda nalika isih enom (deleng § 6). Ing nagara Muscovite, sanajan ing kasus pungkasan, ninggalake kelasé iku arang banget, lan imam-imam kaya ngono dianggep minangka wong sing diasingake ing masyarakat. Uskup ora ngidini imam janda njabat malah dadi abdi gréja. Nanging, yèn sawijining imam ora nyerahake jabatan imamé sawisé bojone seda, dhèwèké tetep dilarang ngatur sakramèn nganti dhèwèké mutusaké njupuk sumpah biara. Mung Konsil Lokal taun 1667 sing ngidini imam-imam sing wis nyerahake jabatané dadi abdi gréja utawa nyekel jabatan sekuler[1124] .

Saliyane paugeran konsili iki, Pangeran Piyer I ngetokake prentah tanggal 30 April 1724 sing maringi idin marang imam janda, sawisé mbatalake pangabdiané minangka imam, kanggo mulang ing sekolah utawa ngladèni ing administrasi gréja. Sawisé seda Peter Agung, dekrit iki alon-alon dilalekake, lan para uskup diocea manèh miwiti nggawe alangan kanggo mundur sukarela saka jabatan imam[1125] . Mung nalika jaman Catherine II, Sinode Suci nyuwun konfirmasi marang dekrité Peter; salajengipun, ing taun 1765, Sinode Suci nglarang uskup diosek lan pangadilan diosek maringi paukuman sing nyopot jabatan tanpa persetujuané[1126] . Sakabèhé, masalah iki dibahas manèh déning Senat lan Sinode ing taun 1831–1832 gegayutan karo kodifikasi undang-undang ing jaman Nicholas I. Minangka asilé, paugeran pribadi diterbitaké tanggal 28 Juni 1833, miturut paugeran mau para imam sing kanthi sukarela nyerahaké jabatan suci, sawisé periode renungan telung wulan lan sawisé paugeran saka panguwasa gerejawi, diparingi hak, tanpa kelangan hak istimewa kelasé, gelar akademik lan pangkat, mlebu ing pangayoman sipil. Nanging, kanthi mangkono, padha kelangan kabèh pakurmatan sing wis ditampa sajrone pangabdian gerejawi[1127] . Wiwit tanggal 22 Februari 1839, saliyané dekrit iki, Kaisar piyambak nerbitaké dekrit liya, nanging kanthi pranatan sing luwih ketat. Diaken saiki diijini mlebu pangawulan sipil mung sawisé enem

---

[1122] Laporan… kanggo taun 1885, kaca 206–213; Laporan… kanggo taun 1886, kaca 31–38. Bab rasa ora puasé para uskup diose, delengen: Savva, jilid 7, kaca 526 lan salajengipun; jilid 8, kaca 132.

[1123] Wiwit taun 1885, kanggo para pelayan gréja sing nindakake tugas minangka pamaos mazmur, gelar sadurungé 'prichetnik' (ing Ukraina – 'dyachok') diganti nganggo siji gelar resmi 'pamaos mazmur' (Kalashnikov, No. 1848); kanggo dekrit-dekrit liya saka Sinode Suci babagan tugas lan hak para pamaca mazmur, delengen ing kono, nomer 1848–1860. Bandhingna karo Statuta Konsistori Agama (1883). Artikel 69, 75, 79, 85, 148; delengen uga panjelasan ing edisi 1912 déning M. N. Palibin; Chizhevsky. kaca 24 sarta salajengipun.

[1124] Laporan… kanggo taun 1888; Laporan… kanggo taun 1914; cf. Tabel 6.

[1125] PSZ. 1. No. 412. Bab 7, 9.

[1126] PSZ. 7. No. 4499; 11. No. 8537; Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 1. kaca 266.

[1127] PSZ. 19. No. 13541; 26. No. 19897 (1801); 29. No. 22378; 32. No. 24945; 2 PSZ. 8. No. 6289.

taun, lan imam sawisé sepuluh taun. Kahanan iki dilebokaké minangka tambahan ing dekrit taun 1833 lan ing Kitab Undang-Undang (édisi kapindho), uga ing édisi taun 1876[1128] Ing taun 1860, prakara iki dianggep maneh déning Sinode, nalika kuwi Jaksa Agung, Count A. P. Tolstoy, njaluk panemune Metropolitan Filaret Drozdov. Sing kapindho kasebut ngirimaké marang Sinode Suci sawijining memorandum sing judhulé 'Panemu bab Pitakonan Karakter Sing Ora Bisa Dipupus saka Imam lan Sesambungane karo Pangadilan Gerejawi marang Para Rohaniwan'. Ing kono, piyambakipun nyatakake menawa ungkapan 'indelible character' (character indelibilis, signum indelibile) ing sesambetan kaliyan sakramen ora kapanggih ing Kitab Suci, uga ora ana ing Kanon Apostolik lan Ekumenis, lan uga ora ana ing tulisan-tulisan para Bapa Agung kuna. Asale saka skolastisisme abad tengahan, dianggep sah ing babagan dogma ing Kulon ing abad kaping 16, ing Konsili Trent. Banjur digunakake ing "Pengakuan Ortodoks" Petro Mohyla, uga ing Eksposisi Iman Patriark Wétan taun 1723, ing ngendi, nanging, iku mung nyebutake sakramèn baptisan, sing maringi pratandha kang ora bisa sirna marang wong sing dibaptis. "Ajaran babagan watak suci sing ora bisa sirna saka Ordo Suci durung dilebokake ing dogma Gréja Katolik Ortodoks. Lan amarga durung dilebokake ing dogma, iku ora kena ditampa dadi dhasar kanggo ajaran utawa paugeran liya kanggo paukuman gerejawi." Saliyane, "pencabutan jabatan imam diatur dening akèh kanon saka Para Rasul Suci, Konsili Ekumenis, lan Para Bapa Suci. Nanging kaya déné pencabutan jabatan imam bisa dadi paukuman amarga kaluputan, mangkono uga panyingkiran jabatan imam bisa kelakon amarga alesan sing sah (yaiku miturut panyuwunan saka sing nyekel jabatan. – I. S.)… Kamungkinan lan kabutuhan mbusak jabatan imam ing sawetara kasus bisa dianggep wis kabukten… Ungkapan 'pembuangan jabatan imam' iku istilah sing luwih alus tinimbang 'pencabutan jabatan imam'… Wong sing njaluk mbusak jabatan imam iku salah amarga wis nglanggar hukum jabatan imam lan sumpahé dhéwé. Saka sing kasebut mau, kanthi adil kudu disimpulake manawa wong-wong sing jabatan imamé dicopot ora pantes nduwé hak sing padha karo wong sing pancèn ora salah… Undhang-undhang mbutuhake tambahan manawa wong sing lair ing kalangan rohaniawan, yèn jabatan imamé dicopot, ing wektu sing padha kudu pindhah saka lingkup gerejawi menyang lingkup sekuler[1129] . Ing layang pribadi marang Jaksa Agung, Metropolitan nyatakake panemune manawa imam sing wis kelangan ordinasi kudu ninggalake keuskupan sajrone pitung taun, lan diakon sajrone telung taun. Sawise telung taun kuwi rampung, dheweke bisa mlebu ing pangabdian sipil. Ing salah siji layangé, Metropolitan Filaret manèh ngrembug masalah imam janda, negesaké yèn ora ana alangan kanggo nerusaké pelayanané, lan ora ana dhasar kanggo meksa dhèwèké nyerahaké pangurapané. Panjenengané nerusaké kanthi nyatakake tembung demi tembung: "Sajeroning 38 taun aku ngawasi para rohaniawan ing Moskow, ora ana siji waé imam janda sing dituduh nindakake tumindak ora bermoral. Sacara umum, para imam agung janda lan imam janda ing Moskow diurmati banget, lan sawatara malah dihormati jero amarga integritas moralé"[1130] .

Filaret nanggapi kanthi negatif usulan A. N. Muravyov kanggo ngidini pangurusan imam marang priya lajang. Masalah iki ora rampung nganti taun 1869: priya lajang sing umuré luwih saka 40 taun bisa diangkat dadi imam, nanging kanthi syarat manawa padha nyerah permanen saka nikah[1131] .

§ 14. Pendeta paroki ing perundang-undangan nagara

(a) Nganti abad kaping 18, kabèh rohaniawan, loro-lorone ireng lan putih, padha nduwèni status hukum khusus: padha mung tundhuk marang administrasi lan yurisdiksi gerejawi lan mung digawa menyang pangadilan nagara yèn ana tindak pidana tartamtu. Campur tangan panguwasa nagara ing putusan pangadilan gerejawi arang banget. Mung pangusiran saka golongan rohaniah sawisé dicopot jabatan sing bakal mungkasi hak istimewa para rohaniawan iki. Undhang-undhangé Pangeran I, sing nyoba nglibataké kabèh golongan menyang pangabdian nagara, mesthi waé mengaruhi hak istimewa iki. Langkah-langkah kanggo nyuda cacahé rohaniawan, nguwatké eksklusivitas kelas, lan netepaké sistem warisan kanggo ngisi jabatan paroki nyebabaké pangurangan radikal

---

[1128] 2 PSZ. 14. No. 12148; Kitab Undang-Undang. 9. Art. 276; Statuta Konsistori Agama (1883). Art. 86 (edisi 1899 Art. 415, 428); cf.: Kalashnikov. No. 2159–2170. Bab abad kaping 18, delengen: PSZ. 16. No. 12471. Cf., nanging: Milasch. kaca 271 lan salajengipun, 276 lan salajengipun, 283

[1129] Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 4. kaca 478–482 (tanggal 22 Januari 1860), 496 lan salajengipun, 527–533.

[1130] Ibid. kaca 517–527, 576–579. Cf.: Reviews. 3. kaca 444.

[1131] Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 4. kaca 143; kanggo cathetan M. N. Muravyov, delengen: Arsip Rusia. 1883. Jilid 2. kaca 175–203; Seri Kapindho Arsip Nagara. Jilid 44. No. 46974.

marang hak istimewa iki. Ora nganti abad kaping 19 sawatara keringanan manèh diwènèhaké ing babagan iki, sanadyan status rohaniawan sing nduwèni hak istimewa sakabèhé ora dibalèkaké[1132] .

Undhang-undhangé Pangeran Pèter I luwih nekanake kewajiban, pajeg, lan beban adhedhasar kelas tinimbang hak-hak adhedhasar kelas. Ing Rusia Muskovit, miturut praktik hukum umum, mung tanah milik biara lan tanah milik uskup agung sing kena pajeg. Ing sawetara kasus, surat paten tartamtu maringi pembebasan permanen utawa sementara saka pajeg marang tanah biara utawa tanah patriarkal sing khusus. Nanging pancen wiwit abad kaping 16, penerbitan piagam bebas pajak kaya ngono saya asring dadi pengecualian; luwih maneh, piagam-piagam kuwi relatif arang diwenehake kanggo tanah greja sing dimaksudake kanggo pangopènan rohaniawan paroki sing bebas pajak. Sanadyan ing daftar tanah ana sing diarani tanah 'putih'—tegesé bebas pajak—sing diparingaké marang gréja paroki, nanging jumlahé sithik lan mung kapanggih ing sawatara paroki waé. Tanah 'ireng', yaiku tanah sing kena pajeg, tetep kaya ngono sanajan masyarakat kanthi sukarela nyisihaké kanggo pangopènan rohaniawan. Pajak nagara sing ana gandhengane karo tanah 'ireng' uga kalebu pajak tambahan: kanggo tebusan tawanan, kanggo belanja militer, kanggo pambangunan benteng, lan sapiturute, sing uga kudu dibayar dening para rohaniawan paroki saka tanahé dhéwé[1133] . Amarga beban pajak sing saya abot ing wiwitan abad kaping 18, para rohaniawan paroki uga kudu mbayar 'kabeh jinis pungutan cilik' – pajak pabrik gilingan, pajak peternakan tawon, pajak omah adus, pajak layanan pemadam kebakaran, pajak mancing, lan sapiturute. Para rohaniawan kapeksa melu tugas jaga ing barikade kutha lan, nganti dekrit taun 1724, ora dibebasake saka panginepan militer sing dibenci. Nanging ing praktik, dekrit iki asring diabaikan, lan sanajan nalika pamaréntahan Catherine II, panguwasa gerejawi nampa keluhan pedhes bab panginepan tentara sing terus-terusan[1134] . Conto-conto kasebut babagan pajeg poll sing ditrapake marang anggota kulawarga rohaniawan gegayutan karo penilaian properti nambah beban finansial marang kepala rumah tangga, amarga putra-putra biasane tetep manggon ing omahé wong tuwané. Saliyane kampanye rekrutmen umum, putra-putra rohaniawan uga dipanggil kanggo nindakake tugas khusus – contone, ing taun 1711 lan 1718 dadi tukang kayu nalika pambangunan Admiralty, lan ing taun 1720-an dadi buruh ing pabrik-pabrik Olonets. Ing sawetara keuskupan, para rohaniawan uga kudu mbayar pajak kanggo pambangunan kanal[1135] .

Dekrit taun 1720 sing ngenalake pajeg kapala uga ditrapake marang rohaniawan kulit putih lan putrane, kajaba rohaniawan sing wis ana ing daftar khusus. Kabeh protes saka Sinode Suci ing wiwitan ora ana asilé, nganti pungkasané, rong taun sawisé, tanggal 4 April 1722, dikeluarké dékrét kaisar sing nerangaké salah paham babagan hukum[1136] . Kabeh rohaniawan aktif lan anggota kulawargané diumumaké bebas saka pajak; pejabat gréja sing dudu anaké rohaniawan mau wajib mbayar pajak poll. Ing taun 1723, miturut gaji para rohaniawan paroki sing ditemtokake dening Sinode Suci, rohaniawan non-paroki uga dibebasake saka pajak kepala, nanging putrane ora kalebu[1137] . Sanadyan pentinge dekrit tanggal 4 April 1722 iku dhasar, status hukum rohaniawan tetep ora stabil, amarga konskripsi militer sing terus-terusan, utamane nalika pamaréntahan Anna Ioannovna, 'ngganggu' komposisi golongan rohaniawan. Undhang-undhang sawisé jaman Peter sing ngatur hak lan kewajiban rohaniawan akèh nggambaraké pandangan pribadhi para panguwasa lan ditemtokaké déning kabutuhan politik ing wektu kuwi. Nanging sakabehe, tren sing diwiwiti dening Peter kanggo matesi jumlah rohaniawan sakabehe

---

[1132] Babagan status hukum rohaniawan sadurunge Petrus I, delengen: Kitab Undhang-undhang taun 1649. Bab 10. Artikel 85, 89, 98; 13. Artikel 1–4, 6; 20. Artikel 67; uga 'Artikel-artikel' Patriark Adrian: PSZ. 1. No. 1612; cf. 4. No. 1876; Znamensky. Pendeta Paroki, ing: Prav. sob. 1872. 1. hlm. 406–463; 2. hlm. 79–128, 148–195. Nalika mbahas kahanan hukum, uga kudu digatekake kabeh bab sing ana gandhengane karo panggunaan nyata saka kagungan gréja (Zavyalov (deleng bibliografi kanggo § 10). hlm. 22–122).

[1133] Babagan macem-macem jinis pajak lan pungutan ing pungkasan abad kaping 17, delengen: Milyukov. The State Economy (edisi kaping 2, 1905); Latkin. Textbook (edisi kaping 2, 1909). kaca 440 lan salajengipun; priksa uga: Smolitsch. Russisches Monchtum. Bab 8.

[1134] PSZ. 4. No. 2166; 7. No. 4571, 4579; 10. No. 7205, 6957; PSPiR. 4. No. 1375; 6. No. 1984; 8. No. 2705, 2812; PSZ. 6. No. 4616; 7. No. 6957; 11. No. 8546; 12. No. 9314. Bab macem-macem jinis pajeg: Gorchakov. The Monastic Order. kaca 204, 220–226. Bab keluhan para rohaniawan babagan panginepan militer, diajukake nalika pakaryan komisi taun 1767: Koleksi. 43. kaca 49, 417, 432.

[1135] Znamensky, ing: Kumpulan Undhang-undhang 1872. 1. kaca 417–420.

[1136] PSZ. 6. No. 3481, 3454. Art. 10, 3492, 3802, 3854, 3901. Art. 8, 3932, 4035.

[1137] PSZ. 6. No. 3932, 4035; 7. No. 4186; PSPiR. 1. No. 153.

terus ngrembaka[1138] . Mung nganti Kode Undhang-undhang taun 1832 sing maringi kajelasan marang status hukum rohaniawan ing jero nagara.

Sajrone pamaréntahan Peter I, pajeg tanah dipungut marang para rohaniawan paroki kanthi ketat. Sawisé diadegaké Holy Synod, fungsi-fungsi iki dipindhahaké marang lembaga kuwi. Ing wiwitané, ing akèh keuskupan, iki nyebabaké pajeg kaping pindho: pejabat pamaréntah asring mèlu jejak pejabat administrasi keuskupan. Ora nganti taun 1723 Synode Suci entuk dekrit kaisar sing nyerahake pangumpulan pajeg tanah ing saindenging provinsi mung marang administrasi gereja. Wiwit taun 1724, prakara pajeg sacara pasti dipindhahake menyang wewenang Kantor Kamar Synode Suci[1139] .

Ing jaman Peter I, ana sawetara konsesi sing diwenehake marang rohaniawan babagan kepemilikan harta pribadi. Sanadyan adhedhasar dekrit konsili abad kaping 17, rohaniawan isih dilarang nduwé toko lan sacara umum melu ing sembarang wujud dagang utawa nyuling, larangan kanggo nggunakake tanahé dhéwé wis dicabut. Nanging pancen kabèh pajak sing ana gandhèngané karo tanah kudu dibayar kanthi lengkap[1140] . Pangembangan anyar sing saktenané anyar yaiku kamungkinan para rohaniawan nduwèni budhak. Malah Kode Konsili taun 1649 (Bab 20, Artikel 104) nglarang rohaniawan nduwèni tanah lan budhak. Pembebanan pajak poll marang rohaniawan lan putra-putrané rohaniawan asring nyebabaké wong-wong mau didaftarake ing tanahé para tuan tanah utawa anggota rohaniawan ing tanah greja. Para rohaniawan tanggung jawab njamin yèn wong-wong sing wis didaftar kuwi mbayar pajak poll. Akibate, hubungan sing mirip karo kahanan budhak (serfdom) muncul antaranè wong-wong mau tanpa ana dhasar hukum. Mung nalika jaman Kaisar Anna Ioannovna panguwasa merhatiin fenomena iki lan nerangake kahanan: rohaniawan sing kadhaptar lan putra-putrané rohaniawan ora kagolong marang rohaniawan kuwi dhéwé, nanging kagandhèng karo tanah sing digunakaké. Nanging, ing antaranè rohaniawan Ukraina ana akèh sing asalé saka szlachta lan nduwèni tanah warisan lan serf. Nganti taun 1728, rohaniawan nduwèni hak kanggo nduwèni tanah ing kono; gandhèng karo kepemilikan tanah yaiku hak kanggo nyuling arak, sing tetep berlaku nganti taun 1751. Para rohaniawan Ukraina maringi wigati gedhe marang hak-hak istimewa iki lan, ing taun 1767, nyakup panyuwunan kanggo mbalekake hak-hak mau ing pandhuan kanggo wakil-wakil Sinode Suci ing Komisi nyusun kode undang-undang anyar[1141] .

Wiwit jaman Pangeran Piyus I, kepinginan negara kanggo matesi wewenang gerejawi wiwit saya kiyat. Malah ing nagara Moskow, diwenehake piagam imunitas yudisial (sing diarani 'piagam kebebasan saka penuntutan') kanggo tanah-tanah biara lan gerejawi ateges mbusak para biksu, rohaniawan paroki, para budhak lan para petani saka yurisdiksi ora mung pengadilan sekuler lokal nanging uga pengadilan gerejawi, lan padha tundhuk marang panguwasa paling dhuwur saka pengadilan sekuler ing Moskow. Bab-bab sing murni gerejawi mesthi dadi pangecualian. Miturut Kitab Undhang-undhang taun 1649, sawetara jinis perkara hukum sacara prinsip kalebu ing yurisdiksi eksklusif pengadilan sekuler. Banjur, ing taun 1650, yurisdiksi Kantor Biara diperluas kanggo nyakup kabèh administrasi keagamaan. Nanging, Tsar Alexei Mikhailovich dhéwé, kanthi mbantah undang-undang kasebut, maringi surat imunitas—sing mbebasake saka yurisdiksi sekuler—kanggo Metropolitan Novgorod wektu kuwi, lan mengko marang Patriark Nikon, uga marang uskup-uskup lan biara-biara liyane ing sawetara kasus istimewa. Nanging para hierark krasa dirugèkaké, amarga dhèwèké dhéwé, kaya para rohaniawan ngisor lan pelayan gréja, kapeksa ing sawatara kasus golek kaadilan liwat pangadilan sekuler. Kitab Undhang-undhang taun 1649, sing diarani Patriark Nikon minangka 'kitab sing ora sah', sacara prinsip katon ora bisa ditampa, mula Majelis Lokal taun 1667 lan 1675 kanthi tegas nuntut supaya dibatalake lan wewenang gerejawi dibalekake maneh kaya biyen. Sejatine, wiwit taun 1667 wewenang Kantor Biara dipangkas, lan ing taun 1677 maneh dadi lembaga keuangan sing ditugasake nglindhungi kapentingan kasultanan ing babagan tanah

---

[1138] Akèh dekrit diterbitaké déning Senat piyambak: PSZ. 7. No. 4802; 8. No. 5264, 5228, 5882, 5944, 6066; 11. No. 8105, 8268. Kadhangkala, sawetara dekrit bertentangan karo dekrit liyane sing tujuane nyuda cacahé rohaniawan. Dekrit sing relevan saka masa pemerintahan Catherine II: PSZ. 18. No. 13336; 20. No. 14475; 22. No. 15978. Art. 7–8, 15981. Art. 3–4.

[1139] Deleng § 10 ing ndhuwur; Znamensky. Op. cit. kaca 426–430.

[1140] PSZ. 7. No. 4571, 4579.

[1141] PSZ. 8. No. 5944 (1732). Ing Ukraina, pérangan gedhé saka rohaniawan paroki iku anggota szlachta. Bab watesan hak-haké miturut Anna: PSZ. 9. No. 6614, 6724; cf.: Titlinov. Pamrentahan Anna Ioannovna. kaca 185, 187–200. Dekrit taun 1767: Koleksi. 43. Lampiran; delengen uga: Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 1. kaca 431 sarta salajengipun lan § 8 ing ndhuwur.

gereja. Yurisdiksi gerejawi dibalèkaké lan, miturut kaputusan Konsili taun 1667 (kanon 37–38) lan 1675, uga diperluas kanggo tindak pidana sing pancèn serius[1142] .

Langkah-langkahé Peter I ing wiwitan ora luwih saka bali marang Kode 1649. Kamar Kode, sing diadegaké tanggal 18 Februari 1700, diparingi tugas mriksa maneh teks taun 1649 lan nyiapaké versi anyar – kode anyar. Nanging, karya kamar kuwi ora ngasilaké asil praktis. Artikel-artikel babagan yurisdiksi gerejawi, sing ditulis déning Patriark Adrian minangka usulan balasan marang pamisahan antarané pangadilan gerejawi lan sekuler sing disiapaké déning Kamar, makili upaya pungkasan kanggo mbela yurisdiksi gerejawi sing nyakup kabèh. Wiwit taun 1700, sawisé kuwi muncul serangkaian dekrit tsar sing saya mbatesi wewenang pangadilan gerejawi. Ing taun 1701, sawisé seda Patriark Adrian, Kantor Monastik diadegaké manèh. Tugasé padha kaya ing taun 1649, lan tanggung jawab kanggo kabèh perselisihan antarané rohaniawan lan umat. Siji-sijine pangecualian yaiku wewengkon sing langsung diatur déning locum tenens saka kursi patriark. Pakar sajarah Kantor Monastik kaya M. Gorchakov njlèntrèhaké iki minangka 'lembaga sing dadi pusat kanggo kabèh Rusia ing sawijining departemen khusus, sing sacara khusus dikhususaké kanggo tujuan reformis Pangeran Pèter babagan Gréja'[1143] . Kanthi diadegaké collegia, lan utamané Collegium of Justice, Ordo Biara wis ora cocog maneh karo tujuwané, lan tanggal 17 April 1720 dibubaraké[1144] . Para rohaniawan banjur kalebu ing yurisdiksi cabang lokal Collegium of Justice. Sabanjure, miturut saran saka Sinode Suci, Tsar mbalekake wewenang gerejawi marang para rohaniwan, mung nyisakke pelanggaran politik ing wewenang pengadilan sekuler. Nanging, kahanan nyata para rohaniwan ing jaman Peter I, lan luwih-luwih ing jaman para peneruse, pancen angel banget, amarga dekrit-dekrit mau asring dilanggar dening panguwasa lokal. Minangka sing dicathet P. Znamensky, Synod Suci kudu ngupaya banget kanggo njamin pamulihan yurisdiksi gerejawi ing praktik. Keluhan babagan campur tangan badan nagara ing kegiatan pangadilan gerejawi kerep ditampa Synod[1145] . Ing jaman Peter I, para rohaniawan kerep banget dipanggil supaya tampil ing pangadilan sekuler. Negara krasa kekurangan aparat sing bakal ngetrapake reformasi langsung ing tingkat lokal, mula pamaréntah wiwit nyerahake akèh fungsi anyar marang rohaniawan sing ora kalebu ing wewenangé tradhisional. Amarga iku, rohaniawan kerep nemokake dhéwé ing konflik karo hukum. Tugas anyar para rohaniawan kalebu ngetrapake kontrol politik marang masyarakat. "Imam," miturut P. Znamensky, "dadi panguwasa polisi." Konfirmasi pandangan iki bisa ditemokake ing "Tambahan babagan rohaniawan lan biksu", sing dadi lampiran kanggo "Peraturan Rohani". Miturut dokumen iki, para rohaniawan diparingi tugas ngawasi para skismatik: dhaptar priksa wong-wong sing rawuh ing pengakuan dosa digunakake kanggo ngenali para skismatik (Bab 1, Artikel 5, 20; Bab 'Babagan Presbiter', Artikel 16, 17, 20, 29); kasus takhayul lan sembarang kontak antarane umat paroki lan kaum skismatik kudu dilaporake (Artikel 12, 18, 19, 20). Para rohaniawan diwajibake ngucapake sumpah setia marang kaisar. Saliyane, 'Tambahan' ngatur hubungan antarane rohaniawan paroki lan anggota masyarakat, uga tugas-tugas pelayanan lan cara uripé (Artikel 2, 28, 14, 15, 20–24). Para rohaniawan diparingi tugas-tugas ing ngisor iki: ngawasi biksu lan imam sing mlaku-mlaku tanpa paroki tetep, melu ndhaptar penduduk nalika sensus, ngawasi dukun bayi, lan nyusun dhaptar ibu-ibu sing tilar donya nalika nglairake anak[1146] . Kasunyatan manawa rohaniawan, kaya déné dipaksa, dadi pérangan saka aparat polisi nagara sing nyebar ing kabèh lapisan urip sosial, ngrusak wewenangé lan ngurangi kapercayan umat marang pasturé. Campur tangan negara tekan nganti para imam dipaksa, kanthi ancaman paukuman, nglanggar segel pengakuan yen kabukten yen wong sing taubat utawa wong-wong sing dikenal padha nyumputake "penghianatan utawa pemberontakan marang sang raja utawa nagara, utawa niyat jahat marang pakurmatan utawa kaséhatan sang raja lan jeneng Paduka". Para imam uga diwajibake nglaporake "tembung-tembung sing nyentuh pakurmatan Paduka Kaisar lan mbebayani negara"[1147] . Ing *Spiritual Regulations*-e, Theophan Prokopovich

---

[1142] Deleng §§ 6, 11. Panemune Patriark Nikon babagan Kode, ing: Prosiding Departemen Arkeologi Rusia lan Slavia. 1861. 2; PSZ. 1. No. 412 (Dewan taun 1667); AI. 4. No. 253 (Dewan taun 1675); AAE. 4. No. 204 (Dewan taun 1675).

[1143] 'Artikel-artikel' déning Patriark Adrian, ing: Readings. 1847. No. 4; PSZ. 4. No. 1876, 1829, 2310; Gorchakov. The Monastic Order. kaca 123, 198.

[1144] Gorchakov. Op. cit. kaca 123–128.

[1145] PSZ. 6. No. 4113; 7. No. 4190. Art. 8, 16; 8. No. 5818; Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 1. kaca 439, 441.

[1146] Znamensky. Op. cit. kaca 441 lan salajengipun; cf. Vladimirsky-Budanov. Review (1888). kaca 241.

[1147] PSZ. 6. No. 4012; cf. No. 4113.

nyoba mbuktekake manawa iki ora kalebu pelanggaran segel pengakuan[1148] . Ing mburi panjalukan iki saka panguwasa nagara ana Ordo Preobrazhensky, lan sabanjure Kanselaris Rahasia, sing nduweni arsenal ageng cara-cara, kalebu panyiksaan, kanggo njamin saben interogasi ngasilake pangakuan tumindak pidana nagara. Para imam sing ora nglaporake marang panguwasa sembarang ungkapan rasa ora puas marang prentah nagara sing diungkapake nalika pengakuan dianggep dadi kanca tumindak kejahatan[1149] .

Sanadyan pungkasaning perang karo Swedia ing taun 1721 maringi para rohaniawan, kados sakabèhing warga, panglegaan saka sawatara pajeg lan bea, sajrone pamaréntahan Anna Ioannovna, nalika meletusé Perang Turki taun 1736–1739, beban pajeg dadi luwih abot kanthi cara sing durung nate ana sadurungé. Kecurigaan sang maharani lan para kesayangane nyebabake pengawasan polisi, mata-mata, lan tuduhan tambah ketat; pengkhianatan lan permusuhan 'marang pribadine Paduka Maharani' dirasakake ing endi-endi. Kanselir Rahasia padha ditakuti déning para imam lan hierarki luwih dhuwur. Para rohaniawan paroki ora duwe daya nglawan panyalahgunaan panguwasa lokal[1150] . Nalika hak-hak rohaniawan asring diabaikan, kabèh watesan legislatif marang hak-hak mau ditrapake kanthi ketat. Kecurigaan Maharani Anna Ioannovna marang para rohaniawan—kabeh tanpa kecualian dianggep ora bisa dipercaya sacara politik lan perlu diawasi ketat dening panguwasa sekuler— nuntun, sajrone limang taun waé, supaya sel-sel penjara ing Sekretariat Rahasia dadi kebak, lan Maharani kapaksa nerbitaké prentah khusus sing mbutuhaké supaya wiwit kuwi mung prakara-prakara sing paling wigati sing dilaporaké marang dhèwèké. Mung nalika Elizabeth munggah dadi maharani, panganiayaan marang rohaniawan mandheg[1151] .

Nanging sanadyan nalika pamaréntahan 'Elizabeth sing alus', status hukum para rohaniawan tetep ora mesthi, sanadyan ing praktik wis luwih apik. Komisi Elizabethan sing diarani kanggo nyusun kode undang-undang anyar, ing rancangan undang-undang babagan golongan (sing, sakjane, ora tau disahake dening Maharani), ora maringi perhatian marang golongan rohani, mung nyebutake kanthi ringkes ing Bab 2 Bagéan 3, ing ngisor ' ', kanthi irah-irahan 'Babagan Umat Kristen Ortodoks lan Wong-wong saka Agama Liyane'; nanging sanadyan ing kéné diskusi mung nyakup rohaniawan saka agama liya[1152] . Sinode Suci, sing sawisé dibubarkééééééé

ditrapake kanthi becik: sajrone pamaréntahan Elizabeth, keluhan saka para rohaniawan, loro saka Rusia Gedhe lan Rusia Cilik, terus-terusan ditampa[1154] .

b) Sikapé pamaréntah marang rohaniawan mung dadi luwih alus nalika jaman Catherine II. Pengadilan politik amarga tuduhan ora rawuh ing ibadah agung ing dina-dina sing gegandhèngan karo jubileum kulawarga panguwasa lan sapituruté dadi arang banget. Memang, Sinode Suci gagal meyakinkan Kaisar supaya nyuda jumlah dina kaya ngono, nanging pangecualian ing bab iki diukum miturut prentah Kaisar mung kanthi paukuman gerejawi cilik. Pengadilan sekuler diwènèhi arahan supaya ngetutake kanthi ketat larangan campur tangan ing prakara sing kalebu wewenang gerejawi. Yen para rohaniawan kapanggih ing ngarepe pangadilan sekuler amarga perselisihan karo wong awam, wakil saka konsistori wajib rawuh ing sidang. Wiwit taun 1791, miturut dhawuh Sénat, diwenehi wakil permanèn ing saben diosek, sing maringi pitulungan gedhé marang para rohaniawan ing pangadilan sekuler nganti reformasi peradilan taun 1864.[1155]

Penindasan lan perlakuan sewenang-wenang marang rohaniawan déning bangsawan sing nduwèni tanah—akèh sing wis ora nyekel jabatan umum lan mung manggon ing tanahé—terus lumaku sanajan ing jaman Catherine II. Rasa ngremehake para bangsawan marang rohaniawan ora mung katon ing provinsi-provinsi sing adoh, nanging uga ing pidato-pidato delegasi bangsawan ing Komisi nyusun Rancangan Kode Undhang-undhang Anyar taun 1767–1769. Kenyataan saben dinane urip ing provinsi nuduhake manawa perlakuan manungsawi marang rohaniawan dening lembaga sekuler, sing dadi komitmen Kaisar, ing kene malah malih dadi kebalikané: para pejabat saka pangkat paling dhuwur nganti paling ngisor ngidini awake dhewe ora mung tumindak sewenang-wenang administratif, nanging uga ngina pribadhi kanthi langsung. Ing sawijining pangertèn, tumindak kaya ngono mung varian provinsial saka pamikiran bébas sing padhang sing dipraktèkaké déning para bangsawan ing kraton paling dhuwur[1156] . Kahanan sosial para rohaniawan sing saya mudhun lan anané anarki sing terus-terusan saka para pejabat lan tuan tanah ora bisa ora mengaruhi sentimen politik ing kalangan gereja. Mula ora kaget menawa ing antarané para rohaniawan paroki ana wong-wong sing simpati marang pemberontakan tani abad kaping 18 lan kanthi gampang mbantu para tani sing ora bisa maca nulis kanggo nyusun tuduhan marang para tuan tanah nalika Pemberontakan Pugachev utawa ing wektu-wektu liyane. Ing jaman Anna Ioannovna, tumindak kaya ngono mesthi bakal digawa menyang kamar penyiksaan Sekretariat Rahasia, nanging Catherine II nduwé pandangan sing luwih wicaksana babagan prakara kaya ngono, amarga dhèwèké mesthiné ngerti yèn, senadyan padha seneng utawa ora, para tani kudu nyuwun pitulungan marang siji-sijiné wong sing bisa maca lan nulis ing désa – sang pandita – kanggo mbantu nyusun keluhané. Ing taun 1767, Catherine nerbitaké dhawuh sing mewajibaké para rohaniawan paroki nyegah para tani supaya ora mbrontak lan ngajokaké keluhan marang para tuan tanah. Dhawuh iki, kaya dhawuh-dhawuh liyané (umpamane, dhawuh babagan vaksinasi cacar wajib, rega uyah, lan sapituruté), kudu diwacakaké ing gréja-gréja[1157] . Sajrone Pemberontakan Pugachev, akèh anggota rohaniawan ora mung simpati marang dhèwèké nanging uga aktif mbantu. Sawetara nyerah marang Pugachev amarga wedi ancamané, déné liyané kagoda karo janjiné. Kanthi prentah tegas, para rohaniawan kaya ngono dianggep minangka penjahat politik lan kudu diadili ing pangadilan sekuler. Kaisar putri ngajak para rohaniawan supaya ngaruhake rakyat liwat khotbah lan maca prentah pamarentah, kanthi mangkono mbantu mulihake katentreman ing wewengkon Volga. "Saka loro golongan," tulis P. Znamensky, "sing nandhang sangsara banget

---

[1154] PSZ. 12. No. 8904, 8981, 8914; 12. No. 9113, 9198, 9483, 9548; 12. No. 9781. Dekrit kanggo mbela rohaniawan paroki marang kesewenang-wenangan para pemilik tanah, tanggal 29 November 1744: PSZ. 12. No. 9079; cf. 14. No. 10750. Materi fakta tambahan: Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 2. kaca 117–125; delengen uga 'poin-poin' Uskup Porfiry saka Belgorod (1767) babagan perlakuan kasar marang rohaniawan pedesaan déning para pamilik tanah, ing: Collection. 43. kaca 430–433.

[1155] Wiwit jaman pamaréntahan Elizabeth Petrovna, tanggal 13 September 1754, Senat mréntahaké yèn wakil-wakil administrasi diosek kudu diparingi ijin melu proses hukum sing nyakup para rohaniawan ing pangadilan sekuler (PSZ. 14. No. 10293), sawijining pranatan sing dikonfirmasi tanggal 29 Maret 1766 lan 14 November 1791 (ibid. 16. No. 12606; 23. No. 17052). Cf.: PSpPiR, Vol. II, 1, No. 197, 303; PSZ, Vol. 17, No. 12618 (pembatalan paukuman amarga ora rawuh ing ibadah suci ing dina raya). Sing wigati banget yaiku dekrit tanggal 7 Juni 1767, sing nglarang paukuman jasmani marang rohaniawan miturut prentah panguwasa keuskupan (PSZ, Vol. 18, No. 12909); iki dikuataké maneh ing taun 1771 (ibid., Vol. 19, No. 13609) lan 1797. (ibid., vol. 24, no. 17624). Dekrit tanggal 26 Februari 1764 mbebasake rohaniawan paroki saka mbayar pajak marang administrasi keuskupan (PSZ, vol. 16, no. 12060, Art. 5). Delengen uga § 15 ing ngisor iki.

[1156] Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. Vol. 2. kaca 158–166; Sbornik. Vol. 43. kaca 430 lan salajengipun, 587.

[1157] PSZ. 18. No. 12966; 21. No. 15143.

nalika pemberontakan—kaum bangsawan lan kaum rohaniawan— angel ngomong endi sing luwih nandhang sangsara; saka kalangan rohaniawan metu 237 martir kanggo sebab sing adil lan kasetyan marang panguwasa sing sah—angka sing nggumunake, lan meh durung lengkap. Nanging luwih gedhé manèh cacahé para rohaniawan sing ngianati tugasé lan kabawa arus gerakan rakyat umum ing wilayahé." Pangéran Panin ngeluh marang Maharani: "Yen para rohaniawan kuwi sanadyan sithik waé béda, kahanan kejem kuwi ora bakal nganti ngrembaka nganti sak kuwi gedhéné"[1158] .

Kaisar Paul I luwih ngajeni para rohaniawan tinimbang ibuné, sanadyan kedadeyan ing wiwitan pamaréntahané bisa uga ndadékaké dhèwèké dadi ora precaya. Ing taun 1797, pemberontakan tani meletus, lan maneh para rohaniawan melu nyusun petisi para tani. Ing salah siji dekrit taun 1797, Kaisar ngandharake rasa ora puas amarga akèh rohaniawan, bertentangan karo tugas rohani, wis ndhukung para tani. Sinode Suci nuntut supaya para uskup ngetrapake pangawasan sing luwih ketat marang para siswa seminari, 'supaya nalika mlebu dadi imam, bisa, liwat piwulang lan tuladha dhewe, nguwatake anak rohani ing katentreman, patuh, lan pakaryan becik'. Dekrit Catherine II, sing nglarang para rohaniawan nulis petisi kanggo para tani, dikuatake maneh ing taun[1159] .

Dekrit Kaisar tanggal 6 Desember 1796 ngemot syarat kanggo ngluhurake martabat rohaniawan. Sawise sadurunge mbatalake paukuman badan kanggo golongan bangsawan lan pedagang, Kaisar, miturut panyuwunan Sinode Suci, ngluwihake ketentuan iki marang rohaniawan uga. Tinimbang kuwi, mbusak jabatan lan pangasingan seumur urip menyang pakaryan paksa sing abot bakal ditrapake. Nanging, wiwit taun 1800, paukuman badan dibalekake maneh kanggo golongan bangsawan, pedagang, lan rohaniawan sing wis dicopot jabatané. Ing taun 1797, Paul ngecualèkaké para rohaniawan saka pungutan polisi[1160] .

Sawisé munggah tahta, Alexander I manèh mbusak paukuman badan sing ditrapaké marang rohaniawan (dekrit tanggal 22 Mei 1801); ing taun 1808, panghapusan iki diluwasaké marang garwané, lan ing taun 1811 – marang biksu sing ora nyekel jabatan imam. Dekrit-dekrit sabanjure mbebasake rohaniawan saka pajeg tanah lan maringi ijin kanggo duwe tanah sing durung ana sing manggon (1804). Ing taun 1819, para rohaniawan saka keturunan bangsawan uga diparingi idin tuku tanah sing wis diparingi hak. Taun 1821 nggawa pembebasan pungkasan saka panginepan militer lan pungutan polisi – kajaba pungutan kanggo pambangunan jembatan lan penerangan dalan. Sakabehe, kudu diakoni manawa wiwit wiwitan abad kaping 19 posisi para rohaniawan saya membaik lan pangurmatan marang dheweke saya mundhak, sanajan pelanggaran hak-haké déning panguwasa nagara, utamané ing provinsi, isih asring kedadeyan[1161] . Ing jaman Alexander I, muncul pitakon babagan yurisdiksi tumrap pelanggaran sing kedadeyan ing gréja. Miturut salah siji dekrit taun 1816, kabèh pelanggaran tata krama ing gréja, kalebu sing disebabaké déning kesalahan rohaniawan, dipindhahaké menyang yurisdiksi pangadilan sekuler. Nanging, ing taun 1817 diterbitake resolusi sing nambah dekrit iki, sing mènèhi tugas marang konsistori gerejawi kanggo nindakake panyelidikan awal, supaya kasus mau banjur diserahake marang pengadilan sekuler kanggo diputusake; ing taun 1821, konsistori diparingi hak ora mung kanggo nindakake panyelidikan awal nanging uga kanggo ngetokake putusan pengadilan. Miturut dekrit sing diterbitake rada luwih awal, ing taun 1818, para rohaniawan mung tundhuk marang pangadilan sekuler kanggo pelanggaran marang negara. Nalika dekrit taun 1810 lan 1812 mung ngidini delegasi konsistori melu ing proses panyelidikan, wiwit taun 1823 padha diparingi hak milih nalika ngetokake paukuman[1162] .

[1158] Znamensky. Op. cit. kaca 169, 174, 167–179. Deleng § 8 babagan kasus Uskup Agung Veniamin Putshek-Grigorovich.

[1159] PSZ. 24. No. 17770, 17958. Artikel 2–5; 17. No. 19479.

[1160] PSZ. 24. No. 17624, 17916; 25. No. 18772. Hukuman badan dibusak kanggo bangsawan déning Catherine II. Bab sejarah hukuman badan—sing ora mung kalebu pecutan utawa hukuman mutilasi nanging uga paukuman pati—delengen: Latkin. Buku Palajaran (edisi kaping 2, 1909). kaca 498–504; Vladimirsky-Budanov. Ulasan (1888). kaca 313 lan salajengipun; Timofeev. Sajarah Hukuman Jasmani ing Rusia. St Petersburg, 1904. Edisi kaping 2.

[1161] PSZ. 26. No. 19885; 30. No. 23027; 36. No. 28160, 28675; 28. No. 21290; 36. No. 28782; 28. No. 22681; 36. No. 28611. Babagan panyalahgunaan panguwasa sekuler, delengen: Znamensky. Op. cit. kaca 179–183. Ing taun 1804, para rohaniawan diparingi idin kanggo nduwèni lahan kosong (PSZ. 28. No. 21290); Ing tanggal 12 Oktober 1821, sawijining dekrit diterbitake sing ngidini para rohaniawan sing wis diparingi orden (wiwit jaman Paul I) lan nampa bangsawan pribadi, tuku tanah sing wis ana penghunine uga (yaiku bebarengan karo para budhak) (PSZ. 37. No. 28782).

[1162] PSZ. 31. No. 24945, 24239; 32. No. 25240; 33. No. 25930, 26122; 36. No. 26967; 35. No. 27471; 38. No. 29477, 29711; 39. No. 30019.

(c) Kodeifikasi undang-undang ing jaman Nicholas I pungkasane nyedhiyakake dhaptar cetha babagan hak lan kewajiban para rohaniawan. Kode Undhang-undhang taun 1832 (sing wiwit berlaku ing Januari 1835) ngemot, ing Jilid 9 (Undhang-undhang babagan Warisan), ing bagean kapindho, paparan status hukum para rohaniawan sekuler, uskup, lan para biarawati ing jero nagara. Jilid 10 (Undhang-undhang Sipil lan Wates Tanah) ngemot ketentuan babagan tanah greja, utamane tanah paroki, lan panggunaané. Jilid 13, 14, lan 16 ngemot undhang-undhang babagan yurisdiksi pangadilan sekuler sing ana gandhèngané karo rohaniawan. Edisi Undhang-undhang taun 1876, 1891, lan 1906 mung ngenalake owah-owahan cilik marang pranatan iki, lan pancen dekrit tambahan taun 1857–1917 babagan rohaniawan ora, sacara prinsip, nyimpang sacara signifikan saka Undhang-undhang taun 1832.[1163] Statuta Konsistori Gerejawi taun 1841 sacara tegas netepake wewengkon yurisdiksi pangadilan gerejawi lan sekuler ing gegayutan karo macem-macem jinis pelanggaran[1164] .

Kode Undhang-undhang 1832 maringi para rohaniawan kulit putih hak-hak dhasar ing ngisor iki: 1) bebas saka pajeg sirah; 2) bebas saka tugas militer; 3) bebas saka paukuman jasmani; 4) hak kanggo nduwèni tanah ing kutha lan désa; 5) kanggo anggota bangsawan, hak kanggo nduwèni tanah sing wis diparingi (nganti taun 1861); 6) bebas saka panginepan militer. Ing babagan hukum swasta, paugeran ing ngisor iki ditrapake: 1) larangan njupuk kewajiban hukum lan dadi penjamin nalika mlebu kontrak lan urusan dagang sing padha; 2) larangan dadi wakil wong liya ing perkara perdata; 3) larangan nyuling arak ing tanah dhéwé; 4) larangan kegiatan dagang miturut dekrit lan undang-undang tartamtu. Para janda diparingi idin kanggo melu dagang lan kerajinan. Para kantôr dibebasake saka tugas militer mung miturut undang-undang taun 1874, sawisé nampilake sertifikat lulusan saka sekolah teologi, seminari, utawa akademi. Nanging, dheweke bakal dipanggil tugas militer yen ninggalake jabatane sadurunge enem taun[1165] .

Reformasi Alexander II nggawa owah-owahan tartamtu ing hubungan antarane rohaniawan lan panguwasa negara, sanadyan ora sak radikal kaya ing bidang liya ing urip umum. Peraturan Yudisial taun 1864 mbusak institusi delegasi saka konsistori ing pangadilan sekuler[1166] . Adhedhasar haké miturut Statuta kanggo ngatur tanah paroki, para rohaniawan diparingi hak miturut Statuta Zemstvos taun 1864 kanggo milih lan nyalon ing badan pamrentahan mandhiri lokal ing uyezd lan gubernur. Pembubaran universal paukuman jasmani ing taun 1861 pungkasane ngluwari para rohaniawan saka pangremehan iki. Undhang-undhang tanggal 26 Mei 1869 lan panemu Dewan Nagara tanggal 15 Maret 1871, sing disahaké déning Kaisar, mungkasi kahanan kapisahé para rohaniawan. Undhang-undhang seminari lan akademi teologi taun 1867 lan 1869, Statuta Gymnasium lan Statuta Sekolah Militer taun 1866 mbukak lawang lembaga pendidikan sekuler kanggo putra-putra rohaniawan lan ngeculake saka wajib sinau ing lembaga teologi[1167] .

Manifesto tanggal 6 Agustus 1905 babagan pambentukan Duma Negara lan undang-undang pemilu uga maringi para rohaniawan hak milih lan nyalon. Hak iki diparingi adhedhasar statusé minangka: 1) warga kutha sing nduwèni properti utawa omah dhéwé; 2) pamilik petak tanah kanthi ukuran tartamtu; 3) pegawai negeri; 4) wakil Gereja sing nduwèni hak ngatur tanah[1168] .

[1163] Kode Undhang-undhang (edisi 1832). 9. Bagian 2. Artikel 173–175, 178–239 (ngenani rohaniawan kulit putih, hak lan kawajibane). Ing edhisi sabanjure (1857, 1876, 1892), nomeré rada diowahi, amarga sawetara artikel diilangi lan sing anyar ditambahaké. Jilid 9 ngemot pranata hukum utama babagan hak-hak sipil para rohaniawan kulit putih. Jilid-jilid liyane nyakup babagan hukum privat. Delengen Pendahuluan B, §§ 6, 11, uga ringkesan ing: Chizhevsky, kaca 48–51 (ing kene artikel kasebut dikutip miturut edisi 1876). Kanggo pranatan hukum sabanjure, delengen: Kalashnikov (miturut indeks subjek).

[1164] Undhang-undhang Konsistori Agama (1883). Artikel 148–277; edisi déning Palibina (St Petersburg, 1912) uga ngemot panjelasan saka Senat lan Sinode Suci.

[1165] Hak-hak dhasar iki kacathet ing Jilid 9; sisane sumebar ing pirang-pirang jilid Kitab Undang-Undang.

[1166] Statuta Konsistori Agama (1883). Pasal 152. Delengen § 6.

[1167] Iki wis dibahas ing § 6, 11, lan 13.

[1168] Ivanovsky, V. Buku Palajaran Hukum Publik. Kazan, 1913. Edisi kaping 4. kaca 310–313. Hak pilih pasif lan aktif para rohaniawan paroki adhedhasar Undhang-Undhang Pemilihan tanggal 20 Februari 1906 lan 3 Juni 1907 (Kode Undang-Undang. Jilid 1. Pembentukan Duma Negara. Artikel 4, 25, 31; Peraturan Pemilihan. Artikel 28, 32, 33). Miturut Peraturan Pangadegé Dewan Negara taun 1906 (Kode Undhang-undhang, Jilid 1, Pasal 13), para rohaniawan diparingi hak nduwèni enem wakil ing Dewan Negara, telu diangkat déning Sinode saka para uskup lan telu saka rohaniawan putih. Liwat undhang-undhang iki, rohaniawan putih lan para uskup (yaiku ordo biara) ora mung sacara efektif digawa melu ing urusan politik nagara lan domestik, nanging uga digawa mlebu ing politik partai. Cetha saka wangsulan para uskup nalika nyiapake rapat Dewan Lokal (1905–1906) manawa mayoritas padha ndhukung partisipasi rohaniawan ing Dewan Negara lan Duma Negara (Responses. Vol. 3. kaca 72–75, 291, 328 lan salajengipun, 369 lan salajengipun, 171–175, lan

§ 15. Hubungan antarane rohaniawan paroki lan hierarki gerejawi

(a) Hubungan antarane rohaniawan paroki lan hierarki gerejawi sajrone periode Sinodal kuduné, kaya sadurungé, adhedhasar utamané kanon-kanon gerejawi. Nanging ing kasunyatan, hubungan iki saya gumantung marang undang-undang nagara.

Nganti abad kaping 18, administrasi keuskupan adhedhasar sistem pajeg, yaiku pambayaran pajak déning para rohaniawan paroki marang uskup keuskupan, sing sejatine padha karo kahanan budhak[1169] . Reformasi Pangeran I mung nyentuh lapisan paling dhuwur ing administrasi greja (Patriarkat lan Sinode Suci) lan ora ngowahi hubungan antarane rohaniawan paroki lan uskup. Mung sekularisasi—yaiku maneh, langkah saka negara—sing nyebabake owah-owahan sing tegas ing hubungan kasebut. Sacara resmi, iku ngilangi sistem kerja corvée, mbusak kewajiban para rohaniawan paroki marang panguwasa keuskupan, sing saiki wis nduwéni sumber pangasilan liya. Nanging, pambatalan kewajiban finansial durung ateges pungkasan gumantung pribadi marang uskup keuskupan sacara de facto. Mesthi wae, ukum adat sing wis berkembang atusan taun ora bisa dibusak mung kanthi sapethak pena liwat dekrit negara; ukum iku sirna alon-alon sajrone sak abad. Banjur, ing taun 1860-an, pitakonan babagan ngreformasi pangadilan gerejawi dadi sorotan (deleng § 6). Pangadilan iki adhedhasar kanon-kanon gerejawi, nalika ing wektu sing padha dadi pérangan wigati saka sistem feodal.

b) Ketergantungan para anggota klèri marang uskup wis diwiwiti suwé sadurungé padha njabat ing gréja. Wiwit jaman Paus Petrus I, para putrané klèri wajib mlebu sekolah teologi sing ana ing sangisoré pangawasan ketat para uskup. Ketergantungan profesional iki diwiwiti nalika petisi pangangkatan ing jabatan gréja diajukaké. Kandidat (wong sing diangkat) kena prosedur sing rumit lan, kanggo dheweke, larang banget, lan kudu langsung miwiti mbayar , akèh pungutan tartamtu marang rumah tangga uskup, sing malah tambah akeh sawisé njabat amarga ana biaya tambahan sing wis ditemtokake ing kontrak sing ditandatangani karo dheweke. Kanthi diangkaté dhèwèké, wiwit ana ketergantungan pribadhi marang uskup, sing uga nduwèni wewenang yudisial sakabèhé. Sing diangkat wajib rawuh ing kantor uskup, lan wiwit taun 1744 uga ing konsistori, kanggo nyerahaké petisi marang uskup lan ngalami interogasi rinci. Kaping pisan lan paling utama, dhèwèké kudu nampilaké jaminan tinulis saka komunitas paroki (sing diarani 'pemilihan sing dijamin') utawa sertifikat saka pamilik tanah sing negesaké sarujuké, yèn gréja dumunung ing tanahé pamilik tanah. Panyampaian pemilihan sing dijamin iku wajib salami pemilihan déning majelis paroki isih dadi syarat kanggo pangukuhan rohaniawan. Dokumen iki njamin keamanan finansial rohaniawan, amarga paroki wajib nyukupi panguripané ing wangun tanah, upah kanggo layanan gréja, lan sapituruté. Calon kudu nyatakake kanthi tulisan sarujuké marang syarat-syarat sing kacathet ing 'janji pamilihan' kanthi nandatangani kwitansi sing cocog. Mung sawisé dekrit taun 1765 lan taun-taun sabanjuré sing wis maringi wewengkon tanah marang gréja paroki lan netepaké rega tetep kanggo layanan liturgi, 'pilihan sing dijanjèkaké' dadi ora wigati manèh. Sawisé kuwi, dibutuhaké sertifikat saka déwan keuskupan distrik sing relevan sing mastèkaké yèn panguripan rohaniwan pancèn wis aman. Pemeriksaan ing administrasi keuskupan diwiwiti kanthi pitakon babagan latar mburi calon lan status hukumé, utamané apa dhèwèké utawa bapaké kena pajeg. Sabanjuré ana pitakon babagan mantenan, watak moral calon, lan sikapé marang Kapercayan Lawas. Pungkasané, perlu mastiake ora ana cacat fisik (utamané ing tangan lan sikil) sing bisa ngalangi palaksanaan ibadah. Sing diangkat iku janji netepi paugeran gréja, manut undang-undang nagara (umpamane, nyathet kanthi tliti wong-wong sing teka ngakoni dosa) lan nglakoni urip prasaja sing pantes karo pangkaté. Ing jaman Anna Ioannovna, uga perlu nyedhiyakake bukti wis ngucap sumpah setya marang sang ratu. Ing pungkasan pamaréntahan Catherine II lan ing jaman Paul I, wong sing diangkat uga diwajibaké janji ora bakal nulis petisi kanggo para budhak tani utawa nyertifikasi tandha tangané. Pungkasané, wong sing diangkat bakal nyertifikasi nganggo tandha tangan tulisan tangan dhéwé yèn kabèh sing wis diandharaké iku pancèn bener saktenané lan

---

sapiturute). Nanging, ana uga swara sing nentang partisipasi wakil-wakil Gréja ing lembaga politik (ibid., kaca 26, 291 lan salajengipun; Gazzeta Gréja 1906. No. 6. Lampiran. kaca 273; No. 9. kaca 440–444; No. 7. kaca 331–334; No. 11. kaca 133–139; 1907. No. 7. kaca 153–156).

[1169] Kapterev, N. Pejabat Episkopal Sekuler. Moskow, 1874; Rozanov; Znamensky. Para rohaniawan paroki; Shimko (deleng bibliografi kanggo § 11); cf.: Milasch. kaca 351 lan salajengipun, 372–382 (babagan hak-hak uskup diose). Sanadyan kita nggunakake istilah 'dependence' [Horigkeit] lan 'dependent' [horig] kanggo nggambaraké hubungan feodal, nanging kudu dielingi yèn hubungan kasebut béda sakabèhé karo kahanan budhak tani ing sangisoré pamilik tanah ing periode wiwit awal abad kaping 18 nganti taun 1861.

dhèwèké wis ngerti paukuman sing bakal ditampa yèn nglanggar. Prosedur formal kaya ngene isih digunakake ing wiwitan abad kaping 19. Iki rampung kanthi mlebuake cathetan ing daftar patronase lan daftar biaya, lan mbayar tugas (utawa biaya) sing wis ditemtokake. Ongkos seragam kanggo kabèh keuskupan mung ditemtokake kanthi undang-undang nalika jaman Catherine II. Sawetara bagean saka ongkos iki diwènèhaké marang kantor uskup, lan sakbanjuré marang konsistori; sisane dibagi marang para pejabat uskup sing wis mèlu ujian, lan hieromonk sing wis nyiapaké lan nguji calon. Pungkasané, paring diwènèhaké (ing Ukraina iki meh sacara resmi diarani 'accidents'), supaya ora ana peladen ing omahé uskup sing krasa dirèmèhaké. Tradisi-tradisi iki kabuktèn awèt banget ing urip gerejawi Rusia. Sawisé diterbitaké Peraturan Konsistori, wedi paling gedhé kanggo pastur désa anyar yaiku nglarani atiné pejabat konsistori kanthi cara apa waé, amarga sanajan sing paling cilik saka wong-wong mau bisa, yèn ana kasempatan, nyebabaké masalah luwih akèh tinimbang uskup sing maha kuwasa[1170] .

Ing taun 1721, Sinode Suci nerbitaké paugeran babagan pangumpulan iuran: calon pandhita wajib mbayar 2 rubel, lan calon diakon – 1 rubel. Jumlah kasebut disaluraké béda-béda ing saben keuskupan. Ing taun 1740-an, ing Keuskupan Moskow, bagéan uskup tekan 70 kopeck; sisaé dipérangaké marang para pejabat lan staf, kalebu para abdi dalem, sing sabené nampa siji kopeck, lan tukang nyala pawon, sing nduwé hak nampa setengah kopeck. Nanging sejatine, calon kudu ngadhepi biaya sing luwih gedhe. Contone, ing Keuskupan Irkutsk, wiwit taun 1820-an, wis mbayar 5 rubel kanggo nerbitake sertifikat calon.[1171]

Sing paling wigati ing proses penunjukan yaiku ujian, sing wis ana ing nagara Moskow nanging mung dadi wajib nalika jaman Sinodal. Persiapan kanggo ujian lan pelaksanaane biasane dipasrahake marang hieromonk saka omah uskup. Lama wektu lan asil ujian gumantung banget marang kedermawanan calon marang pengujine; mula ora arang wong sing kurang pendhidhikan diangkat dadi rohaniwan. Ing abad kaping 18, Sinode Suci kaping pirang-pirang kapeksa negesake pentinge persiapan sing tuntas; nanging asring para hieromonk penguji iku dhewe kabuktèn ora mumpuni, amarga jabatane gumantung marang kersané uskup. Sanadyan ing separo kapindho abad kaping 18 meh kabèh calon wis ngrampungaké sakabehing kursus sinau ing sekolah teologi utawa seminari, para hieromonk penguji ora bisa ngomong kaya ngono. Banjur, nalika reformasi sekolah taun 1809, pungkasane diputusake yen sertifikat rampung saka sekolah teologi utawa seminari bakal mbebasake calon saka ujian pendahuluan[1172] .

Sawisé ujian kasebut lulus lan para pejabat administrasi keuskupan utawa konsistori padha 'puwas', wayahe kanggo upacara penahbisan sejati (chirotonia); pancen, wiwit abad kaping 18, penahbisan iku wis dibarengi karo nyukur sirah biarawan[1173] . Wektu banjur disisihaké kanggo ngembangaké katrampilan praktis ing pangelenggaraan Liturgi Ilahi, sawisé kuwi digawe cathetan sing cocog lan pungkasané surat penunjukan ditandatangani. Pendeta anyar sing bubar diangkat banjur lelungan kanggo nyerahaké dhiri marang déané, sing bakal ngenalaké dhèwèké ing jabatané. Sertifikat ordinasi, sanajan sawisé Sinode Suci ngenalaké formulir cetak ing taun 1727, ing akèh kasus isih ditulis nganggo tangan; ing Ukraina, formulir cetak mung diwiwiti digunakaké ing taun 1786. Wiwit separo kapindho abad kaping 18, para imam anyar diparingi Katekismus lan Pandhuan Babagan Kewajiban Imam Paroki[1174] .

[1170] Bab wigatine konsistori gerejawi, sing ing sangisore uskup-uskup sing kurang semangat asring sacara efektif ngatur keuskupan, delengen, umpama: P. Znamensky, 'Surat-surat', ing: Ing Trinity ing Akademi. Moskow, 1914. kaca 575; 'Saka Kuno Podolian', ing: Russkiye Stгии, 1911; Rostislavov. Cathetan, ing: Russkiye Stгии, 1880–1882, 1888.

[1171] PSZ. 6. No. 3734, 3749; Rozanov. 1. kaca 69] lan salajengipun.[; Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 2. kaca 314] lan salajengipun.[Ing taun 1625, Patriark Filaret nampi piagam sing maringi hak istimewa kanggo nemtokake tarif pajak lan pungutan liyane dhewe, nanging mung ing wewengkon Provinsi Patriarkat. Piagam iki dikonfirmasi déning tsar ing taun 1657 (PSZ. 1. No. 201). Ing sangisoré Patriark Joakim, hak iki diwenehaké marang kabèh diosek liyané (AI. 4. No. 195; 5. No. 172; Dobroklonsky. 3, ing: Dushep. cht. 1889. 2. kaca 124–128); delengen uga]: Milasch (edisi kaping 2, 1905). kaca 257.

[1172] PSZ. 6. No. 3718; Peraturan Gerejawi. Bab sing nyakup uskup. Klausa 10; Bab wong awam. Klausa 8; Tambahan: PSZ. 6. No. 4022; 7. No. 4190; Znamensky. Sekolah Gerejawi ing Rusia sadurunge Reformasi 1808. Kazan, 1881. kaca 315; Rozanov. 1. kaca 66; Shpachinsky. kaca 36 sarta salajengipun; Znamensky, ing: Kumpulan Undhang-undhang 1872. 2. kaca 321–324.

[1173] Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 2. kaca 325; bab novisiat: Milasch (edisi kaping 2, 1905). kaca 270; bab ordinasi dadi imam: ing kono kaca 271–274

[1174] Rozanov. Vol. 1, kaca 66–68; Vol. 2, No. 1, kaca 105–108; Vol. 2, No. 2, kaca 136–138, 142–144, 269 (nomer kaca sing salah: kaca 269 ana sawisé kaca 144); Znamensky. Op. cit. kaca 325 lan salajengipun; PSZ. 10. No. 7492.

Prosedur sing padha kanggo penunjukan ing jabatan, sing kalebu ujian ing administrasi keuskupan lan sabanjure ing konsistori, uga ditrapake marang pelayan gereja, utawa panitera paroki (sing dikenal minangka 'dyachki' ing Ukraina). Surat penunjukané, sing dikenal minangka 'sticharny' utawa 'novoyavlennye' letters, uga kena pajeg. Pamindahan rohaniawan, sing dibarengi karo penerbitan surat sing diarani 'transit' letters, dilarang wiwit taun 1711. Nanging, sanadyan para uskup kena paukuman abot miturut hukum, pangeluaran layang-layang kaya ngono ora mandheg sanajan ana larangan anyar ing taun 1765. Kadhang ana alesan sing sah kanggo pindhah kaya ngono, nanging asring banget motif siji-sijine yaiku keserakahan para pejabat ing administrasi keuskupan[1175] .

Ing Rusia Muskovit, kahanan para rohaniawan janda banget parah: nalika bojone seda, dheweke sacara otomatis ilang hak nindakake ibadah lan, akibaté, uga jabatané; sing paling apik sing bisa diarep-arep mung dadi juru kebon gereja. Yen ora, mung ana siji dalan sing isih ana – menyang biara. Dewan Lokal taun 1667 ngidini rohaniawan janda supaya tetep njabat, asal karakter moralé ora dadi alesan kuwatir. Wiwit wektu kuwi, para imam diwènèhi sertifikat sing diarani 'epitrachelion', kanthi utawa tanpa liturgi – tegesé kanthi utawa tanpa hak nindakake liturgi; sing kapisan kena biaya kaping pindho fee[1176] . Ing taun 1723, Sinode Suci negesake dekrit konsili taun 1667 iki, nanging nglarang mènèhi biaya kanggo layang-layang kuwi. Nanging, rohaniawan janda diwajibake ngirim sertifikat prilaku becik sing ditandatangani déning dékané marang administrasi keuskupan saben siji nganti rong, lan kadhang telung taun; iki mung ngentekake meh luwih murah tinimbang biaya sing wis dibusak[1177] . Ing taun 1860, masalah imam janda manèh dadi agenda, lan Jaksa Agung, Count A. P. Tolstoy, njaluk panemune Metropolitan Filaret Drozdov babagan iki. Sing pungkasan mau nyatakake dhukungan marang peraturan sing ana, lan tekanan marang imam janda supaya padha njupuk sumpah monastik mandheg[1178] .

Ana adat yèn nalika diangkat uskup anyar, rohaniawan sekuler lan abbot biara bakal nampa konfirmasi jabatan (tandha tangan) saka uskup mau. Prosedur iki uga disertai biaya. Kanggo nyegah panyalahgunaan, Sinode Suci netepake jumlah biaya iki ing taun 1723. Jumlahé (ing kasus konfirmasi jabatan) yaiku 1 rubel kanggo archimandrite, 50 kopeck kanggo abbot, 25 kopeck kanggo archpriest, 15 kopeck kanggo imam, lan 10 kopeck kanggo diakon; ing kasus promosi dadi archimandrite – 1 rubel; dadi abbot – 50 kopeck; dadi hieromonk – 15 kopeck; dadi archpriest – 25 kopeck. Pangurapan dadi diakon regané 1 rubel 26 kopeck, déné pangurapan dadi imam regané 2 rubel 34 kopeck; sawijining diakon uga kudu mbayar 1 rubel 26 kopeck kanggo pangalihan dadi imam[1179] .

Sing paling nguntungake saka ragad imam paroki yaiku upacara manten. Imam nyerahake sebagian jumlah kasebut marang uskup minangka ragad kanggo nerbitake sertifikat nikah; nganti taun 1720, ragad iki dikirim menyang Kantor Biara lan mung sawisé kuwi tetep karo uskup dhéwé. Peter I nggandhakake biaya manten, separo saka iku saiki diwenehake marang lazaret. Sawisé diadegaké Dewan Ekonomi, separo wiwit dibayar marang Dewan Ekonomi, déné separo liyané diwenehake marang Kas Negara. Ing taun 1765, memorial manten, uga pambayaran kanggo uskup, dibusak; mung pambayaran marang pendeta kanggo nganakake upacara manten sing isih ana. Ing Little Russia, adat-istiadat lawas isih lestari nganti Statuta taun 1786. Wiwit taun 1765, imam dhéwé sing kudu nindakake 'panaliten'—yaiku mriksa tingkat kerabat lan alangan liya sing bisa nyegah nikah—sarta ngisi rincian ing buku registrasi[1180] . Pungkasané, denda lan biaya pangadilan uga dibayar marang uskup lan administrasi keuskupan, jumlahé gumantung marang karsa uskup lan ketamakan pejabat konsistori. Ing abad kaping 18, ana prastawa nalika uskup, nalika nglatih protegené ing omahé uskup, ora mung njupuk dhuwit saka wong-wong mau nanging uga meksa supaya padha ngladèni ing administrasi.

[1175] PSZ. 4. No. 2353; 32. No. 25328 (pembatalan pungkasan piagam 'travellers' tanggal 31 Januari 1813); Rozanov. 1. kaca 68 lan salajengipun; 2. 1. kaca 109–110; 2. 2. hlm. 271–273; 3. 1. hlm. 176 sarta salajengipun; 3. 2. hlm. 71.

[1176] PSZ. 1. No. 412. kaca 709; DAI. 5. No. 102. kaca 493–498 (uga ana ing: Materials on the History of the Schism, *ed. Subbotin. 2. kaca 388).*

[1177] PSZ. 7. No. 4499; 17. No. 12379; Rozanov. 2. 2. kaca 269 sarta salajengipun.

[1178] Filaret. Panemu-panemu sing diklumpukake. Jilid 4. kaca 478–482, 517–527, 576–579.

[1179] PSPiR. 3. No. 1138; Rozanov. 2. 1. kaca 112.

[1180] Peraturan Rohani. Bagéan 2. Klausul 2, 11, 12; Gorchakov. Monastic Order. kaca 238 sarta salajengipun; PSZ. 5. No. 3026; 8. No. 5746; 18. No. 12433; Rozanov. 1. kaca 109 sarta salajengipun.

Antarane pajak tetep (pajak sing jumlahé wis ditemtokake) sing dibebanke marang imam paroki yaiku, sepisanan lan sing paling utama, pajak sing kudu dibayar marang uskup – upeti episkopal utawa upeti gerejawi – jumlahé gumantung marang cacahé omah tangga, gedhéné lahan gereja, lan pangasilan khusus saka gréja-gréja paroki. Pajak iki wis dikenalké déning Patriark Filaret, lan Patriark Joakim (1674–1690) ngluwèsaké kanthi padha marang kabèh keuskupan wiwit taun 1687[1181] . Sensus kerep dilakokaké kanggo ngawasi cacahing rumah tangga sing tansah owah-owahan. Total asil saka pajak-pajak iki owah-owahan banget. Pajak tambahan khusus dipotong saka 'ruga', yaiku saka subsidi sing diwenehake dening negara utawa para pemilik tanah[1182] .

Wiwit abad kaping 17, uga dibayar pajak marang negara sing diarani 'pajak pambayaran negara', sing ing abad kaping 18 diarani 'dhuwit negara' lan jumlahé antara 11 lan 17 kopeck, katon gumantung marang cacahé umat paroki[1183] . Pajak liyane kalebu 'dhuwit rumah sakit', sing dikumpulake ing jaman Peter I sadurunge diadegake Holy Synod kanggo rumah sakit ing Moskow, lan ing awal abad kaping 18 ana pajeg kanggo tebusan tawanan, sing diarani 'pajak tawanan', sing kamungkinan wis ana ing nagara Moskow[1184] . Pajak kuna banget, sing dikenal ing abad kaping 17 minangka 'desyatelnichye' lan kalebu macem-macem pungutan cilik, digunakake kanggo njaga 'desyatelniki' saka administrasi keuskupan. Ing pungkasan abad kaping 17, jumlahé 30 kopeck saben gréja paroki, nanging ing pungkasan abad kaping 18 wis munggah kanthi signifikan, tekan 60 kopeck. Sawisé diadegaké déning déwan spiritual—sing dadi badan akar rumput administrasi keuskupan lan nggantèkaké sing diarani 'desyatelnichye dvory'—pajak iki wiwit digunakaké kanggo pangopènané, terus ana sanadyan sawisé peraturan staf taun 1765, sing ora nggatekaké badan administrasi tingkat ngisor iki[1185] . Wiwit abad kaping 17, uga ana 'zayezd' – pajak sing dibayar marang pejabat cilik ing administrasi keuskupan, lan mengko marang dekan lan pejabat liya nalika padha mampir ing paroki; ing kahanan kaya ngono, kaya ing lelungan resmi liyane, dheweke uga nduwé hak diparingi jaran. Pungkasané, sing diarani 'pishchee' (saka tembung 'nulis'), sing jumlahé siji setengah persen saka total pajak sing dibebasaké marang saben gréja lan dibayar marang administrasi keuskupan utawa konsistori, uga diwarisi saka abad kaping 17[1186] .

Ing jaman Sinodal, pajeg anyar ditambahake marang iki. Wiwit taun 1705, saben gréja mbayar 5 kopeck dhuwit 'podmozhnoye' kanggo pangopènan imam resimen; sabanjuré, dana iki dipasrahaké marang Déwan Ekonomi. Sawisé dibukaké sekolah ing jaman Peter I, rohaniawan putih wajib nyumbang siji per telung puluh, lan rohaniawan ireng siji per rong puluh saka gandum rye sing dipanen. Pajak sekolah iki sing ora populer banget mung diwiwiti dikumpulake kanthi teratur nalika jaman Anna Ioannovna, lan ing taun 1730-an diganti nganggo sumbangan awis ing sawetara keuskupan. Akeh uskup uga ngenalake pajak tambahan kanggo pambangunan lan perbaikan bangunan sekolah; ing akeh kasus, denda uga digunakake kanggo tujuan iki[1187] . Saliyane pungutan statutori iki, para uskup asring ngetokake pungutan khusus, contone kanggo pangopènan administrasi keuskupan, kanggo sakristi katedral, kanggo tujuan pendidikan, kanggo paduan swara uskup, utawa kanggo tuku lonceng, sing ditemtokake miturut karsa dhewe[1188] . Miturut ukum, pangurus paroki diwajibake ngladeni kanthi sukarela, nanging sejatine padha tansah nampa pambayaran saka rohaniawan paroki. Ing taun 1751, Keuskupan Moskow nyoba matesi biaya rohaniawan sing kudu dibayar marang dekan dadi telung kopeck; nanging ing praktik, nganti abad kaping 19, rohaniawan isih kudu nanggung kabeh biaya panguripan[1189] .

Beban abot tumrap para rohaniawan, ora mung ing abad kaping 18 nanging uga sajrone sakabehe periode Sinodal, yaiku kunjungan para uskup, sing carane wis kacathet kanthi rinci ing 'Peraturan Rohani' (deleng § 12).

[1181] AI. Jilid 4, No. 195; Jilid 5, No. 172.

[1182] Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 2. kaca 345 lan salajengipun.

[1183] Gorchakov. Kantor Biara. kaca 233; Shimko. Kantor Patriark. kaca 123; Znamensky. Op. cit. kaca 348 (loro sejarawan pungkasan pracaya yèn pajeg iki dipungut kanggo kapentingan administrasi keuskupan).

[1184] Shimko. Op. cit. kaca 123 sarta salajengipun; Znamensky. Op. cit. kaca 348 sarta salajengipun, 350.

[1185] Shimko. Op. cit. kaca 124 sarta salajengipun; Znamensky. Op. cit. kaca 352 sarta salajengipun.

[1186] Shimko. Op. cit. kaca 125; Znamensky. Op. cit. kaca 128, 352.

[1187] PSZ. Vol. 4, No. 2170, 2263; Vol. 11, No. 8400; Znamensky. Op. cit. kaca 356; Pokrovsky. Omah Uskup Kazan. kaca 210.

[1188] Znamensky. Op. cit. kaca 361–367.

[1189] Znamensky. Op. cit. kaca 368–378. Ilustrasi sing cetha babagan kepiye adat isih bisa ngungguli prentah panguwasa ing separo kapisan abad kaping 18 diwenehake dening pangurangan jumlah staf ing Konsistori Agama Moskow ing taun 1746, nalika papat juru tulis njaga jabatané, sanajan gajiné saiki dibayar ora saka kas negara nanging saka 'penghasilan insidentil', yaiku sumbangan sukarela utawa wajib saka para rohaniawan paroki (Rozanov. Vol. 2, Bagéan 1, kaca 41; Shpachinsky, kaca 373 lan salajengipun).

Nalika prosesi uskup wis cedhak, imam wiwit gemeter, lan pancen ana alesané: rasa ora seneng paling cilik saka Gusti Uskup utawa sapa waé ing rombongané bisa nggawa akibat sing paling nggegirisi. Para rohaniawan paroki kapeksa nyedhiyakake uskup lan rombongané sing biyasané akèh lan medeni karo kereta kuda, jaran, lan pakan kéwan. Nalika uskup teka ing paroki, para rohaniawan wajib nyedhiyakake panggonan lan panganan kanggo piyambakipun, lan malah kudu nganakake 'pesta' (resepsi) mewah kanggo kabèh tamu, supaya ora ndadèkaké mungsuh karo administrasi keuskupan kanggo awaké dhéwé lan, bisa uga, kanggo anak-anaké[1190] .

c) Saka sing kasebut ing ndhuwur, cetha yèn para rohaniawan paroki ora mung tundhuk sacara kanonik marang panguwasa gerejawi – hierarki – nanging uga kapeksa nanggung biaya panguripan para panguwasa mau. Nganti taun 1764, hierarki gréja urip saka biaya para rohaniawan sing tundhuk marang kuwi. Intine lan tegesé subordinasi kanonik ora dumunung ing gumantung administratif waé, nanging ing palaksanaan prinsip Kristen babagan patuh, ing siji sisih, lan ing sisih liya, pamimpinan sing tanggung jawab lan pangreksan pastoral sing welas asih. Mlebué faktor lan kapentingan ekonomi ing babagan iki nuduhaké panyimpangan fatal ing pelayanan gerejawi bebarengan antarané rohaniawan tingkat dhuwur lan ngisor, amarga sejatine padha nduwèni tugas lan kawajiban sing padha; mung wenguné wewenangé sing béda. Munculé kahanan iki ora kena mung disebabaké déning sistem sinodal, amarga prasyaraté wis ana malah sadurungé abad kaping 18. Kasunyatan subordinasi kanonik dhéwé wis dadi ancaman tumrap hak-hak rohaniawan cilik, sing sajroning sajarah nemokaké dhéwé ana ing kahanan tanpa daya. Ketergantungan ekonomi ndadekake rohaniawan tingkat ngisor ana ing hubungan tundhuk marang hierarki gereja, utamane marang uskup diose. Hubungan antarane rohaniawan paroki lan uskup iki, sing meh padha karo kahanan budhak, meh ing endi wae ora ana unsur moral. Rasa gumantung ing babagan hukum lan ekonomi dadi luwih parah kanggo para rohaniawan paroki amarga disertai pangina marang ajining manungsa, sing ditindakake ora dening masyarakat sekuler, nanging dening Gréja dhéwé. "Jejak sangkalané Gréja ninggalaké tapak kasar ing kabèh aspek administrasi gerejawi lan ing kabèh sesambungan antarané panguwasa gerejawi lan para rohaniawan ing sangisoré panguwasaé"[1191] .

Para hierark, loro-lorone ing Sinode Suci lan ing diose, luwih terdidik tinimbang para pendahulune ing jaman Muscovite Rus', nanging padha ngeyel nahan hak-hak kanoniké, ora gelem nyetel karo owah-owahan sajarah. Uskup ing abad kaping 18 utawa 19 tumindak persis kaya ing abad kaping 16 lan 17, nanging saiki iki katon minangka kersa sembarangan lan despotisme ing perlakuané marang para rohaniawan sing dadi bawahan[1192] .

Penindasan ekonomi saka hierarki abot banget dirasakaké para rohaniawan, sing dhéwé-dhéwé adoh saka kecukupan; padha urip ing kamlaratan, ora duwé dhasar finansial sing aman, lan tansah kuwatir babagan nyukupi pangan saben dina kanggo keluargané, sing umume gedhé (deleng § 16). Ana loro faktor sing loro-lorone nduwèni pangaruh ala banget marang urip agama, sing gegandhèngan karo kahanan para rohaniawan sing umume parah. Kaping pisan, para rohaniawan wiwit nindakake tugase kanthi asal-asalan lan nganggep pementasan ibadah gréja kanthi tepat minangka tugas utama, déné pelayanan pastoralé dhéwé diabaikan. Kapindho, sikap sing padha muncul ing antarané umat paroki marang imam, sing wewenangé saya suda saka wektu ke wektu. Ana kabiasaan sing nyekel pandangan yèn imam ora minangka panggembala, nanging mung minangka pelaksana upacara sing perlu.

(d) Minangka akibat sekularisasi tanah gereja ing taun 1764, dhukungan finansial kanggo hierarki lan administrasi keuskupan ngalami owah-owahan radikal. Taun 1764 lan 1765 dadi kanggo para rohaniawan 'meh padha kaya tanggal 19 Februari 1861 kanggo para petani kita'. Pelayan sing suwé nandhang sangsara lan abot bebané ing pangurusan tahta Gusti Allah pungkasane dibebasaké saka statusé dadi wajib pajak ing kalangan rohaniawan lan saka isin lan ora dikenal sing magepokan karo status kuwi[1193] . Pernyataan iki, sing diungkapake kanthi patos dening P. Znamensky, mesthine cocog karo hubungan nyata antarane rohaniawan lan panguwasa keuskupan, yen kabeh dekrit lan undang-undang pancen dituruti. Sayange, kanyataane beda banget, lan Znamensky dhewe kapeksa, ing panlitiane, nyebutake fakta-fakta sing mbantah panemune. Sanadyan langkah-

[1190] Deleng §§ 11, 12; Znamensky. Op. cit., kaca 353 lan salajengipun.
[1191] Znamensky. Op. cit. kaca 381, cf. kaca 424.
[1192] Znamensky. Op. cit. kaca 385–406 (kanthi akèh bahan faktual babagan cara lan praktik administrasi diosek); deleng §§ 11, 12.
[1193] Znamensky. Op. cit. kaca 406.

langkah sing dijupuk déning Catherine II maringi sawetawis kelegaan marang rohaniawan paroki, nanging ora ngatasi kahanan sing nindhes marang wong-wong mau. Pangalihan administrasi keuskupan, para uskup, lan konsistori menyang daftar gaji nagara ndadekake pungutan marang rohaniawan kanggo panguripan ora perlu maneh. Manifesto tanggal 26 Februari 1764 ngumumake: "Saiki kita wis mbebasake… kabèh rohaniawan putih sing kasebut mau saka pungutan—sing ngrusakake kanggo wong-wong mau—yaiku 'dhuwit sing diwènèhake' saka gréja-gréja, sing wis ditetepake déning patriark sadurungé lan terus dadi beban kanggo rohaniawan nganti saiki, lan kita wis mbatalake sakabehe." Mula, miturut dekrit iki, 'sumbangan dhuwit' marang uskup dibusak, lan ing wektu sing padha pajeg sekolah uga dibusak. Sabanjure, sawijining dekrit tanggal 18 April 1765 mbusak pungutan-pungutan ing ngisor iki: kanggo ordinasi dadi imam, kanggo ordinasi dadi diakon, kanggo penunjukan dadi pelayan greja, kanggo 'tandha tangan' konfirmasi lan kanggo layang pangalihan. Mengko, tugas-tugas sing magepokan karo lelungan uskup ing wewengkoné uga dibusak. Beban tetep ana kanggo promosi saka diaken dadi imam lan saka akolit dadi diaken, jumlahé rong rubel, uga ' ' kanggo penunjukan dadi pelayan gréja – siji rubel[1194] . Subsidi kanggo pangopènan rohaniawan militer dibusak ing taun 1766. Ing taun 1771, Sinode Suci nganggep perlu ngélingaké para uskup marang dekrit taun 1765, sing nglarang panggunaan pejabat sing diangkat ing administrasi keuskupan. Ing wektu sing padha, konsistori diwènèhi pituduh supaya ora nundha proses ordinasi[1195] . Transisi konsistori menyang sistem gaji matesi keserakahan para pejabat, sing sadurungé abot banget dirasakaké déning rohaniawan. Nanging pancen, kaya sing wis kasebut (§ 11), badan-badan administrasi gerejawi tingkat ngisor tetep ana ing njaba sistem staf sing wis ditetepake. Kanggo nyuda biaya, padha dipindhahake menyang biara, ing ngendi para biksu wiwit njupuk kendali, sing mesthi wae ora ana gunane kanggo rohaniawan sekuler[1196] .

Dekrit liyane ditujokake kanggo ningkatake posisi hukum para rohaniawan. Ing taun 1765, para uskup dilarang nyopot jabatan rohaniawan tanpa idin saka Sinode Suci – sawijining langkah sing sadurunge kerep banget ditrapake. Ing tanggal 11 April 1766, para uskup diwanti-wanti supaya ora kasar nalika ngukum rohaniwan; ing tanggal 21 Mei, paukuman badan marang imam lan hieromonk dilarang, lan ing taun 1771 paukuman iki uga ditrapake marang diakon. Saiki padha mung bisa kena paukuman jasmani manawa ana putusan pengadilan sekuler nalika dituduh nindakake pelanggaran marang negara, lan mung sawisé dicopot saka jabatané[1197] .

Sanadyan sakabèhé semangat mikir konservatif adhedhasar kasta isih nguwasani ing antarané hierarki, nanging kudu diakoni yèn sawatara anggota hierarki kabuka marang tren anyar, kaya sing katon saka 'poin-poin' sing diajukaké déning Sinode Suci marang Komisi sing tanggung jawab nyusun kode undang-undang anyar. Dekrit sing diterbitake ing taun 1768 kang mewajibake penunjukan wakil-wakil rohaniawan sekuler (bareng karo rohaniawan monastik) dadi anggota konsistori gerejawi nduweni pangaruh sing migunani marang rohaniawan paroki. Kosok baline, sithik paedah sing dipikolehi saka pambuka ing kabeh keuskupan Moskow saka 'Pitutur marang Kepala Dekanat' (1775) saka Metropolitan Platon Levshin, sing banget prihatin marang pendidikan lan status sosial para rohaniawan. Miturut pandhuan iki, para dekan ora dipilih maneh dening para rohaniawan, lan hak ngangkat mau pindhah marang uskup. Susunan iki dikuatake dening Statuta Konsistori Gerejawi taun 1841 (Pasal 67). Nanging, wiwit awal taun 1860-an, kanggo ngliwati prentah iki, para pangawas dekanat maneh dipilih déning para rohaniawan lan dianggep ora minangka atasan nanging luwih minangka wakil para imam marang uskup. Sayange, pamilihan kaya ngono wis dilarang wiwit taun 1881 dening Sinode Suci amarga ana giliran reaksioner sing wis diwiwiti (deleng § 11)[1198] . Kecenderungan liberal ing taun 1860-an nguripake maneh pangarep-arep para rohaniawan kanggo perbaikan status hukumé. Sawetara undang-undang mbatalake kapisahan kelas rohaniawan. Komisi Khusus, sing diadegaké ing sangisoré Sinode Suci taun 1862 kanggo ngupaya cara

[1194] PSZ. 16. No. 12060. Art. 5; 17. No. 12379. Ing taun 1817, ana rencana kanggo mbalèkaké pajeg kanggo pangukuhan rohaniawan. Diskusi babagan iki terus-terusan, lan ing taun 1822, sawisé nampa memorandum saka Filaret Drozdov, Alexander I ora nyetujoni usulan iki saka Sinode (Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 2, kaca 34 lan salajengipun.).

[1195] PSZ. 17. No. 12598; Znamensky, ing: Prav. sob. 1875. 1. kaca 108.

[1196] Znamensky, ing: Kumpulan Dokumen Hukum 1872. Jilid 2. kaca 415 lan salajengipun; Zavyalov. kaca 228–232.

[1197] PSZ. 17. No. 12471; 18. No. 12902, 12909; 19. No. 13609.

[1198] PSZ. 17. No. 13163; Ekstrak… kanggo taun 1866. kaca 105 sarta salajengipun, 108, 169 sarta salajengipun. Uskup pisanan sing ngadani rapat kanthi inisiatif dhéwé kanggo milih dekan yaiku Uskup Agung Mikhail Golubovich saka Minsk; tuladhané dituruti déning Uskup Alexei Rzhanytsyn saka Tavria. Deleng § 11.

njamin panguripan rohaniawan, uga diparingi tugas nglindhungi hak pribadi lan hak sipilé[1199] . Nanging, kabèh upaya kanggo ngatur hubungan antarané rohaniawan lan panguwasa gréja kabuktèn ora ana asilé. Ing taun 1870, Jaksa Agung, Count D. A. Tolstoy, ngadegake Komite Khusus kanggo nyusun rancangan reformasi pengadilan gerejawi (deleng § 6). Nanging, panaliten komite marang para uskup nuduhake yen padha nentang reformasi kasebut, lan rancangan kasebut ditunda.

Debat sing kawangun ing kaca-kaca jurnal gereja antara taun 1871 lan 1873 nuduhaké minaté para rohaniawan sing gedhé marang reformasi peradilan. Ing taun-taun iki, jurnal *Pravoslavny Sobesednik* nerbitaké panaliten déning P. Znamensky, sawijining profesor ing Akademi Teologi Kazan, kanthi judhul 'Para Pendeta Paroki ing Rusia Wiwit Reformasi Pangeran Agung Péter', sing njupuk akèh bahan sing durung diterbitaké saka * *. Nalika mriksa status hukum rohaniawan, pangarang nyedhiyakake sakumpulan fakta sing nerangake sesambungan rumit antarane rohaniawan lan administrasi gréja ing jaman kepungkur. Iki uga maringi pangerten sing luwih cetha babagan kahanan saiki sing wis berkembang wiwit taun 1860-an lan sing kanthi mendesak nuntut reformasi. Ing taun 1870, N. K. Sokolov, Profesor Hukum Kanon ing Universitas Moskow, nliti masalah reformasi peradilan saka perspektif kanonik ing jurnal *Pravoslavnoe Obozrenie*. Para penentang reformasi uga ora meneng. Sanadyan masalah iki wigati, panguwasa resmi mung merhatosake maneh nalika ngadegake Majelis Pra-Konsili ing taun 1905–1906; nanging, pakaryané uga ora ngasilaké asil praktis apa-apa[1200] .

(d) Ing kalangan rohaniawan Ukraina abad kaping 18, akèh sing asalé saka bangsawan; kahanan kaya ngono uga ana ing Rusia Agung. Saliyane, anggota rohaniawan kadhangkala diparingi bangsawan turun-temurun – umpama Pendeta Agung Dubyansky, penasihat rohani Maharani Elizabeth, utawa Pendeta Agung Alexander Levshin, adhine Metropolitan Platon[1201] . Minangka pratandha pangurmatan khusus, Paul I ngenalake penganugerahan orden marang para rohaniawan, sing sakaligus ateges mlebu dadi anggota orden (minangka anggota komunitas kesatria – Ed.). Ing kasus nalika sawijining orden nyakup penganugerahan bangsawan pribadi utawa turun-temurun, aturan iki uga ditrapake marang para rohaniawan. Ing taun 1872, sawijining dekrit diterbitake sing nemtokake manawa para imam bakal diparingi Ordo Santa Anne, Kelas 3, kanggo 12 taun pangabdian sing tanpa cela. Diaken nampa panghargaan iki sawise 25 taun ngabdi, nanging sawise sepuluh taun ngabdi, dheweke, kaya sing maca mazmur, bisa diparingi medali sing ana gambar raja ing pita Order St Alexander[1202] . Ing taun 1885, kanthi prentah pribadi saka Kaisar Alexander III, para rohaniawan dilarang nganggo panghargaan ing busana ibadah nalika upacara agama[1203] .

Pangurmatan gréja diwènèhaké ing abad kaping 19 miturut urutan ing ngisor iki: 1) cawat, 2) skufia, 3) kamelaukion ungu, 4) salib dada, 5) tongkat, 6) salib dada saka Kabinet Kaisar, 7) mitra. Cawat, tongkat, lan mitra mung dienggo nalika ibadah. Anggota klèri putih pisanan sing diparingi mitra yaiku Pendeta Agung Ioann Pamphilov, pangakrabé Kaisar Catherine II, sing nyebabaké rasa ora seneng ing antarané hierarki. Pemberian salib dada, skufia, lan kamelaukion diwiwiti dening Paul I tanggal 31 Desember 1798. Uskup dioceasan dhéwé nduwé hak maringi cawat lan skufia; kamelaukion lan salib dada dianugerahi dening Sinode Suci miturut rekomendasi uskup; panganggé mitra mbutuhake persetujuan Kaisar. Ing taun 1814, Alexander I maringi salib dada perunggu marang kabèh imam sing wis melu Perang Patriotik. Sawisé pangukuhan mahkota Nicholas II, kabèh imam nampa salib dada pérak. Sabanjuré, mung salib dada emas utawa sing saka Kabinet Kakaisaran sing terus dadi lambang pangurmatan[1204] .

[1199] 2 PSZ. 37. No. 38414; 38. No. 39481. Delengen § 16 ing ngisor iki.

[1200] Konsultasi pra-sidang bakal dibahas luwih jero ing Jilid 2.

[1201] Znamensky, ing: Prav. sob. 1875. 3. kaca 332–336.

[1202] PSZ. 25. No. 18273. Dekrit iki saka Paul I nemtokake yèn mung sawatara tatanan Rusia sing diwènèhaké marang para rohaniawan, yaiku: Tatanan Santo Andreas sing Kapisan Diarani, Santo Alexander Nevsky, Santo Vladimir, lan Santo Anne. Loro tatanan asalé saka Polandia – Tatanan Santo Stanislaus lan Tatanan Elang Putih, sing diadegaké déning Catherine II sawisé Pamérangan Polandia – ora diparingaké marang para rohaniawan. Saliyane, para rohaniawan bisa diparingi Tatanan Santo Yurji lan pita Santo Yurji ing salib dada. Kelas-kelas tartamtu saka panghargaan iki maringi hak istimewa sing cocog; contone, kelas kapisan maringi bangsawan turun-temurun (Kode Undhang-undhang, Buku 9, Artikel 37 (edisi 1876); Chizhevsky, kaca 39–45; Kalashnikov, No. 1152–1157, 1159, 1161).

[1203] Kalashnikov, No. 1177.

[1204] PSZ. 24. No. 18273; 25. No. 18801; Chizhevsky. kaca 39–45; Kalashnikov. No. 1138–1140, 1168. Babagan panghargaan iki, delengen uga: Golubinsky. 1. 2 (1904). hlm. 272 sarta salajengipun, 677, 269 sarta salajengipun, 274 sarta salajengipun, 679; Nikolsky, K. Pedoman Sinau Statuta Gréja Ortodoks. St Petersburg, 1900. Édisi kaping 6. hlm. 55–57, 65.

§ 16. Bantuan finansial kanggo rohaniawan paroki

(a) Nganti abad kaping 18, sumber panghasilan para rohaniawan paroki yaiku: 1) biaya kanggo layanan agama; 2) sumbangan sukarela saka umat paroki; 3) 'ruga', yaiku subsidi saka negara ing wujud barang utawa awis; 4) panghasilan saka tanah greja utawa saka petak-petak tanah sing diparingi negara kanggo panggunaan rohaniawan. Biaya kanggo upacara agama tetep dadi sumber penghasilan utama, amarga wis ditemtokake lan wajib, dene jumlah sumbangan sukarela owah-owahan banget gumantung marang wektu, panggonan, kabiasaan, lan k , kahanan finansial para umat paroki. Subsidi nagara diwenehake mung marang sawetara paroki, lan kepemilikan tanah greja uga arang banget. Langkah-langkah sing dijupuk ing abad kaping 17 kanggo nyedhiyakake tanah marang paroki, ing praktik mung ditrapake sacara parsial; mula, ing wiwitan abad kaping 18, kahanan finansial para rohaniawan paroki dadi rapuh lan sithik[1205] . Kekurangan keamanan iki, uga kabutuhan kanggo ngolah tanah greja dhéwé, nggawé beban gedhé marang rohaniawan paroki, sing ngrusak tugas pastoralé. Ing seperempat kapisan abad kaping 18, I. T. Pososhkov nggambarke kahanan kaya mangkene: 'Aku ora ngerti kahanane ing tanah liya, utawa kepiye para imam pedesaan nyukupi kebutuhané, nanging wis misuwur yèn ing kéné ing Rusia para imam pedesaan nyukupi kebutuhané liwat gaweyané dhéwé, lan ing babagan iki padha karo para petani; tukang tani ing bajak, lan imam ing bajak; tukang tani nganggo sabit, lan imam nganggo sabit; nalika Gréja Suci lan kawanan rohani dibiarkan ing sisih. Lan amarga praktik tetanen kaya ngono, akèh wong Kristen mati ora mung tanpa dianggep pantes nampa Awaké Kristus, nanging uga ora oleh tobat lan mati kaya kéwan ternak. Lan aku ora ngerti kepiye iki bisa dibenerake: padha ora nampa gaji saka sang raja, uga ora nampa sedekah saka masyarakat, lan mung Gusti sing ngerti apa sing dadi panguripané."[1206] . Pososhkov kanthi bener nunjukake cacaté sistem nyedhiyakake panguripan saka tanah kagungan gréja, sing kudu diolah déning para rohaniawan dhéwé, lan nliti sakabèhé pitakonan babagan dhukungan materiil para rohaniawan saka sudut pandang pakaryan pastoralé – bab sing meh ora tau ditindakake déning panguwasa resmi. Gagasan solusi radikal kanggo masalah iki – meksa para umat supaya ndhukung pasturé dhéwé – muncul saka wektu ke wektu, nanging langsung ditinggal amarga ora tertata komunitas greja lan, luwih-luwih, amarga kesadaran komunal sing isih ing tahap awal.

Pendapatan imam paroki gumantung utamane marang upah kanggo layanan agama, sing sejatine ora ana tarif tetep. Faktor subyektif, kaya popularitas imam utawa kecenderungan lan kamampuane kanggo 'ngutip' pembayaran, uga nduweni peran penting. Nanging alangan utama yaiku sikap marang imam lan pakaryane sing wis dadi kebiasaan ing masyarakat Rusia. Wong biasa arang banget ndeleng pasturé minangka panggembala rohani utawa pituduh urip agamane. Kanggo dhèwèké, sing wis biasa ngajèni sakramèn lan aspek ritual urip gréja, pastur iku perantara sing perlu kanggo komunikasi karo donya luwih dhuwur, sing nindakake layanan agama sing tanpa kuwi ora mungkin 'mbenerake atiné', mula pantes nampa upah. Nanging ing wektu sing padha, wong sing pracaya nganggep dhèwèké nduwèni hak kanggo nemtokake jumlah upah iki miturut panemuné dhéwé babagan pentinge sawijining pangibadah. Kabebasan kaya ngono dadi pérangan sing ora bisa dipisah saka kesadaran agamane. Mung dhèwèké sing ngerti sepira pentinge pangibadah kuwi kanggo atiné. Keyakinan sing wis ngakar jero ing ati wong Rusia iki, kanthi oyot sing wis atusan taun, terus lestari sajrone abad kaping sanga welas lan kaping rong puluh. Gagasan ngganti pambayaran kanggo layanan agama nganggo iuran tetep saka kabèh anggota komunitas gereja isih ora cocog karo kesadaran agama wong Rusia nganti saiki. Para rohaniawan dhuwur ora nate nyengkuyung gagasan iki. Mbok menawa padha wedi menawa iki bakal nimbulake rasa identitas ing

---

[1205] Babagan pangasilan rohaniawan paroki ing abad kaping 16–17: Makarii. 8. kaca 240–242, 289–294; 9. kaca 127–129. Dobroklonsky (3, ing: Dushep. cht. 1889. 2. hlm. 135–139) netepake manawa kahanan finansial para rohaniawan paroki ing abad kaping 17 luwih parah tinimbang ing abad kaping 16 utawa ing awal abad kaping 17. Delengen uga: Znamensky, P. 'Babagan Cara-cara Ndhukung Para Rohaniawan ing Abad kaping 17 lan 18', ing: Prav. sob. 1865. 1; ibid. Babagan Status Pendeta Rusia ing Abad kaping 17 lan 18: ibid. 1867. 1; Lyubimov, G. Survei Sajarah babagan Cara-cara Ndhukung Pendeta Kristen wiwit Jaman Apostolik nganti Abad kaping 17–18. St Petersburg, 1851 (kanthi sithik banget babagan pendeta paroki); Yushkov, S. Esai babagan Sajarah Urip Paroki ing Rusia Lor ing abad kaping 15–17. St Petersburg, 1913; Zavyalov, kaca 283–300; Bogoslovsky, M. M. 'Pamrentahan Diri Zemstvo ing Lor Rusia ing Abad kaping 17'. Moskow, 1909–1913. 2 jilid. (uga ana ing: *Readings*. 1909–1913) (karya-karya Yushkov lan Bogoslovsky iku penting banget kanggo sajarah urip paroki ing abad kaping 17).

[1206] Pososhkov. Buku babagan Kamlaran lan Kamulyan, ing: Monumen Sajarah Rusia. Moskow, 1911. Jilid 8. kaca 10.

komunitas greja, sing mesthi wae, lumantar wektu, bakal ngangkat pitakon bab haké kanggo melu aktif ing urip greja. Negara lan hierarki jaman Sinodal ora ana siji waé sing bakal nampani prospek kaya ngono.

Nganti abad kaping 18, durung ana tarif tetep kanggo layanan gréja. Miturut sistem rohaniawan sing dipilih, komunitas paroki bakal nggawe kontrak karo saben imam anyar, sing nemtokake: 1) jumlah tanah sing dialokasikake kanggo panguripan rohaniawan; 2) ing sawetara kasus, pambayaran tambahan ing wangun barang, biasane nalika Natal lan dina raya liyane; 3) saliyane saka iku, upah kanggo nindakake layanan agama. Kontrak kaya ngene iki asring banget ditemokake ing Ukraina, nanging uga ditemokake ing lor Muscovy, uga ing wilayah liya ing negara kasebut[1207] . Yen gréja dumunung ing lahané juragan tanah, kontrak kasebut ditetepake karo juragan tanah. Sawisé syarat-syarat kontrak ditemtokake, kabèh mau kabuktèn stabil banget, saéngga imam anyar arang banget bisa ngganti syarat-syarat mau kanggo kapentingané dhéwé. Administrasi keuskupan, sing mbutuhake sing diangkat kanggo njamin dhukungan saka komunitas paroki—kanthi mangkono njamin panguripane—duwe kapentingan kanggo njamin masa depan imam nganti aliran akèh pungutan menyang kas keuskupan gumantung marang iku. Jaminan kasebut nyakup tanah lan 'ruga' (salah siji jinis pajeg), dene prakara pambayaran kanggo layanan agama isih durung rampung. Sing kapindho asring dibayar kanthi barang; ing Ukraina, iki meh separo saka total. Adat iki lestari nganti taun 1860-an, nyebabake akèh keluhan babagan cara-cara sing digunakake para rohaniawan paroki kanggo nambah upahé kanggo layanan agama. Kekurangan sistem iki wis cetha banget kanggo Pososhkov sing kasebut ing ndhuwur. Ing *Buku babagan Kamlaratan lan Kamulyan*, dhèwèké nyaranake supaya kabutuhan rohaniawan dipenuhi liwat iuran tetep saka anggota komunitas greja: "Lan aku ngajokaké pandangan ing ngisor iki: yèn bisa diatur supaya kabèh umat ing saben gréja wajib nyisihaké persepuluhan utawa siji péranganing kaping rong puluh saka panganané kanggo para rohaniawan, miturut paugeran sing ditetepaké Tsar utawa uskup, supaya kanthi cara iki padha bisa wareg mangan sanajan ora duwé tanah tatanèn. Lan pancen pantes yèn padha ora nduwé tanah tatanèn, amarga padha dadi abdi Gusti lan, miturut sabda Sang Juruwangi, kuduné diuripi déning Gréja, dudu saka tetanen"[1208] . Boh *Spiritual Regulations* lan *Addendum* taun 1722 uga nyatakake manawa pangurusan panguripan rohaniwan nganti saiki durung tertata kanthi becik: "Lan iki dudu tugas cilik, yaiku nglindhungi rohaniwan saka simoni lan ketholokan tanpa isin. Kanggo tujuan iki, bakal migunani kanggo rembugan karo para senator babagan pinten tanah sing kudu diparingake marang saben paroki, saka kana saben wong bakal mbayar jumlah tartamtu marang para imam lan pejabat greja liyane ing parokine, supaya padha duwe sarana sing cukup miturut kabutuhane lan ora bakal nuntut pambayaran kanggo baptisan, panguburan, mantenan lan sapiturute. Nanging, paugeran iki ora ngalang-alangi sapa waé sing kersa maringi imam pira waé miturut karsa dhéwé saka kabecikan atiné. Nanging, statut taun 1722 ora ngemot ketentuan babagan sumbangan saka umat paroki, kejaba kanggo para Old Believers[1209] ; tinimbang kuwi, statut kasebut nyedhiyakake pangurangan penghasilan saka layanan agama, amarga Holy Synod saiki wis nglarang kunjungan adat menyang omah-omah karo ikon lan nyawurake banyu suci ing dina-dina raya, kajaba Paskah[1210] . Ing wiwitan pamaréntahan Anna Ioannovna, Menteri Kabinet A. P. Volynsky, ing 'General Discourse on the Reform of Internal State Affairs', nyatakake yèn biaya kanggo layanan agama iku ngremehake para rohaniawan lan nuntut supaya dibusak, bebarengan karo kewajiban tani wajib sing ditrapake marang para imam, lan diganti karo pajeg tetep[1211] . Sawisé pirang-pirang taun, V. N. Tatishchev ngajokaké nambah jumlah minimal anggota paroki dadi 1.000 jiwa lan ngetrapaké pajak taunan telung kopeck saka saben wong. Miturut panemune, para rohaniawan bakal luwih nggatekake Gréja tinimbang tanah, tetanen, lan nyiapake jerami, amarga sing pungkasan iku ora pantes karo pangkaté lan ndadekake padha kelangan ajining diri sing pantes[1212] . Ing taun 1767, Kolégium Rusia Cilik uga nuntut, ing 'poin'-poiné kanggo Komisi sing ditugasaké nyusun kode undang-undang

[1207] Yushkov. Op. cit. kaca 43 sarta salajengipun; Znamensky. Para Rohaniawan Paroki, ing: Prav. sob. 1872. 3. kaca 189–194, 196, 199–201; Shpachinsky. kaca 351 lan salajengipun. Metropolitan Pskov, Markell (1681–1690), umpamané, nyerat babagan manéka rupa kontrak antarané paroki lan imam (AI. 5. No. 122); bandhingna: PSZ. 2. No. 700, 832.

[1208] Pososhkov. Op. cit. kaca 10.

[1209] Peraturan Rohani. Bagéan 3. Klausa 13, 22; PSPiR. 1. No. 596. Artikel 3, 22, 23; 2. No. 452. Artikel 27; PSZ. 6. No. 4009. Artikel 14.

[1210] PSZ. Jil. 6, No. 3910; Jil. 7, No. 4549; PSPiR. Jil. 2, No. 419, 486; Jil. 4, No. 1344.

[1211] Volynsky, A. P. 'Diskusi Umum babagan Reformasi Urusan Dalam Negeri', ing: Readings. 1858. Jilid 2. Beragam. kaca 155.

[1212] Kutipan saka: Solovyov. 20. kaca 269.

anyar, supaya penghasilan rohaniawan kulit putih sing asalé saka umat paroki ditemtokaké lan tanahé dicabut saka dhèwèké. Para warga kutha Krapivna nyatakaké panemuné kanthi cara sing padha ing petisié[1213] .

Ing taun 1742, ana dekrit sing nerbitake maneh syarat kanggo ngukuhake gréja anyar, 'yen gréja-gréja kuwi kabukti wis nyukupi panguripan sing kasebut mau (yaiku pangopènan – Ed.)… lan tanpa bukti pangukuhan gréja, ijin ora bakal diwènèhaké'[1214] . Nanging, kahanan ing paroki sing wis ana tetep ora owah. Ing taun 1724, para imam ing kutha krajan ngadu marang Sinode babagan kahanan sing angel. Ing taun 1750-an, kadhangkala ana imam-imam St. Petersburg sing pindhah menyang paroki ing pedesaan, amarga urip ing kana rada luwih gampang. Upah paling dermawan kanggo layanan ditemokake ing Ukraina, ing kana uga adat lokal mesthi mbutuhake sumbangan sukarela[1215] . Nanging, ing taun 1767, Uskup Belgorod ngeluh ing usulané marang komisi legislatif sing kasebut mau babagan kamlaratan ekstrim para rohaniwané, sing kapaksa golek panguripan saka tetanen. Ing taun 1763, Metropolitan Arseny Matseevich saka Rostov nglaporake manawa ing keuskupané, para imam ing pedesaan umume urip ing kamlaratan banget lan ngupadi panguripan saka tetanen[1216] .

Tarif tetep kanggo persembahan sepuluh persen gereja ditemtokake dening Senat ing taun 1765, nalika masalah kepemilikan tanah gereja diajokake marang Senat. Para rohaniawan kanthi tegas dilarang ngluwihi tarif sing wis ditemtokake, sanajan tarif kasebut luwih murah tinimbang sing biyen ditrapake. Akibate, dekrit iku kabuktèn ora bisa ditrapaké, lan keluhan pemerasan déning rohaniawan saya kerep[1217] . Kamungkinan kegagalan iki nyurung Sinode Suci kanggo nyatakaké ing dekrité pangajab supaya, manut 'Peraturan Rohani', dikenalké pajak pekarangan tani taunan lan dibusaké biaya layanan gréja[1218] . Sanadyan ana kenaikan umum ing biaya urip, tarif layanan gréja ora dianyari sajrone separo kapindho abad kaping 18[1219] . Malah ing dekrit rinci Paul I tanggal 18 Desember 1797, mung masalah tanah gréja sing dianggep, déné bab layanan gréja ora ana sing kasebut[1220] . Mung kanthi dekrit tanggal 3 April 1801 tarif kanggo layanan gréja digandhaké kaping pindho dibandhingaké karo taun 1765.[1221] Ing taun 1808, Komisi Sekolah Teologi, kanthi tujuan nglumpukaké dana kanggo sekolah, kapeksa mriksa kabèh item anggaran Departemen Gréjawi, uga kanthi teliti ngevaluasi kahanan para rohaniawan paroki. Sawijining panaliten mbuktekake manawa saka 26.417 gréja, mung 185 sing nduwéni pangasilan taunan 1.000 rubel. Nanging mayoritas mung nduwéni pangasilan antara 50 lan 150 rubel saben taun, malah ana sing mung 10 rubel. Komisi nentang tetepé biaya kanggo layanan agama, ngajokaké ngganti biaya kanggo layanan pokok kaya baptisan, mantenan, lan sapituruté karo sumbangan rutin saka umat paroki; upah sukarela diusulaké kanggo layanan sing ora pokok (ibadah ing omah, lsp.). Nanging, komisi nganggep yèn kesulitan sing ana gandhèngané karo ngetrapaké sistem kaya ngono ora bakal bisa diatasi, lan nyaranaké supaya para rohaniawan paroki diparingi gaji saka nagara[1222] . Sanadyan mangkono, ora ana owah-owahan sajrone pamaréntahan Alexander I. Ing jaman pamaréntahan Nicholas I, Metropolitan Filaret Drozdov ngajokaké supaya biaya layanan

---

[1213] Koleksi. 43. kaca 230. Dekrit kutha Krapivna, ing nyusuné para rohaniawan kutha melu, delengen: Koleksi. 93. kaca 491–492. Rohaniawan kutha Uglich, kosok baliné, nyengkuyung panyedhiyan tanah (ibid. kaca 541–548).

[1214] PSZ. 11. No. 8625; diulang ing taun 1756 (14. No. 10780) lan ing taun 1818 (25. No. 27405).

[1215] Hist. – Stat. St Petersburg. 5. Bagéan 2. kaca 29, 44 lan salajengipun; babagan Keuskupan Moskow: Rozanov. 2. 1. kaca 171 (babagan penghasilan saka layanan gréja, sing ing kéné luwih dhuwur tinimbang ing St Petersburg); Golubev. Kantor Panaliten, ing: OAMYU. 4; babagan kahanan ing Ukraina ing taun 1840-an–1850-an, delengen: Shpachinsky. kaca 351 lan salajengipun, 365–367.

[1216] Koleksi. 43. kaca 430–433. Para rohaniawan paroki Keuskupan Kyiv nyatakake pandangan sing padha ing 'poin'-poiné: ibid. kaca 444–447; Arseny Matseevich, ing: Readings. 1862. 2. kaca 31.

[1217] Tarif pambayaran kanggo layanan gréja ditemtokaké déning Komisi Pamilikan Gréja, disahaké déning Catherine II lan diterbitaké ing wangun dékrété Sinod lan Sénat (PSPiR. E. II. 1. No. 225; PSZ. 17. No. 12378). Nanging, dekrit tanggal 18 April 1765 ora ditrapake ing saben panggonan. Ing Moskow, nganti taun 1774, para imam paroki isih ngetokake biaya layanan agama sing luwih dhuwur tinimbang sing wis ditemtokake ing dekrit; contone, 25–30 kopeck kanggo baptisan tinimbang 3 kopeck sing wis ditemtokake, lan 50–80 kopeck kanggo panguburan tinimbang 10 kopeck. Angel ngomong apa jumlah kasebut dibayar kanthi sukarela utawa apa iki dadi syarat sing dipatokake para imam (Rozanov. 2. 1. kaca 337).

[1218] Koleksi. 43. kaca 417. Pasal 5.

[1219] Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. 3. kaca 204–210; Semevsky. Pendeta Deso ing Setengah Kapindho Abad kaping 18, ing: Russ. st. 1877. 8. hlm. 505–512, 529. Bab kenaikan rega ing separo kapindho abad kaping 18, delengen: Rozanov. Jilid 2, No. 1, kaca 171 sarta salajengipun; Jilid 2, No. 2, kaca 337 sarta salajengipun; bandhingna: Titlinov. Gavriil Petrov. kaca 624 sarta salajengipun.

[1220] PSZ. 24. No. 18273.

[1221] PSZ. 26. No. 19836, cf. No. 19816.

[1222] PSZ. 30. No. 23122.

agama ditambahaké. Nalika ing taun 1838 diajokaké ngetrapaké pajak 30 kopeck saben rumah tangga tani kanggo ndhukung rohaniawan, Filaret nulis: "Apa pemilik tanah uga kudu mbayar pajak kanggo ndhukung rohaniawan paroki, utawa kenapa dhèwèké éntuk manfaat saka layanan rohaniawan kanthi gratis, nalika dhèwèké nduwèni kabutuhan sing padha karo para tani?" Panemu sing adil lan wajar iki mesthi ora nyenengake Sinode Suci utawa Kaisar, amarga katon y , ing prinsip, nyuda golongan bangsawan sing bebas pajak dadi padha karo golongan sing mbayar pajak![1223] Ing separo kapisan abad kaping 19, pitakonan babagan pajeg permanèn marang anggota komunitas gréja wis dibahas luwih saka sapisan, nanging mesthi ora ana asilé. Nanging, ing jaman Nicholas I, gegayutan karo masalah kepemilikan lahan paroki lan amarga ana alokasi khusus saka kas negara menyang anggaran Sinode Suci, wiwit dijupuk langkah-langkah kanggo nglaksanakake kanthi bertahap gagasan tunjangan negara.

Ing taun 1860-an, para rohaniawan wiwit mbahas kasangsarane kanthi terbuka, kanthi migunakaké jurnal gréja anyar sing bubar diadegaké. Kabutuhan kanggo 'tawar-menawar' karo paroki babagan panjaluk dianggep ngremehake. Kebanyakan panulis nduwèni pandangan yèn pajak permanèn kudu dipungut saka umat paroki kanggo ndhukung rohaniawané, sanadyan padha ngakoni yèn komunitas gréja Rusia durung siap sacara psikologis kanggo gagasan sing ora populer kuwi. Umat awam uga melu ing debat kuwi. Ing taun 1868, I. S. Aksakov nulis: "Kanthi 'paroki' kita maksud komunitas, gréja, lan rohaniwan, sing ora bisa dipisahake lan mbentuk siji kesatuan organik… Kahanan urip organik iki sing pas banget ora ana ing paroki Rusia kita. Mung ana sawetara wangun eksternal sing isih ana, nanging kuwi umume mung kanggo kapentingan tertib lan perbaikan saka njaba… Ana umat paroki, nanging ora ana paroki ing teges sejati tembungé; wong-wong ditugasake menyang gréja, nanging padha ora mbentuk komunitas gréja ing teges sejati lan asli. "Paroki iki wis ora nduwé kabèh otonomi." Miturut Aksakov, syarat sing ora bisa dipisahake kanggo ngrampungake masalah panguripan rohaniawan paroki yaiku tertibé urip paroki sing bener; para umat kudu nyadari tugasé marang rohaniawané. Mung kanthi mbebasake rohaniawan saka gumantung finansial sing ngremehake marang kersaning umat, bakal ana tuwuhé wewenang rohaniawan lan kesadaran dhiri minangka panggembala[1224] . Debat umum babagan pajak paroki ngasilake sawetara asil[1225] . Sawisé ditetepaké tingkat staf anyar ing taun 1869 lan ditemtokaké syarat-syarat mbukak paroki anyar, uskup dioceesan bisa nuntut calon umat paroki supaya maringi dhukungan sing cukup kanggo rohaniawan. Nanging, masalah pambayaran kanggo layanan agama lan pajak paroki tetep durung rampung. Gaji negara mung dibayar marang sawatara anggota rohaniawan lan ora akeh mbantu ngatasi kahanan sing parah[1226] .

b) Sanajan sadurunge abad kaping 18, ing panggonan tartamtu wis dadi perlu, saliyane pambayaran kanggo layanan sing ora bisa dipercaya, ngenalake 'ruga'—yaiku subsidi—lan alokasi tanah. Ing dokumen abad kaping 17, mesthi kacathet kanthi teliti apa gréja nampa 'ruga' lan apa gréja nduwéni tanah sing kacathet ing registri tanah. Ruga bisa diwènèhaké saka kas kraton, utawa déning pamilik tanah ing ngendi gréja dumunung, utawa pungkasané déning warga kutha utawa désa, kanthi awis utawa barang. Sing kaping pungkasan iki lumrah banget ing abad kaping 15–17 ing paroki lor, ing ngendi rasa komunitas luwih kuwat[1227] . Dukungan nagara biasane diwenehake minangka wangsulan marang petisi sing cocog lan bisa bersifat sementara utawa tanpa wates – nganti sacara khusus dibatalake. Ing umume kasus, iki digunakake dening katedral lan greja kutha liyane. Ing taun 1698, Pangeran I mbusak 'ruga' moneter kanggo Siberia, lan ing taun 1699 uga kanggo sakabehing kakaisaran, nalika nyuda sacara signifikan 'ruga' ing wujud barang[1228] . Wiwit awal taun 1720-an, pamaréntah

---

[1223] Filaret. Panemu-panemu sing diklumpukake. Jilid 2. kaca 225–238, 426–447, 429–442.

[1224] Aksakov. Karya Kumpul. Jilid 4 (1886). kaca 127–150, 143 sarta salajengipun (kaping pisan diterbitaké ing: Moskow, 1868).

[1225] Ing sawetara kutha, umat paroki luwih milih menehi sumbangan sukarela saben wulan tinimbang mbayar kanggo layanan, nanging pangaturan iki ora tahan suwe. Fenomena sing padha uga diamati ing keuskupan Ryazan lan Taurida (Cuplikan… kanggo taun 1866. kaca 130 lan salajengipun; Extracts… for 1870. p. 250).

[1226] 2 PSZ. 48. No. 52028; Review… of Alexander III. kaca 434–436; Nechaev (1890). kaca 356 lan salajengipun; Chizhevsky. kaca 33 lan salajengipun. Bab kahanan finansial sing mlarat ing kalangan rohaniawan pedesaan ing taun 1870-an lan 1880-an, delengen: Evlogii. The Path of My Life. kaca 13.

[1227] Yushkov. Op. cit. kaca 3 sarta salajengipun; Bogoslovsky. Op. cit., vol. 2, kaca 19 lan salajengipun. Wiwitane, istilah 'ruga' mung ateges pambayaran ing wangun barang (utamane gandum); mengko, tanah sing diparingake marang rohaniawan uga kalebu ing istilah iki (Golubinsky. 1. 1. (1901), kaca 532).

[1228] PSZ. Jilid 2, No. 1664; Jilid 4, No. 2194.

miwiti nglumpukaké informasi babagan 'ruga' sing ana kanthi niyat cetha kanggo mbusak sakabehé[1229] . Kahanan iki nyebabake 'ruga' ora dibayar kanthi lengkap ing pirang-pirang panggonan, lan ing pirang-pirang paroki ana semacam aset dhuwit sing nglumpuk ing kas negara, sing diarani 'gaji sing durung dibayar'. Sanadyan ana dekrit taun 1730 lan peringatan saka Senat ing taun 1736 , tunggakan 'ruga' mau mung dirampungake kanthi cara sing ora teratur banget lan ora kabeh dibayar. Ing taun 1736, Kabinet Menteri ngetokake prentah supaya 'ruga' dibayar ora saka dana Kas Negara, nanging saka pendapatan Dewan Ekonomi. Ing saben kasus individu, sadurunge dokumen diajukake marang kas Negara Dewan Keuangan, dokumen mau kudu diverifikasi dening Sinode Suci[1230] . Rekening 'ruga' sing diarani kaya ngono ora tau rampung, lan mung rohaniawan saka Katedral St Petersburg lan Katedral Assumption lan Archangel ing Moskow sing nampa ruga kanthi teratur, kanthi tembung liya, gaji negara[1231] . Mung Kaisar Elizabeth sing mrentahake pambayaran penuh stipendium marang gréja-gréja 'rug'[1232] . Saka laporan babagan gréja-gréja 'rug', sing dijaluk taun 1763 saka Kanselir Nagara déning Komisi Babagan Estet Gréja, cetha yèn total subsidi sing dibayar tekan 35.441 rubel 16 *rubel 14 kopeck; jumlah iki ora kalebu pambayaran ing wangun barang marang gréja kutha, lan ana 516 gréja sing nduwéni tanah.*

Ora kabèh gréja sing wis kelangan tanahé klebu ing daftar taun 1764; malah, ing kana kacathet gréja-gréja liya sing sadurungé durung nduwé tanah. Para rohaniawan ing désa ora klebu ing daftar iki babar pisan. Sawisé mriksa dokumen saben gréja sing kena 'ruga', Komisi Pamilikan Gréja, sawisé nyuda sawetara pos anggaran, netepaké jumlah 'ruga' kaya ing ngisor iki: kanggo imam – 62 rubel 50 kópék; kanggo juru kebon gréja – 18 rubel; lan kanggo kabutuhan gréja – 10 rubel saben taun. Gereja-gereja sing nduwé 'ruga' kurang saka 10 rubel kudu dirumat déning administrasi keuskupan. Wiwit taun 1786, 'ruga' dadi murni awis ing saindenging nagara, sawisé kuwi jumlahé ngancik 19.812 rubel 18 *kopeck 34 kopeck[1233] Para rohaniawan pedesaan manèh dilalekaké. Amarga ora bisa ngrampungake masalah dhukungan finansial, pamaréntah paling ora nyoba matesi pambentukan paroki anyar lan tuwuhé jumlah rohaniawan. 'Ngopeni perbaikan Gereja lan peduli marang para peladené', sing diumumaké ing dekrit Paul I tanggal 18 Desember 1797, ing praktik mung mengaruhi sawatara cilik rohaniawan sing wis ana ing pangayoman nagara.*

Ing taun 1808, Komisi Sekolah Teologi nyoba ngrampungake masalah panguripan rohaniawan kanthi mbayar gaji saka negara. Diusulake supaya luwih saka 25.000 paroki dipérang dadi pitung kelas lan disubsidi miturut tingkat pendhidhikan para imam. Nanging pungkasane diputusaké kanggo ngecualèkaké 14.619 gréja saka telung kelas paling ngisor, saéngga pangopènané diserahkan marang paroki-paroki mau dhéwé, sing kawajiban nglumpukaké watara 300 rouble saben taun kanggo para rohaniwané, kalebu penghasilan saka tanah gréja. Miturut itungan komisi, pangopènan papat kelas paling dhuwur mbutuhake 7.101.400 rubel saben taun[1234] . Kanggo nutupi biaya kasebut, sing diarani 'dana ekonomi' kudu digunakake dhisik lan paling utama; yaiku modal sing diduweni gréja saka pendapatan gréja – totalé 5.600.000 rouble – sing sawatara wis disisihaké kanggo kabutuhan sekolah teologi. Dhuwit iki bakal disimpen ing Bank Negara, lan bebarengan karo subsidi negara saben taun sing jumlahé rong yuta rouble, diarep-arep bakal ngasilaké bunga 6.247.450 rouble saben taun kanggo mbayar gaji rohaniawan; jumlah iki uga kalebu asil saka adol lilin[1235] . Ing taun 1808, rencana iki disahaké déning Kaisar, lan masalah dhukungan finansial para rohaniawan katon wis rampung. Nanging, akèh paroki, uga para juragan tanah sing nduwèni hak ngatur dana paroki, buru-buru mbuwang dhuwit akèh kuwi supaya ora disita déning negara. Saliyane, sawisé Perang 1812, kas nagara dhéwé ngalami kesulitan. Kahanan malah tambah parah nalika kabukten yèn itungan pendapatan saka adol lilin greja wis salah. Pengumpulan modal ekonomi iki terus-terusan nganti jaman pamaréntahan Nicholas I lan ditandhani déning kekurangan dana sing gedhé. Ing taun 1721,

---

[1229] PSZ. 5. No. 3175; 6. No. 4120; 7. No. 4190. Artikel 23–24; Zavyalov. kaca 305.

[1230] PSZ. 8. No. 5631; 9. No. 6777, 6878; 10. No. 7387; PSPiR. 7. No. 2311. Delengen: Titlinov. Pamrentahan Anna Ioannovna. kaca 178 lan salajengipun.

[1231] PSZ. 10. No. 7314; PSPiR. 7. No. 2585; Ist. – Stat. St Petersburg. 5. Bagéan 2. kaca 45–49 (data babagan alokasi dana kanggo gréja-gréja individu).

[1232] Zavyalov. Lampiran 6. Dhaptar paroki uga kalebu rohaniawan Georgia sing wis mlayu menyang Moskow lan nampa pitulungan finansial ing kana (PSZ. 22. No. 16448).

[1233] Zavyalov. kaca 310 lan salajengipun.

[1234] PSZ. 30. No. 23122–23124. Delengen Bagéan 2 saka laporan komisi tanggal 26 Juni 1808: Bab pangopènan paroki gréja.

[1235] Laporan iki uga dikutip kanthi rinci dening Znamensky (Prav. sob. 1872, jilid 3, kaca 408 lan salajengipun).

Peter I netepaké monopoli gréja ing adol lilin ing papan ibadah, nyambungaké iki karo organisasi omah pitulungan paroki. Wiwit taun 1740, asil saka monopoli iki dialiraké menyang sekolah teologi. Ing taun 1753, monopoli kasebut dibubarake lan dagang lilin gréja uga diijini marang individu pribadi. Ora nganti taun 1808 Komisi Sekolah Keagamaan éntuk mbalèkaké monopoli saka Kaisar, kanthi pangarep-arep bisa nambah pendapatan sing wis mudhun lan migunakaké kanggo kabutuhan sekolah. Nanging, amarga akèh gréja, utamané gréja monastik, ora wajib nyetor pangasilan iki, lan para rohaniawan gréja liya nglaporake panrimané kanthi kurang ing cathetané, asil sakabèhé dadi luwih prasaja tinimbang sing diarep-arep. Amarga kabèh alesan mau, rencana Komisi kabuktèn ora bisa ditindakaké[1236] .

Kanthi munggahé Kakaisar Nicholas I, Sinode Suci kapeksa ngatasi masalah nambah pangasilan para rohaniawan. Wiwit taun 1827, 25.000 rouble dibayar saben taun saka dana kanggo sekolah teologi kanggo mbantu rohaniawan sing kena musibah geni; wiwit taun 1828, jumlah tahunan iki mundhak dadi 40.000 rouble. Ing tanggal 6 Desember 1829, usulan Sinode kanggo menehi hibah marang paroki-paroki paling mlarat disetujoni, lan jumlah 142.000 rubel dialokasikake saka kas nagara kanggo tujuan iki; ing taun 1830, jumlah iki ditambah dadi 500.000 rubel. Ing anggaran taunan Sinode Suci, dhuwit iki kacathet ing bagean kapisah – kanggo gaji para rohaniawan. Prioritas diwenehake marang paroki-paroki paling mlarat ing provinsi-provinsi kulon – Minsk, Mogilev, lanVolhynia[1237] . Ing taun 1838, sawijining komisi kang dumadi saka wakil-wakil Sinode Suci, Jaksa Agung, lan Menteri Dalam Negeri miwiti makarya; komisi iki uga ngurusi babagan panguripan para rohaniawan. Sawisé paroki-paroki Uniate bali menyang Gréja Ortodoks ing taun 1838 lan sekularisasi tanah-tanahé ing taun 1841 (§ 10), para rohaniawan saka keuskupan Lithuania, Polotsk, Minsk, Mogilev, lan Volhynia sacara parsial dipindhahaké menyang daftar gaji nagara (1842). Paroki-paroki dipérang dadi pitung kelas, kanthi cacah umat antara 100 nganti 3.000. Gaji kanggo imam yaiku 100–180 rubel, kanggo diakon 80 rubel, lan kanggo abdi gréja 40 rubel. Ing wektu sing padha, mayoritas imam diwajibaké ngapura biaya kanggo layanan agama[1238] . Tata cara penempatan staf standar iki pungkasane diperluas menyang provinsi liyane. Ing taun 1855, 57.035 imam lan pelayan gereja nampa gaji, lan 13.862 paroki kalebu ing tata cara penempatan staf, kanthi total pembayaran 3.139.697 rubel 86 kopeck.[1239] Ing taun 1862, jumlah gréja kabèh watara 37.000, saka iku 17.547 klebu ing daftar gaji resmi, nampa total 3.727.987 rouble.[1240] Ing taun 1862, Komisi Khusus diadegaké kanggo nggoleki cara njamin panguripan rohaniawan; komisi iki nduwèni cabang ing saben provinsi, ing ngendi wakil-wakil bangsawan uga melu. Nanging, rapat-rapaté, sing narik kawigaten umum, ora ngasilaké keputusan konkret. Minangka langkah darurat, dicoba nyuda jumlah paroki liwat Piagam Paroki khusus sing diterbitake ing taun 1869 lan Tambahané ing taun 1871. Ing taun 1871, Bendahara Negara mbayar gaji total 5.456.204 rubel marang para rohaniawan saka 17.780 paroki. Sawisé njabat dadi Jaksa Agung, K. P. Pobedonostsev ngeluh marang Kaisar Alexander III yèn ing 17 keuskupan para rohaniawan urip ing kamlaratan abot lan ora nampa gaji sakpisan. Ing wiwitan pamaréntahan Kaisar Alexander III (1884), ana paningkatan cilik ing gaji ing keuskupan-keuskupan sing banget mlarat (Keuskupan Riga lan Eksarkat Georgia). Ora nganti taun 1892 dana umum ditambah 250.000 rubel, lan ing taun 1895 ditambah maneh 500.000 rubel.[1241]

Manifesto Nicholas II tanggal 26 Februari 1903 maneh ngumumake langkah-langkah kanggo 'ngleksanani inisiatif sing ditujokake kanggo ningkatake kahanan finansial para rohaniawan Ortodoks ing pedesaan '. Ing taun

---

[1236] PSZ. 6. No. 3746; No. 4669a (ing lampiran Jilid 40 tanggal 6 Februari 1725); 4490a (ibid.); 9. No. 6994; 11. No. 8287; 30. No. 23254; 32. No. 25658, 28396; 2 PSZ. 12. No. 10605.

[1237] 2 PSZ. 2. No. 1081; 3. No. 1697, 2034, 2245; 4. No. 3323. Undhang-undhang tanggal 6 Desember 1829 (4. No. 3323) uga kalebu pranatan anyar babagan kagungan tanah para rohaniawan paroki.

[1238] 2 PSZ. 16. No. 15152; 17. No. 15189, 15470, 15873; Kutipan… kanggo taun 1839. kaca 48 lan salajengipun; Cuplikan… kanggo taun 1844. kaca 55–57; delengen uga: 14. No. 12458.

[1239] 2 PSZ. 18. No. 16678, 16852; Kutipan… kanggo taun 1854. kaca 41.

[1240] 2 PSZ. 33. No. 32788; Kutipan… kanggo taun 1861. kaca 161; Filaret. Kumpulan Panemu. 5. 1. kaca 291–298. Ing taun 1859, Sinode Suci malah nyusun rancangan sing miturut rancangan kasebut kabeh rohaniawan paroki bakal diwenehi gaji, nanging amarga kurang dana, rencana kasebut mung dadi niat apik waé.

[1241] Cuplikan… kanggo taun 1867. kaca 163 lan salajengipun; Cuplikan… kanggo taun 1868. kaca 238; Cuplikan… kanggo taun 1870. kaca 239–243; Cuplikan… kanggo taun 1871. kaca 197, 207; 2 PSZ. 48. No. 52048; Laporan… kanggo taun 1894–1895. kaca 427 (wis ana 19.000 paroki ing ngendi rohaniawan nampa gaji); Review… of Alexander III. kaca 387–398, 405–410; 3 PSZ. 4. nomer 2219, 2503, 2629. Nanging, saliyane nambahé subsidi nagara, cacahé paroki anyar uga mundhak (Pobedonostsev. Letters. 2. kaca 43).

1910, sawijining departemen khusus maneh diadegake ing jero Sinode Suci kanggo nyusun rencana langkah-langkah dhukungan finansial kanggo para rohaniawan. Pembayaran saka kas negara kanggo pangopènan rohaniawan paroki ditambah 500.000 rubel ing taun 1909 lan 1910, ing taun 1911 nambah 580.000 rubel, lan ing taun 1912 nambah 600.000 rubel, nanging sanajan mangkono isih durung cukup kanggo nutupi kabutuhan. Itungan saka Sinode Suci wiwit taun 1896 wis nuduhake manawa, kanthi pembayaran rata-rata 400 rubel saben paroki saben taun, dibutuhake tambahan 1.600.000 rubel. Wiwit wektu kuwi, jumlah paroki saya mundhak kanthi signifikan. Ing taun 1910, rohaniawan saka 29.984 paroki nampa gaji, dene ing 10.996 paroki isih durung nampa, sanajan negara wis nyedhiyakake 13 yuta rubel kanggo tujuan iki.[1242] Rancangan undang-undang babagan panyedhiyan kanggo rohaniawan Ortodoks, sing diajukake marang Duma Negara kaping papat ing taun 1913, nyedhiyakake penghasilan taunan 2.400 rubel kanggo imam, 1.200 rubel kanggo diakon, lan 600 rubel kanggo kantur. Upah-upah iki adhedhasar 'gaji standar' nagara sing jumlahé 1.200, 600, lan 300 rubel saben-saben; separo liyane dijupuk saka pajak tetep ing paroki utawa saka asil tanah greja, yen ana. Meletusé Perang Donya I kanthi dadakan ing taun 1914 nyegah diskusi luwih lanjut babagan rancangan undang-undang iki. Anggaran Sinode Suci kanggo taun 1916 nyisihaké 18.830.308 rubel kanggo pangopènan rohaniawan (kalebu misionaris); jumlah iki meh ora cukup kanggo ndhukung luwih saka loro pertiga saka kabèh paroki[1243] . Nanging, kudu diakoni manawa ing separo kapindho abad kaping sanga welas lan sajrone rong dasawarsa kapisan abad kaping rong puluh, kahanan finansial para rohaniawan saya apik banget. Pengenalan pajak marang paroki bisa, ing jangka panjang, ngrampungake masalah iki kanthi cukup memuaskan, lan bisa uga tanpa melu Kamentrian Keuangan babar pisan (deleng Tabel 6 ing pungkasan jilid iki).

(c) Pitakonan babagan maringi tanah marang rohaniawan paroki bola-bali diangkat sajrone periode Sinodal – saben ana rembugan babagan nyedhiyakake panguripan rohaniawan. Ana loro alesan kanggo iki: kaping pisan, iki minangka cara tradisional sing wis dadi kabiasaan panguwasa nagara kanggo ngrampungake masalah keuangan; kapindho, ing abad kaping 18, tanah isih dadi aset sing akèh diduwèni pamaréntah. Sadurunge primasi Patriark Filaret (1619–1634), panyerahan tanah marang rohaniawan paroki durung dadi adat utawa praktik sing sah sacara hukum. Tanah greja sing diparingake marang paroki (tanah sing ditugasake), beda karo sing diparingake marang uskup, sinode, utawa biara, ora kalebu tanah pusaka sing bisa diwarisake. Tanah-tanah kuwi kosong, ora ana hak istimewa apa wae, nanging gantiné bebas saka pajak (cukai). Ing Provinsi Patriarkal, miturut rincian ing daftar tanah taun 1620-an, petak-petak tanah 10–20 cheti, yaiku 5–10 desyatina, diparingake marang gréja paroki. Lahan-lahan iki kacathet ing daftar tanah minangka kagungan para rohaniawan, lan ukurane lan panggonané bisa diowahi manèh ing survei tanah sabanjuré.

Ing sisih lor Rusia, malah sadurunge abad kaping 17, para petani wis nduwé adat nyisihaké tanah dhéwé kanggo pangopènan rohaniawan. Sakwisé tanah iki kena pajeg tanah—tegesé kena pajak nagara—rohaniawan banjur dadi wajib pajeg. Kahanan iki persis padha karo tanah sing diwarisaké marang gréja paroki ing wasiaté para duwé tanah. Ing taun 1632, wasiat kaya ngono dilarang, sanadyan sing wis digawe sadurunge tetep berlaku. Miturut Kode taun 1649, tanah-tanah iki uga ora disita, nanging pamaréntah nolak panyuwunan saka komunitas gréja kanggo alokasi tanah tambahan lan saka para pamilik tanah kanggo ijin nransfer tanah marang gréja. Ing taun 1676, sawijining dekrit diterbitake sing kanthi tegas nglarang pangalokasian tanah marang gréja; nanging, wiwit taun sabanjure, ana dekrit liya sing manèh maringi ijin pangalokasian saka tanah pribadi (nanging ora saka negara), antarané 5 nganti 10 desyatina. Sajrone redistribusi tanah taun 1674, kabèh gréja sing dibangun sawisé redistribusi taun 1620-an diparingi tanah kepemilikan miturut dhawuh saka Patriark Joakim (1674–1690), déné sawijining dekrit taun 1685 malah meksa para pamilik tanah sing kepengin mbangun gréja ing tanahé kanggo nyisihaké 5 desyatina tanah kanggo kuwi[1244] .

[1242] 3 PSZ. 22. No. 22581; 30. No. 33701; 31. No. 34890, 35315; Laporan Stenografi Duma Negara Sesi 3. Sesi 2. Sidang 34. kaca 2091; Sesi 5. Lampiran No. 119; Masa sidang kaping 4. Sesi 4. Sidang 27. Lampiran. kaca 2379. Ing wiwitan taun 1913, total ana 31.218 paroki sing diwenehi gaji (Laporan… kanggo taun 1911–1912. kaca 174–188); ing kene diwenehi ringkesan, sing nuduhake manawa tingkat gaji béda-béda banget ing saben diosek (kaca 184–186).

[1243] Teodorovich. Ing Peringatan Kaping 40 Pelayanan Kula: Memoir. Jilid 2. kaca 109.

[1244] Shimko. Op. cit. kaca 101–104; Dobroklonsky. 3, ing: Spiritual Readings, jilid 2. kaca 121–124, 135–136; Yushkov. Op. cit. kaca 18 sarta salajengipun, 44 sarta salajengipun; Kode taun 1649. Bab 18. Artikel 10; OAMYU. 2 (1875) (Inventaris… 1620–1705); PSZ. 2. No. 633, Art. 14; No. 889, 1044, Art. 3; No. 700, Art. 18. Delengen uga: Zavyalov, kaca 283 lan salajengipun.

Minangka asilé, tanah greja dadi dhasar panguripan materi para rohaniawan paroki. Mula saka iku, padha kapeksa nggarap tanah iki; miturut cathetan Pososhkov, Tatishchev lan liyané, cara uripé ora béda karo para petani. Pangeran Pèter I ora maringi watesan babagan pambagian tanah marang greja. Iki cetha saka dekrité tanggal 28 Februari 1718, sing mréntahaké paroki-paroki supaya tuku properti pribadi sing diduwèni para rohaniawan lan sing wis dibangun ing tanah greja, manawa dhèwèké ngakoni kepemilikan tanah greja iku sah[1245] . Salah siji laporan saka Sinode Suci taun 1739 negesake manawa, sanajan ing wektu kuwi, dekrit taun 1685 isih tetep berlaku. Ing separo kapisan abad kaping 18, perselisihan hukum kerep muncul amarga upaya para pemilik tanah utawa komunitas tani (mirov) nyerang utawa ngrebut tanah gereja; iki utamane nyebar ing Ukraina, ing ngendi dekrit taun 1685 ora ditrapake lan alokasi tanah sakabehe sukarela[1246] . Sajrone survei tanah nagara sing diwiwiti taun 1754, lahan tatanen lan padang gembalaan diparingake marang gréja paroki sing ora duwe tanah manut dekrit taun 1685[1247] . Nanging, survei sing wis diwiwiti kudu ditangguhake amarga ora ana pandhuan sing cetha, lan kesalahan nyebabake akèh keluhan saka wong-wong sing kena pengaruh. Demarkasi lahan umum ora diterusake nganti taun 1765. Instruksi rinci nemtokake manawa gréja paroki sing dumunung ing lahané para pemilik tanah bakal diparingi 33 desyatina saben siji (30 desyatina lahan tatanèn lan 3 desyatina padang rumput); gréja kutha ora nduwé hak entuk lahan apa waé[1248] . Kanthi dekrit Paul I tanggal 18 Desember 1797, alokasi tanah iki diperluas menyang provinsi anyar sing wis diserahake Polandia, kanthi syarat para umat paroki kudu nggarap tanah gereja kanggo kapentingan rohaniawan. Senat lan Sinode Suci diparingi tugas nyusun pedoman kanggo pelaksanaan dekrit iki. Sawisé rembugan bebarengan saka loro badan mau, pranatan ing ngisor iki sing wis diowahi sethithik diajukaké marang Kaisar kanggo ditandatangani: 1) ukuran paling cilik saka alokasi kudu 33 desyatina; 2) tanah sing diparingi dianggep minangka hak panggunaan jangka panjang, nanging pangolahané tetep dadi tanggung jawab umat paroki; 3) rohaniawan nampa asil panèn ing wujud barang (gandum, jerami, lan sekul), nanging nduwèni hak sarujuk kanggo ngganti asil panèn mau karo dhuwit; 4) Yen petak-petak tanah ngluwihi 33 desyatina, sisa tanah kasebut kudu disewakake, nanging ing kahanan apa wae ora kena ditanduri déning rohaniawan dhéwé, 'supaya rohaniawan putih nduwé panggonan lan status sing cocog karo wigati jabatane'; 5) petak kebon tetep kanggo panggunaan pribadi rohaniawan. Ing tanggal 11 Januari 1798, paugeran iki diterbitake minangka dekrit kaisar[1249] . Pelaksanaane nemoni perlawanan saka para petani, utamane babagan pangolahan lahan greja lan ukuran panen sing kudu diserahake. Ing tanggal 3 April 1801, dekrit iki dibatalake maneh dening Alexander I kanggo kapentingan 'persatuan tentrem, katresnan lan saling ngerti, sing diwènèhaké iman antarané kabèh putraning Gréja, lan utamané antarané para pastur gréja lan umat rohanié' – sawijining kaputusan sing katon pancèn Solomonic: Tsar ngandharake pangarep-arep manawa 'para rohaniawan sekuler, ngajeni para pangadeg iman lan para patriark kuna saka Gréja wiwitan minangka para tukang garap lemah sepisanan, lan niru tuladha suci mau, bakal tetep ajeg ing kesederhanaan apostolik babagan moral lan praktik' lan bakal miwiti ngolah tanah gréja nganggo tangané dhéwé. Sabanjure, alokasi lahan kanggo gréja lumaku rada alon amarga ana perlawanan saka para pamilik lahan, sanadyan wis ana pirang-pirang prentah babagan iki (ing taun 1802, 1803, 1804, lan 1814)[1250] .

Solusi praktis sing ngidini rohaniawan paroki dhewe ngolah tanah greja kanthi 'kesederhanaan apostolik' tetep ditrapake ing jaman Nikolaus I. Rancangan usulan Sinode Suci, sing disahake dening Kaisar tanggal 6 Desember 1829, nemtokake: 1) nerusake alokasi tanah; 2) nambah jatah tanah kanggo paroki gedhe; 3) nambah alokasi lahan paroki sing dumunung ing tanah negara dadi 99 desyatina; 4) mbangun omah kanggo rohaniawan; 5) ndhukung rohaniawan paroki mlarat kanthi maringi alokasi lahan tambahan saka paroki sing dibubarake utawa

---

[1245] PSZ. 5. No. 3175; 6. No. 4120; PSPiR. 2. No. 371.

[1246] Shimko. Op. cit. kaca 104; Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. Jilid 3. kaca 233, 239 sarta salajengipun, 282–298, 303–309; Shpachinsky. kaca 351 sarta salajengipun.

[1247] PSZ. 14. No. 10237. Bab 10. Art. 1, 4; 15. No. 10989.

[1248] PSZ. 17. No. 12570, 12659 (kanggo instruksi tanggal 25 Mei 1766, delengen uga: PSPiR. Vol. II. 1. No. 312); 17. No. 12711, 12929; 18. No. 12925. Proses survei lan alokasi tanah lumaku alon banget (deleng dekrit Senat sabanjure babagan iki: PSZ. 18. No. 13275 (1775); 20. No. 14377, 14750 (1778)). Alesané utamané amarga para pamilik tanah ora netepi prentah babagan alokasi tanah saka tanahé dhéwé (Znamensky. Op. cit., kaca 327 lan salajengipun.).

[1249] PSZ. 24. No. 18273; 25. No. 18316 (tanggal 11 Januari 1798), 18500, 19182; 26. No. 19674.

[1250] PSZ. 26. No. 19816; 26. No. 20150; 28. No. 21148, 21149, 21195; 30. No. 23994; 32. No. 25520, 26697. Ing provinsi Kazan lan Simbirsk, pangalokasian tanah durung rampung nganti taun 1825 (Znamensky. Op. cit., kaca 345).

liwat subsidi negara antara 300–500 rouble. Kanggo tujuan iki, 500.000 rubel dialokasikake saka kas negara[1251] . Proses alokasi tanah ing jaman Nicholas I lumaku banget alon, kanthi perlawanan saka para pemilik tanah Katolik lan paroki Uniate anyar sing digabung ing diosek sisih kulon lan kidul-kulon sing nyebabake kesulitan khusus[1252] . Kanggo nyengkuyung para rohaniawan supaya nyambut gawe ing tetanen, mata pelajaran anyar—pertanian lan sejarah alam—diwulangake ing seminari ing taun 1840. Metropolitan Filaret, sing wiwit taun 1826, ing memorandum sing diajukake langsung marang Kaisar, wis nyaranake supaya diparingi tanah, saiki wiwit ragu, amarga pracaya manawa iki bisa ngrusak tugas pastoral para rohaniawan: "Yen, amarga kahanan lokal, dhèwèké (pendeta. – I. S.) nggarap plow, dhèwèké bakal arang banget nyekel buku[1253] .

Ing jaman Alexander II, antara taun 1869 lan 1872, paugeran anyar babagan pambagian tanah diterbitake. Ing taun 1867, pambayaran ing wangun barang marang rohaniawan ing keuskupan kidul-kulon (lan ing taun 1870 uga ing keuskupan lor-kulon) diganti karo jumlah dhuwit sing padha[1254] . Ing taun 1860-an, pendapat umum nyengkuyung gagasan gaji utawa pajeg gréja sukarela kanggo rohaniawan, sing wis ngarep-arep dibebasake saka pakaryan tani sing abot lan ora nuduhake minat gedhe kanggo diparingi tanah. Sanadyan mangkono, alokasi tanah terus dilakoni lan durung rampung sanajan nalika Majelis Pra-Konsili diadakaké ing taun 1905. Ing taun 1890, ing pérangan Éropa Rusia, gréja nduwèni 1.686.558 dessiatina, sing 143.808 dessiatina iku lahan ora produktif lan 92.550 dessiatina iku lahan pekarangan lan kebon. Wiwit wiwitan abad kaping 18, kanthi inisiatif negara, luwih saka 1.000.000 dessiatines wis dialokasikake marang gréja-gréja (kajaba tanah sing wis dadi kagungan gréja, utamane ing Lor). Ing Siberia lan Turkestan, gréja pedesaan arang ana. Akibate, total lahan gereja ing kana mung 104.492 desyatina. Ing Kaukasus malah luwih sithik – 72.893 desyatina. Mangkono, kanggo sakabehe kakaisaran, totalé dadi 1.863.943 desyatina, sing sanadyan ora sacara hukum, nanging sejatine dadi kagungané para rohaniawan paroki sing ora bisa dipindhah. Nilai tanah iki ing taun 1890 diprakirakaké 116.195.000 rubel, lan pangasilané saka iku 9.030.000 rubel. Nganggep alokasi sabanjure nganti taun 1914, miturut perkiraan paling kasar, kita bisa nganggep penghasilan 10 yuta rubel saka 30.000 gréja sing nduwé alokasi tanah, yaiku rata-rata watara 300 rubel saben rohaniawan ing saben paroki[1255] .

Sayange, ora ana angka sing pas babagan kepiye langkah-langkah iki sejatine mengaruhi kahanan finansial para rohaniawan sajrone dasawarsa kapisan lan setengah kapisan abad kaping 20. Mung bisa diomongake kanthi mesthi yen kahanane beda-beda saben panggonan – contone, kahanane cukup nguntungake ing keuskupan sing lemah subur utawa ing panggonan para petani makmur njaga tradisi lawas nyumbang sukarela kanggo layanan (saliyane pambayaran wajib). Ing kéné ana anggota rohaniawan sing nduwéni properti lan tanah pribadi. Kahanan finansial rohaniawan dhasaré béda ing keuskupan mlarat, ing ngendi padha urip mlarat bareng para petani.

(d) Kabeh langkah sing diterangake mau mung kanggo rohaniawan reguler—yaiku sing pancen aktif ing pelayanan—lan ora ana sing ngurus rohaniawan sing wis purna tugas, janda lan anak yatim, utawa rohaniawan sing ora nduwé paroki. Ing nagara Muskovit, masalah-masalah iki tetep durung rampung. Para rohaniawan tuwa sing ora layak maneh kanggo ngladeni ibadah, amarga cacahing panti wreda sing kurang, ditinggalake marang pangayoman anak-anake. Mula saka iku, para rohaniawan ngegenggem banget marang sistem pewarisan paroki saka generasi siji marang generasi sabanjure, sing njamin dhukungan nalika tuwa. Ing Ukraina, sistem warisan iki ora mung ditrapake marang menantu lanang (kaya ing panggonan liya), nanging uga marang janda-janda imam, sing terus njabat paroki lan nyewa vikaris kanggo nindakake ibadah (deleng § 11). Panguwasa gerejawi nganggep trep ngrampungake masalah pangayoman para rohani liwat warisan paroki, lan padha ngupaya njaga eksklusivitas golongan rohani kanthi nyegah mlebué wong saka golongan liya menyang barisané. Yen ora, padha ngatasi kahanan kuwi kanthi maringi janda-janda rohaniawan monopoli nggawe prosphora utawa mung ngandelake kersaning Gusti. Sawisé taun 1764, kahanan dadi luwih ruwet amarga akèh rohaniawan sing ora nduwé jabatan manèh.

[1251] 2 PSZ. 4. No. 3323; cf.: Kode Undhang-undhang. 9. Art. 404 (edisi 1876).

[1252] 2 PSZ. 17. No. 15872, 15873.

[1253] Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 2, kaca 165, 422 lan salajengipun, 425 lan salajengipun.

[1254] 2 PSZ. 42. No. 44121; 45. No. 48139, 50726; Kutipan… kanggo taun 1869. kaca 139; Kutipan… kanggo taun 1870. kaca 236; Kutipan… kanggo taun 1872. kaca 187 lan salajengipun; 2 PSZ. 48. No. 48433; Kode Undhang-undhang. 9, 10, 4; Kalashnikov. No. 616–646, 1989–2009.

[1255] Deleng § 10.

Durung tekan taun 1791, Kaisar Catherine II ngedegake dhasar dana pensiun. Sinode Suci diwènèhi arahan supaya kanthi rutin nyimpen sisa asil saka Pabrik Cetak Sinodal ing bank, lan migunakaké bunga kanggo mbayar pensiun marang rohaniawan lan pejabat greja[1256] . Nanging, dhuwit iki mung cukup kanggo minoritas, déné mayoritas isih gumantung marang kulawargané kanggo pitulungan. Miturut P. Znamensky, padha kaslametaké déning 'kekuwatan ikatan kulawarga', uga amarga 'meh saben anggota rohaniawan tansah nganggep iku dadi tugas sing ora bisa dihindari kanggo nuduhake pangasilané sing kadhangkala sithik karo sedulur mlarat lan, wiwit dina kapisan pelayanané, dadi pangurip kulawarga sing rajin kanggo apa sing umume kulawarga gedhé kang dumadi saka wong-wong sing béda jinis lan umur'[1257] . Ing tanggal 7 Maret 1799, Kaisar Paul I ngetokake dekrit marang Sinode Suci, sing maringi dhawuh supaya mbahas masalah pensiun kanggo rohaniawan kutha. Wiwit tanggal 4 April, Sinode nyerahake laporan lengkap marang Kaisar. Ketentuan utamane, sing disahake dening Paul, negesake maneh sistem warisan sing wis ana lan sifat tertutup saka golongan rohaniawan: 1) putra-putra rohaniawan sing wis seda diwulang nganggo biaya negara ing sekolah teologi, nalika jabatan bapak-bapaké disimpen kanggo dheweke; 2) nalika wis tekan umur bisa omah-omah, putri-putri kudu omah-omah karo rohaniawan utawa pejabat greja, sing diparingi prioritas kanggo ngisi jabatan kosong, utamane jabatan mertua lanangé; 3) para janda sing wis tuwa dilebokake ing panti asuhan greja utawa biara; nganti wektu kuwi, dheweke nyambut gawe nggawe prosphora, dene para ibu sing wis nduwé anak diwasa lan sugih disokong déning anak-anake. Kabeh iki wis ditrapake ing keuskupan lan saiki mung disahake sacara resmi. Kanthi disahake peraturan staf taun 1764, panti-panti amal sing kagandheng karo administrasi keuskupan nampa 5 rubel saben warga, lan wiwit taun 1797, 10 rubel saben taun. Sinode Suci mrentahake supaya pitulungan sing padha diwenehake marang para janda sing ora mlebu ing omah pitulungan; saliyane, diputusake yen wong-wong ing antarane mau sing kepengin ngucapake sumpah biara kudu mlebu ing biara wadon kanthi prioritas. Dana panti wreda iki ditambah saka penghasilan gréja kuburan, denda tumrap pelanggaran sing ditindakake para rohaniawan, lan sumbangan 'sukarela' saka umat paroki (siji rouble saka imam, 50 kopeck saka diakon). Mung wong tuwa lan wong lara sing ditampa ing panti wreda[1258] . Ora suwe banjur cetha yèn dana panti wreda kuwi pancèn ora cukup. Sumber dana siji-sijiné sing bisa dipercaya yaiku jumlah cilik saka kas kraton – biasané 500 rubel saben keuskupan. Dana saka sumber liya, sing diandelaké Sinode Suci kanthi kakehan optimisme, ditampa kanthi ora teratur. Sanadyan sawatara uskup diocea kadhangkala kelingan marang para janda rohaniawan ing pedesaan, nanging sacara umum kahanan kasangsaran para janda mau ora ana kang ngurangi, amarga dekrit mau mung ditrapake kanggo rohaniawan kutha. Laporan saka para uskup diocea nyurung Jaksa Agung, Pangeran A. N. Golitsyn, supaya ing taun 1822 Synod ngatasi masalah para sing mlarat. Ing babagan iki, ana memorandum sing ditampa saka Metropolitan Filaret saka Moskow, ing ngendi diusulake kanggo ngadegake, ing sangisore administrasi keuskupan, 'perkumpulan amal kanggo wong mlarat ing kalangan rohaniawan'[1259] . Rancangan sing diajokake dening Sinode Suci ing taun 1823 ngemot langkah-langkah ing ngisor iki: 1) masang kothak sumbangan ing gréja-gréja ; 2) alokasi taunan 150.000 rubel saka asil adol lilin gréja; 3) panggunaan penghasilan saka kapel kuburan lan denda, kaya sing diatur déning dekrit taun 1799; 4) investasi dana ing Bank Negara; 5) pambentukan layanan wali amanat ing diosek-diosek ing sangisoré pangelolaan sawatara imam. Dekrit Alexander I sing diterbitaké tanggal 12 Agustus 1823[1260] lan ngasilaké sawetara asil positif mung amarga dhuwit saka adol lilin gréja – sumber liyané ora nyedhiyakké penghasilan sing ajeg. Nalika jumlah staf paroki diatur manèh ing taun 1842, ditemtokaké yèn 2 persen saka gaji kudu dipotong lan disetor menyang dana pensiun. Antara taun 1791 lan 1860, sumbangan iki mundhak nganti 5,5 yuta rubel. Wiwit taun 1866, para imam sing wis nglayani 35 taun diparingi pensiun 90 rubel, dene janda-jandane nampa 65 rubel. Ing taun 1876, protodeakon kalebu ing skema pensiun, lan ing taun 1880, diakon (65 rouble; 50 rouble kanggo janda). Ing taun 1878, pensiun para imam ditambah dadi 130 rouble, lan pensiun janda-jandane dadi 90 rouble. Wiwit taun 1866, saben taun dipotong 6–12 rouble saka gaji imam kutha kanggo dana pensiun, 2–5 rouble saka gaji imam ing pedesaan, 2–5 rouble saka gaji diakon kutha, lan 1–3

[1256] PSZ. 23. No. 17004; 21. No. 15255.
[1257] Znamensky, ing: Kumpulan Undhang-undhang 1872. Jilid 3. kaca 335.
[1258] PSZ. 25. No. 18921.
[1259] Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 2. kaca 91 sarta salajengipun, 95–107.
[1260] PSZ. 38. No. 29583, 29613.

rouble saka gaji diakon ing pedesaan[1261] . Semangat sing sumringah ing taun 1860-an kawujud sepisanan lan paling utama ing Keuskupan Oryol, ing ngendi Paguyuban Bantuan Silih Gereja pisanan diadegaké (1864), lan sabanjuré ing Keuskupan Samara kanthi diadegaké organisasi emeritus keuskupan pisanan (dana pensiun – Ed.) (1866); loro lembaga kasebut dioperasikake kanthi sukarela[1262] . Kanthi pindhahé Dana Pensiun Sinodal menyang kas nagara ing taun 1887, para rohaniawan rumangsa luwih aman, amarga pensiun ora manèh gumantung marang kahanan finansial dana keuskupan[1263] . Tindakan negara iki dilengkapi ing taun 1902 kanthi Piagam babagan Pensiun lan Tunjangan Sakedhap kanggo Para Pendeta Keuskupan[1264] . Saliyane kuwi, organisasi pitulungan timbal balik greja sing kasebut mau isih terus ana. Saestu, tingkat pensiun rohaniawan isih adoh saka standar negara; RUU sing diajokaké déning Partai Oktobris marang Duma Negara Kaping Papat nyedhiyakake kenaikan pensiun mau menyang tingkat pensiun pegawai negeri, nanging ora ana wektu kanggo mbahas. Mula, ing pungkasan periode Sinodal, masalah pensiun rohaniawan durung rampung diatasi.

§ 17. Posisi sosial para rohaniawan paroki

(a) Kahanan moral, emosional, lan intelektual para rohaniawan Putih gumantung banget marang gabungan kahanan ing ngendi golongan rohaniawan iku muncul lan berkembang. Saliyane, ciri khas status hukum lan pangayoman materi para rohaniawan putih nduweni pangaruh jero marang panggonane ing masyarakat, lan luwih-luwih – marang hubungane karo paroki, uga marang kabèh palayanane.

Pelayanan pastoral mbutuhake komuni sing raket antarane rohaniawan lan umaté. Nanging rohaniawan diatur dadi komunitas sing tertutup lan mulane kapisah saka umat, sing mesthi dadi alangan gedhe. Para rohaniawan kutha ngurusi populasi sing relatif mapan, dene rohaniawan pedesaan sing luwih akèh ngladèni para petani sing kahanan ékonominé béda-béda ing saben wewengkon nagara sing amba iki. Kurangé keamanan finansial para rohaniawan ndadekake padha gumantung marang para petani, lan iki ngalangi kamardikan pelayanan pastoral, sing mbutuhake upaya khusus utamane ing kalangan masyarakat pedesaan.

Kembangé kedaulatan tanah sacara signifikan ngganti kahanan para rohaniawan ing pedesaan. Faktor iki, sing nduwèni peran gedhé wiwit awal abad kaping 18 nganti tengah abad kaping 19, asring diremehake ing karya para sejarawan[1265] . Proses utama sing mbentuk sistem kedaulatan tanah iki kelakon ing tanah milik pribadi. Ketentuan asli ing Kode 1649 lan undang-undang sabanjure ngiket para tani marang tanah sing diolah lan dadi panggonane, nanging ora ngiket marang juragan tanah sacara pribadi[1266] . Mung Pangeran Piyus I, liwat sistem hierarkis hak lan kewajiban, sing nyambungake tanah-tanah marang negara, ngowahi hubungan hukum iki, maringi marang juragan tanah sakabehing hak marang para tani lan ndadekake dheweke dadi perantara antarane para tani lan negara. Dasar iki banjur dikembangaké déning hukum adat lan, ing wangun iki, pungkasané dikodifikasi ing jaman Nicholas I ing Jilid 10 Kitab Undang-Undang[1267] . Wiwit kuwi, juragan tanah ora mung

---

[1261] 2 PSZ. 41. No. 43288, 44970; 44. No. 47138; 46. No. 49382, 49361; Kutipan… kanggo taun 1866. kaca 99–101; Kutipan… kanggo taun 1878. kaca 272 lan salajengipun. Delengen uga: 2 PSZ. 47. No. 51250. Kanggo owah-owahan salajengipun ing undang-undang iki, delengen: Kalashnikov. No. 1434 lan salajengipun.

[1262] Cuplikan… kanggo taun 1866. kaca 102, 104; Kalashnikov. No. 2853.

[1263] Laporan… kanggo taun 1887. kaca 146–155; Ulasan… saka Alexander III. kaca 402–406.

[1264] 3 PSZ. 22. No. 21564; piagam iki uga diterbitake ing: Nechaev. 1915. edhisi kaping 12. Lampiran. kaca 133–139.

[1265] Ing karyané 'The Parish Clergy', P. Znamensky mung nyentuh prakara iki kanthi cekak. Sawetara bahan babagan kahanan ing Ukraina, ing ngendi sajrone pangembangan sajarah para rohaniawan pedesaan njupuk posisi sing unik, wis dikumpulaké ing karya Shpachinsky. Ing karya-karya Semevsky, pangaruh kedaulatan budhak marang posisi rohaniawan pedesaan uga mung dibahas sacara sekilas. Akèh bahan faktual babagan prakara iki bisa ditemokaké ing memoar, sing wis digatekake ing paparan kita. Topik paragraf iki narik kawigaten sejarawan banget, ora mung amarga durung cukup ditliti, nanging uga amarga wigati banget kanggo sajarah periode Sinodal. Sayangé, kita kapeksa nyedhiyakake bahan akèh sing wis kita kumpulaké ing kéné kanthi wujud sing banget ringkes. Macem-macem fakta sing nerangaké masalah iki wis kasebut ing §§ 13–16.

[1266] Ana akèh literatur babagan pangembangan perbudakan ing abad kaping 17, sing mbahas masalah iki sakabèhé lan aspek-aspek individu. Ing kéné bakal kita sebutaké: *Russian History in Essays and Articles*, disunting déning M. V. Dovnar-Zapolsky. Kyiv, 1912. Jilid 3. kaca 34–84, 267–311; Engelmann, I. *Die Leibeigenschaft in Ru?land*. Dorpat, 1884; Grekov, B. D. Peasants in Russia. Moscow, 1946; Vladimirsky-Budanov; Filippov, A. (bibliografi, literatur umum b); cf.: Smolitsch. Russisches Monchtum. Ch. 8 (ing kene lan ing bibliografi).

[1267] Vernadsky, G. 'Cathetan babagan Sifat Hukum Budak', ing: Kumpulan kanggo Ngajeni P. B. Struve. Praha, 1925. kaca 235–265; Vladimirsky-Budanov. Ulasan. 1888. kaca 222 sarta salajengipun.

de facto nanging uga de jure dadi pamilik para tani sing manggon ing tanahé. Sajrone satengah abad, para rohaniawan ing pedesaan ora mung dadi saksi proses iki, nanging uga kena pengaruh langsung ing saben tahap. Dheweke nemokake awake dhewe gumantung marang tuan tanah bangsawan; sanajan ketergantungan iki ora kacathet ing teks undang-undang, nanging ing praktiké katon banget lan saya kuwat. Pamilik tanah nduwé kuwasa sing cukup kanggo netepaké, miturut karsa dhéwé, sesambungan antarané rohaniawan lan para tani. Ing babagan ekonomi, imam gumantung marang pamilik tanah: kahanan urip rohaniawan gumantung langsung marang lahan sing dipilih pamilik tanah kanggo diparingaké marang dhèwèké. Rohaniawan pedesaan tundhuk marang telung panguwasa: negara, uskup diosean, lan pamilik tanah; wewenang sing paling cedhak lan paling nyata kanggo para tani. Wewenang iki terus muncul sanajan sawisé diilangi sistem budak tani, sing nduwèni pangaruh banget ngrusak wewenang rohaniawan ing paningal para tani. Golek perlindungan saka panganiayaan tuan tanah marang panguwasa agama utawa marang negara iku usaha sing sia-sia[1268] .

Sekularisasi lan Eropaisasi masyarakat Rusia sing muncul saka reformasi Peter I wiwitane mung mengaruhi kelas ndhuwur lan alon-alon nyebar menyang kelas ngisor. Ing jaman Peter I, posisi istimewa bangsawan, kaya-kaya, diimbangi karo tugas khusus pangabdian marang masyarakat sing diwènèhaké marang wong-wong mau. Ing taun 1762, tugas-tugas iki dibusak déning Pèter III. Akeh bangsawan sing ninggalaké pangabdian lan bali menyang tanahé, ing kono, sanajan saka njaba – liwat sandhangan kutha lan tata cara Éropah – padha béda karo wong liya. Rasa asing ing batine malah luwih jero lan nyakup, ora sithik, hubungan tradhisional karo Gereja lan rohaniawan. Malah ing nagara Moskow, ana sawetara skeptis lan pemikir bebas ing antarané para boyar lan bangsawan pangawula. Nanging saiki, amarga pangaribawa saka pangerten sing cethek banget marang gagasan Pencerahan—lan kadhangkala mung minangka tiruan provinsial saka tata laku bebas kalangan dhuwur—ora pracaya lan ngremehake doktrin lan upacara gereja wiwit tuwuh ing kalangan bangsawan tanah. Akibate, sikap ngremehake marang rohaniawan wiwit muncul ing kalangan dhuwur masyarakat Rusia abad kaping 18. Para bangsawan sing wis bali menyang tanahé ora weruh apa-apa ing rohaniawan kajaba kabodhoan, takhayul, lan tingkah laku kaya tani. Kabeh iki ndadekake rohaniawan, miturut paningal para bangsawan, padha karo para budhak. Seorang rohaniawan ora mung sacara efektif dadi bawahan marang bangsawan sing nduwèni tanah, nanging uga ana ing ngisoré ing tataran sosial, saéngga piyambakipun uga kapisah ing babagan iki. Kakurangan pendhidhikané diolok-olok, moralitasé dianggep ora cukup, lan pakaryan pastoralé dianggep kanthi ironi.

Eropaisasi misahake masyarakat dadi golongan ndhuwur – bangsawan lan intelijensia (abad kaping 19) – ing siji sisih, lan mayoritas penduduk kutha lan tani ing sisih liyane. Para elit wis kelangan kabèh rasa marang nilai-nilai budaya tradisional sing isih mekar ing antarané rakyat, sanadyan isih dadi faktor penentu kanggo sekolah teologi lan para rohaniawan. Sifat khas pendhidhikan teologi dianggep minangka kurangé pendhidhikan. Ora bisa dipungkiri manawa, amarga sifat tradhisional pendhidhikané, para rohaniawan ketinggalan adoh saka pangembangan sosial, utamané ing abad kaping 19, nalika Éropanisasi—sing wiwitané cepet lan cethek—maju lan saya jero mapan. Para rohaniawan kabuktèn ora bisa nindakake apologetika sing efektif. Khotbah lan piwulangé, sing disusun manut tradhisi sing wis mapan, ngrembug pitakon-pitakon langgeng babagan urip, déné para pangkotbah ora nduwé pangerten babagan masalah kontemporer (lan sanadyan mangkono, mung lumantar prisma masalah-masalah kuwi masarakat bisa ndeleng pitakon-pitakon kuwi). Para rohaniawan pancen ora siyap ngadhepi tugas kaya ngene. Kekakuan lembaga pendidikan teologi malah ora ngidini masalah kaya ngono diangkat.

Petrus I, sing amarga alesané dhéwé, nyoba nggabungaké para rohaniawan menyang sistem nagara sing wis diowahi, maringi tugas tambahan sing ora lumrah kanggo pelayanané, sing ngalangi kalaksanan tugas pastoralé. Peter I nganggep para rohaniawan, kaya sing pas diamati Y. F. Samarin, 'minangka golongan khusus pejabat negara sing marang dheweke negara wis nyerahake tanggung jawab pendidikan moral masyarakat. Nanging amarga para rohaniawan ditakdirake kanggo makarya kanggo negara, lan ora kanggo tujuan liya, organisasi, administrasi, lan kegiyatané kudu ditemtokake déning negara sakabèhé"[1269] . Tugas-tugas negara

[1268] Pamrentah dhéwé kapeksa ngakoni anané panyalahgunaan saka para bangsawan tanah marang rohaniawan pedesaan lan bola-bali nyoba matesi tumindak sewenang-wenang kuwi, nanging ora ana asilé. Delengen, antarané liya: PSPiR. E. P. 2. No. 780 (1744); 3. No. 980 (1746), 1018 (1746); PSZ. 18. No. 13286 (1769); Dubrovin, N. Pugachev lan Kanca-kancané. St Petersburg, 1884. Jilid 1, kaca 358–367; Znamensky, ing: Prav. sob. 1872. Jilid 2, kaca 116, 125 sarta salajengipun; Sbornik. Jilid 43, kaca 430 sarta salajengipun.
[1269] Samarin. Karya. 1880. Jilid 5. kaca 254.

anyar iki, sing durung ana ing Muscovite Rus' lan sejatine nduwèni sipat polisi, abot banget ing nurani para rohaniawan lan ngrusak kapercayan umat marang para rohaniawan mau[1270] .

b) Sajrone periode Sinodal, para rohaniawan kerep dadi sasaran kritik saka wong-wong sing asring ora ngerti lan ora nyoba mangerteni panyebab cacat-cacat sing dikritik. I. T. Pososhkov, sing wis kita kenal, kalebu kritikus sing nyilem ing panyebab oyot lan ngupaya cara kanggo mbenerake kahanan. Ing wiwitané reformasi, ing taun-taun awal abad kaping 18, dhèwèké wis nyadari kekurangan organisasi gréja lan pangaruhe marang kahanan para rohaniawan. Dhèwèké saktenané setya marang komitmen pencerahané Peter I, nanging ora kepéngin ngorbanake dhasar tradhisional gréja Moskow. "Imamat iku tiang lan dhasar kabèh kaslametan manungsa," pangandikane. "Wong-wong mau (para imam – I. S.) iku panggembalane kita, iku bapak-bapak kita, iku pamimpin kita." Sayange, miturut panemune, para rohaniawan durung cukup siyap kanggo misi iki, utamane amarga kesalahan para uskup sing ora nggatekake bab iki. Karya pastoral nandhang sangsara amarga kahanan materi sing angel, sing meksa para rohaniawan nyambut gawe ing pertanian lan ngremehake derajaté ing paningal para petani. Negara lan hierarki ora kena nglirwakake rohaniawan[1271] . Menteri Kabinet Volynsky (1689–1740), V. N. Tatishchev (1686–1750) lan Metropolitan Arseny Matseevich[1272] uga ngomong lan nulis babagan kahanan finansial rohaniawan sing ora aman. Ing memoare A. Bolotov ana akèh cathetan kritis babagan kamlaratan rohaniawan ing separo kapindho abad kaping 18 lan gumantungé marang para juragan tanah[1273] . Ing pandhuan bangsawan marang Komisi nyusun Kode Undhang-undhang Anyar taun 1767, akèh celaan dialamatake marang rohaniawan amarga kurang pendhidhikan, déné pandhuan rohaniawan dhéwé kebak keluhan babagan sikap ngremehake saka bangsawan[1274] . Sawisé kuwi, ora liya yaiku Metropolitan Platon Levshin saka Moskow ngenali yèn sabab pelayanan pastoral para rohaniawan sing ora efektif ora mung amarga kurang pendhidhikan, nanging utamané amarga kahanan sing nindhes. Kaya Metropolitan Gabriel Petrov saka St Petersburg, dhèwèké ngupaya nambah kahanan finansial para rohaniawan[1275] . Miturut semangat moralistik jaman kuwi, Metropolitan Platon nganggep sekolah teologi forem sepisanan minangka lembaga pendidikan lan mung sabanjuré minangka sarana kanggo entuk pendhidhikan. Dipandu déning pertimbangan kabecikan umum, Paul I uga negesaké peran pendhidhikan rohaniawan ing prentah-prentahé[1276] . Panemu sejarawan N. M. Karamzin babagan iki uga menarik: ora cukup mung nambah cacah lembaga pendhidhikan teologi; perlu ngunggahaké standar moral rohaniawan lan "aja ngangkat mahasiswa umur 18 taun dadi pandhita"; "Ora cukup mung nyedhiyakake pamaréntah sing apik kanggo Rusia; perlu uga nyedhiyakake imam sing apik"[1277] . Kaisar Nikolaus I sarujuk karo panemune Karamzin lan ing taun 1826 dhèwèké maringi dhawuh marang Sinode Suci supaya njaluk panemune Metropolitan Filaret Drozdov babagan pendhidhikan. Memorandum sing ditampa saka Metropolitan kasebut mbahas kanthi rinci kekurangan pendhidhikan teologi lan uga nyebutake karusakan sing dialami para rohaniawan amarga kasangsaran materi lan isolasi. Miturut Filaret, ora pantes meksa lulusan seminari mlebu pangkat rohaniawan yèn ora nduwèni minat marang pelayanan iki[1278] .

Antarane para publisis taun 1860-an sing kanthi ijin para sensor ngritik sisih peteng urip gréja lan organisasi gréja ing pirang-pirang jurnal gréja lan sekuler sing kabuka, I. S. Aksakov menonjol amarga ketegasan

---

[1270] Delengen § 14. Amarga para rohaniawan ing pedesaan gumantung banget marang para pamilik tanah, panjaluk pamaréntah supaya para rohaniawan nglaporaké marang panguwasa sipil babagan kasus nalika para pamilik tanah meksa para tani supaya kerja ing dina Minggu lan dina libur umum katon rada konyol (PSZ. 35. No. 27270 (1819)).

[1271] Pososhkov. Buku babagan Kamlaratan lan Kamulyan. Moskow, 1911. kaca 2–13.

[1272] Volynsky, ing: *Readings*. 1858. Miscellany. kaca 155; Tatishchev, ing: Znamensky. *Parish Clergy*. Kazan, 1873. kaca 722; Arseny Matseevich, ing: *Readings*. 1862. Jilid 2. kaca 31.

[1273] Bolotov. Cathetan (diterbitake dening Russian Archaeological Society). Jilid 1, kaca 148 sarta salajengipun, 283; Jilid 2, kaca 794; Jilid 3, kaca 47; 4. kaca 1080; bandhingna: Semevsky. Pendeta Pedesaan, ing: Artikel Rusia 1877. 8. kaca 501–538; Dobrynin, ing: Artikel Rusia 1871. 4. kaca 176, 214, lsp.

[1274] Koleksi. Jilid 14, kaca 396; Jilid 48, kaca 276, 463, 556; Jilid 107, kaca 50. Ana sawijining bangsawan malah ngajokaké supaya para pamilik tanah 'nyertifikasi' pandhita pedesaan babagan 'kecocokan'-é (ibid., Jilid 14, kaca 35). Delengen keluhan para rohaniawan, ibid. 43. kaca 564, 571 sarta salajengipun, 424, 432, 428, 438.

[1275] Vinogradov, V. 'Platon lan Filaret, Metropolit Moskow', ing: BV. 1913, kaca 319.

[1276] PSZ. Jilid 25, No. 17959, 18391, 18373; Jilid 26, No. 19377.

[1277] Karamzin. Babagan Rusia Kuna lan Modern, ing: Pypin. Gerakan Sosial ing jaman Alexander I. St Petersburg, 1900. Edisi katelu. kaca 533.

[1278] Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 2. kaca 156–170, 207–242.

pendiriané sing ora kompromi; N. V. Elagin luwih ati-ati ing panemune[1279] . Buku *Description of the Rural Clergy*, sing diterbitake ing basa Rusia ing Leipzig taun 1858 lan nyebar kanthi wiyar ing Rusia, nyebabake sensasi[1280] . Para panyunting majalah *Orthodox Review*, sing diterbitake ing Moskow wiwit taun 1860, ngrembug masalah-masalah sing nyentuh Gréja sakabèhé – para imam N. A. Sergievsky, G. P. Smirnov-Platonov lan P. A. Preobrazhensky, lan kanca kerjane A. M. Ivantsov-Platonov. Sing pungkasan iki uga nerbitake artikel-artikele ing jurnal-jurnal I. S. Aksakov *Den* lan *Moscow*, lan mengko, ing taun 1880-an, ing *Rus*. Kanthi ngkritik gréja nagara, dhèwèké nulis babagan kabutuhan mendesak kanggo réformasi gréja sing nyeluruh. Ing taun 1881–1882, Ivantsov-Platonov nerbitaké artikel 'Babagan Pamulihan Pendeta Sing Kapilih' lan 'Babagan Administrasi Gréja Rusia', sing narik kawigatèn akèh wong[1281] . Ing St Petersburg, antara taun 1861 lan 1865, majalah *The Spirit of the Christian* diterbitaké ing sangisoré redaktur imam D. I. Florinsky, A. V. Gumilevsky, I. S. Flerov, lan I. G. Zarkevich, kang ngemot akèh artikel babagan kahanan rohaniawan paroki. Sawetara artikel ditulis déning pamaos jurnal, sing bebarengan karo akèh layang sing ditampa kantor redaksi, mbuktèkaké minaté sing jero saka umat sing rutin menyang gréja[1282] .

Para kontributor ing jurnal-jurnal iki umume anggota klerus paroki. Artikel-artikelé nuduhaké, ing siji sisih, kawruh akademik sing mantap lan, ing sisih liya, pangerten jero babagan hubungan sosial ing jaman kuwi. Iki nuduhaké sepira gedhéné vitalitas sing kepéngin mbuktekaké lan ngukuhaké dhéwé, sing nyumput ing jeroné klerus paroki. Materi penting babagan masalah paroki uga bisa ditemokake ing *Diocesan Gazette*, sing wiwit diterbitake ing taun 1860-an ing kabeh keuskupan[1283] .

[1279] Artikel-artikel Aksakov diterbitake ing Karya Lengkepé. Jilid 4 (1886). kaca 3–358. Karya-karya Elagin: Pendeta Putih lan Kapentingané. St Petersburg, 1874; Roh lan Kauntungan Monastisisme kanggo Gréja lan Masyarakat. St Petersburg, 1874 (kandhut akèh cathetan kritis babagan Pendeta Putih). Deleng § 12. Cathetan 107.

[1280] Deleng § 12. Cathetan 106.

[1281] Sergievsky uga ing wektu sing padha dadi profesor teologi ing Universitas Moskow (1858–1884). Kuliah-kuliahe, sing sifaté apologetik lan ing ngendi dhèwèké utamané mriksa pandangan positivis lan materialis taun 1860-an lan 1870-an saka sudut pandang doktrin Kristen, banget populer ing kalangan mahasiswa. Sing paling narik kawigaten ing babagan iki yaiku esainé 'Babagan Organisasi Paling Apik Kursi Teologi ing Universitas Kita', ing: Pravda Obrazovanii, 1865, nomer 10. Dhèwèké uga kerep maringi ceramah apologetik ing njaba universitas, marang pamirsa saka manéka lapisan masyarakat Moskow. Kuliah-kuliah iki banjur diterbitake ing telung jilid: (a) Kuliah Umum. Moskow, 1871; (b) Bab Kasunyatan Dhasar Agama Kristen. Moskow, 1872; (c) Bab Crita Kitab Suci Babagan Penciptaan sing Ana Gandhengane karo Sajarah Alam, ing: Pravda Obrazovania 1873, nomer 2–3; 1874, nomer 3–4; 1875, no. 6. Kegiatan Sergievsky, kang dadi sawijining wujud dakwah ekstra-gerejawi sing utamane ditujokake marang pamirsa intelektual, lumrah banget ing jaman kuwi. Liyane uga makarya ing dalan sing padha, contone Uskup Agung Ambrose Klyucharev saka Kharkiv lan Uskup Agung Nikanor Brovkovich saka Odessa. Kita bakal bali marang masalah-masalah iki nalika mbahas khotbah sacara khusus (Rhodosky, kaca 431; RBS (Sabanev-Смуслов, 1905). kaca 350). Smirnov-Platonov, sing raket gegayutane karo para Slavophiles (A. S. Khomyakov, A. K. Koshelev, Y. F. Samarin, I. S. Aksakov), kalebu salah siji wakil paling unggul saka kalangan rohaniawan paroki Moskow. Minangka imam ing Gréja Kebangkitan ing Ostozhenka, dhèwèké raket sesambungan karo warga distrik kutha iki, ing ngendi 'sarang' bangsawan Moskow dumunung. Dhèwèké pangkotbah sing apik, maringi ceramah umum lan melu ing pakaryan amal (Ing Gréja Trinitas ing Akademi, 1914). Preobrazhensky njabat minangka panyunting jurnal *Orthodox Review* nganti taun 1891, sawisé ngatur penerbitan kasebut kanthi mandhiri wiwit taun 1875. Dhèwèké ngedegaké 'Perkumpulan Para Pecinta Pencerahan Spiritual' lan jurnal *Readings in the Society of Lovers of Spiritual Enlightenment*. Perpustakaan Keuskupan Moskow uga ngadeg amarga wakil rohani paroki abad kaping 19 sing banget dihormati iki. A. M. Ivantsov-Platonov dadi profesor sajarah gereja pisanan ing Universitas Moskow (1872–1894). Antarane sejarawan Gréja sing kondhang, dhèwèké kalebu salah siji kritikus pisanan marang gréja nagara: *Ing Akademi Trinitas*. kaca 227–232; Korsunsky, I. 'Imam Agung A. M. Ivantsov-Platonov', ing: *BV*. 1894. 4. hlm. 523–558; Trubetskoy, S. 'Karya Ilmiah A. M. Ivantsov-Platonov', ing: Pitakonan Filsafat lan Psikologi. 27. hlm. 193–220.

[1282] D. I. Florinsky uga dikenal minangka guru hukum kanonik ing lembaga pendidikan ing St Petersburg lan minangka panulis (Rhodosky, kaca 509 lan salajengipun). I. E. Flerov, pangkotbah sing misuwur lan guru hukum kanonik, dadi panyengkuyung persaudaraan paroki lan panulis karya 'Babagan Persaudaraan Gréja Ortodoks' (Rodossky, kaca 509). N. S. Zarkevich (wiwit taun 1884, Uskup Pembantu Kherson) misuwur, kaya akèh kanca sejawaté, amarga khotbah apologétik lan tulisan populeré, kayata *Materialisme, Ilmu lan Kristen* (28 esai). Moskow, 1867–1880 (Rhodosky, kaca 306). Delengen ing ngisor iki kanggo A. V. Gumilevsky.

[1283] Status sosial lan publik para rohaniawan paroki dadi tema utama jurnal *Church and Public Gazette* (St Petersburg, 1874–1884), sing diterbitake dening A. I. Popovitsky, lulusan Akademi Teologi St Petersburg; dhèwèké iku wartawan sing duwé panulisan landhep, lan nalika jamané Pobedonostsev dhèwèké kapaksa nutup jurnale. Mengko, antara taun 1885 lan 1904, Popovitsky nyunting majalah agama populer *Stranik*; isiné nuduhaké yèn publisis kuwi kapaksa manut marang kersané Jaksa Agung sing kuwasa kabèh lan makarya manut pandangane. Majalah pisanan sing kasebut mau, ing ngendi Popovitsky kerep banget ngkritik uskup-uskup lan kegiyatané, malah entuk dhukungan ora resmi saka Jaksa Agung D. A. Tolstoy, sing tansah ora seneng marang hierarki Rusia (Rhodosky, kaca 370). Ciri

Akèh artikel ing jurnal-jurnal iki nyawiji kanggo ngangkat masalah mbalèkaké pemilihan kanggo ngisi jabatan paroki. Ditekanké yèn pemilihan bakal nguwatké kapercayan bebarengan antarané rohaniawan lan umat paroki lan nguripaké manèh urip gréja sakabèhé. Sayange, para panulisé dhéwé kudu ngakoni yèn paroki-paroki durung siyap kanggo reformasi kaya ngono lan durung nduwèni organisasi pamaréntahan mandhiri sing dibutuhaké kanggo ngetrapaké. Amarga ana perlawanan keras saka Sinode Suci, Jaksa Agung, lan pamaréntah, masalah iki katon pancèn ora bisa dirampungaké lan tenan tetep kaya ngono nganti pungkasan periode sinodal. Uga ora ana pengaruhe sanadyan prakara babagan organisasi paroki wis dirembug kanthi sengit ing Majelis Pra-Konsili, usulan kanggo reformasi sing cocog wis diajokaké, lan malah akèh uskup sing nuduhaké dhukungan marang reformasi ing rapat-rapat[1284] .

Antarane macem-macem kritik babagan isolasi rohaniawan, pernyataan sing digawe dening pejabat negara senior pantes diwenehi perhatian khusus. Ing babagan iki, laporan saka Gubernur Arkhangelsk, Pangeran S. P. Gagarin, sing judhule 'Kahanan Skisma ing Rusia Lor' (1868), dadi menarik banget. Gagarin ndeleng alangan utama ing pakaryan pastoral yaiku para rohaniawan sing tertutup, kaya kasta sing nduwèni cara urip, tradhisi, lan kabiasaan dhéwé, uga sistem pendhidhikan lan pangasuhan sing sacara dhasar béda karo masyarakat umum, nyebabaké saling asin-asin[1285] .

c) Kakehan bahan babagan urip para rohaniwan, sing pisanan kasedhiya kanggo umum amarga jurnalisme taun 1860-an lan 1870-an, ora suwe narik kawigaten para panulis – imam pedesaan, kaya imam ing kutha provinsi, dadi tokoh sastra. Wiwit jaman Gogol, fiksi Rusia tansah nanggapi minaté masyarakat marang masalah urip saben dinane. Ing taun 1862, *Sketches of the Seminary* karya N. G. Pomyalovsky, mantan murid sekolah teologi, diterbitaké. Kanthi ketegasan tanpa welas asih, panulis mbukak sistem pangasuhan lan pendhidhikan ing lembaga teologi sing tanpa semangat lan tanpa nyawa. Buku iki ditampa kanthi antusias dening masyarakat[1286] . Banjur, ing taun 1872, novel *The Cathedral Folk* karya N. S. Leskov, salah siji panulis Rusia sing paling wigati, diterbitake. Ing novel iki, saliyane saka kaprigelan artistiké, sing narik kawigaten pamaca yaiku gambaran sing luar biasa urip lan realistis babagan macem-macem jinis rohaniawan Rusia ing kutha provinsi nalika pamaréntahan Nicholas I, sing urip lan ngladèni ing swasana penindasan saka gréja nagara. Ing karya-karya liyane, panulis bola-bali bali marang tema urip rohani. Tuladha kalebu *The Unbaptised Priest* (1877) lan *Trifles of a Bishop's Life* (1878), sing nggambarke hubungan antarane uskup lan rohani paroki. Karya agungé Leskov *At the End of the World* (1877) nyritakaké babagan misionaris Siberia. Novella lan crita cekak sawisé iku dipusataké marang tema keagamaan rakyat[1287] .

---

khas taun 1860-an lan 1870-an yaiku persis para anggota rohaniawan paroki sing liwat tulisan-tulisané mbela Gréja lan para rohaniawan saka serangan sing terus-terusan, asring cethek, saka golongan intelektual.

[1284] Pitakon babagan pemilihan rohaniawan paroki, sing kanthi sengit diperdebatake ing taun 1860-an lan 1870-an, ora sirna saka kaca-kaca jurnal gerejawi lan literatur eklesiastik liyane; malah, ing taun 1905–1906, nalika persiapan kanggo Konsili Lokal, pitakon iki dilebokake ing agenda kanthi semangat anyar. Imam Agung M. Ya. Moroshkin, panganggit akèh karya babagan sajarah Gréja, mbela prinsip pamilihan ing pers. Risalahé 'Babagan Prinsip Pamilihan ing Klerus Putih' (1870) nyebabaké wangsulan anonim: 'Kanyatan babagan Klerus sing Kapilih'. St Petersburg, 1870, sing panulisé, pejabat konsistori S. I. Shirsky, diparingi dhawuh nulis déning Sinode Suci. Ing jaman Pobedonostsev, Ivantsov-Platonov—sing wis kita kenal—nulis karya liya kanggo mbela prinsip pemilihan, 'Bab Pamulihan Pendeta Sing Kapilih'; iki diterbitake ing jurnal I. S. Aksakov *Rus* (1881, No. 11–17). Kaya sing wis kondhang, Metropolitan Filaret Drozdov iku mungsuh keras marang prinsip pemilihan: *Kumpulan Panemu*. 5. 2. No. 834. Kelimpahan pustaka babagan posisi rohaniawan paroki ing taun 1860-an lan 1870-an ora mung minangka produk semangat jaman, nanging uga minangka tanggapan marang buku-buku karya Bellustine, Dobrynin, Rostislavov lan liya-liyane (deleng bibliografi kanggo §§ 13–16), uga marang riset ilmiah, kaya karya Rozanov (deleng bibliografi kanggo Pendahuluan B). Akeh fakta, sing sadurunge mung dingerteni dening lingkaran cilik wong sing melu, banjur dadi kawruh umum, amarga ora diijini diterbitake nalika pamaréntahan Nicholas I.

[1285] Kanggo 'Cathetan' Gagarin, delengen: Prugavin, A. S. Kapercayan Lawas ing Setengah Kapindho Abad kaping 19. Moskow, 1904. kaca 73 sarta salajengipun.

[1286] Ing Ukraina, ing Kyiv, istilah 'burs' ateges asrama kanggo mahasiswa Akademi Kyiv-Mohyla (sabanjure dadi Akademi Teologi Kyiv); mahasiswa sing manggon ing kana diarani 'bursaks'. D. I. Rostislavov, ing *Cathetan babagan Pendeta Ortodoks* (diterbitake ing *Russkaya Gazeta* 1880–1894), nerangake *bursa* kaya ngono sing nyambung karo Seminari Teologi Ryazan ing taun 1820-an.

[1287] Babagan Leskov, delengen: Durylin, S. 'Karya Agama N. S. Leskov', ing: *Pikiran Kristen*. Kyiv, 1916; Muller, E. 'N. S. Leskov: Urip lan Karyané', ing: *Karya Kumpul*. Munich, 1914; Kovalevskij, P. N. S. Leskov: Peintre méconnu de la vie nationale russe. Paris, 1925; Rossler, M. L. Nikolai Leskov und seine Darstellung des religiösen Menschen. Weimar, 1939 (uga minangka disertasi doktor, Berlin, 1939); Setschkareff, V. N. S. Leskov: Sein Leben und sein Werk. Wiesbaden, 1959.

Mangkono, para rohaniawan mlebu ing jagad sastra, lan muncul sawijining genre anyar sing lestari nganti pungkasan periode Sinodal. Karya sastra saya akèh, ngetokaké loro-loroné, sing wigati lan sing sepele. Akèh saka iku mung minangka manifestasi saka tren sing prasaja: positif lan apologetik utawa negatif lan liberal, kadhangkala malah anti-agama. Karya-karya S. Eleonsky (nama samaran S. N. Milovsky) nggawa muatan emosi negatif sing abot, S. I. Gusev-Orenburgsky, mantan imam warisan sing wis mbatalake penahbisané[1288] . S. Ya. Elpatievsky, putrané diaken sing melu gerakan Narodnik, kanthi tegas ngkritik cara urip lan keterbelakangan budaya para rohaniawan pedesaan ing akèh critané, nalika ing wektu sing padha ngidealisasi rakyat. A. V. Kruglov, kosok baline, nekanake aspek positifing gesang rohani, amarga dheweke utamane fokus marang pangasuhan agama para mudha ing dasawarsa pungkasan karir sastra. I. N. Potapenko, utamane ing novel utama *In Active Service* (1890), nggambarke tokoh pendeta idealis. A. A. Izmailov, sawijining panulis sing duwé bakat winates, nggambaraké para rohaniawan kanthi cara sing positif. Cerita cekak A. P. Chekhov 'The Bishop' lan novélané 'The Steppe', lan sapituruté, ora bisa dilalekaké.[1289]

Sing wigati banget kanggo para sejarawan yaiku cathetan saka para pastur paroki sing diterbitake ing jurnal. Cathetan kasebut nggambarake urip saben dina, kabiasaan lan tradhisi, kegiyatan para rohaniawan, lan pangaribawa kabijakan nagara lan greja marang wong-wong mau[1290] .

(d) Minaté masyarakat marang masalahé dhéwé lan ambané debat sing ngubengi masalah-masalah mau mesthi nduwé pangaruh marang para rohaniawan. Tulisan jurnalistik kanthi aktif mbangkitaké semangat sing durung tau muncul lan nganti wektu kuwi ditekan. Wujud imam paroki anyar wiwit asring katon: sing ngupaya pendekatan anyar ing pelayanan pastoral lan makarya kanthi semangat kanggo ngapikaké urip paroki. Persaudaraan sing darmabakti kanggo amal lan pendidikan umum muncul ing komunitas gereja. Kaping pisan ing St Petersburg lan Moskow, banjur ing provinsi-provinsi, akèh sekolah paroki kanggo bocah lan wong diwasa wiwit dibukak. Inovasi liyane yaiku sekolah Minggu kanggo wong diwasa, sing pisanan muncul ing St Petersburg, ing ngendi para rohaniawan mulang kanthi gratis[1291] . Tuladha sing nyolok saka pastur kaya ngono yaiku imam A. V. Gumilevsky (1830–1869). Sawisé lulus saka Akademi Teologi, dhèwèké ditahbisaké dadi imam ing taun 1856 lan wiwit kuwi dhèwèké nyawisaké dhiri kanggo pakaryan pastur tanpa pamrih. Ing taun 1860, dhèwèké ngadegaké sekolah Minggu ing parokié, lan ing taun 1861, dhèwèké ngadegaké perpustakaan paroki lan persaudaraan. Tulisan-tulisané ing jurnal *The Spirit of a Christian* nampa tanggapan sing jembar. Aktivisme dhèwèké wiwit ndadèkaké keprihatinan Sinode Suci, sing banjur mindhah dhèwèké menyang Narva. Nanging, para pangagum Gumilevsky ing St Petersburg kasil njaluk supaya dhèwèké bali menyang ibukota. Dhèwèké

[1288] S. Eleonsky (nama samarané S. N. Milovsky) nerbitaké crita cekak sing nggambaraké uripé rohaniawan pedesaan, contoné: a) 'Ing Omahé Pendeta': Russkoe bogatstvo. 1895. No. 2; b) 'Putusané Salomo'; c) 'The Widower' lan liya-liyané. Kritikane marang para rohaniawan pancèn cocog karo pandangan kalangan intelektual liberal, non-Marxis sing adoh saka Gereja, sing semangat maca *Russian Wealth*, sing banjur dadi corong gerakan Narodnik—gerakan sing, saka segi pandangan politik, ora bisa diarani revolusioner. Delengen: Pokrovsky, V. 'Para Pendeta ing Cerita Cendhak S. Eleonsky', ing: *Sovremenny Mir*. 1911. No. 10 (studi kritis sing ora ndhukung para pendeta, sakabehe manut semangat *Sovremenny Mir*, sing nggambarake pandangan radikal saka kalangan sing condhong marang Marxis). Kritik marang para rohaniawan malah luwih pedhes ing crita cekak S. I. Gusev-Orenburgsky. Saka karyané, kita bakal nyebutaké ing ngisor iki: (a) 'Diaken lan Pati', (b) 'Gembala Apik', (c) 'Pastur Pamphil', (d) 'Ing Paroki', lan liya-liyané. Delengen uga: Veselovsky, Yu. 'Donya sing Tertutup', ing: Vestnik znaniya. 1903. No. 9; Redko, A. 'Pengamatan Sastra', ing: Russkoe bogatstvo. 1905. No. 10.

[1289] S. Ya. Elpatievsky dadi panyunting jurnal *Russian Wealth* pirang-pirang taun. Publikasi karyané: *Short Stories*. Petersburg, 1904. 3 jilid. Cerita cekak Kruglov: a) 'Panguburan sing Gembira', b) 'Domna Bojoné Rektor', c) 'Panata Kuburan sing Nakal', d) 'Elder Filimon' lan liya-liyané. Cf.: Ist. v. 1916. No. 10. Karya-karya Potapenko sing dikumpulake ngemot pirang-pirang jilid. Izmailov dadi murid ing Akademi Teologi St. Petersburg. Novellane sing paling wigati yaiku 'In the Dormitory'. St. Petersburg, 1903. Karya-karya Chekhov wis misuwur.

[1290] Delengen babagan iki: Livanov; Lototsky. Saka Urip Saben Dinane; M-sky. Saka Seminari; Tikhomirov; Turchinovsky; Vinogradov, V. K.; karya-karya Dobrynin, Belyustin lan Rostislavov sing wis kasebut ing ndhuwur, uga: Barsov, N. I. 'Pastur Paroki St Petersburg ing Setengah Kapindho Abad kaping 18 lan Awal Abad kaping 19', ing: Christian Readings 1876, No. 2; Saka Masa Kapungkur Podolsk, ing: Artikel Rusia 1911; Semevsky. Pendeta Pedesaan ing Paruh Kapindho Abad kaping 18, ing: Artikel Rusia 1877, no. 8. Akeh bahan uga bisa ditemokake ing jurnal *Stranik* lan *Russky Palomnik*.

[1291] Ing awal taun 1860-an, para rohaniawan paroki uga mbahas masalah ngatur sekolah paroki kanggo masyarakat, ing ngendi pendidikan lan piwulang adhedhasar iman Kristen. Delengen: 'Babagan Sikap Rohaniawan Terhadap Pendidikan Umum', ing: Prav. ob. 1862. 1; Gilyarov-Platonov, N. 'Babagan Pendidikan Umum Dasar', ing: Supplements. 21 (1862). Masalah iki uga narik kawigaten para uskup (Savva. Chronicle. Vol. 2, kaca 63, 694 lan salajengipun). Pitakonan iki bakal diulas kanthi rinci ing Jilid 2.

diangkat dadi pegawai ing Rumah Sakit Obukhov, ing ngendi dhèwèké nyawisaké kabèh wektu kanggo tujuan anyar – ngopeni rumah sakit penyakit menular – lan ora suwé sawisé kuwi, ing Mei 1869, dhèwèké tilar donya amarga demam tifus[1292] . Pakaryané diterusaké déning Pendeta Agung P. A. Preobrazhensky (1828–1893), salah siji pangadeg jurnal *Orthodox Review*, lan pendeta A. T. Nikolsky (1821–1876), sing mbukak pangungsèn lan sekolah sing nyambung karo grejane lan dadi kontributor rutin ing koran *Den* lan *Golos*. Romo A. I. Pokrovsky (1821–1885), sing mengko dadi uskup lan seda minangka Uskup Agung Volyn, iku panyumbang aktif ing jurnal *Dukhovnaya Beseda* lan nganakake kursus katekesan ing grejaé. Romo V. I. Poletaev makarya kanthi aktif ing babagan pendidikan agama kanggo rakyat[1293] . Karya Romo I. N. Polisadov ing antarané para buruh—sing diinjili sanajan ing njaba tembok gréja—bisa dadi tuladha upaya nggoleki cara anyar ing karya pastoral. Dheweke nampa ajining dhuwur lan katresnan sing ngaturake panuwun saka masyarakat, kaya sing katon nalika panguburane, sing dihadiri ewonan wong mlarat. Imam Agung G. A. Smiryagin († 1883) nyawisake 45 taun pelayanané ing Gréja Presentasi ing St Petersburg kanggo pakaryan amal, sawisé ngedegake panitia amal pisanan ing gréjaé wiwit taun 1855[1294] . Pastur Agung N. I. Bryantsev († 1888) kondhang amarga kasil karya misionariné ing antarané warga Yahudi. V. I. Barsov (1817–1896) melu ing karya amal lan dikenal minangka guru sekolah sing trampil babagan Hukum Gusti. I. I. Demkin ngatur pangayoman, nyambut gawe kanggo nyedhiyakake omah terjangkau kanggo wong mlarat, lan mbukak panti wreda sing nyambung karo grejaé. Pastur A. V. Rozhdestvensky kanthi semangat nglawan mabuk ing masyarakat; kanggo kuwi, dhèwèké ngadegaké persaudaraan lan nerbitaké pirang-pirang majalah populer[1295] . Archpriest F. N. Ornatsky, kurator 28 sekolah umum ing ibukota[1296] , misuwur minangka pastor lan pangkotbah sing berbakat sajrone 20 taun pungkasan periode Sinodal. Imam Agung, lan sawisé dadi Uskup, V. P. Nechaev (1823–1905) ngladeni ing Moskow suwéné telung dasawarsa; bebarengan karo imam (sawisé dadi Uskup Agung Kharkiv) Ambrose Klyucharev, dhèwèké nerbitaké majalah *Spiritually Beneficial Reading*. Klyucharev, sawijining orator sing cemerlang, maringi ceramah umum babagan babagan agama, sing nampa sambutan antusias saka masyarakat nanging nyebabake rasa ora seneng saka hierarki[1297] .

Ing konteks iki, ora bisa ora nyebutake karya Pendeta Agung John saka Kronstadt (Sergiev) († 20 Desember 1908), sing diurmati meh kaya wong suci lan dadi pangkotbah lan pandhita sing unggul. Wiwit taun 1882, dhèwèké miwiti program amal sing jembar ing Kronstadt: dhèwèké ngedegaké omah pagawean kanthi bengkel-bengkel, sekolah kanggo wong mlarat, kantin murah, omah sedekah kanggo wanita, lan pangayoman bocah, sarta kanthi tegas nglawan mabuk ing kalangan buruh pelabuhan. Dheweke tokoh sing nyolok lan

---

[1292] Tinjauan Sajarah lan Statistik St Petersburg, jilid 5, kaca 345–350; Bazarov, I. I., Memoir, ing: Artikel Rusia, 1901, jilid 7, kaca 83–86; Skrobotov. Pastur Paroki A. V. Gumilevsky. St Petersburg, 1871 (cathetan rinci babagan kegiatane); PBE. 4; Pravda ob. 1863. 5.

[1293] (Gorchakov, M. M.) A. T. Nikolsky (1821–1878), imam paroki saka Gréja Pangibadah ing Yerusalem (Znamenskaya). St Petersburg, 1878. Babagan Pokrovsky: Rodossky. kaca 491; babagan Poletaev – ing kono. kaca 363.

[1294] Babagan Polisadov: Rodossky, kaca 366; RBS (Plavilshchikov-Prinos, 1905), kaca 359; Savva. Chronicle, jilid 7, kaca 170; khotbahé: Words, Teachings and Speeches. St Petersburg, 1886–1887. 3 jilid; delengen uga: Ist. – stat. Petersburg. 6. kaca 283. Bab Smiryagin: Rodossky. kaca 455 lan salajengipun.

[1295] Babagan Bryantsev: Vengerov. Jilid 1, kaca 358; Rodossky, kaca 55. Babagan Barsov: Rodossky, kaca 32; Vengerov, Jilid 1, kaca 167. Babagan Demkin: Rodossky, kaca 133. Babagan Rozhdestvensky: *Alexander Vasilyevich Rozhdestvensky, the People's Publisher*. St Petersburg, 1907. Rozhdestvensky iku penerbit majalah populer *The Christian's Rest*, *A Sober Life* lan *The Sunday Bell* (*Istorichesky Vestnik*, 1907, no. 109, kaca 1008).

[1296] Bab Ornatsky: *Istorichesky Vestnik*, 1910, nomer 122. hlm. 1210 sarta salajengipun. Ornatsky dipunpateni ing mangsa semi taun 1918 ing St Petersburg déning agen-agen panguwasa Bolshevik. Panjenenganipun dados ketua 'Perhimpunan Pencerahan Agama lan Moral' (Polsky, M. *New Russian Martyrs*. Kumpulan Bahan Kapisan. Jordanville (Amerika Serikat), 1949. kaca 184–186). Uga pantes nyebutake anggota-anggota klere paroki St Petersburg sing melu ing karya sosial lan amal: pangkotbah sing berbakat, Pendeta Agung M. Ya. Predtechensky (1833–1883) (Rhodosky, kaca 380 lan salajengipun); Pendeta Agung D. A. Tikhomirov (wafat 1887), sing misuwur amarga ceramah apologetika umum ing Solyanoe Gorodok (St Petersburg) (Rodossky, kaca 490); Pendeta Agung V. M. Gilyarovsky († 1902), pangkotbahé St Petersburg sing luar biasa suwéné meh 50 taun (Rhodosky, kaca 105; Vengerov, 1); Pendeta Agung D. Ya. Nikitin († 1900), sing misuwur amarga perjuangane nglawan sekte 'Pashkovtsy' ing taun 1870-an (Rhodosky, kaca 299 lan salajengipun).

[1297] Babagan V. P. Nechaev, sing mengko dadi Uskup Kostroma (1891–1898), delengen: PBE. Jilid 3. Kolom 514–516. Babagan Ambrose Klyucharev: Vengerov. Jilid 1. kaca 481–485; obituarié ing: Ist. v. 1901. 86. kaca 379; Vinogradov, V. Pangreksa Donya Kristen ing Satengahing Abad kaping 19. Sergiev Posad, 1912. Khotbah-khotbahé diterbitaké ing pirang-pirang edhisi; delengen jilid 2, bagean babagan khotbah.

karismatik; para peziarah saka saindenging Rusia padha nglumpuk marang dheweke kanggo ngrungokake ceramah lan golek panglipur rohani ing sangsara[1298] .

Sayangé, sumber babagan kegiyatan rohaniawan provinsi arang, nanging ora adil yèn ngremehké. Ing taun 1897, ana paling ora 17.260 persaudaraan lan asosiasi amal sing makarya bareng karo gréja ing saindenging Rusia. Organisasi-organisasi iki ana utamané amarga inisiatif rohaniawan paroki. Angka iki ngundang pamikiran lan dadi bukti meyakinkan babagan jembar lan intensitas karya pastoral[1299] .

(d) Sanadyan pamaréntah lan Sinode Suci kapeksa ngetrapaké sawatara réformasi (kanggo ngatasi kasingletané para rohaniawan, ing babagan pendhidhikan teologi, kanggo ningkataké standar urip para rohaniawan, lsp.), iki ora sithik amarga upaya aktifé para rohaniawan paroki ing komunitasé dhéwé. Sayange, padha ora bisa ngrealisasikake potensialé kanthi maksimal amarga kabijakan reaksioner sing ditindakake pamaréntah wiwit separo kapindho taun 1860-an lan sing dadi kukuh ing taun 1880-an ing jaman Alexander III[1300] . Ing wektu sing padha, rasa oposisi saya kuwat ing masyarakat, sing ing ekstrim ' ' njupuk wujud revolusioner. Ing babagan pandangan donya, radikalisme politik dibarengi karo materialisme positivis, sing wiwit nyekel ora mung ing kalangan ekstremis politik nanging uga ing kalangan borjuis liberal sing terdidik. Kekonservatifan agama para rohaniawan, sing dijaga lan dipelihara ing kulawarga lan ing sekolah, dimaksudaké kanggo nglawan tren-tren iki. Umumé, para rohaniawan yakin perlu ana reformasi gerejawi lan politik; nanging sakabèhé, ing paningal masyarakat liberal, padha entuk reputasi minangka kelas reaksioner[1301] .

Kasunyatan manawa pamaréntah kanthi sengaja ngetrapaké lan nyengkuyung sistem pendhidhikan konservatif ing sekolah paroki, kanthi maringi pangelolaan marang para rohaniawan, nambah permusuhan marang para rohaniawan ing masyarakat sing, amarga alesan ideologis, nolak sekolah gréja kanggo wong awam. Sanajan ing Kementerian Pendidikan Umum ana sangsi gedhé apa pangajaran kuduné dipasrahaké marang para imam; nanging kementerian iku padha nduwèni sentimen kaya kalangan pimpinan zemstvo[1302] , sing niyat njupuk kendali kabèh pendidikan umum. Posisi wong-wong sing nduwé swara penentu babagan sekolah paroki—kaya Jaksa Agung K. P. Pobedonostsev—lumayan kontradiktif. Dhèwèké ngedegaké sekolah paroki kanggo nglawan nihilisme masarakat modhèren lan kanggo nguwatké kabijakan gréja nasionalis sing uga dipaksaké marang para rohaniawan. Ing wektu sing padha, dhèwèké nyebut para rohaniawan sing wis dipercaya ngatur sekolah-sekolah mau minangka wong sing ora nduwé pendhidhikan lan males[1303] .

Wong-wong saka kulawarga rohaniawan sing kapengaruh gagasan liberal ora nduduhake minat kanggo ngetutake jejak bapakne. Sawise lulus saka seminari, padha mlebu akademi militer lan universitas utawa mlebu dadi pegawai negeri sipil. Wong tuwa dhewe saya kepengin ngirim putrane menyang lembaga pendidikan sekuler tinimbang lembaga pendidikan rohaniawan. Kanggo wong saka kelas sosial liyane, jabatan imam ora katon

---

[1298] Laporan… kanggo taun 1908–1909, kaca 25–29. Karya utamané: Karya Lengkap (nganti taun 1890). Kronstadt; St Petersburg, 1890–1892. 3 jilid; edisi kapindho 1893–1895 lan edisi sabanjuré; Uripku ing Kristus: Diariku. St Petersburg, tanpa tanggal (pirang-pirang edhisi); Pangawikan marang Gusti Allah lan Pangawikan Diri sing Dipikolehi liwat Pengalaman. St Petersburg, 1900. Bibliografi sing jembar banget babagan John saka Kronstadt disedhiyakake dening Semenov-Tyan-Shansky. Bapa John saka Kronstadt. New York, 1955 (iki uga kalebu dhaptar karya-karya Bapa John dhéwé); Sursky, I. K. Bapa John saka Kronstadt. Belgrade, 1936–1941. 2 jilid; Kasugihan Spiritualitas Rusia. kaca 346–416. Cf.: Nikanor. Cathetan, ing: Russkij Arkhiv, 1906, no. 3, kaca 37, lan cathetan menarik saka duta besar Amerika ing St Petersburg, E. White: White, A. D. *Aus meinem Diplomatenleben*. Leipzig, 1906, kaca 199; Savva. Kronik. 6. kaca 114 (cathetan tanggal 17 Desember 1883 babagan penyembuhan wong lara déning John of Kronstadt); Rodossky. kaca 432 lan salajengipun; Hauptmann, P. 'Johann von Kronstadt – Gembala Agung Gréja Rusia', ing: Kirche im Osten. 3 (1960).

[1299] Nalika nimbang-nimbang kegiatan dakwah, sekolah paroki, lan prakara liya, kita bakal mbahas akèh wakil liya saka rohaniawan Putih. Delengen uga § 19–20 ing ngisor iki babagan rohaniawan Putih minangka profesor ing akademi teologi, lan § 28 lan 29 ing Jilid 2.

[1300] Deleng § 9.

[1301] Pastor Dalton (Dalton H. Die russische Kirche. Leipzig, 1892. kaca 32 sarta salajengipun) uga nyathet manawa rohaniawan Putih ndhukung reformasi. Kritik marang rohaniawan Putih kasebut kacermin ing literatur sing dicantumake lan ing pidato wakil-wakil partai liberal ing Duma Negara (deleng § 9).

[1302] Kajaba iku, Dewan Negara sing konservatif ing taun 1887 uga nglawan panjaluk Pobedonostsev kanggo nransfer pendidikan umum menyang tangan rohaniawan paroki (Rozhdestvensky. A Historical Review of the Activities of the Ministry of Public Education. St Petersburg, 1902. kaca 652).

[1303] Pobedonostsev. The Moscow Collection. Moscow, 1901. Edisi kaping lima. kaca 165, 252.

minangka prospek sing narik kawigaten; mung sawetara idealis sing gelem nentang arus sosial sing ana lan mlebu ing kalangan rohaniawan.

Kebangkitan politik taun 1905–1907 nguripake maneh pangarep-arep para rohaniawan; majalah lan koran, kanthi partisipasi aktif para rohaniawan, wiwit ngomong kanthi optimistis babagan reformasi gréja. Debat kasebut mbukak anané kelompok radikal ing sisih tengen lan kiwa, nanging ing wektu sing padha uga nuduhaké yèn konservatisme moderat lan liberalisme nyebar ing kalangan rohaniawan. Kapentingan lan panemu sing béda antarané para uskup lan rohaniawan paroki katon cetha ing pandangané babagan reformasi gréja. Sakabèhé, para rohaniawan ora kepéngin nyuda debat babagan reformasi gréja dadi perselisihan politik babagan prakara saiki. Ing wektu sing padha, kahanan politik mesthi bakal narik dheweke mlebu ing perjuangan partai. Para rohaniawan diparingi hak milih lan hak nyalon ing Pemilihan Duma Negara. Wakil-wakil saka kalangané padha nyawiji karo macem-macem partai lan miwiti melu debat, ngomong minangka wakil saka partainé masing-masing. Nanging masyarakat Rusia, sing durung biasa karo seluk-beluk parlementarianisme, cenderung nganggep pidato-pidato partai iki minangka cerminan posisi para rohaniawan lan nanggapi kanthi keras marang apa sing dianggep minangka sentimen reaksionerné. Pamaréntah lan hierarki, ing sisih liya, ngetokaké rasa nesu marang apa sing dianggep minangka liberalisme sing ora disangka saka para rohaniawan. Debat babagan anggaran Sinode Suci maringi alesan marang partai-partai Duma kanggo nglontar kritik pedhes marang rohaniawan paroki, sing dianggep tanggung jawab marang kabèh cilaka gréja nagara. Ketidakadilan tuduhan kaya ngono ora perlu dibantah. Kahanan dadi luwih rumit amarga pamaréntah nyoba ngorganisasi para rohaniawan dadi partai pro-pamaréntah (deleng § 9). Klompok-klompok ekstrim tengen ing kalangan rohaniawan (sing anggotane kalebu biksu lan uskup) muncul, nyengkuyung chauvinisme. Jurnal-jurnale ora mung nyebarake persatuan autokrasi lan Ortodoksi, nanging uga nyulut permusuhan marang wong Yahudi lan Katolik . Uskup lan imam saka klompok-klompok iki melu agitasi monarkis kanthi aktif ing khotbahé, sing ora ditindhes déning pamaréntah utawa Sinode Suci lan mula, miturut paningal umum, disahaké déning wong-wong mau. Nanging sakabehe, ekstrimisme saka minoritas cilik iki lan risiko kejiret ing perjuangan partai politik tetep dadi fenomena sing ora jero[1304] .

Nalika Konferensi Pra-Konsili diadakaké ing taun 1912, pangarep-arep kanggo reformasi gedhé kabangkit manèh ing kalangan rohaniawan Putih, sing kanthi sabar nahan kasangsaran pelayanané nalika ngentèni[1305] .

(e) Kegiatan pendidikan lan keilmuan para rohaniawan Putih pantes diparingi diskusi kapisah[1306] . Nganti taun 1960-an, loro bidang iki didominasi tanpa tandhing déning komunitas monastik sarjana, sing mung nampa persentase cilik banget saka rohaniawan Putih—saliyane sawatara sarjana awam—ing kursi akademik. Wiwit taun 1860-an, proporsi sing kaping loro ing antarane staf profesor lan pengajar saya mundhak kanthi ajeg; tren iki ora mandheg sanajan ana langkah-langkah reaksioner taun 1884 lan terus nganti taun 1917. Para rohaniawan kulit putih ngasilake sarjana-sarjana unggul kaya G. Pavsky ing Akademi Teologi St Petersburg, lan A. V. Gorsky lan A. F. Golubinsky ing Akademi Teologi Moskow. Kajaba iku, ing babagan panaliten teologi, rohaniawan sekuler bisa nyumbang luwih akeh tinimbang ordo monastik ilmiah sing duwe hak istimewa, sing wis dilatih khusus kanggo tujuan iki. Ing separo kapindho abad kaping 19, akèh karya ilmiah diprodhuksi déning anggota

---

[1304] Deleng § 9 (kesimpulan); Teodorovich, T. Babagan Peringatan Kaping Patang Puluh Pelayanan Kula: Memoir. Warsawa, 1935. Jilid 1. Lampiran. kaca 13–16. Akeh artikel jurnal sing ditulis déning anggota rohaniawan paroki ing taun 1905–1906 kanthi cetha nuduhaké kepénginane kanggo réformasi ing kabèh babagan urip gréja. Sejatine, swara-swara iki ora meneng sawisé kuwi, kaya sing digambaraké déning jurnal *Tserkovnaya Pravda* (*Kabeneran Gereja*), sing diterbitaké déning Pendeta Agung A. Maltsev, imam ing gréja Kedutaan Rusia ing Berlin. Artikel-artikel karya D. Filosofov, sing diterbitake ing koran Partai Cadet *Rech* lan suplemené *Ezhegodnik* antara taun 1912 lan 1914, dadi conto paling khas saka kritik sing ditujokake marang Gréja lan para rohaniawan. Monarkis, utawa luwih tepaté, kalangan radikal sisih tengen uga nduwé publikasi dhéwé, kaya *Golos Tserkvi* (Moskow), *Troitskie Listki* (Sergiev Posad), *Inok* (Pochaev Lavra), *Kolos* (St Petersburg) lan liya-liyané. (deleng § 9, cathetan 491). Wektu kuwi persis nalika jamané Pobedonostsev katon wis rampung, nalika kéliru pangarep-arep kanggo nganakake Konsili Lokal wis cetha, lan nalika Jaksa Agung V. K. Sabler, liwat sambungane karo lingkaran Rasputin, ngremehake wewenang Gréja, tepat nalika kuwi, luwih cetha tinimbang sadurungé, jurang antarané para uskup lan para biksu sarjana ing siji sisih, lan para rohaniawan putih ing sisih liyané, dadi katon (Teodorovich. Op. cit. Vol. 1, kaca 247; Vol. 2, kaca 158).

[1305] Jurnal *Tserkovnaya Pravda* (Kanyatan Gréja), sing diterbitaké ing Berlin tanpa sensor gerejawi, bola-bali negesaké kabutuhan ngadani Konsili Lokal.

[1306] Kanggo informasi babagan karya rohaniawan Putih ing lembaga pendidikan teologi, delengen §§ 19–21. Kanggo aspek liya saka kegiyatané—pangopènan rohani marang umat, panginjilan lan karya misi—delengen Jilid 2.

rohaniawan sekuler clergy[1307] . Panlitèn saka sejarawan M. M. Sukhomlinov nuduhaké yèn wiwit abad kaping 18, para anggota rohaniawan sekuler wis aktif melu ing karya Akademi Ilmu Pengetahuan Rusia[1308] . Ing taun 1863, Paguyuban Pecinta Pencerahan Rohani diadegaké ing Moskow kanthi inisiatif rohaniawan sekuler. Iku ngatur ceramah akademik lan ilmu pengetahuan populer, nerbitake jurnal *Sunday Talks* wiwit taun 1870, lan ing taun 1869 ngedegake *Moscow Diocesan Gazette*, sing saliyane publikasi resmi uga nyakup artikel babagan sajarah keuskupan. Ing taun 1870-an, sawijining kelompok imam nerbitake terjemahan *Buku Aturan Para Rasul Suci, Konsili Ekumenis lan Lokal, lan Para Bapa Suci*. *Readings of the Society of Lovers of Spiritual Enlightenment*, sing diterbitake antara taun 1863 lan 1896, ngemot akèh banget layang saka para pamaos— , lan sapiturute—sing dadi sumber bahan sing ora bisa dipisahake kanggo para sejarawan. Ing provinsi-provinsi, uga ana akèh paguyuban kanggo arkeologi lan sajarah gerejawi, sing diadegake déning para rohaniawan paroki. Kerjasama para rohaniawan Putih ing *Diocesan Gazette*, sing nerbitake artikel babagan sajarah lokal lan studi regional uga dokumen menarik saka arsip, nduweni peran penting kanggo pangembangan riset sejarah ing keuskupan. Ing sawetara kasus, *Diocesan Gazette* iku siji-sijine sumber sing kasedhiya babagan sajarah keuskupan. Edisi saka taun 1860-an nganti 1880-an nduwèni nilai khusus, amarga ngemot akèh monograf sing durung cukup dimanfaataké ing riset akademik[1309] . Akèhé imam lan diakon sing sawisé Revolusi 1905 kepéngin dadi auditor utawa mahasiswa ing universitas nuduhaké yèn dahaga kawruh ing kalangan rohaniawan Putih iku gedhé. Ing mangsa panas taun 1908, Sinode Suci kapeksa nerbitake dekrit sing nglarang para imam lan diakon sinau ing lembaga pendhidhikan tinggi, kanthi alasan sinau kuwi 'ora cocog karo tugas langsung lan sejati saka pelayanan pastoral'[1310] .

Diperas déning panguwasa nagara lan hierarki, lan dianggep hina déning masyarakat liberal, para rohaniawan paroki kanthi andhap asor nindakake pelayanan gerejawi sajrone periode Sinodal minangka kawajiban sing wis mesthi, tanpa nampa pangalembana apa waé, sanadyan pancèn pantes. Padha nanggung beban utama kanggo ngreksa Gréja, tenanan nindakake kabèh sing ana ing daya.

§ 18. Kelompok khusus rohaniawan: militer, kraton, lan manca negara

(a) Ing periode Sinodal, ana telung klompok sing béda ing kalangan rohaniwan: rohaniwan angkatan laut, kraton, lan rohaniwan manca nagara. Ing babagan administrasi, panyedhiyan materi, lan status sosial, klompok-klompok rohaniwan putih iki nduwèni posisi sing khas ing Gréja Rusia.

Para rohaniawan angkatan laut diadegaké kanthi inisiatif pribadi Pangeran Piyeter I kanggo njamin pangayoman rohani lan pangibadah sing rutin ing tentara lan angkatan laut. Ora bisa ditemtokaké tanggal persis rawuhé rohaniawan mau ing kana. Wiwit taun 1706, pajeg khusus – 'podmozhnoye den' – dipatokake marang paroki kanggo kapentingan imam resimen lan hieromonk angkatan laut. Peraturan Militer taun 1716 lan Peraturan Layanan Angkatan Laut taun 1720 nerangake kanthi rinci tugas-tugas imam sing nempel ing resimen nalika ana perang. Salah siji dekrit taun 1719 ngatur babagan administrasi lan pangawasan resmi: diangkat imam kepala ing tentara, lan hieromonk kepala ing angkatan laut. Bantuan finansial kanggo kelompok iki wiwitane ora cukup,

---

[1307] Kabèh staf pangajar ing akademi teologi lan dosen seminari asalé saka kulawarga miskin imam, diakon, lan kantur. Akeh tokoh ing babagan kabudayan lan ilmu pengetahuan, uga para negarawan, uga asalé saka kelas rohaniawan; ing antarane ana M. M. Speransky, I. A. Vyshnegradsky (Menteri Keuangan ing jaman Alexander III), para sejarawan S. M. Solovyov lan V. G. Vasilyevsky (lulusan Seminari Kostroma), V. O. Klyuchevsky, fisiolog I. P. Pavlov (lulusan Seminari Teologi Ryazan), lan ahli geologi lan ilmu tanah V. V. Dokuchaev.

[1308] Sukhomlinov, M. History of the Russian Academy. St Petersburg, 1874. Vol. 1, kaca 257 lan salajengipun. Filaret (Obzor, 1884. 2) nyebutake akèh anggota rohaniawan Putih sing misuwur minangka panulis, sarjana, lan penerjemah. Tuladha kaya ngono wis ana ing separo kapindho abad kaping 18, durung nyebut periode sabanjure (Barsov, N. 'A St Petersburg Parish Priest', ing: Christian Readings, 1876. Vol. 2. kaca 643–673). Akademi Rusia ora kena disamekake karo Akademi Ilmu Pengetahuan. Akademi sing kapindho kuwi diadegake dening Pangeran I, sanadyan ora diresmèkaké nganti sawisé seda, tanggal 29 Desember 1726; Akademi Rusia, ing sisih liya, diadegaké miturut inisiatif Putri E. R. Dashkova déning Catherine II tanggal 30 September 1783. Tujuwané yaiku kanggo sinau basa lan sastra Rusia; ing taun 1841, digabungaké menyang Akademi Ilmu Pengetahuan minangka Departemen Kapindho – Basa lan Sastra Rusia.

[1309] Iki dadi cetha nalika mriksa tabel isi jurnal-jurnal kasebut. Rodossky (1908) nyedhiyakake akèh bahan kanggo ngevaluasi kegiatan sastra para mahasiswa Akademi Teologi St. Petersburg saka kalangan rohaniawan kulit putih.

[1310] Dekrit Menteri Pendidikan Umum tanggal 8 September 1908 (adhedhasar dekrit Sinode Suci tanggal 30 Mei lan 19 Juni taun sing padha): ZhMNP. 1908. No. 11. Bagian 1. kaca 25.

amarga 'podmozhnoye den'gi' dibayar ora teratur. Kahanan saya membaik sawisé Catherine II mréntahaké pambangunan gréja kanggo resimen Garda, sing maringi kesempatan marang para imam kanggo éntuk pangasilan tambahan saka nindakaké ibadah kanggo warga sipil[1311] . Ing periode awal, rohaniawan militer durung diatur dadi klompok kapisah lan, ing jaman tentrem, padha tundhuk marang uskup diose sing dadi panggonan resimen[1312] . Ing taun 1797, Kaisar Paul I, sing nduwèni sikap sing banget nyengkuyung marang Field-Archpriest nalika semana, Archpriest P. Ya. Ozeretskovsky (1758–1807), maréntahaké supaya ing Peraturan Militer taun 1797, kabéh rohani angkatan darat lan angkatan laut kudu tundhuk marang Kepala Kapelan Angkatan Darat lan Angkatan Laut, sawijining jabatan sing diangkat kanggo Ozeretskovsky. Dheweke diangkat dadi kesatria dening Ordo Malta, dadi anggota Sinode Suci ing taun 1799, diparingi mitra ing taun 1800, lan pungkasane diparingi gelar Pendeta Agung Utama (1800). Sajrone jabatane, Ozeretskovsky kasil kanthi efektif mbusak rohaniawan ing sangisore wewenange saka yurisdiksi Sinode Suci, nganti Alexander I mbalekake kaluhuran Sinode Suci kanthi prentah khusus. Ozeretskovsky nyedhiyakake marang Paul I rencana kanggo seminari militer khusus kanggo nglatih kapelan militer; rencana iki dilaksanakake ing taun 1801 déning Alexander I. Saliyane, Ozeretskovsky njamin gaji tetep kanggo rohani militer, kanthi pensiun sing dibayar sawisé 20 taun ngawula, sing sacara signifikan nambah standar urip rohani ing sangisoré wewenangé dibandhingaké karo rohani paroki[1313] .

Alexander I ngangkat kapelan kepala kapindho kanggo Staf Jenderal lan Garda Paduka; wiwit taun 1844, dhèwèké nyekel gelar kapelan kepala Staf Jenderal Garda lan Grenadier. Ing taun 1840, dhèwèké diangkat dadi Kapelan Utama Korps Khusus Kaukasia, sing wiwit taun 1846 uga ngawasi gréja-gréja pasukan garis Kossak (ing Kaukasia Lor). Baru ing taun 1867, sing pungkasan mau mlebu ing wewenang Uskup Keuskupan Kaukasia, sing markasé ana ing Stavropol. Rencana Jaksa Agung, Count N. P. Protasov, kanggo ngadegaké kantor Uskup Agung Angkatan Darat lan Angkatan Laut ora tau kelakon[1314] .

Hubungan antarane pimpinan rohaniawan militer lan Sinode Suci dadi tegang amarga perselisihan sing terus-terusan, utamane nalika dipimpin dening kapelan kepala sing energik, V. I. Kutnevich (1858–1865) lan M. I. Bogoslovsky (1865–1871), sanadyan Sinode Suci wis maringi wewenang marang kapelan kepala kaya uskup dioceesan wiwit taun 1853[1315] . Ing taun 1858, gelar 'kapelan kepala' diganti dadi 'imam kepala'. Ing taun 1883, wewenang marang kabèh rohaniawan militer lan angkatan laut manèh dikonsentrasi ing tangan siji imam kepala tentara lan angkatan laut. Ing taun sing padha, sawijining komisi khusus dibentuk ing sangisoré Sinode Suci, dipimpin déning Uskup Agung Savva Tikhomirov, sing tugase nyusun peraturan administrasi anyar kanggo rohani militer. Niat komisi kanggo nempataké imam resimen ing sangisoré wewenangé uskup dioceasan nemoni perlawanan saka Menteri Perang, lan usulan iki kudu dibatalaké. Peraturan sing disusun déning komisi kasebut disahaké déning Kaisar ing taun 1890. Imam kepala saiki dikenal minangka protopresbiter rohaniawan angkatan laut lan diwajibaké ndhasaraké kegiyatané marang administrasi rohani sing modhèlé konsistori keuskupan. Kandidaté diajokaké déning Sinode Suci lan disahaké déning Kaisar. Ing babagan murni gerejawi, dhèwèké tundhuk marang Sinode; ing kabèh bab liya, dhèwèké dipandu déning dhawuh saka Menteri Perang lan Menteri Angkatan Laut manut Kode Peraturan Militer (Bagéan 3, Buku 1) lan Peraturan taun 1890. Administrasi Gerejawi dumadi saka telung anggota lan nduwèni kanselèri dhéwé. Protopresbiter tanggung jawab marang kabèh gréja ing

---

[1311] PSZ. Jilid 4, No. 2070, 2263; Jilid 5, No. 3006 (Peraturan Militer). Bab 8 lan 29; Jilid 6, No. 3485 (Peraturan Angkatan Laut). Buku 3. Bab 1. Artikel 13, 14; Bab 9. Artikel 1; No. 3759; 7. No. 4147; PSPiR. 2. No. 263, 381; 3. No. 985; PSZ. 16. No. 12596. Bab para hieromonk sing pinunjul ing Angkatan Laut – wong asli Ukraina: Kharlamovich. Pengaruh Ukraina Cilik. Jilid 1, kaca 809–821; Barsov, ing: Christian Readings 1878, kaca 481 sarta salajengipun.

[1312] PSPiR. 2. Nos. 263, 289; rohaniawan Angkatan Laut dilebokake ing sangisore panguwasa Uskup Pskov. Ing jaman Elizabeth, dikonfirmasi paugeran manawa para imam resimen kudu tundhuk marang uskup dioceesan ing panggonan ing ngendi resimené ditempatkan (PSPiR. E. P. 2. No. 605, 674).

[1313] PSZ. 24. No. 17833. Bagéan 2. Bab 12; 25. No. 18115, 18418 (dikonfirmasi ing taun 1804); 28. No. 21452, 21454; 26. No. 19269, 19415, 19835, 19843 (bab subordinasi rohaniawan militer lan angkatan laut marang Sinode Suci); 28. No. 21242, 21469; 27. No. 19789 (bab pensiun kanggo imam militer lan angkatan laut).

[1314] PSZ. 32. No. 24975; 2 PSZ. 7. No. 5310; 19. No. 18488; 15. No. 13721; 21. No. 19879; Berdnikov. A Short Course. 1913. Edisi kaping 2. 2. kaca 148–159.

[1315] Dobroklonsky. 4. kaca 145. Ing jaman Nicholas I, kapelan tuwa tentara darat lan angkatan laut dadi anggota Sinode Suci (Koleksi. 113. 1. kaca 78–82).

resimen, benteng, rumah sakit militer, lan lembaga pendidikan, kajaba ing Siberia, amarga jarak sing adoh nggawe ora bisa ora dipasrahaké marang wewenang uskup diose.

Akeh gréja ing sangisoré Kementerian Perang uga dadi gréja paroki, utamané ing Wilayah Kulon, Polandia, Siberia, lan Asia Tengah[1316] , mula rohani militer nduwé hak nindakake ibadah kanggo warga lokal. Sajrone operasi militer, rohaniawan ngetutake unit-unité ing kampanye, nganakake ibadah ing tenda khusus sing dadi gréja seluler sing wis dilengkapi kabèh perabotan sing dibutuhake. Ing medan perang, imam ngurangi sangsara wong sing tatu lan nyiapake wong sing arep seda kanggo wektu pungkasané. Sajarah perang – pertahanan Sevastopol (1854–1855) lan Port Arthur (1904–1905), Pertempuran Tsushima ing taun 1905 lan Perang Donya I – kebak conto keberanian para rohaniawan militer, sing tanpa pamrih nepaki tugas pastoralé ing saben kahanan. Yen perlu, unit militer uga diparingi imam Katolik, pendeta Protestan, mullah Muslim, malah anggota rohaniawan Buddha.

Wiwit taun 1890, Kantor Protopresbiter nerbitake jurnal *Bulletin of the Naval Clergy*; saliyane bagean sing ngemot prentah lan arahan, jurnal iki uga nyakup artikel-artikel babagan agama lan bahan babagan karya pastoral ing antarané para prajurit[1317] .

b) Para rohaniawan kraton wis ana ing Muscovy. Biasane dipimpin dening pangakrab tsar, sing ngawasi gréja-gréja lan rohaniawan ing kraton. Ing umume kasus, dhèwèké dadi tokoh sing nduwèni pengaruh gedhé. Sawetara katedral ing Moskow, kaya Katedral Pengumuman, dianggep gréja kraton, lan rohaniawané kalebu ing golongan rohaniawan kraton. Nalika kulawarga tsar saya mundhak ing abad kaping 18 lan kaping 19, cacah istana uga saya tambah, saben istana mesthi duwé kapel pribadi. Konfesor tsar, sing dadi panguwasa gereja-gereja lan paroki-paroki kasebut, nduwèni gelar protopresbiter para rohaniwan kraton lan saka segi pangkat langsung ana sawisé para uskup. Gereja-gereja lan para rohaniwan mau dibiayai saka kas kraton. Para pangakune tsar nduwé tingkat kamardikan saka Sinode Suci lan asring malah nyampek ing urusané. Pangakune Maharani Elizabeth, Pendeta Agung F. I. Dubyansky († 1771), malah ngaruhaké pangangkatan uskup lan bisa njaga posisiné sakabèhé ing sangisoré Maharani Catherine II[1318] . Konfesoré, Pendeta Agung K. I. Panfilov (1770–1794), ngetutaké tuladhané pendahuluné ing kabèh bab, saéngga nimbulaké rasa ora seneng saka para hierark. Nanging, Kaisar wédok mau ngangkat dhèwèké dadi anggota Sinode Suci ing taun 1774 lan maringi mitra marang dhèwèké ing taun 1786. Iki dadi preseden kanggo penganugerahan mitra marang imam-imam pinunjul liyane, utamane saka kalangan rohaniawan kraton lan militer[1319] . Minangka anggota Sinode Suci, para pengakuan kaisar terus nduwèni pangaruh gedhé marang administrasi gréja ing abad kaping 19. Iki paling utama ditrapake marang N. V. Muzovsky (1822–1848) lan V. B. Bazhanov (1853–1883), uga marang pengakuan iman saka kaisar pungkasan lan garwané, A. P. Vasilyev (1910–1917)[1320] .

[1316] 2 PSZ. 33. No. 33563; Laporan… kanggo taun 1883. kaca 12 lan salajengipun; Laporan… kanggo taun 1887. kaca 14; Savva. Kronik. 8. kaca 233; Kompilasi Peraturan Militer. Jilid 1. Bagéan 3. Art. 370; Warta Gréja 1888. No. 10. kaca 53–55; Ulasan… saka Alexander III. kaca 38 lan salajengipun, 84–86, 40–43; Gazet Gereja 1890. No. 27, 29; Nechaev (1890). kaca 54 lan salajengipun, lampiran (Peraturan taun 1890).

[1317] Dobroklonsky. Jilid 4. kaca 144; Chizhevsky. kaca 6 lan salajengipun; Peraturan taun 1890, Pasal 34; 3 PSZ. 31. No. 36302; Shavelsky. Jilid 1. kaca 27, 35 lan liya-liyané. Kanggo akèh resimen ing abad kaping 19 lan 20, gréja-gréja dibangun nganggo dana saka Kementerian Perang; ing akèh kutha (ing Polandia, Siberia, Turkestan) gréja-gréja kuwi uga dadi gréja paroki kanggo umat Ortodoks. Penyediaan dana sing murah ati kanggo rohaniawan militer narik akeh imam. Biasane, sing dipilih kanggo peran iki yaiku imam sing wis nampa referensi sing banget apik saka panguwasa keuskupan, utawa sing wis lulus saka akademi teologi. Protopresbiter A. A. Zhelobovsky (1888–1910) lan G. Shavelsky (1911–1917) uga maringi perhatian khusus marang pangkotbah lan kaprigelan pastoral. Ing taun 1912, rohani militer ngatur 809 gréja lan dumadi saka 744 imam, 138 diakon, lan 95 kantur (Laporan… kanggo taun 1911–1912. Lampiran. kaca 11, 45).

[1318] Izvekov, M. 'Pengakuan Raja Alexei Mikhailovich: Pendeta Agung A. S. Postnikov saka Pengumuman', ing: Christian Readings 1902, no. 1; panulis sing padha, 'Pengakuan Raja ing Abad kaping 17', ing: Moscow Diocesan Gazette, 1903. Babagan Dubyansky: Popov, Arseny Matseevich. kaca 415; Shakhovskoy, Notes (1810). kaca 68; Historical and Statistical Gazetteer of St Petersburg, jilid 6. kaca 43; RBS, Dabelov-Dyadkovsky (1905). kaca 715 lan salajengipun.

[1319] Babagan Panfilov: Znamensky, ing: Prav. sob. 1875. 2. kaca 34–38; Sukhomlinov. History of the Russian Academy. 1 (1874). kaca 278 lan salajengipun; RBS. Pavel-Pyotr (1902). kaca 273–285; Katalog, ing: Bacaan. 1917. 2. kaca 18.

[1320] Babagan Muzovsky: Koleksi. 113. 1. kaca 77; Maltsev (1911). kaca 2; babagan Bazhanov: Koleksi. 113. 1. kaca 133–139; bandhingna karo 'Autobiografi'-e ing: Ist. v. 1883. 12; RBS. Aleksinsky-Bestuzhev (1900). kaca 402 sarta salajengipun; babagan

c) Para rohaniawan Ortodoks ing luar negeri – ing kedutaan, misi diplomatik, sawetara konsulat lan ing kraton anggota rumah tangga panguwasa sing manggon ing njaba Rusia – kalebu ing wewenang Kementerian Luar Negeri, dene ing babagan keagamaan, wiwit taun 1867, padha tundhuk marang Metropolitan St Petersburg. Pengangkatan lan pemberhentiané ditindakake déning Sinode Suci kanthi sarujukan Menteri Luar Negeri, sing miturut tabel staf taun 1867, 1875, lan 1910, nduwèni tanggung jawab kanggo pangopènan rohaniawan ing luar negeri. Jumlah gréja Rusia ing luar negeri saya mundhak kanthi cepet ing abad kaping 19. Ing taun 1911, ana 22 gréja kedutaan ing Éropah Kulon, 30 gréja ing panggonan wisata, 8 kapel ing situs kuburan anggota kulawarga karajan, 7 gréja Persaudaraan St Vladimir ing Berlin, lan 12 kapel pribadi. Wiwit taun 1907, ing sangisoré Metropolit saka St Petersburg, ana vikariat khusus kanggo babagan gréja ing luar negeri, kajaba gréja ing Athena lan Konstantinopel, sing kalebu wewenang lokal[1321] .

Gereja Rusia pisanan ing luar negeri ing Éropah Kulon diadegaké ing omah dagang Rusia 'Risgården' ing Stockholm lan ditujokaké kanggo pedagang Rusia miturut perjanjian taun 1617 lan 1661, nanging bangunan gereja kasebut ora dibangun nganti taun 1765[1322] Ing Warsawa, gréja kedutaan wis ana wiwit taun 1674, ing sangisoré yurisdiksi Metropolitan Kyiv[1323] . Ing taun 1716, gréja kedutaan dibukak ing London. Antarane para imam sing ngladeni ing kana, Imam Agung E. I. Popov (1842–1875) pantes dieling-eling kanthi khusus, amarga dhèwèké nyumbang akèh kanggo ngenalaké Gréja Anglikan marang Ortodoksi[1324] .

Gereja Ortodoks pisanan ing Berlin dibukak ing taun 1718. Ing abad kaping 19, wis ana akèh gereja ing Jerman: ing kutha-kutha spa, uga ing sacedhake kuburan lan ing kapel pribadi. Sawetara imam sing ngladeni ing kana nyoba nyebarake kawruh babagan Ortodoksi marang Protestan Jerman. Antarane iku ana Imam Agung I. I. Bazarov ing Wiesbaden lan Stuttgart (1844–1895), Pastur Agung I. F. Seredinsky ing Berlin (1859–1886) lan, mesthi wae, Pastur Agung A. P. Maltsev, uga ing Berlin (1886–1914), sing nerjemahake buku-buku liturgi paling penting menyang basa Jerman lan ngadegake akèh gréja Ortodoks. Ing taun 1890, piyambakipun ngadegaké paguyuban amal lan Persaudaraan St. Vladimir, ngadegaké Alexanderheim ing Tegel (salah siji pinggiran kutha Berlin – Ed.) lan nyiyapaké kuburan wong Rusia ing kono kanthi gréja jejere, ingkang dipun suciaké ing taun 1908. Ing taun 1913–1914, dhèwèké nerbitaké jurnal *Tserkovnaya Pravda* ('Kanyatan Gréja'), sing ngemot artikel babagan sajarah gréja-gréja Ortodoks ing luar negeri lan babagan masalah sing ana gandhèngané karo réformasi Gréja Rusia[1325] . Akeh gréja diadegaké ing Austria-Hungaria. Wiwit taun 1762, ana imam tetep sing

---

Vasilyev: Shavelsky. 1. kaca 48 lan salajengipun. Pensiun kanggo rohaniawan kraton diwenehake kanthi prentah tanggal 26 April 1834 (2 PSZ. 9. No. 7017).

[1321] Maltsev (1911). kaca 1–13, 342–352, 361–410 (iki ngemot dhaptar lengkap gréja-gréja Rusia ing njaba Rusia, uga informasi rinci babagan asal-usulé lan sajarah salajengé); Laporan… kanggo taun 1911–1912. kaca 77. Lampiran. kaca 11; Cyprian Kern, ing: Prav. mysl. 11 (1957) (ing kéné, pangrédhèn kanonik gréja-gréja ing luar negeri lan para rohaniwané marang Metropolitan St Petersburg, lan utamané marang uskup sing diangkat ing taun 1907 khusus kanggo ngatur gréja-gréja mau, kanthi bener dianggep minangka pelanggaran hak-hak kanonik Patriark Ekumenis (kaca 103). Pelanggaran hak-hak kanonik lan martabat Patriark kaya ngene déning Sinode Suci Rusia lan pamaréntah Rusia sajrone periode sinodal ora arang dumadi. Bab iki bakal dibahas luwih jero ing Jilid 2). Kanggo dhaptar rohaniawan sing ngladèni ing luar negeri lan gréja-gréja Rusia ing Éropah ing taun 1905, delengen: Echos d'Orient. 8 (1905). kaca 231 sarta salajengipun. Sawisé taun 1764, gréja-gréja lan rohaniawan ing luar negeri didhukung déning dana saka Dewan Keuangan (PSZ. 16. No. 12186; 30. No. 14617; 21. No. 15778; 22. No. 16969). Mengko, tanggung jawab pangopènané dipindhahaké marang Collegium lan sabanjuré marang Kementerian Luar Negeri: Barsov. Kumpulan Peraturan Saiki. Jilid 1, kaca 241–246; Berdnikov. Op. cit., kaca 160–161.

[1322] Rumyantsev. kaca 60 lan salajengipun.

[1323] Titov. Gréja Ortodoks Rusia ing Persemakmuran Polandia–Lithuania. Jilid 2, No. 1 (1905). kaca 194. Cathetan 193–212; Pokrovsky. Keuskupan-Keuskupan Rusia ing Abad kaping 18, ing: Prav. Sob. 1912. Jilid 1. kaca 150 lan salajengipun; Kharlamovich. Op. cit. kaca 864 lan salajengipun. Bandhingna: PSZ. Jilid 2. No. 1188 (perjanjian karo Polandia tanggal 24 April 1686).

[1324] Alexandrenko. Gréja Kedutaan Rusia (1895); ibid. Pers Inggris lan Sikap Agen Diplomatik Rusia marang Pers Kasebut ing Abad kaping 18, ing: Russian Articles 1895. 10; Pendeta London Y. I. Smirnov, ing: Russian Archives 1879. 2. kaca 354–356 (babagan kegiatane minangka 'wakil diplomatik' ing London ing sangisoré Paul I); Aleksandrenko. Kaisar Paul I lan wong Inggris, ing: Russian Articles 1879. 10. Babagan E. I. Popov, delengen: Rodossky. kaca 373–375; *Russian Articles*, 1875, nomer 12, kaca 734–741; Filaret, *Collection of Opinions*, jilid 5, bagéan 1, kaca 278–285. Bandhingna ing jilid 2 babagan hubungan karo Gréja Anglikan ing abad kaping 19. Ing taun 1749, Antipa Marianov, sawijining imam Gréja Rusia ing London, nglaporaké marang Sinode Suci yèn 'sawetara Anglikan' wis mbalik kapercayan dadi Ortodoks Yunani (PSPiR. E. P. 3. No. 1114).

[1325] Maltsev (1911). kaca 175 sarta salajengipun (sing uga mbahas gréja-gréja liya ing Jerman); cf.: ibid. (1906). kaca 21 sarta salajengipun. Ing taun 1759, 'konferensi ing kraton Dheweke Sri Ratu' mutusaké mbangun gréja lapangan ing kutha-kutha anyar sing

ngladeni ing gréja sing nyambung karo Kedutaan Besar Rusia ing Wina. Miturut inisiatif Pendeta Agung M. I. Raevsky (1845–1884) lan kanthi dhukungan Ober-Prokurator K. P. Pobedonostsev, sawijining gréja gedhé dibangun ing kéné nganggo biaya umum lan diresmikaké ing taun 1899. Gereja dibukak ing Karlsbad, Marienbad, Franzensbad lan Praha[1326] .

Wiwit taun 1720, ana gréja sing nyawiji karo kedutaan ing Paris. Pendeta lokal, I. V. Vasilyev (1845–1866), ngamanake pambangunan gréja gedhé ing taun 1861, sing ibadahé narik akèh pengunjung manca nagara[1327] .

Para rohaniawan Rusia ing luar negeri wis maringi jasa gedhe marang teologi Rusia kanthi nyoba ngenalake wong marang denominasi liya, sing sadurunge mung ana gagasan samar ing Rusia. Wiwit separo kapisan abad kaping 19, akèh lulusan akademi teologi ngupaya jabatan ing luar negeri kanggo sinau babagan manéka aliran filsafat, utamané ing Jerman. Padha mbangun hubungan karo rohaniawan saka denominasi liya, ngenalaké marang konsep dhasar doktrin Ortodoksi lan, sing paling utama, marang upacara liturgi. Padha nduwèni peran gedhé kanggo njamin yèn kabèh ketidaktahuan babagan Ortodoksi sing biyèn nyebar ing Kulon alon-alon diganti karo pangerten sing luwih akurat. Mung kanthi rawuhe gelombang gedhé émigran Rusia ing taun 1918, para imam lan teolog Ortodoks bisa, saben langkah, mbusak prasangka lan salah paham sing wis jero babagan Ortodoksi, sing dipegang tenanan utamané déning para teolog universitas sing duwé wewenang – cukup kelingan A. von Harnack[1328] . Nanging, dhasar wis disiyapake dening rohaniawan Rusia ing luar negeri ing abad kaping 19.[1329]

Imam Agung S. K. Sabinin (1789–1863), sawijining imam ing Kopenhagen (1823–1837) lan Weimar (1837–1863), nyusun *Biblical Old Testament Lexicon*[1330] miturut pituduh Metropolitan Filaret lan adhedhasar literatur Protestan. Archpriest T. F. Seredinsky (1822–1897), sawijining imam ing gréja kedutaan ing Naples (1846–1859) lan sakwisé ing Berlin (1859–1886), sinau teologi Katolik lan nerbitaké akèh artikel babagan Katolikisme lan Protestanisme ing jurnal-jurnal Rusia[1331] . Romo Agung I. I. Bazarov (1819–1895) kalebu salah siji sing pisanan ngenalake wong Jerman marang Gréja Ortodoks lan liturgié[1332] . Imam Agung M. I. Raevsky

---

ditaklukaké, yaiku Königsberg, Pillau, lan Memel; sawisé perdamaian antarané Pèter III lan Frederick Agung, gréja-gréja iki dibalèkaké menyang Rusia, sanadyan pamaréntah Prusia njupuk tanggung jawab kanggo ngopeni gréja-gréja Rusia kanggo para pedagang lelungan (PSZ. 15. No. 11566. Art. 18; cf.: Maltsev (1906). kaca 149 sarta salajengipun.). Ing taun 1744, Theoklitos, sawijining uskup saka 'iman Yunani', nyerahake petisi marang Sinode Suci nyuwun pambangunan gréja ing Leipzig nganggo dana Rusia; dhèwèké uga nyuwun supaya imam lan diakon enom saka Rusia dikirim menyang Leipzig, sing bakal diwulangaké déning dhèwèké, Theoklitos, ing 'manéka ilmu'. Amarga ana ketidakakuratan ing informasié Theoklitos, Sinode nerusaké petisié menyang Dewan Urusan Luar Negeri. Kayane prakara iki ora dadi apa-apa (PSPiR. E. P. 2. No. 680). Gereja ing Leipzig ora dibangun nganti taun 1913, minangka pangeling-eling Pertempuran Bangsa-Bangsa ing taun 1813.

[1326] Maltsev (1911). kaca 69, 76, 80, 88, 90–169; Pobedonostsev. Surat-surat. Jilid 2. kaca 291; Maltsev (1906). kaca 70, 76, 143, 215, 222 lan salajengipun, 311–326, 416.

[1327] Maltsev (1906). kaca 253–275; Vasilyev, I. V. Surat-surat marang Jaksa Agung Sinode Suci. St Petersburg, 1915; PBE. Jilid 3. kaca 216–219 (bibliografi); Prav. ob. 1861. 9. kaca 141–146; Barsov, N. 'Archpriest I. V. Vasilyev', ing: Russ. st. 1882. 1. Ana uga gréja-gréja Rusia liyane ing Prancis: ing Menton (1892), Po (1866), Biarritz (1892), Cannes (1891) lan Nice (1859). Ing taun 1866, sawijining gréja dibangun ing Jenewa, banjur ana ing Florence (1866) lan Buenos Aires (1889) (Maltsev, 1906, kaca 50). Delengen: Review… saka Alexander III, kaca 369–372.

[1328] Babagan posisi para teolog Protestan lan sejarawan gereja, delengen: Benz, O. *Die Ostkirche im Lichte der protestantischen Geschichtsschreibung von der Reformation bis zur Gegenwart*. Munich, 1953.

[1329] Kiprian, ing: Pamikiran Ortodoks. 11 (1957). Imam Agung Bazarov, rektor gréja ing Stuttgart, nulis marang Sinode Suci yèn bakal migunani ngirim lulusan akademi teologi dadi pamaos mazmur ing gréja-gréja ing luar negeri, utamané ing Jerman, kanthi mangkono maringi kasempatan kanggo mlebu universitas-universitas Jerman. Salah siji sing pisanan nindakake kuwi yaiku M. I. Gorchakov († 1910), sing rawuh ing kuliah ing Tübingen, Heidelberg lan Strasbourg (Rhodosky, kaca 114–116; Maltsev (1911), kaca 441 lan salajengipun), sawisé kuwi dhèwèké dadi profesor hukum kanonik.

[1330] Rhodosky, kaca 419; Filaret, Obzor, jilid 2 (1884), kaca 485 sarta salajengipun. Sabinin lulus saka Akademi St. Petersburg lan dados murid G. Pavsky.

[1331] Maltsev (1911). kaca 437 sarta salajengipun (kanthi dhaptar karya ilmiahipun).

[1332] Kanggo 'Memoir' Bazarov, delengen: Russkij St. 1901. 2–10; Rodossky. kaca 30–32; Sabinin, M. S. Cathetan, ing: Russkij Arkh. 1900. 4. Bazarov iku panulis akèh artikel sing diterbitaké ing taun 1860-an nganti 1880-an ing jurnal teologi Rusia. Karyané ing basa Jerman: a) *Die russische Kirche*. Stuttgart, 1873; b) Perkawinan Miturut Doktrin lan Ritus Gréja Ortodoks Rusia. Karlsruhe, 1857; c) PJnucij, utawa Tatanan Panjaluk Pangibadah kanggo Eling-eling Wong Sing Wis Séda Miturut Ritus Gréja Ortodoks Wétan. Stuttgart, 1855. Antarane karya sing diterbitake ing basa Rusia, perlu disebutake kanthi khusus 'Korespondensi karo sarjana Kulon Baron

(1811–1884), sawijining imam ing Stockholm (1834–1844) lan Wina (1845–1884), ndhukung gagasan persatuan pan-Slav lan ngadegake hubungan raket karo wong-wong Slavia ing Austria, utamane karo wong Ceko. Dheweke dadi salah siji panggerak Kongres Slavia ing Moskow taun 1867 lan anggota aktif saka Masyarakat Amal Slavia ing St. Petersburg. Dheweke nerjemahake Euchologion, Buku Pandonga lan Kanon Andhreas saka Kreta saka basa Yunani menyang basa Jerman[1333] . Ing antarane barisan rohaniawan manca saka ' ' ana Protopresbiter I. L. Yanyshev (1826–1910). Sawise ngladeni dadi imam ing Wiesbaden (1851–1856), Berlin (1858) lan maneh ing Wiesbaden (1858–1866), dhèwèké dadi rektor Akademi Teologi St. Petersburg (1866–1883) lan profesor teologi moral, nulis akèh karya ing babagan iki. Saka taun 1883 nganti 1910, Yanyshev njabat minangka penasihat rohani kulawarga karajan, protopresbiter rohani istana, lan anggota Sinode Suci[1334] .

Imam Agung A. P. Maltsev nduwèni panggonan pakurmatan ing antarané rohaniawan ing luar negeri. Sajeroning pelayanané ing Berlin (1886–1914), dhèwèké njaga sesambungan raket karo para teolog Jerman. Prestasi utama dhèwèké yaiku nerjemahaké meh kabèh teks liturgi Gréja Ortodoks menyang basa Jerman. Panjenengané nyedhiyakake pambuka ing akèh jilid mau, sing dadi artikel jero babagan liturgi, lan ngupaya ngasilaké terjemahan sing bisa dinyanyèkaké nganggo musik gréja Rusia[1335] .

Antarane imam-imam Rusia ing Prancis, kudu disebutake D. S. Vershinsky (1790–1858), mantan profesor filsafat ing Akademi Teologi St Petersburg lan sakbanjure dadi imam ing gréja kedutaan ing Paris (1835–1848). Panjenengané nerjemahaké karya-karya Bapa Gereja, uga karya para filsuf Jerman, menyang basa Rusia. Merga dhèwèké, para teolog Rusia pisanan kenal karo manéka aliran ing Katolik Prancis[1336] . Imam Agung I. V. Vasilyev (1827–1892) nyumbang kanggo nyebarake kawruh babagan Ortodoksi ing Prancis. Amarga pangaribawaé, Abbé Guettee (1816–1892) mlebu Ortodoksi, lan bebarengan padha nerbitake jurnal *L'Union chrétienne*. Vasilyev

---

Gaksthausen babagan Pitakon Pangrumatane Gréja Wétan lan Kulon', ing: Readings at the OLDP. 1877 (diterjemahake dening A. N. Muravyov).

[1333] Maltsev (1911). kaca 95, 136. Surat-suraté Raevsky, ing: Russkij Arkh. 3. 1895; RBS. Pritvits-Reis (1910). kaca 396 sarta salajengipun; Savva. Chronicle. Vol. 6. kaca 82, 224. Karyané: a) Euchologion saka Gréja Ortodoks-Katolik. Wina, 1861–1862. 2 jilid; b) Buku Pandonga kanggo Panganggone Umat Kristen Ortodoks. Wina, 1861; c) Ritus der orthodox-katholischen Kirche bei der Kronung der Kaiser aller Russen. Vienna, 1856; d) Le grand canon de St. André de Crète. Vienna, 1849; e) Les Vêpres de la Pentecôte. Paris, 1852; ing basa Rusia: Babagan Gerakan Nasional lan Agama Bangsa Rusia ing Galicia. St Petersburg, 1863. Sawetara layang saka korespondensi jembar Raevsky karo V. I. Lamansky (1833–1914) bubar iki wis diterbitake: Dokumen babagan Sajarah Panaliten Slavia ing Rusia (1850–1912)*, disunting dening B. D. Grekov. Moscow, 1948.*

[1334] Maltsev (1911). kaca 439–441. Babagan Yanyshev minangka teolog: Florovsky. kaca 389 lan salajengipun; Glubokovsky, N. N. Panaliten Teologi Rusia ing Pangembangan Sajarah lan Kahanan Saiki. Warsawa, 1928. kaca 16 sarta salajengipun, 19, kanthi dhaptar karya-karya paling wigati (kaca 95). Delengen § 21. Babagan partisipasi I. L. Yanyshev ing rembugan karo Katolik Kuna lan Anglikan, delengen Jilid 2.

[1335] Karya-karya A. P. Maltsev lan terjemahané babagan ibadah Gréja Ortodoks: a) *Die gottlichen Liturgien*. Moskow, 1890; b) *Die Liturgien der orthodox-katholischen Kirche des Morgenlandes unter Berücksichtigung des bischöflichen Ritus nebst einer vergleichenden Betrachtung der hauptsächlichen übrigen Liturgien des Orients und Occidents*. Moskow, 1894; c) Liturgikon (Buku Liturgi). B., 1901, 1902 (edisi kaping 2); d) Die Nachtwache (Jaga Wengi). B., 1892; e) Andachtsbuch (Kanun). B., 1895; f) Die helige Kronung. B., 1896; g) Bitt-, Dank-und Weihe-Gottesdienste (Buku Doa). B., 1897; h) Die Sakramente der orthodox-katholischen Kirche des Morgenlandes. B., 1898; i) Begrabnisritus und einige spezielle und alterthumliche Gottesdienste der orthodox-katholischen Kirche des Morgenlandes. Berlin, 1898; k) Triodion Prapanca lan Triodion Kembang, bebarengan karo kidung Minggu saka Oktoekhos Gréja Ortodoks-Katolik Wétan. Berlin, 1899; l) Menologion saka Gréja Ortodoks-Katolik Wétan. 2 jilid. Berlin, 1901; (m) Oktoichos, utawa Parakletike, saka Gréja Ortodoks-Katolik Wétan. 2 jilid. B., 1904. Kabeh terjemahan iki disertai karo teks Slavia Gréja, kajaba sing ditandhani (b) lan (c). Saliyane, Maltsev uga panulis pirang-pirang artikel babagan dogmatik lan liturgi kanthi mbandhingake karo piwulang Gréja Katolik Roma, Evangelikal Luteran, lan Katolik Kuna. Sawetara artikel kasebut diterbitake minangka bab pambuka ing terjemahan-terjemahan sing kasebut mau (Maltsev. 1906. kaca 33 lan salajengipun). A. P. Maltsev séda ing taun 1915 ing St Petersburg. Sayangé, ora kabèh terjemahané nduwèni kualitas dhuwur. Iki amarga, ing siji sisih, amarga kesusu nalika nggarap, lan ing sisih liya, amarga Maltsev nyoba nyocogaké terjemahané karo kabutuhan kidungan greja. Nanging, amarga ora ana notasi musik, masalah iki tetep durung rampung (tarjamahan Raevsky ing *Euchology* luwih apik banget). Nanging, jasa gedhé Mal'tsev dumunung ing kasunyatan yèn dhèwèké wis maringi kamungkinan marang wong Jerman kanggo mangertèni ibadah Ortodoks saka isi dogmatik lan liturgié.

[1336] Rhodosky, kaca 73; Maltsev (1911), kaca 11. Karya D. S. Vershinsky: a) Babagan Gereja Gallikan ing Organisasi Saiki. St Petersburg, 1850; b) Kalender Sasi Gereja Ortodoks-Katolik. St Petersburg, 1856. Tarjamahan: Survei Sejarah Filsafat dening Asta. St Petersburg, 1831; Pengantar Filsafat Sing Cendhak adhedhasar Ritter. St Petersburg, 1832; Sistem Logika Bachmann. 1832–1833. 3 jilid. (Filaret. Review. 2 (1884). kaca 486).

uga nglibatake Old Catholics ing pakaryan ekumenis kanthi tujuan nggabungake karo Gréja Ortodoks[1337] . N. V. Orlov, sawijining kantur lan Master Akademi St Petersburg, nyumbang gedhe kanggo nggedhekake kesadaran babagan Ortodoksi ing Inggris kanthi nyumbang ing jurnal teologi Inggris lan nerjemahake sawetara buku liturgi. N. D. Belorosov (1863–1873), imam gréja kedutaan ing Brussels, nerbitaké karya-karya ing Rusia babagan sajarah Gréja Anglikan[1338] . I. L. Yanyshev, sing wis ngadegaké hubungan karo Katolik Kuna ing Jerman, nduwèni peran utama ing taun 1870-an lan 1880-an kanggo nyedhèhaké wong-wong mau marang Ortodoksi.

Para imam sing ngladeni ing Amerika Serikat nduwèni panggonan istimewa ing kalangan rohaniawan ing luar negeri. Nalika ing Éropah Kulon sadurungé taun 1917 para rawuh ing gréja kanthi rutin yaiku meh kabèh staf kedutaan, umume ditugasaké sacara samentara ing luar negeri, ing Amerika ana akèh émigran saka Rusia lan nagara-nagara Slavia liyané sing nduwèni komunitas sing terorganisir apik. Ana diosek kapisah sing diadegaké ing kana, sing tundhuk marang Sinode Suci. Topik iki bakal diulas luwih rinci ing[1339] .

Bab V. Pendidikan Agama

§ 19. Pendidikan Teologi sadurunge Reformasi Sekolah taun 1808–1814

(a) Ing nagara Moskow abad kaping 17, standar pendhidhikan ing kalangan rohaniawan pancen ora nyukupi, sanadyan gagasan babagan kabutuhan lembaga teologi kanggo nglatih rohaniawan paroki wis entuk dhukungan jembar ing antaraning hierarki. Dewan Lokal taun 1667 sacara resmi ngakoni kurangé pendhidhikan para rohaniawan; nanging ora ana langkah-langkah tegas sing dijupuk kanggo mbenerake kahanan kasebut. Sawetara sekolah monastik sing muncul saka wektu ke wektu ing Moskow sajrone abad kaping 17 kabukti ora lestari amarga kurangé guru sing mumpuni lan cepet ditutup. Ana uga kekurangan murid sing cetha[1340] . Formalism agama nguwasani masyarakat Moskow, ing ngendi dianggep cukup mung njaga kasucian ritual, dene kasunyatan iman Ortodoks dianggep wis mesthi bener. Kahanan iki nyebabake ora percaya marang 'kagiyatan ilmiah', amarga dikuatirake mung bakal nuntun marang bidah. Baru ing taun 1680-an ana sekolah sing diadegaké, sing banjur dikenal minangka Sekolah utawa Akademi Helleno-Slavonik[1341] .

Amarga ora ana sekolah diose, lembaga pendidikan siji-sijiné ing Moskow mesthi ora bisa nyukupi kabutuhan latihan rohaniawan. Kahanan iki malah luwih angel amarga loro patriark pungkasan, Joachim lan Adrian, sing konservatif miturut keyakinané, ora maringi perhatian sing cukup marang sekolah kasebut, sanajan Peter I, sing dadi pendukung setya pendhidhikan, bola-bali wis ngandhani Patriark Adrian babagan wigatiné sekolah[1342] .

[1337] Delengen cathetan 285; kanggo rincian negosiasi karo Katolik Lawas, delengen Jilid 2.

[1338] Dheweke uga panulis artikel babagan Gréja Ortodoks, sing diterbitaké déning N. V. Orlov ing *The Journal of Theological Studies* (Maltsev, 1906).

[1339] Delengen jilid 2.

[1340] DAI. 5. No. 102. kaca 462, 473, 490 (Konsili Lokal taun 1667); cf. Instruksi Patriark Adrian marang para sepuh paroki: PSZ. 3. No. 1612. Wiwit abad kaping 15, keluhan bab kurangé pendhidhikan ing kalangan rohaniawan paroki wis asring kedadeyan (AI. 1. No. 104); iki uga dicathet déning Konsili Stoglav taun 1551 (Stoglav. Bab 25–26). Babagan pendidikan para rohaniawan paroki lan sawetara upaya kanggo ngadegake sekolah teologi, delengen: Makarii. 10–12; Dobroklonsky. 3, ing: Dushep. Cht. 1889. 2. kaca 359 lan salajengipun; Smirnov (1855). kaca 5 lan salajengipun; Prilezhaev, G. 'Pendidikan ing Rusia sadurunge Pangeran Agung Pèter', ing: *Stranik*, 1881, nomer 1–3; Kapterev, N. F. 'Babagan Sekolah ing Moskow ing Abad kaping 17', ing: *Pribavleniya*, 1889; Mirkovich, G. 'Babagan Sekolah lan Pendidikan sajrone Jaman Patriark', ing: *ZhMNP*, 1876, 7; Morozov, P. 'Feofan Prokopovich minangka Panulis'. St Petersburg, 1880. kaca 4 sarta salajengipun; Miropolsky, S. 'Esai babagan Sajarah Sekolah Paroki wiwit Kaping Pisan Muncul ing Rus' nganti Saiki'. Jilid 3: 'Pendidikan lan Sekolah ing Rus' ing abad kaping 15–17'. St Petersburg, 1895; Lavrovsky, N. Bab Sekolah-sekolah Rusia Kuna. Kharkiv, 1854 (kawartanané wis kadaluwarsa); Arkhangelsky, A. (1883); Kharlamovich. Pengaruh Cilik Rusia. Jilid 1. kaca 381–384; Shmurlo. Kursus Sejarah Rusia. Praha, 1935. Jilid 3. kaca 310 sarta salajengipun; Smentsovsky; Skvortsov, G. A. Patriark Adrian (deleng bibliografi kanggo § 1). kaca 206 sarta salajengipun.

[1341] Smirnov (1855). kaca 5–75; Skvortsov. Op. cit. kaca 206–268; Smentsovsky. kaca 3 lan salajengipun, 42 lan salajengipun; Obratsov. The Likhuda Brothers, ing: ZhMNP. 1867. 9; Shmurlo. Op. cit. kaca 311; cf.: Smolitsch. kaca 347 lan salajengipun. Saterusé: Filaret. Review (1894). kaca 254 lan salajengipun (kanthi kesalahan).

[1342] Ustryalov (deleng bibliografi kanggo § 1). 3. kaca 512.

Saben generasi anyar rohaniawan meh kabèh dumadi saka putra-putrané rohaniawan; mula, kanthi tujuan nggawe rohaniawan sing terdidik, prioritas utama kuduné yaiku ngadegaké sekolah kanggo putrané. Ing prinsipé, kasempatan dadi rohaniawan kabuka kanggo anggota kabèh kelas sosial. Nanging, praktik sing wis mapan yèn para rohaniawan dipilih déning komunitas paroki ateges calon kanggo jabatan kosong meh tansah putrané rohaniawan. Padha nyiapaké panggilan mangsa ngarep nalika isih manggon ing omah, ing kono padha diajari maca lan nulis lan diwènèhi pangerten babagan praktik liturgi. Miturut cathetan para uskup lan wakilé, sing wajib mriksa calon-calon kanggo jabatan imam lan diakon, asil saka pendhidhikan ing omah kuwi, mesthi waé, banget sithik. Nanging amarga ora ana calon sing luwih siap, padha kepeksa ngangkat wong-wong sing pendhidhikane ora cukup[1343] .

Pangeran I ngetokake akèh dekrit kang tujuane ngatur sekolah[1344] . Contone, dekrit tanggal 28 Februari 1714 nemtokake pambentukan 'sekolah aritmetika' kanggo 'wong-wong' saka kabèh lapisan sosial kanthi tujuan mulang maca, nulis, lan aritmetika. Mangkono, miturut prentah tsar, putra-putrané diakon lan panitera uga diwajibaké mlebu sekolah sekuler anyar iki[1345] . Nanging, sanajan sadurungé prentah iki diterbitaké, wis ana uskup-uskup sing yakin yèn perlu ana sekolah kanggo bocah-bocah saka kabèh lapisan sosial, nanging mesthi waé utamané kanggo calon rohaniawan. Ing taun 1700, Uskup Ioann Maksimovich saka Chernigov (1697–1712) mbukak sekolah Slavia-Latin kanggo para rohaniawan. Metropolitan Dimitri Tuptalo saka Rostov (1702–1709) uga nindakake sing padha. Ing Tobolsk, watara taun 1703–1704, Metropolitan Siberia Philotheus Leshchinsky (1702–1712, 1715–1728) ngedegake sekolah Slavia-Rusia. Metropolitan Dorotheus Korotkov saka Smolensk ngedegake sekolah Slavia-Latin ing taun 1715. Kabeh uskup sing kasebut iku wong asli Little Russia lan lulusan Kyiv Theological College. Wiwit jaman Metropolitan Petro Mohyla (1633–1646), akèh sing wis ditindakake ing Kyiv lan Keuskupan Kyiv kanggo maringi pendhidhikan marang rohaniawan, sing tingkat pendhidhikane luwih dhuwur ing kana tinimbang ing Muscovy. Antarane para uskup Rusia Agung, siji-sijine sing kasengsem ngedegake sekolah yaiku Metropolitan Job saka Novgorod (1697–1716), sing ngatur sekolah Slavia-Yunani ing Novgorod, uga luwih saka sepuluh sekolah liyane ing wewengkon keuskupane. Ing kabeh sekolah kasebut, pangajaran ditindakake tanpa kurikulum sing tetep[1346] .

Dhasar-dhasar kanggo pambentukan sekolah teologi ing Rusia mung ditemtokake dening 'Peraturan Rohani', sing nggambarake pandangan ora mung Theophanes Prokopovich, nanging uga, ing sawetawis, pandangan Peter I dhéwé. Masalah sing ana gandhèngané karo pendhidhikan diatur ing Bagéan 2 saka 'Regulasi', ing bagean 'Babagan Uskup', uga ing bagean 'Gedhong Sekolah lan Para Guru, Murid, lan Pengkotbah ing Kono'.

Ing bagean 'Babagan Uskup', 'Peraturan Rohani' menehi pedoman babagan pambentukan sekolah diose. Paragraf 9 nyatakake: 'Iku paling migunani kanggo reformasi Gréja supaya saben uskup nduwèni, ing utawa cedhak panggonané, sekolah kanggo anak-anak rohaniawan utawa wong liya sing ditakdiraké dadi imam'[1347] . Mula, kanggo latihan para imam, disaranake mbukak sekolah sing bisa diakses para pemuda saka kabeh lapisan sosial, ora mung saka kalangan rohaniawan. Mengko kita bakal mbahas kepiye panguwasa gereja dhewe alon-alon ngowahi sekolah sing dimaksudake kanggo pendidikan rohaniawan mbesuk dadi lembaga pendidikan adhedhasar kelas, nutup akses kanggo anggota lapisan sosial liyane. 'Peraturan Rohani' ora ngemot pedoman

---

[1343] Dobroklonsky. 3, ing: Dushep. Readings 1889. 2. kaca 131 sarta salajengipun; cf. § 15.

[1344] PSZ. 4. No. 2186, 2308; 5. No. 2778, 2971, 2979, 3171, 3175 (kabeh diterbitake ing taun 1708–1718).

[1345] PSZ. 5. No. 2778; cf. No. 2971; Dobroklonsky. 4. kaca 200. Epiphanius saka Tikhor, Uskup Belgorod (1722–1731), sing uga banget kasengsem ing babagan pendidikan, mbukak sekolah aritmetika ing omah uskupé ing Belgorod (Lebedev. The Kharkiv Collegium, ing: Readings. 1885. 4. hlm. 5–8, 20). Banjur, tanggal 19 Mei 1724, Senat ngajokaké marang Sinode Suci supaya sekolah aritmetika digabung karo sekolah episkopal; Synod, nanging, nolak usulan iki kanthi alasan manawa sekolah episkopal ing diosek-diosek durung kabuka; panggabungan mung kelakon ing Diosek Novgorod, ing ngendi sekolah kaya ngene wis ana (PSPiR. 4. No. 1262). Ing wektu sing padha, ing taun 1724, Pososhkov, sing wis kita kenal (deleng §§ 15, 16), nyerahake risalahé marang Pangeran Pèter I, ing ngendi dhèwèké uga nyritakaké kabutuhan sekolah kanggo ngedidik rohaniawan paroki lan malah nyakup kurikulum kanggo kuwi: saliyané maca lan nulis, kalebu uga nyanyi lan sinau buku-buku liturgi (Buku babagan Kamlaratan lan Kamulyan. Moskow, 1911. kaca 7 sarta salajengipun.).

[1346] Prilezhaev, ing: Christian Readings 1877. Vol. 1. kaca 331 sarta salajengipun; Smirnov (1855). kaca 72 lan salajengipun; Lebedev. Op. cit. kaca 20; Pekarsky. Science and Literature under Peter the Great. Jilid 1 (1862). kaca 113, 133 lan salajengipun; Mozharovsky (1868). kaca 19–29.

[1347] Peraturan Rohani. Bagéan 2. Klausul 9, 10; Bangunan Sekolah. Klausul 22. Wiwit tanggal 31 Mei 1722, sawijining dekrit saka Sinode Suci mrentahake pambentukan sekolah episkopal miturut prinsip-prinsip 'Spiritual Regulations' (PSZ. 6. No. 4021).

babagan organisasi utawa kurikulum sekolah-sekolah iki, sing ing abad kaping 18 asring diarani 'sekolah episkopal'. Iku mung nyatakake manawa para pemuda sing kasil ngrampungake kursus bakal diangkat dadi imam; 'lan yen ana sing milih urip biara, mula dadi archimandrite utawa abbot'. 'Lan yen uskup ngangkat wong sing durung sinau ing sekolah kuwi dadi imam utawa pangkat biara, ngliwati sing wis sinau, lan tanpa alesan sing sah, dheweke bakal kena paukuman, miturut paugeran saka Kolej Gerejawi' (§ 10). Uskup diparingi hak, sawisé mriksa kanthi tuntas, kanggo ngusir murid-murid sing ora pantes saka sekolah (§ 9). "Nanging supaya ora ana keluhan saka wong tuwa murid babagan biaya gedhe sing dibutuhake kanggo guru lan tuku buku, uga kanggo pangopènan anak-anake sing sinau adoh s saka omahé, pantes yèn murid-murid mau diparingi mangan lan diwulang ing kana, kanthi nggunakake buku-buku sing wis disiapake déning uskup. Lan supaya iki kelakon, usulané kaya ngéné: njupuk siji pérangan kaping rong puluh saka kabèh gandum saka biara-biara paling pinunjul ing keuskupan, lan saka tanah gréja ing ngendi biara kuwi dumunung, njupuk siji pérangan kaping telung puluh saka kabèh gandum" (§ 11). "Bab guru utawa para guru, uskup bakal nyedhiyakake panguripan lan tunjangan dhuwit saka kas uskup, miturut paugeran Kolese Rohani lan kahanan lokal" (§ 13). Mbandhingake paugeran iki karo bagean sing judhule "Gedhong Sekolah" nerangake manawa sing dimaksud ing kene yaiku sekolah dhasar, sing bakal nyedhiyakake pendhidhikan umum paling dhasar. Amarga organisasi lan manajemen sekolah teologi diserahake marang para uskup, ing tingkat lokal padha gumantung banget marang pandangan lan kaprigelan uskup diose, uga marang sepira gedhene minaté dhèwèké marang prakara-prakara iki.

Theophan Prokopovich mbukak bagean 'Omah Sekolah' kanthi pambuka dawa kang ngemot renungan luhur babagan paedah sekolah lan pendidikan kanggo nagara lan Gréja. 'Akeh wong sing salah ngomong, ngaku yèn pendidikan iku panyebab bidah… Amarga piwulang sing becik lan bener iku migunani banget kanggo tanah air lan Gréja, kaya oyod lan dhasar. Nanging wigati kanggo njamin yèn piwulang iku bener lan dhasaré kuwat." Malah ana uga "piwulang fantastis", sing dimaksud Theophanes yaiku kasuistika skolastisisme Katolik, lan ing sawetawis spekulasi filsafat abstrak. Theophanes mbandhingaké iki karo "piwulang prasaja" sing tujuane kanggo kauntungan praktis. Sawisé pambuka iki, dhèwèké nyusun 22 paugeran sing dadi dhasar ajaran ing akademi—yaiku ing sawijining lembaga pendidikan sing, saliyané saka pendidikan umum, uga nyedhiyakake latihan teologis khusus sing perlu kanggo para guru sekolah teologi ing mangsa ngarep. Aturan-aturan iki ora mung ditrapake kanggo sekolah teologi tingkat dhuwur, utawa akademi, nanging uga kanggo sekolah teologi menengah, sing mengko dikenal minangka seminari.

Miturut panemune Theophanes, sekolah kaya ngono kudu diadegake kanthi bertahap. "Ora perlu akèh guru ing wiwitan; kanggo taun kapisan, siji utawa loro waé cukup, sing bakal mulang tata basa—yaiku kawruh sing bener babagan basa Latin, utawa basa Yunani, utawa loro-loroné" (Aturan 1). Nalika jumlah kelas saya tambah, "jumlah guru sing luwih akèh bakal diangkat", kabèh mau bakal nduwèni latihan khusus sing relevan. Lembaga pendidikan iki dipimpin déning rektor lan prefek. Kekuwatan rektor jembar: "Yen ana guru sing katon nglanggar statut akademik lan ora manut marang pituduh rektor, rektor bakal nglaporake wong kuwi marang Collegium Spiritualis, lan sawisé ana panyelidikan, dhèwèké bakal dipecat utawa dihukum miturut sing pantes" (Aturan 2, 3, 11, lan 12). Aturan 13 nyatakake manawa, kanggo ngawasi para guru, 'inspektur bisa diangkat kanggo njamin kabeh lumaku tertib ing akademi'. Ing wiwitan saben pelajaran, guru kudu nerangake marang murid-murid apa manfaat sing bakal dipikolehi saka sinau, 'supaya para murid luwih semangat sinau'. Penting banget kanggo menehi murid gambaran babagan kauntungan sing bisa diwenehake pendhidhikan marang saben wong. Generasi enom ing jaman kuwi ngupaya kanthi saben cara kanggo nyingkiri sinau, lan wong tuwane ndhukung tumindak kuwi. Ora mung ing taun-taun awal, nanging sajrone abad kaping 18, asring kedadeyan murid-murid mlayu saka sekolah lan seminari.

Kurikulum sing disusun déning Theophanes sacara sakabèhé njupuk modhèl saka Akademi Teologi Kyiv ing pungkasan abad kaping 17 lan wiwitan abad kaping 18. Anehé, Theophanes miwiti karo silabus kanggo kelas pungkasan. "Ing teologi khusus, kudu diatur supaya dogma utama iman kita lan hukumé Gusti Allah diajarké. Guru teologi kudu maca Kitab Suci lan sinau aturan kanggo mbedakaké makna sejati lan tafsir Kitab Suci; lan dhèwèké kudu nguwatké kabèh dogma kanthi kesaksian Kitab Suci." Saliyane, dhèwèké kudu migunakaké tulisan-tulisan Bapa Gereja, "sing nulis kanthi teliti babagan dogma". Kanggo nerangaké dogma, "putusan lan rembugan Konsili Ekumenis lan Konsili Lokal iku banget migunani", tambahé Theophan. Babagan karya teologi saka "para guru paling anyar saka agama liya" (iki cetha nyebutake Protestan lan Katolik), "guru teologi… ora

kena sinau saka wong-wong mau utawa gumantung marang dongengane, nanging mung nampa minangka pandhuan argumentasi sing dijupuk saka Kitab Suci lan saka para guru kuna" (Aturan 7).

Kurikulum umum ngemot mata pelajaran ('kelas') ing ngisor iki: 1) tata basa, bebarengan karo geografi lan sajarah; 2) aritmetika lan geometri; 3) logika lan dialektika; 4) retorika ("bareng karo utawa kapisah saka sinau puisi"), 5) fisika lan "kursus cekak babagan metafisika", 6) politik ("kursus cekak saka Pufendorf, yen dianggep perlu, lan bisa ditambahake ing dialektika") lan, pungkasané, 7) teologi. "Enem sing sepisanan," miturut pamanggihipun Theophanes, "bakal njupuk setaun saben siji, dene teologi bakal njupuk rong taun." Mangkono, kurikulum dirancang supaya lumaku wolung taun, utawa luwih tepaté, wolung taun sekolah. Nanging, yen dianggep saka cara pangajaran jaman semana, cetha yen kabeh gumantung marang ketekunan lan kemampuan murid apa bisa ngrampungake silabus sajrone wolu taun sing wis ditemtokake. Theophanes uga nyaranake mulang basa Latin lan Yunani, "yen ana guru". Perpustakaan kudu diadegaké ing sekolah kanggo guru lan murid (Aturan 8).

Aturan 14 nduwèni wigati khusus, amarga nerangaké yèn nalika nyusun rencana, Pangeran I lan Theophanes mbayangaké sekolah sing kabuka kanggo kabèh lapisan sosial. Ing aturan iki kacarita: "Kabèh imam agung, loro sing sugih lan sing liyané, uga para rohaniawan, kudu ngirim anak-anaké menyang akademi. Uga dianjurake banget supaya para pejabat utama kutha diwenehi pandhuan sing cocog; babagan bangsawan, bakal dadi kaputusan Panjenengané." Lan luwih lanjut: "Lokasi akademi ora kena ana ing jero kutha, nanging ing pinggiran, ing panggonan sing nyenengake (yaiku éndah. – I. S.) panggonan sing dipilih déning siji-sijiné, ing ngendi ora ana keributan umum, uga ora ana gangguan asring, sing biasané ngalangi sinau lan ngganggu panliten sing tekun" (Aturan 19). Theophan nerangaké kanthi rinci babagan organisasi internal akademi (Aturan 22, kang ngemot 26 ketentuan). Yen bisa, sawijining bangunan sing modhèlé kaya biara kudu dibangun ing njaba kutha, sing saliyané saka ruang kelas uga kudu ngemot papan panggonan kanggo guru lan murid. Murid-murid mau kudu diwènèhi pangayoman miturut umuré. Nganti 10 murid bisa manggon ing siji kamar. Amben kudu bisa dilipat supaya ora bisa digunakake kanggo istirahat nalika awan. Ing abad kaping 18, syarat iki pancen ditrapake ing akèh seminari – utamane amarga kekurangan papan, kamar turu asring digunakake kanggo pelajaran nalika awan. Saben kamar kudu ana pengawas sing ditunjuk, utawa prefek, sing tanggung jawab ngawasi prilaku para seminari. Minangka cara disiplin, dhèwèké nduwèni cambuk kanggo murid-murid enom, déné kanggo kelas menengah lan kelas senior dhèwèké gumantung marang nasehat lan ancaman. Pelanggaran serius kudu dilaporaké marang rektor, sing nduwèni 'wewenang paling dhuwur' tumrap kabèh, nanging dhèwèké mung diijini ngusir murid sing ora nurut lan lalai ing kahanan ekstrim. Sawijining seminaris ora kena ninggalake sekolah ing kahanan apa wae; sajrone telung taun kapisan, dheweke ora diijini lunga menyang endi wae, kalebu mulih nalika liburan. Ing kelas sing luwih dhuwur, liburan cendhak kanggo sowan kulawarga diwenehake kanthi syarat tumindak apik lan prestasi akademik. Kunjungan saka seduluré murid diidini. Tanpa mangu-mangu, kanggo nguwatké reputasi sekolah, Theophanes nyaranaké supaya para pengunjung kuwi diparingi panganan lan omben-omben sing pantes. Ana watesan umur kanggo murid sing mlebu: ora luwih enom saka 10 taun, nanging ora luwih tuwa saka 15 taun, 'lan luwih saka umur kuwi mung kanthi panyuwunan saka wong-wong terhormat sing bisa mbuktekake yen bocah lanang kuwi wis urip kanthi tertib lan diawasi kanthi apik ing omahé wong tuwané'.

Katoné, Theophanes ngerti yèn sistem pendhidhikané sing ketat perlu dilunakaké. Mula dhèwèké nyaranaké kegiyatan "sing migunani kanggo kaséhatan lan ngilangaké bosen". "Sisihaké rong jam saben dina kanggo para seminari metu mlaku-mlaku… Lan mlaku-mlaku kuwi kudu kalebu dolanan sing sehat lan fisik… sing, nalika nyenengake, uga maringi sawetara piwulang migunani. Kegiatan kaya ngono kalebu, contone, numpak prau standar, sinau dimensi geometris, mbangun benteng-benteng teratur, lan sapiturute." Ing St Petersburg, para murid bisa dituduhake pemandangan ibukota, kaya istana-istana negara tsar. "Nalika wektu dhahar, bakal ana bacaan—sawetara sajarah militer, sawetara sajarah gerejawi… babagan wong-wong sing unggul ing kawruh, babagan guru-guru agung ing bidang agama, uga babagan filsuf kuna lan modhèrn, ahli astronomi, ahli retorika, sejarawan lan sapiturute." Murid-murid sing prestasine dhuwur kudune nampa ganjaran. Ing dina-dina raya, para seminari dihibur "karo swara piranti musik; lan iki ora angel, amarga cukup nyewa dhisik siji guru, lan para seminari sing semangat sing dilatih dening dheweke bakal nerusake mulang wong liya". Akademi kudune duwe gréja lan rumah sakit.

Saben seminarian sing wis tekan kamatangan penuh ('wis diwasa') ngucapake sumpah kesetiaan marang Kaisar. Rektor ora ngidini wong-wong sing wis ngrampungake kursus ninggalake seminari "nganti dhèwèké luwih dhisik nglapor marang Kolégium Spiritual (yaiku Sinode Suci – I. S.), lan Kolégium bakal nampilaké dhèwèké marang Paduka Kaisar". Ing diosek, lulusan seminari diwènèhi prioritas tinimbang wong sing ora nduwé pendhidhikan. Minangka kesimpulan saka bagean iki, Theophan nyathet yèn usulané kanggo organisasi 'lembaga pendidikan' iku sifaté samentara: 'Lan bisa uga ing mangsa ngarep bisa ngembangaké perbaikan luwih lanjut utawa nggolèki informasi saka seminari paling apik ing luar negeri'.

Sajrone abad kaping wolulas, nganti abad kaping sanga belas lan malah sawisé reformasi sekolah taun 1808–1814, 'Peraturan Rohani' dadi dhasar pandangan Sinode Suci lan para uskup babagan sistem pendhidhikan teologi . Mula saka iku, isi dokumen kapisan babagan pambentukan sekolah teologi iki wis dirincèkaké kanthi rinci ing kéné.

b) Adhedhasar paugeran 'Spiritual Regulations', para uskup miwiti ngatur sekolah teologi ing wewengkoné. Ing taun 1725, lembaga pendhidhikan ing ngisor iki wis diadegaké. Feodosy Yanovsky, sing sadurunge mbantu Metropolitan Job ngedegake sekolah ing Novgorod, ngedegake seminari ing Biara Alexander Nevsky ing St Petersburg ing taun 1721. Ing wektu sing padha, Theophan Prokopovich[1348] mbukak seminari dhéwé ing ibukota. Ing taun sing padha, 1721, Uskup Pitirim ngedegake seminari ing Nizhny Novgorod. Taun sabanjure, sekolah-sekolah diadegake ing Tver lan Belgorod; ing taun 1723 – ing Kazan, Kolomna, Vyatka, Suzdal lan Kholmogory; ing taun 1724 – ing Ryazan lan Vologda. Wiwit taun 1721, sawijining badan pusat diadegaké ing sangisoré Sinode Suci – Kantor Sekolah – sing dipimpin déning Archimandrit Gabriel Buzhinsky, penasihat Sinode Suci. Miturut rekomendasi Sinode, Pangeran I ngundhangake tanggal 19 November 1721 manawa bocah-bocah rohaniawan kudu dididik ing sekolah keuskupan tinimbang ing sekolah aritmetika. Prentah iki, sing diterbitake ing wangun dekrit Sinode Suci, nandhani langkah kapisan kanggo ngowahi sekolah rohaniawan dadi lembaga pendidikan sing khusus kanggo bocah-bocah saka kalangan rohaniawan. Ing tanggal 31 Mei 1722, Sinode Suci nerbitake piagam khusus kanggo sekolah keuskupan minangka pelengkap kanggo 'Peraturan Rohaniawan'. Disaranake manawa, amarga kekurangan guru sing cocog, para rohaniawan sing lagi nyiapake ordinasi kudu digunakake kanggo mulang bocah-bocah, kanthi nggunakake buku pangajaran dhasar sing bubar diterbitake kanggo sekolah dasar. Panganggit buku pangajaran dhasar iki yaiku Theophan Prokopovich dhéwé. Kekurangan guru iki, kaya sing bakal dibahas mengko, terus dirasakake ing taun-taun sabanjure.

Iki banjur ditututi dénék sing nglarang rekrutmen murid saka sekolah diosek kanggo dinas militer lan mréntahaké supaya biksu enom lan novis dikirim menyang sekolah. Langkah pungkasan iki ora pati kasil, amarga para biara padha ngindhari kewajiban mau nganggo macem-macem alesan, dene para novis sing dikirim menyang sekolah umume padha mlayu bali menyang biarane. Luwih saka kuwi, kewajiban sing dibebekake marang biara kanggo nyumbang siji per-rongpuluh saka panenane kanggo kabutuhan sekolah dipenuhi kanthi ora teratur nganti Sinode Suci kapeksa nerbitake dekrit kanggo ngelingake bab iki. Para rohaniawan sing ora netepi prentah ngirim anak lanangé menyang sekolah bakal kena paukuman. Nanging nalika para uskup wiwit mriksa anak rohaniawan sing wis yuswa sekolah, katon yèn para wong tuwa nindakake kabèh upaya kanggo ngindhari syarat iki. Kahanan paling parah yaiku babagan dana kanggo sekolah. Kasuksesan utawa kegagalan ing babagan iki gumantung

[1348] Kanggo informasi babagan sekolah ing Biara Alexander Nevsky, delengen: Runkevich (1913), kaca 241–251. Sekolah sing diadegaké déning Theophanes, sing dikenal minangka 'Seminary Karpovskaya' (amarga dunungé ana ing pinggir Kali Karpovka, sing wektu kuwi isih ana ing pinggiran Kutha St Petersburg), dibiayai saka sumber dayané dhéwé (Chistovich. Theophan Prokopovich. kaca 631 sarta salajengipun.). Kanggo 'Aturan' sekolah punika, mirsani ibid. kaca 723–727 lan ing TKDA. 1866. 5. kaca 77–84; ugi: Morozov. kaca 272 sarta salajengipun.; Pekarsky. 1. kaca 501. Teofan ngedegake sekolah iki malah sadurunge dekrit Sinode Suci taun 1722 sing kasebut mau; sekolah iki ana nganti taun 1738, sawisé kuwi digabung karo Seminari St. Petersburg (Alexander Nevsky) (Chistovich. 1857. kaca 47 lan salajengipun; Runkevich. Op. cit., kaca 516). Kharlamovich (vol. 1, kaca 692–694), adhedhasar data arsip, nyedhiyakake sawetara rincian menarik: Theophanes nyumbangake omahé marang sekolah, nanging mung nyumbang 157 rubel kanggo pangopènané; dhèwèké mbuwang dhuwit luwih akèh kanggo keboné lan kolam iwake. Pangajaran diatur manut prinsip-prinsip Pietis Halle (Wotschke, Th. *Der Pietismus in Moskau*, ing: *Deutsche wissenschaftliche Zeitschrift für Polen*. 1930. kaca 86, sing dikutip ing: Stupperich, *Staatsgedanke* (deleng bibliografi kanggo § 1). kaca 93).

sakabehe marang semangat para uskup dioceesan[1349] . Uskup-uskup asalé saka Little Russia luwih nggatekake sekolah tinimbang liyané.

Sawisé seda Peter I, kahanan ing sekolah malah saya parah[1350] . Ing sawijining laporan saka Sinode Suci marang Dewan Privy Agung tanggal 1727, kahanané diterangaké kanthi tembung sing banget suram. Antara taun 1721 lan 1727, ana 118 murid sing mlebu seminari ing Biara Alexander Nevsky ing St Petersburg, saka jumlah kuwi 42 mandheg amarga prestasi akademik sing ala lan ora kepengin sinau. Ing Akademi Slavia-Yunani-Latin ing Moskow, ana 362 murid sing kadhaptar, dene sekolah dhasar Rusia ing Moskow nduwèni 108 murid. Sekolah-sekolah keuskupan ing Novgorod, sing dirumat kanthi tliti dening Metropolitan Job, nduwèni jumlah murid sing wigati banget – 1.007 – antarané taun 1706 lan 1726. Ing taun 1727, ana 14 sekolah ing keuskupan kuwi sing mulang murid-murid ' ' carané maca lan nulis. Ing loro sekolah ing Rostov, ing ngendi 'pangajaran basa Slavia' lan nyanyi diwulangake, ana 200 murid ing taun 1727. Ing kene, guru lan murid padha keluwen amarga panen sing ala, lan gandum sing isih ana kudu dikirim menyang Moskow, menyang Kantor Kamar lan menyang staf umum. Ing Keuskupan Krutitsy, ora ana sekolah babar pisan amarga ora ana biara; kanthi tembung liya, amarga ora ana sumber alokasi gandum. Saka kono, para mudha dikirim sinau ing Novgorod lan Moskow. Laporan sing rinci banget diajokaké déning sekolah keuskupan ing Kazan. Antarane liya, dilaporake yen saka 52 murid sing kadhaptar ing taun 1726, 14 murid padha mlayu. Ing taun sing padha, 1726, Uskup Agung Silvestr saka Kholm kasil ndhaptar maneh 70 murid ing Seminari Kazan lan mbangun gedhong watu kanggo kuwi. Ing Nizhny Novgorod, ana telung sekolah: sekolah Hellenic-Yunani, sekolah Slavia-Rusia, lan sekolah dhasar 'primer' – kanthi total 295 murid. Sekolah ing Ryazan, sing diadegaké ing taun 1722, mung ana ing kertas, amarga ora ana guru sing cocog sing bisa ditemokaké; mula, telung murid sing wis kadhaptar dikirim menyang Novgorod. Sekolah Ryazan ora dibukak nganti taun 1726 déning Uskup Gabriel Buzhinsky; nalika semana, sekolah iku nduwé 269 murid. Kahanan ing diosek Ukraina luwih apik banget. Antara taun 1700 lan 1726, ana 654 murid sing sekolah ing Akademi Kyiv lan 257 murid sing sekolah ing Chernihiv. Ana 420 murid sing sinau ing wolu sekolah ing Keuskupan Belgorod. Ing sekolah-sekolah liyane, kahanane luwih ora nguntungake. Nanging sakabehe, miturut laporan saka Sinode Suci, ana 45 sekolah ing 21 keuskupan[1351] .

Sajrone pamaréntahan Kaisar Anna Ioannovna, luwih akèh perhatian diwènèhaké marang sekolah teologi. Ing taun 1730, ana dekrit sing maringi tugas marang Sinode Suci kanggo ngedegake sekolah miturut 'Peraturan Rohani'. Dekrit liyane, taun 1731, ngatur babagan pambukaan sekolah ing kabeh pusat keuskupan lan kutha-kutha liyane. Ing wektu kuwi, lembaga pendidikan iki banjur dikenal minangka seminari. Ing taun 1738, Kaisar Anna maringi dhawuh marang Sinode supaya nyusun anggaran kanggo sekolah teologi (yaiku kanggo sekolah dhasar, dudu seminari) kanthi pola peraturan staf kanggo sekolah anak-anak prajurit garnisun. Nanging, rancangan anggaran sing diajukake Sinode Suci ora disahake. Ing taun 1740, Sinode Suci nampa dekrit saka Maharani sing mréntahaké nambah cacah lembaga pendidikan lan sekolah, njamin pangopènan sing cukup lan nyedhiyakake guru sing trampil lan mumpuni, miturut paugeran 'Spiritual Regulations' lan dekrit para maharaja Rusia. Ing wektu sing padha, paugeran-paugeran diterbitake sing mewajibake para rohaniawan ngirim putra-putrane menyang seminari lan sekolah[1352] . Ing taun 1737, ana prentah sing mbutuhake supaya 'Paugeran Rohani' ditrapake ing kurikulum seminari. Ing jaman Anna Ioannovna, uga diwenehi syarat manawa pangajaran kudu ditindakake ora mung nganggo basa Latin nanging uga nganggo basa Rusia. Nanging, ing Kharkiv Collegium wiwit taun 1730-

---

[1349] PSZ. 7. No. 4291; PSPiR. 1. No. 132, 285, 624; 2. No. 850; 4. No. 1262, 1284, 1316, 1409, 1434, 1164, 1136; 3. No. 1108, 1098; Prilezhaev, ing: Christian Readings 1879. kaca 176 sarta salajengipun; Mozharovsky. kaca 19–25. Ing tanggal 21 Juli 1721, sawijining pelindung khusus diangkat kanggo sekolah-sekolah (PSZ. 6. No. 3741; PSPiR. 1, No. 153). Antara taun 1721 lan 1725, 14 sekolah dibukak, lan limang maneh antara taun 1727 lan 1730 (Kharlampovich, kaca 635). Kanggo sajarah sekolah-sekolah iki lan para guru Ukraina, delengen ibid., kaca 668–736.

[1350] Dobroklonsky. 4. kaca 200; Lebedev. The Kharkiv Collegium. kaca 7–20.

[1351] PSPiR. 6. No. 2004; Pekarsky. 1. kaca 108–121; Mozharovsky. kaca 26–31; cf.: Rozhdestvensky, S. V. Essays. kaca 5 lan salajengipun; Runkiewicz. kaca 498–516.

[1352] PSZ. 7. No. 5518; 10. No. 7361, 7660, 7749, 8287, 8291, 7364; 8. No. 5882, 6060, 6287; PSPiR. 6. No. 242; Titlinov. Pamrentahan Anna Ioannovna. kaca 370. Dhawuh tanggal 21 September 1738 (PSZ. 10. No. 7660) nyaranake supaya Sinode Suci ngedegake seminari ing Biara Trinity-Sergius, sing ora kelakon nganti taun 1742. (PSPiR. E. P. 1. No. 220). Delengen: Znamensky. Sekolah Teologi. kaca 100, 160, 168, 214.

an, pangajaran sawetara mata pelajaran wis diatur manut prinsip iki[1353] . Ing wiwitan taun 1740, ana 17 seminari, 2 akademi (ing Kyiv lan Moskow) lan akèh sekolah teologi dhasar. Nanging, kahanan finansialé tetep parah kaya biyèn, lan para uskup diocehsan ora kesusu mbukak sekolah dhasar anyar.

Ing jaman Kaisar Elizabeth, jumlah seminari saya tambah. Ing pungkasan pamaréntahané (1760), ana 26 seminari lan 20 sekolah dhasar[1354] . Ing Keuskupan Kyiv uga ana sekolah paroki , ing ngendi para guru iku diakon (pembaca mazmur); pelajaran sing diwulangake kalebu maca lan nulis, uga kawruh dhasar babagan tugas pembaca mazmur. "Sekolah paroki pedesaan iku panggonan utama pendhidhikan kanggo kabèh wong sing bisa maca lan nulis ing abad kaping 18 lan kanggo kabèh rohaniwan, lan kanggo mayoritas gedhé iku tetep dadi siji-sijiné lembaga pendhidhikan suwéné wektu sing suwe"[1355] .

Ing taun 1762, Maharani Catherine II, ing pandhuané marang Komisi babagan Tanah Greja, ngkritik sekolah teologi kanthi pedhes. Antarane liya-liyané, dinyatakaké: '…kita paring dhawuh marang Komisi, nganggep iki minangka pakaryan utama Gusti Allah lan sarana utama kanggo ngembangaké woh-wohan rohani, supaya kanthi tliti nimbang carané, ing saben keuskupan, sekolah bisa diadegaké ing panggonan uskup, manut paugeran sing kacathet ing "Peraturan Rohani"'[1356] ; Uga diprentahake supaya disusun pranata umum babagan perkara iki lan diajukake marang Maharani kanggo ditandatangani. Komisi sing dumadi saka Uskup Gabriel Petrov saka Tver, Uskup Innokenty Nechaev saka Pskov, lan Hieromonk Platon Levshin, nindakake nyusun rancangan 'statuta universitas', yaiku usulan reformasi kanggo sekolah teologi. Kaya akèh usulan liya sing digarap nalika pamaréntahan Catherine II, rancangan iki dirancang kanthi cakupan sing amba banget. Direncanakake ngowahi Akademi Moskow dadi Universitas Teologi kanthi kurikulum standar paling dhuwur, déné Akademi Kiev tetep ing wangun sadurungé. Direncanakake yèn seminari bakal dipérang dadi loro kategori: seminari luhur – ing St Petersburg, Novgorod, Kazan, lan Yaroslavl – lan seminari ngisor, sing kalebu kabèh seminari liyané, sing kaping pungkasan iki mung kanggo pendidikan para imam mbesuk. Bédané kategori seminari iki kacermin ing kurikulum sing béda. Kurikulum seminari tingkat ngisor umume manut prinsip-prinsip sing wis ditemtokake Theophanes Prokopovich sadurunge ing *Spiritual Regulations* kanggo 'lembaga pendidikan'. Ing seminari-seminari luhur, pelajaran tambahan diwulangaké, kaya ta basa manca modhèren, géométri, métafisika (logika kalebu bagéan kurikulum seminari-seminari cilik) lan fisika téoritis. Apologétika (tèologi kontroversial) lan éksègèsis dilebokaké ing kurikulum minangka mata pelajaran anyar sakabèhé. Kajaba iku, wis disedhiyakake pambentukan 3–4 sekolah tata basa ing saben keuskupan. Sekolah-sekolah iki bakal digandhengake karo biara, nyiapake bocah-bocah rohaniawan kanggo mlebu seminari cilik, lan bocah-bocah saka kelas sosial liyane kanggo ngawula marang negara. Materi sing diwulangaké ing kéné yaiku: maca, nulis, nyanyi, dhasar aritmetika, uga tata basa Latin lan Yunani. Kanggo ngunggahaké standar pendhidhikan lan nambah kahanan finansial guru lan murid, staf pengajar tetep bakal diangkat ing kabèh sekolah. Pungkasané, direncanakaké yèn sekolah dhasar kanggo mulang maca lan nulis bakal diadegaké ing saben dekanat, sing dibiayai déning paroki gréja. Ing kéné gagasan sekolah paroki pisanan dirumuskaké, sawijining gagasan sing bakal ditrapaké déning pamaréntah luwih suwé, ing abad kaping 19, lan ing kahanan sing béda banget.

Usulan liya ing periode sing padha asalé saka Kirill Razumovsky, Hetman Little Russia, sing ngusulake ngedegake universitas ing Kyiv kanthi papat fakultas; akademi kasebut bakal dadi bagéan saka fakultas kasebut

---

[1353] PSZ. 10. No. 7364; Shpachinsky. kaca 9. Minat marang pangembangan sekolah lan semangat para uskup dioceasan dadi faktor penentu. Sawetara saka wong-wong mau ngopeni sekolah kanthi tliti; contone, Epiphanius saka Tikhor ing Belgorod lan Kharkiv (Kharlamovich. kaca 716 sarta salajengipun) utawi Hilarion Rogalevsky ing Kazan (Znamensky. Op. cit., kaca 160). Nanging, panggantiné, Gabriel Russky, dudu biksu ingkang pinunjul lan, minangka mungsuh reformasi gréja Pangeran Piyoter I, 'mbubarake' Seminari Kazan, miturut tembung sejarawan (Mozharovsky, kaca 51 sarta salajengipun; priksa uga: *Readings*, 1880, jilid 1, kaca 59).

[1354] Znamensky. Sekolah Teologi. kaca 175–188; Chistovich (1857). kaca 21 lan salajengipun, 24, 35 lan salajengipun, 45; PSZ. 12. No. 8904. Amarga para rohaniawan paroki nolak ngirim putrané menyang seminari, Sinode Suci kapeksa ing taun 1744 ngetokake denda 2 rubel kanggo iki (PSPiR. E. P. 2. No. 530; Rozanov (deleng bibliografi kanggo §§ 13–16). 2. 1. kaca 177). Ing antarané para uskup asal Ukraina, sing umume ndhukung sekolah teologi, Arseny Matseevich, sing nentang pambukaan seminari, dadi pengecualian; ing Rostov, dhèwèké malah nutup sekolah Latin (Znamensky. Op. cit. kaca 181, 465 sarta salajengipun; Russ. Arkh. 1905. 10. kaca 166, 169).

[1355] Shpachinsky. kaca 401 sarta salajengipun. Bab sekolah paroki ing Ukraina, delengen uga: Maksimovich, G. A. Rumyantsev-Zadunaisky's Activities in the Administration of Little Russia. Nezhin, 1913. Jilid 1. kaca 120 sarta salajengipun (bab jaman Catherine II).

[1356] PSZ. 16. No. 11716. Artikel 7–9; PSPiR. Jilid II. 1. No. 76.

minangka Fakultas Teologi. Nanging, amarga Razumovsky nyambungake rencana iki karo usulan supaya jabatan Hetman dadi turun-temurun ing kulawargané, usulané ditolak. Bisa uga gagasan-gagasan Razumovsky iki sing nyurung Catherine II maringi dhawuh marang Count Rumyantsev, Presiden Collegium Little Russia (sing diadegaké nggantèkaké Hetmanate), supaya maringi perhatian khusus marang Akademi Teologi Kyiv, amarga "mahasiswa teologi, sing dilatih ing lembaga pendidikan Little Russia kanggo jabatan rohaniawan, kena pengaruh, kanthi ngetutake ajaran mbebayani saka Katolik Roma, karo prinsip ambisi sing ora kendhat". Rong taun sawisé, ing taun 1766, para bangsawan Little Russia negesaké ing pandhuané marang wakilé ing Komisi nyusun Kitab Undang-Undang Anyar yèn perlu mbukak universitas ing Kyiv minangka panggantos "sekolah Latin" (yaiku Akademi Kyiv). Direktif saka Kolégium Little Russia nyatakake: "Akademi ing Kyiv, lan gymnasium ing Chernihiv lan Pereyaslav… ora adhedhasar prinsip-prinsip sing diparingake déning Dheweke Kaisar kanggo mbenerake rakyat"[1357] .

Ora ana siji wae saka usulan-usulan iki sing disetujoni dening Maharani, nanging jumlah seminari mundhak: dibuka ing Kaluga (1775), Poltava (1779), Astrakhan lan Pereyaslav (1785), Slutsk (1789) lan Minsk (1793). Sekolah keuskupan sing rusak ing Astrakhan diatur maneh. Ing taun 1765, Catherine mrentahake supaya 16 siswa paling apik dikirim menyang luar negeri (enem menyang Oxford, lima saben menyang Leiden lan Göttingen) kanggo sinau teologi lan nyiapake dadi guru ing akademi teologi. Nanging, nalika padha bali, akèh saka wong-wong mau diangkat dadi guru ing lembaga pendidikan sekuler.

Gagasan mbagi seminari dadi lembaga tingkat dhuwur lan tingkat ngisor, ing sawijining teges, wis direalisasikake dening Gabriel Petrov, Metropolitan St Petersburg. Amarga upayane, Seminari Alexander Nevsky dijenengi Seminari Utama St Petersburg. Murid-murid paling apik saka sekolah diosek disedhiyakake kanggo dikirim menyang kana supaya bisa nyiapake dadi guru ing seminari lan sekolah teologi[1358] .

Ing jaman Kaisar Paul I, sing luwih maringi perhatian marang pendidikan teologi tinimbang Catherine II, Seminari Utama St Petersburg lan seminari ing Kazan diowahi dadi akademi teologi ing taun 1797. Wolu seminari anyar dibukak: ing Kamianets-Podilskyi lan Seminari Vifan ing Lavra Trinity-Sergius ing taun 1797; ing Ostroh ing Volhynia lan Kaluga ing taun 1799; ing Perm, Penza lan Orenburg ing taun 1800; lan pungkasané, seminari militer kanggo nglatih kapelan resimen. Ing tanggal 31 Oktober 1798, tugas para seminari ditemtokake luwih cetha: "Kanggo nyedhiyakake marang Gréja para pangkotbah Sabda Gusti sing apik, sing tanpa persiapan dawa bisa mulang wong kanthi cetha, bener, meyakinkan, lan kanthi cara sing nyenengake". Uskup-uskup diokèsa diwajibake nglaporake sacara rutin marang Sinode Suci babagan kahanan pangajaran lan kualifikasi akademik para guru. Ing taun pungkasan pamaréntahan Paul I, Sinode Suci nerbitaké dékrét babagan pambentukan 'sekolah dhasar Rusia' ing diosek-diosek kanggo nglatih pamaos mazmur. Sekolah-sekolah iki banjur dadi prototipe kanggo sekolah teologi sing diadegaké nalika réformasi taun 1808–1814.[1359]

Mangkono, ing pungkasan abad kaping 18, Rusia wis nduwé papat akademi teologi: ing Moskow, St. Petersburg, Kyiv, lan Kazan; 46 seminari; lan saliyane, sekolah dhasar ing diose. Jumlah sekolah jinis pungkasan iki mundhak sawisé Alexander I, gegayutan karo penerbitan statut kanggo lembaga pendidikan sekuler, ngetokake dekrit khusus sing ngajak rohaniawan melu ing babagan pendidikan umum (1805–1806). Para imam paroki wiwit mbukak sekolah, asring ing omahé dhéwé, tanpa dhukungan finansial saka panguwasa keuskupan[1360] .

[1357] Rozhdestvensky. Materi. kk. 268–323; ing kono. Esai. kk. 306–314; Shpachinsky. kk. 444 sks.; Prosiding… Akademi Teologi Kyiv. Jilid 2, No. 3 (1906). kaca 185 lan salajengipun; Koleksi. No. 43. kaca 230; Titlinov. Gavriil Petrov. kaca 767–769.

[1358] PSPiR. Vol. II. 1. No. 245, 253; Zabelin, I. 'Rancangan Fakultas Teologi ing jaman Catherine II', ing: VE. 1873. 11; Titlinov. Op. cit. kaca 136–159, 767 ff., 770–778; Znamensky. kaca 470 lan salajengipun; Gorozhansky, Ya. Damaskin Semenov-Rudnev, Uskup Nizhny Novgorod (1757–1791), ing: TKDA. 1893. 11. kaca 306–316, 324; 1894. 1. kaca 120, 124 sarta salajengipun; Shpachinsky. kaca 434, 445, 448.

[1359] PSZ. 24. No. 18273, 18726, 18369; Makarii (1843). kaca 182–191; Znamensky. Parish Clergy. 1873. kaca 117. Ing taun 1784, Uskup Agung Anastasius Bratanovsky nyusun, miturut dhawuh Paul I, sawijining 'Rencana Reformasi Sekolah Teologi', sing nanging ora tau ditrapake (Sukhomlinov, M. Sajarah Akademi Rusia. 1 (1874). kaca 245–257). Bisa uga rencana iki ngaruh marang 'Peraturan taun 1798' (deleng ing ngisor, poin z).

[1360] PSZ. 28. No. 21610. Cf.: Rozhdestvensky. A Historical Survey of the Activities of the Ministry of Public Education, 1802–1902. St Petersburg, 1902. kaca 2–30. Bab abad kaping 18, delengen Tabel 7; cf.: Milyukov. Esai babagan Kabudayan Rusia. 2. 2 (1931). kaca 737–743.

(c) Ngumpulake lan ngalokasikake dana kanthi bener kanggo jumlah lembaga pendidikan teologi sing saya tambah gumantung marang sikap pribadi para uskup diocehsan marang lembaga-lembaga kasebut lan marang pangertené babagan kauntungan saka sekolah-sekolah kuwi. Faktor iki dadi penentu sawisé, miturut 'Peraturan Rohani', pambentukan lan pangawasan sekolah diserahake marang uskup-uskup diocehsan lan administrasiné. Yen pangerten babagan kabutuhan lan kauntungan sekolah kuwi wis nyebar cukup ing antarané hierarki gereja nalika wiwitan abad kaping 18, mesthine Peter I lan Theophanes Prokopovich ora perlu nyakup kanthi rinci ing 'Peraturan Rohani' diskusi babagan kauntungan pendidikan sacara umum lan kanggo rohaniawan sacara khusus. Minangka akta legislatif sing ngedegake dhasar administrasi greja, 'Regulasi' kasebut dirancang utamane minangka sakumpulan pandhuan kanggo uskup-uskup diocehan. Cetha saka laporan taun 1727 sing kasebut ing ndhuwur manawa pangorganisasian lembaga pendidikan grejawi lumaku alon banget ing taun-taun awal sawisé diterbitake 'Regulasi Rohani'. Sing paling semangat yaiku para uskup asal Little Russia, utamane lulusan Kyiv College, sing wis diowahi dadi akademi ing taun 1701. Amarga luwih terdidik tinimbang kanca-kancané saka Great Russia, dheweke nduwèni pangerten sing luwih cetha babagan kabutuhan pendidikan rohaniwan. Bagéan wigati saka staf pangajar nagara uga metu saka tembok Akademi Kyiv; lulusané bisa ditemokaké makarya dadi guru ing wilayah paling adoh saka kakaisaran[1361] . Saka para uskup, ing ngisor iki pantes disebut khusus: Epiphanius Tikhorsky saka Belgorod lan Kharkiv, Innokenty Kulchitsky saka Irkutsk, Pskov's (sabanjure dadi Metropolitan Kyiv) Raphael Zaborovsky saka Pskov, Hilarion Rogalevsky saka Kazan, lan Theophylact Lopatinsky saka Tver. Ing separo kapindho abad kaping 18, kudu disebutake Arsenius saka Mohyla ing Kyiv lan Samuel saka Mislav ing Kharkiv, lan sabanjure ing Kyiv; antarané uskup-uskup Rusia Agung – sepisanan lan paling utama Metropolitan Platon saka Moskow, Metropolitan Gabriel Petrov saka Novgorod lan St Petersburg, uga Uskup Damaskin Semenov-Rudnev saka Nizhny Novgorod[1362] . Kabeh mau kudu ngliwati akèh kesulitan ing saben langkah kanggo ngamanake sumber daya finansial sing dibutuhake.

Kaya sing wis kasebut, kanggo ndhukung sekolah teologi, 'Peraturan Rohani' nyedhiyakake alokasi bagean tartamtu saka asil panèn saka tanah episkopal, monastik, lan gereja. Pendapatan kasebut ditampa kanthi cara sing ora teratur banget, sing sawenehé amarga inersia utawa malah perlawanan saka para pamilik. Kahanan dadi luwih rumit amarga owah-owahan konstan ing badan sing ngatur harta gereja, sing mung mandheg nalika jaman Catherine II sawisé sekularisasi (deleng § 10). Kesulitan finansial asring banget gedhé nganti sawatara uskup dioceasan, utamané ing taun-taun awal sawisé seda Peter I, ora bisa—sanadyan niaté apik—mbukak sekolah ing griya uskup. Lha, iki ora mung bab nyedhiyakake gaji guru – miturut 'Peraturan Spiritual', dana sekolah uga dibutuhake kanggo nyokong murid-murid lan nyedhiyakake bahan ajar. Wiwitane, 'Peraturan Rohani' mung nyedhiyakake pendidikan wajib kanggo putra-putrané imam agung lan imam paling sugih, nanging sawatara dekrit sabanjuré nggedhekaké iki kanggo kabèh putra rohaniawan, kanthi asil yèn sekolah-sekolah mau uga diisi déning anak-anak rohaniawan mlarat lan pamaca mazmur, sing kudu ditanggung saka dana sekolah. Akibate, muncul loro golongan murid: sing dibiayai negara lan sing mbayar dhéwé. Kahanan kanggo loro-loroné suram. P. Znamensky negesaké yèn kahanan kuwi ora nate membaik sajrone abad kaping 18, paling ora ing seminari teologi[1363] .

Akademi teologi, sing dianggep minangka lembaga pendidikan tinggi, kahanané luwih mapan. Iki dadi kapentingan loro pihak, Gereja lan panguwasa sekuler, sing pungkasan mau maringi subsidi, sanajan ora ajeg, kanggo pangopènan staf pengajar lan mahasiswa. Pangeran I piyambak wis netepake preseden ing babagan iki kanthi nyedhiyakake dana saka kas Monastic Office marang Akademi Teologi Moskow ing taun 1718[1364] . Golek dana kanggo ndandani bangunan Akademi Moskow tetep dadi masalah sing angel diatasi sajrone abad kaping 18,

---

[1361] Makariy. kaca 191; Znamensky. Sekolah Teologi. kaca 160; Kharlamovich. kaca 633 lan salajengipun.

[1362] Makariy. kaca 182–198; Petrov, N. Pentinge Akademi Kyiv; Smirnov, S. (1855). kaca 255–263; Lebedev. The Kharkiv Collegium. kaca 12, 60–79; Rozhdestvensky, F. 'Samuil Mislavsky', ing: TKDA. 1877. 5. kaca 301–325; Shpachinsky. kaca 414, 406, 443 lan salajengipun.

[1363] Znamensky. Op. cit. kaca 615. Istilah 'kazennokoshtnye', sing dipinjam saka basa Ukraina, ora ateges yèn para murid mau dibiayai déning nagara; para murid kasebut didhukung déning administrasi keuskupan utawa lembaga keagamaan liyané ('support' – ing basa Ukraina 'kosht', saka basa Jerman 'kosten' – 'to cost').

[1364] Pitakonan babagan pendanaan akademi dibahas kanthi rinci kanggo Kyiv ing karya-karya: Makariy; Shpachynsky; Rozhdestvensky, F.; lan kanggo Moskow: Smirnov (1855).

sing parah ngganggu proses pangajaran. Padha mung bisa nambani sakedhap-sakedhape bangunan Akademi sing wis rusak lan meh ambruk, nalika sawetara kelas kadhangkala kapaksa diadani ing maneka biara. Ora nganti taun 1814 Akademi kasebut pungkasané dipindhah menyang bangunan Seminari Trinitas sing kagungané Lavra Trinitas Suci Sergius[1365] .

Kolese Kyiv-Mohyla, sing ing taun 1701 diangkat déning Pangeran I dadi akademi teologi, dumunung ing Biara Kyiv-Bratsky. Asrama mahasiswa – 'bursa' – sing dibangun déning Hetman Mazepa wis rusak parah ing pertengahan abad kaping 18, nanging asrama anyar ora dibangun nganti sawisé taun 1764. Akademi kasebut utamane dibiayai dening Biara Bratsky, nanging pendapatane ora cukup, mula para metropolit kapeksa nyisihaké dana tambahan saka kas diosek. Kanggo tujuan iki, paukuman dhuwit sing dikenani marang rohaniawan digunakaké sacara khusus. Transisi menyang sistem staf permanen, sing ditrapake ing taun 1764, ing wiwitan ora nyakup keuskupan Ukraina. Ing kene, transisi kaya ngono mung kelakon ing taun 1786 lan nggawa perbaikan signifikan ing kahanan finansial akademi, sing nganti wektu kuwi mung nampa subsidi saka kas negara sing ora teratur lan relatif cilik[1366] .

Ing separo kapisan abad kaping 18, dana kanggo sekolah diosean (uskupat)—sing mengko dikenal minangka seminari—uga ora cukup lan ora stabil, amarga ora ana sumbangan gandum, dhuwit tambahan saka paroki, utawa denda dhuwit sing ditampa ing jumlah sing dibutuhake[1367] . Sanadyan ana dekrit Kaisar Anna Ioannovna taun 1740 sing kasebut mau, ora ana dana sing ditampa saka pamaréntah. Struktur staf sekolah sing disusun déning Sinode Suci ora disahaké. Ing taun 1740, mung seminari ing Novgorod sing diwènèhi dana staf tetep, lan amarga iku kahanan finansialé luwih mapan dibandhingaké. Nanging sacara umum, para guru urip mlarat lan murid-murid kerep luwe. Ransum sing sithik banget dadi alesan utama kenapa ing meh kabèh seminari, akèh murid kadhaptar 'on the run'. Contone, ing Seminari Pskov antara taun 1776 lan 1798, jatah saben dina kanggo 'rhetors'—yaiku murid-murid taun pungkasan—yaiku 4 pon, dene kanggo murid-murid ing taun-taun awal mung 3 pon roti rai. Para murid padha nggiling gandumé dhéwé kanggo panggonan roti. Kanggo prestasi akademik sing apik, para murid nduwé hak nampa siji pon daging telu utawa papat kaping saben taun, sing diparingaké nalika preinan gedhé bareng karo sup shchi sing wajib. Ora nganti separo kapindho abad iku dhaharan panas saben dina dadi lumrah[1368] . Ing Ukraina, lumrah para siswa ing akademi lan seminari ngubengi lingkungan kanggo nyuwun sedekah, kanthi nyanyi mazmur lan kidung. Ing Akademi Kyiv, bocah-bocah saka wong tuwa sugih—apa padha rohaniawan utawa layperson—urip ing panginepan pribadi, dene putra-putrané rohaniawan mlarat kapaksa padha kumpul ing asrama sing lembab lan reged. Saliyane panggonan manggon iki, ora ana sing diwenehake marang wong-wong mau; pangan lan sandhangane sakabehe gumantung marang kelicikané dhéwé. Padha diparingi idin kanggo nyanyi lan nyuwun sedekah ing sangisore jendhela warga kutha Kyiv, lan nalika preinan padha dikirim metu kanthi 'kondisi', yaiku kanggo makarya dadi guru privat ing omahé para juragan tanah utawa warga sugih Kyiv; sawetara padha nindakake pagawean tani utawa mlaku saka desa siji menyang desa liyane, nyanyi kidung kanggo nglumpukaké sedekah. Kanthi cara iki, padha entuk dhuwit sing dibutuhake kanggo sinau nalika mangsa adhem. Durung nganti taun 1766, separo saka jumlah sing ditampa saka College of Economy, sing jumlahé 500 rubel, diwiwiti digunakaké kanggo pangopènan murid-murid sing manggon ing asrama[1369] .

Archimandrite Photios Spassky sing misuwur ngelingi ing autobiografiné taun-taun sinau ing Seminari Teologi Novgorod, sing, kaya sing wis kasebut, dadi salah siji institusi sing paling sugih sumber daya sadurungé

[1365] Smirnov (1855). kaca 86–95, 275–279.

[1366] Makarii (kaca 86) nyaranake manawa Kolese Kyiv-Mohyla sacara resmi dijenengi 'akademi' wiwit taun 1701, adhedhasar dekrit Pangeran I tanggal 26 September 1701 (PSZ. 4. No. 1870) nggunakake istilah iki kanthi tepat; nanging, K. Kharlamovich (kaca 411), sing ora sarujuk karo Makarii, pracaya manawa jeneng 'akademi' diwiwiti digunakake alon-alon, utamane wiwit separo kapindho abad kaping 18. Delengen: Makarii. kaca 86, 103 sarta salajengipun; Shpachinsky, kaca 458–463, 449–452; Collection, 42, kaca 528; Golubev, T. 'The Kyiv Academy', ing: TKDA. 1906, no. 12, kaca 537–540; Petrov, N. 'Akademi Kyiv sajrone Hetmanate K. G. Razumovsky', ing: TKDA. 1905, no. 5, kaca 51–93.

[1367] Znamensky. Sekolah-sekolah Gerejawi. kaca 615.

[1368] PSZ. 11. No. 8291, 8303; Knyazev. Esai babagan Sajarah, ing: Readings. 1866. 1. kaca 27 sarta salajengipun, 40, 93–95. Kahanan luwih apik ing Seminari Alexander Nevsky ing St Petersburg (Runkiewicz. kaca 511, 755), sing entuk manfaat saka penghasilan biara; kosok baline, kahanane ala ing Akademi Moskow, saka kono para siswa kerep mlayu (Smirnov (1855). kaca 99; Znamensky. kaca 653 lan salajengipun.).

[1369] Makarii, kaca 104 lan salajengipun; Shpachinsky, kaca 455 lan salajengipun.

reformasi taun 1809: "Ing seminari, aku krasa abot amarga mlarat banget: asring aku mlaku tanpa sepatu ing mangsa adhem beku, lan aku diparingi sel paling prasaja jejere kanca-kanca sinau sing uga ora sugih, nanging aku seneng amarga sel iki sepi, tentrem, lan nyengkuyung aku sinau. Nalika wektu dhahar, panganané paling kasar, paling sithik, lan ora cukup, saéngga asring murid-murid sing paling unggul isih krasa luwe sawisé mangan; bisa diarani ora tau wareg; pangurangan lan kekurangan pangan kaya ngono banget migunani kanggo aku: nalika bali menyang selku, aku ora tau krasa abot"[1370] . Ing lembaga pendidikan teologi ing loro kutha krajan, kahanan babagan pangan lan sandhangan rada luwih apik. Akademi Moskow lan Seminari Trinitas nampa pangayoman khusus saka Metropolitan Platon Levshin lan mulane ana ing posisi sing luwih nguntungake[1371] .

Gaji para guru banget sithik. Rektor lan para dosen Akademi Slavia-Yunani-Latin ing Moskow nampa tunjangan taunan 100 rubel saka Kantor Biara miturut panjalukan Stefan Yavorsky. Para mahasiswa ing kelas teologi lan filsafat mung oleh 8 deni (4 kopeck), dene sing ana ing kelas ngisor mung kudu cukup karo 6 deni (yaiku 3 kopeck) saben dina. Petrus I, minangka rasa syukur marang kidungan puji-pujian kanggo ngurmati kamenangan ing Poltava sing diparingake déning rektor, Theophylact Lopatinsky, nambah gaji rektor dadi 300 rubel lan gaji para guru dadi 150 rubel saben taun. Ing taun 1720, akademi nampa jumlah 3.300 rubel kanggo mbayar gaji guru lan nutupi panguripan murid. Sawisé administrasi tanah gereja—lan kanthi mangkono panguripan akademi—dipindhahaké menyang Kantor Kamar, gaji guru ditambah ing taun 1724. Gaji mau dibayar telung kaping saben taun, nanging asring ora teratur lan kadhangkala pangan lan kayu bakar diwenehake tinimbang dhuwit. Murid ing kelas ngisor uga nampa sing diarani 'gaji', nanging wujude roti. Para guru sing dadi biksu manggon ing Biara Zaikonospassky. Perabotan prasaja ing selé dumadi saka bangku kayu sing dadi amben, kanthi selimut felt, meja, lan kursi[1372] . Ing Akademi Kyiv, kahanan gaji malah luwih parah. Kebanyakan guru iku biksu sing dibayar utamane kanthi barang: panggonan manggon, panganan, kayu bakar, lan lilin. Guru-guru sing manggon ing njaba tembok Akademi nampa panganan lan kayu bakar. Pembayaran awis mung ditindakake kadang-kadang, nalika Natal utawa Paskah, lan sanajan kuwi ora luwih saka sawetara rubel. Mula para guru tansah nyuwun pambayaran gajiné[1373] .

Gaji para guru ing seminari dioceasan uga banget sithik. Padha biasane dibayar nganggo barang saka tanah milik uskup: saliyane papan dunung, para guru nampa kayu bakar lan roti. Dhuwit sithik-sithik uga arang banget dibayar, lan mung sawisé bola-bali ngajokake petisi lan ngeluh bab mlarat. Ing taun 1740, Dewan Keuangan netepake anggaran tahunan sing tetep kanggo telung seminari: Seminari Novgorod wiwit nampa 7.895 rubel saben taun, Seminari Alexander Nevsky ing St Petersburg – 1.917 rubel, lan Seminari Kazan – 3.000 rubel.[1374] Seminari-seminari liyane ora nduwé anggaran tetep. Gaji sing sithik iki asring ndadekake murid lan guru padha mlayu saka seminari. Kekurangan guru dirasakake sajrone abad kaping 18, sanajan seminari ora mbutuhake akèh guru, mung cukup kanggo nutupi jumlah kelas, amarga ing saben kelas siji guru mulang kabèh mata pelajaran. Akademi uga ngalami kekurangan guru. Contone, ing taun 1736, Akademi Slavia-Yunani-Latin mung duwe pitu guru kanggo sangang kelas. Ing kelas kapisan, ana siji guru kanggo saben 374 murid. Ing separo kapisan abad kaping 18, cacah murid ing Akademi Teologi Moskow owah-owahan banget: ing taun 1717 – 290, ing taun 1725 – 629, ing taun 1736 – 383, ing taun 1737 – 429, ing taun 1738 – 460, ing taun 1744 – 280, ing taun 1750 – 200, lan ing taun 1761 – 215. Ing Akademi Kyiv, cacah murid luwih akeh: ing taun 1715 – 1.100, ing taun 1742 – 1.234, ing taun 1744 – 1.160, ing taun 1763 – 897, ing 1765 – 1,059, ing 1768 – 1,079[1375] . Ing wiwitan taun 1764, 26 seminari kasebut nduwèni total 6.000 pupils[1376] .

Ing abad kaping 18, ora ana siji sekolah teologi (kalebu akademi lan seminari) sing diwatesi kanggo kelas sosial tartamtu; iki kalebu sing paling tuwa, Akademi Kyiv, ing ngendi, saliyane putra-putra rohaniawan, uga anak-anak bangsawan militer, warga kutha, lan malah petani sing sinau ing kono. Antarane lulusan Kyiv

---

[1370] Kutipan ing: Znamensky. Op. cit. kaca 655.
[1371] Runkiewicz. kaca 510–518, 739–761; Smirnov (1855). kaca 95–98.
[1372] Smirnov (1855). kaca 97 lan salajengipun.
[1373] Makariy. kaca 107–116; Shpachinsky. kaca 456–458.
[1374] Dobroklonsky. Vol. 4. kaca 201; Knyazev. kaca 27 lan salajengipun; Titlinov, Gavriil Petrov. kaca 24; Runkevich. kaca 751–756.
[1375] ODDS. 16. Lampiran. No. 8; 17. Lampiran. No. 38. kaca 846–854; Smirnov (1855). kaca 180 lan salajengipun; Makariy. kaca 108 sarta salajengipun; Shpachinsky. kaca 467; Vishnevsky, ing: TKDA. 1903. 8. kaca 618; Runkevich. kaca 757 sarta salajengipun.
[1376] Milyukov. Op. cit. 2. 1 (1931). kaca 737 lan salajengipun.

Collegium, lan mengko Akademi – sing asalé saka kelas sosial non-klèri – ana tokoh-tokoh misuwur ing Gréja Rusia kaya anggota szlachta Stefan Yavorsky lan Theophan Prokopovich, anaké pedagang. Akademi Kyiv njaga watak lintas kelas iki sajrone abad kaping 18. Ing taun 1790, umpama, sacedhake 419 murid saka kalangan rohaniawan, ana 232 'raznochintsy', yaiku murid saka kelas sosial non-rohaniawan. Nanging mung ing pungkasan abad iku Metropolitan Samuel Mislavsky (1783–1796), miturut biografiné, mutusaké ngowahi Akademi Kyiv dadi lembaga pendidikan lan disiplin murni kanggo kalangan rohani, utawa adhedhasar kelas[1377] . Ing Kolese Kharkiv, luwih saka separo murid iku putra-putrané bangsawan sing duwé tanah, lan persis amarga dhukungan finansial saka bangsawan mau, kolese mau makmur[1378] . Ing separo kapisan abad kaping 18, lawang Akademi Moskow kabuka kanggo bocah-bocah saka kabèh lapisan sosial. Wiwit taun 1721, Sinode Suci uga nampa wong manca ing Akademi Moskow, kanthi syarat padha ngucap sumpah bakal ngladeni Mahkota Rusia saklawasé urip. Ing taun 1726, Sinode malah maringi ijin mlebu kanggo wong Tatar sing anyar murtad menyang Akademi. Ing taun 1737, nalika pamaréntahan Anna Ioannovna, pamaréntah ngirim watara 100 bangsawan enom kanggo sinau ing Akademi. Nanging, panguwasa Akademi ora tansah sarujuk karo langkah-langkah kaya ngono. Contone, ing taun 1725, rektor Akademi Moskow, Gedeon Vishnevsky, nolak nampa sawetara pemuda sing dikirim marang dhèwèké, kanthi alesan yèn 'mung anak-anak rohaniawan sing bisa mlebu rohaniawan sing diwulang ing sekolah kuwi'. Kahanan iki dadi dominan nalika pimpinan Metropolitan Platon Levshin (1775–1812). Akademi Moskow banjur nduwèni watak minangka lembaga pendidikan teologi sing tertutup: wiwit kuwi, mung nampa putra-putrané pandhita lan peladen greja (kayata sing maca kidung lan sapituruté)[1379] . Seminar liyane uga kadhangkala nampa bocah saka macem-macem kelas sosial, utamane Seminar Alexander Nevsky ing St Petersburg. Iki nduweni wigati gedhe kanggo pangembangan kabudayan Rusia ing separo kapisan abad kaping 18.[1380]

(d) Dana sing sithik kanggo sekolah teologi, sing nduwèni pangaruh ala marang proses pendhidhikan, pungkasane dadi perhatian panguwasa gréja. Ing konferènsi gabungan Sinode Suci lan Senat ing taun 1762, Metropolitan Dimitri Sechenov saka Novgorod negesake kabutuhan kanggo nyelehake seminari teologi ing dhasar anggaran permanen lan nemtokake kanthi cetha sumber dana kanggo pangopènan sing pantes. Masalah iki pungkasane rampung sawisé tanah gereja disekularisasi ing taun 1764 lan asilé dipindhahake menyang manajemen Dewan Keuangan. Maharani Catherine II piyambak miwiti rembugan babagan masalah iki ing taun 1762 kanthi nerbitake instruksi sing cocog marang komisi gerejawi. Komisi mutusake yen sekolah teologi kudu dijaga nganggo dana saka Dewan Keuangan, kanthi ngajokake alokasi jumlah 23.000 rubel kanggo tujuan iki. Permaisuri nambah dadi 25.000 rubel lan nyetujoni usulan komisi. Dana iki dimaksudaké kanggo sekolah teologi ing Rusia Agung, déné ing Rusia Cilik, ing ngendi sekularisasi durung ditrapaké, kahanané tetep ora owah.

Jumlah staf ing saben seminari ditemtokake miturut kahanan lokal, uga miturut jumlah murid lan guru. Seminari Novgorod nampa alokasi paling gedhe (luwih saka 5.500 rubel), dene seminari ing Tobolsk lan Vyatka nampa paling sithik (326 rubel 77,5 kopeck saben); Akademi Moskow diparingi 3.000 rubel. Dhuwit iki dimaksudaké kanggo nutupi sangang wulan sing isih ana ing taun saiki, 1765. Nalika anggaran taunan sabanjuré ditemtokaké, kabuktèn yèn Dewan Keuangan kudu mbayar total 40.000 rubel, sing 9.000 rubel mung kanggo Akademi Moskow. Ing taun 1784, anggaran kasebut ditambah lan jumlahé dadi 77.500 rubel, tegesé rata-rata 2.000 rubel saben seminari[1381] . Sawisé sekularisasi taun 1786, alokasi dana uga diadegaké kanggo sekolah-sekolah Little Russian: Akademi Kiev wiwitané nampa 8.400 rouble, lan banjur, wiwit taun 1787, miturut panyuwunan Metropolitan Samuel, 9.000 rouble; seminari-seminari uga kalebu ing sistem pendanaan nagara[1382] .

[1377] Makariy. kaca 108; Rozhdestvensky, F., ing: TKDA. 1877. 5. kaca 302; Znamensky, ing: Prav. sob. 1871. 3. kaca 341; Rozhdestvensky. Esai. kaca 47 (ing kéné, ana data babagan cacahé mahasiswa kanggo taun 1736–1745, kanthi nimbang loro klompok; sing dudu putrané rohaniawan nyakup meh *23 persen saka total).*

[1378] Lebedev. The Kharkiv Collegium. kaca 65; PSZ. 17. No. 12397, 12420; PSPiR. Jilid II. 1. No. 444.

[1379] Smirnov (1855). kaca 178 sarta salajengipun, 338; Znamensky. Pendeta Paroki, ing: Prav. sob. 1871. 3. kaca 340 sarta salajengipun.

[1380] Prilezhaev. 'Sekolah Teologi', ing: Christian Readings 1879. Jilid 2. kaca 161 sarta salajengipun. Ing antawisipun para siswa ing Seminari Alexander Nevsky malah ana siji anaké budhak (Runkiewicz, kaca 759).

[1381] PSPiR. Vol. II. 1. No. 219 (kandhakake data babagan subsidi kanggo Akademi Moskow lan 23 seminari), 256; cf.: Zavyalov. Op. cit. kaca 223 sarta salajengipun; Smirnov (1855), kaca 98; Dobroklonsky, Jilid 4, kaca 204.

[1382] PSZ. 22. No. 16375; Makarii. kaca 118 lan salajengipun; Rozhdestvensky, F., ing: TKDA. 1877. 5. kaca 321.

Ing jaman Paul I, total anggaran mundhak dadi 142.000 rubel ing taun 1797 lan dadi 181.931 rubel saben taun ing taun 1800. Iki ngétung kasunyatan yèn loro seminari (Seminari Alexander Nevsky ing St Petersburg lan Seminari Kazan) wis diowahi dadi akademi, lan yèn seminari anyar wis dibukak. Anggaran taunan kanggo sawijining akademi saiki rata-rata 12.000 rubel ( ), dene kanggo seminari 3.000 rubel ([1383]). Ing jaman Alexander I, ana paningkatan maneh ing jumlah staf, nanging mung reformasi taun 1808–1814 sing ngakibatake pambatalan sakabehe struktur staf lawas lan menehi solusi pungkasan kanggo masalah pendanaan.

Undhang-undhang taun 1764 ora bisa nambah kahanan finansial sekolah: kaping pisan, dana sing dialokasikake pancen ora cukup; kaping pindo, penghasilan uskup dioceasan mudhun banget sawisé sekularisasi tanah greja[1384] . Kesulitan liyane muncul amarga dibubarké pajeg sekolah sing biyèn dipungut saka rohaniawan ing meh kabèh dioceasan. Kabeh iki meksa para uskup golek sumber dana anyar. Ing akèh keuskupan, denda sing dikenakaké marang rohaniawan wiwit digunakaké kanggo nyukupi kabutuhan sekolah, kaya sing wis ditindakake Metropolitan Kyiv, Arsenius saka Mohyla, malah sadurungé taun 1764. "Para uskup," miturut P. Znamensky, "ora tanpa alesan padha ngupaya ing endi-endi kanggo nampilake seminari-seminari, ngatur acara-acara upacara, debat lan ujian umum ing kono, lan melibatake para seminari ing maneka perayaan provinsi lan sapiturute; kanthi cara iki, tanpa disengaja padha ngundang minaté umum marang kahanan uripé lan narik kawicaksanan para dermawan"[1385] .

Jeneng Metropolitan Platon Levshin saka Moskow digandhengake karo pambentukan dana khusus sing saka kono beasiswa dibayar marang para siswa akademi kanthi syarat khusus. Ing taun 1789, Metropolitan Platon nransfer 4.000 rubel marang dewan wali amanat, kanthi prentah supaya bunga tahunan saka jumlah kasebut, sing jumlahé 200 rubel, digunakaké kanggo mbiyayai beasiswa limang mahasiswa. Ing wektu sing padha, piyambakipun nyusun piagam kanggo mahasiswa sing didhukung déning dana saka Metropolitan Platon saka Moskow. Paragraf 4 Statuta nyatakake manawa saben mahasiswa Akademi Moskow sing arep nampa beasiswa kudu nandatangani surat janji manawa dheweke ora bakal milih karir liya kajaba karir rohaniawan. Pitakon iki kudu diajokaké marang para panrima beasiswa saben taun kanggo mastiake apa niyaté wis owah. Yen niyaté wis owah, pambayaran beasiswa kudu langsung dihentèkaké. Syarat-syarat kanggo diwènèhi beasiswa, kaya sing kacathet ing § 5, yaiku kamlaratan wong tuwa, uga prestasi akademik, tumindak sing dadi tuladha, kaprigelan, lan katelatenan. Dana Plato ana nganti taun 1860. Amarga pendanaane, ana 38 'Platonist' sing diwulang: 13 sadurunge taun 1814 (ing Akademi Slavia-Yunani-Latin) lan 25 sawisé (ing Akademi Teologi Moskow). Salah siji dana liyane saka Plato ditujokake kanggo Seminari Tritunggal. Mung sawetara lulusan seminari sing tau dadi panrima beasiswa saka dana iki sing njupuk sumpah monastik; mayoritas dadi guru ing sekolah teologi utawa imam[1386] .

Wiwit separo kapindho abad kaping 18, para pemegang beasiswa paroki wiwit muncul ing pirang-pirang seminari. Lowongan ing pirang-pirang paroki lan panjalukan terus-terusan saka paroki-paroki mau supaya ngirim imam maringi alesan marang uskup diosean kanggo meksa paroki-paroki kuwi supaya ndhukung pemegang beasiswa, sing bakal ditampa dadi imam sawisé ngrampungaké pendhidhikané. Ing kuartal pungkasan abad kaping 18, cacahé siswa beasiswa kaya ngono dhuwur: ing Seminari Voronezh, umpamané, ana 29; ing Seminari Oryol, 200 (ing taun 1790); lan ing Seminari Smolensk, 120. Ing seminari pungkasan mau, ing taun 1802, ana 236 siswa beasiswa sing dibiayai paroki saben 45 siswa sing dibiayai negara, kahanan iki amarga kurangé subsidi negara. Kebanyakan uskup diocezan kapeksa nampa akèh mahasiswa, kanthi biaya dhéwé utawa saka paroki, kanggo nyuda jumlah mahasiswa sing dibiayai negara. Asring, para uskup mriksa kanthi teliti urusan keuangan lembaga pendidikan sing ana ing sangisoré wewenangé, ngupaya nyuda biaya lan ngirit saben kopeck. Alesan khusus kanggo langkah-langkah ngirit biaya iki lan kepinginan sing kasebut mau kanggo nyuda jumlah siswa sing dibiayai negara, nalika narik minat sak akèh-akehé siswa beasiswa paroki, yaiku kabutuhan kanggo mbangun gedhong-gedhong seminari. Ing pungkasan abad kaping 18, akèh seminari pancèn wis manggon ing bangunan

[1383] PSZ. 24. No. 18273; Smirnov (1855). kaca 264, 268; Makarii. kaca 121 sarta salajengipun; cf.: Dobroklonsky. 4. kaca 206 sarta salajengipun. Miturut Smirnov, Akademi Moskow kerep nampa sumbangan saka individu pribadi.

[1384] Zavyalov. Op. cit. kaca 208 sarta salajengipun; cf.: Znamensky. Sekolah Teologi. kaca 616 sarta salajengipun.

[1385] Znamensky. Op. cit. kaca 621 sarta salajengipun, 624 sarta salajengipun.

[1386] Kanggo 'Statuta' Plato, delengen Smirnov (1855), kaca 218–222; Kedrov, 'Murid-murid Platonik', ing *Ing Trinity ing Akademi*, kaca 202–232; Smirnov (1867), kaca 490 ff., 514 ff.

dhéwé sing amba, lan bangunan mau ora saka kayu nanging saka watu. Dibandhingaké karo separo kapisan abad mau, standar urip para siswa uga saya munggah alon-alon. Nanging, P. Znamensky, sawijining ahli sing duwé wibawa babagan sajarah akademi lan seminari sadurungé reformasi sekolah taun 1808, negesaké yèn "sanadyan kabèh… upaya para uskup lan, , kabèh dana tambahan sing bisa padha entuk saka sumber keuskupan kanggo nambah gaji staf, sekolah teologi isih urip ing kamlaratan". Malahan, Metropolitan Filaret Drozdov sing misuwur, sing wektu kuwi isih dadi rektor Akademi Teologi St Petersburg, ngendika ing pidato upacara taun 1814, nalika kelingan jaman enomé, yèn 'para rohaniawan enom' kudu nyiapaké dhiri kanggo ngabdi marang Gréja lumantar kasabaran lan upaya tanpa kendhat tinimbang lumantar akèh tunjangan[1387] .

Tata gaji taun 1764, uga kenaikan salajengipun, ora ngasilake perbaikan kahanan finansial para guru, sing kahanane paling parah ing seminari. P. Znamensky malah nyatakake yen transisi menyang sistem gaji tetep mung nambah parah kahanan mau. Pembayaran kanthi wujud barang – kayata kayu bakar lan panganan – ora diwenehake maneh, lan gaji awis, sanajan nambah, ora bisa nyusul kenaikan rega sing nyerang kutha-kutha ing separo kapindho abad kaping 18. Para guru, sing umume priya omah-omah lan manggon ing panginepan pribadi, saka seminari paling ora mung nampa kayu bakar minangka tambahan. Para guru saka ordo monastik ilmiah uga ngalami kasangsaran. Ing Seminari Vladimir, kedadeyan ing ngisor iki: Hieromonk Moses, amarga gaya uripé sing mlarat, lara 'penyakit melankolis' lan nglapor marang uskup dioceasan yèn amarga 'bingung mikir', dhèwèké ora bisa manèh nindakake tugase. Sanajan gajiné wis nambah ing taun 1784 lan 1797, kahanan finansial para guru tetep ora narik kawigaten nganti kekurangan guru saya tambah akeh. Minangka asil saka reformasi pamaréntahan lokal ing jaman Catherine II, akèh siswa seminari mlebu ing birokrasi sipil, ing ngendi gajiné luwih dhuwur lan para pejabat bisa éntuk penghasilan tambahan saka masarakat sing manut[1388] . Tren iki saya parah amarga pamaréntah nyengkuyung siswa saka seminari lan akademi supaya mlebu ing lembaga pendidikan sekuler. Mula, ing jaman Catherine II, Akademi Medis-Bedah bola-bali diisi maneh karo mahasiswa saka akademi teologi. Ing taun 1798, para uskup dicopot haké (sing wis diduwèni wiwit taun 1779) kanggo ngeculaké para seminari mlebu layanan sekuler miturut karsa dhéwé – saiki bab iki dadi tanggung jawab Sinode Suci; akibaté, pangalihan kaya ngono wiwitane meh mandheg kabèh, mung ana pangecualian kanggo Akademi Medis-Bedah. Ing taun 1803 lan 1804, kaputusan Sinode Suci sing ditujokake marang para uskup dioceasan diterbitake, miturut kaputusan mau mung para seminari sing amarga kesehatan sing ringkih ora pantes dadi imam sing diparingi idin lunga. Dekrit sing diterbitake ing wektu sing padha nglarang lembaga sekuler nyewa rohaniawan tanpa sertifikat pelepasan sing diterbitake dening Sinode Suci. Tujuan dekrit-dekrit iki yaiku misahake rohaniawan ing sawijining golongan tertutup[1389] . Ing wektu sing padha, pamaréntah mbutuhake Sinode Suci supaya lulusan akademi-akademi mau diparingi jabatan dadi guru ing Kementerian Pendidikan Umum. Komite taun 1808, sing bakal dibahas mengko, nglaporake marang Kaisar Alexander I: 'Seminary Guru kanggo sekolah umum lan kabeh sekolah kedokteran lawas kebak, lan saiki isih kebak, umume dening murid-murid saka seminari teologi; salajengipun, sawatara ageng saking piyambakipun, nalika pambentukan provinsi lan ing kalodhangan sanès, sampun mlebet ing manéka cabang pangabdian nagari"[1390] . Miturut P. Znamensky, pangembangan Gréja kaganggu amargi kanyatan bilih persis generasi enom ingkang paling unggul lan pinter ingkang kanthi sistematis pindhah dhateng pangabdian nagari[1391] .

Sejatine, ing antarané para negarawan sing nduwèni peran wigati ing sajarah politik lan kabudayan Rusia, ana sawatara lulusan saka lembaga pendidikan teologi, ing ngendi dhasar kanggo karya mbésuk sing mbawa woh wis diletakake. Ayo sebutaké kéné mung sawatara jeneng misuwur. Para lulusan Akademi Kiev kalebu: A.

[1387] Znamensky. Op. cit. kaca 631 sarta salajengipun, 637 sarta salajengipun; Smirnov (1855). kaca 264; Mozharovsky. 'Akademi Kazan Lawas', ing: Readings. 1877. Jilid 2. kaca 101 sarta salajengipun. Wiwit taun 1819, ana 991 panrima beasiswa paroki ing kene: PSZ. 22. No. 15981; 25. No. 18921 (kawicaksanan Sinode Suci taun 1787 lan 1799 babagan panrima beasiswa kaya ngono).

[1388] Znamensky. Op. cit. kaca 631 sarta salajengipun, 637 sarta salajengipun; Smirnov (1855). kaca 264; Mozharovsky. Akademi Kazan Lawas, ing: Readings. 1877. 2. kaca 101 sarta salajengipun. Wiwit taun 1819, ana 991 panrima beasiswa paroki ing kene: PSZ. 22. No. 15981; 25. No. 18921 (kaputusan Sinode Suci taun 1787 lan 1799 babagan panrima beasiswa kaya ngono).

[1389] PSZ. 22. No. 16500; 25. No. 18726. Art. 15; No. 18880; 26. No. 19434, 19723, 19897; 27. No. 21278, 21321; 28. No. 21472; Smirnov (1855). kaca 379 sarta salajengipun; Chistovich. kaca 60 sarta salajengipun; Koleksi. 43. kaca 91 sarta salajengipun.

[1390] Znamensky. Op. cit. kaca 613; Martynov. Notes. kaca 68–183.

[1391] Znamensky. Op. cit. kaca 614.

Bezborodko, Kanselir lan Menteri Urusan Luar Negeri ing jaman Catherine II, salah siji diplomat Rusia sing paling berbakat; sejarawan kondhang N. N. Bantysh-Kamensky, sing sayangé durung diakoni kanthi tuntas; D. P. Troshchinsky, Menteri Kehakiman ing jaman Alexander I; D. Vellansky, sing dikirim menyang Akademi Medis-Bedah lan nduwèni peran wigati ing gerakan filsafat liberal nalika pamaréntahan Alexander I; lan pungkasané, Count P. V. Zavadovsky, pangripta Piagam Provinsi taun 1775, sing banjur dadi Ketua Déwan Nagara ing taun 1811. M. M. Speransky sing misuwur lan sejarawan kapisan Siberia, P. A. Slovtsov, lulus saka Seminari Alexander Nevsky. Profesor Schellingian sing kondhang, M. G. Pavlov, iku lulusan Seminari Voronezh[1392] .

(e) Pangembangan wigati ing sajarah pendidikan teologi ing abad kaping 18 yaiku munculé ordo monastik ilmiah, sanadyan durung ngrembaka kanthi sampurna nganti abad sabanjuré. Monastisisme skolastik iku, kaya sing bener diamati dening sawijining teolog Rusia, 'bagian istimewa saka rohaniawan'[1393] lan pisanan muncul ing Akademi Kyiv-Mohyla (deleng § 12). Para biksu sarjana biasane njabat dadi rektor utawa prefek (inspektor), amarga jumlahé sithik banget kanggo uga dadi guru biasa. Ing taun 1767, Uskup Agung Cyril Leshchevitsky saka Chernihiv nulis marang Sinode Suci ing memorandum kang ditujokake kanggo Komisi nyusun Rancangan Kode Undhang-undhang Anyar: 'Saiki, kekurangan biarawan sing cukup kawruh banget nganti meh ora mungkin milih rektor utawa prefek, dene meh kabèh liyane iku awam'[1394] . Ing jaman Catherine II, para biksu sing pinunjul diparingi hak istimewa anyar: hak ngatur harta pribadhi kanthi wasiat lan hak nampa tunjangan saka biara, sing para rektor akademi lan seminari sacara nominal dadi abbot, saliyane gaji mulangane. Ing taun 1799, sawijining dekrit diterbitake sing mbutuhake para hieromonk sing makarya minangka guru supaya kagandheng karo kapitulasi katedral minangka hieromonk katedral, kanthi bagean tartamtu saka penghasilan saka sumbangan sukarela diparingake marang dheweke[1395] .

Mangkono, fungsi administratif lan pedagogis utama ing babagan pendidikan teologi ana ing tangan para biksu sing pinunjul, nanging ing umume kasus ora ditakdirake njabat ing panggonan kasebut suwene wektu, amarga sawise sawetara taun dadi rektor biasane padha dadi uskup. Kanggo saiki, perhatian utama wis pindhah marang urusan konsistori gerejawi, lan mung sawatara sing tetep setya marang masa ngajaré, terus nggatekake nasib sekolah teologi ing keuskupané.

Pakaryan ing sekolah iku, sejatine, siji-sijine kawajiban monastik sing dipasrahaké marang para biksu sing wicaksana. Yen padha, miturut tugas langsungé, nyawisaké sakabehing uripé kanggo pendidikan teologi, tinimbang ngutamaké munggah ing tangga hierarkis, institusi para biksu sing pinunjul kuwi mesthi bakal bener lan migunani kanggo Gréja.

(e) Sacara umum, prinsip-prinsip pedagogi sing kacathet ing bagean 'Pondokan Sekolah' saka 'Peraturan Rohani' tetep ditrapake sajrone abad kaping 18. Mung ing pungkasan abad iku, cara-cara pedagogi anyar sing muncul saka jaman Catherine wiwit dirasakake ing karya Metropolitan Platon Levshin saka Moskow. Miturut semangat jaman lan manut 'Peraturan Rohani', uga amarga kahanan urip sing pas-pasan ing kalangan murid-murid sekolah teologi, sistem pendhidhikan ing kana pancen banget keras. Sanadyan, kaya sing wis kasebut, 'Peraturan Rohani' nyedhiyakake langkah-langkah kanggo ngurangi kangen omah para murid sing wis kapisah saka omahé

[1392] Smirnov (1855). kaca 64, 227 sarta salajengipun, 381, 390 sarta salajengipun; Martynov. kaca 77; Prilezhaev. 'Sekolah Teologi', ing: Christian Readings 1879. 2. Babagan lulusan Akademi Moskow sing dadi profesor ing lembaga pendidikan sekuler, delengen uga: 'Ing Trinity ing Akademi'. kaca 599; Makarii. kaca 192 sarta salajengipun; Chistovich. kaca 54–68, 151. Krasheninnikov (1713–1755), putrané sawijining prajurit lan penjelajah Siberia, utamané Kamchatka, lulus saka Akademi Moskow ing taun 1732 (RBS. Knappe-Küchelbecker (1903). kaca 420–422). S. E. Desnitsky (wafat 1789), profesor hukum Romawi ing Universitas Moskow, uga lulusan Akademi Moskow; salajengipun, piyambakipun sinau ing Inggris, ing pundi piyambakipun dikirim ing taun 1761. Sejarawan N. N. Bantysh-Kamensky pisanan sinau ing Akademi Kyiv lan ngrampungake pendhidhikané ing Akademi Moskow (RBS. Dabelov-Dyadkovsky (1905). kaca 331–335).

[1393] Florovsky. kaca 341. Babagan kegiyatan para biksu sarjana – lulusan Akademi Kiev – ing pirang-pirang lembaga pendidikan teologi ing Rusia Agung, delengen: Kharlamovich. kaca 633–668.

[1394] Koleksi. 43. kaca 99; Smirnov (1855). kaca 84 lan salajengipun. Metropolitan Platon Levshin uga nyengkuyung mahasiswa paling unggul ing Akademi supaya ngucapake sumpah biarawan (BV. 1912. 8. kaca 217; cf.: Smirnov. Op. cit. kaca 352, 356 sarta salajengipun, 361).

[1395] PSZ. 17. No. 12576; 22. No. 16684. Cf. Proklamasi babagan Monastisisme saka Peter Agung: PSPiR. 4. No. 1197. Art. 2; deleng § 23 ing ngisor iki.

wong tuwané pirang-pirang taun, 'Peraturan' sing padha uga nemtokake hukuman cambuk lan ancaman minangka cara disiplin. Ing cathetan Kantor Penyelidikan – – dinas rahasia sing nalika pamaréntahan Anna Ioannovna nyusup ing saben babagan urip, – ana uga laporan babagan sekolah teologi, utamane Akademi Moskow, saka kono cetha manawa murid-murid dihukum amarga pelanggaran serius kanthi cambukan, lan kadhangkala malah dipukul nganggo tongkat ing punggung, utawa sawise dibelenggu, dipaksa kerja ing salah siji biara[1396] . Para guru diwajibake nyimpen berkas pribadi murid, nyathet rincian watak moral, ketekunan, lan kabisané; sistem iki tetep ana ing lembaga pendidikan teologi nganti taun 1917.[1397] Pengusiran saka lembaga pendidikan dianggep paukuman paling abot, nanging amarga akèh sing mlayu, paukuman iki meh ora dirasakaké kaya ngono.

'Peraturan Rohani' nyaranake supaya bangunan sekolah dibangun ing njaba kutha, nanging para uskup mung bisa miwiti ngetrapake tugas iki sawisé diwiwiti sistem staf keuskupan ing separo kapindho abad kaping 18. Nganti wektu kuwi, seminari biasane ditampung ing omah uskup ing tengah kutha, ing ngendi "swara rame lan teriakan gedhe" nyebabake "gangguan lan kekacauan" ing pelajaran, kaya sing dikeluhake Uskup Chernihiv wiwit taun 1767. Kanggo para siswa sing mandhiri lan manggon ing panginepan pribadi, kemah militer dadi gangguan gedhe[1398] . Amarga, ing praktiké, murid-murid mung ana ing pangawasan sekolah nalika pelajaran (kaya ta murid-murid Akademi Kyiv sing nalika liburan padha ngumbara njaluk sedekah), mula ora ana pitakon babagan pendidikan ing teges sistem pedagogis sing dirancang kanthi tliti. Murid-murid dibesarké adhedhasar gagasan lan konsep umum ing jamané, nanging luwih saka kabèh kabentuk déning tradisi tartamtu ing urip bebrayan para rohaniawan, sing saya ngrembaka amarga para rohaniawan saya kapisah. Nanging, kurangé bimbingan moral saka para guru ing sekolah teologi wektu kuwi meh ora dianggep cacat. Ana mung siji bukti sing mbantah iki – lan iku asalé saka Metropolitan Platon. Ing autobiografiné, dhèwèké nulis, 'pangajaran, supaya sejati, ora gumantung banget marang kecerdikan lan kelancaran basa, nanging marang kasucian lan integritas atiné guru'[1399] . Mengko, ing pandhuané marang para guru, dhèwèké nuntut supaya padha ngetokaké perhatian lan katresnan marang murid-muridé, supaya 'para guru kerep melu obrolan serius lan nyenengaké ing antarané dhéwé-dhéwé ing ngarsané murid-muridé, lan utamané nalika ana acara kabersamaan, saka kéné murid-muridé bisa sinau tata krama sing paling apik ing antarané wong lan kapercayan dhiri sing pantes'. "Pastèkna,' panjenengané nulis ing panggonan liya, 'yèn para murid diatur lumantar paukuman moral tinimbang paukuman fisik'[1400] . Panemune Metropolitan Plato, sing tuwuh saka semangat Pencerahan, nyumbang akèh marang pangembangan internal lan eksternal sekolah teologi ing keuskupané, utamané Akademi Moskow. Miturut sejarawan sabanjure, 'jamané Plato' ateges kanggo lembaga-lembaga pendidikan iki spiritualisasi sakabehing sistem pendidikan lan pangasuhan. 'Dheweke iku Peter (Mogila)-e Akademi Moskow.' Ora ana apa-apa sing ditindakake ing kana tanpa idin Plato. Dheweke melu ing uripé kanthi dedikasi sing anget lan tulus; dheweke ngawasi pangajaran kanthi tliti, nyemangati para tutor lan mahasiswa, lan ngatur sinau nganti rincian paling cilik… Sawetara mahasiswa Akademi kuwi rawuh ing kuliah ing universitas miturut panuntunane"[1401] .

Sadurunge jaman Plato, skolastisisme nguwasani akademi lan seminari. Siswa diarep-arep ngrampungake wolung taun sinau. Jumlah taun – kadhangkala cukup akèh – sing dibutuhaké kanggo ngrampungaké kabèh kursus gumantung marang kamampuan murid. Ora kabèh wong padha pinunjul kaya Uskup Damaskin Semenov-

---

[1396] Znamensky. Sekolah Teologi. kaca 344; Golubev, A. 'Kantor Panaliten, 1730–1763', ing: OAMYU. 4 (1884). kaca 99.

[1397] ODDS. 16. Lampiran (kandhut dhaptar kanggo taun 1736).

[1398] Koleksi. 43. kaca 100.

[1399] Disitir ing: Smirnov (1855). kaca 258.

[1400] Vinogradov, V. 'Platon lan Filaret, Metropolit Moskow', ing: BV. 1913. 2. kaca 319. Cathetan; priksa uga: Smirnov (1855). kaca 261.

[1401] Smirnov (1855). kaca 259; bab wigatine Plato kanggo pambangunan pendidikan rohani ing keuskupané – kaca 255–395; paugerané kanggo akademi lan seminari – kaca 418–422; peraturan Seminari Vifan – kaca 293 sarta salajengipun; pandhuan khusus babagan nyampekake ceramah babagan Kitab Suci – kaca 294 lan salajengipun; babagan sajarah Gréja – kaca 296 lan salajengipun; babagan hukum kanonik – kaca 298; pandhuan khusus kanggo pengawas kelas seminari: Lampiran. 1862. 2. kaca 425–431. Kedrov, S. 'Mahasiswa Platonis', ing: Ing Akademi Trinity. kaca 208 lan salajengipun; Belyaev, A. 'Metropolitan Platon lan sikapé marang Seminari Vifan', ing: Bacaan Rohani 1897; panulis sing padha. Metropolitan Plato minangka Pangadeg Sekolah Teologi Nasional, ing: BV. 1912. 12; Platonic. Babagan Sinau Urip lan Karya Metropolitan Plato lan Pangeling-eling Metropolitan Plato, ing: BV. 1912. 5; Snegirev, I. M. Uripé Plato, Metropolitan Moskow. Moskow, 1856, 1891; Florovsky. kaca 109 lan salajengipun (karakterisasi Platon sing menarik); RBS. Plavilshchikov-Prinos (1905).

Rudnev, salah siji hierark ' ' kondhang ing abad kaping 18, sing ngrampungaké pendhidhikané ing akademi sajrone pitung taun[1402] . Wektu standar kanggo kelas sing luwih dhuwur, teologi, yaiku patang taun; kanggo kelas filsafat lan retorika, saben loro taun; lan kanggo kelas puisi lan sintaksis ('syntactics'), saben setaun. Wektu sing dibutuhake kanggo ngrampungake kelas ngisor ('infima' lan 'fara'), sing biasane diarani 'informatoria' ing seminari, lan kelas tata basa, ditemtokake mung saka kecepetan pikiran lan ketekunan – 'wit', miturut ungkapan Theophan Prokopovich saka *Spiritual Regulations*. Akeh sing mandheg wiwit ing kelas tata basa lan, amarga iku, dikirim menyang paroki dadi pamaos mazmur. Ngrampungake kelas retorika dianggep prestasi gedhe ing wektu kuwi; kanggo akeh wong, iku wis cukup kanggo entuk pangkat imam. Ing separo kapisan abad kaping 18, seminari durung dianggep minangka tahap awal menyang akademi, lan akèh sing mlebu langsung ing kelas pambuka akademi. Mung ing separo kapindho abad iku kurikulum seminari wis cukup disempurnakaké supaya murid-murid berbakat saka kelas retorika lan filsafat bisa dikirim menyang akademi. Sawetara seminari wis nduwèni kabèh mata pelajaran sing dibutuhaké ing wektu kuwi, contoné seminari Irkutsk lan Kazan, nanging sing paling unggul yaiku Kharkiv College lan Seminari Alexander Nevsky. Sing pungkasan mau, kaya sing wis kasebut, diowahi ing taun 1788 dadi Seminari Utama kanthi kurikulum sing luwih jembar, sing kalebu sajarah umum greja, mekanika, sajarah alam, lan fisika eksperimen. Murid-murid sing paling pinter saka seminari liyane dikirim menyang kana supaya sawisé ngrampungaké kursus, dhèwèké bisa dadi guru seminari. Salah siji lulusan Seminari Utama iki yaiku, umpama, I. I. Martynov, sing misuwur nalika pamaréntahan Alexander I amarga karyané ing Kementerian Pendidikan Umum lan dadi dosen ing Institut Pedagogi Utama. Kanca sakelasé kalebu M. M. Speransky, sing dikirim saka Seminari Vladimir, uga Uskup Agung Theophylact Rusanov, sing mengko dadi tokoh kondhang. Ing memoare sing ditulis ing pertengahan abad kaping 19, Martynov nulis: "Kanggo Departemen Gerejawi, iki minangka upaya pisanan kanggo nglumpukaké saka kabèh sekolah gerejawi (yaiku seminari. – I. S.) loro utawa telung siswa (saka kelas filsafat utawa teologi) menyang seminari iki, kanggo mulang kanthi siji cara kursus babagan ilmu lan basa sing cocog karo pendhidhikan rohani, banjur dikirim bali menyang seminari sing padha kanggo njabat dadi guru sing dianggep pantes"[1403] . Kurikulum seminari kaya ing ngisor iki. Ing taun kapisan, lan umume uga ing taun kapindho, para siswa sinau katekesan cekak, ejaan lan tata basa Rusia. Ing taun katelu – tata basa Latin lan Slavonik Greja, terjemahan saka basa Rusia menyang Latin, lan aritmetika. Ing taun kaping papat (sintaksis), murid-murid miwiti sinau geografi lan sajarah. Ing kelas kaping lima, 'puisi', murid-murid sinau puisi klasik—malih nerjemahaké karya-karya saka basa kasebut—dasar-dasar mitologi klasik lan paugeran gréja (Typikon). Kurikulum kanggo kelas kaping enem ('retorikawan') kalebu sajarah Kitab Suci, paugeran gréja lan retorika. Pangajaran ing kelas kapitu ('filsuf') luwih jero; ing kene, murid-murid sinau kabèh ilmu sing ing abad kaping 18 dianggep minangka pérangan-pérangan filsafat: logika, metafisika, politik (ya iku sajarah), sajarah alam, lan sajarah filsafat (utamané saka jaman kuna). Kelas kawolu, teologi, amarga kekurangan guru, ora muncul, kajaba sawetara, nganti separo kapindho abad kaping 18, lan sanajan mangkono mung ana ing sawetara seminari. Materi sing diwulangaké ing kéné kalebu hermeneutika, dogmatik, teologi moral, apologetik, lan sajarah Gréja; para murid sinau Paschal Table lan Kormchaya Kniga, lan uga meh ngapalaké *Buku Bab Wajibé Presbiter Gréja*. Seminary Alexander Nevsky iku salah siji saka sawetara pangecualian sing arang ing ngendi filsafat lan teologi wis diajarke wiwit taun 1730-an.

Ing Seminari Pskov, kelas filsafat diadegaké ing taun 1739 amarga upaya Uskup Raphael Zaborovsky, déné kelas teologi diatur ing taun 1746 déning Uskup Simon Todorsky. Ing Seminari Smolensk ing taun 1739, kelas filsafat nduwé 16 murid. Ing Kolese Kharkiv, sing dadi tuladha ing babagan standar pangajaran, kabèh kelas wis ana wiwit awal taun 1730-an. Uskup Innokenty Nechaev, sawijining hierark pinunjul saka jaman Catherine Agung, ngenalaké pangajaran kidungan gréja ing Seminari Pskov ing taun 1773. Wiwit taun 1768, buku ajar sing digunakake kanggo sinau teologi ing kana yaiku * * karya Platon Levshin, lan mata pelajaran kasebut diwulangake nganggo basa Rusia. Miturut dhawuh Uskup Innokenty, wiwit taun 1775, pangajaran ing kelas-kelas liyane uga diwiwiti nganggo basa Rusia. Nanging, wiwit taun 1803, prinsip iki ditinggalake: teologi maneh diwulang nganggo basa Latin, dene para siswa 'filsafat' diwenehi buku teks karya Friedrich Christian Baumeister

[1402] Kanggo luwih lengkap babagan dhèwèké, delengen: Gorozhansky, Ya., ing: TKDA. 1893; Smirnov (1855). kaca 182. Dhèwèké uga sinau ing Göttingen (1766–1772) (RBS. Dabelov-Dyadkovsky (1905). kaca 52–53).
[1403] Martynov. kaca 76.

(1709–1786), sing ditulis wiwit taun 1736: *Institutiones philosophiae rationalis* ['Principles of Rational Philosophy' (Latin)] lan *Institutiones philosophiae metaphysicae* ['Principles of Metaphysical Philosophy' (Latin)][1404] .

Ing Kolese Kharkiv, instruksi taun 1769 saka Uskup Samuel Mislavsky saka Belgorod diadopsi minangka dhasar. Iku ora béda akèh karo kurikulum Akademi Kyiv, nanging narik kawigaten amarga sikap kritis pangarang marang sistemé Theophan Prokopovich. "Pangajaran teologi," ujare, "kudu ditindakake manut sistem His Eminence Archbishop Theophan Prokopovich, nanging hiasan retorika sing ora perlu lan tembung kasar tartamtu kudu diilangi kabeh"[1405] . Kajaba iku, Innokenty Dubrovitsky, rektor Seminari Alexander Nevsky, uga nyatakake pandangan kritis marang teologi Theophan, kaya sing bisa dideleng saka tembung muridé I. I. Martynov: "Iki segara ageng lan amba, nanging ana uga ula tanpa cacah ing kono"[1406] . Iki ana panemu liya saka Uskup Samuel babagan pangajaran teologi: "Wong kudu tansah mulang teologi sing padha, lan ora nyusun silabus anyar kanggo saben mata pelajaran, uga ora ngowahi kanthi cara apa wae… kudu tansah ngati-ati… supaya sistem teologi ringkes lan suwene cekak" (§ 6). Samuel nyengkuyung pangajaran nganggo basa Rusia lan negesake supaya para siswa nguwasani cara ngucapake basa Rusia Agung nalika pelajaran. Miturut panemune, debat filosofis uga kudu dilakokaké mung nganggo basa Rusia. Minangka dhasar kanggo debat kaya ngono, dhèwèké nyaranaké karya Wolf: *Physics* (diterjemahaké déning B. Volkov: St Petersburg, 1760) lan *Experimental Physics* (diterjemahaké déning M. Lomonosov: St Petersburg, 1748). Para murid kudu "nyusun paling ora telung khotbah", kanthi netepi *Doktrin Ortodoks babagan Iman* saka Archimandrite Platon Levshin (§ 8, 9). "Ing elokuen lan puisi Rusia," tulis Samuel, "kudu maringi perhatian khusus marang kaendahan lan kasucian wangun sajak basa Rusia", marang ejaan lan panggonan tekanan sing bener (sing pungkasan nyebabake akèh kesulitan kanggo siswa Ukraina). Babagan cara mulang, Uskup Samuel nyathet yèn sinau ngapal tanpa mikir iku mbebayani, lan yèn kudu mulang "nguasani aturan liwat aplikasi praktis lan latihan" (§§ 4, 7, 3, 13). Kaya lumrahé ing seminari, Samuel uga ngajokaké supaya mata kuliah filsafat adhedhasar karya-karya Baumister. Dosen teologi nampa pandhuan tartamtu saka dhèwèké babagan carané mulang mata kuliahé: saliyané saka teologi Theophan, panulis Kristen paling pinunjul kudu digunakaké: "Ora cukup mung nampilake marang para siswa dogma-dogma iman, sing didhukung dening bukti-bukti kuat saka Kitab Suci lan kesaksian Para Bapa Gereja; nanging, mesthi wae, uga perlu nyusun keberatan-keberatan, objectiones, sing muncul saka pihak mungsuh kanggo saben dogma, lan ngrampungake mau kanthi ringkes, tegas, lan tuntas, utamane kanthi cara sing, ing kesempatan iki, ayat-ayat Kitab Suci sing paling cetha diungkapake lan dituduhake marang para murid tinimbang ayat-ayat sing mbantah; lan mula saka iku kudu tansah mbandhingake siji ayat karo ayat liyane, lan nyawijiake sing samar karo sing paling cetha, sing sithik karo sing akèh, sing kanthi cetha ngetokake bebener" (§ 4)[1407] .

Kadhangkala, seminari ngadani acara upacara ing wangun ujian umum sing diarani 'disputasi'. Ing wektu kuwi, esai-esai paling apik saka para siswa diwaca kanthi banter, lan bareng karo kidungan paduan swara seminari, kadhangkala uga krungu pagelaran solo. Rektor utawa salah siji dosen bakal mbahas wigatine teologi lan filsafat minangka disiplin akademik. Murid-murid paling unggul bakal nyuguhake presentasi nganggo 'dialek

---

[1404] ODDS. 16. kaca 620; Knyazev, ing: Readings. 1866. 1. kaca 25 lan salajengipun, 46, 53, 57; Lebedev. The Kharkiv Collegium. kaca 8 lan salajengipun; Chistovich. kaca 60, 82; Kolosov. kaca 148 lan salajengipun, 174 lan salajengipun; Znamensky. Op. cit. kaca 740; Florovsky. kaca 99 lan salajengipun.

[1405] Italic ditambahaké déning pangarang. Kanggo pandhuan Samuel, delengen: Lebedev. The Kharkiv Collegium. kaca 60–79; Shpachinsky. kaca 439.

[1406] Martynov. kaca 79; cf. uga: Shpachinsky. kaca 443.

[1407] Samuil Mislavsky iku wong Ukraina, lulusan Akademi Teologi Kyiv, nanging sanadyan mangkono dhèwèké nyengkuyung pangajaran nganggo basa Rusia. Ing seminari Lavra Trinitas-Sergius, pandangan sing béda menang: nalika ing taun 1786 Sinode Suci, kanthi inisiatif Catherine II, mrentahake supaya pangajaran basa Rusia diperluas ing sekolah teologi miturut kurikulum sekolah umum (PSZ. 22. No. 16421), pimpinan Seminari Trinitas nulis marang Metropolitan Platon saka Moskow: 'Yen aturan sekolah umum ditrapake kanggo mulang maca lan nulis basa Rusia, bisa diprediksi menawa iki bakal nyegah kemajuan basa Latin, amarga wong-wong sing kudu sinau maca lan nulis basa Rusia luwih dhisik ora bakal miwiti sinau basa Latin nganti suwe… Napa, mula, Paduka ora diparingi dhawuh nyatakake manawa, amarga alesan-alesan sing wis diterangake ing ndhuwur, ora pantes ngadopsi cara ngajar literasi lan nulis basa Rusia iki ing sekolah umum ing seminari iki?" (Znamensky. Op. cit., kaca 791). Babagan kawruh Latin sing unggul sing diduwèni para siswa ing seminari lan akademi ing separo kapindho abad kaping 18, delengen: Malein, A. 'Latin minangka Basa Gréja', ing: BV. 1907. 6; cf.: Frolovsky, kaca 112–114 (babagan pangajaran Latin).

Latin' babagan maneka topik teologi utawa filsafat, banjur diiringi komentar kritis saka pambicara liyane. Murid-murid ing kelas ngisor maca geguritan. Ing wulan Mei, dianakake 'acara rekreasi': ing padang rumput ijo utawa ing kebon seminari, murid-murid padha dolanan, nyanyi, lan kadhangkala nampilake pagelaran teater: komedi, drama, lan tragedi, biasane saka jaman klasik.

(g) Saka njaba, organisasi pangajaran ing akademi ora beda adoh karo ing seminari. Ing kene uga ana wolu kelas, sing bisa rampung sajrone 12 taun. Metode pangajaran padha. Perhatian khusus diwenehake marang basa Latin, ingkang, miturut adat wiwit jaman mbiyen, pangajaran dilakokaké nganggo basa Latin. Iki ora winates mung ing terjemahan panulis kuna – murid-murid diwajibaké kanthi ketat migunakaké basa Latin ing pacelathon saben dinané[1408] . Ing sajarah Akademi Teologi Moskow, sejarawan S. K. Smirnov mbedakaké telung periode. Sing kapisan – saka para biksu Yunani sing pinunjul, sedulur Sofronii lan Ioannikii Likhudov, nganti Palladius Rogovskii, yaiku watara taun 1700. Iki minangka periode nalika basa Yunani nguwasani, lan pancen akademi kasebut dijenengi 'Hellenic-Greek'. Masa kapindho (1700–1775) diwiwiti karo Palladius Rogovsky lan lumaku nganti jaman Metropolitan Plato. Ing mangsa iki, basa Latin diparingi prioritas, lan akademi kasebut dadi dikenal minangka Akademi Latin utawa Akademi Slavia-Latin. Masa katelu, nalika akademi kasebut dikenal minangka Akademi Slavia-Yunani-Latin, nyakup wektu saka Metropolitan Platon nganti reformasi akademi lan pindhahé menyang Lavra Trinity-Sergius (1775–1814)[1409] .

Latinisasi Akademi diwiwiti kanthi diangkaté Stefan Yavorsky dadi patron ing taun 1701. Stefan Yavorsky iku lulusan Akademi Teologi Kyiv, ing ngendi pangajaran ditindakake nganggo basa Latin lan, ing babagan teologi, ora bébas saka pangaribawa Katolik Roma. Nanging, Latinisasi iki ora ateges Yavorsky nduwèni permusuhan dhasar marang basa Yunani utawa marang disiplin Ortodoks Yunani; katoné dhèwèké mung nganggep luwih praktis kanggo mulang ing akademi sing dipercèkaké marang dhèwèké nganggo cara skolastik sing wis lumrah. Uga ora kena lali yèn standar akademik akademi sedulur Likhud adoh luwih asor tinimbang Akademi Kyiv, sing dadi conto kanggo Stefan Yavorsky. Proses Latinisasi diwiwiti déning prentah Peter I taun 1701 babagan pambukaan pangajaran basa Latin ing akademi kasebut. Sajrone lelungané anyar-anyar iki menyang manca nagara, Tsar wis yakin marang wigatine basa Latin ing Éropah, loro-lorone kanggo sistem pendhidhikan lan layanan sipil, lan kepengin nggunakake basa iki minangka salah siji cara kanggo nyéropahake Rusia. Mula, pandangan pribadhi Tsar babagan prakara iki pancen cocog karo niyaté Stefan Yavorsky. Panggonan siji-sijiné sing bisa digoleki dhukungan déning Stefan Yavorsky, minangka patron Akademi Moskow, kanggo ngupayakaké nambah standar akademik yaiku Akademi Kyiv, sing bisa nyedhiyakake dhèwèké staf akademik mumpuni kanggo nguwatké fakultas pengajar. Para dosen saka Akademi Kyiv teka ing Moskow ing taun 1704; padha mulang nganggo buku teks Kyiv lan 'ngenalake ing urip akademi praktik-praktik sing wis suwe mapan ing Kyiv; cekaké, padha nyuntikaké semangat lan arahané'[1410] . Kanthi rawuhé para dosen iki, skolastisisme nyekel panguwasan ing akademi. Basa Latin dadi, suwéné wektu sing dawa, mata pelajaran utama ing pendhidhikan teologi, lan pancen nggumunaké sepira dhuwuré kamahéran sing digayuh para murid ing babagan iki: 'Liwat latihan sing terus-terusan ing basa Latin, para murid nggayuh kelancaran sing nggumunaké ing panggunaané, sing saiki meh ora bisa kita bayangaké. Kanggo murid-murid paling unggul, iki dadi kaya kabiasaan kapindho, nganti padha katon mikir nganggo basa Latin; paling ora, nalika padha nulis ing basa Rusia utawa, contone, mengko ing kelas luwih dhuwur, kanggo nyusun rancangan esai basa Rusia ing kertas, padha ora sengaja nyelipake ukara-

---

[1408] Smirnov (1855). kaca 181 sarta salajengipun; Florovsky. kaca 112–114.

[1409] Smirnov (1855). kaca 17.

[1410] Smirnov (1855). kaca 72–82, 181 lan salajengipun. Babagan Palladius Rogovskiy (wafat 23 Januari 1703), sing dadi rektor Akademi Moskow wiwit taun 1700 nganti 1703, delengen: Smirnov (1855). kaca 75; Nikolsky, M. 'Wong Rusia sing sinau ing sekolah manca ing abad kaping 17', ing: Prav. ob. 1862, no. 11 lan 1863, no. 2–3; Shmurlo, E. 'Katolik Rusia ing pungkasan abad kaping 17', ing: Zap. Rus. nauchn. inst. v Belgrade, vol. 3 (1931); Pambuka A. Sobolevsky kanggo *Karya-karya Grigory Skibinsky*, ing: *Readings*. 1914. 3; Florovsky, A. *Palladiy Rogovsky: Sawijining Episode saka Sajarah Katulik ing Moskow ing Pungkasan Abad kaping 17*, ing: *ZOG*. 8 (Seri Anyar. 4). Rogovsky pisanan sinau ing sekolah sing dikelola sedulur Likhudov ing Biara Epiphany ing Moskow; banjur dhèwèké lunga menyang kolese Yesuit ing Vilnius, lan saka kono menyang kolese Yesuit ing Olomouc, sing kondhang ing jaman kuwi, ing kono dhèwèké mlebu Uni. Dheweke dikirim menyang Roma kanggo nerusake sinau, ing kana dheweke manggon meh pitung taun, dadi imam Uniate lan dadi wong Rusia pisanan sing nampa gelar doktor filsafat. Nanging, ing taun 1699 dheweke bali menyang Moskow, tobat ing ngarepe Patriark lan diparingi maneh mlebu ing pangkuan Gréja Ortodoks. Ing taun 1700, dhèwèké wis dadi dosen ing Akademi Teologi Moskow, lan wiwit 29 September 1701 dadi rektor (Kharlamovich. kaca 649 (cathetan), 651).

ukara Latin ing basa Rusiane, dene sawetara ahli malah nulis kabeh esai-esaine sepisanan ing basa Latin lan banjur nerjemahake menyang basa Rusia"[1411] . Pangaribawa basa Latin uga katon ing kegiyatan salajengipun para lulusan Akademi. Cukup nyebutake basa khas khotbah gréja ing abad kaping 18 lan awal abad kaping 19, kanthi Latinisme lan ukara dawa sing cetha disusun manut aturan sintaksis Latin. Iki malah ngowahi gaya para pangkotbah paling unggul ing jaman kuwi.

Sinau basa Yunani ing Moskow sepisanan dilakokaké ing Sekolah Yunani sing diadegaké sawisé balié sedulur Likhud; antarané taun 1722 lan 1724, sekolah iki dioperasikaké ing sangisoré Percetakan Sinodal, lan antarané taun 1724 lan 1740 ing Akademi Moskow, lan wiwit taun 1740 maneh ing Percetakan Sinodal[1412] . Ing sambungan karo 'Proyek Yunani' Catherine II, Sinode Suci nerbitake prentah ing taun 1784 kanggo sinau jero basa Yunani ing akademi lan seminari. Ing Kolese Kharkiv, saliyane iku, Basa Yunani Modern minangka basa lisan uga diajarke[1413] . Ing Akademi Moskow, Basa Yunani wis diajarke bareng karo Basa Ibrani Kuna wiwit taun 1738, nanging panguwasa akademik ora nuduhake minat marang mata pelajaran iki. Basa Yunani malah ora kasebut ing kurikulum taun 1768[1414] , lan mung Metropolitan Plato sing ngangkat sinau basa iki dadi sorotan, kanthi ngatur loro kelas kanggo tujuan iki ing akademi taun 1777 – siji kanggo pamula lan siji kanggo siswa tingkat lanjut. Nalika taun 1798, Sinode Suci nindakake revisi kurikulum kanggo sekolah teologi, banjur nggawe sinau basa Yunani dadi wajib kanggo kabeh mahasiswa ing akademi-akademi[1415] .

Pangajaran teologi dadi tanggung jawab rektor, nanging minangka pangecualian, prefek uga bisa nindakake tugas iki. Saka limang buku teks teologi sing digunakake ing Akademi Moskow sadurunge Metropolitan Platon, sing paling wigati yaiku *Scientia sacra* ['Ilmu Suci saka Perspektif Teologi' (Latin)] dening Theophylact Lopatinsky (adhedhasar seri kuliah taun 1706–1710) lan *Theologia positiva et polemica* ['Teologi Positif lan Polemik' (Latin)] dening Cyril Florinsky (adhedhasar kuliah taun 1737–1740). Kuliah-kuliah iki mesthi diwenehake ing basa Latin. Sistem teologi Theophylact Lopatinsky adhedhasar Thomas Aquinas lan ora liya kajaba sistem Kyiv sing wis disempurnakake sacara skolastik lan padha Thomistik ing edisi taun 1697 lan 1701–1703. Babagan Cyril Florinsky, S. K. Smirnov nyathet yèn ing karyané wis katon upaya-upaya awal kanggo nerangaké teologi kanthi luwih cetha; 'sanadyan Florinsky wis nyoba banget mbebasaké panjelasan doktrin teologisé saka belenggu skolastisisme, dhèwèké ora bisa saktenané uwal saka pangaribawa sing wis suwé kuwi'. Ing *Course in Theology* taun 1762, sing katoné ditulis déning rektor Akademi, Gavriil Petrov (1761–1763), pangaribawa Theophan Prokopovich wis cetha, "nanging isih ana papan kanggo skolastisisme"[1416] . Kanthi diterbitake buku ajar sing disusun déning Archimandrit Platon Levshin ing basa Rusia, wiwit ana pangalihan saka skolastisisme, sing nglambangake jaman anyar ing pangajaran teologi.

Ing Akademi Kyiv ing awal abad kaping 18, nada ditemtokake dening sistem skolastik-teologis Ioasaf Krokowski, sing, miturut Makarii Bulgakov, ora saktenane sawijining sistem nanging luwih minangka rangkaian risalah. Sistem teologi Theophan Prokopovich, sing disusun—sanajan durung rampung—ing kuliahé taun 1711–1715 ing Akademi Kyiv ( ), uga dumadi saka pitung risalah; nanging, béda karo kursus-kursus para pendahuluné, iki nuduhaké pratandha cetha saka pangaribawa Protestan sing kuwat ([1417]). Sing paling wigati saka para penerusé

[1411] Znamensky. Op. cit. kaca 740; cf. Malein, ing: BV. 1907. 6.

[1412] Smirnov (1855), kaca 83 sarta salajengipun.

[1413] PSZ. 22. No. 16047; Lebedev. The Kharkiv Collegium. kaca 16 lan salajengipun. Babagan 'proyèk Yunani' Catherine II, sing tujuane ngrebut Konstantinopel, delengen: Smolitsch. On the History of Relations between the Russian Church and the Orthodox East, ing: OS. 7 (1958). kaca 7 sarta salajengipun; uga: Ubersberger, H. Ru?lands Orientpolitik in den letzten zwei Jahrhunderten. Vienna, 1913. Jilid 1. kaca 362 sarta salajengipun.

[1414] Smirnov (1855). kaca 112 sarta salajengipun; Florovsky. kaca 105 sarta salajengipun.

[1415] Smirnov (1885). kaca 308; PSZ. 25. No. 18726.

[1416] Smirnov (1885). kaca 109–114, 136, 140, 152 sarta salajengipun, 196, 198; Arkhangelsky. kaca 64 sarta salajengipun. Kanggo pustaka babagan Theophylact, delengen § 8, cathetan 258; Kharlamovich. kaca 650, 652; Titlinov. Gavriil Petrov. kaca 5–12.

[1417] Babagan sistemé Krokowski (sing mènèhi kuliah ing taun 1693–1697), delengen: Makarii. kaca 69–74; Arkhangelsky. kaca 62 lan salajengipun. Krokowski sinau ing Kolese St Athanasius ing Roma (Makarii. kaca 86; Florovsky. kaca 104). Babagan sistemé Theophan Prokopovich: Koch, H. *Die russische Orthodoxie im petrinischen Zeitalter*. Breslau, 1929; Kartashov, A. 'Bab Pitakonan Ortodoksié Theophan Prokopovich', ing: *Collected Articles in Honour of D. F. Kobeko*. St Petersburg, 1913; Titlinov, B. 'Theophanes Prokopovich', ing: RBS; Florovsky, kaca 91 sarta salajengipun; Morozov, kaca 123–152; Arkhangelsky, kaca 67–72; Chervyakovsky, Pambuka marang Teologi Theophan Prokopovich, ing: Christian Readings 1876, nomer 1–2; Stupperich, R., ing: ZSP 18 (1940), kaca 70–102.

Theophanes yaiku rektor Akademi, Archimandrite Sylvester Kulyabka. Rangkaian kuliah sing diwenehaké ing taun 1741–1745, lan sing uga diterbitaké ing wangun risalah ing taun 1786 kanthi judhul *Compendium orthodoxae theologiae doctrinae* ["A Brief Exposition of Orthodox Theological Doctrine" (Latin)], ing sisih siji, ora sakabehe bébas saka skolastisisme, nanging ing sisih liya – kaya karya Theophanes – njupuk saka tulisan-tulisan para teolog Protestan. Pengaruh gedhé Theofan mesthi katon ing kuliah-kuliahé Georgy Konissky, rektor akademi saka taun 1751 nganti 1755. Arsenius saka Mohyla, Metropolitan Kyiv, kepengin teologi diwulang nganggo siji buku teks lan wiwitane (ing taun 1759) nyaranake buku Plato Levshin *Doktrin Ortodoks, utawa Teologi Kristen Sing Cendhak* kanggo tujuan iki. Nanging, ing taun 1763 dhèwèké pungkasane milih sistemé Theophan Prokopovich, sing wiwit kuwi nguwasani ing Akademi Kyiv. Sanadyan piwulang sing diwenehake déning rektor Akademi, Samuil Mislavsky (1761–1768), negesake Kitab Suci, patristika, prakara-prakara Konsili Ekumenis lan Konsili Lokal, lan *Pengakuan Ortodoks* dening Petro Mohyla, ing wektu sing padha Samuel njupuk inisiatif nerbitake sistemé Theophan Prokopovich, sing metu ing taun 1782–1784 kanthi tambahan saka Samuel dhéwé; Ing taun 1804, buku iki diterbitake maneh dening Iriney Falkovsky ing wangun sing disingkat, kanggo diwulangake ing sekolah.

Ing Moskow, teologi Theophanes menang amarga kursus sing diwulangaké déning Theophylact Gorsky antarané taun 1769 lan 1774, sing saliyané nyandhak marang teolog Protestan Buddeus lan Schubert. Ing taun 1784, kuliahé Gorsky, *Orthodoxae Orientalis Ecclesiae dogmata, seu Doctrina christiana de credendis et agendis* ['Dogma-dogma Gréja Ortodoks Wétan, utawa Doktrin Kristen Babagan Apa sing Kudu Dipercaya lan Kepiye Tumindak' (Latin)] diterbitaké; buku iki tetep dadi buku ajar teologi klasik ora mung kanggo Akademi Moskow nganti awal abad kaping 19, nanging uga suwé kanggo seminari teologi[1418] .

Teologi Protestan saka Theophan Prokopovich lan para penganuté ora mung nguwasani Akademi nanging uga seminari. Iki nandhani wiwitan, miturut G. Florovsky, saka "kakuwasan Protestanisme skolastik"[1419] . Ing Seminari Kolomna, sistem iki dikenalké déning Iakinf Karpinsky; ing Seminari Kazan, lan sakwisé ing Akademi Kazan, déning Silvestr Lebedinsky. Ing awal taun 1790-an, sistemé Theophan dipelajari ing Seminari Poltava adhedhasar edisi telung jilidé Samuel Mislavsky, lan uga ing Seminari Kharkiv, ing ngendi Mislavsky dhéwé wis ngenalaké. Nanging ing taun 1797–1798, Innokenty, rektor Seminari Alexander Nevsky, luwih milih teolog Protestan Turretini ([1420]) ing kuliah dogmatiké.

Ora perlu diterangake maneh, ing Akademi Moskow, saliyane buku teksé Theophylact saka Gorsk, buku dhéwé uga digunakaké nalika Platon Levshin mulang ing kono. Ing sajarah Akademi, S. K. Smirnov kanthi khusus negesake yèn Platon mecah tradisi skolastik ing pangajarané: *Teologi Kristen*-e, sanadyan saka tujuane ditulis luwih mirip khotbah katekis tinimbang karya teologi sistematis, tetep dadi pangembangan sing disambut becik ing sekolah, amarga nyumbang marang surute skolastisisme kanthi tuntas. Ing karyané, teologi ninggalaké wangun-wangun lawas lan, tinimbang kumpulan pitakon, tesis, bukti, definisi, lan pamisahan * * sing acak-acakan, nampilaké eksposisi ajaran sing runtut lan bisa diakses déning kabèh wong. Novelitas liyane yaiku *Teologi*-é Plato ditulis ing basa Rusia"[1421] . Nanging, wiwit taun 1802, buku karya Irenaeus Falkowski, Rektor Akademi Kyiv (1803–1804), *Theologiae christianae compendium* ["A Brief Exposition of Christian Theology" (Latin)], sing dadi eksposisi ringkes saka sistem Protestan Theophan Prokopovich; iki, ing sawetawis, nglindhungi karya Plato-é Levshin[1422] .

[1418] Makarii, kaca 69–74, 86, 137–143, 145–148; Shpachinsky, kaca 430; Smirnov (1855), kaca 294, 292 lan salajengipun. Wiwit pungkasan taun 1850-an, Uskup Agung Filaret Gumilevsky muji sistemé Georgy Konissky (Obzor. 2 (1884). kaca 368; cf. kaca 289, 357). Cf.: Arkhangelsky. kaca 72. Cathetan 7.

[1419] Florovsky. kaca 104.

[1420] Blagoveshchensky. kaca 65; Mozharovsky, ing: Readings. 1877. 2. kaca 17; Martynov. kaca 79; Lebedev. Op. cit. kaca 85; Kharlamovich. kaca 44, 82; Florovsky. kaca 104 sarta salajengipun.

[1421] Smirnov (1855). kaca 293; Florovsky. kaca 111 sarta salajengipun. Nanging, ing taun 1798, nalika Sinode Suci lagi mbahas reformasi pangajaran ing lembaga pendidikan teologi, Platon Levshin nglawan pangajaran teologi nganggo basa Rusia (Titlinov, B. 'Metropolitan Platon', ing: Christian Readings 1912. 11. kaca 1242).

[1422] Smirnov (1855). kaca 291. Bab Iriney Falkovsky, delengen: Bulashev, G. 'His Eminence Iriney Falkovsky, Bishop of Chigirin', ing: TKDA. 1883. 6–9 (kalebu cathetan Iriney babagan kahanan akademi ing taun 1802: 8. kaca 550 sarta salajengipun); Florovsky. kaca 104 sarta salajengipun.

Pangajaran filsafat—disiplin paling wigati sawise teologi—ing Akademi Kyiv nganti taun 1752 disusun adhedhasar interpretasi skolastik Aristoteles, kanthi nyandhak cathetan lawas saka Ioasaf Krokowski. Mengko, ing pandhuan Samuel Mislavsky taun 1764, karya-karya Protestan Baumeister sing kasebut mau diumumaké dadi dhasar wajib kanggo mata pelajaran filsafat; karya-karya mau uga dicetak maneh ing Moskow taun 1777. Baumister iku penganut Wolfian, lan Gubernur Jenderal Kyiv, Glebov, kanthi tepat nglapor marang Maharani yèn filsafat 'diajarake ing akademi iki miturut sistem Wolfian'. Sekolah pamikiran iki lestari ing Kyiv nganti reformasi taun 1808–1814.[1423]

Saka cathetan kuliah sing disimpen ing arsip Akademi Moskow, cetha manawa sajrone kabèh periode, wiwit kursusé Theophylact Lopatinsky ing taun 1704 nganti kuliahé prefek, Archimandrite Vladimir Calligraph, ing taun 1757, filsafat uga diwulangaké kanthi semangat Aristoteles. Bab Theophylact Lopatinsky, sejarawan Akademi nulis manawa ing cathetané babagan 'sekte filsafat' dhèwèké tekan Descartes, nyebut dhèwèké 'vir illustris ingenii' [wong sing duwé bakat gemilang (Latin)], nanging 'sanadyan mangkono, dhèwèké ora maringi pentinge pandhuan marang panalitèné'. Sanadyan dhèwèké nyebutaké manéka Bapa Gereja, "Aristoteles tansah dadi pusat perhatiané", loro-loroné saka isi lan cara. Skotistik Lopatinsky ing wiwitané didhukung déning para penerusé, nanging ing tengah abad kasebut, miturut sejarawan sing padha, "filsafat anyar saka Bacon, Descartes, Leibniz, lan Wolff wiwit, alon-alon marang para skotist, ngetokaké pangaribawa lan alon-alon nggantèkaké kecerdikan skotistik sing kosong". Vladimir Kalligraph, sawijining Yahudi sing dibaptis lan lulusan Akademi Teologi Kyiv, uga minangka Aristotelian. Ing khotbah-khotbahé, dhèwèké konon ngkritik pangurmatan marang Ibuné Gusti lan para wali, amarga iku dhèwèké dikirim déning abbot minangka paukuman menyang Biara Spassky ing Yaroslavl, ing ngendi dhèwèké séda ing taun 1760. Kuliah-kuliahé ing Akademi Moskow kebak rujukan marang Leibniz[1424] . S. K. Smirnov ndeleng ing kuliahé Lopatinsky lan Kalligraph "meh dadi upaya pungkasan kanggo nyusun buku teks filsafat skolastik ing Akademi Moskow – sawijining upaya sing bisa dideleng pratandha transisi saka skolastisisme menyang ajaran cetha filsafat Wolffian, sing ora suwe banjur diadopsi ing sekolah-sekolah liwat Baumeister"[1425] . Sikap negatif marang Aristoteles lan skolastisisme saka direktur Akademi, sing mengko dadi Metropolitan, Platon, wis cetha katingal ing layang sing ditulis taun 1764 déning hieromonk umur 27 taun marang muridé, Tsarevich Pavel Petrovich: "Pangetahuan sekuler wis ngrembaka lan mekar tanpa wates wiwit wektu nalika Descartes, sawijining pejuang semangat kasunyatan, sawisé mbebasake dhiri saka belenggu Aristoteles, nuntun pikiran sing ngulik marang dalan panaliten sing cetha lan waspada. Lintang anyar wis muncul; èlmu-èlmu wis nampilaké wujud anyar sing éndah lan narik akèh para penggemar, sing biyèn disingkiraké amarga pepeteng sing nyebar nalika panguwasa ilmiah"[1426] . Bisa uga pandangan Platon Levshin enom (lair 29 Juni 1737) iki kabentuk amarga pengaruh kuliah Calligraph sing diiluminé ing akademi. Ngrembaka lan ngluwihi panaliten filsafat ing Akademi Moskow ( ) saya dimudahake dening prefect (1775–1778) lan sakwisé dadi rektor (1778–1782), Damaskin Semenov-Rudnev, sing wis nguwasani kanthi tuntas filsafat H. Wolff ing Universitas Göttingen. Dheweke nambahaké buku teks Baumister—sing ora ana bagean bab logika lan sakabèhé bab fisika—kanthi nyandhak saka karya Wolfian liyané, lan dadi sing pisanan nyakup *Geschichte der philosophischen Systeme* [*History of Philosophical Systems* (Latin)] karya Bruckner ing kuliahé. Wiwit taun 1780-an, kursus babagan cabang filsafat sing sacara tradisional dikenal minangka 'fisika'[1427]) saya dimekarake kanthi signifikan. Kabeh prinsip pangajaran filsafat iki tetep ditrapake nganti reformasi taun 1814.[1428]

[1423] Makarii, kaca 144; Shpachinskii, kaca 429, 434. Metode skolastik ngajar filsafat lestari luwih suwe ing Kazan (Mozharovsky. Op. cit. kaca 24–26; Blagoveshchensky. kaca 67), uga ing Seminari Alexander Nevsky (Martynov. kaca 76; Chistovich. kaca 39).

[1424] Smirnov (1855). kaca 157, 209 sarta salajengipun. Babagan Vladimir Kalligraph, delengen: Popov, Arseny Matseevich (1912). kaca 164–167; Barsov, N. 'Panginjil Cilik Ukraina abad kaping 18', ing: Christian Readings 1874. Jilid 1. hlm. 269 sset., 575 sset.; Gorsky, A. Gambaran Sajarah babagan Lavra Sang Trinitas Suci Sergius. Jilid 2 (Moskow, 1890). hlm. 122; Kharlamovich. hlm. 707; cf.: Zenkovsky. Jilid 1. hlm. 113 sset.

[1425] Smirnov (1855). kaca 158–170; Titlinov. Theophylact Lopatinsky, ing: RBS; ibid. Gavriil Petrov. kaca 9 lan salajengipun.

[1426] Smirnov (1855). kaca 299.

[1427] Ibid. kaca 300, 353 sarta salajengipun. Babagan Damaskin, delengen: Gorozhansky, Ya. Damaskin Semenov-Rudnev, ing: TKDA. 1893–1894.

[1428] Smirnov (1855). kaca 300 lan salajengipun.

Wiwit awal abad kaping 18, retorika ing Akademi Kyiv dipelajari nganggo cathetan kuliah sing disusun déning para dosen. Ing taun 1762, rektor Akademi, Georgy Konissky, nyusun pandhuan rinci kanggo murid ing kabèh kelas (kajaba kelas filsafat lan teologi), sing mbutuhake 'retorikawan' maca lan nerjemahaké pidato lan surat-suraté Cicero, uga saka Horace. Program iki tetep ditrapake nganti taun 1775, nalika buku teks babagan retorika Latin karya Burgius lan retorika Rusia karya Lomonosov dikenalké. Ing kelas sintaksis lan tata basa, fokusé utamané ana ing tata basa Latin. Ing taun 1780-an, Irenaeus Falkowski maringi kuliah matematika sing nggumunake, sing tansah narik kawigaten akèh pamirsa. Sajeroning meh 50 taun, Kursi Basa Yunani uga dipegang déning Simon Todorsky lan Varlaam Lyashevsky, loro-loroné ahli ing babagan iki, sing bebarengan mulang Basa Ibrani Kuna. Tata basa Yunani karya Lyashchevsky tetep dadi buku ajar paling populer ora mung ing Akademi Kyiv, nanging uga ing Akademi Moskow lan ing seminari. Wiwit taun 1798, Sejarah Gereja diwulang nganggo karya Rechenberg, dene hermeneutika diwulang nganggo *Institutiones hermeneuticae sacrae* ['Fundamentals of the Hermeneutics of Sacred Texts' (Latin)] (1724) déning Johann Jakob Rambach (1693–1735), uga sawijining Protestan[1429] .

Buku ajar paling tuwa sing isih ana kanggo kelas retorika ing Akademi Moskow ditulis ing taun 1741–1742. Ing separo kapindho abad kaping 18 lan ing wiwitan abad kaping 19 (sadurunge reformasi taun 1814), buku ajar retorika Burghi digunakake. Saliyane khotbahé Metropolitan Platon, pidatoné Lomonosov uga diwaca, uga pidatoné Cicero, Lactantius, lan Jerome. Pangajaran 'poetika' ing Moskow manut kurikulum sing padha karo ing Kyiv, kajaba ing separo kapindho abad kasebut, karya-karya Kantemir, Sumarokov, lan Derzhavin ditambahake ing karya-karya Lomonosov. Ing kelas ngisor, para siswa sinau tata basa Latin kanthi intensif lan nerjemahake Cicero, Horace, lan panganggit liyane. Ing separo kapindho abad kaping 18, para siswa ing Akademi Moskow uga nyambut gawe nerjemahaké *De imitatione Christi* karya Thomas à Kempis [*The Imitation of Christ* (Latin)] lan surat-suraté Erasmus. Ing kelas Yunani, ing ngendi pangajaran wis dilakokaké kanthi luwih intensif wiwit taun 1784 (lan wiwit taun 1798, miturut prentahé Sinode Suci, sinau basa Yunani lan Ibrani Kuna dadi wajib kanggo kabèh siswa), instruksi adhedhasar tatabasa karya Lyashevsky; kelas kasebut utamane fokus ing terjemahan saka Prajanjian Anyar. Metropolitan Plato maringi perhatian khusus marang pangajaran basa Ibrani Kuna. Wiwit taun 1786, sajarah Gréja wiwitan—sing diarani 'Sajarah Suci'—diwènèhaké minangka mata pelajaran tambahan ing kelas retorika; pelajaran iki diwulangaké (kaya ing abad sabanjuré) adhedhasar karya I. M. Schrockh (1733–1808). Bahasa Jerman lan Prancis dipelajari ing Moskow lan Kyiv, dene basa Polandia uga diajarke ing Kyiv. Mata pelajaran liyane kalebu geografi, matematika, lan kedokteran. Peraturan Gréja (Typikon) ora dipelajari ing Akademi Moskow nganti taun 1798. Para dosen ing Akademi Moskow maringi khotbah lan homili ing gréja-gréja kutha nganggo topik-topik sing umume ditemtokake langsung déning Metropolitan Platon; asring topik-topik mau nyakup etika Prajanjian Anyar[1430] . Ing taun 1806, ana mata pelajaran anyar sing dikenalké ing Akademi Moskow – sajarah Gréja Rusia – sing diwulangaké nganggo buku *A Brief History of the Russian Church* sing bubar diterbitaké déning Metropolitan Platon. Panuntun sing diwenehake dening Metropolitan piyambak babagan prakara iki pancen menarik: "Ora bakal dadi prakara sing ala yen para siswa uga dites kanggo mriksa apa padha sarujuk karo kabeh, utawa apa padha nduweni keraguan, utawa apa padha menehi kritik sing wajar . Ing kahanan kaya ngono, keraguan kudu dijlentrehake, kritik sing wajar diapresiasi, lan kritik sing ora wicaksana dibenerake"[1431] .

g) Sawisé transformasi Seminari Alexander Nevsky lan Kazan dadi akademi ing taun 1797, Sinode Suci ngrembug masalah pangajaran lan pangasuhan ing lembaga pendidikan teologi sakabèhé. Asilé yaiku dekrit Sinode Suci taun 1798, sing nyusun Piagam Sekolah Teologi. Iki ora ngemot reformasi ing tegesé sing ketat, nanging ing sawetara bab tetep dadi langkah maju sing cetha. Kurikulum kanggo kelas teologi dirancang suwéné telung taun, déné kanggo kelas filsafat ditemtokaké rong taun. Mahasiswa sing prestasiné dhuwur bisa diangkat ing sawatara jabatan wiwit taun katelu ing kelas teologi. Pangajaran ing loro-loroné kelas kasebut dilakokaké nganggo basa Latin. Saliyane mata pelajaran sing lumrah kanggo seminari, uga dikenalké sajarah cekak Greja,

[1429] Makarii. kaca 127 lan salajengipun, 147–156. Ing satengahing abad kaping 18, pandhuan Samuel Mislavsky tetep ditrapake kanggo mulang kabèh mata pelajaran (ibid., kaca 124–143).
[1430] Smirnov (1855). kaca 301–330; PSZ. 31. No. 16047, 16061.
[1431] Smirnov (1855). kaca 297.

hermeneutika, dogmatik sistematis lan apologetik, etika teologis, lan teologi Paskah; salajengipun, para mahasiswa wajib maca Kitab Suci, kanthi panjelasan babagan ayat-ayat sing paling angel, Kitab Pandhuan, lan 'Kitab Bab Wajibé Presbiter Greja'. Minangka bagéan saka latihan praktis, para mahasiswa diwajibaké maringi khotbah umum sadurungé Liturgi Minggu, biasané nganggo topik saka Surat-Surat Para Rasul, kanthi penekanan khusus marang implikasi etis. Bentuk latihan praktis liyane yaiku nulis disertasi kanggo 'filsuf' lan kanggo 'teolog' – mratelakake khotbah ing ngarepe para guru lan murid, lan kadhangkala ing gréja. Kaping pindho saben taun, akademi-akademi kuwi kudu nganakake debat terbuka babagan topik-topik filsafat lan teologi. Gantiné kelas sejarah lan geografi, diadani kelas retorika tingkat lanjut ing basa Latin lan Rusia, uga kalebu sesi praktis kanggo ngembangaké katrampilan khotbah. Kurikulum kelas filsafat kalebu fisika, sajarah filsafat sing ringkes, logika, metafisika, etika, lan sejarah alam. 'Rhetoricians' kudu maca lan nerjemahaké karya panganggit Latin paling unggul, uga maca sastra Rusia. Miturut Piagam iki, akademi-akademi dikelola déning rektor lan prefek, sing nduwé kanselari (§ 2–6, 9).

Ketentuan liyane ing Statuta 1798 nyakup seminari-seminari.

Saben rong taun, loro siswa paling apik saka saben seminari dikirim menyang akademi, khususé menyang akademi sing wis ditemtokake kanggo seminari kasebut. Biaya pendhidhikané ing akademi ditanggung déning seminari, sing uga wajib nyedhiyakake sandhangan lan sepatu. Sawisé lulus saka akademi, para pemegang beasiswa bali menyang seminari asalé dadi guru. Uskup dioceasan wajib njamin yèn siswa sing paling njanjèkaké saka seminari ditampa ing akademi (§§ 7, 8, 10–12, 1). Para uskup dilarang banget ngutus para seminari kanggo tugas sekuler tanpa ijin saka Sinode Suci[1432] .

Piagam iki, sing dadi dokumen utama sing ngatur pendidikan teologi nganti reformasi taun 1808–1814, sejatine mung nggawé owah-owahan sithik marang sistem pangajaran sadurungé. Pangembangan kurikulum akademi kanthi ngenalake mata pelajaran khusus, sing dimaksudake kanggo ngowahi para rohaniawan mbesuk dadi pangkotbah sing mumpuni, gagal nggayuh tujuane, amarga mayoritas lulusan akademi, yen ora kabeh, milih karir dadi guru. Para rohaniawan paroki umume ora diisi dening lulusan akademi, nanging dening lulusan seminari. Nanging, sawetara ketentuan ing Dekrit Sinodal taun 1798 wis maringi pratandha marang reformasi taun 1808–1814, sing kanthi radikal ngowahi sakabehe sistem pendhidhikan ing lembaga teologi.

§ 20. Pendidikan gerejawi saka reformasi sekolah taun 1808–1814 nganti taun 1867.

(a) Ing abad kaping 19, ana serangkaian reformasi ing babagan pendidikan teologi sing ngetokake akibat positif lan negatif. Sing kapindho bisa dijelasake sawenehing amarga ing wiwitan saben reformasi ora tujuane kanggo ngapikake pendidikan teologi nanging luwih minangka cerminan pandangan politik sing lagi nguwasani wektu kuwi, saéngga kabutuhan saka sekolah teologi ora cukup digatekake. Reformasi kasebut ora tau diwiwiti saka Sinode Suci; sinode mung ngetrapake, tumindak ing sangisore tekanan arus politik sing lagi ana utawa panguwasa negara, sing diwakili dening Jaksa Agung.

[1433]Reformasi mau kawangun ing swasana semangat sing dadi ciri taun-taun awal pamaréntahan Alexander I, kang kebak gagasan pencerahan umum. Kabèh lapisan wong terdidik ngetutaké langkah-langkah pamaréntah kanthi minat lan simpati marang sekolah teologi. Gagasan-gagasan iki mesthi waé mengaruhi sekolah teologi lan para rohaniawan sakabèhé, amarga isolasi kaya kasta durung ngrembaka nganti nganti nyepetake saka kabèh arus ing kalangan terdidik ing masyarakat. Luwih saka kuwi, kekurangan pendhidhikan teologi lan kabutuhan dhukungan finansial kanggo sekolah teologi wis akèh dingerteni wiwit jaman Catherine II. Panggerak

---

[1432] PSZ. 24. No. 18273 (1797); 25. No. 18726 (1798); Titlinov (deleng bibliografi kanggo § 20). Jilid 1, kaca 7 lan salajengipun. Ing taun 1802, Sinode Suci mrentahake ngenalake dhasar-dhasar kedokteran minangka mata pelajaran kapisah ing sekolah teologi lan seminari (PSZ. Jilid 27, No. 20334). Ing taun 1794, amarga pengaruh Revolusi Prancis, pangajaran basa Prancis dihentèkaké, banjur dilanjutaké manèh ing taun 1797 (Znamensky. Sekolah-sekolah Gerejawi. (1873). kaca 774).

[1433] Rozhdestvensky. Historical Review (1902); Dovnar-Zapolsky (deleng bibliografi, literatur umum b); Zenkovsky. 1. kaca 113] lan salajengipun.[; Florovsky; Milyukov. Esai. Jilid 2, No. 2 (1931); Bagaley. Sajarah Universitas Kharkiv. Kharkiv, 1894. Jilid 1; Zagoskin, N. Sajarah Universitas Kazan. Kazan, 1902–1903. 3 jilid. Saliyane reformasi universitas sing wis ana ing Moskow lan Vilnius, lembaga pendidikan tinggi anyar diadegake: universitas ing Dorpat (1802), Kharkiv (1804) lan Kazan (1804), Institut Pedagogi St. Petersburg (1804, dadi universitas ing 1819) lan Liceum Alexandrovsky ing Tsarskoye Selo. Universitas-universitas mau dadi pusat enem distrik pendhidhikan sing kabèh Rusia dipérang – kahanan iki wigati banget kanggo reformasi sekolah teologi taun 1808. Ing provinsi, gimnasium lan sekolah distrik diadegaké.

sejati reformasi iki, kaya sing saiki wis ditemtokake, yaiku Uskup Evgeny Bolkhovitinov (1767–1837), Vikaris Starorussk ing Keuskupan Novgorod, sing mengko dadi Metropolitan Kiev (1822–1837) lan anggota Sinode Suci (1824–1837)[1434] .

Yevgeny lulus saka Seminari Teologi Voronezh lan sabanjure saka Akademi Moskow, nalika uga melu kuliah ing universitas; dhèwèké kondhang amarga kawruh babagan sastra Prancis lan njaga hubungan raket karo lingkaran Novikov. Nalika dadi Uskup Pembantu Novgorod, dhèwèké nduwèni kasempatan kanggo mbahas masalah pendhidhikan rohani karo Ambrose Podobedov, Metropolitan Novgorod lan St. Petersburg, sing nduwèni minat gedhé marang pedagogi[1435] . Diskusi-diskusi iki ngasilaké 'Garis Besar' reformasi sing disusun déning Uskup Evgeny miturut panyuwunan Metropolitan, sing ngemot aspek-aspek paling dhasar kanthi istilah umum; iki dadi langkah kapisan ing nyiapaké reformasi[1436] . Eugene nyengkuyung pangurangan peran basa Latin, kalebu ing pangajaran filsafat lan teologi, uga supaya pendidikan akademik nduwèni watak sing luwih ilmiah tinimbang didaktik. Akademi-akademi mau bakal dadi, kaya universitas, pusat distrik pendidikan gerejawi lan entuk wewenang ngawasi sekolah-sekolah gerejawi ing tingkat dhuwur lan ngisor, uga ing babagan sensor gerejawi. Tesis-tesis saka uskup enom iki, sanadyan ngajeni banget peran ilmu pengetahuan, nggambarake semangat reformasi sing wis dilaksanakake ing lembaga pendidikan sekuler. Cetha saka Dekrit taun 1803 babagan reformasi pendidikan teologi manawa gagasan-gagasan sing kacathet ing 'The Outline' pancen cocog karo pandangan Alexander I lan Sinode Suci[1437] . Kekurangan wigati saka 'Outline'—sing umume winates ing pertimbangan teoretis—yaiku ora nyebutake babagan ngatur dhasar materi sing kuwat lan langgeng kanggo pendidikan teologi. Untunge, kekurangan iki bisa diimbangi nganti sawetawis amarga gagasan sing diajokaké Uskup Agung Anastasius Bratanovsky saka Mogilev, anggota Sinode Suci, sing ngetokake perhatian marang dekrit kang dilalekake saka Pangeran Petrus I, ing ngendi adol lilin greja diumumaké dadi monopoli Greja, lan ngajokaké supaya asilé diarahaké kanggo pangopènan sekolah. Sanadyan dana kasebut mesthi ora cukup, nanging tetep dadi item sing ajeg ing anggaran sekolah, sing bisa ditambahaké kanthi subsidi saka pamaréntah.

Ing tanggal 29 November 1807, kanthi prentah Alexander I, Komite kanggo Peningkatan Sekolah Teologi diadegaké. Wiwit tanggal 26 Juni 1808, komite kasebut nyerahaké marang Kaisar rancangané 'Garis Besar Aturan kanggo Pendidikan ing Sekolah Teologi', sing sakbanjuré disahak[1438] . Rancangan iki, sing ditulis langsung déning M. M. Speransky, cetha nggambarake pangaribawa reformasi sing wis ditrapake ing babagan pendidikan sekuler. Ing pucuking kabèh sistem sekolah teologi dipasang Komisi Sekolah Teologi, sing ndadekake dhèwèké dadi bawahan Sinode Suci lan sakbanjuré dadi badan sing meh mandhiri. Papat jinis, utawa papat tingkat, sekolah – yaiku akademi, seminari, sekolah distrik, lan sekolah paroki – uga dadi unit administratif: pranala administratif langsung mung ana antarane Komisi lan tingkat langsung ing ngisoré – akademi – lan uga antarane kabèh papat tingkat kasebut. Akademi-akademi kuwi dimaksudaké kanggo ngasilaké imam, biksu sing wicaksana, lan guru kanggo sekolah teologi. Saben akademi mimpin sawijining distrik teologi lan pendidikan lan ngawasi seminari-seminari sing ana ing kono. Seminaré nyiapaké murid-muridé kanggo mlebu akademi, kanggo ngladèni ing paroki lan, yèn pamaréntah mbutuhaké, kanggo sinau ing Akademi Kedokteran. Mula saka kuwi, sekolah distrik dadi pendahulu seminaré; salajengipun, dimaksudaké kanggo maringi kasempatan nampa pendhidhikan kanthi biaya paling murah. Sekolah paroki dimaksudaké kanggo nggawa menyang désa-désa sistem pangajaran sing

---

[1434] Babagan Evgeny Bolkhovitinov, delengen: Shmurlo, E. 'Metropolitan Evgeny as a Scholar', ing: ZhMNP. 1888 (uga diterbitake minangka offprint kapisah: St Petersburg, 1888); Abramovich, D. A. 'In Memory of Metropolitan Evgeny', ing: Historical Archive. 1 (1919).

[1435] Ambrose Podobedov (1742–1818) mung lulus saka Seminari Tritunggal. Minangka Uskup Agung Kazan (1785–1799), dhèwèké aktif melu ing urusan Seminari Kazan, sing ing taun 1797 – ora tanpa keterlibatané – diowahi dadi akademi. Wiwit 19 Desember 1800, piyambakipun njabat minangka Metropolitan ing St Petersburg (Chistovich, I. 'His Eminence Ambrose', ing: Stranik. 1860. 5–6; ibid. 'Leading Figures'; Chteniya. 1894. 3. kaca 125–129; Arsip Rusia, 1904, nomer 1, kaca 193–236).

[1436] Babagan peran Evgeny ing reformasi taun 1808–1814, delengen: Poletaev, ing: Stranik. 1889; Florovsky. kaca 141 sarta salajengipun.

[1437] Titlinov. Jilid 1, kaca 27 lan salajengipun; Poletaev; Chistovich (1857). kaca 163 lan salajengipun; Znamensky. Prinsip-prinsip Dhasar; Florovsky.

[1438] PSZ. 30. No. 23122–23124; Titlinov. 1. kaca 5, 34–53; Blagovidov, F. 'Kegiatan Pendeta Rusia ing Babagan Pendidikan Umum', ing: Prav. sob. 1891. 4; Pokrovsky. 'Babagan Cara-cara Pangrojong', ing: Stranik. 1860. 4. kaca 254 sarta salajengipun; Inventaris… saka Kasus (1910). Bandhingna: Dobroklonsky. 4. kaca 207 sarta salajengipun; Florovsky. kaca 143 sarta salajengipun.

distandarisasi lan metodologisé bener, nalika njamin yèn para mudha kena pengawasan universal lan seragam adhedhasar aturan sing tegas. Boh akun keuangan sekolah-sekolah mau lan dana sing dialokasèkaké déning komisi kudu liwat kabèh badan perantara sing relevan kanthi urut.

Saben saka papat akademi, sing langsung tundhuk marang komisi, ngatur sawijining distrik pendidikan sing diparingi sawetara diosek tartamtu, kalebu kabeh sekolah ing kono. Seminari-seminari kuwi raket banget gandhengane karo akademi sing dadi atasan langsung. Wong-wong sing wis lulus saka seminari mung bisa nerusake pendhidhikané ing akademi 'dhiriné', déné para guru seminari direkrut mung saka antara lulusan akademi sing cocog. Tata cara iki wis ditemtokake ing Statuta taun 1798. Saben saka 36 keuskupan sing ana ing taun 1808 kudu nduwèni siji seminari, 10 sekolah distrik, lan nganti 30 sekolah paroki. Amarga rega—lan saéngga biaya kanggo njaga lembaga pendidikan—béda-béda banget ing saindenging kakaisaran sing amba, kabèh keuskupan lan seminari-seminarié dipérang dadi telung golongan kanggo tujuan alokasi staf.

Para akademi ngadegake administrasi njaba, sing ngawasi sekolah-sekolah sing tundhuk marang dheweke ing sawijining distrik ekklesiastik lan pendhidhikan, lan administrasi jero, sing ngurusi urusan akademik. Saliyane, Konferensi Pangembangan Pangawikan diadegaké ing akademi-akademi, utamané ing babagan élmu teologi. Rencana kasebut nyakup pambentukan distrik pendidikan-gerejawi St Petersburg ing taun 1814, banjur pambentukan distrik-distrik liyane miturut urutan: Moskow, Kyiv, lan Kazan.

Kanthi diterbitake dekrit tanggal 26 Juni 1808, para anggota Panitia Persiapan, sing wis dibubarake wektu kuwi, dipindhahake menyang Komisi Sekolah Keagamaan anyar sing dibentuk. Peran utama ing ngatasi tugas utama komisi sing kapisan—yaiku nyusun undang-undang rinci kanggo sekolah ing kabèh papat tingkat—malih diemban déning M. M. Speransky. Dhèwèké nulis pambuka kanggo undang-undang mau ing wangun risalah filsafat, uga bagéan kapisan saka Statuta Akademi Teologi. Amarga beban kerjane sing abot ing babagan nagara, Speransky kapeksa nyerahake tugas ngrampungake Piagam Akademi lan nyusun piagam-piagam liyane marang Uskup Agung Theophylact Rusanov saka Ryazan[1439] .

Miturut Statuta anyar, akademi-akademi mau dadi pusat panaliten teologi lan, ing wektu sing padha, lembaga pendidikan teologi. Akademi dipimpin dening sawijining dewan sing dumadi saka anggota penuh lan, miturut semangat patronase sing dadi ciri jaman Alexander I, sawetara anggota kehormatan, uga anggota koresponden. Anggota kehormatan dipilih déning anggota penuh lan bisa kalebu golongan rohani utawa sekuler. Anggota penuh déwan kasusun saka uskup diocezan, rektor Akademi, sawatara profesor, lan nganti sepuluh rohaniawan, sing misuwur amarga pendhidhikan lan ketekunané. Tanggung jawab konferensi kalebu ngatur upacara tahunan kanggo ngrayakake ulang taun pambentukan Komisi Sekolah Teologi, uga sesi kerja kanggo nganakake ujian umum kanggo lulusan akademi lan maringi status mahasiswa penuh uga gelar akademik kandidat, magister, utawa doktor teologi. Kaloro gelar akademik pungkasan kasebut ditujokaké kanggo calon jabatan dosen asistèn, para dosen ing akademi, utawa para panulis karya ilmiah serius. Ing wulan Juni lan Desember saben taun, konferènsi anggota penuh nganakake ujian kanggo para mahasiswa. Saliyane, telung anggota penuh dipilih dadi panitia sensor distrik akademik ing sangisoré yurisdiksi akademi. Administrasi internal akademi, sing ana ing sangisoré pangawasan uskup diocehsan, dumadi saka rektor, sing tanggung jawab ora mung marang proses pangajaran nanging uga marang kabèh aspek urip ing akademi; inspektur, sing ditugasaké ngawasi pangembangan moral para mahasiswa; lan bursar. Loro dosen diangkat dadi asisten inspektur. Asrama mahasiswa nduwéni prefect, sing wajib nglapor marang inspektur babagan prilaku para mahasiswa. Dewan Eksternal dumadi saka loro anggota Dewan Internal lan loro anggota liyane saka konferensi. Tugasé kalebu ngawasi pangajaran ing seminari, uga ngangkat guru-guru ing kono. Kanthi mangkono, diupayakake supaya ora ana pangalihan guru sing ora perlu saka siji seminari menyang seminari liyane.

Reformasi iki nduwèni pangaruh jero marang organisasi pendhidhikan. Saliyane tata basa lan sajarah, akèh wektu ing pendhidhikan tinggi diparingaké kanggo filsafat lan teologi. Kelas-kelas ngisor dibubaraké. Kabèh kurikulum akademi saiki dipérang dadi loro kursus rong taun, yaiku dirancang kanggo suwéné patang taun. Taun kapisan nyakup: 1) sastra, estetika, lan 'tata basa filsafat umum'; 2) sajarah umum, sajarah Gréja, lan sajarah

[1439] Kaya sing wis kasebut, M. M. Speransky dhéwé tau dadi murid ing Seminari Alexander Nevsky ing St Petersburg; delengen babagan dhèwèké: Korff. The Life of Count M. M. Speransky. St Petersburg, 1861. 2 jilid; cf.: Florovsky. kaca 143 sarta salajengipun; Zenkovsky. Jilid 1, kaca 121 lan salajengipun.

Yunani kuna lan Rus kuna; 3) matematika, kalebu matematika tingkat lanjut. Sinau filsafat ing taun kapindho kalebu: 1) fisika teoretis lan praktis; 2) sakabèhé metafisika; 3) sajarah filsafat. Program teologi kanggo taun iki ngemot mata pelajaran ing ngisor iki: 1) dogmatik, 2) etika, 3) apologetik, 4) hermeneutik, 5) homiletik, lan 6) hukum kanonik. Basa manca sing dipelajari yaiku: Yunani, Latin, Ibrani Kuna, Prancis, lan Jerman.

Kursus seminari enem taun lengkap dumadi saka telung siklus rong taun: 1) retorika, 2) filsafat, 3) teologi. Mata pelajaran ing ngisor iki diwulang ing kene: 1) sastra, 2) sajarah sekuler, 3) geografi, 4) matematika, 5) fisika, 6) filsafat, 7) Kitab Suci, 8) hermeneutika, 9) sajarah Gereja, 10) arkeologi Kristen, 11) teologi dogmatik, moral lan pastoral, 12) teologi Paskah. Sinau basa Latin, Yunani lan Ibrani Kuna iku wajib, dene basa Jerman lan Prancis iku pilihan.

Kurikulum sekolah teologi distrik, sing uga dirancang suwéné enem taun, kalebu mata pelajaran ing ngisor iki: tata basa, aritmetika, katekesan rinci, ringkesan sajarah lan geografi, Tata Gereja (Typikon), pambuka babagan basa klasik lan kidungan gereja. Ing sekolah paroki, sing nyiapake murid kanggo sekolah distrik, pelajaran sing diwulangake kalebu maca, nulis, kaligrafi, papat operasi aritmetika, dhasar tata basa Rusia, katekesan cekak lan nyanyian greja[1440] .

Adhedhasar kurikulum iki, pamaréntah condhong nduwèni pandangan optimistis marang pangembangan luwih lanjut saka pendhidhikan spiritual ing dalan 'pencerahan sejati'. Dhawuh prentah sing diterbitaké déning Alexander I tanggal 30 Agustus 1814 nyatakaké kepénginan kanggo 'ngadegaké sekolah kabeneran'. 'Pencerahan,' ujare, 'ing hakikaté iku nyebaraké pepadhang, lan mesthiné pepadhang iku sing sumunar ing pepeteng, lan pepeteng ora bisa ngalahaké.' Kanthi tetep nyekel pepadhang iki ing kahanan apa wae, kita kudu nuntun murid-murid menyang sumber sing sejati lan lumantar cara-cara sing diwulangake Injil kanthi prasaja nanging wicaksana; ing kono kacarita manawa Kristus iku dalan, kabeneran, lan gesang; mula, pangembangan batin para mudha supaya dadi Kristen sing aktif bakal dadi siji-sijine tujuan sekolah-sekolah iki. Yen Komisi Sekolah Teologi, nalika mimpin pendidikan teologi, dipandu dening syarat-syarat dhasar iki, mula "adhedhasar iki bakal bisa netepake piwulang sing perlu kanggo para siswa miturut panggonané, tanpa wedi marang panyalahgunaan akal, sing bakal disucèkaké déning Gusti Allah Maha Luhur"[1441] . Tembung-tembung iki, sing nggambarake pola pikir Alexander I nalika jaman Persekutuan Suci, ora ngemot rincian tugas sekolah teologi nanging luwih ngungkapake semangat sing kudu dipupusake marang para calon pendeta Gréja lan sarjana eklesiastik ing mangsa ngarep.

Wong-wong jamané padha ngajeni reformasi lan prinsip-prinsipé kanthi dhuwur. Padha kelingan kuwi kanthi sedhih sepuluh taun sawisé, nalika semangat reformasi katon wis sirna kabèh. Ing wiwitan pamaréntahan Nicholas I, ana sikap kritis marang paugeran utama réformasi taun 1808–1814; nalika semana, Filaret Amfiteatrov, sing wektu kuwi Uskup Ryazan, nulis marang Filaret Drozdov: "Aku nganggep sekolah teologi iku tanduran éndah sing, kanthi sih rahmaté Gusti lan welas asihé sang raja, diwutahake panas lan disirami banyu, lagi miwiti mekar lan njanjeni woh sing akèh, nanging dumadakan katon kekeringan. Mung Gusti sing ngerti saka ngendi angin garing iki sumebar, kapan bakal mandheg, lan apa sing bakal kelakon marang tanduran iki"[1442] . Sajeroning watara 25 taun, "tanduran éndah" iki, sing ditandur lan dirumat déning Komisi Sekolah Teologi, alon-alon layu nalika nolak "angin garing" mau. Baru wae bisa ngedegake oyot anyar sawisé reformasi taun 1867–1869, banjur teka 'karing' liyane ing jaman Pobedonostsev sing pungkasane ngrusakake. Ing elingan generasi sabanjure, karya Komisi tetep keno aura kamulyan, lan iki ora amarga kasil praktisé, nanging amarga prinsip-prinsipé. Mangkono panemu sing diungkapake satus taun sawisé déning sejarawan Gréja sing adoh saka liberal, Profesor F. Titov saka Akademi Kyiv: "Sekolah iki diadegaké déning Komisi Sekolah Teologi sing misuwur, ing pakaryané melu wakil-wakil paling unggul saka Gréja lan pendhidhikan teologi ing separo kapisan abad kaping sanga welas. Nalika Makarii Bulgakov lan kanca-kancané sinau ing kono, sekolah iki durung rusak déning

---

[1440] PSZ. 32. No. 25658a, 27673–27676; Makarii (deleng bibliografi kanggo § 19). kaca 204 sarta salajengipun; Smirnov (1879). Bab 1–2; Titlinov. Jilid 1, kaca 105–121. Istilah 'literatur' dianggep ateges sajarah sastra Rusia.

[1441] Italik panulis. PSZ. 32. No. 25673.

[1442] Italik panulis. Surat saka tokoh gerejawi lan sekuler marang Metropolitan Filaret saka Moskow. St Petersburg, 1900. kaca 124. Filaret Amfiteatrov nduwèni pandangan konservatif banget, sing ndadèkaké pernyataané luwih wigati; dhèwèké uga mungsuh mistisisme jaman Alexander. Babagan kegiatane minangka inspektur lan rektor Akademi Moskow, delengen: Smirnov, D., ing: Ing Trinity ing Akademi. kaca 233–251.

réformasi sing bakal ditrapaké ing kana miturut inisiatif Jaksa Agung Sinode Suci sing misuwur, Count Protasov. Iku sawijining sekolah kang kebak idealisme, kang nancepake ing para murid semangat kesadaran dhiri lan sikap filosofis lan serius marang kabeh sing ana ing sakupenge, lan nyengkuyung supaya padha melu diskusi bebas lan kritis babagan kabeh pitakon babagan roh lan urip"[1443] .

b) Kaisar Alexander I nyetujoni undang-undang sing nemtokake supaya asil saka adol lilin greja digunakake minangka sumber dana kanggo sekolah teologi[1444] . Miturut usulan Speransky, langkah-langkah ing ngisor iki dijupuk kanggo ngisi kekurangan dana iki, sing ing taun 1814 ditujokake kanggo nyedhiyakake modal 25 yuta rouble: 1) Sinode Suci nyimpen bagean saka kagungan greja, sing regane 1.200.000 rubel, ing bank kanggo jangka wektu enem taun. Direncanakake nindakake cara sing padha karo 2) asil taunan saka adol lilin, sing jumlahé nganti 3 yuta rubel, lan 3) bagean saka pambayaran saka kas nagara, sing jumlahé 1.800.000 rubel. Sawisé enem taun, jumlah pokok lan bunga diarep-arep nggayuh 25 yuta rubel sing wis ditemtokake. Kanggo nambah dana sing dialokasèkaké déning keuskupan kanggo pangopènan sekolah distrik, ing taun 1810 diumumaké monopoli gréja ing perdagangan karangan kembang lan kertu pandonga (kanggo wong sing wis seda). Anggaran taunan akademi jumlahé 55.800 rubel; anggaran seminari, gumantung saka kategoriné, yaiku 17.000, 14.375, lan 12.850 rubel. Anggaran kanggo sekolah teologi distrik ditetepaké 1.500, 1.200, lan 900 rubel saben-saben, déné kanggo sekolah paroki yaiku 550, 475, lan 400 rubel. Panambahan alokasi kasebut, sing diwiwiti ing taun 1820, maringi kauntungan marang lembaga pendidikan ing St Petersburg lan distrik pendidikan St Petersburg. Sakabèhé, anggaran kanggo sekolah teologi mundhak saka 923.350 rubel dadi 1.674.120 rubel. Subsidi saka kas nagara, sing sepisanan jumlahé 400.000 rubel, ngluwihi siji yuta[1445] .

Ing taun 1825, ana 3 akademi teologi, 39 seminari, 128 sekolah teologi distrik lan 170 sekolah paroki. Jumlah murid mundhak saka 29.000 ing taun 1808 dadi 45.551, saka iku 12.249 nampa beasiswa negara (deleng § 19). Sawisé seperempat abad, yaiku ing taun 1850, statistik nggambaraké kahanan kaya ngéné: ana 4 akademi (kalebu Akademi Kazan), 47 seminari (kalebu 6 seminari anyar lan 2 seminari sing diadegaké maneh sawisé gabungé Uniata Belarus menyang Gréja Ortodoks ing taun 1839, yaiku seminari Lithuania lan Polotsk), 182 sekolah teologi distrik lan 188 sekolah paroki. Jumlah murid kabèh ana 61.335, saka iku 19.210 dibiayai negara. Aset sekolah, sing regané 10.463.000 rubel (ing pérak) ing taun 1824, wis ngancik 15.789.200 rubel ing taun 1849. Pendapatan bunga mundhak saka 591.000 rubel ing taun 1824 dadi 828.500 rubel ing taun 1849. Ing periode sing padha, pendapatan saka adol lilin greja mundhak saka 431.360 dadi 826.000 rubel. Pengeluaran Departemen Pendidikan Agama Sinode Suci kaping pindho sajrone 25 taun iki: ing taun 1849, jumlahé 1.655.980 rubel. Ing taun 1836, ing sangisoré Jaksa Agung, Count Protasov, alokasi anggaran ditambah kanggo nambah gaji guru lan, ing pérangané, kanggo njaga bangunan sekolah. Anggaran kanggo akademi-akademi mundhak saka 78.000 dadi 91.600 rubel, déné anggaran Akademi St Petersburg mundhak meh tekan 150.000 rubel; Gaji para guru ing loro akademi lan lembaga pendidikan liyane diangkat 80–100 persen. Tunjangan kanggo pemegang beasiswa negara uga nambah. Subsidi saka kas negara saiki ngancik 468.225 rubel saben taun[1446] .

Ing jaman Nicholas I, sekolah adhedhasar kelas dibukak kanggo putri-putri rohaniawan, utamane amarga biaya pendidikan ing sekolah bocah wadon sing wis ana (kajaba lembaga pendidikan 'Departemen Kaisar Maria', sing kabèh iku sekolah asrama swasta) kakehan larang kanggo rohaniawan. Sekolah-sekolah putri sing diadegaké, sing sabagéan dibiayai déning dana keuskupan, utamané ditujokaké kanggo anak yatim saka kulawarga rohaniawan. Ing taun 1855, wis ana 22 sekolah kaya ngono. Modhèl kanggo iki yaiku Sekolah Tsarskoye Selo, sing diadegaké taun 1843, dadi modhèl; Empress Alexandra Feodorovna, garwané Nicholas I, dadi patronèsé. Sekolah iki dijaga déning Departemen Pendidikan Rohani saka Sinode Suci. Sekolah-sekolah jinis sing padha banjur dibukak ing Soligalich (taun 1845; ing taun 1848 dipindhahake menyang Yaroslavl), ing Kazan (1853) lan

[1443] Titov, F. 'Metropolitan Makarii Bulgakov saka Moskow: Ing Peringatan kaping 25 sedaé', ing: BV. 1907. 6. kaca 393.
[1444] PSZ. 30. No. 23254; cf.: 30. No. 23122, 23123.
[1445] PSZ. 31. No. 24159; 2 PSZ. 1. No. 98; 3. No. 2034; 12. No. 10843 (bab pambayaran saka dana sekolah – contone kanggo nyokong janda lan yatim piatu para rohaniawan, lsp.); delengen uga babagan iki: 2 PSZ. 2. No. 1081; 1. No. 264.
[1446] Karya Kumpul. 98. kaca 459; Titlinov. 1. kaca 91–104; cf.: Preobrazhensky (bibliografi kanggo Pengantar B). kaca 147 lan salajengipun; Makarii. Op. cit. kaca 206 sarta salajengipun; Dobroklonsky. 4. kaca 209–211.

ing Irkutsk (1854). Kurikulumé prasaja: Sabda Gusti (katekesan lan kawruh dhasar babagan sajarah Kitab Suci), maca lan nulis, tata basa lan nyanyi gréja[1447] .

Nalika mlebu ing akademi, para siswa diwajibake nggawe komitmen manawa sawisé lulus, ora bakal ninggalake kalangan rohani, yaiku bakal dadi imam utawa guru ing sekolah teologi. Ing umume kasus, pilihan kapindho luwih disenengi, amarga uripé imam ora katon narik kawigaten. Nanging ana uga kesulitan ing kéné: para uskup diocésan biyasa meksa – ana sing alus, ana sing tegas – para guru ing seminari lan sekolah distrik supaya mlebu pangkat rohani. Cara metu saka kahanan iki diusulake déning hukum kanonik, miturut hukum kuwi nikah karo janda dianggep alangan kanggo diangkat dadi rohaniwan. Akibaté, nikah karo janda dadi lumrah banget nganti ing taun 1834 Sinode Suci ngetokaké dekrit sing nglarang uskup diosean maringi idin nikah kaya ngono marang sapa waé sing wis komitmen dadi rohaniawan, lan wewenang iki dipasrahaké marang Komisi Sekolah Gerejawi. Ing pungkasan taun 1840-an lan awal taun 1850-an, dadi cetha yèn jumlah lulusan seminari wis sacara signifikan ngluwihi jumlah jabatan imam kosong. Ing wektu kuwi, Uskup Agung Innokenty Borisov saka Kherson, salah siji hierark paling terdidik ing jamane, minangka anggota Sinode Suci, ngajokake usulan kanggo nglarang mlebu putra-putrané para pelayan gereja menyang seminari. Ing jero Sinode, gagasan iki nyebabake protes saka sawetara uskup. Metropolitan Filaret Drozdov nyampekake panemu sing mbantah marang Sinode Suci, ing ngendi piyambakipun nunjukake menawa akèh hierarkh pinunjul asalé saka barisan pelayan gréja, kaya Platon Levshin, Seraphim Glagolevsky, Innokenty Smirnov lan liya-liyané. Miturut pandangan Metropolitan, usulan iki bisa "ngurangi separo jumlah rohaniawan sing pantes njabat ing pangkat paling dhuwur". Ing taun 1849, cacah lulusan sing ora nduwé paroki munggah dadi 7.448, mula miturut usulan Metropolitan St. Petersburg, Nikanor Klementyevsky (1848–1856), sawijining komisi khusus diparingi tugas kanggo mbahas masalah iki. Pungkasané, Sinode Suci maringi idin mundur saka kalangan rohani, mbebasaké para rohani saka kewajiban ngirim anak lanangé menyang lembaga pendhidhikan teologi, maringi i pendhidhikan ing omah kanggo anak-anaké, déné numerus clausus [watesan jumlah mlebu (Latin)] dikenalké ing sekolah menengah lan sekolah tingkat dasar[1448] .

c) Minangka sing bisa dideleng saka dekrit Alexander I sing dikutip ing ndhuwur tanggal 30 Agustus 1814, reformasi taun 1808–1814 didhasari dening pandangan mistik sing nyebar ing kraton lan masyarakat wektu kuwi; Rasa-rasa kaya ngono uga dadi ciri para pangripta undhang-undhang, contone M. M. Speransky lan Uskup Agung Theophylact Rusanov; rektor kapisan Akademi St Petersburg sawisé reformasi (sabanjuré dadi Metropolitan Moskow), Archimandrite Filaret Drozdov, uga cedhak karo gerakan mistik wektu kuwi. Nanging, ana uga penentang serius marang kecenderungan iki, kalebu Metropolitan Seraphim saka St Petersburg lan Metropolitan Eugene saka Kyiv. Arus penentang iki wiwit nguwasani nalika minaté Kaisar marang mistisisme saya suda lan gelombang mistisisme ing masyarakat wiwit surut. Pangeran Golitsyn diganti dadi 'Menteri Urusan Rohani' déning Laksamana Shishkov, Menteri Pendidikan Umum (§ 9). Kaya biasané, reaksi diwiwiti saka prakara cilik. Mula, Metropolit Seraphim lan Eugene mutusaké mbatalaké gelar akademik ing akademi-akademi. Sejatine, rencana-rencana iki ora kasil amarga panentangan sing kenceng saka Archimandrite Grigory Postnikov, Rektor Akademi St Petersburg; nanging, penganugerahan gelar Magister Teologi marang lulusan taun kaping enem Akademi St Petersburg lan lulusan taun kaping loro Akademi Kiev ditundha rong taun[1449] . Antarane para hierarkis sing, paling ora saka njaba, nyatakake nyuwun pangapura marang 'kesalahan mistik jaman enom' yaiku, saliyane liyane, Metropolitan Moskow wektu kuwi, Filaret Drozdov, sing wiwit kuwi nyimpen rahasia katresnané marang 'tanduran éndah' sing ditandur déning Komisi Sekolah Teologi.

Jamané Nicholas I (1825–1855) uga nggawa tapak pribadiné sang raja sing cetha, sing béda banget karo pribadiné adhine, Alexander, nalika isih enom. Panemune Nicholas I babagan tujuan pendidikan ditemtokake dening pertimbangan praktis kanggo kapentingan negara. Dheweke nyoba ngenalake tatanan militer, disiplin, lan keseragaman ing kabeh bidang pamarentahan lan ing uripe wong akeh sakabehe. Iki ateges yen siji-sijine tujuan sekolah yaiku kanggo maringi murid-murid kawruh sing cukup supaya bisa nindakake tugase resmi ing mangsa ngarep. Sekolah teologi dimaksudaké kanggo nancepaké pola pikir seragam lan kaku marang para imam mbesuk,

[1447] Dobroklonsky. 4. kaca 212 sarta salajengipun.
[1448] Koleksi. 113. 1. kaca 424, 51 lan salajengipun, 106, 116, 132.
[1449] Rostislavov, ing: VE. 1883. Jilid 8. kaca 178; Runkevich. Sajarah Gréja Rusia ing Abad kaping 19 (1900). kaca 547 lan salajengipun.

amarga saliyané saka piwulang Gréja lan paugeran kanonik, ora ana pandangan utawa pendapat mandhiri liyané sing diijini ing babagan iman[1450] . Wiwit pangukuh pangkaté ing taun 1825, Kaisar ngumumaké marang para hierarkh sing rawuh yèn piyambakipun kepéngin ana buku ajar babagan hukumé Gusti Allah sing ditulis, supaya piwulang bisa diwènèhaké kanthi padha ing kabèh sekolah, sepisanan lan paling utama ing lembaga pendidikan militer, lan supaya diterbitake Katekismus sing ngemot panjelasan sing cetha lan tepat babagan piwulang Gréja Ortodoks ing kabèh bab iman lan moralitas. Ing taun sabanjuré, Metropolitan Filaret saka Moskow nyerahaké *Dasar-Dasar Piwulang Ortodoks* marang Sinode Suci. Ing tanggal 6 Desember 1829, Sinode Suci nampa dekrit pribadi sing maringi dhawuh kanggo mbahas langkah-langkah legislatif kanggo ngapikake pendidikan agama. Dekrit iki piyambak wis dadi pratandha penolakan dhasar Kaisar marang reformasi taun 1808–1814; nanging, reformasi radikal saka dhèwèké dhéwé ora cocog karo watak Nikolaus I[1451] . Dheweke ngenalake owah-owahan kanthi bertahap, nyatakake pendiriané babagan siji masalah tartamtu sawisé liyané. Sanadyan loro Jaksa Agung kapisan ing jaman pamaréntahan Nicholas I gagal mangertèni sipat khas Kaisar lan pandangané, Jaksa Agung katelu, Count Protasov (1836–1855)—sejawat sing wis sinau ing sistem disiplin militer lan keseragamané Nicholas—yaiku wong sing pas banget karo aspirasi sang panguwasa. Ing Komisi Sekolah Keagamaan, sing makarya kanthi mandiri saka Sinode Suci—lan uga saka Jaksa Agung—Protasov kanthi bener ndeleng minangka benteng 'jiwa reformasi Alexander' lan mula mutusaké mbubaraké. Komisi ora nuduhaké minat kanggo mbenakaké anggaran sekolah-sekolah mau, kaya sing dituntut Protasov, mung ngetokaké , kersané mbentuk komisi khusus kanggo mbahas masalah buku ajar sing wis ana lan sing bakal teka. Sawisé kuwi, Protasov njaluk idin Kaisar kanggo 'reformasi' sekolah teologi kanthi ngowahi statutusé utawa malah ngganti nganggo statutus anyar, nanging tanpa melu Komisi.

Protasov miwiti kanthi ngirim surat edaran marang kabèh rektor akademi lan seminari, maringi dhawuh "supaya nerangaké kanthi bébas carané padha mangertèni teologi lan apa paningkatan sing bakal diajokaké kanggo ngapikaké". Protasov utamane nyetujoni gagasan sing diajokaké déning rektor Seminari Vyatka, Archimandrite Nikodim Kazantsev, sing dipanggil menyang St Petersburg ing taun 1838[1452] . Nanging, pilihan Protasov marang asisten paling cedhaké kabuktèn rada apes. Archimandrit Nikodim, sawijining priya sing trampil lan wicaksana, maringi wigati gedhe marang njaga hubungan apik karo Metropolitan Filaret saka Moskow, sing ndeleng rencana-rencana Protasov kanthi rada waspada. Nikodim nyatet obrolané karo Protasov saka éling kanthi tliti banget, lan cathetan iki nggambaraké gambaran urip babagan Jaksa Agung lan panyengkuyung kratoné. Protasov banjur nglontarake omelan banter marang para rohaniawan lan guru ing lembaga teologi. Miturut panemune, sistem pendhidhikan sing ana saiki ora cocog karo tujuan negara babagan pendidikan umum utawa karo kewajiban Gréja marang negara. 'Sampeyan sinau ora mung kanggo awakmu dhéwé nanging uga kanggo kita,' ujare Protasov. 'Sampeyan iku guru kita ing iman. Nanging kita ora paham sampeyan. Teologi panjenengan banget luhur. Khotbah panjenengan agung… Panjenengan ora nganggo basa wong cilik. Panjenengan nyingkiri cara-cara Gréja. Panjenengan ora ngerti babagan praktik ibadah. Panjenengan nganggep iku ngisor banget kanggo ngerti lan sinau bab-bab kuwi, mula panjenengan nggawe guyonan marang jabatan nalika njabat ing panggonan suci. Kowe ora bisa nyanyi utawa maca, lan kowe ora ngerti apa-apa babagan peraturan greja. Kowe dipimpin déning juru kebon greja, lan para borjuis cilik sing akèh maca ngguyu marang kowe." Banjur Protasov nerusaké kanthi ngkritik kahanan pendidikan. "Ora ana spesialisasi ing sekolahmu. Kowe péngin dadi, lan dianggep minangka, sarjana serba bisa. Kuwi kaluputan. Ing tentara kita, saben kadet ngerti cara baris lan ngoperasikake bedhil; pelaut bisa nyebut jeneng paku pungkasan ing kapal, ngerti panggonané lan kekuatane; insinyur bisa ngetung saben jinis tuas, sekop, kait, lan tali. Nanging kowe, para rohaniawan,' ujare jenderal hussar, 'ora ngerti

[1450] Koleksi. 113. 1. kaca 17 sarta salajengipun, 234; Rozhdestvensky. Tinjauan Historis. kaca 226 sarta salajengipun (ing kene, pidato Nicholas I taun 1855 babagan wigatiné pendidikan agama sing bener minangka dhasar kedaulatan nagara nasional).

[1451] 2 PSZ. 4. No. 3323. Ing taun 1827, ana wong anonim sing nyerahake memorandum marang Sinode Suci babagan kabutuhan ngreformasi lembaga pendidikan teologi. Metropolitan Filaret nulis wangsulan kritis: Filaret. Kumpulan Panemu. 2. kaca 273–279; cf.: 4. kaca 217–221.

[1452] Mengko, nalika wis dadi uskup, Nikodemus Kazantsev kalebu salah siji hierark sing ora sarujuk karo kabijakan pamaréntah marang Gréja. Delengen autobiografiné: Uripé Archimandrit Nikodemus, ing: BV. 1910; mémoranduminé: Babagan Sinode Suci, ing: BV. 1905. 10. Ing karyané 'Babagan Filaret, Metropolitan Moskow: Memoirku' (Readings. 1877. 2), Nicodemus mbalèkaké obrolané karo Protasov meh tembung demi tembung.

bab spiritualmu dhéwé! Kowe wis nggawe basa anyar kanggo awakmu dhéwé, kaya dhokter, ahli matematika, lan pelaut. Tanpa panjelasan, ora ana sing bisa mangertèni kowe. Kuwi uga ora apik. Wicara marang kita nganggo basa sing bisa kita mangertèni; ajarake hukumé Gusti kanthi cara sing sanajan petani sing paling cilik bisa langsung mangertèni!' "Pikirna kanthi tliti lan kandhaa marang aku, apa sing kudu diowahi ing seminari?" Kepala Jaksa Agung nerusake takon marang lawane. "Kepiye carane mata pelajaran sing ana saiki bisa disederhanakake? Apa kudu ana mata pelajaran anyar sing dikenalké, lan yen iya, sing endi? Apa sawetara mata pelajaran kudu dipangkas, déné liyané dibusak kabèh? Elinga: seminari iku dudu akademi. Para profesor asalé saka universitas: dhèwèké kudu ngerti akèh bab. Wong-wong sing lulus saka seminari dadi pastur paroki ing désa-désa. Dhèwèké kudu paham urip ing désa lan bisa mbiyantu para tani sanajan ing urusan saben dinané… Apa gunané teologi sing jembar banget kanggo pastur ing désa? Apa gunané filsafat kanggo dhèwèké—ilmu mikir bébas, omong kosong, egoisme lan pamer kuwi?.. Luwih becik padha njamin pangerten sing jero bab katekesan lan undang-undang gréja, uga musik gréja. Lan kuwi wis cukup!' Tembung pungkasan saka 'orator', kaya sing diarani Nikodemus, nggawe arkimandrita kuwatir banget; Iki katon saka cathetané. "Sampeyan ora ngerti," ujare Protasov, "menawa nalika aku ngélingaké Paduka Sang Prabu yèn filsafat diwulangaké ing seminari teologi, Paduka Sang Prabu muni kanthi nesu lan gumun: 'Apa? Para rohaniawan nduwé filsafat, ilmu kang ora takwa, ngina agama, lan mbalela? Usir kuwi!'" Archimandrite nglaporake kabeh marang Metropolitan Filaret saka Moskow, sing nalika semana ana ing St Petersburg; Metropolitan, kaget banget nganti ora bisa ngomong, mung bisa mbaleni: 'Padha arep menyang ngendi? Padha kepengin apa?' Kabeh upaya Archimandrite Nicodemus kanggo nyusun piagam anyar kanggo seminari, miturut pesenan Jaksa Agung, gagal[1453] .

Protasov niyat nyederhanakake proses pendhidhikan kanthi matesi peran sinau akademik ing kono. Amarga dhèwèké ora bisa ngandelake dhukungan saka hierarki gerejawi—yaiku ordo monastik sing pinunjul—ing nglakokaké rencanané, dhèwèké mutusaké tumindak mandhiri. Sawijining periode 'kacau' diwiwiti, kaya sing dijenengi Archimandrite Nicodemus. Ing tanggal 1 Maret 1839, Piagam Administrasi Rohani lan Pendidikan Sinode Paling Suci diterbitake. Ing piagam kasebut dinyatakake: 'Ngakoni kabutuhan ana sesambungan raket antarane administrasi saka Gréja Ortodoks lan pendidikan para pemuda sing disiapake kanggo pelayanan suci ing gréja kasebut, kita nganggep perlu nglumpukaké ing Synod Suci—minangka siji-sijiné panguwasa eklesiastik paling dhuwur ing Kakaisaran Kita—pengawasan paling dhuwur babagan prakara eklesiastik lan pendhidhikan, sing nganti saiki wis dipercayakaké marang Komisi Khusus kanggo Sekolah-sekolah Eklesiastik, lan nyerahake pangawasan tumrap palaksanaan universal undang-undang sing ana ing babagan iki marang Jaksa Agung Sinode Paling Suci"[1454] . Pangawasan Jaksa Agung sing diadegaké déning prentah kaisar iki de facto malih dadi panguwasa tanpa wates marang sekolah teologi, sing terus lumaku, kanthi rada longgar antara taun 1867 lan 1884, nganti pungkasaning jaman Sinodal.

Romo M. Moroshkin, wong pisanan sing nduwé aksès marang arsip Sinode Suci, nggambaraké 'reformasi' Protasov kaya mangkéné: 'Amarga mung nduwé pangerten cethek bab hakikat lan sipat urusan gerejawi, utamané pendhidhikan teologi, Protasov luwih merhatosaké kamulyan lan wangun njaba lan ora pati peduli marang isi jero'[1455] . A. I. Karasevsky, salah siji pejabat utama Komisi Sekolah Teologi, sawijining "wong sing apikan, wicaksana lan andhap asor", diangkat dadi kepala Direktorat Rohani lan Pendidikan. Dheweke setya buta marang Protasov, nindakake kabèh dhawuhé kanthi tliti, lan bisa nyawang pangarep-arep Jaksa Agung saka pratandha sing paling cilik[1456] .

Sanajan sadurunge dekrit taun 1839, Protasov wis miwiti 'ngatur kahanan' ing Akademi lan Seminari St Petersburg. Cathetan babagan prakara iki isih ana, ditulis dening saksi mata D. S. Rostislavov, profesor ing Akademi (1833–1852), sing karyané—utamané babagan pendidikan agama lan rohaniawan paroki ing taun 1830-

[1453] Italic ditambahaké déning pangarang. *Readings*. 1877. 2. kaca 34–43.
[1454] 2 PSZ. 14. No. 12070, 12071.
[1455] Koleksi. 113. 1. kaca 158; cf. karakterisasi Protasov déning Chistovich. Tokoh-Tokoh Utama. kaca 315–357. Uga: Florovsky. kaca 203. Delengen uga kritik sing landhep banget marang reformasi taun 1839 déning Uskup Agung Innokenty Borisov: Readings. 1869. 1. kaca 77.
[1456] Rostislavov, ing: VE. 1883. 7. kaca 156.

an nganti 1860-an—kudu diakoni ora bébas saka pangaribawa tartamtu[1457] : Rostislavov nuduhake rasa ora puas sing padha karo akèh kanca kerjane—sing kaya dheweke ora kalebu ing ordo monastik ilmiah—kanggo dominasi para biksu ing sekolah teologi, lan cenderung ndeleng ing Ober-Prokuratura sawijining unsur 'sifat mbebasake', sing nglindhungi saka wewenang uskup lan rektor. Iki ndadekake katerangané babagan 'militerisasi' sing mateni jiwa ing Akademi St Petersburg lan seminari keuskupan dadi luwih meyakinkan; inspektur khusus dikirim menyang kana, lan, contoné, para mahasiswa diwajibaké baris berbaris kanthi formasi menyang gréja. Nanging uga ana aspek positif, ing antarane Rostislavov nyebutaké perbaikan gizi, kabersihan ing asrama, panyedhiyan sandhangan sing sanadyan seragam nanging kualitasé apik, lan tata letak ruang kerja sing praktis – kabèh mau minangka inisiatifé Protasov. Kahanan Akademi St Petersburg sing ditemokake Protasov pancen, ing pirang-pirang bab, suram: asrama mahasiswa kebak banget, ora tertata, lan uga digunakake bebarengan minangka ruang sinau kanggo nyiapake kuliah. Protasov meksa supaya ana asrama turu khusus ing ngendi, kaya ing korps kadet, para mahasiswa mung diijini manggon ing wengi. Sanadyan Akademi St Petersburg manut aturan anyar iki, Metropolitan Moskow kanthi tegas nolak ngetrapake aturan kasebut. Mula saka iku, Akademi Moskow mung bisa ngetrapake perbaikan iki mengko. Sacara umum, miturut salah siji mahasiswa saka taun 1840-an, aturan ing kéné iku "patriarkis lan liberal", lan durung nganti awal taun 1850-an Rektor Alexei Rzhanytsyn (1847–1853), sing kepéngin ningkataké kahanan urip mahasiswa, ngenalaké rezim sing luwih ketat. Babagan Metropolitan Filaret, piyambakipun namung ngakoni kekacauan ing akademi ing pungkasan taun 1850-an, nalika piyambakipun nyatakake menawa amarga kakepadatan, para mahasiswa kapeksa nindakake tugase kaya-kaya padha ana ing pasar[1458] .

Ing sekolah teologi provinsi, kahanané mesthi luwih parah tinimbang ing salah siji saka loro kutha krajan. Kanthi mbandhingaké memoar saka awal taun 1820-an lan taun 1850-an, gampang katon sepira sithik owah-owahan sajrone wektu kuwi babagan kahanan urip para siswa lan sistem pendhidhikané dhéwé[1459] .

Ing taun 1840, 'Aturan Anyar' kanggo mulang ing seminari, sing disahaké déning Nicholas, diterbitaké; iki minangka salinan persis saka paguneman Protasov karo Archimandrite Nicodemus. Laporan taunan Jaksa Agung marang Kaisar kanggo taun 1840 nyathet manawa, miturut aturan kasebut, saka disiplin inti ing kurikulum seminari, teologi pastoral lan homiletik dianggep paling penting kanggo imam ing pedesaan. Mata pelajaran pendidikan umum dikurangi, lan filsafat diwatesi mung ing logika lan psikologi; nanging, mata pelajaran anyar sing 'migunani kanggo urip bebarengan' dikenalké, kaya dhasar-dhasar kedokteran, tatanèn tani, lan sajarah alam; wiwit taun 1843, sawetara seminari uga miwiti mulang nglukis ikon[1460] . Ing kabèh sekolah teologi, kurikulumé dirancang supaya suwéné enem taun. Saliyane, kanggo nyegah kakepadatan ing kelas ngisor seminari (kelas 'retorikawan') karo para sing latihan dadi pamaos mazmur, diadani kelas tambahan kanggo sing pungkasan mau.

Kelebihan murid ing lembaga pendidikan teologi meksa Sinode Suci ing taun 1850 mbatalake syarat wajib supaya putra-putra rohaniawan mlebu sekolah teologi, saéngga padha bisa mlebu sekolah sekuler. Malah luwih awal, ing taun 1842, Kaisar wis maringi ijin mlebu kanggo lulusan seminari ing pegawai negeri sipil, mbusak watesan sing ana sing nggawe lulusan sing ora dadi rohaniawan mung bisa ngarep-arep jabatan ing 'Departemen Iman Ortodoks' (minangka pejabat konsistori utawa guru seminari).

Ing taun 1836, diputusake kanggo nambah jumlah staf lan gaji sing cilik banget, utamane ing seminari lan sekolah teologi. Kas Negara nyedhiyakake tambahan 468.225 rubel kanggo tujuan iki, sing ndadekake bisa ing

---

[1457] Sanadyan Rostislavov ndeleng sawatara pandangan lan arahan Protasov kanthi positif, posisine sakabehe tetep kudu dianggep relatif liberal: ing pirang-pirang buku lan artikelé, dhèwèké kanthi tegas mbantah dominasi para uskup lan, utamané, tatanan biarawan sarjana. Kita kerep nemoni pandangan kaya ngono ing antarané para profesor awam ing lembaga teologi, sing wis nggayuh luwih saka komunitas monastik sarjana nanging tansah krasa dimarginalaké déning komunitas kasebut. Bab Rostislavov, delengen: Rodossky. kaca 413–415.
[1458] Rostislavov, ing: VE. 1883. 7. kaca 132–138, 156, 163–171; 8. kaca 585; Collection. 113. 1. kaca 159; Eliseev, ing: VE. 1891. 1. hlm. 291 sarta salajengipun; Kastalsky. hlm. 80 sarta salajengipun; Ing Trinitas ing Akademi. hlm. 115 sarta salajengipun, 619–623; Smirnov (1879). hlm. 70–73; Filaret. Kumpulan Panemu. 4. hlm. 423.
[1459] Saka Masa Kapungkur Podolsk, ing: Artikel Rusia 1911. Jilid 147; Uripé Archimandrit Nicodemus, ing: BV. 1910. 1; Rostislavov. Cathetan, ing: Artikel Rusia 1893; V. K. Sakubeng Seminari, ing: Artikel Rusia 1911. 148; Leontius Lebedinsky, ing: BV. 1913. 9; Bab Seminari Saratov, ing: Arsip Rusia. 1914. 1; Savva. Kronik. 1; Kharlamovich. Seminari Teologi Kazan (1818–1842), ing: PBE. 8. Kol. 692–702; ibid. Akademi Teologi Kazan Anyar. 1842–1870, ing: PBE. 8. Kol. 753–769. Delengen uga sajarah seminari provinsi liyane.
[1460] Petikan… kanggo taun 1840. kaca 58] ff.[, 110] ff.[; Petikan… kanggo taun 1843. kaca 59] ff.[; Petikan… kanggo taun 1851. kaca 54.]

taun-taun sabanjure, ing sangisoré Jaksa Agung Protasov, nguwatake tingkat staf seminari-seminari tartamtu miturut kahanan lokal[1461] .

(d) Tujuan reformasi taun 1808–1814 yaiku kanggo ngunggahaké standar pendhidhikan umum ing lembaga teologi lan, ing wektu sing padha, kanggo ngembangaké ilmu teologi Rusia sing mandhiri. Kontan Protasov, ing sawijining pangertèn, bener nalika ing pacelathon karo Archimandrit Nicodemus, dhèwèké negesaké yèn kurikulum lan statut Komisi Sekolah Gerejawi ora cukup nimbang kasunyatan yèn mayoritas lulusan saka sekolah teologi ditakdiraké dadi imam paroki. Kapercayan optimistis marang ajining kawruh abstrak nyegah para pembaharu idealis kaya Yevgeny Bolkhovitinov, Speransky, Theophylact Rusanov, utawa rektor enom Akademi St Petersburg sawisé reformasi, Filaret Drozdov, supaya ora nindakake tugas praktis sing konkrit kaya ngono. Tuntutan marang guru lan murid mundhak kanthi cepet. Liwat sekolah teologi lan seminari sing nyambung minangka tahapan saka siji sistem, mung sawetara murid pilihan sing paling unggul sing bisa mlebu akademi. Nanging, reformasi ing seminari lan luwih-luwih ing akademi dadi alon amarga kurangé mahasiswa. Ing Akademi Moskow, reformasi rampung ing taun 1814; ing Akademi Kiev, ing taun 1819; lan ing Akademi Kazan, ing taun 1842. Pangembangan sabanjure mung njaga fragmen saka sistem sing dibayangake para idealis. Kanggo akèh wong, enem nganti wolu taun sinau ora cukup, lan kaya ing abad sadurungé, padha tetep ing sekolah luwih suwe utawa ninggalaké sekolah kanggo dadi diakon lan pamaos mazmur[1462] . Pangajaran kanthi ngapal lan hafalan tanpa mikir wis dadi lumrah ing sekolah teologi lan iku asil saka cara mulang sing ora maringi murid sithik wae kalonggaran saka definisi lan interpretasi guru. Ora ana sing dikarepake saka murid sing apik kejaba mung mbaleni tanpa mikir apa sing diomongake guru. Akibat saka cara iki malah luwih ngenesake ing seminari tinimbang ing sekolah tingkat ngisor. Guru sing mulang kanthi cara luwih bébas bakal cepet dicurigai ora nguwasani materi kanthi cukup utawa dianggep minangka pemikir bébas. Saka pangandikane Protasov ing sawijining paguneman karo Archimandrite Nicodemus, bisa disimpulake manawa cara pangajaran kaya ngene iki pancen cocog karo pandangane panguwasa paling dhuwur. Ing kahanan apa wae, masalahé ora ana ing ketidakmampuan para guru utawa murid. Mula saka iku, komentar-komentar sing asring banget kritis saka murid marang gurune kudu dideleng saka sudut pandang iki. "Para profesor iku biasa-biasa wae," tulis mantan seminarian saka taun 1940-an, "mung nyawisake awake dhewe kanggo maca pelajaran saka cathetan sing wis disiapake sadurunge." Ing wektu kuwi, ora ana kuliah sing diwenehake ing seminari; tinimbang kuwi, pelajaran sekolah disusun lan diwenehake. Mung sawetara wong eksentrik sing mulang kanthi apik, nanging sanajan mangkono padha sejatine ora menehi apa-apa kajaba panjelasan babagan apa sing kacathet ing buku teks utawa cathetan kuliahe[1463] . Tumindak sing pungkasan kuwi, sanajan miturut Pendapat Metropolitan Filaret, nglanggar Statuta Seminari. Sikap kaya ngono saka pihak panguwasa marang cara mulang ora bisa maringi inspirasi marang para dosen supaya melu interaksi sing urip karo murid-muridé; malah, kaya sing diamati salah siji wong jaman semana, iki nimbulaké apatisme marang ilmu pengetahuan lan malah marang urip dhéwé[1464] . Ing wektu sing padha, ora kena lali yèn akèh sarjana sing wis nyumbang wigati marang ilmu pengetahuan ing separo kapindho

---

[1461] Cuplikan… kanggo taun 1850. kaca 54 sarta salajengipun; Cuplikan… kanggo taun 1836. kaca 55; 2 PSZ. 17. No. 16376; 10. No. 8055 (1835: tabel staf kanggo sekolah teologi ing Georgia); 25. No. 23974; 26. No. 25494. Ing taun 1862, gaji taunan sawijining profesor ing Akademi Moskow yaiku 850 rubel, gaji guru seminari 429 rubel, lan gaji guru ing sekolah teologi 214 rubel. (Filaret. Kumpulan Panemu. 5. 1. kaca 316). Delengen uga: BV. 1909. 1. kaca 117; Kutipan… kanggo taun 1866. kaca 55–59; PBE. 8. Col. 750. Sumbangan saka individu pribadi isih ditampa kanggo pangopènan sekolah teologi; contone, ing taun 1866, sumbangan sing jumlahé 34.200 rubel ditampa, déné 355.303 rubel asalé saka manéka diosek (Extracts… for 1866. p. 78). Kanggo gambaran umum babagan anggaran sekolah ing taun 1808–1865, delengen: Preobrazhensky. kaca 147–161.

[1462] V. K. 'Sekitar Sekolah', ing: Artikel Rusia 1911. 148. kaca 440. Kanggo rincian babagan kurikulum, delengen: Titlinov. 1. kaca 122–126.

[1463] 'Saka Masa Kapungkur Podolsk', ing: Russian Articles 1911. 147. kaca 147, 392; 'Rostislavov', ing: VE. 1872. 9. kaca 153; 'Uripé Archimandrit Nicodemus', ing: BV. 1910. 1. kaca 291 sarta salajengipun, 404–427.

[1464] Surat-surat saka Metropolitan Filaret marang S. D. Nechayev, ing: Arsip Rusia 1893. 1. kaca 121; cf. Rostislavov, ing: VE. 1872. 9. kaca 203. Panemune Metropolitan Filaret babagan pangajaran ing Seminari Teologi Moskow lan Akademi wiwit taun 1820, 1822, 1836 lan 1838: Kumpulan Panemu. Jilid 2. kaca 41–58, 82 lan salajengipun, 139–144, 411–420.

abad kaping 19 padha nampa dhasar kawruh (utamané ing teologi) persis ing seminari sawisé reformasi taun 1808–1814.[1465]

Sadurunge reformasi, pangajaran teologi, filsafat, lan sawetara disiplin liyane, kaya sing wis dingerteni, dilakokaké nganggo basa Latin, sing uga dadi basa komunikasi saben dinane. Ing pungkasan taun 1830-an, basa Latin diwènèhi kedudukan sing padha karo mata pelajaran liyane, lan pangajaran pindhah menyang basa Rusia. Miturut Statuta taun 1840, basa Latin mung diwènèhi telung pelajaran saben minggu ing taun kapisan lan loro pelajaran saben minggu ing taun kapindho saka kursus rong taun ing seminari. Ing akademi, mung pamaos pangarang Latin lan Yunani sing angel sing isih ana, déné tata basa dianggep wis dipelajari. Sanadyan Latin wis kelangan perané biyèn minangka basa komunikasi, isih dianggep banget wigati. Mula, ing taun 1852, Uskup Agung Innokenty Borisov ngeluh yèn ing seminari akèh wektu, tenaga, lan bakat sing mubadzir amarga sinau Latin lan Yunani sing kakehan[1466] . Sawisé reformasi taun 1840, kurikulum seminari tetep jembar banget; akèh perhatian diwènèhaké marang mata pelajaran sekuler umum. Kursus rong taun kapisan nyakup: 1) logika lan psikologi, 2) sastra Rusia, 3) sajarah umum sekuler, 4) aljabar, 5) geometri sing ana gandhèngané karo topografi, 6) fisika, 7) sajarah alam, 8) obat-obatan tradisional, 9) basa wajib: Latin lan Yunani, 10) basa pilihan: Ibrani Kuna, Prancis lan Jerman. Kurikulum kanggo kursus rong taun ing filsafat lan teologi kalebu: 1) dogmatik, 2) teologi moral, 3) denominasi non-Ortodoks, 4) retorika gerejawi (homiletik), 5) sajarah Kitab Suci lan gerejawi, 6) studi Kitab Suci, 7) patristika, 8) liturgi, 9) hermeneutika, 10) hukum kanon lan 11) sajarah Gereja Rusia.

Ngajar kabèh mata pelajaran mau mbutuhake staf pengajar sing akèh, sing sawisé reformasi taun 1808–1814 meh kabèh dijupuk saka lulusan akademi teologi. Staf iki dipérang dadi loro kategori sing statusé béda sacara dhasar: biksu sarjana lan guru awam ; kategori kapindho uga kalebu, amarga jabatane, sawetara imam awam. Dibandhingake karo kanca-kancane, para biksu sarjana ngrasakake hak istimewa sing luwih gedhe[1467] . Gaji para guru awam ing sekolah teologi lan seminari cilik banget lan meh ora nambah sanajan sawise reformasi taun 1808–1814. Mung ing sawetara kasus arang, ing pungkasan karir mulangé, padha nduwé pangarep-arep entuk jabatan inspektur sekolah teologi utawa munggah menyang jabatan inspektur seminari sing meh ora bisa digayuh. Nanging umume, jabatan rektor lan inspektur ing sekolah teologi tingkat ngisor lan menengah diparingaké marang 'akademisi' saka kalangan biksu sing pinunjul. Para priya enom iki, umuré 28–30 taun, nganggo jubah biksu nanging ora tau manggon ing biara lan ora nduwé pengalaman mulang apa-apa, nemokake dhéwé ing posisi duwé wewenang marang guru awam sing wis pirang-pirang taun nduwé pengalaman mulang. Yen ana konflik, para biksu sarjana tansah bisa ngandelake dhukungan uskup diosean utawa Sinode Suci. Ing pirang-pirang pangandikane babagan komunitas biksu sarjana sing mulang ing akademi lan seminari, Uskup Agung Nikanor Brovkovich, sing dhéwé asalé saka lingkungan kuwi, nggambaraké gambaran sing rada ora nyenengaké (deleng § 12). Para karieris enom njupuk sumpah biara nalika isih dadi mahasiswa. Sawisé lulus saka akademi, padha diangkat ing jabatan miturut cathetan akademiké: sing asilé paling apik bisa langsung dadi inspektur seminari, déné liyané miwiti karir ngajar ing sekolah teologi utawa seminari. Minangka aturan, saben rong utawa telung taun padha dipindhah menyang jabatan anyar, dipromosikake dadi inspektur lan sabanjure dadi rektor. Nanging sanajan wis dadi rektor, biksu sing pinunjul arang banget manggon ing siji panggonan suwé. Biografi para uskup nuduhake yèn padha kudu ngladeni dadi rektor gantian ing telung utawa papat seminari, ngentekake pirang-pirang taun ing saben panggonan. Owahan mata pelajaran sing kerep nggawe ora mungkin nyiapake kurikulum sing jero; amarga iku, dosen mung kepeksa manut ketat marang buku teks sing ana. Saliyane maringi kuliah babagan dogmatik lan ngatur lembaga pendidikan, rektor uga nduweni tanggung jawab administratif liyane. Contone, para rektor sing nduwèni pangkat archimandrite asring dijaluk dadi anggota

[1465] Para sarjana kaya A. V. Gorsky, F. A. Golubinsky, E. E. Golubinsky, Sergiy Spassky (kabeh saka Seminari Teologi Kostroma), Dimitry Muretov, Innokenty Borisov, lan Makariy Bulgakov kudu kasebut ing kene. Bizantinis kondhang V. G. Vasilievsky (1838–1899) uga lulus saka seminari (Modestov, V. V. 'G. Vasilievsky', ing: ZhMNP. 1902. 1. kaca 138).

[1466] Titlinov. Jilid 2. kaca 4–25, 47–139; Smirnov (1879). kaca 96; Nadezhdin. kaca 396; Chistovich (1857). kaca 335, 342, 352, 418, 446. Wiwit taun 1831, Archimandrit Platon Gorodetsky, kanthi inisiatif dhéwé, wis maringi kuliah dogmatik nganggo basa Rusia. Filaret Drozdov wis nyengkuyung pangajaran nganggo basa Rusia wiwit taun 1828 (Kumpulan Panemu. Jilid 2. kaca 158 sarta salajengipun, 217–220, 236 sarta salajengipun).

[1467] Rostislavov, ing: VE. 1872. 9. kaca 203; Eliseev, ing: VE. 1891. 1. kaca 305.

konsistori gerejawi minangka 'pengamat'; tugase yaiku mbela kapentingan komunitas biara nglawan anggota konsistori sing kalebu rohaniawan paroki[1468] .

Para arsitek reformasi taun 1808–1814 pracaya yèn akademi bakal luwih bisa nepaki tugas utamané – nglatih guru bareng nindakake karya ilmiah ing babagan teologi – yèn kurikulum sing diwulangaké nduwèni sifat seragam lan resmi. Syarat sing nyertai yèn para dosen akademi ora kena maringi ceramah dhéwé nanging kudu manut kanthi teliti marang buku teks tartamtu ditrapaké kanthi ketat wiwit awal taun 1820-an, nalika – miturut perbandingan Uskup Filaret Amfiteatrov, sing wektu kuwi isih liberal – angin "ngeringake" saka reaksi meh ora krasa. Nanging nalika Protasov njupuk alih, reaksi wis menang total; saben kritik sing adhedhasar ilmiah ing proses mulang dilarang, lan literatur teologi kena sensor sing kejem. Simpangan paling cilik saka tradisi sing wis ditemtokake dianggep minangka kejahatan. Uskup Agung Nikanor Brovkovich nyritakaké carané, ing wiwitan karir ngajaré ing Akademi St Petersburg ing pertengahan taun 1850-an, rektor akademi, Makarii Bulgakov, kanthi abot ngélingaké dhèwèké amarga nyentuh 'masalah sensitif' ing kuliahé – kuwi sing diarani 'metode pangajaran akademik' ing wektu kuwi. "Aku… dianggep mung bab cilik," ujare Paduka Mulya Nikanor ing pungkasan[1469] . Akademi Moskow kejiret arus reaksioner pas pangajaran ing kana, sawisé ngliwati skolastisisme, lagi miwiti maju. Para mahasiswa ngrungokaké kanthi minat sing luar biasa marang kuliah dogmatik sing diwulangaké déning rektor Akademi, Archimandrite Filaret Amfiteatrov, antarané taun 1816 lan 1819. Profesor Filsafat V. I. Kutnevich mulang mata kuliahe nganggo 'komentar dhéwé'. Archimandrit Kirill Bogoslovsky-Platonov mulang dogmatik saka taun 1819 nganti 1824, meh ora nggunakake buku teks, nanging gumantung marang literatur Éropah Kulon paling anyar. Penerusé, rektor Archimandrite Polikarp Gaitannikov (1824–1835), sing nerapaké cara sing padha, nemoni perlawanan saka Metropolitan Filaret lan sawisé ana konflik karo dhèwèké, kapaksa mundur saka jabatane. Archimandrit Filaret Gumilevsky, sing uga nolak buku teks, luwih milih ndhasarake kuliah dogmatiké marang literatur teologi Katolik lan Protestan kontemporer[1470] . Pastur Agung A. V. Gorsky (1812–1876), sing ing taun 1864 njupuk kursus dogmatik saka Arkhimandrit Filaret, ora ngganti pendekatan saka pendahulune.

Jeneng Gorsky ora bisa dipisahake saka sajarah Akademi Teologi Moskow. Jaman emas lan posisi unggul ing antarane akademi-akademi liyane ing kakaisaran—posisi sing dijaga nganti pungkasan periode Sinodal—kabeh mau amarga dhèwèké. Satus taun sawisé reformasi, Akademi nulis babagan Gorsky: 'Tanpa mangu-mangu, Alexander Vasilyevich Gorsky iku nduwèni wigati banget kanggo Akademi Teologi Moskow, njupuk panggonan kapisan sajrone sajarah satus taun Akademi.' Ora ngagungake yen ngomong yen kabeh sing paling apik lan paling padhang ing Akademi iku asalé saka Gorsky, lan Akademi ora bakal tenan-tenan kelangan kekuwatan teologis lan ilmiahé nganti semangat Gorsky bener-bener garing ing jerone"[1471] . Uripé Gorsky kebak keasliane, sawijining sipat sing dadi ciri khas biografi akèh tokoh utama ing kabudayan Rusia[1472] . Dheweke lair tanggal 12 Agustus

---

[1468] Nikanor. Jilid 1. kaca 144–147, 125] lan salajengipun[, 157] lan salajengipun[, 227, 271] lan salajengipun[, 253–269; Smirnov (1879). kaca 150–247; Filaret. Kumpulan Panemu. 5. 1. kaca 127. Meh kabèh uskup gantian dadi dosen ing telung, papat, utawa malah luwih akèh seminari sajrone wektu kuwi. Mangkono, sajrone 11–12 taun (1827–1840), Nikodim Lebedev dadi rektor ing limang seminari (Ing Akademi Trinitas Suci, kaca 20; cf. kaca 89, 90 lan liya-liyané babagan biksu-biksu sarjana liyané). Rektor Akademi Kiev, Innokenty Borisov, kaping pindho ngajokake keluhan marang Jaksa Agung Nechaev, nyatakake manawa pindhah-pindhahé para dosen sing kerep nduwèni pangaruh banget ala marang pangajaran (Surat-surat, ing: Lawas lan Anyar (1905). Jilid 9, kaca 215] lan salajengipun [, kaca 236).

[1469] Nikanor. 1. kaca 258, 269; Titlinov. 2. kaca 25–35, 80–93.

[1470] Ing Akademi Trinitas Suci. kaca 607 lan salajengipun, 617 lan salajengipun; Smirnov (1879). kaca 20 lan salajengipun; Archimandrit M. Strumensky. Archimandrit Polikarp Gaitannikov, ing: BV. 1914. 10; Uripé Archimandrit Nikodim, ing: BV. 1910. 11. kaca 546–552; 12. kaca 624, 640–645. Bab kahanan pendhidhikan ing taun 1814–1867, delengen: Smirnov (1879). kaca 12–68, 121–149.

[1471] Ing Akademi Trinitas Suci. Pambuka. kaca VII–VIII.

[1472] 'Diari'-é Gorsky nduwèni wigati gedhé kanggo biografiné; delengen: Lampiran. 1884–1885; amarga panjaluk N. P. Pobedonostsev, penerbit 'Diari', S. K. Smirnov kapaksa mbusak sawatara bagéan, sing sakbanjuré diterbitaké kapisah: BV. 1915. 11–12. Akeh surat-suraté Gorsky wis diterbitaké ing: Ing Akademi Trinity. 1914; ing jilid sing padha ana bibliografi babagan Gorsky; biografiné: kaca 252–341. I. E. Evseev (A. V. Gorsky, ing: Antiquities: Prosiding Komisi Slavia saka Imperial Moscow Archaeological Society (1902). 3. kaca 58–65) negesake pangaribawa Gorsky marang muridé E. E. Golubinsky, ing buku *History of the Russian Church* akèh gagasané Gorsky sing kacermin. Delengen uga: Popov, S. 'Rektor Akademi Teologi Moskow, Pendeta Agung A. V. Gorsky'. Sergiev Posad, 1897, lan komentar babagan Gorsky saka sawetara panulis ing: BV. 1900. 11. Gorsky uga kerep kasebut ing *Kronik* Savva. 2–7.

1812 ing Kostroma saka kulawarga guru seminari lan sinau ing seminari ing kutha asalé. Nalika inspeksi taun 1828, kawruhné nganti nggumunaké hieromonk Afanasy Drozdov sing mriksa seminari, nganti hieromonk mau nggawa dhèwèké menyang Moskow. Tanpa ngrampungake kelas teologi ing seminari, Gorsky sing umuré 16 taun ditampa mlebu akademi, sing rampung ing patang taun. Sawisé kuwi, bareng karo gelar sarjana (1833), dhèwèké diangkat dadi asisten dosen sajarah gerejawi lan sajarah sekuler. Wiwit taun sabanjure, Gorsky mung mulang babagan sajarah Gréja, lan ing taun 1839 dhèwèké dadi profesor pinuh ing disiplin kuwi. Para pendahuluné ing kursi kuwi kalebu tokoh sing rada aneh: Hieromonk Platon biyasané nglipur murid-muridé kanthi maca karya-karya Gillon lan Jung-Stilling; Kuliahé Profesor F. A. Ternovsky-Platonov pancèn ala banget nganti dhèwèké dicopot saka tugas mulang, nanging isih njabat dadi dosen sajarah sekuler. Antara taun 1830 lan 1833, sajarah Gereja diwulangaké déning Filaret Gumilevsky, sing dhèwèké dhéwé anyar lulus saka Akademi. Gorsky njabat minangka Ketua Jurusan Sejarah Gereja sajrone 30 taun berturut-turut, nganti taun 1864. Ing taun 1860, Metropolitan Filaret kepengin ngangkat dhèwèké dadi rektor akademi, lan ing babagan iki nulis babagan dhèwèké kaya ing ngisor iki: "Saliyane saka jasa-jasa umumé sing ora diraguhi, dhèwèké nduwèni kawruh babagan sajarah gréja lan barang-barang kuna sing nganti dhèwèké éntuk panggonan ing antarané para sarjana kondhang"[1473] . Lan saka akèh memoar saka kanca-kancané, cetha sepira dhuwuré pangajabé Metropolitan—sing biyasané gampang mènèhi kritik—marang Gorsky, lan sepira kerepé dhèwèké konsultasi karo dhèwèké babagan prakara akademi[1474] . Karep banget nyerahake jabatan rektor marang Gorsky, Metropolitan Filaret nyoba tanpa asil ngyakinake profesor enom mau supaya ngucapake sumpah monastik, dene Gorsky tetep ngotot supaya diangkat dadi imam, sing ora lumrah kanggo wong lanang durung omah-omah. Sawisé akèh keraguan, Metropolitan pungkasane manut marang karsa Gorsky ing taun 1860, kanthi ngangkat dhèwèké dadi imam agung ing taun sing padha. Miturut panemune Metropolitan, afiliasiné Gorsky karo rohaniawan putih saiki dadi alangan kanggo dhèwèké njabat dadi rektor akademi. "Aku krungu," tulis Filaret marang Jaksa Agung, Count A. P. Tolstoy, "ana sing kepengin Pendeta Agung Gorsky dadi rektor Akademi. Aku uga kepengin kuwi, lan mulane aku nyaranake dhèwèké njupuk sumpah monastik. Nanging dhèwèké tetep teguh ing tekad sing wis suwé diduwèni. Yen dikarepake dheweke dadi rektor, monggo pasrahake marang aku tugas kanggo kanthi sungguh-sungguh ngajak dheweke njupuk sumpah monastik. Amarga yen dheweke dadi imam agung sing ngladeni minangka rektor, kanthi arkimandrita dadi inspektur ing sangisore wewenange, iki bakal dadi wiwitan—sanajan saiki isih meh ora katon—saka tren sing bakal dadi preseden kanggo mangsa ngarep, – sawijining langkah tumuju geger gerejawi sing dikarepake sawenehing wong, supaya, bertentangan karo paugeran kuna lan sing wis mapan, para rohaniawan awam diparingi panggonan luwih dhuwur tinimbang tatanan monastik lan dipercaya ngatur administrasi marang para imam agung lan garwane, dene para uskup mung diparingi kuwasa ordinasine, tanpa nggatekake pantes ora pantesé wong-wong sing diordinasi. Saka sistem pamaréntahan kaya ngono, ora bakal ana persatuan, keteguhan, utawa kasucian. Muga-muga tiang-tiang Omahé Gusti ora goyah"[1475] . Metropolitan Filaret ing kéné mbela pandangan sing khas saka para pembela monastisisme ilmiah, sing, sakjane, dianut meh kabèh hierark nganti panyokong pungkasan saka hegemoni monastik – Metropolitan Anthony Khrapovitsky, sing séda ing taun 1936. Nanging, amarga ngetutake tren anyar ing taun 1860-an, Metropolitan Filaret pungkasane kapaksa nyerah. Ing taun 1864, Gorsky diangkat dadi rektor akademi lan tetep njabat nganti seda ing tanggal 11 November 1875. Masa jabatane minangka rektor bareng karo restrukturisasi radikal ing pendidikan teologi, sing puncaké ana ing reformasi taun 1867–1868, sing bisa uga luwih wigati tinimbang reformasi taun 1808–1814. Gorsky melu langsung ing persiapan lan pelaksanaané. Nanging luwih awal maneh, ing sangisoré pituduhé, ana klompok dosen lan sarjana sing dilatih sing sabanjuré dadi tokoh-tokoh utama ing sistem pendidikan teologi pasca-reformasi ing Rusia.

[1473] Filaret. Kumpulan Panemu. 4. kaca 575.

[1474] Yevseyev. Op. cit. kaca 64.

[1475] Cetak miring ditambah déning pangarang. Filaret. Op. cit. 5. 1. kaca 3 sarta salajengipun. Menarik dipun mangertosi menawa pangurapan Gorsky ingkang durung omah-omah nyebabake geger sanajan ing kalangan konservatif masyarakat Moskow (Kazansky. Korespondensi, ing: BV. 1904. kaca 569). Cathetan diari Gorsky tanggal 7 Februari 1863 iku khas amarga dhèwèké nyathet yèn penunjukan rektor saka kalangan rohaniawan awam bisa mbiyantu pendhidhikan rohani, amarga, merga kekurangan kawruh rohaniawan biara, iki bakal dadi semacam pangeling kanggo wong-wong mau (Ing Akademi Trinitas. kaca 617. Cathetan). Cathetan iki ora kalebu ing edhisi kapisan diari (deleng cathetan 133).

Minangka dosen ing akademi, Gorsky sepisanan lan paling utama ngangkat mata kuliah sing diwulangaké (saka taun 1833 nganti 1864 – 'Sajarah Umum lan Gereja Rusia'; saka taun 1862 nganti 1875 – 'Teologi Dogmatik') menyang standar akademik sing pantes kanggo lembaga pendidikan tinggi. Amarga sesambungané apik karo Metropolitan Filaret, sing nampa cara mulangé amarga ora perlu wedi marang ajaran sesat saka Gorsky, dhèwèké bisa ngluwihi wates-wates sing ditemtokaké déning Administrasi Spiritual lan Pendidikan. Gorsky iku salah siji dosen universitas sing narik kawigaten pamirsa lan ngerti carane nyenengake para pamirsa; ing wektu sing padha, dhèwèké dadi mentor sing unggul sing nduwèni pangaribawa moral gedhé marang para mahasiswa. Uskup Agung Alexy Lavrov-Platonov, salah siji murid Gorsky sing banjur dadi profesor hukum kanonik ing akademi, nggambaraké guru misuwuré kaya mangkéné: "Dheweke mulang kita kanthi telung cara: kaping pisan, marang kita kabeh sacara umum saka mimbar, nggumunake kita kanthi panaliten sing jero, crita sajarah, lan gambaran cemerlang babagan Bapa-Bapa Gereja lan para guru (nganti saiki aku ora bisa lali karo gambarané babagan Origen); banjur dheweke mulang kita kabeh maneh saka 'mimbar' liyane – ing perpustakaan. Iki uga dadi kuliahé sing paling berharga kanggo kita, liwat kuliah iki dhèwèké ngenalaké kita marang panguasaan literatur babagan subjek kasebut kanthi tuntas. Nanging ana uga kuliahé – *lectiones privatissimae* [kuliah pribadi banget (Latin)] – sing dianakaké ing omah. Ing kuliah-kuliah iki kadhangkala dhèwèké nelpon kita siji-siji, kanggo mbahas esai kita sing wis diwaca, utawa kanggo nuduhaké panemuné dhéwé babagan topik tartamtu"[1476] . Kuliah Gorsky babagan sajarah Gréja pancèn padhet lan jembar. Saliyane panyajian sajarah lan praktis saka bahan-bahan mau, dhèwèké uga maringi analisis kritis marang sumber-sumberé, sing malah dikutip kanthi dawa supaya bisa nerangaké topik kasebut kanthi cetha. Profesor P. S. Kazansky, sing rawuh ing kuliahé Gorsky nalika dhèwèké anyar miwiti karir ngajar, nerangaké kaya mangkéné: "Kuliahé luwih urip tinimbang karya-karyané sing wis diterbitaké, ing ngendi dhèwèké ora nyakup ledakan emosi lan mung nyésa fakta-fakta mentah lan pamikiran kering… Ing jaman kita, transkrip kuliahé disebarake saka tangan siji menyang tangan liyane lan nyebar ing saindenging Rusia. Manungsa mung bakal nyadari ajiné kuliah iki sawisé wis sinau babagan iki kanthi tuntas… Yen njupuk karya wong liya dadi dhasar, iku amarga kapercayan yèn iku kanthi setya nyaluraké sumber asli … Kanggo kita, lan pancen kanggo meh saben wong, iki dadi kaya kamus rujukan"[1477] . Ambané lan jeroé kawruh panjenengané pancen nggumunaké, mula pangaribawa panjenengané nyebar ing kabèh cabang teologi Rusia. Sekolahé ora mung ngasilaké sejarawan kaya A. P. Lebedev lan E. E. Golubinsky, nanging uga ahli patristika, dogmatik, hukum kanonik, lan sapituruté. Mata pelajaran favorit Gorsky yaiku sajarah Gereja Rusia. Dhèwèké nindakake riset jembar ing babagan iki, mbukak lan nyinaoni akèh dokumen. Lan yen dheweke nerbitake karyane kanthi sithik lan ora kersa, iku mung amarga andhap asor. Dheweke banget kasengsem marang jaman patriarkat. Sayange, mung naskah kasar sing isih ana, nanging pinggir-pinggir naskah kasebut kebak cathetan pengamatan sing ora ternilai, akèh sing menehi panganan pikiran kanggo sejarawan modhèren. Kita bisa nyimpulake manawa E. E. Golubinsky nampa akèh prestasi ilmiahé saka *lectiones privatissimae*-é Gorsky sing kasebut mau, saka dhèwèké uga diwarisi kabiasaan maca sumber kanthi kritis. "Profesor askétis iki, biksu awam iki, sing nggabungaké urip askétis karo manungsa sing ramah lan kesiapan kanggo ngladèni saben wong nganggo kawruh lan pakaryané, iku sawijining fenomena sing luar biasa. Ora kamungkinan bakal bola-bali," tulis N. P. Gilyarov-Platonov babagan Gorsky[1478] .

Salah siji akibat wigati saka karya akademik Gorsky yaiku ningkaté standar pangajaran ing pirang-pirang seminari ing saindenging Rusia, ing ngendi para muridé banjur ngladèni. Uga kudu dicathet yèn Metropolitan Filaret nduwèni peran ing kamekaran Akademi Moskow nalika jaman serangan reaksioner; ing perané minangka wali amanat, lan kadhangkala minangka pangreksa sing cukup ketat, dhèwèké nglindhungi saka upaya panguwasa sing bola-bali arep campur tangan.

Departemen Filsafat nduwèni peran wigati ing urip Akademi antara taun 1814 lan 1867, sanadyan ora disenengi déning panguwasa dhuwur, sing malah nimbulaké rasa ora percaya marang departemen iki. Dhasar wewenangé mesthi waé diletakké déning V. I. Kutnevich, profesor pisanan ing Departemen Filsafat ing Akademi

[1476] Ing Akademi Trinitas. kaca 290.

[1477] Ibid. kaca 554.

[1478] Gilyarov-Platonov, N. P. Karya Kumpul. St Petersburg, 1899. Jilid 2. kaca 464 sarta salajengipun. Bandhingna: Lebedev, A. P. 'Sawetara Eling-eling babagan almarhum Gorsky minangka Profesor Sajarah Gréja', ing: Bacaan ing OLDP. 1879. Jilid 1. kaca 122–150; Belyaev, A. D. A. V. Gorsky. Moskow, 1877; Evseev, ing: Antiquities. Jilid 3.

Moskow. Kaya sing katon saka bahan sing dirangkum déning sejarawan Akademi S. K. Smirnov, dhèwèké iku sarjana pinunjul lan pangagum filsafat Jerman kontemporer, sing bisa nyulut minat gedhé marang mata kuliahé ing antarané para murid, sanadyan kuliahé diwènèhaké nganggo basa Latin. Kutnevich mulang ing Akademi saka taun 1815 nganti 1824[1479] Pangandharing panguwasa, Pendeta Agung F. A. Golubinsky (1797–1854), kaya Gorsky, asalé saka Kostroma. Putrané pamaos mazmur sing sakbanjuré dadi imam ing Kostroma, Golubinsky mlebu seminari ing taun 1806, lan nalika lulus dhèwèké makarya dadi 'informator', yaiku asisten guru basa Yunani. Taun sabanjure, piyambakipun dados mahasiswa ing Akademi Teologi Moskow ingkang nembe dipunreformasi, saking pundi piyambakipun lulus ing taun 1818 kaliyan gelar Magister; sasampunipun, miturut rekomendasi Kutnevich, piyambakipun dipunangkat dados dosen ing Jurusan Filsafat, lan wiwit taun 1820 piyambakipun ugi mulang basa Jerman. Ing taun 1822, Golubinsky dadi profesor madya filsafat, lan ing taun 1824 dadi profesor penuh, sawijining jabatan sing diduweni ing Akademi sajrone 30 taun nganti seda. Ing taun 1828, piyambakipun diangkat dados imam, lan ing taun candhakipun dados imam agung[1480] . Nalika isih dados mahasiswa, Golubinsky bebarengan kaliyan sawatara kanca, kanthi idin inspektur, ngadegaké 'Perkumpulan Kanggo Diskusi Ilmiah', ingkang béda saking seminar universitas ingkang langkung wingi sacara pokok namung amargi boten wonten pamimpin saking para dosen. Ana laporan sing durung rampung saka Golubinsky babagan rapat-rapat paguyuban sajrone telung wulan pisanan eksistènsié (Maret–Juni 1816) sing isih ana – sawijining cathetan menarik babagan minat ilmiah para mudha akademis ing jaman kuwi. Babagan motif ngadegaké paguyuban iki, Golubinsky nulis kaya ngéné: 'Asring, ing wektu senggang, padha (para mahasiswa. – Ed.) seneng rembugan kanthi kabebasan lan keterusterangan kanca babagan apa sing dipikirake saben wong babagan mata pelajaran sing padha sinau; kadhangkala padha maca komposisi dhéwé marang siji lan sijiné lan mbahasé"[1481] .

Sajrone taun-taun dadi profesor, Golubinsky diurmati banget ing akademi – minangka sarjana, minangka guru, lan minangka pribadi. Miturut salah siji muridé, "Fyodor Alexandrovich iku kepala para tutor, tiang akademi, lan patriark para filsuf… Panjenengané maringi ceramah kanthi prasaja lan cetha, ora amarga semangat gedhé nanging amarga konsentrasi jero, kaya lagi mbedah pamikiran dhéwé. Panjenengané nduwèni gudang kawruh sing jembar, nanging ora ngupaya pamer, uga ora nyenengaké para murid enom; wong sing luwih pinter lan luwih ngerti mesthi bakal ngrungokaké kanthi luwih teliti. Dheweke utamane seneng ngrembug filsafat kuna, babagan wong India lan wong Cina, babagan Plato… Uga kudu dicathet yen dheweke banget ati-ati milih tembung; dheweke wedi ngandhani akèh babagan sistem Jerman anyar, sanajan dheweke wis paham banget. Bener yèn dhèwèké maca kanggo kita saka Hegel, nanging dhèwèké ora maringi kita pangerten sing tuntas bab dhèwèké, amarga dhèwèké mung maca *Logika*-é Hegel… Dhèwèké nduwèni kawruh sing sampurna babagan sastra klasik kuna, sastra modhèren Jerman lan Prancis, filsafat kuna lan modhèren, lan akèh Bapa Gereja; dhèwèké wis sinau Kitab Suci kanthi jero; nanging dhèwèké ora nyatakaké wawasané dhéwé; panjenengané ngandharake panemuné dhéwé kanthi ragu-ragu, ati-ati, lan kaya ora tulus; nanging panjenengané ngerti sakabehing panemu wong liya kanthi tuntas—panemu ilmiah, mesthi"[1482] . Golubinsky, kaya akèh kanca sejawaté, nduwèni minat gedhé marang filsafat Jerman lan teologi Protestan. Nalika ing wiwitan karir mulangé, nalika dhèwèké mulang basa Jerman, dhèwèké maringi tugas marang murid-muridé kanggo nerjemahaké tulisan-tulisan Arndt, kanthi nyedhiyakké komentar agama lan filsafaté dhéwé. Baron Haxthausen, sawijining Katolik Jerman, banget kagum sawisé rembugan karo Golubinsky amarga kawruh dhèwèké babagan filsafat Jerman, lan luwih-luwih keakrabané karo Hegel lan Schelling[1483] .

[1479] Smirnov (1879). kaca 45 sarta salajengipun; Surat saka V. Kudryavtsev-Platonov marang S. K. Smirnov: 'Ing Trinity ing Akademi'. kaca 624 sarta salajengipun.

[1480] Smirnov (1879). kaca 47–52. Bab F. A. Golubinsky minangka filsuf, delengen: Shpet, G. G. An Essay on the Development of Russian Philosophy. Petrograd, 1922. Jilid 1. kaca 185 sarta salajengipun; Zenkovsky. Jilid 1. kaca 306–312 (bibliografi) (iki uga mbahas pengaruh filsuf agama Prancis lan filsafat Jerman marang Golubinsky).

[1481] Ing Fakultas Trinitas Akademi. kaca 1–9; bandhingna: Smirnov (1879). kaca 175.

[1482] Ing Akademi Trinitas Suci. kaca 84, 68 lan salajengipun, 621.

[1483] Zenkovsky. 1. kaca 312; cf.: BV. 1914. 11–12. kaca 332, 334 ff.; 1910. 12. kaca 648 sarta salajengipun. Karya-karya Golubinsky: (a) Kuliah babagan Teologi Spekulatif, kacathet nalika taun akademik 1841–1842 déning V. Nazarevsky, mahasiswa ing taun kaping 14. Moskow, 1868; edisi kapindho: Teologi Spekulatif. Moskow, 1886; b) Kawicaksanan lan Rahmaté Gusti ing Takdir Donya lan Manungsa (babagan sebab pungkasan). Moskow, 1885 (edisi kapindho lan katelu, sing ngemot tambahan saka arsip Golubinsky, diterbitaké ing taun sing padha); c) Kuliah babagan Filsafat. Moskow, 1884. 4 jilid. Kanggo kawruh Golubinsky babagan filsafat Jerman,

Ing taun 1852, kursus pambuka filsafat dijupuk alih déning V. D. Kudryavtsev-Platonov (1828–1891), sing ing taun 1854 uga njupuk alih kabèh kursus liyané saka Golubinsky. Kuliahé luwih ora eklektik tinimbang kuliahé pendahuluné lan guruné. Asilé pakaryané mung katon sawisé ana reformasi Akademi lan diumumaké piagam anyar, ing nyusun piagam kuwi dhèwèké melu.

Pilar liya saka Akademi yaiku profesor matematika, Pendeta Agung P. S. Delitsyn, salah siji pangadeg 'Perhimpunan Diskusi Ilmiah'. Kagiatané jembar banget. Dheweke miwiti kariré minangka guru basa Prancis, makarya bareng siswa kanggo nerjemahaké karya Bossuet. Kontribusi utamane marang Akademi yaiku terjemahané karya-karya Bapa Gereja, sing diwiwiti diterbitake déning Akademi ing taun 1843. Sajrone 20 taun, Delitsyn nerjemahaké meh kabèh saka 42 jilid sing direncanaké, lan sapa waé sing maca edhisi iki (ing ngendi, sakjane, jeneng juru nerjemah ora kasebut) bakal bungah amarga katepatan terjemahan lan kajelasan basa, sing uga nimbang ciri stilistik saben panulis. Kajaba iku, Delitsyn makarya pirang-pirang taun ing kantor sensor gerejawi[1484] .

Lulusan Akademi St Petersburg, E. V. Amfiteatrov (1815–1889), sing ngladeni pirang-pirang taun (wiwit 1839) minangka profesor estetika lan sastra, kondhang minangka guru sing wis pengalaman lan penceramah sing berbakat. Dheweke nduweni wibawa moral gedhe ing kalangan mahasiswa. Miturut salah siji muridé, dhèwèké nduwèni kamampuan luar biasa kanggo nggawé kabèh sing ditemoni ing badan sastra manca sing sugih dadi kagungané dhéwé, saéngga crita babagan prastawa lan tokoh saka donya seni lan sastra sing dijupuk saka panulis Prancis lan Jerman katon kaya karya ciptaané dhéwé. Kuliah-kuliahe Amfiteatrov, miturut panulis liyane, disusun kanthi mahir, tepat lan ora kakehan tembung. Isine ngundang minat gedhe ing kita. Amfiteatrov nyedhaki sajarah sastra saka sudut pandang estetika , kanthi nyebutake akèh kutipan saka karya-karya panulis unggul. Sanajan isih dadi guru ing seminari, dhèwèké wis ngomong kanthi semangat babagan Homer, Dante, Milton, lan penyair gedhé liyané; nanging saiki dhèwèké ngenalaké murid-muridé marang donya sastra Rusia kontemporer, macaaké karya-karya Pushkin, *Dead Souls* sing bubar diterbitake déning Zhukovsky lan Gogol, nalika kursus sastra Rusia ing Universitas Moskow ora ngluwihi abad kaping 18.[1485]

Nasib sarjana pinunjul liyane, Profesor N. P. Gilyarov-Platonov (1824–1887), dadi luwih rumit. Dheweke miwiti karir akademik ing taun 1848, nalika jaman Protasov wis tekan puncaké. Gilyarov-Platonov maringi kuliah babagan hermeneutika, denominasi non-Ortodoks, lan sajarah bidah lan perpecahan ing Gereja; nanging, miturut dhawuh Metropolitan Filaret, dhèwèké kapaksa mandheg maringi kuliah babagan perpecahan amarga kritik 'liberal'-é marang posisi Gereja Ortodoks. Minangka asil memorandum sing diajukake kanggo nyuwun toleransi agama marang Para Percaya Lawas, dheweke dipecat saka akademi ing taun 1854. Antara taun 1856 lan 1863, priya sing dhuwur pendhidhikan lan nduweni watak mandiri iki makarya dadi sensor ing Moskow. 'Ambaning pamanggihé lan garis pikirane sing wani, sing dilatih ing sekolah teologi, ndadekake akèh periodik lan karya sastra ing jaman kuwi bisa diselametake lan diterbitake mung amarga kawani sang censor, sing sejatine duwé niyat becik, sanajan ora tansah sarujuk karo syarat-syarat tartamtu saka panguwasa censorship dhuwur'[1486] .

Archimandrit Fyodor Bukharev (1824–1871), sing dadi salah siji tokoh paling berbakat lan narik kawigaten sing wis sinau ing sekolah teologi, miwiti karir sing apes ing Akademi Moskow. Dheweke dadi tokoh tragis ing komunitas monastik ilmiah, sing sisih petengé diomongaké Uskup Agung Nikanor Brovkovich kanthi rasa pait. Bukharev pisanan sinau ing Seminari Teologi Tver, ing ngendi dhèwèké narik kawigatèn amarga kabisané, lan sabanjuré ing Akademi Moskow. Kanthi pangarep-arep nyawisake awake dhewe sakabehe kanggo

---

delengen cathetan A. F. L. Haxthausen (1792–1866): Haxthausen, A. F. L. *Studien über die inneren Zustände, das Volksleben und insbesondere die ländliche Entwicklung Russlands*. Hanover, 1847. Jilid 1. kaca 83.

[1484] Ing Akademi Trinitas Suci. kaca 4, 72 sarta salajengipun, 118, 135, 467; delengen karya anyar sing diterbitake dening C. Kern: Kern, C. *Les traductions russes des textes patristiques*. Chevetogne, 1957. kaca 57; data sing diwenehake dening Filaret (Obzor (1884). kaca 497) ora lengkap.

[1485] Smirnov (1879). kaca 138, 360, 388; Ing Akademi Trinitas. kaca 87, 120 sarta salajengipun. Kepinginan Amfiteatrov kanggo nyakup karya-karya panulis kontemporer asring nggawe rumit hubungane karo Metropolitan Filaret (Russkij Arkhiv 1893. 9. kaca 53); Obzor (1882). kaca 465; Gilyarov-Platonov. Karya Kumpul. Jilid 2. kaca 340; Rodossky. kaca 1 lan salajengipun.

[1486] Ing Akademi Trinitas Suci. kaca 221 sarta salajengipun, 123 sarta salajengipun; Smirnov (1879). kaca 138, 289, 360, 409, 556; PBE. Jilid 4. kolom 374–381. Menarik dicathet yèn K. P. Pobedonostsev, sing pandangan eklesiastik lan politiké adoh béda karo Gilyarov-Platonov (cukup nyebutaké béda panemune bab skisma), dadi pangagumé lan nerbitaké karyané: Karya Kumpul. St Petersburg, 1899–1900. 2 jilid; jilid 1 (Saka Pengalamanku) ngemot bahan sing jembar babagan sajarah pendidikan teologi ing taun 1840–1867.

sinau teologi, dheweke njupuk sumpah monastik nalika umure 20–21 taun, amarga, miturut pangakune dheweke dhewe mengko, dheweke ringkih lan banget introspektif. Sawisé lulus saka Akademi, dhèwèké miwiti mulang Prajanjian Lawas minangka sarjana seni lan, ing taun 1846, dadi profesor madya ing disiplin iki. Nanging, Fyodor ora cocog dadi dosen, amarga dhèwèké ora bisa matesi dhiri mung ing cakupan materi tanpa nglumpukaké kapentingané pribadi marang topik-topik tartamtu. Kanggo para muridé, dhèwèké katingal luwih kaya pangkotbah sing trampil nyebarake gagasané dhéwé. Kanggo Bukharev dhéwé, mènèhi kuliah iku mung pakaryan sekunder: dhèwèké nyawisake kabèh wektu lan tenaga kanggo nyusun komentar ing Kitab Wahyu, sing sawisé rampung banjur diajukake marang Metropolitan Filaret kanggo ditinjo. Panemu sing diandharake ing komentaré Bukharev marakake Metropolitan kuwatir; dhèwèké rawuh ing salah siji ujian sing dianakaké déning archimandrite mau, lan kesan sing dipikolehi – saka jawaban para mahasiswa lan panjelasan Bukharev – banget ora nyenengaké nganti Filaret meksa supaya dhèwèké dipindhahaké menyang Korsi Dogmatik ing Akademi Kazan (1855). Sedhela sadurunge Archimandrite Bukharev seda, kancane Profesor Kazansky nulis babagan dheweke: "Ana korespondensi antarane A. M. Bukharev lan Metropolitan Filaret babagan Wahyu. Aku maca lan ora bisa ora ngakoni yen Bukharev luwih bener tinimbang Metropolitan… Alexander Mikhailovich Bukharev iku sawijining pamikir sing semangat nanging bingung. Aku nganggep upayane nerangake Wahyu iku minangka pratandha kegilaan… Katresnan Kristus, sing nyawijiake saben uwong lan kabeh, iku tema utama ing buku-buku lan artikel-artikel Bukharev. Dheweke dhewe urip ing donya ideal, ngarep-arep yen gagasan-gagasané bakal mbangun manungsa marang urip sing luwih becik… Sejatine, aku wis krungu panemu ing antarané komunitas biara yèn, sawisé Kitab Suci, tulisané Bapa Theodor ora ana tandhingané… Nalika dhèwèké dadi profesor ing institusi kita, kapelan nguras dhuwité nganti ora ana sepeser waé sing ditinggalaké, malah ngedol bukuné. Lan Bapa Teodor weruh ing kabèh iki meh kaya pakaryané Rohé Gusti, nuntun tangané maling"[1487] . Miturut Uskup Agung Savva Tikhomirov, sing, minangka wong konservatif, ora sarujuk karo pandangan teologisé Bukharev, dhèwèké iku wong "kanthi kemampuan sing urip lan atiné kebak semangat"[1488] . Theodore Bukharev, miturut biografiné, iku tokoh sing istimewa ing sajarah Gréja Rusia. 'Teologi Bukharev ora kena ditliti sacara pisah, kaya teologi eksegetis, dogmatik, moral, utawa polemik. Iku sawijining kabèh sing nyawiji, amarga iku teologi sing urip; ciri khasé ora ana ing kerangka logis, sing sakabèhé cocog karo struktur umum teologi Ortodoks, nanging ana ing pangraos rohani sing unik saka pangarang, sing katon ing kabèh panemune babagan perkara teologis"[1489] .

Karakteristik-karakteristik iki sing nemtokake nasibe minangka manungsa lan panulis sing ngidini awake dhewe nggawe panilaian sing bisa ditrima kanggo teolog sekuler, nanging mesthi ora kanggo biksu sing wicaksana. Archimandrite Theodore mangsuli kritik sing banget jahat lan ngina kuwi, kanthi andhap asor sejati ala Kristen nganti para anggota komunitas biarawan sarjana padha isin. Miturut G. Florovsky, Bukharev iku korban saka konflik antarane loro arus khas taun 1960-an – 'tabrakan antarane inersia lan impen-impenan' – sawijining konflik sing nemtokake nasib akèh kanca-kancané[1490] . Ing konteks iki, pangalihané menyang Kazan katon ing cahya anyar, luwih-luwih amarga gaya sastra khas Bukharev wis marakaké kuwatir marang Metropolitan Filaret wiwit taun 1848, nalika Bukharev nyerahaké manuskrip 'Telu Surat kanggo Gogol' marang dhèwèké, sing ditulis sawisé diterbitaké 'Korespondensi karo Kanca-kanca' saka Gogol Ing Kazan, Bukharev entuk pangayoman saka para mahasiswa lan sakabehe masyarakat terdidik, sing ngurmati khotbah-khotbahé. Pepanggieman sore-soreé dadi kondhang banget; ing 'oase' iki, wong-wong padha golèk jawaban marang akèh masalah sing nyusahaké masyarakat ing taun 1850-an, nanging ora bisa dibahas bébas ing panggonan umum amarga suasana mencekam ing jaman pamaréntahan Nicholas II. Nanging pancen, pamikiran abstrak-teoretis lan impen-mistis Bukharev ora pati nyukupi panjalukan kasebut[1491] . Kegiatan Bukharev kaya ngene iki ngundang rasa ora seneng saka atasané, lan dhèwèké diangkat – pratandha jaman sing khas banget! – kaya déné Profesor Gilyarov-Platonov ing jamane, dadi anggota Komite Sensor Spiritual anyar ing St Petersburg. Ing kéné, Bukharev

[1487] Ing Akademi Trinitas Suci. kaca 571; cf. kaca 123 lan salajengipun, 437, 229.
[1488] Savva. Chronicle. Jilid 1, kaca 307; Jilid 2, kaca 724. Savva iku murid Bukharev.
[1489] PBE. Vol. 2, kol. 1203 sarta salajengipun; Smirnov (1879). kaca 463–465.
[1490] Florovsky. kaca 344–349; Zenkovsky. Jilid 1, kaca 321–325; delengen uga: Karpov, A. F. 'A. M. Bukharev', ing: Put'. No. 22–23.
[1491] Filaret. Panemu Kumpul. Jilid 5, Bagéan 1. kaca 34–36, 40. Babagan periode Kazan ing urip Bukharev (1854–1858), delengen: Znamensky. History of the Kazan Theological Academy. Jilid 1, kaca 124–136; Jilid 3, kaca 200–208; cf.: PBÉ. Jilid 8, kol. 734.

ditugasaké nyensor jurnal V. I. Askochevsky *Domashnyaya Beseda* (*Home Conversation*), ing ngendi Askochevsky kanthi cara sing banget kasar nyerang Bukharev lan komunitas biarawan sarjana sacara umum. Sifat tentrem, andhap asor, lan objektivitasé nyegah Bukharev mbusak cacian-cacian kuwi. Tulisan-tulisan kuwi pancen ora pantes nganti Dewan Akademi Moskow nglaksanani proses hukum amarga tuduhan fitnah. Serangan sing paling sengit saka Askochevsky ditujokake marang esai Bukharev sing judhulé 'Bab Ortodoksi ing Hubungan karo Jaman Modern', sing diterbitake ing taun 1861. Askochevsky nyebut panganggit mau minangka bidah lan banjur ngucapaké cacian marang dhèwèké. Lan Bukharev ngidini 'kritik' iki diterbitake tanpa alangan, mung matesi awake dhewe kanthi nyatakake keberatané ing jurnal *Syn Otechestva* (*Putraning Tanah Air*). Serangan liyane banjur muncul, lan masyarakat diwenehi kabar yèn Bukharev niyat nerbitake buku sing luwih mbebayani babagan Wahyu ing mangsa ngarep. Kabar angin sing muncul meksa Bukharev narik maneh naskahé saka percetakan. Nanging, dhèwèké wis kacemar abot nganti dipecat saka jabatané minangka sensor lan dikirim menyang Biara Nikitsky ing Pereyaslavl, kanthi dhawuh ora nerbitaké maneh karya-karyané ing tembe. Iki kabuktèn kakehan kanggo sarafé archimandrite sing wis kaco: dhèwèké ngumumaké yèn dhèwèké kepéngin mbatalaké sumpah-sumpah monastiké, amarga sumpah patuh tanpa syarat ngalangi dhèwèké ing perjuangan nglawan ketidakadilan para panguwasa agamawané. Amarga kuwi, dhèwèké dicap minangka pembelot, sing bebané malah luwih abot tumrap dhèwèké. Bukharev nglampahi taun-taun pungkasan uripé ing kasangsaran ekonomi: royalti saka publikasi sing arang banget ora cukup kanggo nyukupi panguripané, luwih-luwih kanggo wong sing wis omah-omah. Dheweke seda ing April 1871.[1492] Nasib Bukharev mbukak, sepisanan lan paling utama, masalah-masalah ing tatanan monastik ilmiah, nanging uga negesake kabutuhan kanggo ngreformasi pendidikan teologi: pandangan-pandangan sing lumaku ing kono ora cocog karo tuntutan jaman.

Akademi paling tuwa, Akademi Kyiv, diatur maneh adhedhasar kurikulum anyar ing taun 1819. Sawatara sepuluh taun sawisé, akademi iki ngalami kekurangan staf pengajar. Mangsa tuwuh anyar mung diwiwiti nalika masa rektor Archimandrit Innokenty Borisov (1830–1839)[1493] . Dheweke lulus saka Akademi Kyiv ing taun 1823, dadi Master pisanan, lan diangkat dadi inspektur Seminari St Petersburg. Ing taun sing padha, dheweke ngucapake sumpah monastik lan, nalika wis dadi hieromonk, entuk gelar Sarjana Teologi saka Akademi St Petersburg. Ing awal taun 1826, Innokenty diangkat dadi profesor luar biasa, lan rong wulan sawisé dhèwèké diangkat dadi archimandrite. Akèh wong padha kumpul kanggo ngrungokaké khotbahé ing Katedral Kazan lan Lavra Alexander Nevsky, lan nalika diterbitaké ing jurnal akademik *Christian Reading*, sirkulasiné langsung mundhak. Akibat sing ora nyenengake saka popularitasé Archimandrite Innokenty minangka pangkotbah yaiku kritik sing dialamatake marang kuliahé ing Akademi. Amarga kecenderungané maringi alesan filsafat kanggo ajaran dogmatik, dhèwèké dituduh salah nerjemahaké Ortodoksi. Iki sing ditulis déning D. S. Rostislavov, sing kenal karo Borisov minangka inspektur lan profesor, ing memoaré babagan taun-tauné dadi mahasiswa: "Borisov… nyawisake dhiri kanthi semangat gedhé marang literatur teologi manca nagara; bisa diomongake yen dheweke maca kabeh sing wigati sing diterbitake ing bidang kuwi nalika semana, apa saka rasionalis lan neolog jaman semana utawa saka para pembela dogma Katolik lan Protestan. Nanging saliyane kuwi, kanthi ketekunan sing ora kalah, dhèwèké uga sinau filsafat, sajarah, estetika, arkeologi lan sapituruté… Tanpa niat nglarani para pangagum almarhum Metropolitan Filaret Drozdov, kawruh Borisov luwih manéka warna, luwih jembar, lan luwih anyar tinimbang sang wali Moskow. Sing kapindho bisa nggumunake sapa wae amarga kawruh sing jembar banget babagan teologi lan tulisan-tulisan Bapa Gereja. Nanging sing sepisanan sing dianggep nggumunake dening para profesor Universitas Kyiv lan Kharkiv, amarga padha diundang menyang kumpul-kumpul sore kanggo diskusi ilmiah, sing umume nyakup meh kabèh bab, tinimbang mung ilmu teologi… Ing perané minangka profesor,

[1492] Znamensky, P. 'Kontroversi teologis taun 1860 babagan hubungan Ortodoksi karo urip modhèren', ing: Prav. sob. 1902. 4–6, 9–11; Florovsky. kaca 344; RBS. Betancourt-Byaxter (1908). kaca 359–561; Smirnov (1879). kaca 138, 260, 395, 628. Karya Bukharev: Bab Ortodoksi ing Hubungan karo Modernitas. St Petersburg, 1860; Telung Surat kanggo Gogol. St Petersburg, 1861 (digawe ing taun 1848); *My Apology*. Moskow, 1866 (edisi kapindho: St Petersburg, 1906); *A Study of the Apocalypse*. Sergiev Posad, 1916 (digawe ing taun 1860-an); *Contemporary Needs of Thought and Life, Especially Russian*. Moskow, 1865.

[1493] Ana akèh literatur babagan Innokenty Borisov, sing misuwur ing saindenging Rusia minangka pangkotbah sing unggul, kalebu akèh memoar lan bahan liya sing sumebar ing pirang-pirang jurnal: RBS. (Ibak-Klyucharev (1897). kaca 110–115; Materi kanggo Biografi Innokenty, Uskup Agung Kherson, disunting N. I. Barsov. St Petersburg, 1884, 1887. 2 jilid; Butkevich, T. I. Innokenty Borisov, Archbishop of Kherson. St Petersburg, 1887. The Works of Innokenty Borisov: St Petersburg, 1900–1901. 12 vols.

Borisov ora dadi teoretikus kang garing utawa sarjana Jerman kang kaku, nanging dhèwèké dadi pambicara kang kebak inspirasi lan semangat marang bidangé lan uga bisa maringi inspirasi lan nyenengaké para pamirsa… Kuliah-kuliahé… wis dipikiraké kanthi jero lan dipresentasikaké kanthi tliti lan sistematis." Wiwitane, Innokenty Borisov mènèhi kuliah babagan apologetik lan ekklesiologi; mengko, ing taun pungkasané ing St Petersburg, dhèwèké mulang dogmatik. Kanthi mangkono, dhèwèké "kanthi wani nyentuh gagasan rasionalis; mesthi waé, dhèwèké ngevaluasi lan ngritik gagasan-gagasan mau, kaya sing pantes kanggo sawijining guru ing akademi teologi, nanging dhèwèké ora nglawan gagasan-gagasan mau kaya wong fanatik. Para mahasiswa kepincut karo kuliah-kuliah iki; padha ngrungokake kanthi teliti lan ninggalake ruang kuliah kanthi pancen kesengsem." Mengko, nalika dadi rektor Akademi Kiev, sing digawa menyang jaman emas anyar, dhèwèké terus nyenengake pamirsa kanthi kuliah-kuliahé[1494] .

Sawisé masa rektor Archimandrite Jeremiah Solovyov sing mung setaun, Archimandrite Dimitri Muretov (1811–1883) njupuk pucuk pimpinan Akademi Kyiv, dadi rektor sajrone 10 taun (1840–1850)[1495] . Dheweke putrané sawijining rohaniawan, sinau ing Akademi Kyiv lan lulus ing taun 1835 kanthi sertifikat sing ngakoni yèn dhèwèké paling unggul ing kabisan lan kawruh. Guruné, rektor Akademi Kyiv Innokenty Borisov, maringi dhèwèké, minangka sarjana seni, tugas mulang Kitab Suci lan hermeneutika. Ing taun 1837, Borisov nyerahake marang Muretov—sing wis nyandhak sumpah monastik ing taun 1835—kuliah-kuliahe babagan dogmatik, ing ngendi dhèwèké ora suwe ngluwihi guruné, kanthi nyingkiri kethokan wani sing nggumunake ing kesimpulan lan definisi uga formalismé skolastik. Kuliah-kuliahe Muretov misuwur amarga jero lan presisi filosofisé. Isiné adhedhasar dhasar sajarah sing kuwat. Amarga andhap asor, Muretov ora nerbitaké karya-karyané bab dogmatik, lan iku kabegjan gedhé amarga paling ora cathetan saka sawatara kuliahe, sing dijupuk déning salah siji muridé (N. D. Ogloblin), isih kasimpen.. "Ing kuliah-kuliahe, dhèwèké nyoba nglacak masalah-masalah teologis bali menyang sumber rohani, menyang pengalaman rohani," tulis G. Florovsky. "Lan tansah krasa ing dhèwèké sipat pikir sing tansah nyelidiki. Pandhangan donya Dimitri saiki kudu dibangun maneh saka khotbah-khotbahé. Dhèwèké seneng banget mènèhi khotbah, utamané babagan tema-tema dogmatik. Dhèwèké ngomong kanthi prasaja, nanging nganggo tembung sing prasaja, meh polos, dhèwèké bisa nyatakaké ketepatan pangrénungan agama kanthi tuntas lan mbukak sudut pandang batin sanajan ing bab-bab cilik ing urip saben dinané. Dimitri paling ngelingake marang Filaret saka Moskow – ing rasa kepengin weruh dogmatisé, semangaté, konsistensi alesané, lan bakaté kanggo mènèhi definisi sing urip… Ing teologi, Dimitri iku, luwih dhisik, sawijining filsuf. Dheweke njupuk dhasar saka data Wahyu, kesaksian Sabda Gusti, banjur langsung pindhah menyang eksplorasi

---

[1494] Rostislavov, ing: VE. 1872. 9. kaca 173–175. Kanggo panemune Filaret Drozdov babagan Innokenty Borisov, delengen layange taun 1833 marang Jaksa Agung Nechaev (Russian Archives. 1893. 1. kaca 144) lan marang A. N. Muravyov (Starina i novizna. 1905. 9. kaca 212). Babagan Innokenty minangka uskup dioceesan, delengen: Sbornik. 113. 1. kaca 111–114. Babagan pakaryané minangka profesor lan rektor ing Kyiv: Yastrebov, M. 'His Eminence Innokenty (Borisov) minangka Profesor Teologi ing Akademi Teologi Kyiv', ing: TKDA. 1900. 12; Titov, F. 'His Eminence Innokenty Borisov, Rector of the Kyiv Theological Academy', ing: TKDA. 1900. 5. G. Florovsky ngritik Innokenty Borisov amarga utamane dadi pangkotbah tinimbang sarjana, nanging uga ngakoni kaluhurané: panjenenganipun ngangkat standar akademik akademi lan nyengkuyung para mahasiswa sinau élmu kanthi tekun (Florovsky, kaca 196–199); sumber sing padha uga mbahas pangaribawa mistisisme lan teologi Katolik saka M. Dobmayer marang Innokenty (deleng kaca 544). Kanggo informasi babagan Innokenty Borisov minangka pangkotbah lan teolog, delengen Jilid 2; ing kene mung bakal kasebut karya ing ngisor iki: Stefan, Uskup. Piwulang Moral Kristen Ortodoks Adhedhasar Tulisan-tulisan Innokenty, Uskup Agung Kherson. Mogilev-on-the-Dnieper, 1907. 2 jilid. Babagan pangaribawa Innokenty marang Makarii Bulgakov, delengen: Palimestov, I. 'Guru lan Buku Palajaran: Memoir', ing: Russkij Arkhiv, 1906. 1.

[1495] Rostislavov, ing: VE. 1872. 9. kaca 173–175. Kanggo panemu Filaret Drozdov babagan Innokenty Borisov, delengen layangé taun 1833 marang Jaksa Agung Nechaev (Russian Archives 1893. 1. kaca 144) lan marang A. N. Muravyov (Starina i novizna. 1905. 9. kaca 212). Babagan Innokenty minangka uskup dioceesan, delengen: Sbornik. 113. 1. kaca 111–114. Babagan pakaryané minangka profesor lan rektor ing Kyiv: Yastrebov, M. 'His Eminence Innokenty (Borisov) minangka Profesor Teologi ing Akademi Teologi Kyiv', ing: TKDA. 1900. 12; Titov, F. 'His Eminence Innokenty Borisov, Rector of the Kyiv Theological Academy', ing: TKDA. 1900. 5. G. Florovsky ngritik Innokenty Borisov amarga utamane dadi pangkotbah tinimbang sarjana, nanging uga ngakoni kaluhurané: panjenenganipun ngangkat standar akademik akademi lan nyengkuyung para mahasiswa sinau élmu kanthi tekun (Florovsky, kaca 196–199); sumber sing padha uga mbahas pangaribawa mistisisme lan teologi Katolik saka M. Dobmayer marang Innokenty (deleng kaca 544). Kanggo informasi babagan Innokenty Borisov minangka pangkotbah lan teolog, delengen Jilid 2; ing kene mung bakal kasebut karya: Stefan, Uskup. Piwulang Moral Kristen Ortodoks Adhedhasar Tulisan-tulisan Innokenty, Uskup Agung Kherson. Mogilev-on-the-Dnieper, 1907. 2 jilid. Babagan pangaribawa Innokenty marang Makarii Bulgakov, delengen: Palimestov, I. 'Guru lan Buku Palajaran: Memoir', ing: Russkiy Arkh. 1906. 1.

spekulatif babagan makna lan kakuwatan dogma. Dheweke dudu sejarawan, sanajan dheweke manut marang metode sajarah ing paparan dogmatiké"[1496] . Makarii Bulgakov kalebu salah siji muridé. Angel ngomong nganti pira dogmatiké sing kaping loro kuwi kapengaruh déning Muretov. Bisa uga dhèwèké migunakaké cathetan kuliah guruné[1497] . Ing antarané para profesor filsafat ing jaman kuwi, sing paling unggul yaiku pendeta I. M. Skvortsov (1795–1863), sing sawisé lulus (ing taun 1817) Akademi Teologi St. Petersburg, dhèwèké wiwit mulang ing Seminari Kiev lan banjur, saka taun 1819 nganti 1849, ing Akademi. Skvortsov ninggalake akèh karya babagan sajarah filsafat lan analisis filsafaté Kant, nanging popularitasé utamané amarga kuliah babagan hukum kanonik sing diwulangaké ing Universitas Kyiv. Dhèwèké raket karo Archimandrite Innokenty Borisov, sing banjur padha surat-menyurat. Pengaruh Borisov marang gagasané ora ana sangsi. "Filsafat, kanthi kabèh kakuwatane, dibutuhaké ing akademi," Skvortsov nulis marang kancané. 'Iki kabutuhan jaman, lan tanpa iku guru Gréja ora bakal nduwé wewenang ing ngarepé murid-muridé'[1498] . Borisov lan Skvortsov pancèn mbangkitaké minat sing gedhé marang filsafat ing antarané para mahasiswa akademi. Akeh panaliti lan profesor filsafat ing tembe ing akademi teologi lan universitas ing taun 1930-an nganti 1950-an padha sinau ing Akademi Kyiv[1499] .

Akademi St Petersburg, ing ngendi para dosen asring ganti, mung bisa bangga karo sawetara teolog misuwur ing periode sawisé reformasi. Sejatine, mung Filaret Drozdov (1812–1819) lan Grigory Postnikov (1819–1822) sing pancen pantes disebut. Lan sanajan ing taun-taun sabanjure, para profesor filsafat ora mbedakake awake dhewe kanthi cara apa wae. Ahli dogmatik sing diakoni kaya Nikanor Brovkovich nulis ing taun 1840-an: "Aku… wis weruh manawa ing sistem kita, iki, kuwi, lan liya-liyané, saka sudut pandang sing diarani ilmu, katon luwih ora padhet tinimbang sing biyèn katon saka sudut pandang Ortodoksi sing ketat"[1500] . Nanging, dhèwèké banget matur nuwun marang rektor, Archimandrite Makarii Bulgakov (1850–1857), amarga kuliahé bab dogmatik: Macarius maringi dorongan sing subur kanggo pangembangan ilmu teologi. Sanadyan miturut Nikanor Brovkovich ceramah-ceramahé ora sakapik publikasiné, ceramah-ceramahé prasaja lan cetha, lan sacara umum dhèwèké pancèn guru agung![1501] Prestasi akademik paling unggul saka Bulgakov dudu *Orthodox Dogmatic Theology* nanging *The History of the Russian Church*, sing maringi dhèwèké panggonan kehormatan ing donya akademik Rusia. Panemu wong-wong jamané marang dhèwèké béda-béda banget. Miturut Makarii, jubah biksu sarjana lan pangkaté sing dhuwur ing hierarki kerep ora dadi sumber dhukungan nanging malah dadi beban, alangan kanggo pakaryan ilmiahé. "Aku kesel banget karo pelayanan episkopal. Ora ana sing luwih tak kepéngini kajaba pensiun sakcepete!" dhèwèké nulis ing salah siji layangé wiwit taun 1867. Miturut biografiné F. I. Titov, Makarii Bulgakov kalebu salah siji uskup sing paling progresif ing taun 1860-an lan 1870-an. "Makarii Bulgakov iku sawijining hierark sing nduwèni pandangan jembar, pamikiran padhang, lan toleransi arang marang panemu lan kapercayan wong liya, kalebu mungsuh-mungsuhé sing akèh"[1502] . Panemune sing 'progresif' nampa permusuhan khusus saka para hierark konservatif, nalika akèh karieris nyawang kanthi iri amarga dhèwèké entuk jabatan dhuwur tanpa upaya apa-apa. Dheweke dipatrohake lan diwenehi preferensi cetha tinimbang uskup liyane dening Jaksa Agung, Count D. A. Tolstoy, sing ngajeni sipat progresif (sanajan pancen relatif banget) saka panemune. Keterlibatan Makarii Bulgakov ing nyusun draf reformasi pengadilan gerejawi

---

[1496] Florovsky, kaca 219.

[1497] Delengen karya sing kasebut ing ndhuwur déning Skaballanovich, uga: Florovsky, kaca 220.

[1498] Kutipan saka: Florovsky, kaca 240. Skvortsov ing wektu sing padha dadi profesor filsafat, teologi, lan hukum kanonik ing Universitas Kiev. Kanggo korespondensi jembar Skvortsov karo Dimitri Muretov, delengen: TKDA. 1882–1883, 1885–1887. Skvortsov iku panulis sing produktif, nanging dudu pamikir. Delengen: Zenkovsky. Jilid 1, kaca 313 sarta salajengipun; Filaret. Obzor. 1884. kaca 496; Ikonnikov, V. Biographical Dictionary of Professors of the University of Kyiv. kaca 601 lan salajengipun (luwih lengkap tinimbang Filaret); RBS. Sabanayev-Смуслов (1904). kaca 546–551.

[1499] Akademi Kyiv iku alma mater akèh profesor filsafat Rusia: V. N. Karpov, sing mènèhi kuliah ing Akademi St Petersburg; P. S. Avsenev (sabanjuré Archimandrit Theophan Avsenev); S. S. Gogotsky – ing Universitas Kyiv, P. D. Yurkevich – ing Universitas Moskow, O. M. Novitsky – ing Liseum Odessa; Vl. Solovyov dadi murid Yurkevich (Zenkovsky. Jilid 1. kaca 314–321; cf. kaca 305; Florovsky. kaca 241 sarta salajengipun).

[1500] Nikanor. Vol. 1, kaca 269. Babagan ngajar, delengen: Chistovich, kaca 180–331; Rostislavov, ing: VE. 1872, No. 9, kaca 154–158. Sajrone 40 taun (1809–1851), ana 10 rektor; Filaret Drozdov nyekel jabatan paling suwe (1812–1819). Delengen uga dhaptar rektor ing Cyprian Kern, ing: Istina. 1956. kaca 284.

[1501] Nikanor. Vol. 1, kaca 125; cf. kaca 265.

[1502] Korespondensi Metropolitan Makarii Bulgakov saka Moskow, ing: TKDA. 1907. 11. kaca 480; Titov, F. 'Metropolitan Makarii Bulgakov saka Moskow', ing: BV. 1907. 6. kaca 397, 398 lan salajengipun.

taun 1870 nyebabake kemarahan gedhe[1503] . Amarga upaya mungsuhe, Profesor A. F. Lavrov-Platonov saka Akademi Moskow, reformasi iku gagal. Sabanjure, nalika Lavrov dadi vikaris Keuskupan Moskow, dhèwèké ana ing sangisoré wewenangé Metropolitan Makarii, sing nyerahaké pangelolaan keuskupané marang Uskup Alexii (kaya jenengé Lavrov saiki), supaya dhèwèké isa ngirit wektu kanggo nyambut gawe ing *History of the Russian Church*[1504] .

Antarane para profesor ing Akademi St Petersburg, Ioann Sokolov (1818–1869) uga pantes disebut. Pangrembakané dipengaruhi déning para guruné ing Akademi Moskow – Filaret Gumilevsky, A. V. Gorsky lan F. A. Golubinsky. Sawisé lulus saka Akademi, Sokolov tetep ana ing kono kanggo mulang etika, teologi pastoral, lan studi Kitab Suci. Banjur piyambakipun dipindhahaké menyang Akademi St Petersburg, ing ngendi piyambakipun paring kuliah babagan hukum kanonik sajrone sepuluh taun, sawisé, sanadyan nampa kritik pedhes saka Metropolitan Filaret, diparingi gelar Doktor Teologi amarga karyané *An Outline of a Course in Canon Law*[1505] . Saka taun 1855 nganti 1857 dhèwèké dadi rektor Seminari Teologi St Petersburg, lan saka taun 1864 nganti 1867 dadi rektor Akademi St Petersburg; ing antarané pangangkatan mau, dhèwèké ngladèni dadi rektor Akademi ing Kazan. Banjur dhèwèké dadi Uskup Smolensk nganti seda prematur. Kebetulan, pindhahé dhèwèké menyang Kazan bareng karo diangkaté Makarii Bulgakov dadi Uskup Tambov. Archimandrit Porphyry Uspensky, sing piyambak wis nandhang sangsara amarga konservatisme hierarki, nulis ing buku diari sing narik kawigaten kaya ngene: "Ana wektu-wektu sing ora nyenengake nalika cakupan kegiatan migunani saka wong-wong sing duwé bakat diwatesi. Mangkono jaman kita saiki. Anyar-anyar iki, rektor Seminari Teologi St. Petersburg sing cerdas, Archimandrit Yohanes, dipindhahake saka kene menyang Kazan, lan ing panggonane falcon padha masang gagak, Archimandrit Nektarios, sing dipanggil saka Kyiv kanggo njabat. Rektor Akademi, Kebawah Makarii, dipindhahake menyang Tambov, ing kana dhèwèké bakal ngadili para rohaniawan mabuk lan kamungkinan ora bakal nerusaké sajarah Gréja kita, sing mung telung pérangan pisanané sing wis diterbitaké ing dina-dina pungkasan iki. Dhèwèké ora nduwé kabegjan kanggo éntuk pangayoman saka metropolit anyar sing atiné ketat[1506] . Metropolit sing dimaksud ing kéné yaiku Grigorii Postnikov. Ing memoaré Metropolitan Leontius saka Moskow (1891–1893), muridé Ioann Sokolov, ana uga informasi babagan persis apa sing ditindakake sing pungkasan mau nganti nampa ora disenengi déning Metropolitan Grigory: "Ioann Sokolov mulang hukum kanonik… kita padha ngrungokaké pelajarane kanthi seneng. Dheweke pancen duwé bakat gedhé, duwé pamikiran sing ngrembaka kanthi wani lan akal sing waras. Dheweke bisa nggawe mata pelajaran sing katon mboseni dadi banget narik kawigaten liwat cara penyampaiané. Ing pangajarané, dheweke béda banget karo Makarii (nunjukaké marang Makarii Bulgakov. – I. S.), ngomong rada alon, ngetokake pitakon lan ngrampungake kanthi apik banget. Utamane, dhèwèké duwé bakat kritis. Aku kelingan nalika dhèwèké nganalisa 'Peraturan Rohani'; kita kabèh kagum. Aku mikir kita bener nganggep Bapa Ioann luwih unggul tinimbang Makarii amarga pikirane sing jero lan mandhiri. Sayange, watak eksentrik Bapa Ioann lan luwih asring meledak kanthi semangat gedhe malah nglarani dheweke lan ngalambatkake kemajuane ing hierarki. Sayang tenan yen wong pinter iki ora urip luwih suwe dadi uskup." Nikanor Brovkovich, uga murid Ioann Sokolov, negesake kawruh sing jero lan bakate minangka penceramah. Dheweke kanthi pas nggambaraké Yohanes minangka biksu sing wicaksana sing

---

[1503] Bab rasa ora puasé para uskup marang pidato Makarii kanggo mbela reformasi peradilan, delengen: Savva. Chronicle. 6. kaca 656; cf. § 6. Biografi Makarii: Titov, F. Makarii (Bulgakov), Metropolitan Moskow lan Kolomna. Moskow, 1895–1897. 2 jilid. Makarii minangka teolog lan sejarawan gereja bakal dibahas ing Jilid 2, ing ngendi bibliografi uga bakal disedhiyakake. Delengen uga: Titov, ing: BV. 1907. 6 lan salajengipun lan ing: TKDA. 1907. 6.

[1504] Ing Akademi Trinitas Suci. kaca 643; Titov, ing: BV. 1907. 6. kaca 391 sarta salajengipun; Nikanor. 1. kaca 258. E. E. Golubinsky nyebutaké tuladha liya babagan kabecikan Makarii ing pangantar Bagéan 2 saka Jilid 1 *History of the Russian Church*: sanadyan Golubinsky wis maringi kritik pedhes marang jilid-jilid kapisan *History of the Russian Church* karya Makarii[], sing mbela jilid kapisan saka karya Golubinsky ing ngarepe Sinode Suci, sing nesu amarga kritik ilmiah panulis, lan njamin Golubinsky diparingi gelar akademik, uga ijin nerbitake karyane (deleng obituari E. E. Golubinsky, ditulis dening S. I. Smirnov, ing: ZhMNP. 1912. 5; Lebedev, A. P. 'Memoirs', ing: BV. 1907. 1).

[1505] Filaret. Kumpulan Panemu. 4. kaca 27–32. Bab Ioann Sokolov: PBÉ. 7. kolom 141–156.

[1506] Porfirij Uspenskij. Buku Uripku. 7. kaca 77.

nandhang "sedhih donya". Gugupé pancèn patologi lan dadi salah siji sebab kenapa dhèwèké bener-bener kobong ing geni semangat sing nyeruak urip rohani Rusia ing taun 1860-an (deleng § 9)[1507] .

Ora bisa ora nyebut F. Sidonsky (1805–1873), sawijining dosen filsafat ing Akademi St Petersburg. Dheweke lulusan akademi iki lan wiwit taun 1833 dadi profesor filsafat; nanging, dheweke kapaksa ninggalake jabatané wiwit taun 1835. Ing taun 1864, nalika wektu kuwi dheweke wis dadi pandhita, dheweke diundang kanggo njabat profesor filsafat ing Universitas St Petersburg. Ing akademi kuwi, dhèwèké maringi kuliah babagan sajarah filsafat, etika, lan hukum alam, lan dhèwèké dadi sing pisanan nindakake kuwi nganggo basa Rusia. Dhèwèké ora nggatekake buku ajar lawas sing isih disahake sacara resmi déning Baumeister lan Winkler, sing dirasakake para mahasiswa njijiki. Ing kuliahé, Sidonsky ngenalaké "akèh gagasan sing lagi narik kawigatèn para pamikir Jerman lan Prancis ing wektu kuwi; kanthi mangkono, dhèwèké nyemangati lan njaga rasa penasaran para mahasiswa lan mbangun ing atiné kepinginan kanggo mikir filosofis"[1508] . Pakaryan Sidonsky diterusaké déning V. N. Karpov (1798–1867), murid Skvortsov ing Akademi Kyiv. Karpov misuwur liwat terjemahan lan analisis dialog-dialog Plato. Sanadyan piyambakipun ngati-ati banget supaya ora nyimpang saka Ortodoksi, piyambakipun ora bisa sakabehe nyingkiri ngundang kecurigaan ing babagan iki. Salah siji kancane ing Akademi, Profesor Rostislavov, nyritakaké yèn Metropolitan Filaret Drozdov tau takon marang Karpov, ing ngarsané Metropolitan Seraphim Glagolevsky, apa akal nuntun marang agama, lan Karpov mangsuli ya, saéngga para hierarkis skeptis padha ora bisa mbantah. Sanadyan mangkono, piyambakipun saged tetep ajeg ing Akademi St. Petersburg lan ngajar ing kono salami 34 taun. Ing babagan filsafat, piyambakipun nyobi nyipta sistem dhéwé, adhedhasar agama Kristen lan nolak rasionalisme[1509] .

Saka akèh murid sing dipengaruhi déning Karpov, sing paling unggul yaiku Nikanor Brovkovich (1826–1890), mungsuh positivisme lan panyengkuyung idealisme Kristen[1510] . Memoiré sing banget menarik, sing mung diterbitaké taun 1900 kanthi judhul 'Biographical Materials', ngemot informasi (sawetara wis kita sebutaké) babagan guruné ing akademi – Makarii, Karpov lan Ioann Sokolov; uga kalebu renungan kritis sing kasebut ing kene babagan tatanan monastik ilmiah, sing dhèwèké dhéwé wis dadi bagéan wiwit taun sinau (1847–1851), sawisé ngucapake sumpah ing taun 1850. Panemu teologis Nikanor Brovkovich, kaya pandangan donyané sakabèhé, ndadèkaké dhèwèké dadi mungsuh sistem pendhidhikan sing lumaku ing Akademi. Nalika ing kuliah apologetiké dhèwèké wani nyakup filsuf kontemporer kaya Feuerbach lan Strauss, dhèwèké nemoni konflik karo rektor, Makarii Bulgakov. Wiwit kuwi, kegiatanné dianggep curiga, sing dadi alangan gedhé tumrap kariré. Tinimbang 'apologetika sing mbebayani', luwih saka limang taun nalika dhèwèké isih dadi dosen ing Akademi Moskow, dhèwèké kapaksa mulang pambuka teologi Ortodoks kanthi ketat manut buku teks Makarii Bulgakov sing diterbitaké taun 1847. Sajrone 14 taun sabanjure, Nikanor ngladeni kanthi berturut-turut minangka rektor telung seminari, banjur saka taun 1868 nganti 1871 dadi rektor Akademi Kazan, rektor pungkasan saka jaman pra-reformasi. Reputasine sing diraguhi minangka teolog ngalangi dheweke malah nalika dadi Jaksa Agung, Count D. A. Tolstoy, sing njaga dheweke ing pangkat uskup vikaris sajrone limang taun. Sabab sejatine saka

---

[1507] Leontius. 'Cathetanku', ing: BV. 1913. 9. kaca 169; delengen uga kaca 142–170. Babagan Akademi St. Petersburg ing taun 1840-an: Nikanor. 1. kaca 187 sarta salajengipun. Makarii Bulgakov uga kapaksa ninggalake akademi amarga alangan saka Metropolitan Grigorii Postnikov (Titov, ing: TKDA. 1895. 10. kaca 269); babagan intrik-intrik liyane saka Grigory, delengen: Savva. 4. kaca 171 lan salajengipun.

[1508] Rostislavov, ing: VE. 1883. 8. kaca 591 sarta salajengipun. Sidonsky dipecat saka Akademi sawisé nerbitaké karyané *An Introduction to the Science of Philosophy* (St Petersburg, 1833), déné Akademi Ilmu Pengetahuan St Petersburg maringi Dhèwèké Hadiah Demidov kanggo karya mau ing taun 1836! Ing taun 1856, dhèwèké kapilih dadi anggota Akademi; Universitas St Petersburg maringi dhèwèké gelar Doktor Filsafat kehormatan lan mènèhi pangkat Profesor Filsafat. Sidonsky kapengaruh déning idealisme filsafat Jerman (Zenkovsky. 1. kaca 312; Vladislavlev, M. 'Archpriest F. F. Sidonsky', ing: ZhMNP. 1879. 171. kaca 50–55).

[1509] Rostislavov, ing: VE. 1872. 9. kaca 183 sarta salajengipun; 1883. 8. kaca 601 sarta salajengipun; Barsov, T. V. N. Karpov minangka profesor, ing: Christian Readings 1898. 5; Zenkovsky. 1. kaca 314–316.

[1510] Nikanor Brovkovich: a) Bahan biografi. Odessa, 1900. Jilid 1 (akèh bahan menarik babagan sajarah pendidikan, tatanan monastik ilmiah lan episkopat ing abad kaping 19); b) Cathetan, ing: Arsip Rusia 1906. No. 2–3; c) Surat-surat – ing kono uga. 1909. 2. Karya utama Nikanor: Filsafat Positif lan Dzat Supersensibel. St Petersburg, 1875–1888. 3 jilid; Khotbah, Paguneman lan Pidato. Odessa, 1900–1901 (edisi kapindho). 5 jilid. Babagan Nikanor: Belyaev, N. 'Ing Eling-eling Kangjeng Nikanor', ing: Pravda Soborna, 1891, jil. 1, kaca 81–139; Rodossky, kaca 296–298. Babagan pandangan filsafaté Nikanor: Solovyov, V., ing: Pravda Obshchestvennaya, 1877, jil. 5, kaca 109–119 (ulasan babagan loro jilid pisanan *Positive Philosophy*); Zenkovsky. 2. kaca 88–100. Babagan Nikanor minangka pangkotbah, delengen jilid 2, sing uga nyakup tulisan-tulisané babagan Katolikisme.

kahanan angel iki yaiku Nikanor luwih unggul tinimbang para biksu sarjana lan hierark liyane saka segi bakat lan kawruh, uga anugerahé ing mbedhahaké khotbah. Dheweke wong sing nduwèni ciri pribadhi sing kenceng banget, sing ing Rusia—lan utamané ing hierarki Rusia—asring dianggep minangka pratandha liberalisme; lan angel ngilangi cap kuwi sajrone uripé. Untungé, pungkasané dhèwèké bisa dadi uskup agung. Khotbah babagan kauntungan perang—sing sakjatiné ora tau diwènèhaké—nggawé dhèwèké entuk pangayoman saka Jaksa Agung, K. P. Pobedonostsev; lan amarga 'tingkah laku donya' nalika ketemu garwané Alexander III wektu manuver ing Yelizavetgrad taun 1884, dhèwèké éntuk pangayoman paling dhuwur[1511] .

Sarjana liya sing wigati, kariré nyakup pérangan awal saka periode sing dirembug, yaiku Pendeta Agung G. P. Pavsky (1787–1863). Dhèwèké kalebu angkatan pisanan lulusan Akademi St Petersburg sawisé reformasi taun 1808–1814 lan banjur njabat dadi dosen Basa Ibrani Kuna. Sawisé ditahbisaké dadi imam, dhèwèké uga ditawani jabatan dadi profesor teologi ing Universitas St Petersburg lan dipercayakaké kanggo mulang Hukumé Gusti marang Tsarevich Alexander Nikolaevich. "Pavsky iku, sepisanan lan paling utama, sawijining filolog – dhèwèké nduwèni bakat lan intuisi filologis. Dhèwèké banjur tresna marang Kitab Suci Ibrani kanthi kabèh semangat lan gairah ilmiah." Saliyane basa-basa Semitik, Pavsky nguwasani basa Jerman, Prancis, lan Inggris kanthi apik, uga Sanskerta lan malah basa Islandia. Dheweke wis ngerti kabeh literatur linguistik jamané sing nyakup Perjanjian Lawas. Iki carane salah siji muridé nerangake pentinge kegiyatan mulangé babagan ' ' ing taun 1920-an lan 1930-an: Minangka profesor basa Ibrani, katoné dhèwèké ora bisa nduwèni pangaruh gedhé marang murid-muridé; nanging, ing babagan akademik, dhèwèké meh luwih migunani kanggo wong-wong mau tinimbang kabèh dosen teologi (kajaba sawatara) – iki amarga métodhe ngajaré. Sawise mulang tatabasa Ibrani marang sawetara kelas, piyambakipun milih nabi siji kanggo diterjemahake, sepisanan nganalisa—utawa mbantu para murid nganalisa—teges harfiahipun, lajeng nambah analisis kasebut kanthi panemu filologis lan teologis, ingkang tansah narik kawigaten para murid"[1512] . Kanthi cara iki, sajrone pirang-pirang taun, Pavsky nyakup kabèh Prajanjian Lawas ing kelas-kelasé. Cathetan kuliah saka salah siji muridé, sing diterbitaké kanthi litografi ing taun 1828, dadi sumebar ing kabèh akademi. Pavsky nerbitaké isi kuliahé marang ahli warisé ing loro buku cilik: *Doktrin Kristen ing Sistem Sing Ringkes Adhedhasar Pangerten Awali babagan Agama, Wahyu, lan Kitab Suci*, lan *Garis Besar Sajarah Gréja*. Nalika Seraphim, Metropolitan St Petersburg, krungu bab iki, dhèwèké nyuwun marang Metropolitan Filaret supaya mriksa buku-buku mau; Filaret nemokaké ing buku-buku mau 'ambiguitas lan kebingungan ing konsep-konsep'. Sabanjure, Seraphim nuntut panjelasan saka Pavsky lan nyerahake panjelasan mau, bebarengan karo komentar Filaret, marang Kaisar Nicholas I. Kaisar ora wareg karo panjelasan Pavsky, saéngga Pavsky kapaksa mundur saka jabatané ing kraton lan saka jabatan dosén. Kaisar maringi dhèwèké pensiun, sing ndadèkaké Pavsky bisa nyawiji sakabèhé marang karya ilmiah wiwit wektu kuwi. Kedadéan iki ana ing taun 1835, lan ora suwé sawisé, ing taun 1841–1842, Pavsky ngadhepi alangan anyar sing ana gandhèngané karo terjemahané Kitab Suci Lawas. Hieromonk Agathangel Solovyov nyulut akèh kontroversi babagan karya iki—anane, amarga akèh salinan sing nyebar, mesthi ora bisa dadi rahasia—kanthi ngumumaké ing endi-endi yèn terjemahané ora akurat ing sawatara pérangan lan ngowahi makna Kitab Suci; iki meksa panguwasa gréja supaya campur tangan[1513] . Ing ngisor iki kita bakal mbahas 'perkara Pavsky' iki kanthi luwih rinci; kaya sing kapisan, iki kanthi cetha nggambaraké kasulitan sing kudu diadhepi nalika makarya ing babagan studi teologi.

Pungkasan karir mulangé uga dumadi kanthi mendadak marang profesor studi sastra, Pendeta Agung K. I. Delektorsky († 1842). Minangka rohaniawan, dhèwèké wajib maringi khotbah ing gréja Kementerian Dalam Negeri. Dheweke sengit marang 'retorika seminari'; dheweke ngomong kanthi urip lan prasaja, ora wedi nyebutake ala-ala saka masyarakat aristokrat ing ibukota. Pendeta Agung I. Bazarov kelingan nalika Kaisar

---

[1511] Nikanor. Cathetan, ing: Arsip Rusia 1906. 3; panulis sing padha. Surat-surat – ing kana uga. 1909. 2. Bandhingna karo karakterisasi Florovsky babagan Nikanor minangka wong lan sarjana. kaca 224.

[1512] Rostislavov, ing: VE. 1872. 9. kaca 164. Cf.: Florovsky, kaca 194 lan salajengipun; Barsov, N. I., 'Protopriest G. P. Pavsky – Biografi Adhedhasar Bahan-bahan Sing Durung Diterbitake', ing: Russian Studies, 1880, 1–6; Chistovich (1857), kaca 354 lan salajengipun, 396.

[1513] Babagan 'perkara Pavsky', delengen: Collection. 113. 1. kaca 133–138 (babagan buku teks kanggo ahli waris); wangsulan Pavsky marang komentar Filaret: Readings. 1870. 2. Beragam. kaca 175–208; cathetan Filaret: Kumpulan Panemu. 2. kaca 342–358; layang-layang Pavsky marang V. A. Zhukovsky, pangasuh calon ahli waris: Arsip Rusia. 1887. 7. kaca 310–326 (kalebu layang saka Zhukovsky marang Kaisar Nikolaus I); delengen uga: Chistovich, kaca 372. Bab pitakonan terjemahan, delengen jilid 2.

Nikolaus nate kandha marang pendeta mau: 'Pastur, panjenengan isih kasep banget dadi penuduh', kang dijawab Delektorsky: 'Paduka, kula boten mangertos kapan Gusti badhe nyaur kula dhateng Pangadilanipun. Nalika pepadhang isih sumunar, kula kedah makarya supados nylametake nyawa para pamireng kula.' Ing taun 1835, Delektorsky dipecat saking akademi[1514] .

Akademi Kazan direformasi luwih pungkasan tinimbang kabeh akademi liyane; ora miwiti maneh kegiyatan nganti taun 1842. Jaksa Agung Nechaev lan Protasov nundha pambukaan akademi sing wis direformasi, kanthi alesan kurang dana, nanging sejatine amarga alasan khas jaman Nikolaus: sumebaré unsur mahasiswa sing ora tentrem iku ora dikarepake sacara politik. Mung Uskup Agung Vladimir Uzhinsky saka Kazan (1836–1848) sing pungkasane kasil meksa mbukak maneh akademi kasebut. Amarga gedhong seminari rusak parah amarga kobongan, ruang kuliah kudu disiyapake ing loteng Biara Spassky, lan para mahasiswa diparingi papan nginep ing sel para biksu. Rektor akademi, Archimandrit Grigory Mitkevich (1844–1851), lan Uskup Agung Grigory Postnikov (1848–1856) wis nindakake akèh kanggo akademi ing babagan finansial[1515] . Ing antarané para dosen, Archimandrit Feodor Bukharev sing wis kasebut mau lan, utamané, Ioann Sokolov dadi sing paling menonjol . Kursus teologi dogmatik sing diwulangaké déning Sokolov ing Kazan (lan sakwisé ing St Petersburg) marakaké kesan sing padha kuwat marang para mahasiswa kaya kuliahé sadurungé babagan hukum kanonik ing St Petersburg. Salah siji sing rawuh ing kuliahé John ing Kazan kelingan kanthi semangat babagan jero lan cetha pamikirane, orisinalitas basa sing luar biasa, lan jenius pribadhi sing unik sing nyawiji ing saben tumindaké. "Ciri khas kuliahé yaiku gabungan analisis filsafat sing alus lan jero karo sentuhan mistisisme—sing paling murni, paling luhur, lan paling mulya, sakliyane"[1516] . Sanadyan akèh pantesé, Sokolov minangka dosen lan rektor, miturut P. Znamensky—sing uga dadi salah siji muridé—duwé napsu kuwasa lan kebak rasa ngremehake, kadhangkala meh kasar, ora mung marang murid nanging uga marang para profesor. Ngluwihi wewenangé, dhèwèké mindhahaké para profesor lan dosen saka siji departemen menyang departemen liyané lan ngganggu kegiyatan mulangé. Wataké sing anèh lan tingkah polahé kuwi, miturut Znamensky dhéwé, dadi alangan gedhé tumrap lumakuné proses akademik sing lumrah[1517] . Para penerusé, Archimandrite Innokenty Novgorodov (1867–1868) lan Nikanor Brovkovich (1868–1871), nindakake upaya gedhé kanggo mbeneraké akibat negatif saka masa pimpinane[1518] .

Kaya sing katon saka conto-conto sing diwenehake, sajrone sawetara wektu sadurunge reformasi taun 1869, Akademi Kazan dadi panggonan pangasingan kanggo para biksu sarjana sing 'berpikiran liberal' (Bukharev, Sokolov, Brovkovich). Iki béda karo akademi liya amarga dianggep minangka akademi misi, dirancang kanggo ngenalake para mahasiswane marang agama lan basa bangsa-bangsa non-Rusia ing Rusia. Nanging, sadurunge taun 1869, mung dhasar-dhasaré sing lagi diletakake.

Reformasi taun 1808–1814, saliyane mbenerake kekurangan sekolah teologi, uga nduweni tujuan kanggo ngembangake kurikulum. Kaping pisan lan paling utama, dadi cetha yen wong-wong sing wis lulus saka seminari miturut kurikulum lawas ora duwe kawruh sing cukup kanggo melu kuliah akademik miturut standar ilmiah anyar. Ing wektu sing padha, katingal ana kekurangan dosen sing pantes sing cukup gedhe. Begjané, ora suwe banjur cetha yèn ana akèh para mudha sing pinter ing antarané para mahasiswa, sing ing sangisoré sistem anyar mau ora suwe banjur dadi guru sing apik. Generasi anyar para dosen nyoba ndhasarake pangajarané marang riset ilmiah mandhiri. Pangarepan iki nemoni panentangan represif saka para rektor lan uskup dioceasan, marang sapa akademi-akademi mau tundhuk. Sajrone 30 taun sawisé reformasi, kurikulum anyar alon-alon dibalèkaké manèh

---

[1514] Bazarov, I. I. Memoir, ing: Russian Articles 1901, no. 5, kaca 278; Rostislavov, ing: Encyclopaedia Russica 1872, jilid 9, kaca 162; 1883, jilid 8, kaca 590; Rodossky, kaca 131 sarta salajengipun. Kanggo gambaran umum babagan Akademi St Petersburg ing taun 1830-an–1850-an: Chistovich (1857). kaca 180–331; Nikanor. Jilid 1. kaca 121–192; Rostislavov, ing: V.E. 1872. Jilid 9; 1883. Jilid 8.

[1515] Koleksi. 113. 1. kaca 73] lan salajengipun; 2 PSZ. 17. No. 15803. Babagan pangajaran ing taun 1842–1870: Znamensky. Sajarah Akademi Teologi Kazan. 3 jilid. (1891–1892); Kharlamovich, ing: PBÉ. 8. Kol. 722–750, 702–711.

[1516] Disitir ing: Rozhdestvensky, D. V. His Eminence John, Bishop of Smolensk, ing: In Commemoration of the Centenary (1814–1914) of the Moscow Theological Academy (Sergiev Posad, 1915). Vol. 1. kaca 237.

[1517] Znamensky. Op. cit. 1. kaca 139–146, 157, 161 sarta salajengipun; cf.: Kharlamovich, ing: PBE. 8. kol. 708 sarta salajengipun. Bab Bukharev – ibid. kol. 734 sarta salajengipun; cf.: PBE. 7. Kol. 146 sarta salajengipun, 143 sarta salajengipun.

[1518] Babagan Nikanor Brovkovich: PBE. Jilid 8. Kolom 710 sarta salajengipun; RBS. Naake, Nikolai (1914). kaca 279–288; delengen § 21 ing ngandhap. Innokenty minangka pangripta panaliten kritis patang jilid babagan pangakuan iman Kulon (Teologi Eksegetis. Kazan, 1859–1864). 4 jilid; PBE. 8. Kol. 709 ff., 735; 5. Kol. 962.

marang kurikulum lawas lan, pungkasané, ing taun 1839–1840, kanthi idiné Kaisar Nikolaus I, diwatesi abot déning Jaksa Agung Protasov. Kabeh langkah-langkah iki marakake pukulan abot marang pendidikan akademik lan seminari, nanging ora bisa maneh nyegah karya ilmiah ing babagan teologi. Sanadyan ana penindasan, sekolah teologi kuwi tetep lestari, terus berkembang, lan nyiyapake dhasar kanggo bangkité teologi kanthi cepet ing separo kapindho abad kaping sanga welas, nalika reformasi taun 1808–1814 pungkasane ngasilake woh.

(d) Proses politik lan sosial ing jaman Nicholas I mesthi nduwèni pangaruh gedhé marang urip njaba sekolah teologi, ngowahi kanthi signifikan; nanging pangembangan jeroé, ing sipat pokoké, kabentuk déning semangat reformasi jaman Aleksandria. Standar pendhidhikan mundhak, nyebabake panjaluk sing luwih dhuwur marang ketekunan lan kecerdasan murid. Ing meh kabèh akademi lan seminari, cara sinau ngapal sing wis lumaku ing abad kaping 18 alon-alon diilangi. Para murid lan mahasiswa, ing sisihé, wiwit nuduhaké minat sing saya mundhak marang ilmu pengetahuan. Bukti paling apik saka iki yaiku para pengajar, sing diuripaké manèh kanthi dilebokaké para mudha, sing sanajan ing separo kapindho periode sing digatekake isih bisa njaga semangat lan vitalitas proses pendidikan. Tren anyar iki uga ninggalake tapak ing sistem ujian. Sadurunge, nilai setengah taun lan taunan ing ujian lisan ing akademi lan sawetara seminari wis dadi penentu masa depan siswa. Nilai kasebut nemtokake posisi ing daftar kelas lan mula, sawisé ujian pungkasan, nduwèni pengaruh penentu marang karir profesionalé. Nanging, nilai apik mung asil saka ketekunan lan memori sing apik, sing mbantu para siswa ngapalake buku teks. Sawisé reformasi taun 1808–1814, tugas-tugas semester para siswa diwènèhi bobot luwih gedhé, sing ora mung nuduhaké kawruh nanging uga tingkat pangerten marang bahan sing dipelajari, lan kadhangkala uga kemampuan kanggo nindakake analisis kritis. Para mahasiswa ing taun pungkasan saiki diwajibake nyerahake makalah akademik (sing diarani 'course'), sing ditliti lan dinilai kanthi teliti, utamane kanggo mahasiswa sing kalebu sepuluh besar ing ujian lisan. Makalah-makalah iki asring disunting déning para dosen (ing Moskow, kadhangkala ditindakake déning Metropolitan Filaret dhéwé) lan sabanjuré diterbitaké. Sistem iki nyengkuyung para mahasiswa kanggo nyinaoni kanthi khusus ing sawijining widang. Sayange, spesialisasi iki arang banget digatekake nalika mantan lulusan—sing saiki dadi dosen—diwenehi mata pelajaran: dianggep manawa lulusan akademi kudu nguwasani kabeh mata pelajaran nganti bisa mulang endi wae. Nanging ing seminari isih ana prastawa ing ngendi sawijining dosen, sawisé ngajar mata pelajaran sing padha pirang-pirang taun, nduwé kasempatan nerusaké karya akademiké ing widang sing dadi minaté. Nanging ing akademi iki meh ora mungkin, paling ora kanggo para biksu sarjana, amarga pangkat kariré gumantung marang ganti mata pelajaran sing terus-terusan. Akibate, sanajan isih dadi mahasiswa, sarjana enom kuwatir yèn mengko dhèwèké bakal kapisah saka cabang ilmu sing dadi kesukaane. Saliyane, nerusake praktik abad kaping 18 lan ngrugikake sekolah teologi, lulusan akademi teologi umume ngisi jabatan pengajar ing lembaga pendidikan tinggi sekuler: universitas, Akademi Medis-Bedah, lan liya-liyane. 'Pemborosan bakat' sing paling parah kelakon nalika M. M. Speransky mbutuhake akèh profesor yurisprudensi Rusia[1519] .

Kaya sadurunge, akademi-akademi mau ana ing sangisoré pangawasan uskup-uskup dioceasan sing relevan. Nanging, sawisé Protasov diangkat dadi Jaksa Agung, Akademi St. Petersburg nduwé alesan luwih kanggo wedi marang campur tangané tinimbang Metropolitan Seraphim sing wis tuwa. Metropolitan Evgeny Bolkhovitinov saka Kyiv ora pati minat marang urusan akademi ing sangisoré wewenangé; nanging penerusé, Metropolitan Filaret Amfiteatrov, malah ngawasi kanthi ketat supaya pangajaran ing akademi kuwi lumaku kanthi semangat konservatif. Akademi Moskow ana ing sangisore pangawasan terus-terusan Metropolitan Filaret Drozdov, sing ngawasi kanthi ketat ora mung kegiyatan para dosen nanging uga urip para mahasiswa lan semangat akademi kasebut. Dheweke prihatin ora mung marang kualifikasi akademik para profesor nanging, luwih saka kabeh, marang sikap pribadhi marang babagan iman. "Guru sing ora pracaya ing sembarang jurusan mbebayani kanggo akademi," ujare nalika semana[1520] . Metropolitan nganggep panggunaan metode ilmiah-kritik ing teologi minangka pratandha mbebayani saka ora pracaya. Kunjungan asring lan rawuhe kanthi rutin ing ujian

[1519] Babagan sistem pangajaran lan urip mahasiswa, delengen: Titlinov. Jilid 1, kaca 122 sarta salajengipun, 261–292; Jilid 2, kaca 4–35, 47–64, 80–139, 173–192; Smirnov (1879), kaca 150–247, 484–489; Chistovich (1857). kaca 185–330; Znamensky. Op. cit. 1–2; PBE. 8. kolom 722–750, 753–768; Nikanor. 1; Cyprian Kern, ing: Istina. 1956. kaca 254–265. Antara taun 1824 lan 1828, papat mahasiswa dikirim saka Akademi Moskow menyang Jerman, ing kana padha sinau hukum ing sangisore Savigny; sawisé kuwi padha dadi profesor ing Rusia (Smirnov. (1879). kaca 484 lan salajengipun.).

[1520] Filaret. Kumpulan Panemu. 5. 1. kaca 109.

marakake rasa wedi ing para profesor lan mahasiswa. Ing ngarsané mahasiswa, Metropolitan Filaret kerep ngkritik apa sing diomongaké dosen nganggo tembung sing paling kasar, lan ora ana sing bisa yakin yèn dhèwèké ora bakal ngganggu. Perselisihane karo rektor, Archimandrite Polikarp Gaitannikov (1824–1835), ing akademi kuwi suwé dieling-eling[1521] . Asilé saka pangendalian kaya ngono—sing saka sudut pandang pedagogis banget diraguhi—yaiku para profesor wiwit nyelarasaké kuliahé karo pandangan Metropolitan. 'Semangat Filaret' mbentuk luwih saka siji generasi mahasiswa ing Akademi Moskow, nemtokaké pandangan teologis, eklesiastikal , lan politiké. Sanajan ing pungkasan abad kaping 19, iku isih katon ing akèh teolog lan hierark. Peraturan anyar babagan pendhidhikan, kang nggawa ciri disiplin militer lan diilhami déning Jaksa Agung Protasov, nyebar saka Akademi St Petersburg menyang akademi-akademi liyané. Ing Kazan, peraturan mau dikenalké déning Archimandrite Ioann Sokolov. Minangka rektor, dhèwèké ngatur gaya rambut para mahasiswa, nyusun barisan miturut dhuwuré nalika ibadah, lan ngenalaké seragam – sawijining rezim ketegasan sing kakehan, miturut sejarawan akademi[1522] . Sebaran jembar saka jinis pangaturan pedantis iki dibuktèkaké kanthi cetha déning memoar para mahasiswa saka manéka lembaga pendhidhikan teologi. Siji-sijine faktor sing nyumbang marang pelonggaran sakwisé iku yaiku pergantian guru-guru utama sing kerep, utamané para rektor. Kontinuitas pendhidhikan mung bisa dijaga nganti sawetawis amarga para inspektur, sing diganti luwih jarang. Aturan-aturan kuwi luwih ketat ing Moskow, ing ngendi, miturut semangat Filaret, ana upaya kanggo misahake para siswa saka urip ing njaba tembok akademi sak isa-isané. Respon ing jero akademi, lan ing sawetawis kelas ndhuwur seminari, yaiku ambruké disiplin lan malah pesta ngombe[1523] .

Owahan pamanggih umum ing taun-taun awal pamaréntahan Alexander II mesthi waé mengaruhi pendhidhikan teologi. Para mahasiswa nuduhaké minat gedhé marang prakara urip umum lan jurnalistik sekuler, utamané ing debat babagan topik-topik mau sing muncul ing kaca-kaca jurnal anyar sing lagi muncul wektu kuwi. Ing seminari, miturut Metropolitan Filaret, 'wiji demokrasi' wis ditandur. Para siswa seminari ora mung nyerna majalah lan pamflet sing dilarang, nanging uga karya-karya teologi liberal Jerman lan malah materialisme filsafat, kaya ta karya-karya Feuerbach. Tandha kang nguwatirake yaiku melu para mahasiswa saka Akademi Teologi lan Universitas Kazan ing upacara pangeling-eling kanggo wong-wong sing tiwas nalika rusuh tani ing desa Bezda (Gubernur Kazan)[1524] . Cetha manawa ora mungkin misahake sekolah teologi saka owah-owahan sing kedadeyan ing urip umum. Tandha pungkasan jaman Nicholas ing babagan pendidikan teologi yaiku panjaluk reformasi anyar sing diajokaké déning pendapat umum sing diuripaké manèh.

§ 21. Pendidikan teologi sawisé reformasi sekolah taun 1867–1869.

Kabijakan Protasov kanthi tegas nambah parah rasa ora puas marang kahanan pendhidhikan teologi lan sistem pangasuhan ing lembaga pendhidhikan teologi sing muncul sawisé reformasi taun 1808–1814. Malah para hierark gréja sing nalika isih enom wis nyengkuyung tenan prinsip-prinsip reformasi 1808–1814 saiki padha ndeleng kuwi kanthi was-was, sanajan ora sarujuk karo pandangan Nicholas I lan Protasov babagan tujuan pendhidhikan teologi. Sawetara hierarkh iki, kaya Metropolitan Filaret Drozdov lan Filaret Amfiteatrov, nemokake awake dhewe ana ing kahanan angel. Sanajan padha ngecam kecenderungan reaksioner ing kabijakan pendidikan jaman Nicholas, dheweke dhewe malah menehi dhukungan kuat kanthi nindakake tugase ngawasi lembaga pendidikan teologi ing wewengkon keuskupan. Luwih saka kabeh, padha nyoba nyegah cara-cara modhèren panaliten kritis—sing dadi kecenderungan para dosen teologi—supaya ora mlebu ing donya akademik

---

[1521] Smirnov (1879). kaca 83 sarta salajengipun, 205 sarta salajengipun, 249; Ing Akademi Trinitas Suci. kaca 621. Cathetan: cathetan kuliah Filaret babagan sajarah Gréja (wiwit taun 1810) migunani kanggo nggambaraké pandangané babagan proses pendhidhikan (Koleksi Panemu. Jilid 1, kaca 26–31), sing terus dadi conto kanggo kursus Sejarah Gréja ing Akademi St Petersburg ing taun-taun sabanjuré; karya-karya Protestan disaranaké minangka bahan tambahan. Cf.: Lebedev, A. P. Historiografi Gerejawi. Moskow, 1898. kaca 490, 495. Ing salah siji cathetané (1814), Filaret ngajokaké ngembangaké kurikulum ing ilmu teologi (Kumpulan Panemu. Jilid 1. kaca 141–144; ing kono uga Jilid 2, kaca 82 lan salajengipun, 157, 161, 411–420; Jilid 5, No. 1, kaca 25).

[1522] Znamensky. Jilid 1, kaca 139 lan salajengipun, 169, 165; Smirnov (1879), kaca 150 lan salajengipun; Rostislavov, ing: VE. 1873. 9; 1883. 8; Ing Trinity ing Akademi. kaca 208; Nikanor. 1. kaca 133.

[1523] Delengen: Chistovich (1857); ibid. – Akademi St Petersburg sajrone 30 taun kepungkur (1858–1888). St Petersburg, 1889. kaca 9, 74; Ing Gréja Trinitas ing Akademi. hlm. 23, 616 lan liya-liyané; BV. 1914. 11–12. hlm. 326–334.

[1524] Filaret. Kumpulan Panemu. 5. 1. kaca 159, 77 lan salajengipun, 303 lan salajengipun; panemu Filaret babagan upacara pangeling-eling Bezda ing Bezda – ing kono kaca 54–59, 60 lan salajengipun, 83, 95–106; Znamensky. 1. kaca 193–210.

lan departemen universitas. Ing kalangan para dosen, kapercayan manawa reformasi anyar perlu wis nyebar, sanajan ora ana pangerten sing cetha babagan tujuane. Ora pantes mung bali menyang gagasan reformasi taun 1808–1814 wis cetha sanajan kanggo wong sing nduwé pangerten jero; jaman wis owah banget nganti dibutuhake pendekatan anyar kanggo ngreformasi kurikulum lan sistem pendidikan sakabehe. Saliyane, amarga dana sing ora cukup, kahanan finansial sekolah teologi dadi ora bisa ditahan. Iki paling dhisik ditrapake marang para pemegang beasiswa negara sing butuh pitulungan, kahanan bangunan sing ngemot seminari lan sekolah teologi distrik, gaji cilik para guru—sing ninggalake jabatané ing kanggo nggoleki gawean liya—lan akèh kekurangan liyane. Ing sangisoré Kantor Jaksa Agung Protasov, birokratisasi sistem pendhidhikan teologi saya tambah parah[1525] .

Kanthi kahanan kaya ngono, cetha banget kenapa kabijakan domestik liberal Alexander II nduwé pangaruh sing kuwat lan langsung marang pendhidhikan teologi, lan uga marang perasaan para rohaniawan. Dorongan pungkasan kanggo reorganisasi pendidikan teologi asalé saka reformasi radikal lembaga pendidikan sekuler sing diwiwiti ing taun 1860-an, sing ndadekake ketinggalan sekolah teologi—sing isih mandheg ing tingkat Nicholas I—dadi luwih katon. Wiwit taun 1866, Count D. A. Tolstoy nyekel jabatan ganda minangka Menteri Pendidikan Umum lan Jaksa Agung Sinode Suci. Cetha yèn dhèwèké nyoba nerapaké prinsip-prinsip reformasi sekolah sekuler uga ing babagan pendidikan teologi. Ing wiwitan pamaréntahan Alexander II, aturan sensor dilonggarké. Majalah anyar wiwit muncul, kalebu sing keagamaan, sing langsung miwiti ngritik kekurangan sistem pendhidhikan teologi. Ing taun 1860, Metropolitan Filaret Drozdov nulis manawa kritik saka pendapat umum "ngemot gagasan sing sepihak, gegabah, lan sombong. Wong-wong sing mbahas Rusia ing maneka babagan ngoyak saka ekstrim muji dhiri nganti ekstrim ngecam sakabehe. Tinimbang kanthi alus nunjukake cacat lan kekurangan, padha ngucapake panilaian sing ngina lan ejekan kasar." Ing wektu sing padha, Metropolitan ngajak manawa "kita dhewe kudu luwih dhisik owah ing pirang-pirang cara, mbangun maneh akeh bab, lan nyingkiri akeh saka sing lawas lan rusak." Gagasan sabanjure nggumunake (yen dipandang saka sakabehe panemu Filaret): "Kayane gagasan sing apik kanggo ngedegake fakultas teologi ing universitas, ing ngendi wong-wong sing wis ngrampungake kabeh kurikulum gimnasium bisa ditampa tanpa mbedakake status sosial (yaiku tanpa nggatekake afiliasi kelas. – I. S.)… malah akademi teologi uga mbutuhake reformasi rasional, utamane babagan status istimewa sing diduweni[1526] . Nanging, Metropolitan ora nate mikirake reformasi radikal sing lagi dadi panjalukan umum, nanging mung apa sing dijenengi 'langkah-langkah sing wajar'. Watara setaun sawisé, ing layang marang Jaksa Agung, Count A. P. Tolstoy, tanggal 10 Februari 1861, babagan laporan rapat Komite Usulan Reformasi Sekolah Teologi sing ana wektu kuwi lan babagan 'argumen' para profesor Akademi Moskow, Filaret nulis: "Sakabèhé, nalika mbahas reformasi sekolah, pantes digatekake yèn mayoritas kritik, sing kebak ing usulan-usulan mau, nuntun, kanthi inferensi langsung, ora mung marang kabutuhan ngreformasi statutus nanging luwih marang kabutuhan nancepake semangat, kegiyatan, semangat sing kuat lan kesadaran sing jero manawa kaku sing kakehan lan kelonggaran sing munafik marang murid-murid iku dudu kabecikan, nanging cacad"[1527] . Ing kéné, Filaret ngomong minangka politikus budaya konservatif. Dheweke trampil nggunakake 'otokritik' saka para profesor, sing diungkapake nalika debat sengit babagan pedagogi, kanggo nggeser fokus saka revisi radikal statut—sing dianggep ora dikarepake lan bisa nyebabake owah-owahan ing sistem pendidikan lan administrasi—menuju topik sing luwih netral[1528] .

[1525] Metropolitan Filaret Drozdov uga kapaksa ngakoni kasunyatan iki (Kumpulan Panemu. Jilid 4. kaca 574 lan salajengipun).

[1526] Italic panulis. Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 4. kaca 366, 368. Memoar, diari, lan kumpulan surat saka wong-wong jaman semana wigati kanggo nggambaraké panemu umum ing awal taun 1860-an, utamané ing kalangan rohaniawan. Aspirasi liberal kacermin ing akèh artikel ing jurnal teologi, ing ngendi prakara murni akademik dipinggiraké (deleng § 9). Miturut Piagam Universitas anyar tanggal 18 April 1863, kursi anyar ing ngisor iki diadegaké ing universitas: 1) teologi, 2) sajarah Gereja ing fakultas sajarah lan filologi, lan 3) hukum kanonik ing fakultas hukum. Teologi dadi wajib kanggo kabèh fakultas. Metropolitan Filaret pracaya manawa kabèh disiplin iki kuduné diwulangaké déning profesor rohaniwan, nanging ing praktik mung dipatuhi kanggo teologi; loro disiplin liyané, kanthi arang banget (umpamane M. Gorchakov lan A. Ivantsov-Platonov), diwulangaké déning profesor awam (Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 5, No. 2, kaca 778–784, 801–806; delengen uga: Florovsky, kaca 355 lan salajengipun.).

[1527] Filaret. Panemu-panemu sing Dikumpulake. Jilid 5, No. 1, kaca 18–20.

[1528] Babagan sajarah panitia iki sing dipimpin dening Uskup Agung Dimitri Muretov: Titlinov. Jilid 2, kaca 230–281; Smirnov, N. K. His Eminence Dimitri Muretov, Uskup Agung Kherson lan Odessa (Moskow, 1898), kaca 210. Ing kalangan pendhidhikan Rusia wektu kuwi, pandangan manawa ing sekolah minangka lembaga pendhidhikan, dudu sistem nanging manungsa sing nduwèni peran mutlak,

Nalika masyarakat padha rembugan babagan reformasi dhasar, Sinode Suci nindakake sawetara panyempurnaan cilik ing kurikulum. Ing taun 1858, survé diilangi saka kurikulum seminari lan pangajaran ilmu alam dikurangi. Ing taun 1865, sinau kedokteran, ilmu alam, lan pertanian dibubarake, nanging syarat kawruh basa kuna ditambah lan pedagogi dilebokake ing kurikulum. Langkah paling wigati saka Sinode Suci yaiku pambentukan ing taun 1860 Komite Usulan Reformasi Sekolah Teologi sing kasebut mau, sing dipimpin déning Uskup Agung Dimitri Muretov saka Kherson; Profesor A. V. Gorsky uga dadi anggota komite. Ing awal taun 1863, panitia kasebut nyerahake rancangan undang-undang kanggo sekolah teologi lan seminari, kurikulum seminari, lan pandhuan kanggo pangawas ing asrama seminari. Rancangan-rancangan iki disebarake marang para uskup diose, akademi, lan seminari kanggo didiskusikake, sawijining proses sing narik nganti taun 1866. Ing sawetara panggonan, panitia sing kapérang saka rohaniawan lokal dibentuk khusus kanggo tujuan iki[1529] . Count D. A. Tolstoy, sing diangkat dadi Jaksa Agung ing taun 1866, mbubarake panitia Uskup Agung Dimitri 'amarga kurang dana', lan sabanjure nyuwun lan nampa saka Kaisar tambahan alokasi kanggo kabutuhan sekolah teologi sing jumlahé 1.500.000 rubel, kanthi mangkono ngamanake persetujuan kaisar kanggo pambentukan komite anyar, sing diadakakake tanggal 19 Maret 1866; tugase yaiku nyepetake pelaksanaan reformasi[1530] . Komite iki dipimpin dening Metropolitan Arseny Moskvin saka Kyiv, kanthi Uskup Nektarios Nadezhdin saka Nizhny Novgorod dadi asistene; sisa anggota komite kasusun saka papat warga sipil lan papat rohaniawan. Ing antarane rohaniawan mau ana Imam Agung I. V. Vasilyev, sing duwé hubungan apik karo Jaksa Agung lan nyengkuyung modernisasi anggaran dasar, déné Nektary tumindak kanthi semangat sing luwih konservatif. Ing Desember 1866, statutus kanggo seminari lan sekolah teologi wis rampung lan wis dikirim dening Jaksa Agung D. A. Tolstoy marang Metropolitan Filaret kanggo ditinjau lan disahake. Ing 14 Mei 1867, rancangan sing diajokake dening Sinode Suci disahake dening Kaisar. Ing dina sing padha, Kaisar uga nandatangani 'Peraturan Komite Pendidikan sing kagandhèng karo Sinode Suci', sing nggantèkaké Administrasi Rohani lan Pendidikané Protasov[1531] .

Inovasi iki sacara signifikan ngowahi struktur lan lingkup tanggung jawab sing ana gandhengane karo administrasi lembaga pendidikan teologi. "Komite Pendidikan sing kagandhèng karo Sinode Suci," ujare paragraf kapisan ing "Peraturan", "didegaké kanggo mbahas prakara sing ana gandhèngané karo pangajaran lan pedagogi sing kudu dirampungaké déning Kepala Administrasi Keagamaan, lan kanggo ngawasi, liwat inspeksi, kahanan aspek iki ing lembaga pendidikan teologi". Komite iki dumadi saka sawijining ketua lan sangang anggota rohani lan awam, enem ing antarane iku staf tetep, dene telu liyane minangka auditor mula ora wajib rawuh ing rapat. Anggota rohani diangkat dening Sinode Suci, dene anggota awam dipilih miturut rekomendasi Jaksa Agung. Komite diwènèhi wewenang kanggo ngajak para ahli minangka penasihat. Bedane utama saka Administrasi Rohani lan Pendidikan jamané Protasov yaiku kegiyatan komite diwatesi mung kanggo babagan pendidikan lan pangasuhan. Inspeksi lan korespondensi administratif dipindhahaké menyang yurisdiksi kantor Ober-Prokurator. Babagan keuangan lan konstruksi uga dipisahaké lan dipindhahaké menyang departemen sing relevan ing Sinode Suci. Wewenang komite isih kalebu: 1) ngenalake statut anyar ing lembaga pendidikan teologi; 2) langkah-langkah kanggo nambah statut kasebut yen perlu; 3) kurikulum, bahan ajar lan pangolahan laporan tahunan sing diajukake dening lembaga pendidikan; 4) pambentukan sekolah kanggo putri-putri rohaniawan; 5) pangembangan perpustakaan akademik lan penerbitan buku-buku sing relevan. Saliyane, komite diparingi tugas kanggo "ngrembug babagan pendidikan agama". Kasunyatan manawa saka papat anggota rohani komite—kalebu President, —mung siji sing kalebu ordo biara iku pancen cocog karo sentimen sing ana ing kalangan rohaniawan

---

wis umum. Panemu iki dianut, umpama, dening pendidik Rusia kondhang N. I. Pirogov (1810–1881), sing panemune béda banget karo panemune Metropolitan Filaret (Stoyunin, V. N. Tugas-tugas Pedagogis Pirogov. St Petersburg, 1892). Bab Pirogov minangka wakil filsafat taun 1860-an, delengen: Zenkovsky. 1. kaca 382–390.

[1529] Potongan… kanggo taun 1866, kaca 55; Ing Trinity ing Akademi, kaca 471; Kronik Savva, jilid 2, kaca 441, 465, 497; jilid 3, kaca 63, 129, 207, lsp.; Nadezhdin (1885). hlm. 532–561; Gorsky, A. V. Diari, ing: BV. 1914. 10–12. hlm. 397, 399, 400 sset., 418 sset. Usulan-usulan kanggo reformasi sekolah (saliyane usulan komite, ana uga usulan saka rektor Akademi Kyiv lan inspektur Akademi Moskow) uga diajukake, miturut panyuwunan Jaksa Agung, kanggo ditinjau dening Metropolitan Filaret sing wis sepuh ing Moskow (Filaret. Kumpulan Pendapat. 5. 2. kaca 849–862, 926–930). Delengen uga: Savva. Chronicle. 2. kaca 62 lan salajengipun, 129 lan salajengipun, 302 lan salajengipun; Titlinov. 2. kaca 230 lan salajengipun, 282–300.

[1530] Cuplikan… kanggo taun 1867. kaca 55, 59 lan salajengipun.

[1531] 2 PSZ. 42. No. 44570; Kutipan… kanggo taun 1867. kaca 119–123; Filaret. Kumpulan Panemu. 5. 2. kaca 916–922. Nektarios iku wakil khas saka komunitas biarawan sarjana; kanggo I. V. Vasilyev, delengen § 18, lan uga: Titlinov. 1. kaca 300–374.

lan masyarakat, sing nuntut supaya luwih akeh perhatian diwenehake marang rohaniawan paroki[1532] . Mula, D. I. Rostislavov, mantan profesor ing Akademi St Petersburg sing wis purna tugas, nerbitaké kanthi anonim buku ing Leipzig taun 1866 kanthi judhul 'Babagan Organisasi Sekolah Teologi ing Rusia', ing ngendi dhèwèké kanthi tegas ngkritik tatanan monastik ilmiah lan dominasié ing pendhidhikan teologi[1533] . Akeh artikel lan bahan-bahan sing padha uga nyebabake pengaruh; iki nggambarake minat gedhe saka masyarakat marang kegiyatan loro panitia – panitia taun 1866 lan panitia sadurunge, sing karya persiapane wis njamin tugas-tugas sing ditemtokake bisa rampung kanthi cepet.

Miturut Statuta Sekolah Teologi lan Seminari sing diterbitake ing taun 1867, uga Statuta Akademi sing wiwit berlaku ing taun 1869, administrasi akademik distrik, sing sadurunge dadi atasan seminari lan sekolah teologi, dibubarake. Dewan khusus diadegaké kanggo ngurusi babagan pendidikan lan pangajaran ing akademi, déné prakara administrasi dirampungaké ing rapat badan pamaréntah. Seminari lan sekolah teologi saiki dipimpin déning badan pamaréntah sing dumadi saka wakil-wakil staf pengajar lan rohaniawan diose. Para guru lan pejabat liyane, ing sawetawis, dipilih. Jabatan rektor ing kabèh lembaga pendidikan teologi, kalebu akademi, wiwit kuwi kabuka uga kanggo rohaniawan awam.

Reformasi sekolah teologi lan seminari diwiwiti ing *taun akademik 1867–1868 lan rampung ing taun 1871. Urutan pelaksanaané ditemtokaké miturut paménangan distrik akademik sadurungé. Kaping pisan, ing taun 1868, sekolah teologi distrik St Petersburg lan Kiev direformasi, banjur disusul déning distrik Moscow lan Kazan. Sabanjure, lan kanthi urutan sing padha, ana seminari (1870–1871)[1534] . Statuta taun 1867 nemtokake yen saben keuskupan kudu mbukak sawetara sekolah teologi sing cocog karo kabutuhan lokal. Sekolah teologi ing saben keuskupan, ing sangisoré pangawasan sakabèhé Sinode Suci lan wewenangé uskup keuskupan, diserahaké marang pangopènan langsung para rohaniawan lokal. Saben keuskupan dipérang dadi distrik miturut cacahé sekolah. Siji wakil rohaniwan saka saben sepuluh paroki ing distrik diutus menyang rapat distrik, sing dianakaké sapisan utawa kaping pindho saben taun; imam paroki liyané saka distrik uga diparingi idin rawuh ing rapat kasebut minangka penasihat. Kabèh prakara sing ana gandhèngané karo sekolah kabuka kanggo didiskusikaké ing pasamuwan iki. Saliyane, ing kono uga dianakaké pamilihan inspektur sekolah lan anggota badan pamaréntahan saka kalangan rohaniwan, sing sabanjuré disahaké déning uskup diose. Saliyane pasamuwan kaya ngono, prakara pendhidhikan diawasi dening badan pamaréntah seminari dioceesan lokal, sing nunjuk pemeriksa saka antarané staf pangajar seminari utawa rohaniawan lokal lan njamin kasedhiyan bahan ajar. Statuta kasebut nyoba nglibatake rohaniawan ing pakaryan lembaga pendidikan ing ngendi putra-putrane nampa pendhidhikan dhasar, lan nyengkuyung partisipasi ing urip masyarakat lan gréja. Sing wigati banget yaiku hak kongres-kongres iki kanggo mbahas urusan keuangan sekolah teologi; iki dadi cetha nalika kelas-kelas paralel, sing anyar wae diatur miturut inisiatif kongres-kongres mau, wiwit nampa dana liwat pajeg mandhiri paroki lan sumbangan sukarela. Ing kéné, sepisanan lan paling utama, inisiatif taun 1860-an ngasilaké woh, bebarengan karo semangat (sing sayangé ora suwé) sing muncul ing kalangan rohaniawan paroki amarga melu ing urip umum lan gréja.*

Kurikulum ing perguruan teologi iki dirancang suwéné patang taun. Mahasiswa saka kabèh lapisan sosial ditampa; sawisé lulus, padha nduwé hak mlebu ora mung ing seminari nanging uga ing lembaga pendidikan sekuler. Sekolah teologi dipimpin déning badan pamaréntahan sing dumadi saka inspektur, asisténé, lan loro wakil rohaniawan sing dipilih ing kongres distrik. Inspektur kudu nduwé gelar ora kurang saka Kandidat Teologi. Minangka pangecualian, wong sing nduwé paling ora enem taun pengalaman mulang utawa suwéné padha minangka pelayanan rohaniawan, miturut paugeran , uga layak kanggo jabatan iki. Kurikulum kalebu mata pelajaran ing ngandhap iki: sajarah Kitab Suci Prajanjian Lawas lan Prajanjian Anyar, katekesan, ibadah, peraturan gréja, basa Rusia, basa Slavia Gréja, basa Latin lan basa Yunani, aritmetika, geografi, kaligrafi lan

---

[1532] Anggota Komite Pendidikan yaiku: I. V. Vasilyev (ketua), Archimandrite Chrysanthus Retivtsev, Archpriest S. Mikhailovsky, Archpriest A. Rudakov lan telung profesor: N. M. Blagoveshchensky (Universitas Moskow), I. A. Chistovich (Akademi St Petersburg) lan N. Kedrov (Seminar Teologi St Petersburg) (Ekstrak… kanggo 1867. kaca 122 lan salajengipun.).

[1533] Buku Rostislavov ora mung kritis, nanging uga, ing akèh panemune, bias lan ora adil; cf.: Kazansky. Correspondence, ing: BV. 1912. 6. kaca 284. Kanggo katrangan babagan sepira aktifé pitakonan babagan kabutuhan reformasi sekolah diperdebataké ing wektu kuwi, delengen ibid. Jilid 4, kaca 747; Jilid 5, kaca 128; *Ing Trinitas ing Akademi*, kaca 534.

[1534] Potongan… kanggo taun 1867, kaca 99–106; cf. Kern, C., kaca 266 lan salajengipun.

nyanyian gréja[1535] . Amarga sekolah teologi distrik nampa murid saka kabèh lapisan sosial, sekolah kasebut bisa, nganti sawetawis, ngimbangi kekurangan sing ana ing wektu kuwi ing sekolah dhasar sekuler.

Ing wektu sing padha, Statuta Seminari, sing wis disiapake kanthi teliti dening sawijining panitia sing dipimpin dening Uskup Agung Dimitri Mureto, diwiwiti berlaku: malah njupuk bahan-bahan sing nyakup organisasi seminari Katolik Roma ing Prancis lan sekolah teologi Ortodoks ing pulo Chalki cedhak Konstantinopel[1536] . Miturut Statuta anyar, tugas utama seminari yaiku 'nyiapake para mudha kanggo ngabdi marang Gréja Ortodoks'. Nalika mlebu, putra-putra rohaniwan diwenehi prioritas. Panggonan sing isih kasedhiya kabuka kanthi padha kanggo siswa-siswi iman Ortodoks saka kabèh lapisan sosial. Lulusan sekolah menengah sekuler lan wong diwasa sing nduwéni tingkat kawruh tartamtu babagan urusan gerejawi uga ditampa ing kelas-kelas sing luwih dhuwur, yaiku teologi. "Seminar-seminar, ing sangisoré administrasi umum Sinode Suci, ana ing sangisoré pangawasan langsung uskup-uskup dioceasan." Jumlah mahasiswa ditemtokake dening Sinode Suci, nanging para rohaniwan lokal diparingi idin, yen perlu, kanggo nglumpukake dana kanggo nyedhiyakake panggonan tambahan. Uskup nduwèni hak kapan waé kanggo rawuh ing kelas utawa ujian, uga kanggo nggawe kaputusan adhedhasar panyuwunan lan laporan tinulis saka badan pamaréntahan. Ing kahanan kaya ngono, dhèwèké bakal ngandhani Synode Suci. Saliyane, uskup uga wajib ngawasi urusan keuangan seminari lan mbela seminari kasebut lan kagungané ing ngarep panguwasa nagara. Mung Master utawa Doktor Teologi sing nduwèni pangkat archimandrite utawa (yen saka kalangan awam) archpriest sing bisa dadi rektor seminari; yen perlu, calon diangkat menyang pangkat sing cocog nalika diangkat. Tugas rektor kalebu ngawasi pangajaran, pangasuhan para siswa, lan pangelolaan urusan seminari; dhèwèké ora diparingi idin nyekel jabatan liya. Mung ing kahanan istiméwa rektor kanthi pangkat monastik bisa bebarengan dadi abbot ing sawijining biara, yaiku nalika seminari dumunung ing jeroning tembok biara kuwi. Iki mungkasi praktik sadurunge ing ngendi para rektor akademi lan seminari dipercaya dadi abas ing biara-biara adoh, sing nyegah dheweke saka nindakake kaloro peran kasebut kanthi bener. Mung Master Teologi – kalebu dosen awam – sing bisa diangkat dadi inspektur. Calon kanggo jabatan rektor lan inspektur dinominasikake liwat pemilihan ing rapat para pengajar; uskup banjur nyerahake nominasi kasebut marang Sinode Suci, sing bakal nyetujoni salah sijine. Nanging, Sinode Suci uga nduweni hak kanggo ngangkat wong liya miturut karsa dewe. Rektor njabat minangka ketua badan pamaréntahan, kang dumadi saka majelis pangajaran lan majelis administrasi. Majelis pangajaran, kang dipimpin déning rektor, kasusun saka inspektur, pitu dosen kang kapilih ing majelis umum guru, lan telung wakil rohaniawan diose, kang kapilih kanggo masa jabatan enem taun déning kongres diose lan dikonfirmasi déning uskup. Majelis administratif dumadi saka, saliyane rektor lan inspektur, siji guru lan loro rohaniawan, sing dipilih kanggo masa jabatan telung taun. Kaputusan dijupuk kanthi swara mayoritas. Wewenang loro majelis mau wis diwatesi kanthi cetha, supaya majelis administratif mung bisa ngurusi babagan keuangan. Notulen rapat diajukake marang uskup diose.

[1537]Kabeh seminari wajib nyedhiyakake panginepan kanggo mahasiswa sing dibiayai negara lan sing mbayar dhéwé. Lulus ujian pungkasan maringi hak marang mahasiswa kanggo dadi imam. Murid-murid paling apik diparingi kesempatan nerusake sinau ing akademi. Pria enom umur 14 taun utawa luwih sing wis ngrampungake sekolah teologi layak mlebu seminari; sing nampa pendidikan ing omah kudu nglakoni ujian mlebu, nanging ora ditampa ing kelas senior. Kurikulum kanggo kabeh enem kelas kalebu: 1) eksegesi Kitab Suci Prajanjian Lawas lan Prajanjian Anyar; 2) sajarah gréja umum lan Rusia ( ); 3) teologi – pambuka teologi, dogmatik, lan etika; 4) teologi pastoral praktis; 5) homiletik; 6) liturgi; 7) sastra Rusia lan sajarah sastra; 8) sajarah sekuler, umum lan Rusia; 9) matematika (aljabar, geometri, trigonometri) lan dhasar siklus Paskah; 10) fisika lan dhasar-dhasar kosmografi; 11) filsafat (logika, psikologi, gambaran umum babagan sistem filsafat lan pedagogi); 12) basa: Latin, Yunani, Prancis lan Jerman; 13) kidungan greja. Pangajaran Basa Ibrani Kuna lan lukisan ikon iku pilihan. Para siswa bisa milih sinau basa Prancis utawa Jerman. Lanjut menyang taun sabanjure ditemtokake dening ujian kenaikan taunan. Miturut Piagam, pendidikan kudu dilakokaké kanthi semangat Gréja Ortodoks. Para murid wajib rawuh ing ibadah gréja, nampa Komuni Suci saben taun, lan ngetutaké puasa sing ditemtokaké

[1535] 2 PSZ. 42. No. 44572; cf. 50. No. 54552 (1875) (dekrit kanthi panjelasan babagan kabèh dekrit sadurungé babagan reformasi sekolah taun 1867–1869).

[1536] Informasi iki diajukake marang Metropolitan Filaret kanggo panilaiané (Kumpulan Panemu, jilid 4, kaca 421 sarta salajengipun, 389 sarta salajengipun).

[1537] 2 PSZ. 42. No. 44571.

déning Gréja. Ing asrama, siswa sing dibiayai negara diwenehi panganan lan panginepan gratis, dene siswa liyane kudu mbayar biaya sing ditemtokake dening badan pamarentah lan beda-beda saka siji seminari menyang seminari liyane gumantung kahanan lokal. Sandhangan para seminari padha, nanging durung ana seragam tartamtu.

Pembandingan sing tliti antarane kurikulum anyar karo sing sadurunge nuduhaké yèn sawatara ilmu pengetahuan alam, kedokteran, pertanian, katekesan, sajarah Kitab Suci, apologetika, lan patrologi wis dicopot saka kurikulum mau. Subjek anyar kalebu pambuka teologi lan pedagogi. Pangajaran liturgi, homiletik, lan Kitab Suci ditambah, nanging sing paling diutamaké yaiku basa-basa kuna. Iki dikuatké déning Ober-Prokurator, Count D. A. Tolstoy, sing nglaporaké marang Kaisar ing taun 1868 yèn pendhidhikan klasik—salah siji dhasar paling wigati saka kabudayan manungsa, sing wis rusak total ing lembaga pendhidhikan teologi—saiki cetha lagi diuripaké manèh[1538] .

Pakaryan kanggo ngreformasi sekolah teologi lan seminari diwiwiti wiwit mangsa gugur taun 1867, bareng karo wiwitan taun ajaran. Prinsip-prinsip reformasi, sing maringi kesempatan amba marang para rohaniawan lokal, langsung ditampa kanthi antusiasme. Kongres rohaniawan, sing dianakake meh ing kabèh keuskupan, nuduhaké sepira jero para rohaniawan padha prihatin marang masalah pendidikan, lan kanthi serius lan rasa tanggung jawab padha nglakoni peran anyar sing luwih aktif. Banjir artikel ing jurnal-jurnal gerejawi kanthi cepet nuduhaké yèn gagasan para rohaniawan sing kurang terdidik lan moralé rusak—sing biyèn disebaraké ing pamflet-pamflet ing awal taun 1860-an—iku banget dilebih-lebihaké. Ing akèh keuskupan, para rohaniawan nuduhaké pangorbanan dhiri sing gedhé, kanthi sukarela sarujuk potongan saka gajiné sing prasaja lan saka pangasilan paroki kanggo nyiptakaké panggonan tambahan kanggo para siswa, uga kanggo ndandani bangunan seminari lan perguruan tinggi; prakiraan awal wis disusun kanggo pambangunan sekolah anyar. Ing Keuskupan Tambov, umpama—sing ora sugih—para rohaniawan nglumpukaké dhuwit 30.000 rouble, jumlah sing gedhé banget ing jaman kuwi, kanggo mbiyayai kelas paralel ing seminari lokal.[1539]

Kahanan bangunan seminari kritis. Sajrone dasawarsa saka 1867 nganti 1877, 3,5 yuta rubel saka dana sing disisihaké kanggo pendhidhikan teologi dialokasèkaké kanggo pambangunan. Piagam anyar uga nyedhiyakake kenaikan gaji guru lan jumlah sing dialokasikake kanggo pangopènan mahasiswa sing dibiayai negara. Ing periode nganti taun 1871, dana pendidikan teologi nampa 1,5 yuta rubel saka kas negara, lan wiwit taun iku pambayaran ditindakake kanthi rutin saben taun. Wiwit reformasi taun 1867–1869, Dana kanggo Sekolah Teologi mung dadi pérangan cilik saka jumlah sing disisihaké kanggo kabutuhan pendidikan teologi sakabèhé lan dipindhahaké menyang anggaran Sinode Suci saka kas nagara. Kaisar uga mrentahake manawa wiwit saiki, asil saka adol lilin ing kuburan lan gréja militer—sing sadurungé ora kena pajeg iki—kudu dialirake menyang dana kasebut. Ing taun 1870, diprentahake yèn persentase tartamtu saka sakabèhé pangasilan saka adol lilin gréja, mug gréja, lan barang-barang liyané kudu dialokasèkaké kanggo dana sekolah.[1540]

Ing taun 1868, Piagam anyar kanggo sekolah bocah wadon diosekse diterbitake. Kurikulumé rada luwih jembar tinimbang sekolah teologi lan dirancang suwéné enem taun. Sejarah umum lan sejarah Rusia diajarke; basa Yunani lan Latin ora kalebu, lan tinimbang Kitab Suci, sejarah Kitab Suci sing dipelajari, lan sapiturute; kaahlian menjahit diperkenalké minangka mata pelajaran tambahan. Saliyane, kelas persiapan lan pelatihan guru diijini diadegake yen para rohaniawan kepengin lan dijamin tambahan dana. Biaya operasional sekolah putri diosek, biasane, ditanggung kabeh dening diosek; sekolah-sekolah kasebut tundhuk marang wewenang majelis diosek lan uskup diosek. Ing pungkasan pamaréntahan Kaisar Alexander II, wis ana 47 sekolah kaya ngono, 12 ing antarané dibiayai langsung déning Sinode Suci. Pentingé kanggo pendhidhikan umum saya gedhé amarga bocah wadon saka kelas sosial non-klèrit uga bisa mlebu kanthi mbayar biaya khusus. Para lulusan wadon padha makarya kanthi tekun, mulang ing sekolah paroki—sing cacahé mundhak kanthi cepet ing jaman Alexander III—

[1538] Potongan… kanggo taun 1868. kaca 159.
[1539] Potongan… kanggo taun 1869–1874.
[1540] 2 PSZ. 41. No. 43059, 43060; 45. No. 49045; Dobroklonsky. 4. kaca 214 sarta salajengipun.

uga ing sekolah zemstvo lan lembaga pendidikan liyane. Sayangé, karya tanpa pamrihé nganti saiki meh ora nate diparingi perhatian ing literatur sajarah Rusia[1541] .

Sadurunge reformasi, ana 50 seminari kanthi 11.620 siswa lan 186 sekolah teologi kanthi 36.610 murid. Ing sajrone reformasi, nganti taun 1871 wis dibukak telung sekolah teologi anyar lan siji seminari (Seminari Don ing Novocherkassk). Jumlah mahasiswa seminari nganti tekan 13.385, dene jumlah murid ing sekolah teologi, kosok baline, mudhun dadi 27.053, amarga rohaniawan, sing kapengaruh dening pendapat umum, wiwit luwih kerep ngirim anak-anake menyang lembaga pendidikan sekuler, utamane menyang gimnasium[1542] .

Ing taun 1867, Sinode Suci ngajak akademi teologi kanggo nyatakake panemune babagan usulan reformasi anggaran dasar. Laporan saka akademi-akademi kasebut dikirimake kanggo dipertimbangake marang sawijining komisi khusus sing dipimpin dening Uskup Agung Nektarios saka Nizhny Novgorod. Makarii Bulgakov uga dadi anggota komisi. "Piagam Akademik taun 1869, sing nggawa akèh manfaat kanggo Gréja kita lan utamané kanggo kawruh teologi, sanadyan umuré cekak banget, kawangun ing wangun pungkasané amarga pertahanan semangat saka Makarii Bulgakov marang prinsip-prinsipé," tulis biografiné. – 'Makarii Bulgakov kanthi wani lan tekad kuwat mbela kabutuhan supaya sekolah teologi kita bisa berkembang kanthi bebas lan bener, cocog karo semangat lan syarat jaman'[1543] . Prinsip-prinsip sing dibela Makarii, sing ing sawetawis tingkat liberal, dadi sebab piagam anyar sing mung awet sethithik sawisé diterbitaké tanggal 30 Mei 1869, sing diganti wiwit taun 1884 déning sing diarani 'anti-piagam'[1544] .

Piagam 1869 iki béda banget karo Piagam 1808 lan wujude padha karo Piagam kanggo seminari. Sadurunge, tugas akademi yaiku nyiapake para pemuda rohani kanggo jabatan gerejawi sing luwih dhuwur lan kanggo mulang ing seminari, uga kanggo ngedidik rohaniwan. Statuta anyar mbutuhake akademi-akademi supaya 'nyedhiyakake pendidikan tinggi kanggo pelayanan sing padhang marang Gereja lan njamin pelatihan guru kanggo lembaga pendidikan teologi'. Ing praktik, penekanan khusus diwenehake marang syarat kapisan iki, sing nyakup pangembangan kajian teologi. Kanthi diterbitake Statuta 1869, karya sing ngasilake wiwit kawangun ing kabeh babagan teologi. Akhire, metode dhasar kritik ilmiah—sing sadurunge ditindhes amarga wedi marang pamikiran bebas lan kamardikan intelektual para sarjana—oleh pangakuan sakabehe. Piagam iki nduwèni kecenderungan iki amarga para panyusuné, sing saliyané Makarii Bulgakov, kalebu wong-wong sing paham teologi Éropa Kulon lan kepéngin ngenalaké métodhé menyang akademi-akademi Rusia. Profesor A. L. Katansky, sing seda ing taun 1919 lan wis lulus saka akademi malah sadurunge Statuta 1869, nanging sing miwiti kariré minangka sarjana lan dosen ing akademi—karir sing suwéné pirang-pirang dasawarsa—sawisé Statuta disahaké, nerangaké ing memoaré swasana nalika Statuta digawé, cara para mahasiswa lan profesor nampa, lan akibat saka pangurangané amarga reformasi taun 1884 lan 1910—yaiku kabèh sing wis disaksèkaké déning dhèwèké: "Kakuatan pendorong utama ing balik reformasi iku yaiku Jaksa Agung Sinode Suci wektu kuwi (wiwit 1865), Count D. A. Tolstoy… Nanging ati lan nyawa panitia iku dudu ketua panitia (Metropolitan Arseny Moskvin. – Ed.), sawijining priya sing ora ana sing istimewa kajaba simpati sing tuntas marang perjuangan reformasi, lan mulane dadi persona grata tumrap Count D. A. Tolstoy, nanging anggota komite, utamane ketua Komite Pendidikan Rohani, Pendeta Agung I. V. Vasilyev, lan rektor Akademi Petrograd, Pendeta Agung I. P. Yanyshev. Kalorone padha sumanget banget nyengkuyung reformasi lan dadi wakil sing unggul lan pinter babagan pendekatan pendidikan teologi tinggi ing Kulon: Pendeta Agung I. V. Vasilyev ing donya Katolik Roma, lan Pendeta Agung I. P. Yanyshev ing donya Protestan… Anggota liyane saka komite uga, kanthi cara dhewe, minangka pribadi sing luar biasa… Mangkono, liwat upaya para pribadi sing kasebut mau, Piagam Akademi

---

[1541] 2 PSZ. 42. No. 46271; Kutipan… kanggo taun 1866, kaca 86; Cuplikan… kanggo taun 1868, kaca 191 lan salajengipun; 2 PSZ. 49. No. 53621. Babagan debat babagan pendidikan wanita, delengen: S. S. 'Babagan Sekolah kanggo Bocah Wadon Pendeta', ing: Bacaan. 1866. 1. Beragam. kaca 171–176.

[1542] Delengen 'Daftar Sekolah-sekolah Rohaniawan', ing: 'Potongan… kanggo 1867–1871'. Lampiran; delengen uga Tabel 7. Wiwit taun 1867, putra-putra para rohaniawan wis diparingi idin mlebu ing gimnasium lan lembaga pendhidhikan sekuler liyane (deleng § 14); mula, ing tanggal 1 Januari 1869, lembaga-lembaga kasebut wis nduwèni 1.453 murid saka kulawarga rohaniawan (Military-Statistical Compendium. 4. kaca 856).

[1543] Titov, F. 'Metropolitan Makarii Bulgakov saka Moskow', ing: BV. 1913. 6. kaca 394.

[1544] 2 PSZ. 44. No. 47154. Metropolitan Filaret Drozdov wis ora urip maneh († 19 November 1867); yèn dhèwèké isih urip, mesthiné dhèwèké bakal maringi kritik sing pedhes marang Statuta.

Teologi, kanthi kabeh ciri khasé, disusun lan disahake dening panguwasa paling dhuwur tanggal 30 Mei 1869. Salah siji ciri utama yaiku spesialisasi lan pamisahan mata pelajaran dadi telung klompok, utawa departemen: teologi, sajarah gréja, lan teologi praktis… Kelemahan kurikulum kaya ngono ora suwe langsung katon. Iki amarga dominasi disiplin non-teologis tinimbang teologis ing paling ora loro departemen—Sajarah Gréja lan Praktik Gréja—lan kurangé pendidikan teologis sing komprehensif kanggo para mahasiswa… Gagasan spesialisasi ing pendidikan akademik teologi, bisa diomongaké, lagi ngrembaka wektu kuwi lan meh dianggep universal… Sawisé ditrapaké, kurikulum anyar sing kacathet ing Statuta 1869 ngasilaké akèh woh sing apik lan migunani. Para mahasiswa wiwit luwih serius sinau tinimbang sadurungé, utamané ing jurusan khusus… Sacara umum, ana semangat urip lan energi sing nyemangati kabèh sesi kelas. Iki ndadekake kaluputan sing cetha ing pelaksanaan prinsip spesialisasi sing apik lan sejatine migunani dadi luwih nyeselake; ana firasat manawa Statuta anyar iki ora bakal awet lan ana wedi gedhe bali menyang sistem akademik lawas, sing sayange pancen kelakon ing taun 1884.[1545]

Ing Statuta anyar, mata pelajaran dipérang dadi mata pelajaran wajib lan mata pelajaran departemen, yaiku sing dipelajari ing salah siji saka telung departemen sing kasebut ing ndhuwur. Mata pelajaran wajib yaiku: 1) Kitab Suci; 2) pengantar teologi; 3) filsafat (logika, psikologi, lan metafisika); 4) sajarah filsafat; 5) pedagogi; 6) salah siji basa kuna lan literaturé; 7) salah siji basa modhèren (Prancis, Jerman utawa Inggris). Ing Departemen Teologi dipelajari: 1) dogmatik lan sajarah dogma; 2) teologi moral; 3) teologi perbandingan; 4) patristika; 5) basa Ibrani Kuna; 6) arkeologi Alkitab. Mata pelajaran ing ngisor iki dispesialisasi ing Jurusan Sejarah Gereja: 1) sejarah Alkitab Perjanjian Lawas lan Anyar; 2) sejarah umum gereja; 3) sajarah Gereja Rusia; 4) sajarah lan kritik skisma Rusia; 5) sajarah sekuler umum; 6) sajarah Rusia. Kajaba iku, ing Jurusan Studi Praktis Gerejawi: 1) teologi pastoral; 2) homiletik; 3) sajarah khotbah ing Gereja Ortodoks lan ing Kulon; 4) arkeologi gerejawi; 5) liturgi; 6) hukum kanonik; 7) studi sastra teoretis lan sajarah sastra Rusia, kanthi tinjauan karya-karya paling wigati saka sastra manca; 8) basa Rusia lan basa-basa Slavia liyane. Statuta ngidini pambukaan mata pelajaran tambahan kanthi idin Sinode Suci. Contone, ing Akademi Teologi Moskow, minangka panggantos Departemen Fisika lan Matematika sing dibubarake, Profesor D. F. Golubinsky (putrané Pendeta Agung F. A. Golubinsky) ngedegake Departemen Apologetika Ilmu Alam[1546] . Program sinau iki dirancang suwéné patang taun. Kabeh disiplin sing kasebut, loro-lorone sing wajib lan sing dadi bagéan saka program departemen, ditutupi sajrone telung taun akademik. Sawisé ngrampungaké taun katelu kanthi sukses, mahasiswa diwènèhi gelar Kandidat Teologi adhedhasar tesis kualifikasi. Mung sing éntuk nilai apik banget ing ujian pungkasan taun katelu sing ditampa mlebu taun kaping papat Akademi. Ing taun kaping papat, kuliah praktikum khusus diwenehake, lan ing sangisoré bimbingan para profesor, para mahasiswa nyiapake dhiri kanggo mulang ing seminari. Ing wektu sing padha, saben mahasiswa bisa milih mata pelajaran sing dadi minaté – sawijining perbaikan wigati dibandhingake karo kahanan sadurungé, nalika kapentingan pribadhi mahasiswa ora digatekake nalika milih spesialisasi pengajaran. Ing wektu sing padha, ing taun kaping papat studi , mahasiswa nulis tesis Magister ing spesialisasi sing dipilih; sawisé pembelaan umum, mahasiswa dianugerahi gelar Magister Teologi. Pembelaan tesis doktor maringi gelar akademik Doktor Teologi. Ujian ing mata pelajaran wajib lan mata pelajaran khusus ing departemen dilakoni kanthi lisan. Aturan sing padha ditrapake kanggo mahasiswa eksternal sing kepengin entuk diploma akademik utawa gelar; dheweke uga nduweni hak ngirimkan tesis Magister ora luwih awal saka setaun sawise mlebu. Nalika mlebu ing akademi, calon kudu nyedhiyakake sertifikat sing negesake wis rampung kanthi sukses seminari utawa sekolah menengah.

Staf pengajar Akademi kasusun saka sangang profesor madya lan wolu dosen madya, wolu dosen lan telung guru basa modhèren; saliyane iku, Anggaran Dasar ngidini penunjukan dosen swasta. Mula, ana telung dosen kanggo filsafat lan sajarah filsafat, sing salah sijiné kudu dadi profesor madya. Kuliah babagan disiplin teologi sing paling penting uga diwulangaké déning profesor madya. Dosen swasta iku dosen paruh wektu sing lagi nyiapaké kanggo njabat dadi profesor madya utawa profesor. Kanggo diangkat dadi profesor madya, dibutuhake gelar doktor, dene kanggo jabatan dosen madya, dibutuhake gelar Magister ing teologi ing salah siji

[1545] Kharlamovich, ing: PBÉ. 8. Kol. 769 sarta salajengipun; Katansky, A. L., ing: Christian Readings 1916. 1. kaca 57–61. Delengen uga cathetan Florovsky babagan reformasi akademi teologi, kaca 360–364; Kern, C. P., kaca 266–275.

[1546] Babagan sajarah prelatur ekstradiordinari pribadi kanggo D. F. Golubinsky, delengen: Ing Akademi Trinitas. kaca 646–652.

disiplin akademik. Kahanan sing padha ditrapake kanggo disiplin non-teologis: ing kahanan kaya ngono, calon profesor madya kudu nampilake gelar doktor saka salah siji universitas ing Rusia. Sakabèhé, Piagam anyar iki ngrancang perbaikan gedhé ing kualifikasi para dosen. Jurusan kabentuk liwat pemungutan swara rahasia, sing diikuti kabèh anggota Dewan Akademik. Kandidat saka lembaga pendhidhikan tinggi liya sing durung dikenal déning Dewan kudu maringi kuliah uji.

Sanadyan Statuta anyar maringi otonomi luwih gedhe marang akademi-akademi, nanging tetep njaga wewenang paling dhuwur Sinode Suci marang akademi-akademi mau, uga pangawasan saka uskup-uskup keuskupan sing relevan. Para profesor iki tanggung jawab marang kabèh proses pendhidhikan; dhèwèké mimpin rapat ilmiah lan ujian déwan akademik. Pangawasan para uskup uga nyakup organisasi internal akademi. Bab-bab sing ana gandhèngané karo administrasi akademi, uga pangajaran lan kesejahteraan mahasiswa, kalebu wewenangé déwan akademik, déné babagan keuangan dadi tanggung jawab déwan pangurus. Anggota Dewan Akademik yaiku: rektor (ketua), telung asistèn kanggo urusan akademik, inspektur, lan loro profesor madya saka saben departemen. Bab-bab paling wigati sing nyakup pangajaran lan kesejahteraan mahasiswa diputusaké ora déning Dewan, nanging déning rapat umum sing dumadi saka kabèh profesor madya lan profesor madya madya. Ing rapat-rapat kaya ngono, utamane, dianakake pamilihan kanggo ngisi jabatan kosong ing departemen-departemen. Dewan pangurus akademi dumadi saka rektor (ketua), inspektur, telung asisten saka departemen-departemen, lan bursar, sing njabat kanthi sukarela. Uskup diocezan dadi panguwasa sing luwih dhuwur, dene Sinode Suci dadi panguwasa paling luhur. Uskup nduwèni hak kanggo takon marang ketua déwan, déné ketua déwan kuwi wajib nyerahaké laporan rapat lan notulen marang uskup kanggo kabarmu. Sadurunge reformasi taun 1869, nalika ngangkat rektor, uskup dioceesan bakal ngajokake siji calon kanggo dipertimbangake dening Sinode Suci, dene majelis akademi bakal ngajokake loro calon; Sinode meh tansah milih calon saka ordo monastik sing nduweni gelar magister. Miturut Statuta anyar, rektor kudu dadi anggota rohaniawan; tegesé, dhèwèké uga bisa kalebu rohaniawan awam, sing wiwit kuwi asring kelakon. Syaraté yaiku nduwèni gelar doktor ing teologi lan maringi kuliah ing akademi babagan salah siji mata pelajaran akademik. Ing ngawasi para siswa—sing uga kalebu tugas rektor—rektor ngandelake inspektur sing dipilih saka antarane para profesor. Ing babagan pangajaran lan kesejahteraan siswa, dhèwèké dibantu déning telung asisten, sing tumindak kaya dékan ing saben departemen. Masalah paling wigati ora diputusaké déning rektor piyambak, nanging déning Dewan Akademik. Pengangkatan ing jabatan rektor, asisten-asistené, inspektur, lan para profesor disahaké déning Sinode Suci. Saben departemen ing akademi nduwéni komite dosen kanggo mbahas prakara sing ana gandhèngané karo departemen, lan kaputusan pungkasan dijupuk déning Dewan Akademik.

Miturut Statuta taun 1869, sapa waé saka kelas sosial apa waé bisa mlebu akademi yen padha nduwé iman Ortodoks, nampilaké sertifikat lulusan saka seminari utawa sekolah tata basa klasik, lan lulus ujian. Dewan Akademik nduwé hak nampa auditor ing kuliah. Mahasiswa sing duwé kahanan ekonomi winates nanging entuk asil akademik apik bisa sinau nganggo biaya negara, uga manggon ing ' ' akademi lan nampa beasiswa. Sawisé lulus, padha wajib nglayani dadi guru suwéné setaun setengah kanggo saben taun sinau, lan mung sawisé kuwi, yèn padha kersa, bisa pindhah nglayani ing departemen liya.

Ing Akademi Teologi Kazan, kuliah pilihan khusus diatur kanggo karya misi ing antarané umat Buddha lan Muslim, sing diwulangaké déning dosen tetap.

Saliyane Anggaran Dasar Akademi, peraturan anyar babagan staf diundang-undang, sing nyebabake kenaikan gaji dosen sing signifikan, sing disamakan karo gaji dosen universitas[1547] .

Kanthi idin saka Sinode Suci, Akademi diparingi hak kanggo nganakake kuliah umum dening para profesor. Saliyane, diparingi idin kanggo ngedegake paguyuban ilmiah, uga nerbitake karya akademik para profesor lan kumpulan sumber lan bahan kanggo sinau agama Kristen. Ing babagan iki, sensor internal Akademi dianggep wis cukup. Ketentuan sadurungé, sing maringi wewenang marang tulisan para profesor supaya kena sensor gerejawi umum, dibusak.

[1547] 2 PSZ. 44. No. 47154 lan lampiran (daftar staf kanggo taun 1869); Kutipan… kanggo taun 1869. kaca 134–137; Titlinov. 2. kaca 374–420. Statuta Akademi Teologi uga diterbitake minangka jilid kapisah: St. Petersburg, 1869. Ing taun 1871, Sinode Suci nerbitake peraturan anyar tambahan kanggo mahasiswa sing dibiayai negara. Ing Akademi Kiev, sajarah perpecahan Ortodoks Rusia wis dipisahake saka sajarah Gréja Rusia dadi mata pelajaran sing kapisah ing taun 1866 (TKDA. 1882. 12. kaca 36 lan salajengipun).

Nalika nyusun Piagam anyar, Sinode Suci nimbang pitakon babagan ngadegaké akademi teologi kaping lima ing Vilnius, usulan sing diajukaké Gubernur Jenderal M. N. Muravyov marang Kaisar ing taun 1863 minangka cara kanggo nglawan Katulikisme lan nguwatké Ortodoksi ing wilayah kulon. Nalika Metropolitan Filaret dipun pitakon babagan prakara iki ing taun 1864, piyambakipun mbantah usulan punika, kanthi alesan kapisan, ora ana dosen sing cukup sanajan kanggo papat akademi sing wis ana, lan kapindho, kanggo nggayuh tujuan sing ditemtokake Muravyov, luwih penting duwe imam paroki sing apik, sing bisa dilatih dening seminari[1548] .

Sabanjure, ora mung para pendukung nanging uga para penentang Piagam Akademik anyar padha nambah kegiyatan. Salah siji kritikus sing paling vokal yaiku Uskup Agung Anthony Amfiteatrov saka Kazan[1549] . Metropolitan Filaret utamane ora puas karo Piagam kanggo seminari. Sawisé kuwi, Uskup Agung Savva Tikhomirov saka Tver ngirim pirang-pirang layang kang kebak kritik pedhes marang Jaksa Agung anyar K. P. Pobedonostsev; layang-layang mau nambah bahan bakar ing geni lan, sak isa-isané, saya nguataké sikap negatif Jaksa Agung marang reformasi sing wis dilakokaké[1550] . Saliyane asil positif sing ora diraguhi—yaiku, kamekaran gemilang ing babagan ilmu teologi—kekirangan Piagam akademik anyar enggal cetha katon: akademi-akademi mau wis malih dadi semacam papan latihan kanggo para teolog sarjana, dene tugas sing pancen wigati banget kanggo nglatih rohaniawan sing nduwéni pendhidhikan ilmiah malah dipinggirake. Mesthi iki sing dadi fokus kritik utama saka para penentang Statuta[1551] .

Piagam 1869 maringi rohaniawan sekuler akses marang jabatan rektor ing akademi-akademi, saéngga mungkasi hegemoni tatanan monastik ilmiah. Jaksa Agung, Count D. A. Tolstoy, sing mungsuh tatanan monastik ilmiah, nggampangake penunjukan wakil-wakil rohaniawan sekuler dadi rektor. Mangkono, Pendeta Agung I. L. Yanyshev (1866–1883) dadi rektor Akademi St Petersburg, sawisé njupuk jabatane malah sadurunge Statuta anyar iku resmi ditrapake. Saka taun 1864 nganti seda ing taun 1875, Akademi Moskow dipimpin déning Pendeta Agung Profesor A. V. Gorsky. Sawisé masa rektor sing cekak ing sangisoré Archimandrite Mikhail Luzin (1876–1878), Archpriest S. K. Smirnov (1878–1886) dadi rektor ing kono, banjur mundur sawisé reformasi taun 1884. Pastur Agung A. P. Vladimirsky njabat rektor Akademi Kazan wiwit taun 1871 nganti 1895[1552] . Jumlah profesor sekuler ing akademi-akademi mau saya mundhak kanthi signifikan, lan sanajan kontra-reformasi taun 1884 ora bisa ngganti kahanan iki. Spesialisasi pendhidhikan tinggi ngidini para profesor ing nyiapake penerusé luwih dhisik saka antarané mahasiswa sing paling berbakat, sing tetep ana ing akademi sawisé lulus – wiwitané dadi dosen. Kabeh faktor iki sacara signifikan nglemahake posisi komunitas monastik ilmiah ing akademi teologi.

b) Ing taun 1881, Alexander III munggah ing tahta, sing nuduhake pungkasan sing meh teka saka statut taun 1867–1869. Jaksa Agung, K. P. Pobedonostsev, sakabehe setuju karo keraguan Kaisar marang kabeh reformasi taun 1860-an. S. Runkevich, sejarawan resmi Gréja Ortodoks Rusia, nerangaké langkah-langkah sing dijupuk wektu kuwi minangka 'amandemen' marang statut-statut[1553] . Kabeh mau luwih gampang kanggo Pobedonostsev mutusaké jinis 'amandemen' iki amarga dhèwèké wis ngerti sikap konservatif para uskup: kanthi mlebu ing 'amandemen' kuwi, dhèwèké, kaya-kaya, ngrungokaké 'swara Gréja'. Ing taun 1882, sawijining panitia anyar diadegaké kanggo mbahas statutus lembaga pendhidhikan teologi, sing dipimpin déning Uskup Agung konservatif Sergius Lyapidevsky saka Kishinev[1554] . Ing wektu sing padha, Pobedonostsev ora nduwé pandangan positif marang ordo monastik ilmiah, sing posisiné ing hierarki diupaya dipatahaké supaya ora ana kemungkinan perlawanan marang rezim eklesiastik-politik otoritarné. Iki nerangake kalebu ing anggota panitia anyar para

---

[1548] Filaret. Kumpulan Panemu. Jilid 5, No. 2, kaca 613 lan salajengipun; Milovidov, A. N. 'Kegiatan Count M. N. Muravyov ing Bidang Pendidikan Umum ing Wilayah Lor-Kulon (1863–1865)', ing: ZhMNP. 1905. 7. Bagéan 3. kaca 59 lan salajengipun.

[1549] Kritik Antony nganti nesuakake Jaksa Agung D. A. Tolstoy nganti dheweke kepengin ngundurkan uskup agung (Savva. Chronicle. 4. p. 241).

[1550] Savva. Chronicle. 6. kaca 307; cf.: Nikanor. 1. kaca 300.

[1551] Florovsky, kaca 363; Kharlamovich, ing: PBE, jilid 8, kolom 777 lan salajengipun.

[1552] Mung ing Akademi Kiev pimpinan tetep ana ing tangan para biksu.

[1553] Runkevich. Sajarah Gréja Rusia ing abad kaping 19. kaca 697 (deleng bibliografi kanggo § 9).

[1554] Mengko, amarga anugerah saka Pobedonostsev, Sergius diangkat dadi Metropolitan Moskow (1893–1898). Sergius kerep kasebut ing Buku 7–8 saka *Kronik* Savva. Cf.: *Review…* saka Alexander III. kaca 474 lan salajengipun.

profesor sekuler saka akademi teologi – sawijining langkah sing, saka pandelengan sepisanan, katon liberal[1555] . Pakaryan panitia rampung ing pungkasan taun 1883 lan diajukake marang Sinode Suci kanggo dibahas lan disahake. Lalampahan diskusi kasebut diterangake ing diarié déning Uskup Agung Savva Tikhomirov saka Tver: "Kanjeng Paduka Agung Metropolitan Ioannikios saka Moskow (anggota Sinode Suci. – I. S.) kanthi rahasia ngajak Kanjeng Paduka Agung Leontios saka Kholm lan Warsawa (Lebedinsky, uga anggota Sinode. – I. S.) lan aku dhéwé kanggo mbentuk sawijining komisi sing mriksa rancangan Piagam Akademi Teologi Ortodoks, sing disusun ing taun 1883 déning sawijining panitia sing dipimpin déning Yang Mulia Sergius, Uskup Agung Chișinău. Kita digandhengake karo Jaksa Agung Sinode Suci, sing uga dadi direktur kanselrié… Rapat-rapat komisi kita dianakake ing Troitsky Metochion ing kamar-kamar Metropolitan. Rapat kasebut diwiwiti tanggal 24 Januari lan terus nganti 16 Februari. Sajrone limang utawa enem sesi, kita kanthi teliti mriksa rancangan Statuta lan nggawe akèh pangowahan lan tambahan, sanadyan ana uga akèh debat sengit. Ing sawetara prakara, aku ora sarujuk karo anggota komisi liyane lan nyuwun supaya panemuku diajukake kanggo dipertimbangake déning Sinode Suci, nanging panyuwunanku diabaikan. Ing pungkasan rapat-rapat kasebut, nalika meh pungkasan Minggu Keju, diusulake supaya kita ketemu maneh ing minggu kapindho Prapaskah Agung kanggo ngrampungake rembugan babagan komentar-komentar sing wis kita wenehake marang rancangan Statuta; nanging, amarga alesan sing aku ora ngerti, usulan iki ora dilaksanakake. Sajeroning wektu sing padha, ing pungkasan Prapaskah, rancangan Statuta kanggo akademi-akademi sing wis kita susun diajokake dening Metropolitan Ioannikios marang Sinode Suci kanggo ditandatangani. Metropolitan Isidore lan Plato nandatangani tanpa nyawang buku cathetan sing wis ditulis rapi; Yang Mulia Jonah saka Yaroslavl, sing ora dadi anggota komisi kita, kepengin maca draf iki, nanging ora bisa (? – I. S.). Mangkono, rancangan iku, sawisé ditandatangani déning para anggota Sinode, diajukaké liwat Jaksa Agung kanggo dipertimbangaké déning Kaisar lan disahaké tanggal 20 April 1884. Mangkéné cara réformasi penting babagan hubungan gréja lan nagara dilakokaké ing nagara kita"[1556] . Sabanjure, tanggal 22 Agustus 1884, Kaisar uga nandatangani Statuta anyar kanggo Seminari Teologi[1557] . Saliyane statuta anyar kasebut, Kantor Jaksa Agung nerbitake 'Cathetan Panjelasan babagan Rancangan Statuta kanggo Akademi Teologi Ortodoks' (St Petersburg, 1884). Ing kaca pisanan, kacathet yèn tujuwan Statuta anyar iku kanggo nyederhanakake pangelolaan akademi-akademi, kanggo netepake lingkup kegiatan badan pamaréntah luwih pas, lan kanggo nguwatake wewenang administratif saben-saben. Iki dadi pratandha bali marang pandangan sing wis misuwur saka Metropolitan Filaret. Tren sing padha, sing tujuane mbatalake pamrentahan mandiri lan prinsip pemilihan ing lembaga pendidikan teologi , uga katon ing Statuta Seminari taun 1884[1558] . Dibandhingake karo Statuta taun 1867, wewenang uskup dioceesan babagan seminari ing kene wis saya amba. Saliyane, § 14 nambahake manawa uskup "nduwèni pangawasan paling dhuwur marang arah pangajaran, pangasuhan para siswa lan, sacara umum, palaksanaan Statuta iki ing seminari". § 23 mbatalake pemilihan rektor, sing saiki manèh diangkat; inspektur uga ora dipilih, nanging diangkat déning Sinode Suci. Paragraf 92 nemtokake manawa loro anggota déwan pangajaran seminari saka kalangan rohaniawan, sing sadurungé dipilih, wiwit saiki diangkat déning uskup diose. Ing kurikulum ditambahake mata pelajaran anyar: sajarah Kitab Suci, sajarah skisma Rusia lan apologetika, uga teologi perbandingan lan trigonometri. Ing kursus filsafat, logika lan psikologi tetep ana, dene tinjauan doktrin filsafat lan pedagogi diganti karo dhasar-dhasar lan sajarah cekak filsafat, lan didaktik. Jumlah jam sing diwenehake kanggo sastra Rusia ditambah kanthi ngurangi jam filsafat, matematika, lan basa kuna. Sinau basa anyar dadi pilihan. Kanggo kapentingan pendidikan agama lan moral, pangajaran kidungan greja dikuatake lan jabatan direktur rohani seminari diwenehake. Seminary, kaya sing kita waca ing § 1, iku 'lembaga pendidikan lan pembentukan kanggo nyiapake para pemuda kanggo ngladeni

[1555] Panitia kasusun saka: V. D. Kudryavtsev (Akademi Moskow), I. F. Nikolsky lan I. E. Troitsky (Akademi St. Petersburg), V. F. Pevnitsky (Akademi Kyiv) lan I. S. Berdnikov (Akademi Kazan). Delengen: Glubokovsky. Babagan Bab-bab sing Ana Gandhengane karo Sekolah Teologi. kaca 61–64; BV. 1907. 2. kaca 157.

[1556] Italik saka pangarang. Savva. Kronik. 7. kaca 153–154 (cathetan tanggal 22 Januari 1884).

[1557] 3 PSZ. 4. No. 2160; Laporan… kanggo taun 1884. kaca 7; Ulasan… saka Alexander III. kaca 475 lan salajengipun; cf.: TKDA. 1885. 2 (notulen akademi: kaca 412 lan salajengipun).

[1558] 3 PSZ. 4. No. 2401, 2060.

Gréja Ortodoks', yaiku kanggo nyekel pangkat-pangkat ngisor ing hierarki gréja, déné Statuta taun 1814 netepake tujuan kanggo maringi pendidikan marang para pemuda saka clergy[1559] .

Prinsip sing padha uga dadi ciri Statuta akademi-akademi, sing tujuane "nyedhiyakake pendidikan teologi luwih dhuwur ing semangat Ortodoksi kanggo pelayanan sing padhang ing Gréja ing babagan pastoral, spiritual-pendidikan, lan bidang kegiatan liyane"[1560] . Ketergantungan akademi marang uskup dioceesan, sing diparingi wewenang ngawasi kanthi kapasitas pengawas, saya mundhak. Sanadyan sacara teori rohaniawan sekuler isih duwe akses marang jabatan rektor, nanging sacara praktik sawisé taun 1884, Sinode Suci mung nunjuk biksu sing ahli minangka rektor akademi. Wiwit wektu kuwi, rektor ora wajib nyekel jabatan profesor; cukup mung mulang sawijining disiplin teologi. Disaranake supaya inspektur lan asistene dadi anggota rohaniawan. Calon kanggo jabatan kosong disahaké déning Sinode Suci miturut rekomendasi uskup; kaya sadurungé, gelar universitas dadi prasyarat. Kakuwasané déwan akademik lan déwan pangurus dipangkas, lan ketergantungané marang uskup keuskupan saya dikuatké.

Owahan gedhé ditindakake ing kurikulum anyar, kang tujuane utamane kanggo matesi spesialisasi. Pembagian mata pelajaran dadi telung departemen dibubarake. Wiwit kuwi, ana mata pelajaran wajib lan mata pelajaran pilihan sing digolongake miturut tema. Para mahasiswa ora milih spesialisasi minangka dhasar karya akademik ing mangsa ngarep, nanging nyiapake diri kanggo mulang ing seminari. Program iki dirancang suwene patang taun, kanthi taun kaping papat ora nduweni tujuan khusus kaya sadurunge. Jumlah makalah semester ditambah saka enem dadi sanga. Tesis calon ing taun kaping papat ditulis bareng karo tugas kursus biasa. Mata pelajaran wajib yaiku: 1) pengantar teologi (nggantèkaké kursus 'Fundamentals' sadurungé, nanging isiné meh padha); 2) Kitab Suci lan Sajarah Kitab Suci; 3) dogmatik; 4) teologi moral; 5) homiletik lan sajarah khotbah; 6) teologi pastoral lan pedagogi, sing sadurunge kalebu mata pelajaran khusus; 7) hukum kanonik; 8) sajarah Greja Universal nganti pisah, nggantèkaké sajarah greja umum sadurungé, lan sajarah Greja Ortodoks Wétan lan Greja Rusia; 9) patristika; 10) arkeologi grejawi lan liturgi; 11) filsafat: a) logika, psikologi, metafisika; b) sajarah filsafat. Teologi perbandingan dicopot saka kurikulum. Mata pelajaran pilihan ing kelompok kapisan kalebu: 1) teori basa lan sajarah sastra manca; 2) basa Rusia lan Basa Slavia Greja, kalebu paleografi, lan sajarah sastra Rusia; 3) basa Ibrani Kuna lan arkeologi Alkitab; 4) siji basa kuna lan siji basa modhèren. Klompok kapindho ngemot: 1) sajarah lan analisis denominasi Kulon (nggantèkaké teologi komparatif sadurungé, nanging kanthi penekanan luwih gedhé marang kritik); 2) ; sajarah lan kritik skisma Rusia; 3) sajarah sekuler umum; 4) sajarah Rusia; 5) siji basa kuna lan siji basa modhèrn. Akademi Kazan uga nduwèni klompok disiplin misi sing kalebu departemen Tatar lan Mongol. Mahasiswa sing milih klompok iki ora wajib sinau mata pelajaran saka salah siji saka loro klompok sing kasebut ing ndhuwur, miturut pilihané, kajaba siji basa kuna lan siji basa modhèrn. Departemen Tatar mulang: 1) sajarah lan kritik Islam; 2) etnografi bangsa Tatar, Kyrgyz, Bashkir, Chuvash, Cheremis, Votyaks, lan Mordvins; 3) sajarah panyebaran Kristen ing antarané bangsa-bangsa non-Rusia iki; 4) basa Arab lan basa Tatar, kanthi tinjauan filologis umum babagan basa lan dialek saka bangsa-bangsa kasebut. Kurikulum jurusan Mongol kalebu: 1) sajarah lan kritik Lamaisme; 2) etnografi bangsa Mongol, Buryat, Manchu, Korea, Gold, Gilyak, lan liya-liyane; 3) sajarah panyebaran agama Kristen ing antarané bangsa-bangsa kasebut; 4) basa Mongolia, kalebu dialek-dialeké, lan tinjauan filologis umum babagan basa lan dialek bangsa-bangsa sing kasebut. Langkah-langkah iki nyumbang marang kamajuan wigati ing pakaryan misi.

Staf pengajar dumadi saka 8 profesor biasa lan 9 profesor luar biasa, 9 dosen madya, lan 3 dosen basa modhèrn. Staf pengajar ing Akademi Kazan diperluas kanggo nyiapake organisasi kelompok misionaris. Lima puluh lima taun pangabdian maringi hak marang para profesor kanggo gelar 'Profesor Penuh Terhormat' utawa 'Profesor Madya Terhormat', bebarengan karo status kerja khusus lan gaji khusus. Ing taun 1894, gaji lan pensiun para staf pengajar ing akademi lan seminari ditambah, lan taun sabanjure diparingi seragam khusus kanggo para siswa lan seminaris[1561] .

[1559] Delengen cathetan 219.

[1560] 3 PSZ. 4. No. 2160. Syarat ing Statuta kanggo nyiapake mahasiswa utamane kanggo ngladeni minangka imam paroki cocog karo raos para uskup konservatif: Savva. Chronicle. 8. kaca 705.

[1561] 3 PSZ. 4. No. 2160; Review… of Alexander III. kaca 475–520. Korsi liyane babagan sajarah Gréja-gréja Slavia diadegaké ing Akademi St Petersburg; ing salah siji layang pribadiné marang Alexander III, Pobedonostsev negesaké wigatiné disiplin iki (Layang. 2. kaca 64 sarta salajengipun). Pobedonostsev kanthi tegas nentang lembaga jabatan dosen madya, sing wis diatur ing Statuta 1869 nanging

Piagam kanggo akademi diwiwiti berlaku ing *taun akademik 1884–1885, dene Piagam anyar kanggo seminari diwiwiti berlaku ing* taun 1885–1886. Ora ana dosen sing kasedhiya kanggo mulang kursus babagan sajarah lan kritik perpecahan Ortodoks Rusia, mula kursus iki mung diwiwiti alon-alon wiwit taun 1886. Minangka mata pelajaran tambahan, lan kanthi dana kapisah, sajarah lan kritik sektarianisme diwulangaké ing seminari-seminari ing keuskupan-keuskupan sing wis nandhang sangsara banget amarga panyebaran sekte. Malah luwih awal, ing taun 1884, Statuta anyar kanggo sekolah teologi distrik diwiwiti berlaku, lan ing taun 1882 kanggo sekolah putri keuskupan.

Ing taun 1890-an, rencana kanggo ngedegake akademi kaping lima ing Vilnius muncul maneh; nanging, rencana kasebut maneh ditolak, sawenehing amarga ulasan sing ora nguntungake saka Uskup Agung Lituania, Alexy Lavrov[1562] . Ing taun 1900, Rusia nduwé 4 akademi teologi, 58 seminari, 185 sekolah teologi lan 56 sekolah bocah wadon diosek, sing dibiayai déning diosek, sarta 13 sekolah sing kalebu ing yurisdiksi Maharani Maria Feodorovna. Ing taun 1900, Sinode Suci mbuwang luwih saka 8 yuta rubel kanggo pendidikan teologi, saka jumlah kasebut 3 yuta disedhiyakake dening rohaniawan keuskupan[1563] .

Miturut Piagam anyar, seminari lan akademi tetep kabuka, kaya sadurunge, kanggo wong saka kabeh lapisan masyarakat. Wong sing wis ngrampungake seminari utawa sekolah tata basa klasik kudu lulus ujian mlebu nalika mlebu akademi. Hak lulusan seminari kanggo mlebu universitas, sing wis ana wiwit taun 1863, dibatalake ing taun 1879. Ing taun 1884, larangan iki dikuatake maneh, nanging ing taun 1897, para seminari diparingi akses menyang universitas Warsawa, Dorpat (Yuryev) lan Tomsk.

Panemu umum babagan undang-undang anyar mau pecah loro: panemu positif ing koran lan jurnal konservatif dibaleni panemu negatif – miturut wates sing diidini sensor – ing pers liberal. Para profesor akademik, kang padha kuwatir babagan masa depan ilmu pengetahuan, umume ora puas karo pambatalan spesialisasi sing diwenehake ing taun 1869, kang wis nyumbang marang pangembangan ilmu teologi. Contone, V. V. Bolotov, sawijining profesor ing Akademi St Petersburg, nulis ing layang pribadi: 'Piagam anyar iki nggawa pepeteng… iki nuntun marang kemandekan akademik.' Piagam taun 1884, miturut N. A. Zaozersky, sawijining profesor ing Akademi Moskow, ing taun 1892, wis nyuda tujuan akademi mau dadi minimal. Akademi kuwi diurangi dadi lembaga pendidikan lan pembentukan, dadi sekolah teologi, sanadyan saka jinis pendidikan tinggi[1564] . Ing taun 1905–1906, nalika ana karya Majelis Pra-Konsili, kritik marang statut 1884 saya tambah kenceng sajrone rembugan babagan reformasi pendidikan teologi[1565] . Nalika nimbang swara kritis iki, kudu dielingi yèn mundhaké standar akademik akademi-akademi, sing asil saka statut 1869, wis maringi manfaat marang kabèh Gréja Ortodoks, apa waé kuwi pancèn dadi niyat para panyusun statut mau utawa ora. Statut 1884 ora nggatekake prospek jangka panjang, mung matesi nyetel tujuan ing skala lokal, ing Rusia. Fokusé ora mung ing pendidikan akademik para calon rohaniawan lan guru Gréja Rusia ing mangsa ngarep, nanging luwih marang pelatihan staf administrasi gréja sing bisa dipercaya sacara politik lan konfessional, lan uga diarep-arep nyedhiyakake guru kanggo lembaga pendidikan teologi tingkat menengah lan tingkat ngisor. Peran akademi minangka lembaga akademik sing saya nyusut uga katon saka dihapusake debat umum nalika penganugerahan gelar akademik. Wiwit wektu kuwi, kanggo entuk gelar doktor utawa magister ing teologi, loro (jarang luwih) tinjauan disertasi wis cukup; kajaba iku, calon Magister kudu mbela disertasiné ing ngarepé pasamuwan profesor lan dosen madya. Ing taun 1889, paugeran tartamtu diterbitaké sing nggedhekaké wewenangé Sinode Suci ing babagan penganugerahan gelar akademik. Ing taun 1884, ana telung kategori gelar magister lan doktor sing diadegake: teologi, sajarah

---

saiki wis dibubarake (Review, kaca 520). Babagan Statuta 1884, delengen: Florovsky, kaca 415 lan salajengipun; Kern, C. P., kaca 276 lan salajengipun.

[1562] Ing seminari-seminari diose 'kena' skisma (ana pitu sakabehe), mata pelajaran 'Sajarah lan Kritik Skisma Rusia' dikenalké ing taun 1881: Kutipan… kanggo taun 1881. kaca 152; Kutipan… kanggo taun 1882, kaca 141; mengko, kursi kaya ngono uga diadegaké ing seminari liya (Runkiewicz, op. cit., kaca 698 lan salajengipun).

[1563] Runkiewicz. Op. cit. kaca 698 lan salajengipun.

[1564] Bolotov, V. V. 'Surat-surat', ing: *Christian Readings* 1907, jil. 2, kaca 383 sarta salajengipun; Zaozersky, N. 'Bentuk-bentuk Organisasi Gréja Ortodoks', ing: *Orthodox Review* 1892, jil. 4, kaca 757.

[1565] Statuta taun 1884 dikritik kanthi keras banget dening N. N. Glubokovsky, sawijining profesor ing Akademi St. Petersburg (Babagan Dhasar-dhasar Reformasi Gerejawi lan Pendidikan, ing: Otzyvy. Jilid 3, kaca 151–157; panulis sing padha. Bab Masalah Sing Ana Gandhèngané karo Sekolah Teologi), uga profesor liya ing akademi sing padha – N. K. Nikolsky (Otzyvy. 3. kaca 161–171). Delengen uga: Ubersky, I. A. 'Ing Pangeling-eling Prof. V. V. Bolotov', ing: Christian Readings 1903. 7. kaca 10 sarta salajengipun.

gréja, lan hukum kanonik. Asilé saka sensor sing saya ketat ing sangisoré Pobedonostsev yaiku mudhuné standar akademik riset teologi sing katon[1566] .

c) Ing separo kapindho abad kaping 19 lan wiwitan abad kaping 20, statut akademi lan seminari nemtokake pangembangan lembaga pendidikan iki luwih gedhe tinimbang sadurunge. Ing wektu sing padha, statut taun 1867–1869 nduweni pengaruh sing beda banget marang urip akademi lan seminari. Nalika para seminari kudu ngadhepi sisih ala saka kabebasan sing diparingi, ing akademi kabebasan kasebut malah nyebabake kebangkitan minat ilmiah ing kalangan mahasiswa; amarga sistem spesialisasi sing ditrapake nganti taun 1884, sawetara sarjana lan profesor unggul muncul saka barisané.

Sawisé reformasi Alexander II, para siswa seminari padha rame-rame mlebu universitas. Jumlah pelamar menyang akademi mudhun, nanging ketegaran proses seleksi saya mundhak. Penurunan jumlah calon imam iku pratandha kang nguwatirake, lan kamungkinan gedhé iki sing dadi alesan utama dibalèkaké larangan kanggo siswa seminari mlebu universitas. Para rohaniawan saya kerep nggunakake haké kanggo ngedidik putrané ing sekolah menengah supaya padha nduwé karir sekuler lan ora ngalami kahanan urip sing sempit kaya imam paroki utawa guru ing seminari utawa fakultas teologi. Sadurungé, pilihan kaya ngono durung ana. Seminar dianggep dadi lembaga pendidikan adhedhasar kasta. 'Nalika akses menyang universitas ditutup kanggo murid-murid seminari amarga syarat kudu nduwé sertifikat lulusan sekolah,' tulis mantan seminarian ing memoaré, 'semangat pribadiné ambruk sakabehé. Wiwit wektu kuwi, seminari wis malih dadi semacam lembaga suram, semacam penjara, sing dijaga murni dening pangawasan kaya polisi saka para inspektur sing mung peduli supaya bisa ngrampungake giliran kerjane kanthi cepet, melu pandonga lan nglumpukake murid-murid menyang asrama, tanpa mriksa apa padha wis nyiapake pelajarane utawa wis ngatasi kabeh kasulitané'[1567] . Ing jaman Nikolayev, para seminaris sabar nahan pedagogi sing cacat lan paukuman ing seminari, amarga kahanané padha ing endi-endi, lan paukuman ditampa kanthi pasrah yen katon adil. Wiwit taun 1860-an, angin seger wiwit mumbul ing tembok seminari, utamane ing kelas-kelas pungkasan. Iki wektu emansipasi tani lan pelonggaran pengawasan polisi, sing nalika jaman Nicholas I wis abot banget dirasakake kabeh golongan sosial. Nalika bali menyang omah kanggo liburan, sawijining seminarian—sanajan saka kulawarga imam ing désa, —bakal krungu babagan gagasan anyar lan bisa nyawang jurnal-jurnal gréja sing rame karo debat. Wiwit taun 1850-an, para siswa ing seminari, uga ing sekolah menengah lan universitas, saya kerep melu acara politik, malah gagasan sosialis wiwit mlebu ing seminari[1568] . Kita nemokake cathetan menarik babagan iki ing memoar Metropolitan Evlogii Georgievsky (1868–1916), sing ing taun 1880-an nalika dadi seminaris ing Tula kapengaruh ideologi Narodnik, bebarengan karo kanca-kancane[1569] .

Rasa mungsuhan iki uga kacathet ing laporan para jaksa agung. Contone, sawijining laporan saka taun 1870 nyatakake yen tumindak kasar saya tambah diamati ing kalangan murid seminari, kang katon ing ora manut marang para panguwasa; kembangé rasa agama sing kurang nyebabaké diabaikaké pandonga lan tumindak ora merhatosaké sajrone ibadah gréja[1570] . Kahanan iki pancèn cocog karo pola pikir sing nguwasani kabèh siswa enom ing Rusia wektu kuwi, sing ing sastra kontemporer lan sawisé dijenengi nihilisme. Iki minangka semangat jaman, sing ora akèh amarga kekurangan pendhidhikan nanging luwih amarga pangajèn marang ilmu alam sing dadi ciri Rusia ing taun 1860-an, lan semangat iki nuntut pangibadah buta marang kritik 'ilmiah' marang agama. Apologetika Ortodoks sing durung maju iku sejatine ora duwe daya kanggo mbantah serangan marang iman, lan ing sekolah teologi ora ana pitakon bab bantahan teologis sing bener lan meyakinkan marang kesimpulan sing salah saka fakta-fakta ilmu alam. Luwih saka kuwi, para guru kuwi dhéwé—utamané sing enom—kadhangkala

---

[1566] Ulasan… babagan Alexander III. kaca 505–508. Miturut Metropolitan Filaret Drozdov, gelar Doktor Teologi mung pantes dianugerahi marang anggota kalangan rohaniawan, yaiku biksu utawa imam (Russian Arch. 1893. 1. kaca 126).

[1567] P. N. S. Sekolah Teologi: Kenangan Murid lan Guru wiwit taun 1863, ing: Russian Articles 1911. Vol. 147. kaca 469.

[1568] Saka Sajarah Podolia, ing: Artikel Rusia 1912. Jilid 149. kaca 383 lan salajengipun. Bandhingna karo katrangan babagan taun 1860-an ing Florovsky. kaca 285 lan salajengipun.

[1569] Evlogii. kaca 29.

[1570] Potongan… kanggo taun 1870. kaca 155; Potongan… kanggo taun 1871. kaca 114 lan salajengipun. Pendeta Agung S. Bulgakov (Cathetan Otobiografi. Paris, 1946. kaca 27) negesake sepira ngeremeté 'ketaatan sing dipaksakake' marang dhèwèké ing urip saben dinané ing seminari, nganti dhèwèké malah ninggalaké seminari, milih sertifikat lulus saka sekolah menengah umum sekuler.

pancèn kesengsem banget marang filsafat Darwinisme, positivisme, lan materialisme[1571] . Ing sisih liya, akèh guru seminari ora tau kasengsem babar pisan marang urip batin murid-muridé. Model pedagogi lawas kabuktèn pancèn ora cocog ing jaman anyar. Nanging, nyisihaké semangat jaman, tanggung jawab marang kethoke para mudha marang iman, miturut Metropolitan Evlogii, ana ing para guru, sing kakehan ora peduli marang murid-muridé lan ora nduwé pangaribawa marang wong-wong mau: "Panguwasa ora apik lan ora ala; mung adoh saka kita… Para panguwasa ngganggu para seminari amarga kumisé (mung ana loro pilihan sing diijini: dicukur resik utawa ora dicukur; kumis tanpa jambang ora diijini), nanging ora ana sing peduli marang kabutuhan intelektual lan spiritual kita utawa kepiye urip saben kita lumaku… Para seminari ora entuk apa-apa sing maringi panguripan rohani saka pendhidhikan sing dibiayai negara. Ora ana pangarep-arep pitulungan ramah saka para guru… Ing kahanan kaya ngono, seminari ora bisa dadi 'alma mater' kanggo sapa wae. Wong-wong sing lulus mung ngusap bledug saka kono"[1572] . Sawetara taun sawisé, ing layang saka sawijining pejabat Kantor Jaksa Agung marang salah siji uskup babagan gangguan ing sawetara seminari ing taun 1893, bisa diwaca: "Sabab gangguan iku yaiku ketidakbijaksanaan para inspektur lan kurang pengalamané para rektor… Asisten kita kanggo inspektur sejatine yaiku polisi, dudu para pendidik"[1573] . Lan pancen, kepiye bisa ana hubungan kapercayan antarane guru lan murid ing tengah-tengah pergantian rektor lan inspektur sing terus-terusan? Antara taun 1867 lan 1869, sadurunge Pobedonostsev diangkat dadi Jaksa Agung, kahanan wiwit membaik, nanging ing jaman Pobedonostsev sawijining rektor ora bisa manggon ing jabatan sing padha luwih saka telung taun.

Ing taun 1886, ing Seminari Tiflis—sing murid-muridé meh kabèh wong lokal—kacau balau meletus amarga kabijakan Russifikasi sing ditindakake déning Eksark Georgia, Uskup Agung Pavel Lebedev (1882–1887), sing nyebabaké matèné rektor[1574] . Ing taun 1893, gangguan mbaleni ing seminari iki. Ing taun sing padha, kerusuhan meletus ing seminari-seminari ing Smolensk, Moskow, Mogilev, lan Chernigov. Ing taun 1895, ana pemberontakan ing Seminari Vladimir, sing dibarengi karo upaya pembunuhan marang rektor, Archimandrite Nikon saka Sofia, nganti panguwasa sing kaget malah nuntut supaya pasukan dipanggil nglawan para mudha. Metropolitan Evlogii Georgievsky ing tembe, sing diangkat dadi inspektur seminari sawisé kedadeyan iki , nyritakaké ing memoaré yèn panyebab kerusuhan iku yaiku sistem disiplin gaya polisi sing ditrapaké déning rektor lan inspektur. Amarga sebab sing padha, ing taun 1897, gangguan nyebar menyang Seminari Tula[1575] . Ing pangaribawa rasa revolusioner taun 1905–1907, gelombang kerusuhan nyebar ing seminari-seminari. Ing 18 seminari, kahanan saya parah nganti dadi bentrokan serius, dene ing seminari liyane ana perselisihan terus-terusan antarane guru lan murid, sing nolak mangsuli pitakon ing kelas lan mboikot sawetara guru[1576] .

Kedadeyan-kedadeyan iki kanthi cetha nuduhake manawa sistem pendhidhikan sing wis mapan, sing malah digawe luwih kaku dening Pobedonostsev, gagal ngadhepi tantangan pedagogis sing mendesak lan ora bisa nyiapake para mudha, sing kabawa semangat jaman, kanggo pelayanan rohaniawan sing bakal padha ngadhepi. Nanging sanajan nyisihaké latihan nyata para guru, seminari kasebut kabuktèn ora cukup sanajan mung ngadhepi tugas murni didaktik. Miturut salah siji anggotané, Uskup Agung Nikanor Brovkovich, wiwit taun 1887 Sinode Suci wis nduwé "pamanggih sing umume asor" marang standar seminari[1577] ; nanging Sinode mung maringi surat edar babagan prakara cilik, ora nindakaké apa-apa kanggo ngreformasi sistem pendhidhikané dhéwé. Kahanan tetep kaya ngono nganti taun 1906, nalika karya persiapan kanggo reformasi gréja umum diwiwiti. Saiki masalah ora cukupé pendhidhikan teologi dadi topik debat umum, kanthi para peserta ngupaya cara kanggo mbangkitaké

[1571] Florovsky. kaca 285 lan salajengipun; Zenkovsky. jilid 1, kaca 326.

[1572] Evlogii. kaca 27–28; P. N. S. Op. cit. kaca 470 lan salajengipun.

[1573] A. V. Gavrilov – marang Uskup Agung Savva Tikhomirov, ing: Savva. Chronicle. 9. kaca 405; cf. kaca 390, 401.

[1574] Savva. Chronicle. 8. kaca 87, 91; Nikanor, ing: Russian Archives. 1906. 3. kaca 24. Cf., nanging: Pobedonostsev. Letters. 2. kaca 113–116.

[1575] Evlogii. kaca 15, 74 lan salajengipun, 105, 97; Savva. 9. kaca 390, 401, 405.

[1576] Layman. 'Petisi lan Mogok Kuliah Seminari', ing: Church News 1906. 3. Lampiran. kaca 127–132; S. S. 'Ratapan Seminari Teologi ing taun 1906–1907', ing: BV. 1907. 2. Kena dicathet yèn akèh uskup – sing asalé saka ordo biara ilmiah – ing laporané (Ulasan… – delengen bibliografi kanggo § 9) ing Majelis Pra-Konsili taun 1905 (delengen § 9) kanthi keras ngkritik kahanan ing seminari, nyalahake kabeh marang Statuta lan sistem pendhidhikan sakabehe, sing biyen dheweke kanthi semangat mbela limang nganti sepuluh taun kepungkur. Laporan-laporan iki minangka bukti paling apik manawa para uskup ora duwe niat apa-apa kanggo nggawe sistem pendhidhikan taun 1884–1905 luwih manungsawi, kaya sing uga katon saka kutipan saka sumber liya sing wis kita sebut ing teks.

[1577] Nikanor. Surat-surat, ing: Russkij Arkhiv. 1909. 6. kaca 235.

sekolah teologi saka kahanan lesu sing dialami. Tugas iki uga dadi mendesak saka sudut pandang praktis. Iki sing ditulis Metropolitan Evlogii babagan periode 1903–1913: "Seminar teologi kita ora ngasilake jumlah calon imam sing cukup… Akeh seminaris, utamane ing Siberia, ora gelem diangkat dadi imam. Seminari Blagoveshchensk ora ngasilake siji imam wae sajrone sepuluh taun. Semangat agama ing seminari wis pudar; para mudha padha ngluber menyang pegawai negeri, menyang tambang emas, lan menyang perusahaan industri"[1578] .

Kita ora duwe informasi sing cukup babagan pangembangan proses pendhidhikan ing separo kapindho abad kaping 19 lan awal abad kaping 20: panaliten sajarah sing ditulis sadurunge taun 1917 paling banter nyakup periode nganti awal taun 1880-an. Siji-sijine sing bisa dipastèkaké yaiku pambuka Piagam Akademi taun 1869 nyebabaké paningkatan standar pendhidhikan, amarga lulusan akademi sing banjur dadi guru ing seminari saiki nduwèni pondasi akademik sing luwih kuwat. Buku ajar anyar, sing disusun sawenehé miturut dhawuh Sinode Suci lan sawenehé miturut inisiatif para profesor, alon-alon nggantèkaké buku pandhuan lawas lan saka sudut pandang akademik cukup mantep. Nanging, restrukturisasi pendidikan ing seminari lumaku alon: nganti taun 1906, padha maringi alesan sing cukup kanggo kritik saka Majelis Pra-Konsili lan pers[1579] .

(d) Akademi teologi nanggapi reformasi kasebut luwih cepet lan luwih proaktif. Suasana ing kene beda banget karo ing seminari; saben seminarian ngrasakake iki nalika padha nyabrang ambang lawang almamater anyar. Kontrasé cetha banget, lan ora kaget yèn kanggo sawatara panulis memoar akademi katon minangka obor cahya, déné masa seminarié katon, mbok menawa kakehan, peteng. Pambandingan cathetan saka memoar nuduhaké yèn ing separo kapindho abad kaping sanga welas, akademi-akademi mau berkembang kanthi luwih urip lan luwih tujuwan tinimbang ing separo kapisan abad mau. Reformasi taun 1869 ngowahi akademi-akademi mau dadi lembaga pendidikan tinggi sejati ing bidang studi teologi. Minangka salah siji mahasiswa Akademi Moskow sawisé reformasi (sing mlebu ing taun 1876) ngakoni: "Setitik demi setitik, kita saya yakin manawa ing kéné, ing akademi iki, dudu sistem gaya Cina, uga dudu rawa mandheg, nanging urip— —sanadyan rada aneh, nanging tetep urip, sugih isi batin, diatur kanthi becik, ora pisah saka donya lan ora diperbudhakké déning wangun kang wis mati"[1580] . Nanging, iki carane siswa liyane—saiki saka Akademi Kyiv—eling sinau ing taun 1880–1884: "Akademi rohani menehi kesan sing beda banget (tinimbang seminari. – I. S.) sing ditinggalake marang aku dening Akademi Teologi nganti taun 1884, sing, syukur marang Gusti, aku begja bisa mlebu ing taun 1880. Ing kono aku nemu padhang lan kabungahan sawisé kabèh dina pait sing tak alami; ing kono aku ketemu wong-wong urip sing nduwèni akal, ati, lan rasa luhur, lan jiwaku krasa entheng lan seneng. Ing kéné aku wiwit kasengsem marang ilmu lan pakaryan sukarela sing luhur… Akèh saka para dosen lan profesor iku tenanan tresna marang pakaryané; padha kerja keras lan nresnani kita kaya lapangan uripé, sing dikarepake bisa subur lan produktif"[1581] . Vladimir Solovyov, sing sawisé lulus saka Universitas Moskow ing taun 1873 banjur mlebu dadi mahasiswa Akademi Teologi Moskow, nyathet ing salah siji layangé yèn "akademi, ing kahanan apa waé, ora sakosongé kaya universitas"[1582] .

Ing wektu sing padha, memoar uga nyekseni carane Statuta 1884 nyegah vitalitas anyar iki ing akademi-akademi. Profesor N. N. Glubokovsky nerangake 'kemunduran' akademi nalika dhèwèké dadi mahasiswa ing Akademi Moskow (1884–1889): iku sawijining periode nalika 'organisme urip diowahi dadi rakitan mekanik'[1583] . Nanging ing kéné ana kenangan saka mahasiswa liya ing taun-taun kuwi: 'Wiwit taun 1884, akademi-akademi mau malih dadi semacam kursus seminar sing bola-bali. Para mahasiswa kebeban akèh mata pelajaran lan kuliah, sing sacara fisik mokal kanggo dipahami kanthi tuntas; mula, mesthi waé, padha kelangan idealisme sing, ing umume kasus, wis nguwasani akademi sadurunge taun 1884 lan sing ndadekake padha béda karo lembaga

---

[1578] Evlogii. kaca 199; cf.: Tserkovnaya Pravda. 1913. 23. kaca 694.

[1579] Ulasan… babagan Alexander III. kaca 571–590, lan uga, contone: Laporan… kanggo taun 1908–1909. kaca 466 lan salajengipun utawa Laporan… kanggo taun 1911–1912. kaca 256 lan salajengipun. Sakjatiné, kabèh laporan iki luwih optimistis tinimbang, umpama, 'Ulasan' para uskup saka taun 1905–1906 sing wis kasebut.

[1580] Ing Akademi Trinitas Suci. kaca 174; cf. kaca 193.

[1581] Italik saka pangarang. P. N. S. 'Sekolah Teologi', ing: Russian Articles 1911. Jilid 147. kaca 469 lan salajengipun.

[1582] Solovyov, V. Surat-surat. Jilid 3. kaca 105. Cf. memoar Muretov, ing: BV. 1914. *1112. kaca 665 (babagan Akademi Moskow watara taun 1873); Sokolov, V. A. Mangsa Siswaku, ing: BV. 1916. Jilid 2. kaca 252 (bab taun 1870-an); Savva. 7. kaca 397 (Akademi St Petersburg, 1885).*

[1583] Glubokovsky, N. N., 'Luwih Saka Telung Puluh Taun (1884–1914)', ing: Ing Trinity ing Akademi. kaca 745, 750; cf. Russkaya Gazeta, 1905. 10. kaca 627–632, 639; memoar Glubokovsky katon banget subyektif.

pendhidhikan tinggi liyane, kaya sing pantes kanggo sekolah teologi tingkat dhuwur"[1584] . Ing Piagam taun 1869, kaya ing periode pasca-reformasi sakabehe, ana loro prakara sing nyebabake rasa ora puas sing khusus saka Sinode Suci lan para hierark konservatif: nguwatake prinsip pamrentahan mandiri ing ilmu lan pendidikan, lan pindhahake pimpinan telung akademi (iki ora kelakon ing Akademi Kyiv) menyang tangan rohaniawan putih. Wiwit taun 1874–1875 Sinode Suci nganakake audit marang kabèh akademi; iki dimaksudaké minangka cara kanggo nentang reformasi, nanging efektifitasé kabuktèn winates banget amarga, miturut panjaluk Jaksa Agung, sawijining 'liberal' lan panyengkuyung Piagam 1869—Uskup Agung Lituania wektu kuwi, Makarii Bulgakov[1585] —diangkat dadi auditor. Sinode Suci ngluncurake serangan sengit marang tambahé panggunaan metode ilmiah lan kritis ing riset lan pangajaran[1586] . Iki wis nemoni panentangan saka Metropolitan Filaret lan Sinode malah sadurungé diundang-undangé Statuta 1869, lan Jaksa Agung Pobedonostsev, langsung sawisé njabat, ngelingaké bab 'direktif ketat kanggo kabèh akademi lan penempatan tanggung jawab marang rektor kanggo arah pangajaran' ing babagan iki[1587] . Ing Statuta 1884, ancaman iki dilaksanakake. Sabanjuré ana owah-owahan ing pimpinan staf pangajaran. Miturut salah siji kritikus jaman Pobedonostsev, Profesor N. N. Glubokovsky, wong-wong sing wis pengalaman lan wicaksana sing wis nyawiji ing pangajaran, sing nganggep iku minangka panggilan jiwa lan setya tenanan , kanthi cepet wiwit sirna saka panggung. Padha diganti dening archimandrite enom, igumen, lan hieromonk. Ora tanpa sentuhan sarkasme, panulis memoar nyimpulake manawa wis teka wektu kanggo "mekanik sing durung pengalaman ing antarané para biksu klambi ireng"[1588] . Mangkono, kanthi diundhangaké Statuta 1884, pamulihan hegemoni tatanan biara sing pinunjul kawitan; kanthi dhukungané Sinode Suci lan Jaksa Agung Pobedonostsev lan Sabler, iku alon-alon mbalèkaké posisi pamimpin ing sekolah teologi.

Miturut cacah, komunitas monastik sarjana wis terus-terusan nyusut wiwit taun 1860-an, amarga mung sawetara lulusan akademi sing gelem nampa tonsur; ing taun 1870-an lan 1880-an, tren iki malah saya parah[1589] . Kanthi balié pimpinan akademi marang komunitas monastik sarjana, para mahasiswa wiwit terus-terusan diajak nampa tonsur. Ing Akademi St Petersburg, praktik iki diuripake maneh nalika masa rektorat Uskup Arseny Bryantsov (1883–1887), sing wis dadi biksu sawisé janda nalika isih ngladeni dadi imam. Anthony Vadkovsky, sing mengko dadi Metropolitan St Petersburg, pancen semangat banget ing babagan iki. Sawetara taun dhèwèké dadi inspektur ing akademi Kazan (1883–1886) lan St Petersburg (1886–1888), ing ngendi dhèwèké banjur dadi rektor (1888–1892); nalika dhèwèké ana ing St Petersburg, Anthony wis ngresmikaké ora kurang saka 17 mahasiswa dadi biksu[1590] , ing antarané ana loro tokoh pinunjul saka Gréja Rusia ing taun-taun sabanjuré – Anthony Khrapovitsky lan Sergius Stragorodsky, loro-loroné panyengkuyung semangat monastik ilmiah. Saben saka telung hierark sing kasebut nduwé pandangan dhéwé babagan peran monastisisme ing Gréja Rusia, nanging kabèh mau wis akèh nyumbang kanggo mbangkitaké manèh kepinginan dadi biarawan ing antarané para siswa ing akademi. Minangka wakil sing khas lan setya saka generasi anyar monastisisme ilmiah, Anthony Khrapovitsky tanpa mangu-mangu dadi sing paling unggul ing antarané kabèh mau.

Alexei Pavlovich Khrapovitsky asalé saka kulawarga bangsawan. Sawisé éntuk ijazah saka sekolah menengah klasik, dhèwèké, minangka wong sing taat agama, mlebu ing Akademi Teologi St Petersburg lan ing taun 1885, nalika umuré 22 taun, nglakoni sumpah monastik. Taun sabanjure, sawisé lulus saka Akademi,

---

[1584] P. N. S. 'Sekolah Teologi', ing: Artikel Rusia 1911. Jilid 147. kaca 471.

[1585] Ing Akademi Trinitas Suci. kaca 636 lan salajengipun.

[1586] Contone yaiku *History of the Russian Church* karya E. E. Golubinsky; F. A. Ternovsky, sawijining profesor ing Akademi Kiev, uga nemoni kesulitan sing padha karo sensor sinodal (RBS. Suvorov-Trachev (1912). kaca 496 sarta salajengipun); bandhingna: Gorsky, A. V., *Diary* (1885). kaca 43 sarta salajengipun; *Ing Akademi Trinitas Suci*. kaca 625.

[1587] Surat saka Pobedonostsev marang Rektor Akademi Moskow: *Ing Gréja Trinitas ing Akademi*. kaca 630; bandhingna kaca 636. Ing taun 1888, miturut panyuwunan Pobedonostsev, Sinode Suci nerbitake peraturan sensor babagan panaliten ilmiah ing babagan teologi lan sajarah Gréja; teks peraturan iki bisa ditemokake ing: TKDA. 1890. 7 (Notulen. kaca 176–183). Kaya sing katon saka korespondensi antarane Profesor N. I. Subbotin saka Akademi Moskow lan Pobedonostsev, Subbotin main peran ora nyenengake minangka informan (Korespondensi antarane Prof. N. I. Subbotin lan K. P. Pobedonostsev. Moskow, 1915; uga ing: Readings. 1915).

[1588] Glubokovsky, N. N. 'Over Thirty Years', ing: At the Trinity in the Academy. kaca 750; cf.: Russkaya Gazeta, 1905, 10, kaca 828.

[1589] Nikanor. Jilid 1, kaca 122.

[1590] Bab Arseny, delengen: PBE. Jilid 1, kolom 1064 lan salajengipun; bab Anton Vadkovsky, delengen §§ 9, 12. Pobedonostsev banget seneng karo karya Anton minangka rektor; delengen layangé marang N. I. Subbotin: Korespondensi N. I. Subbotin. kaca 508. Uga bandhingna: Florovsky. kaca 426 lan salajengipun.

dhèwèké diangkat dadi asisten inspektur ing kono. Banjur dhèwèké ngladèni kurang luwih setaun dadi guru ing Seminari Kholm, sawisé kuwi dhèwèké bali menyang Akademi St Petersburg dadi dosen, ing kono dhèwèké diangkat dadi inspektur. Sajeroning sawetara wulan, dhèwèké wis dadi rektor Seminari St Petersburg (1890) lan ing taun sing padha dadi rektor Akademi Moskow; umuré wektu kuwi mung 27 taun. "Ana kepala anyar sing teka, wong sing urip, pinunjul lan penceramah sing apik. Nanging, dhèwèké isih enom banget. Mugi Gusti paring kasil supaya piyambakipun saged nglaksanakake tugas angel ingkang sampun dipunpundhut," kathah salah satunggaling profesor paling sepuh ing Akademi, N. I. Subbotin, ing layang pribadi; Anthony tetep nggadhahi sipat-sipat ingkang kasebut ing mriki ngantos pungkasaning gesangipun ingkang dawa, lan sipat-sipat wau dados ciri kagiatan eklesiastik lan politikipun sakabehe[1591] . Ing wektu sing padha, Metropolitan Moskow, Sergius Lyapidevsky, wakil saka sekolah Filaret lawas, ora pati seneng marang rektor enom akademine, lan ing taun 1895 Anthony dipindhahake menyang jabatan sing padha ing Akademi Kazan[1592] , ing kana dheweke tetep nganti diangkat dadi Uskup Ufa ing taun 1900; lan kanthi mangkono diwiwiti fase eklesiastik lan politik ing kariré (deleng §§ 9, 12).

Karya-karya Antony ninggalake tapak jero ing loro akademi. Wiwit taun 1889, dheweke nerbitake artikel babagan monastisisme ilmiah sing nyebar ing kalangan mahasiswa. Ing loro-lorone akademi, dhèwèké ngatur kelompok sinau ing ngendi para mahasiswa maringi ceramah lan khotbah lan melu debat. Tujuwané Anthony yaiku ngilangi pager antarané dhèwèké lan para mahasiswa. Nalika dhèwèké njabat rektor Akademi Moskow saka taun 1888 nganti 1892, calon Metropolitan Evlogii Georgievsky sinau ing kono. Ing taun-taun sabanjure, dalan loro hierark iki kerep papasan: kadhangkala padha sekutu, kadhangkala mungsuh, lan ing pungkasan malah dadi mungsuh. Kahanan iki kudu dielingi nalika maca kutipan ing ngisor iki saka *Memoirs*-é Evlogii; dhèwèké dhéwé njupuk sumpah monastik ing sangisoré pangaribawa rektor enom mau lan nerangaké owah-owahan ing sikap para mahasiswa—sing sadurungé ora tau ndhukung monastisisme—sing muncul amarga pangaribawa Anthony: "Ora ngagengake yen diomongake yen fase anyar ing sajarah Akademi Teologi Moskow wis diwiwiti. Pengaruh Archimandrite Anthony marang kita gedhe banget. Enom, nduweni pendhidhikan dhuwur, bakat, lan memesona, wis ngimpi dadi biksu wiwit umur sepuluh taun, Archimandrite Anthony iku panyengkuyung monastisisme sing semangat. Semangat monastiké sing kobong kuwi nular, narik ati lan murubaké manah… Matur nuwun marang dhèwèké, monastisisme kaya sing kita bayangaké mundhak dadi ideal persaudaraan sing raket lan kuwat, sawijining ordo, tentara Kristus, sing arep nylametaké Gréja saka kantor prokurator lan mbalèkaké panggonané sing sah minangka pendidik lan pandhuan rohani sing mandhiri kanggo bangsa Rusia. Pemandangan ageng kabuka ing ngarep kita: pamulihan patriarkat, pangetokan prinsip-prinsip eklesiastik anyar, reorganisasi akademi kanthi semangat eklesiastik sing ketat… Archimandrit Anthony nyengkuyung gagasan monastisisme ing antaran kita kanthi fanatisme sejati. Ing dhèwèké, iki digandhengake karo misogini. Dheweke nggambaraké urip kulawarga lan sesambetan rabi nganggo tembung-tembung suram, malah kotor – lan propagandané kabuktèn sukses… Kabèh bengi kuwi diisi rembugan panas babagan monastisisme. Kadhangkala, pidato-pidato kuwi nganggo nada sinis… Asilé semangat anyar ing akademi kuwi yaiku gelombang tonsur. Kebangkitan monastisisme ing Rusia digandhengake karo jeneng Anthony Khrapovitsky lan Anthony Vadkovsky (Metropolitan St Petersburg). Ing akademi-akademi, murid-murid paling apik biyen dianggep minangka calon biksu, nanging dalan monastis wis suwe ora narik kawigaten para mudha, lan kasus-kasus individu sing njupuk

[1591] Korespondensi N. I. Subbotin. kaca 549. Cathetan 758. Babagan Antoniy Khrapovitsky, delengen biografiné sing rinci ditulis déning Nikon Rklitsky (bibliografi kanggo § 9): 1. kaca 111 sarta salajengipun (babagan masa pimpinane ing Moskow); kaca 171 (babagan masa pimpinane ing Kazan). Babagan kegiyatan Antoniy minangka rektor Akademi Moskow, delengen uga: Teodorovich, T. Ing Peringatan Kaping Sepatuté Pelayanan Pastoral: Memoir. Jilid 1. (Warsawa, 1935). kaca 142. Ing buku Nikon Rklitsky, sing kadhangkala kados panegirik, karya-karya Anthony mesthi dipuji dhuwur (vol. 1, kaca 174 lan salajengipun). Anthony minangka mungsuh keras para profesor sekuler: Ulasan (deleng bibliografi kanggo § 9). 2. kaca 124 lan ing Nikon Rklitsky. 1. kaca 212–220. Bab Sergius saka Stragorod: Patriark Sergius lan Warisan Rohani Panjenengané. Moskow, 1947. kaca 22–27, 206–217.

[1592] Evlogii. kaca 70. Babagan gesekan antarane rektor enom lan metropolit, delengen layang saka Profesor I. N. Korsunsky marang Uskup Agung Savva Tikhomirov: Savva. Kronik. 9. kaca 406; ing kono uga, panemune Savva dhéwé babagan prakara iki (kaca 495). Imam Agung A. P. Vladimirsky (1871–1895), sing wis ngladeni pirang-pirang taun minangka rektor Akademi Kazan, dikirim menyang pangasingan sing terhormat menyang Komite Pendidikan sing kagandhèng karo Sinode Suci. Delengen referensi wataké ing karya Kharlamovich ing: PBE. Jilid 8. Kolom 774 sarta 867. Sumber sing padha (kolom 809, 830 ff.) uga nyebutake Antoniy Khrapovitsky, sing 'ngurangi disiplin teologi' ing Akademi Kazan lan 'ngremehake prestise akademik akademi kasebut'.

sumpah ora nglairake gerakan. Nanging saiki, para mudha umur 23–24 taun padha rame-rame mlebu dalan iki. Archimandrite Anthony nampa sumpah tanpa pilih-pilih lan ngrusak luwih saka siji urip lan jiwa… Sawetara sing wis dipotong rambute banjur ngombe nganti mati. Kancaku sinau, Bapa Ioann Rakhmanov, ngakhiri uripe dadi gelandangan amarga cukuran sing ora pantes. Hieromonk Tarasiy, sawijining idealis berbakat sing wis lulus kanthi pujian saka Akademi Kazan, nolak karir lan lunga menyang Penjara Zaretuy; sing ceria lan urip, dheweke ngalami pungkasan tragis: dheweke miwiti ngombe lan ditemokake mati (amarga keracunan alkohol) ing kamare nalika dadi pangreksa Sekolah Teologi Zaikonospassky ing Moskow. "Kedadéyané para pangikut Archimandrite Anthony uga nangis ing pundhakku," kandha Metropolitan Anthony Vadkovsky saka St Petersburg… mlebu urip monastik kanggo nglawan hawa napsu, kanggo renungan lan meditasi, iku siji bab; karya gréja lan komunitas iku bab liya. Kita, para siswa akademi, mesthi ora bisa dadi biksu asketis sing sejati lan ketat. Para guru akademik kita ora nate ngalami latihan asketis sing suwé ing biara. Jalur sing biyasa kaya ngéné: langsung saka sekolah menyang pendidikan teologi. Ora saben wong nyadari yèn pakaryan gréja lan masyarakat iku mung wangun pangabdian monastik"[1593] . Pantes dielingi yèn Uskup Agung Nikanor Brovkovich wis, pirang-pirang dasawarsa kepungkur, nyritakaké crita tragis sing padha bab para biksu sarjana sing, kanthi gegabah, kapengaruh retorika monastik sing muni apik, utawa kanthi sengaja kanggo alasan karir, nanging ing kahanan apa wae tanpa panggilan batin, dadi biksu lan padha binasa[1594] .

Yen ditliti luwih jero, katon manawa gelombang pangukuhan biara ora ngasilake kebangkitan monastisisme ilmiah, nanging mung nambah cacahé. Iki ora nduwéni paédah akèh kanggo pangembangan pendidikan spiritual lan teologi. Saka wong-wong sing ngucapake sumpah biara ing taun 1980-an lan 1990-an, mung ana siji teolog wigati sing menonjol – Sergius Stragorodsky[1595] . Antony Khrapovitsky bisa uga wis maringi inspirasi marang akèh wong, nanging dhèwèké gagal ngopeni generasi biksu sing nduwèni pandhangan asketik sing bener. Masa mudané sing tanpa kendhali lan wataké pancèn ora cocog kanggo dadi mentor para murid. Metropolitan Evlogii uga nduwèni panemu sing asor marang kabisan pedagogis Anthony: "Para mudha sing kebak semangat ngagumi Archimandrite Anthony amarga ora ngajeni marang tokoh-tokoh panguwasa, malah sing ora bisa dipertanyakan kaya Filaret, Metropolitan Moskow, durung manèh para profesor jaman saiki, sing diparingi julukan kasar banget; para mudha nganggep iki minangka kamardikan panemu sing wani. Ucapan sing pedhes lan tanpa pilih-pilih disebar saka cangkem siji menyang cangkem liyane, lan para siswa dadi biasa ngomong tanpa tata krama babagan para profesor. Para profesor dhewe padha ngerti bab iki lan, mesthi wae, padha ora seneng banget marang rektor enom sing blak-blakan lan banjur padha ngkritik dheweke kanthi pedhes"[1596] . Luwih saka kuwi, pujiané Anthony marang tatanan monastik ilmiah malah nguwatake tembok sing suwé wis misahake para biksu saka staf akademik sekuler ing akademi.

Panemune Anthony pancen cocog karo Statuta 1884 lan karsa Sinode Suci kanggo matesi, sak isa-isané, pangaribawa para profesor awam ing lembaga pendidikan teologi, loro ing karya akademik lan ing proses pangajaran. Minangka asil saka tren iki, wiwit taun 1890-an jumlah dosen saka rohaniawan ireng lan putih wiwit mundhak. Kaya ing jamané Protasov, ing sangisoré Pobedonostsev lan Sablere, nganggo jubah biara njamin munggah kanthi cepet ing jenjang pangajaran. Sacara prinsip, Pobedonostsev nyoba nglemahake posisi ordo biara ing jero Gereja, nanging dhèwèké ora suwe nyadari sepira gampangé dhèwèké bisa mimpin ordo biara konservatif lan, ing sawetawis, oportunistik, manut karo kabijakan gerejane; tokoh-tokoh biara sing kuwat lan mandhiri ora oleh dhukungan lan mula ora dadi ancaman kanggo dhèwèké.

[1593] Evlogii. kaca 39 lan salajengipun, 41–46.

[1594] Nikanor. Vol. 1, kaca 121–192; panulis sing padha, ing: Russkij Obozrenie, 1896, nomer 1–3. Komunitas biarawan sarjana wis dibahas (§ 12, 20). Saliyane informasi saka memoar Nikanor, uga bisa nyebut nasib Hieromonk Joasaph Gaponov († 1861) (PBÉ. 7. Kol. 186 lan salajengipun). Delengen uga katrangan babagan komunitas monastik sarjana sing diwenehake dening Uskup Agung Filaret Gumilevsky ing layang marang A. V. Gorsky: Pribavleniya. 31 (1883). kaca 262 (kandhake tanggal 6 Maret 1842). Panemune Filaret babagan prakara iki persis padha karo panemune Nikanor Brovkovich utawa Profesor Karpov (deleng § 20), sanadyan ing bab-bab liyane panemune padha béda banget.

[1595] Delengen ing ngisor ing Jilid 2, ing bab babagan ilmu teologi.

[1596] Eulogius. kaca 43; Teodorovich. Op. cit. kaca 142. Panemune Anthony Khrapovitsky, saiki resmi: Reviews. Cathetan 282; 1. kaca 188 sarta salajengipun; ibid. Laporan Audit Kekaisaran Akademi Teologi Kyiv ing Maret lan April 1908. Pochaiv, 1909; cf.: Nikon Rklitsky. Jilid 3, kaca 70–110 (cuplikan saka 'Laporan'); Jilid 2, kaca 216–227.

Ing wektu sing padha, panilaian sing sakabehe negatif marang karya akademik Archimandrite Anthony bakal pancen ora adil. Amarga upayane, akèh sing wis kaancam bakal musna kabèh bisa diuripaké manèh. Luwih saka kuwi, dhèwèké nyebarake keyakinan ing endi-endi babagan kabutuhan reformasi gréja, sing terus dadi komitmené nganti taun-taun pungkasan uripé. Antarane rohaniawan ing wektu kuwi, mung sawetara sing nduwèni pandangan iki, lan para pendukungé ora bisa ngandelaké pisan marang Pobedonostsev[1597] .

Ora ana alesan apa wae kanggo kampanye iki, sing diorganisasi déning para uskup nglawan para profesor sekuler, sing wis akèh banget nyumbang kanggo pangembangan ilmu pengetahuan lan pendidikan ing akademi. Kanggo ngajeni karya para profesor sekuler, cukup nyebutake sepira sithike sarjana saka 'klèri ireng'—yaiku ordo monastik ilmiah—sing bisa disedhiyakake kanggo departemen akademik ing separo kapindho abad kaping 19. Upaya para profesor sekuler ngasilake minat sing saya tuwuh marang karya ilmiah. Spesialisasi, sing berkembang sawisé Statuta 1869, nggawa manfaat gedhé marang kabèh cabang kajian teologi lan nduwèni pangaruh positif marang pangajaran[1598] .

Saka taun 1866 nganti 1883, Archpriest I. L. Yanyshev, sing mènèhi kuliah babagan teologi moral, njabat dadi rektor Akademi St Petersburg. Beda karo para pendahulune, dhèwèké ndhasarake kuliahe ora mung marang asketisisme Kristen nanging marang prinsip-prinsip etika umum. Iki cocog karo tren jamané, lan kuliahé Yanyshev sukses banget. Para penerusé ing kursi kuwi, Profesor L. A. Bronzov lan S. M. Zarin, kosok baliné, luwih nekanaké Bapa-Bapa Gereja lan prinsip-prinsip asketisisme Kristen. Sawetawis wektu, teologi dogmatik ing Akademi St Petersburg diwulangaké déning Profesor A. L. Katansky († 1919), sing sadurungé iku, sawisé lulus saka Akademi St Petersburg, tau dadi dosen ing Akademi Moskow lan wis mulang liturgi lan arkeologi Kristen . Ing kono dhèwèké akrab banget karo A. V. Gorsky, sing ndadèkaké pangaribawa marang dhèwèké minangka dogmatis. Ing panliten dogma, Katansky uga nyandhak marang Bapa-Bapa Gréja, mulané kuliahé béda banget karo skolastisisme garingé Makarii Bulgakov. Antarane sejarawan Gereja, Profesor I. E. Troitsky (1834–1901) pantes disebut, amarga wis akèh nyumbang kanggo ngembangaké disiplin iki. Troitsky iku sarjana pinunjul sing menehi kontribusi gedhe marang kritik sumber kritis, asilé ora mung ditrapake marang dogma-dogma paling wigati nanging uga kanggo nerangake aspek-aspek sing luwih samar lan, kayane, sekunder ing urip gréja. Kanthi cara iki, nalika ngladeni dadi profesor ing Akademi St. Petersburg wiwit taun 1874, dhèwèké nyulut minat anyar sing luwih semangat marang bidangé. Panggantiné Troitsky yaiku muridé sing pinunjul, Profesor V. V. Bolotov (1854–1900). Sarjana sing luar biasa iki, sing sayangé tilar donya nalika isih enom, dadi kebanggaan akademia Rusia lan, kaya A. V. Gorsky, padha pinunjul minangka panaliti lan panyatur. Panalitèné babagan topik-topik khusus lan kuliahé babagan jaman Konsili Ekumenis nuduhaké yèn dhèwèké iku sejarawan lan teolog agung. Ing kuliah-kuliahe, Bolotov nyakup asil panalitene dhewe kanthi akèh, nyengkuyung mahasiswa supaya nindakake karya mandiri, lan ora tau kesel kanggo nunjukake masalah-masalah sing durung rampung. Lan saiki, setengah abad sawisé, kuliah-kuliahe sing diterbitake sawisé seda tetep nduwèni wigati ilmiah sing ora ilang. Kursus 'Pambuka Teologi' diwulangaké déning Profesor N. P. Rozhdestvensky (1840–1881), sing sadurungé dadi profesor ing St Petersburg (1869–1881), wis makarya dadi dosen ing Akademi Kazan wiwit taun 1865 nganti 1869. Adhedhasar kuliah-kuliahe, dhèwèké ngasilaké karya ageng rong jilid, *A Course in Fundamental Theology, or Christian Apologetics*, sing nganti bubar iki dadi buku teks utama kanggo disiplin iki. M. I. Karinsky (1869–1917) mulang filsafat pirang-pirang taun. Setya marang tradhisi Akademi Moskow, ing ngendi dhèwèké tau sinau, dhèwèké ndhasarake kuliahé marang dhasar-dhasar iman Kristen lan banjur nganalisa ajaran filsafat saka sudut pandang iki. Sanajan isih dadi dosen enom ing Akademi Moskow, Karinsky bisa entuk katresnan para mahasiswa. Ing taun 1870, dhèwèké dikirim déning Akademi St Petersburg menyang Göttingen, ing ngendi dhèwèké mèlu kursus kuliah. Saka para dosen babagan Prajanjian Anyar, N. N. Glubokovsky (1863–1937) misuwur – ora mung minangka dosen, nanging uga minangka teolog. Sawisé lulus saka Akademi Moskow,

---

[1597] Glinsky, B. V. 'K. P. Pobedonostsev', ing: Ist. v. 1907. 4. kaca 265.

[1598] Prestasi akademik para dosen bakal dibahas luwih jero ing Jilid 2. Saliyane, kita uga bakal nyebut karya-karya: Florovsky. The Paths of Russian Theology (1937) lan Kern, C. P., kaca 276–282. Akèh bahan (utamane babagan Akademi Moskow) sing kapacak ing kumpulan *At the Trinity Academy* (Moskow, 1914); delengen uga: Titov, F. *The Reform of Theological Academies in Russia in the 19th Century*, ing: *TKDA*. 1906. 1–2; Ing Pangeling-eling Kang Wis Lelungan (bibliografi kanggo § 20); Pisarev, N., ing: Prav. sob. 1917. Uga wigati yaiku jurnal lan notulen rapat dewan akademi, sing diterbitake minangka lampiran ing Christian Readings, BV, Prav. sob. lan TKDA.

dhèwèké dadi dosen wiwit taun 1891 lan dadi profesor ing Akademi St Petersburg saka taun 1894 nganti 1918. Profesor N. V. Pokrovsky (1848–1917) iku sawijining liturgiwan sing luar biasa, sing karya ilmiahé dipusataké marang arkeologi gerejawi lan ikonografi. Arkeologi gréja, sing mung muncul ing kurikulum akademi ing taun 1869 lan durung akèh ditliti nganti wektu kuwi, ngalami pangaruh gedhé saka Pokrovsky. Miturut Statuta taun 1910–1911, kursi khusus liturgi diadegaké, ing ngendi penerus Pokrovsky, Profesor I. A. Karabinov († sawisé 1918), makarya kanggo ngembangaké minangka disiplin sajarah lan dogmatik[1599] .

Nalika nyritakaké babagan Akademi Moskow ing periode 1869–1917, sing kudu pisanan lan paling utama disebut yaiku rektoré, Pendeta Agung A. V. Gorsky (1864–1875). Posisiné ing akademi lan ing ilmu teologi sacara umum wektu kuwi bisa uga luwih dhuwur tinimbang sadurungé. "Gorsky mulang teologi dogmatik ora mung kanthi cara ilmiah, nanging uga kanthi pangurmatan tartamtu," tulis muridé, sing mengko dadi Uskup Agung Nikolai Ziorov. 'Ruang kuliah Rektor tansah kebak mahasiswa saka departemené dhéwé lan departemen liya'[1600] . Lan sanajan setengah abad sawisé, pangaribawa sing migunani isih krasa[1601] . Ing sangisoré pimpinan Gorsky, kabèh urip akademi—kalebu akademik lan pendhidhikan— kabentuk déning pangaribawa pribadine sing karismatik. Gorsky iku wong sing andhap asor banget lan, amarga ngremehake karyané dhéwé, arang nerbitake. Nanging, interaksi pribadi lan korespondensi karo dheweke nduweni wigati gedhe kanggo kanca-kanca lan murid-muride. Nalika mulang dogmatika, beda karo Makarii Bulgakov, dheweke biasane miwiti karo sejarah dogma individu. Bisa uga pengaruh Filaret Gumilevsky melu peran ing kene, nanging luwih kamungkinan alesané yaiku katresnané dhéwé marang sejarah.

Minangka filsuf, V. D. Kudryavtsev-Platonov (1828–1891), murid A. V. Gorsky lan F. A. Golubinsky lan penerus kursi sing pungkasan (1854–1891), nduwèni pangaruh gedhé marang para mahasiswa. Minangka idealis sejati ing pandangan filsafaté, dhèwèké bisa narik ati para muridé, amarga ing pribadiné sing harmonis banget, idealisme digandhèngaké karo pangabdian agama sing jero lan integritas moral. Dheweke kalebu salah siji guru akademik langka sing bisa entuk rasa hormat lan katresnan wiwit wiwitan kariré; ing enom lan tuwa, pribadine narik kawigaten wong liya kanthi kajelasan kristal. Minangka panganggit karya ilmiah, dheweke ora pati produktif. "Ing buku-buku Kudryavtsev," tulis G. Florovsky, "wong kélangan ati marang gaya kamardikan batin iki, marang sih rahmat rohani lan kaluhuran sing digawa déning priya iki sing pracaya teguh, nalika nindakake pembelaan utawa pangbeneran spekulatif marang pracaya kuwi, lan mbangun sintesis kritisé ing tengah-tengah solusi sing ora cukup sing diwènèhaké déning sekolah filsafat liya"[1602] . Sawisé seda Kudryavtsev-Platonov, kursi iku diwarisaké marang muridé A. I. Vvedensky (1888–1912). P. I. Gorsky-Platonov nduwèni wewenang gedhé minangka dosen; saka taun 1878 nganti 1888, dhèwèké uga dadi inspektur akademi. Sajrone 37 taun dadi profesor,

---

[1599] Chistovich (1889). kaca 108–195. Babagan Yanyshev: Bronzov, A. 'Imam Agung I. L. Yanyshev minangka Profesor Teologi Moral ing Akademi St Petersburg', ing: Christian Readings 1899. 10–11; Florovsky. kaca 389 lan salajengipun. Bab A. L. Katansky: Florovsky. kaca 379 lan salajengipun; Rodossky. kaca 195 lan salajengipun. Bab I. E. Troitsky: Palmov, I. S., ing: Christian Readings 1903. 5. kaca 677–701; Melioransky, B. M., ing: ZhMNP. 1901. 11–12 (karakteristik Troitsky minangka profesor lan minangka sarjana); Florovsky. kaca 374 lan salajengipun. Babagan Bolotov, delengen obituari-obituriné: Solovyov, V., ing: VE. 1900. 7. kaca 414–418; Turaev, B. A., ing: ZhMNP. 1900. 10. kaca 81–101; Rubtsov, M. V. V. Bolotov. Tver, 1900; Vengerov (bibliografi, bibliografi umum). 5. kaca 122–130; Brilliantov, A. I., ing: Christian Readings 1900. 4; Melioransky, B. M., ing: Byzantine Chronicle. 1900. kaca 614–620; Florovsky. kaca 375 lan salajengipun. Babagan N. P. Rozhdestvensky: Rhodos. kaca 405; Glubokovsky (1928). kaca 24; RBS Reitern-Roleberg (1913). kaca 330 lan salajengipun. Bab Karinsky: Ing Trinity ing Akademi. kaca 154, 554; Zenkovsky. 2. kaca 126 lan salajengipun (kalebu bibliografi). Babagan Pokrovsky: Glubokovsky (1928). kaca 63, 67 lan salajengipun. Babagan N. N. Glubokovsky, sing seda ing taun 1937 nalika diasingake ing Sofia, delengen dhaptar karya ilmiahé: Glubokovsky (1928). kaca 75 sarta salajengipun; PBE. 4. kolom 411 sarta salajengipun. Bab Karabinov: Glubokovsky (1928). kaca 65.

[1600] Uskup Agung Nikolai Ziorov. kaca 15. Bandhingna: *Ing Trinitas ing Akademi*, sing uga ngemot kenangan lan cathetan liyane babagan Gorsky; delengen cathetan 133 ing ndhuwur.

[1601] Florovsky. kaca 366–371; Glubokovsky (1928). kaca 32 sarta salajengipun.

[1602] Florovsky. kaca 241; cf.: Zenkovsky. 2. kaca 73–88. Evlogii (kaca 42), mantan murid Kudryavtsev, uga nulis babagan pangaribawa gedhé banget saka Kudryavtsev marang para siswa; delengen uga: Vvedensky, A. I. 'Pangadeg Sistem Monisme Transendental', ing: Pitakon babagan Filsafat lan Psikologi. 14–15; Ing Pangeling-eling Kang Wis Lelungan. kaca 95–110; 'Ing Trinity ing Akademi'. kaca 134, 182–184, 223–225; BV. 1892. 1. kaca 215–223 (biografi lan dhaptar karya Kudryavtsev).

piyambakipun ngajar Basa Ibrani Kuna (1858–1895), Sajarah Kitab Suci (1858–1870) lan Arkeologi Kitab Suci (1870–1892)[1603] .

A. V. Gorsky netepake pangajaran sajarah gréja ing Akademi kanthi dhasar ilmiah sing kuwat. Ing babagan sajarah gréja umum, kita kudu nyebut A. P. Lebedev; minangka sejarawan Gréja Rusia, E. E. Golubinsky. Lebedev (1845–1908) iku wakil pinunjul saka golongan dosen sing kanthi semangat mbela Statuta taun 1869, amarga statuta iku ditujokake marang tatanan monastik ilmiah lan dominasié ing akademi. Minangka wong ing jamane (taun 1860-an lan 1870-an), piyambakipun nglambangaké jinis ingkang ing Rusia dikenal minangka 'profesor liberal'. Gaya ceramah lan nulisipun kacathet kanthi urip, gampang dipunpahami, lan seneng popularisasi. Para mahasiswa padha tresna marang dhèwèké. Dhèwèké kerep njupuk sumber saka literatur sejarah gerejawi Kulon lan mulang para mahasiswane carane migunakaké. Saka murid-muridé ana N. N. Glubokovsky, panganggit monograf sejarah gerejawi sing luar biasa *Blessed Theodoret, Bishop of Cyrrhus. Urip lan Karya Sastra' (Moskow, 1890, 2 jilid); sawisé kuwi, dhèwèké ngalih menyang panliten Kitab Suci Anyar. Amarga ana prabédan pamanggih karo para biksu sarjana ing Akademi, Lebedev ninggalaké jabatané ing taun 1895 lan pindhah menyang Universitas Moskow. Amarga dhèwèké banget kasengsem marang prakara gerejawi lan politik, dhèwèké melu aktif ing debat taun 1905–1906 babagan reformasi gréja[1604] .

Ing taun sing padha karo Lebedev, E. E. Golubinsky (1832 utawa 1834–1912) ninggalake Akademi. Dheweke sejarawan sejati, murid Gorsky sing wis nguwasani metode kritis gurune. Kuliah-kuliahe sugih isi ilmiah lan adoh saka gaya populerisasi Lebedev. Dheweke nggatekake banget nalika nyiapake generasi sabanjure para sarjana. Ing karyané *History of the Russian Church*, Golubinsky ngangkat akèh masalah sing mbutuhake panaliten kritis adhedhasar sumber, saéngga maringi dorongan sing kuwat banget kanggo munculé akèh karya babagan sajarah Gréja. Antarane murid-muride, Profesor N. F. Kapterev (1847–1917) lan S. I. Smirnov (1870–1916) pantes banget disebut; loro-lorone uga murid A. P. Lebedev lan V. O. Klyuchevsky. Sawisé Golubinsky pensiun, wiwit taun 1896 Smirnov miwiti mènèhi kuliah babagan sajarah Gréja Rusia; dhèwèké dadi tokoh pinunjul loro-loroné minangka panaliti lan pambicara kuliah (nganti taun 1906 dadi dosen madya, banjur dadi dosen luar biasa, lan wiwit taun 1914 dadi profesor penuh ( )[1605] . Kapterev, sing uga tau dadi murid Gorsky, kaya dhèwèké, tansah njupuk bahan saka urip politik lan sosial Rusia, saéngga kuliahé babagan sajarah sekuler umum nyumbang akèh marang riset sajarah gerejawi[1606] .

Metode ilmiah-kritik sing ditrapake Golubinsky marang sajarah Gréja uga nguwasani kuliah-kuliahe, sing nyebabake rasa ora puas ing kalangan konservatif ing hierarki. Ing taun 1881, bagean kapisan saka jilid kapisan *History of the Russian Church* diajokaké minangka disertasi doktor lan nampa persetujuan saka Dewan Akademik. Nanging, Sinode Suci nolak nyetujoni; persetujuan mung diwenehake taun candhake amarga intervensi tegas saka Metropolitan Makarii Bulgakov saka Moskow, sing mbela pangarang kasebut minangka sarjana. Golubinsky wis bola-bali kanthi tegas ngkritik karya-karya Metropolitan Makarii babagan sajarah Gereja; nanging malah Makarii sing nyedhiyakake dana kanggo nerbitake jilid kapisan *History*. Sajeroning wektu sing padha, rasa ora puas pimpinan gereja sing luwih dhuwur marang Golubinsky saya mundhak; Iki diungkapake kanthi cetha ing layang saka Jaksa Agung K. P. Pobedonostsev marang rektor Akademi Moskow ing taun 1883,

---

[1603] Babagan Vvedensky, delengen: Zenkovsky. 2. kaca 127 lan salajengipun. Babagan Gorsky-Platonov: Ing Trinity ing Akademi. kaca 188 lan salajengipun, 226 lan salajengipun, 654–668.

[1604] Lebedev, A. P. 'Autobiografi', ing: BV. 1907. 2; Glubokovsky (1928). kaca 34 lan salajengipun, 63, 78, 82–85 (dhaptar karya-karya Lebedev).

[1605] Smirnov, S. I., ing: ZhMNP. 1912. 5 (obituari lan panilaian babagan watak lan karya Golubinsky); BV. 1912. 1 (ibid.); Florovsky. kaca 371 sarta salajengipun. Babagan S. I. Smirnov, sawijining panaliti sing duwé bakat gedhé sing sayangé seda nalika isih enom, delengen obituari ing: Russian Historical Journal. 1917. *34. kaca 205–216; BV. 1916. 9. kaca 43–58.*

[1606] Kanggo karyané, delengen: PBE. 8. Kol. 556 sarta salajengipun (nganti taun 1908). Panlitèn Kapterev babagan sajarah skisma bakal dibahas luwih jero ing Jilid 2. Panlitèn iki dadi panyebab polemiké karo Profesor N. I. Subbotin saka Akademi Moskow lan nyebabaké rasa ora senengé Pobedonostsev (Surat-menyurat N. I. Subbotin, kaca 115, 420). Ing taun 1887, karya Kapterev *Patriark Nikon lan Para Mungsuhe ing Babagan Reformasi Upacara Gereja* (Moskow, 1887) diterbitake; iku kena kritik pedhes saka N. I. Subbotin ing kaca jurnal *Bratskoe Slovo* (1887–1888); delengen, babagan iki, edisi kapindho saka karya Kapterev sing kasebut mau (Moskow, 1913). kaca 183–203. Bandhingna: Smolitsch. *Russisches Monchtum*. kaca 365; Glubokovsky (1928). kaca 55.

ing ngendi 'perayaan berpihak' kanggo ngrayakake ulang taun kaping 25 sarjana kasebut dianggep ora pantes. Ing taun 1895, Golubinsky pensiun kanthi sukarela[1607] .

Wiwit reformasi kapisan taun 1808–1814, Akademi Moskow wis entuk reputasi minangka lembaga unggulan, njupuk panggonan istimewa ing sistem pendhidhikan teologi lan ing sajarah teologi Rusia.

Akademi Kyiv iku siji-sijine sing sawisé reformasi taun 1869, komunitas biarawan sarjana bisa njaga jabatan rektor lan pimpinan sakabèhé. Ing sajarah Akademi Kyiv, panggonan kehormatan mesthi kagungan rektor sing suwé ngladeni, Archimandrit (sabanjuré Uskup) Silvestr Malevansky (1883–1897), sing minangka profesor teologi dogmatik wis nyumbang gedhé kanggo pangembangan disiplin iki[1608] . Karya V. F. Pevnitsky († 1911) raket gegandhengan karo Akademi; dhèwèké wiwitane (saka taun 1860) dadi dosen sastra gerejawi, lan sabanjuré pirang-pirang taun dadi profesor teologi pastoral, homiletik, lan sajarah khotbah. Kira-kira kabèh imam saka keuskupan Kyiv lan kidul ing separo kapindho abad kaping sanga welas lan wiwitan abad kaping rong puluh sinau ing sekolahé. Minangka guru sing wis pengalaman lan uga panulis produktif, dhèwèké kasil, luwih saka ing akademi liya, nancepake semangat sejati kanggo mènèhi khotbah marang murid-muridé. Wiwit awal taun 1860-an, Pevnitsky nerbitake akèh karya ing *Proceedings* Akademi babagan masalah sing ana gandhèngané karo Gréja lan masyarakat, utamané babagan reformasi taun 1869 lan pendhidhikan tinggi. Antara taun 1905 lan 1907, dhèwèké nduwèni peran aktif ing nyiapaké reformasi gréja *[1609] *. Sajeroning pirang-pirang dasawarsa, teologi moral uga diwulangaké déning sawijining awam – M. A. Olesnitsky, sing wiwitané dadi dosen lan sakbanjuré dadi profesor ing Jurusan Teologi Moral lan Pedagogi. Kaya akèh kanca sejawaté sing mulang ing akademi sawisé taun 1860, dhèwèké kena pangaribawa jero saka teologi Protestan; etika dhèwèké adhedhasar utamané marang sistemé Ritschl (1822–1889). Minangka wong konservatif lan duwé prinsip sing ketat, Metropolitan Ioannikiy Rudnev (1891–1900) pungkasane meksa ahli etika liberal supaya nyerahaké mata kuliah " " lan wiwit taun 1895, mung mènèhi kuliah babagan psikologi[1610] . Departemen Sejarah Gereja Rusia uga tetep ana ing tangan sing padha pirang-pirang dasawarsa, saka 1861 nganti 1897 – yaiku Profesor I. I. Malyshevsky. Jabatan sing suwé biasané dadi ciri Akademi Kiev, ing ngendi pergantian rektor arang banget: mung kaping pindho sajrone taun 1859 nganti 1897. Ciri liya sing nyolok yaiku pangajaran disiplin utama tetep ana ing tangan para sarjana sekuler sanajan sawisé Statuta 1884. M. G. Kovalnitsky mulang sejarah umum gréja meh 30 taun; sawisé dhèwèké dadi archimandrite lan uskup kanthi jeneng Dimitri (dhèwèké njupuk sumpah monastik ing taun 1898). Sawisé lulus saka Akademi Kyiv, dhèwèké pisanan mulang teologi moral (1867–1869) minangka pendahulu M. A. Olesnitsky, banjur sejarah gréja umum; sakwisé dhèwèké dadi inspektur (1895–1898) lan rektor Akademi (1898–1902). Saka taun 1902 nganti 1917, para rektor ing kéné yaiku para biksu sing pinunjul, nanging saiki kerep ganti. Antarane para profesor, ahli liturgi A. A. Dmitrievsky († sawisé 1929) uga pantes disebut; dhèwèké wis akèh nyumbang kanggo ngembangaké disiplin iki, sing durung nate diparingi perhatian khusus ing akademi-akademi Rusia[1611] .

Rektor Akademi Kazan ing taun 1869 (taun reformasi) yaiku Archimandrit Nikanor Brovkovich (1868–1871). Dheweke mulang pengantar teologi sakabehe miturut semangat reformasi: kuliah-kuliahe misuwur amarga wujude sing rapi lan isine sing sugih. Nikanor iku pendidik sing luar biasa; miturut Y. A. Bogoroditsky, dhèwèké nliti kanthi tliti lan sensitif banget kemampuan murid-muridé, sipat watak lan pribadiné; dhèwèké mungsuh kabèh kabohongan, remen marang kaendahan njaba lan jero (rohani), lan dadi wong sing welas asih, supel, lan banget

---

[1607] Smirnov, ing: ZhMNP. 1913. 5; Ing Akademi Trinitas. kaca 630, 753; Lebedev, A. P. Memoir, ing: BV. 1907. 1; Jurnal Akademi Teologi Moskow kanggo taun 1881. kaca 38.

[1608] Obituari Silvestr: TKDA. 1909. 1; Ist. v. 1909. 1. kaca 427; Florovsky. kaca 380 lan salajengipun; Glubokovsky (1928). kaca 15 sarta salajengipun, 91. Babagan sajarah Akademi Teologi Kiev ing taun 1860–1877, delengen uga: Korolkov, I. His Eminence Filaret (Filaretov) minangka Rektor Akademi Teologi Kiev, ing: TKDA. 1882. 12.

[1609] Grossu, N. S. 'Profesor V. F. Pevnitsky minangka Homilist', ing: TKDA. 1911. 9; Florovsky. kaca 389; Glubokovsky (1928). kaca 21.

[1610] Kudryavtsev, N. I. 'Profesor M. A. Olesnitsky', ing: TKDA. 1905. 4. kaca 675–704, utamane kaca 677. Adhiné, A. A. Olesnitsky (1842–1907), suwéné pirang-pirang taun dadi profesor Basa Ibrani Kuna ing akademi sing padha (TKDA. 1907. 10); Savva (Chronicle. 5. kaca 773) nyerat yèn A. A. Olesnitsky iku ahli sing unggul ing basa iki.

[1611] Babagan Dmitrievsky, delengen: Glubokovsky (1928). kaca 63 lan salajengipun, 78, 86, lan uga: Gabriel P. A. A. Dmitrievskij (1856–1929), ing: Het Christelijk Oosten en Hereniging. 7 (*1954–55). kaca 29–37, 212–225; 8 (1955). kaca 163–176. Babagan Dimitri Kovalnitsky: Titov, F., ing: TKDA. 1914. 6.*

energik ing pakaryané mulang lan ngedukasi ing Akademi[1612] . Miturut sejarawan akademi P. Znamensky, Nikanor Brovkovich nduwèni bakat milih individu sing pancèn duwé bakat saka antarané para siswa kanggo nyiapaké karir akademik lan pengajaran[1613] . Nalika dhèwèké dadi vikaris Keuskupan Don, jabatan rektor dipegang suwéné 24 taun, saka 1871 nganti 1895, déning Pendeta Agung A. P. Vladimirsky (1821–1906), sing banjur dadi rektor pungkasan Akademi saka kalangan rohaniawan Putih. Miturut P. Znamensky, masa jabatane minangka rektor iku wektu tentrem, makmur, lan bagya kanggo Akademi Teologi Kazan. Nalika Archpriest Vladimirsky pensiun kanthi hormat lan dadi anggota Komite Pendidikan sing kagandhèng karo Sinode Suci, penerusé diangkat, kaya sing wis kasebut, Archimandrite enom Anthony Khrapovitsky[1614] . Teologi pastoral ing Kazan diwulangaké déning A. V. Vadkovsky, wiwitane dadi dosen pembantu, banjur dadi profesor, lan pungkasané dadi inspektur, nganti dhèwèké dipindhahaké dadi inspektur ing Akademi St Petersburg ing taun 1886. Dheweke sinau ing Akademi Kazan, lan sanajan nalika Nikanor Brovkovich dadi rektor, dheweke wis merhatiin siswa berbakat iki, sing mengko misuwur minangka Metropolitan Anthony saka St Petersburg[1615] . Profesor P. V. Znamensky (1836–1910) kagandhèngan raket karo Akademi Kazan, amarga wis mulang kursus babagan sajarah Gréja Rusia ing kana suwéné 35 taun. Dhèwèké minangka panganggit sajarah akademi sing nyakup periode saka taun 1842 nganti 1870 – karya paling unggul babagan sajarah pendhidhikan teologi Rusia. Znamensky mbukak dalan ing panaliten babagan reformasi gréja Peter I, lan karya-karyané babagan sajarah rohaniawan paroki lan sekolah teologi isih dadi dhasar kanggo para panaliti saiki. Sajeroning satengah abad, sajarah Gréja Rusia diajarké ing meh kabèh seminari nganggo buku teksé (édisi kapisan taun 1870, édisi pungkasan taun 1912). Kuliahé ing akademi[1616] uga misuwur amarga ketepatané ing wangun lan isi. Minangka dogmatis, V. I. Nesmelov (1863–sawisé 1917) pantes disebut; dhèwèké biyèn wis maringi kuliah babagan patristika[1617] . Panliten sajarah skisma Rusia lan perjuangan nglawané dadi wigati banget ing Kazan amarga karir ngajar Profesor N. I. Ivanovsky (1840–1913) sing suwéné 40 taun. Dhèwèké dadi mungsuh sengit marang Kapercayan Lawas lan, ing kuliah-kuliahé, nglakoni perjuangan tanpa kendhat nglawan kabèh rupa lan interpretasié[1618] . Pakaryané Profesor N. F. Krasnoseltsov († 1898), sawijining liturgi lan arkeolog gerejawi, banget kasil. A. A. Dmitrievsky, sing metu saka sekolahé, sepisanan dadi asisten profesor ing Akademi Kazan lan sakbanjuré dadi profesor ing Akademi Kiev. Ing pungkasan taun 1880-an, Krasnoseltsov nampa undhangan saka Universitas Odessa, ing ngendi dhèwèké nerusaké panalitèn babagan sajarah liturgi Ortodoks. Wiwit taun 1881, Profesor I. S. Berdnikov (1841–1914) maringi kuliah babagan hukum gerejawi luwih saka 30 taun. Kuliahe, kang sugih isi, diterbitake ing loro jilid kandel. Minat khususé yaiku hubungan antarane Gréja lan nagara ing Bizantium lan Rusia[1619] .

Diskusi babagan reformasi umum gréja ing rapat Majelis Pra-Konsili ora bisa ngindhari masalah pendhidhikan teologi. Lingkaran liberal ing masyarakat lan ing kalangan rohaniawan mesthi ora gelem nampa akibat saka Statuta 1884 lan kabijakan K. P. Pobedonostsev, sing mbatalake kabèh prestasi positif saka reformasi 1867–1869. Nanging, rasa ora puas uga nyebar ing antarané para hierark sing luwih konservatif. Amarga pelonggaran sensor sacara umum (1904–1905), jurnal-jurnal agama bisa mbahas masalah reformasi gréja, kalebu babagan pendidikan teologi, kanthi kabebasan sing cukup gedhé. Saliyane, Sinode Suci wis nglumpukake akèh tanggapan saka para uskup sing diajukake minangka wangsulan kanggo pitakonane; ing tanggapan-tanggapan

---

[1612] Bogorodsky, Ya. A. 'Metropolitan Anthony (Vadkovsky) sajrone periode Kazan ing gesang lan karyané', ing: Prav. sob. 1913. 2. kaca 263. Anthony Vadkovsky iku muridé Nikanor Brovkovich. Babagan Akademi Kazan sawisé taun 1870 (karya Znamensky nyakup periode nganti taun 1870), delengen: Ternovsky, S. A., 'Cathetan Sajarah' (1892); Kharlamovich, ing: PBE. 8. Kol. 710 sarta salajengipun, 769–843.

[1613] Znamensky. 1. kaca 263; Ternovsky. Op. cit. kaca 10–16; Kharlamovich. Op. cit. kol. 774; cf. § 20, cathetan 179.

[1614] Delengen uga: Savva. 9. kaca 495; Kumpulan Undhang-undhang 1895. 9. kaca 11; PBE. 3. kol. 630 lan salajengipun.

[1615] Bogorodsky. Op. cit.; delengen § 9.

[1616] Babagan P. Znamensky: PBE. 5. Kol. 720–724; 8. Kol. 729 lan salajengipun; delengen uga Pengantar B.

[1617] Florovsky. kaca 445–450; Zenkovsky. Jilid 2. kaca 102–118.

[1618] Rhodosky. kaca 161–164; PBE. 5. kolom 775 lan salajengipun; Glubokovsky (1928). kaca 55 lan salajengipun.

[1619] PBE. Vol. 8, kol. 777. Berdnikov mènèhi kuliah babagan hukum kanonik saka taun 1865 nganti 1914 (ibid., Vol. 3, kol. 394; Vol. 8, kol. 740). Antarane para profesor Akademi Kazan, F. A. Kurganov uga pantes disebut ing konteks iki; dhèwèké mènèhi kuliah babagan sajarah gréja modhèren saka taun 1881 nganti 1917 lan dadi panganggit akèh karya ing babagan iki. Nalika mbahas pangembangan élmu teologi ing Jilid 2, kita uga bakal nyebutaké sarjana liya lan karyané.

mau, tugas reformasi ing babagan pendidikan teologi ora mung dianggep sacara umum nanging asring uga dirinci kanthi rinci. Pungkasané, akèh artikel, pamflet, malah buku sing nyedhiyakake topik iki, ditulis déning profesor, uskup, guru seminari, lan sapituruté. Sawisé maca literatur sing jembar iki, gampang katon yèn rasa ora puas karo kahanan ing sekolah teologi wis nyebar[1620] .

(d) Nalika kanthi prentah tegas Majelis Pra-Konsili dibubarake, departemen pendhidhikané uga mandheg makarya. Minangka asil saka debat-debat sing wis kelakon, kontradiksi jero antarané para profesor sekuler ing siji sisih, lan komunitas monastik sarjana lan para uskup ing sisih liyane, manèh kabukak. Sawisé taun 1906, semangat reaksi lan nasionalisme manèh nguwasani pucuk pimpinan gerejawi paling dhuwur, nganti tekan puncaké ing jaman Jaksa Agung V. K. Sablere (deleng §§ 7, 9). Pangawasan kang curiga saka Sinode Suci marang pendidikan teologi mung nduwèni siji tujuan: nyegah apa waé 'semangat pemberontakan'.

Sejatine, antara taun 1905 lan 1907, kahanan ricuh meletus ing seminari-seminari, kadhangkala malah nyebabake upaya nyerang nyawa rektor utawa inspektur. Ing Desember 1906, Kongres Teologi Seluruh Rusia diadakaké ing Moskow, ing kono kabukten yèn ana organisasi politik lan lingkaran politik sing anggotané puluhan ing akèh seminari. Kongres kuwi ngajak perjuangan nglawan 'rézim pendhidhikan lawas'. Kahanan uga kaco ing akademi-akademi. Ing taun 1908, Sinode Suci mrentahake audit marang akademi-akemi kasebut. Uskup Agung Dimitri Kovalnitsky saka Kherson mriksa Akademi Moskow lan Akademi St. Petersburg ing ; Uskup Agung Arseny Stadnitsky saka Pskov mriksa Akademi Kazan; lan Uskup Agung Anthony Khrapovitsky saka Volhynia mriksa Akademi Kyiv. Laporan-laporan marang Sinode Suci kebak kritik pedhes. Laporan Uskup Agung Anthony Khrapovitsky dadi tuduhan dawa lan pedhes marang para profesor, sing miturut panemune uskup agung iku tanggung jawab marang 'sekularisasi' akademi-akademi[1621] . Nanging sejatine, pimpinan akademi-akademi mau wis dadi kagungan komunitas biarawan sarjana wiwit taun 1884, mula luwih pas yen diarani 'eklesiastikalisasi'.

Adhedhasar laporan para auditor, Sinode Suci nyimpulake manawa Piagam 1884 sing sakabehe dadi panyebab, lan ing tanggal 29 Desember 1909, kanthi idin Jaksa Agung, S. M. Lukyanov, Synod Suci maringi dhawuh marang Komite Pendidikan supaya ngowahi statut lan mriksa tingkat staf ing akademi, seminari, lan perguruan teologi, kanthi nekanake pendidikan agama lan moral. Rancangan Statuta kanggo akademi iku sing pisanan rampung, lan rampung kanthi cepet banget. Debat babagan anggaran Sinode Suci ing Duma Negara disertai serangan pedhes marang pamimpin gerejawi paling dhuwur – iki ora nyurung mlebuake RUU liyane menyang Duma. Jaksa Agung lan Sinode banjur mutusaké nggunakake preinan Paskah kanggo ngliwati State Duma lan, adhedhasar Pasal 87 lan 65 Undhang-Undhang Dasar, nyerahaké Piagam Anyar Akademi tanggal 2 April 1910 langsung marang Kaisar kanggo disahaké. Amandemen Anggaran Akademi digawe kaping pindho maneh – tanggal 29 Juli lan 26 Agustus 1911 – lan saben wektu, nalika State Duma lagi reses, ditandatangani langsung dening Kaisar adhedhasar Pasal 87 lan 65 sing padha[1622] .

Statuta taun 1910–1911 maringi definisi anyar babagan akademi-akademi: "Akademi teologi Ortodoks iku lembaga eklesiastik dhuwur sing tertutup, sing liwat pangasuhan Kristen lan panaliten teologi Ortodoks sing majeng, nyiapake pimpinan sing padhang ing Kristen kanggo ngabdi marang Gréja Ortodoks Suci, sepisanan lan paling utama ing babagan pelayanan gerejawi lan pastoral, lan sabanjure ing bidang liya saka kegiyatan rohani, luwih becik ing kalangan imam" (§ 1). "Wewengkon kegiatan akademi kalebu: 1) panaliten ilmiah majeng babagan teologi adhedhasar gréja, kanthi dhasar Ortodoks sing ketat; 2) pangajaran disiplin teologi lan sawetara

---

[1620] Masalah iki bakal dibahas kanthi rinci ing Jilid 2. Ing kene kita mung bakal nyebutake pustaka sing paling penting: Panemu Uskup Diokèsan babagan Pitakon Reformasi Gréja. St Petersburg, 1906. 3 jilid lan jilid tambahan; Kumpulan Panemu Uskup Diokèsan babagan Pitakon Reformasi Gréja. St Petersburg, 1906; Belyaev, A. A. Bab Reformasi Sekolah Teologi. Moscow, 1905–1906. 2 jilid; Belyaevsky, F. Bab Reformasi Sekolah Menengah. Jilid 1: Ringkesan Cekak Babagan Sajarah Sekolah Teologi Menengah. St Petersburg, 1907 (mung babagan seminari teologi); Vvedensky, S. Monastisisme Kita sing Wicaksana lan Gerakan Gerejawi Kontemporer. Moscow, 1906; Glubokovsky, N. N. Babagan Dhasar Reformasi Teologi lan Pendidikan; panulis sing padha. Bab Masalah sing Ana Gandhèngané karo Sekolah Teologi (deleng bibliografi kanggo § 21); Sekolah Teologi: Kumpulan Artikel. Moskow, 1906, lan saliyané iku akèh artikel ing jurnal BV, Christian Readings, Orthodox Collection, TKDA lan liya-liyané.

[1621] Deleng cathetan 258.

[1622] 3 PSZ. 30. No. 33274; 31. No. 35704, 35802; Laporan… kanggo taun 1908–1909, kaca 537–560 (pandhuan anyar babagan pangasuhan mahasiswa akademi lan seminaris), 560–565 (bab gangguan ing lembaga pendidikan teologi sawisé taun 1905); cf. kaca 566–584; Laporan… kanggo taun 1911–1912, kaca 272–281.

mata pelajaran non-teologi sing perlu kanggo sinau teologi kanthi jero ing kabeh cabang lan kanggo pangabdian sing padhang marang Gréja Suci ing bidang pastoral, spiritual-pendidikan, misi lan bidang liya; 3) ngrembakaaké ing para mahasiswa katresnan marang Gréja Suci lan institusi-institusié, lan pangabdian marang Panggonan Kerajaan lan Tanah Air" (§ 2). Tambahan iki, sing pisanan dilebokake ing statutus lembaga pendidikan teologi, kaya mangkono minangka wangsulan marang kecenderungan liberal sing diamati ing taun 1905–1907 nalika debat babagan reformasi gréja. Akademi-akademi mau tetep, kaya sadurunge, ana ing sangisore pangawasan langsung lan pengawasan uskup-uskup diocehsan, nanging kalebu ing wewenang Sinode Suci (§ 3), sing nunjuk rektor lan inspektur (§ 11). Uskup mung nyaranake calon kanggo jabatan rektor, sing kudu nduwé gelar akademik paling ora Magister Teologi lan kalebu kalangan rohaniawan; nanging hak pangangkatan iku dadi prerogatif Sinode Suci (§ 34). Cathetan 3 ing artikel iki nyatakake manawa mung wong sing nduwèni pangkat monastik sing bisa dadi rektor Akademi Moskow lan Kyiv. 'Amandemen' marang Piagam tanggal 26 Agustus 1911 nyimpulake pranatan iki lan nerangake kanthi pasti: "Rektor akademi, miturut rekomendasi uskup dioceasan lokal, diangkat dening Sinode Suci saka antarane wong-wong sing wis kondhang amarga jasane, sing nduwèni gelar akademik ora kurang saka Magister Teologi, lan sing nduwèni pangkat uskup" (§ 34). Statuta taun 1910 ngemot bab kapisah babagan hubungan antarane Sinode Suci lan akademi (§§ 11–12). § 65 nemtokake: "Dosen ing akademi mung bisa wong-wong sing nduwèni iman Ortodoks, kanthi pola pikir lan orientasi eklesiastik sing ketat Ortodoks, luwih becik sing nduwèni pangkat rohani suci." Pemilihan profesor utawa dosen déning déwan akademik mbutuhake persetujuan. Yen Sinode Suci nolak calon, dewan duwe hak ngajokake calon anyar sajrone enem wulan. Yen iki ora kelakon, pangangkatan ditindakake miturut kaputusan Sinode Suci (§ 70), sing biasane nyimpen hak, yen perlu, kanggo ngangkat lan mecat profesor lan dosen (§ 72). Peraturan babagan 'professorial fellows' tetep ora owah (§ 73); loro jabatan disisihaké kanggo biksu sing wis lulus saka akademi kanthi predikat unggul (§ 76). § 86 nambahaké loro paragraf kapisan: "Para dosen kudu nglakokaké pangajarané kanthi semangat Ortodoksi sing ketat, ngarahaké upayane kanggo nancepaké ing pikiran para mahasiswa rasa ngajèni marang kabeneran sing ora owah saka Ortodoksi lan kesiapan kanggo ngladèni Gréja Suci. Ora ana penyimpangan saka aturan iki sing bakal ditolerir."

Miturut Statuta taun 1910, jumlah departemen ditambah lan kelas praktis (seminar) diatur kanggo mahasiswa miturut model universitas. Mata pelajaran wajib dipérang dadi mata pelajaran inti lan pelengkap, sing digolongaké miturut spesialisasi pedagogis utawa akademik. Statuta kasebut nyebutake 14 mata pelajaran wajib lan 6 kelompok, nanging setaun sawisé, 'Amandemen' tanggal 29 Agustus 1911 nemtokake 17 mata pelajaran wajib lan 4 kelompok. Versi pungkasan kurikulum iki dirancang kanggo suwéné patang taun lan kalebu mata pelajaran wajib ing ngisor iki: 1) Prajanjian Anyar; 2) Prajanjian Lawas; 3) patristika; 4) pambuka teologi; 5) teologi dogmatik; 6) teologi moral; 7) teologi pastoral, kalebu asketisisme lan homiletik; 8) liturgi (wiwitane diklasifikasikake minangka mata pelajaran pilihan); 9) arkeologi gerejawi lan sajarah seni Kristen (uga wiwitane dadi mata pelajaran pilihan); 10) sajarah lan kritik perpecahan; 11) sajarah lan kritik sektarianisme; 12) sajarah Gréja wiwitan; 13) sajarah Gréja Rusia; 14) hukum kanonik; 15) filsafat sistematik (a), logika (b); 16) psikologi; 17) basa Yunani (ing Akademi Moskow lan St. Petersburg) lan Latin (ing Akademi Kiev lan Kazan). Kajaba iku, mahasiswa kudu milih antara sajarah filsafat lan pedagogi; basa Prancis, Jerman, lan Inggris diwulang minangka mata pelajaran pilihan.

Para siswa kudu milih salah siji saka papat klompok spesialisasi ing ngisor iki. Klompok 1: sajarah Rusia; sajarah Gréja Wétan-Yunani wiwit pisahé karo Gréja Kulon nganti saiki; lan, saliyané: sajarah Gréja-gréja Slavia (kanggo Akademi Kiev, Moskow, lan Kazan – gambaran umum, kanthi rinci kanggo Akademi St Petersburg) lan sajarah Gereja Georgia lan Armenia (kanggo Akademi St Petersburg), lan sajarah Gereja Kulon Rusia (yaiku Metropolis Kyiv ing abad kaping 14–17) – khusus kanggo Akademi Kyiv. Kelompok 2: Sejarah Kitab Suci bebarengan karo sejarah kuna, basa Ibrani kuna lan arkeologi Kitab Suci (ing Akademi St Petersburg – kursus rong taun sing ngemot 10 jam kuliah). Klompok 3: basa Slavia Greja lan basa Rusia, sajarah sastra Rusia. Klompok 4: sajarah lan kritik denominasi Kulon sing ana gandhèngané karo sajarah Greja Kulon wiwit taun 1054. Akademi Kazan uga nduwèni loro klompok tambahan, utawa departemen: Tataria lan Mongolia. Bagéan Tataria: sajarah lan kritik Islam; etnografi bangsa Tataria, Kyrgyz, Bashkir, Chuvash, Cheremis, Votyaks, lan Mordvins; sajarah panyebaran Kristen ing antarané bangsa-bangsa iki; basa Arab lan Tataria kanthi tinjauan filologis umum babagan basa-basa bangsa-bangsa iki. Bagéan Mongolia: sajarah lan kritik Lamaisme; etnografi bangsa Mongol,

Buryat, Kalmyk, Ostyak, Samoyed, Yakut, Tungus, Manchu, Koryak, Gold, Gilyak, Korea lan liya-liyané; sajarah panyebaran agama Kristen ing antarané bangsa-bangsa mau; basa Mongolia (Buryat lan Kalmyk); basa Tibet. Para mahasiswa ing Akademi Kazan sing milih salah siji klompok iki dibebasake saka sinau salah siji mata pelajaran wajib ing ngisor iki: sajarah lan kritik perpecahan, sajarah lan kritik sektarianisme, sajarah filsafat lan pedagogi, filsafat sistematis lan logika, utawa basa Yunani utawa Latin (§§ 132 lan 133).

Para mahasiswa seminari sing ngrampungake kursus kanthi prestasi unggul diijini mlebu Akademi tanpa ujian, adhedhasar rekomendasi panguwasa seminari. Kahanan sing padha ditrapake kanggo lulusan universitas utawa lembaga pendidikan tinggi liyane, kanthi syarat dheweke mbayar biaya dhéwé. Sing liyane kudu nglakoni ujian lisan ing mata pelajaran ing ngisor iki: Prajanjian Anyar, dogmatik lan sajarah gréja umum, uga salah siji basa kuna. Ana uga ujian tulis ing teologi lan filsafat, uga nyusun khotbah. Imam lan diaken sing wis omah-omah lan nduwé pendhidhikan seminari wiwitane mung ditampa ing Akademi Kiev lan Kazan, lan mung déning prentah tambahan tanggal 18 Juli 1911 sing maringi ijin kanggo mlebu uga ing Akademi Moskow. 'Owahan' taun 1911 maringi lulusan sekolah menengah kasempatan sinau kanthi biaya negara, nanging mung yen padha lulus ujian khusus (§ 139–143).

Sajrone telung taun pisanan sinau ing akademi, para mahasiswa, saliyane rawuh ing seminar praktis, kudu nyerahake telung makalah tulisan lan telung khotbah saben taun. Ing taun pungkasan , padha nulis tesis calon babagan topik teologi. Wong-wong sing lulus saka akademi kanthi predikat unggul diparingi gelar Magister Teologi adhedhasar disertasiné, tanpa kudu nglakoni ujian lisan apa waé. Sing nduwé gelar Magister uga diparingi gelar akademik paling dhuwur, yaiku Doktor Teologi, Sejarah Gereja, utawa Hukum Kanon, tanpa ujian, sawisé nyerahaké disertasi, disahaké déning Dewan Akademik lan diratifikasi déning Sinode Suci; ujian lisan uga ora dibutuhaké. Wong-wong sing ora dadi anggota staf pengajar akademi uga bisa entuk gelar iki kanthi cara sing padha (§ 175–178).

Statuta taun 1910–1911 maringi wigati gedhe marang pendidikan lan disiplin moral lan agama. Para mahasiswa lan dosen wajib rawuh ing kabèh ibadah ilahi kanthi rutin, sing kudu dilaksanakake kanthi lengkap; bacaan lan kidung kudu dipentasake kanthi gaya eklesiastik sing ketat, manut kanthi tepat marang peraturan gréja; saben liturgi kudu diiringi khotbah. Aturan-aturan iki ditujokaké utamané kanggo mahasiswa sing dadi biksu utawa imam. Nggatekake kabèh puasa gréja, uga puasa sadurungé Komuni Suci, dianggep paling wigati kanggo mahasiswa lan guru. Kabèh guru uga wajib rawuh ing ibadah ésuk.

Murid sing kepengin ngucapake sumpah monastik nyerahake panyuwunan tinulis marang rektor, sing wajib mriksa apa calon wis siyap tenan kanggo tonsur lan njaluk ijin saka uskup diose. Sang biarawan siswa diwenehi kamar kapisah, yen bisa sel, uga panganan sing cocog. Dadi tugas uskup diosean kanggo maringi pangayoman pastoral khusus marang para biarawan siswa (§ 180–196).

Inspektur, sing tumindak miturut wewenang rektor (sing miturut aturan anyar kudu nduwèni pangkat uskup), tanggung jawab marang pendidikan agama lan moral lan marang pangawasan disiplin. Kanggo nguatake wewenangé, 'Amandemen' tanggal 26 Agustus 1911 nemtokake yèn ing Akademi St Petersburg lan Moskow inspektur kudu nduwèni pangkat archimandrite, déné ing loro akademi liyané kudu nduwèni pangkat archimandrite utawa protopresbiter. Panunjukané ditindakake déning Sinode Suci miturut saran uskup diose. Inspektur biasane ora maringi ceramah. Uskup diocezan nunjuk asisten kanggo dhèwèké (§ 48–59). Nanging, nalika mriksa dhaptar staf akademik, kabukten yèn sanadyan sawisé taun 1911 wong awam isih njabat inspektur, mesthiné amarga kurangé calon sing cocog.

Para lulusan sing dibiayai negara uga bisa milih karir sekuler, nanging ing kahanan kaya ngono padha kawajiban minangka kompensasi ngladeni setaun setengah ing administrasi gerejawi. Para lulusan sing dadi imam diserahake marang uskup diocea, dene para biksu kudu ngenteni penunjukan langsung saka Sinode Suci (§ 104–110).

Sakabehe, Statuta anyar ora nggawa owah-owahan jero. Sing paling wigati yaiku nguwatake pangaribawa uskup diose, sing cetha banget nalika ngisi jabatan akademik. 'Amandemen' tanggal 26 Agustus 1911 nemtokake manawa uskup bisa mbusak saka dhaptar calon sing diajukake déning déwan akademik sapa waé sing dianggep ora pantes ana ing akademi (§ 71). Tujuan Piagam kanggo nyuda jumlah dosen awam kabuktèn angel digayuh amarga kekurangan calon sing cocog saka pangkat biara nganti taun 1917. Ing Akademi Moskow taun 1912, saka 29 dosen, mung 9, kalebu rektor, sing kalebu rohaniawan. Ing Akademi St Petersburg ing taun akademik 1917,

ana ora luwih saka 6 anggota rohaniawan, kalebu rektor, saka 33 dosen[1623] . Kabèh upaya Jaksa Agung V. K. Sabler—ing inisiatifé digawé 'Amandemen' tanggal 26 Agustus 1911—kanggo ndhukung episkopat konservatif ing perjuangané nglawan para profesor sekuler kabuktèn ora ana asilé. Upaya Sinode Suci kanggo ngreformasi akademi-akademi miturut arah sing dikarepake malah nyebabake pecaté sawatara profesor ing antarané taun 1908 lan 1912. Panambahan jumlah departemen kanthi bebarengan malah nambah cacah jabatan kosong; contone, ing Akademi Moskow waé *ana pitung jabatan kosong* ing *taun akademik 1911–1912. Kahanan sing padha uga ana ing akademi-akademi liyane*[1624] .

Signifikansi langsung Piagam iku ana ing intensifikasi pangajaran teologi lan latihan praktis kanggo mahasiswa, uga ing paningkatan anggaran akademi lan kenaikan gaji dosen[1625] . "Statut iki disusun kanthi semangat formalisthe otoriter. Ora ana rasa inspirasi sejati ing kono" – mangkono panemu sawijining panaliti[1626] . Nanging, amarga mung ditrapake sajrone wektu sing cendhak, papat taun sing klakon bareng karo perang sing abot, sejarawan ora bisa menehi putusan pungkasan bab wigatine kanggo pangembangan akademi-akademi kasebut.

e) Sabanjure, Komite Pendidikan Sinode Suci miwiti nyusun undang-undang anyar kanggo seminari lan sekolah teologi. Rancangané yaiku ngowahi sekolah teologi dadi sekolah menengah ngisor teologi suwéné enem taun. Murid-muridé, sing diarep-arep asalé saka kalangan rohaniawan, bisa ngarep-arep pendhidhikan umum sing bakal ngidini pindhah kapan waé menyang kelompok taun sing cocog ing lembaga pendhidhikan sekuler. Seminar-seminar mau bakal dadi perguruan tinggi teologi suwéné patang taun kanggo nglatih para imam. Iki ditujokaké kanggo sapa waé saka kelas sosial apa waé sing wis ngrampungaké sekolah menengah ngisor teologi utawa sekolah sekuler sing padha. Lulusan saka seminar anyar iki ora mung mlebu dadi imam nanging uga bisa nerusaké pendhidhikané ing akademi. Undhang-undhang iki diajokaké marang State Duma déning Jaksa Agung Sabler, nanging sakbanjuré ditarik manèh lan mula ora diperdébataké. Undhang-undhang iki ora tau berlaku, mula seminari lan sekolah teologi kapaksa nerusaké operasi miturut undhang-undhang sadurungé nganti taun 1918.

Ing taun 1906, liwat amandemen Undhang-undhang, Sinode Suci mréntahaké yèn teologi kudu diwulangaké utamané ing kelas-kelas ndhuwur, déné mata pelajaran pendhidhikan umum mung diwulangaké ing kelas-kelas ngisor. Sinau basa manca modhèren diprentahaké dadi wajib.

Revolusi taun 1905–1906 nyebabake gangguan sing luwih gedhe marang proses pendidikan ing seminari tinimbang ing akademi. Ing taun 1906, dewan ujian mlebu Akademi Moskow nyathet yen lulusan seminari pancen ora ngerti bab sejarah gereja lan literatur teologi liyane; pendidikan seminari, miturut kesimpulan panitia, mung dumadi saka ngapalake isi buku pelajaran kanthi mekanis. Tugas-tugas tulisan ngetokake kethir-theiran ing pamikiran, ungkapan klise, salah ejaan, lan kurang paham Kitab Suci. Kawruh babagan basa kuna uga banget ora nyukupi. Ing taun 1911, komisi sing padha negesake kurang akrab karo Perjanjian Anyar lan ringkihé basa Yunani nganti teks Yunani saka Perjanjian Anyar tetep samar kanggo para seminari; gambaran iki dilengkapi karo

---

[1623] BV. 1912. 10 (Lampiran: Laporan Akademi Teologi Moskow kanggo taun 1911–1912); 3 PSZ. 31. No. 35704, 35802; cf.: Science in Russia: Reference Yearbook 'Published by the Academy of Sciences. Petrograd, 1920. Jilid 1. kaca 57 (mung babagan Akademi St Petersburg kanggo taun 1916–1917; disusun ing taun 1917). Antarane 29 profesor lan dosen ing Akademi St Petersburg ing taun akademik 1901–1902, mung ana 2 biksu-cendekiawan (rektor lan inspektur) lan 4 imam Putih. Delengen dhaptar staf pengajar ing kabèh akademi kanggo taun 1914: *Tserkovnaya Pravda*. Berlin, 1914 (ing sampul edhisi). Uga: Dumets. *The Theological School*: ibid. 1913. kaca 684–700, 732–746 (Nomor 23–24). Miturut hukum, Statuta akademi teologi kudu dirembug lan disahake dening Duma Negara. Pamaréntah ngliwati prosedur iki ora amarga nduwé pandangan béda babagan aspek hukumé, nanging amarga wedi bakal gagal ing Duma. Sakjane, Statuta akademi teologi Ortodoks kudu dirembug lan disahake dening sawijining badan sing ora duwe ahli babagan perkara iki, nanging ing sisih liya, kakehan wong sing mungsuh Gereja. Mangkono asile reformasi gerejawi Pangeran Petrus I, sing kacawisake ing Konstitusi taun 1905.

[1624] BV. 1912. 10 (Laporan Akademi Teologi Moskow kanggo taun 1911–1912); Talin, V., ing: Russkij Mir. 1912. 6; Istoricheskoe Obozrenie. 1910. 12. kaca 1208 sarta salajengipun. Kaya Statuta taun 1884, Statuta taun 1910 nyoba nambah jumlah profesor sing dijupuk saka komunitas biarawan sarjana, sanadyan praktik iki dikritik ing laporan sawetara uskup marang Majelis Pra-Konsili; contone, ing laporan Uskup Paissius Vinogradov saka Turkestan (Laporan. 1. kaca 49), sing kanthi khusus negesake bebaya sing ana gandhengane karo ngangkat biksu enom dadi rektor lan inspektur.

[1625] Florovsky, kaca 483 sarta salajengipun; Laporan… kanggo taun 1911–1912, kaca 272–275. Kanggo anggaran akademi, delengen: 2 PSZ. 30. Volume Tambahan, kaca 219 lan salajengipun. Bandhingna debat ing Duma Negara nalika mbahas anggaran Sinode Suci taun 1912 (Laporan Harfiah Duma Negara Sesi Katelu. Sidang 86 (6 Maret 1912), kaca 115).

[1626] Florovsky, kaca 484.

kurangé kawruh babagan teks dogmatik lan basa Latin. Komisi kasebut nyebut khotbah sing ditulis iku ora pribadi, samar, lan banget padha siji lan sijine ing isi lan wujude. Putusan dewan ujian ing Akademi Kazan taun 1913 uga padha; dewan kasebut nyebabake kahanan iki amarga para siswa seminari kebanjiran bahan sinau. Asilé ujian mlebu ing akademi liya ora luwih apik. Ing taun 1911, dewan Akademi Moskow ngeluh bab kurang rajiné para siswa sing teka saka seminari, nambahaké yèn rohaniawan sing wis omah-omah luwih unggul sacara signifikan ing prestasi akademik; tumindaké dadi tuladha kanggo para siswa; diaken lan imam sing wis omah-omah nduwèni pangaruh sing migunani marang para mahasiswa ing babagan kawruh lan disiplin. Dewan ngajokaké marang Sinode Suci supaya § 142 Statuta Akademi diowahi kanggo mempermudah akses menyang akademi kanggo imam sing wis omah-omah , sing sadurungé mbutuhaké ijin khusus saka Sinode Suci. Panjaluk iki disetujoni tanggal 18 Juli 1911.[1627]

Akademi-akademi kuwi nandhang sangsara amarga akèh calon imam sing duwé prestasi akademik apik luwih milih universitas utawa karir ing birokrasi tinimbang akademi. Sabanjuré, wong-wong sing lulus saka akademi-akademi kuwi saya ora kasengsem dadi imam, lan mayoritas milih karir dadi guru ing sekolah agama utawa sekolah sekuler[1628] . Amarga iku, ana kekurangan imam sing terus-terusan ing diosek, sing meksa Sinode Suci ngatur kursus pastoral khusus ing Moskow, Zhytomyr, lan Orenburg kanggo diakon lan wong-wong sing durung ngrampungake pendhidhikan seminari; wong-wong sing ngrampungake kursus iki diangkat dadi imam. Ing sisih liya, pelatihan generasi sabanjure para sarjana ing akademi lumaku kanthi sukses banget. Wiwit watara taun 1909–1910, jurnal akademik—sing sadurunge mung nerbitake artikel saka profesor—wiwit nampilake disertasi saka panulis enom, sing ditulis kanthi standar akademik sing dhuwur. Kahanan sing nyemangati iki uga dikonfirmasi dening ulasan para profesor marang tesis para calon ing kabèh akademi, utamané ing babagan sajarah Gréja, sanadyan topik-topik tesis kasebut kadhangkala ditemtokaké marang panaliti enom kanthi cara undian lan ora tansah cocog karo minat akademik para calon[1629] .

Ing pungkasan, perlu dicathet yèn amarga ora kasedhiyané sumber – dokumen resmi, notulen rapat, memoar, lan sapituruté. saiki ora bisa nyedhiyakake gambaran sing cetha babagan kahanan internal pendhidhikan teologi ing dekade pungkasan periode Sinodal; iki kena pengaruh abot saka geger politik jaman kuwi lan iklim sosial sing ora sehat. Nanging, mundhake kanthi cepet ing babagan kawruh teologi ngidini kita menehi penilaian umum sing positif marang sekolah-sekolah teologi ing jaman kuwi lan prestasiné[1630] .

Dhaptar sumber lan bibliografi

Zernov, N. Gréja Ekumèn lan Ortodoksi Rusia. Paris, 1952.

Lototsky, O. Autocephaly. Warsawa, 1935–1938. 2 jilid.

Schmemann, A. The Historical Path of Orthodoxy. New York, 1954.

Algermissen, K. *Konfessionskundë: A Handbook of Contemporary Christian Churches and Sects*. Hanover, 1930; edisi kaping 7. Celle, 1950

Alivisatos, H. S. 'Posisi Saiki Teologi Ortodoks Wétan' // Kyrios. 1936. Vol. 1.

[1627] Notulen Dewan Akademi Teologi Moskow kanggo taun 1906, kaca 208 lan salajengipun; Notulen… kanggo taun 1911, kaca 383 lan salajengipun, 414; Notulen… kanggo taun 1912, kaca 418–424, 468–475. Pantes digatekake manawa asil paling apik ing ujian Akademi Kazan digayuh dening sawijining Belyaev, sawijining kapten purna tugas, lan sawijining wong Bulgaria saka Seminari Sofia (Notulen Dewan Akademi Teologi Kazan kanggo taun 1913, kaca 529–531, ing: Prav. sob. 1913. 10). Cf.: S. S. 'Ratapan kanggo Seminari Teologi', ing: BV. 1907. 5.

[1628] Fenomena iki wis cetha katon wiwit awal abad kaping 20: S. P. 'Sekolah lan Urip', ing: Christian Readings 1902, nomer 1. kaca 431. Aku bakal njupuk kabebasan nyebutake pengalamanku dhéwé: aku dadi murid ing sekolah menengah klasik. Amarga bapakku ngalih panggonan kerja kaping papat sajrone sangang taun aku sekolah, aku nduwé kasempatan kenal karo sekolah menengah ing papat kutha sing béda. Ing wektu kuwi, aku nduwé limang guru sejarah – papaté lulusan akademi teologi; saka papat guru basa Rusia, telu uga lulusan akademi kaya ngono, uga kabèh papat guru basa Latin. Guru sejarahku sing pungkasan, lulusan Akademi Kiev, mulang kita ora saka buku teks Ilovaisky sing wis ditemtokake – sanajan wis ketinggalan jaman – nanging saka *Course*-e Klyuchevsky lan *Lectures*-e Platonov. Nalika umurku 16–17 taun, aku maca jilid 2 lan 3 saka karya Klyuchevsky. Mbok menawa kahanan iki ora lumaku ing endi-endi, nanging aku ora ngecualèkaké kamungkinan yèn lembaga pendhidhikan teologi wektu kuwi luwih akèh dikritik amarga oposisi marang pamaréntah lan Gréja tinimbang adhedhasar kahanan nyata.

[1629] Delengen, contone, ulasan saka Profesor S. T. Golubev babagan Akademi Kyiv, ing: *Chteniya*. 1909. 4. *Miscellany*. kaca 6 sarta salajengipun; lan uga: *Journals of the Academies* kanggo taun 1910–1914; *Evlogiy*. kaca 199.

[1630] Florovsky, kaca 484; Kern, C. P., kaca 278–282. Bab iki bakal diulas luwih rinci ing Jilid 2.

Arseniew, N. S. Gréja Wétan. B., 1926 (Koleksi Goschen 918).

Arseniev, N. S. Gréja Wétan lan Mistisisme. Munich, 1925; édisi kapindho Munich, 1943.

Arseniev, N. S. Bab Roh lan Iman Gréja Wétan. Leipzig, 1941.

Beck, E. Gereja Rusia: Sajarah, Doktrin, lan Liturgi. Edisi kaping 2. Buhl im Baden, 1926.

Benz, E. *Roh lan Uripé Gréja Wétan*. Édisi kaping 7. Hamburg, 1957 (Rowohlt's German Encyclopaedia, vol. 40).

Beth, K. Kristen Wétan ing Negara-negara Mediterania. B., 1902.

Boulgakoff, S. *Gereja Ortodoks*. London, 1935.

Boulgakoff, S. L'Orthodoxie. Paris, 1932; edisi kapindho 1958.

Boulgakoff, S. 'Sifat Gréja Rusia' // IKZ. 1939.

Bratsiotis, P. 'Prinsip-prinsip Dasar lan Ciri-ciri Utama Gréja Ortodoks' // Kyrios. 1936. Vol. 1.

Wétan Kristen: Roh lan Bentuk*, disunting déning J. Tyciak, G. Wunderle lan P. Werhun. Regensburg, 1939.*

Fortescue, A. *Gereja Ortodoks Wétan*. London, 1916. Édisi katelu, 1920.

Ga? W. Simbolisme Gréja Yunani. B., 1872.

Gavin, Fr. Sawetara Aspek Pamikiran Ortodoks Yunani. London, 1923.

Heiler, F. Gréja Wiwitan lan Gréja Wétan. Munich, 1937.

Holl, K. Esai Kumpulan babagan Sajarah Gréja. Jilid 2: Wétan. Tübingen, 1928.

Janin, R. Gereja-Gereja Wétan lan Ritus Wétan. Paris, 1922. Édisi kapindho, 1926; Édisi katelu, 1956.

Karsawin, L. 'Sifat Ortodoksi Rusia' // Osteuropa. *1925–1926. Vol. 1.*

Kartasev, A. V. Gréja Ortodoks Wétan: Tinjauan Sajarah Komprehensif // Kyrios. 1936. Vol. 1.

Kattenbusch, F. *Buku Palajaran Eklesiologi Perbandingan*. Jilid 1: *Gereja Ortodoks Anatolia*. Freiburg im Breisgau, 1892.

Gereja, Negara, lan Manungsa. Panaliten Ortodoks Rusia. Jenewa, 1937 (Gereja lan Donya. Panaliten lan Dokumen, disunting dening Departemen Riset Déwan Ekumenis kanggo Kristen Praktis. Jilid 2).

Kyriakos, A. D. Sajarah Gréja-gréja Wétan wiwit taun 1453 nganti 1898. *Diterjemahaké déning E. Rausch. Leipzig, 1902.*

*Libri symbolici Ecclesiae orientalis**, disunting dening E. Kimmel, 1843 (edisi kapindho *Monumenta fidei Ecclesiae* orientalis*, disunting dening H. Weissenborn, 1850).

Loofs, Fr. Simbolisme utawa Studi Pengakuan Kristen. Tübingen, 1902. Jilid 1.

Michel, A. 'Kawenangan Kaisar ing Gréja Wétan (843–1204)' // OS. 1954. Vol. 3.

Mihalcescu, J. Kredo-kredo lan Kesaksian Iman Paling Penting saka Gréja Wétan-Yunani ing Tèks Asli. Leipzig, 1904.

Milasch, N. (Uskup Zara). Hukum Kanon Gréja Wétan. Diterjemahaké *menyang basa Jerman déning A. R. von Pessi?. Zara, 1897; édisi kapindho. Mostar, 1905.*

Milasch, N. (Uskup Zara). Hukum Kanon Ortodoks. Edisi kaping 3. Belgrade, 1926.

Kristen Wétan: Dalane marang Teologi Ekumenis*, disunting déning P. Kruger lan J. Tyciak. Paderborn, 1940.*

Mulert, H. Teologi Konfesional. B., 1937.

Gereja Ortodoks ing Balkan lan Wétan Tengah: Sajarah, Doktrin lan Konstitusi // Ekklesia. Kumpulan Deskripsi Diri Gereja-Gereja Kristen*, disunting déning F. Sigmund-Schultze. Leipzig, 1939, 1941. Jilid 10. No. 45–56.*

Gereja Wétan. Edisi khusus saka jurnal triwulanan 'Una Sancta'. Stuttgart, 1927.

Gereja Wétan lan Kristen Rusia, disunting déning E. Benz. Tübingen, 1949.

Kristen Wétan. Dokumèn*, disunting déning H. Ehrenberg lan N. Bubnoff. Munich, 1923–1925. 2 jilid.*

Salaville, S. Liturgi Wétan: Konsep Umum, Unsur Utama. Paris, 1932.

Seraphim (Lade), Metropolitan. Gereja Wétan. Stuttgart, 1950.

Silbernagl, J. Konstitusi lan Kahanan Saiki Kabeh Gréja Wétan*, disunting déning Schnitzer. Regensburg, 1904.*

Smolitsch, I. Monastisisme Rusia: Asal-usul, Pangembangan lan Sifat, 988–1917. Würzburg, 1953 (Kristen Wétan, Seri Anyar *1011).*

Spuler, B. Kahanan Saiki Greja-greja Wétan ing Konteks Etnis lan Nagara. Wiesbaden, 1948.

Stasiewski, B. 'Babagan Konsep Sajarah Éropah Wétan lan Sajarah Gréja' // *Munchener Theologien Zeitschrift*. 1953. Vol. 4.

Tyciak, J. Liturgi minangka Sumber Kesalehan Wétan. Freiburg; B., 1937 (Ecclesia orans. Vol. 20).

Tyciak, J. Mistisisme Wétan: Watak lan Tren. Düsseldorf, 1949.

Tyciak, J. Kristen Wétan. Warendorf i. W., 1934; édisi kapindho 1947.

Tyciak, J. *Paths of Eastern Theology*. Bonn, 1946.

Vries, W. de. Wétan Kristen ing Sajarah lan Saiki. Würzburg, 1951 (Kristen Wétan. Seri Anyar 1).

Wunderle, G. Wajah Spiritual Gréja Wétan. Würzburg, 1949.

Zaikyn, W. Gambaran Umum Sejarah Organisasi Gréja Slavia Wétan. Jilid 1: Pembagian Miturut Mangsa. Lemberg, 1939 (Arsip Masyarakat Ilmiah ing Lviv. Bagéan 2. Jilid 24. No. 1).

Zankow, St. Kristen Ortodoks ing Wétan: Esensi lan Bentuk Saiki. B., 1928.

Zankow, St. Gréja Ortodoks Wétan saka Perspektif Ekumenis. Zurich, 1946.

Vernadsky, G. V. Gambaran Ringkes Sajarah Nagara Rusia. Abad kaping 18–19 (Masa Kakaisaran). Praha, 1924.

Vladimirsky-Budanov, M. Gambaran Umum Sejarah Hukum Rusia. Kiev, 1888; edisi kapindho 1915.

Gradovsky, A. Prinsip-prinsip Hukum Nagara Rusia. St Petersburg, 1875–1883. 3 jilid.

Dovnar-Zapolsky, M. V. Gambaran Umum Sajarah Modern. Kyiv, 1912. Jilid 1; edisi kapindho 1915.

Doroshenko, D. Sajarah Ukraina. Warsawa, 1932–1933. 2 jilid.

Zenkovsky, V. V. Sajarah Filsafat Rusia. Paris, 1948–1950; edisi kapindho 1989. 2 jilid; edisi katelu Leningrad, 1991. 2 jilid.

Sajarah USSR. Jilid 2: Rusia ing abad kaping 19. *Disunting dening M. V. Nechkina. Moskow, 1949; edisi kapindho 1954.*

Kizevetter, A. A. Sajarah Rusia ing Abad kaping 19. Moskow, 1911–1912. 2 bagean (lithografi).

Kovalevsky, P. E. Jalur Sajarah Rusia: Sintesis Sajarah Rusia Adhedhasar Data Ilmiah Paling Anyar. Paris, 1946; edisi kapindho, 1949.

Korkunov, N. M. Hukum Publik Rusia. St Petersburg, 1893.

Kornilov, A. Kursus Sejarah Rusia Abad kaping 19. Moskow, 1912–1914. 3 jilid.

Latkin, V. N. Buku Palajaran Babagan Sajarah Hukum Rusia ing Jaman Kakaisaran, Abad kaping 18–19. St Petersburg, 1909.

Milyukov, P. N. Arus Utama Pamikiran Sajarah Rusia. Moskow, 1897. Jilid 1; Edisi katelu. St Petersburg, 1913.

Milyukov, P. N. Esai babagan Sajarah Kabudayan Rusia. St Petersburg, 1896–1903. 2 jilid; edisi kapindho, diperluas. Paris, 1930–1937. 3 jilid (ing 4 buku).

Nolde, B. E. Esai babagan Hukum Konstitusi Rusia. St Petersburg, 1911.

Esai babagan Sajarah Uni Soviet. Jaman Feodal: Rusia ing Kuartal Kapisan Abad kaping 18. Reformasi Pangeran Petrus I. Moskow, 1954.

Esai babagan Sajarah USSR. Jaman Feodal: Rusia ing Paruh Kapindho Abad kaping 18. Moskow, 1956.

Esai babagan Sajarah USSR. Jaman Feodal: Rusia ing Kuartal Kapindho Abad kaping 18. Moskow, 1957.

Platonov, S. F. Kuliah Babagan Sajarah Rusia. St Petersburg, 1915. [Moskow, 1993].

Pushkarev, S. G. Gambaran Umum Sejarah Rusia. New York, 1953.

Pushkarev, S. G. Rusia ing Abad kaping 19 (1801–1914). New York, 1956.

Ryazanovsky, B. A. Gambaran Umum Kabudayan Rusia. Eugene, Oregon, 1947. 2 jilid.

Semenov, P. I. Rusia ing Pungkasan Abad kaping 19. St Petersburg, 1900.

Solovyov, S. M. Sajarah Rusia Wiwit Jaman Wiwitan. Moskow, 1851–1879. 29 jilid; Moskow, 1962–1966. 15 buku [Moskow, 1988–1996].

Filippov, A. N. Buku Palajaran Babagan Sajarah Hukum Rusia. Yuryev, 1912.

Shmurlo, E. *History of Russia*. 862–1917. Munich, 1922.

Shmurlo, E. Kursus Sajarah Rusia. Praha, 1935. Jilid 3: 1613–1725.
Engelmann, J. Hukum Konstitusi Kakaisaran Rusia. Freiburg im Breisgau, 1889.
Florinsky, M. T. *Russia: A History and an Interpretation*. New York, 1953. 2 jilid.
Gitermann, V. *History of Russia*. Hamburg, 1949. 3 jilid.
Gribowski, V. Hukum Konstitusi Kakaisaran Rusia. Tübingen, 1912 (Hukum Publik Kontemporer, jilid 17).
Hanisch, E. *History of Russia*. Freiburg im Breisgau, 1940–1941. 2 jilid; edisi kapindho, 1943–1944. 2 jilid.
Hedenstrom, A. von. *History of Russia*. 1878–1918. Berlin, 1922.
Hoetzsch, O. Gambaran Sejarah Rusia. Stuttgart, 1949.
Hoetzsch, O. Rusia. B., 1913; edisi kapindho: 1917.
Ilyin, I. Sifat lan Karakter Kabudayan Rusia. Edisi kapindho. Affoltern am Aare, 1944.
Karpovich, M. *Imperial Russia, 1801–1917*. New York, 1937.
Kliutschewskij, W. O. *History of Russia*. Stuttgart; Leipzig; B., 1925–1926. 4 jilid.
Kliuchevsky, W. O. Sajarah Rusia saka Peter Agung nganti Nicholas I. Zurich, 1945. 2 jilid.
Kornilov, A. *Modern Russian History*. London, 1916. 2 jilid; edisi kapindho New York, 1952.
Leontowitsch, V. *History of Liberalism in Russia*. Frankfurt am Main, 1957.
Lo Gatto, E. *History of Russia*. Florence, 1946.
Lossky, N. O. *Sajarah Filsafat Rusia*. New York, 1951.
Luther, A. *Sajarah Sastra Rusia*. Leipzig, 1924.
Macurek, J. *History of the Eastern Slavs*. Praha, 1947. 3 jilid.
Masaryk, Th. G. Rusia lan Éropa. Panaliten Arus Intelektual ing Rusia. Bagéan 1: Babagan Filsafat Sajarah lan Agama Rusia. Sketsa Sosiologis. Jena, 1913. 2 jilid.
Mazour, A. *Russia: Past and Present*. London, 1951 (Lit.).
Milioukov, P., Seignobos, C., lan Eisenmann, L. *Sajarah Rusia*. Paris, 1932–1933. 3 jilid.
Mirtschluk, I. *History of Ukrainian Culture*. Munich, 1957 (Publications of the Institute for Eastern European Studies, Munich. 12).
Neander, I. *Gambaran Sejarah Rusia*. Darmstadt, 1956.
Palme, A. Konstitusi Rusia. Brussel, 1910.
Pares, B. Sajarah Rusia. London, 1926; edisi kaping 4, 1949.
Philipp, W. 'Prakondhang Sajarah Pamikiran Politik ing Rusia' // Panaliten Sajarah Éropah Wétan. 1954. Vol. 1.
Philipp, W. 'Munggahé Rusia dadi Kakuwatan Donya, 1815–1917' // *Historia Mundi*. Bern, 1961. Vol. 10.
Platonov, S. F. *Sajarah Rusia wiwit wiwitan nganti saiki*. Leipzig, 1927.
Rauch, G. von. Rusia: Kasatuan Nagara lan Kaanekaragaman Nasional. Gagasan lan Kekuatan Federalis ing Sajarah Rusia. Munich, 1953.
Schultz, L. Sajarah Hukum Rusia Saka Wiwitan Nganti Saiki. Lahr, 1951.
Seton-Watson, H. The Decline of Imperial Russia, 1855–1914. London; New York, 1952.
Seton-Watson, H. The Disintegration of the Tsarist Empire. 1855–1914. Munich, 1954.
Stender-Petersen, A. Sajarah Sastra Rusia. Munich, 1957. 2 jilid.
Stahlin, K. *History of Russia from its Beginnings to the Present Day*. Stuttgart; Berlin; Leipzig, 1923. Vol. 1; Berlin; Königsberg in Prussia, 1930–1939. Vols. 2, 3, 4 (1–2).
Stahlin, K. 'Russia lan Éropah' // Hefte Zeitschrifte. 1925. Vol. 132.
Sumner, B. H. 'Russia and Europe' // Oxford Slavonic Papers. 1951. Vol. 2.
Trubetzkoy, G. Rusia minangka Kakuwatan Agung. Stuttgart, 1913; edisi kapindho, 1917.
Zdziechowski, M. Masalah Dhasar Rusia. Wina; Leipzig, 1907.
Zenkovsky, V. V. Sajarah Filsafat Rusia. New York, 1953.
Ensiklopedia Agung. *Disunting dening S. N. Yuzhakov lan P. N. Milyukov. Leipzig; Wina; St Petersburg, 1900–1909. 22 jilid. (BE).*

Vengerov, S. A. Sumber kanggo Kamus Panulis Rusia. St Petersburg – Petrograd, 1900–1917. Jilid 1–4 (nganti entri 'Nekrasov').

Vengerov, S. A. Kamus Kritik lan Biografi Panulis lan Sarjana Rusia (saka wiwitan Pencerahan Rusia nganti saiki). St Petersburg, 1889–1904. Jilid 1–6 (durung rampung; Jilid 6 ngemot indeks jeneng).

Gennadi, G. Kamus Referensi Panulis lan Sarjana Rusia sing Tilar Donya ing Abad kaping 18 lan 19, lan Dhaptar Buku Rusia saka taun 1725 nganti 1825. B., 1876. Jilid 1; B., 1880. Jilid 2, karo tambahan saka N. P. Sobko; Jilid 3 karo pangantar saka A. Titov, ing: *Chteniya*. 1906. Buku 4; 1907. Buku 1, 4; Jilid 4 tetep ing wangun manuskrip lan disimpen ing Perpustakaan Nasional Rusia (St Petersburg).

Evgeny (Bolkhovitinov), Metropolitan. Kamus Sejarah Panulis Klerus Gréko-Rusia sing manggon ing Rusia. St Petersburg, 1818. 2 jilid; edisi kaping 2, direvisi lan diperluas. St Petersburg, 1827. 2 jilid. Edisi kaping 3: Moskow, 1995.

Ikonnikov, V. S. Esai babagan Sajarah Historiografi Rusia. Kiev, 1891–1892. Jilid 1 (2 pérangan); 1908. Jilid 2 (2 pérangan).

Kuznetsov, S. K. Geografi Sajarah Rusia. Moskow, 1910.

Mezhov, V. I. Bibliografi Sajarah Rusia. 1800–1864. St Petersburg, 1892–1894. 3 jilid.

Mezhov, V. I. Bibliografi Sajarah Rusia kanggo taun 1865–1876 kalebu. St Petersburg, 1882–1890. 8 jilid. (Jilid 7–8 – indeks jeneng).

Mintzlov, S. R. Survei Cathetan, Diari, Memori, Surat lan Laporan Perjalanan sing Magepokan karo Sajarah Rusia, sing Diterbitake ing Basa Rusia. Novgorod, 1911–1912. 5 jilid.

Ensiklopedia Teologi Ortodoks. *Disunting dening A. P. Lopukhin lan N. N. Glubokovsky (wiwit jilid 6). St Petersburg, 1900–1911. 12 jilid. (durung rampung) (OTE).*

Picheta, V. Pengantar Sajarah Rusia (Sumber lan Historiografi). Moskow, 1922.

Rittich, A. Peta Etnografi Rusia. St Petersburg, 1875.

Rusia: Katerangan Geografis Lengkap Tanah Air Kita. Disunting dening V. P. Semenov-Tianshansky. St Petersburg, 1899–1913. Jilid 1–10, 15–16, 18–19 (peta!).

Rubinstein, N. L. Historiografi Rusia. Moskow, 1941.

Seredonin, S. M. Geografi Sajarah. Petrograd, 1915.

Filaret (Gumilevsky), Uskup Agung. A Survey of Russian Ecclesiastical Literature. St Petersburg, 1863–1884 (mung nganti taun 1864).

Kamus Ensiklopedik. *Disunting déning F. A. Brockhaus lan I. A. Efron. St Petersburg, 1890–1904. 82 jilid; St Petersburg, 1904–1907. 4 jilid tambahan. (ES).*

Mazour, A. G. *Historiografi Rusia Modern*. Edisi kaping 2. Princeton, 1958.

Atlas Sajarah USSR. *Disunting déning K. V. Bazilevich, Ya. A. Golubtsev, M. A. Zinoviev. Moskow, 1949. 2 jilid.*

Zamyzlovsky, E. E. Atlas Pendidikan Sajarah Rusia. St Petersburg, 1887.

Atlas Sajarah Rusia. *Dipantau dening A. A. Ilyin. St Petersburg, 1887, lan sapiturute.*

Kudryashov. Atlas Sajarah Rusia. Moskow, 1928.

Kakaisaran Rusia. 1801–1861. Moskow, 1954.

Rusia. 1907–1914. Moskow, 1956.

Rusia Asia. *Disunting dening Administrasi Pemukiman. St Petersburg, 1914. 2 jilid lan atlas.*

Verkhovskoy, P. V. 'Analisis Sajarah lan Hukum babagan Formula "Rusia – Nagara Ortodoks"' // Tserkovnaya Pravda. Berlin, 1914. No. 14.

Kompendium Statistik Militer. St Petersburg, 1871. Jilid 4: Rusia.

Kartashov, A. V. Gréja Rusia ing Jaman Kakaisaran // Prosiding Lingkaran 'Menuju Pangawikan babagan Rusia'. Paris, 1937. No. 2.

Klochkov, P. Populasi Rusia ing jaman Pangeran Piyeter I. St Petersburg, 1911.

Klochkov, P. Pajak kepala ing jaman Peter Agung // ZhMNP. 1915. Bagéan 1.

Mendeleev, D. Menuju Pangerten babagan Rusia. St Petersburg, 1906 [Munich, 1922].

Milyukov, P. N. Esai babagan Sajarah Kabudayan Rusia (deleng bibliografi umum b).

Kompilasi Umum Asilé Analisis Data saka Sensus Penduduk Sakabèhé Rusia Kapisan tanggal 28 Januari 1897. *Disunting déning N. A. Troitsky. St Petersburg, 1905.*

Preobrazhensky, I. Gréja Ortodoks Rusia Miturut Data Statistik (1840–1891). St Petersburg, 1897.

Razin, A. G. Dinamika Penduduk: Proses Pambentukan Penduduk Kutha ing Rusia ing Abad kaping 19 lan Awal Abad kaping 20. // Cathetan Sajarah. 1950. Vol. 34.

Razin, A. G. Populasi Rusia sajrone 100 Taun (1811–1913): Esai Statistik. Moskow, 1956.

Rusia // Ensiklopedia Russica. Jilid 16.

Rusia: Jaman Biyen lan Saiki (volume pelengkap Encyclopaedia of Russia). St Petersburg, 1900.

Rusia: Katerangan Geografis Lengkap Babagan Tanah Air Kita. Disunting dening V. P. Semenov-Tian-Shansky. St Petersburg, 1899–1913. Jilid 1–10, 15–16, 18–19.

Kalender Rusia kanggo taun 1903, 1908 lan 1912. *Diterbitake dening A. Suvorin. St Petersburg, 1903; 1908; 1912.*

Strelbitsky, I. Itungan Luwahé Kakaisaran Rusia Sakabèhé sajrone Pamrentahan Kaisar Alexander III lan Nagara-nagara Asia sing Watesé karo Rusia. St Petersburg, 1889.

Komite Statistik Pusat. *Populasi Kakaisaran Miturut Sensus 28 Januari 1897, Miturut Distrik. St Petersburg, 1898.*

Janson, Ya. E. Statistik Perbandingan Rusia lan Negara-Negara Éropah Kulon. St Petersburg, 1879. Jilid 1.

Nolde, B. *La formation de l'Empire russe*. Paris, 1952–1953. 2 jilid.

Trubetzkoi, G. Rusia minangka Kakuwatan Agung. Stuttgart, 1913; edisi kapindho, 1917.

c)

Dyakonov, M. A. Esai babagan Struktur Sosial lan Politik Rus Kuna. Edisi kaping 4. St Petersburg, 1912.

Klyuchevsky, V. O. 'Asal-usulé Perbudakan ing Rusia' // Russkiy Mir, 1885, No. 8; sing padha, ing: Klyuchevsky, V. O. Esai lan Panaliten. Kumpulan Artikel Kapisan. Moskow, 1912; edisi kapindho. Petrograd, 1918.

Milyukov, P. N. Esai (literatur umum b).

Romanovich-Slavyatinsky, V. E. Bangsawan ing Rusia wiwit wiwitan abad kaping 18 nganti pambatalan kedaulatan budhak. St Petersburg, 1870; edhisi kapindho: 1912.

Semevsky, V. I. Para Tani ing Mangsa Pamrentahan Kaisar Catherine II. St Petersburg, 1881–1901. 2 jilid; edisi kapindho. St Petersburg, 1903. Jilid 1.

Semevsky, V. I. Pitakon Tani ing Rusia ing Abad kaping 18 lan Setengah Kapisan Abad kaping 19. St Petersburg, 1888. Jilid 1.

Fenin, A. I. Babagan Sajarah Pangembangan Sosial lan Ekonomi ing Rusia (1883–1906). Praha, 1938.

Alexejev, N. N. 'Bangsa Rusia lan Negara' // Gereja, Negara lan Manungsa. Studi Ortodoks Rusia. Jenewa, 1937.

Fedotov, G. P. 'Karajaning Gusti lan Sajarah' // Ibid.

(d)

Waldenberg, V. Doktrin-Doktrin Rusia Kuna babagan Wates Kakuwasan Tsar: Esai babagan Sastra Politik Rusia wiwit Saint Vladimir nganti pungkasan abad kaping 17. Petrograd, 1916.

Gibbenet, N. Panaliten Sajarah Babagan Prakara Patriark Nikon. St Petersburg, 1882–1884. 2 jilid.

Dyakonov, M. A. Kakuwatan Para Penguasa Moskow: Esai babagan Sajarah Gagasan Politik ing Rus Kuna. St Petersburg, 1889.

Zyzykin, M. V. Patriark Nikon: Pamrentahan lan Gagasan Kanoniké. Warsawa, 1931–1939. 3 jilid. [cetakan ulang: Moskow, 1995].

Ikonnikov, V. Panaliten Babagan Makna Kabudayan Bizantium ing Sajarah Rusia. Kiev, 1866.

Kapterev, N. F. Wibawa Patriarkal lan Episkopal ing Rus Kuna ing Hubungan karo Wibawa Tsar // BV. 1905. Jilid 1–3.

Kapterev, N. F. Patriark Nikon lan Tsar Alexei Mikhailovich. Sergiev Posad, 1909–1912. 2 jilid. [cetakan ulang: Moskow, 1996].

Kapterev, N. F. Putusan Konsili Agung Moskow taun 1667 babagan wewenang Tsar lan Patriark (Bab pitakonan reformasi administrasi gereja dhuwur déning Pangeran Agung Pyotr) // BV. 1892. Vol. 7–8, 10.

Kapterev, N. F. 'Tsar lan Majelis Gerejawi Moskow abad kaping 16 lan 17' // BV. 1906. Vol. 3.

Kartashov, A. V. Ortodoksi ing Hubungane karo Proses Sajarah // Pamikiran Ortodoksi. Paris, 1948. Vol. 6.

Kartashov, A. V. Nasib 'Rus Suci' // Ibid. 1928. Vol. 1.

Kartashov, A. V. Gréja lan Nagara. Paris, 1932.

Kartashov, A. V. Gréja lan Nagara: Perspektif Ortodoks Wétan. Warsawa, 1937.

Kurganov, F. 'Ideal Bizantium babagan Tsar lan Kakaisaran' // Prav. Sob. 1881. No. 5.

Lukyanov, S. M. 'Bab Doktrin Nagara lan Wibawa Gerejawi' // ZhMNP. 1913. Bagéan 2.

Makarii (Bulgakov), Metropolitan. Sajarah Gréja Rusia. St Petersburg, 1857–1883. 12 jilid.

Ogloblin, O. Teori Moskow babagan 'Roma Katelu' ing abad kaping 16–17. Munich, 1951.

Ostrogorsky, G. 'Hubungan antarane Gréja lan Nagara ing Bizantium' // Seminarium Kondakovianum. 1931. Vol. 6.

Platonov, S. F. Kuliah (Sastra Umum B).

Presnyakov, A. E. Tsardom Moskow. Petrograd, 1918.

Presnyakov, A. E. Pambentukan Nagara Rusia Agung. Petrograd, 1918.

Savva, V. Para Tsar Moskow lan Basileus Bizantium: Babagan Pangaruh Bizantium marang Pambentukan Gagasan Kakuwasan Tsar ing antarané Para Panguwasa Moskow. Kharkiv, 1901.

Sokolsky, V. 'Bab Sifat lan Tegese Epanagoge' // Kronik Bizantium. 1894. Jilid 1.

Sokolsky, V. Peran Pendeta lan Ordo Biarawan Rusia ing Pangembangan Otokrasi lan Monarki Mutlak ing Negara Moskow ing Akhir Abad kaping 15 lan Setengah Kapisan Abad kaping 16. Kyiv, 1902.

Solovyov, A. V. Rus Suci. Esai babagan Pangembangan Gagasan Agama lan Sosial // Prosiding Masyarakat Arkeologi Rusia. Belgrade, 1927. Vol. 1.

Shpakov, A. Negara lan Gereja: Hubungane ing Negara Moskow wiwit Persatuan Florence nganti Pambentukan Patriarkat. Moskow, 1902. Jilid 1: Masa Pamrentahan Vasily the Blind; Odessa, 1912. Jilid 2: Masa Pamrentahan Fyodor Ivanovich lan Pambentukan Patriarkat.

Medlin, W. K. *Moskow lan Roma Wétan: Panaliten Politik Babagan Hubungan Antara Gréja lan Nagara ing Rusia Muskovit*. Jenewa, 1952.

Ostrogorsky, G. *History of the Byzantine State*. Munich, 1940; edisi kapindho, 1957.

Schaeder, H. Moskow – Roma Katelu. Hamburg, 1929; edisi kapindho Darmstadt, 1957.

Smolitsch, I. Monastisisme Rusia: Asal-usul, Pangembangan, lan Sifat. 988–1917. Würzburg, 1953 (Kristen Wétan. Seri Anyar *1011).*

Stupperich, R. 'Negara Moskow lan Gréja Moskow ing Abad Pertengahan' // Die Zeichen der Zeit. 1949. Vol. 3, No. 12.

Vernadsky, G. V. 'Doktrin Eklesiastik-Politik Epanagoge lan Pangaruhé marang Uripé Wong Rusia ing Abad kaping 17' // Taunian Bizantium-Yunani Modern. 1928. Vol. 6. No. *12.*

Indeks Alfabetis kanggo 'Kumpulan Panemu lan Komentar dening Filaret, Metropolitan Moskow lan Kolomna, babagan Urusan Pendidikan lan Negara-Gereja'*, disusun dening A. Gavrilov. Moskow, 1891. 2 jilid.*

Barsov, T. V. Kumpulan Keputusan Gerejawi lan Sipil-Gerejawi saiki lan pandhuan saka Departemen Kapercayan Ortodoks. St Petersburg, 1885. Jilid 1.

Bulgakov, S. V. Pandhuan Kanggo Pendeta lan Pelayan Gereja. Kharkiv, 1892; edisi kaping 2, 1912.

Verkhovskoy, P. V. Pangadeg Kolégium Rohani lan 'Peraturan Rohani'. Rostov-on-Don, 1916. 2 jilid.

Laporan Paling Andhap Asor saka Jaksa Agung Sinode Suci kanggo Departemen Iman Ortodoks. St Petersburg, 1887–1916 (nganti lan kalebu taun 1914).

Ginovsky, Ya. M. Daftar Isi Undhang-undhang Gréko-Rusia. St Petersburg, 1827–1828. 2 jilid.

Glubokovsky, N. N. Ilmu Teologi Rusia: Pangembangan Sajarah lan Kahanan Saiki. Warsawa, 1928.

Duma Negara*: Laporan Komite Anggaran. Duma Katelu. St Petersburg, 1908–1912. 10 jilid; Duma Kaping Papat. St Petersburg; Petrograd, 1913–1916. 11 jilid.*

Duma Negara*: Laporan Otentik. Duma Kapisan. St Petersburg, 1907; Duma Kapindho. St Petersburg, 1907; Duma Katelu. St Petersburg, 1908–1912. 17 jilid; Duma Kapat. St Petersburg; Petrograd, 1913–1917. 13 jilid.*

Denisov, I. Gambaran Ringkes Sajarah Gréja Rusia. St Petersburg, 1874.

Dobroklonsky, A. P. Pandhuan Sajarah Gréja Rusia. Moskow, 1893. Jilid 4: Mangsa Sinodal, 1700–1890.

'Gazette Keuskupan' (1861–1917, ing saben keuskupan).

Jurnal lan Notulen Majelis Pra-Dewan Kekaisaran. St Petersburg, 1906–1907. 4 jilid.

Zdravo-myslov, K. Ya. Peringatan kaping 50 Komisi, sing disahake dening Kaisar, kanggo mriksa lan njlentrehake arsip Sinode Suci // Istoricheskie Vesti. 1916. No. 2.

Zdravo-myslov, K. Ya. Informasi babagan arsip konsistorial lan lembaga arkeologi gerejawi ing keuskupan, lan Rancangan Komisi Arsip lan Arkeologi ing sangisore Sinode Suci, sing disahake dening Kaisar, lan Peraturan Komisi Arsip Gerejawi. St Petersburg, 1908.

Znamensky, P. V. Pandhuan Babagan Sajarah Gerejawi Rusia. Kazan, 1870; 1888; 1896; 1912.

Ivanovsky, Ya. I. A Survey of Ecclesiastical and Civil Legislation under the Spiritual Department. St Petersburg, 1883; 1900.

Potongan saka Laporan Paling Andhap Asor saka Jaksa Agung Sinode Suci (kanggo pirang-pirang taun).

Sajarah Hierarki Rusia. St Petersburg, 1807–1815. 6 jilid ing 7 buku.

Kalashnikov, S. V. Indeks Abjad Dekrit Kanonik, Edik, Resolusi, lan Prentah saiki lan pandhuan saka Sinode Penguasa Suci (kalebu taun 1721–1901) lan Undhang-undhang Sipil sing Ana gandhèngané karo Departemen Gerejawi Kapercayan Ortodoks. St Petersburg, 1902.

Kartashov, A. V. Esai Cendhak Babagan Sajarah lan Kritik babagan Panaliten Sistematis Sajarah Gréja Rusia // Christian Readings. 1903. No. 6–7.

Kartashov, A. V. Gréja Rusia ing Jaman Kakaisaran // Prosiding Lingkaran 'Menuju Pangawikan Rusia'. Paris, 1937. Jilid 2.

Lavrov, A. Esai babagan Sajarah Gréja Rusia. Moskow, 1880; édisi kapindho 1902.

Lototsky, O. Autocephaly. Warsawa, 1935–1938. 2 jilid.

Lukanin, A. Indeks Kronologis Perundang-undangan sing Mabekti Departemen Gerejawi Kapercayan Ortodoks. Perm, 1878–1881. 2 jilid.

Mauritsky, V. A. Administrasi Gréja. Direktif saka Departemen Keagamaan lan Panjelasan babagan Praktik Gréja. Moskow, 1883.

Malinovsky, O. Pandhuan Kanggo Para Pendeta. St Petersburg, 1913.

Malitsky, V. A. Pandhuan Babagan Sajarah Gréja Rusia. Tula, 1889. Jilid 3: Jaman Sinodal.

Panemu Para Uskup ing babagan Reformasi Gréja. St Petersburg, 1907.

Muravyov, A. N. Sajarah Gréja Rusia. St Petersburg, 1838; édisi kapindho 1840.

Nechaev, P. N. Pandhuan Praktis kanggo Para Pendeta, utawa Paparan Sistematis babagan Wewengkon Lengkap Tugas lan Hak-haké. Edisi kaping 3. St Petersburg, 1890; Edisi kaping 12. 1915.

Nikanor (Brovkovich), Uskup Agung. Bahan Biografi. St Petersburg, 1900. Jilid 1.

Nikanor (Brovkovich), Uskup Agung. Cathetan // Arsip Rusia. 1907. No. 1.

Nikanor (Brovkovich), Uskup Agung. Saka Cathetan // Arsip Rusia. 1908. No. 5.

Nikolaevsky, P. Kuliah Babagan Sajarah Gréja Rusia, sing diwulangaké marang mahasiswa Akademi Teologi St Petersburg ing taun 1895–1896. St Petersburg, 1896 [édisi litografis].

Nikolsky, A. I. Katalog manuskrip sing disimpen ing arsip Sinode Suci. St Petersburg, 1904–1910. Jilid 1–2 (Bagéan 1–2).

Tinjauan Umum Kegiatan Departemen Iman Ortodoks sajrone Pamrentahan Alexander III. St Petersburg, 1901.

Katalog Arsip Lavra Alexander Nevsky sajrone pamaréntahan Peter Agung. St Petersburg, 1903–1911. 2 jilid.

Katalog dokumen lan berkas sing disimpen ing arsip Sinode Penguasa Paling Suci. Berkas Komisi Sekolah Teologi. 1808–1839. St Petersburg, 1910.

Katalog dokumen lan berkas sing disimpen ing arsip Sinode Penguasa Paling Suci. St Petersburg, 1869–1914. 22 jilid.

Panemu Uskup Diokèsan babagan Pitakonan Reformasi Gréja. St Petersburg, 1906. 3 jilid lan siji jilid tambahan.

Undhang-undhangé Pangeran Petrus Agung. *Disunting déning M. M. Bogoslovsky lan N. N. Klochkov. Moskow, 1910.*

Korespondensi antarane N. I. Subbotin lan K. P. Pobedonostsev (bab pecah belah). Moskow, 1915; sing padha, ing: Readings. 1915. Jilid 1.

Surat-surat saka Pobedonostsev marang Alexander III. Moskow, 1925. 2 jilid.

Pobedonostsev, K. P. Koleksi Moskow. Moskow, 1896.

Porphyry (Uspensky), Uskup. Buku Uripku. St Petersburg, 1894–1902. 8 jilid.

Preobrazhensky, I. Gréja Rusia Miturut Data Statistik. 1840–1891. St Petersburg, 1897.

Privalovich, A. Kumpulan Undhang-undhang Babagan Pendeta Biara. Moskow, 1897.

Rozanov, N. P. *Sajarah Administrasi Keuskupan Moskow Wiwit Didegaké Sinode Suci (1721–1821)*. Moskow, 1866–1871. 3 jilid ing 5 buku.

Runkiewicz, S. G. Sajarah Gréja Rusia ing sangisoré Administrasi Sinod Suci. St Petersburg, 1900. Jilid 1: Pangadeg lan Organisasi Awal Sinod Suci lan Adil. 1721–1725.

Runkiewicz, S. G. 'Gereja Rusia ing Abad kaping 19' // *Sajarah Gereja Rusia ing Abad kaping 19*, *disunting déning A. P. Lopukhin. St Petersburg, 1901. Jilid 2.*

Savva (Tikhomirov), Uskup. Kronik Uripku. Sergiev Posad, 1897–1911. 9 jilid.

Kode Undhang-undhang Kakaisaran Rusia. St Petersburg, 1832. 15 jilid; 1842; 1857; 1876 (16 jilid); 1892 (ora kabeh jilid). St Petersburg, 1906; 1910. Jilid 1: Undhang-undhang Dhasar.

Titlinov, B. V. Gavriil Petrov, Metropolitan Novgorod lan St Petersburg (1730–1801): Urip lan Kegiatan Panjenengané ing Babagan Urusan Gerejawi Wektu Kuwi. Petrograd, 1916 (Prosiding Akademi Teologi St Petersburg. Jilid 5).

Titlinov, B. V. Kuliah babagan Sajarah Gréja Rusia, sing diwulangaké ing Akademi Teologi St Petersburg ing taun 1913–1914. St Petersburg, 1914 [lithografi].

Statuta Konsistori Agama. St Petersburg, 1841; 1883.

Statuta Konsistori Gerejawi kanthi Tambahan lan Panjelasan saka Sinode Suci lan Senat Pamaréntahan. *Disusun déning M. I. Palibin. Édisi kaping 2. St Petersburg, 1912.*

Filaret (Gumilevsky), Uskup Agung. Sajarah Gréja Rusia. Moskow, 1848; édisi kaping 5, 1884; édisi kaping 6, 1896.

Filaret (Gumilevsky), Uskup Agung. Gambaran Umum Sastra Gerejawi Rusia. St Petersburg, 1857; edisi kaping 2, 1859; edisi kaping 3, 1884. 2 jilid.

Filaret (Drozdov), Metropolitan. Panemu, Ulasan lan Surat. Disusun déning L. Brodsky. Moskow, 1905.

Filaret (Drozdov), Metropolitan. Korespondensi karo N. Protasov // Readings. 1877. Jilid 1.

Filaret (Drozdov), Metropolitan. Surat-surat marang A. N. Muravyov. 1832–1867. Kyiv, 1869.

Filaret (Drozdov), Metropolitan. Surat-surat marang anggota Kulawarga Kaisar lan macem-macem wong liya. Tver, 1888. 2 jilid.

Filaret (Drozdov), Metropolitan. Surat-surat marang Leonid, Uskup Dmitrov. Moskow, 1883; uga ana ing: Bacaan Rohani, 1886. No. 1–3.

Filaret (Drozdov), Metropolitan. Surat-surat marang Archimandrit Anthony, Vikaris Lavra Trinitas Suci Sergius. Moskow, 1877–1881. 4 jilid.

Filaret (Drozdov), Metropolitan. Surat-surat marang almarhum Uskup Agung Alexius saka Tver. 1843–1867. Moskow, 1883.

Filaret (Drozdov), Metropolitan. Surat-surat marang S. Nechayev // Arsip Rusia. 1893. No. 1–2.

Filaret (Drozdov), Metropolitan. Kumpulan Lengkap Keputusan. Moskow, 1903–1906. 3 jilid.

Filaret (Drozdov), Metropolitan. Kumpulan Panemu lan Ulasan… babagan Urusan Pendidikan lan Garis Demarkasi Greja-Negara. Moskow, 1885–1888. 5 jilid lan siji jilid tambahan.

Filaret (Drozdov), Metropolitan. Kumpulan Panemu babagan Urusan Gréja Ortodoks ing Wétan. St Petersburg, 1886.

'Gazzeta Gréja'. *Diterbitaké déning Sinod Agung Pengatur. St Petersburg; Petrograd, 1888–1917.*

"Gazzeta Gréja", *diterbitaké déning Akademi Teologi St Petersburg. St Petersburg, 1874–1887.*

Dekrit Sirkuler saka Sinode Pengatur Paling Suci. 1867–1895. *Disunting dening A. Zavyalov. St Petersburg, 1896; edisi kapindho (1867–1900). St Petersburg, 1901.*

Chizhevsky, I. Organisasi Gréja Ortodoks Rusia, Lembaga-lembagane lan Peraturan Saiki sing Ngatur Administrasiné. Kharkiv, 1898.

Ammann, A. M. Gambaran Umum Sejarah Gereja Slavia Wétan. Wina, 1950.

Ammann, A. M. *Storia della Chiesa Russa e del paese limitrofi*. Turin, 1948.

Benz, E. *Semangat lan Uripé Gréja Wétan*. Hamburg, 1957 (Rowohlt's German Encyclopaedia, vol. 40).

Benz, E. Gereja Wétan ing Cahya Historiografi Protestan wiwit Réformasi nganti saiki. Freiburg im Breisgau; Munich, 1952.

Boissard, J. *Gereja Rusia*. Paris, 1867. 2 jilid.

Bonwetsch, N. *Sajarah Gréja Rusia*. Leipzig, 1923.

Brian-Chaninov, K. Gréja Rusia. Paris, 1928.

Curtiss, J. S. *Gereja lan Negara ing Rusia: Taun-taun Pungkasan Kakaisaran, 1900–1917*. New York, 1940.

Dearmer, R. Gereja Rusia. London, 1917.

Dalton, H. *Gereja Rusia*. Leipzig, 1892.

Filaret (Gumilevsky), Uskup Agung. Sajarah Gréja Rusia. Diterjemahaké menyang *basa Jerman déning Blumenthal. Frankfurt am Main, 1872. 2 jilid.*

Fortescue, A. *Gereja Ortodoks Wétan*. London, 1904; édisi kapindho 1908; édisi katelu 1920.

Gordillo, R. P. Rusia. 2: Wiwit Didegaké Sinode Suci // DTC. 1931. Vol. 14. 1. kaca 333–371.

Herman, A. *De fontibus juris ecclesiastici russorum*. *Commentarius historico-canonicus*. Roma, 1936 (Kongregasi Suci kanggo Gereja Wétan. *Codificazione orientale*. *Fonti*. Seri 2, 7).

Herman, A., lan Wuyts, A. *Textus selecti juris ecclesiastici russorum*. Roma, 1944 (ibid., Series 2, 6).

Heard, A. F. *Gereja Rusia*. London, 1877.

Kattenbusch, F. Buku Palajaran Eklesiologi Perbandingan. Freiburg im Breisgau, 1892. Jilid 1.

Klostermann, R. *Masalah-Masalah Gréja Wétan: Panaliten bab Sifat lan Sajarah Gréja Ortodoks Yunani*. Gothenburg, 1955.

Leroy-Beaulieu. Kakaisaran Tsar lan Wong Rusia. Paris, 1890. 3 jilid.

Leroy-Beaulieu. Kakaisaran Tsar lan Wong Rusia. Sondershausen, 1890. 3 jilid. (utamane jilid 3).

Minns, E. H., lan Troitsky, S. V. 'Gereja Rusia' // *Encyclopaedia of Religion and Ethics*. New York, 1918. Jilid 10. kaca 867–877 (babagan periode Sinodal: kaca 873–877).

Muravyev, A. N. Sajarah Gréja Rusia. Diterjemahaké déning Blackmore. Oxford, 1842.

Muravyev (Murawiew) A. N. *Geschichte der russischen Kirche* (terjemahan *basa Jerman déning König). Karlsruhe, 1857.*

Palmieri, A. *Gereja Rusia: Kahanan Saiki lan Reformasi Doktrinal*. Florence, 1908.

Pinkerton, R. *Kahanan Saiki Greja Yunani ing Rusia*. Edinburgh, 1914.

Schmitt, H. J. *Harmoni antarane Gréja Wétan lan Kulon*. Wina, 1824; édisi kapindho Würzburg, 1863.

Schmitt, H. J. Sajarah Kritis Gereja-Gereja Yunani lan Rusia Modern. Mainz, 1840; edisi kapindho, 1854.

Schmitt, H. J. Gréja Wétan Yunani-Rusia. Mainz, 1826.

Stanley, A. P. *Lectures on the History of the Eastern Church*. London, 1908; edisi kapindho, 1924.

Stupperich, R. 'Gereja Nagari Rusia ing Jaman St Petersburg' // Die Zeichen der Zeit. 1950. Vol. 3.

Tondini, C. *Paus Roma lan Paus-paus ing Gréja Ortodoks Wétan*. Paris, 1876.

Vilivsky, V. Rohé Gréja Rusia. Praha, 1930.

Wilbois, J. Mangsa Ngarep Gréja Rusia. Paris, 1907.

Zaikyn W. Gambaran Ringkes Babagan Sajarah Organisasi Gréja Slavia Wétan. Lemberg, 1939. Jilid 1. Pembagian Miturut Mangsa (Arsip Masyarakat Ilmiah ing Lviv. Bagéan 2. Jilid 24. Edisi 1).

Pokrovsky, I. M. Keuskupan-keuskupan Rusia ing abad kaping 16–19: Pangadegane, Komposisi lan Wates-watesé: Sawijining Upaya Panaliten Sejarah Gerejawi, Statistik lan Geografis. Kazan, 1897–1913. 2 jilid.

Aristov, N. Geger Moskow nalika pamaréntahan Tsarina Sophia Alekseyevna. Warsawa, 1871.

Baklanova, N. A. 'Buku Cathetan' saka Sang Sepuh Avraam // Arsip Sajarah. 1951. Jilid 6.

Belov, E. A. Geger Moskow ing Pungkasan Abad kaping 17 // ZhMNP. 1887. No. 1–2.

Undhang-undhang Legislatif Peter I. Moskow; Leningrad, 1945. Jilid 1: Undhang-undhang babagan Lembaga Nagara Paling Dhuwur. Disunting dening N. A. Voskresensky.

Cathetan Zhelyabuzhsky, saka taun 1682 nganti 21 Juli 1709. St Petersburg, 1840.

Cathetan Wong-wong Rusia. Kedadeyan ing Jaman Pangeran Agung Pèter. St Petersburg, 1841.

Joachim, Patriark. Urip lan Wasiat // Bacaan ing OLDP. 1897. Jilid 42; uga ing: Ustryalov (deleng ing ngisor). Jilid 2.

Knyazkov, S. Esai babagan Sajarah Pangeran Agung Petrus lan Jamané. Moskow, 1909.

Nartov, A. K. Crita-crita babagan Pangeran Agung Petrus. *Disunting dening L. N. Maikov // Prosiding Akademi Ilmu Pengetahuan. 1897. Jilid 67.*

Natalya Kirillovna // RBS. Naake-Nakensky – Nikolai Nikolayevich the Elder. 1914 (bibliografi).

Esai babagan Sajarah USSR. Jaman Feodal. Rusia ing Kuartal Kapisan Abad kaping 18. Reformasi Pangeran I. Moskow, 1954.

Pavlov-Silvansky, N. P. Usulan Reformasi ing Cathetan Para Sasamana Peter Agung. St Petersburg, 1897 (Proceedings of the Faculty of History and Philology, Universitas St Petersburg. Vol. 42).

Korespondensi antarane Tsar Pèter lan Patriark Adrian // Readings. 1876. Vol. 4.

Surat-surat lan Kertas Kaisar Piyeter Agung. St Petersburg; Moskow, 1887–1952. 10 jilid.

Babagan Pèter I

Bogoslovsky, M. M. Reformasi Provinsi Peter Agung. Moskow, 1902.

Bogoslovsky, M. M. Peter I: Bahan-bahan kanggo Biografi. Moskow, 1940–1948. 5 jilid. (nganti taun 1701).

Bogoslovsky, M. M. Peter Agung. Upaya Karakterisasi // Telung Abad. Moskow, 1912. Jilid 3.

Bogoslovsky, M. M. Peter Agung lan Reformasi Panjenengané. Moskow, 1920.

Verkhovskoy. Jilid 1. kaca 46–83 (bab religiusitasé Pèter).

Golikov, I. I. Karya-karya Pangeran Petr Agung. Moskow, 1788–1793. 12 jilid; edisi kapindho. Moskow, 1790–1797. 18 jilid; edisi katelu. Moskow, 1837–1843. 15 jilid.

Zaozersky, P. Bab Wibawa Gerejawi. Sergiev Posad, 1894. kaca 315–328 (bab keagamaané Pèter).

Kafengauts, B. 'Pitakonan Historiografi ing Jaman Peter Agung' // Cathetan Sajarah. 1944. Jilid 9.

Klyuchevsky, V. O. 'Peter Agung ing antarané kanca-kancané' // Klyuchevsky, V. O. Esai lan Pidato. Moskow, 1913; edhisi kapindho Moskow, 1918; ing: Klyuchevsky, V. O. Potret-Potret Sajarah. Moskow, 1990.

Mintzlov, R. Peter Agung ing Sastra Asing. St Petersburg, 1872.

Petrus Agung: Kumpulan Artikel. *Disunting déning A. I. Andreev. Moskow; Leningrad, 1947. Jilid 1.*

Platonov, S. F. Peter Agung: Kepribadian lan Prestasi. Leningrad, 1926; edisi kapindho. Paris, 1927.

Pogodin, M. P. 17 Taun Pisanan Uripé Kaisar Péter Agung. Moskow, 1879.

Reformasi Pangeran Petrus: Kumpulan Dokumen. *Disunting dening V. I. Lebedev. Moskow, 1937.*

Theophan (Prokopovich), Uskup. Sajarah Kaisar Piyeter Agung. Edisi kaping 2. Moskow, 1788 (nganti taun 1709).

Shmurlo, E. Peter Agung Miturut Panilaian Para Sasamana lan Turunan. St Petersburg, 1912.

Bruckner, A. Peter Agung. Berlin, 1880 (Sajarah Umum ing Studi Individu*, disunting dening W. Oncken. Jilid 3, No. 6).*

Smolitsch, I. Monastisisme Rusia (deleng: pustaka umum). Bab 13.

Sommer, E. Fr. 'Tsar Enom Piyeter ing Sloboda Jerman ing Moskow' // JGO. 1957. Vol. 5.

Stupperich, R. Konsep Nagara lan Kabijakan Agama Peter Agung. Königsberg ing Prusia; Brussel, 1936 (Forschungen. Neue Folge 22).

Sumner, B. H. *Peter Agung lan Munggahé Rusia*. London, 1950.

Skvortsov, G. Patriark Adrian: Urip lan Karyané ing Hubungan karo Kahanan Gréja Rusia ing Dasawarsa Pungkasan Abad kaping 17 // Prav. Sob. 1913.

Smirnov, P. Patriark Yohakim // Bacaan ing OLDP. 1881. Jilid 1.

Syromyatnikov, B. I. 'Negara "Reguler"é Peter Agung lan Ideologiné'. Moskow; Leningrad, 1943. Jilid 1.

Ternovsky, F. Watak Agama Para Penguasa Rusia Abad kaping 18. Kazan, 1874.

Tumansky, F. Kumpulan Cathetan lan Tulisan Beragam sing Nyedhiyakake Laporan Lengkap Babagan Urip lan Kegiatan Kaisar Peter Agung. St Petersburg, 1787–1788. 10 jilid.

Ustryalov, N. G. Sajarah Pamrentahan Peter Agung. St Petersburg, 1858–1859. Jilid 1–4, 6.

O'Brien, C. B. *Russia under Two Tsars, 1682–1689: The Regency of Sofia Alekseevna*. Berkeley; Los Angeles, 1952.

Wittram, R. Peter Agung. mlebu Rusia ing jaman modhèrn. Berlin, 1954.

Wittram, R. 'Sikap Peter Agung marang Agama lan Gréja' // Helte Zeitschrifte. 1952. Vol. 173.

Aleeev, V. Babagan 'Peraturan Spiritual' Peter Agung // Buletin Universitas Moskow. 1871. No. 9.

Barsov, E. Bab Panagih Pajak Sekuler lan Inkuisitor Gerejawi // ZhMNP. 1878. Bagéan 2.

Barsov, T. V. Sinode Suci ing Masa Kapungkur. St Petersburg, 1896.

Barsov, T. V. Lembaga Sinodal Jaman Biyen. St Petersburg, 1897 (deleng ulasan M. Gorchakov babagan buku iki ing: Laporan Pangajabagan Kaping 40 Hadiah Count Uvarov. St Petersburg, 1899).

Belogostitsky, V. Reformasi Administrasi Gereja Tinggi déning Pangeran Pèter Agung // ZhMNP. 1892. Bagéan 6–7.

Belokurov, S. A. 'Surat-surat babagan Urusan Nagara (1700–1705)' // Readings. 1888. Jilid 2.

Vvedensky, S. N. 'Bab Biografi Metropolitan Stefan Yavorsky' // Christian Readings. 1912. No. 8.

Verkhovskoy. Pangadegé Kolégium Rohani (deleng bibliografi kanggo Pendahuluan B).

Verkhovskoy, P. V. Esai babagan Sajarah Gréja Rusia ing abad kaping 18–19. Warsawa, 1912. Jilid 1.

Vostokov, N. Sinode Suci lan sesambungane karo lembaga negara liyane ing jaman Peter I // ZhMNP. 1875. Bagéan 7–8, 12.

Vysotsky, N. G. 'Babagan Kasus Tsarevich Alexei Petrovich' // Russian Archives. 1912. No. 6.

Golikova, N. B. Pengadilan Politik ing jaman Pangeran Piyeter I. Moskow, 1957.

Golubinsky, E. E. Babagan Reformasi Organisasi Internal Gréja Rusia // Readings. 1913. Jilid 3.

Gorchakov, M. Kantor Biara: Upaya Panaliten Sajarah lan Hukum. St Petersburg, 1868.

Gorchakov, M. Sinode Panguwasa Paling Suci // ES. Jilid 30.

Gromov, P. 'Reformasi Administrasi Gereja Peter Agung ing Rusia' // Iman lan Akal. 1890. No. 11; 1891. No. 1–2.

Jordan, F. Sinode Suci ing jaman Pangeran Agung Petrus ing sesambungan karo Senat Panguwasa. Tiflis, 1882.

Laporan lan Dekrit sing Disahaké déning Senat Panguwasa sajrone Pamrentahan Pangeran Pèter Agung. *Disunting déning N. F. Dubrovin. St. Petersburg, 1880–1901. 6 jilid (nganti taun 1716).*

'Peraturan Rohani': 1) PSZ. Jilid 6. No. 3718; 2) St Petersburg, 1722; 3) Monumen Sajarah Rusia*, disunting dening M. Lyubavsky lan liya-liyané. Moskow, 1910. Jilid 7; 4) Kumpulan Monumen babagan Sajarah Hukum Gerejawi*, disunting dening B. Benesevich. Petrograd, 1915; 5) Verkhovskaya. Jilid 2; 6) Mansi. Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio. 36.

Esipov, G. V. Kumpulan Dokumen babagan Kasus Tsarevich Alexei Petrovich. Moskow, 1861.

Zavyalov, A. Pitakonan babagan Tanah Greja ing jaman Kaisar Catherine II. St Petersburg, 1900.

Memorandum déning L. Magnitsky babagan kasus Tveritinov // PDP. 1882. Jilid 38.

Zinchenko, I. K. 'Babagan Administrasi Gerejawi Paling Dhuwur Kita' // Russkiy Vestnik. 1891. No. 4.

Znamensky, P. V. 'Bab Undhang-undhangé Pèter I Babagan Para Pendeta lan Kasucian Iman lan Ketakwaan Gerejawi' // Prav. Sob. 1863. No. 7, 9–10; 1864. No. 10–12.

Kedrov, N. 'Peraturan Gerejawi' ing Konteks Reformasi Pangeran Agung Piyeter. Moskow, 1886.

Korolev, A. Stefan Yavorsky // RBS. Smelovsky-Suvorina. 1909.

Kostomarov, N. I. Tsarevich Alexei Petrovich // Ancient and Modern Russia. 1875.

Obratsov, P. N. 'Taun-taun Awal Administrasi Sinodal' // ZhMNP. 1868. Vol. 140.

Olshevsky. Sinode Suci ing jaman Peter Agung: organisasi lan kegiyatané // Warta Universitas. 1894. No. 1–4.

Petrovsky, S. 'Babagan Senat nalika Pamrentahan Peter Agung' // OAMYU. 1876. Vol. 3.

Pogodin, M. P. Sidang Tsarevich Alexei. Moskow, 1860.

Popov, V. 'Babagan Sinode Suci lan Lembaga-lembaga sing Didegaké ing Sangisoringé sajrone Pamrentahané Pangeran I (1721–1725)' // ZhMNP. 1881. Bagéan 2–3.

Rozanov, N. Sajarah Administrasi Keuskupan Moskow Wiwit Didegaké Sinode Suci (1721–1821). Moskow, 1866–1871. 3 jilid ing 5 buku.

Runkiewicz, S. G. Uskup-uskup jaman Petrine ing korespondensine karo Pangeran Agung Pèter. St Petersburg, 1905.

Runkiewicz, S. G. Sajarah Gréja Rusia ing sangisoré Administrasi Sinode Suci. St Petersburg, 1900. Jilid 1: Pangadeg lan Organisasi Wiwitan Sinode Suci lan Adil (1721–1725).

Dhaptar Uskup, Hirarki Seluruh Rusia, lan Kursi Keuskupan wiwit diadegaké Sinode Suci lan Adil (1721–1895). St Petersburg, 1896.

Temnikovsky, E. N. 'Salah Siji Sumber "Peraturan Rohani"' // Prosiding Masyarakat Sejarah lan Filologi Kharkiv. 1909. Jilid 18.

Ternovsky, F. 'Metropolitan Stefan Yavorsky' // TKDA. 1864. No. 3, 6.

Ternovsky, F. Pengikut Sesat ing Moskow sajrone Pamrentahan Pangeran Pèter I. Kiev, 1863; uga ing: Pravda Obraztsova, 1863, nomer 10–11.

Ternovsky, F. Stefan Yavorsky lan Dimitry Tveritinov // Tambahan. 1862. Jilid 21.

'Buku Cathetan' saka berkas panyelidikan Tveritinov // Prav. ob. 1863. No. 8.

Tikhomirov, P. V. Pantes Kanonik Reformasi Pangeran Agung Pyotr // BV. 1904. Jilid 1–2.

Tikhonravov, N. S. 'Para Pamikir Bebas Moskow ing Awal Abad kaping 18' // Tikhonravov, N. S. Karya Kumpul. Moskow, 1896. Jilid 2; uga ing: Majalah Rusia. 1870. No. 9; 1871. No. 2, 6.

Tikhonravov, N. S. Stefan Yavorsky // Russian Journal. 1870. Vol. 89.

Ustryalov, N. G. Sajarah Pamrentahan Kaisar Piyeter Agung. St Petersburg, 1859. Jilid 6 (Prastawa Tsarevich Alexei).

Theophanes (Prokopovich). Sajarah Kaisar Piyeter Agung. Edisi kaping 2. Moskow, 1788 (nganti taun 1709).

Theophanes (Prokopovich). Bab Angkaté Asmané Patriark. St Petersburg, 1721.

Teofanes (Prokopovich). Kasunyatan Karsa Sang Prabu. St Petersburg, 1722; edisi kapindho St Petersburg, 1726; uga ana ing: PSZ. Jilid 7. No. 4870.

Theophanes (Prokopovich). Panaliten Sajarah Bab Sebab Lan Ing Makna Apa Kaisar-kaisar Romawi, Baik Sing Pagana Lan Sing Kristen, Dijulukake Pontifikus utawa Uskup Agung Hukum Politeistik; lan apa, miturut hukum Kristen, para panguwasa bisa diarani uskup lan uskup agung, lan ing teges apa // Verkhovskaya. Jilid 2; sing padha. St Petersburg, 1721.

Theophanes (Prokopovich). Khotbah lan Pidato Pangajaran, Pujian, lan Ucapan Sugeng. St Petersburg, 1760–1768. 4 jilid.

Theophanes (Prokopovich). Khotbah ing Upacara Panguburan Peter Agung // Ibid. 1761. Jilid 2.

Teofanes (Prokopovich). Epistolae illustrissimi ad reverendissimi variis temporibus et ad varios amicos datae. Moskow, 1766

Babagan Theophanes Prokopovich:

Verkhovskoy. Jilid 1–2.

Vysotsky, N. G. 'Theophanes Prokopovich lan kanca-kancané' // Arsip Rusia. 1913. No. 9.

Gurvich, G. '"Kanyatan Karsa Sang Monark" déning Teofanes Prokopovich lan Sumber-sumberé saka Éropah Kulon' // Cathetan Ilmiah Universitas Yuryev. 1915. Jilid 23. No. 11.

Morozov, P. Teofanes Prokopovich minangka Panulis. St Petersburg, 1880.

Pekarsky, P. P. Ilmu lan Sastra ing Rusia ing jaman Peter Agung. St Petersburg, 1862. 2 jilid.

Petukhov, E. V. Sastra Rusia: Jaman Kuna. Yuryev, 1911; edisi kaping 3. St Petersburg, 1913.

Runkevich, S. G. 'Theophanes Prokopovich ing korespondensine karo Peter Agung' // Stranik. 1906. No. 2.

Samarin, Yu. F. Stefan Yavorsky lan Theophanes Prokopovich // Samarin, Yu. F. Karya Kumpul. Moskow, 1880. Jilid 5.

Stefanovich, D. 'Theophanes Prokopovich minangka Kanonis' // Vera i Tserkov. 1906.

Titlinov, B. 'Theophan Prokopovich' // RBS. Yablonovsky-Fomin. 1913.

Florovsky, G. The Paths of Russian Theology. Paris, 1937 [reprint: Vilnius, 1991].

Chistovich, I. Teofan Prokopovich lan Jamané. St Petersburg, 1868.

Koch, H. Ortodoksi Rusia ing Jaman Petrine: Sumbangan kanggo Sajarah Pangaribawa Kulon marang Pamikiran Slavia Wétan. Breslau, 1929 (Osteuropa-Institut Breslau, *Sumber lan Panaliten*: Studi Agama. Seri Anyar 1).

Serech, J. 'Babagan Teofan Prokopovie minangka panulis lan pangkotbah nalika manggon ing Kyiv' // Harvard Slavistic Studies. 1954. Vol. 2.

Smolitsch, I. Feofan Prokopovie. Doa Panuwun kanggo Otkritas Kaisar Anna Ioannovna // Zeitschrift für Slavistic Philologie. 1956. Vol. 25.

Stupperich, R. Feofan Prokopovie ing Roma // ZOG. 1931. Vol. 1.

Stupperich, R. 'Feofan Prokopovie lan karya akademiké ing Kyiv' // Zeitschrift für Slavistische Philologie. 1940. Vol. 17.

Stupperich, R. Upaya Teologis Prokopovie // Kyrios. 1936. Vol. 1.

Filippov, A. I. Senat Pamaréntahan sajrone Pamrentahan Pangeran Pèter Agung // Sajarah Senat Pamaréntahan sajrone Luwih Satus Taun (1711–1911). St Petersburg, 1911. Jilid 1.

Piagam Tsar lan Patriark babagan Pangadegé Sinode Suci. St Petersburg, 1839; 1845 (mung nganggo basa Rusia).

Tsvetaev, D. Kasus Tveritinov // Prav. ob. 1883. No. 11.

Chistovich, I. Metropolit Job saka Novgorod: Uripé lan Korespondensiné karo Manéka Wong // Stranik. 1861. No. 1.

Shimko, I. I. Kantor Nagari Patriarkal: Sajarah Eksternal, Organisasi, lan Kegiatan // OAMYU. 1894. Vol. 9.

Barsov, E. A. Monumen-monumen Rusia Kuna kanggo Pengangkatan Kerajaan Suci para Tsar // Readings. 1883. Vol. 1.

Barshov, Ya. I. Babagan Makna Agama, Hukum, lan Sajarah saka Sumpah Kesetiaan. Moskow, 1882.

Berdnikov, I. S. Kursus Cendhak Hukum Kanonik. Kazan, 1888; edisi kaping 2. Kazan, 1903. 2 jilid; edisi kaping 3. 1913. 2 jilid.

Waldenberg, V. Doktrin-doktrin Rusia Kuna babagan Wates Wewenang Tsar: Esai babagan Sastra Politik Rusia saka St Vladimir nganti pungkasan abad kaping 17. Petrograd, 1916.

Verkhovskoy, P. V. Esai babagan Sajarah Gréja Rusia ing abad kaping 18 lan kaping 19. Warsawa, 1912. Jilid 1.

Verkhovskoy, P. V. Artikel 65 saka Undhang-undhang Dhasar // Kabeneran Gereja. Berlin, 1913.

Gradovsky, A. Prinsip Hukum Nagara Rusia. St Petersburg, 1875–1883. 3 jilid.

Zaozersky, N. Bab Panguwasa Suci lan Sekuler lan Bab Bentuk Organisasi Gréja Ortodoks. Moskow, 1891.

Kazansky, P. E. Wibawa Kaisar Kabeh Rusia. Odessa, 1913.

Kartashov, A. V. 'Ortodoksi lan Rusia' // Ortodoksi ing Urip. New York, 1953.

Kartashov, A. V. 'Gereja lan Negara' // Ibid.

Kataev, N. Bab Pangukuhan lan Panguripan Suci para Tsar. St Petersburg, 1847.

Lazarevsky, N. Hukum Konstitusional Rusia. Edisi kaping 3. St Petersburg, 1913. Jilid 1.

Loparev, Kh. 'Bab Upacara Mahkota Tsar Rusia' // ZhMNP. 1887. Bagéan 10.

Milash, N. Hukum Kanon Ortodoks. St Petersburg, 1897; edisi kapindho. Petrograd, 1917.

Nolde, B. E. Esai babagan Hukum Nagara Rusia. St Petersburg, 1911.

Ostrogorsky, G. 'Hubungan antarane Gereja lan Negara ing Bizantium' // Seminarium Kondacovianum. 1931. Vol. 6.

Pavlov, A. S. Kursus Hukum Gerejawi. Moskow, 1897; edisi kapindho. Sergiev Posad, 1902.

Popov, K. Upacara Mahkota Suci. 2: Upacara Mahkota ing Rus' // BV. 1896. Vol. 4–5.

Romanovich-Slavyatinsky, A. V. Sistem Hukum Nagara Rusia. Kiev, 1886.

Suvorov, N. S. A Course in Ecclesiastical Law. Yaroslavl, 1889–1890. 2 jilid.

Suvorov, N. S. Buku Palajaran Hukum Gerejawi. Yaroslavl, 1898; edisi kaping 3. Moskow, 1908; edisi kaping 4. 1912; edisi kaping 5. 1913.

Temnikovsky, E. N. Panggonané Kaisar Kabèh Rusia ing Gréja Ortodoks Rusia Miturut Doktrin Umum Panguwasa Gréja. Yaroslavl, 1909; uga ing: Cathetan Hukum saka Liseum Hukum Demidov. 1909. No. 1 (3).

Shakhmatoff, M. V. Gagasan Nagari-Bangsane 'Buku-Buku Resmi' saka Upacara Mahkota Para Panguwasa Moskow // Prosiding Institut Ilmiah Rusia ing Belgrade. 1930. Jilid 1.

Engelmann, J. Hukum Konstitusional Kakaisaran Rusia. Freiburg im Breisgau, 1889.

Piagam Konstitusional Kakaisaran Rusia. Kata Pengantar déning Th. Shiemann. B., 1903.

Gribovsky, W. Hukum Konstitusional Kakaisaran Rusia. Tübingen, 1912 (Hukum Publik Kontemporer, jil. 17).

Kartashov, A. V. 'Munculé Otoritas Sinodal Kakaisaran ing sangisoré Konstantinus Agung, Justifikasi Teologisé lan Penerimaan Eklesiastiké' // Gréja lan Kosmos. Kristen Ortodoks lan Protestan. Jurnal Studi. Witten-Ruhr, 1950. No. 2.

Kartashov, A. V. Gréja Ortodoks Wétan: Tinjauan Sajarah Sing Nyakup Kabèh // Kyrios. 1936. Vol. 1.

Maltzev, A. The Holy Coronation according to the Rite of the Orthodox-Catholic Church of the East. B., 1896.

Milasch, N. Hukum Kanon Gréja Wétan. Zara, 1897; édisi kapindho. Mostar, 1905.

Milas, N. Hukum Kanonik Ortodoks. Edisi kaping 3. Belgrade, 1926.

Ostrogorsky, G. Sajarah Nagara Bizantium. Munich, 1940; edisi kapindho, 1957.

Schaeder, H. Moskow – Roma Katelu. Hamburg, 1929; edisi kapindho. Darmstadt, 1957.

Sickel, W. 'Hukum Pelantikan Bizantium nganti Abad kaping 10' // BZ. 1898. Vol. 7.

Treitinger, O. Kekaisaran Romawi Wétan lan Idéal Kekaisaran sing Kacermat ing Upacara Istana. Jena, 1938.

Treitinger, O. 'Babagan Konsep Nagara lan Kakaisaran Romawi Wétan' // Leipziger Vierteljahrsschrift für Südosteuropa. 1940. Vol. 4.

Vernadsky, G. V. Piagam Konstitusional Kakaisaran Rusia taun 1820. Paris, 1933.

Barsov, T. V. 'Babagan Sensor Agama ing Rusia' // Christian Readings. 1901. No. 5–9.

Barsov, T. V. Babagan Penyusunan Hukum Gerejawi. St Petersburg, 1898.

Barsov, T. V. 'Babagan Proses Hukum Babagan Tumindak Salah lan Kalah sing Nggawé Pendeta Dadi Subjek Pengadilan Sekuler' // Christian Readings 1875. Bagéan 2. No. 6.

Barsov, T. V. Kumpulan Dekrit Gerejawi lan Sipil-Gerejawi saiki lan pandhuan saka Departemen Kapercayan Ortodoks. St Petersburg, 1885. Jilid 1.

Barsov, T. V. Sinode Suci ing Sajarahé. St Petersburg, 1896.

Barsov, T. V. Lembaga Sinodal Jaman Modern. St Petersburg, 1899.

Barsov, T. V. Lembaga Sinodal Jaman Biyen. St Petersburg, 1897.

Berdnikov, I. S. Bab Pitakonan Reformasi Administrasi lan Yurisdiksi Gréja. Kazan, 1906.

Berdnikov, I. S. Kursus Singget ing Hukum Kanon Gereja Ortodoks. Kazan, 1888; edisi kapindho 1903–1913. 2 jilid.

Blagovidov, F. Jaksa Agung Sinode Suci ing abad kaping 18 lan separo kapisan abad kaping 19. Kazan, 1899; edisi kapindho 1900.

Bogoslovsky, A. M. Kumpulan Artikel saka Statuta Pengadilan tanggal 20 November 1864 sing Mabèkake Departemen Kapercayan Ortodoks. St. Petersburg, 1872.

Verkhovsky, P. V. Esai babagan Sajarah Gréja Rusia ing abad kaping 18 lan kaping 19. Warsawa, 1912. Jilid 1.

Zavyalov, A. Babagan Nikah lan Cerai. Moskow, 1892.

Zagorovsky, P. Bab Perceraian miturut Hukum Rusia. Kharkiv, 1884.

Zaozersky, N. A. Survei Sajarah Sumber Hukum Gréja Ortodoks. Moskow, 1891. Jilid 1: Sumber Kanonik.

Zdravomyslov, K. Ya. Informasi babagan Arsip Konsistori lan Lembaga Arkeologi Gerejawi ing Keuskupan, lan Rancangan Komisi Arsip-Arkeologi sing Disahake déning Kaisar Agung ing sangisoré Sinode Suci, lan Peraturan babagan Komisi Arsip Gerejawi. St Petersburg, 1908.

Ivanovsky, Ya. Survei Legislasi Gerejawi lan Sipil ing sangisoré Departemen Rohani (kanthi referensi marang Statuta Konsistori Gerejawi lan Kode Undhang-undhang karo cathetan sajarah). Edisi kaping 2. St Petersburg, 1893; Edisi kaping 3. 1900.

Ivantsov-Platonov, A. I. Babagan Administrasi Gerejawi Rusia. Moskow, 1898.

Ioann (Sokolov), Archimandrite. Prinsip Umum sing Nuntun Sinode Suci ing Nganggo Aturan Gréja Kuna // Christian Readings 1875. Bagéan 2. No. 6.

Ioann (Sokolov), Archimandrit. Dasar-dasar Kaputusan Sinode Suci babagan Urusan Gerejawi lan Peradilan // Christian Readings. 1875. Jilid 2.

Kalashnikov (deleng bibliografi kanggo Pendahuluan B).

Kitab Kanon Para Rasul Suci, Majelis Ekumenis lan Lokal Suci, lan Para Bapa Suci. St Petersburg, 1839 (Yunani lan Slavia Greja); 1843 (Slavia Greja); 1865 (Yunani lan Slavia Greja); 1893 (Slavia Greja)

Kotovich, A. Sensor Gerejawi ing Rusia 1799–1855. St Petersburg, 1909.

Lavrov, A. E. Reformasi Pengadilan Gerejawi sing Diusulake. St Petersburg, 1873–1874. 2 jilid.

Milash, N. Aturan Gréja Ortodoks karo Komentar. St Petersburg, 1911. 2 jilid; edisi kapindho 1917. 2 jilid.

Milovanov, I. Bab Kacilakan lan Hukuman Gerejawi. St Petersburg, 1888.

Panemu Konsistori Gerejawi babagan Rancangan Reformasi Sistem Peradilan Gerejawi. St Petersburg, 1874. Jilid 1.

Panemu Uskup Keuskupan babagan Rancangan Pangreorganisasi Administrasi Keuskupan. St Petersburg, 1874. 2 jilid.

Nechaev, P. N. Pandhuan Praktis (deleng bibliografi kanggo Pendahuluan B).

Nikolsky, A. E. Undhang-undhang Gréja Anyar. Moskow, 1879. 2 jilid.

Bab Kewajiban Pendeta Paroki: Disusun saka Sabda Gusti, Kanon-kanon sing Dikumpulake, lan Piwulang Gréja. St Petersburg, 1776.

Pavlov, A. S. Kursus Hukum Gerejawi. Edisi kaping 2. Sergiev Posad, 1902.

Pavlov, A. S. Nomocanon kanggo Buku Agung Upacara Liturgi. Odessa, 1872; edhisi kapindho. Moskow, 1897.

Kanun Para Rasul Suci, Majelis Ekumenis lan Lokal Suci, lan Para Bapa Suci, kanthi komentar. Moskow, 1876. 3 jilid lan edisi sabanjure.

Rosenkampff, G. A. Survei Historis babagan 'Kormchaya Kniga'. Moskow, 1829.

Runovsky, N. Ketentuan Gerejawi lan Sipil Babagan Para Pendeta Ortodoks sajrone Pamrentahan Kaisar Alexander II. Kazan, 1898.

Sinode Panguwasa Paling Suci: Tinjauan Sawetara Aspek Kegiatan Departemen Agama kanggo Taun 1910. St. Petersburg, 1913.

Sokolov, N. K. 'Babagan Prinsip lan Bentuk Yurisdiksi Gerejawi Miturut Kabutuhan Jaman Saiki' // Prav. ob. 1870, No. 5–6; 1871, No. 3, 5.

Komposisi Sinode Penguasa Suci lan Hierarki Gréja Rusia kanggo taun 1915. Petrograd, 1915.

Dhaptar Uskup-uskup Hierarki Seluruh Rusia lan Keuskupan wiwit diadegaké Sinode Suci (1721–1895). St Petersburg, 1896.

Stroev, P. Dhaptar Para Hierark lan Abas Biara Greja Rusia. St Petersburg, 1877.

Suvorov, N. S. Kursus Hukum Kanonik (deleng bibliografi kanggo § 5).

Suvorov, N. S. Bab Paukuman Gerejawi. St Petersburg, 1876.

Suvorov, N. S. Buku Palajar Hukum Gerejawi (deleng bibliografi kanggo § 5).

Dekrit lan Pedoman kanggo Pendeta Ortodoks, diterbitake dening Sinode Suci (1721–1878). St Petersburg, 1878.

Statuta Konsistori Gerejawi. St Petersburg, 1841; 1883; 1912.

Statuta Konsistori Gerejawi kanthi Tambahan lan Panjelasan saka Sinode Suci lan Senat Pamaréntahan. *Disunting déning M. N. Palibin*. Édisi ora resmi. St Petersburg, 1900; Édisi kapindho 1912.

Filippov, A. N. Anggota Sinode Suci lan Jaksa Utama, 1721–1799 // Readings. 1917. Jilid 2.

Indeks Kronologis Undhang-undhang sing Mabekti karo Departemen Gerejawi Kapercayan Ortodoks. Perm, 1878–1880. 2 jilid.

Dekrit Sirkular Sinode Suci. 1867–1895. Disunting dening A. Zavyalov. *Edisi ora resmi. St Petersburg, 1896; edisi kapindho 1901.*

Chizhevsky, I. Organisasi Gréja Ortodoks Rusia (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Shakhmatoff, M., lan Kostritsyn, N. 'Tinjauan Sejarah Kodifikasi Aturan lan Legislasi Gerejawi Greko-Rusiah Ortodoks wiwit Akhir Abad kaping 18 nganti Saiki' // Jurnal Kementerian Kehakiman. 1917. No. 2–3.

Biener, F. *Das canonische Recht der griechischen Kirche*. Dresden, 1853.

Herman (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Herman, A., lan Wuyts, A. *Textus selecti* (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Milas N. Hukum Gréja Ortodoks. Beograd, 1926.

Milasch N. Babagan Koleksi Kanonik Gréja Ortodoks. 1886.

Zachariae von Lingenthal, E. Nomokanon Yunani. St Petersburg, 1877 (Mémoirs de l'Académie impériale des sciences de Saint-Pétersbourg. Series 7. Vol. 23. No. 7).

Zhismann, J. Hukum Perkawinan Gréja Wétan. Wina, 1864.

Barsov, T. V. Kumpulan Peraturan Saiki lan Pandhuan (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Barsov, T. V. Lembaga Sinodal Jaman Modern. St Petersburg, 1899.

Barsov, T. V. Lembaga Sinodal Jaman Kepungkur. St Petersburg, 1897.

Blagovidov, F. Jaksa Agung Sinode Suci ing abad kaping 18 lan separo kapisan abad kaping 19. Kazan, 1899; edisi kapindho 1900

Verkhovskoy, P. V. Esai babagan Sajarah (deleng bibliografi kanggo §§ 2–4).

Potongan saka Arsip Nechaev // Kuno lan Modern. St Petersburg, 1905. Jilid 9.

Gorchakov, M. Ulasan babagan 'Surat marang Prof. Treitschke babagan sawetara panemune babagan Gréja Ortodoks Rusia, tanggal NN. Leipzig, 1874' // Kumpulan Kawruh Nagara. St Petersburg, 1875. Jilid 2.

Dostoevsky lan Pobedonostsev: Surat-surat saka F. M. Dostoevsky // Arsip Abang. 1922. Jilid 2.

Ivantsov-Platonov, A. I. Babagan Administrasi Gréja Rusia. Moskow, 1898.

Kalashnikov (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Minggu-minggu Kapisan Pamrentahan Alexander III. Surat-surat saka K. P. Pobedonostsev marang E. F. Tyutcheva // Arsip Rusia. 1907. Jilid 2.

Korespondensi antarane N. I. Subbotina lan K. P. Pobedonostsev // Readings. 1915. 1.

Surat-surat saka Pobedonostsev marang Alexander III. Moskow, 1925–1926. 2 jilid.

Pobedonostsev, K. P. Diari (1842–1875) // Arsip Rusia. 1907. Jilid 3.

Pobedonostsev, K. P. Koleksi Moskow. Moskow, 1896; edisi kapindho 1897; edisi kaping lima 1907; ing basa Inggris: Refleksi Seorang negarawan Rusia. London, 1898; ing basa Jerman: Streitfragen der Gegenwart. Edisi kaping 3. Berlin, 1897; ing basa Prancis: Questions religieuses, sociales et politiques. Paris, 1898.

Pobedonostsev, K. P. lan para korespondené: Surat-surat lan Cathetan. Moskow; Petrograd, 1923. Jilid 1 (Bagéan 1–2).

Babagan K. P. Pobedonostsev:

Gautier, Yu. V. K. P. Pobedonostsev lan ahli warisé, Alexander Alexandrovich (1865–1881) // Koleksi Perpustakaan Umum V. I. Lenin USSR. 1928. Jilid 2.

Kizevetter, A. A. Pobedonostsev // Ing Tanah Asing. Praha, 1924. Jilid 4.

Nikolsky, V. N. 'Karya Sastra K. P. Pobedonostsev' // Istoricheskie Vesti. 1896. No. 9.

Nolde, B. E. 'Tinjauan Umum Babagan Karya Hukum Ilmiah K. P. Pobedonostsev' // ZhMNP. 1907. Bagéan 8.

Preobrazhensky, I. V. K. P. Pobedonostsev. Kepribadian lan Kegiatané Miturut Panemune Para Sasamana Nalika Pungkasan Uripé. St Petersburg, 1912.

Peringatan Kaping Limang Puluh Taun Pangabdian Umum K. P. Pobedonostsev // Istoricheskie Vestniki. 1896. No. 7.

R. S. P. Sawetara Cathetan Babagan Gereja Rusia Sajrone Masa Jabatan K. P. Pobedonostsev Minangka Jaksa Agung. Leipzig, 1887.

Dhaptar Jaksa Agung nganti taun 1865 // Arsip Rusia. 1866. No. 4.

Firsov, N. Pobedonostsev // Byloe. 1924. Jilid 25.

Rodzjanko, M. W. *Memoir*. Moskow, 1926.

Shoob, L. Konstantin Petrovich Pobedonoscev: Panaliten babagan Redaksi. Berkeley, California, 1947.

Slavic, J. 'Saka Pembela Jamur nganti Ngrusak Diri Sendiri' // *Slovansky pohled*. 1932. Vol. 4–5.

Steinmann, F., lan Hurtwicz, E. Konstantin Petrovich Pobedonoshev, negarawan reaksi ing jaman Alexander III. Königsberg i. Pr.; Moskow, 1933 (Sumber lan Panaliten Sajarah Rusia. 2).

Jurnal Yakovlev, sing njabat Jaksa Agung Sinode wiwit 1 Januari nganti 7 Oktober 1803 // Monumen Sastra Rusia Modern. St. Petersburg, 1873. Jilid 3.

Steletsky, N. Pangeran A. N. Golitsyn lan kegiyatan gerejawi lan nagarane. Kyiv, 1901; uga ing: TKDA. 1900–1901.

Chizhevsky, I. Organisasi Gréja Ortodoks Rusia (deleng bibliografi kanggo Pendahuluan B).

Goetze, P. v. Pangeran A. N. Gallitzin lan Jamané. Leipzig, 1882.

Barsov, T. V. Sinode Suci ing Masa Kepungkur. St Petersburg, 1896.

Barsov, T. V. Lembaga Sinodal Jaman Biyen. St Petersburg, 1897.

Belikov, V. 'Sikap Pamaréntah Nagari marang Gréja lan Para Pendeta sajrone Pamrentahan Catherine II' // Bacaan ing OLDP. 1874–1875.

Blagovidov, F. Jaksa Agung Sinode Suci (deleng bibliografi kanggo § 7).

Vedenyapin, P. 'Undhang-undhang Kaisar Elizabeth Petrovna Babagan Pendeta Ortodoks' // Prav. ob. 1865. No. 5–7.

Vinogradov, V. Plato lan Filaret, Metropolit Moskow: Panaliten Bandhingan // BV. 1913. Jilid 1.

Urusan Internal Nagara Rusia wiwit 17 Oktober 1740 nganti 25 Oktober 1741. Moskow, 1880–1886. 2 jilid.

Golubev, A. A. Sinode Suci // Ibid. Jilid 2.

Gorozhansky, I. Damaskin Semenov-Rudnev, Uskup Nizhny Novgorod // TKDA. 1893. No. 11–12; 1894, No. 1–7; ing kono uga Kyiv, 1894.

Gribovsky, A. M. Cathetan babagan Catherine II. Moskow, 1847; edisi kapindho 1862.

Dianin, V. Pendeta-pendeta Cilik Rusia ing Setengah Kapindho Abad kaping 18, Adhedhasar Titik-titik sing Diserahake marang Komisi Catherine kanggo Nyusun Kode Anyar // TKDA. 1908. No. 8–9.

Dimitri (Tuptalo), St. Cathetan Dina (1701–1708). Moskow, 1781.

Dimitri (Tuptalo), St. Cathetan Pribadi. St Petersburg, 1764; edisi kapindho 1796; edisi katelu 1800.

Dityatin, I. I. 'Kawenangan Tertinggi ing Rusia ing Abad kaping 18' // Majalah Wulanan Rusia. 1881. No. 3–4.

Catherine II. Surat-surat marang Jaksa Agung Sinode Suci // Arsip Rusia. 1870. No. 4–5.

Catherine II. Reskrip lan Surat // Koleksi Masyarakat Sejarah Imperial Rusia. 1866. Jilid 1.

Znamensky, P. V. Bacaan saka Sajarah Gréja Rusia sajrone Pamrentahan Catherine II // Prav. Sob. 1875. No. 1–3.

Ikonnikov, V. S. Arseny Matsievich // Russian Articles. 1879. No. 4–5, 8–10.

Klimov, N. Keputusan-keputusan babagan rohaniawan Ortodoks lan gréja sajrone pamaréntahan Maharani Catherine II. St Petersburg, 1902.

Klochkov, M. Esai babagan Kegiatan Pemerintah nalika Pamrentahan Paul I. Petrograd, 1916 (Prosiding Fakultas Sejarah lan Filologi, Universitas St Petersburg. Jilid 132).

Korsakov, D. A. Anna Ivanovna // RBS. Alexandrovsky-Bestuzhev 1900.

Korsakov, D. A. The Accession of Anna Ioannovna. Kazan, 1880.

Latkin, V. Komisi Legislatif ing Rusia ing Abad kaping 18. St Petersburg, 1887. Jilid 1.

Latkin, V. 'Babagan Sajarah Kodifikasi ing Rusia ing Abad kaping 18' // Prosiding Kementerian Kehakiman. 1902. Mei.

Markell (Rodychevsky), Uskup. Kasus Theophan Prokopovich // Readings. 1862. Vol. 1.

Markell (Rodychevsky), Uskup. Kritik 'Peraturan Rohani' // Verkhovskaya. Jilid 2. (No. 14). kaca 85–154.

Morev, I. 'Batu Iman' déning Metropolitan Stefan Yavorsky, panggonané ing antarané tulisan anti-Protestan Rusia lan ciri khas masalah dogmatiké. St Petersburg, 1904.

Morozov, P. Theophan Prokopovich minangka Panulis. St Petersburg, 1880; uga ing: ZhMNP. 1880.

Moroshkin, I. 'Arseny Matsievich lan Karyané' // Stranik. 1885. No. 3.

Moroškin, I. Teodosius saka Yanov, Uskup Agung Novgorod // Russkiye Stтии. 1887. No. 7, 10, 11.

Moroškin, I. Theophylact Lopatinsky, Uskup Agung Ryazan // Artikel Rusia. 1886. No. 9–10 (vol. 49).

Dekrit Kaisar Catherine II, sing diwenehake marang Komisi Penyusunan Kode Anyar // PSZ. Jilid 18, No. 12949 (Bab 1–20); Jilid 21, No. 13075 (Bab 21); Jilid 22, No. 13096 (Bab 22); 2) St Petersburg, 1767; 1768; 1770; 1796; 1820; 3) Catherine II. Karya-karyané. *Disunting déning Smirdin. St Petersburg, 1840. Jilid 1. 4) Dekrit*. Disunting déning N. D. Chechulin. St Petersburg, 1907.

Nikolai Mikhailovich, Grand Duke lan Kaisar Alexander I. Esai babagan Panaliten Sajarah. St Petersburg, 1912. 2 jilid; edisi kapindho 1914. 2 jilid.

Abad *kaping wolulas. Disunting dening P. Bartenev. St Petersburg, 1869. 4 jilid.*

Platon (Levshin), Metropolitan. Autobiografi // Moskvityanin. 1849. No. 1; uga ing: Dushepnoye Chtenie. 1887. No. 2–3; uga ing: Snegirev, I. M. Uripé Platon, Metropolitan Moskow. Moskow, 1856.

Platon (Levshin), Metropolitan. Surat-surat // Russian Voice. 1841. No. 2; Readings. 1895. Jilid 1; Russian Arch. 1897. No. 2.

Platon (Levshin), Metropolitan. Surat-surat marang Para Keagungan Ambroise lan Augustine. Moskow, 1870.

Platon (Levshin), Metropolitan. Karya-karya. Moskow, 1799–1806. 20 jilid.

Pokrovsky, I. M. Komisi Catherine babagan nyusun rancangan kode anyar lan prakara gréja ing jeroné. Kazan, 1910.

Popov, M. S. Arseny Matsievich, Metropolitan Rostov lan Yaroslavl. St Petersburg, 1905.

Popov, M. S. Arseny Matsievich lan Kasusé. St Petersburg, 1912.

Prilezhaev, E. M. 'Pandhuan lan Pokok-pokok kanggo Delegasi saka Sinode Suci marang Komisi Catherine babagan Nyusun Kode Anyar' // Christian Readings, 1878, No. 2.

Notulen, Jurnal lan Dekrit Dewan Rahasia Agung. 4 jilid. // Koleksi. Jilid 55–56, 58–59.

Pypin, A. I. Gerakan Sosial ing Rusia ing jaman Alexander I. Edisi kaping 3. St Petersburg, 1900; Edisi kaping 4. 1908; Edisi kaping 5. Petrograd, 1918.

Rozhdestvensky, F. Samuel Mislavsky, Metropolitan Kyiv // TKDA. 1876.

Rozanov, N. P. Metropolitan Platon saka Moskow. Moskow, 1913.

Runkevich, S. G. 'Platon (Levshin)' // RBS. Plavilshchikov-Priós, 1905.

Uripé Wong Rusia Miturut Crita Saka Wong-wong Jamané. Moskow, 1914. Jilid 1: Saka Pèter nganti Yekaterina II (1698–1761).

Sakharov, A. 'Partai Rusia Lawas lan Skisma ing jaman Pangeran Petrus I' // Stranik. 1882. No. 1.

Snegirev, I. M. Uripé Metropolitan Platon saka Moskow. Moskow, 1836; edisi kapindho 1856; edisi kapapat 1891.

Snegirev, I. M. Potret Uripé Platon, Metropolitan Moskow. Moskow, 1818; edhisi kapindho 1822.

Stroev, V. N. Masa Kekuasaan Biron lan Kabinet Menteri: Esai babagan Kabijakan Dalam Negeri Kaisar Anna. Moskow; St. Petersburg, 1909–1910. 2 jilid.

Titlinov, B. V. Gavriil Petrov, Metropolitan Novgorod lan St Petersburg (1730–1801). Urip lan Kegiatané ing Hubungan karo Urusan Gerejawi ing Jamané. St Petersburg, 1916.

Titlinov, B. V. Metropolitan Platon (Levshin) saka Moskow lan keterlibatane ing urusan gerejawi lan pemerintahan ing jamane // Christian Readings. 1912. No. 11.

Titlinov, B. V. Pamaréntahan Anna Ioannovna ing Hubungan karo Urusan Gréja Ortodoks. Vilnius, 1905.
Titlinov, B. V. Theophan Prokopovich // RBS. Yablonovsky-Fomin. 1913.
Babagan Teofan Prokopovich:
Delengen referensi kanggo §§ 2–4.
Markell (Rodychevsky), Uskup. Kasusé Teofan Prokopovich // Readings. 1862. Jilid 1.
Markell (Rodychevsky), Uskup. Uripé Theophanes Prokopovich, Metropolitan Novgorod (deskriptif) // Ibid. Jilid 2.
Khrapovitsky, A. V. Diari. 1782–1793. St Petersburg, 1874.
Chetyrkin, F. V. Plato, Metropolitan Moskow. Edisi kaping 2. Moskow, 1899.
Chistovich, I. Georgy Dashkov // Pravda. 1863. No. 1.
Chistovich, I. 'Kasus Markell Rodychevsky nglawan Theophan Prokopovich' // Ibid. 1864. No. 9.
Chistovich, I. 'Saka Sajarah Setengah Kapisan Abad kaping 18: Theophan Prokopovich lan Theophylact Lopatinsky' // Ibid. 1860. No. 9.
Chistovich, I. Bahan Anyar Babagan Kasus Reshilov // Ibid. 1862. No. 2, 4.
Chistovich, I. Theophan Prokopovich lan Jamané. St Petersburg, 1868.
Shakhovskoy, Ya. P. Cathetan. Moskow, 1810; St. Petersburg, 1872.
Schilder, N. K. Kaisar Alexander I: Urip lan Pamrentahané. St Petersburg, 1897–1898. 4 jilid; edisi kapindho. St Petersburg, 1904–1905. 4 jilid.
Shpachinsky, N. Metropolitan Arseny saka Kiev (Mogilyan) lan Kahanan Metropolis Kiev sajrone pamaréntahané (1757–1770). Kyiv, 1907.
Shcherbatov, M. M. 'Bab Korupsi Moral ing Rusia' // Shcherbatov, M. M. Karya Kumpulane. St Petersburg, 1898. Jilid 2; uga ing: Artikel-artikel Rusia, 1870.
Schtscherbatow, M. M. Bab Korupsiné Moral ing Rusia. Königsberg lan Praha; B., 1925 (Sumber lan Esai babagan Sajarah Rusia. Jilid 5).
Agathangel (Solovyov), Uskup Agung. Pangjajahan Gréja Rusia: Memorandum lan Rancang Usulan Petisi Sing Paling Andhap Asor marang Tsar Alexander II. Moskow, 1906.
Aivazov, I. Masalah Gerejawi sajrone Pamrentahan Kaisar Alexander III. Moskow, 1914.
Alexandra Fyodorovna, Maharani. Surat-surat. Berlin, 1922. 2 jilid.
Anthony (Khrapovitsky), Uskup Agung. Karya Lengkap. Kazan, 1909. Jilid 1–3, Pochaev, 1906. Jilid 4; Edisi kaping 2. St Petersburg, 1911. Jilid 1–3, Kiev, 1918. Jilid 4.
Anthony (Khrapovitsky), Metropolitan. Kumpulan Tulisan Pilihan. Edisi Jubileum. Belgrade, 1935 (karo biografi cekak lan gambaran umum babagan kegiyatan gerejawi lan politiké).
Verkhovskoy, P. V. Esai (deleng bibliografi kanggo §§ 2–4).
Witte, S. Yu. Memoir. Masa Cilik. Masa Pamrentahan Kaisar Alexander II lan Alexander III. Berlin, 1923.
Witte, S. Yu. Memoir. Masa Pamrentahan Nicholas II. Berlin, 1922. 2 jilid.
Glubokovsky, N. N. His Eminence Smaragd (Kryzhanovsky), Archbishop of Ryazan († 2 November 1863): His Life and Work. St Petersburg, 1914.
Duma Negara: *Laporan Komite Anggaran (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).*
Duma Negara: *Laporan Secara Harfiah (deleng bibliografi kanggo Pendahuluan B).*
Dobroklonsky. Moskow, 1893. Jilid 4: Mangsa Sinodal 1700–1890 (deleng bibliografi umum).
Dovnar-Zapolsky, M. I. Gambaran Umum Sejarah Rusia Modern. Kyiv, 1912. Jilid 1.
Evgeny (Kazantsev), Uskup Agung. Diari // Bacaan Rohani 1868. No. 3.
Evgeny (Kazantsev), Uskup Agung. Surat-surat // Wacan Kristen 1875. No. 2–3.
Evlogii (Georgievskii), Metropolitan. The Path of My Life: Memoirs of Metropolitan Evlogii (Georgievskii), as recounted by T. Manukhina. Paris, 1947 [uga: Moscow, 1994].
Yedlinsky, M. Anatoly Martynovsky, Uskup Agung Mogilev // TKDA. 1885. No. 4, 6; 1886. No. 4–6; 1887. No. 7–9.
Yelchukov, A. Theophylact Rusanov, hierarkhi Rusia kondhang ing jaman Kaisar Alexander I // TKDA. 1904. No. 10–11; 1905. No. 9.

Uskup Kiril saka Melitopol ing layangé marang Metropolitan Makarii Bulgakov // Artikel-artikel Rusia. 1889. No. 12; 1890. No. 1, 4.

Zhevakhov, N. D. Memori Kanca Jaksa Agung Sinode Suci. Munich, 1923. 2 jilid. [Ibid. Moskow, 1993. 2 jilid.].

Uripé Nikodim Kazantsev. Autobiografi // BV. 1910. Jilid 1.

Znamensky, P. V. Kuliah babagan Sajarah Gréja Rusia sajrone Pamrentahan Kaisar Alexander I. Kazan, 1885; sing padha ing: Pravda Soborna, 1885.

Karamzin, N. M. Babagan Rusia Kuna lan Modern ing Urusan Politik lan Sipil: 1) Pypin, A. N. Gerakan Sosial ing Rusia ing jaman Alexander I. Edisi kaping 3. St Petersburg, 1900; Edisi kaping 4. St Petersburg, 1908. Lampiran 1. kaca 479–534; 2) Arsip Rusia, 1877; 3) St Petersburg, 1914 [uga ana ing: Studi Sastra, 1988, No. 4].

Karnovich, E. 'Pangeran A. N. Golitsyn lan Jamane' // Istoricheskie Vesti, 1882, No. 4–5.

Kokovtsev, V. N. Saka Masa Laluku. Paris, 1933. 2 jilid.

Kryzhanovsky, S. E. Memoir. Saka kertas-kertas S. E. Kryzhanovsky, Sekretaris Negara pungkasan Kakaisaran Rusia. B. o. J., 1938.

Kuznetsov, N. D. Reformasi ing Gereja Rusia: Panliten Masalah Adhedhasar Dokumen Resmi Miturut Kabutuhan Jaman. Moskow, 1906.

Leonid (Krasnopevkov), Uskup Agung. Surat-surat marang Uskup Agung Pimen // Readings. 1877. Jilid 1.

Leontius (Lebedinsky). Cathetan lan Memori Kula. Sergiev Posad, 1914.

M. B. Anthony, Metropolitan St Petersburg lan Ladoga. Petrograd, 1915.

Makarius (Bulgakov), Metropolitan. Korespondensi // TKDA. 1907. No. 1–2.

Bahan-bahan kanggo Sajarah Gréja Ortodoks sajrone Pamrentahan Kaisar Nikolaus I // Koleksi. 1902. Jilid 113 (Bagéan 1–2) (éd. N. F. Dubrovin, pangantar déning M. Ya. Moroshkin).

Melgunov, S. P. Kedadeyan lan Wong-wong ing Jaman Aleksandriya. Berlin, 1923.

Meshchersky, V. P. Memoirku. St Petersburg, 1897–1912. 3 jilid.

Milyutin, D. A. Diari. Moskow, 1947–1951. 4 jilid.

Muravyov, A. N. 'Cathetan babagan Kahanan Gereja Ortodoks ing Rusia' // Arsip Rusia, 1883, No. 3.

Muravyov, A. N. Surat-surat. Kiev, 1875.

Naumov, A. N. Saka Memori sing Isih Ana, 1868–1917. New York, 1954–1955. 2 jilid.

Nikanor (Brovkovich), Uskup Agung. Bahan Biografi. Odessa, 1901. Jilid 1.

Nikanor (Brovkovich), Uskup Agung. Cathetan // Arsip Rusia 1906. 2–3. No. 7–12.

Nikanor (Brovkovich), Uskup Agung. Saka Cathetan // Ibid. 1908. No. 1, 5.

Nikanor (Brovkovich), Uskup Agung. Surat-surat // Ibid. 1909. Jilid 2. No. 6.

Nikodemus (Kazantsev), Uskup Agung. Cathetan // Bacaan. 1877. Jilid 2.

Nikodemus (Kazantsev), Uskup Agung. Bab Sinode Paling Suci // BV. 1905. Jilid 3, 10–11.

Nikolai Mikhailovich, Pangeran Agung. Kaisar Alexander I (deleng bibliografi kanggo § 8).

Nikon (Rklitsky), Uskup. Biografi Paduka Sang Anthony, Metropolitan Kiev lan Galicia. New York, 1956–1958. 4 jilid.

Panemu Uskup Diokèsan babagan Pitakon Reformasi Gréja. St Petersburg, 1906. 3 jilid lan siji jilid tambahan.

Runtuhé Rezim Tsar: Laporan Persis Interogasi lan Kesaksian sing Diwènèhaké ing taun 1917 ing ngarepé Komisi Penyelidikan Luar Biasa saka Pamaréntah Samentara. *Disunting déning P. E. Shcheglov. Moskow; Leningrad, 1924–1927. 7 jilid.*

Korespondensi Nicholas lan Alexandra Romanov. Moskow; Leningrad, 1923–1927. Jilid 3–5 (jilid 1–2 ora diterbitake).

Polievktov, E. Nicholas I: A Biography and Survey of His Reign. Moscow, 1918.

Porphyry (Uspensky), Uskup. Buku Uripku. St Petersburg, 1894–1902. 8 jilid.

Presnyakov, A. E. Alexander I. Petrograd, 1924.

Profesor P. S. Kazansky saka Akademi Teologi Moskow lan korespondensine karo Uskup Agung Platon saka Kostroma. Disunting dening A. A. Belyaev // BV. 1903–1905, 1910–1914, 1916.

Crita saka Pangeran A. N. Golitsyn. Saka cathetan Y. P. Bartenev // Arsip Rusia. 1886. No. 5.

Rodzianko, M. V. Ambruké Kakaisaran. Cathetan Ketua Duma Negara Rusia // Arsip Revolusi Rusia. Berlin, 1926. Jilid 17; ing kono uga. L., 1927.

Rozhdestvensky, S. V. Gambaran Sejarah Babagan Kegiatan Kementerian Pendidikan Umum. 1802–1902. St Petersburg, 1902.

Runkiewicz, S. G. Gréja Rusia ing Abad kaping 19 (deleng bibliografi kanggo Pendahuluan B).

Savva (Tikhomirov), Uskup Agung. Kronik Uripku. Sergiev Posad, 1897–1911. 9 jilid.

Sergius (Vasilievsky), Archimandrit. Keagungané Filaret, sing dikenal ing urip monastik minangka Theodosius (Amphiteatrov), Metropolitan Kiev lan Galicia, lan Jamané. Kazan, 1888. 3 jilid.

Filaret (Gumilevsky), Uskup Agung. Surat-surat marang A. V. Gorsky. Moskow, 1885.

Filaret (Drozdov), Metropolitan (kanggo layang-layangé lan tulisan liyané, delengen bibliografi ing Pambuka B).

Filaret (Drozdov), Metropolitan. Surat marang Protopresbiter Bazhanov babagan cathetan babagan kahanan Gréja Ortodoks ing Rusia // Pastoral Readings 1889. No. 4.

Bab Filaret (Drozdov):

Zaozersky, N. A. Filaret, Metropolitan Moskow, minangka administrator lan hakim ing keuskupané // Tambahan. 1883. No. 2.

Korsunsky, I. Santo Filaret, Metropolitan Moskow: Urip lan Pelayanane ing Tahta Moskow, sing Kacermin ing Khotbah-khotbahé Miturut Kedadeyan lan Kahanan Jaman. 1827–1867. Kharkiv, 1894.

Korsunsky, I. Filaret Drozdov // RBS. Faber-Tsavlovsky. 1900.

Nazarevsky, V. Piwulang Politiké Metropolitan Filaret. Edisi kaping 2. Moskow, 1885; Edisi kaping 3. Moskow, 1888.

Naumov, D. Filaret, Metropolitan Moskow, minangka kanonist. Moskow, 1893.

Esai babagan Uripé Panjenengané Agung Filaret, Metropolitan Moskow lan Kolomna. Moskow, 1868; edisi kapindho. Moskow, 1869.

Kumpulan sing diterbitake dening Perkumpulan Pecinta Pencerahan Rohani kanggo ngrayakake abad kaping lair (1782–1867) Filaret, Metropolitan Moskow. Moskow, 1882–1883. 2 jilid.

Smirnov, A. A. Masa Cilik, Remaja, Lanang, Taun Sinau lan Mulang ing Seminari Lavra Trinityé Metropolitan Filaret (1782–1808). Moskow, 1893.

Smirnov, A. A. Mangsa St. Petersburg ing uripé Metropolitan Filaret (1808–1819). Moskow, 1894.

Smirnov, A. A. Filaret, Uskup Agung Tver, Yaroslavl lan Moskow (1819–1826). Moskow, 1896.

Sushkov, N. V. Cathetan babagan Urip lan Jamané Santo Filaret, Metropolitan Moskow. Moskow, 1868.

Filaret, Metropolitan Moskow. 1867–1917. Kumpulan artikel kanggo ngrayakake ulang taun kaping 50 seda Filaret, Metropolitan Moskow. Sergiev Posad, 1918.

Florovsky, G. 'Filaret, Metropolitan of Moscow' // Put'. Paris, 1928. No. 12.

Florovsky, G. The Paths of Russian Theology. Paris, 1937 [cetakan ulang: Vilnius, 1991].

Jugie, M. 'Philarete Drozdov' // DTC. 1933. Vol. 13, No. 1. kaca 1376–1395 (bibliografi).

Chistovich, I. A. Tokoh-tokoh Utama ing Pendidikan Agama ing Rusia ing Setengah Pisanan Abad Iki. Komisi Sekolah Agama. St Petersburg, 1894.

Shilder, N. K. Kaisar Alexander I (deleng bibliografi kanggo § 8).

Shishkov, A. S. Cathetan, Panemu lan Korespondensi. *Disunting dening Kiselev lan Yu. Samarin. St Petersburg, 1863; edisi kapindho Berlin, 1870. Jilid 1.*

Shulgin, V. V. Dina-dina. Belgrade, 1925; sing padha ing basa Jerman. Schulgin, W. Tagë: Memoir saka Revolusi Rusia (1905–1917). Königsberg lan Prague; Berlin, 1928 (Sumber lan Esai babagan Sajarah Rusia. Jilid 8).

Alexandra Fedorovna. Surat-suraté Tsaritsa marang Tsar. 1914–1916. London, 1923.

Alexandra Fedorovna. Surat-suraté Tsar marang Tsarina. 1914–1917. London, 1927.

Curtiss, J. S. *Gereja lan Negara ing Rusia: Taun-taun Pungkasan Kakaisaran, 1900–1917*. New York, 1940.

Dalton, H. Memoir. Berlin, 1907–1908. 3 jilid.

Goetze, P. v. lan Fürst, A. N. Gallitzin lan jamané. Leipzig, 1882.

Gurko, V. I. *Features and Figures of the Past: Government and Opinion in the Reign of Nicholas II*. Stanford; London; Oxford, 1939.

Leontowitsch, V. Sajarah (deleng bibliografi umum b).

Rodzjanko, M. V. Memoir. Moskow, 1926.

Arseny (Matsievich). Laporan marang Sinode Suci // Readings. 1862. Jilid 2.

Belikov, V. Sikap Pamaréntah marang Gréja lan Para Pendeta sajrone Pamrentahan Catherine II // Bacaan ing OLDP. 1874–1875.

Budilovich, A. Panaliten Sajarah Babagan Aset Gereja Ora Pindah ing Kulon Rusia. Warsawa, 1882.

Vedenyapin, P. Undhang-undhang Maharani Elizabeth Petrovna Babagan Para Pendeta Ortodoks // Prav. ob. 1865. No. 5–7.

Verkhovskoy, P. V. Purbé-purbé kang dienggoni déning Sinode Suci, omah-omah keuskupan agung lan biara ing sangisoré penerus langsung Pangeran Agung Pèter. Déwan Keuangan lan Kanselaris Administrasi Ekonomi Sinodal (15 Juli 1726 – 12 Mei 1763). St. Petersburg, 1909.

Gorchakov, M. Departemen Biara. St Petersburg, 1868.

Gorchakov, M. Babagan Kepemilikan Tanah para Metropolitan, Paus Agung, lan Sinode Suci Seluruh Rusia (988–1738). St Petersburg, 1871.

Gautier, Y. Esai babagan Sajarah Kepemilikan Tanah ing Rusia. Sergiev Posad, 1915.

Grigorovich, N. Gambaran Umum Pangadeg Biara Ortodoks ing Rusia Wiwit Wektu Pambuka Dhaptar Staf déning Departemen Rohani (1764–1869). St Petersburg, 1869.

Denisov, L. I. Biara Ortodoks Kakaisaran Rusia. Moskow, 1908.

Zavyalov, A. Pitakonan babagan tanah greja ing jaman Kaisar Catherine II. St Petersburg, 1900.

Zverinsky, V. Bahan-bahan kanggo Panaliten Sajarah lan Topografi Biara Ortodoks ing Kakaisaran Rusia. St Petersburg, 1890–1897. 3 jilid.

Znamensky, P. V. Undhang-undhangé Peter Agung Babagan Para Pendeta. 3: Keputusan sing Mabèkake Para Pendeta Biara // Kumpulan Undhang-undhang. 1863. Bagéan 3.

Znamensky, P. V. Tanah gereja ing jaman Pangeran Agung Petrus // Ibid. 1864. Bagéan 1.

Ivanovsky, V. Undhang-undhang Rusia abad kaping 18 lan 19: Ketentuan babagan biara lan biksu. Kharkiv, 1905.

Kalashnikov (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Kasatkin, I. Kumpulan Ketentuan Hukum babagan Prosedur Akuisisi Properti Tetap déning Gereja, Biara lan Lembaga Departemen Keagamaan, lan babagan Langkah-langkah Perlindhungan Tanah Gereja. Nizhny Novgorod, 1904.

Kuznetsov, N. D. 'Babagan Pitakonan Babagan Milik Greja lan Sikap Negara marang Real Estate Greja ing Rusia' // BV. 1907. Vol. 7–10.

Lyubinetsky, N. A. Kepemilikan Tanah déning Gréja lan Biara ing Kakaisaran Rusia. St Petersburg, 1900.

Milyutin, V. Babagan Aset Tetap Para Pendeta ing Rusia // Readings. 1859. Buku 4; ibid. 1860–1861.

Mn. Jumlah Biara lan Para Biarawan lan Cara-cara Ngopeni Biara // Stranik. 1883. No. 2–3.

N. M. Monastisisme Rusia ing Abad kaping 18 // Ibid. 1884. No. 1.

Pokrovsky, N. M. 'Pitakon Bab Biara Kita' // Pravda Obraztsova. 1876. Bagéan 3.

Popov, M. Arseny Matsievich lan kasusé. St Petersburg, 1912.

Rostislavov, D. I. Panaliten Babagan Dhuwé lan Pangasilan Biara Kita. St Petersburg, 1876.

Semevsky, V. I. Tukang tani sajrone pamaréntahan Kaisar Catherine II. St Petersburg, 1881–1901. 2 jilid; édisi kapindho St Petersburg, 1903–1911.

Semevsky, V. I. Tani ing Tanah Kepemimpinan Agama // Russkiy Mir. 1881. No. 9–10.

Chudetsky, P. Upaya Panaliten Sajarah Babagan Jumlah Biara Rusia sing Ditutup ing Abad kaping 18 lan 19 // TKDA. 1877. No. 4.

Smolitsch, I. Russisches Monchtum (deleng bibliografi umum a).

Barsov, T. V. Babagan Unsur Kanonik ing Administrasi Gréja. Moskow, 1882.

Barsov, T. V. Kumpulan Peraturan Saiki lan Pandhuan (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Bogoyavlensky, V. Kongres Keuskupan Para Rohaniawan, Kegiatan lan Maknané. Omsk, 1902.

Gorchakov, M. Bab Sakramèn Perkawinan. St Petersburg, 1880.

Grigorovich, N. Gambaran Umum Pangadeg Kursi Episkopal Ortodoks ing Rusia wiwit Pengenalan Jabatan Staf dening Departemen Rohani. 1764–1866. St Petersburg, 1866.

Durnovo, N. Peringatan Sanga Atus Taun Hirarki Rusia, Keuskupan lan Uskup Agung (988–1888). Moskow, 1888.

Babagan keuskupan:

Ensiklopedia Teologi Ortodoks. St Petersburg, 1800–1911. 12 jilid.

Astrakhan

Savvinsky, I. Keuskupan Astrakhan (1702–1902). Astrakhan, 1902. Jilid 1.

Savvinsky, I. Cathetan Sajarah Keuskupan Astrakhan sajrone 300 Taun Panggonané. Astrakhan, 1903.

Warsawa

Lototsky, O. Gambaran Sejarah Gerejawi Keuskupan Ortodoks Warsawa. Pochaiv, 1863. Delengen uga **Kholm**.

Vladimir

Dobronravov, V., lan Berezin, V. Katerangan Sajarah lan Statistik babagan Gereja lan Paroki Keuskupan Vladimir. Vladimir, 1895–1896. 4 jilid.

Volyn

Teodorovich, N. Gambaran Sajarah lan Statistik Babagan Gereja lan Paroki ing Keuskupan Volyn. Pochaiv, 1890–1893. 3 jilid.

Eksarkat Georgia

Uskup Kirion (Sadzagelov). Ringkesan Sajarah Gereja lan Eksarkat Georgia ing Abad kaping 19. Tiflis, 1901; edisi kapindho 1906.

Don

Kirillov, A. Keuskupan Don. Novocherkassk, 1896.

Yekaterinburg

Paroki lan Greja Diocese Yekaterinburg: Katerangan Sajarah lan Statistik. Yekaterinburg, 1902.

Yekaterinoslav

Informasi Cekak babagan Keuskupan Yekaterinoslav. Yekaterinoslav, 1875.

Kazan

Bogoslovsky, G. Gambaran Sajarah Sing Cendhak babagan Keuskupan Kazan. Kazan, 1893.

Platon (Lyubarsky), Uskup. Kumpulan Antikuitas Keuskupan Kazan. Kazan, 1868 (nganti 1782).

Pokrovsky, I. M. 'Kazan lan Keuskupan Kazan' // PBE. Vol. 7. kaca 698–792.

Kamchatka

Gromov, P. Katerangan Sajarah lan Statistik Keuskupan Kamchatka // TKDA. 1861.

Kyiv

Antonovich, V. V. Esai babagan kahanan Gréja Ortodoks ing Rusia Kulon-Kidul wiwit pertengahan abad kaping 17 nganti pungkasan abad kaping 18 // Monografi babagan sajarah Rusia Kulon lan Kulon-Kidul. Kyiv, 1885.

Ternovsky, T. A. Panaliten babagan Pangandhapan Metropolis Kyiv marang Patriarkat Moskow. Kyiv, 1872.

Titov, F. Gréja Ortodoks Rusia ing Persemakmuran Polandia-Lithuania ing Abad kaping 17–18. Kyiv, 1905. Jilid 3: Metropolis-Diokezes Kyiv ing Abad kaping 17–18 (1686–1797).

Eingorn, V. O. Babagan Hubungan Pendeta Ukraina Cilik karo Pamaréntah Moskow sajrone Pamrentahan Alexei Mikhailovich // Readings. 1893. Vol. 2; 1894. Vol. 3–4; 1899. Vol. 1–2.

Kolomna

Rudnev, M. 'Babagan Sajarah Keuskupan Kolomna' // Readings. 1903. Vol. 4.

Krutitskaya

Lev 'Kavelin', Hieromonk. Panaliten sajarah gereja babagan wewengkon kuna Vyatichi, sing wiwit wiwitan abad kaping 15 nganti pungkasan abad kaping 18 dadi bagéan saka Keuskupan Krutitsky lan Suzdal // Readings. 1866. Vol. 2.

Solovyov, N. Keuskupan Saray lan Krutitsy // Ibid. 1894. Vol. 3.

Lituania

Izvekov, N. Gambaran Sajarah babagan Kahanan Gréja Ortodoks ing Keuskupan Lituania sajrone periode 1839–1889. Moskow, 1899.

Minsk

Nicholas, Archimandrite. Gambaran Sajarah lan Statistik Keuskupan Minsk. St Petersburg, 1864.

Mogilev

Keuskupan Mogilev: Keterangan Sajarah lan Statistik. Mogilev, 1910. Jilid 1.

Moskow

Bahan-bahan babagan Moskow lan Keuskupan Moskow kanggo abad kaping 18. *Disunting dening N. Skvortsov. Moskow, 1911–1914. 2 jilid.*

Rozanov, N. Sajarah Administrasi Keuskupan Moskow Wiwit Didegaké Sinode Suci (1721–1821). Moskow, 1869–1870. 3 jilid ing 5 buku.

Nizhny Novgorod

Makarii (Mirolyubov), Archimandrit. Sajarah Hirarki Nizhny Novgorod, kang ngemot cathetan babagan para hierarki Nizhny Novgorod wiwit taun 1672 nganti 1850. St Petersburg, 1857.

Orenburg

Chernavsky, N. *Sajarah Keuskupan Orenburg*. Orenburg, 1903. 2 jilid. (Prosiding Komisi Arsip Ilmiah Orenburg. Jilid 7, 9).

Oryol

Katrangan Sajarah lan Statistik babagan Paroki lan Biara Keuskupan Oryol. Oryol, 1905. 2 jilid.

Pyasetsky, G. Sajarah Keuskupan Orel. Orel, 1899.

Pereyaslav

Malitsky, N. V. Sajarah Keuskupan Pereyaslav (1744–1783). Vladimir, 1912. Jilid 1.

Pereyaslav

Parkhomenko, V. Gambaran Ringkes Sajarah Keuskupan Pereyaslav-Boryspil. Poltava, 1910.

Perm

Popov, E. Perm Agung lan Keuskupan Perm (1799–1879). Perm, 1879.

St Petersburg

Arkhangelsky, M. S. – Keuskupan St Petersburg saka Pangadegane St Petersburg nganti Munggahé Anna Ioannovna, 1703–1730 // Stranik. 1867. No. 1.

Arkhangelsky, M. S. – Keuskupan St Petersburg wiwit panjatan tahta Anna Ioannovna // Ibid. No. 3; 1868. No. 2.

Arkhangelsky, M. Sajarah Gréja Ortodoks ing watesan Keuskupan St Petersburg saiki. St Petersburg, 1871.

Data Sajarah lan Statistik babagan Keuskupan St Petersburg. St Petersburg, 1869–1885. 10 jilid.

Podolsk

Glaschinsky, P. A. Gambaran Sajarah lan Statistik Keuskupan Podolsk // Gazet Keuskupan Podolsk. 1864–1865.

Poltava

Granovsky, A. Keuskupan Poltava ing Masa Kapungkur. Poltava, 1901. Jilid 1.

Polievkt, Hegumen. Informasi babagan Keuskupan Poltava-Pereyaslav lan para Uskup Agungé. Poltava, 1868.

Deleng **Pereyaslav**.

Pskov

Smirgatsky. Kumpulan Informasi Sajarah lan Statistik babagan Keuskupan Pskov. Ostrov, 1895.

Rostov-Yaroslavl

Hierarki Keuskupan Rostov-Yaroslavl, miturut urutan suksesi saka taun 992 nganti saiki. Yaroslavl, 1864.

Ryazan

Vozdvizhensky, T. Panaliten Sajarah Tentang Hirarki Ryazan lan Urusan Gerejane. Moskow, 1820.

Dobrolyubov, I. Keterangan Sajarah lan Statistik Babagan Gereja lan Paroki ing Provinsi Ryazan. Ryazan, 1899.

Makarii (Mirolyubov), Archimandrite. Kumpulan Informasi Sejarah Gerejawi lan Statistik babagan Keuskupan Ryazan // Readings. 1863. Vol. 2–4.

Sarayskaya, delengen **Krutitskaya**

Sevskaya

Data residensial babagan gréja ing distrik persepuluhan Sevskaya: Materi kanggo sajarah gréja ing Keuskupan Oryol. 1628–1746. Moskow, 1904. Jilid 1. Delengen uga **Oryol**.

Smolensk

Katrangan Sajarah lan Statistik Keuskupan Smolensk. Smolensk, 1864.

Redkov, N. Gambaran Sajarah lan Statistik babagan Gereja lan Paroki ing Keuskupan Smolensk. Smolensk, 1915. Jilid 1.

Taurida

Hermogenes (Dobronravov), Uskup. Keuskupan Taurida. Pskov, 1887.

Tambov

Khitrov, G. Katerangan Sajarah lan Statistik Keuskupan Tambov. Tambov, 1861.

Kharkiv

Katrangan Sajarah lan Statistik Keuskupan Kharkiv. Moskow; Kharkiv, 1852–1859. 5 jilid.

Kholm

Korzhenevsky, I. Sajarah Keuskupan Chełm-Warsawa wiwit diadegaké kursi keuskupan agung ing Warsawa nganti taun 1876. Warsawa, 1881.

Modest (Strelbitsky), Uskup. Keuskupan Ortodoks Kholm. Warsawa, 1886.

Chernigov

Katrangan Sajarah lan Statistik Keuskupan Chernihiv. Chernihiv, 1870–1873. 7 jilid. (Kata Pengantar déning Uskup Agung Filaret (Gumilevsky).

Zavyalov, A. Babagan Nikah lan Cerai. Moskow, 1892.

Zagorovsky, M. V. Analisis lan Keterangan Babagan Kasus sing Nyakup Administrasi Gerejawi Ortodoks // Prosiding Komisi Arsip Ilmiah Vladimir. 1902. Jilid 4.

Zagorovsky, P. Bab Perceraian Miturut Hukum Rusia. Kharkiv, 1884.

Znamensky, P. V. 'Undhang-undhangé Peter Agung Babagan Para Pendeta Ortodoks' // Kumpulan Hukum. 1863. Bagéan 3.

Znamensky, P. V. Para Pendeta Paroki ing Rusia wiwit Reformasi Pangeran Peter Agung // Ibid. 1872–1873; ibid. Kazan, 1873.

Ivanovsky, I. Survei Undhang-undhang Gerejawi lan Sipil sing Ngeunaake Departemen Gerejawi. St Petersburg, 1883; 1900.

Potongan… kanggo… taun (deleng bibliografi ing Pengantar B).

Ispolyatov, P. 'Konsistori' // PBE. Jilid 12. kaca 834–843.

Informasi Sajarah babagan Keuskupan ing Rusia wiwit diadegaké Kristen Ortodoks ing Rusia nganti saiki. Moskow, 1881.

Kalashnikov (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Buku babagan Tugas Pendeta Paroki. St Petersburg, 1775; 1798.

Korolkov, K. Bab Pangadeg lan Pangrekanan Keuskupan Gréja Rusia. Kiev, 1876.

Kuznetsov, N. D. Bab Pitakon Babagan Milik Greja (deleng bibliografi kanggo § 10).

Lebedev, A. S. Para Uskup Belgorod lan Konteks Pelayanan Pastoralé: Adhedhasar Dokumen Arsip. Kharkiv, 1902.

Lukanin, A. Indeks Kronologis (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Bahan-bahan kanggo Sajarah Gréja Ortodoks (deleng bibliografi kanggo § 9).

Nechaev, P. N. Pandhuan Praktis (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Laporan… kanggo… taun (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Pokrovsky, I. M. 'Organisasi Keuskupan Gréja Rusia sajrone Pamrentahan Kaisar Paul I (6 November 1796 – 11 Maret 1801)' // Prav. sob. 1914. Bagéan 1 (Bab 1 saka Jilid 3 sing durung rampung saka *Keuskupan Rusia ing Abad kaping 16–19*).

Pokrovsky, I. M. Keuskupan-Keuskupan Rusia ing Abad kaping 16–19: Pangadegane, Komposisi lan Wates-watesé. Kazan, 1897–1913. 2 jilid.

Pokrovsky, I. M. Sumber Daya lan Staf Omah Uskup Agung Rusia Wiwit Jaman Peter I Nganti Didegaké Estet Gerejawi ing Taun 1764. Kazan, 1907.

Rozanov, N. (deleng bibliografi babagan Keuskupan Moskow ing bagean iki).

Keuskupan-Keuskupan Rusia lan Hierarki Gréja Seluruh Rusia ing Awal Abad kaping 19 // Church Gazette. 1901. No. 1.

Samuilov, V. Dewan Dekanat // PBE. kaca 705–711.

Samuilov, V. Kongres Dekanat // Ibid. kaca 700–705.

Samuilov, V. Dekanat // Ibid. Jilid 2. kaca 683–700.

Serebrennikov, N. Undhang-undhang babagan rohaniawan Ortodoks lan lembaga rohaniawan. St Petersburg, 1914.

Spobin, A. D. Bab Perceraian ing Rusia. Moskow, 1881.

Statuta Konsistori Agama (deleng bibliografi kanggo § 6).

Chizhevsky, I. Organisasi (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Chizhevsky, I. Administrasi Gréja, utawa Aturan lan Peraturan Babagan Peningkatan Gréja lan Aset Gréja. Kharkiv, 1874.

Shpachinsky, N. Metropolitan Arsenius saka Mogilyan, Metropolitan Kyiv (deleng bibliografi kanggo § 8).

Delengen uga bibliografi kanggo § 6.

(Literatur sing dicantumaké kanggo § 7–9 uga digunakaké.)

Bednov, V. Dhaptar Hirarki Keuskupan Yekaterinoslav. Yekaterinoslav, 1915.

Blagovidov, M. Uskup-uskup Keuskupan Astrakhan sajrone 300 Taun Anané: Hirarki Kholmogory–Arkhangelsk // Christian Readings. 1879. No. 1.

Vasily, Uskup. Gambaran Urip Gréja ing Keuskupan Chernigov Saka Sajarah Abad kaping 11. Chernigov, 1911.

Gorsky, A. V. Babagan Jabatan Episkopal ing Hubungan karo Monastisisme ing Gréja Wétan. Moskow, 1868.

Guriy (Karpov), Uskup. Babagan Institusi Ilahi Jabatan Uskup. Moskow, 1876.

Davydov, N. Hirarki Gréja Kabèh Rusia. Moskow, 1892–1896. 3 jilid.

Yevdokimov, I. Katalog Uskup-uskup Paling Mulya ing Tver. Tver, 1888.

Evlogii (Georgievskii), Metropolitan. Jalan Uripku (deleng bibliografi kanggo § 9).

Zdravomyslov, K. Ya. Hirarki Keuskupan Novgorod Saka Jaman Wiwitan Nganti Saiki. Novgorod, 1897.

Znamensky, P. V. Ortodoksi lan Urip Modern. Polemik taun 1860-an babagan hubungan antarane Ortodoksi lan Urip Modern (A. M. Bukharev). Moskow, 1906.

Znamensky, P. V. Para Pendeta Paroki (deleng bibliografi kanggo § 11).

Ioann (Sokolov), Uskup. Babagan Urip Biara Uskup. Kazan, 1863; uga ing: Prav. Sob. 1863. 1.

Lavrsky, V. 'Kenangan Aku marang Archimandrite Theodore (A. M. Bukharev)' // BV. 1905. No. 7, 8; 1906. No. 5, 7–9.

Lebedev, A. S. Para Uskup Belgorod (deleng bibliografi kanggo § 11).

Makarii (Bulgakov), Metropolitan. Surat-surat // Bacaan Kristen. 1884.

Makarii (Mirolyubov), Archimandrite. Sajarah Hierarki Nizhny Novgorod. Moskow, 1857.

Nikanor (Brovkovich), Uskup Agung (deleng karyané ing bibliografi kanggo § 9).

Nikitnikov, E. A. Hirarki Keuskupan Vyatka. Vyatka, 1863.

Petrovsky, S. Pitu Uskup Agung Kherson. Odessa, 1894.

Platon (Lyubarsky), Uskup. Hirarki Vyatka lan Astrakhan // Bacaan. 1847–1848.

Platon (saka Thebes), Uskup Agung. Saka Cathetan // Bacaan Rohani. 1882. 1; 1883. 2.

Pokrovsky, I. M. Keuskupan-Keuskupan Rusia ing abad kaping 16–19 (deleng bibliografi kanggo § 11).

Pokrovsky, I. M. Sumber Daya lan Personil (deleng bibliografi kanggo § 11).

Rostislavov, D. I. Cathetan babagan Pendeta Ortodoks // Artikel Rusia 1880–1884, 1887, 1892–1895.

Savva (Tikhomirov), Uskup Agung (deleng bibliografi kanggo § 9).

Smirnov, N. K. Keagungané Dimitri (Murev), Uskup Agung Kherson lan Odessa. Biografi. Moskow, 1898.

Komposisi Sinode Suci lan Hierarki Gréja Rusia kanggo taun 1916. Petrograd, 1916.

Sofiysky, L. Keagungané Nikon, Uskup Agung Kartli lan Ekzarh Georgia (1861–1908). St Petersburg, 1909.

Dhaptar Uskup-uskup ing Hierarki Sakabèhé Rusia lan Keuskupan wiwit diadegaké Sinode Suci (1721–1895). St. Petersburg, 1896.

Syrtsov, I. Uskup Agung Keuskupan Kostroma sajrone 150 taun anané. Kostroma, 1898.

Titov, A. A. Kronik Uskup-Uskup Rostov. St Petersburg, 1891.

Titov, A. A. Bahan-bahan kanggo Sajarah Gréja Rusia. Para Uskup Tver. Hirarki Kostroma. Para Uskup Ryazan // Bacaan ing OLDP. 1890. No. 3, 5–6, 9.

Tolstoy, Yu. V. Dhaptar Uskup lan Tahta Keuskupan Agung ing Hirarki Rusia wiwit diadegaké Sinode Suci (1721–1871). Moskow, 1872.

Keuskupan Kholmogory-Arkhangelsk // Christian Readings. 1879. Bagéan 1.

Andreev, D. Kumpulan Aturan Babagan Sarana Panguripan Kanggo Para Pendeta lan Cara Ngedumaké Marang Anggota Pendeta Paroki. St Petersburg, 1906.

Barsov, N. I. Pendeta Paroki St Petersburg ing Setengah Kapindho Abad kaping 18 lan Awal Abad kaping 19 // Christian Readings 1876. Bagéan 2.

Belikov, V. Sikap Pamaréntah Nagari (deleng bibliografi kanggo § 8).

Bellyustin, I. S. Cathetan Pendeta Pedesaan // Artikel Rusia 1879–1881; ibid. St Petersburg, 1882.

Bellyustin, I. S. Gambaran Para Pendeta Pedésaan. Leipzig, 1858.

V. Sl., F. F-ko. Saka Kuno Podolian // Artikel Rusia 1911. No. 10–12.

Vedenyapin, P. Undhang-undhang Maharani Elizabeth (deleng bibliografi kanggo § 8).

Grigorovich, N. Tinjauan Umum Babagan Ketentuan Hukum Umum Sing Nyakup Pangopènan Pendeta Paroki Ortodoks ing Rusia Wiwit Diterapake Kuota Staf déning Departemen Agama. 1764–1863. St Petersburg, 1867.

Dianin, A. Pendeta-pendeta Cilik ing Rusia ing Paruh Kapindho Abad kaping 18 // TKDA. 1904.

Dumitrashko, N. Para Pendeta ing Rusia // Wicara Rohani. 1862. No. 2–5.

Dan, V. E. Wajib pajak ing kalangan rohaniawan ing Rusia ing abad kaping 18 // Prosiding Akademi Ilmu Pengetahuan Rusia. 1918.

Evgeny (Bolkhovitinov), Metropolitan. Gambaran Katedral Kyiv-Sophia lan Hierarki Kyiv. Kyiv, 1825.

Elagin, N. V. Pendeta Putih lan Kapentingané. Berlin, 1859.

Elagin, N. V. Pendeta Putih lan Kapentingané. St Petersburg, 1881 (edisi sing rada direvisi saka karya taun 1859).

Elagin, N. V. Apa sing Kudu Diharepake Kanggo Gereja Kita. St Petersburg, 1882–1885. 2 jilid.

Kanggo Kabeneran lan Kaadilan. Moskow, 1883 (Kumpulan artikel kanggo mbela rohaniawan).

Zabelin, P. P. Hak lan Kewajiban Presbiter Miturut Undhang-Undhang Dhasar Gréja Kristen lan Peraturan Gerejawi lan Sipil Gréja Rusia. Kiev, 1884–1885. 2 jilid; edisi kapindho Kazan, 1892.

Znamensky, P. V. Undhang-undhangé Pangeran Agung Petrus babagan para rohaniawan Ortodoks // Kumpulan Undhang-undhang, 1863. Bagéan 3.

Znamensky, P. V. 'Bab Panunjukan ing Jabatan Gerejawi ing Rusia ing Abad kaping 17–18' // Ibid. 1866. Bagéan 2.

Znamensky, P. V. 'Babagan Cara-cara Ndhukung Para Pendeta Rusia ing Abad kaping 17–18' // Ibid. 1865. Bagéan 1.

Znamensky, P. V. 'Bab Sikap Pendeta Rusia marang Paroki ing Abad kaping 17–18' // Ibid. 1867. Bagéan 1.

Znamensky, P. V. 'Para Pendeta Paroki ing Rusia wiwit Reformasi Peter Agung' // Ibid. 1872–1873; uga Kazan, 1873.

Znamensky, P. V. Status Pendeta Rusia ing Abad kaping 18 // Ibid. 1863. Bagéan 2.

Cathetan Sejati Babagan Uripé Gavriil Dobrynin, sing ditulis déning dhèwèké ing Mogilev lan Vitebsk // Artikel Rusia, 1871.

Kedrov, V. Bab Cara Nyedhiyakake Kebutuhan Para Pendeta // BV. 1908. Jilid 1.

Kilchevsky, V. Kekayaan lan Penghasilan Para Pendeta. Edisi kaping 2. St Petersburg, 1908.

Lavrov, A. P. Pendeta Janda // Christian Readings. 1870–1871.

Lebedintsev, A. 'Ingatanku' // Kyivskaya Starina. 1900. Vol. 70.

Lototsky, A. 'Dukungan Materi Pastur Paroki ing Abad Kapungkur' // Prosiding Masyarakat Ilmiah Shevchenko. 1896. No. 27; uga ing: Pandhuan kanggo Pastur. 1899. No. 37–39.

Lyubimov, G. Survei Babagan Cara-cara Nggadhangi Pendeta Kristen Wiwit Jaman Para Rasul Nganti Abad kaping 17. St Petersburg, 1861.

Markov, N. 'Para Pendeta' // PBE. Jilid 5. kaca 89–127 (babagan periode Sinodal – kaca 108 lan salajengipun).

Moroshkin, M. Prinsip Pemilihan ing Kalangan Pendeta. St Petersburg, 1870.

Pavlov, A. S. Babagan Partisipasi Umat Biasa ing Urusan Gereja. Kazan, 1866.

Pokrovsky, A. I., lan Vysotsky, N. G. 'Saka Pers Berkala: Bab Bantuan Materi kanggo Para Pendeta: "Gagak Ireng"' // BV. 1907. Vol. 12.

Pokrovsky, I. G. Bab Ningkataké Kahanan Urip Para Pendeta // Rohé Wong Kristen. 1862–1863.

Para Pendeta Paroki // Pravda Obščestvennaya. 1865–1866.

Rozhdestvensky, A. K. 'Ngapikake Kahanan Pendeta Minangka Salah Siji Cara Paling Penting Kanggo Nguripake Manèh Urip Paroki' // BV. 1908. Vol. 11–12; 1909. No. 4.

Rostislavov, D. I. Cathetan // Artikel Rusia. 1880, 1882, 1884, 1887, 1892, 1893.

Rostislavov, D. I. Babagan Pendeta Putih lan Ireng. Berlin, 1866. 2 jilid.

Semevsky, B. Pendeta Pedésaan ing Paruh Kapindho Abad kaping 18 // Artikel Rusia 1877, No. 8.

Sokolov, S. I. Babagan Serangan marang Pendeta Kita. Moskow, 1883 (sebagian diterbitake ing *Moskovskie Vedomosti*).

Starov, I., lan Skvortsov, I. V. Mbela Pendeta Putih. St Petersburg, 1881 (tanggapan polemik marang buku déning Elagin, N. V., *Pendeta Putih lan Kapentingané*. St Petersburg, 1881).

Teodorovich, T. P. Babagan Peringatan Kaping Papat Puluh Pelayanan Kula (1895–1935). Warsawa, 1935. 2 jilid.

Shirsky, S. I. *Kanyatan babagan Pendeta Sing Kapilih*. St Petersburg, 1871.

Shpachinsky, N. Metropolitan Arseny of Kiev, lulusan Akademi Mohyla (deleng bibliografi kanggo § 8).

Shchapov, A. P. 'Kahanan Pendeta Rusia ing Abad kaping 18' // Pravda Soborna, 1862.

(Delengen uga bibliografi kanggo § 13–16).

Blagovidov, F. V. Kegiatan Pendeta Rusia ing Babagan Pendidikan Umum sajrone Pamrentahan Kaisar Alexander II. Kazan, 1891; delengen sawetara bab saka buku iki ing: Pravda Soborna, 1890–1891.

V. K. Sakubeng Seminari (Memoar babagan sekolah teologi ing taun 1860-an sing ana gandhèngané karo esai babagan cara urip para rohaniawan pedesaan ing wektu kuwi) // Artikel Rusia 1910–1911.

Veskinsky, A. 'Surat lan Cathetan saka St Petersburg' // Pravda Obschestva 1863–1865.

Vinogradov. Cathetan (1800–1836) // Artikel Rusia 1878. No. 8.

Znamensky, P. V. Pendeta Paroki ing Rusia wiwit Reformasi Pangeran Agung Petrus. Kazan, 1872; uga ing: Prav. sob. 1872–1873.

Cyprian (Kern), Archimandrite. Pelayanan Pastoral Ortodoks. Paris, 1957.

Livanov, F. Uripé Pendeta Pedésaan. Moskow, 1877. 3 jilid.

Lototsky, A. 'Saka Uripé Para Pendeta Lawas' // Artikel-artikel Rusia, 1904, No. 4.

Lototsky, A. 'Kegiatan Agama lan Pendidikan Para Pendeta Paroki ing Abad Kapungkur' // Pandhuan kanggo Pendeta Pedésaan. 1897. No. 28, 33, 34.

Lototsky, A. 'Antara Loro geni' // Istoricheskie Vesti, 1905, No. 6.

Lototsky, A. 'Ing Persimpangan' // Russian Journal, 1906, No. 12; 1907, No. 1–2.

Mikhail, Hieromonk. St John of Kronstadt. St Petersburg, 1903.

M-sky, M. Saka Seminari nganti Dicopot Jabatan. St Petersburg, 1908.

Cetak Rakyat: Romo Alexander Vasilyevich Rozhdestvensky. St Petersburg, 1907.

Petrov, G. Gereja lan Masyarakat. St Petersburg, 1902.

Predtechensky, A. I. Ing Pembelaan Pendeta Ortodoks Rusia saka Tuduhan lan Kritik Kontemporer. St Petersburg, 1863; sebagian ing: Christian Readings, 1862, No. 1–2, kanthi judhul 'Pendeta Ortodoks Rusia'.

Rodosky, A. S. Kamus Biografi Mahasiswa saka 28 Angkatan Kapisan Akademi Teologi St Petersburg. 1814–1869. St Petersburg, 1907.

Semenov-Tian-Shansky, A. Bapa Yohanes saka Kronstadt. New York, 1955.

Sergiev, I. (St John of Kronstadt). Diary. St Petersburg, 1897.

Sergiev, I. (St John of Kronstadt). Uripku ing Kristus. Edisi kaping 5. Moskow, 1899; Edisi kaping 6. 1909 [cetakan maneh: Moskow, 1990].

Skrobotov, I. Pendeta Paroki, Alexander Vasilyevich Gumilevsky. St Petersburg, 1871.

Sursky, I. K. Bapa John saka Kronstadt. Belgrade, 1936. Jilid 1.

Tikhomirov, L. 'Para Pendeta lan Masyarakat ing Gerakan Agama Kontemporer' // Russkiy Vestnik, 1892, No. 9.

Tregubov, V. Urip Agama Wong Rusia lan Status Para Pendeta ing Abad kaping 18, Adhedhasar Memori Wong Asing. Kyiv, 1884.

Turchinovsky, I. 'Autobiografi Pendeta Kidul Rusia saka Setengah Kapisan Abad kaping 18' // Kyivska Starina. 1885. No. 2.

Chechulin, N. D. Masyarakat Provinsi Rusia ing Paruh Kapindho Abad kaping 18. St Petersburg, 1889; uga ing: ZhMNP. 1889.

Avtomonova, L. I. Memori Urip lan Karya I. V. Vasilyev // Istoricheskie Vesti. 1916. No. 9–11.

Aleksandrenko, V. N. 'Gereja Kedutaan Rusia ing London ing Abad kaping 18' // Buletin Universitas Warsawa. 1895. No. 5.

Arkhangelsky, S. Pakaryan Misionaris Kita ing Luwih Segara. St Petersburg, 1899.

Bazarov, I. I. Memoir // Russian Articles 1901. No. 2, 10–12.

Barsov, T. V. 'Babagan Administrasi Pendeta Militer Rusia' // Christian Readings. 1878. 1–2; sing padha: St Petersburg, 1879.

Bogolyubov, A. Esai babagan Sajarah Administrasi Pendeta Militer lan Angkatan Laut, karo Biografi Pendeta Utama saka taun 1800 nganti 1901. St Petersburg, 1901.

Zhelobovsky, A. A. Administrasi Gréja lan Pendeta Ortodoks déning Kementerian Perang. St Petersburg, 1902.

Kyprian (Kern), Archimandrit. Pendeta Rusia Pra-Revolusi ing Luwih. 'Ekumenisme' sadurunge Gerakan Ekumenis // Pamikiran Ortodoks. Paris, 1957. Vol. 10.

Maltsev, A. Taun Buku Persaudaraan. Gereja-Gereja Ortodoks lan Lembaga-Lembaga Rusia ing Luar Negeri. Pandhuan Referensi. St Petersburg, 1906.

Maltsev, A. Gréja Ortodoks lan Lembaga Rusia ing Luwih (Austria-Hungaria, Jerman lan Swedia). St Petersburg, 1911.

Nevzorov, N. Esai Sajarah babagan Administrasi Para Pendeta déning Kementerian Perang ing Rusia. St Petersburg, 1875.

Rumyantsev, P. P. Saka Sajarah Gréja Ortodoks Rusia ing Stockholm. Berlin, 1910.

Smirnov, A. V. Sajarah Para Pendeta Angkatan Laut. St Petersburg, 1914.

Sophonius (Sokolsky), Uskup. Saka Diariné Pangabdian ing Wétan lan Kulon, nalika dadi archimandrite ing gréja-gréja Rusia ing luar negeri. St Petersburg, 1874.

Stavrovsky, A. A. 'Peraturan Anyar babagan Hak Pelayanan lan Gaji Pendeta Militer lan Angkatan Laut' // Christian Readings 1892. Bagéan 2.

Shavelsky, G. Memori Protopresbiter Pungkasan Tentara lan Angkatan Laut Rusia. New York, 1954. 2 jilid.

Agntsev, D. Sajarah Seminari Teologi Ryazan. Ryazan, 1889.

Akta lan Dokumen sing Mabekti Sajarah Akademi Teologi Kyiv (1721–1795). *Disunting déning N. I. Petrov. Kyiv, 1904–1907. 4 jilid; sing padha (1796–1869)*. Disunting déning F. I. Titov. Kyiv, 1911. Jilid 1.

Andronnikov, N. Cathetan Sajarah babagan Seminari Teologi Kostroma. Kostroma, 1874.

Andronnikov, N. Peringatan kaping 150 Seminari Teologi Kostroma. Kostroma, 1897.

Arkhangelsky, A. Pendidikan Teologi lan Sekolah Teologi ing Rusia ing jaman Peter Agung. Kazan, 1883; uga ing: Cathetan Akademik Universitas Kazan. 1883.

Blagoveshchensky, A. A. Sajarah Seminari Teologi Kazan karo Wolung Sekolah Ngandhap ing abad kaping 18–19. Kazan, 1881.

Blagoveshchensky, A. A. *Sajarah Akademi Teologi Kazan Lawas, 1797–1818*. Kazan, 1875; uga ana ing: Prav. Sob. 1875–1876.

Vishnevsky, D. A. 'Akademi Kiev ing Setengah Kapisan Abad kaping 18' // TKDA. 1902–1903.

Vladimirsky-Budanov, M. F. Negara lan Pendidikan Umum ing Rusia ing Abad kaping 18 sadurunge diadegaké Kementerian. Yaroslavl, 1874; uga ing: ZhMNP. 1873–1874.

Golubev, S. T. Akademi Kyiv ing Akhir Abad kaping 17 lan Awal Abad kaping 18. Kyiv, 1901.

Demkov, M. I. Sajarah Pedagogi Rusia. St Petersburg, 1897. 2 jilid.

Zenkovsky, V. V. Sajarah Filsafat Rusia (deleng bibliografi umum ing 'v'). Jilid 1.

Znamensky, P. V. Sekolah-sekolah Teologi ing Rusia sadurunge Reformasi 1808. Kazan, 1881.

Znamensky, P. V. Seminari Kazan ing Taun-taun Awal Adegé // Karya Kumpulan 1878–1880.

Kapterev, N. F. Sajarah Pedagogi Rusia. Edisi kapindho. St Petersburg, 1915.

Knyazev, A. S. Esai babagan sajarah Seminari Teologi Pskov // Readings. 1866. Jilid 1.

Kolosov, V. Sajarah Seminari Teologi Tver. Tver, 1889.

Lebedev, A. S. 'Babagan Sajarah Sekolah Teologi Menengah lan Sekolah Umum ing Keuskupan Belgorod ing Abad kaping 18' // Kumpulan Masyarakat Sajarah lan Filologi Kharkiv. Jilid 6, Bagéan 2.

Lebedev, A. S. 'Kolégium Kharkiv minangka Pusat Pendidikan ing Ukraina Sloboda sadurunge diadegaké Universitas ing kono' // Readings. 1885. Vol. 4.

Likhovitsky, A. Pencerahan ing Siberia ing separo kapisan abad kaping 18 // ZhMNP. 1905. Bagéan 7.

Makarii (Bulgakov), Metropolitan. Sajarah Akademi Teologi Kyiv. Kyiv, 1843.

Malitsky, N. V. Sajarah Seminari Teologi Vladimir. Moskow, 1900. Jilid 1.

Malitsky, N. V. *Sajarah Seminari Teologi Suzdal (1723–1788)*. Vladimir, 1905.

Martynov, I. I. Cathetan (cuplikan) // Monumen Sajarah Rusia Modern*, disunting V. Kashpirov. St Petersburg, 1872. Bagéan 2; sing padha (kabeh) ing: Zarya. 1871. No. 6–8.*

Mozharovsky, A. F. Sajarah Seminari Teologi Kazan. Kazan, 1868.

Mozharovsky, A. F. Ringkesan Babagan Seminari Teologi Kazan sajrone Satus Limang Puluh Taun Eksistensine. Kazan, 1869.

Mozharovsky, A. F. 'Akademi Kazan Lawas' // Readings. 1877. Vol. 2.

Morozov, P. 'Feofan Prokopovich minangka Panulis'. St Petersburg, 1880; uga ing: ZhMNP. 1880.

Nadezhdin, K. F. Sajarah Seminari Teologi Vladimir saka taun 1740 nganti 1840. Vladimir, 1875.

Nikolsky, P. *Sejarah Seminari Teologi Voronezh*. Voronezh, 1898. Jilid 1.

Petrov, N. I. 'Pentingé Akademi Kiev ing Pangembangan Pendidikan Teologi ing Rusia wiwit diadegaké Sinode nganti pertengahan abad kaping 18' // TKDA. 1904. No. 1–2.

Petrov, N. I. Akademi Kiev sajrone pamaréntahan Catherine II // TKDA. 1907. No. 7–9.

Petrov, N. I. Akademi Kiev ing Setengah Kapindho Abad kaping 18. Kyiv, 1895.

Belyaev, A. Metropolitan Platon minangka Pangadeg Sekolah Teologi Nasional // BV. 1912. Vol. 12.

Pobedinsky, M. Sekolah Teologi Kuna Tomsk. Tomsk, 1896.

Prilezhaev, E. 'Sekolah Keuskupan Novgorod ing Jaman Petrine' // Christian Readings. 1877. Bagéan 1.

Prilezhaev, K. 'Sekolah Teologi lan Para Seminari ing Sajarah Ilmu lan Pendidikan Rusia' // Ibid. 1879. Bagéan 2.

Prilezhaev, K. 'Saka Sajarah Sekolah Teologi ing Taun-taun Awal Administrasi Sinodal' // Ibid. 1879. Bagéan 1.

Rancangan Fakultas Teologi ing jaman Catherine II taun 1773 // VE. 1873. No. 11 (ed. I. E. Zabelin).

Rozhdestvensky, S. Bahan-bahan kanggo Sajarah Reformasi Pendidikan ing Rusia. St Petersburg, 1910. Jilid 1; uga ing: Prosiding Fakultas Sejarah lan Filologi, Universitas St Petersburg. 96.

Rozhdestvensky, S. Esai babagan sajarah sistem pendidikan umum ing Rusia abad kaping 18–19. St Petersburg, 1912. Jilid 1.

Rozhdestvensky, F. 'Samuil Mislavsky, Metropolitan saka Kyiv' // TKDA. 1876. No. 3, 11; 1877. No. 4–5.

Runkiewicz, S. G. Lavra Alexander Nevsky. 1713–1913. St Petersburg, 1913.

Serebrennikov, V. N. Akademi Kyiv wiwit pertengahan abad kaping 18 // TKDA. 1896. No. 1–3.

Smentsovsky, M. Sedulur Likhuda. St Petersburg, 1899.

Smirnov, S. K. Sajarah Akademi Slavia-Yunani-Latin Moskow. Moskow, 1855.

Smirnov, S. K. Sajarah Seminari Lavra Trinitas. Moskow, 1867.

Speransky, I. Gambaran Ringkes Babagan Sajarah Seminari Smolensk. Smolensk, 1892.

Stellitsky, N. S. Kolégium Kharkiv sadurungé réorganisasi taun 1817. Kharkiv, 1895.

Teodorovich, N. Seminari Teologi Volyn. Pochaiv, 1901.

Titlinov, B. Gavriil Petrov (deleng bibliografi kanggo § 8).

Titov, F. I. Sekolah Teologi ing Keuskupan Kursk-Belgorod. Kursk, 1885.

Titov, F. I. Babagan Pentinge Akademi Kyiv kanggo Ortodoksi lan Bangsa Rusia ing Abad kaping 17–18. Kyiv, 1904.

Titov, F. I. 'Babagan Sajarah Akademi Teologi Kyiv ing Abad kaping 17–18' // TKDA. 1911. No. 7–8; 1912. No. 1–2, 4, 7–8; 1913. No. 1, 4; 1914. No. 1.

Titov, F. I. Pendidikan Kuna ing Kyiv Ukraina. Kyiv, 1924 (Prosiding Departemen Sejarah lan Filologi, No. 20) (judhul ing basa Ukraina, teks ing basa Rusia).

Ing Akademi Trinitas Suci. 1814–1914. Koleksi Jubileum. Sergiev Posad, 1914.

Florovsky, G. The Paths of Russian Theology. Paris, 1937.

Kharlamovich, K. 'Perjuangan antarane pangaruh pendhidhikan ing Rus Pra-Petrine' // Kyivska Starina. 1902. No. 8.

Kharlamovich, K. Pengaruh Ukraina Cilik marang Urip Gerejawi Rusia Agung. Kazan, 1914. Jilid 1.

Kharlampovich, K. Bahan-bahan kanggo Sajarah Seminari Teologi Kazan ing Abad kaping 18. Kazan, 1903.

Chervyakovsky, P. Pengantar Teologi Theophan Prokopovich // Christian Readings 1876–1877.

Chistovich, I. Sajarah Akademi Teologi St Petersburg. St Petersburg, 1857.

Shlyapkin, I. A. St Dimitri of Rostov and His Time. St Petersburg, 1891. (Proceedings of the Faculty of History and Philology, St Petersburg University, No. 24).

Shpachinsky, N. Metropolitan Arsenius of Kyiv, lulusan Akademi Mohyla (deleng bibliografi kanggo § 8).

Yablonovsky, A. Akademi Kyiv-Mohyla. Kraków, 1899.

Koch, H. Ortodoksi Rusia ing Jaman Petrine. Breslau, 1929.

(Delengen uga bibliografi kanggo § 10).

Bednov, V. Peringatan Satus Taun Seminari Teologi Yekaterinoslav (1804–1904). Yekaterinoslav, 1904.

V. Sl., F. F-ko. Saka Sajarah Podolia // Artikel Rusia 1911. No. 11–12.

Gilyarov-Platonov, N. P. Saka Pengalamanku. St Petersburg, 1886. 2 jilid. (Babagan sekolah teologi, jilid 1); uga ing: Russian Journal, 1884, No. 5–11; 1885, No. 4, 7; 'Delo', 1887, No. 1.

Gorsky, A. V. Diari. *Disunting déning S. K. Smirnov // Lampiran. 1884–1885. Jilid 34–35; BV. 1914. Jilid 11–12 (bab-bab ora diwenangaké diterbitaké déning K. P. Pobedonostsev).*

Laporan Komite babagan Peningkatan Sekolah Teologi lan Rancangan Aturan babagan Pendidikan Sekolah-sekolah Iku lan Pangopènan Pendeta sing Ngladèni ing Gréja-gréja, kanthi lampiran sing ngemot prentah Kaisar sing diterbitaké babagan prakara iki. St Petersburg, 1809 [édisi langka; mung sawatara salinan sing diterbitaké].

Dyakonov, K. Sekolah Teologi sajrone Pamrentahan Kaisar Nikolaus I. St Petersburg, 1907.

Eliseev, G. Z. 'Saka Jaman Adoh Loro Akademi' // VE. 1891. No. 1.

Uripé Archimandrit Nikodim Kazantsev (cathetan) // BV. 1910. Jilid 1–3, 11–12.

Znamensky, P. V. Sajarah Akademi Teologi Kazan sajrone periode kapisan (sadurunge reformasi) anané (1842–1870). Kazan, 1891–1892. 3 jilid.

Znamensky, P. V. Prinsip-prinsip Utama Reformasi Gerejawi lan Pendidikan sajrone Pamrentahan Kaisar Alexander I. Kazan, 1878.

Kazansky, P. S. Memoir (Akademi) // BV. 1900. Jilid 11.

Kazansky, P. S. Memori Siswa Seminari // Pravda Obrazovanii. 1879. No. 9.

Kastalsky, D. I. Saka 'Krònik Kulawarga'. Akademi. 1840–1844 // Ing Trinitas ing Akademi. Sergiev Posad, 1914.

Kedrov, N. Gambaran Sajarah Seminari Teologi Moskow. 1814–1889. Moskow, 1889.

Lagovsky, I. Sajarah Seminari Teologi Perm sawisé reorganisasi taun 1818 lan 1840 nganti saiki (nganti taun 1865). Perm, 1867–1877. 3 jilid.

Leontius (Lebedinsky), Metropolitan. Cathetan lan Memori Kula // BV. 1913. Jilid 9, 11.

Nadezhdin, A. N. Sajarah Seminari Teologi St Petersburg kanthi tinjauan babagan peraturan umum lan langkah-langkah sing nyakup organisasi seminari. 1809–1884. St Petersburg, 1885.

Nikanor (Brovkovich), Uskup Agung (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Nikodemus (Kazantsev), Arkhimandrit. Cathetan // Artikel Rusia. 1915. No. 1.

Nikodemus (Kazantsev), Arkhimandrit. Kenang-kenanganku babagan Filaret, Metropolitan Moskow // Readings. 1877. Jilid 2.

ODDS. Prosiding Komisi Sekolah Teologi. 1808–1839. St Petersburg, 1910.

Ing Eling Para Guru Sing Wis Tilar Donya. Akademi Teologi Kakaisaran Moskow ing Mangsa Peringatan Satus Taun (1814 – Oktober 1914). Sergiev Posad, 1914.

Pevnitsky, V. F. 'Taun Akademik' // TKDA. 1911.

Pevnitsky, V. F. 'Memoarku' // Pandhuan kanggo Pendeta Pedesaan. 1910–1911.

Pokrovsky, I. 'Babagan Cara-cara Nggedhekaké Sekolah Teologi Wiwit Reformasi ing Jaman Kaisar Alexander I' // Stranik. 1860. No. 4.

Pokrovsky, I. 'Bab Pangadeg Sekolah Teologi ing Rusia Wiwit Reformasi ing Jaman Kaisar Alexander I' // Ibid.

Poletaev, N. I. Babagan Sajarah Reformasi Pendidikan Gerejawi taun 1808–1814: Proyèk Metropolitan Evgeny Bolkhovitinov, Memorandume babagan Sekolah-sekolah Gerejawi, lan Makna Proyèke ing Hubungan karo Statuta taun 1814 babagan Akademi Gerejawi, Seminari lan Sekolah // Ibid. 1889. No. 9.

Popov, S. 'Imam Agung A. V. Gorsky, Rektor Akademi Teologi Moskow' // BV. 1896; ing kono uga Sergiev Posad, 1897.

Prilezhaev, E. M. 'Masa Pamaréntahan Alexander I ing Sajarah Sekolah Teologi Rusia' // Christian Readings. 1878. 1.

Rodossky, A. S. Kamus Biografi Mahasiswa saka 28 Angkatan Kapisan Akademi Teologi St Petersburg. 1814–1869. St Petersburg, 1907.

Rozanov, N. I. Cathetan Sajarah Babagan Kahanan Seminari Teologi Tver. Tver, 1882.

Rostislavov. Babagan Sajarah Sekolah Teologi ing Rusia. Leipzig, 1863. 2 jilid.

Rostislavov. Akademi Teologi St Petersburg sadurunge Count Protasov // VE. 1874. No. 7–9.

Rostislavov. Akademi Teologi St Petersburg ing sangisoré Count Protasov // Ibid. 1883. No. 7–9.

Samchevsky, A. F. Memoir (1810–1886) // Kyivskaya Starina. 1893. No. 11–12; 1894. No. 1–2, 4–8.

Kumpulan sing diterbitake kanggo ngrayakake seabad Seminari Teologi Vifan. Sergiev Lavra, 1900.

Smirnov, S. I. A. V. Gorsky. Lavra Trinitas Suci, 1901.

Smirnov, S. K. *Sajarah Akademi Teologi Moskow sadurunge reorganisasi*. 1814–1870. Moskow, 1879.

Strelbitsky, I. Kronik Seminari Teologi Odessa. Odessa, 1913.

Titlinov, B. V. Sekolah Teologi ing Rusia ing abad kaping 19. Vilnius, 1908–1909. 2 jilid. (deleng ulasan déning N. N. Glubokovsky ing: Laporan babagan Panjurungan Kaping 52 Penghargaan Count Uvarov. 1912).

Troitsky, A. Seminari Teologi Penza sajrone anané (1800–1900). Penza, 1901.

Ing Akademi Trinitas. 1814–1914. Koleksi Jubileum. Sergiev Posad, 1914.

Chistovich, I. A. Sajarah Akademi Teologi St Petersburg. St Petersburg, 1857.

Chistovich, I. A. Tokoh-tokoh Utama ing Pendidikan Teologi ing Rusia ing Separuh Kapisan Abad kaping 19. Komisi Sekolah Teologi. St Petersburg, 1894.

Cyprien (Kern), Archimandrit. Pendidikan Teologi Tinggi ing Rusia abad kaping 19 // Istina. 1956.

Anthony (Khrapovitsky), Uskup Agung. Laporan Audit Kekaisaran Akademi Teologi Kyiv ing Maret lan April 1908. Pochaiv, 1909.

Belyavsky, F. Babagan Reformasi Pendidikan Menengah. St Petersburg, 1907. Jilid 1: Ringkesan Sajarah Sekolah Teologi Menengah.

Blagovidov, F. 'Kegiatan Pendeta Rusia ing Babagan Pendidikan Umum nalika Pamrentahan Alexander II' // Prav. Sob. 1891. No. 4.

Vafinsky, N. 'Bab Pitakonan Kabutuhan Pendidikan Teologis-Akademik' // Stranik. 1897. No. 8 (ed. N. N. Glubokovsky).

Gilyarov-Platonov, N. P. Saka Pengalaman Pribadi (deleng bibliografi kanggo § 20).

Glubokovsky, N. N. 'Babagan Dhasar Reformasi Gerejawi lan Pendidikan lan Babagan Tipe Sekolah Gerejawi lan Teologis sing Dipengini' // Otzyvy. 1906. Jilid 3.

Glubokovsky, N. N. Babagan Bab-bab sing Magepokan karo Pendidikan Teologi (Menengah lan Tinggi) lan Komite Pendidikan Sinode Suci. St Petersburg, 1907.

Glubokovsky, N. N. Ilmu Teologi Rusia: Pangembangan Sajarah lan Kahanan Saiki. Warsawa, 1928.

Gusev, A. F. 'Status Guru ing Seminari Teologi' // Prav. ob. 1885. Vol. 3.

Evlogii (Georgievsky), Metropolitan. The Path of My Life (deleng bibliografi kanggo § 9).

Jurnal lan Notulen Majelis Pra-Dewan Kakaisaran. St Petersburg, 1906–1907. 4 jilid.

Zenkovsky, V. V. Sajarah Filsafat Rusia (deleng bibliografi umum ing 'v').

Katansky, A. L. 'Memoar Profesor Tuwa (1847–1913)' // Christian Readings, 1914–1916.

Krasin, P. Pendidikan ing Seminari Teologi // TDKA. 1906. No. 8–9.

Krukovsky, V. Kepiye Kita Dipunajar (taun 1860-an). Moskow, 1914.

Kupletsky, M. Wiwitan Reformasi Gerejawi lan Pendidikan // Pravda Obrazovania. 1884. Vol. 2.

Lebedev, A. P. Cathetan // BV. 1907. Jilid 2–3.

Lebedev, A. P. 'Bab Autobiografi Pendhidhikan lan Sastra Kula' // BV. 1907. Vol. 2.

Muretov, M. D. 'Saka Memori Mahasiswa Angkatan kaping 32 (1873–1877) ing Akademi Teologi Moskow' // BV. 1914. Vol. 11–12.

Myshkin, V. N. 'Saka Pers Berkala: Bab Seminari Teologi' // BV. 1905. Vol. 7–8.

Nadezhdin, A. N. Sajarah Seminari Teologi Ortodoks St Petersburg (deleng bibliografi kanggo § 20).

Nikolai (Ziorov), Uskup Agung. Memoirku. Akademi Teologi Moskow. Warsawa, 1914.

Nikon (Rklitsky), Uskup. Uripé Paduka Sang Anthony, Metropolitan Kyiv lan Galicia. New York, 1956–1958. 4 jilid.

Ulasan… déning Alexander III (deleng bibliografi kanggo Pengantar B).

Cathetan Panjelasan marang Rancangan Amandemen Anggaran Dasar Akademi Teologi Ortodoks. St. Petersburg, 1884.

P. N. S. Sekolah Teologi: Kenangan Murid lan Guru wiwit taun 1863 // Artikel Rusia, 1911, No. 12.

Kanggo Eling-eling Para Guru Sing Wis Tilar Donya (deleng bibliografi kanggo § 20).

Petrov, N. I. Pentinge Akademi Kiev (deleng bibliografi kanggo § 19).

Pisarev, N. Akademi Teologi Kazan ing Pangabdiané Gréja Ortodoks lan Bangsa Rusia // Orthodox Collection 1917. Bagéan 2–3.

Preobrazhensky, I. Gréja Rusia: Data Statistik, 1840–1891. St Petersburg, 1897.

Peringatan Kaping Limang Puluh Akademi Teologi Kazan, 21 September 1892. Kazan, 1893.
Rybinsky, V. Saka Urip Akademik // TKDA. 1906. No. 1.
S. P. Cathetan Seminari Teologi ing *Taun Akademik 1906–07 // BV. 1907. Jilid 5.*
S. P. 'Sekolah lan Urip' // Bacaan Kristen. 1901. Bagéan 1.
S. Sh. 'Bab Sekolah Kanggo Bocah Wadon Para Pendeta' // Readings. 1866. Vol. 1.
Savva (Tikhomirov), Uskup Agung (deleng bibliografi kanggo § 9).
Sokolov, V. A. 'Taun-taun Mahasiswaku (1870–1874)' // BV. 1916. Vol. 2.
Teodorovich, T. P. Babagan Peringatan Kaping Papat Puluh Pelayananku. Memoir. Warsawa, 1935. Jilid 2.
Ternovsky, S. A. Cathetan Sajarah babagan Kahanan Akademi Teologi Kazan sawisé Réorganisasi. 1870–1892. Kazan, 1892.
Titlinov, B. V. Sekolah Teologi ing Rusia ing Abad kaping 19. Warsawa, 1909. Jilid 2.
Titov, F. Loro Laporan babagan Reorganisasi Akademi Teologi ing Rusia ing abad kaping 19 (1869–1884) // Christian Readings 1907. Bagéan 1.
Titov, F. 'Akademi Kiev ing Era Reformasi' // TKDA. 1911. No. 7–8; 1912. No. 1–2, 4, 7–8; 1913. No. 1–4; 1914. No. 1.
Titov, F. Reorganisasi Akademi Teologi ing Rusia ing Abad kaping 19 // TKDA. 1906. No. 2.
Statuta lan Peraturan Staf Akademi Teologi, disahaké déning Kaisar ing tanggal 30 Mei 1869. St Petersburg, 1869; uga ana ing: Christian Readings 1869. Bagéan 2.
Anggaran Dasar lan Peraturan Staf Akademi Teologi Ortodoks, disahaké déning Kaisar ing tanggal 20 April 1884. St Petersburg, 1884.
Piagam Seminari lan Sekolah Teologi Ortodoks. St Petersburg, 1896.
Kharlamovich, K. Akademi Teologi Kazan // PBE. Jilid 8. kaca 702–853.
Chistovich, I. S. Akademi Teologi St Petersburg sajrone 30 taun kepungkur (1858–1888). St Petersburg, 1889.
Cyprian (Kern), Archimandrit. L'enseignement (deleng bibliografi kanggo § 20).
Winogradov, W. 'Pangetahuan Teologi Ortodoks Rusia minangka Wakil Teologi Asli saka Gréja Ortodoks Rusia' // Munchener Theologische Zeitschrift. 1952. Vol. 3.

Singkatan ing judhul publikasi

AAE – Akta sing diklumpukaké ing perpustakaan lan arsip Kakaisaran Rusia déning Ekspedisi Arkeografi Akademi Ilmu Pengetahuan. St Petersburg, 1836. 4 jilid.

AZR – Akta sing gegayutan karo sajarah Kulon Rusia, dikumpulake lan diterbitake dening Komisi Arkeografi. St Petersburg, 1846–1853. 5 jilid.

AI – Akta Sajarah, dikumpulake lan diterbitake dening Komisi Arkeografi. St Petersburg, 1841. 5 jilid.

Arch. SWR – Arsip Rusia Kidul-Kulon. Kiev, 1864. Jilid 2–3

AYUZR – Dokumen sing magepokan karo sajarah Rusia Kidul lan Kulon, dikumpulake lan diterbitake dening Komisi Arkeografi. Kiev, 1863–1892. Jilid 3, 10, 14

BV – Herald Teologis. Sergiev Posad, 1892–1918

BE – Ensiklopedia Agung. *Disunting dening S. N. Yuzhakov lan P. N. Milyukov. Leipzig; Wina; St Petersburg, 1900–1909. 22 jilid.*

VE – Vestnik Evropy. St Petersburg, 1866–1918

Verkhovskoy – Verkhovskoy, P. V. Pangadeg Kolese Rohani lan 'Peraturan Rohani'. Rostov-on-Don, 1916. 2 jilid.

Golubinsky – Golubinsky, E. E. Sajarah Gréja Rusia. Moskow, 1880–1881. Jilid 1, Bagéan 2; Moskow, 1900. Jilid 2, Bagéan 1 (uga ana ing: *Readings*. 1900. Buku 2); Jilid 2, Bagéan 2 ana ing: *Readings*. 1916. Buku 4. Edisi kapindho. Moskow, 1901–1917. Jilid 1 (2 bagéan) – 2 (2 bagéan)

DAI – Lampiran Akta Sajarah. St Petersburg, 1846–1875. 12 jilid.

Denisov – Denisov, L. I. Biara Ortodoks Kakaisaran Rusia. Moskow, 1908

Dobroklonsky – Dobroklonsky, A. P. Pandhuan Babagan Sajarah Gréja Rusia. Ryazan, 1890–1893. Jilid 3–4 (Jilid 3 uga ana ing: Bacaan Rohani, 1889)

Spiritual Readings – Spiritual Readings. Moskow, 1860–1917

ZhMNP – Jurnal Kementerian Pendidikan Umum. St Petersburg; Petrograd, 1834–1917

Ist. v. – Historical Herald. St Petersburg; Petrograd, 1880–1917

Potongan… kanggo… taun – Potongan saka Laporan Paling Andhap Asor saka Jaksa Agung Sinode Suci. St Petersburg, 1836–1863, 1867–1886

IORYAS – Prosiding Departemen Basa lan Sastra Rusia Akademi Ilmu Pengetahuan. St Petersburg; Petrograd; Leningrad, 1896–1927

OLDP Publikasi – Publikasi saka Perkumpulan Pecinta Sastra Kuna. St Petersburg; Petrograd, 1877–1917

IRI – Sajarah Hierarki Rusia. St Petersburg, 1807–1815. 6 jilid ing 7 buku.

Cathetan Sajarah – Cathetan Sajarah. Moskow, 1937 (terbitan sing terus-terusan)

Hist. – Stat. St Petersburg – Informasi Sajarah lan Statistik babagan Keuskupan St Petersburg. St Petersburg, 1873–1875. 8 jilid.

Artikel Kiev – Kuno Kiev. Kyiv, 1882–1906

Kalashnikov – Kalashnikov, S. V. Indeks Alfabetis Dekrit Kanonik, Edik, Putusan lan Prentah saiki lan pandhuan saka Sinode Penguasa Paling Suci (1721–1901 kalebu) lan Undhang-undhang Sipil sing gegayutan karo Departemen Gerejawi Kapercayan Ortodoks. St. Petersburg, 1902

LZAK – Kronik Panggarapan Komisi Arkeografi. St Petersburg; Petrograd, 1862–1917

Makarii – Makarii (Bulgakov), Metropolitan. Sajarah Gréja Rusia. St Petersburg, 1857–1883. 12 jilid.

Nikanor – Nikanor (Brovkovich), Uskup Agung. Bahan Biografi. Odessa, 1901. Jilid 1

OAMYU – Katalog Dokumen lan Berkas sing Disimpen ing Arsip Moskow Kementerian Kehakiman. St Petersburg, 1869–1872; Moskow, 1876–1896. 10 jilid.

Tinjauan… babagan Alexander III – Tinjauan babagan Kegiatan Departemen Iman Ortodoks sajrone Pamrentahan Kaisar Alexander III. St Petersburg, 1901

ODDS – Katalog dokumen lan berkas sing disimpen ing Arsip Sinode Suci. St Petersburg, 1868–1915. 22 jilid.

Panemu – Panemu para uskup dioceasan babagan pitakon reformasi gréja. St Petersburg, 1906. 3 jilid lan siji jilid tambahan

Laporan… kanggo… Taun – Laporan Paling Andhap Asor saka Jaksa Agung Sinode Suci kanggo Departemen Kapercayan Ortodoks. St Petersburg, 1887–1916 (nganti lan kalebu 1914)

PBE – Ensiklopedia Teologi Ortodoks. Disunting dening A. P. Lopukhin lan N. N. Glubokovsky. St Petersburg, 1900–1911. 12 jilid. (A–Kon)

PDP – Monumen Sastra Kuna. St Petersburg, 1878

Platonov – Platonov, S. F. Kuliah Babagan Sajarah Rusia. Edisi kaping 9. Petrograd, 1915; Edisi kaping 10. Petrograd, 1917

Prav. ob. – Orthodox Review. Moskow, 1860–1891

Interlokutor Ortodoks. Kazan, 1855–1917

Tambahan – Tambahan marang Karya Para Bapa Suci. Moskow, 1843–1891

PSZ – Kumpulan Lengkap Undhang-undhang Kakaisaran Rusia. Kumpulan Kapisan (1640–12 Desember 1825). St Petersburg, 1826–1830. 45 jilid.

2 PSZ – Ibid. Kumpulan Kapindho (12 Desember 1825–1 Maret 1881). St Petersburg, 1830–1884. 55 jilid.

3 PSZ – Ibid. Kumpulan Katelu (1 Maret 1881–1913). St Petersburg; Petrograd, 1885–1916. 33 jilid.

PSPiR – Kumpulan Lengkap Keputusan lan Prentah saka Departemen Kapercayan Ortodoks. St Petersburg, 1869–1916. 10 jilid.

PSPiR, E. II – Kumpulan Lengkap Dekrit lan Prentah saka Departemen Kapercayan Ortodoks. Pamrentahan Kaisar Catherine II. St Petersburg; Petrograd, 1910–1915. 3 jilid.

PSPiR, E. P. – Ibid. Masa Pamrentahan Maharani Elizabeth Petrovna. St Petersburg, 1899–1912. 4 jilid.

PSPiR, N. I – Ibid. Masa Pamrentahan Kaisar Nikolaus I. Petrograd, 1915. Jilid 1

PSPiR, Vol. I – Ibid. Masa Pemerintahan Kaisar Paul I. St Petersburg, 1915

Koleksi Lengkap Kronik Rusia*. Diterbitake dening Komisi Arkeografi. St Petersburg; Petrograd; Moskow, 1846 (penerbitan sing terus-terusan)*

Rus. Arkh. – Arsip Rusia. Moskow, 1863–1917

RBS – Kamus Biografi Rusia. St Petersburg; Moscow, 1896–1913. 25 jilid. (durung rampung; huruf B, E, M, lan pérangan saka T lan U ora ana)

Rus. v. – Russian Herald. 1) Moskow, 1808–1824; 2) St Petersburg, 1841–1844; 3) Moskow, 1856–1906

Rus. M. – Russkaya Mysl. Moscow, 1880–1918 (ing taun 1920-an lan 1930-an ing Sofia, Prague, Paris lan Belgrade)

Rus. st. – Russkaya Starina. St Petersburg; Petrograd, 1870–1918

Savva – Savva (Tikhomirov), Uskup Agung. Kronik Uripku. Sergiev Posad, 1897–1911. 9 jilid.

Koleksi – Koleksi Masyarakat Sejarah Kekaisaran Rusia. St Petersburg; Petrograd, 1867–1916

Kitab Undang-Undang – Kitab Undang-Undang Kakaisaran Rusia. St Petersburg, 1832. 15 jilid; edisi anyar: 1842, 1857, 1876 (16 jilid), 1899 (16 jilid)

SGGD – Kumpulan Dekrit lan Perjanjian Nagara. St Petersburg, 1828. Jilid 4

Solovyov – Solovyov, S. M. Sajarah Rusia wiwit jaman kuna. Moskow, 1851–1879. 29 jilid; sing padha: diterbitake dening 'Obschestvennaya Polza'. 6 buku

Stranik – Stranik. St Petersburg, 1860–1916

TKDA – Prosiding Akademi Teologi Kyiv. Kyiv, 1860–1917

Universitas Kyiv – Warta Universitas. Kyiv, 1861–1919

Filaret. Review – Filaret (Gumilevsky), Uskup Agung. Review Sastra Rohani Rusia. St Petersburg, 1857; edisi kaping 2, 1859; edisi kaping 3, 1884. 2 jilid.

Filaret. Kumpulan Panemu – Filaret (Drozdov), Metropolitan. Kumpulan Panemu lan Ulasan babagan Urusan Pendidikan lan Hubungan Greja-Negara. Moskow, 1885–1888. 5 jilid lan siji jilid tambahan

Filaret. Panemu Kumpul… ing Wétan – Filaret (Drozdov), Metropolitan. Kumpulan panemu lan ulasan babagan prakara sing nyentuh Gréja Ortodoks ing Wétan. St Petersburg, 1886

Florovsky – Florovsky, G. The Paths of Russian Theology. Paris, 1937; edisi kaping 2. Paris, 1981

Kharlamovich – Kharlamovich, K. V. Pengaruh Cilik Rusia ing Urip Gréja Agung Rusia. Kazan, 1914. Jilid 1

Christian Readings – Christian Readings. St Petersburg; Petrograd, 1821–1918

Church Gazette – Church Gazette. St Petersburg; Petrograd, 1888–1917

Readings – Bacaan ing Perkumpulan Sejarah lan Antropologi Rusia ing Universitas Moskow. Moskow, 1845–1848, 1858–1918

CHOLDP – Bacaan ing Perkumpulan Moskwa Para Pecinta Pencerahan Rohani. Moskwa, 1863, 1867–1916

ES – Kamus Ensiklopedik*, diterbitake dening F. A. Brockhaus lan I. A. Efron. St Petersburg, 1890–1905; St Petersburg, 1905–1907. Jilid tambahan 1–2. Kamus Ensiklopedik Anyar*, diterbitake dening F. A. Brockhaus lan I. A. Efron (ing 48 jilid). St Petersburg, 1911–1916. 29 jilid (nganti entri 'Otto')

Ammann – Ammann, A. M. Gambaran Umum Sejarah Gereja Slavia Wétan. Wina, 1950

BZ – Byzantinische Zeitschrift.

DACL – Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie. Paris, 1907–1953

DHGE – Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques. Paris, 1912–1953

DTC – Dictionnaire de théologie catholique. Paris, 1905–1950

Forschungen – Forschungen zur osteuropaischen Geschichte. B., 1954 lan salajengipun.

HZ – Helte Zeitschrifte

Herman – Herman A. Babagan Sumber-sumber Hukum Gerejawi Rusia. Komentar Sajarah lan Kanonik. Roma, 1936 (Kongregasi Suci kanggo Gereja Wétan. Sumber-sumber Oriental. Seri 2, 7)

IKZ – Majalah Agama Internasional. Bern, wiwit taun 1911.

Irenikon – Irenikon. Chevetogne.

JGO – Buku Taunan kanggo Sajarah Éropa Wétan

Kyrios – Kyrios. Jurnal Triwulanan kanggo Sajarah Gerejawi lan Intelektual Éropah Wétan. Königsberg ing Prusia, 1936–1943

Milasch – Milasch, N. Hukum Kanonik Gréja Wétan. Édisi kaping 2. Mostar, 1905 (édisi kaping 1: Zara, 1897)

OCA – Orientalia Christiana Analecta. Roma, wiwit taun 1923

OCP – Orientalia Christiana Periodica. Roma, wiwit taun 1935

OS – Panaliten ing Gréja-gréja Wétan. Würzburg, wiwit taun 1952

PRE – Realencyklopädie für protestantische Theologie und Kirche. Edisi katelu. Leipzig, 1896–1913. 24 jilid

Textus selecti – Herman A., Wuyts A. Textus selecti iuris ecclesiastici russorum. Roma, 1944 (Kongregasi Suci kanggo Gréja Wétan. Kodeifikasi Wétan. Sumber. Seri 2, 7)

ZOG – Jurnal Sejarah Éropah Wétan

ZSP – Jurnal Filologi Slavia

* * *